

LEVELEK ÉS OKIRATOK

I. RÁKÓCZY GYÖRGY

KELETI ÖSSZEKÖTTETÉSEI TÖRTÉNETÉHEZ:

A M. TUDOMÁNYOS AKADEÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK MEGBIZÁSÁB

SZERKESZTETTE

SZILÁGYI SÁNDOR

RENDES TAG.

BUDAPEST, 1883.

KNOLL KÁROLY AKAD. KÖNYVKERESKEDÉSE.

(AZ AKADEÉMIA ÉPÜLETÉBEN.)

ELŐSZÓ.

A jelen kötet tartalmát csaknem kizárólag magyar diplomaták követjelentései teszik. E jelentések zöme az országos levéltárban őriztetik, hova a gyulafehérvári káptalan irományaival került. Egy másik részét a Nemzeti Muzeum igazgatósága vásárolta meg a Halm-féle gyűjteményből. Egy pár az Erdélyi Muzeum levéltárából vétetett.

A »Török-Magyarokori Államokmánytár« II. és III. kötetében, valamint a Dr. Ötvös Ágoston által kiadott »Rejtelmes Levelekben« hasonlóan van egy csomó diplomaciai irat közzétéve: melyekre a jelen kötetben elégnem tartottam egyszerűen utalni. Csak egy oklevélre nézve maradt el az utalás. A Török-Magyarokori Államokmánytár III. k. 407—411. lt. olvasható kelet nélküli levelet Ötvös Ágoston 1646-ra tette s Bethlen Ferencznek adott utasításnak hitte. A kötet szerkesztésénél meghatározását elfogadtam — de tévedtünk. Ez a levél Rákóczy utasítása Szentpálinak, melyet 1634. april havában adott neki, midőn őt Lengyel- és Kozákországba küldte. Ezen oklevél a 244. l. közlött utasítás elé tartozik.

E gyűjteményt a »Történelmi Tár«-ban kezdtem kiadni s a folyó évi III. és IV-ik füzetben megjelent két közlemény a hét első ívet foglalja el. Azonban belátván, hogy így módon legfennebb 5—6 év alatt jelen-

hetne csak meg az egész gyűjtemény, jelentést tettem a Történelmi Bizottságnak, kérve, hogy találjon módot a megjelenés siettetésére.

Ennek alapján a Történelmi Bizottság elhatározta, hogy az egész anyag önálló kötetben jelenjen meg index-szel ellátva, mely az anyag használhatóságát könnyebbé tegye. A rendelet végrehajtása ha nem is járt nehézséggel, de fáradságos munka volt: nevezetes része a leveleknek rejtelmes, s egy párnak kulcsa sem volt. Rákóczy maga igen rossz író s fogalmazványainak dechifrirozása sok türelmet kíván. Főként az idő rövidsége, még ez évben kellén a kötetnek megjelenni, okozta a legtöbb nehézséget — s hogy a bizottság parancsának megfelelhettem, azt ifjú pályatársaim — köztük Barabás Samu segédkezésének köszönhetém. Ő készítette az indexet is, mintául vevén a »Hódoltsági Okmánytár« indexét. A rejtelmes levelek kulcsai Ötvös munkájában s az »Államokmánytár«-ban megjelentek — az egyetlent, mely e munkákban nem található, az Index végéhez csatoltam.

És most e kötetet azon meggyőződéssel nyújtom át a történetíróknak, hogy azok e munkának jó hasznát veendik.

Budapest, 1883. december 15-én.

SZILÁGYI SÁNDOR.

LEVELEK ÉS OKIRATOK

I. RÁKÓCZY GYÖRGY

KELETI ÖSSZEKÖTTETÉSEI TÖRTÉNETÉHEZ.

1631—1648.

BEVEZETÉS.

Erdély egész diplomaciai levéltára, jelentéktelen töredékeket kivéve, elveszett: s a mi kevés belőle fenmaradt, az is csak az utolsó időben kezdett publicáltatni. Ez az oka, hogy míg Erdély beltörténetét aránylag jól ismerjük, azon fontos szerepről, melyet a portán a két Oláh-, Lengyel- és Tatárországokban, szóval keleten és északkeleten, s koronként nyugaton is játszott, majd semmit sem tudunk. Legalább történetírásunkban nyomaira is alig akadunk.

Ha az ausztriai s a külföldi iratokban találunk valami vonatkozást, ha egy-egy ismeretlen részletre bukkanunk, úgy vagyunk, mint ha egy rejtélylyel állanánk szemben, melynek megfejtésén hiában törjük fejünket. Sehol semmi összefüggő, semmi kidomboruló kép, s ha még is valamit ki tudunk sütni, az egész dolog egy elszigetelt, magában álló jelenség marad. Nehezíti a helyzetet, hogy akár a német, akár a lengyel követek, többnyire ellenségei az erdélyi ügynek, nemcsak rövid, de tendentiosus, elferdített tudósítást tesznek, melyek használata ez által meg van nehezítve.

Forgassa akárki a Török-magyarkori Államokmánytár világot látott s a készletben levő és hozzá férhető anyagnak eddig ismert összegét magában foglaló hét kötetét, nem fogja szavaimat túlzottaknak találni. Tíz év óta, mióta az utolsó kötet (1872.) megjelent, csak tarlózatokkal szaporodott ez az anyag: legtöbbet még a két Teleki-levéltár szolgáltatott hozzá.

I. Rákóczy György korával foglalkozván tüzetesebben, ennek diplomaciai levéltárát már évek óta kiváló gondnal és szorgalommal kerestem mindenfelé. Az erdélyi muzeumban, az országos levéltárban, a vörösvári levéltár csomagjaiban. Halmazával akad-

tam gazdasági, politikai, családi, sőt francia és svéd diplomáciai iratokra is — de nem portai követjelentésekre. Minthogy Dr. Ötvös Ágoston a »Rejtelmes levelek«-ben a fehérvári könyvtárból már kiadott egy csomagot, ott pedig ezenkívül alig volt egy pár s minthogy az erdélyi muzeumba is került egy néhány — több pedig sem egyik, sem másik helyen nem volt, mint az a néhány kiadott darab: nem hagytam fel a reménynyel, hogy valami szerencsés véletlen nyomra fog vezetni.

Ugy történt. Három év előtt jelentést tettem az Academiában, hogyan nyitotta fel Beke Antal tisztelt barátom, a fehérvári káptalannak egy eddig elzárva tartott ládáját s hogyan kerültek napfényre a keresett diplomáciai iratok, ha nem is mind, de azoknak mindenesetre egy jelentékeny része.¹⁾

Eddig még történetünk egyetlen korszakából sem bírnak ennyi magyar diplomáciai iratot, mennyi e csomagokban őriztetik. Egymást követik a kapitihák (állandó követek), internuntiusok (rendkívüli követek) s főkövetek jelentései, levelezései: mondhatni sokszor naplókká, emlékiratokká bővülnek ki. Igen sokszor az otthon történetekről is jó képet adnak, mert a fejedelem szükségesnek tartá, hogy követe majd mindenbe be legyen avatva, teendőire nézve kellőleg legyen tájékozva. Ez egyik fontosságuk. De nevezetesen azért is, mert a portai s az azzal összeköttetésben álló országok történeteiről olyan adatokat nyerünk, melyeket másutt hiába keresnénk. Természetesen írók egyéniségéhez képest a jelentések különböző foku becsessel bírnak, de olyan, melyet a feldolgozó ne használhatna, egy sincs köztük.

Ezenkívül nyilvános bizonyosságai annak is, hogy iskolázott fegyelmezett magyar diplomáciai testület volt ez időben, mely kötelességét híven és pontosan teljesítette.

Kiadásuk azt hiszem, sem igazolásra, sem okadatolásra nem szorúl.

¹⁾ Ma már az Orsz. levéltárban őriztetnek, hova a fehérvári káptalan többi irataival kerültek. Épen ezért csak azon iratoknál jelöltem meg, hogy hol őriztetnek, melyek nem az Orsz. levéltárból vették.

1631.

Szalánczi István kapitihá.

Rákóczy uralkodásának első évéből az állandó kapitihának Szalánczi Istvánnak egyetlen levele maradt fenn, az alább következő. S annyival inkább sajnálhatjuk ezt, mert épen ezen eseményekben gazdag év volt az, mely Rákóczyt székeében megerősíté. De más portai levél közzül is alig maradt fenn valami: Rákóczy athnamja 1631. ápril 5-ről, melyet kiadott gróf Mikó s egy kelet nélküli szultáni fermán.

1631. j u l i u s 31.

Generose domine affinis observandissime. Servitiorum meorum paratam semper commendationem. Az úristen éltesse Kegdet sokáig jó egészségben asszonyommal az hugommal, az apró atyafiakkal és teljes háza népével egyetemben.

Az Kegd 10. Maji Gyaluban írt levelét 22. Junii hozá meg az szolgám Lugossi Gáspár. Hogy Kegd minden atyámfiái felett most is nagyobb jóakarattját mutatá hozzám és levelével itt is meglátogata, Kegdtől felette kedvesen és háladással vettem. Én nem érdemlém meg eddig egyik atyámfiától is, hogy levelével meglátogasson, maga az én jó öcsém Szalánczi László Váradon dőzsölt, egynehányszor tudta, az mikor az urunk postái bejöttek, de nem izent, nem hogy írt volna; az kitől kérdettem, mit csinál, azok azt mondták, hogy az mikor ők látták, mindenkor ivott s az váradi uraim fatányérit rontja az fején; böcsületes mesterséget talált, szép hírt nevet akar hagyni holta után. Szalánczi Jánost pedig nem is hallom, ha él-e, vagy régen megholt. Az szegény Szükösd György uram halálát nem régen hallottam uram, a ki bizony keservesen esék, mert énnekem olyan atyámfia nem vala immár, mint ő szegény, immár ő sincsen. Ez legnehezebb, hogy utolsó szükségében sem szolgálhattam szegénynek. Az mi nézi uram az urunknál való instálásomat, min tudjak uram instálni? Ha Kegtek az testamentumnak paráját kivette volna s beküldötte volna, hogy érthetném szegénynek dispositióját, úgy tudnék uram instálni, de ha azon kívül instálok, csak megítéltetem magamat, az mint hogy az mások expositiójára talán immár is

mezlött; hanem mennél hamarébb lehet, Kegtek engemet tudósítson voltaképpen, az testamentumának paráját küldje be Kegtek, hadd értsem az dolgot s tudjak min instálni, instálok uram igen is s könyörgök, talám ő nagának leszen is tekinteti reám jámbor szolgálatomért, ezalatt Kegtek egész atyafiakúl gyűljen öszve-értse egymást s az mit jobban talál Kegtek, forgódjék benne, forogjon ott az én nevem is, talán nem árt. Ha az asszonynyal jó módjával végezhetné Kegtek, nekem úgy tetszenék, hogy egész atyafiakúl szállana be az jószágban s urunkat találná meg osztán Kegtek, lehetetlen, hogy ennyi ember közül egy ne válnék, az kiré nézve az többire is kegyes tekinteti ne lenne ő nagának. Az asszonynyal nem egyéb végezés kívántatnék, hanem hogy ő engedelméből szállhatna Kegtek az jószágban, ő is lenne az jószágban, vagy ha mi jobbat talál Kegtek, igyekezzék, ennek most az ideje, fussa Kegtek jóakaróit és azok által ő nagát, isten megáldja az Kegtek fáradságát. Az ide be való állapot felől azt írhatom, hogy nem jó néven vevék, hogy felültetők őket s annak utánna ugyan hírek nélkül megbékéltek Kegtek, de főképpen az hajdúságot hogy oda engedé Kegtek, azon bizony igen haragusznak, nagy szót is szöllottak vala, hogy az hajdúságban egy lábot sem engednek oda. Eleget is búsulék miatta, ugyan nem is hittem, hogy megcsendesedjenek, de istennek szent neve dicsírtessék, naponként csendesednek; jól adja isten, csak isten éltesse jó egészségben az mi kegyes urunkat, mind jót ad isten. Az bizony dolog, hogy ha az úristen meg ne könyörüljön rajtunk s az mi kegyes urunknak szívéet isten az békességre ne hozza, palatinus uram az kevés magyar nemzetnek szintén utolsó veszedelméhez fogott vala, valóba feltalálta vala útját az maga veszedelmével együtt. Most úristen még is csak meggyalázá, nem veszté el. Kétség nélkül elhiggye Kegd, hogy az mint az német császár agensének szóló levelekből láttam, vagy hallottam, hogy olvasták, mivel mind kezemben akadtanak vala, sok fáradsága volt ő nagának, ez kis szégyenvalláshoz sok fáradtsággal jutott ő naga, de az hadd járjon, megfizet isten kinek kinek érdeme szerint, talám immár tanúl s veszteg ül. Tartsa meg isten Kegdet szerelmes házanépével egyetemben sokáig jó egészségben. Datum Constantinopoli die ultima Julii anno 1631.

G. D^{nis} V^{rae}

servitor paratus affinis benevolus
Stephanus Szalanczi m. p.

P. S. Édes sógoróm, az fejérvári gyűlésből 23. Junii írt levelét 26. Julii adá meg Szalay Mihály, az kit igen kedvesen vettem. Az kit igen kedvesen irtak benne, az ki hetven pénzért ide is perel vélem annak felelni otthon sem győztem, innét nem

is igyekezem, hiszem ha emberséges ember volna, ő neki kellene távolylétemben másoktól is oltalmazni és ennél nagyobb dolgot is eligazítani köztök; hogy nem hagy békét itt is, innét micsoda igazat tudok én tenni köztök? Ennekem hetven pénzről nagyobb panaszolkodnak szegény jobbágyaim, mert az ki az többi között elégségesb vala két jobbágyom az szolgálatra, nem maradhatnak jobbágytól, el kell búdosniok, azt nem látja, hogy eligazítsa dolgokat, hanem hetven pénzért panaszol s reám ír ilyen messze is, holott elégtelen vagyok innét az eligazítására. Kegdnek pedig egy nagykereki jobbágya más, ugyan nagykereki jobbágyamat agyonverte, talám meg is holt belé, az kiről nem tudok mit írni, hanem ha isten haza viszen, eligazítom, ha lehet s isten reá segít. Az mi nézi uram az szegény Szükösd György uram testamentumának állapotját, hogy hallám szegénynek halálát s értém testamentumát is, én mindjárt megtaláltam urunkat felőle. Ő maga kgmességét igéri, Kegtek sollicitálja ő magát. Én innét uram bizony nem tudok mit írni, hanem Kegtek az én tetszésem szerént valaki és valamint foglalja az jószágot, de az Szükösd Gáspár része jószágnak, az ki az egész Szükösd jószágnak fele, nem tacite, hanem clare én nevemmel contradicáljon, én nevemmel ezért, mert az még isten haza nem viszen, addég nem perelhetnek. Az mikor isten haza viszen, akkor megfelelünk; aztán Kassai urammal nem jól vagyon; Kegd, az ő kegme megmaradásáért az jószágban, az mi igazságunk minékönk benne lehetne, szerezzé ki, ereszsze kézzé, az többit bírja, ha isten neki bírta. Bezzeg uram ha egész atyafiakúl fogná Kegtek, ugyan nem mondanék jobbat annál, az mit oda elébb írtam volt azelőtt, de ha kiki mind magának, én ennél egyebet nem tudok írni, vagy ha mit jobbat ennél feltalál Kegtek az üdőnek és dolognak mivoltához képpest, Kegtek értekezzék s tudakozzék, most az ideje, én nevemmel urunkat is találja meg, ő naga ennekem ez dologból nagy kegmességét igérte, reménségem az, hogy az mi ő nagára háromlik ez dologból, kegmességét meg nem vonssza Kegtektől, ha az én nevem kezd az dologban forogni. Ez dolognak állapotjáról penig Kegd engem gyakorta tudósítson, az többitől nem várván, mert azoknak bizony kevés gondjok reá, főképpen László öcsémnek; azután azért az első czédula kivonásért megmorgana oztán. Interim ha érkezhetik Kegd, nem bánnám az Nagykerekeiket ha összebékeltetné Kegd addég, az még isten hazaviszen, hadd ne búsulnék akkor az rossz embereknek cselekedeteken.

Külczim: Generoso domino Martino Komaromi de Gyalu vicecomiti comitatus Kolos etc. Domino affini observandissimo.

Más kézzel: 13. Aug. jött Szalánczi István uramtúl az utolsó levele az portáról.

1632.

Tholdalagi Mihály főkövetsége.

1632. febr. elején Strassburg Pál, Gusztáv Adolf követe Erdélybe érkezett. Meg volt bízva, rábírní Rákóczyt, hogy királyával szövetségre lépjen s a mennyiben ennek nem állana útjában Katalin a letett fejedelemasszony igényeit is támogatni. Kevéssel az előtt, hogy a fejedelem a svéd követet fogadta, Tholdalagit, a Bethlen iskolájában megizmosodott államférfit s Serédyt a portára küldé, kiknek utólag feladatává tette a kapitihával s Hágai Kornállal egyetértve a hasonló Konstantinápolyba menő svéd követet támogatni.

Levelezésének csak töredéke maradt fenn, mely itt következik:

1. 1632. febr. 12.

Életünkig való alázatos hűségünket és jámbor szolgálatunkat ajánljuk Nagodnak, mint kegmes urunknak, fejedelmünknek, hogy az szent isten minden lelki és testi javaival megáldja Nagdat, ő felgétől szívének szerént kívánjuk.

Ma 12. Februarii itt Pobralin az Novak havasának Constanczinápoly felől való felén találá elő Huszti uram, minémű levelet írt előnkben Szalánczi uram, Nagodnak in specie in inclusis oda küldöttük. Az ottbenn való állapotok felől mi írni Nagodnak egyebet nem tudunk, hanem az mit ő kegme írt, kit oda küldtünk és az mit Huszti uram szóval mondott, melyeket, oda érkezvén g kegme Nagodhoz, hisszük, hogy mindeneket inkább, hogysen nekünk, megmond. Azért arról kegmes urunk többet nem írunk, csak kérjük alázatosan Nagodat azon, hogy minden dolgokról minket gyakran tudósítson és ide be mi utánunk maga szolgáját küldje. Igyekezetünk Kegmes urunk az, hogy ennek az holnapnak 20. napján bemenjünk Constanczinápolyban. Eddig tovább haladtunk volna Kegmes urunk, de mivel igen nagy terhek vagyón az kénesős szekereknek, és az út is feletébb nehéz volt: egy néhány egy napi járásból két napi utat kellett csinálnunk, de iminár talál

isten az utat is jobban adja. Az téltől istennek hála, tegnap megszabadultunk, csak az igaz, nagy sara, vagy az hónap rajtunk. Kára kegmes urunk még Nagodnak derekas semmi nincsen egyéb az sólymoknál, mert azokban több nincsen 17-nél, talám mivel immár mivel nincsen hideg, azok meg nem halnak.

Az mi Kegmes uram, az ottbenn való visszafordult állapotot nézi, értjük, minket is isten megtartván s bemenetelünket is megadván, azon igyekezünk, úgy mint Nagodnak igaz hivei jámbor szolgálai, hogy mindeneket jó állapotra hozzunk, vagy az istenben reménységünk, hogy elégséget ad reája. Kegmes urunk, igen kívántatik, hogy Nagod minket sietve informáljon, mert az mint Szalánczy uram az előtt is megírta vala az vezérek menyen vadnak, Huszti uram is azt mondja, itt penig mi nálunk csak hét vezérnek való ajándék vagy; azon változó az ott való állapot; az mint akkor volt. Az mely registrumból informálódott Nagod, most quasi coelum distat a terra informatiója. Az szent isten éltesse és tartsa meg Kegmes urunk Nagodat. Datum ex Dobralj 12 die Februarii 1632.

Ill^{rae} Cel^{nis} Vrae

servitores perpetui
fideles humillimi
Michael Toldalaghi. m. p.
Stephanus Seredj m. p.

P. S. Ugy vesszük kegmes urunk eszünkben, hogy Zulfikár aga nem mindenikünket vár egyarányú jó kedvvel, de mi Nagod szolgálai vagyunk.

Külczm: Illustrissimo principi stb. Georgio Rákoczi stb. stb. domino dno nobis semper elementissimo.

2. 1632. máj. 21.

Életünkig való alázatos stb.

Levelünket megírtuk és emberünket elkészítettük vala Kegmes urunk az elmúlt hétfőn hogy érkezék hírünk, hogy Czafur Reczep passát megfojtotta és mivel az mely tatára az havaseli vajdának akkor kimene igen igen postán: emberünket azért, hogy nem érkezik el vele az egy lóval, mert amaz két lóval megyen maga egyedül lévén, nem bocsáthatók el véle, levelünket nem merők rejá bízni, hanem most csak futva íránk, azt az míg megírok is, alig vártathatók meg véle; annakutána emberünket nem akartuk addig elbocsátani, míg az mostani fővezérrel is nem tractálunk, azzal penig tegnapig nem beszélhettünk az felette nagy és sok rajta való embereknek szorgalmatosága miatt. Tegnap azért maga

rendeléséből délelőtt mentünk alá ő nagához és ikinditájban valamennyire megüresedvén az sok emberektől, úgy lőn szemben velünk, azt hisszük, hogy tovább két óránál beszéllett, trasztált velünk s bizonyos okoson is. Noha Kegmes urunk még annak előtte is míg fűvezérré nem lőn ez az passa, volt értésére dolgunk mi általunk is és akkor is mikor tanácskoztanak az mi dolgainkról, de még is újlag minden dolgokat proponálnunk kellett neki azért, hogy ha mit elfelejtett volna is, vagy eszében nem volt volna, most az mi szónkból megértse s eszében jusson.

Az szó mind ő tőle s mind mi tőlünk sok volt, mert minden dolgokat, valamelyeket neki proponáltunk ő is articulativum assu-mált és úgy tött választ rejá, de breviter csak ez az válaszungk rejá: hogy én ezeket az dolgokat mind magatokról értettem és mind akkor mikor ezekről tanácskoztunk, jelen lévén, tudtam és minden dolgokat bevött akkor az mi tanácsunk, imez hármon kívül, úgy mint az falu dolgán, az adón és az rabok dolgán kívül; azokat immár még akkor az tanácsunkból beírtuk császárnak mindazokat, az melyeket bevöttünk és tetszettenek s ezeket is az kiket be nem vöttünk s nem tetszettenek; most azért ilyen hirtelen, hogy mást mondanék, vagy írnék hatalmas császárunknak az nem lehet. Azokról mi Kegmes urunk esmét az mint tudunk mind egyértelemről replicáltunk neki, kire azt monda, hogy nem mondom én azt, hogy azokért is nem törekedem hatalmas császárunk előtt, hogy azt mondanám, attól isten oltalmazzon, de addig arról az három dologról más választ nem mondhatok; amaz többről úgy tudom, hogy az leveleket is megírták és ha meg nem írták is, megíratom; ezekért is törekedem és magatokat immár nem késellek, elbocsátlak. Szegény Reczep passa is hogy eddig tartóztatott benneteket, azt is nem csudálhatjátok s ne is nehezteljétek, mert neki nyaválásnak, mivel tudta azt, hogy meg akarják ölni, arra volt nagyobb gondja, hogy az mint életét megtarthassa, az külső dolgokat akár-mely nagyok voltak is, azért halasztotta és hagyta ilyen könnyen. De immár istennek hála, különben vagy az dolog s ne panaszkodjatok, legyetek jó reménységben, mert azon leszek, hogy hamar minden jó, az magatok kívánsága szerint való válaszszal elbocsátalak. Az hadak és az mostani indulatok felől Kegmes urunk, hogy mi is sok szóval szoltunk előtte, azt monda, úgy vagyon az, hogy az mi velünk való békességet az német sokképen felbontotta, de nekünk az mi nekik kiadott hűtünket kell igen előttünk viselnünk és az üdőtől is kell várnunk. Az svécziai király követét is, noha abban sokan ellenkeztenek, befogadtuk s együtt véletek jó válaszszal el is bocsátjuk, de annak is dolgai még csak isten kezében vadnak, azt csak isten tudja, mire mennek azoknak dolgai, addig mi nem tudhatjuk. Ahhoz képest kell nekünk is vigyáznunk és magunkat is viselnünk; az hadakat Ozekhez fel-

küldjük. Most mindjárt, kapucsiákat küldünk, hogy felköltsek őket, de igaz szó, hogy által nem küldjük onnan ok nélkül őket. Ezekre mi is megmondottuk, Kegmes urunk neki, hogy Ngod is mód nélkül nem akar semmit indítani, attól ne tartsanak, de hiszem nem árt vigyázni; ki neki is igen tetszik, arra azt mondá, hogy ő naga is legyen készen, vigyázzon, ott közel lévén, mindenekben értsen egyet az budai passával és ide is igen gyakran postáját küldje, azonközben az üdö megtanít mind minket s mind ő nagát; im én ugyan egy példát mondok, kit ő nagának s nekünk is jó követnünk. Mikor egy ember egy szép tér-helyen térdét meghajtván, az lábain ül, veszteg, az földön az szemével vigyáz minden felé, az igen jó és hasznos, mert ha veszteg feküdnék és vigyázna is, de míg az földről felkelne, abban üdö múlték s késő lenne, de imigy ha mit lát, hamar felállhat és az hová, vagy elő vagy hátra, vagy oldal felé kelletik, mindjárt megindulhat és mehet, de fenn állani mindenkor és úgy vigyázni nem jó, mert az sok állással el is fárad, leülni is nehéz s nem jó, hogysem mint az fennálló ember leülne, inkább fennállásából könnyebb volna elmenni, hogyha az üdö engedné; de ha az nem engedi az előmenetelt, ha nehezteli is, ugyan le kell ülni. Azért hjer, cselekedjük mi is így, ne veszteg feküve se fenn állva vigyázzunk, mert ha felállunk, azaz haddal megindulunk, nehéz azt oztán leszállítanunk, szégyen is mód nélkül; ha veszteg fekszünk s szükség leszen, késő felülnünk; de ha veszteg ülünk, hadunk fenn ülve táborban az magunk határában leszen, onnan, az hova kelletik, oda hamar mehetünk és az alkalmatossággal jól élhetünk. Azért ő naga is készen honjában lévén, vigyázzon és minket is mindenekről gyakran tudósítson és minden alkalmatossággal így jól élhetünk, semmit el is ne mulassunk, de mód nélkül meg is ne induljunk. Sok ilyen szók és némely példák után arra ígíré magát Kegmes urunk, hogy minden parancsolatokat megírat mindenekre, azokat elkészítteteti, magunkat hatalmas császárral az jövő kedden szemben juttat, elbúcsúztat, azután két, három nap mulva útunkra megindít minden jó válaszszal. Így jöttünk ki előle Kegmes urunk csak este felé. Kijövéen előle, az audientia házában, mert mi csak magunknak való házában, talám ötödik házban is voltunk, találók császár itt való continuusát, értvén otthen az passa szavából, hogy az némettel való békességek mellől is, míg nagy alkalmatosságát nem látják, hogy el nem állannak. Egy kevössé leülénk, látván amannak ott lételét és értelmét vevén Zulfikártól is, azért, hogy valami suspiciót magunkra ne hozzunk, úgy oztán kezét fogók, beszélgeténk vele, melyet igen nagy kedvvel vón. Tudakozék az oda ki való állapot felől; arról mi Kegmes urunk azt mondók, hogy egyebet nem tudunk annál, hogy Sennyej István uramat küldte mostan császár ő felge Nagodhoz, azt hisz-

szük, hogy azért, hogy némely urak miatt az micontroversiák voltak, azokat dirimálja, azzal jöttünk el attól is.

Beérkezvén Kegmes urunk az elmúlt kedpen 18. die Maj az Nagod levelével kegmes parancsolásával az brassai szolga is dél tájban, leveléből Nagodnak kegmes parancsolását mind az vajda és az Strassburg uramékkal való dolgokból is megértettük. Strassburg urammal magával bizony sokat tractáltunk és csak egyáltalában megmondottuk neki, hogy Nagod bizonyos dolog nélkül semmiképen meg nem indul és fegyvert nem fog, de ő ugyan csak azt mondja, hogy adhatnak itt az követek bizonyos reménységet, de az urok képében nem concludálhatnak semmit, mert nincsen autorítások arra, kinek az mint az más levelünkben megírtuk Nagodnak, az tavalí békességet mondják okának lenni, sőt azt mondja, mind ő s mind az többi, hogy ha ők szintén concludálnának is Nagoddal, de nem lehetne állandó és Nagod maga csalatkoznék meg vele. Mondók azt, hogy ha olyan igen bízna, tegyék le azt a summát és úgy oztán Nagod is bizonyosan hiszi s hiheti, hogy az urokkal való egyesség is meglészen Nagodnak kedve szerént, ez mellett protestáltunk oztán, hogy Nagod kész volna az közönséges jót promoteálni, segíteni, de ha az nem lehet, azoknak lelkek adjon okot róla isten előtt, az kiknek cselekedeti miatt azbeli akaratját Nagod elő nem veheti. Kit mintha nehezen vött volna maga is, mondá, hogy ugyan nem kívánjuk mi azt, hogy most mindjárt megindúljon ő naga és valami veszedelemben hozza magát, csakhogy meg is ne békéljék, tartsa in suspenso az dolgot, várjon az időtől, azon közben megjő az én kegmes uramtól is az válasz és minden dologhoz úgy accomodálhatja ő naga magát, az mint akarja és jobb, most vessen valami oly dolgot eleibe Sennyei Istvánnak, kire ne menjen, az idő alatt amonnat is válasza jó ő nagának; ne higgyen az ő sok szavának, mert mint eddig, bizony ezután is megcsalják ő nagát. Az szó Kegmes urunk ultro citroque sok volt, de csak az summáját írjuk meg, hogy az sok olvasással Nagodat ne fárasszuk. Immár bizonyosok vagyunk, hogy kedden szemben leszünk császárral, azt is tudjuk, hogy oztán itt nem tartanak bennünket; elvégeztük azt is mind az vezérrel tegnáp s az előtt magával Strassburg urammal, hogy együtt jöjjön ki velünk, ott oztán maga szóljon mindent.

Az mi az vajda dolgát nézi kegmes urunk az megholt vezér utolszor bizonyosan megmondotta vala, hogy Nagod leveleit vagy beküldi, vagy maga beviszi császárnak és megváltoztatja az vajdát, mert immár elúnta az reá való sok panaszt; az mely dolgot ez az mostani vezér is mind értett, mert alattomban Zülfikár aga által mind tractáltunk vele (ez Kegmes urunk az az passa, ki felől írtunk volt ezelőtt Nagodnak, hogy micsoda nagy kedvvel vagyon az ott kinn való dolognak gondja viselésére és noha ittben más nagyobb

dolognak reménysége biztatja, de mégis nem neheztellené felvenni azt az szerdárságot, az mint im nem is csalá meg az reménysége) s most sem lehetett (az mint Nagod is parancsolja, hogy ha bizonyos reménységünk, biztatásunk nincsen, úgy supersedeáljunk) egyéb lenne, hanem az előbbi állapot szerént kellett előadnunk neki az dolgot, mivel az más vezérnek beadott leveleink is kezében jöttek. Arról kegmes urunk ez is azt mondá, istennek hála, immár ez dolgot jól megértettem, szivemben vöttem s végbe is viszem, de most minthogy most jött az tiszt rejám és úgy mint fővezérnek, nekem is most szólotok felőle, noha azelőtt is értettem az dolgot, ebben az órában mindjárt végben nem vihetem az dolgot, mert az mely ember nyugodni akar, azért csinál az ágyat magának, hogy csendesen nyugodjék benne; énnekem is ottben elsőben meg kell csinálnom ennek az ágyát; noha néktek is az utatok nélkül nehéz valami dolgot látnotok, de nekünk annál is nehezebb, mert császárral vagyon dolgunk, azért jobb egy embernek elveszni, hogy sem egy országnak elpusztulni, mert az szegénységgel vagyunk mi erősek s azoknak szántások vetések után élünk mi; én, látja isten, ebből nem az világi kénccset, gazdaságot keresem, hanem azt, hogy az én tisztem alatt az szegénység nyughassék, dicsírhessen istent; azért végben viszem ezt is. Azt is Kegmes urunk ebben hadtuk vele. Azért Kegmes urunk nekünk alázatos, igaz hiveinek Nagodnak bizony most is az előbbi levelünkben való írásunk szerént, csak az tetszenék, hogy el ne metsződnék most ezeknek is hírek nélkül az békesség dolga és talám az Váraddá való kimenetelnek is másszorra vagy továbbbra kellene haladni, vagy ha meg kellének ugyan lenni, el kellene hitetni Sennyei Istvánnal, hogy nem ő ellenek leszen az; de nehéz azt nekik elhínni; ha Nagod benn Erdélyben lenne is és az országa hadait látogatná mustrálná meg is, az mi ítéletünk szerént az és az törökök fennlétele is distrahálná ugyan az császár hadát, az kivel most elsőben eleget tenne, szolgálna az sveciai király kívánságának Nagod s azután meglévén mind az diploma az végezésekről s mind az summának kitétele, in mense Augusto vagy Septembri az indulás is meglehetne és akkor egyenesen mehetne Nagod és úgy pro parte nostra jobban is esnék az dolog, mert ha mi kicsin hitelt vennének most Nagodban, noha hadnának valami vigyázni való hadat itt alatt, de az derék hadat az mint ők tartják, az erősebb ellenségre vinnék fel és itt alatt Nagod feliciorb lehetne, úgy jobb progressusa is lenne. Azért Kegmes urunk mind az Nagod bölcs itéleti és ne az mi vékony vagy semmirekellő tetszésünket kövesse Nagod. Arról is alázatosan kérjük Nagodat, hogy mi erről merünk írni, kegmesen megbocsássa nekünk, vétéknek ne tulajdonítsa, mer isten tudja, könnyebben elmúlathatnók és kevesebbet is írónk, ha Nagodnak hívei nem volnánk és az az híveség

(sic!) nem esztekellene ez ilyen írásba bennünket. Az első levélünkben, kit 17. die írtunk volt Kegmes urunk, azért nem írtunk volt abban az vajda dolga felől, hogy azelőtt Orumpruszter uramtól írtunk volt vala. Az szent isten éltesse és tartsa meg kegmes urunk Nagodat. Datum Constantinopoli 21. die Maji 1632.

Illmae C^{nis} Vrae

servitores perpetui

fideles humillimi

Michael Tholdalagi m. p.

Stephanus Serédi m. p.

(Egy külön czédulán :) Kegyelmes urunk ez az öreg ember az brassai szolga kére minket, hogy valami két szóval írának felőle, hogy Nagod kegmességéből adatna valami egy dolmánnak, nadrág[nak] való brassai posztót, az nem sokat teszen, serényben forgolódik, most is jól jött vala be. Ez Constantinápoly 22. die May, hora quasi nona matutina.

Külczim: Illustrissimo principi stb. Georgio Rakoczi stb. stb. duo dno nobis semper clementissimo.

Rákóczy kezével: A. J. 6. Juni. 1632.

Más kézzel: 21. Maji 1632. Michael Tholdalagi et Stephanus Serédi Constantinopoli. Ugyan magok más és Szalánczi uram levele benne.

1632—1633.

Szalánczi István kapitihá.

Szalánczi István 1631 óta volt kapitihá. 1633 áprilisig viselte e hivatalát: ekkor visszatért Erdélybe. Nehéz időkben volt ottan: a fejedelem székfoglalása, Katalin követelései, Strassburg követsége s egy időben annak ellensúlyozása, az eperjesi tracta kezdete, mind az ő idejére esnek. Épen oly ügyes mint hivatott diplomata volt, hű Rákóczyhoz és hazájához, megnyerte ura bízalmát s néhány év múlva tanácsúrrá lett.

Hogy annak a szultáni fermannak, mely »1042 Recsep havának utólján« kelt s mely AOT. II. k. 181—2. ll. van közölve kelete hibás s hogy csak az év végén kelthetett az: az Szalánczi 1633 februáriusi s Körösy és Mikó 1633 nov.-decemberi levelezéséből világos.

1. 1632. márt. 9.

Georgius Rakoci, Dei gratia stb.

Egregie, fidelis dilecte, salutem et favorem nostrum. Noha Fejérvárról mind Kovács Péter által és Armpezster által két ízben is, minden idevaló állapotokról bőségesen tudósítottuk Hűségedet és mindenekről voltaképpen parancsoltunk, mindazonáltal ez alkalmatossággal is nem akarók elmúlatni, hogy állapotunkat értésére ne adjuk. Cseffei László és Pathai Sámuel híveinket küldöttük volt fel ennekelőtte császárhoz ő felgéhez az Praepostvári Zsigmond dolgai végett, az kik ma érkezvén meg hozzánk, az micsoda válaszszaal jötte nek, azzal mi contentusok nem vagyunk, mivel ő felge mindenekben csak halasztást tött, semmire valósággal magát nem resolválta, kiből csak a szerencse kimeneteleire és az mostani állapotoknak végére eszméljük, hogy néz ő felge; kit el nem múlathatunk, hanem ismét mindjárást curier internuntiusunk által megtaláltatván ő felgét, az mi resolutiónk leszen, Hűségednek azt is ottan értésére adjuk. Strasburg uram hogy tőlünk elmene, az német özvegy fejedelemasszony emberét,

ki az portáról jó alá,¹⁾ *Fejérvárról vissza csaknem Szebennek vitte*, az minemű levele nála volt az hollandus oratortól Cornelius Haga uramtól, azt tőlök elvötte, megnyitotta és megolvastván, esmét vissza adta nekik. Mely emberek *ide érkezvén hozzánk, bizonnal írom,*²⁾ magok jó akaratjuk szerint hozzánk is térvén, az levelet csak ő magoktól és magok szabadságából velünk is közlék, melyet hogy felszakasztva látánk és hogy olyan szabadosan közlék velünk, mi is paríaltatván, megfordítottuk is és verissima paríáját Húségednek beküldtük, melyet értvén és látván Húséged, elhittük, hogy sub rosa magánál diligenter conserválván, dolgait ahoz alkalmaztatja, a mint látja, hogy jár és vagyon elméjek. Strasburgh uramnak pedig ez írandó dologról nem akartunk bő szóval való levelet küldeni, hanem Húségednek akarók igen serio és diligenter intimálni, minthogy Strasburgh uram az portai állapotot nem tudja, Húséged pedig abban immar expertus: azért kegyesen parancsoljuk nekie mind Strasburggal és az több keresztyén oratorokkal is, az kikkel méltónak és illendőnek ítéli, ez dolgot közölje úgy, és úgy declarálja nekik, hogy ha az porta a királyhoz való jóakarát mutatásában, segítésre való maga declarálásában halasztást kezdene tenni és az főkövet bemenetelinek, azzal való tractának idejére mutatni, azon meg ne álljanak, hanem mindjárt kívánják meg, ha mi jóakaratot elszántak mutatni, mindjárt mutassák, mert most az ideje, mert ha a porta halasztást kezd tenni, bizonnal hihetik, hogy az nem egyéb, hanem a szerencse kimenetelinek várása. Azért mindjárt kívánják meg, ha mit akarnak cselekedni, mert minden bizonnal, hogy császárnak most sehol semmi hada nincsen, hanem az kik Tiffenpackkal maradtanak volt, mintegy tízezer ember számig való s azokat is ide alá az Duna mellé. Bécs, Hamburg tájára szállították alá, igen rossz fegyvertelen aljos nép s most az ideje, ha mit akarnak; nekünk is pedig azzal lehetne minden dologban jobb módunk, mert nyilván nagy félelemben s bódult állapotban vadnak, többire mindenek szemek reánk igen néz és némely váraknak, városoknak kézhez vételében így lehetne jó módunk, a mint hogy már némely helyekről assecuratusok is vagyunk felőle. Azért Húséged azon legyen minden módon, hogy az porta a királyhoz való jó akarat mutatását, segítését, ha mihez kedve vagyon, ne halaszssa, hanem most legyen, ne múljk el az jó alkalmatosság. Az királynak most vagyon Mogantiában generális gyűlés celebrálása, kinek micsoda vége és kimeneteli legyen, értésünkre lévén, arról is Húségedet tudósítjuk, elhívén, hogy húséged hozzánk való kötelességét szeme előtt viselvén és

¹⁾ A cursívval szedett Rákóczy jegyzete.

²⁾ Rákóczy betoldása.

az dolgokról mindenkoron szorgalmasan elmélkedvén, azokat emlékezetében tartván, úgy igyekezzék gondot viselni, valamint *javunkra elömenetelünkre* ¹⁾ megmaradásomra legjobbnak feltálhatja. Parancsoljuk is pedig Hűségednek, hogy az Strasburgh elméjére és hozzánk való indulatjára is szorgalmasan vigyázván, valamit föléle eszében vehet, valósággal és késedelem nélkül adja értésünkre, hogy ahoz képest tudhassunk mi is magunknak és birodalmunknak megtartására mentől jobban vigyázni. Ezekről pedig Toldalaghi Mihály és Seredi István híveinknek mi semmit nem írtunk, mivel tudjuk, hogy Strasburgh őket ott benn nem éri, hanem az Hűséged jó industriájára, eszes vigyázására bízunk már mindeneket, megnyugodván hozzánk hűségében és hazájához való szeretetiben. Minket Hűséged mindenekről gyakorlatossággal tudósítson. Secus non facturus. Datum in arce nostra Szamos-ujvár die 9. Martii anno 1632.

G. Rakocy. m. p.

(*Rákóczy kezével a melléklet:*) P. S. Mikor az budai vezér emberi nálunk valának minap Mustapha bék, ilyen dolgot ajánltunk eleikben Szalánczi uram, kit hogy Kegd is értsen, szükséges, ha nem írtam volna meg s mivel az német császárral való békekesség mindkét felől soképpen felbomlott (kiről ha többet akar az porta érteni, végére mehet az végbeli passáktól) alkalmasint Zöldfíkar aga is megvilágosítja, minthogy Kegd levelében azt írja, hogy csak okot keresnek hatalmas császár részéről az frigy felbomlás felől: az-e jobb, hogy hatalmas császár részéről is csak így hallgatásban legyen az dolog és múltván az idő, az német császár is vagy megbékélvén ellenségivel, avagy meggyőzvéen őket, akkor az felbomlott békekesség is kétesben lévén, minden ereit hatalmas császárunk birodalmi ellen kezdi fordítani német császár; avagy az felbomlott békekességet újlag megerősítsék, avagy ő hatalmasságával felbontván az német császár az frigyét, az jó alkalmatosság is ilyen lévén, most igyekezze birodalmának határát killebb vetni. Ha azért ő hatalmassága az békekességet akarja is megerősíteni az sem lehet had nélkül, mert hogy ő hatalmassága békekességet kérjen az némettől, vagy magát első oknak vallja az békekesség felbomlásnak, az nem lehet, mert becsületének megbántódásával lenne hatalmas erejének kisebbségére és maga nagy hatalmas erejének kisebbítésére. Az német császár is viszont hogy azt cselekedje, hihetetlen is, mert noha szorúlt állapottal vagyon, de ugyan magnanimitáságát, maga becsületit, méltóságát meg szokta óltalmazni, az is lévén practicája, hogy szép szóval, semmis beszéddel, imide-amoda

¹⁾ Rákóczy betoldása.

mutogatással tartóztassa ellenségét. Jól pedig soha az némettel nem végezhet, hanem ha elsőben megijesztette és rémítette: így is ő hatalmassága állandó, jó, hasznos, becsületes, maga méltóságának megtartására had nélkül az némettel békeséget nem csinálhat, kinek most vagyon ideje. Ha pedig ő hatalmassága birodalmának határát killebb akarja terjeszténi, győzedelmesen, hasznosan akar hadakozni, annak is most vagyon ideje, kit ha elmúlat ő hatalmassága, többé soha elő nem fog fordúlni. Azért akár békeséget akarjon ő hatalmassága, akár hadakozni; de egyik sem lehet, nem is mehet jól végben hadakozás nélkül, kinek most az ideje, mert ha ő hatalmassága ezt az jelen való alkalmatosságot elmúlatja, megtörténhetik, az német császár is mostani nagy hatalmas ellenségével megbékélhetik, az spanyor király és közelb való keresztén királyok, fejedelmek által az Kazullal is frigyét, szövetséget köthet, az muszkák is látván hatalmas császárnak kedvetlenségét az jó alkalmas időben az hadakozáshoz, az lengyelekkel megbékélhetnek és így ezek megegyezvén, mennyi felől kezdik az ő hatalmassága országát ostromlani, pusztítani, bölcsen az ő hatalmassága vezérei is meggondolhatják. Az mely magyarság most maga adná magát hatalmas császárunk alá, az is ellenségek lesznek. Ugy vagyon, minden dolgokat az felséges isten igazgat, de az okosságot is azért adta az embernek, idején és alkalmatosan éljen véle és meg ne vesse. Ezeket is több szóval adtuk vala eleiben Mustafa béknek, kit Kegdnek talán nem árt Zöldfikár agával is közleni s az fővezérnek is, mufftinak is megjeleníteni. Tudja Zöldfikár aga szegény megholt fejedelem idejében ugyan dívánt tartottak volt az fényes portán, az magyarokat kell-e megsegíteni hatalmas császárnak, vagy az németeket, mind nagy' és kis rendbeliek felkiáltották, hogy az magyarokat, melylyel ő hatalmassága mintha ugyan kötelezte volna akkor magát minden időbeli segítségre az magyaroknak, kinek most az ideje, hogy az ő hatalmassága ígéretiben fogyatkozás ne talál-tassék, se az jó alkalmatosságnak elmúlatásában hatalmas nagy kára ő hatalmasságának ne következék. Hiszem annál bátorságosabb leszen az ő hatalmassága országa és erősebb, mennél tovább veheti határát. Ez írásunkat Kegd senki kezében ne adja, Zöldfikár agának megmutathatja. Ha mit akarnak, most lássanak hozzá, mert bizony félek, az kik most barátink akarnának lenni is, elszalasztjuk kezünkben s az késedelmezés megkedvetleníti őket.

Küldém: Egregio Stephano Szalanci in porta Ottomannica oratori nostro continuo etc. Fideli nobis dilecto.

Szalanci kezével: Anno 1632. die 30. Martii hozá Szabó János ez 9. die Martii Szamos-Ujvárott költ levelét az én kegyes uramnak.

2. K. n. (April 14 körül.)

Az mi kegmes urunknak hatalmas császárunktól való alázatos kívánsági.

Hatalmas császárunknak minemő erős hűlevél alatt való békessége vagy az némettel, azt ő naga az vezér jól tudja, mely végezés vagy frigykötés szerént noha Erdélyhez az németnek semmi köze nincsen, de mindazonáltal arra semmit nem nézvén, istenben üdvözült Bethlen Gábor halála után az német fejedelemasszonyt elaltatván némely németes urak által, csak az isten és egynehány urak s főemberek, kik hatalmas császárunknak igaz hívei most is, oltalmazza meg bennönket, hogy az egész ország német kézben nem esék.

Annakutánna ez elmúlt tavasszal csudálatos titkos praktikák által az palatinus haddal alájövé, ha ő naga az mi kegmes urunk gondot nem visel vala, az erdélyi fejedelemségben belő száll vala és Erdély országát némettel rakja vala meg, mivel német gyalogot is hozott volt alá, kiket ugyanott az magyarországi várakban osztta el, hogy elszánt akarátja szerént Erdélyt el nem foglalhatá. Esmét csak nem régen ez elmúlt nyáron más egy magyarországi Praepostvári Zsigmond nevő nagy urat felindítván, az által akarják vala az országot hatalmas császárunk hűsége alól német császár számára foglalni, de arra is isten után az mi kegmes urunk gondot visele, hogy igyekezetekben elé nem mehetének; ezekhez képest elhiggye ő naga, hogy mint szintén az nagy folyóvizek folyásoktól természetek ellen meg nem állhatnak, úgy az németek is soha az mi kegmes urunk ő naga és országa ellen practicálni meg nem szűnnek ezután is semmi üdőben.

Kívánja azért az mi kegmes urunk, hogy hatalmas császárunk nevével erős parancsolatokat adjon ő naga az vezér mi kezünkben, kiket az urunknak vigyünk, az budai passára ő nagára és arra, az ki hatalmas császárunknak szerdára lészen az németekre, hogy valamely órában az mi kegmes urunk megküldi ő nagoknak az parancsolatokat, mindjárt indulhasson az szerdár ő naga hadaival oda, az hova az mi kegmes urunk ő naga és az szükség kívánja, azon kívül az bosznai, kanizsai, egri, temesvári passákra és azok alatt való békekre is az, vrumelli beglerbékség alatt való öt szanczoksággal együtt olyan erős parancsolatot adjon ő naga, azon kívül az moldvai, havasalföldi vajdának is az szerént parancsoljon ő naga, a hogy kívántatik, bizonyos számú hadat adjanak, vagy magok személyek szerént jönnének ő naga az mi kegmes urunk mellé hadokkal együtt, az szerént tatár khánnak is parancsoljon ő naga, hogyha megtalálja felőle az mi kegmes urunk ő naga, egynehány ezer tatárt adjon.

Az szerdár penig ki lészen, annak ő naga most nevet adjon, hogy az szerént tuda ő naga az mi kegmes urunk azt azután megtalálni, ha kívántatik.

Hogy penig hatalmas császáruunkat és az egész portát ő nagára haragra indíthassák azért, hogy azalatt akarattjokat inkább végben vihessék, tudja ő naga azt, hogy sok hamis dolgokat állatnak, hirdetnek ő naga ellen az ő naga gonoszakarói, de ő naga azon kéri az vezért ő nagát, mint urát és kedves atyját, hogy annak hitelt ne adjon, hanem ha panaszok lennének, azokat küldje ki ő nagának és ha meg nem mentheti magát, azután haragudjék ő nagára, mert elhigye ő naga azt, hogy az német birodalma alatt való sok váraikból, jószágiból, kik egy fejedelemséget tennének, nem egyébért jött Erdélyben, ő naga sem egyébért folyamodott hatalmas császáruunk hívsége és őltalma alá, hanem azért, hogy hatalmas császáruunknak igazán szolgálhasson életének végéig, mint szegény Betlen Gábor fejedelem, vagy még annál is jobban.

Úgy hiszi az én kegmes uram, hogy ő naga az vezér bizonyosan érti azt is, az mint az szegény Bettlen Gábor fejedelem Tokajt és Munkácsot is az német fejedelemasszonynak hagyta volt, azért, hogy azokból Erdélyt az német ellen inkább őltalmazhassa és ha kívántatik, azokból Magyarországnak is az nagyobb részét bírhatta, mert külemben az elébbi békesség szerént azoknak is az hét vármegyékkel az németek kezéhez kellett volna menni, meg sem gondolván az szegény fejedelem, hogy holta után az német fejedelemasszony az német császárhoz adja magát, mivel minden atyjafiai akkor is, most is ellenségi voltanak az németnek, de mindeneknek reménységek felett szegény fejedelem holta után mit cselekedék, azt ő naga érti. Most is, mikor ki akart menni Erdélyből, tudta azt ő naga, az mi kegmes urunk, hogy mindenik várában németeket viszen, nem volt ő nagának más módja abban, hogy azokat az várakat megtartsa Erdélyhez, hanem nagy okosságával arra vette az német fejedelemasszonyt, hogy az fejedelemmel olyan kötést tett, hogy holta után magának Munkácsnak fele az fejedelemnek egyik fiáé legyen és az még él is az német fejedelemasszony, addig is Csáki Istvánt oda be nem viszi, tanácsát, barátságát vele nem tartja és az munkácsi kapitányt is mindjárt hogy kimegyen Erdélyből Munkácsra, az fejedelem hívségére, és arra, hogy oda német hadat, sem Csáki Istvánt be nem bocsátja, megesküdteti; mindezekről erős pecsétetes levélet adott az német fejedelemasszony és úgy ment ki Munkácsban és oda bemenvén az végezése szerént az kapitánt és mind az várban való vitézlő rendet ő nagának, az mi kegmes urunknak megesküdtette, ezt penig az végezést az mi kegmes urunk mind csak azért cselekedte, hogy Munkácsot megtarthassa Erdélyhez ha

ímmár Tokaj odavagyon. Azután Munkácsból kiment az német fejedelemasszony és szemben lőtt Csáki Istvánnal és mindjárt felbontotta Csáki István az végezést az asszonynyal és le akarta vágatni az német fejedelemasszony mellett való erdéli hadakat és Munkácsra is elküldött titkon, hogy az munkácsi kapitánt megfogják, vagy megöljék és az német császár hadát vigyék belé az várban; mely dolgot megértvén az kapitán, kiüzte az német fejedelemasszony német szolgálait az várból és az német császár hadát is nem bocsátotta be az várban, magát az német fejedelemasszonyt hította, hogy bemenjen, mint maga várában, csak Csáki Istvánt ne vigye be, mert ímmár őtet az előtt megesküdtette azon, hogy Csáki Istvánt oda nem bocsátja s azért most is hűti ellen Csákit be nem bocsátja, de az német fejedelemasszonyt örömet be bocsátja; de az fejedelemasszony semmiképpen Csáki István nélkül be nem ment, sőt azt mondotta, hogy neki sem Munkács sem egyéb marhája nem kell, ha Csáki Istvánt be nem bocsátja ő vele együtt; mind azólta az dolog így volt, hogy az német fejedelemasszony is Csáki nélkül be nem ment és az kapitán is hite ellen be nem bocsátotta Csákiival együtt. Ezenközben úgy találta volt meg Nagodat az mi kegmes urunk felőle, hogy ha kiadja-e kezéből Munkácsot, vagy ne? Nagod pedig igen bölcsen eszében véven azt, hogy minemő nagy kárára lenne hatalmas császárnak és mind Erdélynek az, hogy ha az az hely kimenne ő naga kezéből és valamint az is, mint Tokaj, német kézben akadna, úgy parancsolta meg, hogy ki ne adja kezéből, mert megöltalmazza hatalmas császár ő nagát benne. Azután Munkács ilyen állapottal az ő naga kezénél vagyon.

Kinek megtartásáért azóltától fogva ő nagát az német részről azzal fenyegetik, hogy az magyarországi jószágát veszik el érlette, noha méltatlan, mert az mi kegmes urunk ő naga semmit erővel el nem vett az német fejedelemasszonytól, hanem maga jó akarátja szerint adta ő nagának és maga esküdtette meg az kapitánt is az mi kegmes urunk számára.

Annakokáért most is alázatosan könyörög ő naga az mi kegmes urunk hatalmas császáruknak és ő nagát is, mint urát, kedves atyját kéri azon, hogy hatalmas császár és Nagod ő nagát az mi kegmes urunkat ne csak Munkácsban, hanem ott kin az német birodalmában való jószágiban is oltalmazza meg és arról ugyan szerezzen atnahme levelet hatalmas császáruunktól, hogy minden üdőben elégedendő segítséget ad az mi kegmes urunk mellé és minden jószágiban megoltalmazza.

Hogy az békeesség az végbeliek között is, kik Erdélylyel határosok inkább, mint eddég, ezután is megmaradhasson és szép csendességben lehessenek az végbeliek, ő naga parancsoljon Temesvárra, Lippára, Gyulára és Szolnokra, hogy az mely faluk

azelőtt holdoltak nem voltak, azokat holdolni ne erőltessék; az kik pedig mind töröknek, magyarnak holdolnak, azok mindenkiféle adajokat, dézmájokat adják meg, az spahiak és egyéb rendbeliek abban ellent ne tartsanak, az magyarok is az szerint. Az mely holdolt faluk pedig az török várak hátok megett vadnak, azok az magyar uraknak csak summával tartozzanak; az szerint az mely faluk az magyar várak hátok megett vadnak, azok is az török uroknak csak summával tartozzanak, mely summát egyik fél is az szokásnál feljebb ne verjen, hogy az szegénység el ne pusztuljon hatalmas császár kárára és senki az falukat helyéből fel ne bontsa, az mint eddég is némelyek cselekedtenek, hogy helyekből egész falukat vittének más helyben az magyar uroknak és országnak is kárára.

Az elmúlt tavasszal egy Derecske nevű faluhelyt miért kellett ő nagának az mi kegmes urunknak az hajdú vitézeknek adni, azt ő naga immár eléggé érti s ha most kívánja ő naga, most is megmondhatjuk, kiből mi úgy látjuk, hogy hatalmas császárunknak több haszna vagyon, hogy nem mint kára, sőt jövőendőben sokkal nagyobb kára lenne, hogysem mint haszna, ha azoknak állapotjuk megbántódnék. Kéri azért ő nagát az mi kegmes urunk mint jó akaró urát, atyját.

Hogy ő naga ebben is hatalmas császárunk javát elsőben s annak utánna az ő naga kedvére is tekintvén benne, találjon módot benne, hogy mivel immár azok az hasznos szolgálk és vitéz emberek oda telepedtenek és hatalmas császár hívei, ne kellessék onnan elbontakozniok és mostani szolgálásokból ellenségekké lenniük. Annak az falunak pedig summája mindenestől is az török uroknak 225 forint volt, maga is az falu többire szintén csak kapúja előtt Váradnak, szolgálátjuk sem volt, mi úgy tudjuk, az 225 forint summával.

Ennek előtte hogy az lengyel királynak Hatalmasságodtól nahme küldessék, hogy az magyarországi palatinus mellé valami okon segítségére hadat ne bocsássanak, az mely dolog mind az két résznek hite ellen lenne, mert akármely szín alatt is Lengyelországból hadat bocsátanak, azzal azok ugyan csak Erdélynek akarnak ártani, effelől Hatalmasságodnak nahmájával egy főhívét parancsolván meg, hogy az lengyel királyhoz igen hamar elmenjen, ha az előbbi írásunk szerint el nem ment volna.

(Eredeti fogalmazványa Szalánczynak.)

3. K. n. (April 14 körül.)

Az mi kegmes urunknak hatalmas császárunktól más rendbeli kíváltképpen való aláza-tos kívánsági.

Vagyon Nagos uram ilyen dolog is, hogy szegény Bettlen Gábor fejedelemnek az mely keresztyén fejedelmekkel kötése, végezése volt az német császár ellen, azok az keresztyén fejedelmek megtalálták ő nagát, az mi kegmes urunkat is, mivel ő naga vagyon az Bettlen Gábor székiben, hogy ő naga is véllek egy értelemben lenne az német ellen, kire ő naga jó szót adott olyanokkal, hogyha azok is a fejedelemnek hatalmas császárukkal bizonyos örökös állandó békességet csinálnak, mert mivel az erdéli előbbi fejedelmek az országgal együtt régi üdőtől fogván hatalmas török császároknak voltak oltalma alatt és azoknak hívei, mely hívséget az mi kegmes urunk is ő naga élete fogytáig akar megtartani mostani hatalmas császárukkal és mind az egész ottmáni nemzetséggel, mely dolog felől az svécziai király ő nagához az mi kegmes urunkhoz titkon főúr követét küldötte, ki, akkor az mikor mi eljöttünk ő nagától, Munkácsban volt, az mely követ elől elküldött levelében ő nagát azon kérette, hogy minket el ne bocsásson addig, az még ő is nagához nem érkezik, mivel nekie is az ura parancsolatjából ide való dolgai vadnak; az mi késedelmünknek ez is volt egyik oka; de félvén ő naga hatalmas császáruunk nehézségétől tovább nem mere münket tartóztatni, beküldö olyan parancsolattal, hogy mihelt az követ érkezik ő nagához, az mivel jó mindjárt értésére adja miáltalunk ő nagának. Abban penig az megegyezett békességben Bettlen Gáborral együtt ezek voltak a királyok és fejedelmek: az francziai király, angliai király, dániai király, svécziai király és cseh király, hollandiai és velencei respublicák, azokon kívül sok erős gazdag fejedelmek és herczegek, az kiknek most is nagyobb részével szép egyessége vagyon hatalmas császáruknak. Az cseh király követeit lám beküldötte vala, de némely híg elméjű emberek cselekedetek miatt nem tudák jól fogadni őket. Annakutánna hogy szegény Bettlen Gábor megholt, több erős nagy hatalmas herczegek is állottanak azok közzé az fejedelmek közzé, úgymint az saxoniai herczeg, kinél hatalmasabb herczeg egész Németországban nincsen és az brandenburgiai herczeg és electori, az kikkel együtt hadakozik most is az svécziai király, amaz több királyoknak és fejedelmeknek hadokkal és pénzekkel, úgymint azoknak szerdárook. Így lévén azért az dolog, ez jó alkalmatossággal hiszem jobb hatalmas császáruknak azokkal élni és megegyezni az fejedelmekkel, kiknek nagyobb részével most is szép egyessége vagyon és annak kétséges békességét letenni, kinek békessége soha nem volt állandó s nem is kötött s nem is tart soha örökös békességet hatalmas császárral, hanem csak ideig valót, hogysem mint mindenkor titkos ellenséget tartani kebelében, az kinek részéről noha most is békessége vagyon hatalmas császárral, de azalatt im csak esztendőől fogva is Erdélyt, hatalmas császár országát

háromszor vagy négyszer akará elfoglalni, és az csatákat is jár-tatja, sőt hatalmas császárunknak végházait ostromoltatja. békesége ellen és most noha másfelé nagy ügye nagyon, de naponként ugyan nem szűnik meg hatalmas császárunk ellen practicálni. Abban hatalmas császárunknak, hogy azoknak soha nem állandó békesége helyében, kit most is ők bontottak fel, örökös állandó békeséges jó akarókat vegyen be, most nagyon jobb alkalmatossága, és kevés munkával azt végben viheti az mi kegmes urunk által azon egy gondviseléssel, mintha Munkácsban és az több urunk ő naga magyarországi jószágaiban oltalmazná ő nagát. Annak pedig végben vitelében az mi kegmes urunknak igen jó módja nagyon, mert nemcsak azokkal az fejedelmekkel, hanem Magyarországgal is jobb részént egy értelme nagyon az dologban, kiből egyik csak az kívántatik az hadak fennlétele és ha az szükség kívánja azoknak urunk ő naga mellé való menetele fogyatkozás nélkül idején mindjárt valamikor az mi kegmes urunk kívánni fogja. Így értvén immár hatalmas császárunk és ő naga az vezér, hogy az német császár egynehányképpen felbontotta hatalmas császárunkkal az békességet: egyikkel azzal, hogy az csatázást felszabadította, ki az békességkötésben megtiltva volt.

Másikban abban, hogy ím nem régen Budán még alól Landorfejevárv felől hatalmas császárunknak egy Wald nevű végházát megostromoltatták, de isten által hatalmas császárunk jó szerencséjére az benne való vitézek megtartották.

Harmadikban, hogy az német fejedelemasszonyt követő által az német császár hatalmas császárunk hűsége alól elvonta vala, még Bett en Gábor fejedelem teste temetésekor kevés híja lón, hogy országostól német kézben nem akadánk.

Negyedszer azután az kassai generálisát Bornemissza Jánost haddal, lövő szerszámmal küldé Erdélyre, azalatt el volt végezve, hogy az fejedelemasszony az fejedelemséget Praepostvári Zsigmondnak adja és ő az kassai generális hadával megerősedvén, az országot német császár számára foglalja, de az isten elő nem bocsátá dolgában, mert az kassai generalist Bornemissza Jánost, mihelt által jöve az Tiszán, az erdéli hadak megverék, lövő szerszámit is elnyerék és általűzik az Tiszán és úgy Praepostvári sem jöhet be az fejedelemségre.

Ötödször, az palatinus maga jöve alá, hogy Erdélyt elfoglalja német császár számára és ő legyen benne fejedelem, de az isten azt is megszegyeníté, szégyen vallva mene vissza Kassáról.

Hatodszor, ím csak most ősszel esmét Praepostvárit akarák behozni az fejedelemségre, de isten azt is meggátolá az én kegmes uram gondviselése által.

Ezeket így látván, miért nem kellene élni az mostani jó alkalmatossággal, hatalmas császárunknak és ő nagának az vezér-

nek és azoknak az immár összebékéllett, kötelezett sok keresztyén fejedelemnek jó akaratjokat, szomszédságokat, békességeket miért nem kellene venni, kiknek jóakaratjokat, szomszédságokat, békességeket, ha most idején beveszi hatalmas császáruk az mi kegmes urunk által, most mind végben meliet, mert immár az svécziai királyt arra vette az mi kegmes urunk ő naga, hogy fő úri embere követét ide bocsátotta hatalmas császáruk fényes portájára, ki ezen két három nap alatt beérkezik, mert azt hisszük, hogy általjött eddig az Dunán. Ezből hatalmas császáruknek annyi haszna lehet, hogy egész Európában minden keresztyén fejedelmek, kikkel szomszédsága vagyon hatalmas császáruknek, sőt még az messzebb valókat (*igy*) is az egy hispányiai királyon kívül, mind békessége lehet hatalmas császáruknek és úgy országai ő hatalmasságának erre Európára nyugodalmas békességben lehetnek, pénze az arra való hadaknak nem kell, sem hadának arra nem kell lenni, sohonnan semmi bántódások hatalmas császáruk országainak, végházainak nem lehet erről az félről. Kára pedig, ha most végben nem megyen az dolog, az leszen, hogy amazok dolgokat ugyan végben viszik és azután oztán ők is szabadon lesznek véle, ha csinálnak-e békességet, vagy nem, kiből mi jöhet ki, ő naga és Ngtok bölcsen megítélheti.

Mivel az mostani havasalföldi vajda az mi kegmes urunkkal és országával nem jó szomszédságot tart, sőt oly dolgokat cselekedik, az melyeket az miolta Havasalföldében oláhok laknak és Erdélyben magyarok, mindazoltától fogva is békességnek idején az havasalföldi vajdák azt nem cselekedték az erdélyi embereken, melyeket Nagodnak, mind hatalmas császáruknek mind szóval, s mind írással eleiben adhatunk; könyörög azért az mi kegmes urunk ő naga, hogy ezt az mostani vajdát hatalmas császáruknek vegye fel onnat és adjon oly vajdát oda, az ki az mi kegmes urunkkal tartson az régi mód szerint való jó szomszédságot és hatalmas császáruk országát is ne pusztítsa így, az mint ez elpusztította, mert az ország embereinek nagyobb része ki az Dunán innet az hatalmas császár országában s kik az erdéli havasokon búdosnak, mint az vadak, kiket az isten is szán, nem hogy mi, kik nyomorúságokat látjuk.

(Eredeti fogalmazványa Szalánczynak.)

4. 1632. j u l. 6.

Mi még ifjúságunkbeli uraságunkban is látván a német nemzetnek az mi hazánk, nemzetünk ellen ártalmas igyekező praktikáját, mind azt, hogy hatalmas császárukkal is csak színesképpen tartja az békességet, mindenkor idegenek voltunk az neki való szolgálattól. Melyre nézve szegény megholt előttünk

való fejedelmet is ki kellett venni hoznunk, mennyire vitte vala az úristen elő, és akkor is hatalmas császáruknak mit szolgáltunk, azt mindenek nyilván tudják. Holta után is szegény fejedelemnek, noha minket hol tanácssággal, sok ígéretekkel, adományokkal, hol más nagyobb tisztekkel unszolván német császár, mi mindazokat hátrátévén, úgy viseljük vala magunkat, ha az német fejedelmasszony némely német gyomon pápista uraknak tetszéséből ki nem bocsátja vala kezéből az hét vármegyét, most is ide birattatnék; azután az úristen minket ez állapatra hozván be, annál inkább azon mesterkedtünk, igyekeztünk, ő hatalmasságának mint tudnánk leghasznosban kedvesben szolgálni; szolgálatunk volna is (mikor palatinus haddal reánk jöven, az úristen vitézink által megszégyenítvén hadait) ha Recsep pasa és az budai Haszon pasa előbocsátának vala bennünket, de mindenik megtiltván az Tiszán által való meneteltől, sőt hatalmas császáruknak nevével az békességet parancsolván végben vinnünk, noha mi voltunk az győzedelmes felek isten után, mégis magunk gyalázatjával hatalmas császáruknak kárával nekünk azt kelle követnünk és azokat az megvett ennihány vármegyét, városokat, várakat és hajdúvitézeket, az Tiszán innen való egész darab földet ki kellett venni kezünk-ből bocsátanunk nagy szomorú és keserves szívvel. Mostan is volna abba módunk, hogy ő hatalmasságának szolgálhatnánk, bírodalmát terjeszthetnénk, híveinek számokat többíthetnénk, de ő hatalmassága híre, akaratja, tetszése, parancsolatja ellen mi semmit sem akarunk mozdítani, tartozunk azzal, mint igaz, hű szolga (ki mind az német nemzetnek s mind az magyar nemzetnek mostani állapotját jól tudjuk, őket ismerjük, erejeket tudjuk, elméjük is sokaknak mit kívánna, jól értjük és sokaktól ugyan onszoltatunk is) ő hatalmasságának mind mostani hasznára, birodalmának terjesztésére való utakat, alkalmatosságokat, módokat megjelentsünk, s mind kárait, melyek az jó alkalmatosságnak elmulatásából, vesztégléséből következhetnek, eleiben terjesszük ő hatalmasságának, kiket ő hatalmassága bölcs ítéletiben megfontolván s vizsgálván, melyiket leszen hasznosb követni, cselekedni ő hatalmasságának, álljon jó tetszésén és akármelyik tessék ő hatalmasságának, nekünk mindenikben nyereségünk leszen, mert azmivel tartozunk ő hatalmasságának, mint igaz, engedelmes és jóvára vigyázó szolga, annak megfelleltünk, holott azt merjük mondani, mióta ő hatalmasságok birodalma nevelkedni kezdett, egykor jelen úgy nem volt az jó szerencsés győzelemnek alkalmatossága, mint mostan, melylyel ember annál bátorságosban élhetne, mennyivel az alkalmatosság magát kínálva mutatja; s ha megvizsgáljuk az históriákat, úgy találjuk mindenkor az német, lengyel és egyéb nemzeteknek egyenletlenségek között vött nagyobb győzedelmet az ő hatalmassága fényes fegyverének

dicséretes nyeresége előmenetelt. (*így*) Mely egyenetlenség mikor uralkodott volna az nemzetség között, nincs példánk róla inkább, mint most: tárházok elapadtak, erejek is meglankadtak, országok elpusztultak, emberbeli segítségök is megfogatkozott, magához hasonló nagy erős nemzettel és győzedelmes hadakozó királylyal tusakodván most az német császár, vajjon ha még annál is nagyobb, hatalmasb támadna ellene, mit ígérhetne magának az német császár, holott most franczus, belga, anglus, dánus és egész imperium ellensége lévén az császárnak és meg is nyomván erejének nagyobb részét, ide hátra is hatalmas császáruink ellen honnét küldhetne elegendő erőt, elméjével azt ember föl nem érheti. Annál inkább, ha azt meggondoljuk, hogy az svécziai király és az több keresztyén fejedelmek képében is ő hatalmasága után láttatik járni és segítséget is kívánni és örökös confederatiót is kötni, kivel talán akkor volna jobb kötni és végezni, míg maga kívánná és minden dolgait el nem végezné, mert ha most ő hatalmassága segítségét tőle megkezdéné vonni, barátságát semmire tekinteni, jövődöben ő is győzedelmes lévén menne-e arra, kire most, kínálná-e az mostanival magát, bizony igen kétséges és talán ugyan lehetetlen is lenne, mert ellenségén győzedelmet véván, sok munkával, költséggel, próbák által összeszerzett hadát csak eloszlatná-e, akárki megítélheti, nem volna okosság és bátorság, mert minden hadakozó vitézt, nagyot és kicsint az győzedelmes szerencsés állapot többnek keresésére, próbálására szokott indítani és ösztönözni és ugyan szomjúhozatni az másokon veendő győzedelemnek megkésértésére. Az svécziai király minthogy körösztyén fejedelem, kétség nélkül ha mit most ő hatalmassága vele végezve kötne, meg is fogná állani. Ellenben ha római császár lenne győzedelmes, ha ily állapotjában is hatalmas császáruink vitézinek nincsen nyugodalmok végházaikban lakóktól, akkor mit nem fogna cselekedni? mutassanak bár csak egy példát ő hatalmassága részéről, mikor az németnek alkalmossága volt, hogy azzal nem élt volna ő hatalmassága. Holott most az egész keresztyén confoederatus fejedelmek isten után ez egy svécziai király által vitézkednek, ha ezen német császár győzedelmet találná venni, éppen mindeniket hatalmas alá fogná hajtani és mind maga kész hadával s mind az meggyőzött haddal nevelkedvén ereje, ottan vizen hatalmas császáruink ellen az spányor királyt kezdené indítani, az maga hadai szárazon erre jönének alá és olyan nagy hatalmas erejét megszaggtván, lengyel-lel is egyet értvén, Magyarországot felvéván, Erdélyt megnyomván, mindenfelől hatalmas császárnak országit kezdené ostromolni, búsítani. Járúlhat az is ide, ha az svécziai király nem bizhatnék erejéhez, meg is békélhetnék német császárral (kit most is német császár örömcst megcselekednék) eszében vevén azt is,

hogy hatalmas császáruk sem akarja segíteni, csak időtől akarna ő hatalmassága várni. És így valamikor német császár meg talál békélni az svécziai királylyal, éppen mindenekkel, valakik most neki ellenségi, franczussal, pápával, anglussal, belgákkal, dánussal meg fog békélni. Ily állapotban is oszlatnák-e el hadokat, nem próbálnának-e hatalmas császáruk ellen nagy dolgot, gondolkodni illendő róla. Mely hatalmas erők, el kell hinni, csak szárazon nem fognának hadakozni, hanem mind vizen, szárazon próbálnának és így is hatalmas császáruknak micsoda kára, országára romlás következhetnék, nem árt annak eltávoztatásáról most gondot viselni. Az német császár eleitől fogva az ő dolgát praktikával, mások segítségével, üdő halogatással vitte elő, most ezek mind kifogytanak kezéből. Mely alkalmatosságot ha ő hatalmassága most elmulat, többé adatik-e, nem-e, bizony kétséges. Tudja azt az ő hatalmassága fényes portája, valamíg az ő hatalmassága elei hadakoztanak, zsoldos vitézinek munkát adtanak, egyességes erő, csendesség volt az ő hatalmassága birodalmiban és csak mikor az Kazulra derakas hadai voltak is ő hatalmaságának, akkor is mind táborában, országában, fényes portáján, mindenek csendességben, egyességben vitézkedtenek; de miulta az vitézlő népnek nyugalom, heverés gazdagulás engedtetett, maga nemzete s még fényes, hatalmas császári ellen is mennyiszor felpártolkodott, majd száma nem leszen. Mely tüzet hamarébb nem lehetne semmivel megoltani, mint külső ellenségre való hadakozással és munkatétellel, példát vévén Alexanderről, kinek egykor vitézi közül, pártolkodást akarván indítani némelyek, azzal orvoslák meg, hogy ellenségre küldvén nem hagyák nyugodniok és henyélniök. Az is nyilván lehet ő hatalmasságánál, mely kedvetlenül és késedelmesen mennek az ő hatalmassága hadai az messze való hadakozásra, egyfelől ha kimegyen is, másfelől meg visszajön benne sok, mely messze való hadakozás is oka lehet az sok pártolkodásnak. És noha sok költségével és hosszú idő alatt kell ő hatalmasságának az tengeren túl való hadakozásra hadait indítani, mégis ez egynehány esztendő alatt nem sok hasznát vehette ő hatalmassága az vitézlő népnek kedvetlensége miatt. De ha ide ki kellenék hadakozni az vitézlő népnek, mi azt reméljük, nagyobb kedve lenne hozzá és ő hatalmassága itt sem mulatná el az jó alkalmatosságot, oda által is elég vigyázó hadai lennének, jövődében ott is győzedelmesben mehetnének az ő hatalmassága hadai elő. Ha pedig ő hatalmasságának ahhoz volna kedve, hogy békességben éljen, arra is most kellene gondot viselni és megijeszteni az németet s vele úgy kötni, az mint ő hatalmassága akarná. Azt merjük mondani, ha ő hatalmassága el nem mulatná az jó alkalmatosságot, ki most jelen vagyon, ha tovább nem is, de az Tiszáig örökösön is Erdélyhez kapcsolhatnók. Vegyen példát

ő hatalmassága szegény megholt Bethlen Gáborról. Hiszen megveré német császár Prágánál az cseheket, elfutának az magyar hadak és noha mind császáré volt az győzedelem, lengyel, magyar hadai voltak német császárnak, az egész Németország, hatalmas városok birodalmában esének német császárnak, mégis szegény megholt Bethlen Gábor fejedelem keményen és bátran viselvén magát, életéig az hét vármegyét csak neki kellett adni németcsászárnak. Azután is valamikor akarta szegény megholt fejedelem, mindjárt házára ment német császárnak, azt vitte végbe, az mit akart, meghódította német császárt, adófizetővé tette, birodalmával megosztotta. Hát ő hatalmassága mit nem vihetne végben, ily állapotban lévén német császár, mindent, a mit akarna; most az lengyel is egyenetlen, tatár, muszka azokon rajta vagyon, magok között is viszárok, senkit nem segíthetnének. Mert valamikor embernek erős, hatalmas és feles társai vadnak az üstök vonyáshoz, győzedelmet is bátran ígírt magának. Ha azért ő hatalmassága élni akar az jó alkalmatossággal, most az ideje és ha ma parancsolja is ő hatalmassága, mi készen vagyunk megindulni, csak ő hatalmassága rendeljen mellénk huszezer jó kopjást, tizezer tatárt, hatezer jó gyalogost, úgy hogy okvetetlen Kisasszony havának, melyet törökül *(itt egy fél sor nincs kiírva)*, az utolján legyenek Egernél és Esztergomnál. Hol pedig ő hatalmasságának kedve az hadakozáshoz nincsen, azt is ő hatalmasága méltóztassék megjelenteni késedelem nélkül, ne kellésék mincünk is az magyarországi urakat, városokat, főrendeket haszontalanúl szóval tartanunk és biztatnunk, magunkat vélek megismertetnünk, jegyeztetnünk; mivel most úgy adják tudunkra, hogy német császár az várakban újabb németeket akar küldeni, kik ha beférkezhetnek, annak utánna nehezebb lészen hozzájuk jutni. Mi, jó barátunk Juszup aga, hatalmas császárunknak igaz hívei, jó szolgálai vagyunk s ha hittel kellenék is róla bizonyosságot tennünk, mi meg merjük mondani, ő hatalmasságától soha el nem szakadunk életünk fottáig, elhívén, ő hatalmasága is mind erdélyi fejedelemségünkben s mind magyarországi uraságunkban és ő hatalmassága bódog emlékezetű eleitől adott szabadságban országostól meg fog tartani, oltalmazni. Mi, úgy vagyon, nem tagadhatjuk, hogy német császár követe mind igirettel, adománnyal nem fogdosott volna bennünket és Munkácsot, Regéczet, Tokajt is nekünk ígíri vala, de mi igaz, fejér orczával mondjuk, nem kaptunk rajta, előttünk viselvén ő hatalmaságához való igaz hűségünket s ezután is mi semmi oly ígéreten adományon nem akarunk kapdosni, mely minket az ő hatalmasága hűségétől elvonna: hanem mivel mi is halandó emberek vagyunk, magunknak semmit nem ígírtünk; ha ő hatalmassága elmulatja az jó alkalmatosságot és azokat az tartományokat,

magájévá nem fogja tenni, melyekben az mi eleinktől maradt jószágink vadnak, kiket az mi bódog eleink sok fáradsággal vérhullással, költséggel keresték volt — mi, mivel már életünket az ő hatalmassága hűségében akarjuk elfogyatni, gyermekeinkre nézve, kiknek Erdélyben semmiük nincsen, kételenek leszünk német császárnak kedvét keresni életünkben, hogy így ha minekünk vagy hamar, vagy későn szintén halálunk történnék is, gyermekinket ne láttassunk két szék között gondviseletlenül az földön hagyni. Mely hogy ő hatalmasságának ez is így legyen értésére, el nem akartuk mulatni és mivel te harczí ember vagy, előtted tudományt teszünk és az nagy istenre kinszerítünk, megemlékezzél róla és az szentséges muftinak is értésére adjad, hogyha az alkalmatosságot most ő hatalmassága elmulatja és vagy hamar vagy későn az német császár győzedelmes lévén, annak az magyarságnak, ki most ugyan maga kínálja magát az hatalmas császár birodalmában adni, és Erdélynek, megbirattatván az német császár erejétől ő hatalmassága birodalmi és az szent Mahumed próféta vallása ellen fegyvert kelletik fogni, legyen akkor is nyilván, hogy az mostani jó alkalmatosságnak elmulatása szerzette és hozta ezt ő hatalmassága birodalmira. Die 6. Julii anno 1632.

(Rákóczy emlékirata Juszuf ágához, melyet személyesen adott át neki. Egykorú, Szalánczynak megküldött más.)

5. 1632. jul. 20.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak, mint kegyes uramnak, természet szerént való fejedelmeknek; az úristen Nagodat éltesse örvendetes jó egészségben, elsőben az ő nagy nevének dicsőretére, annak utánna hazájának és kicsiny maroknyi nemzetségének megoltalmazására.

Kegyes uram szintén indulófélben vala szolgám, hogy az havasalföldi vajda kapiktihája hozá az Nagod Kománán 6. Julii nekem írt kegyes levelét Strassburg uramnak szóló német levéllel és egy német levél páriával egyetemben; de Strassburg uram, az mint az másik levelemben is alázatosan jelentettem Nagodnak, innét elmenvén az levelet meg nem adhatám neki, hanem ez Nagodnak alázatosan írt levelemben includálván, Nagodnak küldettem ezvégre, hogy ha Nagod távolý létében veszi az levelet, Nagod semmit nem érthet az levélben írt állapotokról, de ha Nagod adja meg neki, nem lehet, hogy valamit ne jelentsen Nagodnak; hogy penig siessen Nagodhoz jutni, megizentem ez alázatos levelem vívó szolgámtól, hogy innét való elmenetele után levele jött az urától, kit másra nem mertem bízni, hanem levelemben includálván Nagodnak visszaküldtettem ugyan-

akkor mindjárt, hanem siessen éjjel nappal Nagodhoz. Az német fejedelemasszony állapotját is megizentem, tudom bizonynyal, hogy az is eszteklí (*ösztöklí*) sietteti. Az paríát kegmes uram ha jól esnék, megtartanám, Cornelius Haga uramnak akarom megmutatni, ezt remélvén, hogy talám valamit írtanak az punctumok állapotjáról és ha valami jó benne arra nézendő, bárcsak az summa depositioja is ne haladna olyan messze, hogy még onnat kellene őket certificálni, de valami leszen Kegmes uram benne, azon leszek, hogy az még Strassburg uram Nagodhoz érkezik, ez paria is visszaérkezzék Nagodhoz. Az havasalji vajda állapotja felől Kegmes uram, mivel igen nehezen vagy on dolga és reménytelen az vajdaságban való megmaradása, noha azelőtt való kegmes parancsolatjára nézve az én követ uraim elmenések után nem vádlottam, de az mint az másik levelemben is alázasatosan írtam Nagodnak felőle, mivel találtattanak meg ketten is, kiknek im leveleket is küldettem Nagodnak, nem idegeníthettem magamtól őket, hogy szánszándékkal kárt tegyek Nagodnak, hanem manuteneálom őket. Most ezen órában az harmadik is találá meg, ki semmit egyebet nem kíván tőlem, hanem hogy ne bontsam el dolgát, mert az ő dolga kész s ha isten eléviszi dolgában, Nagodnak olyan leszen, mint egy szegődött szolgálja, mert megesmérték azt, hogy Nagod kedve ellen az havasalföldi vajda nem bírhatja az vajdaságot. Ha penig Nagodnak valami kívánságát értem, hozzáam jű s kész általam Nagodnak kedvét keresni s ennek is jó választ kellett Kegmes uram adnom, mert nem tudom, melyiknek jut s Nagodnak nem tennék kárt öremest; de mivel értem az Nagod parancsolatját, mondám az kapiktihájának, hogy ha megtalálnak az bejött boérok, az Nagod parancsolatja szerént kész vagyok nekik az szolgálatra, ha szót fogadnak, mert az békesség, kegymes uram, vagy helyben való megmaradása soha nem leszen külemben, hanem ha az elfutott embereket visszahozza, arra köti magát; azt penig immár, mivel Nagodnak kedvét találta, megcselekedheti, csak adja meg kinek-kinek az övét. Az estve érkezék kegmes uram, muszka császárnak levele, mivel Zöldfikár aga minden keresztyén leveleknek törökre fordításában való gondviselője, mindjárt értésemre esék (mert most bizony igaz szolgálja Nagodnak, ha Juszuf aga onnat jól jű, igen jól is esnék Kegmes uram, ha Nagod küldhetne neki akármi keveset is) mi vagy on benne Kegmes uram, meg nem értém, mivel most fordítják, de végére mehetek Kegymes uram, ha minden részének nem is, némelyikének; ezt értettem eddég benne, hogy az muszka császárnál mind Kazulnak, német császárnak, lengyel királynak követe vagy on, addég választ nem ad azoknak, az még az hatalmas császártól nem ért. Az mely béna pej ló felől parancsol Nagod, én is írtam volt az másik levelemben Nagodnak felőle, nem tudom

mint ejthetném meg, de ha pénzem volna, megvehetném kegmes uram most, ha hamar érkeznék pénze Nagodnak, jó lenne mag lónak, én itt szebb lovat még annál nem láttam, Nagod kegmesen megírja, mint vegyük el az ménnylovakat. Az kenesőt, hogy Nagod az görögnek adja, bizony jól lött, mert itt senki nem veszi Kegmes uram, eltélenék vele, hoznak is, úgy értem, mind az landor-fejérváriak s mind az Nagod fejérvári görögi, oly missziri (azaz: *egyiptomi*) hajók s keresztyén hajók még nem jöhettek, az kiket meg nem kénáltattam vele, de nem kell, eleget visznek Velenczében Erdélyből azt mondják, ott eleget találhatnak. Nagod kegmesen bő információval parancsoljon felőle, mint adjam az görögnek, mennyit, meg ne csalatkozzam, hogy kárt tegyek Nagodnak. Akarám azt is alázatosan jelenten Nagodnak, József, az Nagod zsidója mondá, hogy az mely kengyelt az görög Nagodhoz vitt eladni, igen kevés ezüst s arany rajta, vas, Nagod próbáltassa meg, kára ne légyen Nagodnak benne. Nagodnak alázatosan könyörgök, mivel Nagod Váraddá kimegyen, parancsoljon az fejérvármegyei ispánoknak, szolgabíráknak, házam népét s kicsin jószágocskámat oltalmazza minden háborgatóktól s főképpen Becsyk Andrástól. Az úristen Nagodat éltesse örvendetes jó egészségben sokáig és tegye jó szerencsésé minden dolgaiban. Datum Constantinopoli die 20 Julii anno 1632.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál míg él
Szalánczi István, m. p.

Külsőim: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rakoczi stb. stb. dno dno mihi naturaliter clementissimo.

Rákóczy kezével: Prima Augusti reddita est Albac Juliae 1632.

Más kézzel: Szalánczi Istváné.

6. Kelet nélkül.

Illustris ac magnifice domine, domine ac amice honorande.

Habui cum ill^{mo} visirio magnum colloquium de negotiis serenissimi principis et vellem cum M. D. V. coram colloqui ante discessum generosi cubicularii, quia sunt multa, quae litteris quasi comprehendere non possunt. Conclusio fuit haec, quod nolunt imperator et visirius, ut sua Serenitas pacem faciat cum imperatore et quod modum invenient, ut primo venturo vere sua Serenitas habeat ea, quae desiderat. Rogavit me d. visirius, ut Ser^{ti} suae scribeam, quod cor domini visirii est cum corde suae Serenitatis, et quod non debet ullo modo dubitare. Dixit mihi etiam modum, quem vult invenire, sed litteris non possum hoc aperire, sed nar-

rabo M. D. V. oretenus volente Deo. Commendavi etiam valde miseram provinciam Valachiae, rogavit meam opinionem, dixi ea quae debui, ut iterum restituatur in integrum ista terra, et quod debet sua ill^{ma} D^{natio} habere optimam informationem de illis, qui fuerunt cum illrmo dno Matheo vajvoda, quo modo res ibi sese habeant et multa alia, quae brevitatis temporis non permittit nunc scribere. Respondit illrmus dnus visirius se rogare Deum, ut inspiret illud, quod erit optimum pro hoc imperio et subditis illius provinciae. Rogo ut Mag. D. V. statim haec significet dominis bojaribus et etiam D. Matheo vajvodae. Quaeso ut mihi mittat relationem illam germanicam impressam Viennae, ego postea M. D. V. restituam, cum adhuc semel bene perlegerim. His eam valere jubeo cum officiorum meorum declaratione.

Ill^{ris} et Mag^{cae} D. Vrae

observantissimus et addictissimus
amicus ac servitor
Cornelius Haga m. p.

Külczim : Illustri ac mag^{co} domino dno Stephano Zalanczi serenissimi principis Transilvaniae oratori dignissimo domino ac amico honorandissimo.

7. 1632. aug. 8.

Georgius Rakoci Dei gratia stb.

Egregie fidelis nobis dilecte, salutem et favorem nostrum. Hűségednek két rendbeli levelét 1. praesentis vöttük, melyekben mivel mind az kettőben immár elmúlt dolgokról ír Hűséged, nem ítljük az reájuk való választételünket szükségesnek. Más két rendbeli levelét im ezen órában déleesti prédikációról való kijövetelünkben adák meg, melyiknek egyike 21., másik 25. Julii költ és azoknak is az elsőbbségében mivel ezelőtt való dolgokról ír, arra sem ítljük szükségesnek, hogy valamit írjunk, hanem az későbbbszeri levélben való dolgokról és egyéb ide való állapotokról akarók tudósítani Hűségedet. Strasburg uram még hozzánk nem érkezék, noha hírünk vagyon Brassóban való jutása felől ez elmúlt esztőtörtökön, tudjuk, elég dolgunk, tractálásunk leszen vele, lássuk, mire adja isten. Az svéciai király állapotjáról és dolgairól micsoda újabb híreink érkeztenek, ezelőtt öt, avagy hat héttel holmi aprólék vásárlások nevével, főképpen azért küldöttük volt fel Bécsben Dániel János bejárónkat, hogy azokról minden bizonyost tudhassunk, a ki is szintén csak mostanság érkezvén meg hozzánk, úgymint az elmúlt szombat, a micsda híreket arról bizonyosan értett, magával leíratván memorialéban includálva küldöttük Hűségednek, melyből Hűséged megérti és a kiknek

illik, illendő bátorsággal értésére úgy adhatja. És noha híre meg eddig hozzánk el nem érkezett, de úgy hisszük, eddig elvált dolgok, mert Valstein az bavarussal megegyezvén, az király ellen igyekeztenek, a király pedig minden bizonnyal Norimbergánál lévén az saxóval, ő is minden módon igyekezett ellenek és a mint bizonyos hírrel hozzák nekünk, emberi mód szerint szólva, megverhetetlen az király hada, mert az cancellariusával Oxenstiernával is a mely tábora Moguntíánál volt a királynak, azt is aláhívatván maga mellé, megegyezett vele és a mint írók, emberi mód szerint szólva, megverhetetlen erővel volt. És mindezek felett nagy éhséget is mondanak hogy volt az császár táborában, a mely is félig való megverettetés és így dolgok együld eddig vagy ezután igen hamar elválván, ha minden emberi hitel és vélekedés szerint az királyé lesz a szerencse és addig halogatja az fényes porta az ő vele való dolgát, hogy bizonyos resolutio és válasz nem lesz köztök róla s ő oztán győzedelmes haddal, fegyverrel behajtani és kapni Magyarországbán, bizony igen félő, hogy az mi szónk és próphetiánk ne kezdjen az török nemzeten és a fényes portán beteljesedni. Hűséged azért mind az fővezérnek és muftinak ezt intimálja serio és adja úgy elejekben voltaképpen ne halogassák erről való resolutiójokat, hogy jövődre hatalmas császár birodalminak kárt és ártalmat ne szerezzenek. Dániel Jánost ismét ezen holnap elbocsátjuk látni, hallani póstán oda fel és ha mi bizonyos hírekkel érkezik, ismét Hűségedet és általa a fényes portát tudósítjuk felőle. Az muszka fejedelem követe is hogy ott vagyon a portán, jó szerencséjére eshetik hatalmas császárnak, ha abban is az nagos vezérek illendő módon viselik magokat, mert akár a Kazullal legyen frigye a muszkának, és azt segítse meg, akár az lengyellel kössön szövetséget és az svéciai királyra támadjon, de mindenik hatalmas császár birodalmainak lehet káros és veszedelmes, mint azt akárki is általlátja. Most azért míg az lengyelek királt nem választanak, úgy kellene az vezér uraknak magokviselését az dolgokhoz alkalmaztatni, hogy ha királt választanak is az lengyelek, ne lenne és ne lehetne frigye az muszkának vele, hanem inkább az ő hatalmasága frigyében és az király barátságában maradna meg. Az lengyelek még a királyválasztáson nem egyezhettek, sőt rút undok zűrzavar, veszekedés volt köztök az elmúlt gyűléseken. Sőt azt mondják, hogy Radzivil öszve is veszvén az litvai úrral Zamojskival, el is vágta volna a kezét és mindkét részről rút vérontás, sok emberhalál esett köztök, ki miatt re infecta kellett abból a gyűlésekből eloszlanioik és most immár viritim fegyveresen készülettel hirdetik gyűlésben egymást és egyáltaljában véget akarnak tenni a királyválasztásban s a mint bizonyosan mondják, ha fegyverrel kell is, de azt effectuálják, hogy László herczeg legyen királyok.

Mely ha úgy leszen, teljes igyekezetivel a muszkát maga mellé vonszá, kit ha végben vihet, minden bizonnyal hogy a német császárt derekason mindjára megsegíti és így hatalmas császár ellenségi fognak erősödni és jóakarói hátrább maradni. Nekünk is pedig ha mit kelletnék hatalmas császár parancsolatjából az ő hatalmassága országának terjesztésére cselekednünk, senki nagyobb retirádát nekünk nem cselekedhetnék, mint az lengyel király. Bizony dolog pedig az, hogy soha erdélyi fejedelemnek nagyobb és jobb módja az ő hatalmassága országának terjesztésében nem volt, mint mi nekünk vagyon isten áldásából, kiben semmi akadályunk nagyobb nem lehet, mint az lengyel király, ha az fényes porta eleit nem veszi. Melynek hogy eleit vehesse a porta, igen méltó és szükséges, hogy mind a szerdárt oly instructióval bocsássa ő hatalmassága, hogy velünk egyetértvén, ha mit nekünk indítanunk kelletik az ő hatalmassága parancsolatjából, akkor legyen a szerdár egyfelől a lengyelen, az tatárokat másfelől bocsátván rájuk és harmadfelől a muszkával végezvén úgy, hogy az is hatalmas császárral való frigynek hűségében megmaradván, sem az Kazult ne segítse, se az lengyellel frigyet ne tartson, sőt inkább ő is igyet adjon harmadfelől neki és így nem leszen az lengyelnek semmi módja benne, hogy az német császárt megsegítse, vagy nekünk, ha mire kelletnék mennünk, retirádát akadált szerzhessen és így isten áldásával mi is hasznosban mehetünk elő dolgunkban hatalmas császár jó szerencséjére s mind pedig az ő hatalmassága birodalmi bátorságban maradhatnak. Bezzeg hogy mi, ha vehető volna nagy áron is megvennők ez ilyen bizonyos jó alkalmatosságot és öllel kapnók, de ha az vezér urak elmulatják és ezután az ő hatalmassága birodalminak búsulása, kára, nagy romlása következik belőle, arról mi nem tehetünk. Hűséged így igyekezze voltaképpen elejekben adni, hogy ha ezután is bátorságban akarnak maradni, ne mulassák el ez jó alkalmatosságot, hanem azon legyenek, hogy a lengyel a német császárt meg ne segíthesse és nekünk is semmi akadált ne csinálhasson. Az vajdák és boérok dolgát az mi illeti, a mint mi eddig őket megismerhetjük, csak avval különböznek a cigántól, hogy tisztességesebb köntösben járnak, szebb házakban laknak, de szavokban való magok viselése nem különböz tőlök, sőt azok közül találhatnánk olyakat, kik inkább megállanak szavokat azoknál az boérok nál, mint azt mi csak az minapi rólok való tractánkban is megtapasztaltuk, holott mi nekünk nem az vajda, hanem az boérok nevek alatt adván erős reversalist hozzánk küldött boér atyjokfia, úgy hogy az vladikával együtt beküldvén Toldalaghi uramat, 5000 forintról fognak contentálni bennünket, de nemhogy megállották volna szavokat, de közel tizenhat vagy tizenhét napig ott tartóztatván Toldalaghi Mihályt egy napról

másra halogatván dolgokat, végtére csak illendő becsülettel sem bocsátották el, ki sem késértették az országból tiúresen bocsátot, ták. Mely ígírteket mi egyáltaljánban meg akarván rajtok venni bizonyos szolgálkat bocsátottuk most is be hozzájok és ha szavokat megállják, jó, de ha nem, másképpen is megvesszük rajtok. Melyet így értvén Húséged, serio parancsoljuk neki, szorgalmatos vigyázása legyen ez dologra, hogy ha mi vagy marhájok elhajtásával, vagy más módon megkezdendők rajtok ez adosságoakat vétetni és az portán szó lenne felőle, Húséged tudhassa igasságunkat adni, hogy mi csak az ő reversalisok szerint cselekszünk mindeneket. Az mostani vajda is azért a mint az hat-ezer arany forintot megígírte, abban Húséged semmi könnyű szónak ne higgyen, sőt ha erős reversalist nem vött rólla és ez levelünk az vajdát benn éri, azon legyen Húséged, addig ki ne jöj-jön, hanem az hat, vagy öt, vagy ha több sem lehet, csak négy-ezer arany forintról is elegendő reversalist adjon Húséged kezéhez, hogy még az vajdaságban leszen, annuatim karácson napjára maga embereitől Brassóban küldi és ott deponálja, mert különben nem hihetjük, hogy ő is jobb legyen a többinél. Ha pedig ez levelünk az vajdát ott benn nem érné és Húséged reversalist tőle nem vött volna, mint lőtt legyen fogadása és ígéreti, Húséged mindenképpen mindjárást tudósítson felőle, tudhassuk mind az ígíretnek jobb móddal és hasznosban való megvételéhez magunkat alkalmaztatni. Az mely dolog felől Húséged levelének utoljára ír és az vezér szavából kér, hogy magunknál tartzuk és senkivel ne közöljük, assecuratus lehet felőle és az vezért is assecurálhatja, hogy mitőlünk ki nem megyen és senkinek értésére nem leszen. Most az ideje, hogy mindenekben úgy viseljék az magos vezérek magokat, hogy hatalmas császár országának jövendőre bátorságos megmaradást és állapotot szerezzenek és vélekedő várakozásokkal valamint az ő hatalmassága ellenséginek szerencsét és megerősödést ne engedjenek. De cetero ipsi gratiosi manentes. Datum in civitate nostra Alba Julia die 8. Augusti anno 1632.

P. S. Leon vajdának állhatatlansága abból is megtetszik, hogy egynehány izben kéretvén egy öreg pej háta lovát, noha nekünk ígírte vala, de midőn tovább nem halaszthatta volna ideadását egy hitván rossz lovat küldene az örvével, úgy halljuk, magánál elébb el is küldte volt az lovat. Akarnánk, ha Kegd ott benn is szemére vetné, kit ha illendő áron megvehetne Kegd tőle, ha eddig meg nem bénúlt volna, lenne érette Kegd, jó lónak hallottuk lenni. Egyáltaljánban Kegd azon legyen, az melyik vajda leszen, jó szomszédunk legyen és meg is adja az mit ígírt. Mi nekünk még az svécziai királtól válaszunk nem jöve postula-

tuminkra, noha tudjuk bizonynyal még in mense Majo ..
 rendbeli levelünket elvötte s addig míg onnét is dolgunk...
 fundamentuma nem leszen, mi semmit nem akarunk indítani,
 Nem ártana Kegdnek Cornelius Hagával beszélni és neki is meg-
 jelenteni, megunván az sok várakozást, nekünk reményessggel csak
 táplálnunk magunkat nem bátorságos, kételenek leszünk római csá-
 szárral megerősitenünk békességünket, azt is meg nem vetnünk, az
 mit ígérnek és adnának. Im ezen mai nap indítom ismét Dániel
 Jánost Bécsben póstán Rusdorf uramhoz az Friderik követihez,
 akarván az által is tudósítani a királt, hogy én készen volnék az
 keresztyénség szolgálatjára, de az postulatumokra még választ
 nem vöttünk, kivel ha ő felge késik, el kezd múlni az idő. Az
 brandenburgi elector bizonyos, hogy tántorgani kezdett és császár
 mellé akar állani, igen titkon volt is követe Bécsben, az is olyan
 változó elmével bír, mint az húga. Strasburgh uram is igen bíz-
 tatja az német fejedelemasszonyt, hogy minden dolgát jó végbe
 vitte az portán és nekem is azt kell cselekednem, az mit az porta
 parancsolt. Maga is szemben akar az fejedelemasszonynyal lenni,
 kiben módját nem látom, ha életét szereti. Im egy német könyvet
 küldtem több újságokkal együtt, Kegd adja Cornelius uramnak,
 noha nem mind igaz, a kit benne írnak. Az mely írást Kegdnek
 Ákostól törökül és magyarul bekültem, ha eddig nem közlöt-
 te volna is Kegd a muftival, de ez leveletem vévén, el ne mulassa,
 hadd értse az is; mindazáltal az ottben való állapotot nem árt
 Kegdnek igen szeme előtt viselni. Budán mennyi sok szép régi
 deák könyvek legyenek, melyek csak úgy senyvednek el, ha Kegd
 módját aránzaná, bár ugyan ígérne vagy száz tallért vagy 100
 aranyat Zölfikárnak, bárcsak másfél százat szerzene ide benne
 választva. Ha pedig mind ide szerzené, adnék bizony ezer aranyat
 neki. Kegd írjon mindenekről és Ákost ottbenn Kegd ne késlel-
 tesse. Irtam 10. Augusti 1632. Albae Juliae.

Hátlapján: 1632. 8. Augusti. Alba ad Stephanum Zalanczi ora-
 torem in porta datarum par, minuta.

(Minuta Rákóczy kezével javítva.)

8. 1632. aug. 12.

Alázatos szolgálatomat stb.

Kegyelmes uram, Barcsai Ákos uram Juszuf agával egy
 nappal elébb, úgymint 28. Julii beérkezvén, az mint az havas-
 alyföldi új vajda szolgáljától 25. Julii küldett alázatos levelemben
 alázatosan írtam vala Nagodnak, hogy Isten behozván bejövő
 szolgálját Nagodnak, szolgálja által Nagodat mindjárt bővebb
 írásommal tudósítom arról az dologról, az kit abban az levelem-
 ben alázatosan jelentettem vala Nagodnak sub rosa, abbéli igye-

kezetemben megfogytakozám Kegmes uram, mert az itt való mér-
ges aér miatt Barcsai Akos uram mind szolgálival együtt igen
megbetegesedvén, azolta mind feküdtek, csak most lábbadoznak
fel, mivel az két vagy harmadfél holnapban bejövő ember azt
nehezen kerüli el. Juszuff aga uram megszokhatta volna itt az
aért, de ő kegme is igen megvóna, most kezd ő is feltámadozni ;
mely betegségek miatt ő kegmeknek az Nagod dolgaiban is még
eddig bizony keveset proficiálhattunk, főképpen az vásárlás dol-
gában, az keneső miatt is, mert Achmed aga el nem vevé Kegmes
uram az kenesőt, hanem el kelle adnom ; most abban fáradunk
nem kevés búsulással Kegmes uram, mert aranyból, tallérnél
egyéb pénzt el nem veszen, azt pedig az zsidó is nehezen adja ki.
Ezen is búsul Achmed aga, hogy az mennyi pénzről Nagod paran-
csolta, hogy contentáljam az keneső árából, annyi keneső nincsen,
mert úgy vagyon Kegmes uram, hogy itt maradt az az keneső,
az kit Toldalaghi uram ő kegme mondott Nagodnak s meg nem
23. általaggal maradt Kegmes uram, hanem azzal az kit Ber-
ham csausznak hagyának ő kegmek, hogy adjak, 24. általag
maradt Kegmes uram, az kit megadtam Berham csausznak az
ő kegmek elmenetele után másodnap mindjárt ; az cseh doktor-
nak 3. általaggal hagytak ő kegmek, hogy adjak, hogy orvos-
ságot vegyen rajta és az árát tallérul megadja Brassóban, azt is
megadtam Kegmes uram, kiről való adós levelét, úgymint 125.
imperialis tallerről és 75. pénzről az cseh doctornak, Lugossi
Gáspártól megküldtettem, ő kegmét Havasalföldében jövő útjáb-
ban találván elől Lugossi Gáspár ott adta meg ő kegmének, az
mint Toldalaghi uram ő kegme maga ír nekem felőle. Itt benn
való költségemre Nagod kegmességéből az mit parancsolt volt,
hogy adjanak ő kegmek, azt is ebből az 23. általag kenesőből
kellett kivennem, kit jobb részére bizony el is költöttem Kegmes
uram, mert megmondhatták ő kegyelmek, mennyi adósságban
hagytanak ő kegmek itt benn és ruhátlanul mind szolgástól,
mivel az még ő kegmek ittben lőnek, az pénzt más szükségére for-
dították Nagodnak ő kegmek, énnekem nem adhatták, mind köl-
csün kellett élnem. Én nem kevésé csodálhatom Kegmes uram,
így tudván Toldalaghi uram ő kegme az dolgot, miért kellett
másképpen való expositiójával terhelni Nagodat ; énnekem ő kegme
azt ír levelében, hogy költségemre az mit rendelt volt Nagod,
azt is odaadom, noha Nagod nekem nem parancsolt külemben
felőle, hanem ő kegme által, de ha el nem költöttem volna, az
Nagod parancsolatjára megcselekedném Kegyelmes uram, ha az
két hitván paripámot kellene eladnom s gyalog kellene feljárom
is az dívánban s annak az árával élnem, de bizony elköltöttem
Kegmes uram. Mindazonáltal Achmed aga nagy emberségesen
ígére pénzt az Nagod levelére s az kenesőt eladhatván (talám

csak ma is meghozzák Kegmes uram az árát) ezt megadom neki, kiról más alázatos levelemben Barcsai Ákos uram által bőven tudósítám Nagodat, ezt megadván, az Nagod vásárlására való pénzt felvesszük tőle s az mit feltalálhatunk benne, megvásároljuk; de lovat Kegyelmes uram jót bizony nem kaphatánk, mivel esmét hadok lészen az Kazulra, nem adják az jó lovet el. Az Kazul követtel csak szemben sem lön Kegmes uram császár, még hogy Iskinderben érkezett volt az követ, császár dervis köntösbén öltözvén, az követhoz ment s minden követségét kivéven belőle immár szemben nem lészen velle, hanem azt mondják, hogy havan oka ezüstmű-e, miből csináltat egy botot, azt küldi tőle az Kazulnak s megizeni, hogy esztendőre magát is utánna várja. Bagdatot, Babiloniát megadná, de két várat kér érte, Want ez vég hely ő felőlök, Szuwazot, az ki az tokati beglerbékségben az ázsiai birodalomnak csaknem szintén közepében vagy, melyeket császár nem adhat, mert azokat az frigykötés felbontása előtt régen vették volt el az kazuloktól, a frigykötésben ide hagyták volt császárnak, de Bagdatot az frigy felbontással foglalták az persák el s azért kívánja császár. Az mely dologról az új vajda szolgájától küldett alázatos levelemben sub rosa írtam vala Nagodnak. 29. Julii elmene ugyan Huszajñ vezér passa az vrumelli beglerbékségre, de az utánna való izenet nem tudom Kegmes uram, ha leszen-e meg, vagy nem, az mint az vezér mondotta vala én is az ő naga szavát megírtam vala Nagodnak. Most az német ágensnek Velence felől ilyen hírral való levelei jöttek, hogy Wolstain Prágát az saxoniai herczegnek 12. ezer emberétől hitre megvén, mikor kibocsátotta volna őket, az saxoniai herczegnek minden hadát melléje vette, Saxoniát épen elfoglalta, az saxoniai herczeg egy erős várában szorult, most onnan kér kegyelmet császártól; a svéciai király háta megett az bavariai herczegnek és Tiffenbachnak spanyol segítsége érkezvén, Monatiumban hagyott praesidiumját az királynak, az kivel cancelláriusát hagyta volt, mind levágták, most az király nem tud mely felé kapni, hanem az várakban, városokban hagyott praesidiumit hozza ki, hogy azokkal országában szaladhasson, de az föld népe is mindegytől ellene támadván, oda sem szaladhat; az lengyelek Wladislaust választván királyoknak, most az is reá támad immár, ezeket pedig mikor hirdeti tallér nyújtással is erősíti, s bizony Kegmes uram igen el is hitette az embereket és az talléradással nem kevés fautorokat is szerzett, ki miatt az fővezérnek nagy búsulást szerze, mert császárhoz most nemcsak az vezér jár, mint azelőtt, hanem más főemberek is bemennek, az kiket adományával az agens elnyomván, az mit az vezér császárral elvégezvén is egyszer, de az mikor másszor bemegy, elbontva találja s mivel immár az kazulokra is hadoknak kell lenni bizony Kegmes urunk az elébbi jó

szándékjában igen megakadott az vezér. Ali csausz jöve Budáról 4. Augusti az budai vezér levelével, de az oda fel való állapotokról ezzel concludál, hogy az császárnak most az takarodásnak ideje alatt frigye vagyon az királylyal, az kiről az több írásában is megítélik; Nagodat igen commendálja, császárnak igaz hívének és hasznos emberének vallja. Tegnap elment Ali csausz ilyen levelekkel, hogy az hadak mindjárt kiszálljanak, az kanizsai beglerbékség Kanizsához, az bosznaiak Eszékhez, temesvári passa Gyulához, az egri passa ugyan Egerhez, az budai passaság alatt valók Budához, az kiszálásnak se éjet, se napot nem várván. Ugy látom Kegmes uram, hogy az oda fel való állapotattól várnak, arra vigyáznak. Tegnapelőtt izenék be az vezérnek, hogy Barcsai Ákos uramat az ő naga engedelméből elbocsátanám s azt izené, hogy várakozzék vasárnapig, hétfőig, talám Nagodról, vagy Budáról valami bizonyos hír jó, bocsáthassa bizonyossal Nagodhoz. Ebben az emberben az fővezérben Kegmes uram meg nem fogyatkoznék Nagod semmiből, de nem birhatja úgy tisztit, az mint kívántatnék, ő magától személyében mindenkor jóvalósunk lenne, de ő is más-tól vár. Nagod Kegmes uram az budai vezérhez ne szánja tudós főemberét küldeni és azáltal urgeálni, mert csak ő neki júne is gyakorta levele ide be, az vezérnek nagy könnyebbségére volna, mert az levelével mindenben bizonyíthatna, de azt mondja maga, hogy az hol discursusra megyen az dolog, mindjárt azt vetik eleiben, hogy mi dolog az, hogy az budai vezér közelb lakik Nagodnál oda fel s ő nem tudja azokat az állapotokat oda fel, az melyeket Nagod ír. Énnekem soha fővezértől ilyen examen nem volt Kegmes uram mint ő nagától most, de erről Barcsai Ákos uram által tudósétem Nagodat, hanem ha valami oly bizonyos hírei vadnak Nagonak az oda fel való állapotokról, Nagod azokkal éjjel nappal értesse az vezért ő nagát s muftit is, most minden dolgokban ő első tanácsos, az magok állapotjokról. Ellez passának megkegyelmeze császár, minden órában várják be, csodáltatják mennyi kénscet hoz császárnak. Igen félek, Kegmes uram hogy Murad passa meg ne bántódjék tisztiben miatta, volna vigyázásunk reá, csak efficiálhatnánk valamit, szóllás nélkül nem hagyjuk ugyan, ha arra megyen az dolog, ő nagáért is felvehetünk annyi piron-gatást, mint Leon vajdáért. Az mazul kapitán passa felől is az minémő vélekedésben valának kegyelmes uram, haladni fog, megjú, az mint mondják. Az követség alatt Musul alá jött volt az Kazul, erős harczok is volt, de végre Murtazan is érkezvén, igen megverték őket. Kegmes uram az új havas-alyföldi vajda az reversalist még meg nem adák az aranyok-ról, tegnapelőtt hivatott vala házához s mivel tudok valami keveset nyelvéen, emlékeztettem reá, hogy fő boérja által mire igéerte magát, mely dologról azon boérja ő naga képében két

úttal is adta be kezét s nem tagadá, hanem azt mondá, hogy az mit az szolgálja cselekedett az ő nevével, ő parancsolatjából cselekedte s az még él, Nagodnak nem is akar semmiből megfogyatkozni, hanem mint az édes atyját Alexander vajdát, Nagodat úgy akarja tartani és mindenekben kedvét keresni; kéré, hogy írjak Nagodnak, ő is ír és könyörögjek Nagodnak, hogy az havas-alyföldi befutott embereket Nagod küldje ki országából, jöjenek haza hazájokban s mondám, hogy az könyörgést megcselekedem s tudom Nagod meg sem tartja őket, mert Nagodnak nincsen semmi haszna benne, csak ő naga az reversálist adja meg, küldhessem meg Nagodnak, hogy abból Nagod is ismerhesse meg az jövőendő jó szomszédságra való igyekezetét s mondá, hogy Nagodnak meg nem fogyatkozik, hanem valamivel lehet, Nagodnak kedvét igyekezi keresni, de mivel az ország igen elpusztult, nem tudja, mint ígérhesse anyéra magát s mondám, hogy istennek kegyelmességéből az Nagod kedve találásával megépül az ország, ha Nagod az Nagod országából kiküldi az odafutott embereket s mondá, hogy nem fogyatkozik meg Nagodnak, azon leszen, még két hétig itt múlát, szemben leszen velem s végez derekason csak magammal; tegnap újabban ez alázatos levelem megadó boérok-tól izenék, mivel ezek az elfutott boérok felé, Toldalaghi uramék után, ezeket küldette vala be Nagod ide, ezektől micsoda választ tött Nagod magoktól is kegmesen megértheti. Nekem ilyen választ mondának az vajda szavával, hogy ittben nem mer cselekedni semmit, mert fél az töröktől, hanem isten kivívén országában, mindjárt Nagodhoz küld s Nagoddal úgy végez, valamint jobb leszen; ittben ne bántsom vele, hanem írják Nagodnak, mert meg nem fogyatkozom benne. Ezek az boérok Kegmes uram minden állapotját tudják az vajdának, Nagod alkalmas dolgoknak végére mehet tőle, ezek által az ottben való boérokkal együtt, úgy concludálhat Nagod, hogy az vajda sem másolhatja meg, mert az mire megyen, országával együtt megyen, az országnak pedig alkalmas része az ez boérság. En nekem ezek azt mondják, Kegmes uram, hogy Gorgán bemenvén Moldvában, ott Alexander vajdával is elvégezte ezt az tributumot, de azt Nagod tudja jobban ő nálloknál, nem tudom ezután, de itt ben léteken ez az két boér Nagodhoz nagy hűséggel viselék magokat, mivel az muftival is voltak kétszer is szemben, az mufti előtt is igen áldták Nagodat; ők most is azt mondják, hogy isten után Nagod viszi őket az ő hazájokban, kiről háládatlanok sem lesznek soha. Az mely mester az bokályos házat csinálta volt Kegmes uram neve nélkül, azt én nem tudom, ki légyen, hanem mást találtam az féle mestert igen jót, most is elmenne Ákos urammal, de nincs lova, az mivel elmehessen, hanem ezt kívánja, hogy Nagod egy paripát küldjen alája és előpénzt két vagy háromezer osporát,

kit itt házanépének hagyhasson. Mivel penig inset nem tudja, mit akar Nagod vele csináltatni, napszámra szegődik, az mikor dolgozik, minden napra 80 osporát kér, annál kevesebbet meg nem indúl, étele itala legyen. Ha Nagod ezt megígéri neki és lovat küld Nagod alája, valamikor Nagod parancsolja, meglévén az ló, az kin elmeheessen, mindjárt elmegyén.

Az vezérnek búsulását látván Kegmes uram, Ali csausz mellett nem töröködhetém fizetés szerzésében, hanem ha Nagodnak ugyanoly gratia accedál hozzá, hogy töröködjék mellette, pecsétí alatt törökül írásson Nagod mellette. András deák uram tudja Kegmes uram, mint szoktak az féle ember mellett írni, az fizetés megszerzése nehezebb Kegmes uram itt, hogysen mint valami timárság, vagy valami egyéb nagy tisztnek megszerzése, az kinek megadásában az vezérnek is jövedelme vagyon. Az úristen éltesse és tartsa meg Nagodat sokáig örvendetes jó egészségben. Datum Constantinopoli die 12. Augusti anno 1632.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál, mig él
Szalánczi István. m. p.

(Külczim): Illustrissimo principi dno dno Georgio Rakoezi stb. stb. dno dno mihi naturaliter clementissimo.

Rákóczy kezével: 9. Septembris 1632. Ujvár; vajda hozta.

Más kézzel: Szalánczi István uram 12. Augusti 1632.

9. 1632. a u g. 15.

Generose domine mihi plurimum observandissime, Servitorum meorum paratissimam semper commendationem. Az úristen áldja meg Kegmedet minden üdvességes jókkal szerelmes házanépével egyetemben.

Barcsai Akos uram 28. die Julii érkezvén ide, az Kegtek jóegészségben való hazaérkezését és hogy az mi kegmes urunkot is jó egészségben találta Kegtek, megértvén ő kegmetől, szivem szerint örültem, mely jó egészségben, hogy az úristen az mi kegmes urunkot ő nagát Kegtekkel országúl sokáig örvendetes jó egészségben éltesse, Istentől szűtem szerint kívánom. Az Kegd levelét verén ő kegdtől, nem kicsiny vigasztalásomra esék, hogy Kegd ennekutánna se szánja ebbéli fáradságát, hanem az mikor az alkalmatosság hozza, esmét írjon, Kegdet szeretettel kérem, ha azt akarja Kegd hogy én is azont cselekedjem. Hogy Kegd az oda ki való állapotokról nem írt, az itt valókról én sem tartoznám írni, de hogy másszori írásra Kegdnek jó példát adjak, noha Barcsai uramtól is Kegd mindeneket megérthetne, de az minemő dolgok most itt vadnak, azokról én sem mulatom Kegdet tudósítani. Ellez passának az császár megkegyelmeze, hajókon

külde Brussáig érette, számtalan kincset, mondják, hogy hoz császárnak, most minden órában várják be. Csampalat Ogli Muszapha kapitány passa innét elindulván az hajókkal az Fehér tengerre, mazullá tevék, az bostanczi Csaffer passának adák az kapitánságot. Csampalat Ogli visszahíják ide, de még el nem érkezék. Az Kazul követ Iskenderben érkezvén, az császár dervis köntösben öltözött s hozzá ment s minden dolgokat kivén belőle, azután nem lön szemben velle, nem is leszen, hatvan oka ezüsthöl-e miből, csináltat botot, azt küldi tőle az urának ilyen követséggel, hogy ezután ő magát is oda várják jövődő nyáron személye szerint. Az magam állapotom felől uram nem tagadhatom, bizony mind világosb s mind bővebb írással való resolútióját vártam Kegdnek, de azt hiszem uram, hogy az intercessió is rövid volt, azért nem lehetett hosszú az resolútió, akár csak szabadulásom felől érthessek valami bizonyost; még nem érthettem, hogy senkit is rendelt volna ő naga helyemben, az volna pedig bizonyos jele szabadulásomnak. Kegdnek megszolgálom, hogy leveletem megküldette házam népének. Leon vajdának állapotjában megmaradásáért való törekedésünkben mi nagy pirongatást szenvedénk uram Zöldfikár agával az vezértől, csak megmondá, hogy urunk ő naga sok töröködtetésére nyerte császártól s most esmét oltalmazuk, ezután mint töröködjék valami dologban érettünk. Az moldvai Alexander vajda fiát Radul vajdát küldik helyében, mindenképpen szolgál az szerencse Kegdnek, Moldvában vajda az öcsce Kegdnek, itt immár öcscsének fia. Az szegény Alexander vajda halála felől Kegdnek egyebet nem tudok írni, hanem hertelen hala meg nyavalyás, az emberek azt mondják vala, hogy megétették; még ilyen reménségben is valának az emberek, hogy meg kezdi császár kerestetni, az ki megétette, de elfelejték, most senki nem emlékezik felőle.

Az itthen maradott kénéső felől való bő írásra noha kívánja Kegd, hogy bő írással írjak, de egyebet nem tudok mit írni, hanem ím számot adok róla; én urunknak ő nagának is csak ezt írtam felőle, azt kit Kegdnek írok, hogy urunknak arról írt alázatos leveletem pecsételetlen küldjem Kegdhez s Kegd pecsételje aztán be, ezt nem cselekedhettem uram, mert nem illik, hogy ő nagának szóló levelem nyitva járjon szélylyel, azt az ő naga méltósága nem szenved uram, de megnyugodjék Kegd benne, hogy ő nagának sem írtam egyebet ennél, az mit Kegdnek írok. Kénéső itthen huszonnégy általaggal maradott, ha Kegtek fel nem írta volt az Kegtek registrumában azt, az kit Berham csausznak hagyta Kegtek, hogy adják, ha pedig azt felírta volt Kegtek, az Kegtek registrumában, huszonhárom maradott azzal együtt, az mely egy általaggal még itthen létében Kegteknek költségemre eladtam vala csak szintén az Kegtek kimenetele előtt két vagy

három nappal. Berham csausz ez Kegtek elmenetele után mindjárt azon nap reám jöve, nem nyughatám, azon nap meg kelle neki adnom, az ki mind általagostól mindenestől nyoma 51 okát. Hogy abból az többi állapotját is megtudjam, felbontám és mérém az tiszta kenesőt, negyvenhat okára egynehány dram heán telék, az többiből aztán mindenkor öt-öt okát tudtam ki fájára etc. Az brassai doctor is az Kegtek elmenetele után másodnap hozám jövé, az Kegtek hagyása szerint annak is megadtam az három általaggal, az kiket megmértén mind fástól, mindenestől ötvenegy okát nyoma mindegyik, az öt-öt okát fájára kitudván belőlek, az három általagban marada tiszta kenesőre százharmincznyolcz oka, az kinek száz-száz osporára tudván okáját, téssen tizenhárom ezer nyolczszáz osporát, azaz százhuszonöt imperialis vagy reál tallért és hetvenöt magyar pénzt. Kegd ne kételkedjék írása szerint, hogy annyit nem tenne, mert ő maga vette meg egynehány úttal, úgy látom penig, hogy valóban tud az számvetéshez, nem téssen kárt magának szántsándékkal, kiről való adóslevelét Lugossi Gáspártól megküldtettem Kegdnek, meg is adta, az mint nekem írt leveléből Kegdnek eszembe veszem; arról Kegd ott provideáljon, magával az doctorral való végezése szerint, tudom, megadja. Ezeken kívül maradt volt húsz általag keneső, az melyeknek tizenhét általagjában mind fástól, mindenestől mind ötvenegy-egy oka volt, két általagjában ötvenkettő-kettő, az huszadik általagban csak negyvenkilencz, ezekből az öt-öt okát fájára etc. kitudván, tiszta kenesőre marad az húsz általagban kilenczszázhusz oka tiszta keneső, az kinek okáját most sem adhattam feljebb, mint Kegtek ittben létében, mert ide elég kenesőt hordnak uram, nem is vette más senki, hanem azon zsidók, az kik Kegtektől vevék, maga bizony uram az veres Rézmánnal szolgálmat egynehány úttal küldtettem Galatában s az hajókra is, de nem kelle senkinek, ezek sem veszik vala meg, alább akarták törni az árát, de azt tudák, hogy elveszi Achmed aga s úgy vevék el.

Igy uram az kilenczszázhusz oka tiszta kenesőnek, száz-száz osporára tudván okáját, az 929 oka tiszta keneső száz száz osporájával egy summában téssen kilenczvenkét ezer osporát, az mely 92000 osporából kivévén költségemre az negyvennyolcz ezer osporát, az urunk ő naga kegmes parancsolatja szerint és az Kegtek nekem adott reversalisa szerint is, marad még negyvennégy ezer ospora, ki teszen négyszáz reál tallért, mely 400 reál tallért adtam az én kegmes uram parancsolatja szerint Ahmed aga uramnak az Komanán vásárlott marhák árában; de nem tudom, mint esett az computus, az urunk ő naga adós levelében írt summánál az Kegd adós levelének nekem küldött páriájában két tallérral kevesebbre telik, az mit ő naga megadott, ez okon visszaküldtettem

az pariat igazítsa úgy Kegd ő nagával, hogy az bejövő követ lehessen bene informatus rólla és igazíthassa fogvatkozás nélkül az dolgot. Az Kegd adós levelét nem vehetém vissza Ahmed agától, mert még meg nem jött az szolgálja Moldvából, az levelet sem küldette meg, megjövé, gondom leszen reá, kiveszem. Az hol Kegd írja, hogy az magam költségemre rendelt kénésőnek az árát is, vagy az kénésőt Ahmed agának adjam, erről való írásáról Kegdnek nem keveset gondolkodtam, de mivel az én kegmes uram énnekem egy bötfüel sem írja azt és mivel tudom, jut eszében Kegdnek az is, menni adóságban hagyja itt Kegtek, ruhátlanon is mind szolgálímmal egyetemben, naponként való költségemet is látta Kegd, kiről megítélheti Kegd, hogy ha vagyon is még valami kezemnél abban az költségben, de sok nem lehet; abbeli írását egyébnék nem ítéldhetem ez okokon, hanem hogy játszik Kegd velem, az helyett penig mind nagyobb kedvet talált volna Kegd nállam, hogy ha arról írt volna Kegd, kit rendelték helyemben ide be s mikor indul ide be az főkövet vele, mert nem hogy oda adhatnám uram én annak az kénésőnek az árát Ahmed agának, de csak két holnapig itt múlassak is még, bizony másra szorúlok, mint tavaly, csak kenyérre való pénzért is. Az beküldött barátok leveleit én visszaküldem uram, mert nem tudom mit kaptak kezekben itt az jesuvita uraimnak, de nagy suspitióban esének, meghagyták nekik, hogy az régi barátokon kívül mi d elmenjenek, s ebben az alkalmatlanságban én nem tabelláriuskodám, hanem visszaküldém Barcsai Ákos uramtól. Immár szintén végezém vala levelem írását, hogy beérkezők Ellez passa. Tartsa meg isten Kegdet örömdetes jó egészségben. Datum Constantinopoli die 15 Augusti anno 1632.

Gen. Dⁿis V^{rae}.

servitor paratissimus
Stephanus Szalánczi m. p.

Külczim: Generoso domino Michaeli Toldalaghi de Erchije, judici regio sedis Siculicalis Maros etc. dno mihi plurimum observandissimo.

Más kézzel: 15. Augusti 1632. Stephanus Szalánczi

10. 1632. a u g. 31.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Kegmes uram; tegnap Barcsai Ákos uram szintén indulni akarván, az vajda kalarássában megfogatkozá, mert az vajdának embere érkezvén Havasalyföldéből, magának, vezérnek és muftinak szóló igen kemény panaszló levelekkel, arról akarván provideálni az vajda, kalarássátt megtartóztatta, ki miatt Barcsai Ákos uramnak is mulatása essék. Akkor mindjárt nem érthetvén okát az kalarás megtartóztatásának, Cornelius Haga uram hívata

nagy sietséggel által Galatában s mutata három török leveleket, melyeknek ketteit az fővezérnek s egyikét az muftinak küldették az havasalföldi boérok, ilyen panaszszal, hogy Aga Mathé az több Erdélyben futott boérokkal újobban magyar hadat vévén melléjek, az havasalföldi vajdaságra jű, nem akarván uralni ezt az ifjú Radul vajdát, az kit most hatalmas császár oda praeficiált, kik nagod adaratjával és segítségével jőnek, erre való haragjában adta Nagod az segítséget nekiek, hogy Leon vajda Nagodnak meghódolt volt, úgy hogy esztendőről esztendőre négyezer aranyat adjon s Nagod ezután sem enged ott olyan vajdát, az ki azt meg nem adja Nagodnak. De az vajda az panasznak semmi hitelt nem adván, ipát Kurt Cselebit, ki mind az atyjának Alexander vajdának gondviselője itt benn s mind pedig ő neki, tudván hogy Cornelius Haga uram Nagodnak igaz jóakarója s ő neki is, elsőben vévén az ő tanácsát is abból az dologból, azután pedig kérte is, hogy írna Nagodnak mellette, ő Nagod czirákjának tartja magát és szintén úgy tartja Nagodat, mint az atyját, Alexander vajdát, mert ha az Nagodnak gyakorta való töröködésére ki nem hozták volna Leon vajdát az havasalföldi vajdaságból, ő vajdaságot nem nyerhetett volna, kiért, isten kivívén országában, háladatlan Nagodhoz nem léssen. Kérdé Cornelius Haga uram, hogy mi dolog lehet az, mit ítélnék rajta, mint tudjon írni Nagodnak felőle, mert mivel ő naga naponként minden igyekezetivel azon vagyon, mint promoveálja itt dolgait Nagodnak, az ilyen dolog nagy retrádát szerez az Nagod dolgaiban ittben, sőt oly suspitiót, hogy semmi dolgaiban Nagodnak ezután elé nem mehetünk, ezt concipiálván az ilyen dologból, hogy ebben az állapotjában is Nagod (kegyelmesen megbocsásson Nagod) kapdos az ő birodalmokon s hát még ha nagyobb állapatra promoveálnák Nagodat és így megkedvetlenedvén, derék dolgában kezdik Nagodat megfogyatkoztatni s kéré Cornelius Haga uram, hogy írjak Nagodnak e dologról s ő is ír, ezféle heában való dolog miá darekas állapotja Nagodnak ne gátlódjék meg; s mondám Kegmes uram, ő nagának, hogy új vajda behozásban vagy akármi kicsiny megbánatódására is az vajdának hogy igyekeznék Nagod, azt el nem hihetem, akár ki mit írt legyen, se hogy Aga Máthé az vajdaságra jűtjen vagy csak igyekezzék is, sőt akárki is, nem hogy országából jönne valaki Nagodnak vajdaságának háborgatására, de csak által is az Nagod országán, ha Nagodnak hírével lehet; de hogy az mint az boérok vladikájokkal együtt végeztenek, kiről országúl reversálisok is vagyon Nagodnál, azt az ígéretek, sőt erős hűtekkel megerősített kötések, praestálni ne kívánja Nagod, az felől nem felelek, ne is higye ő naga az dolgot külemben s ha ír ő naga Nagodnak, ezekre tendáljon elméje s úgy írjon; én is az ő naga tetszése szerint kész vagyok alázatos írásom által Nagod-

nak könyörögni, de elsőben én is beszéllek az vajdával. Ma oztán jó reggel az vajdához mentem s az mennyire az idő engedé (mivel kézcsókolni készült vala császárhoz s el is mene) beszélgeték Kegmes uram vele. Elsőben is panaszolkodám, miért kellett Cornelius Haga uramat megtalálni, hiszem itt voltam én s tudja, hogy feleltem én, hogy soha az Nagod jó akaratjában meg nem fogyatkozik, nem kellett volna másuá folyamodni s mondá, hogy mivel tudta, hogy Nagodnak jóakarója s ő neki penig megparancsolta az atyja, hogy mindenekben tőle értsen, azért cselekedte, de velem is ugyan akart beszélni; kérdém, hogy mit írtak s ki írta s mondá, hogy közönségesen az ország boéri írtak, az mint oda feljebb írák aláztatosan, hogy exponálá Cornelius Haga uram az dolgot, az vajda ő naga is az szerént beszéllé; s mondám, hogy hiszi ő naga? hiszem azok az boérok ide beküldett követeknek nevezet szerént adták ő nagát eleikben, hogy ha az atyja elnyerte az moldvai vajdaságot és az megholt ifjú Alexandert valami okból ki nem kérhetnék, ő nagát kérjék s ők nyavalyások alig várják ő nagát, hogy kimenjen, nem hogy ellene igyekeznének. Az én kegmes uram felől penig felelek, hogy ő nagától az Nagod fejedelemségének nincs semmi bántása, nem is leszen, meglévén az, az mit Nagod az én kegmes uramnak ő nagának ígért s mondá, hogy az mint az királynak ő nagának megírtam, Kedgnek is fogadtam, soha bizony abban fogyatkozást nem teszek. Kéré, hogy írjak Nagodnak s töröködjem, ő nem hitte az panaszt, nem is hiszi, azért küldette az leveleket Cornelius Haga uramnak s nem hagyta, hogy beadják az boérok az vezérnek s muftinak; s az mint oda feljebb aláztatosan írák Nagodnak, hogy mit mondattam Cornelius Haga uramnak, ő nagának is eleiben számlálám; s mondá, hogy az boérok kötését értette s abból esmérte meg, hogy nem igaz az panaszok, hanem minden dolgok tökéletlenség s kéré, hogy könyörögjek Nagodnak s ő is ír, hogy az még isten beviszi országában, mivel immár nemsokára megindul innét, abból is mutasssa Nagod atyai kegyességét hozzája és ő nagáért szenvedje kegyelmesen Nagod. Isten bevívén országában minden dolgainak előtte azon leszen, hogy Nagodhoz főköveteit küldvén, azok által Nagoddal minden dolgokról jó végben maradjon s abból is én is Nagodnak méltatlan szolgálja, Nagodnak aláztatosan könyörögök, Nagod kegmes szemei előtt viselvén ezt, hogy Leon vajdát az Nagod intercessiójára változtatták meg, az menyében lehet, kedvezzen Nagod ennek, hogy azon dolgot Nagod másokon is effectuálhasson ennek utánna is; ha Nagod az igiretről vagy marhájok hajtásával, vagy mint az sactis factióhoz kezd, ez most ittben vagyon személye szerént s mit efficiálhat személye szerént való töröködésével (*így*) Zöldfikár aga bizonyosan mondá, hallotta Barcsai Ákos uram is, hogy az Skemni csausz hely-

tartó csausz írt az vezérnek-ezen dologról, az vezér az Skemni csausz levelét kézbe is adta volt, olvasta. Kantamirnak, Abaza passának írtnak is ma mindjárt, hogy Havasalföldre vigyázanak s megtalmazzák. Elsőben lássa Nagod, ha kimegyen, mint praestálja mind maga ígérétét s mint praestáltatja mással is, akkor oztán távolb lévén innét, ha ugyan megfogytokzik Nagodnak, az Nagod bölcs ítéleti leszen rajta, de most itt benn létében én nem javallom Kegmes uram, hogy semmit is cselekedtessen Nagod. Az úristen Nagodat éltesse örvendetes jó egészségben és vezérelje kegmesen minden dolgaiban. Datum Constantonopoli die ultima Augusti anno 1632.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál, még él
Szalánczi István m. p.

Külczm: Illustrissimo principi dno dno Georgio Rakoczi stb. stb.
dno dno mihi naturaliter clementissimo.

Más kézzel: 31. Augusti 1632. Szalánczi István.

11. 1632. oct. 4.

Alázatos szolgálatomat stb. Az úristen éltesse stb.

Kglis uram, az mint Barcsai Ákos uramtól küldött alázatos levelemben jelentettem vala Nagyságodnak, hogy az vezér az Nagyságod hosszú írását az itt való nagy emberekkel közöl-vén, sok discursusok után Budára s Temesvárra is paráját küldötte olyan reménsséggel, hogy talám az budai vezértől és az temesvári pasától valami épületet, erősséget vehet magának az dolognak előmozdítására azok ellen, az kik itt vissza magyarázzák és az még onnat válasz nem jű, az vezér az Ngd postáját addég el nem bocsáthatja. Arról való resolútiókkal az budai vezérnek s mind Murad pasának 18. Sept. érkezék egy Abdi aga nevű főembere az budai vezérnek, ki legtanácsosb embere, atyjafia is, Murad pasának penig bátyja, mind egy vele, az ki bizony nem reménsségünk szerént való válaszzsal jöve K. U., mert minthogy igen keményen írt volt az vezér nékiek, nem az dolognak igazsága s kívánsága szerént resolválták magokat, kivel az vezér stabiliálhatta volna az dolgot az ellenkezői ellen, hanem az dolognak minden részeire való resolútiójokban tendáltak csak az magok mentségére, erről penig K. U. nemcsak az vezérnek írtnak, hogy az vezér mitigálhatta volna írásokat az dolognak előmozdítására, hanem mind mufftinak s mind az több vezéreknek is külön-külön és talám még oda be császár udvarában jóakaró-joknak is, mivel magyarul is tud valami keveset Abdi aga; én magam is egy néhány úttal ugyan bőven beszélgettem vele s az mint szavából értem, magok mentsége ez K. U., hogy erről az

dologról Ngd az ő urának soha semmit nem írt, az mostani oda-küldött írásból értik az Ngd akaratját, embere sem volt Ngdnak az uránál különben, hanem még Landorfejeváratt létekben küldette volt Ngd Nagy Pál uramat az urához, de ő kglme által sem tött Ngd semmi emlékezetet ez felől az dolog felől. Resolútiójok ez, hogy ők jól értik az svécziai király diadalmát német császáron, mert az magyarok tagadatlan beszéllek, sőt ugyan örülnek is, ő magának is az palatinusnak csaknem minden nap megyen főember követe az urához, nagy emberei, egyik az fő secretarius, másik az gyalog kapitánya és minden állapotokról bőven értnék tőllek, de ő nékiek igen jó szomszédjok s az békeséget igen jámborúl tartják velek az német császár részéről s miért bontanák fel az frigyet velek. Budán gyűlések volt s ott sem tetszett az frigyfelbontás, azt mondják, hogy mi hasznod volt az bódog emlékezetű Bettlen Gábor fejedelem mellett való felülésekben s felmenésekben, csak magokat fogyatták s ötet nevelték, gazdagították, fáradságok heában volt, most is Ngdnak vennének országot s magoknak nem lenne semmi hasznok. Ezeket azért Abdi aga az Ngd agáinak beszéllette, nem énnekem, ők mondák nekem. Ezeket értvén audientiát kéretek vala az vezértől, izeném, hogy az pasák vevén eszekben gondviseletlenségeket csak az magok mentségekre küldették be Abdi agát, hanem adjon audientiát az Ngd agáival együtt s hívassa be Abdi agát is, mert az mikor Ngd Jusuff agát ide expediálta, ugyanakkor mindjárt ezen dolgokkal Murad pasához is emberét expediálta Ngd, mindeneket értésére adott Ngd, ő általa penig az budai vezérnek is az budai török posták is bizonyosan megmondották minekünk, hogy fő emberei voltanak Ngdnak Budán, két úttal is azt izené, hogy neki is úgy mondották s látja ő miben vagyon az dolog s mi kellene ehez az dologhoz, de egyedül vagyon s nem bír az többivel, mivel K. U. csak tavaly tévék vezérré s az több vezérek mind régiebbek az vezérségben ő nálánál, fővezérré is ilyen felfordúlt állapotban tévék, az ki most is untalan megújúl közöttök, nem győz állapotjában megerősedni és praevaleálni rajtok, mert Ngdhoz nem volna gonosz ember. Hogy szembe nem lőn velem az keresztyén orátorokat fordítám reájok, az angliai általjövén az vezérhez ugyan megmondotta, hogy nincsen szemek, hogy ilyen nagy alkalmatosságot nem látnak a praedecessori, csak az kiket ő esmert is az ilyen alkalmatosságot nem hogy ilyen ociose sileálták volna el, de sőt nagy pénzen is megvették volna, keresték is sok industriájokkal, de nem kaphatták, csak ilyen válasza lött, hogy egyedül magától semmit nem cselekedhetik, erős hűttel kötött frigyek vagyon az német császárral, hanem Ngdtól vár híreket az oda fel való állapotokról s az mit az üdő s az alkalmatosság hoz, azt ők sem mulatják el. Levelet monda, hogy küld

Ngdnak, tudom abban bővebben írna, ha be érkeznének vele; falura mene ki az pestis előtt nem tudom ha érkeznek-e be vele vagy nem, az míg az posta megindúl, mivel az havasalföldi posták után kell vigyáznunk, ebből sem vagyunk magunk szabadságában. Az francia és velencei követeket nem sollicitáltam K. U., mert neutralisok, az francziai az mellette való jesuiták miá, az velencei az magok hasznára nézve azt akarnák, hogy örökké had volna az imperiumban, ők akkor procedálhatnak jól dolgokban, kapnak pénzekért töllek, mint minálunk valakik. Az hollandiai követ az szűel lélekkel forgolódik s mivel expertus ember köztök igen meg is hajtja szovával őket, egyik az másikra mutatja s ő is eljárja őket s ugyan megmondja, hogy ez igazítsa hozzád; Ngdnak leveleit küldi, abban tudom Ngodat tudósítja mindenekről. Strassburgh uramnak is küldé leveleket, Ngdat kéreti én általam, adja meg neki, az svécziai király secretariussa küldötte neki, nekem azt mondá, hogy az mivel Dreyling uramékat expedialta az király Nagyságodhoz, arról való páriák 12. Septembris minemő hírek érkezett vala Velenczéből, maga kezeírása alatt küldettem meg Ngdnak, most ujjban ugyan Velenceze felől minemő hírek érkezék ő maga megírta Ngdnak, de az ő híre s az anglusé nem egyez meg most az velencei követ hírével, mert annak úgy jött, hogy közel vadnak egymáshoz s nagy erővel vagyon mind az két fél, csatájok volt is, de derék harcok nem volt, s ez okon az vezér sem adhat hitelt híreknek, ezért várna Ngdtól. Az muftinak is bőven eleiben adtuk K. U. az dolgot, azt kérdé, mennyi hada lehet Ngdnak, s mivel elébb is kelle gondolnom, mondám, hogy nem tudom mennyire valót akar Ngd maga mellé venni, 50—60 ezer embernek könnyen szerét teheti Ngd, jónak, juta eszemben, az agáknak mit mondott Abdi aga s mikor ímmár el akarék vala tölle jfni, mondá, hogy ebből az maga hasznáért vagy maga személyében való kételéségből Ngd nem sollicitálja az portát, hanem az mely szeretet Ngdat Magyarországból az hts császár köntöse alá behozta az erdélyi fejedelemségre, most is azon szeretet esztekli Ngdat, hogy oda is az hts császár neve alatt akar Ngd menni, ha az hts császárnak kedve leszen hozzá, mert isten mutatott annyi jóakarókat Ngdnak Magyarországbán s annyi módot ebbeli állapotjában, hogy istennek kgl's vezérléséből és segítségével véghezvihéti az Ngd dolgát. Ezzel bocsáta el, hogy az vezérrel beszél felőle, az hollandus is az nap reggel volt nála, s az mint nekem beszélé a hollandus, az mufti három ujját tötte a térdére s mondotta, hogy ebben az dologban 3 út vagyon, az két szélső nem jó, az középső jó: az két szélsőnek egyike az, hogy az német császárral nem jó az frigyet felbontani, az másik szélső nem jó az, hogy ha Ngdat meg nem segítik és el nem bocsátják, az középső út az

kit mondott, hogy jó, azt mondotta, hogy arról beszél az vezérrel s azt cselekedik, azon kül is több ilyen dolgokat jelentett neki, kiket tudom megírt Ngdnak. Abdi agát 28 Sept. expedialá vissza az vezér, énnekem ő maga mondá Abdi aga, hogy megparancsolta az vezér ő általa az urának, hogy szeme, füle Ngdnál legyen, Ngdra vigyázzon és mindenekben egyetértsen Ngddal, ha Ngd nem küldi is emberét ő hozzája, de ő Ngdhoz untalan emberét küldje, az mivel penig embere Ngdtól visszamegyen, azt egy nappal előbb ő ngnak beküldje, az odafel való állapotokról, ha olyat értene, kit Ngd meg nen értett volna, azért egy nappal előbb Ngdnak szintén úgy, mint ő ngának ide be értésére adja, nekem azt mondá, hogy mihelyt Budára érkezik esmét mindjárt Ngdhoz küldi az ura; mihelt Abdi aga érkezik Budáról, mindjárt azon sollicitáltam az vezért, hogy az Ngd postáját ne tartóztassa tovább, hanem bocsássa el, de az mint maga is mondotta az angliai követnek, ezek K. U. csak az odafel való állapatra vigyáznak, alkalmatosságtól várnak. Az persa követet 11. Sept. csak re infecta levél nélkül csak szóval való izenettel expedialá az vezér, s esmét megmaraszták, most is itt vagy, azonkívül is sok állapotjokból experiálhatja ember akarátjokat, mert noha az spahoglánság nem csendes, im csak 16. Septembris újonnan feltámadtanak vala, az teftedárt igen meghajigálák, kiért valóba is büntetik őket s ők is nem szűnnek azért, hanem mindegyre fenyegetődnek, de másképpen min denfelé minden beglerbék-ség alatt cirkálják mustráltatják az vitézlő rendet és az hol mi fogyatkozást találnak, építik, kiből ember nem egyebet, hanem derekas hadra való készülleteket concipiálhatja, mert ilyen állapatra szultán Szulimán idejétől fogva nem emlékeznek; várnának is ugyan, az mint megírtam vala Ngdnak, ha Abdi aga beme-gyen, Nagyságodhoz nyit, valamit jelent arról, úgy gondolom; az mely Oszman csausz Ztraszburg uramat Ngdhoz kísérté 25. Sept. érkezék haza s ki sem bocsátotta Zöldfikár agát maga házából az vezér addég, hanem maga előtt kellett megfordítani az Ngd levelét, azt tudta az vezér, hogy az 12. Sept. Velenceze felől jött híreket írta meg Ngd, mert itt az oda fel való híreket az Ngdtól jött hírek confirmálják, ki ha úgy lehet vala K. U., jó válaszsza megven vala az posta is haza; hogy mondotta Oszman csausz az vezérnek, hogy Ngd Váradra kiindult és minekelötte ők Ngdhoz Fejérvárra jutottanak volna azelőtt ötöd nappal az lövő szerszámokat Ngd elindította volt immár; erre azt mondotta Zöldfikár agának az vezér, hogy csak valami mód nélkül való hertelen dolgot ne cselekednék Ngd. Ngd kglsen megbocsásson K. U. hogy Ngdat ilyen hosszú írással terhelém, mert bizony nekem is úgy volna könnyebb ha kevesebb írással lehetne meg, de mivel az dolognak kimenetelét nem érthetem én, azért kell bő

írással Ngdat terhelnem, hogy Ngd az dolgot voltaképpen megérthesse és concipialja akaratjokat, és hol jár elméjek. Mind újabb postáját várta Ngdnak, az oda fel való állapotokról akart érteni, tegnap osztán megizeném, hogy tovább nem merem tartóztatni az postát, az posta sem maradhat, mert nincsen mivel élni, fegyverére szorúlt azt vesztegeti el, annak az árával él, hiszen ha posta jó Ngdtól, azon postától esmét írhat ő nga mindenekről Ngdnak, úgy küldé osztán az postának 500 oszporát s izené, hogy ír Ngdnak, az postát elbocsátja, írjak én is, írjam meg Nagyságodnak, hogy derekas válaszsza akarta az postát elbocsátani, azért tartóztatta ennyi ideig. Nagyságodat kéreti, hogy az oda fel való és az lengyelországi állapotokra legyen szorgalmatos vigyázása Nagyságodnak, és az minemő állapotok fognak oda viseltetni, egy nappal előbb tudósítsa Nagyságod ő nagyságát mindenekről, addég való vigyázását Nagyságodnak mind az hts császár s mind ő nga Ngdtól kedvesen vették volt, nem tudja ő nga mi dolog, hogy immár sok üdőtől fogva semmiről ő ngát nem tudósította. Az Ngd tetszése szerént való követséggel muszka császárhoz 4. die Sept. küldék el az muszkák itt való gondviselőket, de nem tudom K. U. mit fog ott efficiálni, mert az tatárok reájok mentenek rablani bizonyosan beszélnek. Az havasalyföldi új vajda állapotjáról K. U. innen 20. Sept. indúla ki, abban nekem módom nem volt, hogy csak meg is említsem másnak, hogy mit ígirt Ngdnak, nemhogy kimeneteliben akadálykodhattam volna, hanem az beszéd bőven megvolt K. U. közöttünk arra tolmácsot nem kerestem, az fogadás erős, nem tudom, mint állja meg, azt fogadá, hogy székeben ülven első alkalmatossággal mindjárt követét bocsátja Ngodhoz s mind az boérok igiretiről s mind az maga igiretiről is véget érjen Nagyságoddal azon leszen és Nagyságodnak fia helyett való fia szolgája legyen s Nagyságodnak mindenekben kedvét találja. Az boérok elunák Ngdra panaszlani, hanem Abazára panaszlanak, az Abaza embere esmét örömet Ngddal ad vala számot, ha fog vala, ide be olyant is irtanak vala az boérok, hogy Barcsay Ákos uramat megfogta volna Abaza és fogva tartja, kin felette igen megbúsulván az vezér, kemény parancsolatot írta s két kapucziától igen postán küldé neki, hogy mindjárt kedvét keresse s úgy bocsássa el az Ngd szolgáját, mert ha fülében esik császárnak, hogy az Ngd szolgáját megfogta feje is el vész érette; még vissza nem jövének az kapucziák, nem tudom, mint lött szabadulása ő kglmének. 29. Sept. újonnan az vezér egy agáját küldé hozzája kapucziákkal, de nem tudom ha csak Aga Máthéjért küldéje őket, vagy ugyan Abazára ő magára, de nem jó szándékkal menének el, ezelőtt az mint alázatosan jelentettem vala Nagodnak nagy fatora indúlt vala Abazának itt ben, nem tudtuk miért s hát Murtazzának hozták volt holt hírét,

de ez minap igen szép ajándékokkal érkezék be egy fő agája; az ólta gyakorta jövének emberi jó hírekkel, valóba kafftánozzák őket, nagy favorát látom minden rendek között, az hts császár egyik hűgát Hafiz pasánét neki adá csak vehesse hasznát olyan messzül, de ő ide nem jöhet s az szultán sem megyen oda. Egyéb állapotokról most czilialiajok nincsen, Szahin Giraj szultán is bejű, immár Azákban jött, az tatár hán reá küldett volt, de nem adta kézben az Azaki bék. Az Fekete tengeren való gályák talál-tak volt kozákokra, az kozákok csekély helyre nádak közzé állat-tak előttek, az hova az gályákkal nem mehettenek, sajkákra köl-töztenek az czjebeczják s úgy mentenek be reájok, az kozákok körül vették őket s mind levágták, az kik az nádra reájok mentenek volt. Az Fejér tengeren valók felől is mondják, hogy azokban is elvittek volna, ide bizonyosan nem tudják. Az adó felől való töröködésben K. U. Zöldfikár aga fel nem meré venni az tolmácsolást s mivel az hadakozásra kedvek nem lön, idegen tolmácscsal én sem merém K. U. őket vele irritálni, könyörgök is alázatosan Ngdnak, hogy még egy kevés ideig ne bántsa Ngod őket vele, sőt idején (ha lehet) Ngd küldje meg nekik, ha az hadakozásra inclinatio-jok leszen módja leszen az követnek az töröködésben érette, nem is kell mondani, hogy meghozták s mivel az vezérrel kétszer is szemben kell lenni az követnek, míg az császárral szemben leszen töröködhetik felőle, ha megengedik visszavihetjük K. U., ha meg nem engedik, beadhatja, én idegen tolmácscsal azért nem merem K. U. megindítani, hogy szörnyű irritálódásokat látom miatta, hanem Ngdnak meg akartam alázatosan jelenteni, elsőben legyen az Ngd kgl's tetszésében, az mit Ngd parancsol ezután felőle, azt cselekedem. Az Leon vajda pej lovára K. U. eléggé vigyáztam, az itt ben való kapiktiháját ide vettem mellém szállásra, itt tartottam, hogy az által jobb móddal megnyerhessem, de azt mondják, hogy az mikor hazajött ide, mindjárt házára mentenek az törökök s minden lovait elvitték, az bizony dolog, hogy házánál két rossz paripánál több lova nincsen, hanem egy spahoglán-nál találtam egyikek lovát, nyolczszáz talléron mondja, hogy kérték, de ő ezren tartja, azt meg nem éri, de három vagy négyszázat megmernék érette adni, ha pénznek szerét tehetném, de nem tudok K. U. kitől kérni, mert Ahmed aga csak immár s gyakorta kérdi mikor jő be az követ, ha késik az követ, írjak Ngdnak, hogy az ő pénzt küldje meg Ngd. Strassburgh uram, hogy az német fejedelemasszonyt biztatta K. U., azt ő maga tudja, mi végre cselekedte, az még itt lön K. U. bizony annál többet nem proficiált, az mivel Jusuff aga ment volt Nagodhoz, azután ha mit nyithatott volna, az mely csausz vele ment Ngdhoz, annak kellett volna vinni, kit meg is kellett jelenteni Ngdnak, azféle penig nem volt, ittben is váltig tudakozom K.

U. ha utána hagyott volna valamit, de semmit nem kaphatok, értenem kellene pedig ha valami volna. Az cancellariusság K. U. megváltozék, most is igen magyar szerető emberre találák adni, ebben az állapotban az előtt is volt Gürdzi pasa idejében mind kapiktihák, követek az kik voltak itt benn esmerhetik, főképpen Mikes uram, mert az ő kglme kapiktihájaságában mind ez volt cancellarius. Kére, hogy írjak Nagdnak, Ngd ne hadná egy kucsi nélkül, küldene Ngd egy tisztességes kucsit neki most az követektől két herélt lóval, az boldog emlékezetű Bettlen Gábor fejedelem küldett volt egyet, azzal nyugutt eddég, meg is szolgálta volt azt mondja, de az immár elromlott; ha Ngd ebben jó akaratját mutatja hozzá, így szól, Ngdnak is nem akar adósa maradni érette. K. U. az mint Ngd kglsen írta vala, hogy legyenek csendességben itt benn, mert ha elébb nem is, de szüretre kglsen kivetet Ngd, soha szüretet úgy nem vártam K. U. mint ezt, az úristen kglsen megadá érnem, legyen hála ő szt. felségének, de mégis itt vagyok, nem is érthetek szabadulásom felől semmit, nem is remélhetem immár elébb, hanem az mostani bejövő követtel. Ngdnak alázatosan könyörgök, tovább ne terheljen Ngd, mert soha bizony tovább nem lehet én tőlem; soha gyönyörűséges életet nem éltem K. U. de úgy tetszik mind az kit éltem sem teszen annyit, mint ez az két esztendő lőn. Ngd valami kevés költség nélkül se hagyjon, szolgálaim fizetetlenek, magamnak téli ruha kellene K. U., az útra útiköltség, ha az úristen éltet az Ngd kglsségét teljes életemben háladással igyekezem megszolgálni Ngdnak. Az úristen éltesse Ngdat stb.

Datum Constantinopoli die 4. Oct. Anno 1632.

Ngdnak alázatos szolgálja

szolgál míg él
Szalánczi István mpia.

Az vezérek most ennyien vadnak, az ajándékot Ngd így rendelheti nekik:

Fővezér: Memhed pasa.

Czigalogli Mamhud pasa.

Baýram pasa.

Kinan pasa.

Jusuff pasa.

Gürdzi Memhed pasa.

Czyampalatogli Musztapha pasa mazul kapitán.

Kapitán: Czýafer pasa.

Külczim: Illmo principi ac dno dno Georgio Rákóczi stb.

(Eredetije a M. Nemz. Muzeum birtokában.)

12. 1632. o k t. 8.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Kegyelmes uram megfogyatkozván az postának való utitársban, máig kelle mulatni és tegnap előtt érkezék egy temesvári s más gyulai aga, kik Bornemisza Pál uramra sokat panaszkodván, csendesítém őket és úgy végzénk, hogy az vezérnek nem szóllanak, hanem én írjak Nagodnak bántásokról. De Murad passának is levele lévén nálok és mivel Zöldfikár aga kapikthájok mind az egész végbelieknek s most az fundálónál való adóssága felől nem tudom mint írt Musztafa csausz neki, esmét az szolgálának adott útiköltséget, kit Nagod kegyelmességéből küldett volt neki, nem adták meg, hanem megtartották (az megtartótól bizony nagy vétek is, mert amazon ellopja s Nagodnak ellenséget szerez vele, ez az vétek igen gyakorta esett meg, nagy panaszokat is hallottam felőle, de Nagodat nem mertem felőle búsítani, gondolván, hogy nem igaz panaszok, vagy talám másképpen is kinyilatkozik; Toldalaghi uram írni is fogott vala felőle Nagodnak, de most nem lehete egyéb benne, Nagodnak meg kelle jelentenem) ő is irritálódván, tegnap beadták az vezérnek mind együtt az Murad passa levelét, az szegény Juszuf aga is vélek benn lévén az vezérnél, ő jelenté meg igen félve sub rosa, azt mondja, mivel az hatalmas császárnak sem látja semmi javát belőle, Nagodnak országával együtt kárát, búsulását látja belőle, azért jelenti ki. Azt írta Murad passa, hogy ő három ellenség között lakik, német, ragusiai és az ki legnagyobb ellenség, erdélyiek között; ezt hogy olvasták, mindjárt mondotta az vezér, hogy mert az erdéli fejedelemben oly hűséget tapasztaltam hatalmas császárhoz, hogy törökben sem találtam, az temesvári s gyulai agák mondták, igaz, Nagodban megvayon az igazság, országúl az erdélyiekben is, de (Nagod kegyelmesen megbocsásson, úgy írhatom, az mint érttettem) Nagod Jenőt két gyermekre bízta s azok oly mód nélkül való dolgokat cselekednek Jenőből, hogy mikor ellenségek voltak is az erdélyiek, azt nem cselekedték, egész az temesvári passaságban, gyulai szancsokságban mindenütt dézmál s két dézmát veszen penig, egyiket király számára, másikat az nemes ember veszi magának, ha jószágokban az spahiák kimennek, reá ütnek, ha kaphatják, levágják az spahiát, ha magát nem kaphatják, minden javát elviszik; ilyent sokat neveztenek, Nagodat megtalálják felőle, panaszlának nagyságok: Nagod igen jámbor ember, senki Nagodtól nem fél, akár mint parancsoljon Nagod annak az két gyermeknek, semmit Nagoddal nem gondolnak. Az Nagod agáira tekint az vezér, azt hiszem, hogy mentséget kévánt volna s mond együk, úgy vayon Nagos uram, az mint az agák mondják, Jenőt ne is engedje Nagod, mert hatalmas császáré volt. Bettlen fejede-

lem meg is ígérte volt, de hogy az oda fel való hadakozáshoz kezdett, abban múlt el s ő naga ne hagyja, hanem elvegye tőlek Jenőt. Az temesvári s gyulai agák azt mondták, hogy csak engedje meg az hatalmas császár, bocsássa reá őket, megveszik őket. Ezen Juszuf agára tekintett az vezér, hogy mit mond ő hozzá. Ez lelke esmérati ellen nem szólhatott, igazat az többi előtt nem mert szólni, hanem csak vállat vont. Még az vezér engem nem hivatott, nem beszéllett velem felőle. Isten holnapot adván érnem, felmegyek, ha behivatna, isten az mire vezérelne, én is szólthatnék Juszuf agával, ha be nem hívát, emezeket csendesítem s tovább való magokviselésére vigyázok. Én ez esztendőben Zöldfikár agával megnyugodtam vala. Isten tudja Kegmes uram, az segítség sollicitálásban oly jól forgolódott, hogy vétek nélkül, az hol discursusra költ az dolog, mivel az felől való sollicitatióban aggott meg, oly ratiókkal, példákkal állatta az dolgot, az kiket én nem is hallottam, de török Kegmes uram, noha magyar fiú s az kis bosszúság látja Nagod mire vitte. Az fundalóval való adósága felől igen bőven írt Musztafa csausznak (az sem tudom, mit csinál ott künn, ki mehetne ilyenkor az követek eleiben az Dunáig?) Nagod tudakozza meg tőle, mit ír s Nagodnak alázatosan könyörgők, igazítsa el azt az dolgát s im hol miről való jegyzést vete reám, hogy Nagodnak küldjem levelemben includálva, álljon az Nagod kegyelmességében. Nagodnak alázatosan könyörgők, az Juszuf agát ne hagyja, azzal birhatjuk az másikat, az sást maga tollából lövik, Kegmes uram meg. Toldalaghi uraméknak azért sem lón semmi titok nyitva, hogy nem jól élének véle, ő általa bizony minden titkot megtudhatunk Kegmes uram; az mi kegyelmességgel leszen penig Nagod titkon legyen, bizony hasznát veheti főkövet uram. Az budai könyvekért Zöldfikár agának is kedvezzen most Nagod, még semmi dolgában Nagodnak úgy nem bíztatott, mint abban. Az úristen éltesse és tartsa meg Nagodat sokáig örvendetes jó egészségben. Datum Constantinopoli die 8. Octobris anno 1632.

Nagodnak alázatos szolgája

szolgál, mig él
Szalánczi István. m. p.

Külczim: Illustrissimo principi dno dno Georgio Rákoczi stb. stb.
dno mihi naturaliter clementissimo.

13. 1632 o k t. 13.

Alázatos szolgálomat ajánlom Nagodnak stb.

Kegmes uram 10. die Octobris érkezvén Abaza passától egy Ali Cselebi nevű főtörök, az ki Nikápolyi Híszár ktiha, Aga Máthé, mellett törökődő levelekkel, mely Aga Máthé mellett sok

írással töröködvén, Abaza passa mind levelében s mind szóval az megnevezett embere által commendálja Aga Máthét az havasalföldi vajdaságra, kinek nyomában az Skemni csausznak is, ki Leon vajdától az országot elfoglalta volt, embere érkezék levelekkel, kiben írta, hogy Abaza ötet Bukarestről az székből kiűzette, Oroszokban vagyon, Aga Máthét ültette az székből, tiszt alatt való szancsokságokat is melléje vévén, általment az Dunán, Giorgióhoz szállott táborban s ilyen szót is ejtett, hogy megakarná Aga Máthét oltalmazni az vajdaságban, kin igen megbúsulván, az vezér hivata és kérdé, ha jött-e emberem vagy levelem Nagodtól s mondám, hogy nem jött mostanság, értésére lőtt volna ő nagyságának, ha jött volna s nem értettem-e Nagod felől, hol volna most Nagod s mondám, hogy mástól nem, hanem az mely csausz Strassburgot Nagodhoz késérte volt, az mondja, hogy Nagod Váradra ment. Kérdezé, hogy micsoda haddal jött ismét Erdélyből Aga Máthé Havasalföldre. Erre az kérdésére Zöldfíkar aga csak magától felele; az mint imitt-amott egy-egy szót értettem azt mondá, hogy én abban semmit nem tudok, de ő neki az Temesvárról mostan jött agák bizonyosan így beszéllették, hogy Aga Máthét még ez nyárban kiűzette volt Ngod országából mind az több társaival együtt s mind Mihadia táján az temesvári s erdélyi határ közben csavargott s ott gyűjtett mintegy három vagy négyszáz rácot, oláhot öszve, az midőre az temesvári passa eszébe vette őket, utánok ültetett s az kit kapathatott, karóban verette őket. Ezeket a szókat úgy hagyák, hogy én nem értém, hanem azt kérdeté, hogy minek ítélnem, hogy Nagod ennyi üdőtől fogva emberét nem küldé ide be s mondám, hogy ítélnem az Ngod postáinak ilyen sok ideig ide be való késéseknék is, de legfőképpen ennek, hogy nincsenek Ngodnak oda fel való bizonyos hirei, kivel Ngodnak be kellett volna küldeni, vagy talán ha jött is, megtartózták Havasalföldében az mostani ott való felfordúlt állapotban s mondá, hogy régtől fogva kívánja, hogy embere jöjen Ngodnak, örömet akarna érteni az oda fel való állapotokról. Immár ugyan nem is várja tovább, hanem Juszuf agát elküldi Nagodhoz, írjak én is Ngodnak s írjam meg, hogy Juszuf agat azért küldi Ngságodhoz, hogy az még akarja Nagod, tartsa mellette és ha kívántatik, Budára és Temesvárra elküldje Nagod s kérjem Nagodat ő naga szavával, hogy mind az oda fel való állapotokról s mind az lengyelek állapotjáról egy nappal elébb tudósítsa Nagod. Nagodat ezen is kéreti, Nagodnak legyen vigyázatása reá, hogy semmi uton az Nagod országából Aga Máthé mellé had ne jöhessen. Nagodban bizony semmi kétsége nincsen, tudja, hogy az Nagod hírével s akaratjával nem jűnek, de csak kettőnként hármanként is eljöhetnek titkon az havasokon által, hanem parancsoljon Nagod, minden tisztviselőre legye-

nek vigyázásban, el ne bocsássák őket, sőt immár ha jöttek volna is, parancsoljon Nagod mindjárt utánnok, hogy visszamenjenek, mert hatalmas császár Aga Máthét semmiképpen az vajdaságban nem szenvedí, mert küldett ő hatalmassága vajdát, ki immár útban is vagyon, megyen, kit haddal is beviszen. Nagodat ezen is kéreti, hogy ha Aga Máthé az Nagod országa felé fogna, Nagod be ne bocsássa országában, vagy ha bemennének, meg fogassa Nagod és ide az hatalmas császárhoz küldje őket. Hogy Abaza által szállott az Dunán, azon igen megindultanak és hogy Aga Máthé Erdélyben lakott s ennyi üdőtől fogva Nagodnak embere nem jöve ide, Abazához penig az Skemni csausz embere hallottamra mondá az vezérnek, hogy gyakorta jű, úgy látom Kegmes uram, hogy noha bizony szóval mondá, hogy semmi kétsége nincsen Nagodban, de Juszuf aga nem egyébert megyen Nagodhoz, hanem látni, hallani, vigyázni, mert Abaza felőlők desperáltak, hogy többé jó szándékkal az Dunán által nem jű, hanem vagy Nagodhoz, vagy az lengyelekhez köti magát. Most a Juszuf agával az császár vicelovászmesterét, nagy úri embert, küldék hozzája, hogy Aga Máthét mindjárt kézben adja. Erre Nagodnak igen nagy vigyázásának kell lenni (Juszuf aga meg tudja Nagodnak mondani) mert ha Aga Máthét kézben nem adja Abaza, mindjárt Kantamirt küldik reá az moldvai had mellett s ha kívántatik, az tatár hánt őt magát is s így Abaza talám Erdély felé fog Kegyelmes uram, mert Moldva felé nem mehet és ha be nem mehet is Erdélyben, az havasok alá kell szorúlni, mert nem lészen az sokaság előtt hova lenni s ki tudja, Kegmes uram, ő vélle elvégezvén dolgokat, beljebb ne menjenek, mivel tudom, Kegmes uram, hogy Nagodnál Juszuf aga jónál s igazságnál egyebet nem lát és ha akármi kevésé kesség is az Nagod követe, Nagod kegyelmes tetszése, talán nem ártana Kegmes uram, Juszuf aga Nagodhoz érkezvén, írna ide be az vezérnek, mert Nagod kegyelmesen megbocsásson Kegmes uram, hogy Nagodat rosz ember szavával búsítom, addég nem cselekedtem, hanem magam csendeséttetem s lenyomtam, az hol az felét érttettem, remélvén, hogy magoktól megcsendesednek, de mivel látom, hogy napról napra nevedednek az emberek ez féle rosz dolgokban és végtére az szoka (*sic!*) miá ítéletekben is eshetik Nagod az embereknek, nem türhetem tovább, kételen búsítanom kell Nagodat vélle. Az mely csausz Nagodhoz kikésérte Strassburg uramat, azt beszéli itiben Nagod felől, hogy Nagodat az ország nem szereti, mert Nagod mindent kitakarít az országból, nem fejedelemnek való ember Nagod, mert csak köntöse sincsen Nagodnak, egyéb sok illetlen szókat. Ezt penig Kegmes uram, könnyű feltalálni, mert ez magyarul nem tud, törökül kellett ezt neki beszélni, az ki beszéllette; az törökül tudó ember ritka az Nagod

országában. Juszuf aga tudom, megmondja, Nagodnak, ha Nagod kérdi: ezen szökat, ez tavasszal ittben ki beszéllette nekik; azt hiszem ennek is azon ember beszéllette, sok egyéb rossz szökat is, de erről való írásom olvasásával Nagodat nem terhelem, Juszuf aga megmondja Nagodnak bőven mind ezt s mind mások szavát s mind egyéb dolgokat, csak Nagod beszélgessen bőven véle és gyakorta. Az üdvözült fejedelem igen gyakorta beszélgetett véle, nem úgy, mint török követtel, hanem mint maga szolgájával, azért tartotta szemének fülének ittben, hogy mindeneket megmondott neki s bizony Nagod is mindeneket kivethet belőle, csak gyakorta beszélgessen vele. Ő neki annyéra való elméje nincsen, hogy ő vehessen Nagodon, de ő belőle Nagod mindeneket kivethet, meg is nyitja szűét Nagodnak, csak Ngod kérdezze; én előttem nem igen titkol ugyan Nagod felől való dolgokat semmit, Nagodnak pedig úgy gondolom, hogy ugyan kedveskedik vele. Az temesvári, gyulai agák állapotjokról ugyan ő szavával az mit írtam vala Nagodnak az brassai postától küldött alázatos levelemben, nem jól vettem volt szavát eszemben, mert csak Zöldfikár aga pracsentálta az Murad passa levelét, azokat az szökat is mind ő szóllotta amazok szavával. Nem is írt volt többet Murad passa Nagod ellen annál, hogy Erdélyt ellenségnek írta. Erről is Nagod bőven értekezhetik tőle, azután az dolog sem került elé. Erre Zöldfikár agát az Musztafa csausz irritálta volt, mert bizony kegyes uram ez esztendőben Nagodhoz ennél és az adó felől való tolmácsolást, hogy fel nem véve, több idegenséget nem láttam, sőt egyéb dolgaiban nagy hűséget és ugyan nagy kedvet tapasztaltam Nagodhoz benne. Egyéb dolgokról minden idevaló állapotokról az brassai postától küldött alázatos leveleimben ezelőtt ötöd nappal igen bő alázatos írásommal tudósítottam Nagodat. Az úristen éltesse Nagodat örvendetes jó egészségben sokáig, jó szerencsáját napról napra nevelje. Datum Constantinopoli die 13. Octobris anno 1632.

Nagodnak alázatos szolgája

szolgál, míg él

Szalánczi István m. p.

Külczim: Illustrissimo principi ac domino domino Georgio Rakoczi stb. stb. dno duo mihi naturaliter clementissimo.

Rákóczy kezével: 18. Novembris Varad redditae. 1632.

14. 1632. oct. 14.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Kegyelmes uram Szamos-Újvárról 7 és 9. die Septembris nekem iratott kegyelmes leveleivel tegnap érkezvén szolgám, az híreket és azon kívül is az mi oly dolgok lőnek az levelekben,

azokat kiszedegetvén és törökre fordíttatván, ma estve készen küldém be Juszuff agától az vezérnek, mert azt ízené, hogy az vice lovászmestert kell expediálni Abazához és most szemben nem lehet velem, hanem holnap menjek hozzája. Isten azt adván egészségben érhetnem és ha Zöldfikárnak is jobb egészsége lészen, hogysen mint ma (mert ma igen beteg vala, nem tudom, pestise, mie, mivel igen grassál) reggel szemben leszek vele és valaminemő választ ad, de szolgálám által azon leszek, hogy mennél hamarébb lehet, tudósítsam Nagodat felőle, ha postája nem érkeznek is Nagyságodnak. Most Juszuff aga kérdi volt tőle, hogy azokra az írásokra, az kit beküldtettem volt tőle, irat-e Nagodnak s haraggal mondotta, hogy mit tud iratni, ha Nagod sem küldött ő neki levelet. Az megholt fejedelem ilyen dolgokban untalan jártatta főkövetjeit ide be leveleivel s Nagod csak kapitkájája által akar minden dolgot végben vinni, csak levelet sem mutathat. Nagod nevével császár előtt, mikor az Nagod dolgában kellene fáradni. De ezekről való alázatos írással most nem terhelem Nagodat, holott azelőtt hatodnappal brassai postától küldött alázatos levemben megírtam Nagodnak, hogy ezek alattomban nagy készületben vadnak, de csak az alkalmatosságra vigyáznak, nem cseleksznek úgy, mint az üdvezült fejedelem idejében, azt mondják. Ma hivatta vala fel az vezér az Kazul követét, de szóval tartják azokat is. Némelyek azt mondják, hogy azért, hogy hírt ne vihesen, véletlen akarnak rájok menni, de nem helyes ratio, mert nagy készülettel jár az ő hadakozások, véletlen, derekason sohuá nem mehetnek ők, hanem készrt vár az alkalmatosságra vigyáz s azért tartóztatja őket. Ezeken kívül is minden állapotokról bőven írtam akkor Nagodnak, most semmi bizonyos új dolgok nincsenek az Aga Mathé dolgánál egyéb, csak az éjjel s ma is két rendbeli levelek is érkezvén, annak felette sok boérok, papok, de legfőképpen az Abaza helyes ratiókkal írt levelei mind császárnak, vezérnek igen kezdenek csendesedni. Nekem is írt Aga Máthé, Abaza is izent szolgálmtól s ha az alkalmatosság úgy hozná, az mint én reménlem, én is szolgálnék neki. Mivel Juszuf aga ma egynehányszor volt szemben az vezérnél, az expeditió színe alatt az vezér maga hozta elé dolgát s igen nagy reméniséget adott Juszuff agának. Ló felől parancsol Nagod, bizony Kgmés uram volna gondom reá, de itt az lóra csak véletlenül szokott ember találni, mert igen szűk. Nekem egy roszt csitkóm vagyon Kgmés uram s Juszuff vezér passa az elmúlt napokban látta szolgálám alatt s mind szolgálástól bevitette, az szolgálmat elbocsátotta, de az lovat megtartotta. Zöldfikár aga kérte ki tőle, arra felelt neki, nem tartom meg tőle, pénzéért neki adom. Nem volna eladó, de nem tarthatom meg Kgmés uram tőle, ha mást nem talál. Én azért most is találtam egyre, de nincsen pénzem s mástól nem

kérhetek. Gyermegeted az ló, de nem lenne gonosz. Barcsai Ákos uram nem hagyá itt az pénzt, mert ahoz együtt is, másútt is kéregetvén, megvehetném azt az lovat. Hogy Nagod kegmesen írja, hogy hazavitet, Nagodnak mint Kegmes uramnak nagy háladással meg igyekezem szolgálni. Nem is lakhatnám Kegmes uram soha bizony tovább, mert teljességgel elállék. Az mi az fáradságot nézi, Kegmes uram, az is nehéz, de ez legnehezebb hogy semmi haszna nincsen, Kegmes uram fáradságomnak, im semmi dolgában hasznosan nem tudék szolgálni Nagodnak. Az mi az Strassburg uram írását nézi Kegmes uram, hogy nem jól írt volna Nagod felől Cornelius Haga uramnak, ki tudna Kegmes uram ennek végére menni, holott maga olvasá az leveleket Cornelius Haga uram, soha más ember kezében sem adja, magam látom Kegmes uram, hogy mindjárt ládában teszi az leveleket, mindazáltal az mostan ilevelét Strassburg uramnak magam praesentálom Kegmes uram, vetek is keze alá. Meglátom kegmes uram, mit kaphatok tőle. Im most is írt Nagodnak levelet, itélem, az ifjú vajda mellett. Én el nem tudom Kegmes uram véllek hitetni, hogy Aga Máthé Nagod híre, akarátja és segítsége nélkül jött be. Juszuff aga is azért megyen Nagodhoz, bizonyosan értém ma, hogy Nagodra vigyázzon és ne engedje, hogy Abazával correspondenciája legyen Nagodnak az Aga Máthé promotiójában, hanem elbontsa minden tehetségével. Nem tudja Cornelius Haga uram, hogy enyére csendesedtek az emberek abból az dologból, de erről is Juszuff aga uram tudósítja Nagodat. Nagodnak nagy háladással igyekezem Kegmes uram teljes életemben megszolgálni, az Póka folui szőlőcskében való kegmes oltalmazását Nagodnak, Bechyki András ellen, de nagy hatalmas embernek adta Kegmes uram Bechiki uram: Török János uramnak, ő kegme halálával mondja, hogy megoltalmazza az szőlőt. Isten oltalmazzon Kegmes uram, hogy én senkit bántsok, de az enyémet bizony én sem engedhetem ütetlen: az hol az az szőlőcske vagyon Kegmes uram az Póka folui határon, az az mál szőlői gáltói résznek hivattatik, fele Kegmes uram övék s fele az én feleségemé. Ő kegmekek mivel sokan vádnak, nincs is egyebütt szólejek, az szőlőnek jobb részét magoknak foglalták az paraszt emberektől, ki igen káros Kegmes uram az én feleségemnek mert az fundus is oda vagyon ő kegmekekhez s az árendát is éppen kell fizetnünk, az szőlőt pedig dézsmástól ő kegmekek tartják; mi tőlünk mind fundus, dézsma oda vagyon csak az árendát fizetjük. Még azon Póka folui határon csak szintén az litván hazájuk alatt mindnyájunknak vagyon egy rétünk, kinek ő kegmekek Bechyki uramék többet felénél elkerelték vala még ez előtt, az kit én számomra hagyának, be nem kerteltethettem, hanem ekével elborozdáltattam én is. Ez elmúlt nyárban az feleségem be akarván kerteltetni azt, az kit elboroz-

doltattam volt, kertünket levonyatta Bechyki uram s Török János uram oltalmazza ő Kegmeket. Nagodnak mint kegmes uramnak alázatosan könyörgök, mivel Török János uram oltalmazza ő kegmeket azzal az színnel, erővel, hogy Nagod szolgálja ő kegme mivel én is Nagod szolgálja vagyok s leszek is, az míg élek, hogy az az fenyegetés el ne teljesedjék közöttünk, az kivel fenyegetődik Török János uram, mert bizony én sem hagyhatom az enyémet. Parancsoljon Nagod főispán uraiméknak rectificálják ő kegmek közöttünk azt az egész mál szőlőt és rétet s elégedjék meg kiki az ő részével, azután oztán az maga részét akár maga mivelje s akár dézsmában adja másnak, Nagodnak alázatosan könyörgök kegmesen terjessze reám ezt az kegmes oltalmát. Ha Török János uram oltalmazza az ő kegmes sógorit, Nagod engemet is, méltatlan szolgálját, ki az Nagod szolgálatjáért feleségemet, gyermekemet, atyámfiait s minden javaimat elhagytam, az mi legnagyobb az isten ígését és istenemnek való szolgálatomat s az rabságos becestelen rettenő állapotban szolgálom Nagodat, kegmesen oltalmazzon engem is ilyen nyilván való igazságomban, kiért teljes életemben szolgálhassam az nagy hálaadással Nagodat. Az úristen stb. Datum Constantinopoli die 14. Octobris anno 1632.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál, míg él
Szalánczi István m. p.

Külsőim: Illuserrissimo principi stb. Georgio Rákóczy stb. stb.
Domino domino mihi naturaliter clementissimo.

Rákóczy kezével: 18. 9-bris Varad 1602.

15. 1632. o k t. 30.

Generose dominine affinis observandissime, servitiorum meorum debitam paratamque semper commendationem. Az úristen éltesse Kegdet sokáig örvendetes jó egészségben asszonyommal, ő kegmével, az hugommal és szerelmes gyermekivel egyetemben és áldja meg minden üdvességes jókkal.

Gyaluban 8. die Septembris költ levelét Kegdnek 13. Octobris hozá meg Szalai Mihály, melyből értvén Kegteknek mind fejenként jó egészségben való életét, szüem szerint örültem, mely jó egészségben hogy az úristen Kegteket sokáig éltesse és az kinek ép egészsége nem volna is Kegtek között, kegmességéből ő szent felsége hogy azt is megépítse, ő szent felségétől szüem szerint kívánom. Én is az mi kevesed magammal ittben vagyok, dicsírtésék az úristennek szent neve, mind ilyen pestises állapotban is ő szent felsége még eddig tűrhető egészségben megtartott. Hogy leveleim felszakadva jutottak Kegd kezében, azt igen bánom. Türi Mihály sógornak jobban kellett volna gondját viselni leveleimnek

ő kegye kezében épen adta volt Szalai Mihály, de talán ő kegyének szóló levelemet kereste az levelekben, mivel illenék ő kegyének is írnom, ha az íráshoz érkezhettém. Weselényi uramnak tisztesége ellen nem igyekeztem írni, mivel ő kegye felől olyant mástól is hallanék. De mivel ember az fogyatkozást magában legnehezebben esmér meg, ha oly difficultás vagyon benne, az kinek nem kellett volna lenni, jól cselekedte Kegd, hogy meg nem adta, főképpen, hogy fel is szakasztották. Ő kegyét irritálni nem igyekezném, valamint esett az írás, azt nem tagadhatom, bizony nehéz, hogy minket verus haereseket csak pénzzel akar kitudni az Szükösd jószágából s magát az nönje dossáról verus haeresé tötte, mert Szükösd Györgyhöz ő kegyelmének közeli való atyafiúsága ez, hogy Weselényi Kata fia volt Szükösd György s ám az Weselényi Kata jószágát, ha olyan vagyon, valahol vette volna kezéhez, csak ne rekesztett volna minket ki. Igaz, az szegény Weres Dávidné asszonyom nénénk is az ő kegye anyja atyafia volt, Szükösd Gáspárnak az anyja is Pettki leány volt, mint szintén az szegény Weres Dávidné asszonyomnak is az anyja, az mint Weres Dávidné asszonyomtól magától hallottam, de azon az úton sem lehetett volna ő kegye successora Szükösd Györgynek. De az ő kegye successusával bizony nem gondolnék, mert az Krisztus mondja, hogy az kinek sok vagyon, annak több is adatik, aztól penig az kinek kevés vagyon az kevés is elvéteik, de azt bánom, hogy minket pénzzel akar kivetni s kirekeszteni. Az hugaimnak való vásárlás felől édes sógorom nem kölcsön, hanem az nélkül is illett volna az magam böcsületemért, ha mit cselekedhettem volna, el sem mulattam volna eddig, ha módom volt volna benne, elhiggye Kegd; de az mint azelőtt is írtam vala Kegdnek, magamét én nem hoztam volt, s az mit az én kegyes uram kegyelmességéből adatott, azzal éltem szolgástól; kit experiálhat Kegd magam állapotjáról, mert tudja Kegd, hogy én is gyermekes ember vagyok s kellene azoknak is, de én bizony azoknak sem küldhetek. Minket uram országúl az Filstich uram memoriája veszt. Küldett az gazdaszony azféle garast, az minemő garas most szokott jánni köztünk, hogy valamit vásárolnék oda haza nekik rajta, mivel azelőtt eltimporálhattuk, de most nem kelle az is senkinek, garasúl kelle esmét visszaküldenem. Hiszem uram nekem volna böcsület, s bizony még az első levelére Kegdnek mindjárt megcselekedtem volna, de nincs uram módom benne, ha Kegmed pénzt nem küld, bizony én magam gyermekimnek sem küldhettem semmit; arról az mit innét küldtettem, meg nem emlegetnek, ha egyébképpen eszekben nem jutok. Kegmedet kérem, ne legyen nehéz ebbéli fáradsága Kegdnek. Az atyafiaknak Kegd mind fejenként mondja szolgálatomat s minden jóakaróimnak, valakit hol talál benne. Nem győzőm az írást, mert bizony írnék ő

kegmeknek is jó szívvel, noha ő kegmek csak ingyen sem izennek énnekem. Tartsa meg isten Kegdet asszonyommal ő kegmével, az hugommal és mind az apró atyafiakkal egyetemben. Datum Constantinopoli ultima die Octobris anno 1632.

G. D^{nis} Vrae affinis benevolus

servitor paratus

Stephanus Szalánczi m. p.

Külczim: Generoso domino Martino Komaromi de Gialu vicecomiti comitatus Colos etc. domino affini observandissimo.

16. 1632. n o v. 3.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Kegmes uram az mint Juszuf agától küldött levelemben alázatosan írtam vala Nagodnak, hogy mind ennyi felfordúlt állapotjában is Havasalföldének, noha sok mulatsággal s későre is, de békével beérkezvén szolgám Szamos-Ujvárról expedíált kegyelmes levelével és mihelt azokra az dolgaira Nagodnak resolution lehet az vezértől ő nagától, mindjárt szolgámat küldöm Nagodhoz vele. Zöldfikár aga igen megbetegedvén, csaknem meg is hala s minthogy Juszuf agát is Nagodhoz küldé az vezér, nem lön kivel az dolgot sollicitálnom s ez okon esék mulatsága szolgámnak. De jól lön Kegmes uram, mert 17. Octobris Ibrahim csausz is beérkezék Budáról az budai vezértől mind maga s mind az egész végbéliek leveleivel, melyben írtak volt, hogy mivel immár az üdő szintén elmúlik, ne tartónák ott táborban őket, hanem vagy bocsátának haza őket, avagy adnának szabadságot Nagoddal az megindulásra. Ez mellett commendálták az Nagod ügyeket is és hogy méltó volna ebben az ügykezetiben Nagod mellé segítséget adni és az mint az előtt írtam Nagodnak, mivel az vezérnek felette nagy kedve volna ehez az dologhoz, ha mások nem bontogatnák dolgát, igen megindulván rajta, azon beteg ágyából is felkölteté Zöldfikár agát s felhivata benünket s tolmácsoltatá, hogy Nagod régtől fogva kíván az hatalmas császártól segítséget az német császár ellen, de az előtt magok sem értvén jól az dolgot, most azt kérdi tőlem, hogy mi haszna lehetne ebből hatalmas császárnak s mondám, hogy ez, hogy az ki természet szerint való ellensége azt hatalmas császárnak, most ebben az állapotjában megnyomhatja és jó szomszédot szerezhet helyében, az mellett Magyarországot Nagod az hatalmas császárnak hiveivé teszi, úgy hogy ezután az hatalmas császárnak onnat semmi ellensége nem leszen, hanem bátorságosan hadakozhatnak az több ellenségi ellen. Noha úgy látom, hogy az hűséggel csak nem volna contentus, de az cancellariust hivatá, sokat discursálván vele, mivel az is az régi Gurcsi passa emberi féle és igen interes-

satus ebben az dologban, igen javallá az dolgot, egynehány régi levél formákat is mutatván az vezérnek; az vezér megparancsolja neki, hogy Zöldfikár agával és az budai Ibrahim csauszszaal menjenek az muftihoz, beszélgessenek vele az dologról, mert csak az muftit vehesse is melléje ebben az dologban, nem gondol az többivel, mivel az végbelieknek is kedveket látja az dologhoz, megindítja az hadakat. Nekem az budai vezér kapiktihájával együtt meghagyá, hogy veszteg legyünk, eszekben ne vegyék az németes emberek az dolgot, mivel az mint feljebb íráam Nagodnak az cancellárius állapotját, magyar szeretőember is. Zöldfikár agának is felette nagy kedve vagyon ehhez az dologhoz, szűe szerint is töröködik benne. Az Ibrahim csausz is úgy látom, hogy még eddég Budáról az kik jöttek, azok közül legjobb akarója Nagodnak (eszmérheti Nagod, Váradról Fejérvárra ez jött vala be Nagoddal) mindjárt elmenének az muftihoz, sokat beszélgetvén vele, némely dolgokról vetekedvén is (mert ugyan megmondotta az mufti, hogy az hatalmas császárnak az Kazulra hadának kell lenni s ilyen állapattal megbékélt ellenségivel, hűti ellen mint bontson frigyet hatalmas császár) végre gondolkodásra fogott, gondolkodik felőle; más felől neki kerültek más igen nagy emberek, kik az előtt ennek az dolognak legnagyobb promotori valának, kiket tudok kicsodák, azt is tudom, mi okon cselekedik, csak hogy most meg nem nevezhetem Kegmes uram őket s kiverték az muftit éléből; Azonban 25. Octobris érkezék Székely János uram is az Nagod levelével, melyet kedvesen látta az vezér, jól is esék, hogy levele lőn Nagodtól, mert igen bánja, mikor az Nagod postája neki szóló levél nélkül jű be, Cornelius Haga uram is az szerint bánja. Az híreket öszveszedetvén, több dolgokkal együtt mivel tudom, hogy telhézben beküldi császárnak, törökre fordítván, azokat úgy adtam be. Elolvasván azokat, igen kedvesen vevé Nagodtól, Székely János uramtól Nagod felől való kérdezkedése után azt kérdé én tőlem, hogy miért ment Nagod most Váradra s mondám, hogy végháza látogatni ment Nagod; azonközbe ha tetszenék az hatalmas császárnak is az Nagod felmenése, segítséget adna az hatalmas császár, onnat volna Nagodnak jobb módja az oda fel való indulásban s kérdé, télben hadakozhatni-e? s mondám, hogy az némettel télben jobb hadakozni, mert nincsen bérlett köntöse, az üdvezült Bocskai István és Bettlen Gábor fejedelmek télben hadakoztak vélek. Most is csak legyen az hatalmas császárnak erős parancsolatja az budai vezérnél, hogy az török vitézek is ne gondoljanak az téllal, meglehet télben is az hadakozás s mondá, hogy jót ad isten, hagyjuk ő reá immár az dolgot. Azután oztán az budai vezér kapiktihája Ibrahim csauszszaal az jancsár agát, ki azelőtt az dologban nagy ellentartó vala s mi is Zöldfikár agával, az mennyére betegsége miatt való erőtlensége

engedte, az kiket tudtunk, futottuk és mire vittük az dolgot, Nagod az vezér maga leveléből kegyelmesen megértheti. Az budai vezérnek szóló parancsolatnak, az kivel Ibrahim csausz ma indúlt el, summája ez, hogy Nagoddal igen egyetértsen, gyakorta járjanak emberi Nagtoknak egymáshoz. Az mivel Toldalaghi uramat Nagod hozzája küldette azzal az dologgal és azon kívül való állapotokról is írván, egy nappal elébb ide beérkezék embere, hogy érthessen minden oda ki való állapotokat, mivel immár az Nagod főkövetének is minden órában be kell érkezni, hogy így mindkét felől értvén az dolgokat, végezhesen minden jót az Nagod követével; kiből Kegmes uram azt gondolom, mivel az császár hasznát is gyakorta kérdezik, mi haszna lehet császárnak ebből, hogy az Keresztessi uram mostani követsége derekas informatiót kívánhat Nagodtól és igen hamar való beérkezést. Az hadak felől azt parancsolta, hogy el ne oszoljanak, hanem fenn legyenek és igen nagy vigyázásban, mivel érti, hogy palatinus és király képe uramék is az vármegyéket felültetik és nevezet szerint török ellen. Az kanisai passa Kanisa táján legyen táborban, az budai passaság Budánál, az egri Egernél, az temesvári Gyulánál. Én bizony semmit nem értettem Kegmes uram, nem is úgy írom, hogy ezzel valami botráncozást szereznék, hanem írom csak magamtól Kegmes uram mivel Gyula közel Jenőhöz, talám nem árt az jenei uraimnak vigyázniok, az mint szokták Kegyelm-es uram mondani, hogy occasio facit furem, az vigyázás igen jó mindenkor. Az bosnai passaság nem leszen Kegyelmes uram, ő maga mondá Ibrahim csausz, mert az Arnotság nem akar adót adni s azokra küldették az bosnaiakat. Abaza, Kantamir és az két oláh vajda felől Kegmes uram ez az válasz, hogy nincs még ideje annak; nekem ezt is Ibrahim csausz mondá, hogy az vezér azt mondotta volna, hogy nem jó olyan sok segítséget emlegetni, mert annál inkább nem vehetjük reá őket, hanem ez az kevés had legyen most s annak utánna ha kívántatik, kételenek lesznek oztán többet is adni. Én azért irok meg mindeneket Nagodnak, hogy értse Nagod az dolgot, discourálhasson felőle és főkövet uramat is informálhassa Nagod voltaképen mindenekről. Az Lengyelországban való küldés felől, annak sincs még ideje, hanem az királyválasztás után posta követjek jű mindjárt be; immár megírták ide, az beérkezvén, ha kívántatni fog, azzal íratnak, csauszokat is küldik. De nem kell azoktól félni, azt mondják. Az Juszuf aga instructiójára való replicatiójára Nagyságodnak nem szükség egyéb válasz, azt mondják, hanem az magyarországi jószága felől való athname kívánásától Nagyságod informálja őket főköveti által valóságosan felőle, miképpen kívánja Nagyságod, hadd értsék derekason az dolgot, ha lehetséges az dolog tőlek, készek abból is Nagyságodnak kedves-

kedni. Az budai könyvek felől, Nagyságodnak azokról az császárnak, fővezérnek, muftinak külön-külön íratni kell, azt mondja Zöldfikár s nekem is úgy tetszik Kegmes uram ha valami jó hírrel jöhetne Nagodnak postája attól, mert ha csak szóval indítjuk, haladék lehet az dologban s ha kitudódik, irígye találkozik az dolognak, de az levélre való választétellel nem halogathatna s talán valahogy ellophotnók elméjeket. Azt mondja Zöldfikár aga magok állapotjuk felől Kegmes uram, noha hirdetik vala, hogy most erre az Szent-Demeter napi fizetéseknek felvételére való begyűlésekben indítanak valamit esmét, de bizony igen szép csendességben vadnak, megbírá az hatalmas császár őket teljességgel, mert valóban keményen is bánik velük, az ki vétett volt azokkal, vagy az ki csak említ is valamit. Most is nem hagyják annyéra extendálni őket, mint ez télben, hanem exequálják rajta. Most az Kapi agát is az fő musikus mesterrel minden javaitól priválván exiliumban küldik. Ha pénzem volna Kegmes uram, most az Kapi aga lovaiban barátom által megvehetnék, mivel maga személyében keresztény ember nem vásárolhat ez féle harácson való marhát. Az Fekete tengerről haza jövének az gályák, az mint Nagodnak írtam vala, azelőtt úgy lőtt volt dolgok. Az Fejér tenger közben az kapitán passa egy olasz várast vert fel, szintén sokadal-mok volt az várasban, jó nyerességgel járt igen, de az jancsárok-nak az csebecsakkal nagy veszekedések volt. Az kapitán passa az mint beszélük, azféle zorba jancsárt, az ki az télben észvesztő vagy ok adó volt az támadásra, akart megfogatni s az többi mellette támadott, nem engedték, kár lőtt benne, az mint mondják. Az tengeren túl Kucsug Ahmednek, ki Ellezt behozá, parancsolta volt császár, hogy egynehány zorba spahiákat megfogjon, beküldje ide, amazok egymás mellett támadván, futva szalasztották Kucsug Achmedet, onnat tisztiben akarván menni Szamban, az számiak nem eresztették be az hatalmas császár parancsolatjára, azt mon-dották, szeretikők az mostani pasájokat. Egy Manogli nevű fejedelem-ség vagyon, az kivel nem szintén úgy bírnak, mint kellene, az negyvenezer embert ígért segítségére. Ezféle sok dolgok hal-latnak, de mind lecsendesítik Kegmes uram őket, az felő, ha az Kazulra indulnak, mind egygyé lesznek, együtt mennek. Még az Kazul követeknek is re infecta dolgok, úgy is fognak elmenni, ha elbocsátják is őket, elfogták éléseket is, ros állapotjuk vagyon. Csak tegnaptól fogva kezdék beszélgetni, hogy Ezdrum táján rablottak, azaz: rablás marháját és egyéb javait viszi el, annyit teszen Kegmes uram, mertők egymást nem szokták elrablani, mivel mind egy hiten vadnak. Ide Kegmes uram nem követjek jött vala az muszáknak, hanem egy görög kalugyer hozta vala leveleket, az mely levelekre való választ az Nagod írására való képest, az itt való gondviselőjeket magát küldék el hozzájuk leve-

lekkel vizen még 4. die Septembris az Nagod tetszése szerint való írással. Az német nyomtatást megadám Kegmes uram Cornelius Haga uramnak, nem igen kedvelé, mert azt mondja, hogy abban úgy vagyon, hogy az svéciai királyt verték meg. Azzal nem lön bene contentus, hogy nem lön levele Nagodtól, se Srassburg uramtól. Ő azért mind ennyi pestisben is sem szána Kegmes uram bejöni, úgy vagyon, hogy nem lehete audientiája se az vezértől, se muftitól, ő sem mere az pestistől itt ben mulatni, kimene, de levele által s tolmácsával mind vezért, muftit megtaláltatá, elég discursusa volt levele által is vélek, de amaz háрма Kegmes uram bizony csak készv várnak, neutrálisok, az mint látom. Mikor kérdém, ha nem jött még válaszok az uroktól az punctumokra, azt mondják, hogy abból az svéciai királytól kell választ várni, mert tudják, hogy az urok reá fogta bízni mind az által ha resolútiójok jó az uroktól, certificálnak felőle. Vagyon azért immár három hete, hogy magokkal nem beszélhettem, mivel az pestis előtt mind falura mentenek ki, hanem im Cornelius Haga uram írt Nagodnak. Az Stassburg uram írását Kegmes uram értettem vala én még akkor, de hogy Nagod felől nem jól írt volna, annak végére nem mehetek. Maga adtam okot szóval, hogyha valami idegenséget vehetnék ki belőle, de bizom Kegmes uram semmit nem jelent, maga én ötlet oly embernek esmértem, hogy azfélét el nem titkolhat, kimondja. Az Iván vajda ő naga állapotjáról Kegmes uram írt volt az öcscsének is Moysin vajdának levelet, ha bejő Kegmes uram tűr itt benn, jóindulatú ifjú ember, talán megnyerheti idővel, de most bizony Kegmes uram annak módját nem látom, igen lesnék Kegmes uram azt egynehá nyon kész pénzzel, de csak moczczaani sem mernek. Példázódám Zöldfikár agának is, de csak hallgatni sem akará, mivel most ennek az két veszekedő vajdának ilyen keményen fogták pártjokat, mivel úgy tartják, hogy az Leon vajda megváltoztatása az Nagod intercessiójára és kedvéért lött, kiért az vezért ilyen búsulás találá, bölcsen megítélheti Nagod azon dologról mostani búsult állapotjában, ha illik-e esmét búsitanunk, hanem vigyázok kegmes uram, ha bejű ő naga s alkalmatosság hozza, kész vagyok Kegmes uram az Nagod parancsolatjára töröködni az dologban. Radul vajdának íratott leveleit Nagodnak visszaküldém, mivel Székely János uram se az székben se az útban nem találta s nem tudom, miről íratott Nagod neki, az mostani állapotjában illik-e megadni, nem-e nem tudhatom s másra nem bízhattam, hogy más vigye meg, hanem ha találja, visszamenő útjában megadja megmondottam, ha nem, vigye vissza Nagodnak. Az mi annak állapotját nézi Kegmes uram, isten tudja, igyekeztem rajta, hogy levelet vehessek tőle, mert én őket eleitől fogva esmértem, de az még vajdává nem lön, pecsétre halasztá, azután nagy hittel monda,

hogy nem meri ittben cselekedni, de isten kivívén, megcselekedí. Tudom Cornélius Haga uram is írt Nagodnak felőle, mert ő naga egyik tutora; ő naga most is emlékezik, hogy ő előtte is hűtelt tött fogadást, hogy valamire én általam Nagodnak ígérte magát, meg nem akar fogatkozni abban. Az úristen stb. Datum Constantinopoli die 3. Novembris anno 1632.

Nagodnak alázatos szegény szolgálója

szolgál míg él

Szalánczi István m. p.

Külsőim: Illstrissimo principi domino dno Georgio Rakoczi stb. domino dno mihi natulariter elementissimo.

Rakóczi kezével: 21. die Novembris Várad 1632. Székely János.

17. 1632. decz. 18.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Az brassai Kúti János jöve Kegmes uram 10. die Decembris más brassai és kolosvári Simándi Márton nevű kereskedő legényekkel ide be, ezzel az alkalmatossággal akarám alázatosan tudósítani Nagodat holmi ide be való állapotokról. 6 die Novembris jött vala Budáról egy kapuczia az Toldalaghi uram Budára való követsége állapotjával, izennék az vezérnek ő nagyságának: kérdettem, ha nem parancsol ő naga, hogy arról az állapotról valamit én is írjak Nagodnak? s azt izené, hogy nem szükség, mert az Nagod főköveti immár hamar beérkezik s annak tanúsága lészen Nagodtól mindeneokról. Azután jött vala ilyen hír, hogy az budai vitézlő rend megölte volna az budai vezért, kit most sem felejteth el az közrend, erősen beszéli, de nem lehet Kegmes uram igaz, mert innét mást küldöttek volna eddig helyében. Az kapiktihája is még helyben vagyon, csak ez elmúlt hétben beszélé, hogy ilyen híre jött az urától, hogy egy olasz barát lett törökké Budán s nem beretválta fel, hanem kémségesen az imperiumban küldette volt fel, az ki három hónapig járt oda fel, mikor az svécziai király az Wolstein sánczát ostromlotta is, ott volt, az ostrom után negyvenezer ember segítsége érkezett az svécziai királynak, kivel újabban reá megyen az sánczra. Itt az keresztény követek közt ilyent is beszélnek, hogy reá is ment, az sánczból kiverte az császár hadát s Wolstein is elveszett. Az német császár agense sem tagadja halálát Wolstainnak, de azt mondja, hogy nem harczon veszett, mert császár az triumphatus, hanem maga etette meg magát. Igen várnának hírt Nagodtól, mivel még eddig minden oda fel való híreket az Nagod írása confirmált. Én Kegmes uram nem látom semmi módját az segítségadásnak. Az mint bizonyosan értém az elmúlt napokban, Budához sem gyűlt semmi had egyéb az szerémi, szenderei szancsok-

békeknél, noha itt az vezérnek úgy volt hírével, hogy Budánál nagy tábor vagyon. Sok aprólék gondjok érkezik Kegmes uram nekik is, mivel nagy az birodalmok, együtt is, másutt is, az kik retardálják ebbeli szándékjokat, ha teljességgel el nem bontják is. Az kanizsaiakat, beszélük, hogy az felföldiek igen levágták. Az Missiri pasa is hadat kér tőllek, Tiahbet félti az szerecsenektől. Odaáltal az sphahoglanság is gyülekezik két helyen is, mivel Kucsug Amhet pasának (az ki Czilali Ellez pasát behozá) és Urum Memhet nevű fő nagy ember spahoglannak parancsolatot adott volt ki az hatalmas császár, hogy az oda által való spahoglanokat, az kik az elmúlt tébeli támadásnak okai voltak, persecuálják s azok tudván vétkeket, összegyűltenek, jöllehet még semmi ellenségi állapotot nem mutattanak, hanem vesztég voltak még eddig. Az mint eszemben veszem, minden szándékjok az, ha végbe vihetik, hogy az Spahoglan statust letegyék. Az timar spahiakkal akárnak contentusok lenni. Az kapitán pasa is tegnapelőtt jöve meg, úgymint 16. die, de nem hozza rabokat. Az mely búcsújáró helyt mondják vala Pujánál, hogy felvert, reá indult volt de nem bántotta. Az perzsa követet ezelőtt két vagy három hónappal expediálván, Iskiderben megtartották volt valami hírérkezés miatt, az mely hírnek jól végére menvén, 11 Decembris újabban expediálák. Csauszt is küldének véllek s igen szép lovat is küldének, de szerszám nélkül csak. Az hír ez kegmes uram, az kiért várakoztatták őket, hogy ez az mostani sah, perzsiai király az megholt sahnak csak öcsce, egy hűgától való. Az megholt sahnak maradtott volt azért egy fia igen kicsinyen, az ki az Gürczistán hánnak leányától való volt, az mely Gürczistán hán leányát az megholt perzsiai király rabúl vitt volt el, (mert az Gürczistániak az hatalmas császár hívei) s midőre az sah alkalmas ideig tartotta volna az Gürczistán hán leányát, végre (Nagod kegmesen megbocsásson) megterhesedett s azon állapattal adta egy hánja kezében, hogy gondját viselje egy kevéssé, mert maga saját fejét adja kezében; azonban az idő reá telvén, attól született az gyermek. Az hán nagy csudára megbeszéllette az sahnak, hogy az mely leányt kezében adott volt, minemű állapátja lött. Az sah megparancsolta, hogy hallgasson, mert azért bizta volt kezében az leányt, mivel tudta, hogy ő is gürczi nemzet s megesküdtette, hogy senkinek nem mondja, hanem az gyermeknek gondját viseli és ha felnő, akkor állapátját az gyermeknek el nem tagadja, az anyát pedig az gyermeknek az atyjához Gürczistánban hazaküldi s az egész Gürczistán felől való birodalmának gondviselőjévé teszi az megholt sah azt az hánt, hogyha az gyermek él s felnő, ez gürczistániakkal egyet értvén, az gyermeket promoteálja az sahságra. Az mostani sahnak fülébe esvén, hogy vagyon az gyermek, azóta mind kerestette, de nem talált reá, hanem ez

tavaszzsal ment végére, hogy él s megparancsolta, hogy bevigyék neki. De az hán, az ki tartotta, az gürczistáni hántól segítséget kérvén, az gyermek mellett az sah ellen támadott s az sah hadait igen megverték s ide mindjárt levelet írtak, hogyha az hatalmas császár megsegíti s beviszi székeiben, Babilóniát megadja s valami frigykötése volt az atyjának szultán Ahmeddel, megtartja. Innét mindjárt parancsolá az hatalmas császár az gürczistániaknak, hogy vigyázatban legyenek, az ezdrumi beglerbégnek is Halil pasának, hogy készülletben legyenek, ezalatt az gyermekkel végezzenek; kössenek derekason s ide untalan hírekkel értessek hatalmas császárt, az hadat azért hatalmas császár híre nélkül az gyermek segítségére el ne indítsák. Az gyermeket most tizenhat esztendősnak mondják. Az perzsa követnek az gyermek állapotját megmondották, azt is, hogy segítséget kér s talán azoknak is ígértek segítséget, az hogy, az melyik fél Babilóniát megadná hamarébb, az lenne kedvesb barátjok, az vagy, quod majus, inter duos litigantes, ők gondot fognak viselni, erre vagyon most legnagyobb vigyázások. Ezért kételkedem Kegmes uram az segítségadásban. Az kapitán pasa sem vigyázott jól az Fehér tengeren, mert elvittek az Misirből jövő éléshajókban. Az keresztény oratorokkal való dolog felől Kegmes uram az hollandiai követ ím írt Nagodnak, abból érthet Nagod bőven. Nekem azt mondják, hogy az uraktól nem jött semmi resolútiójok. Az svécziái királyra fogták bizni, onnan fog resolútiója lenni Nagodnak, talám az resolúción az egész dolgot kell Kegmes urunk értentünk. Az velenczési követ pedig nem is consentiála az többivel, még ez tavasszal is, az francia követnek is az barátokra vagyon több gondja, hogysen mint ura és országa dolgára. Ím csak nem régen is egy ros barátért házára ment fegyveres kézzel az velencei követnek. Úgy adták volt értésére, hogy franczuz fiú az barát, ez okon nem akarta szenvedni az velencei követnél. Az Máthé vajda állapotja Kegmes uram Székely János uramtól küldött alázatos levelemben Nagodnak nem tudtam vala semmit írni, mivel itt is onnan kívül akartanak akkor állapotja felől érteni, hanem hagytam volt ő kegmének, hogy kétfelé vigyázzon, hogy tudjon minden állapotjáról mondani Nagyságodnak. Mondhatott is, oly állapotban mene ki. Én itt Zöldfikár agával bizony sok búját vallám Kegmes uram, mert vajda Bona uramat Rácz Istvánnal együtt meglátták volt közöttök s mivel az követ is késék, nem győztük eléggé menteni Nagodat. Azt mondották, hogy Nagod azért ment ki Váradra, csakhogy Nagod azzal menthesse magát, hogy távollétében cselekedték Nagodnak, nem volt hírével Nagodnak, de megtetszik ebből is, hogy Nagod cselekedtette, hogy még az Strassburg uram kíséző csausztól küldött levelében megírta volt Nagod, hogy az adót Szent-Demeter napjára beküldi Nagod s

nem küldötte be Nagod. Sok discursusink között az Iván vajda állapotja is bekerüle. Mondám, hogy küldette volna Nagod Máthét be, holott Nagod miáltalunk Iván vajdát commendáltatja itt az portán mi velünk, hiszen ha Nagod akart volna vajdát praeficiálni, azt praeficiálta volna Nagod, az kit commendáltat velünk, mert Nagod levelében parancsolt nekem felőle, csakhogy láttam sok búsulását ez dologról ő nagának, nem akartam búsítani felőle, vagyha úgy sem hiszik, ne haragudjék az hatalmas császár, Nagod reá küld Máthéra, kiűzeti onnan. Ezen csendesedének alkalmasént s mondá az vezér, hogy nem illik hatalmas császárhoz, hogy Nagod hadát bocsássák Havasalföldre. Iván vajdát kérdé, micsoda ember s igen commendálók s mondá, hogy miért nem küldi be Nagod ide az hatalmas császárhoz, mert nem szokta hatalmas császár zászlóját senkinek lábához küldeni. Az követ késésén igen búsúlnak, valamég azt nem látják, addig nem nyugszik meg szívek, mind kételkednek, hogy Nagod küldötte be Máthét. Immár több három heténél, hogy azt az Nedelkót, az ki az tavasszal León vajdától Nagodnál volt követségben, egy falka boérral beküldé Máthé ide, kikről nekem is leveleit küldvén, megmutatván az leveleket az vezérnek, hitelem esvén az vezérnél ő nagánál az levél megmutatással, mivel értettem vala, hogy Boér Simon uramat Nagod beküldötte volt hozzája. Az boéroktól is értettem vala nagy inclinatióját Nagodhoz. Mi Zöldfíkar ágával igen szolgálunk neki, nagy hűtellel esküszik az vezér, hogyha bejő, nem bántják, botot, zászlót megadják neki s az vajdaságban hagyják. Ha elhihetné s bejönne, jó lenne Kegmes uram. Az úristen éltesse Nagodát sokáig örvendetes jó egészségben jó szerencsésen. Datum Constantinopoli die 18 Decembris anno 1632.

Nagodnak alázatos szolgálója

szolgál, míg él
Szalánczi István m. p.

Külczim: Illustrissimo principi domino dno Georgio Rakoczi stb.
domino domino mihi naturaliter clementissimo.

Rákóczy kezével: Reddita est Vizakna. 9. Jan. 1633.

18. 1633. j a n. 15.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Kegmes uram Aga Máthé ma 11 órakor tájban érkezvén be, mivel emberét küldé haza, ezzel az alkalmatossággal akarám én is Nagodat alázatosan tudósítani az Barcsai Akos uram itt való késésének okairól. Ő kegme 21. Dec. érkezvén be, az Nagod leveleit mind az fővezér, muffti Nagodtól kedvesen vevék, audienciánk is lévén két úttal, igen bőven beszéltem vellek, jó móddal is foga az vezér az dologhoz mindjárt. Ugyan nem reménlet-

tem, hogy ennyére való késése eshessék Barcsai uramnak, de 30. Dec. érkezék az budai vezérnek egy csausza levelekkel, kik között az esztergomi béknek ilyen írással való levelét küldé be, hogy az elmúlt napokban nagy lövéseket hallott Érsek-Ujvárott s az több véghelyeiben német császárnak s kiküldett mindjárt azon éjjel az falukra, embereket vitetett be, azokat kérdezte, mi lehessen oka az lövésnek s azok külön-külön kérdezve, mindnyájan azt mondták, hogy olyan hír jött az végekben, hogy Wolstein megharczolt az svécziai királylyal s Wolstein megverte az svécziai király hadát az hol maga is az svécziai király igen megsebesedvén, az harcshelyről elvitték, de ugyanazon nap megholt. Csakhogy ezen nem egyezhettek meg az hírmondó paraszt emberek meg (*sic!*), hogy némelyik azt mondotta, hogy taraczkkal lötték, némelyik azt mondotta, hogy puskával lötték két golyóbissal, némelyik azt mondotta, hogy nem volt harcok, nem is seb miatt holt meg, hanem egyéb betegség miá. Császár az hadaihoz küldett volt, confoederálni akart vellek, fizetést ígért minden rendeknek, de az hadak nem állattanak császárhoz. Csáki uram felől is ír ugyan az esztergomi bék, azt írja, hogy felvitte az német fejedelemasszonyt, de nem kell állapotjuk felől semmit tartani, hogy valamit indithatnának, mert ő neki bizonyoson írták nagy főember jóakarói, kik az német császár birodalmában laknak, hogy rövid nap megfogatja német császár Csáki uramat. Ezzel concludálja levelét, hogy emberi vadnak mindenfelé és ha mi bizonyos hírt hall az svécziai király állapotjáról, egy nappal elébb tudósítja az budai vezér felőlle, mely hírre való képpest igen meggyököntenek vala az emberek. Zöldfikár agával én töllem is kerdeté az vezér, mit mondok ahoz az íráshoz. Izeném ő nagának, hogy ha mi leszen, tudom Nagodnak is hírével esik s ő nagát mennél hamarébb tudósítja Nagod felőlle, de én inkább hiszem, hogy az Nagod Váradról való bejövésének híret lötteti s oda fel úgy is fogják hirdetni, hogy megbékélt Nagoddal, hogy az oda fel való ellensége német császárnak ijedjen s bizony igen várták emberét Nagodnak, hogy érthessenek valamit. Ez okon késleltették ennyére Barcsai Ákos uramat. De mivel emberek nem jöve, most újonnan fogának az dologhoz. Ma császár divánjában az vezéreknek, mig az panaszlók be nem mentenek, első tractatusok is az volt, muftira s fővezérre vetették az választást császár s az több vezérek. Ez éjjelre halasztott az fővezér, hogy muftihoz jű, concludál felőlle velle, s holnapután, úgymint hétfőn expedálja Barcsai uramat is. Reménségem az, Kegmes uram, hogyha hétfőn meg nem indulhat is Barcsai uram, de ez jövő héten valamely nap leszen, megindul. Reménségem az, hogy ha egyéb most derekason nem leszen is, de az athnahme megleszen. Ez azért Kegmes uram, csak reménség. Az Barcsai uram menetelekor experiálhat Nagod mindeneket bizonyoson, én még ilyen kedvetek

az dologhoz nem látom. Az Aga Máthé állapotjáról írt levelén volt Nagodnak több gondolgodásunk Zöldfikár agával, mivel (Nagod kegmesen megbocsásson) azzal büntették Nagodat, hogy az Nagod praesidiumja hozta be, az ifju Radul vajda hadát is az Nagod praesidiumjával verte meg s Nagod most esmét ilyen szüből töröködött érette, de abból is oly mediumot kerestünk s oly ratiókkal stabiliáltuk, hogy jól lött. Barcsai uramot isten Nagodhoz juttatván, ő kegmétől megértheti Nagod. Mostani legnagyobb fogyasztásunk Kegmes uram csak az Keresztesi uram ő kegme késése, azt bizony nehezen szenvedik. Máthé beérkezvén Kegmes uram, az moldvai házhoz szállíták s mihelt megszállott, azon órában mindjárt hozák fel az vezérhez. Az vezérrel szemben lévén, másod magával, Abaza passának egy emberével, kapuczi passájával káftánozzák meg, úgy ereszték szállására. Az görögökön kívül minden rendeknél favorát látom, nagy igazságnak tulajdonítván bejöveteleit. Reménsége az minden rendnek, hogy az vajdaságot megadják neki. Az muszka követék 22. Dec. érkeztek be. Az leveleket Zöldfikár aga fordította magok emberével együtt, egyik vice udvari kapitánya, az másik vice tefttedárja, kincstartója muszka császárnak. Az levél csak credentionalis, még derekas relatiójok nem volt. Meglévén, az mit érthetek, arról is mennél hamarébb lehet, alázatosan tudósítom Nagodat, magam is szemben igyekezem véllek lenni, az Nagod kegmés parancsolatja szerént való dolgot commendálok is nekik, meglátom, mennyére való inclinatiójok leszen az dolgokhoz. Ezeknek állapotokról Kegmes uram ma 12 napja, hogy egy falka Kazul fejeket hozának az divánban, kik egy Wan nevű várast, az ki beglerbékség lakó és székes hely, akarták némely városbelieknek árultatásokból megvenni, de nem succedált, ezekben vették s igen megverték őket. Azután esmét más csatájok volt, akkor is ezek nyertek, azokkal az fejekkel is útban vadnak. Mi egy paripa lovat vőnk Nagod számára, csak lehetne kedve szerént való Nagodnak, az ló ép, elég öreg is, gyermekdid, az szőre szép almás kék; lovasságot többet kívánnék, hogy találatnék benne, de Barcsai Ákos uram azzal biztatja magát, hogy az maga vető lovat nem szereti Nagod, az szája igen jó, ha egyébre nem is, nyúlászó paripának jó leszen, száz aranyon vevők meg. Az árához képest nem sajnálom vásárlunkat. Találtunk vala mást is, de negyedszáz aranynak alatta nem adá. Az ló egyébaránt szép vala, csak hogy igen vékony, az száját is igen megvesztegették volt s drágállók Kegmes uram rajta. Hogy Nagod én felőlem sem feletkezett el, hanem költséget küldött Nagod, Nagodnak, mint kegmés uramnak nagy háladással meg igyekezem szolgálni, bizony nagy szükségem is vala reá, el is költöm Kegmes uram ugyan Barcsai uram ittben létében. Nagy drágaság vagyon, Barcsai uram megmondhatja Nagodnak. Az úristen éltesse és tartsa meg Nagodat

sokáig jó egészségben. Datum Constantinopoli die 15. Januarii. Laus Deo. Anno 1633.

Nagodnak alázatos szolgája

szolgál, míg él
Szalánczi István. m. p.

Küldetm: Illustrissimo principi stb. Georgio Rakoczi stb. stb.
Domino domino mihi naturaliter clementissimo.

Rákóczy kezével: 3. Februarii 1633. Accep. A. J.

19. 1633. j a n. 16.

Generose domine mihi observandissime, servitiorum meorum debita parataque commendatione praemissa. Az úristen ez új esztendőnek minden részeiben áldja meg Kegdet minden üdvességes jókkal, mostani útját is igen jó szerencséssé tévén, hozza jó egészséges és örvendetes állapotban be Kegteket.

Máthé vajda ő naga tegnap érkezvén ide be, az vezér ő naga mint acceptálta, arról való állapotjáról expediálván emberét haza, ezzel az alkalmatossággal nem tűrhetem, hogy levelemmel meg ne látogassam Kegteket mostani jövő útjában is és jelenteni Kegdnek, hogy az Kegd késését itt igen nehezen szenvedik, hanem az mennyiben lehet, siessen Kegd és ha levelem oly helyen találja Kegteket, hogy az mustulukcsit még el nem küldötte Kegd, ne várja Kegd az Dunára való jutását, hogy onnat bocsássa el, mint az előtt, hanem mennél hamarébb lehet, küldje el Kegd, talám ha az beérkezik, könnyebben várják oztán Kegdet. Én bizony uram szintén elunám immár az sok újabb-újabb mentséget gondolni, ugyan kívántatik Kegdnek is eddég való késéséről helyes és acceptabilis maga mentségéről elmélkedni. Az ide bevaló állapatról az szörnyű drágaságnál egyebet nem tudok írni, az kevés ideig való gonosz üdők miá az fának csekéje száz osporánál feljebb ment vala, most azért hatvanon megvesszük; isten behozván Kegdet, experiálja Kegtek. Egyéb új hírt nem tudok mostan Kegdnek írni, hanem 23. Decembris muszka követek érkezének, 4. Januarii Wanról sok kazul fejeket hozának, most újabban többekkel vagynak útban, kiket minden órában várnak be. Kegdet kérem igen bizodalmoson uram, utánnam jövő szolgálmainak legyen kegyes patrociniummal Kegd és az Kegd elől beküldő szolgájával bocsássa be elől őket és hagyja meg nekik én szómmal, mert elfelejtettem megírni, hogyha eladó lovakat hoznak én számomra s az uton megadják az árát, adják el, mert itt benn nincsen semmi ára az lovaknak. Kegdet kérem, ha Kegdet meg nem bántom véle, Kegd Kőrössi uramat kövesse én szómmal, hogy ő kegmének privátim nem írhatok, illenék ugyan, ő kegyelmének sokkal is tar-

toznám, mint az ki magát nem szánta érettem, de bizony nem érkezem, idegenségemnek ő kegye ne ítélje, mert bizony senkit olyan tiszta szűből nem várok, mint ő kegyét. Máthé vajda ő naga beérkezvén, azon órában mindjárt felhozák az vezérhez, ott sokat beszélgetvén az vezér velle, Abaza szolgáljával együtt felkafányozván, úgy bocsátá szállására, az moldvai házon szálláson, istentől jót reménlünk állapotja felől. Isten hozza jó egészségben Kegteket. Datum Constantinopoli die 16. Januarii anno 1633.

G. D^{nis} V^{rae}

servitor paratissimus
Stephanus Szalánczi. m. p.

Külczim: Generoso domino Paulo Keresztesi de Nagy Megyeri, illr^{mi} dⁿⁱ dⁿⁱ principis Tranniae etc. Dⁿⁱ n^{ri} clementissimi consiliario ac praesidenti, necnon legato supremo ad fulgidissimam portam Ottonianicam. etc. domino mihi semper observandissimo.

20. 1633. j. a. n. 23.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Kegyelmes uram az Nagod 3. Januarii Fejérvárról nekem írt kegyelmes levelét 20. Januarii adá meg az brassai posta az fővezérnek és Cornelius Haga uramnak szóló credentionalisokkal egyetemben, melyet az fővezérnek másodnap mindjárt be nem mertem adni az Nagod követe késése miá, mivel most ők azt várják vala, mert Nagod soha azt el nem hiheti, mely nehezen szenvedik késését. Az fővezér még is, mint igen jámbor, csendes ember és Nagodnak igen jóakarója, immár elúná kérdezni, de mások ugyan felettébb is kérdik, haragusznak is, főképpen az kiknek valami kicsiny idegen szikra szűekben Nagodhoz. De erről való több írással nem terhelem Nagodat, isten haza juttatván Barcsai Ákos uramat, ő kegye meg tudja Ngodnak mondani. Az válasz pedig meg vala ígérve s féltettük, hogy elvesztjük, hanem vártuk az levelek megírását egy nap, mert noha Nagod az Barcsai Ákos uramtól küldett kegyelmes leveleiben nekem nem parancsolt vala felőle, de én tudván, hogy az dolgoknak az athena meg fundamentuma, Zöldfikár aga Nagodnak most igaz híve lévén, sok discursusokkal való búsításink után ám megnyerők Kegmes uram, Barcsai uram megviszi Ngodnak. Váltig halogatnák vala, hogy nem tudják, mint kell annak lenni, hanem Nagod küldje kezeírását titkos pecsét alatt be, mint kívánja Nagod, hadd értsék: de én megmondám, hogy soha Nagod ezért többé nem búsítja hatalmas császárt, mert Nagod egyebet nem kíván, hanem ha német császár az hatalmas császárhoz való hűségéért Nagodat, vagy gyermekit Nagodnak az magyarországi váraiban, városiban, faluiban in genere uraságában meg akarná háborgatni,

hatalmas császár megöltalmazza Nagodat és posteritását, kiben semmi difficultas nincs, mert Nagod expresse írja, hogy: hatalmas császár hűségéért. Ezt oztán sok declaratiókkal mutogatván nekik, ezt az conditiót találák benne, hogy úgy adják meg, hogy hatalmas császár híre nélkül és akaratja ellen Nagod nem cselekedik, hadat nem támaszt német császár ellen, s így adák meg, kinek azon leszek, hogy paríáját magyarul fordítva küldjem Nagodnak, mert azért felfogadtatták velem, hogy Nagod titkon tartja magánál, senkinek sem jelenti, Strassburg uramnak sem. Harmadnapra megadván az leveleket, az híreket és Aga Máthé mellett való töröködését is Ngodnak, törökre fordítván, adtam be, kinek az vezér felette igen örülne. Telhezben ma küldi be az vezér ő naga hatalmas császárnak. Az Aga Máthé vajda állapotjáról az mint gondoltam volna, hogy inkább fog, úgy írtam. Barcsai uram meg tudja Nagodnak mondani. Ma volt császár előtt tanácsi felőle, reménségünk istenben jó vagyon felőlle, de bizonyost ma még nem értheténk; tudom, Barcsai uram mivel még holnap s holnapután ő kegmének itt kell mulatni az két nap, arról is bizonyost vihet. Most ez alázatos levelem által akarám Nagodat alázatosan tudósítani mivel Nagodnak commissariusi az eperjesi tractára mennek, Nagyságod ő nagyságokat s ő kegmeket ott való dolgairól tudja mint informálni, mivel Barcsai uram lovat is viszen Nagod számára, ki miatt szinte postán nem mehet és noha hosszú írással való levél készítettetett az atnahmen kiül is, de bizonyosan nem tudjuk, ha engedik-e az békességet Nagodnak, mert Munkácsot nem engedik. Egy szóval volt ilyen szó is, hogy az tractához kezdván, az postulatumokat beküldje Nagod, hadd értsék kívánságát német császárnak, nincs-e az ő velek való confoederatió ellen és Ngod igen szemei előtt viselje, mi vagyon fejedelemségéről való atnahméban írva, hogy hatalmas császár ellenségének ellensége, barátjának barátja leszen Nagod. Vagyon ilyen szavok is, hogy egyáltaljában nem engedik az békességet, hanem jövőendő esztendőre Abazát szerdárpraeficiálván, Nagod mellé derekas hadat indítanak, mivel az kazulok meghasonlását, az mint Kúti Jánostól küldett alázatos levelemben írtam vala Nagodnak, igen igaz. Tegnap érkezék Murtazán passának egy Firidon aga nevű főembere Dearbekirből az urától, s igen nagy hasonlást, veszekedést mond közöttök. Másfelől az muszkák állapotja is biztatja, az mi legnagyobb penig, az oda fel való állapatra vigyáznak leginkább. Mindazáltal mivel holnap adják kezünkben az leveleket, egyáltaljában megtudom, az békességet akarják-e, vagy segítséget adnak. Hogy Barcsai uramtól küldő (*sic*) alázatos levelemben Nagodnak valóságot írhasak, Cornelius Haga uram ma ikindi után lévén szemben az vezérrel ő nagával, mit ír nekem felőle, az ő naga levelét ím in specie kül-

dettem Nagodnak. Barcsai uramnak azért kell Kegmes uram még egy napot itt múlatni holnap kiül, hogy az dolognak jól végére mehessek és Nagodnak bizonyost írhassek és ha módom lehet benne, az vezértől ő nagától engedelmem lehet, az muszkákkal is szemben legyek. Az vezérnek való salutatoria igen jól volt Kegmes uram, ez után is bár csak az legyen, mikor derék levél nem lehet. Az cancellariusnak Kegmes uram az kucsit lovastól megküldje Nagod, igen nagy ember az, jó ember is, meg szolgálja az kucsi árát. Most Kegmes uram nincs semmi oly nehéz állapotjuk ezeknek. Odaáltal az mely Spahoglanok gyülekeztenek volt is, csak veszteg vadnak, nem mernek semmit indítani. Huszayn vezér passa, az kit írtam vala Nagodnak, hogy Vrummeliben miért küldtenek, az kinek írtam vala, hogy szerencsétlenség találta, eltörött az lába. 12. hujus Januarii, igen hertelen megholt, Bayram vezér passának adák tisztit. Az szegény ifjú gróf Bettlen István uram halálát jelentém az vezérnek ő nagának, jelentvén nagy szánakodását Nagodnak halálán ő nagának, monda, hogy legyen feje Nagodnak jó egészségben. Nem tudom Kegmes uram, Zöldfikár aga honnét vette, de igen persuadeálja, megírjam Nagodnak, hogy Ecsed várát német császárnak ne engedje Nagod. Az mi az budai vezér passa és Murad passától való írását nézi Nagodnak, az mint alázatosan megírtam vala Nagodnak, Decembris anni praeteriti jöttek vala emberei, de nem írtak Nagod ellen semmi gonoszt ők. Mi azért Zöldfikár agával az Barcsai uramtól küldött kegyelmes levele continentíája szerént bizony mindeneket megmondottunk ellenek, Abazát igen commendáltuk. Az mi az fővezéren állana benne, soha bizony máról holnapra nem halasztaná változtatását, de az császárnak kedves embere az budai vezér, nem fér hozzá. Tegnap azért az császár maga, nem az vezér, négy kapucziát küldé Budára hozzá, az itt való kapitihája kérdé volt az vezértől ő nagától, hogy miért mennek, ő is levelet küldene tőlök. Az vezér azt mondotta, hogy nem tudja miért, hatalmas császár küldi. Cornelius Haga uramnak megadván az Nagod salutatoria levelét, igen kedvesen vevé, az hireknek felette igen örüle, főképpen az király életének, mert itt is elénkelték az barátok az te Deum laudamust haláláért Galatában és az több pápista szentegyházokban. Nagod kegyelmesen megbocsáson, hogy erről búsítanom kell Nagodat, az Nagod küldette költséget Nagodnak híven meg igyekezem szolgálni, azt Kegmes uram bizony elköltém, tegnap esmét kölcsön pénzre szorúltam. Egyebet bizony nem vettem belőle három csézmánál, egy szekér szénát s egynehány cseke fát, de bizony elkele. Barcsai uramnak számot adtam róla, három arannyal adósultam volt, azt fizettem esmét meg, hogy az mikor megszorúlok, inkább találhassek esmét s mivel Kegmes uram követ uraim késések miatt múlatnom kelle

itt benn, szolgálaimnak még deczemberben telék el esztendejük, kiknek az elmúltra is adós vagyok, most újabb fizetést várnak esmét. Itt is nagy drágaság vagyon Kegmes uram, kit Barcsai uram meg tud Nagodnak mondani, így az költség bizony kívánatlik Kegmes uram. Nagodnak alázatosan könyörgök, legyen ez szerént kegyelmes gondviselése Nagodnak reám, ha köntösimet elnyövém az két esztendőben, kik helyében mást sem csináltathatték, akár csak ne adósúljak Kegmes uram. Az úristen stb. Datum Constantinopoli 23. Januarii anno 1633.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál, míg él
Szalánczi István m. p.

Külczim: Illustrissimo stb. Georgio Rakoczi stb. stb. dno mihi naturaliter clementissimo.

Rákóczy kezével: 5. Febr. 1633. accepi A. J.

21. 1633. j a n. 24.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Kegmes uram noha elég későre lehe, de ím elég hosszú írással való levéllel expedialá Barcsai Ákos uramat az vezér ő naga, az mellett ő naga mind Barcsai uram által izenitivel s mind pengig énnkem meghagyá, hogy levelemben ő naga nevével köszöntsem Nagodat és írjam meg Nagodnak, hogy noha minden kívánságira Nagodnak mindenkor az Nagod kívánsága szerént válasz nem lehet, de azt Nagod semmiben az ő naga fogyatkozásának ne tulajdonítsa, mert mivel Nagodat az hatalmas császárnak igaz hívének esmérte, ő nagától az Nagod dolgaiban nem lenne semmi fogyatkozás, de mivel ő naga után vadnak olyak is. kik az Nagod dolgait nem mindenkor jóra magyarázzák, gyakorta újabban vagy jobban végére való menetelre halasztják az Nagod dolgait, mindazáltal ő naga az Nagod dolgait elméjében forgatván, úgy viseli, hogy az mindjárt nem lehet is, de jól végére menvén az Nagod dolgainak, ugyan jó végben viszi. Az magyarországi uraságában megoltalmazásáról való atnahme kívánását mind ennyi követi által való expositiójából is Nagodnak nem érthették volt, de mivel most értik, hogy Nagod az hatalmas császárhoz való hűségéért, ha megbántaná, háborgatná német császár Nagodat, úgy oltalmazák meg Nagodat, ki igen méltó kívánság, megadta hatalmas császár ilyen conditióval, hogy császár híre nélkül és akaratja ellen Nagod hadat nem indít. Ha Zöldfíkár agának az egészsége szenved, ez éjjel az pariáját magyarra fordítja s Barcsai uramtól kiküldi Nagodnak, de ha most meg nem lehet is, kivétetem Kegmes uram velle s megkül-

dem, mennél hamarébb lehet Nagodnak, bizony nem kevés munkánkra lehele kegmes uram fölöle való discursusunkban, csak az ki eszembe jutna is, két árkos papirosra le nem tudnám írni, kit Ákos uram is meg tud Nagodnak mondani. Nagod kegyelmesen megbocsásson Kegmes uram, bizony megérdemlem, hogy Nagod is kegyelmesen megoltalmazzon, sőt elvett javaimat kivegyje azoktól, az kik ide be létemben megháborgattanak otthon s még azelőtt is és azt objiciálják, hogy esztendőtt töltöttek benne s kétesen longo litis processu, az szőlőt is megszedék Kegmes uram; hatalmas protectora támada Bechyki uramnak, hogy semmint énnekem. Az vezér hagyá, hogy megírjam Nagodnak, hogy az Eperjesre küldött commissariusinak parancsolja meg Nagod, hogy az békeségre reá ne menjenek mindjárt, hanem az német császár proposícióit küldjék be Nagodnak, Nagod esmét éjjel nappal mennél hamarébb lehet, küldje be ide, hadd lássák, mit keres Nagodon német császár, úgy veszem eszemben, hogy az pactum ellen való causát keresnének. Az német fejedelemasszony ki és felvitelit is szintén eszekben veszik, hogy nem hozzájuk való jó akaratból cselekedték. Ha jó móddal kívánják ez békességet, kár nélkül nem tartnak ellent benne, ha másképpen, ez szándékjok Kegmes uram, kit Cornélius Haga uram nem írhatott meg abban az nekem írt levelemben, kit az brassai postától küldött alázatos levelemben Nagodnak kiküldék, hogy az Abaza passát Budára küldik és szabadságot adnak neki, hogy Nagoddal consentiálván, valamit cselekedhetik, mindent cselekedjék és ha panasz jű reá, ez leszen az mentség, hogy hatalmas császár híre nélkül cselekedti, hatalmas császár nem tud mit neki tenni, mert az tengeren túl czilaliája volt hatalmas császárnak, azután Bosnában mit cselekedett s im Havasalföldében az szerént. Most nekem is szintén ilyen discursussal nem, de ezt nyilván mondotta egynehány-szor, hogy az mostani budai vezér nem elégséges az Budán való gondviselésre, hanem Abazát viszi oda. Nagodnak nem árt talán idején derekas correspondentiát egy értelmes embere által vele vetni, de bár más legyen, ne az, az kit Havasalföldében küldött volt Nagod és parancsolta volt, hogy onnat ehez is eljűjjen, elég értelmes Kegmes uram az is, de oly értelmű kell, hogy Nagodon kívül másnak értésére ne adja. Ezen is kéreti az vezér Nagodat, hogy oda fel a svéciai király állapotjára az mint eddig ennek utánna is légyen vigyázása Nagodnak s mind penig az német császár állapotjára, hogy hol vadnak mostan és mi karban állapotjok, az svéciai királylyal az confoederatus fejedelmek egyek-e még, mert itt az az híre, hogy az francziai, angliai király és ezeken kívül többeken is elvonták magokat tőle, nem segítik, mint azelőtt és az svéciai király igyekezik-e még az lengyel királyságra (ezt az muszkák követségekből vették) az lengyel királyt

mikor koronázzák meg, hadak mennyére való vagyon és mint mennek az muszkákra, itthon maradhat-e hadok; ha szintén nem kívánnák is emberét Nagodnak az koronázatra, de ne szánja Nagod egy értelmes emberét befárasztani és az mi bizonyost Nagod érthet, mennél hamarébb lehet, hatalmas császárt és ő nagát is felőle tudósítani. Előlle kijűvén, utánnam izené Zöldfikár agától, hogy Nagod se az hatalmas császár kegyelmességében, se az ő naga jóakaratójában ne kételkedjék, mert abban Nagod meg nem fogyatkozik, csak ennek utánna is úgy, az mint eddég, vigyázzon Nagod és mindenekről idején tudósítsa Nagod ő nagát. Strasburg uramat is salutáltatja Nagod által és inti, hogy az még Nagod mellett leszen, addég levele által ő nagát megtalálja, az mikor penig mód adatik az urának való írásban, az hatalmas császár barátságát commendálja az urának. Az az ember bár ímmár elmenne Nagodtól, mert az urára nézve nagy gratiája vagyon itt benn, Catharina asszonyért penig az mint veszem eszemben beküldött leveléből Kegmes uram, noha igen méltatlan, de nem jóakarója Nagodnak, ha Nagod mellett leszen, nem óhatja Nagod, levelet küld be s talám szintén most Juszuf által is megcselekedik s tudom Kegmes uram, jót nem ír, ki ha leszen, mind az portától s mind Cornelius Haga uramtól idegenséget veszen Nagod miatta, jó volna ebben egy mediumot találni Nagodnak. Fogarashól az szalonnák elvitetése híre beérkezett ide be, azt placide compescáltam, hallotta Barcsai uram. Zöldfikár agát, az menniben lehet, mind levelével s mind másképpen, az mennyében lehet, Nagod complacálja, most bizony igazán szolgál Nagodnak az mire érkezik. Cornelius Haga uram Nagodat tudósítja minden dolgokról, akarom Nagodnak alázatosan jelenten, hogy az elmúlt napokban mikor ezen dologról discourált itt az első emberekkel, ki mivel mentette magát vagy sőt hatalmas császárt s az fényes portát, akarom Nagodat alázatosan tudósítani, hogy censurájokat értvén, ebből is informálhassa Nagod magát. Az fővezér azt mondotta, hogy az ember csak fővel egész ember nem lehet, hanem szemének fülének etc. kell lenni és úgy leszen egész ember, Nagod igaz, hatalmas császárnak igaz híve, abban nem kételkedhetik senki, de ország nélkül Nagod semmi dolgában elé nem mehet, ő emlékezik reá, hogy azelőtt ilyen dologban sok pecsétű leveleket hoztak be ország nevével, de most olyant nem lát. Nagod talám csak az magyarországi jöszágát akarja oltalmaztatni az hadakkal. Az főmufti azt mondotta, hogy mihaszna hadat adni, az szegény fejedelem mellé mikor hadakat adtak, csak az bányavárosokat verte fel, hatalmas császárnak semmi haszna nem volt benne, azért Nagod mellé ugyan kell hadakat adni. Csampalat Ogli Musztaffa passa az tavalyi kapitán passa, kit az többi között elmés embernek tart Cornelius Haga uram,

azt mondotta, hogy méltó dolgot kíván az erdéli fejedelem, meg is kell adni az hadakat, ez nyárban is megadják vala, de mivel az adót kívánja vala, hogy megengedje htls császár, se az fővezér, se az mufti meg nem merék htls császárnak említeni, hogy segítséget kér hatalmas császártól s az adót is kéri, hogy lehessen, hogy adót is engedjünk, segítséget is adjunk? Az adómegadást hatalmas császár hívségnek s engedelmességnek tartja, az hol az nincs, mit hihet ott? Most is mikor múlt el szent Demeter napja s még sincs az adó, az ilyenért mit remélhet hatalmas császár? Én velem az mit discurrált az vezér ő naga négy úttal, arról való írásommal Nagodat nem terhelem, mert Barcsai uram velem volt, ő kegmét kértem, hogy mindeneket feljegyezgessen, ő kegme tudósíthatja Nagodat felőle, de az vezér hosszú írással való leveléből világosan megérthet Nagod mindeneket. Most semmi új hírek nincsen. Az muszkákkal nem érkezém szemben lenni Kegmes uram, de el nem múlatom, mert immár az vezértől is szabadságom vagyon reá, és valami resolútióm lehet tőlök, Máthé vajdától embert kérek s Nagodat tudósítom felőlle. Az ő állapátja felől is még semmi derekas nem lőn, reméségünk is vagyon istenben felőle. Mi Zöldfikár agával bizony szívünk szerént forgódunk az Nagod parancsolatjára mellette. Az mi az Nagod felől való szót nézi, énnekem mind az két aga Musztafa csauszt nevezték, én akkor is megneveztem volna Nagodnak alá-zatos levelemben, de Juszuf aga azt mondá, hogy megmondja Nagodnak s ő reá bíztam, azt is ő hirdette vala itt benn, hogy minden tisztviselőket megváltoztatott Nagod s minden állapatokra magyarországiakat praeñiciált Nagod. Az Nagy Pál uram állapátját is Rőti Orbán uramnak adta Nagod, Házi uramnak egy faluját vette el Nagod az Recsep passának adott aranyakért, kiért igen megharagutt iz Recsep passa, de ezeket Gávai uram által mind megizentem volt Nagodnak. Az kik az segítségadást bontogatták Kegmes uram, Ibrahim effendi, az roznameczi, az budai mufti, kik az főmuftit is corrupálták Murtazán passa kedvéért, hogy az hadak általmenjenek az tengeren és Murtazán lehessen az fővezér. Én szintén így megmondám Kegmes uram az vezérnek, mi dolog, azelőtt ezek commendálták ezt a dolgot, az kik most bontogatják. Felelék, Murtazán passa az tengeren innét volna, most sem bontogatnák, aprónként megesméri az embereket s eszében veszi magát. Az Zöldfikár agát ne hagyja Nagod, mivel ennyére Nagodhoz hajla, kedveskedjék Nagod valamivel neki; ez ilyen nehéz dolgokban forgódó távolvó való szolgáljára viseljen Nagod több gondot, mert az kik Nagodnak kegyelmes szemei előtt forognak, azokat mindenkor látja Nagod és szükségéről kegyelmesen provideálhat. Barcsai uram megtudja mondani, mit kíván. Az Nagod nekem beküldett leveleit in specie im vizs-

szaküldettem Kegmes uram az magamnak szólló hosszú levelén kívül, mivel azután küldött levelében nekem kegyelmesen azt parancsolja Nagod, hogy megtartsam s isten behozván Keresztessi uramat ha ez mostani dolgok közül valami feledékenségből tanusága nem lehetne is ő kegmének, ezekből informáltathassék, de nem vesz el, kegmes uram; nem félek, hogy az Nagod leveleit Bécsből Nagodnak küldjék, mint az szegény megholt fejedelem idejében hallok, hogy estenek olyan dolgok, hanem isten Nagod kegmes személye eleiben juttatván, in specie akarom megvinni minden leveleit Nagodnak. Adja isten, hogy igen örvendetes jó egészségben láthassam Nagodat. Datum Constantinopoli die 24. Januarii anno 1633.

Nagodnak alázatos szolgálja

Szalánczi István m. p.

(*Borítékja egy külön papírból készítve* :) *Külczim*: Illustrissimo principi domino dno Georgio Rákóczi stb. stb. Domino dno mihi naturaliter clementissimo.

Rákóczy kezével: 12. Febr. A. J.

Más kézzel: 24. Januarii 1633. Szalánczi uram.

22. 1633. j a n. 25.

Alázatos szolgálatomat stb.

Kegmes uram immár indulófélben vala Barcsai Akos uram, hogy Máthé vajdának megadá hatalmas császár az havasalföldi vajdaságot, isten után az Nagod mellette való törekedése is nagy promotiójára lévén, mert tegnap estvefelé küldé be az vezér telhezben¹⁾ az törökül iratott híreket és felőle való intercessióját is, az kit Nagod nevével írtam volt s im ma meglőn vajdasága. Elnyertem Kegmes uram az ajándékot Nagodtól, kit tavaly kegyelmességéből ígért vala Nagod, ha megváltoztathatom Leon vajdát, mert im nemcsak megváltozék Leon vajda, de sőt az kit Nagod promoteálni akart, annak adá isten bizony nem kevés szenvedés után Kegmes uram, de istennek hála penig, hogy meglőn, immár mind elfelejtém azokat, csak legyen háládó immár Nagodhoz érette, bizony keresztény ember senki az ő dolgában annyit nem fáradott, nem is efficiált, mint én az Nagod parancsolatjára. Adja isten, legyen háládó Nagodhoz érette és szolgálja háladásal meg Nagodnak hozzája való kegyelmességét. Az úristen stb. Datum Constantinopoli die 25. Januarii anno 1633.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál, míg él
Szalánczi István m. p.

¹⁾ Telhezben = kivonatban.

(Egy mellékelt papíron :) Az magok állapotjok felől Kegmes uram az tellát, úgymint derekas hadra való készületet, az mint kezdették vala hírdetni, még meg nem kiálták, nem hiszem, hogy derekas hadok legyen, mivel sokfelé való vigyázásoknak kell lenni. Odaáltal az tengeren túl az mely zorba spahoglanok támadtanak volt, czilalivá akarván lenni, úgy mint Ürum Mehemed, az öcsce Ürum Ahmed, Bichyakczi Ogli, mind azokat az hatalmas császár jó szerencséjére megverték, magok is mind az három szorba elveszett, hanem egy köse sebán praevaleált egy Nohai nevű begleri bégen kit ugyan vezérséggel bocsáttak vala ki, de az lévén kisebb zorba az többi között, az sem maradhat sokáig, most is csak megcsalta Nohai pasát. Nem tudom, az vezéreknek való ajándékot mint rendelte Nagod és mennyére való leszen, de noha múltak is igen az vezérek, de úntalan esmét szaporítja az hatalmas császár őket, most esmét tizen vadnak. Kegmes uram az én innét való szabadulásom messze haladt, ki miatt az adósság növekedik rajtam, mert ma harminczegyedik napja, hogy mind kölcsön pénzzel élek. Az szolgálaimnak karácsonban eltelvén esztendejek, némelyiknek pedig még azelőtt, az elmúlt esztendejekre is még minden adós vagyok karácsontól fogva, immár mind újabb fizetésért szolgálnak. Ha Nagod azt fogja parancsolni, hogy Keresztessi uramat megvárjam s ő kegmével együtt menjek ki, az mint látom Kegmes uram, hogy jó ő kegme, pünkösdre alig mehet ő kegme ki, kiben majd félesztendő telik ismét, az lovaim s az mellett való szolgálaim beérkezvén, annyival öregbedik az költség is, itt több költségem leszen, többet kell költenem, az ruha is naponként viselődik, az hazúl hozott ruháimat bizony elviselem, ruha nélkül sem lehetek Kegmes uram. Nagodnak alázatosan könyörgök Nagod kegyelmességéből provideáljon kegyelmesen úgy reám költség dolgából, lehessen elégséges ez Nagod szolgálatajára és parancsolatajára, énnekem Kegmes uram nincs semmi jövedelmem itt benn, akárkinek mint szolgáljak, mindenenkben megfogyatkozom, csak az Nagod reám terjesztendő kegyelmességéből élhetek.

Külczim: Illustrissimo stb. Georgio Rakoczi stb. stb. dno dno mihi naturaliter (elementissim)o.

Rákóczy kezével: 12. Febr. A. J. 1633.

Más kézzel: 25. Januarii 1643. Szalánczi István.

23. 1633. febr. 19—22.

Isten ő felsége minden üdvösséges jókkal áldja meg Kegyelmedet.

Akarván az vezér Kegyelmed két levele által kívánt aka-

ratjának eleget tenni, ez estve érkezék levelünk Eperjesről követinktől, kik közül im in specie Kapi uram levelét beküldtük, kiből Kegyelmed világosan megértheti, az vezérnek és Cornelius uramnak is értésére adhatja, az muftinak is, hogy csak Munkácson forog az dolog; ha ezt mi megadjuk, megleszen az békesség s ha nem, elkezd múlni: azért minthogy ők csak méltó okot keresteknek az némettel való frigy felbomlására, im jelen vagyom; noha bizon ezenkívül is elég vagyom. Kegyelmed azért mindjárt szemben levén az vezérrel, muftival, proponálja az dolgot; mert elsőben is az munkácsi dolgot akarnók általvinni, az üdő rövid hozzá; míg mi az portára minden dolgot beküldenénk, addig itt sok dolog múlik el. Császár részéről is nem akarnak várakozni. Lásuk, mit akarnak? Ha azt akarják, hogy megtartsuk Munkácsot, az hadak mindjárt üljenek fel halogatás nélkül, tatár segítségre legyen, induljon meg; az ki szerdal (= szerdár) leszen, jőjjön Egerhez, nyúljunk körmös kézzel az dologhoz. Bizon ha most serénkedünk, úgy forgolódhatunk, nemcsak Munkács, de több is miénk leszen; ne gondoljunk az üdő alkalmatlan vagy szűk voltával. Az lengyeleknek is adjanak gondot az határok által, feledhessék el az idevaló gonosz szándékot. Kegyelmed ugyan megmondja az vezérnek, muftinak, protestáljon róla: ha három hét alatt választunk nem leszen derekasan, az hadak fel nem ülnek, mi reánk ne vessenek, ha Munkácsot meg kell adnunk és megbékelnünk kellünk római császárral; addig az három hétik (*sic*) talán elvontathatjuk az tractát, de azután mi továbbra nem felelhetünk. Cornelius uram Hágával is communicálja Kegyelmed ezen dolgot, ő által(a) is lássa Kegyelmed, mire viheti őket. Az válaszadással segítségfelültetéssel ne késsenek, mert mihent az tracta elbomlik, mindjárt kardhoz kell nyúlni. Mi pedig hogy dolgunkat csügöghen hagyjuk, emitt csak reménsséggel és biztattással tartsanak, itt se végezzünk német császárral, az csak lehetetlen dolog Szalánczi uram, mert egyiknek meg kell lenni. Lehetetlen dolog az, hogy mindennél beküldhessünk az portára, mert az sok időt foglalna be. Im értik bizonynyal: Munkácsot kívánják, ha megadjuk, kész az békesség, ha nem: kardhoz nyúlhatnak, avagy most csendességben lesznek, várván az idő alkalmatosságátul, kit mi arra nem halaszthatunk. Azért Szalánczi uram, csak hamar és késedelem nélkül való választ kívánjon Kegyelmed. Ha meg kell tartanunk, mindjárt-mindjárt induljon egy szerdár egész derekas haddal. Hol nem, [ha] halogatják, mi reánk ne vessenek, ha megadjuk, kit bizon Erdély az hatalmas császár kárával fog megérzeni jövendőben.

Az hírek mostan is azok, újúlnak [sokat] és bizonyíttatnak, kiket Kegyelmednek nem régen írtunk. Az bizonyos: minden derekas, hada ő felségének császárnak Austriában Bécs körül

vagyon, nagy dúlságot cselekesznek, az felső hadak utána nyomokodnak. Az lengyel király koronázatja 6 Februarii haladott volt, mert igen hirtelen betegség tanálta volt, ki miatt, úgy írják, elméjében is megfogyatkozott volna. Minden órában várjuk Krakóból szolgálainkat. Értésére adjuk Kegyelmednek a mit értünk. Mi ezen mai nap az budai vezérhez emberünket bocsátottuk, értésére adván mindeneket; de mi ahoz nem sokat bízunk, mert talán nem is (??) ha az budai vezérnek mondanák. Kegyelmed válaszáddal ne késsék, minél hamarabb érthessük mit akarnak. Datum Albae Juliae 19 Februarii 1633 hora 5. mane.

G. Rákóczy m. p.

Kegyelmednek az leveleket előbb meg nem indíthattuk, hanem ím most 22. reggel. Ez idő alatt ím csak tegnap is ezek az hírek érkezőnek, hogy az Saxo Boroszlóban volna és egész Silézia már övék volna, sőt hogy egy Mezerics nevű morva városkában, ki Lednicze várunkhoz csak 5 kis mélyföld, meg hogy Iéin nevű morva városkában is, ki ugyanazon várunkhoz 3 mélyföld, ezer-ezer fegyveressel szállott volna be az saxoniai elector; másfelől az vajmári herczeg Prágát megvötte volna és immár Csehország övék volna. Ezeket bizonynyal írjuk, de Kegyelmed ugyan még ne hírdesse, csak 4 nap alatt is meg fogjuk halani. Ez bizonyos: császár ő felsége hada Bécs körül vagyon Austriában nagyon rossz állapattal. Zólyomi uram oda akar-e menni vagy mit akar? nem úgy kezdette volna magát viselni az mint illenék és kötelessége tartaná; 18. Februarii az Faragó kapitánysága alól 50 lóval szökött el az hogy ő kegyelme hivatta volna magához; ha így leszen, bizon nem fogja hasznát venni s bizony az úristen megbünteti. Kegyelmetek ottbenn ugyan vigyázzon és mindenfelé szeme-füle legyen.

Mi úgy hisszük, ha Munkácsot kivehetnék kezünkből, bizon annál keményebben viselnék magokat ez kétség úgys az békességre. Ezt Kegyelmed ugyan considerálja. Szalánczi uram, mert nagy ratio.

Ím most is érkezők levelünk reggel 8 órakor; azt írják benne, Rákóczy Pál uramnak írtak Bécsből az paterék egy levelet, kiben ezen szókkal írtak: nostri Misniam, Saxoniam, Bohemiam, Alsatiam, Silesiam, Hassiam deseruerunt.

Külczim: Generoso Stephano Szalánczi de Mihályfalva, in fulgissima porta Ottomanica continuo oratori nostro etc.

Kívül Szalánczi kezével: Anno 1633. die 11. Martii allatae per Petrum Buda aulae familiarem gen. dom. Pauli Keresztési Albae Juliae 22. Febr. datae.

(A külczimet kivéve egészen Rákóczy írása.)

24. 1633. feb. 23.

Alázatos szolgálato nat stb.

Kegmes uram Juszuf aga uram 13. die hujus Februarii érkezék be, kinek jövetele az követ nélkül nem kevés idegenséget nemze az emberek szűében, ki noha Nagodtól idegen kedvvel jött el, az mint Demjén Ferencz uramtól meg is izente Nagodnak (az mint nekem mondja) de itt Nagod felől nem mond gonoszt. Strassburg uramtól levelet hozott Cornelius Haga uramnak, de istennek hála, nincsen egyéb gonosz benne, hanem panaszkodik, hogy Conelius uramnak egy levele sem jut kezében, kin Haga uram is igen búsul, panaszkodik, nem tudja, miért nem lehet hitele Nagodtól, holott bizonyít istennel, hogy az Nagod igaz kereszténységéért szintén úgy örül az Nagod jó szerencséjének s igyekezik az Nagod dolgainak promoteálásában, mint tulajdon az maga urai dolgainak. Ha az német fejedelemasszony Erdélyben való visszajövéseben fáradott, azt is nem egyébért cselekedte, hanem hogy az felett az svécziai király ő felsége és Nagod közzé valami gyűlölség ne szálljon. De mivel immár ő felgét is oly helyre viték, az honnét való kiszabadulása felől nincsen reménség, ezután az felől sem kételkedhetik Nagod hozzája. Ezen kiül azt mondja, hogy Strassburg uram sok jókat ír Nagod felől, mind az urához való jóakarátja felől s mind pengig az uráért az mit Nagod ő magával cselekedik mind adományával s mind egyébképen, mivel ettől félttem Kegmes uram, az beküldött leveléhez képpost vigyázásomnak is kellett reá lenni. Juszuf aga uramtól is kérdezkedtem felőle, tudván, hogy az vezér ő naga is kérdezkedik tőlle, akarván holmit expiscálni felőle, de ő neki is mind igen jókat beszéllett és igen contentus minden állapotjában az Nagyságod hozzája való jó akaratjával. Így szól és igen dicsérte Nagyságodat, az vezérnek is úgy izent Nagyságod felől. Irta Haga uramnak azt is, hogy az munkácsbeli javai felől az német fejedelemasszonynak Nagoddal compositióban indúlt volna, reménsége az, hogy ki is adja Nagod az svécziai királynak és brandenburgumi electornak minden javait. Az fővezérnek is küldött levelet, de azt az Cornelius Haga uramnak küldött levelében includálván, Haga uram az maga tolmácsával fordíttatta törökre s úgy adta meg az vezérnek ő maga, nem jöve Zöldfikár aga kezében, hogy érthessem, mit írt. Ad reprobandum hogy megpróbálja, hogy igazán fordították, kikérheti vala Zöldfikár aga, de mi Kegmes uram az Keresztesi uramék késések miá csak eleiben sem merünk már az vezérnek kerülni. Nem tudom Kegmes uram, mi lőn oka az ő kegmek késésének, de minemő nagy gonoszára vagyon Nagodnak az ő kegmek késése, én meg nem tudom írni Nagodnak úgy, hogy

írásom búsulása nélkül lehessen Nagodnak s én nem is írok, Barcsai uramat kértem volt, hogy megmondja Nagodnak, azólta pedig mennyire irritálódtak, bölcsen megítélheti Nagod.

Az Juszuf aga érkezése után másodnap, úgy mint die 14. Febr. ikindikor érkezék budai vezérnek egy Abdi aga nevű főembere, az ki magának is atyjafia az budai vezérnek, az temesvári Murad passával pedig mind egy, ilyen állapattal, hogy Nagod az budai vezértől magyarul tudó embert kívánt be, az kivel Nagod tolmács nélkül beszélhessen, az budai vezér Musztaffa békét az budai teffter tiháját küldette be Nagodhoz. Ez mellett commendálja az állapotot, hogy most jó volna az hadakat indítani. Az elmúlt esztendőbeli negligentiájáról menti magát Nagoddal, hogy ők az hadakat összevgyűjtötték volt, de Nagodon múlt el, de az vezér ex fundamento értvén az dolgot, tudja, kin múlt el. Végére jött ilyen állapattal is, hogy az szolnoki bék Moharim passa, az budai vezérnek s ennek az bejött agának is ilyen levelet írt, hogy Zólyomi uram ő naga Debreczenben jött s onnat ő neki egy levelet írt, kiben ő tőle atnahmét, hittel való assecutoria levelet kért, hogy Budára felmelessen az vezérhez, kin egyebet nem ítélt, hanem fejedelemséget kívánt, azért akar Budára menni s Nagod az követ beküldését az adóval azért halogatja, hogy mivel az Nagod jószági az Német birodalomban vagyon, azokat féltvén az német császártól, nem akarja viselni Nagod az fejedelemséget, hanem ő nagánakadja. Moharim passa atnahmét nem adott, hanem úti levelet küldött és várja az budai vezér, mert minden okvetetlen felmegyen Budára, kiről az budai vezér tanácsot tartván, azt találták, hogy be kell fogadni, mert ha oda be nem fogadják, az német pártra megyen. Azt commendálják az vezérnek ő nagának ide be, hogy ez igen jó dolog, ebből ő naga az országra semmit meg ne halaszson, hanem mihelt Zólyomi uram Budára érkezik, ezután mindjárt más postája is jű az budai vezérnek erről az az dologról. Az beérkezvén, az vezér ő naga küldjen botot, zászlót Budára s parancsoljon Bosnára s az több passáknak, békeknek is, hogy mindjárt felüljenek s az fejedelemségre bevigyék Erdélyben Zólyomi uramat. Mely dolgot megértvén Kegmes uram, Nagodat esmervén természetiben, hogy méltóságát másnak nem engedí, Zólyomi uramat is Nagodnak mindenekfelett legelsőbb, hitelesb, és érdemesb szolgájának tudván lenni, oly dolgot sem érttettem, az kiből ő nagának ilyen dologra ok adattathatott volna, az Moharim passa expositiója is csak kétséges, vártam, hogy talám az vezér is jelent valamit, magamtól nem indíthattam itt is, hanem vigyáztam az emberek elméjére. Az Nagod agáival discurálván mindennap az dologról, juta ilyen is eszemben, hogy mivel az istenben elnyugodt gróf halála után Ecsedvár kíváltképpen való gondviselést kívánna, ki hogy Nagod neve alatt legyen, nem akarja

Nagod, hanem mivel ő naga jure affinitatis jussát is praetendálja talám Ecsed várához, azt akarván oltalmazni Zólyomi uram ő naga, talám azért indúlt fel, vagy akar felmenni olyan állapattal, az mint Abdi aga hozta az dolgot. Nem merek semmiképpen elébb írni Nagodnak felőle, mivel ilyen nagy dolgot nem is merek kire bizni, hanem várván naponként Nagodnak is emberét (de abból is boldogtalan vagyok, mert valamikor az Nagod levele, embere kívántatnék, soha nincsen olyankor, vigyáztam az postára is az kinek Budáról kellene jűni az Abdi aga vélekedése szerint, az Nagod agáival discurrálván, hol mit juttattam eszekben, hogyha valamiképpen nállam nélkül az vezér hivatná őket, tudják mint informálni az vezért ő nagát addég, az még magamat hivat. Jól is esett, mert tegnapelőtt hivatna az vezér őket. Zöldfikár aga nem mehetett, mert igen beteg volt, csaknem meghala, hanem Juszuf aga ment volt. Kérdezkedett tőle az dologról, kérlette azt is, ha értem-e én az dolgot s mit mondok hozzá s Juszuf aga megbeszéllette neki, az mit ő nekiek beszéltem volt s az fővezér is azt mondotta, hogy ő nagának is semmi dolognak tetszik, csak érkez-
nék hamar az követ az adóval s ezután azféle kívánsági ne len-
nének Nagodnak, hanem mindenkor küldené idején be Nagod az adót, mert hatalmas császár abból esmérí minden híveinek igazságokat, ha idején s kedvesen, vonakodás nélkül küldik meg szokott adajokat, de mihelt az felett vonakodik valaki, ottan kétséges annak állapotja. Kérlette az követ jövele felől mit mondok én s miolta értettem az Mustaffa bék Nagodhoz való jövését. Mivel egyebekből immár mind kifogytam, arra vetettem, hogy azt vár-
tatja Nagod, hogy tudja követit mindenekről voltaképpen infor-
málni s megmondotta s az vezér ő naga azt mondotta, hogy nem jó, mert ha az adó ittben volna, annak ittben létében Nagod min-
denekről írhatna és mindeneket jobb módjával is vihetne végben,
de az még ő naga leszen ebben az állapotban, ne adja isten, hogy Erdélynek semmi állapotjában bántódása legyen. Így Kegmes uram, mivel immár az vezértől is emlékezetet hallottam az dolog-
ról, nem ítélfetem semminek az dolgot, hanem így, az mint az dolgot értettem, meg kelle Nagodnak jelentenem. Ezen alázatos levelem megadó magyar secretariusza Máthé vajdának ő nagának, itt lévén nállam szálláson, izenék Máthé vajdának tőlle, hogy igen szükséges volna írnom Nagodnak, ha egy hiteles emberétől meg-
küldhetné Nagodnak. Kérdeté, mi az dolog, öremest elküldi ettől. Micsoda dolgot adtam eleiben, megértheti Nagyságod, de ezt az dolgot nem tudja, sőt írt is Zólyomi uramnak. Ezután immár minden órában azon leszek Kegmes uram, hogy az vezérrel ő nagával szemben lehessenek és magam informáljam az dologról, minekelőtte beérkeznek Budáról, az posta addég informatus lehessen. Csak érkez-
nék azonban Keresztessi uram is, ha az dolog

úgy leszen, Keresztessi uram után igen jó lenne ország nevével s levelével más követét is Nagodnak beküldeni. Ezt könnyű leszen praeveniálni, mert bizony az vezér igaz jóakarója vala Nagodnak, ha az adó késésével el ne idegenítjük. Máthé vajda jól jára kegmes uram, hogy bejöve, itt isten minden dolgát jó karban állatván és az egész portát igen jóakarójává tevén, az fővezér letevén éppen az adót érette kölcsön, az még megküldheti. Holnapután vagy szombaton, úgy mint 26. hujus Februarii kiindul innét, de erről való írásommal nem terhelem Nagodat, mert ez alázatos levelem megadó secretariusától Nagod minden állapotját megértheti, hitelt is adhat Nagod szavának bizvást. Az úristen éltesse Nagodat örvendetes jó egészségben stb. stb. Datum Constantino-poli die 23. Februarii anno 1633.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál míg él
Szalánczi István. m. p.

Külsőim: Illustrissimo principi stb. Georgio Rakoczi stb. stb. dno dno mihi naturaliter clementissimo.

Rököczy kezével: 13. die Marti A. J. redditae 1633. az.

25. 1633. febr. 25.

Alázatos szolgálatomat stb.

Kegmes uram, ez Nagodhoz küldött kalugyer az elmúlt tavasszal, ezzel, hogy ő pápista, itt az pápista papokat, barátokat és azok által az új francziai követet, német agenst is melléje vévén, az itt való patriarchaságot sollicitálja vala az hatalmas császártól, kiből nem kicsin búsulások is érkezett vala az mostani patriarchának s még Cornelius Haga uramnak is, de végtére az vezér ő naga megértvén az dolgot s eszében vévén azt is, mit halásznak az pápista papok, barátok, az kik az dolognak fő okai voltanak, azokat elűzé innét s ezt az kalugyert az patriarcha kezében adá, hogy azt cselekedje vélle, az mit akar. Az patriarcha nem akarván halálában elegyedni, Molduában küldé fogására, de mivel az mostani molduai Alexander vajdaságához nem bízhatik az patriarcha, félti, hogy az vajda változásával elszalad az kalugyer s nem tudja hol tartatni bátorságos helyen, hanem Cornelius Haga uramat kérte, hogy írjon Nagodnak mellette. Haga uram által kéréte engemet is, könyörgenék levelem által Nagodnak, hogy Erdélyben egyik várában adna helyt az kalugyernek Nagod és tartatná Nagod addég, az még valami más mód mutatódik állapotjában. Nem szeghetvén kedvét Cornelius Haga uramnak, mivel Nagodnak ilyen jóakarója, hanem az ő naga kérésére kellett alázatos levelem által Nagodnak könyör-

geni, mivel nagy difficultást sem látok az dologban, sőt ezzel az itt való patriarchával esmeretsége leszen Nagodnak, ki eddig is kívántatott volna. Az üdvezült Bettlen Gábor fejedelemnek nagy esmeretsége volt vele, gyakorta írt leveleket neki. Az kalugyert is penig úgy tarthatják, hogy mostani esmeretsége, ki tudja, Kegmes uram, hol kívántatik, ha ennek az mostani patriarchának szeme elhunyik, mivel igen vén ember, patriarchává lehet ha nem álorczáz és görög hitit meg nem tagadja, mint most, hogy pápistává lőtt volt. Az úristen stb. Datum Constantinopoli die 25. Februarii anno 1633.

Nagodnak alázatos szolgálója

szolgál, míg él
Szalánczi István m. p.

Külczim: Illustrissimo principi dno duo Georgio Rakoczi stb. domino dno mihi natulariter elementissimo.

Más kézzel: 25. Februarii 1633. Szalánczi István.

26. 1633. márc. 7.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Az Nagod Fehérvárról 9. írt és 10 Februarii íratott kegyelmes parancsolatit ultima ejusdem Febr. hozá meg Székely János uram (késett Kegmes uram, mert megholt az paripája mind magának s mind az társának, az kit Bukuresten melléje adtanak volt) és 1. Martii audientiam lévén az vezértől ő nagától, az mikről kegyelmesen nekem parancsolt vala Nagod, azokat elsőben proponálván, azután az bódog emlékezetű svéciai király halálát is megjelentém. Nyelvvel igen szánják és illetlenül mondják hogy veszett, tudván, mely nagy dologban volt interessatus s azt ez ideig mely bódogul forgatta, most immár az mikor az dolognak bódog kimenetelit szintén erőleg viselte, az vakmerőséget az alattavalóira kellett volna bízni, meggondolván, hogy halálával minden eddég való munkája egyszersmind felfordul és semmivé leszen, szívekben pedig örülik. Ennekem igen titkon mondá Juszuf aga, hogy az mikor Zöldfikár aga audientiát kért nekem, kérlette az vezér, ha nem érti-e, mivel jött az posta s mondotta, hogy egyebet nem értett, hanem az svéciai király halála igaz, Roznameczi Ibrahim effendi is jelen lévén akkor (én is ott benn értém vala, hogy bemenék) mondotta mindjárt, hogy hála istennek. Minemű discursusok volt aztán felőle s miért jó, hogy megholt, beszélé azt is, de most arról való írásom olvasásával nem terhelem Nagodat, de az bizonyos, hogy nem bánják halálát, mert rettegték szerencsáját. Hogy Nagod megírta az svéciai király halálát azután történt dolgokkal egyetemben, sőt az harc és halála állapotját

is hogy in paribus küldette meg, igen kedvesen vevé, mondá: hogy noha azelőtt egynehány felől meghozták volt s értették, de mivel eddig minden odafel való állapotokat legbizonyosan az Nagod írásból értették meg, most ezt is Nagodtól várták. Törökre fordította, mind az harcáról való párt s mind az mostani dolgait Nagodnak s az császárnak beküldötte Nagod neve alatt. Keresztessi uram jövése felől kérdezkedék egynehány uttal, hogyha ugyan igaz-e, hogy megindult. Nem tudom Kegmes uram ő kegme is hova késék, még eddig be nem küldé emberét jövése hírével, Székely János uramat azért igen megkaftányozák jövése híréért. Ertvén Kegmes uram Zólyomi uramnak Nagod mellett való létét, hogy az gonosz vélekedés (kit ő naga felől az budai vezér bejött embere Abdi aga oltott vala az vezér ő naga szivében) deleáltasék, panaszkodásképpen mondám Kegmes uram az vezérnek bízást, mivel tudom, hogy nem is szereti az budai vezért, hogy az budai vezér ő nsga az jó dolgokat, kikről éjjel nappal kellett volna ő nagát tudósítani, sok pirongatására is ő nagának ritkán küldi be s ím rosszat, az kiben semmi nincsen, nem is leszen soha, mely hamar s kedvesen írt volt be s azt az rossz dolgot, mely igen is commendálta volt ő nagának és igen jónak dícsérte. Zólyomi uram pedig, mint igaz fia az hazájának s Nagodnak mindenek felett való igaz híve, Nagod mellett vagyon, az mit felőle ide írtak, hírével sincs és nem hogy ő naga (ki Nagodnak legtökéletesebb és bizodalmasabb híve) cselekedné azt, és az kik cselekedték is néha azelőtt, most azok is egy szűl megnyugodtak Nagodban s Nagodnak igaz hívei, nem is hallatik semminemű rendtől most semmi panasz istennek hála, Nagodra. Zöldfikár aga is emberül megtolmácsolá, bizony most igaz szolgálja Nagodnak, részes, de arra vet, hogy az követ késése miatt nincs orczája, hogy csak ki is mehessen házából. Az vezér csak mosolygá beszédemet s mondá, hogy nem értette s nem tudja, én sem mondám, hogy tudja, mert Juszuf agától kérdezkedett is az dologról, hanem csak azt mondám, hogy közönségesen beszélgeték Abdi aga szavával. Tegnap az budai vezér kapiktibája az vezér házánaál találkozáván lenni Juszuf agát küldém hozzá, hogy csak magától kérdezkedjék tőle erről az dologról, mivel elérkezék az posta Budáról, az kit Abdi aga utánna vár vala, ugyan szemem láttára sokat beszélgete vélle s az kapiktibája így beszéllette, hogy nem úgy írta volt az ura az Zólyomi uram állapotját, hogy fejedelemiséget kívánna, hanem Nagodnak az német császár birodalmában lévén jószága, az okon nem akar Nagod fegyvert fogni német császár ellen s Zólyomi uramat ő nagát azért híjja Magyarország s azfelől akar felmenni Zólyomi uram Budára. Én úgy veszem eszemben Kegmes uram, hogy Moharim pasa háló előtt halászott volt s azért nem foghatott halat, noha azt írta, hogy Zólyomi

uram kívánt athnamét tőle s ő csak útlevelet adott, de talám inkább ő hitta Zólyomi uramat levele által, azt remélvén, hogy mindjárt reáveti az felmenésre s úgy írt volt Budára, vagy mint, mert olyan követség budai vezértől ide az portára ok nélkül nem lehetett Kegmes uram. Abdi aga 14. Febr. érkezék 12 nap jött ide, indulása Budáról 2. vagy 3. Febr. lehetett, az levél Budára való felmenésében s ott arról való tractában telhetett egy hét s az tájban Zólyomi uram Nagodnál volt, nem Debreczenben, az mint Moharim pasa írta volt. Így is megtetszik Kegmes uram, hogy Moharim pasa latorsága. Mivel az vezér előtt lőn Kegmes uram Székely János uram is, mikor ez dologról emlékezmem kelle az vezérnek, hogy érkezék is ő kegme, kérdezkednem kellett, mivel bizony nem keveset búsultam azelőtt az dolgon. Érti ő kegme is az dolgot, Nagod informálja ő kegmét kegyelmesen, mint kellessék ő kegmének ez dologban magát viselni, tudom, nem keveset fogna búsulni ő naga rajta, ha megérténé. Cornélius Haga uramnak jelentvén az svécziai király halálát s az harcáról való párt is hogy mutatóm, keservesen búsula, egynehányfelől értette azelőtt, de még eddég mind reménség táplálta, most immár deficiála minden reménségében. Azt mondja, hogy bár az ellenség triumphált volna, csak maradott volna meg élete az királynak, restaurálta volna esmét dolgát, de nincs immár az az ember, az ki azokat az unitus fejedelmeket olyan stricte manuteneálhassa, eddég is megszakadoztanak volna azok, mert még életében is csak győzedelmes állapotjával nem tarthatta volna meg őket, ha bölcsességével nem viselte volna. Az mostani generalis ha vitézségével és jó szerencsájével elérné is az megholt királyt, de nem leszen olyan auctoritása, vár az brevectiai gyűléstől, ott micsoda fundamentumot vethetnek. Itt ilyen hírek viseltetnek az német császár keresztjén jóakarói között, hogy az lengyel király az német császár leányát veszi, immár el is jedzette. Az spanyol király gardinál öcsese is letévén az gardinálisságot, az bavarai herczeg leányát vette és az Fridericus electorságát adta az leányával. Im Cornélius Haga uram is írt Nagodnak, Nagod kegyelmesen bővebben érthet. az maga írásából. Az patriarcha is írt Nagodnak, elsőben Nagodnak esmeretségében akar esni, azután ezen is kéreti Nagodat, hogy ez tavasszal az mely kalugyer patriarchaságot követ vala itt, ki pápistává tévén magát, az francziai követet s az német agenst is melléje vevén, nem kevésse confundálta vala itt az keresztény oratorokat, de erről Nagod az Cornélius Haga uram leveléből és az maga leveléből világosan ért, végtére ennek az patriárchának kezében adá az porta, szabadságot adván neki, hogy akár m[it te]gyen véle. Ez Molduában küldé fogságra, de mivel nem igen bíznak az Alexander vajdaságához, félnek, hogy az vajdaság változással amannak szabadulása ne

essék, hanem Nagodhoz esett az patriarcha, azon kéreti Nagodat, hogy Erdélyben egyik várában adna helyt neki és kegyelmesen viseltetné gondját, az még valami állapot mutatódik dolgában. Immár biztában elküldött Molduában érette, hogy mindjárt vigyék Nagodhoz, azon emberi ezen dologról nekem is alázatos leveletem viszik Nagodnak. Nagodat most ezen kéreti, hogy Nagod parancsolná az háromszéki kapitánnak, hogy beérkezvén az Nagod ditiójában, adatna emberek az patriarcha emberi mellé, az kik késérnék oda az patriarcha embereivel, az hol Nagod helyt adat neki. Az mely német írást küldé Nagod és parancsolja kegyelmesen, hogy magam esmét visszavigyem Nagodnak, ugyan most megküldém Kegmes uram, mert ezt az dolgot Barcsai uramtól is beküldvén Nagod, törökre fordítva adtam vala be az vezérnek igen szép commendatióval, most nem ítélem szükségesnek beadni és újonnan őket velle terhelni. Akkor is azon német írást ugyan Barcsay uramtól esmét vissza küldtettem Nagodnak. Az cantuariai archiepiscopusnak íratott levelét énnekem nem hozzá(k) Kegmes uram, valamint esett. Tegnap hivata Kegmes uram be az vezér, mondá, hogy mivel Nagodtól levele nincsen, ő sem ír Nagodnak, hanem az mint Nagod meghitt, ő is meghiszen, hanem ő naga szavával Nagodnak sok köszönetét és igaz barátságát írfam s köszönjem ő naga nevével Nagodnak az odafel való állapotokról igaz hírrel való kedveskedését Nagodnak. Kévánta volna ő naga s hatalmas császár is, hogyha Nagod az lengyelek állapotjáról is tudósíthatta volna: az új király megkoronáztaték-e és egyese választásán az egész ország, muszkákkal való állapotjok miben vagyon, harcok lött-e, Smoliuczkát megvehették-e s meny nyiben vagyon állapotjok? Az minemő dolgokról Nagod megtaláltatta az vezért ő Nagát, arról ezt hagyá, hogy írfam Nagodnak, hogy az minemő hosszú írással való levelet küldett Nagodnak az innyaadó hiteles szolgájától Nagodnak az tanácsból iratott, most sem változtatják ezt meg, hatalmas császár megírta Nagodnak, hogy csak ő hatalmassága híre nélkül ne cselekedjék Nagod, valamint az erdéli fejedelemségében az magyarországi uraságában is szintén úgy mególtalmazza Nagodat. Ő naga is megírta az hosszú írással való levelében, hogy Munkácsot nem engedik, hogy megadja Nagod. Az békesség-tractálni felküldött emberinek megparancsolja Nagod Eperjesre, hogy öt-hat nap alatt az békességre mindjárt ne menjenek s ne végezzenek, hanem az német császár részéről kiadott articulusokat renddel leírván, Nagodnak aláküldjék, kit Nagod tanácsival erősen megruminálván, hatalmas császárnak igen sietséggel beküldje és megírja Nagod, melyik articulusban mit nem szeret s abból az Nagod kívánsága mi volna, hogy így érthessék meg német császárnak hozzájuk való igazságát, mert ha Erdélyt akarja háborgatni

német császár, hatalmas császárt háborgatja; ha pedig méltók lesznek kívánsági német császárnak és Nagod is megnyugszik országával rajta, azt is írja be Nagod, abból aztán igazságát esmérík német császárnak hozzájuk és úgy az békességtől nem tiltják oztán Nagodat, sőt igen ajánlják, de külemben az német császárral való békességet meg nem engedik. Ezen kívül is mindenekből ahoz az hosszú írással való levelekhez tartsa Nagod magát, mert abbeli írásokat meg nem bontják semmi részében. Minden articulásokat beküldeni nem lehet Kegmes uram tudom, de az mit beküldhetne Nagod benne, nem ártana talám, azzal nagy kedvet s hitelt találna Nagod nállok. Az hol Nagod azt kívánja, hogy egyáltalában resolválják magokat, hogyha hadakozni akarnak-e, vagy azt várják, hogy az másrésről kezdjék el, erről ezt hagyá, hogy írjam Nagodnak, hogy mivel az svécziái király megholt, az odafel való hadakozásnak állapotja miben maradjon, hadakoznak-e mégis, vagy megbékélnek; az mely gyűlés hallatik az király halála után hogy lőtt, arra Nagodnak igen szorgalmatos vigyázása légyen, mert abban az gyűlésben válik el állapotjuk, vagy hadakozásra, vagy békességre leszen, ő naga úgy értette az itt való követektől, és az mi bizonyost arról ért Nagod, egy nappal előbb ő nagának értésére adja Nagod. Strassburg uramot pedig immár Nagod ne tartóztassa, hanem ha más úton nem lehet is, Velenceze felől felbocsássa Nagod, mert kívánatik, hogy az mint az svécziái király ő nagát az hatalmas császárhoz beküldette volt, úgy az mostani új generalis is követit küldje hatalmas császárhoz. Ezek után az ottfenn való gyűlés állapotjának jól végére menvén, az német császár Eperjesre tractájában való kívánságát is megértvén, Musztafa béket is az budai teffter tiháját minden órában várja be, jövése hírével immár posta érkezett, ő tőle is megértvén az Nagod akaratját és Nagoddal való végezését, itt nem késleli, hanem ugyan innét egyenesen Nagodhoz küldi és így mindezeket az dolgokat jól megértvén, ezekből oztán Nagoddal együtt az mit jobbat találnak, azt kell cselekedni. Mathé vajdával az Nagod parancsolatja szerint nem beszélhetek, mert az nap reggel ment vala el, az mely nap Székely János uram érkezék, hanem isten hozzája juttatván Kegmes uram hazamenésében, az Nagod parancsolatját declarálom ő ngának. Itt az mely submitse izent nekem boéri által, teljességgel Nagodtól akar dependeálni, sőt szándéka az, hogy első alkalmatossággal Nagodhoz küldjen mindjárt és Nagoddal derekastképpen végezzen s kedvét keresse Nagodnak mindenekből, mert isten után fejedelemségét Nagodtól tudja, azt izente nekem minden izenetiben. Juán vajda be nem jöve Kegmes uram s oda bizony az vajdaságot nem küldik neki. Úgy veszem szemben, hogy az öcsce ijesztgeti, idegeníti Moysin vajda s az bizony nem egyé-

bért cselckedi, hanem magának halász. Valóban sollicitálja most az molduai vajdaságot, nem tudom, mit efficiálhat, mert az nagy mód nélkül való fősvénységeért kevés barátját látom. Engemet is taláztatott vala meg, de az minemű levelet küldött vala, hogy Nagodnak mivel akar lenni, az levél csak imez-amaz héába való conditiókkal vala írva s visszaküldém neki. Hanem egy Nyagul vajda nevű havasalyföldi Baszarába vajda fia talált meg kegmes uram, ki Máthé vajdának atyafia, mivel az Máthé vajda anyja is az nagy Bessarába vajda leánya volt, itélem, Máthé vajda is megtaláztatja Nagodat felőle, ennek az Nagod kegyelmessége ebben kívántatnék, hogy Abaza pasának commendálná Nagod Máthé vajdával együtt, írna ő naga ide be, commendálná. Itt benn ez elég esméretes ember minden rendeknél, meg is adnák az vajdaságot mindjárt neki, de az országtól félnek, hogy be nem veszi s úgy járnak vélle, mint az ifjú Radullal, hanem az országnak kellene commendálni s Abaza pasa oztán úgy írna be ide, hogy az ország kívánja s beveszi s ennek mindjárt meglenne dolga. Ha pedig Máthé vajda nem írna is Nagodnak felőle, Nagod kegyelmesen írjon mellette Máthé vajdának, fogadása szerént törekedjék mint Abazánál s mind az országnál mellette. Ennek görög complicesi nincsenek, bár attól ne félne Moldua országa, nem gyermek s igen jámbor is, én ennyi tökéletességet, valamennyi vajda itt benn vagyon, mindazokban sem találtam, az mint ebben. Mind oláhúl, magyarul levelet adott rólla, hogyha isten bevinné, Nagodnak mivel igyekeznék lenni, im az magyar levelet beküldtettem Nagodnak. Az oláhúl íratott levele nállam vagyon, magammal viszem meg, isten azt adván érnem, hogy kimehessek. Nagod parancsolna Keresztessi uramnak is felőle, hogyha miben megtalálja, lenne segítséggel ő kegme neki. Hogy Nagod kegyelmesen szabadságot adott, hogy Keresztessi uram előtt kimenjek, azt Nagodnak nagy hálaadással meg igyekezem szolgálni. Ugyanis nem kevésé sanyargata Nagod Kegmes uram, írásban sem találná ember, hogy Erdély kapiktihája ilyen sokáig lakott volna itt benn, mint én. Késén esik az szüret most Erdélyben Kegmes uram, de mindezekről is örömmel emlékezném, ha szüretre mehetnék haza. Az Nagod parancsolatja szerént Belléni urammal járok Kegmes uram, csak valamiképpen ő kegme felettébb meg ne szeretné itt való lakását. Hogy Nagod kegyelmesen költséget küld, hálaadással igyekezem megszolgálni Nagodnak. Bizony örömost értettem volna Kegmes uram, mennyit kell ő kegmétől várnom, mert az szükség nagy rajtam, csak adósságomat szolgálminak való adóssággommal együtt száz tallérral meg nem érem, csak az eddég valót: mindennap étellel, itallal szokott penig ember élni, magam hasznomra Kegmes uram eddég való kegyelmességét Nagodnak bizony nem fordítottam. Isten haza vivén, kegyelmesen experiálja

Nagod rajtam, egy napiszámos estve mikor szállására megyen, étén itán kiül napi bérít hazaviszi, de én az két esztendőre is csaknem üresen megyek Kegmes Uram, mind az két esztendőre sem adák meg Kegmes Uram szolgálaim ruházatjára való posztót, se magamnak, noha kegyelmesen megparancsolta vala Nagod. Az mikor eljövék, akkor is az nélkül jövék s tavalyi szolgálaim esmét az nélkül jöve. Toldalaghi uramék sem adtak Kegmes uram itt-benn létekenben egy batkát is énnekem, hanem kegyelmességéből deputált hatszáz forintot, dutka számra tudva, az mint Nagod parancsolta vala, az itt-benn maradott kéneső árából vettem ki, de az is károsan esett Kegmes uram, mivel minden dutkán két pénz kár esék, csak négyszáznolczvan forintot tött. Házi uramról Nagod ne ítéljen engemet, mert ő kegmének otthon harminczad volt kezében mind addig, az még haza ment, az hatszáz forint után az német fejedelemisszony másfél száz aranyat küldött ő kegmének, Bettlen István uram száz tallért, Nagod kegyelmesen kétszáz tallér adósságát fizettette meg. Ezeket én nem panaszkodásképpen írom Kegmes uram, mert az Nagod kegyelmességében igen erősen bírom, hanem hogy tudja Nagod kegyelmesen, hogy meg nem adták és számban ne adják Nagodnak. Ha kevés Kegmes Uram az költség, az kit Keresztessi uramtól küldött Nagod, első bejövő szolgáljától küldhetne Nagod, talám az úton találhatna valahol, ha itt-benn nem érne is, lenne mivel kimennem, háladással megszállgálom Nagodnak. Az úristen éltesse Nagodat sokáig örvendetes jó egészségben, méltóságos állapotjában napról napra nevelje és adjon jó szerencsét Nagodnak minden dolgaiban. Datum Constantinopoli die 7. Martii anno 1633.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál, míg él
Szalánczi István m. p.

Külön czédulán: Az magok állapotjáról Kegmes uram most vesztég vadnak, nincs semmi oly új hírek, az tengeren által való menések híre is lecsendesedék. Látom Murtazán passának eléggé járnak emberi, de semmi bizonyost nem érthet ember, nem hiszem, hogy felvehesse őket, ha más valami bizonyosb dolog nem occurál annál, az kit ezelőtt alázatosan megírtam Nagodnak. Kegmes uram megfogytokozván Székely János uram az útítársban, ma, úgy mint 8. Martii meg nem indulhata, hanem holnap nona Martii jó reggel indul meg, adja isten, hogy találja Nagodat örvendetes állapotban és üdvességes jó egészségben.

Külsőim: Illustrissimo principi stb. Georgio Rakoczi stb. stb. domino dno mihi naturaliter clementissimo.

Rúkkóczy kezével: 25. Martii redditae estve A. J. 1633. (Az évszám kitörölve)

Más kézzel: 7. Martii 1633. Szalánczi István. Cum inclusa rescripti minuta.

27. 1633. márcz. 7.

Generose domine mihi observandissime, servitiorum meorum paratam semper commendationem, minden üdvességes jókkal áldja meg isten Kegdet, ez mostani útját is igen jó szerencsésse békességessé tévén, hozza igen jó egészségben.

Székely János uram ultima Febr. érkezvén, megadá az Kegd levelét, melyet igen kedvesen láték. Bizony sok ideje is, hogy ilyen írással való levelét kívántam Kegdnek látni. Nem is tudok vala immár mit cselekedni az emberek előtt az Kegd késése miá, ha az Székely János uram jövetelivel isten meg ne látogasson, bizony uram nem csak megunták az emberek várni Kegteket, de szintén reménség kezd vala szűkekben szállani, szinte gonoszt kezdettek vala gondolni. Még most is azt kérlette az vezér tőlem, hogyha ugyan elhiggye-e az Kegd jövetelit, hogy immár megindult és útban vagyon Kegd? Az Kegd levelét mutattam oztán, bizonyította Zöldfikár aga, hogy Kegd levele, mert esméri az Kegd írását. Egyéb állapotokról nem terhelem írásom olvasásával Kegdet, isten behozván Kegdet, mindeneket experiálhat. Kívántatik ez Kegdtől, hogy az mennyire isten s az Kegtek állapotja s erején engedi, continuálja Kegtek útját, mivel ilyen nehezen szenvedik késését Kegdnek. Én az vezérnek ő nagának ad 11. vel 12. diem mondtam, hogy be fog érkezhetni Kegtek, de ha lehetne bár előbb lenne, mert Mustaffa békét az budai tefter tiháját (az ki urunknál volt az napokban) minden órában bevárja az vezér, immár posta is jött jövelele hírével. Azt akarná az vezér, hogy ittben érne Kegd, mivel nem fogja késleltetni ittben. Akarná, ha ottben létében érthetné az Kegd követségét is, mert úgy lehet, hogy innét urunkhoz fogja előbb küldeni, onnat megyen haza Budára. Körössi István uramnak ő kegmének szolgálatomat ajánlom, uram ő kegmét kérem, megbo csásson, hogy ő kegmének privatim nem írhatom levelet, bizony nem érzem. Tartsa meg isten Kegteket jó egészségben és hozza békességés állapotban be. Datum Constantinopoli die 7. Martii anno 1633.

G. D^{nis} V^{rac}

servitor paratus
Stehpanus Szalanczi m. p.

Külső: Generoso domino Paulo Kerestessi de Nagy Megyeri illrmi dni dni principis Tranniae etc. dni mei clementissimi consiliario praesidenti ac ad fulgidissimam imperatoris Turcarum portam suppremo legato etc. Domino mihi semper observandissimo.

Rákóczi kezérel: 25. Mart. A. J. redditae estve 1633.

Más kézzel: 7. Martii 1633. Szalánczi István.

28. 1633. márcz. 13.

Isten ő fölge minden idvösséges jókkal áldja meg Kegdet.

23. Febr. írt Kegd levelét az havaselföldi vajda magyar deákja ma ebédünk után adá meg. Hogy vajdasága megadatott, kívánjuk az úristentől, sok ideig bírhasssa, lehessen jó szomszédunk, ígéretinek is felelhessen meg. Juszup agát mi úgy bocsátottuk el, hogy neki adott ajándékunk, bizonnal írjuk Kegdnek, megtött könnyen 1000 forintot. Ha vele mindennap szemben nem lehattunk, az mi számtalan foglalatosságink voltak okai igazán, méltán bizony nem panaszkodhatik. Cornelius uram ide valami levelet küldött, azt mi megküldöttük mindenkor Strassburgh uramnak. Ha igazán akart felőlünk írni akárhová is, egyebet jónál nem írhatott, mert sem becsületiben, gazdálkodásában nem volt fogatkozás, most sincsen s ítem, előbb el sem megyen innét Májusnál. Egy emberét expediálá fel ezelőtt egy holnapal, kinek mi mutattunk módot elmeneteliben, az ha megjöhet, minden bizonyost érthetünk tőle. Vagyon más emberünk is oda, kit az innepre várunk, ha eljöhet. Az adót elküldtük, ki eddig lehet hírével Kegdnek. Ezután az úristen megtartván bennünket, idejekorán be akarjuk küldeni, bizony most is nem az nemakarás, hanem a proventusnak kevés volta miatt kellett haladni, hogy megszerezhessük. Az budai vezér elküldte vala Musztafa békét, kivel micsoda és mikről volt tractánk, arról ezelőtt Kegdet tudósítottuk s most arról nem is írunk. Hogy Zólyomi uram Moharem passával tractálni kezdett szolgálai által, értettük mi is, hogy szolgálai járnak oda, de ilyen nyilván nem, mint most írja Kegd, kire nézve Budára is elküldtünk volt [Halil Agához (kinek fizettünk is és hittel is volna köteles, de az mint látjuk, nem kell ahoz bízni expiscáltattuk is a dolgot, de semmit ki nem vehettünk tőle.) És noha Zólyomi uram emberét jártatta Moharem passához, mindazáltal császár pártjára, Haller Györgyhöz, másokhoz, még inkább. Ezeket mi mind tempestive értvén, innét belől is kimenvén, az mint már arról Kegdet tudósítottuk ezelőtt, hadainkkal készen voltunk és praeveniálni akarván ugyan feles had is űlt volt fel ellene, dissipálták volna is bizony gyülevész s tolvajból álló hadacskáját, ki mind is 500 lovas ha lehetett, de bejövén hozzánk, újobban reversalist adván, tisztiben megmaradván, úgy mene ki s a szegény gróf temetésén, ki 24. Martii leszen itt Fejérvárott, itt benn is leszen. Hogy fejedelemségemet gyalázatomra másnak adnám, vagy engedném, bizony később volna az

halált megköstolnom, holott ha én római császár birodalmában akartam volna megmaradni, neki szolgálni, miért jöttem volna el onnét, az szegény megholt urunkat is miért hittam volna ki országából, miért támadtam volna római császárra, ez ideig is miért tusakodtam volna ellene; Munkácsot miért tartottam volna, ím két esztendeje leszen, miért kértem volna hadat hatalmas császártól, egy szóval tudja s értette Kegd jól minden akaratomat, szándékomat s most is bizonságúl hívom az úristent, ha én tőlem lehetne, nem hogy én római császár birodalma alá mennék vissza, de ha lehet, gyermekemet is meg akarnám attól menteni és azt vallhatom igazsággal, az igazságnál egyébbel nem voltam a fényes portához s most is az szándékom, akaratom, azt holtomig megtartsam, csak én is tartassam meg bántás nélkül becsületesen méltóságomban. De bezzeg Szalánczi uram, hogy budai tanács s vezér elmélkedése nehéz nem volna, bizony nem írhatom, kire nézve én ezután akármi dologban is nekik mint hihessek, nem látok állhatatos állandóságot benne. Az budai vezér nem úgy ajánlotta vala magát, hogy ily hamar fejedelemségemnek változásáról elmélkednék és tanácskoznék, itt is a kinek nem tők az agya, eszében veheti, hogy ők csak a szerencse után járnak, vigyáznak. Nemhogy én Zólyomi uramnak adnám fejedelemségemet jó akaratom szerint, de bizony karddal sem könnyen adnám. Szép tanács volt az budai vezértől is, hogy az országtól se várjanak, hanem csak nolle velle reá vessék, kit bizony megsíratna Erdély, ha lenne; de hiszem istent, nem leszen. Igazán gyermeki tanács volt az jó budai vezértől is, ím nem olyan könnyen jutott volna bizony ahoz, mi kezünkben lévén az erősség; de ezt nem exaggerálom, veszem eszemben, mint kell nekik hinnem. Az ecsedi állapatról sokat írhatnék, de azt másszorra hagyom. Bizony az mint én hallom, ha módja volna benne, örömet utcunque, de magáévá tenné azt Zólyomi uram. Bizony uram az országnak minden statusi az mint elidegenedtek Zólyomi uramtól, nagy dolgot próbálnának, hogysem igáját felvállalnák. Az fővezér jóakarátját meg igyezem hálálni, el sem feledkezem róla és noha hagytam volt Keresztesi uramnak, ha az alkolmatossághozná, kérné Kegtek az egy esztendőre való adót elengedni, de meg se említse Kegtek, hadd várjon. Ez írásomban ha mit Kegd illendőnek ítél lenni, hogy megjelentse Zöldfikárnak és Juszup agának, álljon Kegd tetszésén. Az ország nevével nem kell levél, mert az mint Kegdnek megírtuk, Zólyomi bejővén ezelőtt 12 nappal, testét lelkét, feleségét, gyermekét mind az ördögnek adta, ha ellenünk való igyekezeti volt, azon kívül is az minémű esküvéseket tött, nincs oly pogán nemzet, kinek olyan hitinek nem hittünk volna. Tisz-tiben beállván, újabban hitlevelét adá, úgy mene ki, de bejő minden órában, [mindazáltal ott benn nem árt vigyázni. Az Kegd

állapotjára volt vigyázásunk és pénzt is küldtünk Kegdnek. Ha Kegd Keresztessi uram beérkezése után csak három hét múlva kiindul is, nem tartunk ellent benne, isten Kegdet kihozván, joakaratumkkal is részeltetni. Az budai vezér igazán írja, hogy most volna jelen az alkalmatosság, mert bizony császár ő felgének minden hadait alányomták, Csehországból is Bécs felé nyomódnak. Az elmúlt ősszel is nem igazán írja, hogy mi rajtunk múlt volna el, hanem ő rajta, kiről Kegdnek ezelőtt bővön írtam és ez minap is írtam, mivel most is az tracta csak az egy Munkácson áll, annak megadásával én bizony minden dolgomat elvégezhetem. Ha azért meg kell tartanunk, most az ideje, serkenjenek fel, bizony többet is vehetünk hozzája. Hirdetik az pápista atyafiak, hogy békességet tractálnának az unitus fejedelmekkel, de mi nem hihetjük, másunnét mi mind mást értünk. Im csak ez előtt is 5 nappal ilyen levelet hozának: *Valsteinus in Bohemia cum Suecicis confluxit et Glatorcium una cum praesidio fortissimo in manus filii regis Daniae pervenisse Bernhardus Vimariensis prope Sittaviam. 7000 caesareanorum fudit et iterum in Bohemia prope Commotau victoriam reportavit de Valsteinio. Evangelici principes in imperio regnum Sveciae in perpetuum confoederationem contra quosvis hostes receperunt et viduae regis (quae est praegnans) haereditario jure assignarunt omnia loca, quae ipsius maritus occupavit, Franconiam, Alsatiā. Summus pontifex quoque ita se declaravit, non est sperandum de pace, donec non promovebitur rex Galliae.* Egyszóval, noha az király megholt, de igaz, úgy continuáltatik az hadakozás, és mindenütt tam ad Moenum, quam ad Rhenum omnia in manus Svecicis possident. Sőt itt oly híre is foly, hogy Baudis Coloniam Agrippinam megvötte és tributariussá tőtte. Itt Slesiában im csak ez 4 hétben is harczok volt s megverték Volstán hadát. Most palatinus uram erősen vágatja be az utakat, Magyarországból semmi hadok nincsen, a ki volt is, eloszlott, rossz állapattal vagynak, minden rendek meguntakoztak, császár ő felségétől [az végházak pusztúl romlott állapattal, benne való] vitélő nép fizetetlenül vagyon, csak háromezer lovas is bizony akár Posonig menne. Nagyobb része az ő felge hadának Austriára szorúlt, ott is az parasztság feltámadva vagyon. Egy szóval Szalánczi uram, most bezzeg jelen volna az alkalmatosság. Az mely szolgálmat Possai Gáspárt (ki Muszkaországban ezelőtt sokat hadakozott az megholt király ideiben) küldtem volt Lengyelországban, pénteken jutta meg, írva hozván meg az ott benn való állapotokat, im én is megküldtem Kegd kezében (választottak követet is a portára) szóval bizonynyal ezt referálja, hogy az muszkák az egy Zmolenskán kívül, mindeneket megvöttek, még azt is, kit István király vött volt meg, sőt 20 ezer kozák megyen volt az litvániai hetmány Radsivil mellé. Arra is egy éjjel reá

ütöttek és megverték őket a muszkák, (ki miatt az hetmánnak is hátra kellett szállani, még eddig mind az muszkáknak succedált a szerencséje. Császár ő felge mellé az mi kozákság ment volt, azt Slésiában igen megverték s az kik megmaradtak, visszamentek nagy zúgolódással, az ország sem király segítséget nem ad császár ő felségének. Az király husvét után való szerdán indul ki Krakkóból, most vetik fel az hadra való contributiót, kapitányokat, hadnagyokat most praeficiálnak, hadat most gyűjtenek, ki is ha in mense Julii előállhat, addig az muszka mind progrediál dolgában. Az tatárok most is becsaptanak volt Legyelországban. Ezeket a szolgám bizonynyal beszéli, mivel jó lengyel, hallgatónna is, eleget hallott tőlök, magok közt beszélgetvén az lengyelek, nem is vöttek tréfára az muszkákkal való dolgokat az lengyelek. Ezután ha mi újabb híreink érkeznek, tudósítom Kegdet arról is. Kegd igen eleiben adja Kőrösi uramnak, az Máthé vajda állapotjára ott benn vigyázása legyen s ha valaki aemulusa találkoznék, mindenek ellen mellette legyen Máthé vajdának törekedése által. Az mely athnamét Ákos kihoza, megfordíttatván, ím annak is paríáját küldtük Kegdnek, de ez sem mire sem jó, egyért, hogy hit nélkül vagyon, másik, Munkács sincs benne, harmadik, hogy úgy vesszük eszünkben belőle, elsőben csapjanak arczúl, vagy leháljanak (*sic!*) jól meg s azután segítenek bennünket, mely azután bizony nem fogna lenni. Azért ha mód vagyon benne, legyen azon Kegtek, szerezhessetek jobbat: ha nem, mi ehhez bizony semmit nem ragaszkodván, nem látjuk módunkat, hogy kapdossunk Munkács várán, meg kell nekik adnunk, mi haszna, mi igazán híven szolgálván hatalmas császárunknak, az is lévén akaratum, hogy az ő hatalmassága országát bővítsük, terjesszük, másfelől háladatlanságot szenvedjünk [és változtatásunkról elmélkedjenek.] Kegd mindenekről hova hamarébb tudósítson és arról is, ha ez levelünket is elveszi Kegd és azt is elvötte-é, az kit Csizmadia János nevű postájától küldöttünk az vajdának; arról is Kegtek cathgorice vegyen resolutiót hatalmas császártól s az vezértől, mit akarván Munkács felől, tartasuk-é, ne-é, leszené elegendő had mindjárt feltöltetvén, ha lenni kell, az parancsolatokat mind vezérre, passákra, békekre, oláhországi vajdákra, Kantamírra extrahálja ki Kegtek s küldje meg mennél hamarébb. Adja isten, lássuk egésségben Kegdet. Amen. Datum Albae Juliae die 13. Martii anno 1633. 4 órakor délest.

G. Rákóczy m. p.

Rákóczy kezével: Valami egy bécsi hazug híreket is küldtünk és az Zólyomi uram reversálisának mását. Az lengyel király koronázatjakor az micsodás pénzt hántak, im abban egy aranyat,

egy ezüstöt küldtünk, lássa Kegd, ha a vezérnek meg fogja-e mutatni. Ha lehet, az Zólyomi uram levelének mássát kellene szerét tennünk, kit Moharem passának irogatott, az Strasburg levelének is, kit Cornelius uram fordított meg. Bizony Szalánczi elhiggye Kegd, Zólyomi uram ez állapotban inkább futotta az német pártot, mint sem az törökért, kiről leveleket is küldhetnék be, de mivel erről is bő discursusomat küldtem Keresztési uram után, megérti Kegd abból. Nem árt megtartani Kőrösi uramnak is, ha kívántatnék, Zólyomi uram ellen élhet vele, csak sok ember kezére ne keljen, nem azért, hogy azért tartanánk, hanem az mit tud, ért ember, annak eleit is tudta venni s az ellen elmélkedni. Az mely törökököt az végházakból be akartanak az jenei dologért küldeni, megtérítette az vezér őket útiokból, mindazáltal nem árt vigyázni Kegteknek igen igen. 14. Martii hora 8. mane.

Külcím: (Rákóczy kezével írva:) Generoso Stephano Salánci in porta Otomanica oratori nostro etc. fideli nobis dilecto.

Szalánczi kezével: Anno 1633. die 30. Martii küldé meg Máthé vajda ez 14. Martii Fejérváratt költ levelét az én kegemis uramnak.

29. 1633. márcz. 29.

Az úristen minden idvességes jókkal áldja meg Kegdet.

7. die Martii írt Kegd levelét Székel János ezen hónap 25. napján estve 6 órakor adá meg. Hogy az úristen Kegdet egész-ségben s tűrhető állapotban megtartotta, annak örülünk, ezután is ő felsége, hogy ezen atyai kegyelmességét terjeszsze Kegdre, azt is szívből kívánjuk. Mi is, istennek szent neve legyen áldott, békével vagyunk s tűrhető állapattal. Holnapután Szamosujvárra indulunk, de az gyűlésre, kit 24. Aprilis rendeltünk, visszajövünk. Az királ halála igen bizonyos, mi ennek megtudására 5. Februarii indítottuk vala el egy szolgánkat Brassó felé, ki az saxoniai generalisához Joannes Georgius Armeinbhoz érkezvén, szemben lévén vele, ugyanonnét mindjárt egy embert expediálván, attúl az mit izentenek volt, im megküldtem mind németől, deákul, maga is az szolgám im Nagypénteken igen jó reggel érkezék meg. Mit izent Arneimb tőle, ugyan maga deákjával leiratván Arneimb, írásban is megküldte (mivel mi nem is írtunk volt ettől az szolgánktól semmit senkinek is) mi is im Kegdnek megküldtük, mindkettőből Kegd vehet észben alkalmas dolgokat. Szóval is sokat izent, de szón nem akarok s imez-amaz fundamentomon semmit is építeni. Nem sokára Strassburg uram innét elküldett emberét is várjuk. Ha az úristen áldomásából elmehet oda, az hova expediáltuk s megjöhet, attúl derekasabban érthetünk. Azt

bizonyval halljuk, értjük egynehány felől, hogy Bavarust megverték s Tirolban szaladt Altringer s utánna Gustavus. Sőt oly hír is foly, hogy az francziai királ hadai is már Alsatiában volnának, az is bizonyos, hogy mindenütt szaporítják, többítik az hadakat. Hallom Valstan herczeg gyalognak 16 tallért, lovasnak 36. ígérne, így is szűkön tanálna. Jött Csehországból is egy emberünk mit irjanak az doctornak, ím azt is az levelet is in specie beküldtük, szóval mondja, már szinte indúló félben volt, hogy maga is szemével látta, sok szekerek, hintók kezdettek csak hertelen Bécs felé menni s hallotta, hogy az vaimari herczeg beérkezett volna Csehországból s az előtt mennének, nem akarván megvárni Valstan herczeg Prágában, ki ha igaz leszen, rövid nap megértjük, vagyon emberünk Bécsben, egyebütt is óránként várjuk őket. Mi elhittük, az török sem bánja az királ halálát, mert bizon ha élt volna, megbúsúlhattak volna miatta. Az vaimári herczeget igen dicsérik s még eddig egyesek is voltak, ezután isten mint adja, az üdö megmutatja. Ha egyenetlenek lesznek, magok vallják mind kárát s veszedelmét s ha ez mostani állapattal egyenesen nem fognak élni, szakadozva véghez nem vihetik. Az mi emberünk azt mondja, az saxo jól viselné magát, nem régen is hatszáz ezer tallért adott az hadak fizetésére. Lengyelország felől újabb híreket Kegdnek most nem írhatok, tudom bizonynyal az muszkák igen triumpháltak még eddig. Foly olyan hír is, hogy Smolenskát is megvették volna, Szentpáli István diákunk most Krakkóban vagyon, meghozza ő minden állapotjokat. Ha mit értünk, Kegdnek értésére adjuk, vagy ezután Kőrösi uramnak, csak Kőrösi uramat instruálja, úgy éljen és publicálja úgy neki írt hireinket, az mint Kegd abban követett és cselekedett. Keresztesi uram eddig régen beérkezett, Zólyomi uram most is itt benn vagyon. Az szegény gróf testét 24. temeténk igen tisztességesen el. Zólyomi uram most is eszközszik menyre földre, hogy ő sem Moharem passának, sem az vezérnek egyébről nem izent, írt, hanem csak falui hódolásáról, nem is volt mi ellenünk való indulatra szándéka. Mindazáltal vigyázni nem árt Kegdnek. Bezzeg az budai vezérhez külön reménységgel voltunk, Abdi agához is, de megtetszik állhatatlanságok csak ez dologból is, kiről ezelőtt Kegdnek bőven írván, most azzal nem fárasztom magamat. Mi az mint Kegdnek, mi bennünk bizon az porta egyebet nem tanál az egy igaz hűségnél, csak ők is adják meg mind becsületünket és oltalmazzanak is meg mindenek ellen, állapotunkban ne színnel, szóval, ígérettel, hanem valósággal és tapasztalhatóképpen. Zölfikár agának is igaz hűséges magaviselete nem leszen bizony kárára, rövid nap egy szép gyémánt gyűrőt is küldünk neki. Az száz aranyat is megadjuk, csak az Budán levő könyvek ideszerzésében hasznosan munkálkodjék. Immár ezután az szolgálásban gyor-

sabb lehet, lám az követ is bement. Ezután az úristen egységben, békességben megtartván, idejében bemegyén az követ is. Az budai vezér kapitihája szavait is értjük s ha szinte azt is írta volna is, hogy mi német császár ellen azért nem akarunk fegyvert fogni, mivel jószágunk birodalmában vagyón, de ez sem volna igaz, kit maga is Kegd, az porta is tud. Az portára való írása az budai vezérnek elhittük, nem lőtt ok nélkül, de annak az vén kányának Moharem passának jobban kellett volna magát viselni. Hogy Kegd az budai vezér tiháját megkérdezte róla, mi is Budára írtunk az vezérnek, kinek pariját megküldtük. Az emberünket úgy instruáltuk, csak Csomaközi uram nevével kérdeje meg Halil agától, tud-e ő abban az követségben valamit, mivel Abdi aga onnét aláment az portára, ezenkívül akármit tudakozzék, de semmit se szóljon, nem is érti az dolgot emberünk. Úgy hiszem, ebből is eszében veszi Halil aga, hogy tudjuk állhatatlanságokat; ha orczájok volna, megszegyenelhetnék magokat. Zólyomi uram innét karácson előtt ment vala ki és többször itt benn nem volt, hanem ultima Februarii és im most. A király halálát, Cornelius uram elhittem, szíből szánja s akármely keresztyén ember is. Discursusa ellen sem szólhatunk, az úristenre kell hagynunk, ki az botból is beretvát, az egyenetlenekből egyeseket szerezhethet. Az brevectiai gyűlés felől semmit sem hallottunk, ki felől Kegd ha mi jobbat érthet, tudósítson róla; értekezzék is Cornelius uramtól, mi szónkkal is köszöntse s megmondhatja, mi most is készek volnánk isten tisztességének, az imperium szabadságának szolgálni, de válaszuk semmire nincsen, holott mi csak három dolgot kévántunk már utoljára: kántoronként 75 ezer magyar forintot, míg az hadakozás tartana, 8 ezer német gyalogot, két ezer lovast, kiknek ők fizetnének, de tőlünk hallgatnának s oda fordíthatnánk, az hova az mi szükségünk kévanná, ha penig több kívántatnék német segítség, többet tartoznának adni az mint az szükség kévanná. 3. hogy hittel assecurálnának, semmi szükségünkben el nem hagynának magunkat, haeresinket és Magyarországhoz semmi közöket nem avatnák, ha mit megvénének is, azt Magyarországól el nem idegenítenék, hanem Magyarországhoz adnák; Kegd ezeket így adhatja eleiben Cornelius uramnak. Hogy római császár ő felge leányát vötte volna el az lengyel király, abban mi bizony ez ideig semmit nem hallottunk, értettünk, sőt inkább ellenkezőt, hogy azt nem akarná megengedni az lengyel respublica; ha megjő Szentpáli, talám érthetünk erről is, de az mely igen fél az lengyel respublica az austriai directiótól, mi nem hihetjük, ez meg legyen. Azt sem hallottuk, hogy az spanyor cardinál öcsce az bavariai elector leányát vötte volna el, de hogy az angliai király azt könnyen engedje meg az bavarinak is bírni, mi elhittük. Az patriarkának s Cornelius uramnak

írtunk, ha elhozzák az latrot, leszen gondviselés reá. Az cantuari archiepiscopusnak írt levelünket talám Keresztessi uram fogta bevinni, kiről tudósítson Kegd. Az vezér köszöntését kedvesen vöttük, Kegd is, ha ez levelünk ott éri, köszöntse; az mint eddig, ezután is igaz hirrel akarjuk tartani ő nagát. Az lengyelekről is írtunk ezelőtt is, azoknak bizony rosszúl vagyon dolgok az muszkák miatt, nem vötték tréfára; az országgyűlésének el kellett végződni, meghozzák az articulusokat, abból többet érthetünk. Az fővezér írása athnaméről Kegdnek ezelőtt bőven írtunk, abból Kegd megértheti az mi tetszésünket; úgy látom, elvötte isten eszeket, az magok javára valót sem láthatják. Ilyen állapotjában római császár ő felge bizony fel nem bontja az békeséget (noha im nem régen is az hevesieket alkalmasint levágták az fülekiek, gyarmatiak) minket sem háborgatnak, de elvégezvén oda fel dolgát ő felge, bizony megemlékezik róla, bosszút áll, kit mi nem várhatunk, el kell az dolgot végeznünk és egy állandót kell végeznünk ő felgével, látván s eszünkben is vévén az porta magaviselését is. Az athname sem jó, mert semmi hit nincsen benne, csak mint egy missilis levél, holott tudja, mikor római császár szokott valakit assecurálni, vagy azt írja belé, sub verbo nostro caesareo, avagy bona fide christiana, ilyen egyik sincs ebben. Ha volna is, úgy sem sokat bízhatnék ember hozzája, hogy nincs, annál inkább. Az hosszú írású levél bizony édes Szalánczi uram semmit nem ér, ha annál jobbat nem ír és nem adnak. Erdélt, sem magunk jószágát most római császár ő felge meg nem háborítja, de ha most jövődőről az porta gondot nem visel, kiről Kegdnek sokat, Muszatafa bégnek is sokat mondtam, melyet Kegdnek is értésére adtam, abból mindeneket Kegd megérthet. Az egyik levelemet az vajda postájától küldtem el Csizmadia Istvántól, másikat Szávátúl, Kegd tudósítson, elvötte-é őket. Az eperjesi tracta hogy beállott, im két hónapja leszen, még eddig mind csak Munkács forgott fenn, azt kívánják, kibocsássuk kezünkéből, ha kibocsátjuk, megleszen az békesség. Most óránként várjuk császár ő felge utolsó resolútióját. Munkácsért másfélszáz-ezer forintot ígértek volna nekünk, de mi inkább adnánk kétszáz-ezert, csak az várat tarthatnánk meg. Úgy vagyon, mivel az szegény fejedelem Tokajról az testamentumban semmit nem emlékezik, senkinek nevezet szerint nem hagyja, hanem elhagyván mindent, a kinek mit akart legálni, úgy végezi el testamentumát: ezeken kívül az mi leszen, mindent az országnak hagyok. Így mivel Tokaj is maga acquisitumja volt szegénnek, nevezet szerint el sem hatta, azt kívánom, ő felge adassa meg az országnak, mert az országot illeti, avagy a summát. Ezt is Kegd értésére adhatja a vezérnek, ha eszek volna, ez mostani alkalmatossággal csak azért is kellene Tokajon is keményen fogniok velem együtt, hogy

Munkácsot megtarthassuk. Mi ennél több articulushozat be nem küldhetünk, mert az többi semmi, ezek az fejei, kiról Kegdnek az Kapi uram levelét is beküldtük, várnánk is választ, kit Kegtek urgeáljon is, mert immár két hét alatt elvállik egy felé. Az oda fel való állapotokról írtam bőven feljebb Kegdnek, érthet abból s beküldött levelekből. Strasburg uram valamikor el akar menni, mi elbocsátjuk, Velenczénél egyéb hátorságos útja nem lehet. Musztafa béket mivel bocsátja el, ha lehet, Kegd tempestive adja tudtunkra. Keresztesi uram szemben lévén az útban Máthé vajdával, az juhok állapotját elvégezte, im holnap bocsátók arra is embereket, csak viselje jól, híven, igazán hozzánk magát, ezután is bennünk meg nem fog fogyatkozni. Ha isten Kegdet kihozza, szemben légyen véle és intse, tegyen eleget fogadásának s keresse kedvünket. Iván vajda bemegyén, egyáltaljában declarálá magát. Az Basarába vajda fia reversalisát elvöttük, de akár ő legyen, s akár más, Kegd hittel valót vegyen tőle, kinek im páriáját küldtük, mert nem hogy ilyen könnyen írt levelekre, de még hittel írottra is nem mindjárt teljesítik be fogadásokat. Ha Máthé vajda meg fog tanálni, örömet törekedünk mellette, de ha lehet, Mojszin vajda ne legyen vajda, mert rossz. Ha penig látná Kegd, hogy obtineálhatja ellentünk is, úgy bezzeg ő véle is idein kellene végezni. Csak adja meg hatalmas császár Bosarába fiának az vajdaságot, ha az ország be nem akarná is venni, tanálunk abban módot, csak ijesztés által is beveszik. Mi úgy vesszük eszünkben, Iván vajda az ország hozzá való jóakarathoz bízik, de innét, hogy haddal menjen be, azt bizony meg nem engedjük. Abazza passával elvégezheti Máthé vajda. Szóval nekünk is igen ajánlja magát Abaza passa s mi egynehánszor meg is látogattuk, ajándékunkkal is tiszteltük, de úgy ő minket nem. Ha arra jó Kegd, nem ártana Kegdnek módjával tanácsolni, adná meg ő is az mi becsületünket. Az Kegd kijövele mikor legyen, irtunk arról, tartsa ahoz Kegd magát. Im most úti költségére ötven tallért küldtünk. Adja isten, láthassuk Kegdet jó egességben. Datum Albae Juliae die 29. Martii anno dni 1633.

G. Rákóczy m. p.

Az elküldött levélhez Rákóczy következő utóíratot írt, mely a conceptusban hiányzik: Ez levelünk ha Kegdet útban tanálná is, visszaküldje Keresztesi uramnak, hadd értse ő kegye is.

Külsőim: Egregio Stephano Szalánczi, continuo in fulgida porta Ottomannica oratori nostro etc. Fideli nobis dilecto.

Rákóczy kezével a fogalmazványon: Szalánczi uram.

E levél két példányban maradt fenn: egyik a fejedelem saját-

kezű conceptusa, melyre még a Mogul vajda kötelezvényének fogalmazványa is van írva.

Én Nyagul vajda, havasalföldi Bassaraba vajda fia, fogadom az én vallásom szerint való hitemre, lelkem idvösségére, hogy ha isten kegyelmességéből az moldvai vajdaságra bemehetnek és én moldvai vajda lehetek, magam szabad jóakaratomból az mostani erdéli fejedelemnek, az nagos R. G. uramnak minden esztendőben ötezer aranyat adok sárga aranyúl, kinek felét az székbén való ülésem napjától három hónapra megadom, az felét meg attúl az naptúl három hónapra. Ezen kívül is ő nagát minden esztendőben főkövetemmel, fejedelmi ajándékkal meglátogatom s ő nagának igaz jó szomszédja leszek. Mindezeknek megállását, tartását, beteljesítését fogadom még is hitemre, lelkem idvösségére.

(A fejedelem sajátkezű conceptusa, utána írva a Szalánczihoz intézett 1633. márcz. 29-iki levélminutának.)

30. 1633. ápril. 23.

Alázatos szolgálatomat írom Nagodnak sth.

Akarám Nagodnak alázatosan jelteni, hogy tegnap Beleni uramat Bukuresten elhagyám, mivel ő kegme Nagod számára egy lovat hoz, nekem pedig postára kelle kelnem, de ő kegme is utánam mindjárt megindult, az éjjel Tergoistyán, fog hálni az lóval és az több vásárlásával Nagodnak. Barcsai Akos uramat Tergoistyán innét találván, az Nagod kegmes parancsolatja szerint Barnoczki állapotja felől való kegmes instructióját mutatá Nagodnak. Jelenté azt is ő kegme, hogy Nagod megparancsolta ő kegmének, hogy szóval is beszélgessen velem felőle, mivel az több dolgok között ott benn is vigyázásom volt érte az dologra, tegnapelőtt sokat beszélgetvén ezen dologról Máthé vajdával is. Molduából pedig Alexander vajdát kiűzvén, az mellette való görögöket is levágták és Barnoczkit kiáltották fel vajdájoknak. Az mely promotióját pedig Nagod értette Barnoczkinak, annak eredeti is nem Abazától lévén, hanem az vezér Máthé vajdának Konstantinápolyból való kiindulása előtt csak egy nappal imponálá immár minden expeditiói után. Ezeket Barcsai uramnak ő kegmének megbeszélgetvén, ő kegmének úgy tetszék, hogy ezzel az instructióval megtérjen Nagodhoz és ezeket Nagodnak megjelentsen ő kegme. Ezeknek pedig még több circumstantiái is lévén, kiket ő kegmének sem jelentettem meg, mivel ő kegme megtére, talám azokat sem árt Nagodnak érteni, mert mi Máthé vajdával ő nagával sokat beszélgetvén az Barnoczki állapotja felől,

mi Kegmes Uram fel nem találhatók az módját, hogy az portára bemehessen Barnoczki. Hogy pedig felkiáltották ilyen állapattal, azt ugyan veszedelemnek is ítélik. Beküldött postái közül Nagodnak az hunyadi szabadost találtam, de Csukás Istvánt nem találtam. 5. die Aprilis küldett vala Keresztesi uram ő kegme Máthé vajda kalarássától Nagodnak bő írással való levelét, én is mivel akkor expedíaltattam az vezértől, az mennyére érkezhettem vala, alázatosan írtam volt, de az kalarást az mint Bukeresten értem, visszahívták, még el nem ére, nem tudom mi legyen az oka; kértem azért az vajdát, hogy mihelt érkezik, éjjel nappal megküldje Nagodnak. Keresztesi uramnak is megírtam, hogy ott ben az levelekre vigyázása legyen. Most több írásommal nem terhelem Nagodat, mivel ha isten engedi, pénteken vagy szombaton én is Nagodhoz igyekezem érkezni. Az úristen stb. Datum ex Wojnest 23. Aprilis anno 1633.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál, míg él
Szalánczi István m. p.

Külczim: Illustrissimo principi stb. Georgio Rakoczi stb. stb. domino dno mihi naturaliter clementissimo.

Más kézzel: 23. Aprilis 1633. Szalánczi István.

31. 1633. jul. 19.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Kegmes uram az Nagod kegyelmes parancsolatja szerint akarám Nagodnak alázatosan jelteni, hogy 17. Julii tíz órakor érkezém ide Bukurestre, az vajda ő naga fél mélyföldnére az fő gyalog kapitányát húsz vagy huszonöt lovassal küldé előmben, az excipiálván elsőben, azután az várastól jó taraczk lövésnyi földre az az fő spatárját, generalisát küldé előmben, udvara népével, kik közel lehetnek más fél száz lóval, az kik szintén szállásomra az Raduly vajda kalastromában kísértének igen nagy böcsülettel. Az nap szintén az fő vornik fia lakodalmában lévén ő naga, az hol igen vigan lakván, mivel az törvények szerint az vajdánéval egyetemben ő nagok cununálták az új házásokat, az bor miatt 18. die sem leheete szemben velem, hanem ma oztán, úgymint 19. die maga hintóját küldvén utánnam, nagy böcsülettel vitetett fel és elsőben az divánházban az boérok praesentiájában lévén szembe velem, Nagod nevével köszöntvén, az Nagod levelét megadtam. Az hol Nagod felől országával egyetemben igen nagy böcsülettel és szeretettel is kérdezvén, onnat belső házában vün be, az hol az Nagod levelét olvastatván, nagy örömmel hallgatta az Nagod levelét, nem is kicsiny vigasztalására

vala, az mennyére concipiálhattam. Annakutána csak velem maradván, az Nagod kegyelmes instructiója szerént az Nagod kívánságit renddel proponáltam ő nagának. Hogy Nagodat főkövete által eddég meg nem találhatta, arról Nagodat igen submisse követtet, azt mondja, hogy azt az vétkét régtől fogván megesmervén magában, nagy szűve fájdalomával múlatta naponként, de az Nagod ő nagával tölt sok kegyelmességi elméjében forogván és arról háládatlan nem is akarván lenni, főkövetét oly állapattal igyekezte Nagodhoz küldeni, hogy Nagodhoz való háladósságát világosan megtapasztalja Nagod, de Nagod tudván mind azólta is, az miolta székiiben beült, az Kucsug imbrehor micsoda állapattal volt rajta és mennyit kellett egyszersmind neki adni, bizony eddég reá nem érkezett, hanem mihelt isten megszabadította attól és elment, mindjárt arra terjesztette elméjét, hogy Nagodhoz beküldhessen. Az obligatoriákra mind emlékezik, ne is adja isten, hogy azokat megtagadja, mert nem kételenségből ígérte azokat, isten is megverné, ha háladatlan lenne Nagodhoz, mert ő nagy nyomorúságban Nagod volt minden gyámolok, az miben vagyon, isten után Nagod enyett vagyon. Ezután is isten után Nagodban vagyon minden bizodalma ő nagának és mindazokról úgy resolválá magát, az mennyére való üressége lehete (de szintén az beszéd közben hozák Abaza passának levelét, az kiben parancsolja, hogy ma még estig kiszálljon, nem is mer egyebet benne tenni, holnap után megindul, az lengyelekre megyen Abaza), Gonosz akaróinak marháit hogy Nagodnak küldi, erről így resolválja magát, hogy úgy vagyon, hogy isten az ő ellenségét megszegyenítvén, kezében is adta személyekben őket, de Wister Niculának Girgióban Weli aga nevű töröknél lévén minden gazdagsága, Abaza passa megtudta és mindeneket elvett, ő kezében csak egy pénzára marha sem akadott, az többinek az szerént semmi marhájokban nem kaphatott, mert ha kaphatott volna, nagy hittel mondja, hogy még akkor mindjárt Nagod kezében küldette volna. Az elszökött boér társai ő nagának az ígért hat ezer aranyból reájok háromló részt hogy az elmúlt két esztendőre valót is ő naga megadassa vélek és az Leon vajda idejében ígért harmadfél ezer forintól azt mondá, hogy proponálja az boéroknak, hiszi is, hogy meg nem fogyatkoznak Nagodnak, mert Nagod nélkül és az Nagod országa nélkül el nem lehetnek, de most ez az nagy fizetés lévén rajtok, bizony maga tudja hogy csak annyi sincsen mostan, kivel az magok szükségét teljesíthessék. Az hat ezer aranyról azt mondá, hogy megnyugodjék Nagod kegyelmesen rajta, hogy meg nem fogyatkozik abból Nagodnak, mihelt isten annyéra valót ad kezében, kéréslen megküldi Nagodnak, de még eddég az mi kezéhez jött, mind másuá kellett adni. Az megköteleztetés és reversalis adás felől, ehhez Kegmes uram kedvét láttam, ha másképpen nem gondolkodik felölle. Minden

dolgokról való válaszáadását holnapra halasztá, derekason választ ad holnap, azt mondá. Az juhok állapotjáról mit mondott legyen Kádas uraméknak, arra azt mondá Kegmes Uram, hogy az boérok, az kiké volt az előtt az az dézmálás helyett való jövedelem, azok zúgolódtanak s azoknak mondotta, hogy nem leszen többször, de azok is nem az Nagyságod része felől zúgolódtak, hanem az ő naga része felől. Az Hireza promotiója felől Nagyságod parancsolatjára mindent cselekedik ő kegmével is esztendő eltelvén, mivel minden boérságokat akkor szoktanak változni, de mivel ez mostani boérságokat az ország rendelte volt el, meg nem változtathatja, de az Nagod parancsolatjára addég is böcsülleti és hitele leszen, ha tisztí nem lehet is esztendeig. Paripákat és agákat küld Kegmes uram, megígéré. Száva nevű secretarius levele felől Kegmes uram Szávának magának is kemény szókkal szöklöttem Kegmes uram az vajda előtt is bőven beszéllettem. Az vajda Kegmes uram bizony igen is búsula rajta és ha állapotját nem tudná, kemény büntetés nélkül nem marad vala Száva. De így esett Kegmes uram az írás, hogy hagymázban feküdt Száva hét hétig és eszébe is igen megfogyatkozott volt, az midőre valamenynyére felkőnyebeddik, Fogarásban lévén valami adósi, azok felől akart Kemény János uramnak írni s úgy találta ezt írni az levelet. Ugy ítélem, az vajda is ír Nagodnak mellette s maga is nyavalyás. Egyéb oda be való állapotokról s az Barnoczki haláláról is jövetutomban eleget hallottam. Az Barnoczki halálában nem is kétkelkedtem, mert kegyelmesen emlékezhetik Nagod reá, hogy örökké azt mondottam, hogyha bemegyén, nem leszen jól dolga. Az több állapotokat mivel nem egy nyomon beszéllették, azért nem mertem azokról Nagodnak írni, de ezekről alázatos írásom olvasásával nem terhelem Nagodat, mert Barcsai Ákos uram és Kovácsy Péter uram mindenekről tudósíthatják Nagodat. Az vajda ő naga is azt mondá, hogy az mi hírei lesznek, tudósítja Nagodat ez mostani levelében. Az Abaza passához menetelem felől Kegmes Uram, minthogy ilyen nagy dolog vagyón előtte, az hova immár meg is indúlt és azt az útját immár meg sem változtathatja, főképpen az mint immár bizonyoson is beszélük, hogy Molduában Lupul mind levágatta az törököket; ez mai levelében, az kiben az vajdát sieteti, Abaza passa azt írja, hogy kémje jött meg Lengyelországból s az tatárok megverése után az lengyelek mind házokhoz oszlottak s azért sietne, hogy vigyázatlanúl találná őket. De ennél inkább magyarázzák az emberek sietségét annak, hogy kétkelkénék ezekhez is, azért akarná maga mellé őket kapcsolni. Az portán is igen gyenge rossz állapotját értem, kiről Barcsai Ákos uram és Kovácsy Péter uramék tudósítják Nagodat. Hanem erről így gondolkodtam, hogyha az Nagod kegyelmessége is accedál, hogy mivel az vajda ő naga indulófélben vagyón, itt az ő nagával való

dolgait Nagodnak re infecta nem hagyom, hanem az még megindúl és derekas válaszm nem leszen, ezt sollicitálom addég, mert noha holnapra halasztá vajda ő naga az válaszáást, de én módot nem látok Kegmes Uram. Ezalatt Kovácsy Péter uram Nagodhoz érkezvén, Nagod parancsoljon, ötöd, vagy mennél feljebb, hatod napra az Nagod parancsolatja ide érkezik s ha Nagodnak úgy tesszik, hogy ugyan elmenjek, én elmegyek Kegmes Uram. Immár állapotját is értvén Nagod, ahoz képpst informálhat Nagod engem; ha ugyan el kelletik mennem Abazához, Nagodnak alázatoson könyörgök, költséget is küldjön Nagod. Tartsa meg az úristen stb. Datum ex Bukurest 19. die Julii anno 1633.

Nagodnak alázatos szolgája

szolgál, mig él
Szalánczi István. m. p.

Külczim: Illustrissimo stb. Georgio Rakoczi stb. stb. Domino domino mihi naturaliter clementissimo.

1633. febr.—júl.

Keresztessy Pál főkövetsége.

Keresztessy Pál a Bethlen Gábor iskolájában megizmosodott államférfi volt. Ura és fejedelme a portai ügyekben használta: csakúgy mint utóda Rákóczy. 1633-iki követsége nem ismeretlen a történetben — megjelent az a Török-Magyarkori Államokmánytár II-ik kötetében. Fájdalom azonban a rendelkezésünkre álló gyűjtemény sem szolgáltat ahhoz új adalékokat. Új adatokat azonban igen — Szalánczy és Rákóczy leveleiben. Ezeknek köszönhetjük aztán, hogy azt a zavart, melyet egy szultáni fermánnak hibás keletezése okozott, s melyet fennebb Szalánczy követéségével meg is említettünk, eloszlathatjuk.

Ő vitte magával a szokott évi adót. Meg volt ezen kívül bízva, hogy a hódoltsági ügyekben, a határszéli basák túlkapásai megfékezésére s a havasalföldi vajdai ügyekben előterjesztéseket tegyen. Egyik igen fontos megbízatása a Corvinák visszaszerzése volt. Keresztessynek még 1621. sz. Demeter napja körül kellett volna kimenni — de elindulása 1633. februárra esett. Hogy mily sürgősen várták őt, s a jelentés jöveteléről mennyire csillapítólag hatott, igazolja Szalánczy 1633. márcz. 7-én kelt levele. A követéségére vonatkozó irományok ilyen sorrendben következnek:

1. 1633. febr. 15. Gyula-Fejérvár.

Rákóczy levele a portához: a Budán őrzött Corvinák átengedése ügyében. *Törökm.-Államokmt. II. 185—187.*

2. 1633. febr. 15. Gyula-Fejérvár.

Rákóczy levele a nagyvezérhez: interveniál, hogy Máté havasalföldi vajdaságában megtartassék. U. o. 183—185.

3. 1633. máj. 15. Konstantinápoly.

Keresztessy Pál contractusa, melyben elismeri, hogy Hagai Kornéltól 174 aranyat vett kölcsön. Ez évi dec. 24-én kifizette Mikó (s nem Mikes) főkövet. U. o. 187. l.

4. 1633. jul. 23. Konstantinápoly.

A nagyvezér Rákóczynak. Az évi adó beszedésének s Rákóczy előterjesztései ügyében a határvillongásokról. Töredék. U. o. 179—180.

5. 1633. jul. 23. Konstantinápoly.

A nagyvezér Rákóczynak. Válasz Keresztessy előterjesztéseire. U. o. 189—192.

6. 1633. jul. 23. Konstantinápoly.

Mehemet pasa Rákóczynak. Keresztessy követi eljárásáról: Isak aga küldetett hozzá a portai ajándékokkal. U. o. 192—3.

1633—1634. eleje.

Körössy István kapitálya.

Szalánczyt a kapitályságban Körössy István váltotta fel. Míg 1633. febr. 5-én neveztetett ki, de valószínűleg csak Keresztessy Pállal ment el. Első követjelentései, valamint az utolsók is elvesztek. A Székely Mózes által okozott bonyadalmak kezdete, valamint a Zólyomi-féle mozgalom leverése s az eperjesi tracta s béke az ő idejére esnek.

1. 1633. febr. 5.

Én váradi Körösi István adom emlékezetre, mivel engemet az én Kegmes uram, fejedelmem az tekintetes és nagos Rákóczi Györgyistenkegmességéből Erdély országának fejedelme, Magyarország részének ura és székelyek ispánja az fényes portára a continuus oratorságnak tisztiben akar állatni, esküszöm azért az élő istenre, ki atya, fiú és szentlélek, teljes szentháromság egy bizony isten, hogy én abban az tisztben az megnevezett Kegmes uramnak igaz és hív leszek, barátjának barátja, ellenségének ellensége, valamint az én Kegmes uram vagy most szóval s írással, vagy ezután maga írása, vagy más híve írása vagy izeneti által akármi dologról engemet certificál, tudósít, parancsol, avagy értésemre ad, azt életem, lelkem vesztésével senkinek ki nem jelentem, sem írás, izenet és semmi egyéb kigondolható és kijelenthető eszközökkel írásokkal, szókkal, cselekedetemmél sem az írást magát, se páriáját másnak nem adom. Azonkívül az melyek nem titkosak s rám bízott, bizandók és parancsolandó dolgait ő nagának az én tehetségem szörént híven, igazán igyekezem végben vinni s az mikről ő nagát tudósítanom kelljen, azt is idejében igyeközöm végben vinni s az melyekből pedig kára, veszedelme következhetnék, vagy haszna, előmenete ő nagának, azokat is el nem titkolom, hanem hova hamarébb lehet, megjelentem, egyszóval a miből ő naga hasznát, előmenetelit, megmaradását eszemben veszek, azt teljes erőm szörént promoteálni, végben vinni igyöközöm, mindennemő dolgaira ő nagának, az

melyek az én tisztemre nézendők, oly gondot viselek, hogy abból ő nagának országának java, ne kára következze, az magam hasznánál mindenben előbb viselvén az ő naga és országa javát. Melynek megtartása meg is engemet isten úgy segéljen s úgy adja lelkemnek idvességét. Datum Albae-Juliae die 6. Februarii anno 1633.

Idem qui supra
Stephanus Keöreössy m. p.

(P. H.)

Hátlapján: 1633. 8. Februarii. Körössi István kapitihája uram reversalisa.

2. 1633. j u l. 21.

Barcsai Ákos ez hónap 23. napján szintén ebédünk felett juta meg s azután Kegdnek két rendbéli levelét adá meg, egyiket Kegd 6. Junii írta volt. Az hunyadi görögről Kegld az miről nekünk írt volt, arra úgy jut eszünkben, Kegdnek választ írtunk volt. Annál egyebet most is nem írhatunk. Az minemű kérdési voltak az vezérnek Kegdtől, mi elhittük, azokra alkalmatosságot innen kívül adtak az vezérnek. Mert látja isten Kőrösi uram, mi az budai vezérhez igen nagy jóakarattal volnánk, okot nem is adtunk semmi idegenségre, sőt tisztességes ajándékunkkal kétszer látogattuk meg, elsőben Nándor Fejérvárat Nagy Pál urammal, egy szép kocsi-val, előttevaló négy lóval, ennehány öreg kupákkal, azután Tholdalaghi urammal, akkor is 1500 tallért kültünk neki. Ő minket egyszer látogatott meg, akkor is egy roszt lovat küldött. De mi ilyen jó akaratunkért azt vöttük ő nagától, hogyha succedál vala Zólyomi uramnak az szándéka, bizony csak ellenünk léssen vala, az mint mi azt már bizonyosan értjük; holott ha az jó budai vezér ő naga nekünk igaz jóakarónk lött volna, akármit urgeált volna is, de vagy hírönnké kellett volna tenni, avagy Zólyomi uramat meginteni, hírönnk nélkül ne cselekedje, avagy tőlünk megértene, vagy-e hírönnkel, mert ha ő naga hatalmas császár híre nélkülöl mi velünk tractálna, hatalmas császár méltóságában s az ő naga hűségében lenne bántódás. Zólyomi uram nekünk ennéhány izben való köteles szolgálk levén, akár jót, akár rosztat traktált, de hűsége ellen esett s cselekedett, valamit hírönnk nélkülöl mívelt. Az penig nekünk hírönnkel nem volt. Másik, hogy mi voltunk Erdélynek isten kegméből fejedelme, az mi méltóságunkat is előtte kellett volna Zólyomi uramnak viselni s ő nagának is nem kellett volna jó szót adni Zólyomi uramnak. Harmadik, ha ő az mi hírönnk, engedelme nélkülöl akart volna hadakozni, azzal is méltóságunkat bántotta volna meg, mintha mi is nem voltunk volna elegek, vagy kedvetlenek hatalmas csá-

szár szolgálatjára. Hallottuk, hogy az vezér ő naga arról tött volna panaszkodást, mi Abaza passának akarnánk szerezni az budai vezérséget, kiből mi bizony nem munkálkodtunk soha, holott istennek hála, volt annira való elménk, meg tudtuk gondolni az ő naga kijövetelében fő követink mire ajánlották mi szónkkal ő nagának magokat. Más az, tudtam én azt, ő naga nekünk többet szolgálhat. 3. Az mint maga is ő naga nekünk ajánlotta magát az jó akaratra, ha rajtunk állott volna, látja isten, nagybbrá promoteáltuk volna, azt nem tagadom, nem dicsírtém volna Abaza passát, mert tisztesség adassék mindennek, de külső messze szolgálatát Murteza passának s Abaza passának én nem igen látom itt lenni mását. Irhatnék Kegdnek arról is bőven, palatínust is micsoda levelekkel bízatta az vezér ő naga, hogy nekünk hatalmas császár segítséget nem ad; többet is, de elhagyom, csak vegye ő naga az mi atyafiságunkat s adja meg illendő böcsületünket, bizony mi igaz jóakarói leszünk, de Kőrösi uram az tisztesség nem szokott egy szálláson lakni az fősvénységgel. Most is hogy Barcsay uram Budára beérkezett s felvitette az vezér, elsőben is azt tudakozták belső emberi, hoztak-e aranyat, tallért, hintót, lovakat. Mondotta Barcsay uram, ő nem vitt, sokat ült az ajtó előtt, úgy lőtt azután szemben véle. Husszon passa is szereti vala az adomot, de bezzeg nem így. Mi istennek hála, ugyan adhatnánk egy vezérnek akármikor is, de tudván jól természeteket, egyszer-egyenek ha mit az ember extra ordinem, az másik is meg kezdi kívánni, ő sem tartván alábbvaló embernek magát másnál és így egy ujjabb abusús kél fel ez szegény hazában mely hogysen mint mi időkből lenne, készebbek volnánk halált kóstolni, mert ha az úristen reásegít s az haza fiai is jámborok lesznek, mi jövődöben Erdély soha bizony Moldovává, Havasalföldévé nem leszen. Azt is meg merték mondani Barcsai uramnak, nem így jött vala bezzeg im előtted ide az német császár követe, hanem mindennek ajándékot adott be. Azért jött volt, hogy az fejedelemnek segítséget ne adjon az vezér, maga ha meggondolnák, bizony valami ajándokot elvesznek az német részről, azzal magoknak ártanak mind most s mind jövődöben. Szultán Szulimán János királt, Bocskai István *(itt üres hely hagyva)* ingyen segítette, nemhogy pénzt, ajándékot kért volna. De inkább adtanak nekik, Báthori Istvánnak is, mert akkor az nagy hatalmas észszel bíró emberek feltalálták azt, ha Erdély német kezében esik, nem fog használni hatalmas császárnak s bizony addig is volt hatalmas császár portájának jobban dolga s úgy virágzott szerencséje, még érdemre, szolgálatra osztották az tiszteket és nem adományokért, hanem hűséges magokviseléséért és jó szolgálatjokért volt böcsületek, tekintetek, de miolta pénz adnak mindent s csak azért vagyon az tekintet, száll-

dogálni is kezdett bizony állapotjok, azolta ölik, fogyasztják egymást. Murat passának én mennit szolgáltam, tudja az porta s talám az mi tekintetünk is segített neki, hogy temesvári pasává tevék. Azelőtt való passák idejében mind csendesség volt, azolta már csak vesződnek. Bizony méltatlan is, kit meg fog hallani az vezér is Maharim passa igen régi ravasz ember, kit mi attul fogva esmérünk, mikor Szinán passa Bocskai idejében az atyámhoz jött vala Ónodban, ő bizony mindenütt valahul lakott, de háborúságnak kellett ott lenni s az mit ifjúságában követett, az vénségében is nem akarja elhadni. Ha mi hatalmas császár hozzánk való jó akaratjában kétségeskednénk is, nem volna csuda, mert mi elhagyván magyarországi nagy uraságunkat, megvetvén római császár ő felsége jóakaróját, hatalmas császár országában jövéen, reánk jövéen palatinus oztán hamar, soha az ő hatalmassága hadai fel nem ülének tempestive mellettünk, kit tud Kegd maga, azután Haszon passa s az egész porta akaratjából meg kelletvén gyalázatunkra békélnünk palatinussal, ugyan az vezér tetszéséből az más párti hajdúk közül Dereczkére szállítván, azoknak is nem nyerhettünk szabadságot, holott abban is mi hatalmas császárnak akartuk hűségünket megmutatni, leoldván német császár oldaláról az kardot s hatalmas császárunk oldalára kötvén, holott ha mi római császárnak úgy szolgáltunk volna, mint ő hatalmaságának, nem Dereczkét, tíz olyan Dereczkét is megnyerhettünk volna. Azután csak egy esztendőbeli adaját sem nyerhetünk meg országunknak. Az könyvekért is nem sok, most érettek az budai vezér ötezer tallért kíván, meg se akarja mutatni penig az könyveket emberünknek, noha az mint mi halljuk, még ezelőtt sok idővel igen kiadták volt római császár ő felgeknek az javát. Ithon Székely Moizesék is elszökvén, minden mód nélkül, igaz út kívül elárulván, befogadták őket, holott bizony szómra írom Kegdnek, az mely mezei katonák ez tavaszon elárulván, elszökének, sohült római császár végházaiban egyet is közzülök be nem fogadtanak, maga im 15 egész holnapja, hogy római császárral ő felgével sem vagyon, sem nincsen derekas békességünk; kit mi mind az ő hatalmasságához való hűségünkben cselekedtünk, ezután is az életét is odakösse bizvást bár Kegd (kiről ez levelünk által ugyan assecuráljuk Kegdet) csak ő hatalmassága tartson meg minket athnaméja szerint fejedelemségünkben, oltalmazzon meg is mind magyarországi uraságunkban, javainkban, fejedelemségünkben is, mi igaz hitünkre írjuk Kőrösi uram, el nem szakadunk ő hatalmasságától és nem hajlunk az némethez, hanem életünket magunknak itt az ő hatalmassága hűségében végezzük el s gyermekinket is itt benn akarjuk vala megtelepíteni, ha ő hatalmassága az kívánt assecuratóriát hittel úgy adja vala, mint mi kívántunk nem kétséges értelemmel s bízhatunk vala tökéletesen, hogy hol-

tunk után is gyermekünket ő hatalmassága meg fogja oltalmazni. De mivel nem impetrálhatánk hittel sem úgy, kin mi is megnyughattunk volna, kintelenek vagyunk gyermekünket Magyarországbán telepítenünk, úgy vagyon, mi ezután sem mondjuk, hogy itt benn nem telepítjük meg, ha ő hatalmassága megadja hittel az assecuratoriát és úgy hogy ne legyen conditióval, kétfelé való értelemmel, melyet ha mi római császártól kívánnánk s oda ilyen nagy hűséggel volnánk, bizony-bizony egy szónkkal mindjárt megnyerhetnénk. Hogy hírekkel ritkán tudósítom, azt gonosz végre nem kell ő nagának az vezérnek venni, mert kordolt futó és kétséges hírt én bizony Kőrösi uram nem akarok írni, hanem bizonyost, mert el akarom kerülni, ne legyen kétséges hír, az kit ő hatalmasságának értésére adok, de valamikor igaz s bizonyos hírem érkezik, reá felelhet. Kegd az vezérnek, el nem múlatom megírni. Ki 100, ki 150, ki 80, ki 70 mélyföld, az honnét az hírt hozzák, nem járhatnak emberim kíváltképpen császár birodalmán, nilván sokat kell kerengeniek, hamar meg nem jöhetnek. Hatalmas császárnak mihozzánk kétsége méltán és helyesen bizony nem lehet. Első ratió, mert én hittel vagyok ő hatalmasságának köteles inauguratiómkor, hogy ő hatalmasságától el nem szakadok, hitemmel pedig én bizony soha nem jádszottam, annál inkább bizony nem játszom, mert az én istenemnek áldott legyen szent neve, soha senki szememre nem vetheti, az kinek megesküdtem, meg nem állottam volna.

2. Hogy én szabad jóakarombúl, nem lévén senki kén telensége rajtam, jöttem el lakóhelyemből az ő hatalmassága szolgálatjára, mert én az németet soha nem szerettem.

3. Nem is az szükség hozott el, mert nekem ott is elég volt, hanem csak az ő hatalmasságához való jó akarat, hűség, bizodalom.

4. Tudom én, az német gyűlöli az én nemzetemet, kivel ekkédig is keményebben bánt volna, ha tőlök nem tartana.

5. Hitem sem egyez véle, kit eddig is Magyarországbán inkább persecuált volna, ha mi itt nem lagnánk.

6. Én az németnek nem hihetek, mert szegény fejedelmet is én hittam vala ki, ide is kedve ellen jöttem.

7. Nekem még hatalmas császártól is nem volt bántódásom.

8. Inkább akarok itt fejedelem lenni, mintsem amott nálamnál rosza bbtól is függjek.

9. Nem úgy sollicitáltam én az ő hatalmassága segítséget esztendőttől fogva, hogy magamra kétséget vonjak s ha ő naga megértén Juszup agátúl, micsoda tanácsot adtunk volna mi Recsep passának, bizony abból is igaz hűségünk, tökéletességünk esmerszik meg,

10. Most is az tractát, látja az igaz isten, régen végben

vihettük volna, ha ő hatalmasságának igaz szolgálói, hívei nem volnánk, igaz, tiszta orczával írom Kgdnek, nem Munkácsot, de Regéczet, Tokajt is ide adnák, ha az ő kívánságok szerint cselekednénk, sőt ha az Tiszáig kívánnánk is, csak mennénk segítségre, ide adnák életemig, igazsággal írom Kgdnek.

12. Én gyermekségmentől fogva inkább szerettem, kerestem az jó hírt, nevet, böcsületet, az atyám is jó hírnévvel ment koporsójában, mi is úgy akarunk menni.

Ezeket az ratiókat ha jól megfontolja az fővezér ő naga, bizony megnyughatnék az mi hűségünkben, csak mi onnét meg ne bántassunk és beszökött árulóinknak ne adassék oltalom. Most is iterálok Kőrösi uram felső írásomat, csak az porta minket meg ne keserítsen ok nélkül, méltatlanul, tartson meg s oltalmazzon meg mindenek ellen fejedelemségünkben, magyarországi uraságunkban is gyermekimmel együtt, soha bizony én el nem szakadok tőle, sem én miattam bűja, bántódása nem történik s ha Kgdnek tetszendik, ezeket Juszup aga előtt megolvassa is rész szerint, az minket illendőnek ítel, nem bánom, sőt még az vezérnek is, higgyék el, hogy mi igaz híve, szolgálja vagyunk hatalmas császárnak s ha az némettel való békességemet bánják, csak adjanak elegendő segítséget, abból is, az mi nekik tetszik, kész leszek azt cselekednem s azzal is megmutatom igaz hűségemet; avagy ha véghez nem menne az békesség, csak assecuráljon hatalmas császár, hogy szerencsétlen állapotomban is megsegít, magam is megindulok. Igazság szerint panaszt országom nevével Kőrösi uram bizony senki nem vehet. Elhittem, Székely Moisesék ezt kezdi azért követni, de bírja arra Kgd az vezért, ha egyéb móddal Kgd eleit nem vehetné, küldje hiteles emberét ki az vezér, láttassa meg, értse meg azáltal az dolgokat s ha mi találtatunk illetlen magunk viseletlenségben, gondviseletlenségben, bár megpirongasson az vezér s az orczákn is piruljon meg érte, de ezt Kgd igen eleiben adja az vezérnek. Az Székely Moisesék elmenetelit német praktikának tartsa ő naga, mert ezelőtt is szegény fejedelem halála után ő volt egyik, ki Csáky mellé vont, német kézben akarta adni az országot, kit abból is elhihet ő naga, míg reméllették, hogy mi megbékéllünk az némettel, addég nem mentenek el, sem el nem árúltanak, hanem midőn hadban hirdető parancsolatunk kiment volna, úgy szöktek el, hogy azzal minekünk akadált csináljanak. Magadtúl azt is megmondhatod, de nem mi szónkkal, fél is attúl, ha mi ellenünk kezdenék azokat oltalmazni és az mi hűséges szolgálatunkat azokénál az rosszakénál kevesebbre kezdené hatalmas császár böcsülni, annál inkább megbékéllünk az némettel s onnat is adatik ok arra is, hogy mi magunkra minden módon gondot viselünk s az ő hatalmassága atthnaméja is meg fogna bántódni, az ő hatalmassága országának

terjesztésében is ő nagok miatt lenne akadályunk, magátúl Kegd megmondhat alkalmas ijesztő dolgokat. Petki Ferencznek itt benn cancellarius leánya lévén felesége, azzal meg nem elégedvén, latrúl, paráznájúl, fertelmesül élt s kit törvénnel akarván cancellarius uram prosequálni, törekedtenek mellette Apafi uramék, az jámbor úremler nem akarván terjeszteti maga gyalázatjára is rosz magaviseletét, úgy engedett volt meg neki, ezután jámborúl él feleségével, meglegszik, kötvén arra magát, ha meg nem állaná, feje, jószága veszszen el érette s meg nem állván, tartván latorsága miatt vallandó büntetését, az előtt szökött el. Székely Mojsesnek penig semmi bántódása nem volt, királybíró volt Udvarhelyszékben. Egy Horváth István pápista legény, az Dunántúl való, ott is emberhalálban leledzett volt, nem lehetett maradása s most kezdettem hallani, jött s ment Eperjesre ez tracta alatt s onnat hozott practikákat s az többi is ki proscriptus, ki zsidó közzülök, kik ellen Kegdnek mind méltóságunkat, böcsületünket, fejedelmi állapotunkat mint kellessék oltalmazni, őrzeti, bíztuk az Kegd hozzánkvaló hűségére, kötelességére és industriájára is. Im az gyalogkapitányunkat is Temesvárra küldöttük tisztességes állapotall, Tholdalaghi Mihály uramat az budai vezérhez, annak is küldünk. Az fővezérnek is 10 nap alatt igen szép ezüstből álló patika-ládát akarunk megindítani. Az mufftinak Ibrahim effendinek is illendő ajándékot akarunk küldeni, megválík Kőrösi uram, küld-e vagy egy jó lovat azután az fővezér. Az ország adaját is minden bizonynyal higgye Kegld, karácsonra beküldjük, minden tehetségünkkel azon lévén, Kegd helyett is mást küldjünk. Az oda be való hírekkell, hogy Kegd is éltet, kedvesen vettük Kegdtől, ezután is el ne mulassa Kegd. Abaza passával semmi szövetségem nincsen, Máthé vajdával is, mint szomszédommal s hatalmas császár hívével, szükség atyafiúságban élnem. Hogy császár keményen viseli, kettőt várok ki belőle, vagy igen nagy javára, avagy igen nagy hatalmas kárára leszen ő hatalmasságának, mert az, kiket a félelem teszen vagy tart hűségben, nem volt soha hasznos és bátorságos állapot. Borsos Tamás hogy kapitánya legyen, vagy követséget hordozzon, mi időnkben nem kell attúl tartani. Jenő is mi időnkben övék bizony nem leszen, mert igazsággal írom Kegdnek, készebb volnék ez mostani állapotomat elhagyni, hogysem mint mi azt cselekednénk. Zöldfikárnak im irattunk levelet, adja Kegd neki. Budáról írja Barcsai uram, az vezér Váradon, vagy Jenőben akarná, hogy tractáltatnék az jenei dolog, kiből hol járjon elméjek és mit halásznának, Kegd felérheti elméjével. Mi azt akarjuk, közhelyen legyen, de hogy itt kin eligazodhassék, azt mi nem hisszük. Az mint feljebb íránk, küldünk tisztességes ajándékot az vezérnek rövid nap. Nekünk ugyan Tholdalaghi uram által izente volt

az fővezér, hogy egy főlovat küld, megváltik azután, ha elküldi. Az muszka követnek is ím irattunk, szükség Kegdnek salutálni és hozzánk édesíteni, tractálni is módjával vélek arról az dologról, kiről Keresztesi uramnak volt tanúsága. Az titulusát írassa ottbenn meg Kegd, kiben az mi méltóságunkat, böcsületünket mint viselje előtte Kegd, álljon hűségében. Az Velencez felől való hírei Cornelius uramnak nem egyeznek az mienkkel, az mint azt Kegdnek ezelőtt harmad vagy negyednappal írt levelünkben értésére adtuk Kegdnek. Strasburgh hogy innét oda be irogatott híreket, az nem első dolga volt, melytől meg sem örézhetjük, mert ittben Kőrös uram az menni elegy-belegy vallású egyeledett nép lakik, pénzzel mindjárt talál árulókat, mi felőlünk is tavaly Váradról igen böcsтеленül írt vala Cornelius uramnak, mely levele kezünkben akadván, azolta nem hihetünk neki s talám be is küldjük levelének mását Kegyelmednek, ha ellenünk ugyan vádoskodni kezdene. Azt is vesse szemére Kegd, ím egy csomó levelet is kültünk neki szólót Kegd kezében, magunk is írtunk neki, kinek páriáját is kültük Kegdnek, jó alkalmatossággal adja meg Kegd neki és minden ellenünk való rossz igyekezetét is elrontsa Kegd, megmutogatván az vezérnek, az portára is nem a principális hírével ment, annál inkább ellenünk nem azok parancsolatjából vádaskodik, az mint ez világosan kitetszik az Oxienster uram leveléből, kit Strasburnak írt. Az budai vezérnek is micsoða levelet írt volt egyet Nándor-Fejérvárról, ím mind olaszúl, deákúl is megfordítván, megkülfitem Kgdnek, az mikor mód adatik benne, mind szemére vetheti Kegd. Az patriárhával is Kegd szemben legyen, persuadeálja neki Strasburgot intse meg, fejedelmi méltóságunkat ne mocskolja, mert az úristen bizony megbünteti, ha az mi hozzájaváló jó indulatunkat háládatlansággal fizeti. Kegd az vezért ő nagát salutálhatja és megmondhatja, mi hatalmas császárnak igaz híve vagyunk s ebben is akarjuk életünket elfogyatni, csak onnét is legyen megadatva az nekünk, az mit feljebb íránk Kegdnek, két helyen is. Híreket ha ritkán írunk, okát annak esmérje ő nga, messze az hely, az honnét az hírek kell jönni, sokat kell emberinknek kerengeni s nem akarván bizonytalan hírt írni ő nagának, azért késik levelünk, de valamikor bizonyos hírünk leszen, tudósítjuk ő nagát róla. Nem ártana Kegdnek az vezértől két úti levelet szerezni, egyik szolgálna Nándor-Fejérvár-felé, mivel azon pósták is vannak, másik ugyanerre az havasali útra, talám meg is lenne haszna és hamarább mehetnének be emberink. 3. die hujus mensis írt levelét is Kegdnek megadá Ákos. Barnoczkinak halálát már azelőtt is értettük vala, ha hatalmas császárnak atnaméja volt nála s arra ment be, bezzeg mi nem dicsírjük, hogy úgy lőtt halála. Az vadászi dolgokról az vezért is megtaláltattuk volt. Az is meg-

parancsolta volt az spaiának, ne háborgassa. Most nem küldöm meg az vezérnek az parancsolatot, meg fogom tartani s ha szükségünk leszen reá, akkor élhetünk vele. Jobb, hogy protectionálist Kegd nem vött, jól vagyon az levél írva. Zmolniczka megvétele mi is hallottuk, még többet is, de meg mi bizonynyal nem merjük írni, óránként várunk embert onnat, megírjuk, ha mi bizonyost érthetünk. Az Ahmet aga embere elérkezett, de igen olcsón kéri az marhákat, azt mondja, Kegd úgy bízatta volna, három forinton jó meddű tehenet vehetnének itt ben, maga bizonynyal higgye Kegd, haton is elkél az igen java; alkhathunk-e meg vele, nem-e, bizontalanok vagyunk benne. Ha megalkhatunk, jövődöben is elég marhát adhatunk neki, mind juhot és egyébféle barmot. Az mi köves marhát kiküldött, láttuk, de kételkedünk, az gyűrűben való kő igaz gyémánt legyen, mivel igen kék színt mutat, gyémánt pedig oly színű nem szokott lenni, hanem égett safir. Az két csausznak is küldünk s Kegdnek küldjük. Ím Juszup agának huszonöt aranyat kültünk, adja meg Kegd neki; ezután sem fogjuk hadni, csak viselje híven magát. Murtezán passának most is irattunk, azt is küldje embere kezében. Ezután sem fogjuk elmúlatni. Huszszain agának Kegd meg adja levelünket és köszöntse mi szónkkal. Moissen vajda ha magát megböcsüli, nem leszünk gonoszszal neki. Az leveleket mind visszahozták, az köztök való egyenetlenséget ezelőtt is értettem, ők is hányatlan kezdették. Az persa ha egymás között láttatik is egyenetlenkedni, de ha szerencse sem szolgál, segítséget sem adnak neki, megegyez békesség által az nagyobb persával. Az csizmadiának az leszen valamie contentáltatjuk, de nekünk is 1000 tallérunkkal volnának adósak, azt sem tudják, honnét megfizetni, mesterséggel szolgálják s fizessék ki s ha addég élünk s ők is élnek, annak bizony semmie sincsen. Az új muszka követ mit fog végben vihetni s egyéb állapotok is mint fognak ott forgani, el ne múlasson Kegd bennünket róla tudósítani. Kegd azon legyen, szemben lehessen vele, az mint feljebb is íránk s igen is esmeretséget vessen Kegd vele. Az méregben való jáspis-kővel ha elkészülnek, jó mód alatt küldje ki Kegd. Abaza passa nekünk szálló levelét csak egyet is hogy elvött, vagy felszakasztott volna, nem értettük, másokét bizony lehet, ezután is nem árt Kegdnek, abban okosan viselni magát. Kovácsy Pétertől küldött levelére Kegdnek noha választ írtunk most is mindazáltal személyekre akaránk magunkat resorválni. Az Barnóczki mellett írt levelünket Kovács Péter visszahozta. Barcsai Sándortól Kegd Budáról levelet ne várjon. Munkácsot császár úgy vagyon, nekünk megígírte volna, de mivel az mellett oly dolgokat kívánja, melyet ha mi megcselekednénk, hatalmas császárhoz való hűségünk is megbántódnék. Oly conditionokat is proponáltak előnkben, kire ha rámennénk, mind böcsüle-

tünk, conscientiánk, jó hírünk, nevünk, jövődő veszedelmünk következnek és sértődnek meg vele. Erre nézve mi semmi úton reá nem akarunk menni, nem akarván ő hatalmassága előtt is az mi igaz hűségünket kétségessé tenni, vagy segít meg ő hatalmasága, avagy nem; de mi igaz hűségünket életünk fogyásával is meg akarjuk tartani. Kegd azért így tudósíthatja az fővezért s ha a végben nem megyen az eperjesi tracta minden tehetségével azon legyen Kegd, ha semmi lött okon segítséget nem adnának is, hátul tőlök ne legyen tartásunk, kiről mivel Kegdnek ezelőtt 4 nappal írtunk, most arról bővebben nem írunk; adott az úristen jó elmét Kegdnek s meg tudja Kegd gondolni, abban az állapotban is mit kívánjon az hozzánk való igaz hűsége, kötelessége eperjesi tractát; ím majd 3 hete leszen, hogy császár részéről mind csak vontatják az oda fel való állapatra, hogy vagy megbékéljenek, vagy megharcoljanak. De az mint ez estve hozák háromfelől is, ha derekason nem is, részszerint itt Slésiában megkezdettek verekedni, kit csak 5 nap alatt is reméllem, meg fogunk hallani, addég Kegd ne hirdesse. Úgy hozták nekünk, Volstánt verték volna meg, valami bizonyost érthetek, éjjel nappal megírjuk, de kardét, hamis hírt mi bizony nem akarunk írni, eddég szerzett abbeli hitelünket nem akarjuk elveszteni. Az bizony dolog Kőrösi uram, ha most keményen fognánk az dologhoz mind két részről, az életemet merném hozzákötöni, ideadnák az Tiszáig, ha többet nem is, noha ők nem akarják felbontani az frigyét, azt mondják, de az bizony régen felbomlott. Ím csak ezelőtt harmadfél héttel voltak az törökök 2000 lóval, Gyarmat, Szécsén alá mentek, sokat le is vágtak az magyarokban, csakhogy ágyúval várat nem szállottak még eddig, de azonkívül minden ellenséges dolog, meg vagyon az két részről. Lenne csak jó állapotja az németnek, békélhetnék meg ellenségivel, bizony nem mondaná azt, hogy nem bomlott fel az békesség, az életemet kötöm hozzá, mindjárt reája jönnének hatalmas császárra. De ámbár ne bontsák, ha segítséget nem adnak is, csak adjon hatalmas császár hitlevelet, ha szerencsétlen állapot találna (kit isten eltávoztasson) megsegít ő hatalmassága és meg is oltalmaz mind erdéli fejedelemségemben s mind magyarországi uraságomban s ha az hadakozás alatt holtom történnék is, gyermekimet megoltalmazza magyarországi uraságokban, meglátják, mit viszek végben az mostani alkalmatossággal, mert én magamtúl is elég volnék most dolgomnak végbenvitelére az keresztyén fejedelmek árnyéka alatt. Ha azt sem akarják, nem is assecurálnak, magokra vessenek, ha nekünk meg kellettnek békélnünk akármilyen módon is római császárral. Hogy Kegd ott való állapotban contentus, azt bizony kegmes füllel értjük, azt is igen akarjuk, hogy Kegdnek az nagy emberek

előtt tekinteti is vagyon, kik hogy Kegd igen-igen örizzen, felette igen-igen szükséges; el is hittük, Kegd azt is fogja követni. Ha végben menne Eperjest az tracta, valóban szükség volna Kegdnek ottbenn vigyázni, mint viszik be az diplomát, hogy római császár követe eleiben ne küldjenek, azon legyen Kegd, minthogy az porta állapátja igen változó. Ha Kegd eszében venné, hogy az, két Oláhországban újabb vajdákat akarnának adni, érte legyen Kegd, megkötelezhesse, melyről az vezérnek küldendő ajándékomat az kitől beküldöm, bővebben írok Kegdnek. Leon vajda ha megszabadulna, talán ezután inkább meg tudná böcsülni az mi jóakaratomkat. Az mint ezelőtt is megírtuk Kegdnek, minden úton azon vagyunk, kihozassuk Kegdet. Az vezért Kegd igen szeretettel köszöntse mi szónkkal is, az mostani történt elárult emberek dolgában mint fogja magát viselni, megtapasztalhatja Kegd minden hozzánkvaló igaz jóakarátját. Zöldfikárnak megküldjük az gyűrűt, a francziai király követének választ írtunk, Cornelius uramnak is írtunk, adja meg Kegd nekik levelünket. Adja isten, hallhassunk minden jót Kgd felől. Datum Albae-Juliae 25. Julii anno 1633.

Ez levelünket már be akarjuk vala csinálni, érkezék egy katona Karán-Sebesből, mit írjon az temesvári passa nekik, ím Kegdnek in specie beküldöttük. Megérti Kegd ebből is hozzánkvaló jó akaratja mennire terjedjen. Úgy halljuk, már Jenőt, Lugast, Karánsebest az vaskapúig odaigírték. Mint kellessék Kegdnek ezeknek lator istentelen igyekezeteknek ellene állani magátúl is meggondolhatja, melyre mind hozzánk való tökéletes igaz hűsége, kötelessége, ösztön lehet s mind édes hazájához, nemzetihez való szereteti. Mi is nemsokára még ennél is bővebben írunk Kegdnek. Az temesvári passa levelét Kegd el ne veszesse, megtartsa; az vezérnek mind placide s mind keményen eleiben adja, ezek mind hamisan, istentelenül árultak el. Székely Mózes nekünk erős hittel volt köteles, semmi bántódása nem volt, Petky Ferencz s az többi micsodások, arról írtunk feljebb Kegdnek. Az vezérrel iratni kellene az temesvári passának, ilyen rossz dolgokban ne avassa magát, ne idegenítse hatalmas császár hivét. Magátúl Kegd azt is megmondhatja, magoknak tesznek effélével kárt, mintsem hasznót. Mint fogja magát az vezér viselni s micsoda választ teszen, mindjárt eszében veheti Kegd s éjjel-nappal tudósítson Kegd mindenekről. Kegd ezt tartsa igen elméjében s azt is állassa, hogy ezek: Csáki és több németes emberek praktikájából mentenek el s ha szintén magának láttatik halászni is, de az csak külső színe, annak egyik ratio, mert azt magok is eszekben vehetik. Székely Moizesnek arra való elméje, értékje, állapotja nincsen, hogy egy országot el tudna igazgatni, 2. hogy itt benn is semmi tekintet reá, 3. nem arra való is, 4. nem is vitéz ember,

hanem azt taszították elő, hogyha succedál, másnak keresse. Másikat azt állassa Kegd, hogy látván indulásunkra való szándékunkat, azzal is azt akarnák meggátolni az németes emberek, vevén eszekben, hogy immár egyéb remediumok ennél nem lehet, kivel az portának akarnának kárt tenni s az német császárnak hasznót. 5. Hogy ez mind palatinus praktikája, mert ím nem régen is abban mesterkedett, miképpen életünket elfogyassa, reánk akarván Praepostvárit támasztani, akkor ez nem succedálván neki, most ehhez fogott; azt Kegd bizonynyal elhiggyje, az mely Horváth István nevű ifjú legény bement velek, az járt Eperjesre császár commissariusihoz s onnat hozott informatiót, tanúságot.

(Rákóczy levele Kőrösy Istvánhoz.)

3. 1633. s z e p t. 4.

Az úristen minden üdvösséges jókkal áldja meg Kegdet.

Mi Kőrösi uram az úristennek szent áldásából békességben, csendességben és tűrhető állapattal vagyunk. Az mi dolgok eddig történtenek, azokról Kegdnek azt is adhatjuk értésére, az eperjesi tracta végben ment és megalkudtak. Munkács mienk leszen, az fejedelemsasszont esztendő alatt százezer forintról kellett contentálnunk. Az mi marhája Munkácsban leszen, azt az diplomának permutatója után ki kell adnunk, az melyek itt benn vadnak azokat esztendő alatt kell restituálnunk. Itt benn is leszen annyi marhája közel, mind Munkácsban. Talám esztendő alatt változhatik jobban az oda fel való állapot; az fejedelemsasszony is meghalhat. Kegd azért igen szorgalmatos vigyázásban legyen, küldik-e be diplománkat, akármi formán publicálják-e. Az Ahmet aga embre azután magát gondolván, elvevé marhát, reggel indul meg vele. Itt benn való emberek árulták vala meg, tőlünk azt látván s még úgy vevé el. Én soha annál czigányabb embert, semmi nemzetet nem láttam. Adja Isten, hallhassunk minden jót Kegd felől Datum Albae Juliae 4. Septembris anno 1633.

G. Rakocy. m. p.

Zöldfikárnak öt medddő tehenet, Juszup agának isannyit küldtünk. Hogy az békesség végben ment, Kegd csak magának tartsa. Fiát Zsigmondot mégis arestálva tartja az Temesvári passa.

Ez levelünket Kegdnek Kőrösi uram tegnap akartuk elküldeni még reggel s be is volt pecsételve, de reménség alatt várakoztunk Pap Mártonra, kiben meg sem családkozánk, mert ez estve 6 órakor jutta meg. Az Székely Mojzesék állapotjáról Kegdnek nem írok, sem egyéb dolgokról, mert azok múlhatók, hanem értvén az Strasburg háládatlan magaviselését, arról írok Kegdnek. Az mely levelemet mutogatják, azt én jó végre adtam

neki s akkor mi nem is láttunk semmit olyat rövid elménk szerint benne lenni, ki most, vagy jövődöben megárthatna, de ha ártana is, azt vissza nem vonhatjuk. Az úristen gondunkat viseli, multa cadunt inter calicem sublimaque labora s noha mi Kegdet az fejedelemasszonynyal való dolgairól az főkövetek által akartuk informálni, de mivel Kegdnek az békességet az fővezérnek is már meg kell jelenteni, im ugyan fundementaliter informáljuk arról is, mivel fogyatkoztunk mi meg az keresztyén unitus fejedelmekhez való bizodalomban, kiről Kegdnek mind irásokat küldtünk az végre is, hogy Cornelius uramat informálhassa Kegd, mert Strassburggal Kegd semmitsem tractáljon, se communicáljon, hanem ha az vezér, vagy császár előtt, muffti előtt vádolna, annak obviáljon Kegd. Most Cornelius uramnak sem irtam, Kegd se jelentse, hogy Pap Márton megérkezett már hozzánk. Azután választ teszünk neki is illendő módon. Azt megmondhatja Kegd Cornelius uramnak, vagyon hírünkkel mért ment be Strasburg az portára s tart Kegd, nagy kárt ne szerezzen az keresztn fejedelmeknek az mi hozzájuk való jóakaratumban. Az eperjesi tracta, vagyon három egész holnapja, csak ezen forgott, hogy az fejedelemasszonnak mindjárt megadjuk az százezer forintot és hatezer aranyat, azonkívül minden javait Munkácsban, itt benn legyenek, kinek okát elménkben azt tanálván, hogy azzal ők az unitus fejedelmek ellen akarnának élni, soha mi arra nem mentünk, el is akartuk az tractát hagyni, hanem sok veszekedés utján így concludáltunk, hogy valami kész pénz nekünk az fejedelemasszonnak kellene adnunk, vagy egyszer, kétszer, háromszor adjuk meg, de esztendő alatt legyen, magunknak rescerválván ennek akármikor betételét szabad akaratumban lenni. Második kívánságok az volt, az ingó marhának beadása az diploma megcserélése után, abból meg azt concludáltuk, hogy valamik Munkácsban lesznek, azokat kiadjuk, azt megis kell cselekednünk, de az mely marhái az fejedelemasszonnak itt benn lesznek, azokat esztendő alatt adjuk meg, vagy ha mit azokban elkölténk, vagy elő nem adhatnánk, vagy adni nem akarnánk, az árokat adjuk meg. Azt is az unitus fejedelmekre nézve cseledtük mivel mi valami derekas ezüst és egyéb drága marhái voltak az fejedelemasszonynak Munkácsban, annak bizony nagyobb része itt benn vagyon, Munkácsban harmad vagy negyed része sincs bizony. Ezeket mi azért végeztük, egy esztendő alatt sok dolog történhetik, császár is meghalhat vagy állapotja változhatik s az fejedelemasszony is meghalhat. Azonban talám az unitus fejedelmek közül is az kik atyjafiai lesznek fejedelemasszonnak mutatnak securitást mi nekünk, ki mellett mi is bátorsággal megtarthassuk az fejedelemasszon marháit, noha hittel assecuráltuk mi az fejedelemasszonyt ez végezésünknek megállásáért, de az is benne vagyon, hogy ha mi ez adósságot, marhát

meg nem adhatnánk, annyi erő jószágunkat foglalhassa el Magyarországban, kiben mind azt viseltük előttünk, bár inkább mi valljunk abban is kárt, de az unitusok ellen ne költsék el azt az summát, kit ha megtudna Strasburg fontolni s okos ember volna, nem kellene minket boszúval illetni, holott im két esztendeje leszen, hogy mi a római császárnak magyar hadát derekas felvételtől megtartóztattuk az unitus fejedelmeknek nagy hasznára, előmenetelire. Valstán mellett csak háromezer horvát-magyar vagy on most Sziléziában, de az is annyi kárt teszen, éjjel nappal fárasztja az unitusok hadát, háta mögött rabol, öli vágja az hadakat, élését veri. Bizon meg is kezdett volt már akkor is szűkülni az svédusok tábora, mikor Szentpáli eljött onnét. Hogy penig kordolészra hadat császár ellen az unitusok mellett nem indíthatunk, annak sok okai vagynak, első az töröknek, kinek mi tanquam princeps Transilvaniae tributariusi vagyunk, az nilván vagy on Kegdnél, sem segítsége, sem jövődő megsegítés felől nem akar securussá tenni s nem is akarja megengedni. 2. mivel ez ország lakosinak békességhez lévén teljességgel kedvek, azokkal mint hadakozhassék az ember, Kegd megítélheti, tudja maga is Kgd, az szegény urunknak ha német hadai nem löttek volna, bizony oda hagyták volna, ugyan oda is hagyák az utolszori expeditiójában. Az magyarországi statusok uroknak bizony nagy kedvek volna az német iga alól való felszabaduláshoz, de félvén az szerencsének bizonytalan kimenetelétől, senki nem akar assecurálni keze írása alatt, hogy mellénk jönne, velünk egyet értene. Az király halála után Oxister uram egy levelet írta, azt tudakozván tőlünk, ha ugyan olyan kész indulatunk volna mégis az közönséges jónak az segítéséhez, mint az ura életében s ha vagy on, plenipotentiaát adott Grafenturnak,¹⁾ ki Silesiában leszen, azzal tractáljak, melyet elvévén, ottan hamar Grafentur uramat cathgorice tudósítottuk s micsodás kívánságink voltanak is ő tőle, im Kegdnek in paribus beküldtük s micsoda válasz adott reá, im azt is in specie beküldtük. Azután választ vévén Oxister uramtól, újabban irt, hogy Strasburg valamit végez velünk, annak annuálni fognak. Mi esmég irtuk: elment Strasburg, ő vele semmit sem tractálhatunk. Ehez semmit sem bizhatván, Szentpálit úgy küldtük volt Grofonturhoz, kinek micsoda levelet irtunk volt, annak is mind páriáját küldtük Kegnek. Oxisternek is micsoda levelet irtunk, annak is mind páriáját küldtük Kegdnék. Szentpáli mig odaért, ő előtte egynehány nappal micsoda levelet irtanak, im annak is Kegdnek mássát küldtük. Mikor Szentpáli odaért, ő tőle is mint resolválták magokat, im annak is mássát küldtük. Megolvasván Kegd, mint az mi kívánt punctominkat s mind

¹⁾ Graf von Thurn = Thurn Henrik.

az ő két rendbeli válaszokat s az mi nekik írt leveleinket is vegye jó ítéletében, felelték-e meg az mi kívánságainknak, holott mi nem Csehországtól, Morvától, Silesiától kívántunk assecuratoriát, kik magokkal is jó tehetetlenek, hanem az unitusoktól. Kicsoda az unitusok? mindazok, valakik abban az confederatióban vadnak, valakik ezt az mostani hadakozást vagy éppen pénzzel segítik, francziai király, angliai, belgák, svecusok s az többi. Igazságot irok Kegdnek, csak az brandenburgi és saxoniai electorok assecuráltak volna is bennünket az több unitusokképpen s adtak volna 5000 német gyalagot s 1000 fegyverest mindjárt megindultunk volna. De Szentpáli által ugyan megizenték, ők most nem adhatnák, annélkül pedig nekünk hadakoznunk csak lehetetlenség lőtt volna. Most is azt cselekedtem, egy meghitt szolgálmat Grofuntorhoz expediáltam, tegnap indula el.¹⁾ Megizentem, császárral való békességem végben ment, de még két holnap alatt kelletik császárnak más ujjabb diplomát küldeni, valami kis akadályok is vagynak az dologban. Ha úgy megküldik az assecuratoriát, hogy az punctumok expressissime benne lesznek s azoknak satisfaciálnak, mindenekben sine conscientiae laesinone rejiciálhatjuk császár diplomáját, vagy módot tanálhatnánk valami úton-módon conscientiánk sérelme nélkül, hogy felbonthatjuk császárral az dolgot, szolgálunk nekik, de úgy siesse nek, hogy az ő assecuratoriájoknak érkezése megelőzze az császárt. Ha penig császár előbb megküldené, conscientiánk sérelme nélkül fel nem bonthatnánk császárral való békességünket, abban az állapotban is úgy viseljük hozzájuk magunkat, az mi birodalmunkból meg nem engedjük, hogy had menjen, sőt az közel való magyarországi birodalmából is, ha módot tanálunk conscientiánk sérelme nélkül nem fog had ellenek gyűttetni, csak ők is assecuráljanak, ha szinte isten elő fogja is dolgokban vinni, melyet adjon az úristen, Magyarországhoz semmi jussokat nem tartják nem impediálják. Ha penig békességre menne is az dolog abból sem rekesztenek ki, hanem gondot viselnek reá, maradéinkra is és hozzájuk való jóakaratunkért császártól vagy utánna valóitól meg ne bántassunk. Ezeket Kegd azért úgy értvén, megítélheti, latorúl, hamisan kárhozzat minket Strasburg, mert nem mi rajtunk múlt el az dolog, hiszen nem voltunk sült bolondok, hogy ilyen nagy dologhoz fundamentum nélkül kezdjük. Az szegény fejedelemnek erős hitlevelet adának egynehány országgal, respublicákkal s ugyancsak benne hagyák, nem praestálák ígéreteket. Cornelius uram, mivelhogy emberséges embernek esmérem még eddig lenni, Kegd mindezeket az deák levelet communicálja vele, de egyáltalában Strasburggal ne, sőt mássát se

¹⁾ V. ö. Marczali Regestái 190. 192.

hagyja venni Kegd senkinek az beküldött deák leveleknek. Megmondhatja Kegd Cornelius uramnak magától, fél Kegd attól, ha megboszingatja Strasburg uramat, ki tudja, mire kezdi vinni az bosszúság. Azt is megmondhatja Kegd, most is Tokajjal, Regéczezel kínálják az uramat, segítséget kér császár tőle, sőt ha segítséget ad, az Tiszáig is neki adják az földet, kiből Kegd igazat is mondhat, mert úgy vagyon, lássa oztán Strasburg, mit használ vele. Azt is megmondhatja magától Cornelius uramnak, még Landorfehérvárratt, elkezdvén Strasburg az uram gyalázását, régen megírta oda fel az uram, az kiknek illet, meg kellene Strasburgnak gondolni csak olyan volna énnekem száz-ezer forintot letennem, mint neki tíz forintot vagy százat, az mi készen vagyon, miért kellene nekünk annak esztendőtt halasztanunk, ha az unitusok javára nem néznénk benne. Az fejedelemsasszony marhái is mind megvagynak, azokat is, hiszem bőven volna megadnunk mindjárt, de csak azért halogatjuk, hogy az üdö mulván, talám adja isten, az mi reménségünknek felel meg az üdö. Ugy vagyon, meg kell adnunk az fejedelemsasszony marháiban de az dereka bizony itt benn fog maradni. Munkács örökben mienk leszen. Ezeket azért Kgdnek mint kell Cornelius uramnak értésére adni, álljon Kegyelmed industriáján, talám az is jó alkalmatosság volna, hogy Kegyelmed értette volna az mi búsulásunkat Strasburg magaviseléséért, tart Kegd attól, hogy kárt ne tegyen Strasburg az keresztn fejedelmeknek. Mindazáltal álljon Kegd censuráján, Cornelius uram mint fogja resolválni. Mindezek után szükség Kgdnek értésünkre adni, az francia király oratorával való tractáját continuálja Kegd, hozasson plenipotentiát az urára csak mostani császár életében vagy meg nem változzék császár állapotja, ne kívánja conscientiám ellen az szolgálatomat az francia király, nem mondom, jó okok alatt úgyis fel nem veszem jövőndőre stipendiumomat, mint az hollandus. Az több dolgokról ezután írok Kgdnek. 5. Septembris 1633. Albae éjjel 11 órákor.

Murat pása még el nem bocsátotta Fiát Zsigmondot, mi nem is irtunk neki. Eszében veheti az vezér, egyesek vagyunk-e országunkkal abból az levélből is, kit Balog László beviszen, annál inkább abból, melyet az főkövet viszen be. Nem is késnek, 1. Octobris megindúlnak. Most semmi új hirt nem írhatunk Kgdnek, rövid nap hallunk. Az hetman igen készen vagyon, nem reméllem, ott sokat nyerjen Abaza passa. Ha lehet érte, legyen Kegd, Murat passát megváltoztassák. Zöldfikárnak csak 3 meddő tehenet, Juszup agának is annyit adjon Kegd. Az sidónak és az másiknak is adhat Kegd egyet egyet, magának is marad kettő. Róti István leszen Kegd helett kapitihája, noha ez mostani állapotban, ha Kegd nem neheztelné addig ott benn laknék,

még elválík Székel Mojzesék dolga, kegyelmesen vennénk Kegdtől. Strasburg után Kgd ne járjon, az francia királ követével jól correspondeáljon, kedveskedjék neki. Ha szeretné az jó bort, meghívösödnék az üdő, jó bort küldenék neki, kíválképpen ha emberseges ember volna. Az patriarkák mellett igen-igen fogja Kgd az dolgot. Az több dolgokról ezután írunk Kgdnek.

Az vezérnek, mufftinak, Ibrahim effendinek mind külön való tisztességes ajándékot veszünk, császárnak is egy igen szép hintót 6 lóval. Mi az eperjesi tractát örömet még is tovább akartuk volna vontatni, de az egész statusoknak látván az békességhez kedvetek, nem lelete nekünk országúl, bizony reá is kötelezték magokat, valami minket azért háborgatni akarna, egy lábik (g) inkább meghalnak mellettünk, azt, Kgd hitem szerént írom, így vagyon.

Ha Strasburg ugyan latorkodni akar, Kgd értésünkre adja, mert mivel az ország magára vötte annak complanalását, ha ki minket az békességnek végben meneteléért háborgatni akarna, arról is instructiót kelletik az követeknek adni s azoknak Strasburgnak szemében kellene beszélni. Ott lévén a császár agense, ha az is meg kezdi hallani, hogy az ország is a békességet akarja, kárt fog Strasburg azzal is jövendőre tenni az keresztyén fejedelmeknek, minket is offendálni kezd. 1632. micsoda assecuratoriát adott volt Strasburg, ím annak is paríáját küldtük Kgdnek, abban sem teljesített ő be semmit, hitében is járna ő neki, hogy ottbenn miellenünk semmit nem moveál, sem egyebűtt, másutt is. Ezeket Kgd mind megmutogathatja Cornelius uramnak. Noha ő azt állítja, hogy ha megholt is az királ, de fennáll követsége, az nem helyes, mert soha oly hatalmas monarchaság nem volt, nem is leszen, hogyha valamit tracta által indít, abban valamit ne cedáljon annak kívánságára, az kivel az tractát indította, másik, minden tracta után diplomák szoktak kelleni, harmadik, az kik dolgát tractálja (ha nem magáé) attúl plenipotentariussá kell magát tenni, 4-dik jurisdictiója alatt kellene lenni, de ezeket Strassburg meg nem állathatván, füstben megyen dolga, példa Erdély (is) ország fejedelemség alá vettetett és noha az szegén megholt urunk Apafi uramat az portára 1629. esztendőben beküldte instructióval, de meghalván szegény urunk, azután sem szegény urunk instructiója mellett, vagy annak continentiája szerént kellett az dolgokat in effectum vinni, hanem az mint az német fejedelemasszony tanácsival együtt instruálta, Svetiának már királya is más vagyon, az király már el is temettetett, cesált már az ő követsége és ha szinte végezne is ő valamit, ki confirmálná? az királytúl nem lehetne, mert az megholt. Hogy férne az illendőséghez, hogy az királ neve alatt s annak instructiója mellett tractálna, végezne s mégis más adna diplomát, avagy

evictiót róla? Harmadik, az kinek instántiájára az király ötlet ide expediálta volt s az kinek dolgát kellett volna elvégezni, az immár római császárhoz confugiált, annak patrociniúmja alá adta magát, plenipotentiariusoknak másokat vallott, kit az Magyarország törvénye szerént megcselekedhetett, 4-ik, az fejedelemasszony mind donatio és testamentum után bírván minden javait, valamint akarja, abból úgy disponálhat, ha csak lovászának akarja is hagyni, az mint ezeket régen el is hagyta volt, kit tud maga is Strasburg. 5-dik Magyarország liberum regnum, törvénye vagyon, királya vagyon, egy Strasburgnak azt piszkálni igazgatni törvéntelenség volna. Ennek mi több ratióit is adhatnánk, de ezek is elegek. Hogy neheztelte felszakasztását az Oxister levelének, azt is értjük, kire adott szabadságot, de ha nem adott volna is, bizony felszakasztottuk volna. Itt is szinte olyan levele vagyon még egy nálunk s ím annak is páriáját küldtük Kegdnek, hogy értse. Communicálhatja is Cornelius uramnak, ha Kegd illendőnek látja, kire micsoda választ írtunk reá Oxisternek, azt is megküldtük. Az mely leveleket Kegdnek most beküldünk, igen őrizze Kegd, el ne vesszenek, másokat se vehessék, az főkövet bemenvén, kihozhatja Szalánczi uram. Az portára igaz híveinket igyekeztük választani, de mivel meg nem gongathatjuk őket, senki szívét által nem láthatjuk, exitus acta probabit. Az portai vezér is mit írjon s mint persuadeáljon az békességet, megérti Kegyelmed leveléből, kit Pap Márton hozott. Meg ne haragitsa Strasburg, mert bizon kárt teszen másoknak. Az unitus fejedelmek előmeneteket, mi bizony szüvünk szerént kívánjuk, de vaj ki sok dolog vagyon még hátra ha szinte Valstánt megtanálják verni is, azon bizony vége nem lenne az hadakozásnak. Há pedig, kit isten eltávoztasson, Valstán lenne győzedelmes, példa az szegény király, megvervén Lipsiánál Tillit, mily hamar társai lettek az jó szerencsének. Az saxo most is bizon rosszul viseli magát, az szerint az generálisa Arneimb; félő, ki ne szakadjon az keresztyén unitusoktól. Bizony tartanak is tőle s mi úgy gondolkodunk, valamég az spanyornak is erejét meg nem törik, maga országában is addig soha vége nem lehet az hadakozásnak, annak pedig hosszú idő kívántatik, az szerencsének fordulása pedig hamar szokott lenni. Pirrus mezőn megvervén az római hadat, Róma alá is elment, Hanibál 16 esztendeig volt győzedelmes az rómaiak ellen s ez esztendő alatt annyi vért ontott, azt írják a historikusok, ha bor lőtt volna eltarhatta volna a hadát vele, az emberhússal is, ha ökor hus lőtt volna, azonban változott az szerencse, élete is elfogyott, nemcsak hadát vesztette el. Római császár ő felsége is már annyira megbirta vala az imperiumot, az tengerre akar vala Valstán költözni, mi követé, ím látjuk, nem jó Kőrösi uram a kevéskedés, bizodalom, képtelen

bátorság és mások contemnálására. Megemlékezhetik Strasburg róla egynehányszor mikor ő előttünk az szegén királt eleválta volna s császárt gyalázta volna, intettük, ne cselekedje. Ihon az szegény király elesett s császár még is él, vaj ki megpusztult az imperium, megfogyatkoztanak az fejedelmek, városok. Sok fejek vagyon, félő, ha egy derekas szerencsétlenség tanálná őket (kitől isten oltalmazza) bizony-bizony Kőrösi uram fordúlna az állapot. Kegd azért mindezeket így értvén, ebből elégséges tanúságot vehet, mint gátolhassa meg minden rosz magaviselését Strasburgnak, az keresztyén fejedelmek minket nemcsak princeps vesternek hínak, ő tőle egy rosz corhertől többet érdemletünk volna. Jól felelt Kegd meg neki, ne is tractáljon Kegd vele, viselje meg az mi becsületünket, méltóságunkat. Az szegény fejedelemmel is így kezdett volt ő bánni, de magára fordúlt, itt is úgy leszen. Az karvasat Kegd mennél hamarébb igyekezze megcsináltatni. Egy tatár sisakot is commendála Pap Márton, Kegd azt is kerestesse fel s vegye meg, kérjen Ahmet agától anynyi pénzt Kegd, mennyivel megvehesse s küldje ki. Az mi rosz pánczélt is Kgd küldje ki, megadjuk az árát. Kegd csak viselje jól magát, hidd el Kőrösi uram meg nem fogja bánni. Az másik karvasra is meg kellene Kegdnek szegődni lehetnének abban is bizonyosak és tudnánk, miért csinálja meg. Az bemenendő követek mivel felesen lesznek s az erdéli háznál el nem térnek, jó volna Kegyelmednek az moldvai háznál, vagy más illendő helyen szerzeni nekik idején. Az mint eszembe jut, ezek mennek be, egy tanács úr, de ennek most bizony magam sem írhatom igazán meg nevét, ki leszen az nemesség közzül: Szalánczy uram, Torma Christóp; Székelységről: Dániel Mihál, Dacó László; Hadnegy Matias Szászszágról, Beszterczéről, Szebenből, Megyesről. Budára Mikó uram, Toldalagi Mihál, Ugron Pál Segesvárról, Brassóból. 14. die hujus mensis indulnak Mikó uramék Budára.

Küldém: Generoso Stephano Kőrösi de Várad, in fulgida porta Ottomanica continuo oratori nosto etc. Fideli nobis sincere dilecto.

(Eredetije Rákóczi sajátkezű írása.)

4. 1633. sept. 4.

Illustris princeps stb. Servitiorum meorum stb. Az felséges isten stb.

Barcsai uramnak kimenetele utántúl fogva Kglis uram fejedelmem azokon kívül, mely leveleket Pap Márton uramtól Nagodhoz alázatosan expedáltam, ezenkívül hármat küldöttem, melyek jutottanak-e Nagod méltóságos kezeihez, nem-e, nálam incertum,

mivel mint Máté vajda és nem Nagod emberei voltak az elvitelbe eszközök; melyek felől Kegyelmes uram Nagodtúl alázatosan informatiót várok. Kiváltképpen ez előtt való levelembe Kgl's uram, melyet Nedelkó nevű fő boértül, Máté vajdának mostanába ittben levő fő követjéül nem szinte kicsin dolgokról is informáltam vala alázatosan Nagodat.

Nagod Kgl's uram jól emlékezhetik Kgl'sen reá, hogy az mikor engem Nagod Kgl'sen expediált vala Fejérvárról, serio committálta vala, hogy ha görögök az országból bejönének és hírem nélkül innét megtérnének, Nagodat alázatosan informálnám felőle; Nagod pedig büntetés nélkül nem hagyja. Ide Kgl's uram Pap Márton uramnak beérkezése előtt szinte váradi görög jövőn (kinek derekasabb lakása ott, hogysem másutt inkább levén), noha egy néhány rendben nyavalás Jósefet érette fásasztottam, és mind Bezestent és az várost szerenszerre feljártatván, nagy nehezem feltaláltam, kinek mind szép szóval s mind pedig Nagoddal való fenyegetéssel, izenvén, soha Kgl's uram ide nem hívathatám. Az dolog pedig, olykor volt, hogy szinte akkor tött vala emlékezetet az fő vezér ő Naga Székely Moisesék felől, melyet, Nagodnak alázatosan értésére kellett volna adnom. Annakutánna csak simpliciter hírem nélkül mene Kgl's uram el.

Ez elmúlt napokba viszont egy Arnottkeői görögöt is, az ki Erdélybe kereskedik, most is oda igyekezvén vissza, egy néhány izbe hivaték, de soha ide nem vehetém Kgl's uram. Nagodnak azért alázatosan könyörgök Kgl's uram, Nagod ne szenvedje el kiváltképpen annak az váradi görögnek, mivel az Nagod ditiójába is lakik; annakfelette olyan nagy szükségbe is csak ida való jövését is restellé az átkozott. Ósomaközi uram könnyen végére mehet Kgl's uram, ki volt mostanába ide az portán. Középszabású, feketeszeg, és feketeszakállú embernek mondja Jósef. Oly lator ember volt az Kgl's uram, hogy még csak az nevét is nem akarta megmondani. Az Arnottkeői görögnek Zoto neve. Az büntetést Kgl's uram kell nemcsak magok gonoszágáért rajtok megmutatni, hanem az többinek is példajokért; mert itt kgl's uram néha oly hertelen való dolgok, és oly nagyok is occurálnak, hogy bizony pénzért is örömet fogadna az kapikiha, de nem talál. Sőt Kgl's uram, ha Nagod bölcstetszése volna rajta, ugyan prohibeálni kellene minden marhájoknak confiscatiójok alatt, hogy senki innét következő kapikiháknak jelenségek nélkül ki ne menjen. Én Kgl's uram, valamint lehet, de fogyatkozás nélkül ugyan gondot viselek az én leveleimnek alázatosan Nagodhoz expediálások felől, az mi keveset immár ittben leszek; bár én idembe Ngod méltóságos aedituma ne legyen, csak utánam következőkre terjedjen.

Nincsen Kgl's uram fejedelmem semmi oly dolog, mely felől

Nagodat alázatosan tudósíthatnám. Mivel Pap Márton uramtúl mindenekről informáltam ez elmúlt napokba Nagodat alázatosan. Hanem die 26. augusti circa decima et 11. hora valami füstöt ivó (*így*) törököknek szikracskájokból némelyek az mind mondják, némelyek pedig azt mondják, hogy egy baltacsi fő embernek egy tisztátalan személy vajba halat rántván, oly tűz támadt Kgl's uram az tenger szakadékja felől Aja kapu és Csinbale (?) nevű kapuk között, hogy onnét tovább az tengernél nem mehetett de az várost kereszttől — által szakasztván, az városnak is kérésén az tűz átal jöven és felette nagy szélesen elterjedvén, oly rettenetesség jöve ki belőle Kgl's uram, hogy (az mint magok hittel is confirmálják) soha Konstantinápolyba az ő kezekhez való jutás után hasonló nem volt. Minek Kgl's uram az mint mind az hirnek legálábbvaló valóságából, s mind pedig az menni helyt, az romlás befogott, annak hiteléből, az időnek is hosszú voltából, mivel másnap kilencz óratájba állt derekason el, az házaknak is itt felette való sűrű voltakból, igen könnyen hitelt adhatni neki. Legalább 40,000 ház ége el felette igen sok mecsetekkel egyetemben, kik között az szután Mehmett mecsetjének is mind az két tornyának az teteje megégett, ez szután Memhett obruálván az görög birodalmat és megvén Konstantinápolyt. Az házak között pedig az muftinak fiának, az Sztambol kadiának, mind az két kadi-lezkereknek, nagy molláknak és Bajrámm passa divánuló vezérnek házok mind elégvén, az jancsárságnak is egyik házok. Az kik ide bejártak Kgl's uram, azok ő Kgl'mek tudják, hol vagon az Jenibacsa, és Aaghl-szaráig menvén el az tűz, azokon túl kucsuk-csek-mezei út az merre bejő, az két megnevezett helyen túl jó távol állottak nagy nehezen meg, előtte az házakat nagy szélesen, mind összerontván. Ez iszonyú romlásnak kiváltképpen való autora lón az napkeleti szélnek nagy erőszakja, mely miatt való sebes égésben Kgl's uram sok férfi, aszszonyember, leány és férfi gyermekek sütnének meg. Az marháknak és jóknak megégését pedig Kgl's uram ki tudná megbecsülneni, avagy arról ítéletet tenni. Császár Daud passába levén az tűznek kezdete után mintegy óra mulva ezen mene el az ablak alatt legfeljebb heted avagy nyolczad magával és két kengyelfutóval, kicsin patyolatba, szederjes nusztlálabbal béliett mente levén rajta, igen közönséges öltözetben, sietvén ő is az maga ittben való derék szarájában. Bizonyosan értém Kgl's uram, hogy azelőtt kevés napokkal Drinápolyba is oly rettenetes tűz volt, hogy harmadnapig égett az város. Ez elmúlt napokbeli föld indulását (mely felől Nagodat alázatosan certifikáltam) ilyen romlás követé. Ezután mi követheti még, az úristen tudja Kegyelmes uram. Itt most Kegyelmes uram oly nagy rémülés vagon az tűz miatt, hogy csak megfutamodnak az emberek, és egyik az másikra nézve tüzet kiált, és kiáltozván úgy fut-

kosnak. Az német császár oratora is Kgl's uram az mely béres házba lakott, mind elégett. Maga mezőre menvén ki recreationának okáért, igen keveset kaphattak ki javaiba, az mint bizonyosan maga beszélette itt az szomszédságomba lakó, és török deákságot tanuló lengyel ifjúembernek. Legaláb hatezer tallér érő arany, ezüst és köve, marhája, ruhájával egyetembe égett el keserűen esvén neki az mulatság.

Nagodnak Kgl's uram alázatosan könyörgök, az Cornelius uram adóságát méltóztassék Nagod megküldeni. Látja isten Kgl's uram, egy nehányszor emlékeztetett, sőt maga is emlékezett felőle. Most utolszor azzal kellett menteni magamat, hogy az mely marhát Nagod Amhád agának adott, abból parancsolta Nagod az solutiót.

Nem régen Kgl's uram Velencze felől Cornelius uramnak ujsági érkezenek vala, melyet énnekem nagy bizonynyal beszéle, hogy az hollandusoknak soha még olyan nagy hadai az hispanusok ellen nem voltanak, az mineműek most fenn vannak. Azt is bizonyosan mondá Kgl's uram, hogy ez idén immár két igen erős várost vettek el az hispanustúl, az harmadikat is most víjják, kikeletre penig, ha isten őket segíti statutum, hogy Braedát szállják meg.

Nagodnak Kgl's uram az istenért is könyörgök, hogy az követeknek ide be való expediálását valahogy Kgl'sen, az adónak beszolgáltatására ne halaszsa, hanem az vezérrel ő nagával való conclusum szerént Kgl'sen siettesse Nagod beérkezéseket.

Császár Kgl's uram vagyon öt holnapja, hogy negyednapot egy végbe ittben Konstantinápolyba nem lakott, hanem az kerül való kerteibe, most Daud passa nevő kertjében levén. Az mint értem Kgl's uram, nem kicsin busulása vagyon császárnak ez égéseken.

Vagyon olyan közhir is, hogy Abazát és Kantamirt viszont prohibeálták volna az Lengyelországra való menéstül.

Az mint szokták Kgl's uram mondani, hogy necessitas caret lege, nem tudom meddig tart, látván hogy nincs helye gonoszsnak, most még is csendessben viseli az tolmács magát Nagodhoz.

Ha Nagod Kgl's jó akarátja Kgl's uram fejedelmem, ha követ jó be, ne csak maga privatumára, hanem kíváltképpen az Nagodéra legyen szorgalmatos gondja, és ne csak az maga fejétől cselekedjék mindent, mert nemo sibi satis, hanem az több követekkel is consentiálván.

Jámbor szolgálomnak (melyet feleségem, és szegény apró pislenimnek kiküldésekre küldöttem ki Kgl's uram fejedelmem) általa alázatos könyörgő levelemmel viszszatértébe hozzám minemű dolog felől találtam meg Nagodat, bizony igen méltán az Nagod Kgl'sségét várom.

Barcsai uram által Nagodat Kgl's uram egy kis szállócskémnek exentiója felől, alázatosan találtattam vala meg, az mint ő Kgl'me írja, abból is Nagod Kgl'sségét terjesztvén ki reám; Nagod kegyes annuentiájából meghagytam, hogy kivigye jámbor szolgám, az ki Kgl's uram fejddelmem más fél hétnek felette nem mulatván viszont be kell hozzám sietni; azon is könyörögvén igen submisse Nagodnak Kgl's uram, hogy méltóztassék Nagod egy salvuscunctust kegyelmesen adni, mely Nagod Kgl's annuentiájából szolgáljon visszajövetelire is hozzám és póstalovak adására is, mivel egy lónak ilyen rövid idő alatt ilyen nagy munkát végbe vinni, Kgl's uram Nagod bölcsen megtiltetheti, hogy lehetetlen.

Az brassai, bíró uramnak is irtam Kgl's uram egy levelet, hogy ha mikor Máté vajda embere, avagy valami görög (ha kaphatnék) oda innét az portáról Nagodnak alázatosan szóló levelet vinné, meg ne késeltesse *(így)*, hanem mentül hamarább Nagod méltóságos kezeihez juttassa. Ha Nagod Kgl's jó akarátja Kgl's uram, Nagod inkább méltóztatnék ő Kgl'mének megparancsolni. Esnek oly dolgok Kgl's uram gyakorta, hogy sietséggel kellene Nagod méltóságos füleibe venni; sőt Kgl's uram Máté vajdát is Ngdnak ezen dologról hasznos volna Kgl'sen requirálni. Strasburgh még itt vagyon Kgl's uram. Az felséges isten etc. Datum Constantinopoli, die 4. Septembris anno 1633.

Illustris Vrae Celsitudinis servitor humilimus perpetuusque
Stephanus Keőrősy m. p.
de Várad.

Itt Kgl's uram oly szárazság vagyon, hogy vagyon 5. holnapja, hogy kétszernél több eső nem volt csak alkalmas is, hanem éjjel nappal az rettenetes kemény szél.

Egy külön álló félíven e levélhez csatolva :

Alázatosan requiráltam vala Nagodat Kgl's uram, hogy Nagod Murat passa után ne jártasson, mivel megtérhetetlen. Menni javait Nagod az gonosz emberre reá vesztegette. Azfelől is alázatosan informáltam vala Nagodat, hogy én azon mesterkedem, hogy ő Tömösvár kívül uralkodnék. Az úristennek segítségével azért Kgl's uram velem levén, egyszer is, másszor is dolgát anniba hozám, hogy az úristen ez Nagod nagy ellenségét is, az mint hogy egyebeket is megszégyeníté, mivel az vezér ő naga Kgl's uram egy ajtónállójával felhivatván, ugyan ma előttem mazullá tevő délután két óra tájba. Melyről való sok beszélgetésimet, egyszer is másszor is valókat, Kgl's uram nem szükségesnek látom leírni; eszembe sem jutna. Ez dologba pedig Kgl's uram bizonynyal irom Nagodnak, hogy úgy procedáltam, melynek valami

részecskéjét Pap Márton uram is látta, hogy derekasou csak meg sem hagytam érzeni az vezérnek, hogy Nagod azon volna, hogy megváltoztatódnék, illetlennek látván, hogy Nagod az mit egyszer épített (mely felől az vezér ő nagysága sokszor szólott), azt viszont Nagod nevével bontogatni. Mindazonáltal Kgl's uram, hogy szavai után kimondá, hogy mazullá csináltam, én is az mint tudtam megköszönvén ő nagának Nagodhoz való kegyes jó akaratját azt mondam, hogy penig megmenté az isten az én Kgl's uramot Nagod kegyes gondviselése által, mondok, tüle bár az nyakára üljön viszont az én Kgl's uramnak, ha többször tisztí felől töreke-dik. Azt bizonynyal elhitem Kgl's uram, hogy ez mostani vezér-nek ő nagának idejébe tisztet soha nem visel. Az tisztit Murat passának Kgl's uram Musza passának adák, az ki császárnak egy néhány esztendeig bosztancsi passája levén talám csak három holnapja is alig vagyon, hogy császár mazullá tette vala. Jeles embernek mondják Kgl's uram. Ugyan előttem az cancellariusnak megparancsolá az vezér, hogy Musza passának az levelet is mind-járást megírják. Ennekem azt is megparancsolá Kgl's uram, hogy hozzája elmenjek beszélgetni. Csak ma az mint az vezér ő naga maga monda énnekem Kgl's uram, azt irta volt ő nagának, hogy Nagod felette nagy hadi készületben levén, egyátaljába hatalmas császár ellen akar támadni. Ez írása felette nagy segítségemre levén énnekem régi propositumomnak Kgl's uram. Hálaadatlan levén Nagodhoz, nem ülheté az lapáton, asag¹⁾ az latornak immár helye. Hiszem istent Kgl's uram, hogy az budai is ha hertelen nem is, de nemsokára úgy jár.

Bizonyosan informálhatom arról is Nagodat Kgl's uram alázatosan (melyet az vezér ő naga énnekem oretenus monda), hogy Székely Móiseséknek Tömösváratt császárából ezután egy cseppet is nem gazdálkodnak, ebben is törekedvén Kgl's uram.

Az istenért könyörgök Nagodnak Kgl's uram, hogy Nagod minden azfelől való tanácsot hátra vetvén (ha olyanok találko-zának), az követeket az vezérnek ő nagának conclusiója sze-rént siesse Nagod kgl'sen beküldeni, mely ha megmáslódnék és tovább haladna, bizony Kgl's uram nagy diffidenttiát szerezne Nagod velle, abból penig inconvenientia jövé ki. Látja isten Kgl's uram, hogy most is sok szóval, ratióval és hittel hitettük el az vezérrel ő nagával az Murat passa hamis hírének hitetlenségét; elsőbe Zeöldfikár ott sem levén, hanem csak utoljára érkez-vén oda.

Minemű nagy hűséggel viselje az szegény Jusuph aga Na-

¹⁾ = azsag, a székelyeknél hevitett sütökemencze kisöprésére hosszú póznára kötött szalma-söprű, melyen a nép-hit a boszorkányokat lovagoltatja.

godhoz magát, conscientiose teszek vallást Nagod előtt Kgl's uram felőle, úgy annira, hogy bár isten Nagodnak subiectusi közül is sokat adjon olyant. Megis nagy alázatosan könyörgök Nagodnak Kgl's uram, valami kevés költséggel viszont értesse Nagod mentül hamarébb szegént. Ha Nagod nem táplálja Kgl's uram noha az tekinteti meg vagyon, de én bizony nem tudom, hova leszen, oly szegény állapottal vagyon nyavalyás. Azt bizony látom Kgl's uram, hogy valóba megérdemli, mert semmi fáradságát nem szánván, ha lehetne az tenyerén vinné szegény elő Nagodat.

Egy Huszain aga nevű muteferaka magyar fi vagyon itt Kgl's uram, hogy néhány izbe igen kért, hogy Nagodnak alázatosan commendálnám. Meg kell ugyan cselekednem; ha oda megyen Kgl's uram, Nagod valami nélkül ne hagyja ugyan, de hogy tolmácsságra promoveálná Nagod, abba most mód nincs. Az commendatoriát is, minthogy maga viszi el, úgy kell írnom, az mint kívánja; azért adom idején Nagodnak alázatosan értésére.

Egy szegény vén rabember felől írtam vala Nagodnak Kgl's uram, hogy írna egy levelet Nagod kgl'sen szabadulása felől az vezérnek ő nagának. Ha Nagod kgl's jó akaratja Kgl's uram, szegényre terjeszsze ki Nagod azbeli kgl'sségét.

E külön félív hátán a fennebbiek folytatásaként:

Nagodnak alázatosan szóló levelemet még nem pecsétlettem vala, hogy ez dolgok occurálának. Még Strashburgh itt vagyon Kgl's uram. Azon volnék, ha effectuálhatnám, hogy útját continuálná.

A levél hátlapján Rákóczi kezével: 23. Septembris in oppido Dés 1633. maga szolgálja déllest 5 óra.

Külső: Illustrissimo principi dno dno Georgio Rákoczi stb. stb.

5. 1633. sept. 4.

Illustris princeps, sat. Servitiorum meorum sat.

Az felséges isten sat.

Kegyelmes uram fejedelmem, az országra is ugyan, de kiváltképpen Nagyságod méltóságos fejedelemségére (kit az úristen mind végiglen szerencsésé és boldoggá tegyen), extendálván minden jutalomra méltatlan, gyenge és alázatos szolgálatocskám, nem máshoz, hanem Nagodhoz kell alázatosan confugeálnom, mely hogy ratio nélkül ne legyen, Nagod bölcs és kegyelmes arbitriumára támasztom. Jó lelkiismerettel írom Nagodnak Kgl's uram, hogy Szalánczi uramnak kimenetelig, hogy az Dunán átal költöztem, csak attúl fogva sohol is többet költöttem másfélszáz forintnál, mivel Kgl's uram Szalánczi uramnak kimenetelig

kilenczed magammal voltam, egyideig penig lóval is felessel, az míg el nem vesztegethetém őket. Azulta penig Kgl's uram Nagod méltóságos tekintetének meg akarván felelnem, continue heted magammal voltam. Én penig Kgl's uram, látja isten, házamnál is mindenkor megkévánom az jó asztalt, melyet mások is tudhatnak; itbenn penig Kgl's uram minemű provisio legyen (mely immár in usum ment), Nagod Szalánczi uramtól kgl'sen megértheti. Itt az kutka is penig Kgl's uram csak nyolcz oszporába jár; az oszpora csak annit teszen, s nem többet, Kegyelmes uram, mint az magyarok között egy pénz. Ez okon Kgl's uram, az mely ötszáz forintot Nagod kgl'sen úti és ide be való költségemre adott vala, az itt benn való pénznek járása szerént igen sokkal minualódik. Ennekem Kgl's uram úti költséget sem adának, mint az előttem való kapikihának. Posztót is olyat adánk Kgl's uram, hogy most is, látja isten, nagyobb része csak úgy hever, más oratoroknak szolgáljok is annál sokkal jobban járván. Melyeket Kgl's uram nem panaszképpen terjesztek alázatosan Nagod kgl's szemei eleibe, hanem hogy méltó könyörgésemet Nagod inkább kgl's füleibe vegye. Bizony Kgl's uram, néha, ha mikor bor, avagy kenyérpénzt hoznak is, csaknem hasonfele rossz és semmirekellő; úgy kell kénlódnom vélle. Az bornak okájáért Kgl's uram 3 oszporát adnak, néha penig holmi rossz dudva patyolatot és bagaziát két anni[osz]porába, énnekem penig héten, s az javát nyolczon adják az korcsomán. Gyakorta idegen emberek is levén Kgl's uram asztalomnál; ha mikor Kgl's uram jámbor szolgálkőzűl valakiket még ez ideig beküldött is Nagod, sem magának, sem szolgáljának asztalára itt nem költött. Mikor abrakom volt, mint az magam lovainak, az szerént kétszer adattam lovoknak abrakot. Az sem lehet Kgl's uram, hogy az csauszok közül is némelyeknek valami keveset néha élésembe ne szakaszszak. Itt az háznál is valami szegény vén rabok vannak Kgl's uram négyen; bizony azokat is gyakorta segítenem kell, az mi kevéssel lehet. Úgy vagyon Kgl's uram, hogy még vagyon valami kevés költségem arra nézendő is, de bizonyosan, és alázatosan jelentem Nagodnak, hogy csak öt hét alatt is meg kezdek Kgl's uram fogyatkozni igen penig ez állapotomra nézendő költségemben.

Nagodnak alázatosan könyörgők azért, mint Kgl's uramnak, fejedelmeknek, Nagod alázatos szolgálkájára reám terjeszse ki ezbeli kgl'sségét, és ezen jámbor szolgálmtól méltóztassék Nagod szükségemre nézendő költséget küldeni, hogy fogyatkozásra ne jussak, ez méltó kgl'sségét Nagod Kgl's uram nem haszontalan szolgáljára és hívére öntvén ki, melyet kgl'sen maga is Nagod Kgl's uram csak immár is experiálhatott, az portán való kapikiháknak (kiváltképpen az jámboroknak) költségek Kgl's uram igen zsiros földben esvén.

Azt Kgl's uram nemcsak nem tagadom, hanem Nagod méltóságos szemei előtt ugyan meg is vallom, hogy Váradról házamtól hozott pénzem (melyet conscientiose írok Nagod[nak]), annakfelette ittben lovaimnak többire csak elvesztegetésekből álló pénzem nem volna, melyet vagy két lovacska szerzésére, és házam népének valami kicsin egyetmásocska ragasztására tartogatok. De Nagod méltóságos fejedelmi bölcs ítéletire támasztom, hogy ha illendő-e az Kgl's uram, hogy ilyen nagy terhet is subportálják s magam házamtól hozott, és ittben sajátomból szerzett költségemet is költsem. Bizonyynal tudom Kgl's uram, hogy Nagod oly kegyes fejedelem, hogy annak kívánsága csak méltóságos elméjében sem ötlík Nagodnak. Azért Nagod Kgl's uram kgl'sségéből ne hagyjon, hanem ez szolgám által kgl'sségéből értesen költséggel Nagod. Az felséges isten Nagodat Kgl's [uram] tartsa és áldja meg az én Kgl's asszonyommal és szerelmes gyermekivel egyetembe. Datnm Constantinopoli, die 4. Septembris, anno 1633.

Illustris Vestrae Celsitudinis

servitor humilimus perpetuusque

Stephanus Keőreőssy m. p.

de Várad.

Küldés: Illustrissimo principi dno dno Georgio Rákoczi stb. stb.

6. 1633. sept. 11.

Illustris princeps stb. Servitorium meorum stb.

Az felséges isten Nagodat stb.

Die 10. praesentis mensis 9 óra tájba érkezvén be hozzám Kgl's uram fejedelmem Székel János, kgl's parancsolatit Nagodnak megértettem alázatosan, melyek felől derekason még most nem informálhatom Nagodat Kgl's uram, mivel még többire mindenek, az melyek felől Nagod énnekem kgl'sen parancsolt, in suspenso vannak.

Hanem az Amhad aga dolga ebben áll. Az míg Nagod méltóságos leveleit peragálám, azomba ebédünk is érkezék, mely felett izenék Amhad aga uramnak ő kgl'mének, hogy ő kgl'méhez akarok bizonyos dolog végett menni, melyet ő kgl'me praeveniálván ebéd feljűl alig kelheték fel, hogy ide jöve, kinek, az mint tudtam (Székel Jánosnak praesentiájába), cleibe adtam, mint tréfálta meg Nagodat embere, és mely nagy contumatiát cselekedett Nagod méltóságos személye ellen. Melyen az nagy jámbor becsületes főember (igazságot írok Nagodnak Kgl's uram), hogy oly igen nagy búsulásba volt, hogy meg nem tudom írni azt is Kgl's uram, mely nagy affectussal levén csak ebből is Nagodhoz, azt mondván erős esküvésekkel, hogy ő valahol jár-kei az urak és

főrendek között oly nagy vigyázásban és hallgatódásban vagyok, Nagod felől ki mit szól, mint tulajdon maga felől, csak ebből is meg akarván Nagodhoz való szübbeli indulatját mutatni. Annakfelette minden tehetségével azon volt, Nagodnak mint szolgálhasson, és ezután is mint szolgáljon, csak hogy Nagodnak derekas ismeretségébe juthasson; s ha szinte hat vagy hétszáz tallért vesztett volna is az marhába, de nem kellett volna az ő emberének azt cselekedni, mivel az mint Nagodnak maga is megírta, Nagod kgl's jó akaratjára hagyta többire, mint adja Nagod neki. Az emberét is aszzerént instruálta tudván azt, hogy Nagod oly jó akaró ura, és oly méltóságbeli fejedelem, hogy derekas kárát Nagod nem kívánja. Az dolog pedig valamint esett (úgy mond), de az emberem is sem szinte bolond, sem pedig valami embertelen ember. Erre Kgl's uram illendőképpen resolválván én is magamat többi között azt mondtam, hogy oly jóakarójának tudom én is Nagodat ő kgl'mének lenni, annakfelette oly kegyes fejedelemnek is, hogy nem hogy ő velle, de csak egy cigánynyal is alkalmatlan és igazság kívül való dolgot nem cselekeszik Nagod, ebbe is Nagod nem kárát, hanem méltóságának mintegy megszegését nézvé. Igen serio azt kezdé osztán Kgl's uram tudakozni, hogy micsoda ratiója lehet annak, hogy az ő szolgálja az marhának megvételtét félbe akarja hagyni. Mely felől engem Nagod Kgl's uram kgl'sen nem tudósítván, nem tudom, lőn resolútióm. Viszont tovább is urgeálván ezen kérdés felől Kgl's uram, azzal concludálám szómat, hogy ennél tovább nem tudok mennem, hanem ha valami oka lett volna, az én Kgl's uram énnekem azt is értésemre adta volna, mint szinte ezt, de nem hiszem semmi egyéb okát lenni az vakmerőségnél. Ezen dolog felől Kgl's uram ma is ide jött vala Zöldfikár agának jelenlétébe, mivel ő is azelőtt csak mintegy órával ebéd tájba jött vala ide itt ebédelvén is. Mely idejöveteliben is Kgl's uram csak az feljül aláztatosan specificált írásom szerint lőn beszélgetésünk, felette igen nagy búsulásba és szomorúságba lévén úgy annira Kgl's uram, látja isten, azt monda, hogy még az egészsége is meg kezdett bontakozni, melyet magam is experiáltam rajta. Kivel derekason osztán úgy concludáltam, hogy Nagodat maga is levele által megtalálja felőle; az szolgáljának is ír az dologról. Nagod azért Kgl's uram cselekedjék kgl'sen velle.

Látja az úristen Kgl's uram, hogy egy pénzét, ha én túlem lehetne, ezerré tenném Nagodnak; de hogy abból valami méltósága ellen való inconvenientiáját látnám kijöni Nagodnak Kgl's uram fejedelmem, bezzeg minden tehetséggel eltávoztatnám azt. Talám Kgl's uram valahogy az tisztviselő uraim Nagod híre nélkül cselekedtek az marha között valami változtatást.

Az híreket Kgl's uram, melyeket Nagod kgl'sen beküldött,

az ittvaló állapothoz képest illendőképpen összeszedetvén és alkalmaztatván, purumba kiírtam, és magam ma reggel az vezér ő naga előtt Ibrahim effendinek praesentiájába oretenus proponáltam igen bőséggel, melyet mind az két nagy személy felette igen nagy attente hallgatván (Zöldfikárnak tolmácsolása által) sok kérdezkedésekkel tudakoztanak tőlem, ha hol helyeket, személyeket és városokat eszékbe nem vehetnenek nagy csudálkozással. Azokat pedig Kgl's uram úgy írtam vala ki az Nagod méltóságos írásiból, hogy incitáljam őket velle, ha vér volna benne. Mely írást Nagodnak Kgl's uram Székel Jánostúl in specie alázasatosan kiküldöttem, ezt fundamentumúl is csinálván az assecuratoria felől való solicitálásnak és könyörgésnek is, melybe Kgl's uram igen serio is, az mint tudtam, procedálni igyekeztem. Melyen az vezér Ibrahim effendivel együtt igen nevetvén és egymásra nézvé azt concludálá, hogy de verbo ad verbum Zöldfikár aga fordítsa meg az híreket, melyeket császár eleibe vivén, annakutánna válaszom leszen, kinek exitussát Kgl's uram az úristen tudja.

Az vadászi és az pusztá telekek felől Kgl's uram mind az budai vezérnek és egri passának, hogy igen kemény mandatumot írjon az cancellarius, ugyan előttem megparancsolá.

Az lengyelországi híreket is igen kedves füllel hallá Kgl's uram; sőt amaz csudálatos bötüket sokáig is nézé; de immár Ibrahim effendi elment vala és sokat is kérdezősködék is felőle. hogy írásunkba vagyon-e emlékezet azféle dologról, és mit jelent? Melyet én az Baltasár király historiájával bizoníték meg, hogy jót nem jelenthet.¹⁾ Hogy Krakkóból száz mása port adtanak Valstan szükségére, az nagy ratióm lön Kgl's uram az németek ellen való irritálásra. Az lengyelországi híreket is császárnak (megfordítván) beviszi Kgl's uram az vezér ő naga. Hogy Lengyelországra reá mejen Abaza és Kantamir az két olá vajdával, ma viszont parancsolat ment ki ma Kgl's uram. Sahin Giria Kgl's uram 25. praesentis²⁾ jöve be ide az portára. Császárnál audientiája levén, gratiose látta, és élést parancsolta rendelni neki.

Igen serio parancsol Nagod Kgl's uram fejedelmem, hogy az követeknek bejövéseket senkinek ne aperiáljam. Nagod kgl'sen megbocsásson Kgl's uram, de az Pap Márton uramtúl énnekem kgl'sen küldött levelébe azt írta vala Nagod, hogy megjelenthetem; annakfelette az árulócskák, és Murat passa írása ellen is

¹⁾ Hrubecz Sáros aug. 11. tudósította Rákóczyt, »étekgfogó még étket viszen ura asztalára írás leszen mente ujján, vagy tálon tányéron kit meg nem magyarázhatni.« Egy sidó egy verset megmagyarázott s szörnyet halt.

²⁾ Talán téved Körösy; valószínűleg aug. értendő.

az volt énnekem fő argumentumon, hogy nem az ország hírével cselekedte, sőt az országnak híre sem volt benne, hogy erről az ország követi akarnak tanúbizonyságot tenni. Ímém Kgl's uram ezt Pap Márton uram is az csauszok előtt aperiálta; de ez Kgl's uram bizony semmit nem árt az itt való állapot szerint semmiképpen, csak Nagod kgl'sen siesse beküldeni ő kgl'meket, de hogy hárm-at-hárm-at küldjön az ország Kgl's uram. Az én marokni itiletem szerint talám nem kellene mind az költségre nézni s mind azért, hogy két-két ember is; ő kgl'mek szinte annit proficiálhatnak és nem kevesbet, mintha többen volnának; csak legyen Kgl's uram ember és igaz ember, elég kettő. De úgy kell lenni, az mint Nagod Kgl's uram kgl'sen megnyugszik.

Az mi Kgl's uram mind Nagodnak s mind az nemes ország-nak Budára való követinek expediálását illeti, arra Kgl's uram sem ember, sem méltó nem vagyok, hogy ez írásocskámot Nagod méltóságos fejedelmi szemci eleibe tanácsképpen terjeszteném, hanem csak gyenge opiniómat akarám Nagodnak Kgl's uram fejedelmem alázatosan jelentenem. Énnekem azért Kgl's uram majd idegen dolognak tetszik, hogy olyan nagy legatio vitessék Budára. Elsőbe, legyen áldott az úristennek nagy neve Kgl's uram, nem szinte oly nagy az materia, hogy azt érdemlené. 2-szor. Nem is érdemli azt egy változó tisztú budai vezér, hogy az erdéli fejedelem országával együtt olyan nagy készüllettel való legatusokat küldjön hozzája. 3-szor. Soha nem is volt az Kgl's uram. 4-szer. Ezután való vezérek csak holmi aprólék dologba is megkévánnák azt, melyet ha az erdéli fejedelemek nem cselekenének, annál nagyobb gyűlölség és háborgás volna consequentiája. 5-szer. Nagod énnekem Kgl's uram kgl'sen megbocsásson, de az országnak Nagoddal egyetembe, sőt ez portának is aestimatiója ellen leszen más portát csinálván, holott neki is Kgl's uram nemcsak dependentiája, de még élete is az hatalmas császár portája kezébe vagyon. Vagyon is itt, istennek hála, Nagodnak anni tekinteti, mint ő neki, és így Kgl's uram mikor Nagod az főt, jó reménsséggel penig requirálhatja, miért kell akkor az utolsó tagot olyan nagy legatióval méltatlanul értetni? De minthogy nem az én fejemnek való Kgl's uram, ez írásocskám felől Nagodnak könyörgök, hogy Nagod kgl'sen megbocsássa.

Látja isten Kgl's uram, hogy ez minapi méltóságos írását is csakhogy nem merém posthabeálnom Nagodnak, úgy emlitém meg az vezérnek, hogy innét török menne az országba, és Székel Moiseséknek elszökések[et], mely minden igaz ok nélkül lett, látnák meg. Melyre, hogy egyátaljába nem cselekeszi az vezér ő naga, igen kedvem szerint resolválá magát, melyet Kgl's uram én sem urgeálék tovább azért, hogy ennekutánna is minden aprólék dologra törököt ne küldjenek ki oculata revisióra, mintegy Ha-

vasalföldébe, és ott holmi alkalmatlan emberek zürzavar csináló elméjekkel corrumválván őket, mind consequentiája s mind példája jövődőre mire menne, Nagod Kgls uram bölcsen megítlheti.

Sem Cornelius uram, sem az anglus és gallus követek itthonn nincsenek Kgls uram, hanem kinn szigetekbe levő majorkba vannak. Ma az anglus és Cornelius uramékért elküldöttem Kgls uram. Mihelt ő nagok bejönnek (be is jönnek pedig talám csak holnap is), az Nagod méltóságos parancsolatit és postulatutit aperiálom ő nagoknak.

Ha Nagod Kgls uram ugyan oda adja az marhát Amhad aga uram emberének, Nagod kgls jó akarátja, ne késeltesse Nagod, mert majd megesősödik az üdő, és elfagy, nagy kárt vall benne.

Azon is könyörgök Nagodnak Kgls uram, hogy az szegény Jósefnek és az Bairam csausznak is küldjön egy-egy meddő marhát Nagod.

Itt, áldott az úristennek neve Kgls uram, Nagod méltósága mind becsületben s mind hitelben vagyon elégségesben, melyet az felséges isten nevelvén Kgls uram, Nagodat az én Kgls aszszonyommal ő nagával, szerelmes gyermekivel és minden igaz hiveivel egyetembe ő szent felsége jó egészséges boldog hosszú étellel áldja meg. Datum Constantinopoli, die 11. Septembris, nocte, anno 1633.

Illustris Vrae Celsitudinis

servitor humilimus perpetuusque

Stephanus Keőreössy m. p.

de Várad.

Külczim: hiányzik.

7. 1633. sept. 21.

Illustris princeps stb. Servitiorum meorum. stb.

Az felséges isten stb.

Die 10. Septembris reggel kilencz óra tájba adá meg Kgls uram Székel János az Nagod méltóságos levelét ugyanakkor egy havasalföldi kalarás hasonlóképpen Nagod kgls parancsolatját levél által valót aperiálá. Az mi azért Kgls uram az fel való és lengyelországi híreket illeti, én az vezérnek azokat (kiszedvén az mi illendő volt Nagod méltóságos leveléből) aperiálám Ibrahim effendinek praesentiájába, és azon híreknek végébe fundamentumot csinálván, az mint tudtam, minden tehetőségem szerént építeni igyekeztem rajta. Mely híreket az fővezér ő nga és Ibrahim effendi is igen figyelmesen hallgatván nagy szorgalmatossággal tudakoztanak és értekeztenek tülem,

melybe Kglmes uram ugyan sok üdö tölt, és én is akkori állapothoz szabván minden resolútiómat. Annakutánna azt describálám, mely könnyű volna most hatalmas császárnak birodalmát kiljebb terjeszteni, az mely hasznos volna; ismét mely dicsiretes és emlékezetes dolog volna hatalmas császárnak, hogy az idejébe lenne az; negyedszer, mely nagy javára volna az egész ottomán nemzetségnek, holott azok között az nagy és győzedelmes fejedelmek között osztán Nagod is egyik lévén, egyik szeme lenne Nagod hatalmas császárnak, és semmi jövődő akadáltól hatalmas császár birodalmát nem félthetnék; ötödszer, hogy az német practikának is valaha immár egyszer vége lenne. Mely rátióimon Kglis uram az fővezér ő maga Ibrahim effendivel egymásra tekintvén fejek csavargatásával igen nevetének. Ezfelől való resolútiót akkorra elhalasztván azt mondá Kglis uram, hogy azokat az híreket fordíttassam meg Zöldfikárral (mivel ezféle híreket kiírván tolmács által magam szoktam értésére adnom,) és császárnak beviszi; annakutánna választ ad. Az lengyelországi híreket is császárnak értésére akarván adni, amaz csudaböjtöket is meg hagyá Kglis uram, hogy kiirassam. Mely lengyelországi hírek Kglis uram az muszkáknak nem kicsin hasznokra lőn, mivel itt nagy contemtumba kezdettek vala lenni valami kozákjoknak kiütésektől és császár birodalmába való kártételek miatt, kiért Kglis uram ugyan jó üdőtől fogván audientiájok sem lehetett vezérnél, noha igen solicitáltak; de ez hír érkezvén, harmadnapra audientiájok adaték.

Az vezérrel ő nagával való szembelételelemnek utánna harmadnappal Kglis uram Cornelius uram is beérkezvén majorjából ez dolgot ő nagával is communicálám; noha ő tagadja Kglis uram énelőttem, de én bizonynyal tudom, hogy az muftinál munkálkodott benne, de még ez ideig semmi effectussa nem volt. Mindezekből Kglis uram azt concludálom, hogy bizonynyal érttettem, hogy az vezér ő naga verbis reá felelt volna arra hittel is, hogy Nagod elmeneteli után is innét sem méltóságos fejedelemségének megváltoztatásába, sem országába semminemű megbántódása nem lett volna Nagodnak.

Az mi Kglis uram az Székely Mojzesék dolgát illeti, erről alázatosan egy néhány izben requiráltam Nagodat, erről is kglisen hitelt adván Nagod Kglis uram alázatos írásomnak, ezt csak tragediának tartván lenni. Ennek én Kglis uram, istennek segítése velem lévén, oly fundamentumot csináltam, hogy csak isten követ uraimat ő kglemeket behozza, hasznos épületet csinálhatnak rajta ő kglmek, kinek exitussáról való censurácskámát is Nagodnak Kglis uram alázatos értésére adtam.

Parancsol Nagod Kglis uram fejedelmem énnkem arról is, hogy az országnak szabadságát életem fogyásával is oltalmazzam.

Annakfelettle tudósít arról is Nagod nagy kglmesen, hogy az ország az ő ezbeli szabadságának megrontását megengedje, készebb inkább egy lábíg elveszeni.

Az mi az magam dolgomat illeti Kglis uram, ha arra kelne valahol az dolog, hogy az Nagodhoz való hűségemnek életem fogyásával is meg kellene felelnem, az szerént hazámnak szabadsága mellett, Nagod Kglis uram fejedelmem abba kglsen megnyugodjék, hogy abba is az állapotba, ha úgy hozná az idő, férfiember volnék én. De ehez Kglis uram, áldott legyen az úristennek nagy neve, még csak körömszakadás sem kell, hanem az Nagod szerencséjére, az minthogy egyéb dolgainak is Nagodnak az úristen boldog exitussát adta, ennek is hasonlóképpen azt adja ő szent felsége. Mert bizonynal és alázatossággal irom Nagodnak, hogy ezek inkább mástól is oltalmaznák Nagodat, ha derekas szükségét látnák Nagodnak, nemhogy magok is bántanák Nagodat, most, az úristennek hála, oly karba vagy on itt Nagodnak méltóságos állapotja.

Az vadászai és az pusztai telkeknek is állapotjokat proponálám Kglis uram az vezérnek, az ki nem kedves füllel hallá, hogy hatalmas császár mandatumát posthabealni merészlette az egri passa, s ugyan előttem az cancellariusnak megparancslá, hogy azon dolgokról mind az budai vezérnek s mind az tömösvári passának kemény mandatumot írjon. Mely mandatumok még el nem készülhettek Kglis uram, de mentül hamarébb Nagodhoz alázatosan kiküldöm.

Magamviselésem felől Kglis uram Nagodnak ennekelőtte 18 nappal alázatosan Nagodhoz való expediált jámbor szogám által igen submisse emlékezetet tettem, avagy úgy tetszik Kglis uram Pap Márton uramtól. Soha bizony Kglis uram az vizibetegségtől úgy nem bántattam, hogy úgy szomjuhoztam volna, hogy csak az magam becsületecskémét is annak szomjusága miatt posthabeáltam volna, annál inkább most az Nagod méltóságát és hazám becsületit porba kevertem volna. Másodszor, legyen hála az úristennek Kglis uram, miulta emberkort értem, soha az szükség is nem szorongatott úgy, hogy ezféle latorságra vetemedtem volna. Ha kinek szolgáltam is Kglis uram, bizony az Nagod jó hírének nevének terjesztéséért, annakfelettle szívőknek ez által egy nehányképpen Nagodhoz vonásért cselekedtem. De az rágalmazó embernek fegyverét Kglis uram ki prohibeálhatja, az mint erre példa Kglis uram az Nagy Alexander udvarába egy Medius nevű udvari szolga, melynek hízelkedése és szüntelen való fülbe sugása miatt az az szép dispositio, az ki sok esztendőktől fogva az macedoniai királyoknak udvarokban fennállván, megzavaritatik, és ezféle dolgok miatt Parmenio, Pilotas és Calistenes jeles, hasznos, nagy hatalmas urak suspicióba hozattatván kegyetlenül

Alexandertől megöletnek. De én tudván Kgls uram, mit adjon énelőmben az Nagodhoz való hűségem, köteleességem, méltósága Nagodnak, hazámnak és magamnak is becsületem, az mint Nagod is Kgls uram énnekem kglsen parancsolja, abba járok el, akárki mit mondjon. De hiszem látja Nagod Kgls uram kgls szemeivel az Nagod nagy dolgainak exitussiból, és bölcsen ítéletet tehetett róla, magamat mint viseljem, melyről énnekem bizonyságim az csauszok s Nagod ide bejáró jámbor szolgálói, és maga is az fővezér ő naga. Mely mostani statuszába az portának Kgls uram fejedelmem mind Nagodhoz s mind Nagod becsületes országához, ha ennekutánna is megmarad az porta, bizony egész országostúl az úristennek méltán hálákat adhatni érette.

Ezek után Kgls uram az nemes ország internunciussa Balogh László uram die 15. praesentis mensis estve vacsora vége felé érkezék meg, kivel másnap vezér ő naga udvarában felmenvén, az vezérnek felette sok occupatiói miatt csak meg sem jelenthetők ott fennlétünket, hanem viszont harmadnap felmenvén, és egy ideig ott ülven, császár egymás után kétszer hivatván¹⁾; azomba kijöve²⁾, és az kilső házába, az hol minden legatusok és urak szoktak ülni, meglátván bennünket mindjára leüle és oda híván bennünket, mások pedig mindenek kimenvén, igen obiter proponáltatám Balogh László urammal az ország levelébe való írást verbis is, (azomba el nem végezhetvén) érkezék viszont császártól egy fő kapucsi, az ki császár nevével viszont hívá. Mégis biztonnal írom Kgls uram, hogy nem akar vala felkelni, hanem ugyan magam mondtam, hogy látom igen siető és nagy dolgát ő nagának, ez okon ha ő naga kgls jó akaratja, holnapra kell ennek derekason maradni, melynek maga is annuála. Másnap osztán viszont felmenvén Kgls uram, hát oly nagy diván vagyon az vezér ő naga házánál, melyhez hasonlót nem láttam, mely délután későn végeződé el. Azután csakhamar érkezék két posta egymásután, egyik az váni passátúl, melyet obsideált az persa az másik pedig Murteza passátúl, az ki az Ván felé való hadnak szerdárja, melyek az vezérhez mindjára bevitetvén, látók, hogy nincs mód dolgunkba, alájöven, viszont másnap felmenvén, délután tájba lőn audientiánk, élégséges becsülettel excipiálván Balogh László urat. Minthogy pedig követsége nem volt Kgls uram egyéb, hanem az, mi az levélbe írva volt, abba pedig egyéb dolog nem volt, hanem az ország azt akarta megjelenteni, hogy bizonyos követeket küldenek be hatalmas császár portájára, másodszor, hogy ha valaki ország nevével valamit itt solicitált volna, avagy szólott volna, solicitálna, avagy szólana ennekutánna is,

¹⁾ t. i. a vezért.

²⁾ értsd: a vezér.

azt sem az ő nagok és ő kglmek akaratjokból cselekedték és cselekedendők is, melyet, isten az követeket behozván, ő naga bűven megértene. Ez okon levél által való resolutiót, hogy serio sollicitáljak, nem láttam szükségesnek lenni, ezfelől pedig az csauszokkal is ugyan consultálkodván. Az vezér ugyan megkérde Kgl's uram, hogy micsoda választ kívánnánk erre az dologra; melyre Kgl's uram én azt mondtam, hogy az mi ő nagának tetszik; melyre osztán azt mondá, hogy ennekelőtte is énnekem egy nehányszor megmondotta, hogy attúl se az ország, se Nagod ne tartson, mert valamig Nagod Kgl's uram országotúl hatalmas császár hűségébe marad, soha innét semmi bántódása sem Nagodnak, sem az országnak nem leszen. Szóval azért mondd meg az országnak (Balogh László uramnak így szólván), hogy azelőtt is mi ezféle szót soha el nem hittünk, most is nem hiszszük és ezután is, hanem valamig hatalmas császár köntösét tartják, hatalmas császár kapuja nitván (*így*) vagy on elöttek, jól jöjjenek, isten hozza egészségbe őket. Ezután egy jóféle kaftánnyal felruházván az internunciust, ő kglme kijöven onnét, én viszont Kgl's uram ottbenn maradék gondolván, hogy familiariter inkább beszél csak magammal. Úgy is lön Kgl's uram, mert közel másfél óráig csudálatos nagy jó kedvvel és nevetséggel, trágársággal is beszélgete velem az nagy hatalmas méltóságbeli ember.

Elsőbe azért proponálám a szalontaiaknak lovoknak elhajtásokat, melyen csudálkozván azt mondá, hogy parancsol oda az béknek, hogy elbocsássák. Másodszor az itt való kapun álló jancsároktól Nagod emberinek is háborgatásokat is megjelentém, erre is Kgl's uram jó válaszem lévén. Harmadszor értésemre lévén Kgl's uram, hogy Strasburgh szembe volt velle (melyet az francziai király agense mind oretenus megmondá s mind azután az secretariussátúl megizene, hogy Nagod ellen tractált) proponálván ezt is Kgl's uram az vezér ő naga előtt, hogy az szegény fejedelem idejében is micsoda eszvesztő ember volt, kiért szegény ugyan búcsut is adott volt neki; másodszor, Nagod menni sok, és minemű nagy érdeme felett való jókkal volt neki; harmadszor, hogy ide senkitül semmi legatiója nincs, sőt az principalissa ő neki azt parancsolja, hogy semmibe ő az erdéli fejedelmet meg ne bántsa. Melyre azt mondá Kgl's uram az vezér ő naga, hogy kezdett volt ugyan valamit beszélni, de arra semmi választ nem adott. Negyedszer Kgl's uram könyörgék azon ő nagának, hogy immár az új tömösvári passa kiindulván, adná igen jól eleibe és parancsolná meg neki, hogy Nagoddal és az országgal jó szomszédságot tartana jól viselvén magát, ne úgy mint Murat passa, és ne hagyná magát némely eszvesztő emberektül corruptálni. Melyre azt mondá Kgl's uram, hogy arról ő immár régen provideált és eleibe adta, viszont ismét megparancsolja neki.

Melyből osztán Kgl's uram tréfának colora alatt bezzeg oly seriumra kele az dolog, hogy felette kerülő beszéddel azt kezdé mondani, hogy ha ő tömösvári passa volna, az fejedelmet, úgy mond, úgy tartaná, mint az fiát; az jó fiú pedig engedelmes az ő atyjához, és ha mit kívánná tőle, azt el nem kellene mulatni; és azt kérdé Kgl's uram tőlem, ha úgy-e, úgymond. Mindjára eszembe vevén Kgl's uram, az igen nagy ravasz embernek hol akar az elméje járni, azt mondtam, hogy igen, tartozik az jó fiú megfogadni az ő jámbor atyjának szavát, csak hogy az atya is az fiának kárára és gyaláztatjára valót, és az igazság kívül valót is ne kívásson, mert ez jámbor atyához nem illendő az semmiképpen, hogy azfélébe törekedjék, és az fiú is nem tartozik az olyant megvetni (*így*). Mely szómon Kgl's uram nagy nevetéssel és szorgalmas reám nézéssel levén, azt kezdé tőlem kérdezni, hogy Tömösvárhoz nem messzi egy hely vagyon, annak mi vala, úgymond, neve. Melyre én azt mondtam, hogy oda egy néhány hely vagyon, én nem tudom, mellik másik. Melyre viszont azt mondtá, hogy ugyan mondjam meg, minek híjják azt az helt. Melyre én azt mondtam Kgl's uram, hogy ő naga kgl'sen megbocsásson, nem szükség azt ő nagának magába rejtegetni, mert tudjuk mi azt bizonyosan, hogy némely veszedelem és háborúság szerző és szerető emberek sokszor ez hely felől ő nagának mérges szókat sugtak ő naga méltóságos füleibe; azért ő naga nevezze meg, mert azt jól tudja. Melyre azt felelé Kgl's uram, hogy lehet az, de bizony nem jut eszébe. Melyre én viszont azt mondtam, hogy miért kérdezi azt. Azt mondtá, hogy azért hogy csak azt az helt adnák hatalmas császárnak, mindjára lecsendesednének az végek között való veszekedések, és azzal minden dolog elvégeződne; hanem ugyan mondjam meg az helynek az nevét. Melyre viszont azt felelém Kgl's uram, hogy ő naga bölcs méltóságbeli ember levén, nem veszi-e eszébe, hogy még csak az kimondásátul is iszonyodom; én pedig országi és nem is utolsó ember vagyok, bizony az egész országgal együtt annak odaadása soha nem leszen. Melyre viszont az nagy ravasz ember azt mondtá Kgl's uram, hogy ő az megöletett teftedár körül forgódván egyszer, valami végbeli törökök fizetéseknek kéréséért jöven be, azoktól bizonyosan úgy értette, hogy Nagod is Kgl's uram, azt az helt hatalmas császárnak oda igrte volna. Melyre én azt mondtam Kgl's uram, tudnám én azt, ha az én Kgl's uram azt cselekedte volna; de soha bizony nem igrte, sőt csak egy izné czédulácskát mutassanak az én Kgl's uram igréti felől, égettesse (mondok) az fejemen meg Nagod, sőt fogyjon az életem el érte; de valamint s valahogy vagyon az dolog, de látjuk mi azt, hogy mirajtunk országostul, fejedelmes-tul az végbeliek csak azért keresnek garázdát; de hogy Nagodnak ugyan megmondjam, és Nagod is kgl's füleibe vévén, valóba

megértse, soha, isten engem úgy segéljen, (mondok), hogy az uram sem adja, hanem ha fegyver leszen az nyakán. De ha ő naga odaadná is, soha, isten engem úgy segéljen, az ország sem, és én sem adom vér nélkül; sőt készebbek vagyunk halomba rakatni magunkat, hogysem az legyen; mert az szegény megholt fejedelemnek is még az temetését is átkozták, hogy az országnak egy darab földét az ő előmeneteliért csudálatos mesterséggel elszakasztá. De még ő is meghagyta, mondok, testamentumba, hogy inkább idegen keresztyének kezébe ejtsék, hogysem az legyen. Kötelességem szerént írom Nagodnak Kglis uram, hogy ez szókat ezszerént mondám meg neki szentől szembe oretenus. Annakutánna viszont azt is mondám, valaki ezt, mondok, mozgatja Nagod előtt, de az sem hatalmas császárnak, sem az ottomán nemzetnek nem igaz, sem jó akarója, azszerént az én Kglis uramnak is országostúl. Annakutánna viszont azt mondá Kglis uram, hogy hamar megbúsúlál (úgymond) te ezen az dolgon. Merre (így) én viszont azt mondám, hogy bizony akárki is az országba, ha ezt hallaná, megbúsulna rajta, maga is az én Kglis uram. Melyre azt mondá Kglis uram, hogy ezt csak a teftedár körül való hír hallásomból hozok (úgymond) elő; de ha hatalmas császár azt akarná, másképpen gondolkodnék, úgymond felőle, de attúl nem kell félni. Viszont azt kérdé Kglis uram, hogy megírod-e ezt az uradnak. Melyre azt mondám, hogy hogy merném én ezt az én uramnak megírnom, ő naga megbocsásson, de ha parancsolja, sem cselekedem, és veszedelemre és romlásra bezeg én okot nem adok. Melyre azt mondá Kglis uram, hogy meg ne ird, ne ird. Ehez hasonló több sok szavai is lőnek Kglis uram, mely mind eszembe nem jut, de summája csak ez lőn. Azt is, hozzá tévén Kglis uram, hogy egy igen nagy úr, Kornis uram, énnekem most is azt írja Erdélből, hogy készebbek inkább mind halomba rakatni magokat, hogysem szabadságokban való megbántódásokat soha többé megengedjék; azért, mondok, csak úgy induljon el Nagod némely gonosz embereknek szavokra.

Ezt Kglis uram ebben hagyván az német fejedelem aszszont kérdé, hol vagyon most. Mondám hogy odafel vagyon az német császár hűségébe. Annakutánna még azt kérdé, ha volt-e igen nagy kincse Munkácsba. Melyre én azt mondám, hogy pénze nem volt csak tizenhatezer forint is, hanem ruhája feles pénz érő volt; azonkívül ezüstmíve valami poharak és mosdók, medenczék és egyéb ezüstmív is, mivel Erdélyből való kiköltözésének előtte felesztendővel Csáki 43. ezer aranyát, azonkívül tallérát is ugyan sokat és az legdrágább öltözetekbe s köves marhákba kezéhez vevén kivitt volt az országból; az több pénzét penig Erdélybe tékozlotta imide amoda el; köves marhájának penig nagy része magánál levén, elvitte volt. Viszont azt kérdé Kglis uram, hogyha

csak anni pénz lehetett-e az. Melyre én azt mondtam, hogy különben nincsen, avagy talán még anni sem. Melyet szájával meggúnyolván contemnála. Minuáltam pedig Kgl's uram az német asszony javait azért, hogy értvén immár én Nagodnak német császárral való confederatióját, inkább ne nehezteljék azt, hogy ő nekik is minden haszon nélkül vissza kelletik Nagodnak adni. Annakutánna viszont azt kérdé ha szép-e. Mondám, hogy szép ember volna, ha jó volna. Öltözeti is occurála Kgl's uram. Arra én azt mondtam, hogy az melljét mezítelen hagyván félig, úgy viseli köntösét. Kérdé, ha minden láthatja-e azt. Én mondtam, hogy igen is. Ezenkívül Kgl's uram több sok nevetséggel való beszédi levén, trágárkodék ezt hozzá tevén, hogy ti, úgymond, látod-e, mint öltöztök; ez minap pedig dicsired vála járástokat. Melyre én azt mondtam, hogy nem mi formánk, nem mi öltöztünk; az isten soha közinkben se hozta volna öltözetivel, mert mi csak hogy mind el nem vesszénk országostúl miatta. Annakutánna Kgl's uram Csáki és ez asszony felől oly dolgot is kérde mely nem ide való megírnom. Melyre én azt mondtam, hogy előtte vagyon, az mikor akarja; még másokat is hallottam bizonyosan. Azt is kérdé Kgl's uram, hogy ha nagy nemzet volt-e. Én azt mondtam, hogy nemzetsége nagy vagyon, de az maga rossz viseléséért azok is megutálták. Ezenkívül sok egyéb kérdezkedési is levén nagy familiariter, én elunván beszédét, oda hagytam.

Die 17. praesentis mensis viszont érkezett vala Kgl's uram Rác Markó is 9 óra tájba az Nagod méltóságos levelével, melyből Nagodnak német császárral való confederatióját értém Kgl's [uram], melyet az felséges isten elsőbbé tegyen az ő szent nevének dicsiretíre, annakutánna Nagodnak méltóságos successorival és országával egyetembe örökös állhatos, csendes, békességes, boldog állapotjára. Ugyanis Kgl's uram Hannibálnak amaz mondása szerént: tutior est certa pax, quam sperata victoria, csakhogy legyen bizonyos; mert viszont Corneliának mondása szerint mindenkor jobb az nilván való hadba lenni, hogysemmint az alatomba való csalárd békességbe; csak az felséges isten az más részről is adjon securitást Kgl's uram mind Nagodnak s mind minékünk országostúl, melyet azt hiszem, hogy Nagod Kgl's uram bölcs tanácsival együtt fel is talál. Az békességről való diplomát Nagod Kgl's uram magyarul megfordíttatván, mentül hamarébb méltóztassék beküldeni, mivel tudom bizonynyal Kgl's uram, hogy az felől sok vélekedés leszen itt az portán, az mig meg nem értik. Az diplomának az más részről való kivételébe is, ha szinte Nagod Kgl's uram kgl'sen nem parancsolt volna is, tudván tisztemet, minden tehetséget arra intéztem volna; tudom azt, hogy az császár részéről való emberektől ha effectuálhatni is, nehezen, mivel ezelőtt immár egyszer decipiáltattanak

volt, de abba az reménségbe vagyok, hogy azért vezértül is valami color alatt kikérhetem, csak érkeznek elsőbe be Nagodtúl. Még ez ideig Kgl's uram az békességet nem aperiáltam egyikért azért, hogy azelőtt való méltóságos leveleire Nagodnak resolútiót várnék az vezértül ő Nagátúl; másikért kiváltképpen azért Kgl's uram, hogy abba az reménségbe vagyok, hogy okvetlen per aliquas personas effectuálhatom, hogy ez jövő szeredán avagy csötterteken Strasburgh az áruló meg fog innét indúlni, és az Nagod békességének alkalmatosságával meg ne fogjon tartózni és Nagod ellen az portát incitálni, melyet immár el is kezdett volt, noha Pap Márton uramnak praesentiájába azon énnekem megesküdtenek vala, hogy valamig Nagodtúl írásomra válasz nem jó, semmit Nagod ellen itt nem moveálnak, ezt ők posthabeálván, megváróm Kgl's uram, hogy elmenjen, és úgy aperiálom elsőbe az vezérnek ő nagának, azután Cornelius uramnak is, és Nagodtúl kgl'sen beküldött levelekből, az ország az hadat nem akarattokból és háta megett is Nagodnak nem szinte securitásából megmutogatván neki, hogy kételen volt Nagodnak az békességre menni, eleibe adom. Hogy Valstan megholt, annak hírével nem akarom Kgl's uram, hogy animálódjék; az Saxo claudikálását aperiálom neki; Nagod Kgl's uram néha-néha nem árt, ha simulate levelet írna neki visitandi gratia csak, sőt ugyan írjon is neki Kgl's uram most is, az követeiktől; az békességbe is penig, hogy az ő javokra nézendő ok szerént békéllett meg Nagod az restitútiók felől, azt is megvilágosítom neki. Az francziai király oratorával Kgl's uram nagy conversatióm kezdett lenni, nagy jó akarrattal levén Nagod után hozzám is, kinek az plenapotentiának meghozatására lehete alkalmatossága, és annak effectuálásával biztata valóságosan. Ez elmúlt napokba bőségesen emlékeztetem, hogy az plena potentiáért elküld. Erre Kgl's uram ugyan reá felelé, hogy azt effectuálhassa, erre ambigue resolválá magát azt mondván, hogy ha az urának az tovább való hadviselésre szüksége leszen, bizonyosan effectuáltatja; ha penig nem (mivel Kgl's uram itt az az híre, hogy Bécsset is immár obsideálták), bizonyosan nem tudja. Az Nagod méltóságos írása szerént Kgl's uram az bornak küldése felől emlékezem neki, melyet örömmel hallván azt mondá, hogy ők az jó bort természet szerént szeretik. Azon kére Kgl's uram, hogy ha követek jönnek be, írnék ő kgl'meknek hogy, egy szép íramó paripát hoznának neki, igen jó árrát megadná, csakhogy sebes íramó volna. Ezen mint (*így*) kelljen érteni nem tudom Kgl's uram; azt veszem mindazáltal eszembe, hogy inkább acceptálná az jó íramó paripát az bornál is. Ezek között Kgl's uram Cornelius urammal nagy antipatia vagyon.

Az budai vezérre és egri passára szóló leveleket Kgl's uram Székel Jánostúl akarom kiküldeni. Ugyanakkor az békesség felől

is, mint tetszik neki az vezérnek, Nagodat alázatosan akarom informálni. Az kapucsinak az követek eleibe való küldése leszen-e, nem-e, ugyanakkor Nagodnak alázatosan értésére akarom adni. Cornelius uram mit fog beszélni az békesség felől, azt is alázatosan Nagodnak akkor akarom megírni.

Folyó hír itt most olyan vagyon Kgl's uram, hogy Abazának viszont ismét megparancsolták, hogy az Lengyelországra való menéstől megszűnjék; azszerént Murteza passának is ¹⁾ Kantamirnak is. Az lengyel pedig hogy Abazára reá érkezvén, az hol volt, és megszorítván környűl vette, azt is folyó hírűl hallám. Az bizonyos Kgl's uram, hogy Abaza segítséget csak mostanára kezdett sollicitálni, de mi végett, nem tudhatom. Az persának Ruszten han nevű generalissa az georgiánusokra reá menvén felette nagy romlást, égetést és vért tett köztök egy néhány erős városokat is megvévén. Az mely concubinájától való fia volt az megholt sahnak, azt is levágta. Immár sohult semmi akadály a nem lévén Van nevű igen erős és nagy város szegett (*így*) ezt immár obsideálván. Mely vár Kgl's uram az persák ellen legelsőbb véghely volt, mely pusztán állván Huszref passa vitéz volt meg, felette igen nagy erősséget csinálván az persák ellen belőle. Ezerumhoz öt napi, Diakbekirhez pedig Kgl's uram hat napi járó földön vagyon. Nagy haddal lévén Kgl's uram, ha azt occupálhatja, bizony felette átalútat nít reájok. Utolsó levelét tegnap hozák Kgl's uram az váni passának, hogy immár többet ő nem írhat, mivel teljességgel alája szállott. Murteza passa, az mi kevés hada vagyon Kgl's uram, táborba vagyon velle Diakbekirbe; de nem neki való erő lévén, nem meri megkésértetni. Ezeket ugyan Murteza passa mostanába ide jött emberétől bizonyosan értém Kgl's uram. Itt is készülnek megsegíteni, sőt három szpahoglan aga, hat csorbacsia immár átal is mene ezelőtt negyed nappal, de igen rossz kedvek vagyon hozzá, kiváltképpen az szpahiáknak, az kik igen megbántódtanak. Bizony azt hiszem Kgl's uram, hogy elkél addig az sültje, ha arra való leszen, az mig ezek derekason összevgyűlnek és oda érkeznek. Mano Ogli is az palastinai fejedem Kgl's uram bizonyos, hogy rebellált, kinek complanálására az sami passa, Kucsuk Amhat egyfelől, másfelől pedig az kapitán passa küldetett. Úgy értem fülhegygyel Kgl's uram, hogy Kucsuk Amhatot igen megverte volna; az másikkal való dolga in suspenso vagyon. 35. ezer gyalogját, és három avagy négy ezer lovassát értem Kgl's uram Mano Oglinak lenni, mivel az országa felette igen erős, az lovas nem igen szükséges benne, de ez felette erős, és igen puskás had.

Az szegény Damokos az itt benn tanuló török deák Kgl's

¹⁾ »Murtera passának is«, e három szót Keőrösy keresztűl huzta.

uram, vakszemén való pokolvar miatt tegnap kilencz óra tájba holt meg oda fel a szarájba, az hol tanúlt, és testét aláhozatván ide az erdéli házhoz, magam akarom eltakaríttatni. Bizony elég kár Kgl's uram, és atyjának és anyjának s atyafiainak nem kicsiny keserűség.

Itt Kgl's uram két bokor öreg emberek vannak, kiváltképen az egyik bokor igen elesett öreg emberek, s többire csaknem koldúsok, semmi gyermekek nincsen. Mindenik mind feleségestől magyarok; egyik debreczeni fi, az másik az Nirbe Petneházi, ugyan nemes renden való ember volt. Az istenért reménkednek Ngodnak, és én is alázatosan könyörgök Nagodnak mellettek, istenre tekintve vitetné ki Nagod a szegényeket, mégis halhatnának hazájokba nemzetségek között meg szegények. Az isten előtt is kedves dolgot cselekednék Nagod Kgl's uram, méltóságos híre, neve is terjedne Nagodnak véle.

Külön 8-adrét papíroson:

Az jenei dolgot Kgl's uram ugyan akarám, hogy magam előtt hozzá elő az vezér. Megértvén ő naga valóba felőle a dolgot, azt hiszem, hogy talám ezután nem minden ember szavát fogja örömet felőle hallani. Azt is mondám Kgl's uram neki, hogy inkább, mondok, Nagtok jó volna az mi őstől maradott örökségünkbe vissza adni, mert régen bírja immár nagtok; törekednék azért Nagod az hatalmas császárnál felőle. Melyre azt mondá Kgl's uram nagy nevetve, hogy törvény nélkül nem lehet. Melyre én viszont azt mondám, hogy bizony mi az törvényre készek volnánk, de Nagtok az törvényt fegyverrel végzi el. Ezekután Kgl's uram azon kér vala, hogy törökké legyek. Melyre én igen illendőképen replicálván, melyet Kgl's uram megírnom nem szükség; mindazáltal Balog László uram Nagodnak alázatosan megjelenthet. Azon nagy kacaját ütven igen nevette.

Az mi Kgl's uram az Keresztési uram dolgát illeti, hogy néműnemű praesumptiókból az országtúl nagy suspició volna hozzá Nagod Kgl's uram arról ne gondolkodjék egy cseppet is, hogy itt benn vagy Nagod méltósága ellen, avagy az országnak szabadsága ellen valamit ő itt moveált volna; mert jó lelkiismerettel írom Nagodnak, hogy itt azféle dologban magát nem ingerálta, mert soha bizonyt ő azt oly tacite nem cselekedte volna Kgl's uram, hogy eszemben nem vettem volna. Másodszor, soha egyéb által Zöldficárnál azt nem tractálhatta volna; ez penig őtet felette rútúl szidja és gyalázza, nemcsak propter forma penig Kgl's uram bizony, hanem ugyan ex rancore. Harmadszor, Zöldficár soha semmit el nem rejt Juszuf agátúl, ezt penig én Kgl's uram erős hittel köteleztem arra, hogy Nagodra és az országra nézendő dolgokat énnekem mindeneket megmond, és Nagodnak igaz és

hű leszen. Ennél nagyobb dolgait is Zöldficárnak énnekem megjelentvén, soha Kgls uram bizony ezt sem titkolta volna el. Negyedszer énelöttem mind az kettő erős hitellel megesküvék azon (mivel aperiálám nekik, hogy az ország búsultába igen kiáltott reá, hogy itt benn létébe forralt volna abba az az dologba, Székel Moises mind vei lévén s megtérőbe inset szembe is volt velle), hogy ők sem tudják, sem nem hallották; sőt Zeöldficár azt mondá Kgls uram, hogy az isten ő neki se ezen az világon, se az másikon jót ne adjon, ha soha itt arról csak emlékezetet is tett. Ott kinn mint viselte magát, arról Kegyelmes uram itéletet nem tudok tennem. Ittbenn is az fősvénysége tagadhatatlan dolog hogy megvolt; annakfelette ha hol haszna lehetett volna, azt sem postha-beálta volna.

Hogy Nagod Kgls uram az levelet, melyet az franczia király orátorának küldött volt, csak úgy subscribált[a] volt, hogy amicus, ezt majd difficultálá, sőt egynehány rendbeli levelét Nagodnak megmutatá, melybe Nagod úgy subscribál neki, hogy amicus benevolus ad serviendum paratus. Nagodnak alázatosan akartam megjelenteni ezt is.

Az muftival is Kgls uram ma lőnk szembe Balog László urammal, az ki noha igen beteg és ágyba fekvő ember vala, mindazáltal becsülettel acceptálván bennünket, az nemes ország levelét megadá neki Balogh László uram. Nagodat és az országot becsülettel kérdezvén, azt is, ha vagy-e bőség az országba. Annakutánna proponálám neki az Strasburgh dolgát, az kinek, mondék, az én Kgls uram sok jóval volt, és közel esztendeig úri módon tartotta; annakfelette, hogy ide senkitül semmi követsége sincs, az kitül penig dependentiája vagyon, az is megparancsolta neki, hogy Nagodnak kedvét keresse. Azért ha mit mondott, Nagod szavát, mondék, el ne higgye. Melyre Kgls uram azt mondá, hogy volt ugyan szembe velle, de Nagod felől semmi gonoszt nem szólott; második szavával viszont azt mondá, hogy ő nem hiszi. Az mint szántott¹⁾ Kgls uram, azt akarván beboronálnom, az odafel való hadak felől tudakozkodék, melyet igen obiter jelenték meg neki az békességre nézve immár Kgls uram.

Az szegény Damokos testét Kgls uram József másfelől egy kapun kivitetvén, soha osztán az kapukon be nem bocsátották, hogy ide a házhoz hozassam, és inset vitessem el, hanem másnap magam is jelenlétén, úgy temettetém el. Kgls uram nem árt az kapucsilar kihaját Nagodnak levele által látogatni.

Az nyavalyás Juszuf agát Kgls uram az mely házba bérbe lakott, most kiakarják tudni, mivel felette igen szűk az ház az nagy égés miatt; meg akarná szegény örökösön venni; reménke-

¹⁾ t. i. Strasburgh.

dik Nagoduak, hogy fizetése kívül is méltóztatnék szegénnek Nagodnak kglsen valami segítséggel neki lenni, hogy vehesse meg szegény. Azt bizony látom, Kglis uram, hogy valóba hű szolgája Nagodnak. Az felséges isten tartsa és áldja meg Nagodat Kglis uram jó egészséges, boldog, hosszú életben. Datum Constantino-poli, die 21. Septembris, hora vespertina, 1633.

Illustris Vrae Celsitudinis

servitor humilimus perpetuusque

Stephanus Kőrössy

de Várad m. p.

Külczim: hiányzik.

8. 1633. s e p t. 21.

Illustrissime princeps.... stb.

Csendes és békességes birodalommal áldja meg az feléges isten Nagyságodat stb.

Nagy és alázatos hálaadással veszem Nagyságodtól, Kegyelmes uram, hogy Nagyságod méltóságos igireti szerint kegyelmesen megváltoztatván új kapitihát Réti István uramat küldi be érettem, kiért az úristen Nagyságodat Kegyelmes uram az én Kegyelmes asszonyommal és szerelmes gyermekivel egyetembe áldással látogatván, én is életemnek fogytáig alázatos hűséggel igyekezem Nagyságodnak megszolgálnom. Ennekutána is Kegyelmes uram, ott közel ha mért méltónak itéli Nagyságod kegyelmesen alázatos szolgálatocskámat, meg nem vonszom Kegyelmes uram fejedelmem magamat. Méltóságos promissumja felől is Nagyságodnak Kegyelmes uram, nem levén bizony semmi dubitatio. Innétvaló kiszabadulásom felől penig Kegyelmes uram fejedelmem, Nagyságodat nagy és alázatos reménységgel de necesse kelleték requirálnom, mivel Kegyelmes uram, ha Nagyságod nem könyörül rajtam, bizony innét ki nem tudok mennem; mert úgy vagyon Kegyelmes uram, hogy mind kocsim s mind hámjaim volnának, de az ki azt vonja, énnekem Kegyelmes uram, bizony sem otthon sem itt egy csepp sincs. Nagyságodnak azért Kegyelmes uram nagy alázatossággal könyörgök, Nagyságod terjessze ki kegyelmes providentiáját rajtam és parancsoljon az brassai bírónak, hogy küldjön négy jó, erős lovakat kocsisostúl érettem az kin mehessek ki Nagyságodhoz Kegyelmes uram és édes hazámba. Ha penig ezbéli kegyelmes providentiája Nagyságodnak megvonyódnék túlem Kegyelmes uram, akárcsak ezbéli kegyelmes jóakarátját mutassa meg Nagyságod Kegyelmes uram hozzám, hogy az brassai bíró jó négy erős lovat kocsisostúl küldvén érettem, magam saját pénzemből mindjára megfizetek Kegyelmes uram neki, kérkezvén; alioquin soha bizony Kegyelmes uram

ki nem tudok mennem. Succedálván azért akármely úton az Nagyságod kegyelmessége hozzám, Kegyelmes uram, méltóztatnék Nagyságod ugyan most megparancsolni az brassai bírónak, hogy az követekkel együtt ugyan most küldené be az lovakat kocsisával egyetembe.

Az Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint Kegyelmes uram azoknak az árúlócskáknak dolgoknak exitusa felől várakozom. Másodszor ezelőtt tizennyolcz nappal is requiráltam vala Nagyságodat alázatosan Kegyelmes uram fejedelmem valami költségbeli segítség felől, mivel immár teljességgel megkezdtem fogyatkozni. Most is alázatosan könyörgök Nagyságodnak Kegyelmes uramnak fejedelmemnek, Nagyságod ne hagyjon költség nélkül, hanem innét az Amhad agánál való pénzből méltóztassék Nagyságod, Kegyelmes uram pénzt rendelni; mely felől avagy főkövet uramnak parancsoljon Nagyságod kegyelmesen mennyit adjon, avagy magamnak mennyit vegyek és én azonkívül nem lépem Kgl's uram. Még ez követ uraim két holnap alatt alig érkeznek be Kgl's uram. Annakfelette Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint várakoznom is kellek az Székely Moizesék dolgára nézve, követ uraimnak is megvendéglésekre (melyet Kegyelmes uram becsülettel tartozom effectuálni) mennyi költségem menjen, Nagyságod bölcsen megítélheti, az igen hosszú út is sok költséget foglalván be. Nagyságodnak mégis alázatosan könyörgök Kegyelmes uram, méltóztassék Nagyságod annyi költséget rendelni, az kivel megérhessem. Bizonyságom az igaz isten róla Kegyelmes uram, hogy Váradról való kiindulásomtól fogva, addig a míg Brassából kiindultam, adóssággal együtt, melyet házam népének eljövetelem után meg kellett fizetni, közel másfélszáz forintomat magam saját pénzemet költöttem el. Ittbenn is penig nem voltam haszontalan, méltatlan alázatos szolgája Nagyságodnak, sem az országnak, mert oly fundamentumot csináltam az fővezér előtt Nagyságodnak és az országnak, hogy csak azon építésen az utánam való kapikiha Kegyelmes uram, soha bizony sem Nagyságod méltóságos dolgainak, sem az országnak nem leszen kárára, hanem előmenetelére.

Murat pasának ugyan magam előtt való depositiója felől Nagyságodat Kegyelmes uram mindjárást más, avagy harmadnappal utána magam szolgálmtól alázatosan expediált levelembe informáltam Nagyságodat. Ha a gonosz hálaadatlan ember Nagyságodhoz jól viseli vala magát, bizony valamig ez mostani vezér élt volna, (csak oly állapotba vala itt az portán) hogy bizony mindaddig durálhatott volna; de ám elvévő Kegyelmes uram jutalmát, melybe bizony nem keveset is mesterkedtem; de ez felől ezelőtt 18 nappal alázatosan bőven írtam Nagyságodnak Kegyelmes uram. Az mint látom Nagyságod méltóságos fejedelemségé-

nak kezdetitől fogva még ez ideig minden ellenségit Nagyságodnak az úristen megszegyenítette és Murat pasa is bizony igen nagy és megesküdt ellensége levén Nagyságodnak Kegyelmes uram. Az pánczélsisakot Nagyságod szerencséjére még el nem adták volt Kegyelmes uram, elhozattam, kell érette fizetnem 2900 osporát. Az magam pánczélom felől parancsol Nagyságod Kegyelmes uram, isten oltalmazzon attúl, hogy legkisebbik parancsolatját is én Nagyságodnak posthabeálhatnám, ugyan most kiküldöm vala Kegyelmes uram, de néhól héja levén, azt találám magamba, hogy ott kinn meg nem tudják csinálni, ittben sem minden ember, mivel ez diarbekiri mű; igen hamar való napon siettetem Kegyelmes uram megcsináltatni és tisztéttatni és mindjárást kiküldöm Kegyelmes uram Nagyságodnak; ha addig elkészül, míg Székely Jánost expediálhatom, ugyan ő tüle küldöm Kegyelmes uram ki; ha pedig addig el nem készülne, legelső bejövő emberétől Nagyságodnak, csak Nagyságod kegyelmesen parancsolja meg neki, hogy kivigye. Az pánczél Kegyelmes uram bizony igen jó, Papp Márton uram ittlétébe egy tótországi szablyával csapá meg, az pánczélon meg sem tetszett, az szablyát pedig megvesztegette vala, egy igen megszorúlt mazúl béké volt és én olcsón tértem vala Kegyelmes uram József által hozzá. Az Nagyságod karvasát Kegyelmes uram igen csinálják, bizony igen olcsóba szegődtem meg nyavalyással fölé; az társát, az kit Nagyságod beküldött, negyvenezer osporára böcsülik. Az másik felől még nem beszélhettem Kegyelmes uram vele, mivel ez napokba sok occupátióm levén, nem érkeztem hozzá. De mihelt Balogh László uramat expediálhatom, mindjárást ide hívatom és azon leszek, hogy mentül olcsóbban szegődhessem meg vele. Tartsa és áldja meg az felséges isten stb. Datum ex Constantino-poli die 21. Septembris hora vespertina. Anno 1633.

Illustrissimae Vestrae Celsitudinis

servitor humilianus perpetunque
Stephanus Keőreőssi de Várad m. p.

Küldésim: Illustrissimo principi domino dno Georgio Rákóczi stb.

Kívül Rákóczy kezével: 5. Octobris Balogh László. Dés 1633.

9. 1633. sept. 25.

Illusissime princeps stb. stb.

Ma, úgy mint 24 Septembris 10 óra tájban audientiám levén Kegyelmes uram az vezérnél ő nagyságánál, ilyenformán kezdém meg jelenteni az békességnek megjelentését: hogy az én kegyelmes uram ő nagysága, mondok, igen követteti Nagyságodat azon, hogy Nagyságodnak fejét immár közel két esztendőitől fogva

szüntelenül fájlalta és búsította azon, hogy akkori ellensége ellen hatalmas császár segítséget adjon; annakutána ha az nem lenne, akárcsak arra menne az hatalmas császár, hogy ha ezen kegyelmes uramnak országára, avagy magyarországi jószágára ellenség jőne, akárcsak arról adna atnamét, hogy minden bizonynyal megsegíti ő hatalmassága, utólszor pedig, hogy akárcsak arról legyen assecurálva, hogy ha megindul ő nagysága, sem fejedelemségébe, sem országának határiba meg nem bántódik, de ezekre, noha sok időtől fogva futván hatalmas császár portáját, mindazáltal soha semmi válasza nem levén, azonban némely ártulók kiszökvén az országból Murat pasa pártjokat fogván, minemű leveleket írt az ország hatáirra és az ország tagjaira, sőt magára is az én kegyelmes uramra, az mind forog etc. Nagyságod előtt, mondok, jól tudja Nagyságod. Melyekre nézve noha valóban kedve ellen kellett lenni az én kegyelmes uramnak, de tartván az szerencsének is változó voltátul, hogy valami módon császár is föl ne forduljon, mivel az saxoniai herczegnek is elszakadásátul igen tartanak, ez okon megbékélt az én kegyelmes uram ő nagysága. Mely szót (hogy megbékélt Nagyságod) mihelt kimondék Kegyelmes uram, felette igen megbúsúlván és sok ideig hallgatván, azt kezdé mondani, hogy mi formán békélt meg? Melyre én azt mondám: hogy mindennemű veszekedés egyenesen csak Munkácson és az német asszony javainak megadásán forogván, az eligazodott; az mint Nagyságod énnekem megírta vala, Kegyelmes uram az 100,000 ezer (*sic!*) forintot és az német asszonnak javait, hogy Nagyságod az ki el nem költ benne, esztendő alatt, hogy Nagyságod megadja, ha pedig Nagyságod meg nem adhatja, magyarországi jószágát, annyi érőt, foglalhassák el Nagyságodnak érette; ebbe pedig Nagyságod mit nézett, azt is megjelentém neki; végre azt is monda, Kegyelmes uram, hogy az mint Nagyságod az híreket ide beküldte, ahoz immár nem sok kellett volna, hanem csak reá kellett volna menni, nám azt mondtuk, hogy semmi hada és ereje nincs immár az németnek. Melyre én azt mondám, Kegyelmes uram, hogy az híreket az én Kegmes uram úgy küldötte be, az mint néha bizonyos embere látta s hallota s igazán informálta Nagod a portát felőle s most is megáll az az hír, hogy derekas hada az Valstan hadánál [egyéb?] immár nincs az német császárnak, de csak az egyen is megfordulhat még, mivel tudom én azt, hogy csak Bécse volt kezénél, de mégis nagyrészt ez világba megvett belőle; ha pedig az az saxoniai fejedelem kiszakad a fejedelmek közül, bizony felő, hogy minden dolgok füstbe ne menjen. Ebből Kegmes uram számtalan sok szó jövé ki, kinek alázatosan való megírásomra feledékenségem miatt nem levén elégségem Kegmes uram, végre oztán csak azon állá meg az dolog, hogy Nagodnak, mind hatalmas császár megparancsolta s mind pedig

ő maga megírta Nagodnak, az előttemvaló kapikihától is megizente, hogy Nagod meg ne békéljék; ha pedig ugyan békességre menne az dolog, írva küldje be Nagyságod az portára, hatalmas császárnak, micsoda kívánsága legyen az németnek s Nagodnak is az szerént és miformán akar Nagod s német császár között az békesség végbe menni: de mivelhogy Nagod ezt nem cselekedte, hatalmas császár, úgymond, nagy gyalázatjára legyen; magam is ígymond, nem tudok immár mit mondani hatalmas császár előtt; mivel az ti szótok után azt mondtam, hogy ha arra megyen az dolog, hírré adja Hatalmasságodnak az erdélyi fejedelem. Melyre én azt mondtam, Kegmes uram, hogy emlékezzék reá Nagod, hogy én két izbe jelentettem meg Nagodnak, hogy egyáltalán fogva, hogy ha vagy segítséget nem ad hatalmas császár, avagy az assecuratoria hittel való nem lesz, meg kell az én kegmes uramnak békélni; melyet mondok mikor kérdett volna Nagod, mi formán lenne az, én megmondtam Nagodnak, hogy csak az német fejedelemasszony javainak megadásán és Munkács felől való megalkuzáson áll. Mert ez úgy is volt Kglis uram, hogy kétszer mondtam én ezt ez szerént meg az fővezérnek. De ő ugyan csak azt állatván Kegmes uram, hogy ezt hatalmas császár ellen cselekedtük, melynek semmiképen nem kellett volna lenni; hanem írásban be kellett volna elsőbben küldeni. Én arra azt mondtam, hogy elég írás voltam én, mert az én kegmes uramnak és az országnak egyik szeme vagyok itt az hatalmas császár portáján; más az, mondok, hogy az én kegmes uramnak ő nagának ugyan-csak megmondotta az ország, hogy csak megbékéljék, mert ők hatalmas császárnak és az portának meg akarván az övét adni és hűségébe végig megmaradni, az német császárral is békességet akarnak tartani és egy csendességbe akarnak élni s nem hadakoznak. De mit árt az mi békességünk mondok, ha onnét immár nem fájlódik hatalmas császár és az Magyarország feje, mondok, és nem búsul azon, hogy mimellettünk is jövődőbe hadat kelletik viselni ellenségink ellen. Más az, hogy mitőlünk Nagod, mondok, egyebet, azt hiszem, hogy nem kíván, hanem, hogy hatalmas császárhoz való hűségünket életünk fogytaig megtartsuk, az melybe soha fogyatkozás nem lesz. De ő Kegmes uram ugyan-csak azt állatván nagy búsulással, hogy Nagodnak mindeneket hatalmas császárnak levele által értésére kellett volna adni és azbeli méltóságát meg kellett volna adni; de ezt mintegy titkon és orozva cselekedte Nagod hatalmas császártól, melynek semmi úton nem kellett volna lenni. Melyet Kegmes uram sok szép beszédekkel és ratiókkal, az mint tudtam, valóban enyhítvén, valamennyire megenyhődék ugyan, de bizony mégis igen búsul ezen az dolgon.

Nagod azért Kegyelmes uram fejedelmem így jól értvén az

dolgot, az követet ő kegyelmét ehhez képest instruálhatja kegyelmesen Nagod. Az ország is micsoda szót mondott, Kegmes uram, az mint feljebb emlékezém felőle, az felől is az ország követét az ország nevével (hogy nem hadakoznak) igen szükséges instruálni Kegmes uram. Ugyan írjon is Nagod Kegmes uram ezekről az dolgokról mind az muftinak, fővezérnek és Ibrahim effendinek is, mert bizony igen tartok Kegmes uram, hogy sok gonosz akaróink lesznek e békességért, itt az portán, mind az törökök, s mind mind az keresztyén oratorok közül. Nagod pedig Kegmes uram, úgy siettesse az követ uraimat bejönni az portára és éjjel-nappal úgy jöjjenek Kegmes uram, hogy az fővezért ő nagát ittben találják; mivel ez minden bizonnyal való dolog, hogy mához harminczhét nap megindúl (ha az deliberatio meg nem változik) az kazul ellen, hogy ittben érhessek ő kegmek követ uraim az vezért ő nagát, mivel még az mint eszembe veszem, az vezérbe az Nagodhoz való jóakaratra tüze ki nem aludt, hogy így Nagodnak minden dolgát, az szerént országét is hagyja jó helybe, ne in suspenso; mely miatt Kegmes uram Nagodnak valami búsulása ne legyen, az szerént az országnak is, Nagodnak Kegmes uram mégis alázatosan könyörgök, igyekezzék azon Nagod, hogy az követ uraim az vezért ő nagát ittben érhessek s ha Nagodnak kegyelmes jó akarata avagy Nagy Pál uram, avagy Apafi uram legyen az követ, ezeknek ő kegmeknek látom, hogy itt az portán jó hírek-nevek vagyon Kegmes uram.

Valamennyire Kegmes uram az vezért ő nagát kedvére hozván egy törökül írt czédulában, az szerént oretenus is proponálám az derecskai dolgot. Mely czédulát elolvastván, egy ollócskával kicsípve benne, azt mutatván, hogy héja lenne hatalmas császár országának; melyre én azt mondtam Kegmes uram, hogy azzal héjja nem leszen, hanem mind hatalmas császár országa megmarad s mind azoknak az kik bírták, sokkal több hasznok leszen, mivel az spahiaknak soha is egy esztendőbe felényi hasznok sem volt; az mint így leszen s az én Kegmes uramnak is, mondok, hatalmas császár jóakarataiban való bizodalma megmarad. Melyre azt monda Kegmes uram, hogy hadd siessenek csak az követek bejöni s akkor oztán meglássuk mit kell cselekedni. Ha azelőtt lett volna, Kegmes uram, ez dolog előtttem, bizony végben vihett volna, mivel látja isten Kegmes uram, hogy érdemem kívül való Kegmes uram vala (*t. i. az vezér*); de tartok immár, hogy alább szállt alá¹⁾ előtte. Hagy az követek eleibe kapucsi menjen Kegmes uram, ezt is proponálám, de azonba az cancellarius bejövén (melyet immár el is kezdette vala ígérni), az bontá el, azt mondván, hogy soha az szokás nem volt, én eleget állatván, hogy

¹⁾ = Tisztességem, becsületem.

soha olyan sollemis legatio, az országból be nem jött, mint ez leszen.

Még Corneliussal Kegmes uram szemben nem voltam. Sgrassburg még itt vagyon, de az héten meg fog indulni, az mint ezen órába izenő az francia követ. Az új tömösvári passának Riznán, Kegs uram, neve; azzal is ma akarok szembe lennem, maga kérvén nem régen reája. Az vadászi és az pusztafaluk felől való parancsolatokat az budai és egri basára szállókat Kegmes uram, most ki nem küldhettem, mivel sietve kelle Székely Jánost expedíálnom és még nem szinte készek, de első alkalmatossággal kiküldöm Kegmes uram.

Nem az én elmémnek való ugyan Kegmes uram fejedelmem, de én ebbe a békességbe mind az unitus fejedelmeknek nagy progressusok, mind a portának ehez való kedvetlensége miatt nagy akadályokat látok; mindazáltal mondám az vezérnek, hogy Nagod az békességen oly ablakot hagyott, hogy mihelt mindenfelől való alkotmatosságát látja Nagod azt, (*sic!*) minden hitsértés nélkül az békesség felbomolhat; de ezt is úgy mondám Kegmes uram, ambigue, hogy én úgy tudom, mondok, akár csak addig vonyódott volna Kegmes uram az tracta, míg azoknak az árulóknak dolgok elvált volna. Ha szinte írná is Kegmes uram, az itt való patriárka, hogy reá küldendő emberének kiadja Nagod az rabját, de Nagod ne cselekedje, mert ez felette nagy lelki barátságba levén Cornelius urammal, tekintetes ember is, annál inkább nem mer Kegmes uram, Nagod ellen cselekedni. — Az kapucsi felől azt is mondá Kegmes uram, hogy magparancsolja az passának, hogy kalauzt, emberséges embert adjon az követ uraimnak. Nagodnak Kegmes uram, most is alázatos reménységgel könyörgök, hogy az brassai bíróval méltóztassék Nagod négy erős lovat kocsisostúl küldeni, hogy az Nagod kegyelmes providentiája által mehessek ki; azonkívül [méltóztassék] Amhat agátúl költséget is kegyelmesen rendelni, életem fogytaig alázatos hűséggel szolgálom meg Nagodnak, mint kegmes uramnak és fejedelmeknek. Bizony Kegmes uram, felette nagy javára leszen Nagodnak, ha itt érik az követ uraim az vezért ő nagát. Kaimekám ki legyen, Kegmes uram, még az incertum. Az tömösvári pasa ez jövő csötörtökön indul ki, Kegmes uram. Tartsa és áldja meg az felséges isten stb. Datum Constantinopoli die 25. Septembris anno 1633.

Illustrissimae Vestrae Celsitudinis

servitor humilimus perpetuusque
Stephanus Keöreösi de Várad m. p.

Ez alázatos leveletem Kegmes uram még be nem pecsétlettem vala, hogy ez üdő alatt Székely Jánost hivatta Leon vajda,

az én licentiámból odamenvén, hogy igen eszébe vegye és reá vigyázzon, hol jár elméje, eleibe adám, Kegmes uram azt is, hogy ha az régi dolgokról emlékeznék, mindeneket szemére hányjon, hogy noha egy ideig Nagodhoz jól viselte magát, mindazáltal némely embereknek rossz tanácsokon elindulván, annakutána viszont igen nagy alkalmatlansággal kezdette volt az Nagod szomszédságába magát viselni és így senkire ne vessen, hanem magára ha mi esett rajta, maga levén mindennek az oka. Melyek Kegmes uram, köztök bőséggel forogván és azon örvendezvén igen, hogy oda bocsátottam volt, az mint Székely János uram énnekem mondja, ugyan ő vele mindjárt egy emberséges ember szolgáját hozzám küldvén, felette igen kéréte azon, hogy lennék szembe vele titkon. Mivel pedig Kegmes uram, nem igen régen énnekem kegyelmesen azt írta vala Nagod, hogyha Leon vajda ennekutána magát megbecsüllené, most is jóakarattal volnánk hozzája, mely méltóságos írására nézve Nagodnak Kegmes uram én azt ízeném neki, hogy jó alkalmatossággal idejövén titkon hozzám, meglehet. Ha eljő Kegmes uram, meglátom mit akar. Mindazáltal az mint most és az Székely János uram szavából experialom Kegmes uram, annak semmire nagyobb szüksége nem volna, mint az Nagod kegyelmes, jó akaratjára. Nem árt is Kegmes uram szép szót adni nekie, mivel itt igen változó állapotok vannak és az vajdák közül meg is halhatnak; más az, hogy itt immár, az mint Székely Jánostól, de többektől is értem, minden akadályból kiszabadulván, most mindenképpen szabad ember. Alexander vajdára Kegmes uram, oly igen haragszik az császár, hogy mihelt kaphatnák, mindjárt megöletné. De az mufti a maga házánál tartja igen titokba.

Kivül Rákóczy jegyzete : 9. die Octobris Székely János 1633.

Külczim : Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb. stb.

10. 1633. octob. 2.

Illustrissime princeps. . . stb. stb.

A dolgoknak nagy és felette siető voltak miatt Kegyes uram nem várakoztathatván Székely Jánost, hogy az vadási és pusztá telekeknél állapotjok felől az budai és egri passákra szóló mandatumit császárnak elküldhettem volna tüle Nagyságodnak Kegyes uram fejedelmem, mely mandatumokat azon nap, hogy Székely János elmene, estve felé munkával extrahálván elébb ki nem küldhettem, hanem most levén alkalmatosságom benne, melyeket im ki is küldötten alázatosan Nagyságodnak Kegyes uram. Másnap pedig az új tömösvári passával is,

melyet Riznánnak hínak, maga az előttemi (!) kérése szerént szembe lévén, az is minemű levelet küldött Nagyságodnak Kgl's uram, expedíaltam aláztatosan Nagyságod méltóságos szemei eleibe menni. — Tegnap viszont úgymint die 28. praesentis mensis Septembris Cornelius uramhoz is átalmenvén, az békességet aperiálám neki, melyet igen szomorú szívvel hallván és sok sóhajással, mondá hogy tegnapelőtt az vezér is szembe lévén vele, azt vetette orczájára, hogy kiváltképpen ő csalt volna meg őtet, hogy Nagyságod egyátaljába római császárral meg nem békélik; mely csalásnak modalitásáról tudakozván, Kegyelmes uram, maga is nem tudá-é, nem akará-é megmondani, csak ugyanazt mondá, hogy itt immár teljességgel elhitték volt, hogy Nagyságod hadat akar indítani az római császár ellen. Mely hogy Nagyságodon Kegyelmes uram, semmiképpen nem múlt volna, megmutogatám neki; de hogy sem az unitus fejedelmektől az Nagyságod portulatumira securitása nem jött, melyet Nagyságod igen serio sollicitált; sem pedig az portától soha semmi kívánságára, utolszor pedig csak az egy és igen marczona dologra, hogy ha Nagod országából kimegyen, sem fejedelemségébe, sem országának határiba semmi bántódása nem leszen Nagodnak, erről hogy atnamét adjanak, soha csak ezt is nem obtineálhatván Nagod, mely semmiképpen az ők és római császár békességeknek derogamenjére nem lett volna, könnyen is reá mehettek volna, ha az hadakozást akarták volna, ezt is Kegyelmes uram ugyan magával bizonyítám meg Cornelius urammal; annakfelette im két esztendőtil fogva ez idevaló birodalomra nézve csak in suspenso tartván Nagod az békességet, most immár teljességgel elhitte azt, hogy ő nekik nincs kedvek hozzá, hogy Nagyságod hadakozzék. Az árulóknak is pedig, az kik az Nagyságod méltóságos fejedelemségét sollicitálják, azoknak is faveálván országokban becsületbe tartják, sok fenyegetődzéssel lévén Nagyságodhoz írtettek, melyből semmi jót Nagyságod nem várhatott. Utolszor az országnak is kedve egyátaljába csak az békességhez volt, látván Nagyságoddal egyetembe mind az római császár, az porta, és az unitus fejedelmektől hogy semmi securitások nincs. Az párokkal is megbizonyítám Kegyelmes uram, minemű fundamentum és ratio kívül való securitást akartak odafel mutatni az Nagyságod méltóságos portulatumira Nagyságodnak. Mely békességre Nagyságod igen szomorú és keserves szívvel ment, akarván az mostani alkotmatossággal Nagyságod az unitus fejedelmeknek, az magyar nemzetnek, de kiváltképen az istennek tisztességének és az religiónak teljes tehetségével szolgálni; de nem volt Nagyságodnak mit tenni; látván mindenfelől de kiváltképen az portától az sok inconvenienciákat. Mindazáltal, mondok, az békesség ily formán lett meg, hogy az nem hogy károokra volna az unitus fejedelmeknek, de sőt

inkább hasznokra vagyon úgy is; proponálván Kegyelmes uram hogy hatodrésze sem lévén az német fejedelemasszonnak javainak Munkácsba, melyet most Nagyságodnak ki kell adni, azt pedig Nagyságod csak mostanába azért vétette ki, hogy inkább semmi kezekbe ne essék, az kivel az unitus fejedelmek ellen élhetnének. Másodszor, noha mindenek jó helybe vannak, az német fejedelemasszony javai, mindazonáltal az Munkácsért adandó százezer frttal együtt Nagyságod esztendő alatt tartozik Katharinát mindeokról contentálni, ebbe is azt nézvén Nagyságod Kegyelmes uram, hogy ha az úristen ugyan előmenetelt rendelt az unitus fejedelmeknek, immár az mennyibe az dolog vagyon, reménség szerint esztendő alatt el fog válni és így is soha az unitus fejedelmek ellen azzal az pénzzel és abból az jókból álló pénzből római császár csak nem él. Harmadszor, ha ugyan esztendő alatt is az dolog az unitus fejedelmekre nézve el nem válnék is, hogy azzal az pénzzel és jókkal ne élhessenek, az végre Nagyságod az maga aviticum jószágát kötötte oda, hogy esztendő múlva elfoglalják, ha Nagyságod az summát és az jókat nem restituálhatná. Így is Nagyságod az ő előmenetelekre nézve inkább akarja hogy Nagyságod maga valljon kárt hogysen mint abból az unitus fejedelmek és az religió ellen progressusa lehessen római császárnak és isten ennyi üdö alatt osztán propositumokat talám elő viszi az keresztyén unitusoknak.

Proponálám azt is Kegyelmes uram neki, hogy többig egy holnapnál csak azon forgott az eperjesi tracta és felette serio törekedtenek benne, sőt maga is az császár, hogy Nagyságod személye szerint segítségére menne, mely Nagyságod jótetteért az római császár is örökre Erdélyhez szakasztaná az Tiszáig való földet, melyet Nagyságodtól hogy semmiképen nem obtineálhattak, végre csak azon törekedtek hogy Nagyságod hatezer válogatott embert adjon segítségekre és úgys Nagyságodnak és méltóságos successorinak vita durante Erdélyhez szakasztják az megnevezett földet, ebbe egynehány erősségek is lévén és az hajduságnak is egy része, azonkívül 10 városok. De Nagyságod esküvéssel mondotta hogy soha religiója ellen sem magyarországi jószágából sem Erdély országából nem hogy hatezeret, de csak hatot sem bocsát, soha Nagyságodnak annyit nem adhatnának. Ezenkívül is Kegyelmes uram fejedelemem, akkori alkalmatosság az mit előmbe adott, melyre ugyan reá is resumáltam vala, bőségesen kiöntém előtte; ezeket is pedig Kegyelmes uram sokkal strictébb jelentém írásom által Nagyságodnak alázatosan, hogysen akkori beszédem lőn, tudván hogy Nagyságodhoz való jó szívvel lételét ennekutána is nem ártalmas, ha continuálja, Nagyságodnak Kegyelmes uram. Melyekre nézve igazsággal írom Nagyságodnak Kegyelmes uram, hogy az mint mind személyéből

s mind penig beszédéből experiálám, nem simulate hanem ugyan sincere való szívét experiálám Nagyságodhoz lenni; mindazáltal Kegyelmes uram, az Caterina fejedelemasszony dolgát semmibe nem kell derekason vele communicálni.

Jelentém azt is neki Kegyelmes uram, hogy a diplomának pecsétlésébe talám még két holnap bele telik, ezt is a végre cselekedte Nagyságod, mivel most Nagyságod újobban az brandoburgicus és saxoniai electorokhoz felküldvén, az minemű postulatumokat Nagyságod felküldött, melyek többire az dolgoknak nagy voltokhoz képest csak semmiiek, ha azokra sietve ez üdő alatt Nagyságodnak hittel való assecuratoriát küldenek, még conscientia-sértés kívül meglehetne az dolog. Melyre Kegyelmes uram azt mondá, nagy sóhajrással hogy adná az isten. Az pároknak Kegyelmes uram viszont paríájokat kéri vala, dehogy Nagyságodtól instructióm nincs felőle, azzal mentém magamat, ugyan magam előtt olvasván mind el őket.

Ez az békesség Kegyelmes uram az mint ezelőtt is Nagyságodnak alázatosan Székely Jánostól értésére adtam, az portának felette nagy kedvetlenségére vagyon; de hogy azért valami motió lenne arról Kegyelmes uram csak gondolkodni is nem méltó. Az úristen ennek is Kegyelmes uram az minthogy egyéb dolgainak is Nagyságodnak boldog exitusát adja. Az vezér ő nagysága Kegyelmes uram igen készül, félek rajta hogyha az követ uraim nem sietnek, honn nem érik. Bizony Kegyelmes uram, elmenetele nem kicsiny szomorúságomra vagyon, kiváltképen Nagyságod dolgainak végbevitelére nézve, annakutána magamra nézve is Kegyelmes uram, abba az reménségbe levén hogy becsülettel bocsát ki, Nagyságod után érdemem kívül való Kegyelmes uram levén. Székely János uramtól megfélekeztem volt Kegyelmes uram Nagyságodnak alázatosan megjelenteni, én az karvas csinálót idehivattam vala és az Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént igen felette nehezen ugyan Székely János uramnak praesentiájába, hogy ez mostani karvasnál sokkal szebb legyen, harmincznégy ezer osporába szerződém meg véle, de addig Kegyelmes uram hozzá nem foghat, míg ez mostanit el nem végezi, melybe több telik egy holnapnál, ez üdő alatt Kglis uram jöhet Nagyságodtól újolag kegyelmes informatio felőle az új kapikihának, ha ugyan az-e Nagyságodnak kegyelmesen akarátja, hogy azért az pénzért ugyan megcsinálja.

Csak ez elmúlt órákba hallék olyan hírt is Kegyelmes uram hogy Abaza és Kantamir ha meg nem békélhetnek (mivel valami úr emberek intéronálták közikbe magokat) hogy meg akarnak vinni egyáltalán reggel. — Az mely budai csausz Erdélybe volt és onnét jött ide, die 6. praesentis Septembris érkezett ide Kegyelmes uram, az Zólyomi uram fogságát és az országgyűlé-

sébe való törvényét is publicálván. — Die 25. praeteriti mensis Augusti küldtem volt alázatosan Nagyságodnak Kegyelmes uram az Máté vajda akkori ittben levő főkövetjétől, Nedelko nevűtől egy levelet, melyet egy Rézmán nevű török, Máté vajda szolgájának lator, Nagyságod felől való rágalmazásáról irtam volt alázatosan Nagyságodnak; akarnám Kegyelmes uram alázatosan tudnom, jutott volt-e Nagyságod méltóságos kezeihez az levelem, avagy nem. Az felséges isten tartsa stb. Datum Constantinopoli die 2. Octobris anno 1633.

Illustrissimae Vestrae Celsitudinis

servitor humilimus perpetuusque
Stephanus Keőreősi de Várad mp.

Nagyságodnak Kegyelmes uram mégis nagy alázatosan könyörgök, kivitetésemben, elébbeni könyörgésem szerint, és költségem dolgából is atyáiképen és kegyelmesen méltóztassék provideálni.

Hátiratban: Az párokat bizontalan kalarásokra nem merem bizni; ládába több levelekkel együtt zár alatt vannak, bizonyos embertől első alkalmatossággal kiküldöm alázatosan Nagyságodnak.

Kívül Rákóczy jegyezte: 18. die Octobris Bethlen. 1633. hora 11. brassai pósta, Pankota János Havasalföldéből.

Külsőim: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb.

11. 1633. nov. 19.

Illustrissime princeps . . . stb.

Mikó uram ő nagysága és az több követ uraim is Kegyelmes uram tegnap úgymint die 19. praesentis Novembris déltájba érkezének be ide Konstantinápolyba, istennek hála mind békével s mind penig jó egészségbe; ma ő nagysága nevével mind salutálám s mind penig visitálám Kegyelmes uram az kaimekámot ő Nagyságát az ki követ uraimnak ő nagyságának és ő kegyelmeknek holnapra déltájba ígére viszont Kegyelmes uram köszöntő audientiát nagy böcsülettel. Az mi azért Kegyelmes uram itt mostan az porta dolgát illeti, valamint Nagodat ennek előtte való leveleimben is alázatosan informáltam, most is azon statusban levén az porta, legyen hála az úristennek, semmi alkalmatlan és busulásra nézendő állapotra ő nagysága és ő kegyelmek be nem jövőn, itt Nagyságodnak mind tekinteti s mind hitele országával egyetembe jó karba vagyon, melyet mind ő nagysága Mikó uram mind penig az több követ uraim experiálhatnak naponként. Az mi

Kegyelmes uram azoknak az árulócskáknak állapotjokat illeti, az úristennek segítsége velem levén (az mint Nagyságodat ennek előtte való leveleimben is alázatosan certifikáltam) azt úgy meggátoltam, hogy két vagy három ízben is erős hittel megesküvén az fővezér ő nagysága azon, hogy azoknak hamis propositumokat elő nem vevén, sem Nagyságodnak sem országának innét semmi bántódása nem leszen, sőt maga akar ő nagysága mind Nagyságodra s mind országára atyaikepen provideálni. De ez felől is kegyelmes uram mind írásom által bőven informáltam Nagyságodat s Pap Márton uram is verbis alázatosan azt referálhatta Nagyságodnak, melyből Kegyelmes uram csak azt hozom ki, isten itt Nagyságod szeréntségére jó fundamentumot adván (mivel egyéb dolog sollicitálásomra erre nézendőre Nagyságodtól Kegyelmes uram commissiom nem volt s nem is illett) azt hiszem, hogy ő nagysága Mikó uram az több követ uraimmal egyetembe mind serio s mind szerencsésen építenek, melyre az úristen segítse ő nagyságát és ő kegyelmeket.

Ay fővezér ő nagysága parancsolatjából Kegyelmes uram die 31. praeteriti Octobris az egi pasát is mazúllá tevék, melyet hogy Nagyságodnak Kegyelmes uram elébb alázatosan értésére nem adhattam (mivel soha nem lőn kitől) arról Nagyságod kegyelmesen megbocsásson; helyette Hédér pasa leszen, mely annak az Ali bégnek maradékja az ki az kenyér mezején Bátori Istvánnak és Kinizsi Pállal megharczott volt; jó embernek mondják, Kegyelmes uram.

Megyen-e el nem-e Kegyelmes uram kikeletkor császár az perzsák ellen való hadra maga is, az üdőnek hosszú voltára nézve nálam incertum, de bizonyos az hogy scopusa az s felette igen készül is, mely immár is nagy költségbe áll. Itt Kegyelmes uram immár nemcsak az férfiakon grassál az persecutio, hanem a nyavalyás asszonyi népekre is reáérkezett, mert az tellár császár edictumát az utczákon úgy kiáltotta ki, hogy senki nagy kontyot avagy aracsint ne viseljen, se sólyába ne járjon, nagy gombú mentét ne viseljen, mert meghal érette, mely csak az elmúlt napokba is Kegyelmes uram nyavalyásokon némelyeken be is teljesedett, sőt egy hamánban magától is az törvény szerzőtül. Az Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint Kegyelmes uram Mikó uramnak és Dániel Mihály uramnak (bizony elég bajjal) az moldvai szarajt szerzettük szállásnak, igen bő és alkalmas szállás, maga is ő nagysága bene contentus véle. Ennekem Kegyelmes uram, Nagyság^{od} kegyelmes annuentiájából sem lovak nem jövének be az kin kimehetnék, sem költségem. Legyen az Kegyelmes uram, az min az Nagyságod kegyelmessége conquiescál, alázatos hálaadással veszem Nagyságodtúl Kegyelmes uramtúl, azt hiszem el Kegyelmes uram, hogy más kegyelmességét méltóztatja Nagyságod

kiterjeszteni reám. Az kapitán pasa Kegyelmes uram holnap okvetlen beérkezik. Tartsa és áldja meg az felséges isten Nagyságodat stb. Datum ex Constantinopoli die 19. Novembris anno 1633.

Illustrissimae Vestrae Celsitudinis

servitor humilimus peretuousque
Stephanus Keöreösi de Várad mp.

Külön papírszeleten: Jutattak-e Nagyságod méltóságos kezeihez nem-e kegyelmes uram [leveleim?]; Székely János elmeneteli utántúl fogva én immer ezzel negyedik leveletem expediáltam alázatosan Nagyságodhoz, melyeknek egyikét elsőbe 2, másodikát 14., harmadikát 31. Octobris irtam alázatosan Nagyságodnak minden dolgoknak itt benn való fenforgásokról kegyelmes uram. Az kájmekám is igen jó és becsületes ember Kegyelmes uram. Leveleit pedig mind Máté vajda hon maradott kalarásitól küldöttem Kegyelmes uram. Die 28. Octobris hoztak vala Kegyelmes uram levelet Tholdalagi uraméktól Budárúl. Az mely csausz hozta, azt mondá, hogy Murát pasát Székely Mojzeséssel együtt előltalálta Budára menni mintegy másfél napi járó földén. Az diplomát német császár részéről ide bizony Kegyelmes uram még be nem hozák; mely szorgalmatos vigyázásom volt, bizony híremmel is lett volna egynéhány felől, melyről az új kapitihát is több dolgokkal egyetembe informálom is Kglis uram.

Külczim: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb. stb.

1633. sept. — oct.

Tholdalagi Mihály követsége a budai basához.

A Jenő körül levő faluk behódolása s a magyar és török földesuraknak teendő fizetések ügyében felmerült vizsályok eligazítására a fejedelem Tholdalagit a budai basához küldte. Tholdalagi jelentése nem maradt fenn, de eljárása eredményéről a következő akták tanuskodnak:

1. 1633. sept. 20.

1633. 20. die Septembris az budai mostani ajándékra adott Mikó Ferencz uram ő kegyelme én kezemben tall. *℥* . . . 2600.

Item ugyanakkor adott magam költségére ő kegye arra az utamra tall. 180.

Datum ex Des die et supranotatis.

Michael Tholdalagi m. p.

Item adott Ughron Pál uramnak ő kegye talleros költségére tall. 125.

Item adott Iffú István uramnak segesvári királybírónak ő kegye úti költségére tall. *℥* 125.

Item adott én kezemben Gerőfi Gáspár uram számára ő kegye arra az költségére tall. *℥* 100.

Item adott Kapronczai István uram számára az úti költségére Ughron Pál uram kezébe ő Kegye tall. *℥* 100.

Idem qui supra.

Kivül: Tholdalagi uram quietantiája.

(Egészen Tholdalagi írása.)

2. 1633. oct. 3. Deés.

Rákóczi levele Tholdalagihoz: eljárása ügyében utasításokat irt neki.

(Török-magyarkori A. O. II. k.)

3. 1633. oct. 20. Somkerék.

Ugyan az ugyan annak: hódoltsági ügyekben.
(Török-magyarokori A. O. II. k.)

4. 1633. nov. 26.

Mi Rákóczi György, istennek kegyelmességéből Erdélynek fejedelme, Magyarország részeinek ura és az székeleknek ispánja etc. Adjuk emlékezetire mindeneknek az mi levelünknek rendiben, hogy mivel mi bizonyos okokra nézve és legfőképpen hatalmas császáruk birodalminak csendes állapotjára és Erdélyországunknak is békességének erősítésére becsületes híveinket, követeinket, úgymint az nemzetes és vitézlő Tholdalagi Mihált, Marosszéknak fő királybíráját és táblánk assessorát, Ábránffi Ugron Pált, Gerőffi Gáspárt, Kapronczai Istvánt, Bihar-vármegyének egyik viceispánját és Iffiú Istvánt, segesvári királybíró magunk és országunk nevével bocsátottuk volt az tekintetes és nagyságos budai vezér Musza passához, mely követünk által ez alatt megírt dolgoknak elvégezésére menvén, hogy azoknak mind az két részről állandó megtartása legyen, kívántatik, melyek ez szerént következnek: elsőben mivel mostan semmi oly nagy veszekedéseket nem értünk az hódoltság állapotjából lenni, hanem az Makra alatt és Gyulához közel levő egynehány faluknak dézmáján lévén veszekedés, annak mostani eligazítása kívántatott; mindazáltal ha oly dolog láttatnék lenni az hódoltság állapotjából is, mely eligazítást kívánna, az öreg embereknek és vezéreknek emlékezetekből és azoktól való végremenésből, micsoda állapotban voltak az jó emlékezetű Bocskay és Bethlen Gábor fejedelemiségektől fogva afféle hódolt helyek igazíttassék el. Másodszor, hogy az mely faluk eleitől fogva az magyar részre dézmát és egyéb adózást adtak, ezután is azon módon adózzanak és dézmáljanak. Harmadszor, az mely török szpahiák közöket tartanak valamely mostan pusztán álló faluhelyekhez és azt megbizonyítják, hogy azelőtt is hódolt hely volt, a kiket hatalmas császár valamely városhoz nem engedett, tartozzanak az magyar szpahiák és egyebek is, kik az pusztá helyeket élnek kedveket keresni az török szpahiáknak. Negyedszer, hogy az két részre adózó faluknak állapota ilyenformán legyen, mely faluk az török és magyar várak megett, avagy az várak tövében vagynak, afféle faluk az török és magyar szpahiáknak ne szolgáljanak magok szerént, hanem egyedül csak az dézmát, avagy adót adják meg. Mindazáltal az mely faluk az váraknak építtetésével tartoztak eddég, ezután is mind az török és magyar részre tartozzanak és azt végben vigyék. Ötödször, az megnevezett faluknak állapotjuk penig ezután ilyen

módon rendeltessék, hogy sem az török, sem magyar szpahiák és mások is ki ne menjenek, azért, hogy abból valami gonoszság ne következék, hanem az olyatén faluknak dézmájokat, adójokat mind az két részre az bíró vegye meg; hogyha pedig mind az két részre nem lenne adózások, hanem elhagytatnak, mindjárt az szpahia az faluba ne menjen, ha egy esztendő mulva az adaját be nem adja is azon falunak, mind az két szpahia egymásnak hírt adván, hogy esztendeig az szokott adót meg nem adták, az melyik részre meg nem adták az adót, erőltesse reá, hogy adják meg, ha úgy is be nem szolgáltatná az bíró, az török szpahia kész erőt kérvén az végbeli kapitántól melléje, hasonlóképpen az magyar szpahia is passáktól, békektől, az faluban menvén vélek megalkudván, jussát vegye meg; azt az adót vegyék pedig csak meg, kit el fognak rendelni az commissariusok. Hatodszor, hogy oly emberek rendeltessenek, az kik meglássák, hogy az mikor ép állapotban voltak az városok és faluk, most az szerént töllök annit ne kívánjanak, hanem csak az mostani állapotok szerént rendeljék mind az két részre való adójokat. Ha tehetségen kívül rajtok kívánnának, mind az két részről való fejedelmek az szpahiákat megbüntessék, hogy ez miatt az szegénység el ne pusztúljon. Hetedszer, hogy ennek előtte az gyulai és lippai szanczagságokban valamely faluk két részre hódoltanak, kik eleitől fogva az király számára dézmát nem adtak, ezután is csak az török és magyar uraknak adják meg az dézmát. Nyolczadszor, hogy ennekutánna az magyar végházakban és egyéb helyeken lakó szpahiák is az török részről az szegény kösséget fegyver, kényszerítés, akármi ok alatt el ne költöztessék, vigyék és hordják; azonképpen az török szpahiák is az magyar részről, az szerént el ne vigyék, hanem ebből is az jó egyesség megtartassék mindkét felől. Mely feljúl megírt dolognak szentül és igazán való megállását ígervén az mi részünkről. Ennek nagyobb bizonyosságára és erősségére adtuk ez mi pecsétes levelünket kezünk írásával megerősítvén. Iratott Beszterczei városunkban. Mindszent havának huszonhatodik napján. Ezerhatszáz harminczhárom esztendőben.

Kívül Rákóczi kezével: Szegén Tholdalagi Miháléknak nevek alatt adott plenipotentiájok az Jenő körül való faluknak eligazításáról és jó karban állatásáról.

1633. nov.—1634. jan.

Mikó Ferencz főkövetsége.

A szent-demeter-napi adót az ajándékokkal Mikó Ferencztől küldte be Rákóczy. Jelentéseiből semmi, csak a hozzá intézett levelekből maradt fenn három. A szultáni fermán, mely az adó beszolgáltatásakor kiállított, hibás kelettel van ellátva. (Török-magyar Államokmánytár II. 180.) »1042«-ik év van írva »1043« helyett. Lehet hogy a török deák hibájából származott.

1. 1633. decz. 18.

Az úristen ő felsége stb.

Szinte indítani akarjuk vala Rácz Markó nevű postánkat több leveleinkkel, azonban 26. die Novembris írt Kegd levelét küldé meg az havasali vajda. Hogy Kegdnek ritkán írtunk, bizony nem feledékenségünk az oka, kit Kegd derék írásunkból eszébe vehet, semmivel sem emberünket, levelünket Kegdhez nem expedíálhattuk. Hogy ő hatalmassága Kegteket kegyes szemmel látta, isten ő hatalmasságának érte egy napja (*sic!*) tegye ezerré, azt is szolgálhassuk meg ő hatalmasságának, hogy követségét Kegteknek olyan szorgalmasan meghallgatta és hamar is szembe lött ő hatalmassága kegyekkel. Az kajmikámnak ő nagának s mind az több nagos vezéreknek kik hozzánk s országunkhoz jóakarattal vagynak, legyen az úristen áldása rajtok, mi is szolgálhassuk meg nekik Kegtekkel együtt, kíváltképpen ha végig meg fognak maradni az hozzánk való jóakaratban. Hogy Székel Mojzesék felől ott semmi hír nincsen jó, de bár lenne az, hogy az tengerben vetették. Mivel pedig Kegdnek bőven írtunk más levelünkben az ő dolgáról, itt azzal nem fárasztjuk Kegdet. Ha kézben nem adnák is, csak hatalmas császártól vehessen Kegtek oly assecuratoriát, hogy ő miattuk nekünk Kegtekkel együtt semmi búsításunk, kárunk, bántódásunk soha nem leszen, ám vesznének oda. Mikre mivel az budai vezér rá is felelt és ilyen assecuratoriát az ő bemenő embere által is kell urgeálni és végben vinni Kegteknek. Az hitetlen emberek lator informatiójokat is meg kell Kegteknek czáfolni s azt világosságra hozni, melyre elhittük Kgdnek leszen is gondja.

Látok Kegd írásában homályt (holott ilyen igékkel ír, az vezérek hozzánk bizon mind jók volnának, csak az hitetlen emberek hitetlenül ne informálnák, de szemlátomást, fülem hallattára veszem eszembe. N. B. Nagod tudja, mit akarnék írni) s veszem eszemben, nem mert Kegd világosabban írni. Hogy azért nemcsak azt, hanem még többet is Kegd értésünkre adhasson, im egy titkos írást küldtem Kegdnek, egy szót, hogy többször is kiirhatni az titkosabb voltaért vagyon. Az mestersége is az írásban abban áll, hogy az ember változtassa az betűknek írását úgy, hogy ha ember egyszer egyik ezírával ír le egy betűt, másszor másikkal, harmadikkal, 4-dikkel és 5-ikkel; de felette kérem s intem Kegdet, sőt ugyan parancsolom is, ki ne adja másnak, ne legyen közönségessé. Ezzel az írással nem lehet oly titkos dolog, kit Kegd nekünk meg nem írhat. Az fővezérnek adandó ajándék megadás felől írtunk Kegdnek. Nekünk most is az tetszenék, ha 10 napi járó földön volna bár, Szalánczi uram által megküldené Kegd neki az ajándékot. De ha messzebb leszen is, mégis az pataki (*patika helyett*) ládát megküldje Kegd neki. Nekünk jóval volt, ezután is szolgálhat, ha oly. Budán az vezér igen becsületesen gazdálkodhatott követinknek, minden nap abrakon szénán kívül 30 forintot adtak, 50 napik voltak ott; hihető ott az Kgtek gazdálkodását az veszti, az kinek oltalmazni kellene. Nem árt Kegdnek emlékezni a kajmekámnak, vagy lessen haszna, vagy nem, a mi akaratunkból is Kektek ott nem késik, mert Székely Mojzesék felől való dolokból mi Kegdnek ennél több tanúságot nem adhatunk, ¹⁾ elsőt, hogy minden tehetségével azon legyen Kektek, hogy adják kézben. Ha ez nem lehet, az mint felljebb íram, assecuráljon hatalmas császár, hogy sem mi, sem Kektek országul soha ő miattuk hatalmas császártól meg nem búsíttatunk károsíttatunk. Erre mivel az budai vezér rákötelezte magát, talám impetrálhatja is Kektek. De ha ez sem lehetne, vagy ha lenne is, nem jól és nem hasznosan, harmadik remedium az volna, hogyha császár vagy az kajmekám intercedálna visszabocsátások felől. Ad extremum ezt is Kgd így megcselekedheti, hogyha Székely Mojses is megbizonyítja, mondja nyilván, kik tanácsából ment el, kik animálták, kikkel értett egyet, utánna is kik irogattak neki, kik tudták értett elmenendő akaratját, de ezeket ne csak szóval, hanem azok írásával bizonyítsa meg. Ezt ha megcselekszi, magárul erős hitlevelet ad, ezután jámbor leszen, effélében magát nem elegyíti, sőt ha mit értene, késedelem nélkül értésünkre adja, magát mindenekben hozzánk igazán, híven, tökéletesen viseli, teljes életében ő csak legkisebben is méltóságunk, személyünk ellen nem vét sem titkon, sem nyilván. Ezen kívül is lennének

¹⁾ Itt a lapszélén egy NB.

még tőle kívánságink (de ez deraka) így mi is visszajövetelére megadnánk neki az gratiát, jószágát jó okok alatt kézből bocsátnók. Ahmet aga, hogy így megtréfált, azt bizony nem kevés búsult elmével hallottuk, mi emberséges embernek tartottuk, Szalánczi s Kőrösi uramék is commendálták s látván plenipotentíáját emberének, úgy adánk neki az marhát, melyet bizonynyal irok Kegyelmednek, ittben is megadták volna azt az árát s eddig régen contentálták volna is róla. Nincs az kék ég alatt oly nemzet s pogány, kit hittel meg nem csalhatni egyszer, talám adja isten, mi az mienket megvehetjük, de többé soha göröggel törökkel nem czimborálunk. Immár csak az 500 forintot adta volna meg Kegdnek, kit itt kész pénznek levált. Kegd keressen fel minden tisztességes utakat, módokat az melyen vehesse meg rajta. Talám azzal is nem ártana íjesztetni, mivel embere arra kötötte magát, ha kötése szerént meg nem adná, az marhák ide vesszenek, hogy Kegd az kajmekámnak adja az adóslevelet, vagy valami nagy embernek s csak az mi derék summánkat adja meg, az poenát annak adjuk. Az zálog nekünk nem kell, ha megalkudnánk is velünk, Kegd el ne vegye, hanem ha megeléget, adja vissza neki s ha nem eléget, hozza vissza, vagy tanálja fel az útját, miképpen vehesse meg rajta az mienket. Élhet Kegd ilyennel is, hogy az patriarkát is tanáltassa meg, mivel Ahmet aga azzal menti magát, hogy az pénzt neki adta mienket azért nem contentálhatja, intse az patriarka Ahmet ágát, ő is legyen érte, legyen meg az mienk, mert Kegd tudván azt, hogy ha mi nekünk az hírünkkel leszen, meg fogunk rajta búsulni, el nem kezdjük bocsátani azt az embert, ki nálunk fogva vagyon s bújá ne következzék az patriarkának miatta. Efféléket és többeket forgasson Kegd előtte. Ha penig ez sem fogna s az kajmekám tractában fogna Kegddel indúlni Székely Mojzesék kézben adások, vagy elvesztések felől, adná Kegd az kajmekámnak az Achmet aga adóságát s mind az poenát venné meg az kajmakám rajta. Ha penig az felül megirtaknak egyike sem lehetne s Kegd semmitsem effectuálhatna vele, kész pénz nem vehetne rajta, az zálogot kellene Kegdnek megbecsültetni s az mit érne abban elvenni és így is contentálni bennünket. Egy gyűrű vagyon közte, kit mi nem igaz gyémántnak esmérünk lenni, azt Kegdnek igen szükség jól megnézni. De felette intem Kgdet, elsőben minden utakat, módokat felkeressen Kegd, az miképpen készpénzül megvehesse rajta. Ha az valamiképpen nem lehet, úgy cselekedje Kegd az extremumot.

Hogy Kegd az kajmekámnak cum declaratione praesentálta be az ajándékot, jól lött. Az több vezéreknek is az mit adott Kegtek, tudjuk, ha emberek lesznek, meg fogják hálálni. Az muffti azelőtt igen jóakarónk volt, most jó praetextus az 500 tallér adásban az háza építése, csak aztán fel ne keljen, talám külön is kellett volna

azt beadni. Kőrösi uram ott bár ne várakozzék, jöjjön ki. Mi úgy tudjuk, ő kegye ottbenn sok költséget nem tehetett magáéból, mert in mense Febr. mentek be Keresztesi urammal az portára. Így ha ottbenn lakását megosztjuk, csak 10 holnapnak fogjuk tanálni, mely tiz holnapban szokott lenni ad minus 300 nap a kire adtak költségre 400 forint dutka pénzt, ott is voltak, ha nem sok kövér gazdálkodással, másunnét is voltak segítséggel neki, mert Moszin vajda is 200 tallért adott ő kegmének, de mi azt nem vizsgáljuk, hova költötte. Lovat, hogy kihozatására innét küldtek volna az kapitiháknak, soha nem volt szokás, kit mi időnkben bizony fel sem akarunk költeni. Volt ő kegmének arról válasza, tudta, Szalánczi uram mint jött ki, Házi János is, abból értelmet vehetett volna; noha mi tudjuk, volna annyi költsége, kijűhetne, kiválképpen ha el nem vásárlotta volna, mindazáltal Kegd adjon úti költséget neki, az mennyit illendőnek ítél lenni. Az hintónak megújítása miatt ha későbbben adta is be Kegtek azbeli ajándékunkat császárnak, talám nem lőtt azért késő. Ha Kegd egy jó aranyazó mestert hozhatna, nagy szükségünk volna reá, most is Bécsben kell küldenünk hintóhoz való aranyas szögekért. Minthogy az budai vezér ígérte az(t), hogy császártól nekünk botot impetráljon, ha az mellett egy jó lovat is nyerhetne Kegtek, nem bánnánk. Az fővezér ígért volt is Szalánczi uram által egyet, ha volna mód benne, az mikor az ajándékot megküldi Kegtek, emlékezni kellene valami módon felőle. Az erdéli háznál szolgáló csavuszokat nem kell Kegdnek hadni, hanem az mit Kegd ítél neki adni, vagy az mi fizetések szokott járni, adja azt Kegd. Sohunnét semmi hírt nem hallunk, nagy csendesség vagy onoda ki Magyarországbán is, várunk azért óránként. Tudósítjuk Kegdet, ha addig ki nem fogna Kegtek indulni. Adja az úristen, láthassuk Kegdet szerencsés órában. Datum Albae Juliae 18. die Decembris reggel 6 órákor anno 1633.

G. Rakocy m. p.

Emlékezetében lehet Kegdnek s kiválképpen Szalánczi uramnak, az budai könyvek felől mint tanál(tuk) vala, mind az fővezért s mind az budait. Az budai odabenn halasztott, hogy Isák aga látta s onnét vár informatiót. Ha lehet, legyen érte Kegd, nyerhesse meg császártól, adassa ide ő hatalmassága, ott is csak az moly emészti őket, semmi hasznát nem vehetik. Bár ígérne Kegd száz aranyat Zöldfikárnak, csak szerzené ide. Pap Mártontól szóval is izentünk kiválképpen az havasali vajda felől, egyéb dolgokról is, sőt ha mi titkos dolgot minekünk Kegd értésünkre akar adni is, kit levelére nem bizhatna, ő általa megizenheti. Ha lehet, ne jöjjön Kegd ki ló nélkül, hozzon mi számunkra bárcsak kettőt, kik ugyan legyenek jók.

Külső: Spectabili ac magco Francisco Miko de Hidvég camerario, thesaurario, intimo consiliario, ad fulgidam portam ottomanicam expedito legato nostro, sedium Siculicalium Cheik (Csik) Girgio et Kaszon capitaneo supremo fideli nobis sincere dilecto.

(Az egész, a czimezés is, Rákóczy írása. Lepecsételve két gyűrűpecsétel van s kék selyemszálakkal volt összetartva.)

2. 1633. dec. 30.

Georgius Rakocy stb.

Splis et Magee fidelis nobis sincere dilecte. Salutem et gratiam nostram. Két rendbéli leveleit vöttük Kegdnek ez napokban, melyeknek egyike duodecima, az másik, melyet ez estve hoztak meg, 14. Dec. költ, melyből írását Kegdnek minden részeiben bőségesen meg is értettük. Az mi illeti, mind császárral és az kajmekámmal való audientiáját közönségesen Kegteknek, mind penig Ibraim effendinek privátim való beszélgetését Kegdnek, azokat mind elménkben vévén elégséges consideratióink voltak az dolgok felől. Elsőben azért, hogy császárnál való audientiájok illendő módon volt, azt mi is akarjuk és hogy azután az lovakat is és szekereket Kegd az mint kívántatott, úgy praesentáltatta, az is jól esett; noha nem küldhetett senkit magok közzül, az ki az bemutatáskor jelen lehetett volna, mindazáltal az mint írja Kegd, elég jeleit vötte eszében az fő lovászmester izenetiből, hogy kedvesek voltak, abból az ő szokásokat és akaratjokat kellett követni és magát Kegdnek ahhoz is illett alkalmaztatni, abból is azért fogyatkozást nem látunk. Annakutánna előbbi leveléből azt is értjük, hogy Kegmetek írásban adta be császárnak országunk nevével az kívánságokat, melyet megolvassván, abból sem látunk semmi hátramaradást, mind igen helyesen és jól voltak az kívánságok írva, melyekre azután micsoda választ tött az kajmekám, utolszori leveléből Kegdnek immár, világosan látjuk és vesszük is eszünkben, mostani akaratjok az beszökött árulóknak mi legyen. Noha azért Kegtek elégségesképpen felelt mindazokra és elég ratióval is mutogatta meg, miért kívántuk és kívánnók is, az portának kézbenadásokból hozzánk és országunkhoz mutatandó kedves választát, mindazáltal mivel látjuk arról való cathégorica resolutiójokat és hogy ugyan declarálta is az kajmekám, hogy azt császár nem cselekszi, elég gondolkodást vehetünk magunkban jövődre is. De minthogy erővel rajtok semmit nem vehetünk, nekünk is magunkat ahhoz illik alkalmaztatnunk. Hogy azért Kegmetek mégis instructiónk szerint az dologban tovább nem ment, hanem nekünk mindeneket értésünkre adott, azt hivatalja szerint jól cselekedte, melyet noha difficultálni láttatott az vezír, mindazáltal azvégre is nem ártott, hogy eszében vegye az mi

abbeli kívánságunkat, melyet egyáltalában méltónak ítélvén, nem könnyen mehetünk is el mellőle. Értvén azért immár így az dolgokat, nem akartuk mi tovább Kegteket evvel várakoztatni, hanem keges resolutiókat ez szerint renddel mind azokra declaráljuk. Elsőben azért Kegmed ezt veheti elméjében, hogy mi minek előtte Kegmed utolszori levelei hozzánk érkeztek volna, még azelőtt alkalmasint informáltuk Kegdet mindenekről Pap Márton által, kit holnapután leszen két hete, hogy innét el is bocsátottunk, az ki úgy ítéljük, nem sok idővel ezután be is fog érkezni és abbeli írásunkból hisszük, hogy Kegmed alkalmasint informatiót is tud venni abból való akaratumokról és azt is megérti Budán ebből követeink mit efficiálhattak. De hogy most is Kegd megértse bővebben, ezt illik Kegdnek követni, hogy ez levelünket vévén, mentől hamarébb az vezértől audientiát kéresen és véle szemben lévén, declarálja, hogy válasza Kegmednek tőlünk megérkezett és most is mi egyebet az dologból magunkban fel nem találhattunk, hanem, hogy elébbi kívánságunk és országunknak könyörgése igen méltó volt és úgy is ítültük, hogy az ő hatalmassága ebbeli kegyelmességében meg nem fogyatkozunk, holott országunk eleitől fogva azért ragaszkodott az hatalmas császárok köntöséhez és az fényes porta oltalmához, hogy régi törvényeket és szabadságokat az vélek kötött frigyek és athnámék szerint oltalmazhassák. Ez lévén pedig szabadságoknak fővebb rendi, hogy valami hitván, semmirekellő rosz árulóknak igyekezeti, szabad választásoknak régi módja ellen csendes állapotjokat, magokat fejedelmi állapotban tétetvén, fel ne háboríthassák, méltán kívánjuk, hogy büntetésre őket ő hatalmassága kézben adassa, holott méltóbb, nagyobb tekintetnek [kellene] lenni nekünk és országunknak hasznos és tökéletes szolgálatunk[ra], hogysem mint olyan semmirekellő árulóknak személyekre, melyen mégis ő hatalmassága előtt instálunk; melyekre az vezér mit feleljen, Kegmed maga jó okossága szerint általláthatja, holott ad extremum ugyan nem árt ezt meg is tentálni, mivel afféle nagy állapotban és hatalmas birodalmokban is változhatnak az alkalmatosságoknak módjok szerint néha az akaratok. Melyre ha az vezér ugyan cathgorice felel és csak azt mondja, hogy nem lehet és ne kívánjuk, azután illendő declaratióval ezt proponálhatja, hogy noha mi ebből igen nagy bizodalomba voltunk az ő hatalmasága kegyelmességéhez, mindazáltal, mivel látjuk, hogy ő hatalmassága méltóságára nézve ezt cselekedni nem akarja, hogy jövődre is mind magunknak és országunkbeli híveinknek, elménk megcsendesedhessék, ő hatalmassága cselekedje azt, hogy büntettesse meg maga azokat az árulókat és bevitetvén, vagy vetesse az tengerben, vagy hányassa horogban, hogy így mi is látván az ő hatalmassága hozzánk való kegyelmességét, nagyobb indu-

lattal szolgálhassunk ő hatalmasságának. Ezt is micsoda indulattal hallja az vezér, Kegd eszében veheti, melyből ha semmit nem efficiálhat, ad extremum oztán, ha egyéb benne ugyan nem lehet, arra mehet, hogy ő hatalmassága vitesse el Budáról azokat az árulókat, mivel ott való tartásokat semmiképpen bátorságosnak nem ítéljük lenni, holott megtörténhetnék, hogy ott közelb lévén, sok alkalmatlanságok jühetnének ki belőlle, odavaló küldések, írogatások is lehetnének némely gonosz emberektől (melyet mindazáltal csak Kegdnek magának írunk pro informatione és nem kell az vezérnek azt mondani, hanem egyéb helyes ratiókkal bevitetéseket kell állatni) és küldje az tengeren túl, valamely országában, az hol tartsák fogságban és jó gondviselés alatt őket. Annak felette assecuráljon ő hatalmassága bennünket és országunkat, hogy semmi időben azok miatt semmi háborításunk és búsulásunk sem bántódásunk nem leszen semminemű szín és mód alatt. Ez meglévén, nincs mit tennünk, az ő hatalmassága kegmes akarátjának kell engednünk. Ez lévén azért ad extremum ebbeli resolúciónk, Kegdnek mint kellessék abban procedálni, maga jó okossága és ítéleti szerint megláthatja és mivel írja, hogy az assecuratiót örömet megadják, ha ennél többet nem efficiálhat, mikor arra megyen a dolog, igen jól meg kell látni, mint leszen az assecuratio és arra úgy reá vigyázni, hogy mentől jobb formán lehet, úgy vegye és hozza meg nekünk. Az vezérnek mind magunk és az statusok nevével irattunk szép leveleket, melyeket Kegd annak módja szerint praesentáljon is néki.

Az mi illeti Ibraim effendivel való beszélgetését Kegdnek, nem tagadhatjuk, hogy mint olyan igen nagy dologról magunkban sokáig nem gondolkodtunk volna, sok példák lévén előttünk, efféle dologban minemű igen caute és nagy consideratióval kell illendőképpen megfelelni, melyhez képeest Kegdnek is ebben igen okosan, caute és titkosan illik procedulni. Mikor azért ez dologról fog Ibraim effendivel Kegd beszél, megmondhatja neki, hogy az dolgot nekünk értésünkre adta és mi azt megértvén, Kegdnek választ is töttünk, és mint ilyen nagy dolgokról sokat elmélkedvén hatalmas császáruknak abbéli hozzánk való kegyelmességét nagy hálaadással vöttük és minden időbeli szolgálattunkkal ő hatalmasságának szolgálni megigyekezzük, azon is leszünk, hogy az mi igazságos szolgálatunkban ő hatalmassága semmi időben meg ne fogyatkoszék, valamikor isten abból alkalmatosságot mutat és ő hatalmassága is hadaival meg fog indulni, (itt azért Kegd azt is igen okosan és caute subinserálja, az meny nyire országunknak szabadsága meg nem bántódhatik), avval concludálván beszédét, hogy az jó szerencsét és ő hatalmassága kegmességét magunkról lerázni nem akarjuk. Ezeket így bő szóval eleibe számlálván, igen reá vigyázzon, ha csendesen, vagy

megháborodott elmével hallja-e? Ha csendesen hallja és tovább nem urgeálja, meg sem háborodik rajta, hagyja ebben Kegd, tovább ne exaggerálja, hanem szavait igen jól eszében vegye, hogy nekünk voltaképpen azután referálhassa. Ha pedig az dolog tovább kezdi urgeálni és eszében veszi Kegd, hogy conturbáltatott az Kegd feleletin, tovább menjen Kegd is és mondja ezt, hogy ez igen nagy dolog, az az ország igen nagy ország, nem kevés ideig való hadakozást is kíván melyre hatalmas császárnak nagy derekas ereje és maga személye is kívántatik, annak az királynak az egész keresztyénségben való királyok, fejedelmek inkább mind atyjafiai; melyhez képest derék gondolkodást, tanácsot és nagy készüléket kíván ez dolog, ilyen hirtelen mi is tanácsinkat, kikkel belső, nagy dolgainkat szoktuk közleni, hozzánk nem hivathattuk. Az régi vén embereknek emlékezetekből és mi írásinkból, könyveinkből úgy hallottuk és olvastuk, hogy mikor Báthori István Erdélyből akkori hatalmas császár akaratjából arra az királyságra készült, annakelőtte beküldött nagyhercegekhez, fejedelmekhez, urakhoz, kerített hatalmas városokhoz és azoknak kedveket, akaratjokat vötte, nyerte meg magához, annakutánna indult maga meg és úgy mehetett bé minden kár és hadakozás nélkül. Mi időnkben is Bocskai István, Bethlen Gábor Magyarországra készülvén, hasonlóképpen cselekedtek. Mi is azért értvén hatalmas császárunk kegmességét és akaratját, bizonyos titkos emberünket abban az országban beküldjük, hercegeknek, uraknak, kerített városoknak értelmeket megértjük és muszkával való hadakozások is mostan mint vagyon, egyébaránt is micsoda állapot lehet ott és római császár ez hosszas hadakozását mint viseli, ha ellenségivel megbékéllik-é, így minden dolognak, állapotoknak jól végére menvén, tanácsinkat is behívatván és az dolog felől bővebben tanácskozván, valamit hatalmas császárunknak javára és hasznára és magunk szerencsénknek is előmenetelire érthetünk lenni, ő Nagának Ibraim effendinek mindeket meghitt emberünk által értésére adunk és ő hatalmasságának igazsággal akarunk szolgálni.

Ezeket Kegd ad extremum így adván eleiben, azt igen observálja és szavait úgy is rendelje, hogy contentus légyen velle, megköszömvén illendőképpen hozzánk való jóakarátját, kérvén, hogy ezután is azon jóindulatját hozzánk mindenekből mutatni ne neheztelje, melyért nekünk is minden időbeli kedveskedő jóakaratumkat megtapasztalja. Mindezekből azért Kegd ezt observálja, hogy valamit legkisebbet is írásban ne adjon, sőt ezeket az dolgokat igen meghitt emberek előtt beszélje néki, az kiknek hihet, hogy tovább ki nem mégyen azokból semmi ez dologban.

Értvén azért Kegd ebbeli kegmies akaratunkat és resolútióinkat is, mindeneket pro sua prudentia úgy moderálhat, az mint

illendő és nekünk tartozó igaz hűsége is kívánja, melyekből, hogy a szerint is cselekeszik, kétségünk abban nincsen, tudván azt is, mi illjék hivataljához és hazájához való köteleességéhez.

Császárnak való járó paripák felől is mít írjon Kegd, értjük, azért szorgalmatos gondunk leszen, hogy ha valahol olyakat talál-tathatunk, felkerestessük és véllek kedveskedjünk, noha itt minemű szűkön találtassanak afféle paripák, maga Kegd jól tudhatja. Végezetre az végbeli állapotokat az mi nézi, ha ott felettébb nem urgeáják, mi is nem látjuk, miért kellessék igen urgeálnunk, ho-lott az budai vezérrel, az mint az felől követeink végeztek, avval megelégedhetünk, csak állják azt meg és tartsák ahhoz magokat, annál egyebet mostan nem kívánunk.

Egyéb dolgokban mint procedáljon Kegmetek, elégedendő instructiójok vagyon mindenekről, ahoz is alkalmaztathatják magokat annak módja és az dolgoknak alkolmatossági szerint. Hogy azért minden dolgoknak állapotiról ezután is bennünket Kegd tudósítson, tőle kegmesen kívánjuk. De caetero erga eun-dem gratiose propensi manentes. Datum in civitate nostra Alba-Julia die 30 Decembris anno 1633.

(Rákóczi levele Mikóhoz. Egykorú másolatról.)

3. 1634. febr. 9.

Az úristen ő felsége minden idvösséges jókkal áldja meg kegyelmedet.

Ezelőtt 11 nappal elindulván Fejérvárról, im ezelőtt két órával érkezénk isten ő felsége áldomásából ide, itt tanálván Pap Mártont is Kegyelmed levelével. Hogy Kegyelmedet egészségben s szerencsés állapotban értettük lenni, azon szívünk szerint örven-dünk, kívánjuk az úristentől, láthassuk kegyelmeidet mind egész-ségben s mind pedig szerencsés órában; legyen az úristennek áldott szent neve, mi is tűrhető állapotallal vagyunk. Gyermekein-ket Szeben felől bocsáttuk Fogarasban, kik már ott is vannak, magunk az úristen áldomásából ez jövődő szombaton innét Udvarhelyre megyünk, hétfőn onnét Gyergyóra, onnét Csíkra, Háromszékre, Brassóra megyünk s Kegyelmed addig meg nem fogna érkezni, míg Csíkba érünk, Kegyelmed becsületes házánál magunk leszünk gazdák, mint ma Fejéregyházán, mert Haller István uram olykor érkezvén meg, mikor már második fogás étket is elhozták, magunk voltunk az gazdák; otthon lévén az asszony, bizony becsülettel is tarta; mi is Apafi György uramat, gyalog kapitányt, Alia Sámuel, Bethlen Ferencz uramékat s magát is az gazdát jól tartottuk vala. Az oda be való állapotok-ról Kegyelmednek semmit sem írunk; mivel már kegyelmeitek is útban lehet s haszontalan. Az budai vezér emberének bemenése

bizony ellentünk volt s mi késleltetni is akarjuk vala Fejérváratt, de az tanácsuraknak úgy tetszék, elbocsássuk. Az budai vezérnek adott szép csomó pénz is bizony csak hijában lött, csak olyan, mintha az sárban vetették volna, tudja isten, Tholdalagi uramnak mind szemtől szemben, levelünk által is megparancsoltuk, ne hirtelenkedjék az ígérettel, innét várjon, de az csak meglőtt igen hamar s mikor mi késlelni akartuk volna megküldését, vagy arra halasztani, hogy elsőben ő effectuálja ígéretit, az tanácsurak ösztönöztek, küldjük meg, nekünk sokat kellett considerálnunk, meg kellett cselekednünk. Hogy Zólyomi Dávidnak szabadulását urgeálják Budáról, az nem csuda, mert ím nem régen is egy meghitt emberünk élte s lelke veszedelme alatt izente Budáról: Jenőt, Lugast, Karansebest, Sárkadot mind az töröknek ígérte Zólyomi nevével; ő hatalmassága megbocsásson, de ha parancsolja is, mi bizony el nem bocsátjuk; veszedelmet kegyelmelekre, magunkra, feleségünkre, gyermekinkre nem vonhatunk; talám nem is kell sok ottlétel Zólyominak, mert boszorkánysággal is akarván felesége, anyja kiszabadítani, megkezdett vakulni és úgy eldagadozni; lehetetlen, messze terjedjen élete. Pap Márton jelenté, hogy Kegyelmed hagyta volna neki, jelentse meg nekünk, küldenénk egy gratia-levelet ez Dunánál azoknak, kik ki akarnának jönni, kit ím el is kültünk. Jármi Ferencz 26. Januarii érkezék meg az lengyel király táborából, kit Smolenczka alatt hagyott, melyről Kegyelmednek sokat írhatunk; de nem bízhatom pennára. Erővel vannak az muszkák, nincs kedvek az békességhöz. Radzivil herczeg mit írt nekünk, in paribus ím megküldtük Kegyelmednek. 10 napig volt az király táborában Jármi s noha az királynak mi nem írtunk volt, mindazáltal az király felhívatta becsületesen; szemben lött vele, felőlünk sokat tudakozódott; ígérte jóakarátját; vexálták igen, volt-e muszka követ nálunk. Az király mellett Radzivil herczeg vagyon szép haddal, ennek malecontentusságáról Kegyelmednek sokat írhatnánk, de elhagyjuk.

Az oda fel való állapotok igen újulnak s majd közel is kezdenek nyomódni, Altringer conjugálván magát in mense Octobri az spanyor segítséggel. 4. die Novembris ment volt Basilea mellett, de útjában mindenütt vesztette hadát; azután úgy megveretett Luneburgustul és Hassustul, hogy most Tirolban quartélyoz. Valstein herczeg Csehországot, Morvát pusztíttatja, nagy kétség vagyon hozzá, mert az bizonyos, Csehországot életéig neki ígérték. Az francziai királynak is 18 ezer embere jött az imperiumban s magát is hirdetik, ugyan bizonynyal is, hogy ott volna. Ratisbonát erővel, ostrommal vőtte volt meg veimari, kiben most is benne vagyon; az Dunát úgy elfogta, hogy bizony most Bécsben marháért senki ne mennjen, alkalmas rendbéli ember adja értenünk, fűszerszámot is császár ő felségének is Krakóból hor-

danak; azt meré írni, nehezen kerülí el Bécs és Pozsony tájon, hogy jövőndő nyárra sedes belli ne legyen; már Lincznek alá jár az svédusok hada; oda fel mindeneket occupáltak. Francofurtumban ad Moenum most volt gyűlések; mindenek csak az hadra tendálnak; igen-igen megerősödtenek az ő felsége ellenségi és diadalmasokká löttenek s Bécs szomszédságában is érkeztenek; félő, bizony közléről ne kezdjük jövőndő nyáron hallani az híreket. Az eperjesi tractakor tudhatja Kegyelmed, mint urgeáltuk, hogy az gazdasszony neve is beirattatnék az munkácsi dologban az diplomában, melyet nem impetrálhatván, mikor végben ment volna Eperjest az tracta, mondta volt cancellarius uram, hogy az újonnan küldendő diplomában beiratja az gazdasszony nevét is; telmenvén császár ő felsége cancellarius Bécsben, megküldte volt Kassára az diplomát; de az gazdasszony neve ugyan ki volt hagyva belőle; midőn certificált volna generalis uram, hogy ott vagyon az ő felsége diplomája s küldjek érette, mi meg úgy resolváltuk magunkat, hogy ő nekik kell beküldeni cancellarius fogadása szerint és azt is tudakoztuk volna, benne-é az bona fides írva, és egyez-é az conclusiója az mi diplománkéval, kire nekünk legnagyobb szükségünk volt; azonban cancellariusnak is érkezék egy levele, kiben menti magát, hogy várta szolgánkat fel, ki sollicitálta volna császár ő felségénél az gazdasszony nevének beírását is, mely levelére mi bizony magyarul írtunk vala választ, tudósítván, hogy mi nem urgeáljuk, azzal ő felségét nem búsítjuk; melyeket, isten Kegyelmedet meghozván, bővebben megfoghat érteni; csak reméltelenül ez hónap első napján jött az ő felségének egy curérja, ki Sennyei István uramnak secretarius, praesentálá mind császár ő felsége s mind cardinál és cancellarius uram leveleit, kiket in paribus mind megküldtünk Kegyelmednek s az diplomát is bepraesentálá 2. die hujus mensis, be lévén írva az gazdasszony neve is s az conclusiója is egyezvén az miénkkel; ebből is Kegyelmed eszében veheti, bizony nincs az oda fel való állapot kedvek szerint. Istennek hála már onnét securusok vagyunk, melyről isten meghozván Kegyelmedet, coram plura. Szegény Kapi uram is 14. Januarii holt meg, az előtt szegény Keresztesi uram; igen fogy kegyelmetek. Adja isten, lássuk egészségben kegyelmeteket. Datum Fiátfalva 9. die Februarii anno 1634.

G. Rákóczi m. p.

Alább ugyancsak a fejdelem kezével: Kegyelmed köszöntse Szalanczi uramat s communicálja is ő kegyelmével, nem irhatunk ő kegyelmének. Az mely pejlovat vött Kegyelmed, mi számkra tartsa Kegyelmed.

(Az egész levél R. György írása. Eredetije az Erd. Mar. Egyl. birtokában.)

1634—1635. febr.

Réthy István kapitihá.

Kőrössyt, ki valószínűleg Mikó kijöveteléig maradt a portán, Réthy István váltá fel, ki rendes szokás szerint a főkövettel ment be. Ez volt első nagyobb megbízatása, de nehezen tudott a különben is nehéz viszonyok közé betanulni, annyival inkább, mert követsége nehéz időkkel — a Székely Mózes támadásával — esik össze.

1. 1634. márcz. 3.

Spectabilis ac Magn. Dne stb. servitiorum stb. kívánok az úristentől stb.

Ngdnak semmi új hírt innen elmenetele után valót írni nem tudok egyebet: Murtaza passa ultima Febr. megérkezék, fájdalmas lábai miá ágyban fekszik, még eddég vele szemben nem leheték, hogy mind urunk ő nga nevével s mind penig Ngd nevével salutáljom, mivel Ngd itt fő követségben lévén az mű Kgls urunktól és országtól igen jó szűvel, nagy szeretettel ő ngával szembe lőtt volna, kit ennek utánna is nem praetermittalok, mihelyt alkalmatosság engedtetik az vele való szembe lételben. Az lengyel követ is 1. Martii nagy solennitással jöve be, itt is illendő böcsülettel excipiálák, volt 40 spahija, kik eleibe kimentek vala, az moldvai szarajhoz szállították, itt nálam is vagy tizenhat lóval vadnak egy fő ember, egyébb nem lehet benne. Az római császár követe is ma Drinápolba érkezett, nyilván mondják. Itt Ngs uram az hadra való indulása hts császárnak nemhogy csendesednék, sőt inkább mindennap utcáról utcára kiáltják; minden hadra való ember készüljön élete elvesztése alatt. Az kinek tengeren túl való hadra kell menni, mindjárást indúljon, tengeren innen valók penég oly készen legyenek, mihelt császár indúl, mindjárást indúlhassanak; ide csak héjába fáradott az lengyel követ, tegnap lón szembe kajmekámmal, ötöd magával kaptányozák meg, holnapután leszen szembe császárral; ez héten, mint mondják, expedíálják. Akarám Ngodat erről is tudósítanom,

az menemű kárai Ngdnak kimenő útjában lőtt volt, egy havasalföldi bojár üzené ma nekem, hogy mindeneket feltalálták, két poháron és egy övön kül. Immár az Ngd jótetszése, micsoda modalitással vehetné kézhez mostan. Abaza nem itilem, hogy meginduljon innen tisztibe. His eandem focliciter stb.

Datae Constantinopoli 5 die Martii Anni 1634.

Ejusdem Magn. V^{rae}

servitor syncerus

Ste. Réthi mp.

Külczim: Spect. et magn. dno Francisco Miko de Hidvégh, Ill. dni principis regni Transylvaniae thesaurario ac intimo consiliario, sedumque Siculicalium Csik, Gyrgyo et Kászon capitaneo supremo etc. dno mihi semper observandissimo.

Alatta: 5. Martii 1634 Constantinopoli Stephanus Réthi, a lengyel követ excipiálásáról.

2. 1634. apr. 6.

Illustrissime princeps, stb.

Az úristentől Nagod áldott legyen minden dolgaiban etc.

Kegmes uram az Nagod 10. Februarii Fiátfalván nekem szegény alázatos hívének írt kegmes parancsolatját 12 Martii vöttem, melyből értvén az Nagodtok jó egészségét, szívem szerint örülöm és kérem az én istenemet ennekutánna is azon jó egészségben, sokáig éltesse és tartsa meg Nagtokat. És az Nagod, isten után való sok fáratságos gondvüselése által immár véghez ment szent békességet is, engedje az ő nagy nevének egyedül való dicséretire, az Nagod méltóságos jó híre nevének kiterjedésére és országának állandó megmaradására.

Tengeren túl való hírek felől írhatom Nagodnak, noha ennek előtte is egynehány ízben az itt valók csak secreto beszélgették egymás közt az oda által való jancsárságnak pártütéseket egymás ellen. De mostan immár nem titok. Az jancsároknak nagyobb része újabb jancsár agát akart választani, az más része nem akarta. Ezen ők nem alkhaván, egyik fél az másikra támadott, erősen megharczoltak, csak főcsorbacsiák is, mint mondják, öt avagy hat vezett. Látván ezt az jancsár Mehemet aga, elfutott az fővezérhez, az jancsárok oda is reámentek. Az spahiákat igen kérték, álljanak melléjek, értsenek velek egyet. Azok nem cselekedték, ezt adván okúl, jól tudjátok, mű is ennek előtte nem sok idővel kívánjuk vala, hogy mellettünk legyetek és velünk egyet értsetek s nem cselekedétek, mostan másképpen volna az állapot. Ezeknek utánna kérték kézbe az vezértől az jancsár agát. Az vezér sok engesztelő szókkal csendesítette őket,

meddég megérthető, ki leszen oka az pártütésnek és megbünteté, kik nem hogy megcsendesedtek volna, sőt annál is inkább felrohannván, az vezérre is reátámadtak és kövekkel meg is hajgálták. Ezt látván az vezér udvarában levők, az vezér kapuit belől neki zárlották és az udvarban való jancsárokat berekesztették. Az kül való jancsárság ostromlotta az kaput, be nem mehettek. Ottben is vezér udvarában igen megharczóltak, ezalatt az jancsár aga onnan elszaladott. Ez híreket Halepből kilenczed napra meghozták postán kin minden, kik azt az helyt tudják, mennyi föld ide, csudálkozik, hogy ilyen rövid idő alatt az posta elérkezhetett. Ezekhez képest Kegmes uram az Nagod jóakaró atyjafiát, Huszain agát és imrehor Cseffer agát, az vice lovászmestert három könnyű hajókkal 10 Martii császár elbocsátván az odaáltal való had közzé, tudják meg, ki volt fő oka az ott való pártütésnek. Mikor ötöd napig mentek volna az tengeren, csak véletlenül az jancsár agát szembe elől találják és Huszain aga mindjára megfogatván visszatér vele császárhoz és (az lovászmester két hajóval elment) 19 mensis Martii estve késén császárnak behozta. Másodnap császárral szembe lött és harmadnap, úgymint 21. Martii hajnalkor az belső várban az Barnoczky fővételének helyén fejét vették. Testét ugyan jó közföldnyére vonták, az császár ajtajára menő utak szélére. Testét meg nem fosztották ruhájátul és mind eddég az test ott hevere, meddég az dívánból kioszlának. Azután sergenként az jancsárok sergestül az testét vivék az maga házához. Igen fő vitéz embernek mondják, noha személyében rút ábrázatú, díztelen ember volt, mint látom.

Ezek után ismét ötöd nap az fővezér is két fejet küldö császárnak, egyik, mint mondják, az mostani kanisai passának praedeccessora volt, Szulimán passa, az másikat penég az levágott jancsár agának kihajabékjének vicejének. Immár mivel jár oda az lovászmester, mert sok az szó felőle, más alkalmatossággal Kegmes uram, Nagodnak megírom.

Az lengyel követek bejövetelét és kajmekámmal való szembelétét ezelőtt megírtam Nagodnak, bejövetele után Martiusnak hetedik napján császár udvarába jöve, az vele hozott ajándékot is felhozatta. Signanter hét szilindék, öt czímer neszt, egy pár öreg mozdómedenczék korsóstul, egy pár gyertyatartó, egy pár órák, szép magasan csináltak, egy pár csészék, egy pár arany kolának és villák, kiket, mint értettem, császár igen kedvetlenül látott. Reggeltul fogván egész tíz óráig künn ülén, várakoztaták az követet valámig az egész honn való jancsárok, spahiák, murtafarakok az belső és külső császár udvarában begyülenek azután nagy késén magát harmad magával császárhoz bevivék. De minek előtte császárt salutálta volna és követségét referálta volna (mint nekem jelenté az interpresse, ki mostan itt tanul

török írást) császár kardra vetvén kezét, botja is előtte lévén, nagy fene harag szóval maga kérlette, mit kívánsz, miért jöttél? Az követ csak megnémult, szólni sem mert addég, meddég Abaza biztató szókkal nem bátorította szólni. Mikor két avagy három szóval el kellett volna végezni követségét, igen rövid válasza lött császártól, menjen szállására. Talám jól meg sem állhatott császár előtt, oly hertelen kihozák. Igazán írom Nagodnak, az kócsag tollas süvegérül esmerém meg, úgy megváltozott vala szívében. Kijöven az belső udvarbúl, az kapu előtt lovára üle. Ott is közel egy óráig kellett várakozni, meddég mind az két udvarbúl, kitakaródának az jancsárság és egyéb rendek, kik voltak öt avagy hat ezeren. Ezek után úgy bocsáták szállására. Itt való sok imide-amoda való helyekre, hul éjjel, hul nappal (ajándék mutatásával is) kellett menni, kivályképpen az Abaza passa által való sok külömb-külömbféle informatiók miá sok szóval írhatnám meg etc.

Mindezeknek utánna K. uram minden válasza ez lött, noha ők az jó emlékezetű szultán Szulimán császártól nekik adott athnaméja szerint való pactumot kívánnák, de ők azt immár régen violálták. Ha békességben akarnak maradni, ez conditiókat observálják, adjanak adót, avagy István király halála után épített palánkokat és egyéb mindenféle Podolia határa szélibe való erősségeket hanyassanak el, egy is meg ne maradjon. Császár is az tatárságot mind Kantamír Merzával együtt tengeren által költözteti, neque hoc praetermisso, az muszkákkal is örökös állandó confederatiók legyen, mivel ő neki meghitt nemzetség az muszkák, ő érettek is maga részérül úgy akar hadakozni. Itt elég angustiában vagynak nyavalyások, semmi bizonyos napját elmenéseknem tudhatják. Immár 8. Aprilis császár is kiszáll táborba. Én úgy értem K. uram, hogy detensióban lesznek Praviadián avagy Kirpiczen.

Az német legatns is 26. Martii érkezék be, vele együtt Forgács Adám is; ötöd nap azután kajmekámmal szembe lön, Zöldfikár aga mondá nekem (mivel ő bement vala velek) három ezer forintot nyelt el volna az kajmekámnak beadott ajándok, öreg mosdómedencze egy korsóstúl, két ládába való egyéb ezüst marhák, pohárszékre való. Az egyik ládában doctornak való külömb-külömbféle szerszám. 4. Apr. császárral is szembe lön, volt mintegy ötvened magával, mind egy színű magyar formán való köntösben. Mint látám s egyebek is mondják, magnanimus ember, jó termetű. Az törökök azt beszélík, ők soha nem tudják, hogy római császártúl ilyen követ jött volna fényes portára. Ez is szép ajándékot hozza császárnak hat festett fejr kék lovakat szép új szekérrel, egy pár vékony csészék két küseded ládákban, tálak, tángyéro, villák, palaczkok, egy pár küseded órák etc. Úgy értem, Dri-

nápolyból expedálja császár. Az Nagod információjából értvén, elsőbe K. uram, hogy az német fejedelemaasszonynak és Csákinak jöttek volna ide be szolgálai, mivel az vőm is 27. Martii érkezék be ide, mindjárt tudakozván felőlle, egy szolgám talált az Csáky szolgájára ki háromszéki gelenczei fiú, magam is alkolmatosságot keresvén benne, szembe lők vele, megbeszélé, hogy ötön vagynak egy társaságra, hárma Csáki szolgáji, ketteje az német fejedelemaasszony szolgája, őket bizony semmiért egyébért nem küldték, hanem valami lovak venni. De mivel látom, hogy nem szinte első legény, nem hihetem el szavát. Egy Békes Péter neű, öreg legényszolgája nagyobb köztek, attúl függnek az többi, az is csak mind eladó lovakot keresett ekkédig K. uram, semmit (*így*) felőlők, reá vigyázok. Ha mit akarnak indítani, módjok semmi nincsen benne, hogy semmit indíthassanak, mert Nagodnak itt sok jóakarója vagon. Tegnap adtam meg az Nagod Murteza pasának írt levelét is. Salutáltam az Nagyságod méltóságos nevével igen böcsületesen. Zöldfikár és Huszain aga velem voltak, igen kedvesen vevé Nagodtúl, hogy írása által is meglátogatta, mindjárast levelet írata Nagodnak, szóval penég nekem czekeket interpretáltatta: Mivel mind hatalmas császárunknak s magunknak is akarátja, hogy Zólyomi Dávidot ez egyszer mostani való fogságából Rákóczy fejedelem ő naga elbocsáttassa és az megholt Bethlen fejedelem atyafiához is jó akarátját mutassa, kinek-kinek igazságok szerént, igen kedves leszen mind hatalmas császár előtt, és mindnyájunk előtt. Tudja jól azt az fejedelem ő naga, mikor immár látta volna Bethlen fejedelem, hogy ő tovább nem élhetne, szinte csak halála előtt, minden atyjafiát hátra hagyván, ő nagát Rákóczy fejedelmet akará, hogy holta után fejedelmességre Erdélybe behozzák, emlékezzék meg ő naga is arról s az Bethlen nemzetséghez mutassa mindenben kegyelmességét. Zólyomi Dávidnak is az felesége, úgy tudom, hogy atyafia volt Bethlen fejedelemnek. Én Kegmes uram mindennemű Zólyomi uram actáit megmondottam, azt is hogy az egész ország tött törvényt reá. Hogy oda menék is, ott találám az budai vezér kapikilháját, elhittem hogy ez ágálta dolgát Zólyomi uramnak, nem árt Nagodnak privativ ezekről írni Murtezának, látom nagy böcsületi vagon, majd mindenek felett kajmekámhoz mikor udvarhoz jó az külső dívánbúl is az grádicson is alakéséri. Az római császár követi is mint szinte az kajmekámhoz, az szerént Murtazához is elmennek. Ennekem jelenté K. uram, Zöldfikár elhittem magától értette Murtazátúl, csináltatna egy török szekeret neki kajmekámnak, az muftinak is ez mostani utjokra, Nagod nagy kedvet talál vele. Amhat aga elfutott K. uram, mert ha kézben akadt volna, megölette volna az kajmekám. Mikor az jancsárok reá mentek, egy küs rejtek ajtón szaladott el; minden javait, ha

mit találtak (de tudta vétségét s félretötte), házáat is császár számára arestálták még annak előtte, az mely napra meg kellett volna fizetni az adósságot. Úgy értem K. uram, az megvőtt marháknak, nagy részét Havaselföldében hagyták volt szénán ez elmúlt ősszel, Nagod az havaselföldi vajdának íratna felőle. Az fővezér pénzéből való restantiát is, száz oroszlanos tallért, igen kéri Zöldfikár által túllem, találtam meg felőle kajmekámot is, de semmit nem effectuálhattam, azt mondja, talám előre valahunnan magam is tudakozzam, hul volna. Zöldfikárt is accusálták vala az kajmekámnál, hogy ő lappangtatja, jól tudja, hul vagyon. Elég búsulásba lőn miatta, meddég magárul az kétséget elvetlette. Türkezeket K. uram vöttem magam pénzzemmel az mire szert tehettem, az sidó József az egész sidóságot felkereste valahun találhatott, de sohul szerit nem tehette, mint kétszázak; küldtem 190 nyolczvanynyolczvan pénzen, egyet tíz dutkán. Ugy alkudtam vele, hogy ha Nagodnak K. uram nem tetszik, hozzák be, visszaveszi. Bizony K. uram nehezen vehettem el túlle, az római császár követe is kerestetett igen ezért, de nem találtak csak tizet is. Mostan minden marha felette drága az hadra való indulás miatt. Az behozott csáprágnak is varrása formáját megvötték, az bársonyát is megkerestem Galatában, ide is adják hitelbe is, de az skófium aranyat pénz nélkül nem adák. Zálagot is ezüst marhát adok vala oda, meddég az pénzt behozzák, mindazáltal azon leszek K. uram, hogy elkészíttessen őket, mind pedig az tegzet, meddég innen kiindulásom leszen az had után. Akarnám ezt is értésére adnom Nagodnak, az szolnoki bék Muharim passa, kit Nagod is jól esmér, mostan mazur, idejött, az temesvári olay bék is. Sokat beszéle Zöldfikár Moharem passával, sőt ugyan üzene is szóval nekem, Nagodnak írtam meg: ez elmúlt nyárba mikor Tholdalagi uram az több követekkel Budára ment volt, akkor voltak kétszázan, kik ide akartak császárhoz jönni panaszlani, az végekből mennyi számtalan megbánódások vagyon nekik az jeneiektől határok, désmák és egyéb adófizetés felől, akkor az budai vezér őket el nem bocsátá, azzal biztatván őket, hogy minden egyenetlenséget lecsendesít, jó végbe hagyja, az melyben semmi véghez nem ment, mostan is azon egyenetlenség köztek fennáll, melyből csak ez minap újabban az vezérre mindenfelől reá mentek és szabadságot adott nekik az ide, császárhoz, való jövetelre, kiket nyilván tudja, hogy jövő utjokban vagynak, noha ő mostan mazur, de Nagodnak igen jó akarója, ennekutánna is Nagodnak sok jó akaratját, kegyelmességét akarja venni, ideje korán Nagod praeveniálja ez dolgát, mert Bornemissza uramra sok panasz leszen. Akarám erről is Nagodat K. uram informálni, ez elmúlt nyárba ment volt ki innen egy Imirze nevű áros ermén, ki kereskedett egy itt való török pénzé-

vel, mely pénz Abaza pénze, mint mondják, mikor Szebenbe ment volna, akkori királybíró akaratjából vött ott bizonyos számú végszűrőket, vékony köteleket, istrángokat, vámját ott megadta. Szekereket fogadott, megindulván Vaskapu felé, Szászvárost is az harminczadot megadta. Mikor onnan is szabad békével bocsáták, menő útjában Farkas Pál reá találván, megverte, mindenitül megfosztotta, fogva vitte Fejérvárra, ott fogságot (temleczebe) szenvedett, egynehány supplicatiót adott be Nagodnak. Abaza passa is háromszor is írt felölle, de semmit az ő marhájában meg nem adtak, az vékony kötelekben szemei előtt vadhálókat köttek. Onnan Fejérvárról Brassóba megindulván, mikor Törösvárhoz jutott, ott is megfogták, lábait az ló hasa alatt által kötötték, Brassóba bevitték, sokáig tartották ott is fogva. Ilyen formán való supplicatiót íratott az vezérnek, de nem is írhatom úgy meg Nagodnak, ménemű szernyő nagy panaszszal. Ott az vezér kapuján találánk reá elsőbe, Zöldfikár és [én] sok számtalan szóval hagyatók el vele, az supplicatio beadást. Aláhoztuk az Zöldfikár házához és arra vöttük, meddég Nagodnak értésére adom, legyen vesztegségbe, mert el nem hihetem; mostan minden órán sollicitálja Zöldfikárt. Egy öcscsét mondják az császár inasi között, negyedik inasa, ahoz bízik, nekem Zöldfikár mondá. Az ménemű marhákat túlle mondja, hogy elvöttek, supplicatiójában inserálva úgy volt, az mint török írásból magyarra fordíttattam és Nagodnak kiküldtem. Az supplicatiót az úr Mikó uram is látta, mostan is vele hordozza, azt állatja, hogy az választételéből is kitetszik az én igazságom, hogy az fejedelem úgy ígérte meg az én elvött marhámnak az felét, hogy senkit az felől meg ne találjak. Nagodnak mint Kegmes uramnak könyörgők ez dolognak végére menvén, méltó panasz-é avagy nem, ideje korán praeveniálja ez dolgot is az vezérnél, mert én ebben semmit nem tudtam; el sem hittem. Látom szememmel, az császár az panaszokat igen bánja, oly panaszt is hallottam, ki felől császár megparancsolta az magáéból fizessék meg az káros embernek kárát. Székel Mózes K. uram, helybe vagon, az hova rekesztették, innen járnak udvarhoz hozzá. Petky Ferencz, Horvát István, Maróthy György elhagyta; szabados útja vagon, az hova akar menni ha akar, [mehet]. Juszup aga K. uram megmondhatta, ki fő oka az Székel Mózes innen tovább nem vitelének, noha az felől semmit gondolkodni nem szükség, mert itt bizony csak emlékezetben is nincsen az ő dolga. Mostan tudta meg, hogy az felesége megholt, azon sem tud bánkódni, mint mondják. Egy Balog Mathiás nevű szolgálja volt, ki sententiába marada az Fejérvármegye székin, az is elhagyta, nekem az mondá, hogy ez minap egy estve az kajmekám általhozatta volt Székel Mózeset, de viradtáig ismét visszavitette; szembe volt vele, de én másoktól nem hallottam etc.

Híre az Kegmes uram egész császár birodalmában menni mazur passák, békek és egyéb főrendek, kiknek tiszték elvétellett ennekelőtte, mind behozatja. Drinápolban az táborban Sayn Girály szultánért is Rodusban elküldött császár. Tatár hánnak itt megholt híre vagyon.

Kegmes uram Zöldfikár agának az molmát elégették, malomköveit elromlottak az tűz miá. Mivel ennek előtte is onnen Erdélyből hozták volt az malom köveit, mostan is írt Nagodnak felölle, noha elég meszsze földről szoktak idehozni malom köveket. Nagod mutassa abból is valami kegmességét. Hozzá az brasaiak mindjárást szerit tehetik, az folyó követ Gyirgyóból kívánna, hogy meghoznák; hét-hét araszna mondja, hogy kellene lenni az szélességének, csinálnának ugyanott helyben oly erős vastag szekereket alája, hogy szinte ide hozhatnák rajta őket, ügyekeznek Nagodnak abbeli kegymességét is híven megszolgálni. His autem Ill. Celsⁿⁱ V^{rae} feliciter valere cupio. Datae Constanti-nopoli 6. Aprilis anni 1634.

Ejusdem Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitor humilis
Stephanus Rethy m. p.

P. S. Kegmes uram, hogy ilyen superfuitással való irással Nagodnak kellettett írnom, arról Nagod kegmesen megbocsásson, ha ennekutánna miről kellettett írnom, ügyekezem rövebb (*sic!*) értelemmel írnom, de kivályképpen akarám az követ urak bejöveteleket voltaképpen megírnom. Itt nagy híre vagyon, hogy Cassimir az lengyel király öcsce elveszett az harczon és az muszkák elvötték Szmenczkát. Tudom Nagodnak kegmes tudására lehet ez levelem megadása előtt az moldvai vajdaság változása, Lupul vornoknak adá császár. Nagodnak levelet írt, szóval azt üzené Nagodat mihelt az országban bejút, fő bojér követét expedálja Nagodhoz, tudja az régi usust, Az patriarkát is megváltoztatták, magát Rodusban küldték, csak ez elmúlt augusztusban adott ötvenezer tallért császárnak, hogy az patriarkaságot adipiscálta, újabban az pénze is oda. Nagodnak igen jóakarója volt, mint értettem Cyrillus patriarcha.

(*Külön papíron, Réthi írásával:*) Imirze nevű áros ember-től elvött egy más jovairúl való consignatio, melyet törökül leiratván, akart beadni mind császárnak, kajmekámnak.

Tallér	N ^o	192	Garas pénz hat	
Zlott	N ^o	17	arany érő, ...	
Arany	N ^o	100	Finum ezüst 200	
Régi pénz száz			Dram	
arany érő, ...			Ezüst gombok...	N ^o 36

Ezüst láncz	N ^o	1	Fosztán kaftán..	N ^o	1
Türkcs	N ^o	930	Kézi kezkenő ...	N ^o	3
Finum arany ...	N ^o	Miskal 6	Két ing, két lábra		
Rubint	N ^o	1	való		2
Öreg gyöngysze-			Fejér gyolcs vég.	N ^o	6
mek	N ^o	28	Másféle gyolcs ..	N ^o	4
Gombos tő gyön-			Sáfrány okka ...	N ^o	1
gyös	N ^o	1	Bors okka	N ^o	5
Szulimann: (idest)			Ón tálak	N ^o	9
mersuriam szu-			Velenceze veres ..	N ^o	1
kitályával klá-			Köppeneg	N ^o	1
ris olvasó	N ^o	5	Ló	N ^o	1
Aranyas kések ..	N ^o	6	Szablya	N ^o	1
Arany gyűrűk ...	N ^o	3	Puska	N ^o	1
Ezüst klamaris ..	N ^o	1	Tegez, szíjával,		
Egész pénzma ...	N ^o	5	nyilával	N ^o	1
Nest bőr	N ^o	1	Ezüstös kantár ..	N ^o	1
Nest süveg	N ^o	1	Szürke szűr véges-		
Arany merő	N ^o	1	tül	N ^o	101
Általvető lakatas-			Istráng és egyéb		
tül	N ^o	1	kötelek	N ^o	12000
Tarka lepedő ...	N ^o	1	(idest) tizenkét ezer ötszáz.		

Külczim : Illustrissimo principi domino domino Georgio Rakóczy dei gratia regni Tranniae principi, partium regni Hungariae domino ac Siculorum comiti etc. domino duo gratiotissimo.

Más kézzel : 6. Aprilis 1634. Réthi István Konstantinápolyból több dolgok között lengyel követ excipiálása, az jancsárok között való pártütés, Imirze nevű áros embertől Erdélyben elvett egymásáról való consignatióval.

3. 1634. a pr. 20.

Életem fottáig való stb. Kévánom az úristentől stb. K. u. ennekelötte minden itt való állapotokról írtam Ngdnak, mostani újabb hírek nincsenek, kiket nem tudna, avagy nem látott volna Pap Márton uram. Csak tegnap értettem, hogy az oda által való hadban mindaz fővezért és ez minapi új jancsár agát megölték volna. Igaz-e, nem tudom. Ezután, isten velem lévén, más alkalmatossággal megírom Ngdnak. Az vöm által nekem küldött kgl's parancsolatja szerént semmit nem tudtam effectuálnom az pénz nélkül, az bársonyát megvehettem volna, de az skofum aranyat az zsidótól el nem vehettem hitelbe, Ngd nekem arrúl kgl'sen megbocsásson. Az római császár ö fge főlegátusa itt vagy on helyben, itilem ez jövő héten együtt leszen indulásunk Drinápolba ;

követségének ratioit Zöldfikár Ngdnak megírta. Nincsen semmi Ngd és országa ellen való dolog. Valami rabok megszabadulását, az hyerusalemi ide hozott kolcsoknak restituálását, az hispanusoknak és az végbelieknek békeséges magok viselését tractálta. Murteza pasának az mely levelet írt vala ő flg maga keze subscriptiója alatt, magyarra én transferáltam, de abban is K. u. semmi oly dolog nincsen, melyben valami Ngd és országa ellen fraus lehetne. Kétszer háromszor is láttam Murtezához, hogy csak kevés magával ment udvarhoz. Székely Moses az neki mutatott helybe vagy, itt neve is bizony különben emlékezetben nincsen, hanem mikor az kevés prebendáját sollicitálják kivenni innen az városból. Petky Ferencz, Horvát István és Maróthy György két hétbe egyszer avagy kétszer mennek által hozzá. Az Maróthy dolgát K. u. az mi nézi nagy-pénteken ment által Székel Mozeshez mivel penég sabatarius egy egész hétig ez husvéti innepeken házából az sidó ki nem megyen ezután meddég itt leszek, ki csak három nap immár tudom nyilván eljő hozzám, ismét hamarsággal informálok felőle. Az Ngd Pap Márton uram által beküldött leveleit, kinek kinek megadtuk, az kajmekámmal csak hárman voltunk egy sátorban külön, voltaképen mindeneket érté-sére adtunk, kedvesen látá az Ngd levelét, kire választ is írt Ngdnak, meg is kaftányoztatá tisztességesen. Ibraim effendinek is az szerént levelét megadtam, hogy semmit sem írhatta Ngdnak Zöldfikár aga által, szívvel követi Ngdat, mivel táborba útjába vagy, annyi az gond rajta, az fejét is alig hordozza, az nagy munka éjjel nappal való fáradság miá, Ngdat azon kéreti, hogy Ngd is olyan hívséggel legyen hts császárhoz, melylyel Bethlen Gábor volt, Murteza pasának is levelét beadtuk K. U. az cancellarius által, de mivel beteges, szemben nem lehattunk vele. Zöldfikárral beszéllettünk, ha isten Drinápolba aláviszen, ott jobb alkalmatosságunk lehet az lónak megemlítésében, K. U. az Jenő állapátja igen forog itt az emberek szájokban. Az mely Nagoj vajdafi az minap írt vala Nagodnak, minap üzené egy meghitt szol-galója által, császár mellett vagy Bekyr nevű herélt pasa, ki igen kedves császárnál, neki penig mint egy atyafia oly kedvesen élnek egymással. Székel Mózes Jenőt ígerte volna megadni, ha promoteáltatnék, az adót is penég az régi usus szerént admini-stráltatná, az húsz ezer aranyat. Kerestettem azután magát, hogy vele beszélgethessek, de nem találhatám, mert ő is készült erre az hadra, ha az táborban feltalálhatom, valóba expiscálok, hogy mint és hogy értette, sok-e ideje, avagy csak mostanság. K. U. elhiggye Ngd, hogy ha az oda által való dolog mostan meg nem gátolja császár ez mostani megindulását és ha az lengyellel is idején végezhet, ez mostani motus le nem csendesedik, hanem az oda fel való hadakozás alatt ő is hasznót keres magának, arra

felfordítja hadát, az Ngd bölcs itéleti rajta, az hadra való készülétét is Ngd im kárban hagyja, az mi penég nagyobb az megindulás, itt azt állatják János király maga is személye szerént, mikor császár parancsolta, fel kellett ülni, csak nem régen Bethlen Gábor is az szerént. Azt is állatták itt Ngd felől, hogy az mostani motusban az lengyelek ellen az fizetett katonáknak elbocsátásában egyéb már nem találtatott, hanem Ngd azokat megmustráltatván sokat közzülők elbocsátott és így lengyelországi fizetésre mentek, noha nekem egy vezér nem proponálta csak maga udvara népe közt beszéllették egymásnak, nekem nem is említették, ezután ha kérdés támadna ezekről Ngd informáljon. Csáky Istvánnak és az nimet asszonnak is vadnak itt vagy öt szolgáljok, de én azokat itt egyszer sem láttam, sem császár, sem penég vezér divánjában, lovakat akartak venni, de nem találtak, az egyik K. U. ugyan háromszéki fiú, nekem erős hittel mondja, hogy őket bizony csak egy néhány lovak venni küldték volt Az végbeliek K. U. itt vadnak ez jövő héten elmennek, nevek szerént esmerete Pap Márton uram, az kajmekámmal szembe voltak, az vonakodó faluk felől panaszlottak. Drinápolba halasztotta az vezér, hogy onnan bizonyosan megértvén azon dolgot, ha kívántatik kapucsiákat küld annak meglátására. Ngd K. U. annak directioját ne halassza messzére, én sokat contdálék az temesvári olajbékkel és az egri Memhet békkel az Lugos tartományába való falura való menetiből. Azt mondja az olajbék, maga is ott volt akkor, de egy füllér ára kárt senkinek nem tettek volt, hanem lippai szancsákságból öt ház jobbágy szökött volt el, azokat vitték vissza. Mondám nekik, nem kellett volna, ha szinte úgy volna is, úgy hatalmasul az fejedelem ő nga híre nélkül reá menni etc. Mehemet aga azt mondja mondja Onod és az hajdú városok táján az Ngd számára való falukból az embereket eliztette, kik helyébe hajdúkat szállított, kik az faluk körül árkokat ástak, az lator prédáló tolvajoknak immár ott vagyon fészkek, kiket immár tovább nem szenvedhetnek s nem is szenvedik el. Jenőből pedig az saczoltatók szinte Becskerekig alá mennek és hts császár jószágát így akarják saczoltatni.

K. U. igaz, eleget fáradtunk mind Ngd számára, hogy lovat vehessünk, de csak egyet is nem tuláltunk, ki Ngdnak illendő lőtt volna. Zöldfikár küldött Ngdnak két nuszbellést, ha Ngd nem kedvelli, hozzák vissza kár nélkül. K. U. én az én itt való gyarló állapatom felől semmit nem panaszkodom, sem azzal az Ngd kegyes füleit nem terhelem, mindeneket ért, látott Pap Márton uram, bizony sokkal különben vagyon, mint akarnám. Meddég helybe volt is császár sok sollicitálásomra egy holnapra adtak borra való ros oszporát ezerkétszázat, azon kül riskását, adtak árpát, rossz vaját, imigy amugy egyebet, egy füllért sem etc.

Az táborban annál inkább nem adnak, az ő hadi állapotjak pedig mindig minden részében különböz a keresztyéneknél, mert itt csak az vizet, fűvet adják pénz nélkül. Egy szekeres lovamnál több itt nincsen, hanem az szolgálaim három lovakat kelletik befogatnom, magok gyalog járnak. Soha bizony magamtól meg nem felelhetek ez mostani hadi expeditionnak, ha nem accedál az Ngd kegyelmessége etc.

Az havasalföldi bojérok Hiriza és magához hasonló több társai az vajda levelén semmit nem adnak, egyik napról a másikra csak hazugsággal tartanak, úgy annyira volt K. U. velek dolgunk, egybe is vesztünk végülle (*sic*) és ez miá kelleték elmúlni az Ngd számára való vásárlásnak nem is lőn semmi módunk pénz szerzésben, itt találunk vala mind sisakokat, nuzst és hiuszláb béléseket eleget, kezességen sem vehetők el az sisakokat, öt-öt ezer oszporában alkuttunk vala egy-egy sisakért. His eandem stb.

Datae Constantinapoli 20 die Apr. hora 12. Anno 1634.

Ejusdem V^{rae} Cels^{nis}

servitur humilis
Ste. Réthi mpia.

P. S. (máslapon.)

K. U. netalám illetlen dolog, hogy Ngdat egynehány szókkal informálni akarám, akármely alacsony állapotbeli igaz hazafiának is örülni kell hazájának s nemzetségének békeséges megmaradásában — én is szegény állapotbeli hazámfia lévén, örülhetnék az szép csendes békeséges megmaradásnak. Ha ez mostani motusban bátor (adja az úristen) triumpháljon az lengyel nemzetség, de azzal az török császárság el nem vesz, fennmarad, annakutánna is alkalmatossága levén, országul reánk abból mi következessék, bölcsen megtiltheti; az porta csak ez elmúlt esztendőbeli küs segítség nem adást is Abaza mellé nem felejtette el. Egyáltaljába K. U. ha valami oly evidens ratiók nem occurrálnák, Ngdat személye szerént, hogy ez mostani szükségre fel ne kellessék ülni, az porta nem pretermittálja, kit az sz. isten eltávoztasson, bátor az szegény fejedelem is Szkender pasával Moldvába megegyezvén az lengyelekre ne ment volna, egyik fő objectioja ez az portának, ezt mindnyájan tudjuk, az János király személye szerént való felülését keresztyén fejedelmek ellen császár mellett senki Erdélyben elhítem nem tudhatja. Ngd nekem, K. U. ez néhány szókkal való írásmról kegyelmesen megbocsásson szegény alázatos hívének.

Külczim: Az én kegyelmes uramnak adassék etc.

Alatta Rábczi írással: 1 Mai A. J. 1634.

Még alább: 20. Apr. 1634. Réthi István Constantinápolyból végbeli panaszok. Born.(emisza) P.(ál).

4. 1634. jun. 1.

Az úristen ő felge stb.

8. die Maji Drinápolyból írott leveledet az havaseli vajda ezen hónap 22-ik napján küldé meg. Miképpen szállott hatalmas császár és mely nap Drinápolyhoz s magad is mikor érkeztél oda, értjük s azt is, hol vagy szálláson. Hogy ott való dolgaink jól vagynak, hisszük az úristennek reánk való gondviselésének lenni és igazságunknak s ezután is szükség Kegdnek magát úgy viselni és industriálkodni, restségével, vigyázatlanságával hivataljában hátramaradást ne tegyen, fogyatkozást mi se experiálhassunk. Juszup aga eddig régen bemehetett és tőle is az kajmekám mindekert megérthetett. Az végbeli passák panasza mind méltatlan s mind illetlen, el is hittük, az kajmekám is mint okos nagy úr-ember vötte eszében, azoknak panaszok ratio nélkül vagyon s azért nem engedte hatalmas császár eleiben bocsátani. Mivel vádoljanak pedig bennünket, hogy értenünk adtad Réthy uram, azt is hivatalod szerént cselekedted s noha az erdéli fejedelemség hatalmas császártól függ, hallgat, de nem Havasalfölde s Moldava. Azért talám az magunk mentségit is fejedelmi állapotunkra nézve ahoz kellene rendelnünk. Mindazáltal egy-egy szóval informálunk róla. Úgy vagyon, ezekre Kegd magától is megfeleltetett volna, mert némelyről az országnak articulusa is vagyon, nem is bánánk, ha az idevaló állapotokról bővebb memoriája volna Kegdnek és serényebb elméje. Voltak efféle hamis szórágalmazások Szalánczi uram és Kőrösi István idejében is, de hamar be tudták falatni az rosszakkal, mert megmondták az dolognak igazságát s nem is öttek mindenkben olyak szájával, kik azokkal alattomban patrocínáltak. Az nagy embereknek való kedveskedésünkben eddig sem maradtunk hátra s ezután sem akarunk sobrákok lenni. Az mi az első vádlást illeti, római császárral nekünk sincs több s nagyobb confoederatiónk, mint szegény megholt fejedelemnek volt, s még annyira sem mentünk kívánságára, mint szegény fejedelem s hatalmas császárhoz való hűségünket is úgy előtűntünk viseltük, ha mikor ideje s haszna lenne az szolgálatunknak, abban is ő hatalmassága meg ne fogyatkozzék. Többet mi nem is végeztünk római császárral az elsőnél, ki Kassán lőtt volt, melylyel az porta akkori időben contentus is volt. Az lengyelek ellen ülünk e fel, nem-e? úgy hisszük, eddig Juszup agától megérthette hatalmas császár, mi most is készek vagyunk s nem hogy erdélyi birodalmunkból hadat engednénk gyűjteni, vagy fogadni az lengyel királynak, de még magyarországi birodalmunkban is bizony meg nem engedték, noha nem tagadjuk ezt, nállunk a hetmány nem sollicitálta volna, de megtudtuk gondolni, hatalmas császárhoz való hűségünk, igazságunk, mit

kévánjon tőlünk. Az brassaiakon Sárkányért egy pénzt sem vőtünk, hanem az ilyen dolog: az szegény fejedelem mikor Törösvárát jószágostól, mint fiscus javát az ország végezése szerént el akarta volna tőlök foglalni, compositióban indúltanak a szegény fejedelemmel és adtanak volt szegénnek Komána mellett örökben több falukkal együtt egy Paró nevű falut, mely falut az brassaiak az fejedelem halála után meg visszafoglaltanak volt magok authoritásával. Az úristen minket behozván s feltalálván az compositionalis levelet, azt kívántuk az brassaiaktól, akarják-e, nem-e magokat az szegény fejedelemmel lött compositióhoz tartani. Ha akarják, Parrót bocsássák meg, ha nem, mi Törösvárhoz nyúlunk. Ők egyik nélkül sem akarván ellenni, addig instáltanak nálunk, ígértek Parróért nyolczezer forintot, hogy örökben oda adjuk nekik, kire mi semmi úton sem akarván menni, látván, hogy végezések mellől ha elmennek, Törösvára nélkül lesznek el, zállagképpen vötték meg tőlünk Parrót nyolczezer forinton, de mi nekik tizezer forintban inscribáltuk s ez az dolog így vagyon, Sárkányért, egyébért nekünk egy fillért sem fizetnek s ha ki ezenkívül másképpen beszélné, hazud árulóul benne. Máthé vajdán is hazugság, hogy mi annuatim tizezer aranyat vennénk, hanem azt is így érted Réti uram, tudják azt mindenek, hogy Máthé vajdának nem volt nagy értéke s vévén eszében, hogy dolgát adomány nélkül véghez nem viheti, istenkedett, reménykedett, ne hagyjuk, legyünk segítséggel neki és assicurált is, hogy valamit költünk az ő dolgáért, refundálja. Magának is adtunk egynehány ezer aranyat császár adajának megadására, ottbenn az portán is akkorbeli nagy embereknek adtunk ő nevével egynehány ezer aranyat, azaz, hogy mikor egymással számot vetettünk, tött az adósság tizenkétezer aranyat, kiről micsoda erős hitlevelet küldött volt ím csak az elmúlt télen, megláthatja Kegd Pap Mártonnál, kiről nekünk mind ez ideig is nem satisfaciált. Meg is kell találunk az kajmekámot, ha ugyan halogatni akarja Máthé vajda. Ezt az summát is mi az magyarországi értékünk-ből adtuk s költöttük volt s azért is kötöttünk úgy vele, gyermekinket is contentálja.

Az görögök, örmények dolgáról az országnak az elmúlt 1633 esztendőben lött végezése s azért kell ő nekiek taxát adniok ilyen ratióból, hogy az haza fiai adót is adnak, egyéb terhet is supportálnak, valamivel idegen országban kereskednek, mindenekből megadják az harminczadot, vámot s így az görögök is méltó, hogy többet praestáljanak az egy száraz harminczadnál, kik mindent kihordanak az országból. Bizony szónkra írjuk, valamennyi görög taxát ad is, háromezer forintnál többre nem megyen, kiből Kegd megítélheti, mennyi húa legyen az tizezer tallérnak. Istennek hála, törvénytelenység is ez országban bizony magunktól nin-

csen, mert azt mi kisebb állapotunkban is nem követtük. Hazud árulóúl, valaki hirdeti, mert bizony Erdély régen így nem élt szabadságával, nyugalomban sem volt, mint most. Az százságon való járások az fejedelmeknek mindenkor szabados volt, abban senki nekiek nem praescribált, de azoknak is nincs méltó panaszok, mert noha szegény fejedelem egy esztendőben kétszer is meglátogatta őket, mindazáltal 40, avagy még több rendbeli szekeres lovait kelle tartaniok s mennyi gratuitus labort praesentáltak, magad jobban tudod nálunknál, most az sines rajtok. Ha ott jártunkban vadászunk, nem holt meg a miatt egy lélek is Réthý uram, sem az mi rajtok való járásunkkal egy falu, ház el nem pusztúlt, sem meg nem szegényedett. Magunk egyedül nem járhatunk, de azért haddal sem járunk rajtok, kit itthon létedben is experiálván, ezekre magadtól is megfelelhettél volna, az minthogy kívántatott volna is. Ezekre azért Kegd így lévén most informatus, ha ezután valaki előfordítaná, meg tudhatsz neki felelni s ha senki elő nem hozza, Kegd is hallgassa el s okot is ne adjon előfordulására. Az derecskei dolgot Tholdalagi uramék úgy végezték volt el az budai vezérrel, hogy az debreczeni adóból adassék meg az summa, reá is felelt volt az vezér, a portán is végben viszi azt. Nem ártana Kegdnek az kapikiháját ottbenn megtalálni, vagy-e erről tanúsága. Ha vagy, végeznél el, ha nincs; adná értésünkre Kegd, urgeálhatnánk az vezért; kapucsiát, hogy bocsássanak az erdéli birodalom látására annak czirkálására minden úton el kell Kegdnek azt távoztatni, mert azt is bánjuk, hogy Isák aga kijött volt, szokás sem volt s ha az úgy lenne, az moldvai s havasali állapotot kezdenék nyakunkra vetni; haza fia lévén, eltávoztasd, hazadra következhettendő igáját idődben ne hozd [*ez a mondat Rákóczy betoldása*] Az jeneiekre való panaszja hamis, látja az úristen, az mint arról ezelőtt is Kegdet informáltuk. Bornemisza Pál sokat is tűr nekiek de ők szintén úgy akarnának cselekedni, mint egyszer az farkasok az juhokkal. Ha Bornemisza Pál mindent kedvek szerént cselekednék, Jenőből kimenvén, nekiek engedne, elhittük, dicsérnék, magasztalnák. Ugy vagy, Jenő annyiban-mennyiben külön vármegyében vagy, nem Erdélyben vagy, de ugyan Erdélyhez biratik, attól is úgy adatik az adó meg hatalmas császárnak, mint az többtől, az athnamében Jenő is be vagy foglalva értelemmel, ha azon az úton akarnák Jenőt kezekhez venni, úgy bizony Váradot is s a többit is elvehetnék. Mi is élhetnénk azzal az argumentummal szabadosabban, hogy magyaré volt azelőtt is s el kell az töröktől venni, hogy legyen ugyan magyaré, mintsem övék. Mi nem kívánjuk Réthý uram bizony látni, hogy hatalmas császárt Jenő elvételére indítsák az passák, de meghiggye Kegd, sok körömnök kell Jenőért szakadni. Az odaváló gyakor írásunk-

ban s küldésünkben úgy lehet jobb módunk, ha leszen, mivel beküldenünk, vagy új hírrel, vagy más alkalmatossággal, mert ha csak semmivel menne be emberünk, abból ki tudja, mint elmékednének. Az hatmántól mikorra érkezzék meg emberünk, nem tudjuk, meg vagyon hagyva neki, igen siessen, nekünk is az tet-szenék, hogy Sahin agánál mi adhatnánk előbb értésére az lengyelek akaratját az kajmekámnak. Az mi magára való gondviselésünket illeti, arról Pap Mártontól szóval izentünk, költséget is küldtünk. Székel János is 16. die Maji írt levelével Kegdnek 26. Maji érkezzék meg estve 8 órákor. Az muszkák felől való hírt bezzeg mi azt akartuk volna, hogy Juszup agának beérkezése előtt értette volna meg az kajmekám, mert mivel mi Juszup agának megjelentettük, hogy Kegdnek régen megírtuk, úgy is parancsoltunk Kegdnek, késedelem nélkül értésére adja az kajmekámnak s ha ezt Juszup aga megjelentette az kajmekámnak, Kegdre neheztelése lehet az kajmekámnak. Szükség azért magát úgy viselni, reád harag ne legyen és magadat megmentsed. Ez után többször ez ne legyen, vagy akarja Zöldfikár aga vagy nem, de az mi híreket mi Kegdnek értésére úgy adunk, hogy az kajmekámmal közölje, el ne múlassa azt cselekedni. Értjük, mint discúráljon Zöldfikár aga, de az bizony megcsalja, kit rövid nap maga is el fog hinni. Az lengyel királyok im nem Krakkóban, hanem Varsován szoktak lakni, de nem hogy Krakkóban volna az mostani király, de bizony Varsován sincs, hanem oda be Muszkaországban vagyon. Huszain agának is im irattunk levelet, adjátok be s köszöntsétek. Muharem passa mindenkor észvesztő és garázdát kereső ember volt, kikopván az ifjúság erejéből, nyelvével is akarna ártani, de abban is megfogyatkozik, csak Kegd is legyen vigyázásban s az hol kívántatik, adja szájában is az sípot illendő módon. Az budai vezér mit írt kapikihájának mi felőlünk, azt is értjük, kiről Pap Mártontól szóval izentünk; az egyéb dolgokról is Pap Márton által szóval izentünk Kegednek. Az egyetmásnak megvételiről is elég tanúsága vagyon Pap Mártonnak. Az türkezek árát, patyolatot is megküldtük Kegdnek. (*A következő Rákóczy pótlása*). Bizonynal elhiggyed Réthi uram, hogy Temesvár, Lippa tájára az római császár birodalmából járnak alá, mint im nem régen is egy Kancsora nevű csavargó reámenvén az Királyhegy felére száz lovagnál többet hajtotta el, embert is ölt, ki felől minap magunk is requiráltuk római császárt Bercsényi Imre által, kit valami határigazításért küldött vala ezelőtt 10 nappal hozzánk. Ha többször az jeneiekre panasz lenne, az életedet is oda köthetted mellettek, kiben bizony meg sem csalatkozol, hogy azoktól hatalmas császár vitézi békével vadnak s lesznek is, csak azok okot reá ne adjanak s ha kit pedig az mieink közzül az véren érnek, vagy reábizonyosodik, meg kell érte halni. Ha valamint

az kapucsiának kiküldését velek el nem halaszthatnád semmi úton, érte legyen Kegd minden úton, nekünk éjjel-nappal úgy add értésünkre, hogy minekelőtte beérkeznek, azelőtt egynehány nappal is értésünkre lehessen, ki jő, s mivel bocsátták, s mikre dirigálja útját. Az oda fel való hírek most igen megszűntek, minden órában várunk bizonyos híreket s el nem mulatjuk tudósítani az kajmekámot. Kegd is minket gyakorta tudósítson minden oda való állapotokról és hírekről. Itt való gyűlésünknek még vége nincsen. Adja isten hallhassunk minden jót felöled. 1. Junii A. I. 1634.

Hátlapján: 1634. 1. Junii. Alba, ad Stephanum Réthy oratorem portensem datarum par.

(Minuta Rákóczy javításairól.)

5. 1634. j u n. 22.

Alázatos hűséggel stb.

Kévánok az úristentül stb.

Kegmes uram. 20. die praesentis érkezék ide Pap Márton uram, az Nagod leveleit másodnap kinek-kinek beadtuk, csak. Murtaza passát nem találók szállásán, császárnál volt. Mikor az Nagod nevével salutáltuk volna, mind kajmekám, Abaza és Ibrahim effendi ante omnia Zólyomi Dávid felől tudakozának. Ibrahim effendit, mihelt kezébe vevé az Nagod levelét, törökül szólla Zöldfikárnak vagy két szóval; hogy kijövének kérdém az agát, mit mondott, azt mondá nekünk magyarul: azt mondhatni, üstököt akar vonni az császárral, nagy dolog, ha ennyi írásunkra el nem bocsátja. Abaza is legelső szóval azt mondá, ma is lön az fejedelem felől emlékezet császár előtt, ő naga is viselje úgy magát hatalmas császár hűségéhez, mint im itt állatjuk dolgát etc. Kegmes uram én igen sok bő beszéddel írhatnék ez felől, de álljon az Nagod bölcs arbitriumában, tudom nyilván, hogy elsőbe is Szalánczy uram küetségében ez hátra nem marad az kérdésből, ha valamibe Nagodtól nem informatus, kedvetlen dolog leszen az vezérek előtt, ezt nyilván elhiheti Nagod kegyelmesen etc. Demjén Ferencz kimenetele után ez harmadik levelem, nem tudom adták-e meg Nagodnak. His eandem stb. Datae Hadrianopol, 22. die Junii anni 1634.

Eiusdem *V^{rae}* Celsitudinis

servitor humilis
Stephanus Réthy m. p.

Küldzím: Adassék az én kegmes uramnak.

Más kézzel: 22. Junii 1634. Stephanus Rethi orator. Hadrianopoli Egy kis inclusával, hogy kapitán passa budai vezérségre jön.

6. 1634. j u l. 9.

Alázatos stb. Kévánok stb.

Kegmes uram ide érkezvén Szentpály uram 4. die praesentis ugyanazon napon kajmekámmal szembe voltunk. Nagod méltóságos nevével salutálván, hozott levelét is praesentálá Szentpály uram, kit az vezér igen kedvesen vévén, magát is böcsülettel látta eo momento (post varias quaestiones et responsiones) Zöldfikárral csak szóval töröktől interpretáltatta. Másod nap jó reggel az több vezérekkel is az szerént szembe löttünk, alternatim azoknak is leveleket megadván, azon dolog mint forgott Szentpály uram referálhatja Nagodnak. Hogy penéglen Nagod magát Szentpály uram és az hetmán levelét in specie küldte be, helyes és igen dicsíretes dolog lön, elhitelre is méltóbb lön, hogy semmint mások által informáltatta volna Nagod az portát. Ha penég még is tovább halad vala az bejövétel és válasz hozás, nagy suspicio leszen vala vezér előtt, ennyi ideig való oda mulatás noha mostan is nem kicsin szószaporitással csendesedék meg, mert gyakorta tudakoztatta az vezér ez elmúlt napokban, mikor érkezik ide az Nagod hatmánhoz küldött követe. Nagod Kegmes uram, nekem szegény alázatos igaz hívének kegmesen megbocsássa, ha mit ennekutánna pro tempore Nagodnak ez mostani motusban effectuálni kelletik, mennél hamarább késedelem nekül continuáltassa postai által és az mennyibe lehetséges, semmit abbúl az szomszédságra való tekintetből hátra ne hagyasson, mert bizony igen ártalmas, Nagod mind maga fejedelmi méltóságos személyére s mind penég országára suspitiót hozhat, mert itt magunknak is igen veszedelmes az állapot ez mostani felháborodott állapotban, látom bizony, az tanácsok is igen félelmesek.

Nagodnak nyilván írhatom, itt az békesség véghez ment idő előtt, holott még Sahin aga meg sem jött csak az lengyel nemzet fel ne fualkodjék s magátúl el ne taszítsa és mutasson akármilyen szín alatt való engedelmességet (mely hamar legyen) ez időn bátor ne tartson innen semmit, azzal ne biztassák magokat, hogy császárnak itt mostan nincsen elégséges hada, mert bizony megcsalatkozik, tengeren túl való hadból is 18 csorbacsa allja jancsár érkezék által kinek az eleit, látom magam, minden csorbacsa alatt öt-öt száz válogatott jancsárok, mint Juszuf mondja, azok szoktak mindenkor császár mellett járni veres zászlókkal.

Hogy penéglen Kegmes uram ekkéig (kinek ma három holnapja) császárnak itt kellett mulatni ilyen ratiói vagynak. Egyik ez minapi gyűlésben való vezérek, mufti és fő-főemberek conclusiójuk, kifelől ennek előtte írtam Nagodnak bőségesen. Az tengeren túl való állapotok sem szenvedték, mert ez elmúlt ősszel mikor az fővezér hadba ment, oly instructióval bocsáttá

azt is, hogy innen Európából is császárnak ellensége támadott, sem maga által rájuk nem mehet, sem penég hadatinnen nem küldhet, sőt penég az mely hada császárnak odaírt volt, annak is nagy része visszajött, ezen annál inkább bátorságot vőtt magának; ha az vezér Helepből Diarbekirbe el nem ment volna, ekké-
dig reá jött volna az persa; de igen messze föld, mint mondják, kik ott jártak (Persiába valóba bemenő úttól) Diarbekir. Nyil-
ván mondják, hogy Vannt, Muszurt, avagy Ezromot akarják az
persák megszállani, az határ szélében mondják lenni ez három
várat. Ez mostani alkalmatosságot nem akarják héjában elmú-
latni, noha innen csoportonként, hogy inkább ki ne tudassék,
éjjel-nappal mennek az vezér után, de Octoberben ha azok odaér-
nek, az hol az vezér mostan vagyon. Intervenált Kegmes uram ez
is: Köbröczöt, az hova igérték vala magokat vitetni Székely Mózes-
t, az francziák mostan megszállották, Máltából is kiszállottak, az
francziák mellé mentek, mostan alatta vagynak, ha ekké-
dig nem expugnálták is. 25. Junii császár innen expediálta egy főkapu-
csiáját Caesareában és Terneczba, alias Tenetumba, hogy az ott
való passa minden hadaival menjen Köbröcz segítségére, de
annak innen elsőbe Konstantinápolyba kellett menni és ott
elkészülvén mehet el, mikorra mehet az oda, talám addég isten
másnak adja Köbröczöt. Az francziai interpresnek felakasztatása
és oratoroknak olyan gyalázatos elkergetése, üzése mit hoza
nekik, mostan nincsen nekik portán oratorok, Az mely rosz mos-
tan vagyon, az császár parancsolatjából állatták, annak semmi
életst költséget az francziaiak soha nem is költenek. Nyilván való
dolog ez az Köbröcz megszállása. Haczy Juszuft agát vezér házá-
hoz bocsátotta vala 20 napra; ez elmúlt héten jöve alá ide. Utjá-
ban egy esmerő postán jövő barátja hátul érte, kit Konstantiná-
polyból expediált volt az locumtenens császárhoz, igen titkon
beszélt neki, nekem mindjárt megmondá, azután negyed-ötöd
nap mondta meg Zöldfikárnak is. Nagodnak Kegmes uram
Juszuft agának ott kinn létekor megírtam vala, hogy ki oka, hogy
Székely Mózes az magok ígérek szerint Köbröczbe nem vitték,
tudja Juszuft aga, de mint magától értém, senki túlle nem kér-
dette, csak magától neki sem volt módja megmondani. Én Sza-
lánczi uramnak ittbenn létekor megmondtam, kit elhittem Nagod-
nak meg is mondta, ha el nem felejtette. Zöldfikár instált az
vezérnél, ne vigyék el Konstantinápolyból, mert hatalmas császár
köntöséhez ragaszkodott és szabad akarátja szerint jött be ő
hatalmassága országába s azféle embereket nem méltó olyan fog-
ságra messze földre küldeni; kinek Nagod hitelt adhat; hogy
penégen jóakarója legyen Székely Mózesnek, ez levelembe inclu-
dált Székely Mózes írta levelének parájából megtetszik, melynek
parájának leírásában mint találhattam alkalmatosságot s mint

akadt kezembe, sok szóval írhatnám meg Nagodnak, annak is időt ad isten, ebből kitetszik, hogy többször is irogatott neki, de talám Nagodnak Kegmes uram ő akart, avagy ezután is gratificálni, kit nem remélhetek, ha ekkéig Nagodnak értésére nem adta.

Nagodnak mint Kegmes uramnak könyörgök, Zöldfikárnak ez tudására ne legyen, hanem az Nagod bölcs kegmes itéleti, tetszése, mint hihessen neki valami nagy derekas titkos dologban; meg nem gondolkodik, hogy az Nagod kegmességéből savát, kenyerét eszi, köntösével ruháztatik. Ennek szavát úgy hiszi az kajmekám, mint az szent írást az keresztyén ember. Nyilvánvalóképpen beszéllette, ez husvétájba egy erdélyi Mohai Balog Mathiás, kit az vármegye székin az törvény megszenteltézett halálra, Székely Mózes szolgája vala akkor, mostan Molduában vagyon az vajdánál. Mihelyen az úr Mikó uram Konstantinápolból kijönne azonnal egy estve az kajmekám általhozatta perémen Székel Mózes és éjjel sokat tractálván vele virradtáég ismét helyébe visszaküldte. Csak ma is hallottam emberséges embertől, hogy Lugast, Karán-Sebest, Jenővel együtt odaigérte volna csak előmehetne dolgában. Ma vezér kapuján beszélle az molduai vajda kapikihája, az lengyelek Kemeniczen alól igen megverték az tatárokat, az vajda írta meg vezérnek. Két részbe szakasztották volt hadokat, egy része Moldua határán ment fel Hutin felé, ennek is utánna mentek és felszorították őket, itíli, azokat is elérték. Fő-főembereket, murzákat 40. küldtek király eleiben, megkérdezte az hatmán, ki akaratjából juttettek be országunkban. Azok azt mondták, császár parancsolta, hogy bejőjjünk ide Podoliába és itt helyben legyünk, meddég az császár és az hán személyek szerint ide nem érkeznek Nagodnak Kegmes uram, másunna tudom, elébb megírhatták, de mégis Nagodat akarám informálni erről is, csak immár az kűs jó szerencsén szarvat ne remélnének és ez mostani tractát ne praetermittálnák, mert ha azt cselekedik, bizony nem tudom, mikor leszen ilyen alkalmatosságok az békességnek véghezvitelében. Még is ez itt való tábori heverésünk felől ilyen dolgot forgat Juszuff aga, ez mostan holnapban ha császár meg nem indul augusztusban soha meg nem indíthatja az hadát. Az oly nevezetes holnap szerencsétlen alkalmatlan holnap az ő törvények szerint akkori holnapban császárnak megindulni. Immár majd minden költségét az had elköltötte, pénze nagyobb részének nincsen, az had gyűlön gyűl, magam szemeimmel látom, az tábor igen öregbedik. Kapitán passa is ez estve érkezék be nagy haddal, Szarhos Ibrahim passát is holnap mondják bejönni szép haddal, az sophiai beglerbéket 40. ezeren mondják, hogy Philibénél vagyon. Soha magammal el nem hitethetem, hogy csak semmivel eloszoljon innen ilyen derekas had

Kegmes uram. Ha mit Nagod az oda fel való állapot felől vezérnek ír, ne halassza gyakorta kérdezi tüllem, ha az Nagod oda küldött emberi megérkeztek. Ha szinte igen derekas hír nem leszen is, de bene esse, nem árt kedveskedni abból is Nagodnak neki, én csak magamtól írom ezt Nagodnak. Ezek igen vigyáznak az oda fel való hadakra ha az confoederatusok triumphálnak, az török is nyilván belekap (kit isten eltávoztasson) Magyarorszában, ha az idő hozza magával ezen alkalmatossággal. Murteza passa igen tudakozik gyakorta az hajdúság állapotjáról, miben vagynak mostan, szállottak-e azok táborban, Fekete Péter, Erdélyi András élnek-e, minthogy én nem esmertem őket, nem tudám mondani, élnek-e, avagy nem. Hallottam hogy Erdélyi András él, de Fekete Pétert megölték volt.

A budai vezér kapikihajával Kegmes uram tegnap szembe voltam vezér kapuján. Az derecskei állapot felől parancsolt a Nagod, hogy beszélgessek vele, az vezér ő naga ide be nem írt-e neki felölle, az mint végezték volt. Tholdalagi uramék ő nagával az debreczeni adóból immár leválván az summát ittben az portán elvégezteté az dolgot. Azt mondá, hogy immár vagyon 60 napja, hogy neki semmit az vezér nem írt, sem embere nem jött, abban semmit nem tud. Ha mit ír az vezér felölle, ma hozzám jó, tudósít felölle. Nagodnak akar szolgálni, valamire elégséges. Nagodnak nem árt sollicitálni azon dolog felől az vezért, változó az ő állapotjok. His eandem quam diutissime feliciter valere animitus desidero. Datae Hadrianopoli 9. Julii anno 1634.

Eiusdem Celsitudinis Vrae

servitor humilis
Stephanus Réthy m. p.

Külsőim : Illustrissimo principi stb. Rakóczy stb. stb.

Rakóczy kezével : 19. die Julii A. J. 1634 estve 6. órákor.

Más kézzel : 9. Julii 1634. Stephanus Rethi orator Hadrianopoli cum pari quarundam litterarum Moisis Székely ad Zulfficar agam datarum incluso. NB. de Zulfficar aga.

(Az Székely Mózes említett levele :)

Szolgálatomat ajánlom Kegdnek, isten sok jókat adjon Kegdnek etc.

Az miatt ennek előtte is mind levelem, mind penég emberem által is találtattam volt meg Kegdet, mostan is azért oly bizonyos jóakaró uram találkozáván, az mely Kegdhez megyen, mostan is emlékeztetem Kegdet arra, az mint énnekem emberem által mutatta jóakaróját, az mint nekem értésemre adták, azért még is kérem Kegdet, minthogy Kegd érte s tudja az én dolgomnak állapotját, mutassa meg Kegd, hogy énnekem jóakaróm és

ebben az én mostani dolgomban Kegd legyen segítségem, az kiknél kívántatik, hogy én is az Kegd jóakarátját, ha isten állapatomat megadja, szolgálhassam meg Kegdnek és az első írásom szerént minden jóakaratomat is megmutatni Kgdnek; Kegd tudja, kiknél kell munkálkodni az én dolgomban. Ezen levélvivő uramtúl jó emberemtől szóval is izentem Kegdnek. Datum ex Romel vára die 18. mensis Junii anno 1634.

Kegdnek minden időben jóakarója.

Székel Mojzes m. p.

Külczim: Az hatalmas győzhetetlen császár magyar tolmácsának és magyar alenkjának Zöldfikár agának, nekem jóakaró uramnak adassék.

Más kéz: 18. Junii ex Rommel vára, Székely Moises levele pariaja.

(Réthi másolata.)

7. 1634. jul. 18.

Az úristentől stb.

Kegmes uram, minden itt való mostani állapotokról tudom Szalánczi voltaképpen informálhatta Ngodat, mivel mostan ő kegmének incumbál követsége szerént. Az úristennek legyen nagy hála mostan itt igen jó karban áll Nagodnak mind országával együtt dolga, valakikhez mentünk, senki mostan nem is emlékezett Zólyomi Dávid felől, hanem Ibrahim effendi az Székel Mózes dolgát is ugyanakkor hozá elé, az két hitván gyermeknek lenne szabadulások. Ugyan innen bebocsátaná hatalmas császár Erdélybe, csak jószága is adatnék meg neki. Az mufti igen ajánlja magát, Nagodnak atyja helyett leszen. Ez régi ember egynehány császárok idejebeli mufti volt az régi jó állapotokban igen tudós, tökéletes embernek is mondják. Minden főrendek, mint értem Kegmes uram Szalánczy urammal együtt akarják expediálni Zöldfikár agát ez héten. Ha penég Szalánczy urammal el nem megyen, Dunáig Murteza passa magával elviszi, onnan expediálja, ha kívántatik. Ha valami jó válaszszaal jő meg Sahin aga,¹⁾ tovább se megyen az had, onnan eloszol, minden itt való mostani hada császárnak elmegyen, csak marad itt az kajmekám, Abaza, mufti és az kadilesterekkel való had; az bosznai hadat holnap várják be, mivel ilyen késén érkezik, tisztit császár szelekdar agának adá. Több egynehány állapotokat is változtata császár. A főlovászmester ki vala, Huszain aga, azt kapitán passának creálá, mindjárt tengerre expediálák. Ő helyette az Nagyságod atyjafia Huszain aga főlovászmester; az kapitán passa ki vala, Csafer passa, annak adák az budai vezérseget, azt igen

¹⁾ A Lengyelországba békealkudozás végett küldött követ.

expertus embernek mondják az vitézségben, az mennyiben esmerem, igen ambitiosus ember, arnódfi. Kegmes uram mint értem, ha Nagyságod mostanság reá írna az temesvári importunus passának onnan ötet ammoveálnák, mást rendelnének oda, mert valameddég az helyben leszen, soha meg nem szűnik az ide való hamis irogatástúl, bizony dolog, hogy nem szeretik magaviselését. Zöldfikárral végezzen felölle, ha kiérkezik. Pap Márton uram felől semmit írni Nagodnak nem tudok. Elmenetele után innen semmi hírt nem hallottam, írtam kétszer is neki, Szalanczi uram is írt, semmi válaszunk reá nem jüve. Itilem az csáprágokat készítetteti.

Kegmes uram Nagodnak könyörgök, mint kegmes uramnak, Gyekében való kegmes ígretit Nagod kegmesen recognoscálja, immár szinte előhossa az úristen az én itt való létemnek esztendeit. Nagod kegmesen provideáljon még is, könyörgök Nagodnak, nem hogy az Nagodnak és házamnak szolgálatjátúl idegen volnék, de minémű beteges házam népe vagyon s mennyi házamnál való fogyatkozásim, én annak megírásával Nagod kegyelmes füleit nem terhelem, csak várom az Nagod kegmességének reám való kiterjedését abbúl is. Kegmes uram, innen az úristen visszavivén, azon leszek, Maróthit, hogy kikülldhessem, mert csak ennek ez mostani indulatnak kimenetelét várta, mert nekik más remenségek volt. His eandem stb. Datae Hadrianopoli 18. Julii anni 1634.

Eiusdem V^{rac} Cels^{nus}

servitor humillimus
Stephanus Rethy mp.

Külszím: Illustrissimo stb. Georgio Rakoczy stb. stb.

Rákóczy kezével: 27. Julii 1634. Vaingart.

Más kézzel: 18. Julii 1634. Hadrianopoli Szalanczi orator (a mi hibás jegyzet.)

8. 1634. jul. 28.

Illustrissime princeps et domine domine mihi semper clementissime, fidelium servitiorum paratam debitamque commendationem etc.

Kévánok az úristentől Nagodnak Kegmes uram bódog szerencsés hosszú egészséges életet etc.

Kegmes uram, noha Nagod igaz elég informatus lehet minden ide való mostani állapotok felől, de mégis akarám, hogy Ngd kegmesen értse az Székely Mózes itt való léte miben álljon. Valameddég innen nem amoveáltatik, Nagod elhiggye kegmesen, addég az sok hamis Erdélyből hintegetett híreknek vége nem leszen, mindenkor csak apró búsulást írhatni innen etc. Mivel az kajme-

kám ultro offerálá magát Szalánczy uramék előtt, hogy által-küldik tengeren, csak Nagod irjon felölle, Nagodnak könyörgök, mint kegmes uramnak legelső alkalmatossággal Nagod írni az vezéreknak, muftinak és Ibrahim effendinek ne praetermittálja. Itt az agákkal is beszélgettünk felölle, kiváltképpen Haczy Juszuff agának is igen tetszék, noha kegmes uram módja bizony semmi nincsen, hogy valamit effectuálhasson, de mostan is mi történt Pap Márton uramon Konstantinápolyban bostanczi passánál való hamis vádlások miá, maga referálhatja. Ha az úristen testi szemeimmel engedné meglátnom innen való elvitélét, az ki utánnam succedálna, annak is nem kicsin könnyebségére lenne. Hatls császár holnap akar innen megindulni; tegnap az szultánát és az fiát késérék el az kajmekám és Abaza passa hada. His eandem quam diutissime foeliciter valere animitus desidero. Datae Hadriano-poli 28. Julii anni 1634.

Eiusdem Cels. Vrae

servitor humillimus
Stephanus Béti mp.

Külczm: Illustrissimo principi domino dno Georgio Rakoczy stb.

Más kézzel: 28. Julii 1634. Drinápolyból Stephanus Réthi.

9. 1634. okt. 11.

Alázatos húséggel való stb.

Kegmes uram 29. die Septembris érkezék be ide levelekkel Pap Márton uram, azon nap törökül megfordíttatván, másodnap az vezér kajmekámnak beadták az Nagod salutáltatását és levelét, kedvesen nagy becsülettel vevé, kit maga kezével tartá; continentiaját nem is perlustrálá, mivel Ibrahim effendi és több fő főrendek is valának nála, akkor semmi egyéb módunk nem lehet vele való beszéllésben, minek utánna való napon menénk Ibrahim effendihez, oly alkalmatossággal találkoztunk hozzá menni, mennél jobb nem lehet. Nagod méltóságos nevével salutálván, neki küldött levelet is exhibeálók, Zöldfikár ugyanott maga előtt interpretálá. Ennek utánna mind addég beszélhattunk véle, valameddég skartuk és kívántatott. Az Székel Mózes dolgából csak halasztá az kajmekámmal való beszéllésre. Zólyomi Dávidot hozá elő, hogyha Nagod elbocsátotta volna, eddég Székel Mozest Caesáreán is túl vitték volna. Melyre mit feleltünk, Pap Márton uram referálhatja Nagodnak. Muharan bék felől azt mondá, az ő írások is azt mutatja az vén ember hasonló az gyermekhez. Muharem bék nem is tudja mit szóllott, kinek nem kellett volna lenni, ne bizzék ahoz, hogy hatalmas császár szancsákságot éltéig adott neki, mert igen hamar elmarad mellőle, ő reá itt portán csak annyi tekintet vagon, mint egy áros közönséges törökre. Az ott

beszélés sok volt, Kegmes uram, kivályképpen az Nagod hatalmas császárhoz igaz hűsége felől és az Székely Mózes elvitele felől. Annakutánna sollicitáltuk az vezér resolútióját, de mivel császár az várasban mostan nem lakik, meddég császárnak értéértésére nem adhatta, egynehány napoknak kellették elmúlni. Ez elmúlt vasárnap császártúl resolútiót vevén az kajmekám behivatá, Ibrahim effendivel csak ketten valának, azon kül több nevezetes törökök ott nem voltak. Mindjárt utat mutata szabad elmenetelére Pap Mártonnak, azon kül Huszain agával azt tolmácsoltatá több szavai közt elsőbben is Székel Mózes (kit csak gyermeknek nevezte) egynehány napok alatt elviszik. Nagyságodnak penég arrúl semmit nem illik gondolkodni, akárkiknek instántiájokra is az Nagyságod fejedelemsége nem impedíáztatik, mert valamig Nagod él, mindaddég békeességesen bírhatja fejedelemségét his conditionibus subjectis valameddég Nagod hatalmas császárhoz való hűségében perseverál és az ország adaját is idején korán administráltatja. Ezeket penég ugyan hűti alatt, (szakállát illetvén) mondá. Az hadakat penég Nagod osztassa el, nem szükséges télre, kiki magára viseljen gondot. Minden helyeken mellettem volt Pap Márton uram, bővebb declaratióit minden actáinknak hallotta s látta. Immár egynehányszor kötöttem oda fejemet az Nagod császárhoz való igaz hűsége felől, soha én nagyobb industriával Kegmes uram itt való kicsin szolgálatomot nem tudom continuálni etc. Kegmes uram az patriarchával tegnap szembe voltam, untig beszélgettem, az Nagod kegmes commissiója szerént mindeneket referáltam neki. Nagodnak istenhez való imádságát ajánlja hosszú életiért, az detentus pap felől csak ez minap is Bisterfeldius uram által elég informatus. Immár nem halasztja sokára, csak az Duna mellől oszoljon el az tábor, azonnal bizonyos emberét küldi Nagodhoz plena instructióval. Az keneső dolgában is Kegmes uram eléggé fáradtunk, de senki arra nem obligálja magát, hogy elvegye, meddég az kenesőt nem látja, marha árában mind elvinnék; itt mostan az keneső olcsó. Az meghozatott mazur vezérek állapotjuk csak abban áll most is, kiki jószágban, házaknál vadnak. Semmi hírt írni Nagyságodnak Kegyelmes uram nem tudok, tengeren túl való hadak csendességben vagynak. Diarbekérben mondják, hogy vagyon az vezér. Az persákot is nagy készülettel mondják, vigyáznak magokra, immár értésekre vagyon, hogy császár személye szerint rájuk megyen. Itt Kegyelmes uram nyilván mondják, hogy császár telelni által megyen Helepbe, meg is írta az vezérnek, mihelt Drinápútból megjött császár telelő helyt szerezzen, mert általmegyen telelni. Az Máthé vajda dolga mostan itt benn jó karban áll, az Leon vajda és több vajdák promotiájok felől semmitsem hallok, sőt imitt amott lappang Leon

vajda, nem igen mer szem előtt járni. Az moldvai kapitiháját igen megijesztettük vala, hogy ez elmúlt napokbeli rozsz magaviselésiért az vajdának, vezérnek panaszlunk; sok engesztelő szókkal kért, hogy csendesítsem Pap Márton, az egyszeri vétke az vajdának múltjék semmiben, ha szinte történt is valami, ki felől tud mit írni az vajdának, reá felel arra, hogy ennek utánna azféle dolog nem történik, mert az vajdának mint kellessék az erdélyi királyhoz magokat viselni, ő azt jól tudja. Sokszor volt ő Erdélyben követségen szegény fejedelem ideiben s annak előtte is, sőt hogy igaz legyen az ő szava, minemű levelet ír az ő urának hozzám küldi, láttassam meg. Én ma magyaráztam meg Kegmes uram, valóban reáhánta az vajdára, bátorságos írás. Azt is üzené, magam is subscribáljam s pecsételjem meg, de én Kegmes uram nem cselekedém, sőt inkább mikor szembe leszek vele azon dolog felől különben beszélek vele. Ez minap Kegmes uram az mely svéd Jakob Rosellus felől írtam vala Nagodnak, vagy on itt nagy nyughatatlanságba, hogy neki szabad útja nem lehet Erdélybe való kimenetelre. haragszik reám is szernyen, hogy nem fáradok dolgában, mert tartoznám vele, mivel az ő járása az erdéli fejedelmet is concernálja. Ő szegény fejedelemtől ment volt el, salus conductusa megmutatja, noha megholt szegény fejedelem ő fel-sége, de az principatus meg nem holt. Azért utcunque de ő neki követségét s mostani járásának modalitását Nagodnak referálni kell. Örömet mostan is elmegyen vala Pap Márton urammal, igen sollicitálá. Maróthy György Kegmes uram az beküldendő köv-tekkel mondja, hogy kimenyen, kelle hűtinek hinni, az ménemű formát az zsidók követnek esküvésekben, azon formán esküdt meg, hogy kimegyen.

Minap is Kegmes uram könyörgésem által találtam vala meg Nagodat minemű szomorú állapattal jöttem el házamtól (kinek immár esztendeje szinte mostan) ki nem mondhatom, az szent istennek meglátogatásából 23. udvarombelieket temettettem el, házam pusztájában maradott. Egy gyalró asszony alatt el nem érkezhetik minden házamnál való hátramaradt fogyatko-zásimot helyben állatni etc. Nagodnak még is könyörgök, itt való kicsin méltatlan szolgálatomat vegye kegyelmes szeme eleiben, mely noha talám láttatik sokaknál haszontalannak, de ilyen üdőben melyben én esztendőmet eltöltöttem fogyatkozás nélkül, akár ki meggondolkodhatik róla. Hogy azért Kegmes uram ezután is esedezhessem az Nagod és hazám szolgálatjára, az Nagod ke-gmességét várom. Quod super est eandem Celsitudinem Vram stb. Datum Constantinopoli 11. Octobris anni 1634.

Ejusdem V^{rae} Cels^{nis}

servitor humillimus
Stephanus Réthy mp.

P. S. Az kapitán passa ez elmúlt héten igen közel vala Konstantinápolyhoz. Fekete tengerről alájött vala, egy nap immár megjöhetett volna hírt hoztak utánna, hogy százhetven sajkákkal az kozákok kijöttek, vissza kellett térni rájok, az törököt is hatvan gályával mondják, hogy visszatért.

Külszim : Illustrissimo stb. Georgio Rakoczy stb. stb.

Rákóczy kezével : 26. Octobris 1634. Pap Márton.

Más kézzel : 11. Octobris 1634. Réthi orator. 25. Febr. 1635. in Fogaras assignata.

10. 1634. o k t. 21.

Georgius Rakoczi stb.

Egregie fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram. Ezelőtt minden órán akartuk ez alább megírandó dolgokról Hűségedet tudósítani s kívántatott volna is, mert elhisszük, hogy mások igen sokkal különben mondják az hírét, mintsem az dolog volt, de sok bús gondaink és foglalatosságink miatt nem érkeztvén gyakortabb, azonközben noha meg is feledkeztünk s akartunk is az dolognak valóságosan végére menni, most azért akarók igazán megírtni az dolgot hogy tudjon, az hol kívántatik, bátorsággal szölli felölle. Tizenkét vagy tizenhárom nappal ezelőtt az lippaiak és jeneiek között esvén holmi veszekedés, emberhalál is történt mindkét félből közöttök, mely dolognak hírét ha eddég még nem vitték is az portára, de megvizik, elhittük minden órán, mert holott kisebb marczona dolgot is eleitől fogva dupláson vitték meg, ezt is el nem mulatják, hogy az portát ne untatnák érette. Akarnánk azért, ha mi tőlünk értené Hűséged elsőben s mások tölled azután, míg ők megvinnék az panaszt. De ha eddég megvitték s akárki is Hűségedet szemben fogta velle, egyebet nem tehetett nem tudommal s reánk való halasztással kellett hallani; azért hogy ezután hozzászólhasson, akarók hogy értse. Ha pedig meg nem találta volna vinni az hírt, míg az levelünk érkezik, Hűséged mentől hamarább való jó alkotmatossággal igyekezzék praeveniálni egyebek hírvitelét, szemben lenni az vezérrel és szép csendesen audientiát nyervén, így rendelje szavait ő naga előtt: jó emlékezetiben lehet ő nagának, mi mind eleitől fogva mely nagy szorgalmatossággal akartuk és igyekeztük hats császárnak itt kinn való végbeli vitézivel az békességes és barátságos jó szomszédtságot őrizni és megtartani. De az végbeliek semmit az olyanal nem gondolván, az jó szomszédtság és szent békesség ellen untalan sok illetlen dolgokat cselekedtenek, rablásokat, dúlásokat hol együt hol másutt töttenek, jámbor igaz embereket levágának, az szegénység köziben kiment dézmásinkat üldözték. Mi

pedig ellenben csak békességes tűrésben, csendességben voltunk, semmit egyebet nem cselekedtünk, hanem az fényes portát találtuk meg egynehányuttal, kit tudhat jól ő naga s epekedtünk, könyörgöttünk, ő nagok parancsoljanak az vitézlő rendnek, tart-sanak békességes jó szomszédságot az mi hozzánk tartozókkal, és hogy azt véllek inkább megtartathatnók, tavaly is ennehány falukat engedtünk ki kezünkéből, hogy nekünk ne dézmáljanák. De az lippaiak semmit az olyannal is nem gondolván, most is az békét, ki még az állapotokat annyira nem tudta, olyan szín alatt vitték ki, hogy Világosvár látogatni menjen, így az békkel zászlóstól seregestől kimentek s egy faluban megszállottak s ott lévén más Meszes nevű faluban megszállottak, az bék mindjárást e falubani törököt reájok küldött, a dézmásokat le akarta vágatni s azok elfutván előttök, szaladtak egy Megyer nevű faluban, mivel tudták, hogy az eming ott vagyon, de ott is rajtok lévén az törökök, a praédikátor házában beszorították, azt reájok ostromlották, s ugyan ott mind le is vágták volna őket, ha az eming nem ótalmazta volna, tudván az eming, hogy az dézmások semmi illetlen dolgot nem cselekedtek s így az eming ótalmazására akkor elállottak, róllok, de megmondották, hogy mihelt besötétedik, mind levágják őket. Immár pedig egy az dézmások közül még az úzből elszaladván és bejargalván Jenőben, hírt tött, ne hagyják, ótalmazzák meg az dézmásokat, mert az törökök mind levágják avagy rabbá teszik őket. Erre az jeneiek kimenvén, úgy találták immár az törökök elállottak az dézmásokról s az eming is kiment az faluból s ők is mindjárást vissza akartak arra képest menni, semmit nem cselekedtek. Azonban hírek esvén benne, hogy az lippai bék zászlóstól, seregestől kinn vagyon, megállapodtanak, néhány emberséges főembereket elküldöttek az békhez beszél-gessenek véлле, kérjék barátságosan, ne engedje az vitézeknek, hogy az dézmásokat bántsák, lám ők semmit nem cselekedtenek magokat az jó szomszédsághoz tartják. De az lippaiak mihelt látták azt az néhány emberséges embert, csak egy szótól sem várták, mindjárást reájok arcczal támadtak, hozzájuk lövöldöztek és egyet közfűlök Szentandrás Tamást derékban általlótték, a ki meg is holt. Az többit az jeneiknek álló helyekre szemek közzé visszahajtották és zászlóstól, seregestől is arcczal ellenségesképpen az jeneiekre reájok mentek. Semmi afféle dolgot csak gondolni is az jeneiek nem tudván és így véletlenül rajtok lévén az veszedelem, sem egy sem másfelé kapni, hajolni nem tudhattak, hanem ként-kételen ótalmazni kellett magokat s így lőtt minden dolog, az mi lőtt. Mely esetet és dolgot ha valaki az nagos vezérnek különben mondott volna vagy írna és mondana, semmit ő naga hitelt ne adjon, mert ennél különben nem volt s nincs. És noha az jeneiek csak magokat ótalmazván cselekedtek, az mit csele-

kedtek, de az dolgot bizony magunk is igen bántuk s bánjuk, noha az jeneiek semminek nem okai, de az meglőtt dolgot létlenné nem tehetvén, mindjárt hogy harmadnapján az dolognak értésünkre esett, postán elküldtünk az budai nagos vezérhez Lándor-Fejérvárra, az dolgot a mint akkor olyan hertelen érthettük volt, megizentük ő nagának, kértük, hogy ha mások különben mondanák is, annak hitelt ne adjon és rajta meg ne induljon, hanem az dolognak menjen valóságosan végére, mi is tudakozunk jobban felőle és isten ő nagát felhozván Budára, igazítsunk minden dolgot az barátságos jó szomszédságnak kívánsága szerint el. Azért az nagos vezért is kérjük nagy szeretettel, így értvén az dolgot, ha ki mit különben hirdetne is, ne higye ő naga és meg ne induljon, hanem parancsoljanak inkább az budai nagos vezérnek ő naga is valami hertelenségéből semmit az jó békesség ellen ne cselekedjék, hanem az dolgot jól igazán megértekezvén és megtudván, nekünk adja értésünkre s mi is megtudván, ha valaki az alattunk valók közzül vétkesnek találtatik, hogy valamire okot adott volna, törvény szerint, minden igazsággal megbüntetjük. Így mentől rövidebben lehető világos értelemmel, csendesesen eleiben adván Hűséged az dolgot az vezérnek (úgy viselvén minden szova járását az mi írásunk szerint, hogy semmiben az jeneieket vétkesekké ne tegye, hanem inkább az veszekedésre való minden okok adását az lippaiakra hárítsa) s kérvén az csendesesen maradásra s hozzánk jóakaratra, egyebeknek is így adhatja eleiben a dolgot, kibem mint munkálódhatik és micsoda indolatjok leszen az dolgon, mind az vezér és egyebek micsoda itélettel értelemmel [lesznek] felölle minket Hűséged igen szorgalmasan tudósítson. Secus non facturus Datum in civitate nostra Szász-Sebes die 21. Octobris anno D. 1634.

Hátirat: 1634. 21. Octobris. Ad oratorem portensem in negotio casus Lippensium cum Jeneiensibus datarum, per Martinum Ratz curso-rem 24. Octobris dimissarum par.

11. 1634. nov. 1.

Illustrissime princeps stb. stb.

Az úristentől stb.

Kegmes uram. Ez elmúlt Octóbernek tizenkilenczedik napján az lengyel legatus ideérkezvén, harmadnap azután császárral szembe lőn. Ugyanazon nap estve császár tengeren általmene, vagy tíz nap oda volt. Ezalatt mű is Zöldfikár ágával immediate elsőbe menénk Ibrahim effendihez, azután való nap kajmekámhoz Mindenikkel való beszéllésünkre igen jó alkalmatosság adátek. Az Székely Mózes innen elküldése felől való sollicitationokra arra is ígírek magokat, mihelt hatls császár megjön, azonnal ő

hatalmasságának megjelentik, s immár megígért kegyelmességét tovább nem dilatálja ő hatalmassága, hanem vigyék el innen. Ehez képeát Kegmes uram igen nagy reménségünk alatt vártuk csak császárt ő hatsságát megjönni. Ezalatt Kegmes uram 25. die mensis proxime praeteriti interveniála ilyen véletlen rosz hír, az temesvári pasának érkezett hasznadár komornikja postán az vezér kajmekámhoz, egy lippai mostanság elveszett töröknek jószágának megkérésére, ez mellett ilyen hírrel is imformálta vezér kajmekámot ő nagat, az lippai szancsákságbúl mentek volt ki dézmára mintegy ötszáz lóval, ezt értvén, onnan Jenő felől is jöttek volt alá feles számú lovasok, kik lesben állván, az lippai-akra ráütöttek, kik közül húsz, avagy harmincz lovas törökök vesztek, az temesvári passának kihája, az lippai olajbéknek is fia ott vesztek volna. Mü az agával Kegmes uram szinte az tájba jöttünk volt el vezér kapujáról, mikor ez hír érkezett. Mindjárást három rendbeli szolgálit is küldte utánnunk az vezér. Engemet szinte az szállásra érkezém vala, hogy érének, de Zöldfikárt nem találák fel. Vissza kellették mennem újabban tehát immár el is rendelte az vezér, ugyan kemény szóval kérdé, ha vagyon-e valami új hírem erdéli királtúl, az uradtúl. Mondván neki, nagos vezér semmi jónál egyéb hírem mostan nincsen, istennek hála. Tehát mi az oka, hogy az jeneiek hatls császár szolgáliban ennyi számú törököket levágták. Mondám neki, nagos vezér felelek én arra, hogy az én Kegmes uramnak sem országának hírével s akaratjából nem cselekedtek, ha szinte történt is valami illetlen dolog, sok dúló, fosztó, prédáló, csavargó vagyon, kiknek sem házok, sem jószágok sem sehunnan semmi fizetések nincsen vagy élet, vagy halál, prédával szokott élni. Ibrahim effendivel sokat beszéle ezek után. Várom mit akar, azután monda, járjak békével. De jó reggel Zöldfikárral ismét felmentünk másnap. Ismét az agával felmenénk ez elmúlt szombaton jó reggel, mindjárást behívata. Elsőbe is túllem azt kérlette az agával elküldje-e az csauszt Nagodhoz avagy mégis újabb hírt várjon. Mondám neki az Nagod ebbeli tetszése maradjon meg. De talám jobb volna Nagodnak két, három napok alatt várakozni, ez közbe talám, jobb híre jön Nagodnak. Tolmácsoltatá azt is császárnak is ezt nem örömet akarná ily hertelen értésére adni, mindazáltal ám vagy két nap maradjon csak ebben; ezzel akkor Kegmes uram eljövénk. Ezek után ez elmúlt vasárnapra virradólag szinte csak hajnal előtt szernyű lövések közbe császár megérkezék s mindjárást azon nap érkezett császárhoz Nándor fejérvárrúl budai vezér és temesvári passa levelek postán. Ugy vagyon hogy az szokás szerint elsőbbe vitték az kajmekámhoz, melyet mindjárást beküldött császárnak. Ez közbe Kegmes uram magát is az vezért behivatta, kérlette, mi az oka, hogy én ezféle híreket külső tisztviselőmtől

érték meg s nem túlled, mint vezér kajmekámtúl. Im mit írjon az budai vezér Nándor-Fejérvárrúl megláthadd, az jenei kapitán Bornemiszsza ménemű hűtlevelet írt legyen az lippaiaknak, ihon az mássa, az maga írta levelet penég az temesvári passa az erdéli királnak Rákóczynek küldte, melyben azt írta az lippaiaknak, csak kevés számúan menjenek ki az dézmálásra az szegénység sajnálja az sok rájok való költséget, felel ő arra, hogy senkitől semmi bántások nem leszen, ez alatt mi történt rajtok.

Az vezér mint csendes jámbor sziligy ember, mint magát Nagodat mentegette, igen exsucálta, hogy Nagod híre s akaratjából nem cselekedték, ha mi lőtt is. Ezek után ugyan ott mindjárt megparancsolta császár az kajmekámnak egy csauszt küldjön Nagodhoz, írjanak is Nagodnak, hogy az csausz szeme láttára, az kik fő-főokai érdemek szerént Nagod azokat megbüntesse. Bornemiszsza uram felől is császár szavainak tenora ez, hogy ha az erdéli király Rákóczy portánknak igaz híve, ebből kitetszik, Bornemissza kapitánt nemcsak mazursággal, hanem egyebeknek is például legyen megbüntetése, mivel hűti ellen maga is lesben állott, mikor ez dolog lőtt. Ezeket Kegmes uram mind önnön maga, ezen formán beszéllette nekünk. Az vezér az agával együtt, sőt ennél bővebb és fenyebb szókkal, kik mind maga császár szavai, senki penég ott velünk nem volt több Ibrahim effendinél. Ma reggel Kegmes uram idein vezér divánjában menék fel, sietéssel érkezék két balthacsiája császárnak s hivatá császár az vezért, igen közönséges csak szolgálai köntösben mene el, egy igen hitvány csáprág nélkül való paripán. Mihelt látta, tolmácsoltatá, addég el ne menjek, meddég megjő. Tovább mulatott oda három óránál. Én azt tudám, immár talám vissza sem jő. Azonközbe megérkezék, immár Zöldfikár is oda jött vala, mindjárt behívata, serio hagyá Kegmes uram hogy Nagodnak mind ezeket megírjam, az adó penég igen hátra maradott, azzal semmit ne késsenek, abbúl ilyen választ tők, ha im kevésse meghaladott is, nem egyéb oka, hanem az Nagod hatalmas császár szolgálatjára való táborba léte. Im már holnap megindúl Kegmes uram az csausz császár levelével, azonkúl vezér kajmekám is írt Nagodnak, mikor Bokorestre érkezik, írtam az vajdának, felőlle Nagodat informálja. Kegmes uram Nagodnak könyörgök éjjel nappal tudósítsa az portát ez dolog felől, csendesednék le ez rosz hír. Én bizony nem tagadhatom, elég angustióban vagyok az félelem miá, mert itt az emberhalál igen kicsin dolog. Bizony igazán írom Nagodnak, ez néhány napokban mint az ellenségeket, úgy tekintettek vezér kapuján, de én annál bátrabban viseltem magam, minden nap felmentem divánba két héttől fogván.

Nagodnál Kegmes uram nyilván nem lehet, elhittem, az oda fel való mostani állapot, az mely itt az portának nem kedves

hír; az belgák is nem kevésbé szomorkodnak. 22. mensis praeteriti hozak az lengyel legatusnak hatmán levelét, melyben tudósította az követet, velem is azon nap közlé. Azután az velenczések is az itt való residensnek megírták, utólszor ez elmúlt vasárnap az budai vezér postájával érkezett Bécsből római császár ő fölge postája, az német residensnek hozott költséget. Az mellett az ifjú király triumphálása felől való. levelet is, melynek az paráját nekem is küldte vala az interpretül látóúl, 10. mensis Septembris praeteriti írták, melyben írják 6. die ejusdem mensis mane ab hora nona usque 12. tartott az harc Norlingnál. Weimar az generalis elveszett, tizenkét főkapitány esett fogva. 2000 ezert fogtak el és öreg lövő szerszámokat nyertek, az kül minden hadra való munimentumokat. 284. zászlókat hoztak Bécsben, non facile vires recuperent uniti etc. Másodnap ez dolognak küldé hozzám által az hollandus, egy főember szolgáját kéreté azon, mennék által hozzá beszélgetni, lovát az portusra küldi előmben, mikor tudósítom általmenetelem felől. Én Kegmes uram azon nap általmenék. Ez híreket igen szomorúan beszélgeté meg, mondá azt, hogy meddég Nagodtúl nem érthet, addég el nem hiszi, mert az jesuiták tudnak azféle híreket formálni. Én megmondám, hogy láttam az Bécsből hozott levélnek némely részecskéit csak párban, de kitől vöttem az hírt, meg nem mondám neki. Kedvesen vevé, de mindazáltal Nagodtúl még is újabb informatiót vár. Ha holnapról elhaladna Kegmes uram az csausz megindulása, ismét irok Nagodnak ő tülle is mivel az vezér meghagyá az csausznak, hogy nekem is levelemet vigye Nagodnak. His eandem stb. Datae Constantinopoli 1. die Novembris vesperi, anni 1634.

Eiusdem Cels. Vrae

servitor humillimus
Stephanus Réthy m. p.

Külczm: Az én Kegmes uramnak etc.

Rákóczy kezével: 24. Novembris Vincz Barcsai Sándor 1634.

Más kézzel: 1. Novembris 1634. Réti orator. Az jeneiek és lippaiak dolga császárnak hírével lévén, mint viselte magát s miket mondott az fővezérnek s több dolgokról.

12. 1634. n o v. 3.

Alázatos hűséggel szolgálók Nagodnak stb.

Kegyelmes uram. Ez innen expedialt csauszt mi okból küldte vezér kajmekám hatalmas császár parancsolatjából Nagodhoz, csak tegnap voltaképpen írásom által Nagodat informáltam, az szerént, valamint az vezér ő naga meghagyta, semmi hallatlan dologgal nem urgéáltam, tudom Kegmes uram egy néhány nap-

pal ez csausznak odaérkezése előtt leveletem Nagodnak megviszik. Ez Mehemet neű csauszak az atyja is erdélyi szolgálta volt, éléshordója az kapikiháknak. Zöldfikár aga mondja, látom vezér kapuján gyakorta forgódik, az csauszok között nem utolsó, Székely Mosest is ő vitte volt Jenő-Hiszárban. Felette kére Kegmes uram engemet azon, instáljok Nagodnál, ne legyen neki sokáig ott künn való mulatása, mennél hamarébb lehessen visszatérése. Az muszka legátus immár császártúl elbúcsúzott, ez jövő hétfőn indulnak vissza. Az lengyel legatus is vasárnak elbúcsuzik; kedden, avagy szeredán maga mondá, megindul és Nagodat írása által meglátogatja. His autem stb.

Datae Constantinopoli 3. die Nov. anni 1634.

Ejusdem Cels^{nis} V^{rae}

servitor fidelis

Stephanus Réthy m. p.

Semmi hír jónál egyéb itt nincsen Kegmes uram mostan, csak éltesse az úristen hatalmas császárt sokáig jó egészségben etc.

Külczim : Illmo principi ac dno dno Georgio Rákóczy stb.

Alatta : 3. Novembris 1634. Réti orator. Egy levelecske is includálva Juszuph agának.

13. 1634. nov. 9.

Generose domine mihi semper observande. Servitiorum meorum semper paratissimam commendationem etc. Istentül Kegdnek minden sok jókat kívánok kedvesivel együtt.

Az minap itt bennlétében Pap Márton uramnak veszett Maróthy György, hogy vele együtt ki nem mehetett, igen megharagudt, az gratiát is visszavivé, mondá azt, hogy azon leszen ő nagánál is urunknál, meg ne kegyelmezzen neki. Ezután nekem penég mikor megesküdt az kimenetelre és ő naga hűségére is, azt mondá, mihelt az követ bejő, Kegmetekkel együtt kimegyek. Mostan immár elkészült, üzené mástúl (mert itt nem is volt maga), hogy ide jöjné az erdélyi házhoz (de én nem akartam) lakni, meddég az követ bejöjné. Én immár nem is írtam urunk ő nagának felőlle semmit, gondolván, ne talám immár ő naga megmutatott egyszeri kegmességét Pap Márton instantiájára megvonta és magamra ő nagának haragját vonszam. Kegdet mégis kérem, szóljon Pap Márton uramnak, az gratiát hozzák meg neki, ez kész elmenni. Ha az semmi úton nem lenne, Tholdalagý uram legyen informatus ő nagátúl, hozza ki innen veszettet, az melyet Kegd is írjon neki.

Az minapiban is, ha megadták, írtam volt Kegdnek, az Donát szolgálja féle mint megréfála, innen kimenvén, honmara-

dásával, noha felette nem szükséges szolgálatja, mert az itt való állapothoz képest nekem elegendő szolgálom vagyom, de az gyalázatját szégyenlem. Ha Kegd eddég az dologban nem fáradott is, instáljon Kegd ő nagánál, fogassa meg, találhassam az fogarasi temleczben, tanuljon más is, ilyen szolgálatban urát mód nélkül ne hagyja el, mert ő is az ő állapotjában ország szolgálja volt, Kegdnek megiszolgálom, mint uramnak. Úgy értettem Cseffei László uram szolgálja akart lenni, oly jóakaró uram nekem bizony tudom, ellenem baját nem fogja. His eandem quam diutissime bene valere cupiens. Datae Constantinopoli 9. die Novembris 1634.

G. V. D.

servitor et tanquam frater sincerus
Stephanus Réthy m. p.

Czím: Generoso domino Sigismundo Mikes de Zabola. Ill. principis dni nostri clem^{mi} stabuli magistro etc. domino et tanquam fratri observandissimo.

14. 1634. dec. 13.

Generose due stb. Servitorum stb. Kévánok az úristentől stb.

Urunk ő Naga 6. Nov. (proxime preteriti) írt és az havaseli vajdának dirigált levelét vöttem 9. die presentis, melyben ő nagátúl nem voltam informátus, különben csak hogy 21 presetis fűkövetét meg fogja indítani ide az portára. Nem sokat discursálván elhitettem magammal (tudván mind haza s az itt való állapot mit kívánjon), hogy jön be, kit bizony szívem szerént akarok, hozza az úristen Kegdet örvendetes jó egészségben. Ide való hírek felől is többi közül Kegdet részeltetem kettővel. Manő Oghlit, nálamnál jobban tudhatja Kegd ki volt, fogva hozák hatalmas császárnak, ez elmúlt vasárnap juta posta, vezér kapuján valék, tizenheted napra érkezett ide, az mely barlangban volt, kilencz helyen mondják, hogy reá likasztották az kősziklát, Kucsuk Ahmed pasa az damascusi industriája etc. — Az temesvári pasaság is változék, ez elmúlt vasárnap adák Bekir pasának, holnap indúl meg innen. Musza pasa is ez elmúlt pénteken nősött meg, hatalmas császárnak atyjafiának mondják az leánt, kit vött etc. Az itt való szállás felől Kegd idejekorán tudósítson, tudhassak provideálni. His eandem stb. Actum Constantinopoli 13. Dec. vesperi anni 1634.

Gen. V^{rae} D^{nis}

servitor paratis.
Ste. Réthy m. p.

Külczim: Gen. dno Michaeli Tholgalagy de Erse, ill^{mi} principis Transylvaniae consiliario, sedis Siculicis judici regio supremo etc. dno affini observandissimo.

Jegyzet a czímlapon: 13. Dec. 1634. Réthi orator. Musza passa negüszött, Rézván helyett Beker passa jó. Maný Oghli fogsága. 1. Jan. 1635. Albae assignatum.

15. 1634. dec. 14.

Illustrissime princeps stb. stb.

Az úristentől stb.

Kegmes urám. Az Nagod 9. die Novembris proxime prae-teriti Vízaknán kegmesen nekem írt és az havaselvi vajdához diri-gált parancsolatját 9. die praesentis adták meg. Nagod kegmesen mit parancsoljon, értem. Ennek előtte való levelemben Nagodat tudósítottam bőségesen az lippai és jeneiek veszekedések felől, azzal együtt az hollandusnak küldött levelek felől is, mostan pedig magam megvittem neki, kit igen jó kedvvel, nagy böcsület-tel vón etc. Ide való mostani hírek felől nyilván írhatom Nagod-nak, 3. praesentis igen estve felé nagy postán hívata az vezér kajmekám (noha azon napon tizenkét óráig ott voltam). Mihelyt érkezem, azonnal behívata, mondá ezen formalis szókkal: Im csak nem régen hatalmas császár hívatott vala, kérdé, hogy ha ez elmúlt esztendőben az erdéli adót ekkor behozták volt-e? Nyilván való választ nem tudék tennem, hanem reggelre halasztám, hogy megtudjam az kapikihátúl, csak azért hívatallak. Akarám Kegmes uram nem igazán megmondanom, de meggondolván, hogy az igazmondás dicséretes, gondolván azt is. ne talám csak próbálnak, én megmondám, mikor adták be az elmúlt esztendei adót, annak is ideje im csak két héttel több esztendejénél; miért kelle-tett penég valami kevés idővel hátrább maradni, bizonyos okai lehetnek, egyik az én Kegmes uramnak országával együtt hadba való léte, másik, tudom várta ő felsége az Duna mellett való hadaknak is eloszlását, az tatároknak is lecsendesedéseket, mert gyakorta szoktak reá vigyázni az csavargó, prédáló latrok az adópénz behozásra. Ki ellen semmit nem mondott egyebet, ha-nem: im reggel bemegyek, tudósítom ő hatalmasságát. 14. Novem-bris beérkezvén Muszsa passa, budai vezér ki volt, azután harmad nap hozzá mentem, salutáltam, mint fejedelmi embert. Nagod felől Kegmes uram sok szóval kérdezősködék, vagyon-e valami új hírem Nagodtól. Mondám, egyéb mostan nincsen, ő felge jó egész-ségben vagyon, istennek hála, csak hogy nem kevés búsulása vagyon az lippai és jeneiek mostanság történt veszekedés felől, noha az jeneieknek nincsen vétségek arra szántszándékból. Igen szép, csendes szókkal mondá azt, tudtuk azt, hogy sem az ország-tól, sem az fejedelemtől az nincsen, hanem az ifjú éretlen erköl-csű jenei kapitánnak mód nélkül való magaviselése, kit én jó ide-jén az váradi kapitánnak megírtam volt, hogy még végtére az

fejedelemlennek az miatt lészen búsulása, az mint mostan vagyom. Én Kegmes uram sok szókkal mentettem Bornemiszsza uramot, mivel illet is, ő nagok ne adjanak hitelt minden panaszlóknak szavainak, mert én mind gyermekségétől fogván esmértem, az szegény fejedelem nevelé, taníttá, végvárában az kapitánságot is ő felge adta vala. Ha háborgó, garáznakereső lőtt volna, ifjú legény korában is olyan véghelybe az csendes, békességes szomszédságnak felbontására oda nem rendelte volna etc. Ennek ő igen kevés hitelt ada.

Ez elmúlt vasárnap Kegmes uram, hatalmas császár az temesvári pasaságot megváltoztatá, Bekýr passának offerálá, kiért az nagy istennek legyen nagy hála. Másnap jó reggel én is hozzá mentem, salutáltam, ugyan egy kicsiny rövid oratiót instituáltam vala, kit igen nagy böcsülettel vőn, kafánt adata reám. Több sok értelmes szavai előtt mondá, nem kicsin jó szerencsémnek jelének mondom, hogy hatalmas császárnak velem tött kegnessége után ilyen hertelen az erdéli fejedelemnek is ő Nagának is obviála (jámbor szolgája által) jóakarátja; az jó szomszédságnak barátságos követésében elhigye ő naga tökéletesen felöllem, hogy igaz atyafiúsággal, jó szomszédsággal ügyekezem lenni, mert én is látott, hallott, tanúlt ember vagyok, tudom az magyar természetit, kanisai passa voltam, ott fenn is nekem az környékben való urak, főemberek, mind jóakaró atyámfiai, barátim voltak, onnan eltávozásom után bosnai passa voltam, azután Arabiában beglerbékséget viseltem, sohul ellenséget nem szerzettem, békeség szerető voltam, ezután is követni akarom. Én nem írhatom meg rendszerént Kegmes uram az ő sok szép szavait. Én nem találtam ilyen affabilis politicus török emberre, mint ez, 5 egész óráig kellett elmúlatnunk Zöldfikárral. Ittuk az jó persiai serbetet, ő is az szerént ma küldte vala hozzám egy főember szolgáját, hogy ne vonjam meg magam az ő barátságától, az drinápoli kapun késérjem ki mind Zöldfikárral, vegyünk az mezőben búcsút egymástól; sietne, úgy akar, hogy Cseffer az budai passát Nándorfejérváratt érné. Ez elmúlt vasárnap érkezék az fővezérnek postája császárhoz, tizenheted napra jutott ide Damascusból, az ott való Kucsug Amhet passa az mely kösziklán való barlangban szorúlt volt, Maný Oghli kilencz helyen fellyel reá likasztatta az bányászokkal az kőszálát és minden háza népével megfogták, magát hozzák, útban vagyom. Az vezér Diarbekirben vagyom, most is az kihaját mondják, hogy ez két nap ide érkezik hópénzért. Oly drágaságot mond egy itt való főember, ki mostan érkezett onnan, egy okka hús ér huszonöt oszporát, egy kila árpa 2 tallért. Az császár az egész európai haddal hadba hirdeti menni ez jövő ramazánnak első napjára, mely esik márczius ujságának első napján, itt Konstantinápolyból Szikederbe szálljanak

által az tengeren, maga is elmegyén, minden akarátja az. Igen beszélgetik alattomban Kegmes uram, hogy Murteza passa lenne fővezér, nemsokára megmutatódik, ha úgy leszén, talám jobban lenne az én successoromnak is állapotja itt, hogy sem az morosus kajmekámnak ideiben az én hitván állapotom. Kegmes uram, kevés abraknál és hitván rothadt riskásánál egyebet nem adnak, azt is két-három hétben egyszer. Esztendeje két hónapja immár, bor-pénzt egyszer adtak, 1000 ros szosporát; szénát egy markot sem adtak, azzal adnak okot, császárnak 7000 szekér szénája égett el, maga is pénzen vétet. Én penég ugyancsak pénzt kérnék, nem szénát, de hétébe ez kajmekámnak idejébe. Írhatom ezt is Nagodnak, nagy bizonyosan mondják, az mely másfél száz gályát, újakat, mostan csináltat császár (kik közül nagyobb részt mind láttam). Az kapitán passát márcziusban megindítja az Fejér tengeren az hispanusok ellen, vagy Maltára, avagy Kalabriára. Mihelyen azt elküldi, maga úgy megyen az persákra. Csak minap fogának itt az városon egy kémét, persiait, ott valék vezér kapuján, mikor felküldé császár az kajmekámnak, kit ugyanazon nap megkényszerítván, megvallotta, ő akkor is itt volt Konstantinápolyban, mikor császár hadra kiindult az lengyelekre. Neki más társa is volt, kit akkor bocsáttatott vissza, mikor császár megérkezett Drinápolyból, attúl ő minden itt való állapotokról tudósította Kazul passát. Akárkit küldjön császár az persákra, elvárják, készen vagynak. Megholt Huszrep passa szeszután oda vagyon Abaza is, az kiktől volt valami tartások. Ezek után, mikor az házhoz jönnek, az útban az földre háttal leszegezvén, az bélit akkor vonják vala ki derekából az hóhérok, szernyű halállal ölték meg, el sem vitték onnan, darabokban hordozták ide-tova azt etc. Mostan minden mazur passák itt vadnak, leselkednek tisztet kapni. Murat passával is voltam szemben Kegmes uram, ő ada okot reá, az vezér kapuján találván. Én nem esmértem, ő reám kérdezősködött, emberségesen beszélle velem. Mondá, hogy az Duna mellett létében Nagod igen szép levelet küldött neki, meg sem magyaráztatta, kéré, hogy menjek oda hozzá beszélgetésre, azt is magyarázzam meg neki, kedvesen veszi. Azután az agával hozzá mentem vala. Ezután ő is immár Nagodnak mindenekben jóakarója, az mi ezelőtt lött is, arról ezután meg sem kell emlékezni. Ma reggel mentem vala vezér kapujára, az ablakról meglátott, hogy az grádicson felmentem, mert meg sem állapodhattam, behívata egyik főajtónállóval. Szembe jutván vele, kérdé, ha hallottam, hogy az temesvári passát mazurrá tétette hatalmas császár. Mondám, hogy csak tegnap hallottam; Ibrahim efendi is ott ül vala vele, mondá, hogy imhol immár hatalmas császár három passákot tött mazurrá, az erdéli fejedelem tekintetiért: Sarhos Ibrahim passát, ki egri passa vala, azután két

temesvári passát, az fejedelem penég az egy értlen ifjú jenei kapitánt meg nem változtatja, nem találna-e megért elméjű, értelmes öreg embert. Erre is megfeleltem az szerént, mint feljebb Musza passának etc. In reliquis V. I. Celsitudinem prosperrime stb. Datae Constantinopoli 14. Decembris anni 1634.

Ejusdem Ill. Cels. Vrae

servitor humilis
Stephanus Réthy mp.

P. S. Kegmes uram, az Ródusból hazajött vezérek mind az négyen ez elmúlt héten jöttek be ide, eddég kiki majorjában lakott, még nincsen semmi tiszték.

Külczim : Illustrissimo stb. Georgio Rákóczy stb. stb.

Más kézzel : 14. Decembris 1634. Réti orator Konstantinápolyból. Tömösvári Rázván passát mazurrá tettek.

Albac-Juliae 1. Jan. 1635. assignatae.

16. 1634. decz. 24.

Georgius etc.

Egregie fidelis nobis dilecte, salutem et favorem nostram.

Mi, legyen az úristennek neve áldott, ez ideig mind ennyi pestis között is tűrhető egészségben maradtunk, noha bizony majd minden részeiben országunknak igen fenn tartja ő felsége ostarát, igen halnak az emberek s itt is mindennap eléggé szólnak a harangok, de mindeneknek úgy kell lenni, valamint isten akarja, legyen az ő szent akarátja.

Markó az hűséged levelét 22. praeteriti mensis Novembris hozta vala meg a más egy levelét ismét azután az vajda küldte vala meg, melyekben való dolgok mivel már elmúltanak, most azokra választ írunk nem itiljük szükségesnek lenni. Az lippaiak adtanak okot, mert ők idúltanak imezekre ellenségképpen s amazok oztán magok oltalmokban cselekedtek az mit cselekedtek, mindazáltal hogy hats császárhoz és az fényes portához ebben is engedelmességünk megtapasztaltassék, ám Bornemisza Pált kihozván onnét, Szénási Pétert állattuk helyében s azután törvényt nyel procedálunk ellene, kinek micsoda kimeneteli és vége lehessen, az bizonytalan és kétséges szokott lenni. Ha azért effelől az kajmekám ő naga avagy valamelyik az vezérek közzül tudakozásra és kérdezkedésre indúlnának, ez szerint jelentheti meg Hűséged az dolgot. Jóllehet annyira lehet addig már ez fővezér ő naga informatus ezen dolog igazságáról, tudni illik erre az esetre való alkalmatosság szolgáltatást, hogy az lippaiaktól lött legyen, teljességgel elhihette ő naga, úgy hisszük. Az portáról hozzánk küldetett csausz Kolozsváratt érkezék hozzánk, kit mivel az fényes

portára menendő főkövet hívünkkel akartunk visszabocsátani, ez ideig haladni kelle annak is indúlásának. Főkövetünket pedig hogy eddig meg nem indíhattuk, nem egyébtől lött, hanem első, az pestis miatt annyira megfogyatkozta vala az ötvös mesterek, hogy az kupáknak elkészülésének a miatt igen sokára kellett vontatódni. Az emberek pedig superstitiosusok lévén az pestisnek egymásra való elragadó contagiója felől, egyik várasból a másba nem igen bocsátottak be embert, sőt a ki afféle pestises helyből más oly városban, a hol meg nem kezdetődött volt az pestis, akart menni, egyáltaljában be nem bocsátották. Nagy nehezen sokszori parancsolatink után nagy későre vitethetők végre az ezüst műveknek elkészüléseket. Hó is ezelőtt mint egy holnappal csak hertelenséggel oly igen nagy lött vala nálunk, hogy emberek és számtalan sok barmok holtanak meg az havasokon miatta. Itt is volt térdig érő hó, kit ember olyan idején nem igen említ. Az ismét csak hirtelen menvén el, nagy árvizeket, sáros nehéz utakat csinála s attól fogva is majd többire minden nap nagy esős idők járván, az vizek nem szálhatnak, az utak nem hogy száradhattak volna, de inkább naponkint nehezedtek, mely akadályok miatt eddig is nem indíthatók meg követinket. Várjuk azért már csak az vizeknek valamennyire való megtéréseket, az utaknak szikkadását, mindjárást megindítjuk követünket, Tholdalagi Mihály hívünket, az ő hatalmassága adajával és az csaszti is vele együtt akarjuk, az mint írók, bebocsátani. Az kénésös embert megbiztassa Hűséged, el ne adja marháját, mert ugyan most követinkkel küldünk nyolczvan avagy kilenczven mázsa kénésőt be, mind csak marháért adatunk neki s hogy ő is inkább hozzá tudjon tartozni és akkor oztán a marhák dolgában fogatkozás ne essék. Micsoda marhákra legyen szükségünk, im regestrumot küldöttünk rólok az szerint adja eleiben, tudhassa magát mihez alkalmaztatni, tarthassa készen az marhákat s akkor oztán ne lehessen exoptio és késedelmezés dolgában s nekünk se következhessék kárunk. Ferencz deákat mi végre kellett bebocsátanunk, magátúl izentük meg, azért az dolgot tőle megértvén, Hűségednek hogy azon minden industriáddal, miképpen annak mentől hamarébb azoktól, a kiktől illik, végére mehessen (*R. toldása: úgy hogy azok eszekbe ne vegyék azt, hogy innen vöttél volna erről informatiót*) és arról való bizonyos válaszszaal igyekezzék Ferencz deákat hozzánk vissza bocsátani, minket minden itt való dolgokról voltaképen tudósítván. (*Tovább Rákóczy kezével:*) Cornelius uramat mi szónkkal köszöntvén, ezt az német írást praesentáld be ő kegmének levelünkkel együtt. Az oda fel való állapatról érthet Ferencz deáktól ő kegme. Az saxo praedicatora is micsoda írást bocsátott ki, megküldtük azt is. Az havasali vajda boérinak micsoda obligatoriát adtak

volt, im annak is mássát megküldtük Ferencz deáktúl. Mi soha-rajta meg nem tudjuk venni, már egynehány napja múlt el, kire ígérte megadását. Im most is Kádas Mihált küldtük hozzája, bizton oly instructióval, hogy ha kiindítja követivel, ha nem is, megírja Kegdnek. Ha azért Kádas Mihál azt írja, hogy kiküldi, senkinek semmit ne emlékezzél felőle; ha penég azt írja, hogy most is halogatja, tanáld meg Ibrahim effendivel az kajmekámot Murtezán passát, parancsoljanak ő nagok neki, adja meg az mi adósságunkat, holott mi eddig is obligatoriájok szerint reájok küldhettünk volna. Ibrahim effendinek mögmondhadd mind kocsi, ló készen vagyon s megküldjük ő nagának. Tholdalagi uram okvetetlen minden bizonnyal 20 Jan. 1635. meg fog indulni, vele az kapitíha is.

Más kézzel: Anno domini 1634. 24. Decembris ad Stephanum Réthi oratorem portensem Francisco Bathorkeőzi datarum par. Albae.

17. 1635 jan. 15.

Illustrissime princeps stb. Az úristen stb.

Kegyelmes uram. Marko posta utólszori innen kimenetele után immár ez harmadik Nagodnak írt levelem, kiket az havas-elföldi vajdának dirigálván, küldte-é meg Nagodnak nem tudom, azokban minden itt való akkori állapotokrúl Nagodat informáltam bőségesen. Mostan ezalatt megért dolgokrúl írhatom Nagodnak: az vezér kamekám mint olyan kenetlen morosus ember nehezteli igen az adónak ilyen későre való administratióját, sőt csak híre is nincsen, indúltak-e meg vele? Én bizony Kgls uram illendő ratióit assignáltam, valamit az agával feltaláltunk, mivel azt tudtam, hogy az elmúlt innepekre beérkezzenek (*így*) vele. Csak tegnap is szembe voltam vele; ugyan sok szóval emlékezék felőle. Immár okot sem tud adni császárnak anni sok tudakozására. Ha szinte az adó megkésétt is, de az oda való törökökben egy is haza nem érkezett; nem tudja, mi lehet az oka. Az agát peníg kivályképpen nem úgy bocsátá volt el, hogy öt holnapig oda múllasson. Nagod nyavalyás szegény öreg embert ne neheztelje írásában mentetetni vezér előtt, mert igen haragszik reá.

Itt Kgls uram ez innepekre nagy hó esett vala; egy egész hétig el nem olvadt: valóban hidege volt, mint szinte Erdélbe szokott lenni. 4. die praesentis szinte hajnalkor nagy földindulás is lőn, mennél nagyobbbat nem tudok, sőt hasonlót is Zsigmond fejedelem házassága előtt tudok egyszer Fejérváratt laktomban. Az császár utána való másod és harmad napján sergestül nagy pompáson tiz vezeték lovak előtte, az egész városon valameni császárok épített mecseti vannak, azokat alternatim mind eljárta és mindenikben bement, imádkozott. Az utcázakon, valahol elment

senki nem futott mostan el előtte, mint ennekelőtte vala az dolog, minden rendeknek személyválogatás nélkül szabados volt eleibe s melléje menni, szeligyen (*így*) vüselé magát, gyakor helyeken fejet hajtott az sok egybegyűlteknak.

Az hadra minden nap menten mennek tengeren által; az adót minden nap minden rendeken, még az török is contribuál, az ki áros ember közülök és honn marad. Ez elmúlt héten vivének pénzt az fővezér után az vele való hadaknak; mostan is Diarbékirben vagyon az vezér. Nilván mondják, martiusnak 10-dik napján maga is császár kiszáll táborba, Szkiderbe egy hétig fog mulatni, az egész vrmelli hadakat oda várja. Oly apparatussal akar menni, hogy vagy békesség által, avagy egyéb úton végét szakasztaná az persekkel való ügyének. Mindenfelől az mazur passák begyűltek, várnák tiszteket, de látom igen, csak számosznak adatik. Murát passát, ki Temesváratt volt, híre az, hogy teftedárrá tennék, de az minemű tékozlónak mondják, mikor vagyon kezénél, nem itilem, hogy arra mehessen. Sarhos Ibrahim passának, ki Egren lakott, az bosznai basaságot adák; vita durante bírja az levelet úgy adatá ki vezér. Ozi beglerbékséget penég Ali passának, mostan is oda volt Murteza passával az hadba; ennél értékesebbet senkit nem mondnak. Egész török nemzetség között az atyja Reszlen passa volt, ki holtáig birta az vrmelli beglerbékséget. Mindenikhez elmentem Kgl's uram az agával, salutáltam, kit igen kedvesen vőnek. Sahin aga, az kit Lengyelországba expidiált volt Murteza passa, császár fő kapucsilár kihája mostan; azzal megjövelete után ugyan sok conversatióm, volt; igen ajánlja magát Nagodnak kedveskedő szolgálattal, noha ide bejöveletekor az kaimekámnak megmondta volt, hogy Nagodnak oda be Lengyerszágba az királnál bizonyos embere volt, de ő vele csak szembe sem akart lenni. Nekem azután kaimekám megmondá, melyre Kgl's uram mindjárást magát reá emlékeztetvén az vezért, mert megfeleltkezett volt róla, mikor Szentpál'y uramot Nagod beküldte vala Drinápolba, akkor az vezérnek megmondá, hogy ötet Nagod csak az hatmához expidiálta volt, de ő küvüle más renden való főember híveit is expidiálta Nagod oda be, valahun az királt feltalálják. Hogy penéglen szembe nem lött az agával az én Kgl'ms uram oda expidiált embere, mondám az vezérnek, abban nagos vezér nem lehetett fogyatkozás, mert illetlen dolognak láttatott volna az lengyel nemzetség közt egymással szembe lenniük. Nilván vagyon, hogy az én Kgl's uram nem egyéb okból, hanem hatalmas császárnak való szolgálatban fáradott. Ezeket maga is jóvá hagyá; senki akkor Ibrahim effendinél nála nem vala, mikor ezekről való emlékezet lőn etc.

Kegyelmes uram. Az galatai áros ember igen sollicitálja az

adósságot, mer csak hat hétig adtam volt chirographumot róla, reménlvén, hogy ennire ne haladjon az behozása. Ezenkül Pap Márton uram erogatiója ez elmúlt nyári vásárlásra oszpora 4000; az tiz sing paris posztó 3000 ezer (*így*) hétszáz oszpora; az két bársony tegez elkészítésére oszpora tizenegy száz és husz; summa nyolczezer nyolczszáz husz oszpora. Nagodnak mint Kgl's urámnak könyörgök, parancsoljon főkövet uramnak resituálja ittben. Nekem bizony itt való mulatásomra és kimenetelemre költségem nem leszen, mert itt nem adnak élést, az mint ennekölte is irtam Nagodnak. Im reliquis Illustrissimam Celsitudinem Vestram a Deo maximo quam diutissime foeliciter conservare cupio. Datae Constantinopoli, 15. Januarii, anno 1635.

Eiusdem Illustrissime Celsitudinis Vestrae

servitor fidelis

Stephanus Réthy m. p.

Külczim: Az én Kgl's uramnak adassék stb.

18. 1635. febr. 20.

Az úristen ő felsége minden idvösséges jókkal áldja meg Kegyelmedet.

7. die huius mensis írt Kegyelmed levelével, Réthy uram, Markó ez este 7 órakor érkezék ide; dorgálánk, hogy ilyen lassan járt, menté magát az rettenetes gonosz úttal, sárral, hóval, vízzel, melynek hitelt is adhatunk, mert itt is annyira áradnak az vizek, itt az vár mellett való házakból már is kiköltöztek az nagy árvíz miatt (még pedig az havasokon meg sem indúlt az hó). Az adóval Tholdalagi uramat, noha mi innét még 8. Februarii indítottuk vala meg, de előbb ő kegyelme mánál Brassóból meg nem indúlhatott, oka az, hogy az kapitihája Sebesi Boldizsár úgy megbetegedett vala, életéhez sem volt reménség és ide csak 29. Januarii jöhetett vala, ezalatt Tholdalagi uramnak is unokáicskáiban pestisben feküdvén, várakozott állapotjok mire válik; az rettenetes hó is akadályára volt ő kegyelmének. Az kajmekám ha consideratióban tudná venni az mi táborozásunkbéli sok költségünket, ha későbbben, avagy semmit nem küldenénk is, nem kellene érette neheztelleni; holott 1632. Tholdalagi uram 29. Januarii indúlt volt Brassóból az adóval, 1633. szegény Keresztessi Pál 6. Februarii Fejérvárról; most ha tizennégy nappal későbbben, nem sok hátramaradás, mind ugyan meglött az adó és beviszik. Az kajmekám levelére mi most választ nem írtunk. — Az kénesőről való útlevelet is meghozák és isten áldomásából Pap Mártont 150-[ed] magával be is akarjuk indítani, ha előbb nem is, 25. Martii; addig talám az vizek is megkezdének szállani, az utak szikkadni; Kegyelmed azért minket újokban tudósítson,

talála-e másoknál marhákat az mi regestumunk szerint kénesőn és azoknak árok mi legyen, melyet hogy kegyelmed jobban megértsen, im ismég leirattuk az marhákot s béküldtük s kegyemed is ott leírván mindenik marhát, kinél találni meg s mint adják, írni utáná s úgy küldje ki nekünk sietséggel, hogy Pap Márton itt érhessek vele, mert kordéra annyi mázsa kénesőt be nem akarunk indítani, holott Lengyelországban is kétszáz mázsát kérnek s mindenféle marhát is adnak érte. Az galatai áros-ember adóságán kívül mindeneket Tholdalagi uramtól megküldtünk; Pap Márton viszi meg az galatai áros-emberét minden bizonynyal, sajtot is küldünk neki.

Az hollandus beszélgetését értjük, kiről Kegyelmednek nem írunk, kivárván már nem sokára Ferencz deákot is; talám azután többet is érthetett kegyelmedek tőle. Jacobus Rossellusnak, hogy kegyelmed szabad passust impetráljon az hozzánk való jövetelre, az nem illet kegyelmedhez s jól is cselekedte s az ide való jöveteliben is gátot nem csinálhat kegyelmed; szabad min-dennek az hova akar menni, ne is gátolja meg útját Kegyelmed. — Legyen az úristennek szent neve áldott, mi most is csendes és tűrhető állapattal vagyunk, az pestis is igen megszűnt mindenütt. Szegény Apafi György uram az vízi betegségben 18. die huius mensis reggel négy órakor Almakeréken holt meg. — Az lengyel respublicának gyűlése Varsván ultima Januarii állott be és végződik el 14. Martii; most az svédekkel tractában vadnak; valamit az szegény király az prussini birodalomban elvött volt, azt kívánja az lengyel király, hogy mind restituálják; meyen-é köztök végben az békesség, nem-e, meghalljuk rövid nap, az bizonyos, hogy az királynak minden hadai fenn vadnak és többíti is őket. Alexander, az király öcsce megholt; az krakai püspök öcsce felől is az a hír, hogy Olaszországban megholt volna.

Római császár ő felsége Sz.-András napjára országgyűlést promulgálván az magyarországi statusoknak, 18. Decembris adta ki ő felsége propositióját, jelenlevén az ifjú király is (kiket kegyelmednek im meg is küldtünk). Az innep előtt halljuk, hogy Heidelbergánál lőtt volna az unitusokkal és franczuszokkal az ő felsége hadainak derekas conflictusok, melyen Gallas generalis és Picolione (*sic*!) több főrendekkel elestenek volna s ez conflictus után is két helyen is obtineálták volna az franczuzok az victoriát császár ő felsége hadai ellen; az békességhez is semmi reménség nem volna. Ezeket noha nekünk bizonynyal írták, de ezután jobban meghalljuk. Az Saxo mint kezdett volt tractálni ő felségével, im az punktumokat megküldtük; az idő mindeneket ezután jobban megmutat.

Az budai vezérnek most jó hozzánk követe, még eddig igen becsülettel viselte hozzánk magát. Kegyelmed az vásárlás dolgá-

ról éjjel-nappal tudósítson bennünket minden valósággal. Maróthi dolgáról csak írunk sem kellene, mindazáltal ím még egyszer nem vonsszuk meg gratiánkat tőle, ha most kegyelmeddel kijön, igazán kijelenti kiváltképpen azt, kik tanácsából mentek el és honnét is tartották hírrel biztatással őket, így kegyelmed bizvást kihozhatja s assecurálhatja. Mi innét az megyesi terminusra 26. die huius mensis indulunk s az terminust usque ad ultimum Martiil celebraltatjuk; az üdnepekre az úristen áldásából Fejérvárra megyünk. Az ország gyűlését ad 10. Maii promulgáljuk, az úristen azt adván érünk. Hozza isten kegyelmedet stb. Datum in arce Fogaras 20. Februarii anno domini 1635.

G. Rákóczi.

P. S. Az mostani soproni gyűlésben azon voltak az pápis-ták, az szabad exercitium religionis elrontsák; de mivel az vármegyék követei is emberül viselték magukat, az Heidelbergánál való harczot is elvesztették: jövődjő gyűlésre halasztották. Úgy értjük, most ismét az svédeknek kezdett szolgálni az szerencse. Petki Ferencz ugyan valósággal törökké lőtt-e, kegyelmed írja meg; mert ha így lenne, örömet egy jámbor emberséges ifjú legénnek szerzenénk az feleségét. — Az havaseli vajda minket csak hazugsággal tart; nem küldé meg az adósságot, azt fogta belé, hogy kapitihája írta volna meg az portáról neki, hogy ha követét hozzánk küldi, elveszti magát. Mert most is az ott benn az híre, hogy mindenét ideköltözteté. Az hitlevelet Tholdalagi Mihály uram viszi be in specie Kegyelmednek, nem ártana az kihájának ezt szemére vetni, meg is mutatni neki az hitlevélnek pariját, kit Ferencz deáktól bekültünk és megijeszteni, hogy megmutatjuk ottbenn hitleveleket. Görögül szólanak, úgy vettük eszünkben, Réthi uram, kevés becsi s fontossága vagyon az esküvésnek s nem csudáljuk, hogy az úristen ostorozza az török által őket, mert az életek is ocsmányság. Ibrahim effendinek az kocsit, lovakot megküldtük Tholdalagi uramtól.

A kén essőről való levelet megfordítván, ím magyarul küldtük bé kegyelmednek; ebben csak az vámjáról, hogy meg ne vegyék [van szó], az harminczadjáról nincs, mivel az vám is különb s az harminczad is különb. Kegyelmed azon legyen, hogy újjobbat extraháljon, kiben mind vám s harminczad belé legyen írva. Az füstölőt meghozták; annak is megviszi Papp Márton az árát. Cornelius uramat kegyelmed mi szónkkal köszöntse. Az híreket communicálja-e, nem-e véle, álljon maga ítéletin kegyelmednek.

Hátirat: Anno domin. 1635. 19. Februarii Réthi István Markó által küldött levelére válasz. 20. Februarii Fogarasból.

19. 1635. febr. 21.

Illustrissime princeps stb. Fidelium servitiorum stb. Az úristentől Nagod áldott legyen minden dolgaiban etc.

Kegyelmes uram. Az vezér kaimekám committálá (ez elmúlt héten szemben voltam vele), hogy Nagodnak megírom ha mi új híre érkezik Nagodnak az oda fel való gyűlés felől, és az confederatusok felől is, mentől hamarább Nagod informálja az portat, meddig császár meg nem indul, noha az gyűlés felől az budai vezér is irt az Nagod informatiója után csakhamar, de mit concludáltak volna, nem irt azfelől semmit.

Az Ferencz deák kivályképpen való idejövetele mi végre lőtt legyen, ez előtt Markó posta által való írásomban emlékeztem Nagodnak, melyből mi elucescálhat, Nagod Kglis uram bölcsen megítélheti. Hogy penig Nagodnak singulariter imponálná az porta, abból bizony semmi gondolkodás nincsen alioquin, hanemha Nagodnak arra való inclinatioját érthetnék.

Az mi az hollandus dolgát illeti, ő nyilván igen akarná, sőt mikor Jacobus Rosellus ez elmúlt augustusban ide érkezék, nyilván tudom, akkor sollicitálta is az kaimekámot Cornelius, hogy Nagod insurgálna az unitusok mellett, kit ha akart, Juszuf aga is referálhatott Nagodnak. Az kaimekámnak semmi kedve nincsen az hadakozásra; neki bizony inkább tetszik az publica pax, quam sperata victoria etc. Inkább hiszem, hogy azért nem engedé meg Rosellusnak Erdélyre való kimenetelét is Nagodhoz, hogy ne incitálja Nagodat arra, noha igen nagy reménség alatt várja Tholdalagi uramot, hogy vele együtt Nagodhoz kimehessen. Tudom, egyik fő oka, hogy költségtelen, ha mit Nagodon vonhatna. Én reám szernyen haragszik, panaszolkodik, hogy ő felőle Nagodat nem informáltam; ha informáltam is, de nem jól, mert eddig ő kimehetett volna régen etc.

Semmi oly új hirt Nagodnak Kglis uram írni nem tudok; vagon csak az nagy szernyő készület hadra; tegnap s az előtt hordták által tengeren az sok élést, tevéket csákányokat, kapákat; 50000-[nek] mondják csak az kapát.

Ez elmúlt héten egy fő Szulýman neű agát 12. kapucsiák-val expediála az kaimekám tatár hánhoz, kik ötvenezer aranyat víttek az tatároknak, mindjártást személye szerént az hán ez jövendő újságon megindúljon az persákra, és Dimirkapu neű város felől menjen be Persiába. Hire az, hogy Kantamernek is el kell menni az ő elébbi tatárival; immár régen elment ő is Nicápolból, tudom hallhatta Nagod. Hire az, hogy az persa főkövetet bocsáta császárhoz, ki immár útban is vagon; ha igaz leszen is az hír, útjában találja császárt.

Ez elmúlt héten érkezett levele vezértől császárnak postán, melyben írta, az sami passa, Kucsug Amhet neki nem küldte kezéhez Maný Ogli, hanem más utra térítette; meg is hagyta azoknak, az kik hozzák, hogy az útban haljon meg, találjanak módot benne, ne hozhassák elevenségben császárnak, kit nem egyéb okon akar cselekedni, hanem hogy maga meg ne vallja császár előtt, micsoda jovai jutottak (az megfogáskor) kezéhez az sami passának; többet mostan nem küld császárnak 90000 arany-nál, azonkül minden ezüst, arany müe, és drága köveit magának tartotta. Mihelt ezt értette császár, azonnal postán bocsátá ez elmúlt kedden Sahin agát Maný Ogliért, hogy minden akadály nélkül császárnak hozza. Az kaimekám kihája beszélé, menni nagy értékű pénzes fejedelem volt; el is kell hinni, mivel Arabia Petreának eleitül fogván való absolutus fejedelme volt; mint mondják, minden házanépével, cselédjével kézbe akadt egy fián kül, ki az spaniol királynál vagyon. Ez híreknek írásában Kgl's uram ha mi fogyatkozás lenne, az nem én vétségem leszen, de mostan ez hírek így folnak.

Az Markó posta elmenetele után scofiumot, atlaczot minde-nikfélét az consignatio szerént találtam egy zsidónál; elveszi az kénesőt az árrába; az gyöngyöt is ide adják ugyan kénesőért, csakhogy az signaturában Kegyelmes uram csak így vagyon denotálva: gyöngy, nro 60. gyöngy nro 80. Immár azt kellene megtudni, öreg-e középszerű, avagy apró? de talám informatus lehet Pap Márton Nagodtúl felőle. Igen szép új haborniczák-nak is az árrán megalkuttam Galatában 80. okán, mert többet szépet nem találék; igen nehezen vehettem el okáját hetven oszporán; Szent Miklós pénzét adtam egy tallért reá, hogy el ne adja másnak, mivel mostan az görögségnek s az pápistáknak böjtök vagyon, igen keresik, talán ez alatt ismét hoznak, hamar sós; új lemont sohul itt mostan nem találni. Misziri hajókat mondnak sokat hogy jó Rodusból is, onnan hozzák penég mintmondják az jóvát, annak is szerit tehetjük.

Kegyelmes uram. Az Máthé vajdán való debitumot ne halaszsa Nagod sokára, noha bizonytalan még eddig, de én immár egy néhány embertől értettem, hogy mindenik vajdát megváltoztatják. Leont Moldvába akarják promoteálni vajdaságra. Máthé vajdát sem hagyják sokára vajdaságban nyugonni, mert igen inconstantissimusnak mondják. Katarcsi Nikola ez egész télen mind itt futá az vezérek kapuját; elhittem nilván, nem hijába költött itt annit. Holnap indul ki innen Bukarest felé, onnan Molduaba megyen; ez dologban penig az hollandus is interversatus volt igen secreto, mint Zöldfikár mondja; engemet penig igen is kért vala Zöldfikár, hogy valami praetextus alatt tudakozzam Cornelius Hágátúl. Altalmentem vala, de nem

lón idő s alkalmatosságom, hogy expiscálhassam tüle az dolgot; ugyan tudom én azt, hogy tülem el nem titkolja, mert jó akaróm az Nagod méltóságára való tekintetiből. Kgl's uram, Zöldfikár aga egy veres, dupla bársony, igen szép nuszt süveget készített Nagod számára, melyet kiküld Nagodnak. In reliquis etc. Actum Constantinopoli, 21. Febr. anni 1635.

Eiusdem J. Cels. V.

servitor fidelis

Stephanus Réthy m. p.

Kivül Rákóczi kezérel: 7. martii Ferencz deák 1635. Megyes, délest 4 órakor. *Mts Léz:* 21. febr. 1635. Réthi orator. Császár készületi, Mani Ogli állapotjáról hírek. Moldovai, havaseli vajdák sat. 7. Martii, Megyes. 8. assignat.

Külczim: Illmo principi ac domino domino Georgio Rákóczi etc.

20. 1635. mart. 21.

Illmo princeps stb. Servitiorum stb. Az úristennek stb. Kegyelmes uram. Az Nagyságod kegyelmes parancsolatját Kovács Péter posta által vöttem 8. praesentis. Az Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint az kéneső harminczadjárúl vezér kaimekántúl sollicitálám, hogy commissiót extrahálhassak; maga ilyen választ tön: sohul Dunán innen hatalmas császár birodalmában Oroszcsikon kül sem vámot, sem harminczadot az portáig sehul nem exigálnak; ha mikor ide érkeznek vele, azonnal találják meg felőle, emberit küldi ki az kapura, hogy békével bocsássák be az erdéli házhoz, harminczadra ne vigyék, kire hogy Sebessi uramnak gondja legyen megmondtam.

Ide való mostani híreket írni Nagodnak Kgl's uram ezeknél nem tudok. Hatalmas császár az elmúlt szombaton mene által tengeren Skidernél való táborba. Vagyon immár több három hetinél, hogy sátorit, lovait által vitték s mind az vezérekét. Aman Oglit 22. die Febr. hozák be hatalmas császárnak. Sahin aga igen vén ember immár, nyavalyás, az mint magam is látom vagyon 90 esztendő s közel. Bosztancsi passa kezéhez adta császár, ő tartatja fejedelmi állapottal. 7. Martii ezelőtt való tatár hánt mazurrá tevő császár, azon napon Inajettgyiray hánnak adá az hánságot. Azon napon estve késén az város kapuján kibocsátván postaképpen ment el az szárazon Achirman felé, alias Neszterfejérvár, hogy hamarébb juthasson tatár hánhoz, kit megfogván küldjön császárnak, maga maradjon ott helyében. Ezt, tudom, Nagod az havaselföldi vajdátúl is értette elsőbbe, mivel neki itt mindenkor

vagyon az postája. Az mint residens tolmácsa, az kinek nagy esmeretsége vagyon az törökök között, nyilván mondá, hogy az persák mind elégették Muszult, az várat is obsideálták, kit hatodnapi járó földnire mondják Babiloniátul. Császárnak derekasképpen való lövő szerszámit mondja ott lenni; vötték-e meg, bizonytalan. Az fővezér Diarbekirben vagyon mostan is; jőtest jó az posta, sollicitálja császárt, ne késsék; nem is késik el kell mennie mert igen alkalmatlan időben kellett tábortban ülni eddig is az törököknek; sokaknak holt el lovak immár is az nagy hidegben. Három útra vagyon osztva az had megindulása, hogy jobb alkalmatossággal mehessen. Az Pettki törökké léte igaz kgl's uram, de az mi fizetést ígértek volt napjában százhusz oszporát, csak negyven oszporára szállot; ő sem vötte fel, annakutána azzal sem kínálták. Az patriarchát ismét ujabban megfogató az bosztancsi passa; éjjel vitték el; nem tudják, éle, vagy megölték?

Az Nagod kgl's commissiója szerint igaz eleget fáradtam kgl's uram; magam kerestem fel, az hol mit azok közül feltaláltam, neveket azoknak, és az marhákat mint akarja eladni, az Nagod nekem küldött consignatió[já]nak az margójára megírtam és visszaküldtem; paríáját itt Sebessi uramnál hagytam.

Minden itt való mostani állapotokrúl, tudom, Tholdalagi uram kgl's uram Nagodat informálta; nem fog ő kgl'me itt sokat mulatni.

Vagyon ilyen hír is, hogy addig el nem indulna császár, meddig valami bizonyos híre nem érkezik tatár hán felől; az új hánt bebocsátá az székebe, az innen elment új hán magával együtt elvitte mind öcscsét, bátyját, kikkel egy. Az Máthé vajda adós levelének paríáját én az itt való kapikiháinak, s mind penig az bojérokét de verbo ad verbum az minemű reszszúl tudok oláhul, interpretáltam s megmondtam, hogy törökül megfordítottam s beadom az vezérnek. Ettül ők igen tartottak, megis irták régen az vajdának, de semmi válaszok nem jött még. Immár kegyelmes uram Tholdalagi uram ő kegyelme is itt levén, az Nagyságod kegyelmes instructiója szerint alkalmatosságot találván az vezérrel való derekas beszélésben, nem praetermittálja kegyelmes uram. Itt mostan az vajda állapotja igen fenforog; éjjel nappal kapuról kapura futják az vajdaságot Radul az Alexander fia, Leon vajda, Boszaraba Nagoj vajda, ezzel immár volna contractusom, ha az úristen szerencsét adna nyavalyásnak, kit én reménlek; ez két hét alatt elválík, melliké leszén. Ezeken kül minden itt való következő dolgokat magam referálni Nagodnak ügyekezem kgl's uram, ez jövő szerdán, ha elébb nem lehet, az úristennek kegyelmességéből innen elindulok. Ez jövő szombaton avagy vasárnap, tudom, császárral is szembe

leszünk. In reliquis etc. Datae Constantinapoli, 21. Martii, anni 1635.

Eiusdem I. Cels. V.

servitor humilis
Stephanus Réthy m. p.

*Kivül a fejedelem kezével : 31. Martii 1635. Albe, Kovács Péter
cstye 9. órakor. Más kéz : 21. Martii 1635. Réthy orator.*

Külsőim : Illmo principi ac dno dno Georgio Rákóczi stb.

1634. jun.—oct.

Szalánczy István követsége Drinápolyba.

A porta 1634. tavaszán készülleteket tett a lengyelek megtámadására. Maga a szultán is táborba szállt s Rákóczynek parancsolt hogy felüljön. Hogy e veszélyt elfordítsa magáról s országáról, jun. 14-én Szalánczyt Drinápolyba küldé, kinek követjelentései alább olvashatók.

1. Fehérvár, 1634. jun. 14.

Instructio pro Stephano Szalanczy et Sigismundo Fiát ad fulgidam turcarum imperatoris aulam hoc tempore ablegato nostro.

(Közölve Török-Magyarkori Államokmánytár II. 199).

2. 1634. jul. 9.

Az úristen ő fölsége minden stb.

2. die hujus mensis írt Kegd levelét még 5. die Julii vőtük vala el. Az vajdával való dolgunkról Kegdnek semmit nem írunk, mivel szükségesnek sem esmérjük. Hogy az hidat Gyirgónál csináltatja császár, azt egynehány felől értettük, kit mi sem szeretünk s lehet az is az ellenségeskedés köztök és tanácskozás s beszélgetés s talám akarat is, ha módjok volna benne, *az mit Máté vajda mondott* Kegdnek, de az úristent segítségül híván, eléit kell annak vennünk, ha egyéb nem lehetne benne. Bizony Szalánczi uram az mi akaratunkból az míg lehetne *fegyverrel is oltalmazni kellene magunkat*. Mi, ők is meghanyatlottanak s fogyatkoztanak. Még ez levelünket elveszi Kegd, hatalmas császárral szemben fog lenni, minden ott benn való dolgokat megérthet és észben vehet s nincsen is kétségünk, hogy industriája és hűsége szerént valahunt ártalmas igyekezetet, szándokot érthetne, azt elbontani ne igyekezne, látjuk Kegdtől. Réti István mit ír *Zólyomi dolgáról* melyről nekünk is azt írja, bizony *elég nehéz is*, hogy az ország szabadságát *avval is sérteni* akarnák s Moldvánál, Havasalföldénél is *szabatságtalanságra* akarnának vonni, de min-

den úgy kezdi akarni, mint mi (hát akarni is kell) bizon jobb *egy halomban rakatni magunkat*, mintsem azt felvállalni. Ha azért ottbenn ugyan Kegdet is kezdenék arról examinálni, noha elmenetele előtt is s után is írván Kegdnek, arról bőségesen instruáltuk Kegdet, Kegd még is elsőben ajándékunkkal is igyekezze őket csendesíteni s annak urgeálásátúl, sollicitálásátúl elvonni, az ország szabadságát is igen-igen forgatni kell és meg kell nekik mutogatni, hogy az oly igen az ország szabadságában jár, kivel mind épülhet s mind romolhat vele. Im csak Kegtek által is penig az ország írt levelében, császár arról assecurálja az országot, három s négy emberért s többért is soha meg nem háborítja szabadságában, csak az hűséget tartsa meg, kire az ország kész, de ha szabadságát az kezdené sértegetni, az kinek oltalmazni incumbál inkább, ha azután az ország is nem felelne meg hatalmas császár hűségének, mind isten s ez világi emberek előtt mentek lennének. Eleitől fogva azért is ragaszkodott hatalmas császárhoz ez az ország, hogy szabadságában megtartsa s az ország szabadságának legfőképpen megtartása az törvényeknek szabados folyásában s azoknak executiójában helyhezett vala, hol ezeknél megfogyódnak, vagy fogyottatnak, ottan minden szabadsága elvész vele (példa a zsidó nemzet), hatalmas császár atnaméja is fogyatkozást kezdene szenvedni. Egy országra nagyobb tekintetnek kell inkább lenni mint sem egy vagy több emberre, mert mindenkor könnyebb egy s több embert tanálni, mintsem egy országot s ennek állapotjáról úgy sem gondolkodni, hogy hamar megnyomhassák, mert Erdélyért minden keresztyén országok megkezdénének mozdulni s oly véghetetlen hadakozás indulhatna Erdély miatt az keresztyén fejedelmeknek ő hatalmaságával, ki tudja, nem kárával kezdené experiálni? Most is az isten tudná megmondani, mennyi ártalmas hírek lézengenek közöttünk az hatalmas császár gonosz szándéka felől, sok idegen gondolkodás is vagyon arról is, mért *kivánja Zólyomi elbocsátását*, annál inkább kezd ez nevekedni, mennél inkább az urgeáltatik és mivel gyakorta az futó ember is az kételenségtől vezéreltetvén, úzójen is győzedelmet szokott venni az kételenség, nyomorúságtól való félelem s az megkeseredett szív nagy sokra kényszeríti az embert. Most hatalmas császárnak Erdély országa mi velünk együtt igaz híve, adaját megadja, egyébből is szabadságának megbántódása nélkül kedveskedik, engedelmes, kinél többet ő hatalmasága nem is kívánhat. Ha ok nélkül igaz út kívül kezdené háborgatni szabadságában, valamint az nagyhatalmú isten az mi eleinket Lajos királyokkal együtt az frigy és Litszegésért igen megbüntette volt, most is azon isten lévén, az igaz így emellett szokott mindenkor hadakozni; az országoknak szabadságok oly drága szokott minden nemzet előtt lenni, azért életeket is kevésre

becsülik, mikor annak oltalmazása kívánja. Minthogy pedig ország *sententiázta meg*, soha mi annak híre nélkül *el nem mer-nénk bocsdítani*; az országot pedig ilyen állapotban össze nem hívathatjuk, mert mindennek az hadra való készület elméjében s az országgyűlés pedig nem fegyverzörgés alatt és ilyen casusokban celebráltatni, hanem békességes időben; mi hittől lévén kötelesek az ország szabadságának őrzésére, azt nekünk halálunkkal is meg kell állanunk. Ottan sértői, nem oltalmazói lennénk, ha hírek nélkül kezdenénk *elbocsdítani*. Ha ezekkel az ratiókkal is Kegd ugyan nem csendesíthetné abbeli kívánságoktól őket, ad extremum azt is megmondhatja, noha az ország szabadsága ellen lenne *kiszabadulása*, de most legyenek csendességben, ne urgeálják *szabadulását* (kit mi eddig is megcselekedtünk volna törekedésekre, de az ország szabadságát meg nem sérthettük) mivel még mind ennyi *sanyarúságában* sem *esmérté jól meg magát*, remélhetjük azonban, az ország gyűlése is elközelget, tekintetünk leszen törekedésekre. Az magunkra való vigyázásban s gondviselésben meghiggye Kegd, restek, tunyák nem vagyunk, már fizetett hadaink is vadnak egynehány ezeren, naponként mennél többetén többétjük. Mi senkit nem akarunk bántani, de magunkat és országunkat ha lehet oltalmazni akarjuk. Az poharokat hogy Kegd magával elvitte, igen akarjuk, ugyan úgy is parancsoltunk volt mi azt azután is Kegdnek, könnyű ott is megtartani, ha nem kívántatik. Az kocsik Brassóban posztója nélkül eddig készek, hámjok is el kezd készülni, rövid nap nem is késünk beküldetésekkel, csak Kegd is tudósítson, kanczalovakat szeretnek-e vagy herélt lovakat inkább; noha minékünk Réti István csak kocsik felől írt volt, de mi lovakat is akarunk küldeni, ha illendőeknek szerit tehetnénk. Jármý Ferencz is ez elmúlt kedden érkezék meg az lengyel királytól s 4. die Junii expediálta vissza, tegnapelőtt vagy tegnap kellett az királynak Varsavára érkezni, ott leszen szemben Sahin agával. Országgyűlése 19. Julii kezdődik, két hétik tart, azután egy hét múlva az király személy szerint Podoliára indul, lövő szerszámot gyalogja Kijóig az Neperen viszik. Az muszkákkal megbékéltének; úgy értette, soha az lengyeleknek ilyen hadi apparatusát senki nem látta, bizonynyal beszéli, mert mind vármegye, urak, nemesség extraordinarie hadakat fogadtanak s az hetmán mellé küldték s magok személy szerint az király mellett ülnek fel. Bizonyyal elhiggye Kegd, derék készülettel vagynak. Az muszkákkal való békességet úgy értette végben mentnek lenni, hogy Siverország az királynak maradjon, Smolonkának az falát megépíték magok az muszkák, örökös, állandó békességek legyen, az lengyel királynak minden ellenségei ellen, bizonyos számú emberekből vagy népből segítséget adnak az lengyel királynak és azoknak e converso. Igazság-

gal írjuk Kegdnek, nekünk ugyanonnét izenték, hogy elhiggyem, hatalmas császárnak az minden szándéka, akaratja, hogy Havasalföldében, Moldvában, ittben Erdélyben is passát helyheztesse és elvegye az országot, kinek igazságát abból is eszekben vehetni, hogy nem ott fogják általkötni az Dunát, az hol Ozmán császár által költözött volt, hanem Gyérgyónál, vagy másutt közelebb Erdélyhez. Mivel azért az hidsinálás is így vagyon, ezen hírt másúnnan megértettük. Kegd kérjen audientiát az kajmekámtúl és az hidsinálásnak, az Jármí Ferencz hírének megjelentésének alkalmatosságával jelentse meg Kegd az kajmekámnak az Erdél, Moldua, Havasalfölde felől való hireket, öregbítvén azzal is, hogy innét Temesvár felől is nem úgy viselik az jószomszédságot, mint azelőtt. Oly falukat kezdettenek erőltetni az hódolásra, az ki soha sem hódolt. Fenyegtetnek, Budához is hadak gyülekeznek, kinek méltó okát sem ismerjük, mert római császárral hatalmas császárnak újokban békessége megerősített s nem tagadhatjuk idegen gondolkodásokkal rakva nem volnánk, kiválképpen az hidsinálásban. Ezeket mi Kegdnek úgy írjuk, és csak úgy is kell megmondani az kajmekámnak, hogy ne is offendáltassanak, fenyegetőzést se esmérjenek benne lenni. Mindazáltal azt is értsék, miket értünk ez mostani hatalmas császár indulatjában mi ellenünk lenni. Ha kérdeznék, ki volt Lengyelországban, Kegd meg ne jelentse az Jármí Ferencz nevét, excusálván magát, hogy mi sem irtuk meg. Kegd minden odabe való állapotokról tudósítson gyakorlatossággal és minden tehetségével igyekezzék Kegd jó haza fiának s nekünk igaz hívünknek (kiben mi meg is vagyunk nyugodva) tanálatni, kire segítse is az úristen Kegdet. Úgy értjük, Réti István igen parasztúl viseli magát, egy ingben jár az piacra vásárolni, onnét elszólítsa úgy Kegd, ne gyalázza nemzetét, országát s urát, rossz magaviselésével meg. Az *muszkákkal való békességnek végben menetele igen kétséges*, mert sok felől biztatják őket, még az *francziai király is*. Viasma nevű városnál tractáltak, *de eddig el kellett válni*. Šahin nevű generálisát megölette az muszka császár, valamit az *király beérkezéséig megvett volt az muszka*, azt most is mind bírja, semmit is tőle vissza nem vehetett az *király*, minden hadát oda be kellett hadni az *királynak*, nagy *éség is volt*, az király táborában nagy *kézsületjek*, *igassággal* higgye Kegd, bizony valóban nagy az *lengyeleknek*, csakhogy hamar nem ülhetnek fel; császár hadát Rastisbonánál igen megverték nagy rendű emberek vesztenek el, egy szóval *írván* Kegdnek, bizonynyal higgye Kegd, igen igen *rosszúl* vagyon az ő *felesége állapata Bécsben*. Azt is írják, hogy hadát megszorították volna ő felségének. Paripát Jármí Ferencz nem hozhatott, bizonynyal írom Kegdnek, mert 5 nappal tovább sem hatta az királ ottbenn mulatni, hanem egy barátom ígérte

magát reá, küldene az gyűlés után. Az mely törököt Kegtek Mikó urammal behozott' vala, az *forгатja most ottbenn leginkább Zólyomi dolgát*, azzal is *gyalázatos áruló*, hogy az mely *temesvári úremler, vendégségben hí*, mindjárt elmegyek s annyi *magammal hajdúkkal*, hogy azután *könben lát az szeme*; az haza fiait s szolgálatra valókat *testektől megfosztom, magyaroságiaikat collocálok helyettek*; Fogarasból is *Kemény Jánost* ki akarjuk vetni; *egy fejedelem is Erdélyt* úgy nem *pusztította mint mi mikor az szászság közzé megyünk*, számtalan *magunkkal megyünk, vadászunk*, az *fogarasi jószágot kétfelé szakasztottuk, egyik sommát ad, másik szolgál*. Több ily efféle szó számtalan volt tőle, melyet ő néki *mind ittben mondlának*. Ezeket Kegd jobban megértheti attúl az *deáktúl, ki Körösivel bement volt és Réti Istvántúl*. Kegd azért legyen azon, mind ígéretivel, adományával vehesse ki tőle, kicsodák informálták volt úgy, mert én azt bizony kétség nélkül elhittem, *ittbenn informálták s instruálták* ötet így, vagy az *Zólyomi anyja*, vagy az *nénje*, vagy *Zólyomi baráti*, avagy *Székelv Móises jóakarói*, avagy penég az ide be járó *sok görögség*. Szükséges azért Kegdnek erre felette szorgalmatos gondja lenni és bizonyosnak végére menni. Ha semmi lött okon Kegd az *Zólyomi dolgából őket* meg nem *csendesíthetné*, éjjel nappal adja értenünk Kegd, ha alkalmatosság engedné, és az ottbenn való állapotban legyen azon Kegd jó lovat hozhasson és mindenekről Kegd hova hamarébb tudósíthasson. Adja isten, lássuk Kegdet szerencsés egésztségben. Datum in oppido Colos 9. die Julii anno 1634.

Kivül Rákóczy kezével : Szalánczy Istvánnak.

Más kézzel : Ad Stephanum Szalánczi Colos per Georgium Feltotli — die Julii datarum suae celsitudinis minuta, 1634. 4. Aug. mihi assignata.

(Rákóczy sajátkezű mintája. A dült betűkkel szedetttek titkos írással.)

3. 1634. júl. 12.

Az úristen ő felsége minden idvösséges jókkal áldja meg Kegdet.

Legyen az úristennek hála Szalánczi uram mi békével s türhető állapattal vagyunk. Most szinte derék aratás vagyon, kire istennek legyen hála, alkalmas üdö is szolgál. Ha az hegyeket is az úristen mostani termésekben megmarasztja, talám soha egyszer annyi bor nem volt, mennyi leszen, tavaszi is leszen. Szentpáli István tegnapelőtt estve érkezék meg 6 órakor. Tegnap megfordíttatván az kajmekám levelét, azon vagyunk, ez két nap alatt kívánsága szerint az hetmánhoz bizonyos emberinket bocsássuk

és értésére adjuk hatalmas császáruk kívánságát s akaratját, categoricum responsumot is vehessünk tőle s arról is késedelem nélkül tudósítjuk az kajmekámat, mi emberünket is az kajmekám tetszése szerint erre Moldvára küldjük, írunk is az vajdának, hogy elegendő késérőt adjon melléje, ha megcselekeszi. De ha még ezt tovább kelletnék tractálnunk, Kegdnek nem ártana egy parancsolatot extrahálni ugyan császár neve alatt az moldvai vajdára, hogy emberünket elégséges comitivával és késedelem nélkül bocsássa az hetmánhoz. Az mint Kegdnek más levelünkben is megírtuk, az lengyel király minden bizonnyal Varsván vagyon, most az gyűlést celebráltatja, két hétik durál, azután egy hétig mulatván, maga is megindul ide Podoliára. Mi, bizonyítom istennel, nem ijesztésképpen írjuk, de ha úgy vagyon, az mint mi értjük, bizonnyal higgye Kegd, derekas készülettel vagynak, hatalmas czászár ellen négy táborok fog lenni, ha azután meg nem változtatják. Az muszkákkal való dologról Jármí Ferencz megjövele után újabbat nem hallottunk örömet magát is beküldtük volna még akkor Jármí hogy megérkezett vala, de megbetegedék s most is fekszik. Az felső országokban való hadakozás még sem szűnik, sőt inkább nevededik, Legnicznél az mely harcz lőtt, azt nyomtatásban is kibocsátták s az saxo is mint tött volna választ császár ő fölségének, im Kegdnek azt is beküldtük, de abból is az mi emlékezetes : benne ez ligniczi harcz után. Hallatik, hogy Ratisbonánál is nagy ütköztetjek lőtt volna császár ő fölge hadainak, az is az híre, hogy nagyobb rész gyalogja lövő szerszámnak nagy részével oda is vészett volna. Ha így leszen, rövid nap meghallják. Azt bizonnyal halljuk, az francziai király ujabban confoederált volna az belgákkal s unitus fejedelmekkel. A császárságra igyekszik és hogy ebben inkább elő is mehessen, intercessiója után is Ricelius cardinálját creálták, (*sic*) qua adjutorem electoralis collegii Treverensis, quam electionem procuravit modernus archiepiscopus, az belgáknak annuatim egy-egy millió pénzt is ad az hadakozásra. Ez levelünk ha Kegdet ott benn nem érné, az miket illendőnek ítéli Kegd, azokról írjon Réti Istvánnak, hadd értse. Egy kis török czédulát küldött be Szentpálitól, kinek hátára Réti István ezt írta, kit az török deák így magyarázott meg, az mint az kis papiroson vagyon, melyen mi el nem tudunk igazodni, mert neve sincs megírva, ki ír Zöldfikárnak az keneső felől. Ha azért valakinek keneső kell, mi küldünk száz másával be, csak ezekről assecuráljanak pecsétek s kezek írása alatt. Első, hogy beküldvén az kenesőt, rajtunk nem hagyják, hanem mindjárt kész pénzül megadják az árát. Másikról, hogy okáját százhuszonhat osporán el fogják venni. Ha ez két dologról assecurálnak, most beküldjük az száz mázsát mennél hamarib, csakhogy azt is meglássa Réti István, legyen értékek

hozzá s ha beküldjük, meg ne tréfáljanak, excipiálván vagy excu-
sálván magokat értékeletlen voltokkal. Ha aránzaná Kegd, hogy
oda be az meddü báránynak jó ára lenne, vagy bizonyos embert
találna factornak vagy hatszázat hajtatnánk vagy adnánk neki,
kiben ha Kegd hasznót látna s illendőnek ítélné, Kegd szerezne
egy salus conductust az kajmekámtúl, mehetne harminczad nél-
kül be. Ahmet agánál is még vagyon vagy kétszáz tallér avagy
még több adósságunk, azt is nem kellene oda hagyni. *Az ratisbo-
niai harc igaz az is, hogy császár hadát megverték. Egen Egrat
(sic!) az vaimári herczeg, Letomericet az saxo megvették. Az
francofurtomi gyűlésnek már vége vagyon.* Rövid nap mindene-
ket meg fognak hozni. Mi Réti Istvánnak semmiről nem írtunk,
nem árt Kegdnek meginteni, tartson szebb rendet az nekünk való
írásban, ne írjon ilyen confuse, látja isten, el nem tudunk rajta
igazodni, mert az mit egyik faciesen ír, azt az másikon arczúl
csapja, üti, veri, az mely egy dolgot el kezd írni, nem végzi el,
hanem félben hagyja s mást elegyit hozzája. Im egy gyöngysze-
met küldtünk be Kegdnek. Ha Kegd visszatért volna is, küldje
be Réti Istvánnak, keresne ilyent vagy ötszázázat. Ha ezért ta-
lálna is s megalkhatnánk s az kéneső felől az gyöngynek is ár-
ról, megvennék ezt. Ákos harmadéve talléron hozta volt. Az
Kegd fia jól vagyon, tanúl is, kár volt, hogy Kegd másutt tar-
tatta eddig is. *Bizonyosan higgye, Braszlo is elállott császár
mellől.* Ide bizonynyal hirdetik, hogy generalissimusnak ez mos-
tani francofurtomi gyűlésben az vajmári herceget választották
volna és hogy az svéciai király leányát is neki fogják adni. *Az
havasali vajda ezerhat ohorzib (sic!) s az áránál többet az adós-
ságban meg nem küldte még hatezer négyszáz arany volna hátra.*
Isten Kegdet visszahozván; rágná meg az fülét, ne játszanék hi-
tivel, tenne eleget fogadásának, hozna maga is Kegd meg benne.
Ha ez levelünk Kegdet ott benn érné s pénzünk maradna, hozna
Kegd jó lovat is. Az mi atyánkfiát Huszain agát is salutálná
Kegd, talám volna neki is jó lóva, adna pénzünkért. Adja isten,
Kegdet lássuk jó szerencsés órában és időben is, hallhassunk
minden jót Kegtek felől. Datum Albae Juliae 22. die Julii
anno 1634.

Más kéz: Ad Stephanum Szalánczi datarum suae cel^{nis} minuta.

(Rákóczy sajátkezű minutája. A dült betűkkel szedettek titkos írással.)

Zólyomi Dávid dolgáról.

1. Adománynyal csendesíteni.

2. Az ország szabadságát forgatni, kiről császár az követek
által mostan assecurála, hogy két három emberért az ország sza-
badságát meg nem hábörgatja.

3. Az ország is azért ragaszkodott hatalmas császárhoz, hogy szabadságában megtartja.

4. Az ország szabadsága legfőképpen az ő törvényének szabatos executiójában és folyásában helyeztetett s ha egyben megsértődik, az többiben is megromol s hatalmas császár atnaméja is fogatkozást kezd szenvedni.

5. Ez országra nagyobb tekintetnek kell lenni, mint sem egy emberre.

6. Most is sok külömb-külömbféle ellenkedések vadnak az országban, miért kell az ő szabadulását így kívánni s félő, idegen gondolkodást is ne öncsenek az statusok szívében.

7. Az ország kevésre szokta életét is becsülni szabadságáért.

8. Soha ilyen példa nem volt, nemhogy Erdélybe, de még az két Oláhországban is.

9. Soha az fejedelem, ha szinte el akarná is bocsátani, ország gyűlése nélkül el nem merné bocsátani, mert szabadságában jár az országnak, kinek az fejedelem megtartására, őrzésére hittel köteles. Ha az fejedelem hírek nélkül cselekednék, mindjárt szabadságokat sértené, mert az országnak szabadságának sérelme nélkül elbocsáthatta volna, eddég is tekintettel lett volna az ő törekedésekre.

10. Ad extremum noha ország szabadsága ellen lenne szabadulása, de most legyenek csendességben, ne urgeálják most szabadulását, mivel még ennyi sanyarúságában sem esmérte jól meg magát, várakozzanak, ha maga esméretére tér jobbúlását remélhetjük. Azonban az ország gyűlése is elközelget, tekintet leszen tőlünk törekedésekre.

(Rákóczy sajátkezű minutája.)

4. 1634. júl. 17.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak stb.

Kegmes urunk mi ide 10. hujus Julii délután két órakor tájban érkezvén kapitihája urammal Zöldfíkar és Juszuf agáékkal egy zárójban vagyunk szálláson. 12. die az kajmekámmal szemben lévén nagy böcsülettel láta, Nagodat is igen szeretettel kérdezé. Az kupákban állapotjához képest négyet adtam kegls uram neki, mivel az mint látom, mindenek felett való kedves ember és igen dícsíretes minden embereknél. Kérdé töllem, hogy Váradnál s Kolosvárnál micsoda tábora vagyon Nagodnak (mert az temesvári passa ezelőtt egynehány nappal úgy informálta volt, hogy Nagodnak Váradnál és Kolosvárnál igen nagy tábora vagyon, most is igen nagyon gyűjteti Nagod az hadakat, maga Nagod az ország népével mostan akar táborban szállani, kit ő

noha gonosz végre magyarázva írt volt ide be, de itt nem egyébre magyarázták, hanem hogy hatalmas császár mellé készül Nagod, meg is írták neki, hogy ne féljen Nagodtól, mert nem gonosz végre gyűjti Nagod az hadakat) én az szemben létél előtt megértettem vala az írást s noha Nagod részéről igen jól esett volt az írás, de én azt mondtam, kogy készületi megvaygon Nagodnak az hatalmas császár kívánságára, de az táborozással országát üdö előtt nem akarja Nagod terhelni, mivel az kártétel nélkül nem lehetne. Tolmácsoltatá, hogy hatalmas császárnak az békességét mint commendálja ő naga, akarván az vérontást s a szegénység romlását ő naga is kerülni. Hatalmas császárt reá is kérte az békességre, ha az lengyelek veszik. Az több vezérekkel szemben nem hagyott lennünk addég, hanem császárral 15. reggel szemben juttatván, az ajándékokat úgy, az mint Rosnyóról írt alázatos levelemben jelentettem vala Nagodnak, praesentáltam, igen illendő ajándékoknak is ítélek. Az mint értem, császár maga eleiben vitette volt, dicsírte, hogy szép marhák. Hogy az Nagod parancsolatja szerént kegmes uram, Nagodnak előbb nem írhattam, Nagod kegmesen megbocsásson, mert bizony nem volt kitől, az kik arra való szolgálaim lesznek vala, lebetegedének, fekszenek, nyavalyás Réti uram is beteg harmadnapról fogva. Markót sem kaphattam meg, Kustanczinápolyban vaygon Pap Márton urammal, ő kegme felől sem érthetek meg semmit, ma küldöttem kegmes uram levelet ő kegmének. Emberem lött volna is kegmes uram tegnapiig s máig bizony semmi bizonyos dolgokról nem írhattam volna, mert az *Zólyomi uram*¹⁾ dolgából is Moharim passa lázasztatta volt fel őket, még más dolgot is tractált itt, de az mikor isten haza viszen Nagodhoz, akkor jelentem meg Nagodnak, mivel elmúlt dolog nem leszen kegmes uram akkor is késő; de én töllem kegmes uram még eddég Ibrahim effendinél több bizony senki nem kérdezte, ő sem kérdezte, hanem így hozá kegmes uram elé, hogy tudja az végbeliek panaszi Nagodnak füleiben csvén s az elfutott két rosz gyermek kézben nem adásán is Nagod nem kevésbé búsúl, de az végbeliek állapotjában tudják ők, kit kell bevenni s kit nem, azokkal, az mennyiben lehet éljen jól, Nagod csendesítse az mennyiben lehet őket. Az gyermekeket eddég bizony haza küldették volna, noha ott sem vendégségben tartják őket, hanem foglyok. Ha szabadulása lehet vala, látjuk vala ezeket is mi reménséggel küldhetjük vala haza? kikre mint feleltem kegmes uram, isten Nagod méltóságos személye eleiben juttatván, Nagodnak alázatoson megjelentem. Itt kegmes uram egyáltaljában emlegetik az Nagod felülését, ha kívántatik, mivel magok sem tudják még, ha kívántatik vagy sem. Én is az haval (*sic*)

¹⁾ titkos írással.

való kérdésre feleltem csak az instructióm szerint még eddég. Tegnapelőtt érkezvén harminczhárom lovas sereggel igen szép haddal be az urumelli beglerbék és mintegy kilenczszáz vagy ezer seimennel, igen jó gyaloggal, ma esmét Szárhoz Ibrahim passa mintegy nyolcz vagy kilenczszáz gyaloggal, lovassal. Az bosnai hadat is csötörtökre várják be, azt is igen jeles hadnak mondják. Ugyan tegnapelőtt mindjárt tellat, hadra való készületes kiáltata császár. Tegnap dívánjok lévén, Murtazán passát választák szerdár, az jövő szombaton meg is indul. Hatls császár itt marad Abazával s kajmekámmal ő nagával, de minden hadait elküldi hatls császár velle. Ma reggel voltam szemben mind Murtazán passával s mind Abazával; az Nagod leveleit, ajándékot megadván nekik, igen kedvesen vevék Nagodtól, de Abaza passának nem jutta pohár, mert az kapitány Csaffer passát is behivatván császár az végre, hogy kajmekámmá tegye, mivel az kajmekám Budára kérezzett, neki kelle adnom, hanem kétszáz találért adtam Abazának. Murtazánnal az mi keveset beszélheték, mivel ma is tanácsok volt, oda hívaták: Nagod jóakarátját ajánlám neki, ő is igen szép ajánlással ajánlá magát Nagodnak általam, hagyá, hogy megírjam Nagodnak, hogy Nagod atyja helyett tartsa, mert ő úgy tartja Nagodat, mint maga szülött fiát. Ha úgy kell lenni, hogy ugyan had lészen s Nagoddal szemben lehet, azon leszen, hogy az minemő szövetsége az szegény megholt urunkkal volt, annál is nagyobb szövetséget szerezzen Nagoddal. Most az Dunáig elmegyen, írja meg Nagod az hetmánnak, ha az Dunán által való költözéséig Szahin agát főkövettel előltalálja, hatls császárnál kész az békesség, hanem ő reá oztán ne vesse nek, mert az hidat heában által nem kötik. Az hetmánhoz való küldését Nagodnak én is javallom, mert ezeknél kész volna az békesség, ha kellene nekik, kedves dolgot is cselekednék Nagod, ha Nagod által lehetne meg az békesség köztök. Szándékjok az, hogy itt engem ne késleltessenek, meghagyták mind hatalmas császár s mind kajmekám nevével, hogy levelet formáljanak Nagodnak, ha nem változik, Zöldfikár agát, ha velem nem is, de utánnam Nagodhoz küldjék. Fülemmel hallám Murtazán passától magam, Zöldfikár is mondá. Ló felől kértem vala Zöldfikár agát, hogy Murtazán passától szerezzen s azt mondá, hogy nem csak lovat, de az ló mellett egyéb szép ajándékokat is küld Nagodnak. Az hid csináltatással még nem sietnek, csak készen legyenek hozzá, azt parancsolják. Az tatárok verését s az kozákokét, azt értette Nagod, tudom, mivel Nagodhoz közelyebb esett az tatárok megverése s régen is az kajmekámságból az kajmekámot el nem bocsáták, kegmes uram, hanem Csaffer passának, ki eddég kapitán passa volt, az budai vezérséget adák, kapitánná Huszain agát az főlovászmestert tevék, főlovászmesterré Hu-

szain agát az Nagod jóakaróját. Immár szolgálhat Nagodnak, ő helyében kapuczilár tihájává az baltaczilárok tiháját, bosznai passává az szilikárt. Ha isten szolgálmat meggyógyítja kegmes uram s valami oly dolog akad előmben, Nagodat mindjárt certificálom s ha isten utat ad pedig s csak magam megyek, sietve igyekezem kegmes uram menni. Adja isten, hogy láthassam Nagodat örvendetes jó egészségben. Datum Adrianopoli 17. Julii anno 1634.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál, mig él

Szalánczi István m. p.

Külczim: Illustrissimo principi stb. Georgio Rákóczi stb. stb.

Rákóczy kezével: 27. Julii 1634. Vingárt.

Más kéz: Szalánczi uram Drinápolyból.

5. 1634. okt. 12.

Georgius Rakoczi die gratia stb.

Generose fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam nostram.

Istennek legyen hála, mi mind ennyi pestises idő és állapot közben is táborunkkal egyetemben eddig tűrhetőképpen voltunk. Ez estve érkezék postánk Mikó Ferenczék híveinktől, ki által tudósítanak, hogy az elmúlt szombaton (oct. 7.) minden jó válaszszaal bocsátván el magától őket az nagos vezér, immár jövő útban volnának és ha holnap nem is, szombaton be fognak Brassóban érkezni s egy fő török is jó véllek együtt hozzánk az vezértől, mellevén bizonynyal hatalmas császár és az lengyelek között az békeség, melyre képest mi is holnapi napon e táborból országunk népét elbocsátván, estvére beszélünk Fejérvárra. De mivel ott is halnak, hétfőn ismét ki akarunk jöni Sebesben és az követeket ott fogjuk megvárni s az törököt is ugyan onnét visszabocsátani. Hogy ez levelünket íratni dictáljuk Kegdek, azonban érkezék Bornemissza Pál hívünk levele Jenőből, kibem mint tudósítson az lippai vitézekkel történt veszekedésekről, az levelet in paribus megküldvén Kegdek, megéri belőle az dolgot. Elhittük azért, hogy ez dolgot a lippaiak sokkal külömben adják értésére az vezérnek, mintsem magában vagyon, de Kegd így értvén Bornemissza Pál hívünk igazán való írásából, úgy is adhatja mind az nagos vezérnek s egyebeknek is bizonyoson eleikben ha kívántatik s igazsággal mentheti is az jeneieket, semmi veszekedésre okot nem adtak, sőt szép szerént csendesítették volna a török

vitézeket, de azok fegyverrel nyúlván hozzájuk, az jeneiek csak ótalmazták magokat s abban történt közöttök, mert az mi részünkről a szent békesség ellen mi semmit sem akarunk esni, sem nem engedünk, de holott ez magok ótalmában így lött, viselnék úgy az török vitézek is magokat, ne kellene az jeneiek részéről is így ótalmazni magokat. Kegd minden oda való dolgokról, állapotokról minket tudósítson. Cui de caetero gratiose manentes. Datum in castris nostris ad civitatem Szász Sebes positis die 12. Octobris 1634.

Alant: Anno dni 1634. 12. Octobris ad Stephanum Szalanczi, Volffgango Bazalari (*sic!*) datarum par.

(Minuta.)

1634. j u n. — s e p t.

Szentpáli István követsége Drinápolyba.

Szentpáli 1634. tavaszán tagja volt azon követségnek, melyet Rákóczy részint tájékozás, részint szövetkezés végett Lengyelországba s a kozák hetmanhoz küldött. Ő Szalánczy elindulása után pár nappal érkezett haza a szászsebesi táborba, s azonnal Drinápolyba küldetett jelentéstétel végett.

Itt következik instructiója és végjelentése.

1. 1634. j u n. 20.

Brevis instructio pro egregio Stephano Szentpali ad aulam Ottomannicam expedito internuncio nostro.

Szükségesképen kelletvén mostani állapotra nézve az fényes portára magát bocsátanunk, noha hűségében és elégséges állapotjában kétségünk semmi nem lehet, mindazáltal hogy hivataljában e rövid instructiónk szerint procedáljon, tőlle kgmesen kívánjuk:

1. Elbocsáttatván töllünk, semmi késedelmet ne tegyen, hanem útját úgy igyekezze continuálni, hogy késése miatt hivataljában fogyatkozást ne tegyen, hanem az hová kívántatik, oda annak idején elérkezessék.

2. Útjában, ha valahol találhatja Szalánczi István hívünket, velle szemben legyen és jelentse meg, hogy ötet bocsátottuk magát be, egyebet is az mit szükségesnek ítél, referálhat neki, hogy ők is beérkezvén, inkább tudhassák magokat az dolgokhoz alkalmaztatni. (*Rákóczy jegyzete a lapszálon:*) Megmutassa az instructióját is.

3. Havasalföldében érkezvén, az vajdákkal is szemben lehet és ha mi hírei az császár indulása felől érkeztek, azokról tőlle tudakozhatik; annak felette ha szükség leszen, valami késérőket is kérhet. (*Rákóczy jegyzete a lapszálon:*) Ha császár indulását vagy szerdárját érthetné, mindjárt meg kellene írni.

4. Az Dunán általmenvén, mentől nagyobb sietséggel lehet útját úgy continuálja, és vagy Drinápolynál találja az császárt,

vagy ha azonba onnat megindúlt volna, egyebütt is, de oda siesen, valahol értheti lenni.

5. Istennek szent áldásából odaérkezvén, kapikihánkkal elsőben minden mostani ott való állapotokról beszéljen és azoknak igyekezzék jól végére menni, hogy magát annál alkalmasban tudhassa mindenhez alkalmaztatni.

6. Mindenekfelett azon igyekezzék, hogy az kajmekámtól mentől hamarébb audientiát kéressen, mely mikor neki megadatik és velle szemben leszen, mi neünkkel böcsülettel köszöntse és levelünket neki megadván, az mellett szóval számlálja eleiben ez dolgokat. Tudniillik: itéljük jól emlékezetiben lenni ő nagának az elmúlt üdőkben nekünk való írását hatalmas császárunk parancsolatjából, hogy bizonyos emberünket mindjára beküldendők Lengyelországban az hetmárhoz és értésére adnók hatalmas császárnak az békesség dolgából való kívánságát, honnat ha mi válaszuk jünne, arról is sietséggel tudósítanók ő nagát. Mi azért hatls császárunknak tartozó igaz hűségünk szerént mindjára bizonyos emberünket elbocsátottuk és az dolgokat az ő naga kívánsága szerént az hetmálynak tudására adtuk, az kitől csak mostan érkezvén meg szolgálunk, elmúlatni nem akartuk, hogy az válasz felől ő nagát mindjára ne tudósítsuk. És mivel úgy itéljük alkalmasbnak lenni, hogy az kik ott voltak azok közzül küldjünk ő nagához, magát bocsátottuk és az minemű választ nekünk levélben az hetmány írt, azt is ő nagának küldöttük, melyből ő naga bőségesen megértheti micsoda választ tegyen az ő hatalmassága kívánságira és magától is minden ott való állapotokról bizvást tudakozhatik.

7. Ezeket elsőben így eleiben számlálván, mit feleljen azokra és micsoda indulattal vegye ezeket, igyekezzék jól eszében venni és ha elsőben azt kezdené kérdeni, ha mást öregb embert küldöttünk volt-e valakit az hetmárhoz vagy csak magát, arra azt felelje, hogy küldöttünk volt mást is, de az öreg ember lévén és mostan érkezvén meg olyan messze útról, azt oda nem fárasztattuk, elégségesnek itélvén ötet arra, hogy általa ő nagának ez dolgokat értésére adjuk. Mely dologból mindazáltal azt eszébe vegye, hogy ha erről az vezír nem emlékezik, ő se szóljon semmit.

8. Tovább menvén az dologban, ha kívánja az vezér, hogy szóval is declarálja az hetmány resolútióját, mit értett volna abból tölle szóval: arra idején reá resummáljon és megolvasván jól az hetmány levelét, concipialja úgy az dolgokat, hogy adhassa az hetmány ratióit, főképpen az palánkok elhányása felől helyesen eleiben és szova mindenből az levéllel egyezzen, valami más változás szovában ne legyen.

9. Ezekután, ha az lengyelországi állapotokról kezd tudakozni, mit értett, mit hallott, mit látott volna oda? megmond-

hatja, hogy ő bizonyosan hallotta, hogy nagy hadi készülétek volna az lengyeleknek és hogy király is Muszkaországból visszatért volna, gyűlést hirdetvén országának mentől hamarabb, melynek napjáról ha tudakozik, azt mondja, hogy bizonyosan nem érthette, de úgy hallotta, hogy mentől hamarabb meg fog lenni. Azt is megjelentse, hogy ő úgy értette volna, német hadok is fog az lengyeleknek lenni. Egyebeket is ehhez való dolgokat, mentől illendőbben és alkotmányosban lehet, mindeneket úgy referáljon, és az muszkával való békességnek tractatusáról is mit értett, azt is megmondja, declarálván, hogy neki, az mint ott értette és eszében vehette az állapotokat, úgy kell megmondani mindeneket az igazság szerint, az minemő hűséggel és igazsággal mind magunk, mind pedig alattunkvalói ő hatalmasságának tartoznak.

10. Mikor mindezekről való beszélgetését az vezér velle elvégezi, jelentse meg azután azt is mi nevünkkel, hogy az mint ő nagának kívánsága szerint akartunk ebben az dologban cselekedni, igyekezvén hatalmas császárunkhoz való igaz hűségünket ebből is megjelenteni, ezután is azon igazsággal és szorgalmatossággal akarunk hatalmas császárunknak szolgálni. Ő nagától akarjuk azért érteni, ha kellessék-e ez dologban tovább fáradsunk, avagy csak ebben szükség hagynunk. Ha kelletik, nem akarunk semmiből megfogyatkozni hatls császárunk parancsolatjának: ha pedig nem is, mindenből az ő hatalmassága kegyes akaratjához alkalmaztatjuk magunkat.

11. Hogyha erre azt feleli, hogy nem kell tovább immár ebben fáradni, semmit többet ne szóljon az dologhoz, hanem csak abban hagyja, kérvén, hogy mentől hamarabb méltóztassék ő naga hozzánk visszbocsátani válaszsza. Ha pedig azt fogná mondani, hogy igen is kell fáradni, arra úgy feleljen, hogy immár az hetmánya magát miképpen resolválta, érti ő naga és eo quod nem lévén tovább való hatalma az királytól, ezután is egyebet nem fogna mondani, avagy magát különben nem resolválná, mivel Sahin agát is az királyhoz küldötte; hanem mi az királyhoz is elküldünk, ha ő hatalmassága parancsolja és ő naga kívánja és nem szánjuk költségünket, sem emberünknek fáradságokat hatls császárunk szolgálatjában.

12. Erre is mit feleljen és magát mint resolválja, igen jól reá vigyázzon és elméjében vegye, hogy nekünk igazán referálhassa és isten meghozván, mindenekről tudósíthasson.

13. Elvégezvén ezeket az kajmekámmal, azután Ibraim effendivel is szemben legyen és neki is declarálja az dolgokat, mind az szerint, miképpen az kajmekámnak, eszében vévén annak is szavait és az dolgokra való feleletit és azokat jól elméjében szedvén, hogy megjövén nekünk igazán referálhassa.

14. Azonképpen Murteza passával is és Abazával szemben

legyen, nekik is jelentvén mindazokat és eleikben számlálván, az mint illik és kívántatik az mostani ott való állapotokhoz képest, melyeket igen jól eszében vévén, azokhoz is alkalmaztassa mindenekből magát, mivel azok jobban megtanítják, miből mit kellésük követni.

15. Ezeket mind véghez vivén, azon legyen, hogy mentől hamarébb resolútiót vehessen és hozzánk sietséggel visszatérhessen. Minden ott való állapotoknak pedig minden szorgalmatosságával azon igyekezzék, hogy bizonyosan végére mehessen és isten meghozván, bennünket mindazokról igazán tudósíthasson.

16. Ezt is az többi között hátra nem hagyván, mind az kajmekámnak és az kiknek kívántatik, megjelentse, hogy köveiteinket innen elindítottuk, az mint azelőtt is ő magát az vezírt arról tudósítottuk, kiket ő útban is hagyott és semmit sem késvén, beérkeznek.

Ezeken kívül is mindenekből, melyekről instructiót neki nem adhattunk, magát úgy viselje, az mint hozzánk való hűsége és nekünk tartozó kötelessége tőlle kívánja, melyet az ott való állapotokhoz képest úgy is kövessen, hogy magához minden üdöbéli kegyelmességünket várhassa.

Hátlapján Rákóczy kezével: Szentpáli instructiója 20. Junii A. J. 1634.

(Minuta Rákóczy javításai.)

2. 1634. sept. 3.

Az portán való mostani internuntiuságomban mit tractáltanak legyen velem az vezérek, hul egyik, hul másik, arról memoriale.

1. Kérdették én tőlem kiváltképpen az kajmekám vezér, vagyon-e az lengyel nemzetnek kedve az békességhez, avagy csak színnel tractálja, üdöt akar mulattatni és azzal dolgát előbb vinni?

Én arra azt feleltem, hogy mi úgy vettük eszünkben s az mi kegmes urunkat is úgy informáltuk róla, hogy kedve vagyon az békességhez, sőt ez mostani motusnak is nem ők, hanem az hatalmas ozmanli nemzetség az oka, s minden ok nélkül felbon-tója az frigynek; az istent provocálják bizonyosságra s abban is bíznak, hogy ha semmi más úton nem complanáltathatnék is ez dolog, hanem fegyver által, őket, úgymint kik szentül tartói voltak az békességnek, az isten megsegíti.

2. Sabin agát ott értem volt-e Barban, úgy fogadták-e, mint hatalmas császár főkövetét, vagy csak mint internuntium, onnan mint bocsátták el, mennyi embert bocsáttak vele s ha egy nap öt-öt magyar mélyföldnyit ment, mennyi üdöre érkezhett az királyhoz; miért nem jött eddig meg, holott immár akkor (úgy mint

circa 3 praesentis) kilenczven napja elmúlt portáról indulásának ; Barban mennyit mulattam, onnan mikor indultam, mi oka ennyi késésünknek ?

Ezekre azt mondtam : Sahin aga előttem öt nappal ment volt el Barból, nem lehattunk szembe egymással. Az excipiálása igen úri módon s méltóságosan volt, mert maga főbbik szekerét, szebb lovait, nagy főembereit, háromezrenyi kozákokat (ennyi földet describáltam ott, mint ide Váradja) küldvén eleibe, úgy excipiáltatta, böcsületes szállásra vitette, onnan udvarában vitézése is azon módon méltóságosan volt, kétszer vendégelte, egyszer palotán, másszor az kertben, mivel Sahin aga régi barátja is volt az hetmáynak. Onnan elbocsátása böcsülettel volt, (mivel Sahin aga is és minden vele levők igen megadták, viselték az böcsületet, mert az moldvai követet sem engedte meg csak hogy azon szekér ablakában is vigyék) két főembere kísérte el. Noha szintén arról az útról nem voltam Smolinczka felé is, de alkalmason ítélem, ha annyi mélyföldet hadnak egy napra is, húsz napnál előbb Musquában nem jutott, onnan megjutása miért nem lehetett, sok okai lehetnek. Mert avagy Stolicza felé találta be a királt, ki még Smolinczkán túl 80 mélyföld s így semmit nem késett ; avagy ha útban idébb Lithvániában találta, az mint az lengyelek az király jövetelét egy szóval állatják, s nekem úgy tetszik, el is hitték, eligha az gyűlés meg nem várhatja vele, mert az lengyel király ezféle derekas állapotban ha szintén akarna is, talán nem szintén resolválhatná úgy magát, az mint az fényes porta kívánná, respublica híre nélkül. Barból (akkor) harmincegy napja indulásomnak és mivel Moldva felé semmi úton az tatárok miatt nem mehettem, okvetetlen Munkácsra kellett mennem jönnöm, ki tött akármely könnyen menni jönni százkilenczven magyar mélyföldet. Máramarusra azért nem mehettem, mert arról az útról praeterquam quod az tatár hír miatt felfutott orosz tolvajokkal azok az utak rakvák, a hó onnan még el nem ment volt, előttem is viselvén, immár mennyi főembere veszett el csak rövid idő alatt is az én kegmes uramnak az tolvajok miatt.

3. Ugyan jó-e az király vagy nem, megbékéllett-e az muszával ; ha meg nem békélhetett mit csinál, ki jó-e erre az expedi-tióra, vagy nem ?

Erre az, mint előbb is írák, azt mondám : hogy nekem úgy tetszik, hogy az király jövetelét úgy elhitték az lengyelek, hogy ugyan nem tetszik semmi kétségek benne lenni ; az muszával megbékélik ugyan nagy kárával is, sőt az mint igen titkon s belül érttettem, ha nem egyéb, még az titulását is (electus magnus dux Moschoviae) leteszi, mégis megbékélik, eddig el kellett válni. De ezt én igen bizonyosan érttettem s ugyan el is hittem, hogy vagy jött ki, vagy nem, vagy békélhetik meg az muszával, vagy nem,

de erre az expeditióra kijő az király, mert hatalmas császárnak Lengyelországra való menetelit utolsó veszedelemnek tartja, de az muszkával bír ezután is, ha most csak denfensivum bellumot kell fennhadni is.

4. Vagyon-e az lengyeleknek hadok? Erre azt mondtam, hogy senki nem mondja, hogy az lengyelnek hada nincs, mert vagyon, hallomás szerint ugyan soknak hallottam lenni, de az mint az én kegmés uram kímjei perlustrálhatták, ugyan számosan gyűlt az hetmány hada s gyűl mindennap is, mert a nagy urak, mind papok, secularusok, az hetmány requisitiójára ugyan aemulálják egymást (mindenfelől így értettük) s magok tartozásakon kívül is úgy fogadják az magokéból is az hadat.

5. Az hetmány körül vagyon e vitézlő nép, gyűl-e az hada, hova gyűl, az sánczot készítik-e, sánczban akarja-e megvárni hatalmas császár hadát, vagy mezőn megváni, hová rendelte derék táborát, hogy megvárjon s ha megvár, eddig miért nem szállított tábort, tudom-e? Németje leszen-e?

Erre így feleltem: hogy mikor minket az kegmés urunk Lengyelországban elbocsátott volt erre az követségre akarván abban is az fényes portának tartozó hűségét declarálni, semmit úgy meg nem hagyott volt, hogy felkeressük, tudakozzunk, mint ezeket az dolgokat s ez mellett mind kétfelől kémeket is bocsátott volt el, kikkel correspondentiánk lévén, az mint mindazoknak látások, hallásokból s mind magunkéból legjobban, igazban aránzhattuk, tudhattuk, úgy hoztuk meg s itt is hogy úgy referáljuk, megparancsolta ő naga kegyelmesen.

Egy szóval azért semminemű erő az hetmány körül nincs, s magának is, ha az tatár be nem ütött, kinek mindazáltal indulatját szintén akkor igen zengetik vala, Barban kell lenni, maga udvara népe, úgy mint egy néhány száz gyalogja s meg ennihány száz udvari solnera vagyon körüle, de azok is kevesenként járnak palotára. Az hada egész Pomerániától fogva lassan-lassan mind ereszkedik Podolia felé, immár az eléi érkezik vala, láttam; úgy itiltük, Kamenitz tájára fogja derék táborát szállítani, mert oda számtalan élést hordatott. A sánczot még nem készítette, csak úgy vagyon mint régen, úgy értettem, mind sánczczal s mezőre, az mennyiben érkezik, készen akar lenni, mert Kameniczbé sok ezer kapát vitetett, de mindazáltal, mivel ezek az maga derekas titkai, arányzás képpen kell ezekről csak szólnom, csak hogy az én kegmés uram parancsolatjának eleget akarok tennem. Hogy tábort nem szállított, az az oka, hogy Podolián semminemű fű nincs. Németjét értettem, hogy ezelőtt is volt magának is ennihány ezer; értettem, Pomeránia széléről is hoznak, ki határos Prussióval, valami újonnan fogadott német hadat, biztatják avval is magokat többi között, hogy a muszka gyalogja az királyhoz

állott is mind az több német és egyéb gyalogját most hoznák alá az Neperön, de azt én nem tudom.

6. Az lengyelek biztatják-e azért most magokat?

Arra azt mondtam: tudják azt ő nagyságok, az micsoda fel-fúalkodott, magának sokat ígérő, kevély nemzetség, biztatja igen, azt mondja, hogy ő soha sem fél az európai erőtől, mert az ázsiai most rá nem mehet; egyéb ehhez hasonló kérkedékeny szavok nem is méltó, hogy itt előhozassanak.

7. Az palánkokat, az kiket hatalmas császár földére építettek, elhányják-e vagy nem? az kozákokat megzabolázzák-e?

Erre azt mondtam egy szóval: az palánkokban semmit el nem akar vonyatni, mert azt mondja, hatalmas császár földén azokban egy sincs, ha ott volna, mindjárt felégettetné. Az kozákokat eddig is, az keresztény vérben sem kedvezvén abban azoknak, sok ölettekkel is mind igyekeztek megzabolázni, tudják, de az mit mostan is cselekedtek, az had hírére cselekedték, ezután és abban nem lenne hátramaradás, csak ő nagyságok is tartanák meg a szultán Szulimán végezését és tudnák inkább megzabolázni az kozákokat. De mindezekről mivel az fényes portának parancsolatjára kellett volna oda mennünk és választ is vennünk, hogy az én kegmes uram az fényes portához való tiszta igaz hűségét abban is megmutassa és Nagtok is ne csak az én szómat értse, hanem magoknak a lengyeleknek mi legyen a szívek ez dologban, az magok írásából, kit az én kegmes uramnak bíztaban írt, ily világosan az hetmány maga lássa, ihol az maga levelét is az én kegmes uram ő naga beküldte Nagtoknak.

8. Kérdé Murtéza s Zölfikár is azt: imez mi zabolázhatlan tatárinknak beütése felől micsoda itéletben vadnak, hatalmas császár akaratjának tartják-e? Én azt mondtam: ők mind úgy tudják. Arra azt mondák (még pedig legelsőben, nem vala még híre, hogy rosszul jártak), hogy megcsalatkoznak, mert az bizony hatalmas császárnak, sem az vezéreknek híre s akaratjából nincsen, az ő kozákokkal itilem egy hajóban eveznek ezek is. Hát az hetmány maga bocsátá-e Achirmanyra, Bucsákra az kozákokat? Én arra azt mondtam: maga tudja, de én előttem mentette magát, hogy nem ő akaratjából mentek ki, sőt 400 hajót tartóztatott meg erős fenyték alatt. Mondá a Zölfikár, ám két kapucsit elbocsátának, reméllem kedvetlen hírt visznek Kantemir passának az bolondságért.

Ezekben Kegmes uram némelyeket Zölfikárral is kérdettek tőlem, kinek minél illendőbbnek itilem, úgy igyekeztem felelni. Ezeknek utána instructióm szerint kérdvén, hogy ha Nagodnak ebben illik-e tovább fáradni? mindenekre, hogy választ tesznek ígérék.

Midőn Zölfikár elhozta volna az kajmekám levelét s előt-

tem megolvasta volna, két rendben is kívánván tölle annak világos magyarázatját, én nekem in summa így adá előmben, hogy az fényes porta az Nagod ez dologbali hűségés forgolódását jó néven veszi és hogy tovább is procedáljon benne, az akarhatja, csakhogy ezután az dolgot inkább siettesse és mindjárt küldjön be az hetmányhoz Moldua felől, mert Kamenitznál vagyon, intimálván az vajdának, hogy elkésértesse Nagod főemberét és írja meg (sőt ezen kajmekám levele páriáját is beküldheti Nagod). Mivel Sahin agának, sem más valami úrnak jövetele felől semmi hírek nem érkezett, 90 sőt immár száz napja is elmúlt Sahin aga elmenésének, nem lehet egyéb benne, hanem csak üdőt akarunk vontatni, mulattatni. Mutatja ugyan az hetmány, hogy így kellene s imígy kellene, comissáriusok által kellene complanáltatni, de hul az bizonyos dolog, hul az realitas, hatalmas császár utánok nem jár, vagyon injuriája, mert az sánczot lassan-lassan úgy viszik elébb-elébb, mint ők azokat az palánkokat. Mivel az békességért ő hatalmasságához folyamodtanak, ő hatalmassága sem idegen attól, bonis modis, de üdőt nem akarja elmúlatni, az hadnak is sok panaszát elunta, sok szenvedését szánja, meg kell hadait indítani, mindazáltal úgy értse nagod, hogy se nagyságodat se Sahin agát, hogy bele hadná, nem azért indítja hadait, hanem az üdőt nem akarja elmúlatni, az hadnak is sok panaszát elunta, sok szenvedését szánja, meg kell hadait indítani; mindazáltal úgy értse Nagod, hogy se Nagyságodat se Sahin agát, hogy bele hadná, nem azért indítja hadait, hanem az üdőt nem akarja elmúlatni, hogy sem békesség, sem bosszúállásra való alkalmatosság ne legyen, hanem valóságot mutasson az hetmány, ha mutat. Kérdém, mint kívánják, hogy mutasson? Azt mondá, avvagy Sahin agát úgy bocsássák, az mint kell, vagy valami urat, hogy elégséges legyen az tractára, avvagy az hetmány, ha plenipotentiája vagyon, maga tractáljon és a magok szeginységek nekik kell, lássa, mert az hadak menten mennek s ha mi esik, hatalmas császár oka ne legyen.

(Fogalmazvány Szentpáli által írva.)

1634. aug. — sept.

**Mikó Ferencz követsége a lengyelek ellen küldött sereg
vezéréhez.**

Mikó Ferencz, a régi és tapasztalt államférfi bizalmas küldetése volt elfordítani Erdélyről vagy esetleg enyhíteni a csatlakozás veszélyét s a lengyelek és törökök közt előmozdítani a kibékülést: feladat, melyet ő sikerrel oldott meg.

1. 1634. aug. 21.

Rákóczy György fejedelem Mikó Ferencznek

Követendő eljárására nézve útasításokat ír.

(Török-magyarokori Á. O. II. 205.)

2. 1634. aug. 21.

Illustrissime et celsissime princeps domine domine mihi clementissime.

Szombaton 12 órakor találtam Vásárheli Pált elől az Sárkány erdején, ki tudom Nagodhoz eddig odaérkezvén, az mit ő hallott, látott, arról tudósította is. Hidvégére érkezvén 2 órakorban Dimjén Ferenczet ott találtam, mivel egy néhány nap várákozván Törösvárán héjában, haza szekerezett volt. Brassai bíró igérvén arra magát, hogy neki, ha Kövért jó idején meghozták, tudósítja idején való eleiben érkezéséről, de ő maga az hírt magával hozza. Ottan én is ötöt postán oda küldvén, jókor érkezett oda, tudván, mi legyen instructiója Brassóban való bemenésről, ott való várakozásról magát ahoz tartsa, meghagytam. Én is tegnap ide jöttem; értvén itt létem, kívánta, hogy szemben lennénk, hogy egyikünknek is böcsületünk, az Nagodnak méltósága is fenn maradjon, udvarhoz való menésből. Az brassai bírónak közelb vala kerti az bolgárszeghi kapu előtt — valóban mentem és ő is oda sétált, ott lettünk szemben egymással. Imez amaz külső dolgokról egyik az másink részéről való kérdezkedésekről, ajánlván sok szóval ő, az ura minemű jóakarattal egykezik magát Nagodhoz viselni, csudálkozott azon az ura, hogy Nagod eddig is követet

nem bocsáta; azokra az mint illik, úgy feleltem; kért azon igen, keressek módot benne minél hamarább Nagodhoz való érkezésében, noha mint felebb is írtam keglis uram, tudom mi volt az Dimjén Ferencznek való parancsolat, de már az állapotokat látván, nem ítéltém illendőnek, hogy itt tovább tartóztathassa, ím ma az brassai bírák kocsiját rendeltettem alája, azon indul, annyival szekerem későbbben érkezhessék, ha úgy kell.

Ő úgy sietett volna, hogy ide sem akart jönni, hanem az velem való szembenlételt csinálta Demjén Ferencz praetextusának. Nem is lenne, úgy tetszik, illendő, kedve ellen való megtartóztatása itt, őtöt ilyen sietséggel expediálván. Ibraim bék itt vagyon, mivel az jó borra itt akadtak, azt ő igen szereti. Egynehány pohár bor után mikoron kérdezősködtem volna tőle, ha mit ért benne, mivel mennek, tudósítson az régi barátságért, azért is, hogy én előbb írhatnám meg Nagodnak, eleiben kell-e sietni az hadakkal, vagy csak szép lassan való várakozással együé való gyűlésével az hadaknak induljon Nagod. Ő ilyen választ tön: nem kell az hadaknak sietni, nem is kellnek az hadak, mert noha az békesség teljességgel végben még nem ment, de annak meglétele bizonyos csalhatatlanúl, sőt hogy az országot ne terhelje, hadakkal ne pusztítsák, mivel már nem kellenek, erről mondja, hogy visznek Nagodnak híreket, de hogy Nagod mind hatalmas császárhoz, az pasákhoz ménemű engedelmességgel, országához hasonlóképen nagy szeretettel viselje magát. Ezek így legyenek-e és szüből való izenete? az hadaknak elosztatása ezután válik meg. Az bizony dolog, hogy az Nagod hadainak nálok nagyobb volta sokképen vagyon, az mint lehetne. Ilyeneket beszéle az többi között: az pasának azt írták, vitték egynehány helyről, Nagod az Havason való útakra 16 ezer puskás gyalogokat szállított és Nagod nem akart császár segítségére menni, félt Nagod tőlök, ki miá az lengyelhez hajlott volna is. Erre is úgy feleltem, mint illett. Az kapucsi pasa is in publico mondá, hogy az urának oly híreket vittek, hogy Nagod kétségeskednék császár és utánavalók jóakarójában.

Mondám én neki: ha az én uram az végbeli törököknek szaván, magaviselésén megindult volna, hitelt adott volna, voltak onnan afféle szók, kit Nagodtól értsen bővebben, de tudván az én keglis uram hatls császároknak eleitől fogván az őket szeretőkhöz és az kik hozzájuk engedelmesek voltak nagy kegyelmességeket, azon meg nem indult, és szemével meglátja, azokat az dolgokat mind különben tapasztalja s több efféléket. Nagodat nem bántom sok olvasással, ha az Ibraim bék szavai igazak volnának és az alatt valami nem feküdnék, talám annál nagyobb szorgalmatossággal kellene Nagodnak mozgani, látnák, hogy Nagod mely készen volt, ha kellettett volna; mindazonáltal álljon az Nagod

bölcs ítéletin. Én ma Törösvárához megyek, onnat holnap úgy akarok menni, azután érkezhessen rejá Targovistára. Szombat előtt az táborban nem itélem, hogy érkezhessen, három lovunk betegedék az melegben el csak eddig is. Reménleném, addig megérkeznék Sahin aga is. Ibraim békét visszaviszem örömost tolmácsnak, de nem akara semmiképpen; ki legyen már? Nagod tudja. Nagodnak ennye ember együttlételeben gonoszakarója ne legyen-e, isten tudja, mással hogy ne beszéljen, attól nem ótal-mazhatja. Az Nagod bölcs prudentiája feltalálja, mit kellessék abban is tenni. Husain aga visszament Constantinápolyban, ha jó tolmácsom nem lesz, nagy akadály. Lovakat küldött vala az kőhalmi királybíró hetet is, de egyet sem találék jót, itt az szerint Háromszéken hallottam 6 szekeres herélt lovakot, az estve azért küldtem, egy óra alatt azzal is beérkeznek. Az mire érkezünk az Nagod jóvára szolgálni, igyekezünk. Az szent isten Nagodat éltesse szerencsésen sokáig, jó egészségben. In Brasso 21. Augusti 1634. 5 órakor reggel.

Nagodnak

alázatos híve
igaz szolgálja
Franciscus Miko m. p.

(Az egész Mikó írása.)

2. 1634. aug. 23.

Rákóczy fejedelem Mikónak.

Utásítja, hogy mivel mentse, hogy még eddig segélyt nem küldhetett.

(Török-magyarkori Á. O. II. 207.)

3. 1634. aug. 26.

Rákóczy fejedelem Mikó Ferencznek.

Utásítja, hogy sürgesse az engedélyt, hogy hadait leszállíthassa.

4. 1634. aug. 26.

Illustrissime princeps stb.

Barcsai Ákos uram által való kegyelmes parancsolatait alátosan elvévén, az mire az jó isten segélt, ügykezem minden tehetőségem szerint Nagodnak mind igazán hasznosan is szolgálni. Az vajdával való szembenlétem bizonyos okokra nézve elhalasztám, úgy ítélvén jobbnak, illendőbbnek mind az Nagod méltóságára nézve s mind az vajda bátorságosb állapotjára, kiről Barcsai uram Nagodat informálja. Mert az mely két dologért szembe

kellene lennem, mássa az passánál nem volt. Az kik voltak eddig is, azokkal beszéltem. Im esmét bővebb informatiót veszek, az mit ők érthetnek, de mi reánk nézőt nem veszem eszemben semmit tudnának egyebet, mit csak külső helyeken haszontalanul hallnak. Az másik dolgot, ha Barcsai uram el nem végezi, visszajövet jobb módomból lesz benne. Mindazáltal im az bán most jó hozzám, általa intimálom voltaképen. Sahin aga még is nincsen és semmi bizonyos hírek felőle, hanem az, mint Nagod informált, Anneiban oda érvén, ha addig nem jó, tudósítom. Ezek csak ötöt várják nagy reménységgel. Egy böcsületes szolgát küldtem volt el elől az szerdárhoz, az Nagod tekintetjért nagy szeretettel látta, levelet íratott, hogy kedvesen vár, im az is most érkezék vissza ide. Holnap isten áldomásából idején benn leszek, és az mit az üdő hoz, az Nagod parancsolataiban járunk el. Engedje isten Nagodnak, hazánkunk szolgálhassunk hasznossan, mehesünk Nagod személye eleiben örvendetes állapottal, Nagodat találjuk igen jó egészséggben. Írám Bukurest 26. Aug. 1634.

Illmo Cels^{nis}

servus humillimus
et fidelis
Franciscus Miko. m. p.

Külczm: Illustrissimo et celsissimo regni Tranniae principi etc. domino mihi elementissimo.

Rólcóczy kezével: 3. Septembris 1634. Ákos.

Más kézzel: 26. Augusti 1634. Mikó uram Bukarestről.

5. 1634. aug. 28.

Rólcóczy fejedelem Mikó Ferencznek.

Utastija, hogy igyekezzék rávenni a lengyel követet, hogy a békét ne a szultánnal, hanem a kajmekámmal tractálja.

(Török-magyarkori Á. O. II. 214.)

6. 1634. aug. 30.

Az úristen ő felsége minden idvösséges jókkal áldja meg Kegyelmedet.

Az mint Kegyelmednek Markótól megirtuk vala, im azokról tudósítjuk is Kegyelmedet, elébb mánál el nem küldhettük, mert el nem készéthették; álljon az Kegyelmed hűségén, industriáján, mint kelljen ebben magát hasznosan az mi részünkre viselni. Az havasali vajdának az dolgot szükség késedelem nélkül értésére adni Kegyelmednek és tanácsával is segéteni, ne essék nyavalyás

veszedelemben és nyomorúságban. Belléni Jánostól Kegyelmednek szóval is izentünk, egy kevés pénzt is adtunk neki; ha jó lovat tanálna s fel nem érné az pénzzel s maradna, adja oda Kegyelmed; az vajda is még 6600 arannyal volna adós; intse Kegyelmed, contentáljon róla; ne kellessék hitleveleket sem eleiben terjesztenünk az nagy embereknek. Itt mi, istennek hála, még eddig békével, tífirhető állapattal voltunk, sem új híreink nincsenek. Adja isten, Kegyelmedet lássuk szerencsés egészségben. Datum in castris Szász-Sebes positus. 30. die Augusti Ao 1634. reggel 8 órakor.

G. Rákócy m. p.

Kívül más írás: Belléni uram. 3. Septembris.

Külső cím: Spectabili ac. magnifico Francisco Mikó de Hidvégh, camerario, thesaurario et intimo consiliario, ad illustrissimum, exercitus Turcici contra Polonos generalem legato nostro, sediumque Siculicalium Csik Gyergyó et Kászon capitaneo supremo etc. Fideli nobis syncere dilecto.

(Az egész levél — a külső címet kivéve — R. Gy. fejedelem írása.)

7. 1634. sept. 4.

Rákóczy fejedelem Mikó Ferenchezek.

Válasz a fennebbi levélre. Zólyomi Székely Mózes dolgában utasításokat küld.

(Török-magyarkori Á. O. II. 218.)

8. 1634. sept. 14.

Illustrissime et celsissime princeps domine domine mihi clementissime.

Az lengyel követnek ide érkezésével röviden írtam vala Nagodnak kegmes uram egy levelet (ígérvén magamot arra, hogy két-három nap alatt újabban írnék) az portáról jött brassai postától. Hogy eddig nem írtam derekasban, oka az, vártam, bizonyost írassak mind az itt való dolgokról és az portáról is, ha mik ez mostani állapathoz érkeznek. Az lengyel követ azért ide érkezvén, mivel Sahin aga derekasban dolgát végben vitte volt az két dolgon kívül, ki instructiójának két utolsóbb punctja. Minekelőtte ide érkezett, eleiben írtam vala az Nagod parancsolatja szerint, kit nekem írt vala, hogy az mi dolgunkat ne urgeálja. Ide érkezvén s vele szemben lévén, maga adván rejá alkalmatosságot az vezér, viszont szóval is emlékeztem, megköszönvén mind az királynak s mind az respublicáknak Nagodhoz és szegény ha-

zánkhoz abban megmutatott jóakarátját. De mivel abban több akadált szerezhetnek, mint hasznót, ne urgeálja és minthogy az követnek ide érkezése előtt azokat az conditiókat ide hozták, lehetetlen, hogy emlékezetben ne legyen, úgy formálja az Erdélyre nézendő dolgot, hogy az conditiók közé akkor is sem Nagod sem az országra nézve ők azt nem urgeálták, hanem csak magokra nézve, holott szomszédok lévén, Erdély felől is őköt találhatná veszedelem. Ebben így is procedált az követ. Erről pedig mihelt az Nagod információját vettük vala, tudván, hogy Sahin aga is nem praetermittálta, hanem mindazokról informálta az vezért, mi is nem múltattuk el, hanem arról emlékeztünk az vezérnek, hogy Nagod úgy tudósíttatik némely jóakarói által, nem tudhatja, mi okokból az mostani békességsínálásban Erdélyországát is és az két Oláhországot elegyíteni akarják az lengyelek, ki Nagodnak sem az országnak hírével nincsen és abból ne akadályozzanak s mi reánk semmi gondjok ne legyen, mert mi majd száz esztendő-től fogva hatalmas császár ótalma alatt lévén, nem más ótalma-zott minket és senki ótalma alá is magunkot nem adtuk. Most is ők viseljenek gondot az magok dolgára, az Nagod és mi országunk dolgát ne igazgassák, mi magunkra gondot viselünk. Erre az vezér azt felelte vala, az ő füleiben effélét és többeket is eleget hoztak, de ő az ő füle mellől elbocsátá, csak Nagod és az ország viselje igazsággal magát, mint azelőtt; erről az előbb való levelemben az mint emlékezem, eddig írtam is vala. Az Oláhországok dolga is abban állott meg, hogy ha az régi békességsínálásokban (mint-hogy azon fundál az lengyel követ) be volt írva Moldua, ezután is írássék be és az molduai vajdák, kik commendáltak az lengyelektől, tekéntet legyen arra. Így azért az mi dolgunkat tovább, sem az oláhokét ennél tovább nem urgeálta. Az utolsó conditiót is elhagyták, mert ez az válasz arról is, hogy Zkidernél volna az persa is, egy darab tenérni földet oda nem adnak. Eszerént mindenek általmentek s megalkudtak itt ezképen az éjjel postán tudósította az követ az hatmánt.

Az persát is az Sahin aga információjával innét tudósítván az vezér, tegnapelőtt estve érkezék meg az válasz. Tegnap nagy dírvánt tartott az vezér, az lengyel követet is felvitetvén. Az portáról is úgy jött meg az válasz, valamint feljebb íram, az szerént császár is acceptálja az békességet. Immár csak kívántatik az executiója, mert az lengyel követ, noha először tudósítja az hatmánt, de ott is nem kételkedik benne, hogy akadály legyen. Császár erős parancsolatot küldött Kantamerinnak, hogy felkeljen és az tatárok közül kijőjön, egy jó arashikot adnak neki, kiből holtig éljen, az több tatárság menjen által Krimben. Ha szót fogadnak jó, ha nem, ezen hadak havaselvei, molduai, erdéli hadakat viszik reá és levágatják őköt s ha az tatár által nem megyen szépen, én úgy látom kegle

uram onnat is hadat kezdnek kérni, noha nekem erről az passa nem szólott, hanem másoktól értém. Az tatár pedig, bizonyos dolog, oda nehezen megyen, mert ezek az jó földet itt megszokván, meg is kazdagottak, ott Krimben már tatár az ő földét ezeknek nem adja. Viszont az lengyel azon is suspicálkodik ez specificált hadak ha bátor az tatárra indul is, nekik nehezen bihetni és ők sok gondolkodásban lehetvén, az ő hadok is ne kezdjen alább mozogni, valami ne interveniáljon az hadaknak oda felé való indulásában. Így az tatár ha szép szóval, császár parancsolatjával el nem megyen, fegyverrel való általúzásben elég akadált látok. Már elvitték tegnap a császár hattiserifjét, azaz legkéményb parancsolatját. En innét magunkot eddig talám expediáltathattam volna, meg is únván az itt való alkalmatlanságokat, de vártam valamelyik levelemre választ s mind eddig is nem jött semmi. Viszont várakozván Sahin agára is, mert bizonyoson beszéli ő és amaz tót Katerai Nicola, hogy Nagod mivel offerálta az lengyelnek magát, várnám érkezését, hogy mind az vezér szívéből, ha ő megjövetelinél ott valamit affélét szerzene, eradicaljuk s magát is csendesítsük. Mivel az vezér is kért azon, hogy várjam meg és megérkezvén ő, az lengyel követet tőle expediálván be, engem is úgy bocsát el. Nyolcz nap alatt még ha megérkezik, Sahin aga előbb nem, mindezekről még egy hét alatt Nagod engem informálhat és ha tetszenék, talám valami ajándékcocsa is kellene Sahin agának, ő előbb megyen be az vezérnél, ne tenne szavával akadályt. Mert az vezér be nem megyen, míg az tatár dolga el nem válik. Az moldvai vajda, elhiggye Nagod, egy tökéletlen, kevély ember, nem jóakarónk, tökéletesen higgye Nagod. Murat passa itt vagyon, Nagod híre nélkül nem akartam eddig beszélni vele, régi ismerőm, talám nem ártana, ha Nagod parancsolna reconciliálni. Az vezérnek szablyát, kaptánt hoznak, bizonyoson beszélnek, ez leszen az fővezér. Juszuf agával Székely Mojzesnek egy szolgája ment be, most ő szolgája, meg vissza akar vele menni, Nagod viseltessen gondot, talám annak nem kellene lenni. Lovak felől Beléni uramtól írtam, látta, itt micso-dás lovak vagynak, mint az alábbvalója az Nagod lovainak olyant találni, jót, szépet, épet itt szűkön. Isten Nagodat szerencsésen tartsa, éltesse egészségben. In Girgio 14. Septembris 1634.

Illustrissimae Celsitudinis

servus humillimus

et fidelis

Franciscus Miko m. p.

Külszlm : Illustrissimo et celsissimo regni Transilvaniae principi domino mihi elementissimo.

Rákóczy kezével : 17. die Septembris 1684. in castris Szász-Sebes estve 8 órakor Mikó uram szolgája Kapronczai hozta.

Más kézzel : 14. Septembris 1684. Mikó uram az török táborból.

(Az egész Mikó írása.)

9. 1634. szept.

Tegnap levelemet el nem küldhetők, mivel az passa levelét csak most hozák kezemhez, annak megfordításának munkája alatt érkezék Marko 8. óra tájban az Nagod levelével, kiben parancsol, hogy az tatárok állapotjáról még is tudósítsam, kiről én immár Nagodnak írtam. Az passának is minden reménysége az, fegyverre nem megyen az dolog, csak Kantamerin közikből kijőjön, azok általköltöznek. De maga Kantamerin, az ki tudját igen szeme előtt viseli, fél, de kételen vele. Inkább mégis az török kézben akar esni, mint az khám kezében, ki régen megölette volna, ha kézre vehette volna. Sahin agának az havaselyi pénzadásból kevés reménységem, nekem bizony kegmes uram, itt csak száz tallérom is nincsen. Én otthon is keveset hagytam, ha volna is, én eddig is magamnak itt lovat vettem volna, mert magamnak drágán találnék nekem ilyen kicsin embernek való lovat. Im most is akarnék venni, de nem akarják háromszáz arany alól, viszont egy molduai paripámot, kit feljebb böcsülék kétszáz tallérnál adni, nekem bizony arany nál egyéb pénz nincsen kegmes uram, mert én jó szível adnék. Murat pasával az szerént beszélek, mint Nagod írja, magamtól is meg tudom gondolni, nem Nagod neve alatt kell oda mennem, én régen, szegény legény korában is ismertem. Az tábor el nem oszlásáról írtam Nagodnak, egy néhány napig mégis az passa fenlételét Nagodra nézve kíván. Ha Nagyságodnak, tanácsinak is tetszik, hogy ezeknek is eleget tenne, nekem így látszanék, jőne Fogarasban udvari és fizetett népével sátorok alatt, onnat Bárczában, az vármegyéket bocsátaná el. Bizonyos számú uramék főembereken kívül Háromszék (Csik is ha kell) jőne Nagod mellé, azokból ugyan telik annyé s több is mint az vármegye, minden élne úgy ne pusztulna az föld. Azonban itt az dolog elvégeződik; hiszem tudom, most Nagod megfizetett udvari és mezeti hadainak, élne pénzén, mindazáltal álljon úgy, mint Nagod akarta még. Ha az tatárok ellen had kellene, kit én is nem hittem s nem is hihetek, mert azokat fenyegették vélünk, azért fenyegetik, most is ijesztik, mint keresztyénekkal. Az két Oláhország is úgy értem, kiverhetné azokat. De azért ha annak úgy kellene lenni, csodálom, az ki csak akadált is gondol abban, mert hová nézzen az az jó akaró uram, én is elérkezem oda, de csak héjában kegmes uram, mert míg isten az ő

hatalmak alatt ebben az állapotban akar tartani, patientia et obedientia nobis etc. Arról én Nagodat tudósítanám, de nem hiszem, hogy kellessék. Az passa ide az lengyel követet nem várja, hanem az mint íram, dolgát végezvén, ő is besiet. Az molduai dologról is írtam, ha az lengyel is támogatja, mivel nálok is unalmas az portán, nem itt leszen az Nagod követinek abban jó módja. Itt is azért praeparálják ennek az mennyében lehet elméjét, mint tegnap el is kezdtük mind mi s mind az lengyel. Markót itt marasztom egynehány nap, kitől ha kell írassak. 21. Septembris 10. órakor reggel.

Kegmes uram majd minden levelében ír lónézés felől; ha találnék is kegmes uram, mivel vennék? mert hiszem Barcsai és Pap Márton uram rajta czepele az vajdán, hogy tudjon az is ilyen állapotjában eleget tenni? itt képtelen drága, az ki valamire való ló, félni is kell elrejtett bénaságtól, mert én csodálom, az sok kénozás miá hogy itt egy ló is éppen megmarad. Erről is írtam Nagodnak már egynehányszor.

A levél másik lapja alján megjegyezve. Markó hozta levélre.

Czíme külön papíron: Illustrissimo et celsissimo regni Transilvaniae principi etc. domino mihi clementissimo.

Rákóczy kezével: 25. Septembris 1634. reggel 9 órakor in castris.

Más kezekkel: Az öreg u. való dolog sopiáltassék. Mikó uram. 9. Februarii 1635. assignata in Fogaras.

(Az egész Mikó írása.)

1634. szept.

Horvát István követsége a budai basához.

Horvát Istvánt lóvásárlás ürügye alatt a budai basához biztos hírek szerzéseért küldte Rákóczy, ki azon körülményből hogy a törökök az eredeti tervtől eltérőleg az erdélyi határhoz közel kötik a hidat a Dunán, ellenséges támadástól tartott. Ugy hitte, hogy ha csakugyan ellene vagy Magyarország ellen készül valami, a budai vezér útján megtudhatja. Horvát István eljárásának eredményéről nem tudunk semmit — de tény, hogy Rákóczy aggodalma ez úttal nem bírt alappal.

1634. szept. 4.

A Horvát Istvánnak adott memoriále.

(Török-magyarkori Á. O. II. 221.)

1635. febr. — márcz.

Tholdalagi Mihály követsége.

Az 1634-iki Szent-Demeter-napi adót 1635. febr. elején indítá útnak Rákóczy. A főkövet Tholdalagi Mihály volt s az új kapitánya Sebesi Boldizsár ő vele ment be. Még a portán volt, midőn Hágai Kornéltól levél érkezett Rákóczyhoz, melylyel rá akarta bírni, hogy a szövetségesek mellett fogjon fegyvert — s csatolja hadait a budai basához. Rákóczy élesen felszólalt e terv ellen s Tholdalagit annak megghusítására utasítá.

Tholdalagival Juszuf aga is bejött Erdélybe, titkon leveleket hozván magával Székely Mózesstől, melyekkel Rákóczy ellen izgatott. Tholdalagi Juszuf ez eljárása ellen erőlyesen felszólalt, melyet mint e tárgyalások kiegészítőjét hasonlag közlünk.

1. 1635. márcz. 10.

Az úr ő fölsége minden idvösséges jókkal áldja meg Kegyelmedet.

(Megjelent török-magyarkori Államokmánytár II. k. 332. köv. 1.)

Datum in civitate Meggyes 10 die Martii anno 1635.

G. Rákóczy m. p.

Hátirat: 1635. 30. Martii sunt exhibitae Constantinopoli per cursorem Marko.

Külczim: Generoso Michaeli Tholdalaghy de Ercse, sedis Siculicallis Marus supremo capitaneo, consiliaris ac ad portam Ottomanicam hoc tempore praecipuo ablegato nostro etc.

(Eredetije a külczim kivételével a fejedelem írása.)

Melléklet:

1635. márcz.

Magno cum desiderio adventum magnifici domini Michaelis Tholdalaghi a longo tempore expectavi, quem cum huc appulerit

in quocunque negotio, quod ipsi a Serenitate Vestra demandatum erit, opera et consilio meo adiuvere non intermittam. Longior ista mora, ob varia, quae expeditionem distulerant, impedimenta et subsequentem hiemis nimiam asperitatem vereor, ne occasionem nobis eripiat ardua, quae nunc Ottomannicum imperium et securitatem regni Tranniae concernunt, negotia cum potentissimo hoc imperatore tractandi, cum maiestas sua intra quindecim dies cum exercitu in Asiam trajicere et ibidem castra metari, et quarto post festum Bairami die ulterius progredi constituerit adeo, ut legatus Serenitatis Vestrae nisi intra paucos dies adveniat, omnes vezirios atque ministros inter armorum strepitus versantes et belli negotiis implicitos inventurus.

Ego cum Murtaza passa negotium istud iam diu tractassem, nisi in dies adventum domini Tholdalaghi expectassem; nunc tamen cum videam nos intra exigui temporis angustias includi, brevi, volente deo, pro communi beneficio tentaturus sum, an ne consultum videatur, ut passa Budensis hac aestate castra quoque sua mandato excelsae portae extra Budam metetur, et simul cum Serenitate Vestra utriusque ¹⁾ (*sic*) securitati invigilet, cum ipsamet hoc svadeat et inbeat prudentia, ut quotiescunque potens aliquis vicinus exercitum colligit, alii quoque vicini arma capiant, ne imparati opprimantur.

Venit huc ante aliquot menses ex aula Moscovitica magnificus dominus Jacobus Roussellus, qui cum ad Serenitatem Vestram proficisci vellet, sinistra Sulficarii siauzii accusatione a domino chahimachamo impeditus et hactenus hic detentus fuit. Agens caesaris Ferdinandi id procul dubio donis suis apud vafrum et perfidum hominem impetravit, metuens, ne praenominatus dnus Roussellus vir perspicax et acerrimi ingenii atque multarum rerum peritissimus arcana eorum, quae in consiliis caesaris reliquorumque regum et principum factioni Austriacae addictorum tractantur, Serenitati Vestrae revellare velit. Non inconsultum mihi videtur, si eodem dno legato Tholdalaghio quam celerrime iniunget, ut dimissionem dni Rousselli una mecum apud d. chahimachamum procuret. Confido adventum illius viri, quem optime erga Serenitatem Vestram affectum esse novi, non ingratum ne[c] inutilem fore.

Jegyzet. A levelet Hágai Kornél írta Rákóczynek.

(Másolat.)

2. 1635. j u n. 27.

Sok köszönetemnek stb. ajánlása után stb.

Szívem szerént akartam volna hogy Kegyelmednek más jobb dologról írhattam volna, hogynem mint az mely dologról

¹⁾ talán *utrinque*.

ugyan kényszerítetém írni. Istennek áldott legyen szent neve, immár kenyeremnek nagyobb részét tisztességgel megettem, gyermeki állapotomat és mind fiúságomat elmúlattam, vénségemet tiszta orczával értem, most immár mikor vénségemet is böcsülettel akarnám viselnem, testemet is ügyremélleném koporsóban vinnem, nagy lelkem fájdalmára véletlenül érkezék gyalázatom Kegyelmed miatt, melyet Kegyelmedtől semmiképen nem reméltem, nem hittem volna hogy valaha rajtam megtörténjék. Emlekezhetik Kegyelmed arra, hogy immár sok esztendőktől fogva az mióta én Kegyelmedet ismerem, Kegyelmedhez mindenkor jóakarattal voltam, nemcsak szóval hanem cselekedettel is, kit jól tudsz uram, mert sokszor kenyeret adtam, szerettem kezeden, kiről isten s magad vagy uram bizonságom; azt pedig az jó akaratot, szolgálatot nem egyébért cselekedtem, hanem csak azért, hogy azt hittem, hogy hatalmas császáruknak és az én kegyelmes uramnak is ő nagyságának Kegyelmed igaz híve és másképen is tökéletes jámbor ember legyen, kit ugyan úgy is tapasztaltam volt meg; de most utoljára magának is ilyen vénséges idejében, nekem is ennyi vénségemben nagy változást talállok Kegyelmedben, ki miatt az én személyem is mind az uram ő nagysága, mind az ország és nemzetem előtt nagy szégyenbe és kétségbe juthat, kiért jobb lött volna hogy soha ne láttam, ne ismertem volna Kegyelmedet, hogysem mint ez történt volna Kegyelmed miatt rajtam. Bizván én az Kegyelmed tökéletes igazságában, mind ő nagysága, az én kegyelmes uram, mind az egész ország és nemzetem előtt Kegyelmedet dicsírtem, magasztaltam, jó nevét, jámborságát, tökéletes igaz hívségét hirdetem és mindenekben mindenik előtt Kegyelmed felől feleltem; mostan pedig Kegyelmed, én elhittem mert ugyanis inkább kell hatalmas császáruknak és az vezéreknek szavoknak írásoknak hinni, hogy nem mint másnak akárkinek is, hogy mind hatalmas császáruknak és az vezéreknek hírek akaratjuk nélkül Kegyelmed azt cselekedte, hogy az én kegyelmes uramnak ő nagyságának és mind hatalmas császáruknak nyilván való árulójának titkon ide be leveleit hozta és azzal itt országunkban zűrzavart, háborúságot összeveszést akart indítani szerzeni, nem gondolván azt meg, hogy hatalmas császáruknak méltóságos menyét-kaftánja volt Kegyelmed kezénél és szájában ő hatalmassága követsége, másfelől olyan álnak praktikát a mellett a nagy követség mellett indított, az árulóknak hamis követségét, leveleket hordozta, kiosztotta és az híveket ha lehetett volna, hitetlenekké tette volna, kivel uram nemcsak az magad vénségét és az én tiszta orczámat rútítottad uram meg, hanem isten oltalmazzon attól hogy úgy lenne, de még hatalmas császáruk követségét, írását, náméját láttatik hogy megrútítottad; noha mi, hatalmas császáruk igaz

hívei, tudjuk hogy onnan belől nem volt arra adatott szabadság, hogy azt az rossz, rút és gyalázatos követséget hordozza. Kegyelmed hatalmas császárunk igaz méltóságos követsége mellett; de mások a kikhez szokott járni-menni hatalmas császárunk követsége, ezután ez cselekedetted miatt uram mind kétségeskednének talám mindenekre, hogy minden onnan belől hozzájok ment követségek alatt ezféle hamis practica és szín alatt való követség vagon. Im az én kegyelmes uram ő nagysága és az ország az én szómra oly hitelt adott vala Kegyelmednek hogy mind hatalmas császárunknak és az kaimekámnek ő nagyságának szóló leveleit nem bízák másra, hanem Kegyelmed kezében adák, mint magok követének, az mellett szép költséget, ajándékot adának Kegyelmednek külön-külön mind az ország és ő nagysága az fejedelem; de mint járnak vele, az hol jót reméllettek, igazságot hittek, gonoszt találának, hamisságot tapasztalának. Ezután nekem is mint higgyenek, vagy az mostani kétséget felőlem mint vessék ki elméjékből, nem tudom, mivel együtt egy követségben jártunk Kegyelmeddel az rossz dolgon kívül. Egyéb módját nem gondolhatom, hanem az én igazságomnak s az Kegyelmed gonosz cselekedetinek ki kell mutatódni és az véteknek meg is kell büntetődni s úgy állhat helyben az én tisztességem is. Bezzeg uram az mit mások felől mondottál nekem sokszor, mind magában találattók fel az az rossz dolog. Gondold meg uram, mint lehet az dolog; ha azoknak az árulóknak leveleit, kiket Kegyelmed hozott ki, beviszik s Kegyelmednek szeme előtt adják be ő nagyságának az kaimekámnek, akkor leszen az Kegyelmed vénségének, fejár szakálának gyalázatja; úgy is kell lenni, mert nem lehet, hogy az én böcsületem is, ki Kegyelmed miatt megsértődött, helyben állapodhassék különben. Hol uram az hűt? hol az tisztesség? az só és kenyér és sok szép tallérok s egyebek kiket megött és felvött Kegyelmed? azok verik meg Kegyelmedet, hogy méltatlanul vötte el Kegyelmed. Én egyebet nem tudok nagy lelkem fájdalom miatt írni, hanem csak azt hogy vétked szerént fizessen az isten jó uram mind az méltatlanul elvött jó hírért s mind az én rám hozott nagy gyalázatért, ki mindenekben feleltem Kegyelmed felől mindenek előtt és mindenütt; most hazugságban hagyott Kegyelmed ezzel az cselekedettel. Im szépen jártál uram, hogy az jámborokot is árulóknak tudtad lenni és az árulók leveleit az jámboroknak adtad és az latroktól hozott gonosz követséget azoknak hirdtetted; azok az Kegyelmed gyalázatjára bizony fel sem szakasztották az levelet, hanem postán küldték ő nagyságának az én kegyelmes uramnak. Az isten hatalmas császárunkat éltesse s mind az vezéreket, mert onnan semmi bántódás nincsen, hanem az ilyen magahaszna-kereső emberektől vannak az ilyen bántódások, kik, ha valami gyenge elméjű fejedelmet találának

az állapotok, nem lett volna csuda, ha változás lenne dolgokban is; de istennek hála, ő nagyságának nem oly lágy hajlandó szíve vagy on s mi is ő nagyságának, kik magával együtt hatalmas császárunknak igaz hívei vagyunk, ő nagysága az mi kegyelmes urunk mellett lakunk gyakrabban. Én mégis ki Kegyelmeddel sok söt kenyeret öttem, egy szolgálatban sokszor voltam, noha az én böcsületemnek helyben állásáért búsulnom kell, de mégis az magad javára azt adom uram tanácsúl, hogy az magad talpából vedd ki az töviset, hadd fájjon másnak is feje belé és az kik erre vitték Kegyelmedet, azoknak dolgokat igen igazán jelentse ki mindenképen; talám úgy jobb leszen Kegyelmednek minden állapotjának megmaradására; mert én elhittem hogy az kajmekám ő nagysága bánni fogja ezt, az ki nem ezért küldte volt ki Kegyelmedet s az maga szép böcsületiért megtudakozza az dolgot s meg is bünteti Kegyelmedet érte. Isten tartsa meg Kegyelmedet. Irtam Gyulafejevárott, 27. napján Szent-János havának, az mi számlálásunk szerént 1635. esztendőben.

Az ki kegyelmednek igen régi barátja jóakarója volt

Tholdalaghy Mihály írta m. p.

Kivülről: Anno domini 1635. die 27. Junii, paria litterarum gen. domini Michaëlis Tholdalaghi ad Jussuff agam datarum Albac Juliac.

(Egyk. más.)

1635. j u l.—a u g.

Szentpáli István követsége a portára.

Juszuf aga távozása után a brassai bíró beküldte Rákóczynek Székely Mózes azon levelét, melylyel őt pártjára igyekezett téríteni, s melyet Juszuf kézbesített neki. Ennek következtében Rákóczy Szentpáli Istvánt a portára küldte, hogy Juszuf és Székely ellen elégtételt kérjen.

1. 1635. jun.

Rákóczy levele a kajmekámhoz, melyben Juszuf pasa áruló eljárása ellen elégtételt kér.

Török-magyarkori Á. O. II. 241. 1.

2. 1635. j u l. 27.

Életemig való szolgálatomat ajánlom Nagodnak, mint kgl's uramnak; látogassa az úristen Nagodat minden idvességes jókkal s boldogsággal, bizodalommal, tartsa meg békességben országában jámbor igaz híveivel.

Az mint Nagodnak az Szávától írott levelemben jelentettem vala, 11. Julii estig várakozám Bukuresten az ujonnan jövő postára, ki addig el nem érkezvén, mivel Nagod szóval is parancsolá kgl'sen, hogy elsiessenek, nem merék tovább várakozni, hanem megindulván, 19. praesentis érkeztem be, várván ezenközben mind az útban, s mind pedig ittben az postát. Minthogy harmadnapig, úgymint csütörtökön, pénteken, szombaton délutánig nem leheté audientíám, Kovács Péter osztán vasárnap érkezék be. Akartam volna, ha előbb érkezett volna Kovács Péter, hogy Juszuf agával úgy procedálhattunk volna, az mint Nagodnak tetszett, hogy inkább megnyughatott volna Nagod benne. De mihelyt én beérkezém, mindjárt eszemben vóm én azt, hogy az Ákos uramnak tött fogadásának hogy eleget tegyen, nincs neki abban módja; megkötték annak az végét. Mert beérkezésem előtt nyolczad nappal jutván haza Juszuf aga, mint járt ő az levelekkel, megmondta Sebessi uramnak. Megmondta azt is, hogy azt sem tudja, mely órában ittben dobban Ákos uram, az melyet ő magára

várván, beérkezésem előtt harmadnappal némává tölte magát s ma is úgy vagyok, kit mi egyáltalában el nem hihetünk, mert fenn is ballag, integet hummit s imigy-amúgy babog is s eszik is, guttaütés sincs rajta, hanem csak megtekerték az fülét az árulónak. Hogy Kovács Péter beérkezék mind az előtt s mind azután, sokképpen próbálta azt Sebessi uram, hogy szót vehessen ki belőle s magam is, de soha semmire nem mene, kiről isten kivívén, Nagodat tudósíthatom alázatosan. Látván osztán kgl's uram, hogy semmire nem megyen, az levél fordítását beadattuk, s beadtam az ottkinn való fordítást is. Mindeniket elolvastatá egymás után, az ottkin valót a maga secretariussával; az mellett valamivel jobban s helyesben lehetett, mi is minden dolgokkal vádoltuk mind az agát, s mind az árulókat. Elég csifut gidit hánya rá kgl's uram az vezér, s akkor azt fogadá, hogy mindjárt Rodusban küldi Székel Mózeset s az agára is gondja leszen. Meg akarom vala írni Nagodnak, de tudván az itt való állapotoknak kétséges kimenetelit, halasztok.

Tegnapelőtt harmadszor levén audientiánk, előttünk küldé el egy csauszt Mózeshez az levéllel; ő írása-é, ő dolga-é, mit felelt rá? fogadá akkor, hogy az csausz megérkezvén, derék válasszunk leszen. Tegnap ikindi után lön az negyedik audientiánk. Nem tagadta meg Móses, azt izente: ő írása, s ő dolga. Azt mondá az vezér, módja nincsen benne, hogy más büntetések legyen hatalmas császár híre nélkül, mivel elmenetelekorán itt maradt, hanem mindjárt az jediculában viteti másod vagy harmad magával s megírja császárnak s az ő hatalmassága dispositiója rajta. Az több szolgálai mindjárt elmenjenek ördögben, mert az gályára hányatja őket. Az agát, immár él-é hal-é, megvárja; nem megyen el az is vele, ha okát nem adhatja. Magunk előtt parancsolatot íratván s az csauszt is expediálván s mi is annak alafát ígírvén, most érte nagyon a csausz.

Sokat kellene írnom, de most kgl's uram nem írok; kibalagok magam is, az mint lehet, mert mind elveszte az tenger szele bennünket. Soha utat ilyen rossz egészséggel nem jártam. Holnapra fogadá az vezér, hogy elkészülnek az levelek, osztán elbocsát.

Az héliést megvötte volt Sebessi uram 1000. talléron. Nem kell az kieneső; bizony valóban igyekezik, látom, rajta Sebessi uram is, mint tehetné pénzzé, de kevés módja nagyon benne.

Gyöngyöt az mineműt behoztam, olyant nem találunk. Cornelius Hágával elkölt. Az melyeket Pap Márton uram elpecsételt volt, azokat kiviszem; lássa Nagod, ha szereti.

Igen várják az virágokat, de félő, el ne maradjon, mert nem lesz módunk a kiváltásban. Egyéb vásárlás is bizony hátra

marad kgls uram. Tartsa meg az úristen etc. Datum Constanti-nopoli, die 27. julii, anno domini 1635.

Illustrissimae Celsitudinis Vrae

humillimus cliens

Stephanus Szentpáli m. p.

Kívül a fejedelem kezével: 4. Aug. Fogarast Marko déllest 3¹/₂ óraker 1635.

Más kézzel: 27. Julii 1635. Constantinopoli Szentpáli uram. Juszup hűtetlensége; némává tette magát. Az árulókat jediculában rakják.

Külső: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóczi, stb.

3. 1635. j. ul.—a. u. g. 12.

Szentpáli István jelentése.

Deo optimo maximo sempiterno.

Secundo Julii indulván Fejérvárról, noha instructióm szerint sietve kell vala bemennem az portára, de az Ákos ¹⁾ urammal való discursusra megtartozám, úgy hogy Bukurestről 11. Julii estve indultam meg s nyolcz nap alatt, id est 19. Julii, beérkeztem. Az napon nem is akarván se az kajmekám vezérrel, se másokkal szemben lenni, mindenekről residens urammal beszéllettem, consultálokodtam és hogy Juszup aga az Ákos urammal esett dolgát megbeszéllette residens uramnak s meg is mondta, hogy várja be. Ákos uramat, — megértettem s bemenésem előtt negyednappal, hogy némává tette magát, annak is végére mentem. Melyhez s az Ákos urammal való beszélgetésemhez képest is, akartuk residens urammal ugyan valóban megtudni, hogy valamit ha fordult-e, jógyl-e, tettetés-e dolga, kímlettük igen, mint s hogy vagyon, Jóseffel, Kovácsnéval s egyebekkel, várván ezenben postát is; de láttuk, hogy cigánság dolga s nem akar megszólalni. Másnap, id est 20. (Julii), Zöllichárral szemben löttünk reggel; mit intendáljak expeditiómban, megmondtuk; az leveleket megadtuk; ő nagysága rettenetes magamentésben volt mind s láttam, hogy meg is conturbálódék igen rajta; hul elfejéredett, hul veresedett, s maga is fogadá, hogy meglátja s megtudatja, ha Juszup aga csak hamiskodik-e vagy ugyan serio vagyon dolga s ha szót vehet ki belőle, arra kére, hogy fordítsam meg én az követséget s ő arra magyarázza az levelet, hogy a mi kegyelmes urunk abból menti magát: mi okokra nézve nem küldhetett hadat Debreczen tájára az budai vezér intimatiójára s ne vádoljam Juszup agát; felfoga-

¹⁾ Barsay Ákos.

dám neki (de azért bizony megtréfálok vala). Az nap abba volt. — 21. reggel hozzámenvén, megmondá, hogy Juszuf agából semmit ki nem vetethet, csak sóhajt. Felmenénk az dívánba, audientiám lőn, az levelet beadám s lejövének, meg is kímletjük az agát, Kovács Péter eljuta. Immár az ő nagysága tetszését s Zölfichár kívánságát is értvén s az levél continentátíójában is, mivel még fordítás alatt volt, az vezér semmit nem tudván, derekasban kezdtünk vala hozzá; ha valamit kivehetnénk az agából sollicitáltuk igen mind együtt, residens uram kiváltképen s külön is: jelentse meg az mire magát ígerte, mindeneket megfordítunk, sőt residens uram ugyan derékképen is assecurálja vala róla, de semmit belőle ki nem vehetünk. Harmadnap alatt az levél fordítása is meglevén, dívánba menvén s Horváth Istvánt is ott találván, úgy akadánk egybe s megvetekedénk igen s az olta nem mutatá magát. Az vezérrel is szemben levén, noha azelőtt is beszéllett vala az odafel való állapotokról, ismét kérdezkedék, de én kiváltképen csak az gallus expeditióját mondtam s ismét hogy az békességet tractálják az saxoval. Az levélfordítást az előtt is megolvastatta volt s előttünk is elolvastatá Zölficárral s én is előadván az ittkinn való fordítást, mind az Székel Mózes levelét, brassai bírót fordításokkal, úgy vádlottam igen serio mind Juszup agát s mind Mózes s az több árulókat; előtte ülvén az vezérnek az bosztancsi-pasa is, az vezér igen conturbálódék rajta s sokszor szidá meg Gotza Gidinek s Csifutnak az agát s mivel igen contendáltam hogy előhozassa, azt eszembe vőm, hogy Zölficar menté meg. Ez beszéd sokáig tartott; én több szavaim között ugyan azt is mondtam, hogy immár soha az mi szívünk meg nem csendesedik, ha ezeknek büntetéseket nem látjuk. Az vezér elharagvék s monda, holnap az ebet aláküldöm az Fejér tengeren Rhodusba; azért köntöst csokolék. De azt contendálám, hogy valamig Maróti s Horvát István s az többi ott lesznek, mind végbeviszik dolgukat; kire nézve nem tudom én, odahaza mint leszén az dolog; mert sokan igen megütköztek az mostani fenyegetőzéseken is; az én kegyelmes uram hűségében kétség nem lehet, de az ország népének megégette immár az kása a száját. Arra azt monda, ha két-három nap alatt el nem mennek ördögbe, szemem láttára az lapáttra hányatja őket; azt is megköszönök; megkaftányozza s elbocsáta.

Másnap mentem az oratorokhoz; elsőbe az gallushoz 2. az angliaihoz 3. az hollandushoz; ezekkel ugyan sokat beszéltem; kivel-kivel az mint illet; böcsülettel is láttak s úgy is emlékeztek ő nagysága felől, ígérték is igen szolgálatjokat. Az hollandus pedig ugyan investigálá: mibe járok s mivel már hallott is benne, megmondám és kérém is ő nagysága nevével, promoteáljon. Az Székely Mózeset igen gyalázá s mint akar mellettem instálni, megmondá s meg is cselekedte; törökül írt az dívánba, azután is

látogatattott s mint succedált, tudakoztatta, magamnak is barátságát ajánlotta s többre ígerte magát. Az nap derék díván lón, másnap felmenénk, az successust sollicitáljuk. Ikindi után beküldők Zölficárt s azzal bocsátá ki, hogy derekas consiliumok volt felölök, de mivel Juszup aga nem szólhat, Mózes sem tudja az dolgot, talám meg fogja tagadni, azért csauszt küld, megkérdeti, ő írása-e, ha ő dolga, megbünteti. Ezt úgy vevők eszünkbe, hogy Zölficár s Horváth István tanácsa; mert azelőtt Horvát István azon eskszik vala, hogy nem Mózes írása. Mivel tudtuk is, hogy az bosztancsi pasa vont a vézert, Zölficárnak sem hihetvén, csak rámenénk az vezérre s még az ajtónál nagy expositióval kezdénk panaszkodni: mi dolog, hogy megváltozott az ígélet; soha én úgy írással nem jártam mint most, bár soha haza ne menjek az én uram ő nagysága eleibe, mivel ma reggel megírtam, mint leszen s nem úgy tanáltatik; itt az mint látom két kapi-kihaja vagyon; nem tudom Mózes részéről adnak-e adót ő hatalmasságának, de tudom, hogy mi adótadtunk s adunk is; miért ülnek szerbe velünk, vetekednek, rövid nap az lészen, hogy a mi felekünk s az övék egymás fejét hányják le az folyosóról; mit halogat ő nagysága tovább; ha meg merete cselekedni, meg is meri tagadni. Egy nap vittek engem az scholába Mózessel, egy faluban lakott, tanult, nőtt, nevedett, egy sőt kenyeret ött velem, azután is együtt laktunk udvarba, egy székbe laktam vele, királybíráim volt, hogyne ismerném kezeírását; nem gyermek az én kegyelmes uram s tanácsai s az brassai bíró, hogy más írását küldték volna be etc. Mondta négyszer az vezér, csendességgel menj haza, jó válaszszaal bocsátlak el, higgyed; immár hadd kérdezzem meg. Elment az csausz. Harmadnap audientiánk levén, az csauszt előállatá az vezér. Nem tagadta meg Mózes, hogy az ő írása, hanem azzal menté magát, hogy nem az országnak zendülésére cselekedte, hanem annak az ő állapotjának, hogy oda be kellett menni, egyik főoka, indítója az brassai bíró volt, mert őt az tanácslotta rá s annak biztába írt, mint jóakarójának; ismét emlité az csausz, valamint az Lugosnál elvött javait is, hogy 12000 tallérát vötték el, de azt nem tudá a csausz az dologhoz illetni. Az elsőre mi azt mondtuk, hogy hazud az áruló, mert soha neki nemhogy az brassai bíró, de az legalábbvaló szász is társa abba nem volt; hanem most akarta volna hatalmas császárral való fenyegetőzésével valamire venni, avagy suspicióba ejteni; de mint conniveált neki, megmutatta, mert fel sem szakasztotta az levelet, hanem az én kegyelmes uramnak küldötte. Magából pedig az levélből megtetszik, ha az athnaméhoz illendő-e vagy nem; mert az fejedelmet ő nagyságát gyalázza, híveit akarja, olyan nagy consult, mellőle elvonni; hatalmas császárral fenyeget, azt írja, hogy ő hatalmassága eddig is megcselekedte volna, de az

ő könyörgésére halasztotta etc. Választ ígére. — Másnap ismét nagy consilium lőn, azután audientiára hívának. Így resolvála: Jusszup aga, ha meg nem hal, okadásra előhozatjuk s meg is büntetjük. Mivel pedig Székel Mózeszt hatalmas császár hagyta itt, Rumili várba (sic) nem küldhetjük addig el, míg ő hatalmaságának meg nem írjuk; hanem mind az levelével együtt megírjuk az dolgot s lássa ő hatalmassága; azonban harmadmagával az jediculába rekesztjük oly őrizet alá, hogy onnan nem írogat s nem praktikál, meglátjátok s ihon érte küldök s el is küldö. Én arra azt mondtam, hogy az ő nagyságok választételében, dispositiójában nem válogathatok, hanem erről is tudósítom az én kegyelmes uramat. Másnap Kovács Péterrel s egy szolgálmmal az Jedicula kapujába várhattam, hozzák-e, nem-e? estig el nem hozák, hanem késén estve; kinek az volt az oka, hogy az mazul tatár khán, kivel ő együtt volt, kétszer is küldött az vezérekre, instált, hogy ne vitessék oda, de nem változtaták meg; két inasával rekeszték oda; míg ott lők, még az szakácsát is, hogy oda mehessen, meg nem engedék. Marótival szemben nem leheték, mert ölettetéstől félt, meghozák, hanem titkon izene kapikihaja uramnak, hogy ha Toldalagi uram írt neki valamit, küldené oda. Azok is teljességgel mint legyenek, nem tudhatom, mert szörnyen lappangottak, akkor, hogy megzördíték őket, Maróti az zsidók közé (r)ejtette volt (magát), három helyen is tartóz(kod)tak, még szinte indulásomkor az Ibraim pasa szarájába vonták vala magokat, de szörnyen féltek. Az hollandus küldött vala hozzám, hogy valami módot találne az vezérekvel benne, mert törökké teszik őket. Én arra azt mondtam: hogy sibi imputent, mert visszaéltek az én kegyelmes uram kegyelmességével; mindazáltal tudom az én kegyelmes uramnak fejedelmi kegyes indulatját; ha maga ő nagysága, vagy az vezérek valamit feltanálnak, vagy az én kegyelmes uramnál instálnak, az más; de hogy én magamból sollicitáljam valakinél jobb succursusokat; megítilheti ő nagysága, mint illjen én hozzám. Ezenben az levélért s búcsúzásra kétszer is menvén az dívánba, indulásom ad 1. Augusti reficiáltaték; ahonnan 12. érkeztem haza, legyen hála az úristennek.

Memoriale verbo referendorum:

Zölficár mivel akart nem tolmácsolni (sic), arra mit feleltem. — Panaszolkodott az maga fizetése, böcstelensége, kétséges állapotja, az bosztancsi pasa, csampalatogli, tefterdár felől, szubasi és Mectukezi felől; hogy Szalánczy uram az kajmekámnak tavaly szekeret ígért volt. Az adó felől, poharak felől, Tholdalagi uramra, mily kicsinnel vont kedvetlenséget az portától ránk; mint éljen az én kegyelmes uram az végbeliekkel s az tömösvári basával. Bakót mért nem vihetttem be. Az praebendát miért nem sollicitál-

hattam. Horvát István mit mondott az töröknek ígéreték felől, engem mivel fogott szembe s mint adtam vissza.

Item.

Az havaseli oratorral mit titkolt Maróti. Juszup aga mit beszéllett urunk ő nagysága felől az vajdánál. Kivel láthattam meg Mózeset elsőn az Jediculában. Bakó felől, Joseph felől.

Item.

Micsoda fogyatkozási vannak Sebessi uramnak.

Az erdélyi ház mint vagyon.

Item.

Ehhez az állapothoz nekünk Sebessi urammal micsoda censuránk lött.

(Fred. Szentpáli írása.)

1635. oct. — 1636. febr.

Nagy Pál főkövetsége.

1635-ben a portai adó és ajándékok bevitelével, valamint az persa hadjáratból visszatérő szultán üdvözlésével Nagy Pál, Szénásy Péter bízták meg s velök együtt Szentpáli is beküldetett sürgetni Székely Mózes megbüntetését.

1. 1635. okt. közepe.

Rákóczy György utasítása Nagy Pálnak és Szénásy Péternek.

(Megjelent Török-magyarkori Államokmánytár II. 275. s köv. l.)

2. 1635. oct. 30.

Rákóczy György levele Nagy Pálnak a portai levelekre teendő javítások ügyében s Székely Mózes dolgában.

(Megjelent Török-magyarkori Államoknyttár II. 287. s köv. l.)

3. 1635. decz. 23.

Illustrissime princeps etc. Humillimorum perpetuorumque stb. Kivánom az úristentől stb.

Markó meghozta vala kgls uram az Nagyságod kgls parancsolatját Vásárhelyről mind az signaturával egyetemben, melyhez alkalmaztatni akarván alázatosan magamat, mindjárt ujonnan hozzá kezdtem, noha pénz kezemnél nem vala és szorgalmasan perlustrálván az hul lehetett, rá is találtam alkalmason. Találni kgls uram rubintokat az próba szerint valókat, mind öregeket, mind apróbbat, kinek valorát nehéz megtudni mindaddig, valamig az pénz jelen ¹⁾ leszen s még nem árulhatni rajta, mert most képtelenül tartják 25, 40, s az termést 50, hatvan talléron is. Smaragdot is, igaz, eleget találni, s képes árán is, csakhogy még szintén olyan háromszegüre nem akadék. Gyöngyöt kgls uram az ide hozott portugaly gyöngy formánál nagyubbat is találni, talám két-két talléron meglehet. Az pecsét alatt való orientál gyöngy állapotjában is sokat fáradtam kgls uram; arra is jó

¹⁾ Kimaradt: *nem*.

szerin (*így*) rá találtam, mert vagyon akkora együtt 160. Megvehetni egyiket öt-öt talléron. Annál nagyubbat is hozának mint[egy] másfél százat; hét-hét talléron tartják. Bizonyos az, hogy minden proprietásával mind olyanok nem lehetnek, mint az pecsét alatt való, de vannak olyanok is benne mind gömbölyűségre, újságra, nemességre, noha némelyek valamennyire aprók is, de nem felettébb, hanem ugyancsak szép egybenillendő gyöngyök azért ezek. Vehetünk kgl's uram válogatva kevesbet, szebbet, de az mi ítéletünk szerint egymással ezek meglehetnének; de egyformájút ötszázat olyant nem bízhatom, hogy találjak míg itt leszek, mindazáltal mind érte leszek. Ilyen scrupulusum vagyon kgl's uram az kövek vásárlásában, hogy az instructiótól az ötves rajzolása sokkal különböz; én azért ugyan az rajzoláshoz tartanám magamat az vásárlásban; Nagodnak megküldtem az paráját az instructióbeli arról való írásnak. Ha több pénz érne, avval együtt információnak is kellene lenni róla s arról is, ha Nagod az rajolásban való gyöngyön portugaly gyöngyöt ért-e? mert én azt érték rajta.

Azon levelében lovat hogy keresnék, parancsolja Nagod; azt is bizony igen keressük kgl's uram s találunk is, de mód nélkül való drága. Az mely lovat Nagy Pál uram ír, azt is magam találtam; az szép kis ló, vagyon akkora s olyan szép is, mint az kit kisaszszonnak hínak az ásiái lovai között. Nagodnak fel is hozatták vala, meg is rángatja szépen; én azonkívül is láttam kétszer is, de az mint Nagy Pál uram írja, bizony igen drága; azt is hatszáz talléron tartják. Addig kellene venni, míg ő kgl'mek ittben lennének, mert az magam szemére nem merek én venni. Egyet vőnk Nagy Pál uramnak, öreg derekas ló, jó lovasságú, szeplős, csak hogy nem igen gyermeklő 372 real talléron. Az mostani itt való állapothoz képest az nem drága; ha lehetne, mást is vetetnék vélle.

Tegnap érkezék kgl's uram Kovács Péter az Nagod második kgl's parancsolatjával is, melyet szübeli nagy fájdalom nélkül nem olvashaték kgl's uram, tudván nagy ártatlanságomat, holott az mint ezelőtt is megírtam alázatosan Nagodnak, azt mondta ő kgl'mek előtt is bizony sokszor Nagy Pál uram (mert Sebessi urammal sokszor urgeáltuk az Haczí Aszány állapotjáért is), hogy Nagod kgl's engedelme, hogy oda convertálja s Nagod is emlékezzék rá kgl'sen, hogy azt, hogy kezébe adom, mindjárt értésére adám Nagodnak Brassóban. Láttam is, mit mívelnek az dívánba az restantiáért s erővel is nem vehettem el tőle. De legyen úgy, mint az úristen akarta. Tegnapra vala kgl's uram, hogy bevigyük az adó supplementumát úgymint oszp, nro 150,000, de érkezék Kovács Péter uram, restituálá Nagy Pál uram jobb részét az pénznek, satisfaciál is mind róla ma, csak hogy mivel az

adót soha be nem veszik vala, hanem felét aranynyá kelle tenni, amaz nyolczszáz aranyhoz ebből tőn kétszázat; az kétszáz arany helyett nem ad többet vissza, hanem oszp. 40,000, azaz minden aranyért két-kétszáz oszporát, kit az gráczí tallérral váltott, noha én bizony az 15 oszpora suplementumát is valóban sollicitálom. Ismét az egész adóbeli aranyból 110. aranyat vetének meg, az helyébe is onnan adott mást, azokat adta ide; két arany mene ismét el az ötezer arany héjánosságára, mert különben sem vennék el. Némelyik bizony tiszta ezüst az arannak belől; de rajta leszünk azért Šebessi urammal, hogy az mennyire lehet, Nagod kárt ne valljon.

Ezen mai nap által megyünk Haczi Aszánhoz s megfizetünk neki az 1093 tallérról. Mivel neki azelőtt is úgy fizeténk s most is úgy kell az alkalom szeirnt, hogy 120 oszporát kell egy tallérért fizetni, minden aranyat tiz oszporával kell megtoldani, félek, mert ez immár oly dolog, hogy nem fog ő abban több engedelmet tenni; megtoldván, úgy teszen egy arany két reál tallért; én azért az czikkelaranyat az adóból is kiszedetém, mert az két gráczí tallérban jár. Így rá megyen közel 575 arany az ő adóságára.

Az két csáprágot varratom éjjel, nappal. Azoknak mivel nagyságokhoz képest az virágoknak is nagyubbnak kell lenni; valóban szépek, de bajosok; talám az újesztendő hetiben elkészülnek. Józsefet kgl's uram meg is riasztottuk immár miatta. Rá megyen egyikre, az mint már magam is látom, közel 40. papiroscofium; az rojtjai is közel harmadfélezer oszpara felé készülnék. Harmincz reál tallért adtam kgl's uram az bársonyért is; ezenkívül tafotája, rajzoltatása, az bulyáknak az fizetés, 80. oszpora minden papirosra. Nem merek kgl's uram semmit addig vásárolni, míg ez el nem készül, mert ha az szekérről elmarad, kár nélkül ki nem viszik, magam is költség nélkül nem lehetek.

Nagodat az istenért kérem, rám való nehézségét vegye el kgl'sen; hátra semmiben nem maradtam; egy oszporáig számot adok, ha az úristen kiviszen s ha mit refundálnom kell, avval bizony semmit nem gondolok, csak Nagod kgl'ssége legyen rajtam. Éltesse és tartsa az úristen stb. Datum Constantinopoli, die 23. Decembris, anno domini 1635.

Illustrissimae Celsitudinis Vrae

cliens humillimus

Stephanus Szentpáli m. p.

P. S. Ha végezhetném dolgomat, kimennék kgl's uram, mert itt nem is leszen költségem. Az kardra is gondviselésem leszen kgl's uram.

Kivül a fejedelem kezével : 3. Jan. 1636. Gyalu.

Külczim : Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb.

1635. oct. — 1636. febr.

Szalánczy követsége a budai basához.

A Székely Mózes által 1635-ben kifejtett actió arra birta Rákóczyt, hogy megbuktatására mindent elkövessén. Mialatt a portára küldött főkövetsége által azt kérte, hogy vagy tengerbe fulaszszák vagy Ázsiába vigyék, Szalánczyt a budai basához küldte, hogy ezt e terve támogatására megnyerje. Szalánczy megnyerte a budai basa támogatását s ennek következtében adta ki a 2-ik sz. a. kiállított térítvényt Rákóczy.

Ezen térítvénnel is, de a hódoltsági faluk ügyében Szalánczy 1636. jan. újra felküldetett Budára. Útközből írta a 3-ik sz. levelet. Budáról Szalánczy épen a febr. 15-ére hirdetett országgyűlésre tért vissza Bethlen István követeléseivel.

1. 1635. okt. 12.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak mint kegyelmes uramnak stb.

Akarám Nagodnak alázatosan jelenteni, hogy az mint 9. die praesentis Octobris Váradról írt levelemben alázatosan jelentettem vala Nagodnak, hogy mind az vezér hollétének bizonytalan volta miatt s mind az Ibraný és Bornemisza Pál uramék tetszésekből Gyula felé kelleték alá jünem ; 10. praesentis Octobris érkeztem vala Gyulára. Meg nem tudtam volna kglis uram gondolni s még az bék sem tudta külömben jövetelit, hanem hogy érkezett embere az békhez s mondotta, hogy ihon érkezik az passa, szállást szerezz neki. Az temesvári passát Gyulán találom ; csak egy vagy két órával szállott volt be, az mint izené, ezten ez napig talám ott is leszen. Mivel Nagodtól levele nem vott nálam, magam nem lők szemben vélle, hanem Ibrahim agával köszöntetém ; követtetém is, ő naga megbocsásson, mivel Nagod Budára expediált volt az vezérhez, nem reménlette Nagod, hogy Gyulára alá kellessék jönnem s ő nagát ott találjam, mert levele által látogattatta volna Nagod ő nagát s hiszem, hogy az mellett szóval

való követsége is lőtt volna Nagodnak ő nagához. Elsőben kemény szókkal szólogatott, Ibrahimnak mondotta, hogy azt tudám, hogy nem jössz hozzám s mondotta azután, más reménységgel volt Nagodhoz, azt reménlette, hogy Nagoddal igen nagy szeretetben s egyességben éljen; emberi Nagodnak ő hozzája s neki is Nagodhoz gyakorta járjanak s mindenekben egymást értse Nagtok, de még eddig egyszer sem érdemlette, hogy emberével látogatatta volna Nagod; maga ha meg akarja írni az Nagod portán levő kapitihája, sok jókat ír ő Nagod felől az portára, s nem írja, hogy Nagod még nem látogatatta, hanem hogy igen jó szomszédságot tart Nagod véle és igen egymást érti Nagtok. Ha ajándékját szánta Nagod, az mit tenne, mert tudja, hogy az ajándék nem egyéb volna valami kupáknál, ki kétszáz tallért ha érne, de ő oly lovat küldött volna Nagodnak, ki egy néhány száz tallért megért volna s nem hasznót nézett, hanem gyönyörködött volna az Nagoddal való esmeretségben. Hagytam vala Ibrahim agának, hogy ha ezfélét kezdene beszélgetni, csak magától mondja meg, hogy bizonyos embertől értette, hogy az ő meglátogatásában vigyázott Nagod az vezér jövetelire, ha Lándorfejérváratt késett volna az vezér, hogy ott látogatathatta volna meg az vezért; azon egy követ által akarta Nagod ő nagát is meglátogatni, de mivel az vezér ott nem késett s Budára kellett Nagodnak ő nagához küldeni, azzal haladtott az ő naga meglátogatása; de nem mulatja el Nagod, meglátogatattja, mert Nagod ő naga felől sok jót hallott, Nagodtól jól emlékezetet is hallott felőle; szomszédságbeli jó akaratját örömet veszi Nagod; (az felvetett ostoradó felől nem esmerém kgl's uram illendőnek megtaláltatni, gondolván, hogy ha nem efficiálhatok nála, együld (*igy*) praeveniálja az vezért felőle, s ott sem efficiálhatok osztán semmit). Végte ré megcsendesedett, s az vezér állapotja felől tudósíta, s izené, hogy ez újságra bemegyén Budára, én is egyenesen fogjak Buda felé s menjek lassan-lassan fel s hallgatózzam az vezér felérkezésére s rendeljem úgy utomat, hogy menjen az vezér elébb be énnálamnál. Hírt is izene császár felől; izené, hogy Persziz alá érkezvén császár, az benne való passák puskaport ástak volt az város körül apró-apró vermeskéekben, ki az császár népében sok kárt is tött, mert hogy császár alája érkezett, nem lőttek ki az városból; arra való képest az császár vitézi tartózatlan alája mentek az városnak, hogy szintén az város alá jutottak, úgy lövöldezték osztán őket. Az por is azonban neki lobbant, sok kárt tött császár vitéziben. De az persa 12. (*igy*) emberét küldötte volt az város segítségére, kikre Kucsug Amhát passa reá találván, mind levágatta. Ez alatt császár minden hadát ostromnak hajtotta, maga forgódott utánok s addég nem hagyta szűnni az ostromot, míg meg nem vette. Az városnak

egyik bástyájára vonyatta sátorát császár mindjárt s az város népét mind levágatta. Onnat Spahan nevű fő lakhelyére indult császár az persának.

Szénás Pet (*így*) uram felől kéréte hogy írjak Nagodnak. Nagod ne küldje be, kár beküldeni, mert igen jó ember. Az vicekapitán csak immár is rossz dolgokat cselekedett; fél, az míg Szénás uram oda jár, igen rossz dolgot ne cselekedjék. Kéreti Nagodat, intse meg Nagod, másképpen viselje magát.

Ez felől is kéréte, hogy írjak Nagodnak. Ez elmúlt napokban ím csak nem régen valami csavargók kaptak el két gyulai törököt; Barkóczy uramnak vitték, kétezer tallért kér rajtok; itélem, meg is saczczolt[a], mert az pénzért haza bocsátotta; de az pénznek szerét nem tehette, mert igen szegény legény, hanem az törököt magát küldik vissza. Nagodat kéreti az passa, Nagod írna Barkóczy uramnak, töröködnék, bocsátaná el, nem pénzen vette, csak ajándékon adták az csavargók neki; talám valamilyen az Nagod töröködéseire elbocsátja őket. Izené, hogy az két császár között most frigy volna; ne bontogatná, mert könnyű felbontani, de nehéz esmét megszerzeni; egy néhány latornak mostani kedvek töltésével ne veszzen az sok jámbor.

Az passa, félő Kgl's uram, hogy nem ok nélkül jött fel; nem mutatják magokat, de felesed magával lehet, mert az temesvári passaságból minden helyekről jöttek, Szolnokról is jöttek. Az éjjel mene el az gyulai bék vellek; ma reggel is mind takarodának utánok; félő, hogy Szalontát vagy Sarkadot ne búsítsák meg, azokra panaszkodnak igen.

Én immár istennek kgl's segítsége velem levén Budára continuálom utomat ahhoz képest kgl's uram, az mint az vezér érkezését érthetem. Most gyulai lovasok késérnek; ezek Szolnokig jűnek velem.

Ezen órában küldé Ibrany uram az budai kaimekám levelét, az vezér Budára való érkezését ő is úgy íratja, az mint Bekir passa izené; paríáját Nagodnak fogta küldeni Ibrany uram az kaimekám levelének; mit írjon, abból megérti Nagod.

Az tedeiek dolga felől parancsolta vala Nagod, hogy Nagodtól újabb információt várjak, mert Debreczeni uram megtalálta az egri passát felőle s ha ő kgl'me nem végezheti dolgozat, Nagod informál felőle; ebből én ahhoz is tartom kgl's uram magamat. Az úristen Nagodat éltesse stb. Datum ex oppido Békés, die 12. Octobris, anno 1635.

Nagodnak alázatos szolgálja

szolgál míg él

Szalánczi István m. p.

Külsőim: Illustrissimo principi domino dno Georgio Rákóczi stb.

2. 1635. dec. 29.

Rákóczy térítvénye a budai basának, melylyel az esetre, ha Székely Mózes megöletését kieszközli, 10,000 tallér lefizetésére kötelezi magát.

(Megjelent Török-Magyarokori Állam-Okmánytár. II. 298.)

3. 1636. j a n. 18.

Alázatos szolgálatomat stb.

Kgls uram Kolosról 12. Jan. nekem íratott levelét Ngdnak az faluk neveivel együtt 17 ejusdem Jan. estve felé küldé meg Ibrányi uram Szovátról, 14 ejusdem Jan. maga méltóságos kezeivel kglsen írt levelét is. 16. estve késén hozá meg Szeőchy János Csapai uram levelével és az Bekir aga Budáról nekem íratott levelével együtt. Az faluk állapotjáról értekezvén itt Ibrányi urammal együtt az Váradi uramtól, Serjéný uramtól is, az kiknek az neveket tudhaták ő kglmek, azokról informáltak is, de Huszturbadot, Dakudot, Bivet, Gaczo, Tiahilit nem tudják ő kglmek, azokat bizony csak vissza kell vinnem s nevezék úgy őket, hogy tudhassák neveket s neveket tudván, ő kglmek is úgy resolválhatják asztán magokat. Derecskéről Erdély uram egy nehányszor öreg emberrel váras eleivel bejött vala kgls uram. Ibrányi uram proponálván az Ngd parancsolatja szerint nekiek az Derecske körül való három praediumok állapotját s én is az Nizir aga ebbeli intentumát, írások által mint resolválták K. U. magokat im in specie küldettem Ngdnak. Erről újabb információját várom Ngdnak, ha szükséges, ha nem, álljon az Ngd bölcse ítéletin. Itt K. U. nekem késésem történék, mert Ibrányi uram Ngd parancsolatjából Székelyhídra ment volt, csak tegnap jöve meg s tegnap ő kglme nem expediálhata, hanem ma immár expeditus levén ő kglmétől is, istent híván segítségül holnap jó reggel megindulok és ha az Tiszán túl gyúlt magyar s török hadaktól elmegetek, continuálom útomat s az Ngd parancsolatira — istent híván segítségül; istennek kgls vezérléséből gondot igyekezem viselni és Ngdat egy nappal előbb tudósítani mindenekről. Az Horváth István állapotjáról min nyughassék meg embernek elméje, én fel nem találom, mert Budán senki nem mondja, hogy látta, se az úton, de Ecsedből jött emberi Ibrányi uramnak unanymi voce mondják, hogy Ecsedben látták, ma esmét azt hozzák, hogy az Harماسan tegnap kísérték által az törökök, haza jött Ecsedben, de ha elment az úr, az sem ő lehetett, csak heában hirdetik az emberek, de erről, isten feljuttatván Budára, ott értek bizonyosbat, vagy talán csak Szolnokban is s valamit érthetek,

éjjel nappal tudósítani igyekezem Ngdat felőle. Most újabban mondják, hogy készítették, de ha elment az úr¹⁾ talám magával készítette s vitte el. De én azokról való alázatos írásom olvasásával Ngdat nem terhelem, mivel Ibraný uramtól értettem én is, ő kglme pedig voltaképpen tudósítja Ngdat mindenekről, hanem akarám alázatosan emlékeztetni Ngdat az Bekir aga nekem íratott levelének szintén az végiben való írásáról Habib agának, az hol azt írja K. U. hogy: itt uram az felső parton levő végbeliek semmi békességet nem kezdenek velünk tartani, nem tudjuk, mi szándékok, különb-különb az hír folyása, de mindazoknak valószínűsége Ngdra halasztatott, mindeneknek úgy igyekezzék végére menni Kgd bizonyosan, az mint oda alá ő hatalmasságának értésére lehessen adni. Én kglis uram azt az levelet in specie azért küldöttem volt Ngdnak, hogy azokról Ngd kglsen instruáljon, mit kellessék mondanom. Ngd kglsen most is mennél hamarabb lehet, instruáljon, mert most megérem ezzel, hogy ottbenn ezeknek semmi híre nem volt, hogy megindultom, hanem kijövő útomban itt Váradon kezdettem hallani s Ibraný uram mindjárt értésére adta Ngdnak, de ha Ngdnak hamar levele nem ér, mit mondjak oztán, félő, suspitio ne essék Ngdra tőlek s jobb is volna nekem el nem mennem s úgy suspicálkodniok, hogysem mint elmenjek s ott nem tudommal kezdjek minden kérdésekre felelni. Ibraný uram Frater Pállal való szembenlétemet nem javallá kglis uram, azt mondja ő kglme, hogy ha szemben leszek vele, soha nem hiszi, hogy az szembenlételre Ngdtúl nincs parancsolatom s annál nagyobb szűet veszen. Itt kglis uram Habib agának lovat felette drágán találunk vala, nem is iramót pedig; hanem az gyermek lovak között volt Ngdnak egy fehér paripája, az sem iramó kglis uram, de mivel nem pénzen vesszük, Ibraný urammal nekünk úgy tett[sze]nék, hogy Ngdnak úgy leszen jobb, hogy ezt vigyem el. Az úristen Ngdat éltesse stb. Ex Várad 18 die Jan. anno 1636.

Ngdnak alázatos szolgája

szolgál még él
Szalánczi István mpia.

Külsőim: Illmo principi dno dno Georgio Rákóczi stb.

Külső Rákóczi megjegyzése: 23. Jan. 1636. Marosvásárhely.

¹⁾ T. i. Bethlen István.

1636. j a n. — febr.

Réthy István követsége Kantamirhoz.

Réthy Istvánt Rákóczy 1636. elején a tatárokhoz küldé ajándékokkal s látogatás kedvéért. Egyszersmind feladata volt személyes meggyőződést szerezni az ottani viszonyokról. Jelen-tései közül csak az alább következő maradt fenn.

1636. febr. 10.

Ill^{me} princeps stb.

Az úristentől Ngdnak kgls uram legyen áldás minden dol-gaiban etc.

Kgls uram Jászvásárról 28. Jan. proxíme praeteriti indúl-tam el és 1. die praesentis jutottam ki az moldvai határból. Ezen napon véletlenül egy nagy tágas sík völgyön találkozáánk az Orak merza táborára, melynek akármely két mélyföldnire volt az hosszasága; csak közel az táborhoz egy faluba hálánk. Csauszt fogadék s jó reggel megindulék s ugyan postaképpen mentem, de mégis estve jutánk Kantamirhez. Cseczme neű lakó-helyen jó reggel megértém, hogy szembe akar velem lenni, ez alatt mihelt felvirrada, csak igen közel szállásomhoz hozata egy füstös nemezzel megborított házat s maga is odajövé, mingyá-rást hívata. Nagy udvarnépe (volt) vele, noha csak egy néhány lépésnire vala az szembelételnek helye, de mégis lovamra ülék és úgy menék udvarhoz. Mikor szembejuték salutálván, az Ngd levelét kezébe adám, melyet nagy böcsülettel vőn. Ezután kgls uram az Ngd ajándékát is offerálám, melyet kedvesen acceptála, előle (búcsút vevén) kitérék. Mihelyt szállásomra juték, mingyá-rást üzene: magam is látom, hogy alkalmatlan helyen vagyok, mingyárást készöljek és menjek Kyllyébe, két három nap mu-lassak ott, onnan expediál. Immár neki értésére volt az császár kapucsiáinak elérkezések, de én abban semmit nem tudtam. Min-gyárást készültünk, csak nem is eheténk oly módon egynehány főfő tatárokkal érkezék az kihaja, Recsep aga, jó természetű ember. Annak küldött Ngd ajándékát is csak magának megjelentém,

kérvén azon, hogy adja mellém bizonyos emberét, jöjön Killyében, kezéhez adatom, mert immár felrakodtam. Az is böcsülettel vevé Ngdtúl. Két főember szolgáját velem elbocsátá és Killyébe késén érkezém, jó reggel kezekhez adám, az secretariusát is velem együtt elbocsátván, az Ngd levelét is ott fordíttatta meg az várban, onnan vivé vissza Kantamirnek. Ennek adtam kgl's uram egy czapant, melynek az végén való ezüsti megtört vala Brassóban az császár kezénél. Killyébe ötöd napég kellett mulatnom kgl's uram, mivel ez alatt császár kapucsiái hatvanon érkeztek. Azonkúl Killyéből is estve későn száz török lovas ment ki, kik az kapucsiakkal megegyeztek. Ez várakodásban kgl's uram immár nem tudok vala mit tenni, útamat is melyre continuálni, noha az pasának megmondtam vala, hogy Szalmasa és Orák merzákhöz is Ngd meglátogatásnak okáért expediált volna, kit igen akara. Ezalatt éjjel juta egy szolgája, kitől Ngdnak küldé egy szép jancsár puskát, ki akkori nyeresége, mikor Bábánál az hánnal Sahin Gira szultánnal megharczolt volt. Ezen kül levelet is küldé Ngdnak, noha bizony az secretariusá által lovat is küldeni ígére Ngdnak, de olyan félelmes rettegő állapotban mostan posthabelálá. De elhittem azt, hogyha élete megmarad, ezután is nem praetermittálja, mert az kardot ugyan kedvesen vevé kíváltképpen. Killyéből megindulván kgl's uram fel az Duna mellett menék az Szalmasa táborára, az hul az maga udvarsátora vala. Beizenék neki, hogy szembe lennék vele, azt üzené az secretariusától: ötöd napja, hogy szernyő fájdalmas szemei s nem lehet az szemlelétel. Újabban ísmét üzenék: ha az én kgl's uram ide enni földre ő nga meglátogatására küldött, akár csak másodmagammal lehessen szembe vele. Ebben is ugyan alkalmas idő mülék. Ugyanazon secretariusá sokad magával kijűve kocsimhoz s csak olyan választ hozá: nem lehet semmi úton. Immár mit tudjak cselekedni, az nap igen elmúlt, nincsen módóm az ott való mulatásomban anni pogánság között; lovunknak is sem széna, sem szalma immár, az Ngd neki küldött ajándékát is jól tudják; ha megindulok, félő, hogy utánam jöven, megtréfálnak, kocsimot is felveszik, magunkon is mi eshetik. Ehez képest kgl's uram secretariusá által, mintha magam is szembe löttem volna vele, salutálám s Ngd levelét is exhibealám ez mellett az ajándékot is kezéhez adám; de az két alsóbb rend közül való szablyát adám oda. Azon napon Eszmelybe jöttem fel az Duna mellé, igen késén érkeztem oda is. Ott hálék. Onnan reggel indulék kgl's uram az Orák merza tábora felé. Mikor közelítettem volna oda, meglátok mind hegyen völgyön szeren szerte alámenni minden hadát Orák merzának. Megtudakozám: hol vagyón maga s azt mondák, harmadnapja hogy elment Kantamir pasához, annak sem adhattam meg ajándékát. Éjfélkor útnak indúltam kgl's uram, egy csauszt foga-

dék, hegyen völgyön csavargottam, búdostam, hogy megértém a tatárokat leszködni. Azon a napon tíz egész mélyföldet jöttünk az Prutig, onnan Galaczig. Mihelt kgl's uram az padoson elköltöztünk, utánunk azonnal félóra eltelvén érkeztek 60 tatár szinte oda az partra, de immár mű az moldvai határban beérkeztünk volt, az hul lestek bennünk, nem mentünk arra az úristen vezérlésébül, akkor hegyeken bújdosánk.

In reliquis stb.

Datae ex Galacz 10. Febr. 1636.

Ill^{mae} Vels^{nis} V^{rae}.

servus humillimus

Steph. Réthi mp.

P. S. Valami okokból hattam volt hátra Eszmélyen kgl's uram egy szolgámot, mely az elmúlt estve érkezék meg, két kalarras török földön lakó késérte ide, hírt Kantamir felől hozának, Eszmélyen meg vagyon parancsolva, az vízi szerszámokat elkészítsék negyednapra, mert Kantamir arra megyen császárhoz. Ngd bölcsen discúrálhat, ha állapotja leszen császárnál s visszajöhet, mivel nekem semmi választ nem tön az vajda az Székely Mózes szolgájának ammoneálása felől, kit Gábor deáknak is az vajdátul való elbúcsúzásom után megmondék. Ha az conditiókra is, (kiket Ngd eleibe mutatott) reá nem ment, nem ok nélkül vadnak nála az néhány legény etc.

Aytimir neű fia nincsen Kantamírnak kgl's uram, hanem öcsce, igen távul Tegenye felé lakik, nagy test, lóra sem ülhet, annak sem adtam ajándokot.

Külszim : Illmo principi ac dno dno Georgio Rákoczy stb.

Kivül : Réti István Galaczról, mint járt Kanthamirhoz 1636. 20. Febr. Kolosvár asignatum.

Rákóczy kezével : 18. Feb. 1636. Kolosvár.

1636. márcz. — ápril.

Szalánczy István és társai budai követsége.

Az 1636-iki febr. 15—29. tartott országgyűlés Bethlen István vádlásai meghíúsítására főkövetséget rendelt Budára, melynek tagjai voltak: Szalánczy, Petky, Weyrauch. A követség márcz. 12-én érkezett meg.

1. 1636. febr. 26.

Az ország rendei útasítása Szalánczynak s a díván ülő vezéreknek Bethlen István ügyében.

(L. Erdélyi Országgyűlési Emlékek IX-ik k. 450. l.)

2. 1636. febr. 26.

Memoriale pro domino Szalánczi

1. Szalánczi István uram az vezérrel szömben lévén, talám volt is immár disputatiója az vezér előtt az Bethlen István uram dolgáról, avagy talám magával is Bethlen István urammal szömben volt s beszélett vele, ki ha már meglött, ahozképest ez mostani igyenetlenkedést, jó alkalmatosságot keresvén hozzá, nem mi szónkkal, hanem csak magátúl proponálja; a vezért emez két dolgra kérje, avagy az hogy Bethlen István uramat mostani ellenünk való gonosz igyekezetiben impediálja, neki ne faveáljon, ne higgye el felőlünk való méltatlan vádlásit, hanem hozzánk mutassa meg megígért atyafiúságát és az mi igaz mentségünket megértvén, az fényes portán, egyebött is, az hol kívántatik, alkalmazza állapotunkat.

2. Ha pedig ebben módja nem lehetne az vezérnek, másikat azt cselekedje, hogy Bethlen István uramot idegenítse és ijessze az ellenünk való hadkészítéstől, eleiben számlálván az hadakozásnak sok akadálit. Azt is megmondhatja az vezér Bethlen István uramnak, hogy vérontás nélkül nehezen hiheti el, hogy mi Bethlen István uramnak engedjük az országot, kiből az két császár között is derekas nagy hadakozás támadhat; magának már vén embernek betegeskedése s nyavalyája érkezhetik. Jobb lenne, az

velünk való békeesség felől gondolkodnék s nekünk kedvünket keresné s hazájában térne nyugalomra. Bátor az vezér lenne ebben közbenjáró s jó terekedő, kinek nagy dícsireti lenne az szép okosságával fegyver nélkül ez állapotot lecsendesíteni. Hatalmas császár azzal az mi hűségünket is erősítené, ha csak ezt végben viszi is. Négy avagy ötezer tallért mind mi reánk ígírjen Szalánczi uram minden bizonynyal. Kgd industriájára hagyjuk ennek bővebb szóval való propositióját. Érti Kgd intentumunkat.

3. Bethlen István urammal ha szömben lehet, csak magától expostulálja, miért köllött ő kglmének édes hazája s nemzete ellen ilyen nagy veszedelmes dolgot indítani, szép uraságából kibontakozni, idegen nemzet köziben futni világ csudájára. Azt is megmondhatja, az mely dolgokkal minket vádol, abban mely ártatlanok vagyunk; hiszem Kgd is keresztyén ember, látja s hallja az országban az állapotokat, lám nincsen az az nagy inség és vas iga az országban, ki csak az szegén urunk idejében is volt az ő kglme gubernatorságában. Jobb volna ő kglmének másképpen gondolkodni lelkiismereti, maga és gyermeki állapotja és szegén hazánknak jövődjé pusztulása felől. Ezeket magától megmondhatja ő kglme Bethlen István uramnak privatim is, de ha kívántatnék, az vezér előtt is. És ha akár privatim s akár pedig az vezér előtt az vádlásokat kezdené Bethlen István uram s a vezér is forgatni, a mint Kgd az dolgokat érti és mi is már levelünkben delíneáltuk, az szerint tehet Kgd választ ellenünk való méltatlan vádlásira.

4. Kegyelmed Szalánczi uram, többi között igen szorgalmatosan vigyázzon s cautissime igyekezzék végére menni, római császár ő felsége részéről s palatinus uram részéről ebben az casusban hozzánk-é, avagy Bethlen István uramhoz vagyon inclinatio? Mert sokféle hírek jönnek félünkben (*igy*), és magától is Bethlen István uramtól hallatott azféle szó, hogy arról az részről nem akadály, hanem inkább conniventiaja leszen. Ezt megérténünk idein igen-igen szükséges.

5. Ha történnék az, hogy Szalánczi uram szabadosan Bethlen István uram állapotjáról nyilván nem írhatna, lesznek Budán a hűdoltásgról jobbhagyink, kiknek meg vagyon parancsolva, hogy Kgdnek igen titkon megjelentsék magokat; azok által bizvást írhat és izenhet Kgd titkon, ha nyilván az levélírásban nem lehet módja. Kgd egyébaránt is minden utakat és módokat felkeressen, hogy oda való minden állapotokat gyakran érthessünk; arra is vigyázzon Kgd, az portára megyen-é, avagy oda vár az portáról ordinantiát? Arra is vigyázzon Kgd, mikor az gyűlésnek híre oda érkezik, mint fogják azt hallani, bánni fogják-é és ha lehetne, interturbálnák avagy akarják és ha nem küldenék-é valakit azon gyűlésre?

Kivül: Szalánczi uramnak való memoriale.

Jegyzet: Megvan az orsz. ltárban e Memorialenek még egy másik példánya is, melyből hiányzik a 4-ik pont. Ennek hátirata »Pro domino Szalánczy memoriale«.

3. 1636. febr. 26.

A rendek által Bethlen István számára kiállított assecuratoria, hogy biztosan hazajöhet.

(Török-Magyarkori Állam-Okmánytár II. 316.)

4. 1636. febr. 28.

Rákóczy György levele a budai basához, melyet Szalánczyék által küldött Bethlen István ügyében.

(Megjelent Török-Magyarkori Á.-O. II. 223.)

5. 1636. márcz. 1.

Az úristen stb.

Az articulust és az szász városok reversalisinak páriáját, (melyet nekünk külön-külön minden város így adott meg, igazsággal írjuk Kgdnek, Kolosvárral együtt) im megküldtük az végre, ha szükségét s hasznát látja Kgd, megmutathassa, a hol kívántatik, kiváltképpen az szász városok reversalisát, kiknek az török előtt nagy respectusok szokott lenni. Az mint Kgdnek tegnap is kglsen parancsolánk, úgy most is a szerént igen kglsen hagyjuk mindenekfelett az isten tisztességét, magunk böcsületit s ennek a szegény hazának szabadságát igen-igen szeme előtt viselje; nekünk böcsületünk életünknel is drágább, annak sérelmével az rosز életet nem is kívánjuk; úgy őrizze azért Kgd böcsületünket mindenekben, azt életünknel is drágábbnak, böcsösbnek fontolja annak őrzését, mivel az Kgd hűségére bízuk. Az ajándékoknak elosztásában s maga költségére mit fordítson Kgd, mivel ezek csak semmik, nem adtunk semmi ordinantiát Kgdnek róla, valamint rendelni akarja, becsületesbnek s hasznosbnek látja, itili, úgy legyenek. Az mely levelét hts császárnak Kgd kezében küldtünk Kassai uramtól, azt két dologért cselekedtük: egyikért, hogy hts császár minket még arról is assecurált, hogy magyarországi uraságinkban is megoltalmaz, annál inkább az erdélyi fejedelemségünkben tartozik ő nga kétképpen: első Erdélylyel kötött régi frigy szerént boldog emlékezetű eleinek; 2-ik maga athnaméjára és esztendőnként adónknak beszolgáltatásáért s ez országot békességben való tartásunkért és az portához való hűséges magunkviseléséért. Másodikért azért küldtük, hogy mi az német császárral az ő htssága parancsolatjából tartottunk s végeztünk frigyet. B. I. (t. i. Bethlen István) ha ugyan viszál-

kodnék, Kgd ezzel is élhet ellene magától. Az mi szánkból Kgd szegény fejedelmet mindenkor urunknak hallotta nevezni, de ő maga leszen az, a ki szegény fejedelemnek szemfedelét fel fogja fordítani, mert tudja jól maga 1624, mikor szegény a császár leányát kérte, mikre offerálta volna magát, micsoda oblatiói voltak szegénnek az török ellen, mint akarta volna német császár kezében ejteni Erdélt, az kit mind jól tudott s akkor nem futott a portára, nem panaszkodott a portának, nem fájt oly igen, mint most ez szegény haza szabadságtalansága s ki fog tetszeni az török előtt is mind az szegény fejedelem elméjének, szívének s mind az magáénak idegensége s az is, hogy most is csak az tulajdon maga bosszúja s privatumá vitte el, mely instructióját szegény fejedelemnek 10 avagy 12 nap alatt Kgd oda fogja vetetni s az török előtt publicálni, hova leszen híre, neve s hitele mind szegény fejedelemnek s magának? Bábolnát, Monorát ha forgatná, arra is szép felelete lehet Kgdnek. Egyik, hogy igazsága nem volt hozzájuk, mert szegény gróf deficiálván, annélkül is fiscusra szállott volna, de jól tudja maga Bábolnáért, Monoráért az fejedelemasszony Bethlen Péternek hunyadbeli jussát adta, ha ő amazt kívánná restituálni, imezben sem fogna maradni az fejedelemasszony jussa is. Tovább ebben mire mehet Kgd, szóval instruálánk Kgdet tegnap. Kgdnek igen kglsen parancsoljuk, legyen szeme, füle és mindenekről tudósítson, akármire legyen inclinatus, de éjjel nappal adja tudtunkra. Ha meg akarja magát ismerni s vissza akar jőni, ne tegyünk heában való expensát az had gyűjtésre, mivel igazsággal írjuk Kgdnek, Lengyelországról is ugyan kénálkodnak magokkal az solnerok s el kell hozatnunk. Ha pedig az úristen megvakította és csak vért szomjúhoz, ez szegény haza pusztulásában akar gyönyörködni, Kgd azt is éjjel nappal adja értésünkre, az szerént viselhessünk gondot, mert bizony mi is semmi keresztyéni utakat, módokat el nem akarunk mulatni az magunk oltalmára idein felkeresni s találni. Minemű levelet írt volt B. I. Szathmár vármegyére s mi is mint feleltünk meg reá, im azoknak is mind mássát küldtük Kgdnek. Adja isten minden jót hallhassunk Kgd felül. Datum Szamosujvár prima Martii ao. 1636.

[Utóirat:] Az faluk felől Kgdet most is egyébképpen nem informálhatjuk, hanem az kik a császár birodalmában vadnak, azokat mi nem igazgathatjuk, sem az holdolásra nem erőltethetjük, az kik pedig ebben az birodalomban vadnak, eligazodván az derék dolgok, azt igazság szerént eligazítani készek vagyunk. Az Bekir aga 150 tallér adóssága az Kurt nevű jancsár dolga is, felette nehéz, hogy mikor kiadták pénzeket s egytűvé czimboráltak, akkor nem hittak oda, sem hírré nem tötték s most immár mi legyünk eligazítójok. Effélére őket bizony nagy hatalmas kár

szoktatni, el is kell távoztatni, mert erre reá szoknának s ezután az fejedelemnek kellene csak mindent contentálni, az ki becsstelenség s gyalázat s majd mint egy havaseli vajdaság lenne végre. Mi parancsolunk Ilyésnek adja meg, de az is ha vele való kötését fogja forgatni s törvént kezd kívánni, annak sem fojthatjuk meg igazságát. Kurt basát is hogy elküldjék Kgd után, megparancsoljuk, látta Kgd az leveleket Kolosváratt. Elszaladt a legény, a mely drabantok parlérok voltak, azoknak az evő kenyerek is alig vagon, ezért Kgdet egy ország követét megtartóztassák, nekünk csak elménkben sem tűnik. Az faluk nevét im megküldtük. Az szultánának való materiát nem tanálhatánk, talám Budán inkább tanálhat Kgd, vegyen ott. Azon legyen Kgd, ezután ilyen adósságokat s törökökét ne vállaljon magára. Ha magától el akar jőni adóssága felkeresésére vagy felvételére, de hogy az fejedelem vagy ország követe magára vállalja, vagy feleljen megadása felől, nekünk nem tetszik. Mi mindennek igaz törvént, executiót akarunk szolgáltatni, kiki procedáljon a szerént. Ibraim csausznak költséget azért nem adattunk, hogy soha nem adtak s ha egyszer ad egynek, tudja Kgd, másnak is meg kell adni. Régi ratiókat felkerestettünk, ott bizony nem találni. Im mi is már isten kglsségéből öt esztendő t töltöttünk itt való lakásunkban, egynek sem adattunk, sem portára, Budára járó csauszoknak, így mikor követek mentek be. Ez kezdette kívánni, azt is csak ez mostani útra, kit ha egyszer obtineálhat, azután bizony mind portára, Budára külön kellek mindeniknek költséget adni. Kgd magától az mienkből ha valamit ad, abban ellent nem tartunk. Az mely gyermek-lovat kíván, azt Kgd Váradon adassa meg, a kiről im írtunk Ibrányi uramnak. Az úristen Kgdet Budára vivén s szemben levén az vezérrel, mindjárt tudósítson az ott való állapotokról.

Fent a levél homlokán: Szalánci uramnak.

6. 1636. márcz. 12.

Anno 1636. die 12. mensis Martii istenünk szent segítségéből, az mi kgl s urunk ő nga és az nemes ország követségével Budára békével beérkezvén az minemű ajándékokat és kiknek adattunk, arról való signatura, mely ezképpen következik:

1. Az vezér ő ngának Huszain pasának hat öreg aranyas virágos kupát, hatszáz aranyat, melynek 24 tízes volt, az többi apró.

2. Az vezér-asszonynak ő ngának hat tízes aranyat, egy ruhára való aranyas, ezüstös materiát.

3. Az vezér-asszony anyjának egy aranyas virágos kupát.

4. Az vezér nagyobbik fiának Szuliman béknek egy arany hívelyű portai módon csinált kardot.

5. Az kisebbik fiának Memhet béknek is egy arany hívelyű portai módon csinált kardot.

6. Az nagyobbik leányának Hanonnak 13 sing zöld virágos atlaczot.

7. Az kisebbik leányának 13 sing zöld virágos atlaczot.

8. Az vezér kihájának Memhet agának egy aranyas virágos kupát; egy zöld bársony hívelyű portai módra csinált gazdag kardot; egy aranyas csákánt; kétszáz tallért.

9. Juszuf béknek, vezér ő nga öcscsének, egy virágos aranyas kupát; 20 tallért.

10. Az nagyobbik öcscsének Ali béknek egy gazdag köves kardot, melyet mivel hogy másnap, hogy beérkeztünk elment, az vezérnek adtuk, hogy utánna küldje.

11. Az réznek, Mehemet effendinek 40 tallért.

12. Az fő secretariusnak Iszák effendinek tíz tallért.

13. Az kisebbik secretariusnak és azon számtartó deák és Memhet effendinek tíz tallért.

14. Az Hafis Musztafa agának egy zöld czápájú magyar módon csinált kardot.

15. Az kajmekám Ibrahim effendinek egy aranyas kupát.

16. Az kapuczilár kihájának Ibrahim agának egy virágos aranyas kupát.

17. Az hasznadár basinak egy ezüstös aranyas csákánt.

18. Az pecsét nyomónak egy ezüstös aranyas csákánt.

19. Az sziliktar agának egy szablyát, magyar módon csináltattat.

20. Az csuhadar agának egy ezüstös aranyas csákánt.

21. Az vezér-asszony bátyjának, Enir effendinek veres czápájú bogláros kardot.

23. ¹⁾ Az csauszlár kihájának Ismael csausznak tíz tallért.

24. Az tolmácsának az mi kglmes urunknak Habib agának 100 tallért.

25. Jancsár Musztafa agának, budainak, egy kupát.

[26. Jancsár kihájának, Hellész agának, egy kupát.]

[27. Az apok kihájának Recsep agának, tizenkét tallért.] ²⁾

28. Bekir agának tizenöt tallért.

Az tefftedár Hasszon pasának, császár budai kincstartójának, egy kupát. ³⁾

¹⁾ 22. hiányzik.

²⁾ 26. és 27. át van húzva.

³⁾ Ki van húzva.

Az teffter tihájának Musztafa agának egy kupát.
Muharem pasának az szolnoki béknek egy kupát.
Nezer agának szolnoki mazul alajbéknek egy kupát.
Az vezér fiai hopmesterének, — agának, tizenkét tallért.
Haczi Rezvan agának, ki az vezérnek az kaftányit szablyát
hozta, egy öreg aranyas kupát.

7. 1636. ápril.

Bethlen István válasza a követek által vele közlött pontokra.

(Mgj. Török-Magyarkori Á.O. II. 338, s ugyan ott a rr. erre
adott felelete.)

1636. m a j u s.

Bakó Péter portai növendék.

Bakó Pétert a fejedelem azért küldte Konstantinápolyba, hogy ott tanulja meg a török nyelvet, hogy azután a cancellarián mint török deák szolgálhasson. Bakó Sebesi ellen áskálódni kezdett. Nem sokára azonban törökké lett.

1636. m á r c z. 9.

Holtomig való alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak, mint kgl's uramnak.

Az szent isten Nagodat minden dolgaiban szerencséltetvén, boldog és hosszú élettel áldja meg.

Tudom kgl's uram, hogy kapikihája uram Nagodat itt való dolgokról tudósítja, de én is Nagodnak szegény méltatlan szolgálja lévén, akarék valami apróság dolgot Nagodnak értésére adni. Az mint az Kain profugusok Székely Moises és Bethlen István dolgokat egymás között értettem, bátor Bethlen István eljövése előtt ők egyet értettek legyen, mikor Budára jöttét meghallván, igen örültek és az mely szolgálai ide az portára jöttek vala is, egy kevésség az emberi nagy barátsággal voltak egymás között, de magával Székely Moises az pasa nem engedte meg, hogy szemben legyenek. Elsőben mindjárt nem mondták ki az más félnek, hogy nekik is fejedelemség kellene, de midőn ezekben vették Székely Moises emberi, mindjárt meghasonlottak Bethlen Istvántól, úgyannyira, hogy Nagod Székely Moisesnek nem is jár annyira az nyelvén, hanem minden tehetségek szerént Bethlen Istvánra törnek; igen is megbánták mindnyájan, hogy az Nagod hivatalára haza nem mentenek. Azt mondja volt maga Székely Moises: úristen engem Bethlen István indíta fel egyik az idejövésre, immár idejött reám, az fejedelem mely becsülettel hívata bennünket, el nem menénk. Az Bethlen István emberi micsoda instructióval jöttek volt legyen, voltak ilyenek, hogy az hét vármegyét az németeknek Nagod adta meg, más, mihelt az fejedelemséget Nagodnak eresztette, azolta mindeddig csak reá tört Nagod; ez kettőt Maróthi kivonatta véllek, hogy az urok fejére fordulna az. Az Zólyomi el nem eresztése is benne volt és

hogy Nagod az országot német kézben akarná eresztetni, az többít nem tudhattam. Hogyha elsőben, akarátjokat megérthették volna Maróthi Györgyék és még meg nem hasonlottanak, úgy értettem kgl's uram, hogy ki nem vonatta volna véleik, de sőt inkább gerjesztették volna, de ők azt nem gondolták, hogy ő érettek jött. Az isten talám őket jobban egyben veszi és mindenkinek nyakát szakasztja. Bethlen István szolgálai Nagod ellen ezzel argumentáltak, hogy egy úr, vagy főember egy majorát adja egy valakicsoda kezében ily conditióval, hogy viselje jól gondját, ne pusztítsa, hanem építse és mindéltég benne hagyja az majorban, de ha jól nem cselekszik szabad velle, ha kiveszi az kezéből. Így Bethlen István is, ő az *creatus rex*, az mely conditióval Nagodnak adta az fejedelemséget, azt Nagod mind átalhágta és törvény szerént is övé az fejedelemség, szabad, ha Nagodtól elveszi; de az török azféle *philosophicum* argumentumhoz nem sokat ért, csak azt mondják, hogy Bethlen Gábor okos ember volt, ha elég embernek ítélte volna őtet az fejedelemségre, nem böcsöllött volna fennebb egy asszont nálánál; de mikor osztán kezében került is az fejedelemség, nem volt elég ember megtartására. Az kajmekámnak kétezer aranyat ígír volt és azután minden esztendőről esztendőre ezer-ezer aranyat, hogy az császárt tegye jóakarójává. Az kajmekám feleleti volt elsőben az propositiókra ilyen, meglássátok, olyant szóljatok, ki igaz legyen, meg ne bánjátok. Az pénz ígírésre mondotta, nem az régi üdő vagyon most, hogy valakit pénzért emelnénk fel, elég pénze vagyon mind htls császárnak s mind mi nekünk, mindazáltal bemenvén az császárhoz, könyörgök érettetek. Ezzel kiküldvén őket, többször nem lehettek szemben velle. Az választ is Bethlen Istvánnak mástól küldötték el, nem az szolgálaitól. Igen törődtek rajta, hogy az ő kgl's uroknak csak ilyen böcsületi vagyon az portán, és az mely szekéren az budai passának botot, kaftánt vitték meg, izente kajmekám, hogy rajta menjenek el. Azt mondották, hogy nem küssasszonyok ők, ha esztendeig itt kellene ülnök is, nem gyalázzák urokat azzal, hogy szekeren járjanak. Azután pénzen lovat fogadván, elmentek.

Még eddig kgl's uram több barátjok nincs az hollandusnál és Zöldfikárnál, kit bizonyoson tudhatnék. Azok ketten egész tehetségekkel mellette vadnak. Az elmúlt napokon azaz hollandus követ jövéen által az kajmekámhoz, nem lelete szemben velle, menvén az több passákhoz, de directe nem merte Bethlen István számára kérni az fejedelemséget. Mondotta ezt, az még Rákóczy György lesz fejedelem Erdélyben, addig békesség nem lehet, legyenek azon, hogy legyen más fejedelem, nám elég fejedelemnek való ember van. Zöldfikárnak 50 aranyat küldött, azután fizetése mellett ígirt ötszáz tallért minden esztendőben; és levelé-

ben mit irt légyen, magok tudják, de úgy értettem kgl's uram, mindez egyképen bizonyoson, hogy némely nagy helyeken mondtott olyan szót Zöldfikár Jenőért és Lugosért, Bethlen Istvánért kezes leszen ő, és az mellett minden esztendőben 20,000 arany adóért, és Bethlen Istvánnak azt írta (oly ember mondta, ki levét olvasta) alattomban, hogy ha oda nem igiri várakot, nem-hogy fejedelemségre promoteálnák, de rosszúl is csak elégha nem jár. Mint s hogy legyenek ő magok között, hogy kezes leszen érette, hogy megadja, és annak ígéreti nem bizonyos, az mint írásból kitetszett; mint válnak el az dologban, magok tudják. Zöldfikárnak az practicája ezért nemhogy Nagod fizetését érdemlené, de ha Erdélyben menne, elevenen nyúzást érdemlene az az ember.

Végezetre kgl's uram hogy Nagodnak árulkodásbúl írnam, távúl legyen, de Nagod hűségére hűtél vagyok köteles és tartozom megírni Nagodnak. Az kapikihája uram Sebesi Boldizsár felől értegettem sok időtől fogva, hogy az árulókhöz vonszana, de nem mertem mindeddig mondani, míg jobban ki nem bizonyosodik; mivel az árulóktól magoktól értettem, gondoltam azt, hogy csak azon meszterkednek, hogy Nagoddal jámbor szolgáját összeveszessék, noha azután is ugyancsak azoktól értettem, de bizonyosabban és maga Horváth István nagy hűtíre azt mondotta nekem, hogy az ő kezén kétszer megesküdt, hogy ellenek nem cselekedik és mindenben jóakarójok leszen, csak szerezzon 60 ház jobbágyot neki Székely Moisesstől, hogy ígírjen és fejedelemmé lévén, megadja. Székely Moisesz tett csak ilyen választ, hogy ha az országnak jól szolgál, az ország megtekinti jó szolgálatját és ha ad, nem bánja, de még mostan kezében nem lévén, mit ígírjen. Sebesi Boldizsár mégis halasztván arra, hogy maholnap szemben leszen esmét vélek felőle, azonban történék az Bethlen István dolga, Székely Moissessel nem lett szemben, elhadta; hanem az Bethlen szolgálai hogy beérkeznek s meghallók, engemet kére, hogy felkeresvén, juttassam szemben azokkal; esmét engem elhagyott, nem tudom, mi gondolatjából, úgy értettem azután, hogy Zöldfikár által jártatta őket, azok pedég hatvan házjobbágyról credentiázták (ezt is ugyan az árulóktól tudtam meg). És ők megértvén, hogy Bethlen Istvánhoz kötötte volna magát ismét, minden dolgát úgy kiáltják ki, azt hallottam kgl's uram, maga is Székely Moisesz szidta, nem azért, hogy őtet megjátszodtatta, hanem hogy olyan jó és kgl's urát, mint Nagod, az ki semmit neki nem vétett, el kellessék árulni hatvan ház jobbágyért, mégis, ha azok erőltették volna, de hogy maga kelleti magát. Én nem tudom kgl's uram, legyen-e úgy, vagy nem, de az micsoda módjával nekem beszélleték és mindenkor hogy mikor találkozom vélek, hogy beszéllek, nagy dolog és az isten megveri érette. Szavából úgy viseli, úgy

tetszik, előttem magát, mint Nagodnak igaz híve. Mondott azért azelőtt ilyeneket mondván: az fejedelem énnekem micsoda kegyelmességgel ajánlja magát leveleiben, de nem láttam egy szolgáját is magának, hogy igen elévette volna utána magát. Mondott ilyent is, hogy mikor az fejedelem ő naga most nekem 13 ház jobbágyot ígérne és Székely Moises 60., inkább állanék az 13 jobbágy mellé. Mondott ilyent is, tudom az árulók énnekem (úgymond) sokat ígérnének, ha az fejedelmet elárulnám. Ez szavait hallván, gondolkodtam nyilván magam is kgl's uram rajta, hogy az mely embernek azfélén jár az elméje, lehet valami benne. Más az, kgl's uram, még egyszer az szolga úgy nem kellett volna itt az portán, mint az követ elmeneteltől fogva most, de mióta kiment az követ, addig az még az Nagod szolgája beérkezék, kétszer volt divánban, harmadik az nap, mikor beérkezék ez posta, Zöldfikárhoz küldött tanács kérdeni, ha felmenjen divánban. Az azt izente, most hadra készületi van az császárnak, igen haragos, ha elől találja, ki tudja, rosszul jár. De az császár most sem jár többet künn, mint másszor, de még kgl's uram kevesebbet. Azelőtt nem mindenkor küldött Zöldfikárhoz, megkérdezni, ha menjen divánban. Mikor elküldött az azt izente is, hogy el ne menjen, nincs semmi dolga ott, még is elment; ha igaz szolga volna, ha az kajmekám kiüzetné is az divánból, még is be kellene futni mostani állapotban. Én az mint érthettem s tudhattam, Nagodnak megírtam, nem árt Nagodnak gondot viselni felőle, mert ha úgy talál lenni, mind tolmács s mind kapikihaja egyet értvén, félem késznek venni, Nagodnak ártalmas leszen. Követeket ha akar Nagod küldeni be az portára, ne késleltesse, minél hamarébb expedálja, szükséges más okokból is. Immár minden csak az Nagod bölcs ítületire maradt. ¹⁾

Nagodnak mint kgl's uramnak könyörgök, rólam, szegény méltatlan szolgájáról költség dolgából ne feledkezzék el. Nagy Pál uram adott volt 32. tallért, hetet ottan adósságban adtam, ötével magámnak ez télre egy rosz mentét bérlettem, maradt nekem 20. és immár négy holnapja éppen, hogy azon élek, az hoczai minden napra 3. oszpora, az kellett kgl's uram mind ételem, italom, ruházatom csak az, könyv kell, papiros kell, elkel. Nagod méltóztassék kgl'mességéből ez esztendőre is költséget küldeni, hogy tanuságomat végben vihetvén, Nagodnak mind holtiglan szegény szolgája lehessen; miért az úristen is Nagodat áldja meg. Datum Kustantinapoly 9. die Martii 1636.

Nag. K. U.

Nagodnak méltatlan szolgája
és alumnusa

Bakó Péter, m. p.

¹⁾ Ide tartozik a 2-ik P. S., mely a lap szélén áll,

P. S. Mikor Nagod irta volt kapikihája uramnak, hogy engemet melléje vegyen, miért nem akart melléje venni, az nekem kgls uram nem hogy ártalmamra lett volna, de sőt hasznomra és itt való portai dolgoknak és moreseknek jobban való megtanolására lett volna, az mellett az scholát is frequentálhattam volna.

P. S. Hogyha kgls uram valami vétke nem volna benne, úgy ítüllem, nem beszélének. Bethlen Istvánnak azt izente, ő benne semmit ne kételkedjék, igaz szübeli jóakarója, meg nem fogyatozik ő benne.

Külcsm : Illustrissimo ac celessissimo principi dno Georgi Rákóczi stb. stb.

Rákóczy kezével : 23. die Martii 1636. Décs Feltóti György 10. órakor reggel.

1636. j u l. — a u g.

Körössy István budai követsége.

Bethlen István rezgelődése s Bethlen Péter hadfogadása és kiütései következtében Rákóczy nagyobb erőt fejtett ki a táborba szállásban. Hogy ez ügyben mentse magát, s a budai vezér ne tartsa készületeit a porta ellen intézettnek, Körössy Istvánt jul. 17-én a portára küldé, ki onnan aug. 14-én indult haza.

1. 1636. jul. 17.

Rákóczy Gy. utasítása Körössy Istvánnak.

(Mgj. Török-magyarkori Állam-Okmánytár II, 363—367.)

2. 1636. jul. 29.

Rákóczy Gy. levele Körössy Istvánnak : utasítja, hogy a budai basa mocskos levelére mit feleljen.

(Megjelent Török-magyarkori Á.-O. II. 391.)

Jegyzet : Ugyanott 379. l. a budai basa idézett levele s 387. sz. a. az arra írt válasz olvasható.

3. 1636. a u g. 15.

IIIme dne dne mihi clem^{me}. Servitiorum stb.

Az felséges isten Nagdat kegyelmes uram az én kgl's asszonyommal ő ngával és az ifju urakkal egyetemben sokáig boldogúl éltetvén boldog és dicséretes gubernatiót adjon Nagdnak.

Ugy vagyon kgl's uram, hogy bizony nehezen, mindazonáltal istennek szent segítségéből kibeszélvén magamat Nagd jámbor szolgálival együtt Budáról, mivel bizonyosan az mint értetem, az mely csauszt a vezér a portára ez mai nap előtt heted-nappal küldött, azt meg akarta egyáltalában vártatni velünk, nem szinte jó végre is, ha talált volna succedálni proposituma. Tegnap nyolcz órákor indulván ki kgl's uram Budáról, elébb Nagdat nem tudósíthattam, mivel a sok csavargók miatt keveses

ember nem járhat. Az mint kgl's uram bizonyosan végére mehettem, az portára a Nagd levelét és a csausz is, a ki Erdélybe volt minemű resolútiót hozott Nagdtól, igen postán beküldte az vezér, melynek discussiójára felette nagy dívánt is két napokon tartá. Szükséges azért Nagdnak kgl's uram a portára Tholdalagi urunk, hogy vigyázásban legyen, kgl'sen demandálni. Minemű rettenetes haragban legyen kgl's uram az vezér az Nagd írásán kiváltképpen és a csausz hozta resolúción is, Nagdnak meg nem írhatom, melyekből azt hitte el (mely ellen én az mennyi erőm, tehetségem lehetett, sok esküvéssel mentettem Nagdat) hogy Nagd offensive hadat akar hatalmas császár ellen indítani. Az dívánban kgl's uram mind Bethlen István s mind Muharen bék neki fő fautora jelen volt. Hogy Nagdnak alázatosan értésére adjam kgl's uram, ha ezeken állana a dolog, ezek Bethlen Istvánt örömetst promoveálnák. Az egy kihajabéken és Ismael csausz pasán kívül ezek Nagd jóakarói, melyről ha isten kgl's uram Nagd méltóságos prae-sentiájához viszen, alázatosan tudok szólanom s ha ezek nem löttek volna kgl's uram, bizony nem is lőtt volna szintén secure dolgunk. Minemű angustióban voltam kgl's uram, ha az úristen Nagdhoz viszen, alázatosan megjelentem Nagdnak. Ez az vezér egy megdühött haragú és megharagudt búsult ember kgl's uram. Bizony az megenyhítése szükséges volna. Huszt várának vitatásának és Nagd mind Magyarországbán Kerecseni István által s mind Erdélyben az hadaknak gyűjtéseknek s mind pedig hogy Nagd római császárnak ötszáz ökör adásának igen nagy híre levén kgl's uram, igen bús szívvel veszik mind vezér és egyéb főrenden való törökök is, mely felől felette sok és kemény vexatióm is volt. Bethlen István igen futja dolgát kiváltképpen az vezérnél mostani nagy búsulásának alkolmatosságával, melyet kgl's uram mindazonáltal csak mind az porta kormányoz. Azzal is igen biztat mind az kihajabék kgl's uram, mind Ismael csausz basa, hogy Nagoddal megbékéltetik Bethlen Istvánt, csak az ország követi ne késnének, melylyel kgl's uram, ha ugyan az is Nagdnak proposituma, hogy elküldje Nagd, mindazáltal sietni nem kell, kicsin idő alatt mire megyen az dolog kgl's uram, el fog válni, azután bizony igen szükséges elküldeni. Én hozzám kgl's uram Bethlen István mind ennyi Budán lakásomban is csak egy szolgáját sem küldé. Tatai jött hozzám egy nehányszor, Horváth János is egyszer, az kik mondák, hogy igen keményen panaszkodott, hogy hozzá nem mentem, melyre én csak azt mondtam, hogy nem volt ő nagához való instructióm. Ez Horváth János kgl's uram most is rakva hitetlenséggel. Tatai biztat ugyan a kijövessel, de csak csalárdkodás, az mint eszemben veszem, mivel csak üt-vét szavában. Az bosznai pasa kgl's uram a dívánban bejött vala, negyed vagy ötöd napig lőn Budán, viszont hajókon

visszamene a táborában, mely tábora Tolnához közel vagyon. Az mint bizonyosan végére mentem, attúl még nem igen tarthatunk, mivel négyezer magával nincsen. Sátora kétszáz vagyon táborába, csak köz ispahiáknak is lévén sátora. Az mint feljebb is Nagdnak kgl's uram alázatosan jelentém, ide mindent csak a porta kormányoz. Tartsa és áldja meg az úristen Nagdat kgl's uram sok esztendeig nagy boldogúl.

Datum ex Abony die 15. Augusti anno 1636.

Illma V^{rae} Cels^{nis}

Szóval is kgl's uram holmi dolgokról ez alázatos jámbor s bizony az ő állapotjában hasznos szolgáljától kgl'sen érthet. Resolutióm kgl's uram bizony elég homályos és alkalmatlan; mindazáltal még is levelet ugyan küldött Nagdnak az vezér

servitor humilimus perpetuusque

Stephanus Keőreősi

de Várad.

Kivül: Körössy István urunknak küldött levelének parája Budáról.

4. 1636. aug. 24.

Rákóczy válasza a budai vezérnek a Körössy által hozott izenetekre.

(Mgj. Török-magyarkori Állam-Okmánytár II. 397.)

1636. j u n.—a u g. s e p t.—o c t.

Szentpáli István követségei a kozákokhoz.

1636-iki szorongattatásai közben Rákóczy több ízben küldött követeket Lengyelországba hadak fogadása végett: így elébb Jármty utóbb Paksit.

Szentpálit két ízben küldte ki: június havában és szeptemberben, mind kétszer a kozákokhoz, kik lengyel fenhatóság alatt voltak, hadfogadás végett. Az 1. 2. az első, a többi a második követségre vonatkozik.

14. J u n i i 1636.

1. Útjában mindenütt úgy viselje magát, ha lehetséges, eszekben ne vegyék, hogy tollunk expeditus és valami derék dologban jár. Útjából vagy két nappal küldjön el az generalishoz, a hol leszen, bátor ne legyen excipiálása igen solenniter s audientiája is.

2. Szemben lévén az generalissal és illendőképpen salutálván, mondja meg, hogy az mult napokban írtunk ([levelet] ő) nagyságának az molduai vajda és tatárok felől, azon (hírek) mostan is confirmáltatnak. Nekünk úgy hozzák, hogy az tatárok elébbeni helyekből felkelvén, Jászvásárhoz mintegy két mélyföld az Prut mellé szállottanak az végre, hogy az havaselvi vajdára jőne az molduai vajda az tatárokkal együtt, onnat az vajdát kiűzvén, tovább is igyekeznek.

3. Azt is halljuk a portáról, hogy az török császár ez jelen való holnapban Drinápolyban akarna jőni, az Duna mellett lévő hadait is felültetné több hadaival együtt, ki ha ugyan kijő Drinápolyban, jóra nem magyarázhatni, noha ők azt hirdetik, hogy csak vigyázás kedvéért jönne ki.

4. Ő naga azért ezekre az állapotokra nézve mint akar vigyázni, és ha ide mi reánk gonosz igyekezettel volna, micsoda segítséggel akar lenni?

5. Az molduai vajda és tatárok ellen talán nem ártana, ha ő naga Podolia szélén valami hadakat mutogatna az molduai vajdá-

nak és tatároknak, hogy attól tartván, magokra vigyáznának inkább, hogysem mint Havaselyföldre, avagy mi felénk igyekez-
nének.

6. Az sem ártana, ha ő naga ennihány ezer kozákot, sol-
nert Ilvo táján készen tartana, hogyha nekünk kívántatnék az
segítség, mentől hamarébb együtt találónk őket; ha pedig ma-
goknak kívántatnék is, a hova az szükség lenne, oda forgathat-
nák késedelem nélkül.

7. Extraháljon egy *salus conductus* is a generalistól, hogy
ha ezer, avagy kétezer kozák solner kívántatnék is, az generalis
levele mellett jöhetnének késedelem nélkül mellénk bántás nélkül,
azt az *salus conductus* pedig kezün[khöz bocsássa?] ugyan
maga, hogy mi osztán tempore necessitatis magunk [részé]ről
küldhessük az hadak között, a mellett hozzassák ki őket, akár
solner s akár kozák, akár pedig muskatérosok legyenek.

8. Annak is igyekezzék végére menni, ha császár Driná-
polyba jőne és ott láttatnék is vesztég ülni, akar-e ő naga valami
vigyázásba lenni, haddal akar-e vigyázni s hol?

9. Király ő felsége azt írja nekünk levelében, hogy Erdély-
nek mostani állapotját az senatorokkal communicálja és micsoda
jóakarátját segítségét mutathatja hozzánk, arról deliberál az
senatorokkal. Azért az mit ő naga az generalis abban értett ő
felségétől, örömet akarnók érteni, tudhatnók mi is bizonyosan
az magunkra való vigyázást disponálni, értvén királynak ő felsé-
gének deliberatióját az segítség rendelése felől.

10. Írják az portáról azt is, hogy az ő felsége követét az por-
tán nem szintén illendő böcsületben tartanak mostan az okon,
hogy az ő felsége és az *respublica* böcsületit az követ előtte
viselvén, keményebben viselte magát az vezérrel szembelekör
hogynem mint az ő természetek szenvedte volna, s talám alkal-
mas időre is halasztani fogják visszabocsátását. Gondoljuk, hogy
Nagod ezeket másunnan is megérthette, mindazáltal az köztünk
való jó correspondentiának kívánsága szerint akarók mégis ő
nagyságának értésére adni.

11. Mindezekre in scriptis igyekezzék articulatim vá-
laszt venni.

12. Tudósíthatja arról is, hogy mostan országunknak gene-
ralis gyűlése lévén, (mihelyt annak vége leszen) mindjárást főkö-
veteinket bocsátjuk az fényes portára, az kiknek meg leszen pa-
rancsolva, hogy minden dolgokra serény vigyázással legyenek é-
ha mit érthetnénk, azon leszünk, hogy az mi illendő leszen, értés-
sére adhassuk ő nagának.

13. Bethlen István még Budán vagy, ez mai napig még
hadak nincsenek mellette, az ország próbálja azt is, ha kedve

leszen az békességhez s hazajövetelhez. Interim azért ugyan vigyázásban vagyunk.

14. Ennek előtte való esztendőben megírtuk vala az generalisnak, mikor császár Drinápolyba jött vala ki s Murteza passa a Duna mellé, akkor is forgott tanácsokban, hogy mind Molduát, Havaselyföldét, Erdélt occupálják, mostan is úgy gondolhatunk felőle, hogy azon tanácsok fenn állhat, kire mind az egész kereszténységnek, de kiváltképpen az szomszédoknak szükséges vigyáznok s teljességgel talám nem szintén biztathatjuk azzal is magunkat, hogy mostan török császárnak derekas hadakozása lévén az kazullal s talám nem szintén szerencsésen is, abbeli szándékát nem viszi végbe.

15. Tetszenék mi nekünk az is, ha mind ezekről való intimitiónkat az királynak az generalis értésére adná, melyet intímáljon is neki.

(Szentpáli másolta instructió roncsolt állapotban.)

2. 1636. a u g. 13.

Életemig való stb.

Ha elmehetett az szolgám, kit Ustyáról bocsáték vissza, alázatosan tudósítottam vala Nagodat, hogy az hetmány nem leszen Bárba. Úgy is lőn, mert oda érkezvén Bárba 2. Augusti, megértém, hogy elhatta az tábort (ki Báron innen tíz mélyföldön az ukrainai nagy erdőben Ruszava nevű víznél vagyon) az hetmány, lement az Ukrainán az Szlobodai látogatására, után (?) az táborban, onnan Gembarova felé, onnan Sámbokrétre, Szerencsémnél ismét fordúlt Cseczelnikre, ott érem 8. praesentis, ott akadék Dési Istvánra is; éjjel lévén audientiám (mivel már trombitát fúttatott vala felülésre, vacsora után jutván meg az hír, hogy kiütött az tatár), valamint az úristen tudnom adá, úgy proponáltam s agáltam minden cselekedetiben kglis uram az Nagod dolgait. Onnan mindjárt ezered magával után rugaszkodván, az Bug vize mellett, Ustya Zawran nevű helyben (ki leges legvégső hely innen az tatárok felől) fordúlt, odahívata, 11. praesentis odaérkezvén, szintén naphaladat előtt érvén az városhoz, csak az por veté fel magát az városban, hát ismét kirándult az Szlobodából az tatár után másfelől. Az nap egy Oman nevű város népét, ki hátunk megé 7 mélyföld, rablotta el reggel másfél-száz tatár, száz embert közel vitt el; három felől menének utána, maga az hetmány eleibe, az Czvertentenczki herczeg utána hat zászlóval, Lasz pedig oldalúl, sem maga, se az herczeg nem akadtak rá az kegyetlen nagy pusztán, hanem Lasz érte el, az mint érte, de fáradtan igen, az rabban keveset vihetett el, vagy elszabadult, vagy levágta; lovat eleget hoza Lasz, tatárt hármat, vá-

gott azért igen le benne; csak ez napok alatt már kétszer ütött ki, másunnan is ennihány halászt vitt el, mert ide kgl's uram vagy on jó harmincz magyar mélyföld Bár. Neszterfejevárról hajnalban felkel az tatár, más hajnalban el is hagyja ezt a helyt. 12. este annál is bővebben beszéltem ő nagával, úgy pedig az mint Nagod az utánam küldött kgl's parancsolatjában informál. Ezek kgl's uram igen haragusznak rájok, fenyegetőznek is, az zaporoczkiai ugyan felesen táborban vadnak az Boristhenes mellett, az itt való egész hadi nép kevés, nem fogja az hatezert meghaladni, annak is csak három ezere guarczani, az többi az maga sztarosztasági alatt való elegy nemesség s ha melyre fordul s így kicsapás leszen (mert maga csak ezerrel jár untalan szerin szerte) az szlobodákból való muzsikokat (mostan odagyűlt népet) veszi fel s úgy megyen, az kire megyen. Most is juta az híre, hogy az tenger mellett oda Szaporova széle felé felment egy csoport tatár, de azokra leszen onnan vigyázás.

Kgl's uram, *instructióm* szerint az kétszáz kozákot igen *sollicitáltam*, hogy *periculum sit in mora*, mivel immár mind budai, tömösvári, bosznai passák szállnak az táborban, Kantamérnak is parancsolt császár, felüljön, Bethlen Istvánt is el nem küldék fogadások szerint; még összegyűlünk, addig fognak megpróbálni, de azt mondd, hogy az isten tudja, közönséges magunkkal az az veszedelem, úgy tartom, de nincs mit tennem, mert váltig *instálék* az *respublica* előtt, hogy legyen több hadunk fizetett, de még ebben is elakarnak [vonni] az várasimat kellett most is felültetnem, nem adhatok, mert nincs mit adnom, mert nemhogy én, de király ő felge is nem merte az *respublica* *dispositiója* nélkül soha adni, hanem *conscribálni* kell, ihol kapitánt adok s *conscribáljak* tok, végezz vele. Azt megköszönvén kgl's uram, kezdettem azzal tractálni, az melyre maga is főember szolgálait mellém rendelé. Harmadnapja ma, hogy mind azon voltam véllek, (Gisiczki neve,) de soha én azzal meg nem tudék alkudni, mert immár végre abban köté meg magát, hogy 1. magának tizenkét lóra fizetést, de abban egyet se állasson elő, hanem dobost, sípost abból tart, 2. konyhájára kántoronként magának két-kétszáz forint, hadnagynak, zászlótartónak száz-száz forint, 3. mindenkor kész *quártély* az egész seregnek pénz nélkül, 4. minden legénre kántorra ötven lengyel forint, 5. adjak mindjárt fél kántorpénzt, kivel összegyűjtse, de az ne tudassék számba, hanem az szélbe más egész kántorpénzt adjak, 6. elbocsátásoknak előtte hat héttel tudósíttassanak elbocsátásokról s több sok efféle *assecuratoria* mindezekről. En kgl's uram végre az hetmánnak ezeket is mind eleibe adtam s panaszoltam is az méltatlan kívánságokról, de ő azt mondd, hogy nem méltatlan, mert ők is többet is adnak annál sokszor. En arra azt felelém, hogy adjon ő nagysága ne-

kem universalist, fogadok én az instructióm szerint való fizetésre, azon kívül pedig menni nem merek, hanem alámegyek Ilyvó felé s mind ott s mind az útban fogok találni oly főembereket, az kik igen-igen ambiálják az én kglis uram barátságát s magok offerálják szolgálatjokat, megpróbálom, hul jár elméjük, tudósítván ezemben igen gyors posta által az én kegyelmes uramat mindezekről és onnan éjjel nappal választ is várván. Azt mondá, immár egynéhányszor megtörtént, hogy valami gyalázatot hoztak ránk; az kik mostan bementek, azokat sem mind szeretem, kivált az hadnagyokat; ha én bocsátok, válogatott, vitéz embereket küldök, ha arra való leszen; parancsolék neki, megleszen engedve mind az tizenhárom száz, de ne fogadj solnert, mert igen sokba telik, tudósíts róla, különben nem adok univertsált; ha én adok, az magam tanítványimat adom, de hírre add, kit akarsz elvinni. Az hatezer ember felől is valamiképpen Nagod előmbbe adta vala kglsen, azon és hasonló ratiókkal agáltam és informáltam mindenekről, melyet értvén és ugyan voltaképpen verbis iteratis magammal is repetáltatván, azt mondá: az mi rajta s az királyon áll, benne tudja, meg nem fogyatkozik benne Nagod, de soha az különben nem lehet, hanem az respublica pénzből kell kitelni. Ez jövőendő gyűlésen, meglátják, mire vihetik az respublicát, szeretettel rajta lesznek. Az mi kglis uram az harmadik állapotot illeti, abban sem hagytam semmit hátra s hogy abban legyen magokra nézve is legnagyobb módja, eleiben adtam s azt mondá, ne gondolja azt Nagod, hogy ez időn tatár bántsa Nagod országát, de ha lenne is, magára vesi affélől való oltalmát Nagod országának; meg vagyon parancsolva az szaporoczki kozákoknak, elrabolják Buczakot, maga pedig menten menjen az hátokon. En kglis uram az vitézlő népnek az színit valamint s valahogy fizetés nélkül is igen-igen megtartotta maga mellett, az fejének nyilván biztatása vagyon s azért is hiznak olyan fel; úgy értém csak titkon, mihelyen az követek megjö, Buczakra mennek, mert megparancsolta volt az respublica, tizenkét-száznál többet ne tartson, kire nézve közlegént eleget fogadhatnánk, de úgy nem hadnak szabadossá vele, alkalmason megtanít ez jövő gyűlések. Immár kglis uram, ha Nagodnak előmben valami újabb parancsolatja nem jó, felindulok Ilyvó felé úgy, hogy circa 24. praesentis ott legyek, értekezem mind útamban s mind ott, hul találnék Nagodnak alkalmasabb szolgát, elme-gyek onnan fel Lublin felé is ahoz, az kivel az sógor Jármí Ferencz beszélett volt, meglátom mind magát, körülle valókat, beszélek s értekezem magával is, mi kívánsága, akaratja? megjelentvén némely dolgot, az mennyiben illik; de úgy beszélek azért, hogy rést hagyjak az assecuration, mert ha elkerülhetné Nagod, nem kellene eqyet is vinnünk, mert egyiknek soldjával három

musquetást tarthatni. Onnan kgl's uram circa ultimum prae-sentis Halicsba igyekezem ki Nadvárnához, az szélvároshoz csak öt mélyföld, alázatosan könyörögvén Nagodnak, mint kgl's uramnak, informáljon oda úgy, minél hamarébb mindenekről tudjak minden cunctatio nélkül eljárni benne, ne is vártasson ott tovább, mert csak három pénzem sincs az komornyikok adta költségekben, az magaméval is pedig nem tudom, érem-e addig is, vagy nem, felesen lévén; s ha ittbenlétem kívántatik, méltóztassék kgl'sen költségünkről provideálni. Én mig az Nagod kgl's parancsolatját erről nem látom, az hetmánnhoz sem küldök, ha interim újabbat nem értek. Az musquetásokra kgl's uram, szorgalmatos gondom volt, de csoportostól kívált most bizony nem találnekk conscribálva, sok kínnal, sok pénzzel meglehet. Ha azért el találna bocsátani az hetmány benne, azt fogadá, Nagodnak kedveskednék véllek, de ahhoz vékonyon bízhatom, hogy elbocsássa. Dési Istvánt is kgl's uram Nagodnak ha kgl's jó akarítja, nem ártana megkötelezni conventióval is, itt jól viseli magát. Suhajt hogy nem tudja leszen-e fizetése nem-e, igen bízattam, ő ismét visszajöhetne, küldeném el az hetmánnhoz is, ha *nem kellene az had is*, certificáljuk felőle. Nagod kgl's uram, illik, ha szépen megköszöni jóakarátját levelében s ha lehetne, valami honorariummal is az maga méltóságos nevéért, nem ártana küldeni, jóakarója Nagodnak kgl's uram s szüntelen búsítjuk. Itt lévén kgl's uram mindkét herczeg: az Czvetertenczkiek s Lascz is megismerkedének véllem, Nagod barátságát, fejedelmi méltóságos szeretetét offeráltam nekik, nagy böcsülettel vövék igen, Nagodnak ajánlják szolgálatjokat; nyilván úgy veszem eszembe, Nagod méltóságos híre nagy nállok, az herczegek is vitéz emberek, pulchonikok is, de az Sámuel Lascz excubiarum coronae praefectus supremus et capitaneus Kanyoviensis oly egy ember, hogy jobb az ő rendin talám az korona alatt sincs, az mint értem, felette nagy az hetmány előtt is; valóban ismerik az tatárokat, mivel hites atyjafia Kantamérnak is, hogy már az *hetmány intimatiójára mint csak magamtól hívám az Nagyságod szolgálatjára*, felette nagy böcsülettel agnoscála s azt mondá, *csak az király elbocsássa, bizony eljö, akár ötszázezer magával*, nem is azért, az mint maga szólá, hogy az más ember sebit vájja, *hanem az magyar nemzettel való esmeretségért, csak Nagod idején tudósítaná s maga költségét fordítaná meg.* Mindezekre én kgl's uram illendő feleletet töttem s *fogadá az hetmán is kéresemre, hogy instál az királynak.* Inserálhatja Nagod kgl's uram az hetmánnak irandó levelében is, magával sem ártana per hanc occasionem esmérkedni. Ha Nagod kgl's uram nekem ír az arithmeticus numerust ne interserálja Nagod, mert nincs nálam exemplára az clavisnak; az követ állapatján felette búsúl,

igen-igen kéri Nagyságodat, *az includált levelet minél hamarébb küldje meg Nagod.* Az király visszajött Grodnára. His candem stb. Datum in Ustyazawran ad Hypanim die 13. Augusti anno domini 1636.

Illustrissimae Cels^{nis} Vrae

humillimus et
devotissimus cliens
Stephanus Szentpáli m. p.

Külsím: Illustrissimo stb. Georgio Rákóczi stb. stb.

Rákóczy kezével: 24. Aug. anno 1636. reggel 10 órakor, Dési.

Jegyzet: a cursivval szedettek titkos írás.

3. 1636. szept. 23.

Illustrissime princeps stb. stb.

Kívánom az egyedül való istentől, látogassa Nagodat minden idvességes jókkal bódog birodalommal.

Szeredán indulhatván meg kgl's uram házamtól, ma kedden juték ide az szélybe, látja isten kgl's uram, soha inkább nem jöheték, mert elborulván már az havasok, oly kegyetlen az út, hogy életemben soha ilyent nem jártam, már is maradoz az társaság, de elhiggye Nagod, ha csak egyedül maradok is, de elmegyek már éjjel-nappal s dolgomhoz látok. Interim akarám Nagodat alázatosan tudósítanom, ez oly hely, az egész Podoliáról ide az tájra minden órán jár az sós szekeres, csak 25 tatár ment volna le is Moldua felé, tudnák itt, mert hosszan s az pusztásán jöven le Kio és Zaporova felől ide az szekeres Podoliának, szeme füle vagyon itt az parasztembernek is, de egy morsáni indulását sem érthetem se tatárnak, se oláhnak, maga ide az Moldua széle is csak 6. mélyföld; ha mi hír volna, megindulnának itt mindjárt, de bizony semmi sincs, egyetlen egynek sem érthetem indulását, valamire adja az úristen. Tovább innen elbocsátok az máramarusiakban, de elviszek vagy négyet az jobb lovasában, költséget is rendelek, adok nekik s mind az Neszter tájáról s mind továbbbáról is minden bizonyosan tudósítom Nagodat, mint kgl's uramat, kérvén az élő istenért is Nagodat igen alázatosan *az Stribe küldendő pénz felől foggyatkozás ne legyen,* mert bizony alioquin kgl's uram mind ez az lengyel nemzetség s mind az magunk között való gonosz akarói Nagyságodnak örökké vádolni fogják Nagyságodat. His candem stb. Datum ex Mikulith die 23. Septembris anno 1636.

Illustrissimae Cels. Vrae

cliens humillimus
Stephanus Szentpáli m. p.

P. S. Ez órában beszélék, midőn ezt írom, szinatini emberekkel is, ki szintén Moldua határán vagyon, de azok sem halottak semmit, nagy csendesség vagyon.

Külsőim : Illustrissimo stb. Georgio Rákóczi stb. stb.

O
ito
ito
ito
itissime

O
ito
ito
ito
itissime

Transmittant domini
officiales comitatus
Maramarus.

Rákóczy kezével : 29. Septembris in castris Torda 1636.

Jegyzet : A cursivval szedettek titkos írás.

4. 1636. sept. 25.

Életemig való alázatos stb. stb.

Hogy sem az molduai vajdának, sem Kantamérnak Erdély felé való indulását nem érthetem, Mikulitsról megírtam kgl's uram Nagodnak. Mind Belzeczkiével, ki egyik senator tegnap s mind Podareczkival na eleget beszélvén, ők is azt mondják, hogy most azoktól nem kell tartani s másoktól is azon hírt értem ; mind ez is bizonyos, hogy az tatár hám személy szerint circiter ötven-ezered magával költözik az Neperen az község Lengyelországra, itt itéli jönni, de hogy mégsem máshová, hanem Kantamérra mennek, kitetszik, mert az új tatár hám Kantamérral vagyon s most akarta bevinni s amaz sem akarja engedni ; úgy értém, az előljárója Oczakot elérte ; az lengyeleknek semmi peculiaris készültek ellene nincs, nem félnek semmit, mert bizony kgl's uram alioquin, más gondjok volna rajta. Az hetmányt Barba fogom találni, ha lehet, szombaton oda megyek s mindjárt tudósítom Nagodat. Egyéb új hírt kgl's uram nem írhatok Nagodnak, hanem (az mint Zawránról is írtam vala Nagodnak,) az Czornislakon, ki Zaporova felé vagyon, csapott volt be számos tatár több kétezernél, Daniloviczra, az Vajvodics Ruszkira akadtak, kevesed magával lévén, fel is verték, mind zászlóit elnyerték, lovait, maga is kevesed magával alig szaladt el. Nagodat kgl's uram igen alázatosan kérem, ne szüntesse küldözni postáit hozzám s ne is bizzák maramarusiakra az levelet, kiváltképpen hogyha Huszt alól az praesidiumnak el kellene menni, tudósítson s Strijbe küldendő pénzt is ne haladoztassa. His eandem stb. Datum ex Ustyá ad Dynastrum die 25. Septembris hora 9. matutina anno domini 1636.

Illustrissimae Cels. V^{rae}

humillimus et devotus
cliens

Stephanus Szentpali m.

Külczim : Illustrissimo principi stb. Georgio Rákóczi stb. stb.

Sub fidelitate dno dno principi nostro illr^{mo} exhibente, citissime transmittant dni officiales comitatus Maramarus.

Jegyzet : A dült betűkkel szedettek titkos jegyekkel.

5. 1636. sept. 29.

Kívánok az úristentől boldog birodalmat Nagodnak, hosszú ideigleni s alázatos szolgálatomat ajánlom. Hajnalban érkezvén szombaton Barra, ottan audientiám lévén, minden állapotját Nagodnak s országának exponáltam, állítván serio, egyszersmind három országot tesznek magokévé, ha segítnék, s ha nem, pedig három ország lakosi, fejedelmivel lesznek ellenségi az respublicának, emlékeztetvén fogadására is az hetmánt. Látom, úgy búsul rajta, csak nem tud mit tenni, de bizony ennek nincsen módja benne, hogy segíthessen; mert noha maga nem jött által az Neperen az tatár hám, de azok az pártos tatárok, kik az tavasszal Kantamír mellett valának s vissza nem mentenek vala Krimbe, most összeveszvé az tatár hámmal, mind kijöttek Bucsakba s fel is készültek, ám sokan vadnak. Ok azt mondják s az hetmány is azt mondja Lengyelországra indultak, az hetmány is prima Octobris táborába menvén, eleikbe megyen. Nem vették tréfára, valóba kapnak két felé, hivatja mind vajdákat, hercegeket, staroztákat maga mellé. Ha ilyen igen meggyülekezett ellensége nem volna, azt mondja, az kevés hadából is szakasztana, de bizony nincs mit adni, mert az tatár vagyon negyvenezeren, hanem arról assecurál (kit ugyan hitem, lelkem szerint, ily igazán írom) hogyha Erdélyre indulna, egyáltaljába ellene áll s megtartóztatja; biztat azzal, legtovább két hét alatt az tatárral való dolognak végének kell lenni s ha történnék Nagyságodnak szerencsétlensége is, tudósíttatván, providedálni róla meg nem szűnik, mert most ilyen zendülésbe hadat is nem szedhetni. Bizony maga is szaporítaná hadát, de nincs módja benne s interim biztat azzal is, hogy az tatár ránk nem megyen s ugyan igen biztat, de én is igen félek, hogy nem másra, hanem vagy ránk, vagy Máthé vajdára megyen. Nagod azért az istenért igen vigyáztaison, Máthé vajdát ültesse fel, az utakat vágassa be, én itt leszek az hetmány mellett s ha szorulása leszen Nagyságodnak, tudósítson s mindenképen providedlok, arról kiváltképen, ha indul arra az tatár, remoráltathassam az hetmánynyal. Oltalmazza az úristen kegyelmes uram Nagyságodat minden ellenségi ellen. Irtam Barban szent-Mihály napján Szentpáli István, Nagyságodnak szegény szolgálja. Az szaporoczkiai fizetelenségeket praeten-

dálván, mind leszálottak az hetmány akarátja ellen s azért vagon maga is ennyire angustiában. Markót kedvesen látta s az kívánságára is jó választ ígére, de először az királyhoz küldi s onnan megtérvén, maga is megadja az levelet.

Nyilván mondja az hetmány most, de secreto, hogy mihelyt annyira hidegedik, hogy az Hanactengerről (!) nem kezd félni, mindjárt az egész szaporocziakkal rámegyen Kantamér-ra, most is járton jár követők egymáshoz.

Külsőin : Illustrissimo stb. Georgio Rákóczi stb. stb.

Quanto celerius ac quanto fidelius et tutius fieri poterit, transmitant generosi dni officiales comitatus Maramarus.

Rákóczy kezével : 19. Oct. 1636. Jenő délest 4 órakor délest.

6. 1636. o k t. 9.

Látogassa az isten Nagodat minden idvességes jókkal kívánom és alázatos szolgálatomat ajánlom. Immár négy levelet küldtem kegyelmes uram, egyet Mikuliczról, mást az Nezterről, harmadikat s negyediket egyformán innét. Egyiket maramarusiaktól s másikat egy kozáktól Balling uram kezébe, kikben írtam, hogy semmiképpen kész hadat nem adhatnak, mert az tatár igen möggyült s hogy az tatárt s mind Lupult retinédlja Erdélyre menéstől, hogy Máté vajdát protegálják; de az királyhoz bocsátá elsőben s ugyan Munkácsra az hetmány levelét Ikzekekről akkor elküldtem. Most ez leveletem egyformán három úton bocsátám Kövárba. Ma is isten tudja arról assecurál az hetmán, ha megindulnak, személy szerént Moldvára megyen; meg is iratta az Karaneczzi sztarozta által Lupulnak, mert Lupul írta annak az sztaroztának, hogy császár parancsolta, hogy Kinan és Arszlán passák két ezer oláhal együtt Erdélyre menjenek s Targovistyán teljenek s ha elegek nem lesznek Lupul is az bucsaki tatárokkal után menjen, de az hetmány frausnak itéli, biztat igen igen, hogy bizony nem meri cselekedni, hanem féltébe írta; biztat avval is, ha szorulása találna lenni Nagodnak, universált ad elég hadfogadásra. Intimálja azt is az király akarátjából az gyűlésen, maga és országa dolgát hagyja oly karba, kihez képest tudjanak provideálni rólunk. Mái egy levelét sem vettem Nagodnak, várok éjjel-nappal; ha Stribe elérkezett az pénz, utasítás is leszen mellette, sohva addég meg nem merek indulni, még bizonyost nem érthetek. Máthé vajdá(t) félti, hogy az két passa ha megyen, azért Tergovistyára nem ártana kijöni addég, még az tatár Bucsakból meg nem indult. Az úristen ótalmazza Nagodat országával együtt. Barban, kilencze-

dik napján októbernek. Szentpáli István méltatlan szolgálja Nagodnak mint kegyelmes urúnak.

Külczim: Az én kegyelmes uramnak az erdélyi fejedelemnek adassék.

7. 1636. okt. 23.

Illustrissime stb. Servitiorum stb. stb.

30. Septembris Thordáról és 3. Octobris Gyaluból írott Nagod méltóságos leveleit az Szaraszí uram Ilyvóból 18. prae-sentis küldött levelével most estve vóm el. Az Nagod *előmenetelin bizony szívem szerint örülék, adja az úristen, szégyenüljön meg az pogány.* Barból öt levelet írtam Nagodnak, alázatosan tudósítván azokban Nagodat, hogy *kész hadat nem adhatnak, mert az tatár igen megsokasodott, az hám el nem jött, hanem az Kantamér pártjai gyűltek össze.* De assecuráltam Nagodat Baling uramnak dirigálván leveletem s mind az hetmány arról való levelét, hogy *Bucsakról csak ne féljek, azon is voltam oldalába az hetmánynak mind ostentatiókkal, mindennel, hogy remoráltassék az tatár, ugyan az én sok instantiámra is ültette fel ujonnan az szaporoczkiak táborát, mert le akar vala menni az tatár, de meg is fenyíté öket az hetmány, nem ment maig innen egy is alá Moldua felé, hanem ide csapdostak be s szintén most is benn vagyon egynehány ezer. Az hetmány hétfűn rándula, mind, az ki-vel lehete, utánnok, eddig elvált. Nem lehet egyéb benne, után-nok elmennem, mert soha evvel az ötszáz arannyal fel nem ültet-hetek benne. Tentáltam az hetmánynyal is, de heába. Szómmal azért bízattam öket, de az hetmánynyal elmenének, immortálám, öresen nem járok. Én mind Strijbe leseltem az pínzt, mivel úgy végeztem volt Nagoddal, de ott is jó helyen vagyon; ezen éjjel indulok, valamit vihetek, elviszem; semmiben ne cedáljon Nagod az ebeknek, mert bizony megsegít az isten s isten után az respu-blica, de Nagyságod az gyűlésre idején gondolkodjék. Im már az tatár hám sem késik, rájok jó az bucsakiakra, 12 ezer szaporocz-kit fogadott melléje; az hetmány *intimálja* Nagodnak, *követet küldjön eleibe és conjungálja magát, országát velle,* mert az bi-zonyos, hogy az Dunán túl akarna telelni. Tartsa meg az úristen stb. Datum Barini multa nocte post diem 23. Octobris 1636.*

Illustrissimae Cel^{is} V^{rae}

humillimus cliens
Stephanus Szentpáli m. p.

Külczim: Illustrissimo stb. Georgio Rákóczi stb. stb.

Rákóczy kezével: 15. die Novembris 1636.

Jegyzet: A cursivval szedettek titkos írás.

8. 1636. nov. 1.

Életemig való alázatos stb.

Az pénznek olyan szörnyű későn érkezése után ad diem 24. Octobris virradóban miért kellett mennem az hetmány után megírtam vala Nagodnak, mivel oly reménségben valék, hogy vagy egy, vagy másképpen kész hadat vihetek, ha nem dracont, kozákat. Én elsőben nem is említvén az kozákat, tractáltam az draconok felől igen-igen serio, mivel már hadait is el kell bocsátani, ne bocsásson üresen, adjon 1. háromszázat, azután kettőt, azután százat kértem, de soha szerét nem tehettem. Ötvent ígirt vala, hogy egyikből s másikkból ötön, haton, tizenkint szaggat, de az sem mene végbe, mert hogy ily igen el kellett volt bocsátani az hadat s csak színét hagyta meg, ötven draconnál több nem igen vagyon egy zászló alatt s az obiszterek egyben beszélvén, magába veszenek nagy veszekedéssel s egyáltaljába nem engedék; tentáltak őket ajándékkal is, de annyinak nem is győzők eleget ígírni s képtelent is kívánnak vala mind az elbocsátásért, kihozásért, s az elbocsátást is ki akarja vala s ki nem, az kiviendő obiszter is minemű képtelenségeket praescribált vala, most meg sem írom. Én abba hagyám.

2. Kezdem az ötszáz kozákat az Nagod kgl's paráncsolatja szerént sollicitálnom, de mivel az voluntarius miles elmene, bari jószágból felszedett s most tanított dracont s nemességet is fizetetlen tovább nem tarthatta, marada fenn csak az respublica fizetett népe, azt három részre osztá, egyikét az Boristhenes felé, másikat Máramarus felé az hegy alá, harmadikat Novikonyecz-pola felé az Kuczmanlislakra, Lascot praeficiálván nekik; azt mondá, bizony nem szakaszthatja meg, mert mind sincsenek négyezer felett s látom az állapotot. Mióta itt vagyok kgl's uram, azolta ezek mind vesződtek véllek az tatárokkal, hun egy, hun kétfelől, hul három felől is csapton csapott be ezer, kétezer, háromezer is, négy, öt, hatezer is volt egykorba, maga gyalogit Novikonyeczpoláról az új várasról ötszázat vívék el egyszer. Vajvodics Ruszkit ezelőtt egy holnappal egy méh kelenczében szoríták magát, harmadmagával maradott ott meg, körülé háromszáz népét elvívék, levágák s ím másfél hete, ujonnan neki készülvén ötszáz magával, megütte együtt az Neper mellett az dandárokat bolondúl, kevés szaladt el benne, odavesztette mind az népét, maga is sebbe rabbá esék 27 főember tovarisival. Idebe ezaránt az pusztaságon majd mindennap veti fel magát, kergeti, de nem győzi, ez nehéz, amaz könnyű, kapton kap, vitten viszi, hullatják ezek is, de kevesen vadnak. Kantamír mind mentegette magát, hogy nincs hírével, akaratjával, most declarálá, hogy az minemű sokaság az khán miatt által jött az Boristhenesen, abban soknak

egy falat kenyere, egy pínze, nincs egy szál ruhája, ő neki liberálni kellett, mert előtte halnak meg éhel, éljenek, az mint élhetnek ez egy télen, ő nem tehet róla; az lengyelek is vágják, ha bánják, ő sem segíti, sem prohibeálja, ilyen választ tött. Erre nézve nem oszták quartirra az hadakat, az kit az had felette igen neheztel, de nem tehet róla, azoknak valamig derék hó nem leszen, mind strásálnok kell, valamint azután, ezért nem adhatá. Azt mondá ismét, az minek meg kellett lenni, Erdélyben eddig meglőtt, ha jól vagyon, hála istennek, ha nincs, derekasabb had kell, de én arra megfeleltem. Ismét három kántora oda az hadnak s azt nem hagyja egyik is. Ismét látja már, az had ellenség leszen tavasszal s állapotja vagyon s leszen, az ki regestumban vagyon, már el nem megyen s bizony dolog, ezek így is vadnak, de az más, hogy innen nagy sumptussal is megyen ki, mert megszö is vagyon. De utcunque ezt én ugyan oly severe sollicitáltam, hogy meg is búsult volt rajta, kit jól tud Szaploneczai, de most hadd legyen. Míg innen elmentem s az hetmányra akadtam és ezeknek válaszát kivöttem, tölt el öt nap. Midőn ezeket sollicitáltam pedig, alattomba tractáltam Laszszal is, ő eljőve, de most mind rávagyon az szemek az strásáknak s az ki azelőtt *commendálta*, most az nem *ereszti*. Eljő örömet, ha az királytól licentiáztatik ezután két háromezered magával s azon kéri Nagodat, csak abban fogadja szovát, ötszáz válogatott huszár nélkül ne legyen. Mindezek hogy úgy legyenek, alkolmasint értett felölle Bálintfi uram, kinek idejövetele felől, noha sokféle ítéletek vadnak, de én bizony szívem szerint akarom, mert Nagod is, elhittem, világosan megérti, hogy bezzeg én rajtam sohol semmi elmúlt. Úgy viseltem magamat, az mint illet. Az mikor innen az hetmány elmene, ma 13. napja, mindakkor s mind azelőtt sollicitáltam, ha semmi hadat nem adhat, adjon universált, mind az nállam levő pínzzel s mind az kit hoznak, fogadhassak, az mit lehet, Ilyvóban, de nem cselekedé, azért 1. hogy nem tudom, mennyi az derék pénz s ahhoz képest mennyi leszen az miles, meg vagyon pedig parancsolván, hogy úgy engedje meg az hadfogadást, hogy bizonyos colonel legyen, az ki ha kárt tétet az kivitelben fizessen. Ha szegíny legínnek parancsol, sokkal az nem bír, ha azután sok leszen az pénz; ha főembernek parancsol, kevés el nem megyen. Az parancsolaton által nem mer hágni, mert akármiért mind az királt, mind magát korpázza az republica s neki is kell fizetni etc. Mivel azért hallám az táborban az tracta közbe az Bálintfi uram érkezését Barba, odahagyék mindent (mert utánam jötttest jöve az hetmány is) gondolván, netalám Nagyságod vagy elhagyatja az hadfogadást, vagy bővebben fogadtat, vagy ő kglmére bízza annak effectuatióját vagy másra, holott eljövetelemkor nekem specialiter Nagod arról nem paran-

csolt; de hogy látám, Nagod, kgl's uram nekem semmit sem írt, sem izent arról, azért is vagyok mondhatatlan búsulásba, mindazáltal azt cselekedtem (ki ha Nagodnak nem tetszik kgl's uram, kérem alázatosan Nagodat, tudósítson felőlle azt cselekszem az mit Nagod parancsol) az pízhez képest. Kapitán basát kértem mellém, az ki Nagodnál is volt internuntius, 1. mert olyan az magyar nyelven, mint akárki, 2. mert közel lakik, Ustyán ad Dynastrum, 3. mert tudom s értem, hogy vitéz ember, 4. Molduában is derék kapitánságot viselt s oda fel is az hetmánnnyal az prussiai hadban officier volt s reméllem, lakni is kivihetjük házanépét is, 6. mert Erdélyben született, noha ráczi s vágyakodik, 7. mert tudja, mi ízű az erdéli kenyér s tudja másnak is commendálni s így nem sacczoltat, megalkhatom talám velle. Én ötöt azért valami száz, kétszáz legínynek praeficiálni kértem csak, de ha az szükség kívánja, kiviheti mind az ötszázat is, ha pedig több kelletik, arról is végeztem az hetmánnnyal. Csak ilyen ritkán ne látnám az Nagod postáit, bárcsak egy levelét vehetnők Nagodnak az innen tött válasz felől, kit Balling uram küldött meg, vagy Máramarusból vitték, vagy az kővári kapitán uram, mindjárt tudnám, mit kellene művelni, s ha ugyan kelletik bőven, kérem is alázatosan Nagodat, küldjön mást ide, mert az egész esztendőn az négy útnak miatta vagyok szörnyű fogyatkozásba, itthon is, itt is elrongyosodtak mind az szolgálaim, Szaploneczait is eluntam tatarozni, egy pénz nélkül jött el hazól rongyoson. Mostan legolesóbban s válogatva is találjuk, mert az császár hadából ezer ennihány száz legíny jött alá s megírtam Szaraszinak, hogy biztassa őket Ilyvó körül s én is innen viszek ennihányat. Ismét Kazanoczi Márton az vice hetmány meghala, annak háromszáz fizetett szolgálja volt, kétszáza kozák s száza magyar gyalog, azokat is megkértem az hetmántól. Circa 1. Decembris kelletik eltemetni csak Halics mellett az urokat s el fognak jőni, annak válogatottnak kell lenni. Most Ustyáról Ilyvóra fordultamban oda megyek, az hetmány igen commendálja azokat is, meglátom. Nagod kgl's uram, kell-e, nem-e, tudósítson rólla. Immár magokat is tudósítottam rólla, másuva ne ígírközenek, kétszázához ugyan bízom is. Ha fogadni kezdik az hadat, bizony nem találni úgy s rosszat is, drágát is, messzebből is, az Nagod kgl's ítéleti. Itt immár el kezdik majd hitetni magammal is, s az hetmány ugyan nagyra köti magát, hogy egyáltaljában ez idén mi felénk egy tatár sem megyen, ide kapdos, az mint kapdoshat. Én tudtomra kgl's uram eddig se Rudván, se sohul be nem ment, hanem úgy értjük, Kinan passa is visszament; Aytimir ígírkezett volt el öt század magával az Kantamir fia, de az sem ment el. Ha bővebben kelletik az had, kgl's uram, ugyan Gisczki leszzen talám az derék colonel, de bizony megvetem addig az ágyát, hogy nem

hordoz ott, az hol ő akar. Az mely hadat Máramarus felé rendelnek, azoknak officierinek meg leszen hagyva, hogy azt hirdessék, hogy őket Erdély segítségére küldik. Kgl's uram az tatár hán ugyan kijő, azt mondja az hetmány, ha megfagy az víz, az mint azelőtt megírtam Nagodnak alázatosan. Az hetmány Nagodnak intimálja, hogy láttassa meg Nagod böcsülettel s az mivel lehet, ajándékkal is, hányad magával tudósithatom rólla Nagodat, akkor pedig, mikor az Boristhenesen általérkezik, az Nagod követének igazgatását procurálását bízza rá Nagod. Én csak várom az Nagod kgl's parancsolatját. Tartsa és bódogítsa az úristen Nagodat bódog békességes országlással s minden idvességes jókkal. Barini 1. Novembris 1636.

Illustrissimae principalis Cels. Vrae
 humillimus servitor et
 fidelis sincerus
 Stephanus Szentpáli m. p.

Külczim: Illustrissimo principi stb. Georgio Rákóczi stb. stb.

Rákóczy kezével: 18. die Novembris 1636.

1635. febr. — 1637. júl.

Sebessi Boldizsár kapitliha.

Rákóczy uralkodásának legnehézebb és legsúlyosabb napjaiban s hosszas ideig több mint két éven át viselte Sebessi Boldizsár a kapitlihaságot — még pedig nagy buzgalommal és odaadással. Két praetendens: Székely Mózes és Bethlen István; törekvései ellen kellett dolgoznia.

1. 1635. febr. 6.

Sebessi Boldizsár kapitlihának adott utasítás. (Török-Magyarokori Államokmánytár II. 226.)

2. 1635. jún. 25.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngdnak stb.

Ngdnak négy rendbeli küldött leveleimre semmi írása nem jöve még eddig, nem gondolhatom kgl's uram mire vélni, talám Ngdnak kezéhez nem jutottanak, egyet az Pap Márton szolgáljától küldöttem, másikat magától, harmadikat is utána az havas-eliföldi kalarásoktól, negyediket egy Barbul neű bojértől. Juszuf aga is nem tudom hova lón, még eddég be nem érkezék, nem hallhatok kgl's uram semmi derekas dolgot innen belől. Ngdnak egy levelét hozák meg 20. Junii, az melyet Ngd prima Junii irt volt; az ökröknek hideg miá való elveszéseket írja Ngd, melyet igen szomorú szível hallok kgl's uram, mivel nyavalyás házunknépét isten után abbúl tápláltuk, az mikor isten áldását adta abbeli majorságunknak. Az budai vezérre is panaszkodik Ngd levelében, de kgl's uram nem kelletik ezután szomszédása Ngdnak úgy reménlem, csak az új vezér lenne jobb szomszéd annál, de ez is igen conturbatus nem szintén jó kedvvel vagy on Ngdhoz, mivel Toldalagi uram csak szemben sem lött ő ngával; levelet is Ngd nem küldött volt neki, mely dolgon igen búsúlt; háromszor voltam szemben ő ngával, igen panaszkodék nekem is, azt parancsolá, hogy Ngdnak írjam meg, hogy Ngd igen nagy kíván-

sággal kívánta volna szomszédságát ő ngának, hogy ilyen állapotra hozza isten ő ngának dolgát, mikor botot zászlót vitt volt Ngdnak; azért isten megadván azt az üdőt, ő ngának, Ngd most mutathatja meg ő ngához minden jó akaratját, atyafiságát, leveleket is mondotta vala, hogy Ngdnak küld, de sok készülése miatt nem írhatta itt benn, hanem meghagyá, hogy Mustafát utána küldjem és az útban ír Ngdnak. Im kgl's uram elküldöttem, ha ír is, ha nem is, ez Ngdhoz kimegyen, hogy minden bizonyost vihessen ki Ngdnak. Az innen való indulása ő ngának 23. Junii lött, de igen lassan mendegél, mivel még hátra emberei vadnak és azok után is várakozik. Ide be való híreket kgl's uram írhatnék ugyan nagy dolgokat, mint s hogy forog dolgok az hadi embereknek az tában, de mivel ez levélvivő töröknek sem hihetek, nem merek írni. Az német ágyensnek az Ngd küldte levelet magam megadtam, úgy is beszélgettem vele ő ngárúl, hogy Ngdnak írjon az hírek állapotja felől, reménlem is, hogy írt az Ngdnak küldött levelében minden bizonyos hírek felől. Ngdat kérem, mint kgl's uramat, hogy írjon az vezérnek az élésemnek kiadatása felől ugyan hogy kemén szókkal is, mert tudom nilván, hogy mostan kiváltképen fog valamit, és talám leszen valami tekintete az Ngd levelére; én egynehányszor suplicáltam, de semmit sem használok vele. Ngd övit még meg nem csináltatá Jósef, mert mostan kiküldöttem volna Mustafátúl; én kgl's uram igen megparancsoltam Jósefnek, hogy szorgalmaztassa és készítesse el, hogy kiküldhessem, mind avval tartott, hogy kész leszen, nem leszen fogyatkozás benne, de hazukságban maradot Jósef uram; talám Ngdnak jű bizonyos embere és kiküldöm kgl's uram. Mindezek után a szent isten Ngdat tartsa meg stb.

Datum ex Konstantinapoly die 25. Junii, anno 1635.

Ngnak

alázatos igaz hű szolgálója
Sebessi Boldisár m. p.

P. S. Ngd ha azt akarja, hogy Ngdat minden ide be való igaz hírekkel éltessem, Ngd ne kimélje az postákat; nam elegend vadnak, mert nem merek kgl's uram minden rossz emberektől leveleket küldeni, mivel igen meghagyva vagyom, hogy igen megkérdezzék, honnan jű s hova megyen s mit viszen, az embereket, és így valami veszedelmem következhetnék, kít isten eltávoztasson.

Külczim: Ser^{mo} principi dno dno Georgio Rákóczi stb. stb. dno mihi naturaliter clem^{mo}.

Rákóczy kezével: 24. Julii A. J. 1635. ebéd felett Musztafa csausz.

3. 1635. jul. 2.

Rákóczy levele Sebessi Boldizsárhoz Juszuf aga árulása ügyében.

(Megjelent Török-Magyarkori Á. O. II. 246.)

4. 1635. jul. 27.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngdnak stb.

Kegyelmes uram. Megadván Szempáli uram az Ngd nekem küldött levelét 22. Julii, melyben mit írjon Ngd az vín áruló Juzuf aga felől, megértettem, mint viselte légyen az követséget. 12 Julii beérkezvén, mingyárást akarván elsőben szemben lenni vele hogyssem Zöldfikár, hozzá menvén szállására, maga megbeszélette, mint járt az árulók levelével, és egyéb dolgokról is derekasan beszélgetvén; annak utána Zöldfikár is szemben lévén vele, mindeneket megértett tőle és ők úgy beszélgetvén egymással, némává és beteggé tevén magát, félvén attúl, hogy rosszúl jár, soha meg nem szólathattuk semmi úton, eléggé voltam rajta, praesentálván és megolvassván mind az Barcsai Ákos uram s mind az Toldalagi Mihály uram levelét, melyet neki küldött az basa is, de nem akarván hozatni, mivel Zöldfikár elhitte, hogy felette igen beteg, noha mi azt állattuk az vezér előtt, hogy csak cigánság, úgy is volt. Elsőben az vezérrel szemben lévén, azt fogadá, hogy Rodusban küldé az árulókat mind és Juzuf agát is velek, de kglis uram megváltozék szavában és utólszori szemben létünkort olyan válaszungk lőn, hogy mingyárást aláhozatja az börvárbúl Székely Moisest és jedikulába viteti mind szolgálvaival együtt szemünk előtt és az császárnak is értésére adja az dolgot; ha beteljesíti ígéretit nem itílem kglis uram, hogy sokat sétáljanak kün mint eddig. Az levelet nem tagadta, hogy maga nem írta volna Székely Móses, de boszúságában olyan választ tött az csausz töröknek, az kitúl az vezér neki küldte az levelet, hogy az brassai bíró tanácsából jött és szökött Erdélyből; de kglis uram nem kell hitelt adni olyan hamis áruló szavának, mert csak arra való boszúságbúl adott út reá, hogy Ngdnak küldötte az levelet, mindazonáltal kglis uram Ngd böles itéleti legyen rajta, elhiszi-e avagy nem, végére mehet Ngd. 19. Junii küldé kglis uram egy levelét az vajda Ngdnak nekem, melyben ír Ngd egy hiúzmál bélés felől, hogy megvegyem, a bizony dolog kglis uram, hogy Pap Márton uram itt bennlétében ezer kétszáz tallérnak alatta meg nem vehetők csak egy batkával is, én mostan nagy mesterséggel vöttem meg ezer talléron, úgy hogy felére kénesőt adok neki, az felét kész pénzűl kelleit megadnunk, nagy nehezen az én kezességemre és az zsidó kezességére adta ide, melynek hátra maradott restan-

tiáját úgy mint négyszáz kilenczvenhat tallérát Ngdnak minél hamarább megkellene küldeni, hogy másoknál is nagyobb hűtlünk lehessen. Az mely kilenczszáz harmincz tallérokat beküldött Szentpáli uramtúl, azt kgl's uram az galatai árosembernek kelle-ték adnunk, mivel az fizetésnek is az napja eltölt vala. Az kéne-sőt nem akarván elvenni, kész pénzen is feljebb el nem adhatjuk kilenczven oszporánál okáját most, azért azon leszünk, hogy vá-sárlásban eltemporáljuk benne, ha lehet; az galatai emberrel úgy egyeztem kgl's uram, hogy az többire addig, még az adót Ngd beküldi, elvár bennünket. A viasz itt hatvanöt oszporán, hetvenen, nyolczvanon is okája fejez viasznak, marha árában örömet elve-szik. Ngd írja egy levelében nekem, hogy mindenikről tudósítsam Ngdat és megírjak mindeneket, mert Ngdhoz való kötelességem is azt kívánja. Bizony kgl's uram, nem vagyok oly nyúlászívü em-ber, hogy ha kötelességem nem volna is Ngdhoz, hogy minde-nekről nem tudósítanám Ngdat, vagy élet, vagy halál, de Ngdnak igaz hűséggel való alázatos szolgálja vagyok életem fottáig. Vol-nának kgl's uram több írásim is Ngdhoz, de mivel kgl's [uram] oly hirtelen való betegség találta, hogy ez írásomat is csak alig vihetem végben, Szentpáli uramtúl küldött levelemben ha isten könnyebbségemet adja, bővebben írok Ngdnak. Mindezek után a szent isten tartsa meg stb.

Datum Konstantinapoly die 27. Julii anno 1635.

Ngdnak

alázatos igaz hűve
Sebessi Boldisár m. p.

P. S. Kgl's uram az hatalmas császár szemben szállott az kazul basával egy Revan nevű erős várasa alatt a kazulnak, melyet vitat is, úgy értem kgl's uram, hogy csak gyalogja is va-gyon tizenhét ezer az várasban az kazulnak, maga is nagy erő-vel vagyon, könnyen nem engedi országát elvenni, de ha azt meg-veheti, az várast, övé országá is a kazulnak, mivel az minden erőssége az perság (*igy*) országában; szükség igen nagy vagyon az császár táborában, úgy halljuk.

Külczm: Illustrissimo stb. Georgio Rákóczy stb. stb.

Rákóczy kezével: 4. Aug. Fogarast Marko délest 3¹/₂ óra-kor 1635.

Más kézzel: 27. Julii 1635. Sebessi Boldisár orator. Juszuff hitetlensége. Némává tette féltében magát. Hiuzmál belés. Az viasznak okája mint kél el ottbenn. Nova ex castris.

5. 1635. júl. 29.

Alázatos szolgálatomat stb.

Az Ngd nekem küldött levelét Szempáli uram megadván 19. Julii minden maga rosz viseletét hamisságát alattomban való álnok pratikáját az vín áruló Juszuf agának bőségesen megértettem. Ngdnál nilvány lehet, hogy azelőtt Pap Márton uram szolgáljától küldött levelemben megírtam vala kgl's uram ez dolgot Ngdnak, nam ottan hamar kinilatkozik jobban is az vín eb által, de Ngd ezen semmit ne törje búsítsa elméjét, hanem még inkább akarja, hogy az úristen kinilatkoztatta hamis Prattikájakat, mivel Ngd is jobban gondot viselhet magára s országára. azt Ngd igen jól cselekedte, hogy mingyarást nyomban beküldött, mivel az üdő mivoltához képest igen jókor esett; mi is kgl's uram Szempáli urammal minden tartózás nélkül igen serényen és igen nagy zelussal mintha félt volna valaki tőlünk, úgy viseltük magunkat mind vezér s mind mások előtt; négy ízben voltunk szemben az vezérrel, annira vittuk az dolgot, hogy a bőrvárbúl, az hul igen szép mulató helyei voltak Székely Mosesnek az tatár hámmal együtt, onnét aláhozatók, az jedikulában tétettük másod magával oly helyre penig, hogy egyebet az égnél és az fejr' tengernél nem lát, nem is lészen senkinek hozzá szabad menése jüése, igen meg vagyon parancsolva; az több hozzá tartozó árulókat innét elüzetni íérte vala az pasa, hogy megparancsolja nekik, hogy akármely országra menjenek el, csak itt ne legyenek, de megváltoztatta szavát, hanem az mely szarájban voltak, abbúl kiköltöztettük őket alá az Fekete tenger felé egy temesvári Juszuf nevű mazulbasának házához, ott vadnak, de igen nagy félelemben, kinn is nem mer csak egy is járni, annira megijettek vala, hogy azt tudták, hogy mind megöletjük őket, meg is cselekedtük volna, ha más is akarta volna; én kgl's uram egyáltaljában megtolmácsoltattam Zöldfikárral az basának, hogy én volnék Erdély országának és az én kgl's uramnak hlt's császár portájára beküldött kapitihája, de mostan kétrendbeli kapikihák vagyunk, mert az árulók is minden nap harmad negyed magokkal feljárnak az divánban; ebbül ember halálnak kell lenni, vagy ők ölnek meg, vagy én ő közülek valameliket, mivel mint természet szerint való ellensége-met, úgy látom; azért ezután ide ne járjanak, arra ígéré magát, hogy nem sétálnak ezután se ide fel az divában, se a városon, oly gondot visel reájok, ha szavának állana. Az Juszuf aga büntetése felől arra ígéré magát, hogy ha felgyógyúl, büntetetlen nem hagyja; ebben az Prattikában Zöldfikár is részes volt, egyet értett az vín agával, noha igen ki is mosdik hogy immár belőle, még ő is nem vötte vala tréfára a dolgot; ennek Ngd minden hamis-

ságát jól tudja, el sem lehetünk nála nélkül, nem is akar Ngd semmivel ne kedveskedni, késő dolog, avagy el leszünk nála nélkül, avagy ha el nem lehetünk, nyilván kedvét kell keresnünk ideig, míg isten más módot s üdőt ad értünk. Irt volt Ngd az itt benn tanuló ifjú legén felől, hogy azt hordoznám fel néha néha az divánba és az vezér házában is meg is hallgatoznék az tolmács után kgl's uram én nem javalom Ngd kgl'sen megbocsásson, oka az, hogy Zöldfikár arra való bosszúságból annál is hamisabb léssen, az mint volt is annakelőtte, más az, hogy olyan gyermeket kgl's uram gyalázat volna nekünk olyan nagy htls császár vagy vezérek udvarában tolmácsnak felhordoznunk, harmadik oka ez is kgl's uram, hogy nincsen még annira való tanúsága, hogy elégséges legyen arra a szolgálatra, negyed oka, hogy kárt is tennék neki, az tanulásban szintén mostan mene elé napról napra és ha kivesszük az skolából, sem most sem ezután nem szolgálhat hazájának, mert még sok hía tanulásának.

Az árulók szembenlétele felől az új budai vezérrel, azt írhatom Ngdnak, hogy szemben voltak, mi volt tractájok nem tudhatám meg, de Zöldfikár által löttek szemben, azért is adtuk az lovat neki. Az mely levelek felől írt Ngd egy végezést nekem, hogy ha megküldteje az havasali vajda, vagy nem, megküldötte és én is megkültöm az keresztin oratoroknak. Az német császár agense panaszolkodik, kgl's uram, hogy Erdélyből nemcsak Ngd ír híreket oda fel valókat, hanem Altsedius uram az doctor is, mások is ide be az keresztin oratoroknak s még egyebeknek is. Az mely írásokból sok különb különb híreket hirdetnek itt az portán, az mely az Ngd nekem küldött leveleiben írott hírekkel nem egyez; a mi legnagyobb: mind Ngd neve alatt hordozzák az híreket, én tőlem is gyakorta az vezér igen megtudakoztatja az hírek állapotját és így az mit én az Ngd írása szerint mondok neki, az más felek különben hirdetik. Így kgl's uram én sem javalom, hanem Ngd megparancsolja nekik, hogy lúdoctor hivataljában járjon, ha penig professor az is a szerint, nem jó ide be Ngdon kívül senkinek irkálni kíváltképpen híreket. Az Ngd nekem küldött száz forint ára dutkát Szempáli uram megadá, melyet Ngdtúl mint kgl's uramtúl jó néven vöttem, volt is szükségem rejá, Zöldfikárnak is megadtuk, mivel vövének eszünkben, hogy nem kezd szolgálni igazán ebben a dologban, hogy ha kedvét nem keressük eléggé, ajánljuk az Ngd kgl'sségét neki, csak legyen igaz szolgálattal, nem vallja kárát; de a több panasz között egy kocsi felől emlékezik gyakorta, anélkül ne hagyja Ngd ha lehet az adó behozáshoz külgye meg neki, mivel megigérté volt Szalánczi uram által; az adó beküldése kgl's uram ne legyen úgy, mint tavaly, hanem, ideje korán beküldje Ngd, a portát is

más különben contentálja, mert sok fogyatkozás lőn dolgunkban tavasszal is. Mindezekután stb.

Datum Konstantinapoly die 29. Julii, anno 1635.

Nagdnak

alázatos igaz híve

Sebessi Boldisár m. p.

Az temesvári basának jött levele ide be az portára az itt való kihajához ; panaszolkodik, hogy Nagd sem jóakarátját, szomszédságát Nagd nem akarja hozzá mutatni, sőt csak egy levelét is Nagdnak nem látta, miolta tisztiben vagyok. Nagdat kérem, mutassa jóakarátát hozzá, ne panaszolkodjék.

Külczim : Ser^{mo} principi dno dno Georgio Rákóczi stb.

1635. jul. 31.

P. S. Kegyelmes uram ; az mely kilenczszáz harmincz tallérokat Nagod vásárlásra beküldött volt Szentpáli uramtúl, azt kgl's uram az galotai áros embernek kelleték adnunk, épen hét tallér fölivel, mivel médu's és orosz lányos tallérok voltak benne, az ki itt száztíz-száztizenöt oszporában jár el, azért kellett hét tallérral megpótolnunk az kilenczszáz tallérokat, és így tött kilenczszáz tallért épen, még el is engedett háromszáz oszporát benne, mivel olyan alkuvásunk volt vele, hogy az mint itt járatalán úgy veszi el is. Maradt még megfizetésre restantia azon atlacz árából még fizetésre ezerkilenczvenhárom tallér, melyért elvár őszig, még az adó behozás megleszen. Ezenkívül hozott négyszáz forint ára ó dutkát Szentpáli uram én kezemhez, annak százát nekem küldte Nagod, százát Zöldfikárnak adtuk, a kétszázán scofium aranyat vöttünk kilenczvenegy papirossal és féllal, két mázsa kienesőnek az árával toldván, az egyiket százhuszonhat oszporájával tudván, a másik mázsáját kilenczven oszporájával okáját. Az dutkát kgl's uram adtuk kilenczedfél oszporájával, tött két tallért, melyre adván asperis tizenhétezer oszporát, az virágoknak megvarrására adtuk negyven papiros aranyat, az Nagod öve gombja csinálására adtuk másfél papirosat, vitt ki Nagtok számára Szentpáli uram ötvön papiros aranyat, az virágok megvarrásáért kell adnunk asperis nro 4000, az bagazia és rajzolásért, nahinért, gyapotért adtuk négy tallért orosz lányost ; az kiváltásra való pénzünk nincsen kgl's uram, hanem ismeg egy mázsa kienesőt kell eltemporálnunk és úgy fizethetünk meg az varróknak. Item adtuk az csausznak, a ki Székely Mojzest aláhozta az bőrvárból az jedikulában a tengeren, fáradságáért öt tallért. Adtam ismét az hiuzmál bélének az áraban kgl's uram tizenegymázsa kienesőt, azon áron mint a többit, ha reá köthetem, épen kienesővel akarnám contentálni. Maradt még nálam kgl's uram kieneső harmincznégy mázsa azonkívül az egy má-

zsán kívül, az kit az varrók számára kell adni. Nagod mit parancsol felőle, eladjuk-e kilenczven oszporán okáját, vagy ne, Nagod jóakaratra, avagy talán vásárlásban inkább hasznosban eladhatjuk. Nagod tudósítson felőle. Ezekről quietáлом Szentpáli uramat Nagod előtt. Anno 1635. die ultima mensis Julii.

Sebessi Boldizsár.

Maradt kglis uram nálam oroszlányos talléra Nagodnak az kilenczszáz harmincz tallér féléből tizenkét tallér, kiről számot adok Nagodnak, mire költém.

6. 1635. oct. 4.

Sebessi Boldizsár jelentése Rákóczynak a portai ügyekről.
(Török-Magyarkori Á. O. II. 266.)

7. 1635. oct. 15.

Sebessi Boldizsár jelentése Rákóczynak portai ügyekről.
(Török-Magyarkori Á. O. II. 269.)

8. 1635. oct. 15.

Sebessi Boldizsár jelentése Rákóczynak portai ügyekről.
(Török-Magyarkori Á. O. II. 273.)

9. 1635. oct. 20.

Rákóczy György levele Sebessi kapitálához Székely Mózes mozgalmában ügyében s moldvai dolgokról.
(Török-Magyarkori Á. O. II. 279.)

10. 1635. oct. 23.

Rákóczy Gy. levele Sebessihez portai ügyekben.
(Török-Magyarkori Á. O. II. 283.)

11. 1635. oct. 25.

Rákóczy levele Sebessihez Székely Mózes ügyében.
(Török-Magyarkori Á. O. II. 285.)

12. 1635. oct. 26.

Rákóczy Gy. levele Sebessihez Szénásy Péter főkövetté kinevezése ügyében.
(Török-Magyarkori Á. O. II. 287.)

13. 1635. oct. 28.

Sebessi Boldizsár levele Máté havasalföldi vajdához; az ellene folytatott portai fondorlatokról tudósítja.

(Török-Magyarkori Á. O. II. 289.)

14. 1635. oct. 28.

Sebessi Boldizsár Rákóczynak portai ügyekben.

(Török-Magyarkori Á. O. II. 292.)

15. 1635. oct. 28.

Rákóczy Gy. levele Sebessinek portai ügyekben.

(Török-Magyarkori Á. O. II. 294.)

16. 1635. nov. 10.

Életemig való alázatos szolgálatomat ajánlom Ngdnak stb.

Kgls uram 4. 5. Nov. mind Rezmány s mind Markó az Ngd levelét megadván, bőségesen megértvén az Ngd parancsolatit mind a két rendbeli leveleiből, és több írási között értvén azt is, hogy Ngd nem tekintvén az én méltatlan voltomat ilyen kglsségét mutatván, hogy nyavalyás házamnépének költséget adatott, azt Ngdtúl mint kgls uramtúl felette kedvesen vöttem, kiért az úristen Ngdat minden üdvösséges jókkal áldja meg és engedje ő szt. felsége, hogy én is Nagyságodnak alázatos szolgálja lévén teljes életem fottáig szolgálhassam meg Ngdnak. — Tudom kgls uram volt is szükségük rejá. Ngd egyéb rendbeli kglsséget is méltatlan voltomra hogy ajánlja, bizonyosan megnyugodtam az Ngod kglsségében, Ngd is megnyugodjék az én Ngdhoz való igaz hűséges szolgálatomban, mert kgls uram Ngd és hazám mellett életem fottával is igyekezem szolgálni az én vékony elmém és tehetségem szerint. Az Ngd beküldött nyomtatását az lengyelek és svecusok végben ment békességéről s mind pengig az kit Ngd postscriptában irt volt s az oda fel való állapotokról, törökül megfordittatván és mindkettőt az kajmekámnak beadtuk, melyet maga kezében vevén nézegette igen s forgatta, kérdeztette, micsoda nyelven való írás lehet az nyomtatás? megtolmácsoltatván neki, hogy diák és német, törökül parancsolá fordítani. Rejá vigyázván az kajmekámra, úgy vövém eszemben, nem tetszik neki, még az keresztýn orátorok közül is nem mindeniknek tetszik. Az hts császárunk megjöveteli igen bizontalan, noha szintén most is sok élést küldöttek eleiben a szállásokra. Azt hirdetik nagy bizonynyal, hogy megjönné már 40 napra, de én kgls uram nagy emberekkel beszélgetvén és tuda-

kozván megjöveteli felől, azt mondják igen nagy titkon, hogy semmi módja nincs az megjöveteliben, mivel hadainak eloszlásától fél és ugyan meg is mondotta az fővezér, hogy ha hatalmasságod mostan elmegyen, nem tudom mikor gyülekezhetik htlsságodnak egyszer enni számú hadai össze; más az, hogy a hadakat is soha meg nem tarthatjuk, mind eloszolnak, mivel igen nagy unatkozással és fogatkozással vadnak; más az, hogy Revant is az kazul vissza kezdi venni és az hatalmasságod benne hagyott praesidiumja is oda leszen, mivel ők nyugodt hadakkal vadnak, még több és nagyobb inpedimentomi is vadnak, hadainak sok kárával vagy on naponként való veszedelmével, szöktön szöknek miultátul fogva az hadi emberek igen nyomorúttul jönnek haza. Azokkal is ember ha beszél s kérdezi, hul hatták hatalmas császárukat, soha egy nyomon nem beszélük, nem is tudják megmondani, hol hagyták hatalmas császárukat. De térítem szómat klgs uram arra, hogy ha szintén mostan megjű is, az fővezér oda marad az hadakkal, kevesed magával fog megjűni. Ilyen dolgot is adnak értesemre igen titkon, hogy mikor htlcs császáruk Tebricz neű városnál volt, Kazulországban és az főfővezérek, basák mind mellette jelen löttek volna, és hulmi dolgokrúl egymás között beszélgettek volna, htlcs császáruk ilyen dolgot kezdett volna kérdeni tőlek, hogy az keresztínek kezeknél volnának-e oly várak, az kik azelőtt törököké lett volna, mert ő htlssága azokat mind recuperálni akarná, csak itt az kazullal vihetné dolgát jó végben. Hozták elő Máltát és több egynehány városokat az tenger mellett és azután Muza basa találta mondani, hogy az erdélieknél htlcs császáruk Gyenő és Várad vagy on, az ki az régi üdőben török kéznél volt; oda fel penig az német pártra Szécsén, Léva, Palánk s Nógrád s Filek. Erre az császár azt mondotta, hogy csak egyet is ezek közül el nem hagy, csak az üdő, az alkalmatosság hozza. Mely dolgot klgs uram oda fel német császárnak is innen megírtak nem régen. Ngd azt írja, hogy az kiktől valami oly titkos híreket hallok, hogy azt nomináljam: az egyet megírom most Ngdnak, az kit az postscriptában írtam volt Székely Móses állapotja felől, kitől adatott; de Ngd klgsen megbocsásson, nem mindenkor viszik az Ngdnak írt leveleimet bizonyos emberi Ngdnak s nem merem nominalni. Az postscriptában írt hír klgs uram az német agenstől adatott értesemre, mivel Ngdnak bizonynyal írhatom, hogy igaz jóakarója és nem eshetik oly titkos dolog itt az portán, az kit ertésére neki nem adnának sok jóakarói ismerői levén, mind török, olasz, zsidó, jesuvíták, az patriarka mellett forgó emberek, és tengeren jűő járó kereskedő emberekkel felette nagy ismeretsége vagy on és mindeneket besűgnak neki; valamint peniglen az mi állapotunk felől érthet s hallhat mingyárást az tolmácsa által megizeni s hol magamat is oda, hivatván

megjeleni, mivel nekem is jó correspondentiám vagyon vele. — Azt is az Moises dolgát kgl's uram az kajmekam mellett vagyon egy öreg ember, zsidó, igen intro meglítt embere, majd mindenese, azt magam is ismerem, mert mindennap ott fen az kajmekam mellett forog, az mondotta az agensnek, hogy az vezér szájából hallotta bizonyosan, de igen nagy titokban tartják; az temesvári mazul Murat agának is nem régen jött Budáról egy embere mostan ide, az is ment volt az agenshez szállására; egyéb beszédi között az is azt mondotta, hogy Székely Moiseshez mentem vala az jedikulában, sokat beszélgettem vele és kérdezvén micsoda reménség viselné az Erdélyben való menetele felől, azt mondotta Székely Moises, hogy megmondhatod Murat basának, az én jóakaró uramnak, atyámfának, hogy immár három levele is vagyon nálam az htls császárnak, hogy mihelt megjű, mingyárást beküld engem az fejedelemségre Erdélyben. Mostan kgl's uram igen silenciumban vadnak minden rendek itt az portán, az árulók is, mivel hallják az követeknek bejüvetelit, talám penig ugyan parancsolva is vagyon az basától nekik, hogy mostan vesztegségben legyenek az árulók; mostan az elmúlt héten is ujabb emberek érkezett az árulóknak, onnan felül Budáról, Vidai Jánosnak nevezi magát, az mint mondják, rabságból mondja magát kiszabadultnak lenni, azt mondotta, hogy mikor Ngd az tractára Eperjesre az urakot felküldötte volt, akkor esett volna rabságban az német császár birodalmában és azólta mind rabságban lévén, nem régen szabadították el, mivel Ngd az német császárral immár megegyezett s békéllett, ötet azért bocsátották el, palatinusnak Forgács Ádámnak salus conductussa vagyon nála, és onnan alájüvén, Budára jött, ott is az vezér útilevelet adván neki, ide úgy jött be. Nagy baja vagyon, öltözete is rab formán vagyon. Huszain aga találkozáván szintén akkor az órában az budai basa kihája házánál, mikor oda érkezett és nem tudván micsoda ember legyen s honnét jű, kihez jűtt, kérdezkedni kezdett tőle, neki így beszéllette, az mint megírtam, azt is mondván, hogy Székely Moiseshez jűtt volna; arra kérte őket, hogy juttatnák szemben vele. Imez annál inkább tudakozván, hogy hozott volna-é valakiktől levelet neki, azt megtagadta, hogy ő nem hozott senkitől, hanem neki csak útilevelei vadnak, kiket ki is vött, olvasta is Huszain az három ember adta útileveleit, egyebet nem vehetett ki akkor belőle; azt is mondotta, hogy ő erdéli volna, Kolosvár mellett egy Borsa nevű falubeli volna. Erre képest kgl's uram Bakót az ifjú legínt kérem hozzá, hogy menne végére valami formán a szabótól, micsoda emberek jűtt volna mostan Buda felől. Amaz azt mondotta, hogy nem Budáról jött, hanem Erdélyből Fejérvárról és ő nem ismeri, kérdezte azt is tüle, hogy ha hozott volna leveleket Székely Moisesnek, semmit nem vehetett ki többet belőle.

Igy tétovázna beszédekben, de el kell hinni, hogy hiába nem jött ide, talán ennekutána jobban is végére mehetünk praktikájoknak. Azt is mondotta a szabó, hogy Fehérvárról Váraddá Biharra ment volna, onnat ment volna Budára, de igen gyanakodom kgl's uram, hogy Mikó Ferenczhez tartozó szolgál, avagy embere ne legyen, ha Erdélyből jött be, ha pedig onnan kívül jött, csak azok az felső pártiak is Ngd ellen valamiképen alattomban ne prattikálódának, avagy hogy Ecsetből való pratika ne lenne. Eléggé forgatom vékony elmémet s töröm fejemet rajta, de én egyebet nem tudok feltalálni rajta, hanem ha Zólyomi embere volna, de ő felőle itt azt hirdetik az árulók, hogy megholt volna; Mikó Ferencz halálát is hirdetik az árulók hamisan, hogy Ngd étette volna meg. Ngd kgl'sen megbocsásson, úgy kell megírnom, az mint ők hirdetik, de az ilyen nagy hamis híreket igen nagy secretumban viselik és az főrendek előtt titkon azt hiszem, noha nyilván nem tudom, Ngdat kárhoztatják mindennel, valami hamisságot feltalálhatnak, de mind eddig is kgl's uram senki az nagy emberek közül semmi emlékezetet nem tőttek felőle, mert bizony megfelelnek rejá, el is hitetném velek bizonyos circumstanciákkal, hogy minden dolgok merő hamisság és hazugság, mert Ngdat nem olyan lelkiismeretű embernek ismerjük, hogy olyan dolgot cselekedhetne, sőt ha mások cselekednének is; Ngd büntetetlen kisebb vétkeket is nem szenved el, de mint az vízben haló ember, hogy mindenhez kapna, gondolván megszabadulását, ezek is a szerint soha meg nem szűnnek az sok hamis híreknek hirdetésektől, valamég az úristen el nem vesztí őket innen. Mostan azért igen tartnak úgy hallom attúl, hogy ha főkövet uraim beérkeznek és ellenek kezdenek tractálni az kajmekam előtt, el ne vitessék őket innét; biztatják avval magokat, hogy ha császár megjönne, nem félnének semmit, de tudják, hogy az kajmekam képmutatásképen is megcselekeszi. A szabót megpróbáltatám az Ngd írása szerint az ifjú legénynyel, mivel igen barátságos vele, együtt mulatnak gyakorta, de azt mondotta, hogy akár mint assecurálnám én ötet az Ngd kgl'sségérül, de tudja ő ha közben akadna, mint bánnának ő vele, soha olyan summát neki nem adhatának, kiért megcselekedné, mivel ötet Székely Moises igen meghitte és úgy tartja, mint atyafiát; más az, hogy ha ő kimenne és az Ngd gráciájához ragaszkodnék sok embereknek kellene Erdélyben meghalni még az partiumban is. Ilyeneket beszéllett kgl's uram, mindazonáltal ezután is oly alkalmatossággal ismeg megkerültetem, nem hagyom könnyen. Az innen elment tíz szolgálái az mint értettem kgl's uram az bosztanczi basa csiflikjében az szarájában vadnak az Feketetenger mellett nem messze fél-napi járó földön. Az Lupuj vajdaságát Cornelius igen oltalmazza az adomért, ellenbe az Máté vajdaságát másnak igen szerzené az

adomért, de bizonyos vagyok benne, hogy mihelt császárunk megjű, be fogják commendálni felvonván az íjat rejá, hogy úgy kereskedik; az Cirilus fogságának is ő volt az oka, mindennek valaki adhat neki örömet szolgál, hamis ügyében is; úgy értem, hogy igen sokat gyűjtött, de valamiképen osztozó társa ne találkozzék az itt való szokás szerint. Máté vajda más kapikihát küldött, egynehány lóterhe summa pínzt is küldött immár csak nem régen is, két utal az kajmekamnak igen nagy titkon és az mellette való főfő embereknek azért, hogy megmaradhatna vajdaságában. Ezek mind elveszik, de ha az császár megjű, nem hiszem soha, hogy megmaradhasson uraságában; mindazonáltal úgy veszem eszemben az törökök állapotját, hogy az, ki többet adhat nekik, azé léssen az nyereség; valóba osztoznak az vajdaságon; itt némelyek úgy lesik, mint az é kopó az nyulat, valakié leszen, mindenkinek nem adhatják, de mindazoktól is sok kincset vettek fel, vesznek is, valaki adhat és mindennek ígérük az adományért, csakhogy az bolondok nem veszik eszekben magokat, nem találják helyét pénzeknek. Minapi postscriptában írtam volt Kantamir helyén Sahingirai szultánt megvetkezvén; Ngd elhigyje, hogy mind Kantamirnak s mind az ozdi, silistari békeknek basáknak parancsolva vagyon mind az portárul régűlta, hogy oly készűlettel legyenek az alattvalókkal, hogy valamék órában parancsolják, mindgyárást indulhassanak, csakhogy ember nem mehet bizonyosan végére; ilyen hirdetnek vala felőle, hogy az tatárookra akar-nák őket küldeni, hogy levágassa az császár, mivel mellé nem mentenek, de merő hazukság kgls uram, más dolog lehet alatta. Ilyen dolgot is akarék Ngdnak értésére adni, hogy az elmúlt napokban az divánbűl alájjövén az két tolmácscesal térénk be az temesvári basa kihájához, hogy mondák Temesvárrűl jött emberét lenni mondák, meg is értekezem hulmi hírek felől, azzal beszélgetvén jónál egyebet nem tudá mondani; mondá azt is, hogy Ngdnak volt két főember követi az basánál, az neveket nem tudá megmondani, kik voltanak, azonban egy lippai török veté magát be oda hozzánk, hát jól tud magyarul, az kezdé mingyárást előhozni az jeneiekkal esett dolgot igen sinistre, én igen meg is hazudtotam egy nehányszor, hogy nem igaz, az mit mond, sok volna a szó, én igen jól helyesen oltalmazom mind Ngdat s mind az jeneieket, hogy láttá, hogy benne marada, avval csapa arczűl, hogy mostan is nem régen Csókássí György egy gyulai magyar aga fiát törököt az kivel portionatus volt egy Aba neű avagy Apod neű faluban, kit egyűtt birtanak, találta, volt oda menni mindketten, az török harmadmagával Csókássí 6-od magával és ugyan az faluban öszveszólalkozván valami szekerek szolgálathan való hajtataása végett, ott az falu meg nem engedte Csókássinak, hogy az törököt megbántsa, de onnan elindűlván az török Csó-

kássi utána ment és elérvén, útjában megölte volna, mely cselekedetről az temesvári basa is Ngdat levele által requiráltatta, de nem jött volna még válasza Ngdtól. Ha így van-e nincsen-e, Ngd tudósítson róla igen sietséggel, tudhassam Ngdat ellenek oltalmazni, ha kívántatik. Itt nincs még panasz róla az kajmekam előtt eddig, azután ha lenne tudhatnék ellene állani. Az Zöldfikár dolga felől noha ezelőtt azon voltam Ngd akaratjából, hogy el legyünk szolgálatja nélkül, mivel Huszain agához bízom vala, de kgl's uram az is szintén olyan állhatatlan, meg is tapasztaltam immár egynéhány dologban, hanem nekem úgy tetszenék, hogy még ez egy esztendőben lennének ketten, mert ha csak egyikre szorúlunk, ismeg azon kutya lészen, hanem oly mesterséggel élek én velek, hogy ők egymás között soha békeséggel nem lesznek, egyiket az másik előtt ottan-ottan öszve keszerülöm és így egyik nem igazán akarna is szollni, a másiktól semmit sem mer cselekedni. az tolmácsságban is jobban procedálunk. Mindazonáltal valamint Ngdnak tetszik, legyen úgy, de bizony kgl's uram, énnekem igen tetszenék, ha Ngd az követet mivel bocsátotta arrúl, nem tudom, írjon Ngd errúl is igen hamarsággal; itt én követ uraimmal beszélgetvén veszteg lesznek addig. Mindezekután stb.

Datum Konstantinapoly die 10. Nov. anno 1635.

Ngdnak

alázatos híve
Sebessi Boldisár.

P. S. Kgl's uram; az Koncz Pál uramtól küldött Nagod levelén kívül az micsoda írást írt Nagod, én abban semmit sem értek; Nagod nekem úgy ne írjon, mert fogyatkozás leszen az dologban. Markót ma kiindítottam úgymint 10. Novembris délután. Koncz Pál uramat is kiindítom, nem fogom késleltetni, csakhogy az lovai igen vékony állapottal vadnak. Mindenekről tudósítom Nagodat. Az tallérok felváltásában meg nem fogyatkozunk, gondot viseltem rejá, úgymint Toldalagi uram itt benn léte-kort elváltottuk volt, most is aszerint leszen, az adó késedelmes behozásáért semmi nehézség nincsen az kajmekámtól, igen jókor leszen; azt igen kedvesen várják. Nagodnak, mint kgl's uramnak megszolgálom, küldjön ez jövő esztendőre való kalendariumot egyet én számomra, másikat Zöldfikár uram számára, mivel igen kért, hogy írjak felőle valamely jóakaró uramnak, de mivel nem írtam senkinek levelet, úgy kellették Nagodat evvel is megbántanom, Nagod megbocsásson.

Külczm: Sermo principi dno dno Georgio Rákóczi stb.

Rákóczi jegyzete: 24. Nov. 1635. Koronka, reggel 6 óraker, Marko postánk.

17. 1635. nov. 12.

Életemig való alázatos szolgálatomat stb.

Kgls uram; tegnap úgy mint nov. 10. napján 12 órakort Koncz Pál uram beérkeztén az Ngd levelét elvöttem, melyben Ngd kgls parancsolatját, az árulóknak szolgálai hol legyenek és egyébképen is Ngd informatióját bőségesen mind az két rendbeli leveleiből megértettem; szívem szerint procedálunk is kgls uram az Ngd írása szerint, de mind későnek tetszik arra nézve, hogy ők valamit ezekben ne vennének mostan erről; főkövet uramék, is Konstancinápoly kapuja előtt vadnak és akár mint szabódnám előttök, hogy csak magamtúl mondom azokat, nem lenne hitelem, mindazonáltal kgls uram, ha módját látom és az alkalmatosság engedi, procedálok ez dologban az követek bejövetele előtt, ha hol peniglen az üdő s alkalmatosság nem adatnék ez dolognak jó móddal való végben vitelére, Ngd ne neheztelje egy kevésbé az várakozást, ő kglmek is minden okvetetlen ez jövő kedden u. m. 13-án itt benn lesznek és ő kglmekkel beszélgetvén ez dologról valami jobbat feltalálunk ez dologban, azt követjük; noha kgls uram ha Ngd szintén nem parancsolna is ez dologról sokszor mikor az alkalmatosság hozta, Zöldfíkar előtt beszélgettem erről az dologról, noha nem szintén ilyen mélyen, tudván azt, hogy ő az kaimekámna és több főembereknek minden dolgot besugal, meg kisebbit is ennél s most is kgls uram nem egyéb marja olyan igen az gyomrokat itt az portán, mint az hogy attúl félnek, hogy Ngd vagy az némethez vagy az lengyelhez köti magát és az országot elszakasztja az portátúl, nálok penig noha csak egy szó emlékezet is nincs arról publice de magokban olyan bizonyoson elhitték, hogy Ngd régen, még tavaly az lengyelekhez kötötte volna magát, és az császárt is most nem egyéb hozza haza, az mint fülhegygyel igen nagy titkon hallottam, hogy attúl fél, hogy hátul is ellenséget ne csináljon magának, mivel az lengyelek ugyan fenyegető leveleket küldöttek mind az császárnak s mind az kajmekámna, hogy az tatárok rabolták országokat és az császárral való kötéseket, békességeket felbontották és igen tart hátul ütő pálczátúl, annak akarná eleit venni, mert alioquin esztendőre nem mehetne az kazulra; azt peniglen én úgy hallottam kgls uram, hogy olyan végezése volna császárnak, hogy ha megjühetett volna idejében, mingyarást beküldötte volna Székel Moisest az fejedelemségre, mivel tudták azt, hogy az lengyeleknek az svédekkel való hadak vagyon, de immár mivel bizonyosok abban, hogy megbékéllettek az svédekkel, azt hiszem kgls uram, másképen fogják ez elvégzett dispositiójokat fordítani; más az, hogy kazul ellen is nem szolgált a szerencse, mert Ngd bizonynyal elhigyje, meg is nyugodjék benne, hogy valóban az másik

félé volt az diadalom s nyereség. Ez elmúlt pinteken u. m. 9. nov. jött volt császárunktól egy kapuczi basa, ki mikor östve szemben lőtt volna az kajmekámmal és megadta volna az leveleket, az kit az császárunk küldött csak magok között, és olvasni kezdette volna, mind az két kezével verte az két tomporát a basa és reggelt nem vártatván vele még virradtig elküldte vissza, hogy senki vele ne beszélhessen. Igen nagy búsulással volt másodnap is, semmi diván nem lőn, eléggé voltam rajta, hogy valamit érthessek, de nem értheték semmit, talám azután meghalljuk mi dolgot hozott volt. Én kglis uram, az mint itt az üdő és állapot, az itt forgó circumstanciákból veszem eszemben csak azt várhatjuk, hogy magának is rövid üdön halálát fogjuk hallani, mivel igen megunatkoztak tüle minden rendek, az úristen ő fge nem hagy bennünket, mert igen igaz ügyünk vagyon. Most peniglen kglis uram Ngd semmit se búsúljon, ne is tartson, mert bizony inkább fél ő tőlünk mostan, hogy sem minekünk kellene félnünk, mert semmi módja rincsen benne, hogy elvégezett szándékát végben vihesse; mindazonáltal kglis uram ugyan nem árt az vigyázás. Ilyen dolgot is írhatok Ngdnak, hogy egy magyarbúl lőtt Barbély Mihály neű török ki igen gyakorta beszélget az árulókkal, igen barátságos velek, az jött vala hozzám az elmúlt napokban, mikor jól tartottam volna, megborosodék, nagy esküvel mondá, hogy Székely Móses az császárunknak Gyenőt, Váradot ígírte volna, csak beküldené az fejedelemségre; én mintha nem akartam volna elbinni, úgy tettem magamat, megesküött a kezemen, hogy bizony nincsen különben, mert mind magoktól az árulóktól s mind főrendbeli töröktől hallotta, de igen secretumban vagyon nálok. Ismeri Toldalagi uram az embert jól, nékem azt monddotta, hogy én szánom az én nemzetségemet, noha török vagyok, de ugyan mégis mikor veszedelmeket hallom nemzetemnek, igen szomorodom rajta, az viszen erre is, hogy megmondám ez dolgot. Én azt mondom kglis uram, hogy a nemes ország felnissá szemét és viseljenek gondot Ngddal együtt idején korán, mert bizony ha úgylészen, kitől isten oltalmazzon, nem [lesz] Erdély s Magyarország többé. Ne úgy gondolkodjanak mostan, mint másszor, hogy isten kitől oltalmazzon bennünket s úgy Ngdat, hogy csak fejedelmet cseréljenek, mint Betlen Gábor idejében lőn, noha az is nem kevés veszedelmivel, kárával, pusztulásával hazánknak, de bizony csak nagyobb, szörnyűbbel se legyen, kitől isten oltalmazzon szent fiájért és távoztasson el tőlünk. Mindezekután stb.

Datum Konstanátnipoly die 12. Nov. anno 1635.

Ngdnak

alázatos igaz hív szolgálja

Sebessi Boldisár m. p.

P. S. Kgls uram Ngdnak megszolgálom, mint *kgls* uramnak, ha Ngdat meg nem bántom vele, egy lóra való szerszámocskát vöttem arra nézve, hogy ha császáruk megjönné, lenne divánban való öltözeti lovaman, ne látatnék az többi kapitányoknál alábbvalónak lenni, hanem az Ngd fejedelmi méltóságának illendőképén felelhetnék meg: egy mázsza kénesöt Ngd kglsségéből engedne, megadhatnám az árában, mely kglsségét Ngdnak teljes életemben szolgálhassak meg, mint *kgls* uramnak, az többit az maiczok árában adtam, csak az vagyon nálam. Ha peniglen *kgls* uram Ngdat megbántom vele, azt is oda adom az zsidónak.

Külczm: Ser^{mo} principi dno dno Georgio Rákóczi stb.

Rákóczi jegyzete: 24. die nov. Koronka, 1635 reggel 6 órakor a Marko postával hozta. 12. nov. íratott Konstantinápolyban.

P. S. Kgles uram; immár Nagodnak írt leveleimet elvégezvén, csak szinte östve felé adák tudtomra ilyen dolgot, hogy egynéhány kapucziákat küldött volna innen az kajmekám igen titkon az Máté vajdának megfogattatására; igaz dolog is, hogy tegnap délután mentenek el, de itt olyan hír vagyon felőlök, hogy Drinápolyban küldötték volna egy ispahia főembernek megfogására, de igen félik kglmes uram, hogy az szín alatt igaz ne fogjon lenni, hogy Máté vajdára mentenek volna; most igen megtréfálhatják, mivel semmit sem tud félni, mivel ide be szintén mostan érkezett főbojér követi nagy summa pénzzel és ezalatt bízván, hogy jó válaszzal megyen ki követi, más ne találjon; talám szintén az hírt hozhatta, egyiket, az császáruktól jött kapucsi, az ki mindjára visszament, noha annak is végire mentem, ha igaz volna szavok, hogy az nem egyébért jött volna ide, hanem hogy császáruk megparancsolta, hogy egy tengeren túl való Konya nevű városbeli főember kadiát, ki itt Konstanczinápolyban lakott, most azt vitte volna fogságban szintén Konyára császáruk eleiből, hogy császáruk odaérkezése előtt ott legyenek vele, mert mindjára ott meg akarja öletni. Azt is igen nagy bizonynyal beszélnek, el is kell hinni, de ezalatt ime másik dolog is meglehet, Nagod vigyáztasson, tudom, hogy meghallja Nagod. Az mely harminczkét aranyat Markótól küldött volt Nagod, avval vöttem az hintóban való vánkoss hiakat, kinek az árában adtam huszonnyolcz aranyat, egy tallért. Az négy aranyon vöttem az négy keselye bőrt, kit Kovács Péter is tud; úgy emlékezem rája, hogy az Nagodnak küldött jegyzésében meg vagyon írva, avagy az egyik levélben, de tudom hogy írtam Nagodnak felőle. Az Kovács Pétertől küldött száz aranyot fizettem az majczok árában, ennek egyike ezüst volt, csak megaranyozták. Volt török arany forma, a zsidók mindjára megismervén el nem vötték, visszaküldöttem Markótól Nagodnak nagyobb

bizonyosságért. Ezekből az aranyokból fizettem az majczos zsidónak hetvenhárom aranyat, ennek ötvönhárma ment el két-két gréczi tallérban, az húsz, mivel nem sirafin aranyok voltak, temporáltuk el két-két százharmincz oszporában, azaz két-két imperiális tallérban, így teszen az hetvenhárom arany száznegyvenhat tallért, oszpora számra computálván tizen-tizenhét ezernégyszáz husz oszporát. Ezen kívül adtam azon zsidónak hatvankét tallért, mely teszen hatezer négyszáz negyven oszporát. Az aranyokat és tallérokat computálván oszpora számra, teszen huszonnégy ezer nyolczszáz hatvan oszporát; a nélkül adtam kénesőt két mázsa huszonhárom oka ötven dram kénesőt, melynek az ára kilenczven oszporájával computálván, teszen tízezer hatszáz huszonegy oszporát. Im már az hat vég maiczot igen igaz mértékkel megmértvén háromszor is, nyomott dramot hétezer hatszáz húsz dramot, melynek az ára öt-öt oszporával computálván, teszen az ára épen harmincznyolcz ezer százhusz oszporát, fizettünk neki mindenestül harminczöt ezer 500 nyolczvanegy oszporát, maradtunk még adósa neki kétezer ötszáz tizenkilencz oszporával. Item ugyan afféle aranyokat huszonhatot s egy tallért adtunk az Kovács Péter kivitt szkófiom arany árában, vagyunk adósok azaz kilenczven talléros csáprág árában. Nagyságod ha meg nem küldötte most az követ urainktól, küldje meg mennél hamarabb, mivel igen sollicitálja az török. Az nálam Pap Márton uramtúl hagyatott negyvennyolcz mázsa és hatodfél oka kénesőnek kegyelmes uram sok híja lön, mivel csak egyik puttonban is nem volt meg igazán az itt való okával az negyvennyolcz oka kieneső, hanem kibben 46 oka találtatott s kibben 47. Pap Márton uram is jól tudja, csak egyikben is igazán nem volt meg s mivel ilyen csepergetve vesztegetők el egyszer is másszor is, kit marha árában s kit pénzen adánk el, az gyakorta való méregetésében esett híja huszonhárom oka híja. Látja isten mindenkor magam szemem előtt mérettem meg, mivel híjáson hozták, büz nem tehetek róla. Az két vég veres majczot kiküldöttem Markótúl, négy vége még itt maradt, mivel nem viheti lován el most, talám Koncz Pál uram is elviheti kettejít, a többit is kiküldöm, csak ember legyen. A szablyákat bizony kgls uram egyes embertől ki nem merem küldeni, nem is vihetné el, ha ugyan kiküldeném is, kár nélkül, hanem követ uraim az szekereken elvihetik igen jól. Nagyságod computáltassa jobban, az vásárlást próbáltassa meg, ha igazán jól vagyon, mert gyakorta megvételkezik az ember. Az majczot is megmértesse Nagod. Itt elsőben hogy megmérttem, többnek találtuk vála, másodsor is megmértvén akkor is többnek, harmadszor újabb mértéket hozatván, úgy igazolódtuk az mérést.

18. 1635. nov. 22.

Életemig való alázatos szolgálatomat stb.

Ngdnak akarván értésére adnom egy vagy két szóval én is, hogy az Ngd parancsolatja szerint én látván itt az állapotot nem akartam sietni, hogy az követek bejövetele előtt avval interturbáljam a vezért, hanem az követek eleiben menvén Kucsukcsek-mezőig ő kglmekkel beszélgetvén az dologról és az Ngd levelét is praesentálám ő kglmeknek, kit Konez Pál uramtúl küldött Ngd. Egyáltaljában ő kglmek nem javalják Ngd kglsen megbo-csásson, hanem ha ugyan egyéb nem lehet benne, legutóljára tartják és akkor fogják megmondani, ha ugyan kívántatik, de talám az úr [isten] is úgy adhatja, hogy nem kívántatik aféle szókat eleikben gördíteni. Nagy Pál uram Ngdnak tudom bővebben írt minden dolgokról. Én kglis uram mostan semmi itt való új híreket nem írhatok Ngdnak, mivel mostan semmit sem hallhatunk. A szablyákat és majczokat semmi úton ki nem küldhetem addig, míg követuramék ki nem mennek, akkor igen jól kár nélkül elvihetik, Ngd ne nehezteljen várni. Az mely százkilenczven talléros csáprágot Kovács Péter kivitt Ngdnak, az árájért igen sollicitál az török, Ngd küldje meg neki mennél hamarabb, hogy ezután is lehessen hitelünk nálók. Mindezekután az úristen stb.

Datum Konstantinapoly, die 20. Nov. anno 1635.

Ngdnak

alázatos híve

Sebessi Boldisár m. p.

Külsőim: Ser^{mo} principi dno dno Georgio Rákóczi stb.*Feljegyzés a cím alatt*: 22. novembris 1635 Sebessi uram az orator. Konez Pál.

19. 1635. decz. 5.

Életemig való alázatos stb.

Nagodnak mostan az itt benn forgó állapotokról semmit nem írtam, mivel követ uram bőségesen tudósította Nagodat; más az, hogy mostan nem is érthetünk semmi oly bizonyos dolgokat, az még császárunk meg nem érkezik.¹⁾ Itt mostan kglis uram igen nagy csendességben vagyon minden rend, az császárunk hadai igen takarodnak éjjel nappal igen nagy nyomorultúl és veszettül, minden lovak odavesztek, ki dög miá s ki hideg miá,

¹⁾ *Rákóczy oldaljegyzete*: Egészségét örüljük, istennek hála békével vagyunk, maholnap az két Oláország vajdáknak készületeket reprobáljuk, ha mit újabbat érthet, el ne mulassa értésünkre adni.

s ki az útnak hosszúsága miá. Azt hiszem kgl uram, hogy nem most leszen másodszer felülése császárnak, magát is igen beteg lektikában hozák, az az oka, hogy ilyen későre érkezik be mostan, azért bizonyosan várják beérkezni januáriusnak a töltére. Nagodnak küldöttem volt az múlt napokban egy levelet az havasali kalarásoktól, melyben volt includálva Bazarába Nyagoi vajda levele Nagodnak szóló.¹⁾ Máté vajdának is hasonlóképen írtam volt és a vajda is írt volt, nem tudom, küldötték-e meg Nagodnak, avagy nem, Nagod tudósítson felőle. Nagod írja nekem levelében, hogy az galotai ember adósságát követ uraméktól megküldötte, úgy vagyon, hogy megküldötte Nagod, de Nagy Pál uram nem akarja contentálni, azt praetendálván,²⁾ hogy valamég ez adót be nem adja ő kglk, addig semmi úton nem contentálhatja, mivel attúl fél, hogy hía leszen az adópénznek, imez penig igen serio sollicitál engem minden nap érette, Nagod provideáljon felőle, mert másszor semmi hitelünk nem leszen nálok. Az Kovács Péter kivitt egyik csáprágnak is az árával adósok vagyunk, úgy mint százkilenczven tallérokka egész tallérul. Nagod küldje meg, mert bizony csaknem vonszanak ki az áráért, mivel egy igen embertelen rosz töröktől vöttük volt. Az majczok árában is vagyunk még valami kevés adósok, de az talám elvárhat egy kevés ideig.³⁾ Mindezek után a szent isten stb. Datum Constantinopoli die 5. Decembris anno 1635.

Nagodnak

alázatos igaz hű szolgálja

Sebessi Boldisár m. p.

Küldözim: Illmo prin^{pi} d^{no} Georgio Rákóczi stb. stb.

Más kéz: 5. Dec. 1635. Sebessi uram orator portensis.

20. 1635. decz. 23.

Életemig való alázatos szolgálatomat stb.

Kgls uram. Markó beérkezvén 9 Dec. Konstantinápolyban az Ngd nekem küldött levelét tőle elvöttem, melyből megértvén az Ngd parancsolatait, az én vékony állapotom szerint azon igyekezem minden tehetségemmel, hogy fogylatkozást ne tennék, de mivel itt benn sok karban álló dolgok és újabb újabb hírek firegnek forognak gyakorta, mint ilyen nagy portán, nem is tudhat ember vásosztást is sokszor benne tenni. Arra való képest Ngdat

¹⁾ *Rákóczy oldaljegyzete:* Elöttük volt, de nincs kedve hozzá Máthé vajdának, meg kell az övének lenni, kiről írtunk.

²⁾ *Rákóczy oldaljegyzete:* Az gyalog kapitányunknak s Szentpálinak többször is kívántatik az emberségek.

³⁾ *Rákóczy oldaljegyzete:* Mindenekről contentálja őket Szentpáli.

is nem mindenkor tudósíthatom igaz hírekkel, mindazonáltal úgy tetszik kgl's uram, hogy az mit még eddig Ngdnak írtam, nem sok hibázás volt benne, kit Ngd eszében is vehetett, meg is tapasztalhatott eddig is. Az mi az Máté vajdának való írásomat illeti, én kgl's uram az Ngd parancsolatjához tartván magamat, és azt gondolván, hogy igen jól cselekeszem, hogy mind Ngdnak s mind magának írtam volt az maga uraságának megmaradására, és az Ngd hasznát is gondolván benne, hogy Nyagul annonatum Ngdnak mit ígérne, a mellett hazánkknak is jó szomszédja akarna lenni, de ha Ngdnak nem tetszik, tovább nem fáradok benne; elhiggye Ngd, nem adományért cselekedtem ezt is, hogy írtam Ngdnak mellette, mert ha csak egy oszporáját is láttam, soha Ngd előtt becsületelem ne legyen; noha a vajda olyan gondolattal vagyon felőlem, az mint az kapikihája ugyan Nagy Pál uram előtt megmondván, de a miről Máté vajda fél és nem örömet akarna még csak hallani is. Félek rajta, hogy abban fog esni, adja isten, hogy hazudjak bár benne, mert látja isten kgl's uram, hogy szintén olyan igazsággal voltam hozzá, mint szintén Ngdhoz, mivel előttem viselvén az Ngd instructioját és Máténak jó szomszédságát, de hogy ezen az írásomon így megharagutt, ám lássa, azt hiszem, hogy ennekutánna nem fogja írásomat, szolgálatomat venni; tudom Ngdhoz való kötelességemet és hivatalomat, istent segítségül híván eljárak benne, azonkívül nem tartozom tovább senkire erővel kötönnem szolgálatomat. Én egynehányszor írtam szép leveleket Máté vajdának, de csak annyi tekintetem sem volt vala, hogy egy tenyéрни levelét is vegyem. Az mi peniglen kgl's uram az kajmekám előtt való beszélgetést illeti, hogy már Ngd másodszor is serio parancsolja, hogy ugyan meglegyen, Ngd kgl'sen megbocsásson, én megcselekedtem volna még az első írására Ngdnak, most is megcselekedném, nem várnék anniszor való parancsolatot Ngdtúl, de bizony kgl's uram semmi úton nem javaljuk követ uramékkal egy értelemben levén, mert nem látjuk semmi módját, hogy az derekas dolgoknak előtte evvel felindítsuk nagyobb haragra a portát és azután igen vékony válaszszaal bocsássák követ uramékok Ngdhoz, hanem minden dolgok végben menvén először, ha kívántatik, én megcselekedem, de talán az úristen úgy adja, hogy nem fog szükséges lenni, mindazonáltal mindeneket az üdö, az itt benn való állapotok fognak megmutatni, követ uramék is Ngdat tudósították levelek által mindenekről. Ngod bezovar és unicornis szarva felől ír, itt kgl's uram találni mindkét félét, az bezovárnak dramját kétszáz húsz oszporán vehetni meg, az unicornis szarvának dramját hatvan oszporán, avagy hetvenen, én most is vöttem volna, ha pénz lött volna nálam.

Az császárnak megjöveteli felől Nagy Pál uram tudom írt Ngdnak. Itt mostan semmi oly hírek nem forognak, csendesség-

ben vadnak minden rendek; félelemben nagyban vadnak az főren-
dek császáruk tiranussága miá. Az mi peniglen az megvásárlott
marháknak kiküldését nézi, kgl's uram addig nem lehet, mig
követ és Nagy Pál uramék ki nem mennek. Immár az is nem
sokára halad isten segítsége ő kgl'mekkel lévén. Az csáprág
áráért Józsefet az török megfogta volt, nagy búsulásunk vagyon
miatta, ha lehet kgl's uram, Ngd küldje meg minél hamarébb. Az
Ngd hozzám való kgl'sségét és ajándékát az egy mázsa kénesőt
hogy nekem szegin szolgáljának adta, Ngdnak mint kgl's uramnak
megszolgálom. Mindezekután az úristen stb.

Datum Konstantinápoly, die 23 Dec. anno 1635.

Ngdnak

alázatos igaz hív szolgálja
Sebessi Boldisár m. p.

Külczim : Ser^{mo} principi dno dno Georgio Rákóczi stb.

Rákóczy följegyzése : 3. Jan. 1636. Gyalu.

21. 1635. decz. 26.

Életemig való alázatos szolgálatomat ajánlom Ngdnak stb.

Kgl's uram, akarám Ngdat tudósítanom az császáruk
bejövetele felől, ma 26 Dec. igen nagy pompával az vizen jöve be
Izkiderbül tizenhárom katargakkal, sok szép öltözetekkel magam
is az vizen alá menvén perénen szintén az mely katargan volt
császáruk, a mellett igen közel voltam csak egy fél kéz haitás-
nira, egy hosszú hidacskát karoson csináltak vala, ugyan jó hosz-
szút, azt zöld bársonnyal, véres atlaczczal, az karját és az alját
is mind bevonván, az katargára vonják az egyik végit az szkileröl
mellé, czifut iszkilernek hívattatik, azon jöve által merő pánczél-
ban, pánczél sisak és karvas lévén rajta, tegez is az oldalán, két
vagy három fejr daru tall az kulcsak tall mellett, az fejében egy
kis patyolatocska kazulmódon nem nagy a fejében, kiszállván
ötöd magával vala fegyverben, lóra ülven úgy mene be nagy pom-
pával. A mint látom kgl's uram semmi gondja nincsen, jó egész-
ségben láttam lenni; ezután mikor lehetnek követuramék szem-
ben vele, nem tudok írni semmit Ngdnak felőle. Ez leveletem is
igen futva sietve íram, mivel onnan császár nézéséből megjövék,
az oláhok kalarási immár induló félben lévén, nem akarának sem-
mit várakozni. Ngd kgl'sen megbocsásson, ezután minden dolgok-
ról tudósíthatom Ngdat Kovács Péter által. Mindezekután az
úristen stb.

Datum Konstantinápoly, die 26 Dec. anno 1635.

Ngdnak

alázatos szolgálja
Sebessi Boldisár

m. p.

Külczim : Sermo principi dno dno Georgio Rákóczi dei gratia stb.

Rákóczi feljegyzése : 8 die Jan. 1636. estve 7 órakor Szent Mihál-
alván havasali vajda postája Boér István nevű.

22. 1636. jan. 24.

Sebessi Boldizsár jelentése Rákóczynak Székely Mózes ügyében.

(Török-Magyarkori Á. O. II. 299.)

23. 1636. febr. 12.

Életemig való stb.

K. U. Akarám Ngdat mégis az ittben forgó állapotokról
újjobban tudósítanom, noha tudom követuramék Ngdat bővebben
tudósították minden dolgokról, én is peniglen mind Szempálitúl
s mind Maurer uraméktól küldött leveleimben elégségesképen
tudósítottam Ngdat, ha Ngd kezéhez jutottak volna, mindazon-
által azután levő dolgokról ez irásom által Ngdat tudósítom.
Bethlen Istvánnak három szolgálai Laskai, Horvát István, Moldovai
István nevű szolgálai 8 Febr. ide az portára beérkezvén Budáról
az vezéreknek szóló levelekkel és Barian pasának is hasonlóképen
levélét hozván, panaszok mi lött légyen Ngdra, nem tudhatám
még eddig meg, mivel Zöldfikár ugyan az elébbi ember mostan is,
talám azért követuraméknak meg is jelentette, de én nem tudom.
Ezt megértvén k. u. követuramékkal együtt felmenénk Barian
pasához, tegnap u. m. 11 Febr. szemben levén ő ngával követ-
uramék igen jól s helyesben contendálának az örög úr beküldött
panasza ellen, a vezér is igen becsületesen és helyesen replikála ő
kglmeknek, melyet Ngd megérthet Nagy Pál uram leveléből úgy
gondolom, de az mit az ajok mond, az embereknek niha a szívek
másutt jár. Itt igen publice hirdetik mostan is minden rendek az
Moises bemenetelit, úgy is veszem eszemben, hogy ha az úristen
meg nem gátolja elvégzett szándékokat, el nem fogják mulatni,
hanem ha módjok nem leszen benne, mivel az kazulokra indítja
ismét minden hadait, két felől talám nem fog ellenséget szerezni
magának, mindazonáltal nem kell arra támaszkodni, mert gya-
korta az ép szín alatt méreg szokott lenni. Én Ngdat onnan Buda
felől félttem, hogy onnan ne lenne elsőben is Ngdnak búsulása,
ratioja ez, hogy én ittben látván az Bethlen István szolgálai mivel
jűttenek be és mely nagy szarvat emelének mindjárt az ittben
levő árulók, nem tűrhetém, hanem Zöldfikárhoz menvén és be-
szédben indulván vele, mintegy magamtúl szánakozván hazám-
nak pusztulásán és az Ngd Koncz Páltól és Markótól nekem kül-

dött levele és írása szerint, az melyet az vezérnek kellett volna megmondanom, neki mind előszámlálám, tudván azt, hogy ő a vezérnek mindeneket bemond és ha szintén nem használnék is vele, de ártalmára Ngdnak nem lenne. Az mely szavaimra ilyen replicatioja lőn Zöldfikárnak, hogy az htls császár megírja az német császárnak, hogy Ngdat semmiben meg ne segítse, mert az vele való és köztök levő békességet felbontja és tűzzel vassal rajta leszen érette; az lengyeleknek hasonlóképen ír az császár, a hajdúságnak is igen erősen megparancsolja, fenyegeti, hogy Ngd mellett fel ne üljenek, mert mind porrá téteti őket, innen az ő szavából és más circumstantiákból colligálom az én vékony elmém szerint, hogy onnan legyen Ngdnak hamarabb való búsulása. Más az, hogy Bethlen István is Budán lévén, Ngd meggondolhatja, ezt Ngd bizonynyal elhiggyje, hogy azon vadnak, hogy nemcsak fejedelemségéből tudják ki Ngdat, hanem ha lehet életét is Ngdnak elfogyassák, mivel attúl félnek, hogy annakutánna is Ngd miá megbúsulnának. Én Ngdat bizony az mostani állapot s üdöhez képest nem félténém innen, csak hogy Ngdnak lenne fizetett hada és mindenképen viselné oly keményen magát, hogy vennék ezekben az sok gonosz akarói is Ngdnak vigyázását, mert mind azt hányják vetik, hogy senki Ngd mellett fel nem ül és fizetett hada is nincsenek Ngdnak. Az követurak jó válaszzal fognak innen kimenni egyébképen, csak a Székely Moises állapítja csakugyan azonban marada, sohova el nem köldik, abból is kitetszik, hogy akarnak valamit. Én k. u. az életemet merném kötni, hogy Ngdnak semmi bántása nem lenne innen az htls császáruink részéről, csak az Ngdra törő nemjőakarói ne izgatnák, de mindazok miatt nem nyughatunk mind mi, s mind ők. Ngdat az istenért is kérem, hogy senki szép szavának ne higgyen, mert nem tudom immár kinek kelljen Ngdnak hinni, én senkit nem nevezek; ha mostan márcziusban, avagy aprilisban Ngd ellen hadat nem indítanak, azután nem annira félténém Ngdat. Zöldfikár felől sokszor írtam Ngdnak, de mások nem hatták elhinni írásomat Ngdnak, de bizony nem használtunk vele egy cseppet is, legyen ebben írásom; ezután is Ngdat ha lehet mindeneokról tudósítom, csak legyen ki által. Hogy ha peniglen Ngd valamilyen képen újabb követeket fogna ide be bocsátani, meglássa kiket bocsát be. Mindezek után stb.

Datum Konstantinápoly, die 12 Febr. anno 1636.

Ngdnak

alázatos igaz hív szolgája

Sebessi Boldisár

m. p.

P. S. Úgy reménlem, hogy követuramék is e jövő héten hétfőn avagy kedden talán ki fognak indulni, a vezérrel még e héten egyszer szemben lesznek, elbucsúznak.

Külsőim: Sermo principi, dno, dno, Georgio Rákóczi stb.

Rákóczi feljegyzése: 25 Febr. Kolosvár 1636. Markó reggel. 6 órakor.

24. 1636. febr. 13.

Életemig való alázatos stb.

Kgls uram. 20. Januarii beérkezvén Maurer Mihály uram mintegy ikindi tájban ebéd után, az Nagod nekem küldött levelét megadván ő kegme, mit írjon Nagod, megértettem. Az többi között értvén azt is, hogy Nagtok isten áldomásából jó egésségben, békességben országával együtt lévén, kin szűem szerint örvendeztem. Engedje isten ő felsége, hogy ennekutánna is ezen kegyes áldását Nagtokon az úristen fentartván, minden üdőben jó híreket hallhassok Nagtok felől. Értvén kgls uram az Frater Pál dolgát is, bizony az úristennek nem kicsiny próbája vagyod Nagodon, nem is kicsin búsulása lehet Nagodnak a sok gonoszakarói miatt majd mindenfelé, sőt ha az idegen nemzetségektől volna ilyen nagy injuriája Nagodnak, nem volna csoda, de hogy magunk nemzetségétől és az kiktől jót kellene várunk, azoktól bántódtatunk, mégis mondom, hogy nem kicsin látogatása az istennek rajtunk, nem gondolván semmit hazánknak romlásával, pusztulásával, csak az ő gonosz igyekezetekben előmehessenek és uralkodhassanak. De az úristen még eddig az ő ighen való irgalmasságából elő nem bocsátván dolgokban, mindenkor meggátolta őket és markokban tapasztalódot. Ennekutánna is az úristen jobban-jobban kinyilatkoztatván dolgokat, megszegyeníti egyenkint őket, valakik Nagodnak ártalmára igyekeznek méltatlanul. Bizony kgls uram, itt benn is jobban kell vala az dolognak lenni, mindazonáltal így is az úristentől hálaadással vegyük, mert igen meggátolódának elvégzett szándékokban az persák miatt, mivel onnan igen rossz hírek érkezvén, mert egyáltaljában azon valának, hogy mihelt az üdő kinyílik és az hadak készülhessenek, az két Oláhországnak adaját behozván s az baraiánjok elmúlván, mindjára Nagodra hadat indítsanak mind innen s mind Buda, Temesvár felől, ilyen reménységgel pedig, hogy Nagod mindjára országából, fejedelemségéből kimenvén, az ország más fejedelmet választ, azt is praetendálván, hogy mostan se német, se lengyel Nagodat meg nem segítheti, magának is Nagodnak semmi hada fizetett nincsen, az ország pedig Nagod mellől eláll, nem raboltatja, pusztíttatja magát. Az mely dolgokat eszemben vévén, bizony nem kicsin búsulásom s félel-

mem volt rajta, örömet minden tehetségemmel mind kajmekám s mind az többi vezérek előtt ellene állottam volna az Nagod írása szerint, oly szókkal is, hogy bizony gondolkodhattak volna felőle, de kgl's uram az előttem levő nagyobbaktól kellett nekem várnom, ha peniglen ugyan procedáltam volna is, mind hazugság lött volna előttök minden dolgom, mivel másoknak igazabb volt a szovak ölttek, az tolmácsok is másoktól hallgattanak. Az adó beadása is igen rosszúl lön még elsőben is, azután is, mivel csak az tüdőt akarván prolongálni, micsoda stratagema lehetett alatta, Nagod megítilheti. Az htls császárunkkal ugyanazon nap löttünk szemben, az mely napon Maurer beérkezék. Az hátramaradt restantia pínzt is megadtuk az vezérnek, mivel ő naga adott vala kölcsön másfél százezer oszporát az adóhoz. Itt kgl's uram igen nagy készületi vagyon az htls császárunknak, az persákra mondják igen bizonynyal, hogy menne, márcziusban maga is meg akarna indulni, az tengeren túl való anadoliai hadait meg is indította, Csampalat Ogli menne által, azelőtt mint egy héttel az többit is utánna indítják, az tatároknak is megparancsolta az fő kapucsilárt hozzájuk küldvén, hogy megindítsa az hámot negyvenezer tatárral az kazulra. Katargákat is ötvönt avagy hatvant bocsátottak fel az Fekete-tengeren, hogy az tatárokat az Baristenes vizén-e, avagy más vizen által költöztessék. Itt így vagyon most az állapot, a kazul most Révánt vitatja, bizonyos dolog, két posta is érkezvén egymás után, igen solicitáltatja az fővezér az császárt, hogy hadakat küldjön segítségére, mivel Murtezánt igen megszorították. Volnának több írásim is kgl's uram, de most ebben hagyom. Nagod mindazonáltal igen nagy vigyázásban legyen, kivályképen márcziusban, áprilisben, mert igen félttem Nagodat hirtelen való csalárdságtól; az istenért is kérem Nagodat, hogy Nagod fizetett had nélkül ne legyen, akárcsak háromezer fizetett hadot tartson Nagod, kivályképen most egy kevés ideig, lássák s hallják mások is, hogy nemcsak az ország népéhez támaszkodik Nagod, példát is mondok Nagodnak. Mikor Sarmasági Zsigmondot Gombos két, vagy háromezer hajdúval be akará hozni, igen nagy titkon Désnél Bethlen Gábor idejében segesvári gyűlés alatt lévén az ország, akkor ha az fejedelemnek egy kevés fizetett hada ne találkozzék Désnél és eleiben ne álljon, menten azok ben vitték volna Fejérvárra. Azért kgl's uram az ki országot akar gubernálni, fizetett had nélkül semmi úton nem lehet, erről Nagod megbocsásson nekem szegín szolgáljának, mert talám nem illenék Nagodat ilyen dologrúl informálnom, mivel Nagodat isten bölcs elmével szereti, de mivel mindenektől csak az hallatik, hogy Nagodnak nincs semmi hada, azért bízták magokat annyira az Nagodra törő nem

jóakarói. Mindezek után stb. Datum Constantinopoli die
anno 1636.

Nagodnak

alázatos igaz hű szolgája
Sebessi Boldisár m. p.

P. S. Nagodat az istenért is kérem, ne communicálja iráso-
mat mindenkkel, mivel ittben mindent tudnak s meghallanak,
valamik ottbenn udvarnál esnek. Szentpáli uram szolgájátúl kül-
döttem praefectus uramnak egy levelet, melyben más is volt in-
cludálván, Nagod tudósítson róla, ha megadták-e Nagodnak?

Küldözím: Serenissimo principi dno dno Georgio Rákóczi stb. stb.

Rákóczy kezével: 23. Febr. Kolosvár 1636. ebéd előtt.

P. S. Kgl's uram. Szentpáli uram hagyott volt nálam
ezerszáznolczvan oszporát az csáprágra való rojtnak megvéte-
lére, de avval meg nem vehetem, hitelünk peniglen az sok ros-
z hírekre való képest nincsen senkinél, magamnak is bizony kgl's
uram szűkőn lévén költségem, nem kedveskedhettem Nagodnak
az kiküldésével, hanem oly alkalmatossággal küldjön pínzt Nagod,
megveszem. Azon is könyörgök Nagodnak, mint kgl's uramnak,
én rólam is szegíny szolgájárúl el ne felejtkezzék, legyen minden
kegyelmességgel, mely hozzám való kegyelmességéért isten imádó
lebessek Nagodért és életem fogyásával is híven, igazán szol-
gálhassak még Nagodnak, mint kgl's uramnak. Az követekkel
kgl's uram egyik tolmácsot Huszain agát küldik be; ez is kgl's
uram egygyé lött Zöldfikárral és igen egy húrón pendülnek
mindketten, maga azelőtt ellenségek valának egymással. Nagod
úgy higgyen mindenekben neki, úgy ne járjon vele is, mint Juszuf
agával. Ezek után az úristen vezérelje Nagodnak mind elméjét s
mind szívét úgy, hogy ennyi sok gonoszakarói között is marad-
hasson békével szegíny hazánk Nagoddal együtt. Az oláh vaj-
dának megváltoztatása még eddég ugyan csak abban vagyon,
reménylem, hogy meg fognak maradni még az egyszer, de bizo-
nyoson nem írhatom, mert igen sokképen változtatják ittben az
felőlek való híreket, ha eszekben veszik, hogy egyik szándékok
kitudódik, mindjártást mást fordítanak elő és nem tapasztalhat
ember semmi bizonyost a sok változó hírek közt. Mindazonáltal
immár ha mi akaradjok, sokára nem halasztják, úgy veszem
eszemben. Nagod igen nagy vigyázásban legyen, kivályképen
mostan az követek bemenetelin, hogy azalatt ne essék valami
csalárdság. A szablya vasát kgl's uram ki nem küldhettem,
mivel nem volt kész, bizonyára eléggé sollicitálám mind magam s
mind Jósefék által az csiszárt hogy elkészítse és Markótúl ki-
küldjem, de soha végét nem érik az cigány kurvafiának, kire

Maurer és Markó is bizonságom lehet, hanem az követektől kiküldöm, azok is ma búcsúznak el az vezértől, e héten, ha akarnak, kiindulhatnak. Datum 13. Februarii anno 1636.

A czímlapon Sebessi kezével: Kgl's uram, az csáprág árát száztizenkilencz tallért és egy felet Nagod küldje meg, mert énnekem nagy búsulásom vagyon mindennap miatta.

Külczim: Serenissimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb. stb.

(Sebessy postscriptája.)

25. 1636. febr. 15.

Az úristen ő flge minden idvösséges jókkal áldja meg Kgdet.

Mind illen állapotban is, legyen az úristennek szent neve — mi mind országostól csendességgel s békével vagyunk s noha mára promulgáltuk volt az gyűlést, de az útnak szörnyű volta s az szegén Bethlen György temetése, ki 13. die volt, késleltette meg az statusokat az ide érkezésben, mindazáltal már be fognak érkezni s mint fognak ő klmek magok megmaradásokról s szabadságokról gondot viselni, Pap Márton által Kgteket tudósítjuk. Elhittük ottben Kgtek is semmit hátra nem fog hadni, valamivel Betlen István uramnak hamis és isten ellen való vádlásit megszegyenithesse s markában szakaszthassa. Felette kgl'sen intjük Kgdet, legyen mindenfelé szeme, füle és szolgáljon hasznosan, bizony nem veszti el Kgd jutalmát nálunk. Gyalog kapitán uramnak írt levelünkből Kgd bővebben érthet, mellet elhittük Kgddel fog ő keme közleni. Adja isten minden jót hallhassunk Kgd felől.

Datum Claudiopoli 15. die Febr. anno 1636 estve 5 óraker.

G. Rakoci m. pa.

Isten ő flge minden motustól oltalmazzon bennünket, de ha mi lenne is, Kgd semmit se gondolkodjék, mert bizon mind feleségére, gyermekire s javaira mennél hasznosabban lehet, úgy provideálunk.

Külczim: Gen. Balthasari Sebessi de Sárd, in fulgida pot. imperatoris turcarum porta continuo oratori nostro etc. fideli nobis dilecto.

(Eredeti, egészen Rákóczi kezeirása.)

26. 1636. febr. 17.

Életemig való alázatos stb.

Kgl's uram. Én mostan Nagodnak nem tudok mit írnom az ittben levő állapotokról, mivel mind Szentpáli uramtól s mind

Maurer Mihálytól s mind Markótól küldött leveleimből bőségesen megérthette Nagod, más az, hogy követ uramék is Nagodat minden dolgokról informálhatják, mindazáltal, hogy mégis egy vagy két szóval Nagodat hulmi aprólék dolgokról nem tudósítanám, igen illetlennek látszanék, mivel szolga lévén, az én Nagodhoz való igaz kötelességem is azt kívánja. Bethlen Istvánnak beküldött leveleinek avagy sok panaszinak voltaképen végére nem mehettem, voltam rajta, hogy Zöldfikár uramat reá vegyem, bárcsak az kajmekámnak szóló levelének adná pariáját, hogy Nagodnak kikutíldhetném, de soha reá nem meri venni magát, mivel itt csak kicsin dologért is hamar megölik az embert, ő is az életét féltvén, nem cselekedti, de ezt mondá, hogy Huszain aga mind által olvasta mind azokat az beküldött leveleit Bethlen Istvánnak, Nagodhoz kimenvén az követ uraimmal, megértheti Nagod minden panaszát, jóllehet monda is meg nekem egy vagy két szót benne: hogy ide akart volna htls császáruk portájára bejünni, hogy az országnak Nagod miá való nyomorúságát és inségét maga akarná proponálni htls császáruk személye és az vezérek előtt, más az, hogy ő neki is miért kellett hazájából, jószágából kifutni, egyebet énnekem ezeknél ő nem monda, de Kgl's uram mások által vétettem egynehány szót egyik szolgáljától Bethlen Istvánnak úgy ki, hogy ő azt gondolta, hogy az ő pártjokra való ember volna, az mikor tudakoznék túle, miért kellett eljünni az örög urnak hazájából, mire való képest lehet-e valami bizonyos jó fundamentoma kijövetelinek, azt mondotta neki, hogy igenis vagyon, mert az ország akaratjából indult ki ő naga és az ország Nagodat nem akarná tovább fejedelmének ismerni, mivel sok törvéntelenségét Nagodnak elúnták. Nagod kegyelmesen megbocsásson, úgy írhatom, az mint mondotta, hazudta; magának is Erdélyből azért kellett kimenni, hogy az életét féltette Nagodtól, az fia is Nagod miá meg nem maradhattott, ki kellett búdosni jószágából, uraságából, egyebet is sokat beszéltett. Imez találta mondani, hogy csak evvel bizony nem fogja nyerni az dolgot, ha több illendő panasz nem lesznek, arra mondotta oztán, hogy ami legnagyobb, az némettel és lengyelrel úgy kötött volna Nagod, hogy soha kardot ellenek nem vonna, sőt minden tehetségével mellettek lenne. Tovább menvén azonban, találta azt is mondani, hogy mikor általjött az hajdúságon, akkor vélek is elvégzette volna az ura, hogy mind ő pártjai lennének, mikor az üdő hozná, az ország is hasonlóképen cselekednék. Ezek kgl's uram bizonyára úgy vadnak, az ő szolgálja szavai. Ezt is írhatom Nagodnak más emberséges emberek relatiójából, hogy az palatinusnak Budára jött volt követi és az német császárnak is aláérkezvén egy postája ide az portára, Budán megtartóztatták legyen és el sem akarták addig bocsátani, még

innen az vezérnek levele fel nem érkeznék. Mi végre cselekedték, nem tudhatjuk, Szalánczi uram talám eddig is Nagodat informálhatta felőle. Mindezek után az úristen stb. Datum Konstantinápoly die 17. Februarii anno 1636.

Nagodnak

alázatos igaz hű szolgálója
Sebessi Boldisár m. p.

P. S. Kgl's uram alázatosan könyörgök Nagodnak mint kgl's uramnak, hogy megbocsásson Nagod, hogy mindennyi sok búsulási, terhes gondjai között is nekem is szegín szolgálójának búsítanom kell Nagodat, bizonyára nem egyéb visel kgl's uram, hogy valami oly derekas fogyatkozásom lött volna eddég is, avagy lenne ezután is, mivel mindenkor az Nagod hozzám való kegyelmességében megnyugodtam, de visel kgl's uram az mostani időbeli sok rossz dolgok; Nagodnak sok felől való gonosz-akarói lévén, itt az portát futják, járják mind titkon s mind nyilván, meggondolhatja Nagod, mint állhassak én, egyedül lévén, azoknak sok hamis vádlások ellen, ha ugyan nagy elméjű ember volnék is, nehezen állhatnék ellenek, más az, hogy előttem tűz, hátam megett víz, nem tudom magam is melyikben esem, elégtelennek is vallom magamat ilyen időbeli súlyos szolgálatra, eddig is sok fogyatkozás lehetett dolgomban, mivel az ki más ember szájával szokott enni, gyakrabban üres hassal szokott maradni. Egyéb sok igaz helyes ratiókkal is állathatnám dolgomot, de avval tovább Nagodat nem bántom, hanem Nagod kegyelmességét várván, az Nagod maga ígreti szerint szabadíttasson ki innen, mivel immár esztendőm is az Nagod computálása szerint is márcziusnak tizenhatodik napján terminál, mely Nagod hozzám való kegyelmességéért az úristen Nagodat áldja meg, én is alázatos szegín szolgáló lévén, életem fottáig híven, igazán szolgálhassak meg; Nagodnak, mint kgl's uramnak. Hogyha peniglen az úristen Nagodnak szívét, elméjét arra viszi, hogy kegyelmességét mutatván, innen ki akar szabadítani, Nagod provideáljon kimene-telöm felől is, mert én az Nagod embersége, segítsége nélkül ki sem mehetnék, mert lovaim nincsenek, itt mostan oly drága akármilyen rossz ló, hogy a mi kevés költségem vagy, bizony csak két avagy három lovat is nem vehetnék azzal, az útomra semmi költségem nem lenne. Kgl's uram Zöldfíkar sollicitált régulta, hogy írnék Nagodnak, mutatná Nagod jóakarátját, hegyelmességét adatna egy köpönyegnek való brassai dupla posztót, Huszain aga behozná neki, az Nagod kegyelmessége legyen rajta, ad-e, nem-e, én is kérem Nagodat, mutassa jóakarátját Nagod mind abbéli kérésérül s mind a többiről az mennyire lehet.

Külsőim: Serenissimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb. stb.

27. 1636. febr. 21.

Életemig való stb..

Akarám k. u. mégis tudósítanom Nagodat az ittben levő állapotokról; istennek hála, mostan jobb híreink forognak, hogy mint ez előtt egynehány nappal. Igen bizonyoson értettem, hogy htls császárunk márcziusnak avagy az újságán avagy a töltén okvetetlen megindúl az kazulok ellen minden erejével; ez ha úgy lenne, nem kellene még ebben az esztendőben tartanunk tőle. A hadait valóban költözteti éjjel nappal az tengeren által, az jancsár aga is általmene az egész jancsársággal 16. hujus mensis Febr., mostan is menten mennek Révánnak segítségére, mivel az kazul régen alatta vagyon, szernyen vitattatja; szándéka az az htls császárunknak, hogy ha nyertesén járhat, Réván alól elűzheti az kazult és diadalmat vehet rajta télre ugyan onnan fordítsa hadait Babiloniára és azt is megvegye, addig haza ne jöjjön, ha két esztendő telik is benne, mivel abban az babiloniai tartományban tél nem esik soha is, akkor lehet módja az megvételében, mert nyárban az lévség miatt nem maradhatnának meg a hadak. Az Bethlen István szolgálai még el nem mentek eddig, innen válasza oly lött, hogy Budáról jűjön alá Lándorfejérvárra, ott az vezér rendeltessen élést neki, űljön ott s várjon az htls császárunktól és az űdőtűl. K. u. én méltó nem vagyok arra, hogy tanácsot adjak Nagodnak, de nekem úgy tetszenék, hogy Ngd követeket expediálna ide be, az kik éjjel nappal besietnének, hogy császárt hon találhatnák, ha penig hon nem érnék is, ugyan jó volna és hasznos bejűvetelik, csak hogy igen jól meglássa Ngd, kiket küld be, és űres kézzel ne jűjenek. Mikor K. u. utűlszor az követ uramék szemben lőnek, az több beszéd közűt azt is találá az vezér mondani, sűt ugyan parancsolni az követek által Ngdnek, hogy az Bethlen Péter jószágát Ngd el ne foglaltassa, immár az Ngd jó itileti rajta, én csak megírtam Ngdnek. Az tatárok által-költűzetésére, az mely egynehány katargák és vitorlás hajók mentek vala ezelűtűt egynehány nappal, azokat az űristen, fortuna szűlvész mind elvesztette, rontotta, csak két vagy három öreg vitorlás gályák maradtak meg, a többi mind emberestűl oda veszttek az Fekete tengeren, az bizonyos dolog.

Máté vajda az adaját megindította ide be az portára, által is jűttek vele a Dunán, hadra való lovakért szorongatják most űket császár számára, mivel az volt a szokás mindenkor adni, holutt mikor maga szeműlye szerint hadra ment. Az követek innen 18. Febr. indultak ki, de az mint szavakbűl értettem, nem igen sietnek, talám csak hűsvétra érkeznek ki Ngdhoz, itt ganét eleget hagyának az udvarban, hogy ha más rendbeli követek találának

bejűnni, bizony az ő lovok is el nem férhet az udvarban, az istállóban is hasonlóképpen hatták az sok ganét. Nem tudom K. u. minemő instructióval bocsáttá volt Ngd a követeket, de amaz áruló Juszuf aga felől, avagy megbüntetéséről semmi emlékezet nem volt se az kajmekam, se az több vezérek előtt. Székely Moises felől is elsőben avval ígírte vala a vezér magát, hogy Rodusban küldi, tudom azután mint lón az dolog, semmi nem telik benne, sem egyikben, sem másokban, ezután mire adja isten, nem tudom, én úgy reménlem K. u. hogy még ebben az esztendőben meg fognak fenekleni ittben mind egyik s mind másik az császárunk cipóján, ha megunták az magyar asszony sutte cipót. Ngdnak Maurer és Markótál küldött leveleimben bővebben írtam, azt is írhatom Ngdnak igen bizonynyal, hogy az hollandus, az francia Ngd ellen igen vadnak Moises pártján, de még csak azokhoz is enni idő alatt által nem mennek az követek tudván, értvén ez dolgot, hogy ne cselekedjék azt, hanem legyenek Ngdhoz jó akarattal, mutattak volna jóakaratot az Ngd beküldött levelei mellett. Én K. u. az én vékony ítéletem szerint azt gondolnám, hogy csak Ngd viselje magát, könnyen ne hagyja magát, az portát illendőképen contentálja és kedvét keresse, bizony még itt ülhetnek az Nagod gonosz akarói egy néhány esztendeig; az országgal jól éljen, ha kik volnának megbántódottak is, azokat is complakálja Ngd, az úristen megsegíti Ngdat és megtartja mind enni sok ellenségei ellen is országával együtt Ngdat. Mindezek után az úristen stb.

Datum Constantinopoli die 21. Febr. anno 1636.

Ngdnak

alázatos igaz hív szolgálja

Sebessi Boldisár m. p.

Külczim: Ser^{mo} principi dno dno Georgio Rákóci stb.

Alatta Rákóczi feljegyzése: 12. die Martii 1636. Szamosújvár délest 5 óraker havasali vajda postája Bálint deák.

28. 1635. febr. 29.

Rákóczy Gy. Sebessi Boldizsárnak Bethlen István támadása ügyében.

(Török-Magyarkori Á. O. II. 279.)

29. 1636. febr. 29.

Az úristen ő felsége stb.

Szentpáli István 18. die, Maurer Mihály 23, Markó viszont 25. reggel 6 óraker érkezék meg. Az ide való állapotunk-

ról Kglđnek sokat nem írunk, mert azt nemcsak oretenus referálja Huszár Péter uram, hanem az leveleknek pariaájából és articulásokból is Kglđ eszében veheti és az száz városoktól nekünk külön-külön adott reversálisokból. Budára is mivel megyen Szalánczi uram mind instructiók, levelek pariaát, Bethlen István kívánságát megküldtük Kglđnek, melyekből Kglđ eszében veheti az országnak velünk való egyességét. Az alatt mi sem aludtuk el az magunkra való gondviselést, már is bizony vagyon fizetett hadunk, lovas 2000, gyalog is annyi jó válogatott s bizonynal merjük írni, csak ad 20. Martiig is reá telik az öt ezer emberre. Ha penig több kíváztatik is, bizony eleget találunk, mert igazsággal írjuk Kglđnek, ugyan kínálkodnak szolgálatjokkal az vitézljő rend Magyar- Lengyel országból. Hogy Kglđ az nekünk tartozó hűséget igen szeme előtt viseli és eddig minden panasz nélkül hivataljának megfelelt, azt Kglđtől felette kglsen vőtük. Bizonynal higgye Kglđ, mi is nem akarjuk feledékenségbn bocsátani, az Kglđ hűséges szolgálatjában recompensálni akarjuk, melyet nem is halasztunk messzére, költségre Kglđnek küldtünk száz tallért most is, ezután sem leszünk feledékenyek Kglđ felől. Tudja jól Kglđ, Szentpáli Istvánnak mint adtunk volt instructiót rubintok és smaragdok s gyöngyök vételéről, valami való formákat is adtunk volt neki, minket úgy informál, mindenekről Kglđt instrualta és Kglđ is benne forgott. Im azért Huszár Péter uramtól küldtünk Kglđnek grézi tallért száznolczvanhatot és száz aranyat, igen kegyelmesen kívánjuk Kglđtől mindenek előtt az rubintokat igyekezze Kglđ megvenni az signatura szerint, kivályképpen az mint Kolozsról 13. Jan. in hoc anno Szentpáltit informáltuk volt. Az rubintok vételétől ha mi fog maradni, azon Kglđ vegyen smaragdokat, az csáprángot is Kglđ újitassa meg s az nyeregre való rózsákra is Kglđ alkudjék meg és adjon előpénzt az gyöngyökre s egyébre is, az mire több pénz fog kíváztatni, ezután fogunk küldeni. Semmi új híreink nincsenek most, mindenütt csendesség vagyon. Kglđ azon legyen, az rubintokat Huszár Péter uramtól kiküldhesse. Háza népe felől Kglđ semmit ne gondolkodjék, miért bizon minden oltalommal s gondviseléssel, segítséggel, akarunk hozzájuk lenni. Adja isten, minden jót hallhassunk Kglđ felől. Datum Claudio-poli 29. Februarii anno 1636.

G. Rákóci m. p.

Küldzím: Generoso Baltasari Sebessi de Saard stb.

Ugyane lapon még Rákóczy írásával: Az brassai bíró is fog az bejáró görögöktől vásárlásunkra másfélszáz tallért küldeni Kglđ kezében.

(Eredetije egész Rákóczy írása.)

circa 3 praesentis) kilenczven napja elmúlt portáról indulásának ; Barban mennyit mulattam, onnan mikor indultam, mi oka ennyi késésünknek ?

Ezekre azt mondtam : Sahin aga előttem öt nappal ment volt el Barból, nem lehattunk szembe egymással. Az excipiálása igen úri módon s méltóságosan volt, mert maga főbbik szekerét, szebb lovait, nagy főembereit, háromszáznyi kozákokat (ennyi földet describáltam ott, mint ide Váradja) küldvén eleibe, úgy excipiáltatta, böcsületes szállásra vitette, onnan udvarában vitézése is azon módon méltóságosan volt, kétszer vendégelte, egyszer palotán, másszor az kertben, mivel Sahin aga régi barátja is volt az hetmáynak. Onnan elbocsátása böcsülettel volt, (mivel Sahin aga is és minden vele levők igen megadták, viselték az böcsületet, mert az moldvai követet sem engedte meg csak hogy azon szekér ablakában is vigyék) két főembere kísérte el. Noha szintén arról az útról nem voltam Smolinczka felé is, de alkalmason itélem, ha annyi mélyföldet hadnak egy napra is, hús napnál előbb Musquában nem jutott, onnan megjutása miért nem lehetett, sok okai lehetnek. Mert avagy Stolicza felé találta be a királt, ki még Smolinczkán túl 80 mélyföld s így semmit nem késett ; avagy ha útban idébb Lithvániában találta, az mint az lengyelek az király jövetelét egy szóval állatják, s nekem úgy tetszik, el is hitték, eligha az gyűlés meg nem váratja vele, mert az lengyel király ezféle derekas állapotban ha szintén akarna is, talán nem szintén resolválhatná úgy magát, az mint az fényes porta kívánná, respublica híre nélkül. Barból (akkor) harminczegy napja indulásomnak és mivel Moldva felé semmi úton az tatárok miatt nem mehettem, okvetetlen Munkácsra kellett mennem jönnöm, ki tött akármely könnyen menni jönni százkilenczven magyar mélyföldet. Máramarusra azért nem mehettem, mert arról az útról praeterquam quod az tatár hír miatt felfutott orosz tolvajokkal azok az utak rakvák, a hó onnan még el nem ment volt, előttem is viselvén, immár mennyi főembere veszett el csak rövid idő alatt is az én kegmes uramnak az tolvajok miatt.

3. Ugyan jő-e az király vagy nem, megbékéllett-e az muszával ; ha meg nem békélhetett mit csinál, ki jő-e erre az expedi-tióra, vagy nem ?

Erre az, mint előbb is írák, azt mondám : hogy nekem úgy tetszik, hogy az király jövetelét úgy elhitték az lengyelek, hogy ugyan nem tetszik semmi kétségek benne lenni ; az muszával megbékélik ugyan nagy kárával is, sőt az mint igen titkon s belül érttettem, ha nem egyéb, még az titulását is (electus magnus dux Moschoviae) leteszi, mégis megbékélik, eddig el kellett válni. De ezt én igen bizonyosan érttettem s ugyan el is hittem, hogy vagy jött ki, vagy nem, vagy békélhetik meg az muszával, vagy nem,

den jót adjon érette, én is mind az én víkony állapotom szerint való igaz szolgálattal igyekezem minden erőmmel istent segítsé-
gül híván, Nagodnak életem fogytáig szolgálnom. Ezek után
kglmes uram Nagodat alázatosan kérem, mint kglmes uramot,
hogy megbocsásson, nehéz néven ne vegye Nagod ilyen gyakorta
való búsításomat, mert látja isten, nemhogy ennyi búsulási között
én is búsítanám Nagodat, de ha lehetne, egy órában elvenném
Nagodrúl, de kételen vagyok vele, mivel egy töröktül, görögül,
oláhül, bolgárül, diákül tudó öreg legin szolgálom vagyon, kinek
Sárdon vagyon házanépe, majd ugyan feles háza népe is volt
akkor, mikor Nagod ide be expedíált bennünket, ha eddig meg
nem holtak; nemes ember személyében, Gyulai Istvánnak híjják,
igen jámborül, igazán szolgált velem együtt itt Nagodnak az
országának, ha mellettem nem talált volna lenni, bizonságom az
isten és az Nagod bejáró hívei is az kik tudják s látták minden
forgolódását, azoktül is Nagod megértheti, mert minden helye-
ken az volt tolmácsom, szemem, fülem, lábam, az által érkezh-
tem csak ennyire is az Nagod szolgálatjára, mert Rezmán csauoszt
is elaltatta Zöldfikár és az is elhagyá a szolgálatot, hogy látja is,
hogy semmi premendát nem kezdenek adni, más az, hogy Zöld-
fikárnak igen nagy ellene vala, hol egygyel, hol mással mind
kedvetlenítötte, követ Nagy Pálék is soha csak egy szóval is nem
intették, hogy viselné jól magát és tartaná az Nagodnak adott
kötelességéhez magát s Toldalagi uramat is gyalázatban ne
hozná, mivel ő kglme commendálta Nagodnak; mondom soha
nem inték csak egyszer is, maga eléggé látták, hogy ebül szolgál
és csak negyed ötöd nap jű egyszer egyszer a házhoz, csak az egy
örög legény szolgálomra szorúlván. Esztendeje ultima Januarii tölt
el, ki akart Nagy Pál uramékkal menni, nagy nehezen marasz-
tottam avval a bizodalommal meg, hogy Nagod minden kglmes-
ségét mutatja hozzája, csak legyen mellettem és szolgáljon velem
együtt. Ilyen állapotja vagyon kglmes uram, hogy ott az Nagod
jóságában Sárdon talált volt egy házhelyecskét egy nemes ember-
tül venni, mely házhelye ugyan exsemta volt Bátorfi fejedelemtül
adott exsemtio által, mely ház után csak egy talpalatnyi szántó-
föld, rét s egyéb örökség nincsen, hanem csak az csupa fundus,
hanem azután szerzett két nyil szőlőcskét pénzen, mely szőlők
dézma adó szőlők. Az nemességnek az Nagod parancsolatjából
midőn productiójok lőn, az vármegyén ki-ki előhozván igazságát,
akkor kglmes uram ő is előadván igazságát, nem fogták szintén
helyben hagyni, tudom hogy fel vagyon praefectus uramnál,
írván az többi között, onnat Nagod jobban is megértheti, micsoda
fogyatkozása lehet nyavalyásnak. Azért kglmes uram alázatosan
könyörgök Nagodnak, mint kglmes uramnak, megtekéntvén jámbor
szolgálatunkat, méltóztassék minden fejedelmi kglmességét

mutatni, eximálná dézma adó szőlőcskéit és fundusát cum jure regio, kiért az úristen Nagodat áldja meg, mi is Nagodnak alázas szolgái lévén, életünk fogyásával is szolgálhassuk meg, mint kglmes urunknak. Ennekutánna is ha isten után az Nagod jóakarattjából innen kiszabadulunk is, ide be való szolga nélkül Nagod nem lehet, ezt bizonynyal merem concedálni mind igaz voltát urához s mind az feljúl megírt nyelveken való szólását, valamire elég képesnek itili, Nagodnak tudhat szolgálni. Erre kglmes uram jó választ várunk Nagodtól, mint kglmes urunktól. Ezek után kglmes uram az vásárlásról egy vagy két szóval akarám Nagodat tudósítani, az Szentpálitúl beküldött majczot írja Nagod, hogy czérna volna belől, igaz, így szokták kglmes uram azt szólni, csinálni mind császárnak s mind másoknak, a nélkül soha nem lehet, akármely szkófiumos övre avagy majczot szőnek is, melyet ugyan meg is próbáltam, láttam; az Nagod írása szerint megalkudtam más törökkel nyolczvan séng majczra az forma szerint, adtam is neki öt tallért előpíznül. Rubintokat találtam volna a forma szerint olyanokat örögebbeket is s valami kicsivel jobbakat is annál, de rettenetes drága, hét nyolcz tallér alúl nem akarják csak egy batkával is adni, kivályképpen az örögit, én nem merém megvenni, hanem Nagod tudósítson fölé és küldjön több pénzt rejá. Smaragdokat vöttem harminczötöt harmadfél talléron egyet egyet a formára valókat. Szkófiumot is mind sárgát s mind fejjért vöttem ötön papirossal, papirosát kétszáz kilenczven oszporán, melynek az ára tött százhuszonegy tallért. Vöttem ki ötven tallért az ház építésére, maradt nálam hatvan arany, azt vagy az majcz árában, avagy rubintot parancsolja Nagod rajta, hogy vegyek. Az boglárok megalkuására is gondom leszen, az csáprág is megkészül, nem sokára ki is küldöm. Mindezek után stb. Datum Constantinopoli die 3. Aprilis, anno 1636.

Nagodnak

alázatos szolgája
Sebessi Boldizsár m. p.

Küldetm : Serenissimo principi dno dno Georgio Rákóci stb. stb.

Rákóczy kezével : 19. Aprilis A. I. 1636. Huszár Péter.

32. 1636. a p. r. 3.

Életemig való stb.

Továbbá kglmes uram mi ittben Huszár urammal az mire isten segített bennünket, az Nagod parancsolatja szerint eljártunk benne, noha bizony esett fogyatkozás is dolgunkban az vezéreknek szóló leveleknek megadásában, mivel többeknek meg nem adhattuk, négy vezéreknek az muftivel együtt Musza passának, Kinán passának, Ibrahim effendinek, azoknak is nagy veszély-

lyel, mivel Zöldfikárt soha rejá nem bírhattuk, látván, hogy olyan sok írása, munkája lészen az megfordításban, más az, hogy Nagod jól tudja neki minden állapotját, mégis ilyen nagy dologban kívántatik szolgálatja, mégis Nagod semmivel nem akar neki kedveskedni. Nagod kegyelmesen megbocsásson, nem egyszer, sem kétszer írtam Nagodnak felőle, hogy avagy el legyünk szolgálatja nélkül, avagy ha el nem lehetünk, kedvét kell keresnünk, de nem, hogy kedvét keresnök, de még mind jobban jobban idegenítjük tőlünk, mert az mit Nagod neki küld is, azt sem adják meg neki. Ha Nagoddal némely emberekkel elhitették, hogy soha nem lehetünk szolgálatja nélkül, nem tehetek róla, csak használjunk vele. Bizonyynal írom Nagodnak, hogy valaminben vagyunk, majd mi ő általa forognak, valakik peniglen Nagod előtt commendálják, megítilheti Nagod, mi feketik alatta, ezután is eszében veheti Nagod, erről több szóm nincsen. Itt kglmes uram mind az kajmekám s mind a mufti, mind Musza passa s mind Kinán passa, Ibrahim effendi egy értelemben lévén, mind az Nagod levelére s mind az ország levelére minemü választ adtak legyen Nagodnak, Huszár uram oretenus bőségesben referálhatja. Az vezérek mostan utolszori szembenlétünkör az császár és maga leveleit Huszár uramnak megadván, szóval is ilyen vála[szt] tön az kajmekám, hogy valamint az hatalmas császárunknak adott [atna]méja tartatja, a szerint mind Nagodat fejedelemségében, mind az országot régi megrögzött szabadságában megtartja, mások ellen is megoltalmazza, csakhogy Nagod is országával együtt igaz hűségét megtartván, adaját az országnak az régi szokás szép [rendtartása] szerint beszolgáltattván, az országgal békével élén, senkitül semmi bántása nem lészen, sőt ha Bethlen Is[tván] szintén bejűne is ide az portára, elülhet ő is az bőrvárban, [hon]nét Székely Moisést kivítették és az hatalmas császárunk profontot r[end]elvének neki, nyughatik ott. Azt is mondá, hogy hatalmas császárunk [ma]ga mondhatta, hogy hiszem mü ültetük Rákóczi Györgyöt Erdélyben az fejedelemségben, mi adtunk kinyeret kezében, nem leszen semmi bántása, hiszen Bethlen István kezében volt az fejedelemség, miért tette akkor le s ha letötte, üljön veszteg most is. Nagod az hatalmas császárunk és az kajmekám l[eveléből]*) mindeneket megérthet, a szájak jó helyen jár, a szűnket nem tudják, minemü gondolattal lehetnek. Mindazonáltal úgy remélem kglmes uram, hogy az úristen gondunkat viselvén, ennekutánna is minden gonosz igyekezeteket meggátolja, ha szintén akarnának is valamit indítani, mivel mostan bizony semmi módjok nincsen benne, mert a kazullal igen nagy igyek vagyon; bizonyynal nem írhatom, inkább hiszem, hogy

*) L. Török-Magyarokori Állam-Okmánytár II. 235.

elkölt Réván tőlek. Itt mostan ilyen hírek is forognak, hogy Drinápolyban mene császáruk és ott táborban kiszállván, onnat mit akarjon indítani, nem tudjuk, azt látjuk szemünkkel, hogy valóban takarodnak tábori apparatussal, nagy készülettel ki Dautbasára, mely az császárnak egyik mulatóháza, Konstancinápolyhoz annyi föld, mint Alvincz Fejérvárhoz, maga is kiment minden cselédével; úgy hallám, kglmes uram, hogyha az fővezértől valami jó hírei érkeznek az kazulok állapotja felől, úgy fogna Drinápolyban menni, de ha valami gonosz hírei érkeznek, nem megyen el, hanem honn marad egy ideig, annakutánna tova májusban avagy juniushan indulna ki által az tengeren, az hadai után [megy]en, kglmes uram az én vékony ítéletem szerint egyebet nem találhatok fel benne, ha Drinápolyba megyen, hanem hogy az keresz-ténységet ijessze és vélek elhitesse, hogy neki semmi gondja nincsen az kazuloktól, hanem mintha igen jól volna dolga, mert az lengyelektől igen tart, meg is parancsolta az tatároknak, hogy csak egy rabot is az lengyel birodalomtól el ne hozzanak ennek utánna, mert bizony egy rabért húsz tatárt is leváгат, hanem tartsák határookban magokat, az békességek bontói ne legyenek; az bizonyos Kantamirnak is parancsolt, hogy hadat gyűjtsön és oly sokon legyen, hogy és mikor kívántatik, felüljön és a hova parancsolják, megindulhasson, arra Nagodnak vigyázása legyen, ki tudja az ő gonosz praktikájokat, mit akarjanak, noha taval is a szerint volt parancsolva neki; talám az lengyelektől is tartnak, hogy rejá ne menjenek Kantamirra, mivel ide is m[ente]nek, hogy ha el nem költözték őket, az végzés szerint reá mennek és [egy láb]ig levágják őket, mondom hogy azt is gondolhatja ember, de mindazonáltal nem árt [az] vigyázás. Zólyomi Dávid felől itt semmi emlékezet [nin]csen az főrendtől, hanem most hogy Huszár urammal megadóok Kinán passának az leveleket, sokat tudakozék hulmi dolgokról, úgy hozá elé obiter, hogy él-e még, avagy megholt, arra mi megfelelően illendőképen ugyan sok beszéddel, mint s hogy convincálatott az országtól törvén szerint, de az elbocsátása felől semmit nem emlékezek. Az öreg úrnak is még ide más rendbeli emberi nem jöttenek ez ideig. Itt kglmes uram igen tirannice bánik az nagy gazda az emberekkel, az miszeri passát is megölette és minden javait, kincsét, gazdagságát kimondhatatlan sokat mind elvették, többet, halljuk, hogy háromszáz ezer arany s tallérnál csak kész pénzt is, hogy volt, azon kívül egyéb sok javai. A kajmekám kiháját is megfogatta vala, le is térdepeltette volt, hogy fejét vetesse, de nem talált szerencsájével az hóhér ott lenni, más ifjú legény törökkel akarták leváгатni. Az a földre vetvén magát, nagy sirással, jajgatással nem akarta megölni, azonban abban múlt dolga. Azután megsacczolt száz ló terhe pénzbe; az kajmekám is bizony igen megijedett, nem vötte bizony tréfára, maga is csak

várhatja minden órában [magára.] Egy baltacsi passát is ugyanakkor öletett meg, egy cseppnyére is nem ké[mél]li őket. Az vajdák megváltoztatása is csak azonban vagyon, mint azelőtt, mostan senki nem meri sollicitálni egy szóval is, sőt ugyan búdokolnak egy helybül másikban, úgy féltik fejeket az itt lévő vajdák. Az Nagod írása szerint igen megolvassván az beküldött ország deliberatióját és az Szalánczi uram instructióját, az öreg úr postulatomit, kívánságját, a többit is, de kglmes uram, én nem vagyok arra méltó, hogy én igazgassak olyan nagy dolgokat, nem is az én elmémnek való, de ha Nagod azokra az öreg úr kívánságira reá megyen mindenikre, úgy veszem eszemben, hogy akkor tenné le Ngod fejedelemségét egyszersmind, én soha reá nem mennék, ha Nagodnak volnék, mindazokra, hanem az kit méltónak itílnék bona conscientia azok[ra csak], mindazonáltal az Nagod jó iteleti rajta, de énnekem nem tetszik, Nagod ne is igen jártasson utána, ha nem akarja a közönséges jót, igazságot a jó úr, mert ha csak e nyáron ne mehessen is elő dolgában, bizony meg fogja unni az török vendégséget és ő fog Nagod után jártatni; bizonyára kglmes uram, hogy ha igazak volnának az urak Nagodhoz s hazájok veszedelmét, romlását, pusztulását akarnák eltávoztatni, innen semmi bántása nem lenne Nagodnak, se az országnak, de kitől isten oltalmazzon bennünket, ha mi romlása törtínnék is szegén hazánkknak, ők lennének okai egy némelyek. Én senkit sem nevezek; azt hiszem Nagod is alkalmasint eszében vehette, Nagod úgy bízik egy némelyekhez közülők, hogy valamikor a szükség kívánná, szintén akkor hadnák belé Nagodat, mint szintén szegén Bátori Gábort. Én úgy vettem eszemben, ím ki is küldöttem valami jegyezgetést Nagodnak, abból alkalmasint érthet Nagod. Nem mostan jegyezgettem, hanem még akkor, mikor ittben voltanak, eddig is kiküldöttem volna Nagodnak, de azt vártam, hogy kiérkezzenek Nagodhoz. Nagodat az istenért is kérem, senkivel ne communicálja, hanem legyen Nagodnál, vigyázásban legyen Nagod rejájok, mostan ne is tétesse, hanem jó kedvet mutasson hozzájok, még isten más módot ad Nagodnak reájok való gondviselésre. Szentpáli és Maurer Mihályéktól alkalmasint megérthette Nagod, kivályképpen Szempálitól, mivel ő mi[nden] akkori itt való dolgokat jól tudott, látott, én is az istenre készerítettem, hogy Nagodnak mindeneket referáljon, nem tudom, cselekedte-je avagy nem. Mindezek után a szent isten stb. stb. Datum Konstantinápoly die 3. Aprilis anno 1636.

Nagodnak

alázatos igaz hív [szol]gája

Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Az temesvári passának is emberi érkezvén ultima Martii ide az portára, az itt levő kihája tolmácsoltatá, hogy Nagod mellett igen jól s helyeslen írt az kajmekámnak és minden jó emlékezettel lött itt az egész porta előtt Nagod felől. Nekem ugyan mutatá is Nagodnak egy levelét, kit a passának küldött volt Nagod Temesvárra, kérém vala tőle, hogy adná ide, olvasnám meg, meg is tudhatnám, mit írt legyen Nagod neki, de soha el nem kérhettem tőle. Ezt is hallám kglmes uram fülhegygyel, hogy Bethlen István jünne ide az portára Szófiárúl, mondották, hogy látták volna négyszáz lovassal, hatszáz gyaloggal, de bizonyos nem vagyok benne, hanem Székely Jánost itt várakoztatom három vagy négy nap alatt ha bizonyost érthetek felőle, éjjel nappal tudósítom Nagodat felőle Székely János által. Egy görög hozta ezt a hírt ide, de igen titkon adák értésemre.

Külczim: Serenissimo principi dno dno Georgio Rákóci stb. stb.

Rákóczy kezével: Huszár Péter uram 19. Aprilis. A. I. 1636. reggel 9 órákor.

(Eredetije romlott állapotban maradt fenn.)

33. 1636. a p r. 12.

Az úristen ő felsége stb.

29. die praeteriti mensis írt Kegyelmed levelét az havasali vajda 9. die estve 8 órákor küldé meg ezen hónap. Huszár Péter uram lassan járt, eddig jól az Dunához érkezhett ha az nap elindúlt, az melyet Kegd ír. Szóval gyalog kapitán uram által az mi választ adott az vezér császár szavával, azok jők volnának, de attúl sokból különböz az levél, kit Huszain aga hozott, kibem sok aequivocatio is vagyon. Bethlen István felől, semmit sem emlékezik az vezér, sem császár. Az követek bemenetele úgy leszen, de addig el nem indulhatnak, míg Budáról is meg nem jönnek az követek és Huszár Péter uram is haza nem érkezik. Elhittük, hogy igen várják az követeket, de azt biztonnal hisszük, az aján-dékért, elég példa, Székely Moises dolgában mind alább alább szállanak az választételben, sem hűségünkre, sem igazságunkra, sem az országra tekintet nincsen, az mint látjuk. Maga bizony-ságunk az úristen, mi igazak vagyunk az portához és soha attól el sem akarunk szakadni, csak az országot s minket is szabadságunkban tartsanak, vagy az Zöldfikár aga fordítása csak legyen igazán jó, ha az ittben törökre fordított levelet Kegtek be nem adta volna az kajmekámnak. Istennek hála, mégis ide békével s csendességgel vagyunk, igen nagy szárazságunk jár, hűvesek is reggel reggel. Bethlen István még Budán vagyon, az követek is, várjuk minden órában derekas leveleket. Ha mi rossz hírei lesz-

nek Kegdnek, el ne múlassa tudósítani róla. Az temesvári passa igen embertől viseli magát a szomszédságban most, ha ebben meg fog maradni, bár soha ne lenne más helette. Ha az öcsöse, Mehemet bék be fog menni, Kegd minden segítséggel legyen neki. Az rubintokat ha Kegd kiküldi, kglmesen vesszük, noha azután Ujvárból circa 12. Martii újabb vásárlást is parancsoltunk vala Kegdnek, de ha adóssa marad is Kegd, az következtől megküldjük, csak járjon el Kegd parancsolatunk szerint benne. Adja isten, minden jót hallhassunk Kegd felől. Datum Albae Juliae 12. die Apr. anno 1636.

G. Rakocy m. p.

Gyekéből is 2. Apr. irtunk Kegdnek egy levelet, kit az havasali vajda kezében dirigáltunk, tudósítson Kegd róla, megvitték-e? Az vajdát Kegd igen-igen oltalmazza vajdaságában.

Küldésim: Generoso Balthasari Sebessi de Saard stb. stb.

Sebessi kezével: 25. Aprilis adták meg.

(Eredetije Rákóczy írása egészen.)

34. 1636. a p r. 15.

Életemig való alázatos stb.

Kglmes uram. Nagodat akarám tudósítanom az ittbenn forgó állapotok felől. Hatalmos császáruink az persákra készül igen sérínséggel, mivel 17. Aprilis igen rossz híre érkezék az fővezértől Réván megvétele felől, noha igen titkolják, hogy még nem vötte volna meg az persa Revánt, de az mint beszélük, úgy gondolom, hogy többszer nem fogja vitatni, egy tornyot mondanak, hogy puskaporral vettetett volna fel az persa, az föld alatt ásatott stolnát alája, ez bizonyos, hogy mikor leszakadott, többet ölt meg kétezer embernél az benne valókbán. Akkor igen megremülvén az bennvalók, kiütöttek, látván, hogy benn is el kell veszniek és itt künn az persák készen várván, mind levágták őket. Az persa hadait fordította Ezdrum felé, holott az fővezér vagyon az hadakkal, kik csak meg sem merték segíteni mind ez ideig is Murtezánt. Azt mondják, hogy az télnek mivolta miatt nem mehetnek segítségére. Ez is bizonyos dolog, hogy oly nagy éhség, drágaság vagyon közöttök, hogy csaknem egymást eszik meg. Az fővezér is tréfára nem vevén az dolgot, megírta, hogy igen sietőséggel hatalmas császáruink indítsa hadait, mert ha hamar meg nem segíti őket, mind elvesznek, mivel igen nagy erővel vagyon az persa, hatalmas császáruink is éjjel nappal minden hadi apparatusával költözik által Iszkiderhez, ott táborban lévén egy kevés ideig, úgymint az Kucsuk-bariamig, az mely májusnak újsága

után tiz feltetszésé[re?]esik, azután miden okvetetlen megindúl. Ez előttötöd vagy hatod nappaltúl fogva kezdték kiáltatni a hadra az császáruk parancsolatjából az törököket fejek vesztése alatt. Az úristen úgy gátolá meg most is rejánk való igyekezetit, mivel Drináplyban akart menni egyáltaljában Dautpassáruól, onnat mit akart indítani, ő tudja, de közönséges hír vala, hogy onnat akart országunk ellen hadakot bocsátani az árulók mellett. Kinán passát szerdárrá tötte Szilisztre tartományában, az szilisztrei Oroszlán passát behívatja; el is ment volna eddig is Kinán passa ki, de mivel lengyel követ jű be, azt vártatja htls császáruk meg vélle, annak utánna bocsátja ki, hogy az silistrai hadat felvegye és vigyázásban legyen az egész nyáron. Az lengyel követ is beérkezik két vagy három nap alatt, igen nagy pompával jű, az mint hallom, az tatárok és Lupul megváltoztatása felől való követséggel fog jűni, az kit itt nem örömet hallanak, de az minemű alkalmatosságot hozott az üdő mostan, úgy reménlem, hogy kedves válaszok leszen az lengyeleknek htls császárukutól. Huszain Musztafa basát is ma igen sietséggel küldik el az urmelieki hadak felvételére és megindítására, hogy éjjel hozza őket az persákra. Ezt is bizonyosan írhatom Nagodnak, hogy mind az Fejér-tengeren s mind az Fekete-tengeren sok ellenségi támadtak csak innen is az törököknek. Az Fekete-tengerre 7. Aprilis indítanak tíz hadakozó katargákat, melyekben lehetett hat vagy ötezer ember az Fejér-tengerre is nemsokára kiküdenek, mivel az rodüsi passa írt ide be az kapitán passának, hogy igen sietséggel küldjön segítséget, mert az olaszok huszonnégj galionokkal állották meg az misziri hajóknak útjokat, mely hajók egész januariustól fogva kezdettek ott Rodushoz közel megfenekleniek. Azt írta, hogy vagon hatvan öreg hajó, ki minden jókkal rakvák, de meg nem mernek mozdulni, mert azokban csak kalmár emberek vadnak, az olasz galiokban mind vitéz emberek és igen sok lövő szerszámmal, hadakozó eszközzel vadnak úgyannyira, hogy nyolczvan örög álgyuk is megvadnak egy galionban. Írta azt is, hogy ha az segítség innen hamar nem éri, onnan is félő, a hul megfeneklettek, ki ne vegyék őket, csak segítségek érkezéék az olaszoknak is, mivel eddég is csak azután váraokztak. Ide mostan sehunnon semmi gályák nem jöhetnek, minden marha igen megszűküült, fogyatkozott, drágódott. Az követek bejövetei igen elkésedelmezék, ha itthon érik vala htls császárukant, jobb leszen vala, de ha szintén itthon nem érnék is, Nagod ugyan beküldje őket, mert igen nagy tréfáltatásnak vélnék, mivel Nagod s mind az ország megírta, hogy beküldik ő kegmeket, ha szintén az öreg úrral megegyezett volna is Nagod, ugyan bejüvése jobb leszen. Az öreg úrnak jöveletit hallottam vala még Huszár uram ittben létében, de nem úgy volt, emberi is nem jöttek az előbbenieknél. Az budai vezér-

nek jött vala egy postája levelekkel, nem tudhattam mivel, de itt nem sokat késék. Az itt való kapikihájával az vezérnek, kit Murat agának hínak, elmenének 12. Aprilis Budára, kaftánt küldött htls császáruunk neki, de az mint halloom 40 ezer tallért kíván igen hamarsággal beküldeni. Nagod semmit se búsuljon, legyen jó reménségben, az úristen megsegíti Nagodat és minden dispositiójokat elváltoztatja ezután is, mint azelőtt, hogy mindenkor elváltoztatta. Mindezek után tsb. stb. Datum Constantino-poli die 15. Aprilis anno 1636.

Nagodnak

alázatos szolgája
Sebessi Boldizsár m. p.

35. 1636. a p. r. 21.

Az úristen ő felsége stb.

Huszár Péter uram 19. die hujus mensis reggeli 9 órakor hozá meg Kegd leveleit. Igaz tökéletes hűségétől s kötelességétől viseltetvén Kegd s azokat az dolgokat értésünkre adta, felette igen igen kglmesen vöttük, kiért feledékenyek sem akarunk lenni, sőt fejedelmi kegyelmességünknek mutatásával recompensálni akarjuk, intvén igen kglmesen Kegdet, ezt kövesse ezután is és in effectum vigye mindaddig, a míg isten Kegdet élteti és ez kevés ideig, a míg már ittben is fog lenni, szeme füle lévén mindenfelé. Abban Kglđ megnyughatik, olyak az dolgot nem fogják érteni, kiktől czégérré tétettetnék az dolog. Zöldfikár magaviselése minálunk mind nyilván vagyon s egyáltaljában meg is kell tőle válnunk, a ki ugyan meg is leszen hagyva Toldalagi uramnak, ellene mondjon tolmácsságának, jobb tudva tartanunk, hogysem így. Huszár uram micsoda levelét hozta htls császárnak, in paribus ím megküldöttük Kegdnek; bolond volna, ki ebből sokat nem tanulhatna. Úgy vagyon, a mi személyünkre vagyon valami jó is benne, de az ország kívánságára semmi válasz nincsen, ezek is pedig csaknem minden linea conditióval vagyon, bár inkább levelében írták volna azt meg, a mit szóval Kegteknek mondott az kajmekám, noha az levélben írt ígéretek is ő nálók nem olyan állandó és megtartásra erős, mint másoknál, melyet már mi sokszor experiáltunk. Ha volna Kegdnek meghitt embere, ki előtt erről egy kis expostulatomocskát tehetne, nem ártana. Bezzeg minket htls császár vött oltalma alá, de mégis ha alkalmatosság szolgált volna, azt tartjuk, kevés tekintet lött volna arra is. El kell hinnünk, nincs kedvek szerint az dolog, mert innét is az végekből mind hajtják az hadra valókat, sőt micsoda hírt is értetünk volt az vezér állapotjáról, Gyekéből Kegdnek megírtuk vala 2. die Aprilis. Ha császár Drinápolyban fogna júni, csak a lengyelt is fel ne kezdje ültetni s öszve ne vesszenek egymással, nem

árt Kegdnek újabban róla tudósítani, mert nekünk is derekas vigyázásunknak s apparatusunknak kell lenni s magunkra gondot kell viselnünk. Mi valamikor akarnánk, mindjárt conjunctiót csinálhatnánk az lengyel királylyal és respublicával, melyet bizonságunk az úristen, ugyan kívántak tőlünk, nem cselekedtük. Mindazáltal ha az porta securitást és egy állandóságot nem mutat az ország szabadságának sérelem nélkül való megtartásában s az mi magunk személyének is, bizony mi nem mondjuk Sebessi uram, hogy megvetjük jó akaratjokat. Ennek pedig Toldalaghi uramék által végére is akarunk most menni, mit akarnak; Szalmaza merza most is becsapott Lengyelországban s rablást is tött, kire nézve most az hadak mind Podoliára takarodnak, az fő hetmány is ott vagon, abban bizonyos vagyok, ha az mostan bement követek által az porta kedvetlenül resoválja magát, rámennek az tatárokra, sőt mihentest Kantamír többíteni kezdi hadát, talám azt sem várják. Vigyázatban mi jóban vagyunk, Zólyomi Dávidot ezután is ha emlegetni kezdik, Kegd éjjel nappal értésünkre adja, jó hogy Kegd megfelelt felölle nekik. Az ottvaló tyrannuságát értjük másunnan is az embereknek, melyet az isten soha el nem szenved, mert noha isten ismereti kívül vadnak, de ugyan sokan ártatlanul szenvedik az halált, kit az isten régenten még az pogányokban is megbüntetett, sőt csalhatatlan jegye romlásának minden birodalomnak, kiben meg kezdenek változni az régi rendtartások s törvények. Ezután az kajmekám még inkább félhet nyavalyás, mi inkább lennénk szegények, mintsem gazdagok, ha ő köztük lagnánk. Az szegény Máthé vajda állapotját Kegd igen oltalmazza. Az Lupul dolgához se pro, se contra Kegd ottbenn ne szóljon, ha szinte az lengyel követ urgeálná is Kegdet. Soha ne gondolkodjék Kegd, hogy mi mostani állapotunkat letegyük életünkben, semhogy Bethlen István kívánságira, kikben becsületünk, fejedelmi hivatalunk megbántódásával reá menjünk. Az Kegd írása szerint ha az hazafiak igazak volnának mindnyájan, bizony senki rajtunk nem kapdosna s nem kereskednének. Szentpáli István s Maurer Mihály alkamasint megmondották, az mit láttak s hallottak. Az temesvári passa felől Kegdnek írtunk két úttal is, nem árt Kegdnek az kapikihájával ismeretséget vetni és jó kedvet mutatni, ha az passa meg fog maradni az elindúlt jó akaratban, bizony mi azt akarnánk, mindéltig itt lagnék. Az temesvári passának micsoda leveleket írtunk Bethlen István elmenetelitől fogva, ím megküldtük Kegdnek in paribus. Kegdre ezután is gondviseléssel akarunk lenni, mindaddig míg már Kegd ez kevés ideig ottbenn legyen s azután is kegmességünkkel akarjuk Kegdet részeltetni, az mint Kegdnek azelőtt is megírtuk, az falucskának felesége kezében bocsátását tudjuk mi azt, Kegdnek mitőlünk kell várni. Az mely szolgája mellett Kegd törekedik,

isten kihozván Kegdet, illendő kegyelmességünket mutatjuk hozzá és az Kegmed törekedésére tekintetünk leszen. Istennek hála, mi most is békével vagyunk. Szalánczi uramék 16. die indultak ki Budáról az mint erről Kegd más levelünkben bővebben fog érteni. Adja isten, minden jót hallhassunk Kegd felől. Datum Albae Juliae 21. die Aprilis anno 1636. 9 órakor reggel.

G. Rakoci.

P. S. Az majczot Kegd mennél hamarébb igyekezze beküldeni. Mi úgy kívántuk volna, hogy mind merőn selyem lőtt volna bár az többi is, mert tartósabb s vastagabb is lőtt volna. Rubintokat ha Kegd az forma szerint talált, ha orientalis leszen kíváltképpen, bár megvegye Kegd a hét és nyolcz talléron, ha az próbával öregebb leszen is, Kegd ne gondoljon véle, im jó reáltallért is küldtünk kétszázat, talám ezen Kegd olcsóbban is meg fogja vehetni. Ha pedig Kegd sem ezzel, sem az nála lévő pénzünkkel fel nem érné, magáét adja s küldje éppen meg; mindjárt megküldjük Kegdnek. Az smaragdokban egynél több orientalis nincsen, kit im Kegdnek beküldtünk, ilyent vegyen Kegd, mert az másfélénél ez jobb s szebb is, más műben azok is jók lesznek, de ebben disztelenek lennének. Az orientalis, mint ez, kit beküldtünk, nem volna drága az harmadfél talléron. Az szkofium aranyat, ezüstöt meghozta Huszár uram. Az boglárokra is Kegd megalkudjék, az czaprangot is küldje ki Kegd.

P. S. Mivel már az ország mindazt megpróbálta velünk együtt, hogy kézben adják az árulókat, vagy megbüntessék, avagy Roduban küldjék, de egyiket sem impetrálhattuk, sőt császár ez mostan Huszár Péter uramtól írt levelében úgy ír nekünk, hogy az fejedelmek választása nem az ország szabadságában, hanem egyedül csak a maga hatalmában vagyon, kit soha egy császár is nem cselckedett, látni való dolog, szabadsága romlása leszen ebből is az országnak, bezzeg ha volna kinek, elég matéria volna csak ez is az panaszkodásra, holott még oltalmát ígéré császár Bethlen Istvánnak s becsületit, mi hát mit várhatunk? mégis csak semminek véljük-e? egy keresztyén királyhoz se'folyamodjunk-e ezután oltalomért, az kik kívánják velünk conföderálni? Igazságot irunk Kegdnek, mi megkeseredett emberek vagyunk, látjuk, sem hűségünk, sem engedelmességünk, sem adónknak esztendőnként való beszolgáltatására, sem, hogy országunkat békességben tartjuk, sem egyre sem másra nincsen tekintet, maga látja az igazságnak istene, hogy soha mi az portától el nem akar-nánk szakadni, csak országostól szabadságinkban tartatnánk meg tőlök. Immár csak egy vagyon hátra a próbában, az kiről Kegdet ezután tudósítjuk, melyet mivel egyáltajában mind mi s mind az ország meg akar mondatni a portának, kit, elhittünk mi,

nem kezdik kedvesen hallani. Ha Kglđ láthatná és securitásunk lehetne, hogy onnét nem kellene tartanunk és elvontathatnánk, így gondolkodunk vala, hogy egy költségből is ne lenne két költség, in mense Augusti úgy akarnánk megindítani az követeket, hogy Szent-Mihály napjára érkezhetnének be mind az adóval együtt, és az mellett is lenne jobb alkalmatosságok mindeneknek megmondására az követeknek, mert Toldalaghi uramék egy általjában elébb prima Juniinál ha megindulnak is, nem lehetne. Bezeg ha Reván visszavétele igaz lenne s egyébiránt is az persa lenne győzedelmes, talám elvontathatnánk. Kegld azért minket tetszéséről éjjel nappal tudósítson, mint tetszenék Kglđnek. Az lengyel követhoz Kglđ így viselje magát, hogy ne offendáltassék, tartván ahoz Kglđ magát, a mint arról Désről avagy Ujvárról informáltuk Kglđet in mense Martio. Lupul vajdánál assecuratoriánk vagyon, de azért ezt Kglđ a lengyel követnek meg ne jelentse, mindazáltal minket Kglđ mindenekről éjjel nappal tudósítson. Kglđ arról is tudósítson, az urumelyi had általment-e, vagy nem.

Hátlapján: Anno dni 1636. die 21. Aprilis Alba Julia. Responsi ad litteras dni Balthasaris Sebessi oratoris per dominum Petrum Huszár 29. Aprilis allatas par.

36. 1636. máj. 1.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram. Azelőtt is egynehány nappal, úgymint 22. Aprilis tudósítottam vala levelem által Nagodat Bethlen Istvának újabban való emberének bejövetelek felől az vajda kalarássi által, nem tudom, vitték-e meg Nagodnak, avagy nem. Mostan is ilyen alkalmatosság adatván, hogy az fejérvári görög Lukács is Erdélyben indulván innen, még is újebben akarám Nagodat tudósítani az ide be való állapotokról. Az Bethlen István szolgálai ketten jöttek volt be, noha én egynek írtam volt, de azután mentem végére, ugyan Laskai az egyik, másikat nem tudom ki lehet. Ugyan az budai vezérnek az öcscsével Ali agával jöttek be, én előttem megtagadá, mikor vele beszélgettem volna, négyezer tallért, háromezer aranyat, tizenhat kupákat hoztak be ajándokban, kétezer aranyat az kajmekámnak, ezeret az siliktár passának, az tallérokat, kupákat együvé is, máshuá is az vezéreknek, a hova kelletik. Zöldfikárnak is ismég ötven aranyat, ő futja, járja dolgokat. Én nagy nehezen vöttem arra is, hogy az kajmekámnál szemben legyünk, ez minékünk nyilván való árulónk, én semmi-ben nem procedálhatok ő miatta úgy, az mint a szükség kívánná. Bizonyosságom az isten és az ittben lévő keresztín oratorok közül is egynehányan lehetnek bizonyosságim, fogyatkozás noha elég va-

gyon dolgunkban miatta, de istennek hála, még eddig oly nem esett, az ki felettébb ártalmunkra lőtt volna, köszönjük annak mindazonáltal, hogy az úristen egynéhány felől való ellenségeket támasztott ellenek s minket elfelejtetett vélek. Az kajmekám mikor arra kérték volna, hogy semmi hitelt az örög úr vádlásának ne adna és semmi deliberatiót ne concludálnának, valamíg az követek be nem érkeznek, addig tartóztatná ő naga az örög úr szolgálait itt benn, arra nekem ilyen választ tón, hogy nem jöttek volna semmi vádló levelekkel azok, hanem csak avval, hogy ide a portára kéredzik az örög úr, de hazukság kglmes uram, mert én végére mentem, hogy miben járnak, Zöldfikár is mondotta volt egy vagy két szóval, hogy az Nagod neki adott reversalisát hozták volna be, az melyet Nagodnak azelőtt való levelemben meg is írtam volt. Mondá a vezér azt is, hogy semmit se gondolkojjam azon, hogy válaszok lenne, valamíg az követek be nem érkeznének, sőt addig el sem bocsátja őket, nem tudom, ha praestálja-e szavát, avagy nem, mivel nem szokása. A bizony dolog, kglmes uram, hogy nem kellett volna annyi ideig is késni az követeknek, jobb lőtt volna, ezután is talám nem leszen késő, én úgy látom minden állapotjokat az törököknek, mostan bizony elfelejtenek bennünket, csak felelhessenek másoknak meg. Oda vagyon Reván, Murtezán passát is mind az bennevalókkal levágták, bizonyoson írhatom Nagodnak, a fővezér is csak titubál, semmi hada nincsen, a ki volna is, nem akar a hadra menni. Itt is a hatalmas császáruk mellé nem igen gyülekeznek a hadak, egyáltaljában igen az körmökre égett. Ezt kglmes uram nem hízelkedésből írom, ezután is meghallja Nagod, nincs különben. Az tatár hám is nem ment által az kazulra s az lengyel követtel szemben lévén, csak igen tául kerülé, beszéddel kérdezkedvén tőle, hogy micsoda követséggel jött volna és sok beszéd után kérdém azt is mintegy magamtúl, hogyha mi felölünk nincsen instructiójában valami oltalmunkra való dolog, mert most kívántatnék, egyszerre minemű sok ellenségink támadtak szegíny országunkra, fejedelmünkre. Erre a beszédemre mondá, hogy nem akarunk suspiciót, szókot hozni, más különb deliberatiókn is lehet arról, én is abban hagyám, nem terjesztém tovább szómat arról a dologról, hanem az tatárok elköltöztetése és Lupul kiüzése felől beszélgette, hogy egyáltaljában hadakat küldnek reájok, ha htls császáruk nem pracstálja az pacta szerint való békességit. Kinán passa 2. Maji akar kiindulni az silistri tartományban, valami kevés gaz haddal vigyázni. Az lengyel követ még császárral szemben nem lőtt, minemű válasza lészen, arra is vigyázásom lészen, Nagodat tudósítom róla. Im kglmes uram jegyzésben küldöttem Nagodnak az lengyelek dolgát, mint procedáltanak eddig és magokat mint viselték, mely nagy keménséggel, az portának nagy bosszúságára,

mely dolgokon nem kicsiny csudálkozások volt az töröknek, csaknem ötték kezeket lábokat meg úgy haragudtak reájok. Mind-ezek után az úristen ő felge stb. Datum Konstantinápoly, die 1. Maj. anno 1636.

Nagodnak

alázatos igaz híve
Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Az majcz kész Kegmes uram, de nem volt kívül elküldönem, az csáprágot is megújítottuk, mint lehetett, ha Nagodnak embere jű, kiküldöm. Az rubintoknak megvételére kevés pénz maradott, csak harminczhét arany, azon keveset vehetünk, ha Nagod többet nem küld, hitelben bizony kghmes uram senkitől nem vásárolhatunk.

Mellékelve: Anno domini 1636 die 23. Aprilis jöve be az lengyel követ Konstantinápolyban, harmad napján, úgy mint 25. nap szemben lévén az vezérrel és megadván az leveleket neki, mikor több beszéde után szóval is olyan követséget mondott volna, hogy az moldovai vajdát Lupult megváltoztassa hats császárunk, mert alioquin mihelyt innen haza megyen az követséggel, mindjárast egy hetmánt haddal rejá küldnek és ha azok vajdaságából más vajdát visznek be; arra azt mondotta a vezér, hogy meri olyan követséget hordozni, hogy meri ki is mondani. Imez azt mondotta neki, hogyne merném, nemcsak neked, hanem császárnak is megmondom, mert engem olyan instructióval bocsátottak ide. Amaz csak elbúsult, sokáig sem szólt rejá Kanta-mer és Szalma murza kiűzését is hasonló kívánsággal megmondotta volna. Imez azt mondotta, hogy bizony nagy dolgot kívántok. Az követ replicált, azt mondván, hogy az békesség úgy mint volt végben 1634. esztendőben nem praestáltatok, sőt országunkat rabolták az tatárok, három avagy négyezer rabokból csak 1200 küldöttetek meg, azért semmi úton nem paciáljuk, hanem azt kívánjuk, hogy elköltöztessétek őket, mert ha el nem űzitek, rejá megyünk egy lábíg levágjuk őket, istennek hála, mostan elegendő kész hadaink vadnak, senkitől nincs búsításunk békességünk jó vagyon mindenfelől. Ezen annyira megbúsultak, hogy másod nap az császár divánjában csak mind az egy dologról volt tractájok.

Igen nagy frissen, pompáson trombitással jövének fel, sokan is voltak talám, mintegy negyvenen, azok mind bementek még a rosszabbik is az vezér audientia házán való külső házban korbácsoson, baltáson. Igen voltak az kapucziák rajta, hogy be ne bocsássa őket mind, de igen meg szkurnidintsák (*sic*) fenyegették korbácsoson az kapucziát, azután az passa kengyelfutói utánok menvén, mind behitta az legrosszabbikat is, de csak negyed magával kaftányozák meg a követet. Mikoron kijött volna az vezér-

túl, ittkinn az nagy palotában trombitát fuvának, a vezér kiizené rejá, hogy meri azt cselekedni, holott soha csak egy követ is, se német császár se egyébféle nemzeté azt nem merte cselekedni. Imez avval mentette magát, hogy az trombitás tudatlanságbúl cselekedte, mivel ő nálok olyan törvény és szokás vagyon, nem tudta, hogy itt ne legyen szabad. 29. Aprilis lött szemben másodszor is az lengyel követ az kajmekámmal, az kajmekám küldött volt az szállására az lengyel követnek gazdálkodásra való pínzt egy hétre tizezer oszporát. Nem akarta elvenni, visszaküldötte az csausztúl, nem levén contentus vele. Azt izente az kajmekámnak, hogy nem szorúlt az ő pínzekre, mert csak az lovainak is számára abrakra kevés volna. Azok igen nagy gyalázatnak tartották, búsultak rajta igen.

Külszím: Nincs rá felírva.

37. 1636. máj. 16.

Az úristen ő felsége stb.

Balog László uramat mánál előbb útra nem indíthatánk, mivel házát jó rendben akarta hadni, szerencsétlenség is tanálta az rosz szolgálta miatt, mert sok árpát adván lovának, hertelen meg tanálta itatni s két lova holt meg. Az kajmekámnak micsoda levelet írtunk, annak páriáját Kegdnek megküldöttük s ha Kegdnek semmit nem írának is, elég tanúságot vehetne abból is. Most mindeneknek előtte Kegdnek csak azt kell az vezérrel megértetni és el is hitetni, hogy az követek azért nem indulhattanak meg, mivel országgyűlésének kell lenni, szükségképpen azoknak az embereknek ott kell lenniük és az ménemű instructióval Kolosvárról elbocsáttá volt az ország őket, annak már meg kell némely részében változni, s mivel ország követi voltak, így országgyűlése nélkül meg nem indulhattak, de minden bizonnyal meg fognak indulni az országgyűlése után és ő naga könyöröggön ő hatalmaságánál s maga is ő naga várja csendesesen el és senki szavának, se Bethlen Istvánénak, se másénak hitelt ne adjon, várja csendesesen el ő naga az követek bemenetelét, meg fogja ő naga érteni, az ország mi velünk egyes s az országgal mindenütt egy értelemből cselekedünk; most is bizonnyal higgye, az ország szép csendességben vagyon mi velünk együtt, htls császárnak igaz hívei vagyunk mindnyájan. Az több ratiókat az mért Toldalagi uramnak meg kell várni az gyűlést 7. die praesentis mensis megírtuk Kegdnek, melyet az havasali vajdának kell megküldeni. 30. Aprilis is írtunk Kegdnek egy levelet, azt is az vajdának kellett megküldeni, kikről tudósítson is Kegd, elvötte-jé. Elhittük eddig Kegd Markót is visszaexpediálhatta, kit igen is várunk. Az budai vezér magaviseléséről sok hír jöven fülünkben, igazán

írjuk Kegdnek, mi az magunkra való gondviselésben restek nem akarunk lenni, az mint az felől megnevezett leveleinkben megírtuk Kegdnek, jöttök is már ugyan szép számosan német gyalogink ki Lengyelországból, most is fogadják őket s ottbenn is nagyon kész biztatott kozákink, solnerink, kikkel mi senkinek nem akarunk véteni s be sem akarjuk időnap előtt hozatni, de ha oltalmazásunkra kívánni fogja az szükség, mi Kegdnek igazsággal írjuk, abból meg nem fogyatkozunk. Ha azért arról emlékezet lenne s neheztelnék, hogy hadakat fogadunk s magunkat praeparáljuk, Kegd szép ratiókkal megfelelhethet reá, az mint erről már Kegdet 30. Aprilis s 7. die praesentis mensis s 21. Aprilis írt leveleinkben instruáltuk, mi senkit nem bántunk, csak nekünk hagyjanak békét, mi nem offensive, hanem defensive praeparáljuk magunkat, kire az kételenség ösztönöz, mert csak hadnának békét, látja isten, mi békével volnánk és semmi hadi apparatust nem cselekednénk, de nekünk az német vezérre is vigyáznunk kell, mivel ott is fogadják s gyűtik az hadakat s ha idején nem viselünk gondot, azután nem tanálnánk. Az fiúnak kibocsátásáról is informáltuk Kegdet, az úristen áldomásából tegnap fogott Patakra menni, sub rosa megírhatjuk Kegteknek, mostan oly módjával s instructióval bocsátottuk ki, ha az szükségünk kívánja, hadakat fogadhasson s mellénk küldhesse s az kiket melléje rendeltünk, azok is kétfelé nézzenek, s onnat is szolgáljanak, ne gondolkodjék senki, hogy sokfelé szemünk, fülünk ne legyen s vagy nem volna; noha az német fejedelemasszont contentálánk csak ez előtt 20 nappal százhuszonhat ezer forintról, de bizony maradt még magunk oltalmára is mit költenünk. Im már nekünk nincs istennek hála semmi akadályunk, nincsen már nekünk oda is, kitől tarthatnánk jövőendőben, mindenek complanáltattak és in effectum mentenek. Palatinus dolgáról írtunk volt Kegdnek minap is, kőről Kegdnek most is minden bizonnal írhatjuk, tudta az Bethlen István elmenetelét, egymás között micsoda titkos végezések lehettek, noha nyilván nem constál még, de úgy elmélkednek az emberek, Bethlen István nem magának fogná bírni, ha ide egy más mutatódnék is; azt nyilván adják jóakaróink értésünkre, hogy Ecsedet Bethlen István palatinusnak ígérte, hogy adja, mihentest kívánságát in effectum vihetné. Mi csodáljuk az portának ilyen szemtelenségét, melyről mivel Kegdnek 30. Apr. írt levelünkben bőven írtunk, most azzal nem töltjük az időt. Mi istennek szent áldomásából békével vagyunk és tűrhető állapattal, szép esőink járnának mind bor, buza, tavaszi elég leszen, ha az úristen ebben megmarasztja. Tegnapelőtt hozának oly folyó hírt, hogy az budai vezér Szolnokhoz akarna táborban szállani, ki ha meglenne, mind Magyarországot s minket is fel kezd ültetni, kiből mi jöhessen ki, csak isten tudja. Kegd legyen szorgalmatos vigyázásban és

mindenekről igyekezzék bennünket tudósítani tempestive. Az itt való görög Lukács is. 1. Maji írt Kegd levelét im most reggel 6 órakor hozá, úgy értjük, mivel mentek be az Bethlen István szolgái, de az ellen nekünk elegendendő erősségünk vadnak, markában szakad az is s az úristen megszegyeníti. Legártalmasabb, hogy az tolmácsuraink árulóink az kitől egyáltaljában csak meg kell válnunk, mert így több kárt teszen. Mi azt sem hihetjük, kész pénzt annyit küldött volna (noha meg is lehet) be, talám csak azért hirdetik oly eleve, hogy mi rajtunk többet vonhassanak, mert ha aranyat háromszor vagy négyszer annyit küld, magának egy sem fog maradni, mert ő neki bizony több aranya nem volt, hanem fejedelemségben azért tizenegyezer 400 aranyat kézben kaparított vala s az szegény fejedelem is az mely hatezer aranyat hagyott volt neki, ebben penég az fejedelemasszony idejében alkalmasént el is költött volt, ad summum ha tizenötezer aranya lött, Budán is mind maga képére vert aranyakat adokattott, ott is elkelhetett annyi benne, mennyit beküldött. Így immár csak háromszor is annyit be nem küldhet, sem adhat, talléra penig ő neki bizony nem volt, sem más féle pénze, mert 1632. esztendőben mikor Nagy-Szombatban fel akar vala szeptemberben menni, az praefectusunktól is Debreczeni uramtól is kért vala háromezer tallért kölcsön, jószágát kötvén, kit meg is adott neki. Azonkívül az nagybányaiak adtanak annuatim neki 3000 tallért, de ebben is felének annuatim elkölt, mert az ecsedi perrel sokat kellett költeni, szolgálakat kellett tartani s váraiban is gyalogot s elkölt, neki bizony feles pénze nem lehetett. Mi azt akaránk bár bevinnék az portára, hadd ülne ott, látná meg az tenger vizét. Kegd ezután is legyen vigyázásban minden dolgainak igyekezzék végére menni, még annak is, ha lehet, maga nevére vert aranyakat osztogat-e s valamit Kegd érthet, tudósítson tempestive. Az követek mért nem indulhattanak meg, Kegd 21. 30. Aprilis és 7. die hujus mensis írt levelünkéből meg fogta érteni, de immár nem fognak késni, mihentes az gyűlésnek vége leszen, minden bizonynyal meg fognak indulni. Az kajmekám ígéretiben Kegd fundamentumot ne vessen, hanem vigyázásban legyen, mert mi azt már sok ízben megtapasztaltuk, ahhoz nem kell senkinek bízni. Az lengyel követtel nem akart Kegtek megérteni, micsoda instructiója vagyon mi rejánk vagy országunkra nézendő. Lupul vajda noha nekünk erős hitlevelet ada az elmúlt januariusban, de annak az mint tapasztaljuk valósággal nem akar megfelelni, egyik hogy mi ő tőle semmi portai állapotokról nem tudósítottunk, sem ártalmunkra valókat hírré nem ad. Az Székely Moises szolgáit most is maga mellett tartja, fizetést ad nekik, kiről noha már egynehány ízben requiráltuk s fogadja is akkor, mikor követink ott vadnak, előbb ad rajtok, de azután semmit sem praestál,

úgy tapasztaljuk, keveset gondol az hittel. Az lengyelek ha most az két dolgot nem obtineálják, azután soha meg se említsék. Az rubintok vásárlására Markótól Kegdnek küldtünk jó reáltallért 200, s ő általa Kegdet bőven instruáltuk. Balog László uramtól is küldtünk száz reáltallért. Ha Kegd feléri ennélkül is megvétele, azt Kegdnek tartsa meg még elköltése felől Kegdnek mi parancsolunk. Az oda fel való hadakozásoknak úgy értünk, egyáltalában minden úton módon véget akarnak vetni és le akarják szállítani s csendességre hozni, valamint s valahogy lehet, az császár ő felsége Hodolinból szökött volt meg, de most csak szekereken közel 25 ezer köből búzát indított meg ő felsége, azonkívül az Dunán is hajókon barmokat, viszont az bajorok által ugyan sok ezeret akar ő felsége felindítani, úgy hisszük, csak Erdélyből is megyen ez esztendőben tizezer barom ki, jó árát is mondják hogy lenne, nekünk is megyen ki 3000 barmunk. Istennek hála, most is békével vagyunk. Adja isten Kegd felől is békével hallhassunk minden jót. Datum Albae Juliae 16. die Maji. anno 1636.

(Eredeti aláírás nélkül Rákóczy saját kezével.)

38. 1636. máj. 16.

Georgius Rakoci etc.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram.

Bethlen Istvánnak Budán mutatott méltatlan kívánságira és a micsoda dolgokat utoljára forgatott, azokraképest országnunkbeli statusoknak ismét generalis gyűlést kelletvén publicálnunk, immár azt ad diem 25. praesentis indicáltuk ide Fejérvárra. Mely miatt az követeknek oda be való megindításának mégis valahány nappal haladni kelletvén, annak megírásával küldöttük be Kölpényi Balogh László hívünket az kajmekámnak szóló levelünkkel, melyekről akarók Kegdet is tudósítani, hogy ha az állapotok és üdönek alkalmatossága úgy fogja kívánni, Balogh László hívunkkal egy értelemből tudjon valósággal igazmentségünkhöz szállani és azt megmutogatni. Az követek beindításának s jutásának azért, hogy haladni kelletett, oka az: Budáról az ott forgott dolgoknak akadályos volta miatt nem sok héján harmincz napokig követinktől semmi levél hozzánk nem jöhetett, nem tudhattuk, miben legyenek a dolgok és az követek készítését nem tudhattuk, szorgalmaztatni kellessék-e, vagy csendességbe hagyjuk. Midőre (?) levelünk jöhet Budáról, egyszersmind tudósítanak arról is, hogy útban vadnak, hozzánk sietnek és az dolgokat is értésünkre adván, tanácsúr híveinket az követek hazajutásokra magunkhoz hívtuk s az dolgokat in seriam consultationem vévén, mindnyájan ő kglmeknek egyező tetszésekből az gyűlést publicáltuk, mert ilyen közönséges dologban semmit

az ország híre, egyező értelme nélkül cselekedni nem akartunk s így a gyűlést az követekkel is meg kellett vártatnunk mind azért, hogy magok is az követek mindnyájan főtisztviselő emberek, minden derekas gyűlésekben. végeztésekben jelen kell lenniük s mind azért is, hogy az egész országnak közönséges egyező értelméből, akaratjából levő valóságos dolgokkal mehessenek be. Azoknak késedelmében azért a fényes porta meg ne ütközzék, felöllünk az országgal idegen gondolkodást elméjében ne vegyen, mert késedelmeknek ennél semmi egyéb oka nincsen. Az gyűlés első napja az kajmekám levelének iratásához két hét volt, abban is már néhány nap elmúlt, im immár szinte előttünk leszen s a gyűlés végezödvén, mindjárt megindulnak isten áldásával az követek s egész országunkkal együtt izent és szájokban adandó valóságos dolgokkal be igyekeznek sietni. Mert mi egész országunkkal egyetemben tökéletes igazsággal állván az ő hatalmasságához való igaz hűségünkben, csak holmi gondolt dolgoknak követségével nem akarjuk ő htlsságát és a fényes portát terhelni, hanem mindenekről egy szülből, elméből való dolgokat akarunk a követek által megizenni. Erről azért ha szó lenne, így mentheti Kegd az követek késedelmét és országunkkal együtt nekünk ő htlsságához való állhatatos igaz hűségünket commendálhatja, valahol annak módját, alkalmatosságát látja. Ha pedig nagyobbik fiúnknak Magyarországbán való felmenetelit emlékezetben hoznák, annak is semmi egyéb nem az oka, hanem Magyarországbán egy méltóságos tisztbeli nagy úr atyánkfiát, kivel magunk egy testvérek voltunk, Rákóczi Pál uram öcsénket az úristen ez világból kiszólitván, az mi szokásunk és keresztyéni rendtartásunk szerint eltemetésekör levő utolsó tisztességét, becsületit kellett megadnunk egy testvér atyafi voltunknak kötelessége szerént. A hova magunk személyünkben fejedelmi hivatalunkhoz képest nem mehetvén, magunk képünkben is kellett a nagyobbik fiunkat olyan atyánkfiának utolsó becsületinek megadásáért felküldenünk; nincsen semmi egyéb oka s más vélekedésben erről is a fényes porta ne legyen, ha mások egyebet akármit hirdetnének is felölle, de ez az igaz és való dolog. Az Lengyelországban való vitézlő nép fogadásáról ha szó lenne, abbeli igaz mentségünket ezelőtt is intimáltuk Kegdnek s most is csak azt írhatjuk, htls császárunkhoz való igaz hűségünk ellen abban is semmi igyekezetünk, gondolkodásunk egy csepp is nincsen, mert az úristen oltalmazzon, hogy csak gondolatunkkal is az ellen cselekedjünk, avagy valamit lenni szenvedjünk az mi részünkről, valamig ő htlsságának eddig mutatott kegtségét és oltalmát látjuk, érezzük magunkon és országunkon, mert így soha az tökéletes igaz hűségből hátra nem állunk, hanem Bethlen István mind elfutásától fogva nyilván való ellenes igyekezettel, gonosz szándokkal viselvén és mutatván hoz-

zánk magát s most is az egész ország követinek megtalálására, az szép egyességre, csendességre nem akarván hajolni, hanem ellenséges akaratját, szándokát annál nyilvánban kezdvén mutogatni, ő ellene magunk oltalmára nem akarunk vigyázatlanul találtatni, az istennek erős törvénye, parancsolatja is nem tiltván el senkit az maga igaz oltalmazásától. Ebből is egyebet az nsgos vezérek és fényes porta ennél ne gondoljon, se semmit ne vélekedjék és be ne vegyen, el ne higgyen, akárki mit mondjon, hirdessen felöllünk és micsoda hamis vádlásokat tegyen, de csak fontolja meg az fényes porta nekünk mindennapi magunk viselését mindazoltától fogva, hogy htls császárnak fényes köntösét megfogluk és most is naponként a mint ő htlságához igaz hűségünket minden engedelmes kedveskedésünkkel bizonyítjuk, azt tapasztalja meg igazán, hogy állhatatos hívei vagyunk országunkkal ő htlságának és semmi olyant bennünk nem találhat, a mi az ellenünk való vádlásokat legkisebb punctban is igaznak mutathatná, mely igaz hűségben mi ezután is mind végig tökéletesen megmaradunk, csak ő htlsága s a fényes porta minket is oltalmában, szabadságunkban, békességünkben tartson meg. In reliquo eidem gratiose propensi manentes. Datum Albae Juliae die 16 Maji, anno 1636.

Hátlapján: Anno dni 1636. 16. Maji Albae Juliae. Balthasari Sebessi per dnum Ladislaum Balogh transmissarum par.

(Egykorú másolat.)

39. 1636. m á j. 25.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram. Az Nagod 30. Aprilis írt levelét az vajda 21. hujus mensis küldé meg ikindi után östve felé, melyből megértvén az Nagod parancsolatit, a mire isten segít, kötelességem szerint örömet minden tehetséggemmel azon igyekezném, minél jobban, hasznosban felelhetnék meg hivatalomnak, de sok inpedimentomim miá bizony kglmes uram nem szintén úgy provideálhatok, az mint kívántatnék, mivel Nagodnál nyilván lehet, meg is únta csak hallani is az tolmácsnak nem igaz voltát, csak a mit akar, azt cselekszi, még másokat is mind fenyegetésével s mind tekéletlenségével elvont mellőlem, ha az egy törökül tudó öreg leginszolgám mellettem nem volna, csak az divánban járásom is hogy lehetne; az rosz rezmánt is elidegenítette, ijesztette mellőlem, a sem szolgál úgy, az mint kívántatnék, egy hétig is níha alig jár felém is, így ezaránt Nagod megitélheti, mint lehessen a szolgálat, mindazonáltal azért isten rejánk való gondviseléséből a mire rejá érkeztem, eljártam hivatalomban, ezután is eljárok,

az mire isten segít. Nagod írja, hogy az kajmekámnak megjelentsem az bejövő követnek késedelmének mi legyen oka, hogy még gyűlést kellett Nagodnak promugáltatni, annak utána megindítja őket, erről énnekem volt tractám az vezérel bőségesen, az melyet Nagodnak küldött levelemből bőségesen meg fogott eddig érteni. Én kglmes uram az Nagod írására képest az adó megérkezését és elkészítését vetettem okúl, az miket maga is jóvallott, bizony Nagodnak is igen nagy javára lenne, ha azt cselekedné, hogy most egy munkával az adót is beküldené, ha még valami kicsint haladna is az üdő, hogy ha mostan Nsgod meg nem szerezhethné, ha pedig készen lenne egy munkával, költséggel meg lehetne, másszor Nagodnak arra nem lenne gondja. Az mi az budai vezérnek fenyegetését illeti kglmes uram, hogy Nsgod fegyvert ne fogjon hatalmas császáruk ellen, semmi punctban ellene ne vétsen, Jenőt neki adja, ezekre Ngd semmi úton módon ne menjen, akár mint s hogy fenyegetőzzék akár császáruk nevével, akár magátúl akár az öreg úr bevitelivel semmit se gondoljon Nagod avval, mert bizonnyal írhatom Nagodnak, semmi módjok nincsen mostan benne, hogy végben vihessék, még csak el sem merik kezdeni, hanem igen nagy csalárdsággal, török mesterséggel akarnák Nagodat rejá venni, hogy Jenőt nekik ígérné Nagod. Azt hiszem, hogy Bethlen Istvánt is fogják avval sarkalni, gondolván azt, hogy vagy Nagod, avagy Bethlen István nekik ígéri. Ez elmúlt 19. Maji az vezér választételére és az mostani Nagod írására képest gondolkodom felőle, hogy talám csak az Jenő megadásáért ijesztik Bethlen Istvánt Zakizban való vitellel, hogy csak inkább megijedjen és oda ígírje Gyenőt. Ha hamarsággal alá nem hozzák Budárúl és az kajmekám szavát nem praestálja, egyébre nem gondolhatom csalárdságokat, hanem serio megígérésére, avagy Nagodat biztatván, hogy inkább sütvé tehessék alánk, mivel igen féltek attól, hogy hada Nagodnak idegen országokból ne legyen, és vagy zűrzavar ne indultassék, mert ahoz most nekik semmi kedvek nincsen, noha török módra valóban oroszlán módjára fenekedjenek, viselje csak Nagod keményen magát és ne engedjen minden kívánságoknak és tartson fizetett hadakat, gyalogot, lovast, vegyék ezekben csak, hogy nem engedi Nagod olyan könnyen, az mint őket informálják az árulók, bizon ők is aláhadnak benne, de ha Nagod csak mind az országra támasztja hadja dolgát és hadai nem lesznek, bizony nem használunk véle, nem is tart senki Nagodtól, hogy pediglen arra ingereljem Nagodat, hogy idő előtt idegen hadakat hozasson Nagod be, távol legyen, hanem legyen oly állapattal Nagod, hogy vegyék ezekben a sok árulói Nagodnak, ottbenn is hogy vagyon kardja Nagodnak, ne járjon Nagod, úgymint Bátori Gábor, mert az ő idejében is addég jártak, futtak, hogy már az békességet

egymás között hogy eláltatták szegín fejedelmet az országot, hogy békességet csinálnak, azalatt mind magát s mind országát elronták, pusztíták, most is vadnak még azokban az akkori rókákban. Bizony én nem javallom a sok gyűlést, okát is megmondom, avval is csak az ország népét kedvetlenítik, idegenítik Nagodtúl, mivel sok költséggel szokott járni a sokszori gyűlés, azonkívül is extra ordinariis adókkal, követekkel való költséggel bántogatják őket, kit bizonyára, hogy neheztelnek, de némely emberek azt keresik abban is fel, noha talán Nagod nem veszi eszébe; másik ratiója az is, hogy az üdöhhöz legyen és múlassanak, hogy már az gyűlések, itt penég azalatt Bethlen István vigye jó végben dolgát, azután ha bejűnnek is, tudják, hogy hiában járnak, az sok költség is füstben megyen, mindazonáltal talán nem én rejám bízták volna az igazgatást, legyen az Nagod akaratja rajta. Hogy peniglen Nagodnak magát fejedelemségét ne legyen szabad oltalmazni és országát az Nagod ellenségi ellen, bizonyára szép dolog volna, csak várná az veszedelmet magára, egy rosz oláh vajda ellene támad más portárul küldött vajdának, és mind kapuczi basástúl törököstül levágja népét s Nagodnak ne legyen szabad magát, életét, országát oltalmazni, avval senki sem láttatik császárral ellen reluctálni és mint természet szerint való ellenség fegyvert ellene fogni, hanem maga oltalmájért az árulókra; egyébbel nem tartozunk hatalmas császárunknak az igaz hűségért és az országnak régi szokott adajának beszolgáltatásánál, ha azt megcselekedszük többel nem tartozunk. Kettő a dolog, hogy ha ugyan arra menne, hogy kardot kellene vonnunk császárunk ellen, kit az úristen eltávoztasson, de mondom, ha arra megyen az dolog, hiszem, Nagod kezekben nem adja magát ellenségének, hanem oltalmazni kelletik de necesse, az penig fegyver nélkül nem lehet, más remedium abba nem találtathatik. Tudom én, hogy sokan az urak közül nem jovalják azt, hogy Nagod fegyverrel oltalmazza magát császárunk ellen, de nem tudom, micsoda remediumot találnak fel benne, lássák, bizony mondom, jobb volna egyszersmind egy halomban rakatnunk magunkat országunk szabadságjáért fejedelmünk mellett, hitünk mellett, hogysen mint egyszer is másszor is az országnak végházait és egy szabadságunkot elvesztenünk, egyszersmind országunkot is elvesztenünk, török kézben eresztenünk s minden keresztín nemzetségeknek csudái, csúfjai legyünk. Az republikához Nagod kötötte-e magát, nem-e, nem tudom, Nagy Páltúl hallottam vala először, de azután Nagod írásából is vettem valamit eszemben; ha úgy vagyon, Nagod ahoz is tartsa magát, mert bizony én igen javallom jövődő megmaradásunkra nézve, isten után lenne onnan is oltalmunk. Az palatinus, hogy az öreg úr részére faveál, bizony kegyes uran, én attúl igen féltem, sokszor gondolkoztam fölöle,

mivel Nagy Pál mondotta vala meg nekem, hogy Nagodnak az is nem jóakarója volna, mivel 12 ezer tallérral volt Nagod neki adós s meg nem adta, azért kedvetlen Nagodhoz. Nagod azon legyen minden erejével, hogy hajtsa magához, ne legyen idegenséggel Nagodhoz. Itt kegyes uram még Laskainak semmi válasza nincsen, noha bizony valóban futja, járja az dolgot nagy ígéretekkel, úgy hallom, hogy már 30 ezer aranyat ígért császárunknak; azelőtt ötvenezer tallér vala. Az bostancsi basa által suplicatiót is adatott császárunknak, gondolván azt, hogy az kajmekám talám nem forgatja császár előtt dolgát úgy, az mint kívántatnék. Az kajmekám is azt megértvén, igen megbúsult rajta, ez tegnapelőtt felmenvén Laskai az kajmekámhoz választ sollicitálván, olyan válasza lött, hogy vára kozzék, csak nem lehet hirtelen. Az budai vezérnek jött vala e napokban. egy étekfogója postán levelekkel, igen sietséggel, tegnapelőtt bocsáták el innen, micsoda válaszszal, nem meheték semmiképpen végére, mivel levelet hozott és levelet vitt el, úgy hallám azért fülhegygyel, hogy az vitte volna meg az örög úrnak aláhozását, bizonyosan nem tudom. Nagod igen vigyázásban legyen mindenfelé, kivályképpen Budára, praestálják-e aláhozását az örög úrnak, avagy nem, én úgy reménylem, meg fog lenni, rövid napon megválik. Az oláh vajdákat is Ngd gyakorta jártassa, legyen vigyázásban onnan is Ngd, tőlek is érthet Nagod minden ide be való állapotokrúl. Az lengyel követnek igen becstelen állapota vagy on itt, még sem lött szemben császárunk velek, csak meg akarják úntatni Konstantinápolyt vélek. Úgy veszem eszemben, hogy az nyarat itt fogják velek eltöltetni. Ma mentek vala fel Abazához az tolmácsa egy úrfi lengyellel, kérvén azon Abazát, hogy avagy juttatná szemben az császárral az követit, avagy bocsátának el őket, válasz nélkül is elmennének ők. Eme szavokra az kajmekám azt mondotta, hogy nagy dolog, hogy nem vára kozhatnak egy kevés ideig, nám tü az mi követinket félesztendeig is eltartjátok, más az, hogy elküldötte hatalmas császárunk az királyhoz követit, meg akarja tudni elsőben, hogy ha király követe vagy-e, avagy csak az hetmántúl jöttél, mivel nem hiszi császár, hogy király követségét hordoznátok, hanem csak az hetmánét, azért meg kell azt várnotok, még megjűnnek onnan; abban penig egy csepp sincsen, hogy elküldöttek volna, hanem úgy tettetik magokat, hogy igen jól volnának, semmit se félnének senkitől, azonban az nyarat is velek itt töltetik el, úgy is leszen, az mint látom. Egyéb hírek felől valamint azelőtt küldött két avagy három rendbeli leveleimben is Nagodnak megírtam, mostan is azon állapotok forognak. Engedje isten, hogy ezután Nagodnak minden örvendetes híreket írassak. Mindezek után stb. Datum Constantinopoli die 24. Maji, anno 1636.

Nagodnak alázatos igaz híve Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Akármint járjam, fussam én kegyes uram az vezért és az több nagy embereket is az örög úr ellen állatván dolgunkat előttek, az mennyiben illik és magamtúl szabad szólanom, de mind egy correspondentián lévén, csak mind egy biztatással és egy nyomban beszélnek az kajmekámmal, de azalatt micsoda praktikájok lehet, ők tudják, mivel szíveknek gondolatit nem tudhatjuk, azt látom ugyan, hogy ha módjok volna az megindításban, mástúl nem tartanának, bizony szívvel lélekkel megindítanak, így aziránt egy ideig igen nagy vigyázásban kívántatik Nagodnak lenni, kivályképpen az belsőkre, mert én úgy remélem, hogy nem sok idő múlva megmutatódik vagy egy felé, vagy másfelé. Ha az örög urat alá hoznák, nem kellene nekünk most egy elsőben több annál, azután is isten ő szent felsége gondunkat viseli és megint mást talám nagyobbbat gördit eleikben és ismét elfelejteti vélek. Ezek után kegyes uram ilyen dologról is tudósítom Nagodat, hogy egyáltaljába bizonyos dolog tatár hánnak császártúl való meghasonlása. Kantamérhoz is követit bocsátotta volt, arra kérvén intvén, hogy vele egyet értene és Krimíának egy darabját neki adnája s azt birná, vele mindenekben egyet értene és császáruk ellen rebellálna, mivel császáruk őket nem úgy, mint az előbbeli császárok szokták volt az tatár hánnak mind böcsületit s mind egyéb jó régi szokás szerint való tisztességét megadni, hanem úgy tartja őket, mint rabjait, noha ők második császároknak hivattatának az előbbeli császárok idejében; a minemű szokott ajándékok jött császártúl az tatár hámoknak azelőtt, azt sem adja meg. Azért értene egyet vele. Azonban mikor az tatár hán követei Kantamirnál volnának, az császártúl küldött kapucsi passa is odaérkezvén az kaftánynyal és karddal innen az portárul, eleiben kiküldvén Kantamir, bevítette őket, amazokat akkor félreállatván. Azomban ezek császár nevével salutatván és megadván neki az kaftánt és kardot, elvötte tőlek, annakutánna az tatár hán követit is előhivatja és minemű követiséggel jöttek volna, ezek előtt proponáltatta és olyan válaszszaal bocsátotta el az hán követit ezek előtt, hogy ő soha azt nem cselekeszi, nem is volt olyan dolog, nem is leszen, abban ő nem ártja magát, az leveleket ugyan azok előtt az kapucsi passának adta és az ide az portára császáruknek adta, azok mellett volt tatára is Kantamirnak, az melyet ma hozta az vezér, meg is kaftányoztatá az dívánban. Az gyermekit is Drinápolybúl tatár hán ellopatta az elmúlt napokban és elvitette, senki eszében nem vötte, hanem azután későn vöttek eszekben. Így lévén az dolog, ugyan ma az dívánban levelet íratván a vezér mind az két oláh vajdáknak és megparancsolván igen erősen nekik, hogy oly készen legyenek, hogy ha második parancsolat éri őket, mindjára a huá kívántatik, indulhassanak. Ez különben nincsen, Nagod az havaseli vaj-

dátúl is meg fogja érteni. Nagodnak is igen illik vigyázásban lenni, valami csalárdság ne legyen dolgokban, noha az igen bizonyos dolog, de mégis nem árt a vigyázás, tudom, az ország népe ha azt megérti, másra magyarázza, de attúl semmit sem kell tartani, mivel nemcsak onnan vagyon az hasonlóság, hanem másfelől is az maga népétől, az mint csak Nagodat informáltam eléggé. 25. hujus mensis újabban érkezvén Budárúl egy posta ide levelekkel, úgy értém valami homályoson, hogy arrúl írt volna a vezér császárunknak, hogy az bozzasági passának parancsolta volna meg ennekelötte, egy néhány nappal, hogy az alatta valókat felvegye és táborban szállítsa ő, hogy ha mely felé kívántatnék, mindjárt indulhatna. De az passa avval mentette magát, hogy fel nem akarnak ülni, semmi úton fel nem veheti őket, mivel azok között is hasonlóság volna. Nem tudom, úgy vagyon-e, nem-e, azt hiszem, Nagod megértheti onnan kiúl jobban is. Itt Laskai is az mint értem, ugyan malecontentus, még semmi válasza nincsen, csak elébb halasztják török módra. Zöldfikár ad volt jó választ neki, azt mondván, hogy az uradnak mind Bethlen Gábortúl s mind Katarinátúl s mind az gróftúl oly sok javai maradtanak, azért mégis az urad csak három, avagy 4 ezer arannyal akarja dolgát végben vinni, micsoda az, csak semminek tart az kajmekám két ezer aranyat, hármat, még többet is. Jobb volna, ha az urad Jenőt császárunknak ígérné s adná, úgy tudom, hogy hamar jó válaszdod lenne, nám szegény Bethlen Gábor is ide ígerte volt Lippával együtt, tudom én, hogyha Rákóci fejedelemtúl kívánná, hatalmas császárunk örömost ide ígérné, így kísértette meg Laskait. Azt hiszem máshunnan volt fundamentoma ez dolognak. Sahin aga, az ki mostan jancsár aga, még Nagy Pál ottbennlétekort, úgymint januáriusban költözött volt által az tengeren az jancsársággal Réván segítségére, de félútot elmenvén, az jancsárság nem akart tovább elmenni, hanem összebeszélvén és egyet értvén az ispa-hiákkal is meghasonlottak, nem akartak a hadra menni, az aga nem tudott mit velek tenni, hanem elfutott közülök, félvén, hogy megölik, a fővezérhez ment az Drutalan, most úgy hallom, Diar-bekérben vadnak, de semmi had nincsen velek, csak magok egy-néhány csorbacsiákkal az főrenden levőkkel vadnak, se ide nem mertenek vissza jutni se az ellenségre nem mehetnek, ide írtak császárunknak, hogy lássa, mit cselekedik, mert ők ki nem mennek közikben innen, hanem ha valami nagy summa pínzt küldene oda császárunk, talám avval lenyomhassák őket, alioquin nem tudják, mit cselekedjenek. Ugy hallom, hogy azok az rebellánsok ide akarnak haddal császár ellen jünni, hogy egy-néhány császár mellett való főrendeket kikérjenek és megöljenek, kivályképen az ifjú ziliktár passát, többet is, de még ezek az nagyobbakon is ne essék valami, bizony rút állapot kezde indultatni közöttök,

nem tudom, micsoda leszen az végi dolguknak. Datum 25. Maji anno 1636.

P. S. Kegmes uram ma 26. Maji érkezvén Nagod 7. hujus mensis Fejérváratt költ levele, melyből értém az követeknek eddig való késedelmeknek bizonyos okait, melyeket Nagod ugyan világosan specificál is, de ám legyen, az mint Nagoddal mások elhitetik és napról napra ennekutánna is el fogják hitetni, úgy veszem eszemben. Adja isten minden jó kimenetelit és végít ez dolognak, de bizony mondom kegmes uram, hogy nekem nem tesszik. Most is ezelőtt való két rendbeli leveleimből is Nagod eddig meg fogta érteni, én látom, mit akarnak ennyi késedelemmel, talám Nagod azt is gondolja, hogy én azért sollicitálom, urgeálom az követek hamarsággal való beküldéseket, hogy innen magam szabadulásomat hamarébb reménleném, bizony mondom kegmes uram, nem az magam hasznát, hanem az Nagod javára és az országnak megmaradását nézem benne. A míg azok bejűnek, el fog itt kelni az sülti, én vétkem ne legyen, mert én örömet tartóztatnám, tartóztatom is az ideig, hogy a porta semmit se végezzen se ne concludáljon, hitelt se adjon az öreg úr emberének, de immár abból is kifottam, eléggé hazuttam, ím jűnek s ám jűnek, de abban semmi sem telik derekason, nem is szólhatok ellene, mivel Nagod írt felőle, hogy derekas disputatiót ne indítsak, az követek bemenetelére halaszszak minden derekas dolgot. Im már több egy holnapjánál, miolta Laskai éjjel nappal futja-járja őket, noha még eddig semmi válasza nincsen, de bizony igen félek, hogy a még a követek bejűnek, végben viszi dolgát. Budárúl jűttön jűnek posták s ezek itt is semmit sem késleltetik, mindjářást visszakűldik, bocsátják őket. Tegnapelőtt is érkezék egy posta, holnap visszabocsátják. Levelekkel jű, avval is megyen vissza, soha bizony nem mehetek végére, mit akarjanak, de én semmi jóra nem reménlem ilyen gyakran való járásokat. Az vezér is bizonyára Nagodnak nem jóakarója, kit én még tavaly esztendőben is megírtam vala Nagodnak. Az temesvári passának jött levele ide az kihájához, ma valék nála az dívánból jűttemben, az is mondá, hogy nagy haraggal írt rejá az budai vezér, miért tart Nagoddal olyan jó szomszedságot és barátságot, más dolgokra is intette volna, de amaz is megfelelt neki levele által emberűl. Onnan az végekből is Nagodnak nem jóakarói hamis híreket forralván, hogy ismég valami egri törököket, kik Gyulára jöttek volna lovaknak vételére mintegy tizenhat lóval Túr nejő falu határán oda Szolnakon feljűl valami csavargók mind levágták őket, csak egy szaladott volna el. Azoknak is veszedelmeket ha igaz az Nagod birodalmabeliekre mindjářást én az felső pártiakra mutattam őket, magok is vélekedésben vadnak felőle. Ez országi görögök egynehanyan ide bejűvén, kik fejér-

váriak s ki közülök szászsebesi, az fejeváriaknak neveket nem tudom, nem is láttam, de szolgálaim beszéllettek velek. A szászsebesit én magam is láttam minap az dívánbúl jöttemben, Nikának híják, igen tehetetlen, hamis ember, felesége, gyermeki vagyon. Ott azt hirdették Nagod felől, hogy kitül tizezer tallért, kitül 15 ezer tallért vétetett el, némelyeket koldússágra hagyott Nagod. Ilyen és több sok illetlen dolgokkal gyalázták Nagodat itt az portán, az egész várast betölték vele. Azért kegmés uram, én tudom, hogy nem igaz panaszok, hanem az mivel annonatum tartoznak az egész görögség Nagodnak, azt ha felvetette volna Nagod köztök, de ha valahogy kimenne az a Nika és megkaphatnók, mindjárást fel kellene köttetni, mert régen megérdemelte volna, hivatom szállásomra kétszer is, hogy beszélgessek vele, de soha oda nem vehettem. Ugy hallom, hogy avagy Bethlen István mellé, avagy Mojzesék mellé akarná magát kötni. Ezekután, hogy gyakrabban Nagodat nem tudósíthatom az ittben levő állapotokról, oka nem egyéb, hanem nem kaphatok embert, mostan is ez mostani leveletem is 4 napja leszen holnap, hogy írtam, de nem küldhettem előbb el, mivel másoktól kell várnom, most kívántatnék Nagodnak egyik postája a másikat itt érni, ne várnák csak másokkal. Nagod igen-igen jó vigyázásban legyen mindenfelé, kivályképen Budára.

Küldém: Serenissimo principi dno dno Georgio Rakoci stb. stb.

Rákóczy kezével: 12 Juni Gáltó reggel 10 órakor havasali vajda postája.

40. 1636. máj. 18.

Georgius Rakoci stb.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram.

Tegnap reggel Balog László hívünket expedíálván, magunk is mentünk vala ki az mezőre lovaink látogatására, az hol sátort is vonatván, ebédet itt kinn öttünk. Onnét bejövén, estve nyolcz órakor tájban érkezének onnét felül levelekkel, kikből s szinte Bécsből is bizonyosan értjük, az ifjú király az innepek előtt indúlt minden bizonyyal maga személye szerint az hadakban és hogy császár ő felge is ha ez holnapban nem is, de minden okvetetlen ez jövő holnapban megindulna az ratisbonai imperialis gyűlésben, a hova mind az pápának, francziai és spanyol királyoknak s egyebeknek is, a kik az imperiumbeli hadakozásban interessatusok voltak, mind a két részről teljes hatalommal expedíálendő követek gyülekezvén, azon volnának minden igyekezettel, hogy az eddig való hadakozásnak véget vetvén, egyáltalában megbékéljenek. Melyről akaránk Kegdet tudósítanunk. Eidem

in reliquo gratiose propensi manemus. Datum Albae Juliae die 18. Maji anno 1636.

G. Rakocy m. p.

Rákóczy kezével: Markó is megérkezők ma reggel 8 órakor, sokat Kegdnek nem írunk, hanem abban Kegd bizonyos legyen, az követek valakik lesznek, de 2. vel 4. Junii beindulnak. Az rubinok jók, nem drágák. Az mely száz tallért Balog László uramtól beküldtünk, Kegd azon is vegyen ilyeneket s küldje el az követtől . . . Maji reggel 8 órakor.

Külszim: Generoso Balthasari Sebessi de Sárd continuo in fulgoda porta ottomanica oratori nostro etc. fideli nobis dilecto.

41. 1636. junius 2.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram. Balog László uram 28. Maji délután 2 órakor tájban beérkezvén, az Nagod levelét elvöttem, melyből értvén, hogy Nagod egészségben, békességben vagy on országával együtt, igen örvendetesen hallom, kívánom az úristennek minden időbeli kegmes atyai gondviselése mindvégig maradjon Nagodon és mindenkor örvendetes híreket hallhassak Nagtok felől. Ezek után kegmes uram Balog László uram másod nap felmenvén, az vezérrel szemben lőtt, az Nagod levelét megadta, melyet Zöldfikárnak adott megfordításra, de az törökül írott levelet ugyanakkor mindjárt megölvastatta. Megértvén az követeknek késedelmeknek is bizonyos okait, noha én is annakelőtte két avagy három úttal is arrúl az dologról tractáltam volt vele, abból kegmes uram itt semmi nehézség nem volt Nagodra, de úgy lőtt volna azért jobb, hasznosb is, ha idejében bejöhettek volna ő kegmek. Mindazonáltal talám még jókor leszen, ilyen jó alkalmatosság soha Nagod idejében nem volt, az mint most vagy on, csak legyenek emberek az követek, úgy reménlem, hogy jó válaszsza is mehetnek ki Nagodhoz; ha mostan egy állandóságot nem vehetnek a portától, soha annakutánna is ne várjuk. Ez elmúlt szombaton, úgymint ultima Maji újabban felmenvén az divánban Balog László urammal egész tizenkét órákorig várakozván az passa válasza levél irattatása után, azomban az császár hivatván igen sietve az kajmekámot, oda mene egykor, mintegy óra mulva megjöve császárunktól, hát igen rút halován színű az ábrázatja, ugyan elholt, hát akkor császárunk azért hivatta volt, hogy akkor érkezvén egy levél császárunkhoz, melyben arrúl tudósították, hogy tatár hám Kefe neű várást az Fekete-tenger mellett, az ki Tatárszágnak nem különben mintegy portussa, avagy metropolissa lévén, megvötte és az ott való passát, muftit és fő emingekeket

több egynehány számos emberekkel, tisztviselőkkel megöletett, fejeket vétette, úgy hallom, hogy közel husz avagy 25 embereket öletett volna meg és maga számára holdoltatta az várást, az mely bizonyos dolog. Ezen búsult volt az vezér igen meg mind császárunkkal együtt. Mi is megértvén az dolgot ott fenn ugyanakkor, mindjárást alájövének szállásunkra, ebéd felett lévén érkezék mindjárást utánunk egy csausz, kit az vezér küldött utánunk és igen sietve felhivatván bennünket behívata, azt sem várta meg, hogy Zöldfikár is felérkezzék, hanem a szolgálom volt tolmácsunk. Az Nagodnak írott levelet kezében vévén, megadá ilyen válaszszal, szókkal, hogy mondja meg Balog László uram Nagodnak, hogy immár egynehány rendbeli levelei mind htls császárunknak s mind nekünk ment Nagodhoz, semmit Nagod ne tartson, ne kételkedjék, nyugodjék meg benne, hogy valamint azelőtt küldött leveleiben htls császárunk kegmességét mutatta s ígírte mostan is azon kegmessége leszen Nagodon htls császárunknak s nekünk is tartsa ahoz magát, mert bizony ha tíz vagy 20 ember kifut is Erdélyből s mind ide htls császár köntöséhez ragaszkodnak is, de Nagodat az országot meg nem búsítja, meg nem háborítja érettek, hanem rövid napon avagy Zahisban, avagy Rodoszbán hozák alá az öreg urat, üljön ott, ilyen válaszszal bocsátá el Balog László uramot: jól lehet kegmes uram immár ösmerjük az kajmekánt, tudjuk, hogy igen verbis nem factis lőtt sokszori szép szava, de az mostani állapot, és üdő mit hozott magával, ahoz képest talám ugyan hitelt kell szavának adnunk, nem sokára meg fog válni, praestálja-e avagy nem. Az öreg úrnak ismét érkezett egy Török Miklós neű szolgálja 29. Maji Budáról levelekkel, melyeket Zöldfikárnak adtak az megfordításra, nem tudhatom bizonyosan Nagodnak írnom, de úgy hallám ugyan egy budai Huszain neű csausztúl, az ki az német postával jött volt be ennekelötte egy holnappal, azólta mind itt vagyon az budai passa házánál vagyon ő is szálláson Laskaival és evvel az Török Miklóssal Bikir agával éjjel nappal együtt eszik iszik velek. Ez beszéllé nekem igen nagy titkon és nagy hütére, hogy mostan a mint ő értette tőlek, a pasának ötezer aranyrúl tött mostani leveleiben ígíretet az öreg úr, csak fussa dolgát az császárunknál az silikter passának is 2 ezer aranyat ígirt volna, de mostan nem küldötte meg, azelőtt is az mint ez mondja, csak ígíretet tött volt az öreg úr, de in paratis nem küldött volt aranyakat, hanem tallért és egyéb kupákat. Válasza vagyon Laskainak, de maga sem tudja, micsoda válasz lehet, úgy hallom, igaz is, hogy vötte eszében, hogy vékony válasza vagyon és igen malecontentus vele. Immár el is akart volna indulni, de hogy az másik beérkezett, úgy tartozott meg; mostan újobban futják dolgokat, de úgy reménlem, nem fognak itt késni, két avagy három nap mulva kiindul-

nak. Az bizonyos dolog, hogy igen serio sollicitálták a dolgot, hogy hadat adjanak az öreg úr mellé és az budai vezérnek is parancsoljon htls császáruk hogy hadakat bocsásson vélle Erdélyre, de ez nem leszen, mivel mostan meg nem merik indítani, sőt megparancsolta htls császáruk igen serio az budai vezérnek, hogy semmit se Erdély ellen, se az német pártra ne indítson, semmi zűrzavart ne szerezzen, semmire okot ne adjon, hanem vesztég üljön, igen vigyázásban legyen mindenfelé, kímjei is legyenek, mind német pártra oda fel s mind Erdélyben, mert bizony ha mit indít, meghal érette. Ezen igen megindult, búsult a porta, hogy német császár a fiának adta a császárságot és letötte, mintegy megváltoztásképen tartják itt azt és gondolják, hogy az két császár között való békességet mostan az ifjú császár felbonthatja, mivel az atyjával volt kötések, nem ezzel. Másik oka ez is, hogy ide nagy híre vagyon, hogy megbékéllettek volna oda fel a keresztínek, a budai vezért mondják, hogy olyant is írt volna ide a portára, ezt ugyan Zöldfikártúl hallottam, az mely okokra nézve császáruk megparancsolta az budai vezérnek, hogy mindenfelől az hadakat együtse ezekkel és legyen igen nagy vigyázásban minden felé, főképen oda fel az német pártra, mivel immár is megindultak az csaták, pesti marhákat is elhajtottak az magyarok. Ezek így lévén kegmes uram és itt a portán ilyenképen értvén ugyan belső emberektől, de Nagod azért ugyan vigyázásban és jó készülletben, ki tudja, minemű csalárdság lehet dolgokban, noha bizonyoson elhiheti Nagod, hogy semmi módjok nincsen mostan semmiben; de ezt is elhiheti Nagod, hogy onnan belől sollicitálják igen az örög urat, hogy most az idei; más az, hogy imez két Oláhországoknak is meg vagyon parancsolva, hogy készen legyenek arra nézve, hogy minden felől országunk határi széliben hadak legyenek fenn, Nagodnak is talám nem árt idejin provideálni és megparancsolni az ország népének, hogy készen legyenek és ha mikor az szükség kívánja, felülhessenek, kit az úristen szent fiájért eltávoztasson, úgy is reménlem, hogy nem fog kívántatni. Az örög úr ilyen nagy lelke ellen való dolgot is cselekedett kegmes uram, hogy az hollandusnak Laskaitúl egynihány pecsét alatt küldött, hogy itt az portán a huá és kiknek kívántatik az vezérek közül és ha a szükség fogja kívánni, császárnak is, kajmekámnak is irasson titkon levelet az örög neve alatt, mivel subscriptiója és maga pecségi vagyon rajta. Mikor penig élni akar vele, tehát mondják azt, hogy Budárúl mostan érkeztek. Az bizonyos dolog, hogy ilyen hitetlenséget cselekeszik az a vén hollandus, de rejá megyek bizony mind szemére hányom és megmondom neki, hogy a vezérnek is értésére adom az dolgot, meglátom, mivel fogja magát menteni, eddég is ha előbb tudtam volna az dolgot, gondom lött volna rejá. Az mi az

öreg úr jószágának restituálását illeti kegyes uram, itt bizony semmi jó emlékezet nincsen róla, Nagod tartsa az ország törvényéhez abbúl magát és ha lehet, Husztban is praesidiumot küldjön, mert Nagodnak az egyik és nagyobbik erőssége fejedelemségében való megmaradásra, más az, hogy mostan igen jó módja vagyon Nagodnak benne, egy füst alatt vigye végben; a budai vezér, hanem szünnék fenyegető írásával, Nagod írja meg neki, hogy ím htls császárunktól a portátúl jó válaszungk levén, te peniglen porta hire nélkül fenyegetődöl, írogatsz reánk, bizonyos légy benne, hogy a portára beküldjük leveledet htls császárunknak, tudom én, hogy alább fog hagyni a dologban, semmit se várjon Nagod tőle. Az öreg úr mostan Török Miklóstúl palatinus levelét is küldötte be ide a portára, melyet palatinus az öreg úrnak írt volt annak előtte. Az levélnek tenora az, hogy most lásson dolgához, az öreg úr ne gondolkodjék azon, hogy az német pártról Nagodnak nem több, de csak egy embere is se fizetésért, se egyébképen felüljön, se az török birodalomban kárt tegyen, hanem dolgához láthat bizvást; ez dolgot az német agens az római császárnak is értésére ad, most menvén fel postája innen, Nagod mellett is igaz hűséggel ír, minden kétség nélkül elhigyje Nagod. Itt való állapotok, hírek felől nem írok mostan Nagodnak, mivel annakelőtte való levelemben bőségesen írtam, móst is ujjabbak nincsenek, Balog László uram minden dolgokat, hireket referálhat Nagodnak. Az lengyel követ még itt vagyon, audien-ciája császárunktól még nem volt. Mindezek után az úristen stb. stb. Datum Konstantinápoly die 2. Junii anno 1636.

Nagodnak

alázatos igaz híve
Sebessi Boldizsár m. p.

Küldözím: Serenissimo principi dno dno Georgio Rakoci stb. stb.

Ruhóczy kezével: 12. Junii estve 9 órakor 1636. A. J. Balog

László uram.

42. 1636. j u n. 3.

Az úristen ő felge minden stb.

20. die Maji írt Kegd levelét nekünk az havaseli vajda ultima ejusdem mensis reggel 9 órakor küldé meg. Az mely híreket Kegd az kajmekám ő naga parancsolatjából értésünkre adott az mi mostani állapotunkra nézve bizony kedves hírrel értetett Kegd, adná is az úristen, ne történnék változás benne (noha igazsággal híjjuk az úristent bizonságul, inkább akarnánk, magát a jó úr megismerné s azt a tanácsot, a kit szegény urunk ideiben másoknak, sőt ugyan az szegény urunknak is adott, most maga javára fordítván, tanálna abban módot, annyi sok lelket ne vesz-tene el s magának is lenne hazájában visszajövele az mi be-

csületünknek s fejedelmi hivatalunknak sérelme nélkül nemzete között), de mi ezt effectuáltatni mindaddig sem hissük, valámig végben nem megyen s inkább csalárdságnak, mintsem valóság-nak avagy sinceritásnak ismerjük. Székely Moyses kisebb rend-beli ember lévén, mennyit sollicitáltuk s könyörgöttünk országúl, hogy elküldjék s igérték ugyan, de ha tekéntettük, semmié lőtt s elmúlt, sőt ennek az ígretnek beteljesítését mi úgy hihetnénk el, ha Székel Moiest, ki az portán vagyon, előljáróban küldték volna, avagy most is elküldenék. Erről való gondolkodásunkat nekünk az is önti elménkben, hogy mi most az vezért s kivált-képpen császárt, csak azon kértük, várják el az követeknek bemenetelit s addig semmi hitele ne legyen az Bethlen István vádlásának. Huszár Pétertől is az mely levelet írt császár s mind pedig az kajmekám, abból is nemhogy ilyen szándékjokat vehet-tük volna eszünkben, de inkább ellenünk valót és oltalmát ígerte császár neki, az mint Kegdnek paráját meg is küldtük vala az havaseli vajda által, de Kegd semmit sem íra, adták-e meg, nem-e, hanem ím most is megküldtük mind akkor írt levelünk parájával együtt; most hogy magától mondotta ezt ki az kajmekám, hogy el vagyon nálok végezve, három dologra magyaráz-zuk; avagy nagy jó akarat kényszeríti őket, vagy magok közt való rosz állapotjuk, avagy igen-igen nagy csalárdság fekszik alatta. Mert im 26. die Maji fogták meg Szoboszlón Bethlen István-nak egy Thordai Nagy István nevű szolgáját, kit Budáról sok leve-lekkel expediált volt Ecsedben s Husztban s az mint jóakaróink értésünkre adják, a kik ugyan olvasták s látták az leveleket, azzal biztatja az husztiakat, hogy megparancsolta az nagy heltartó (értvén császárt rajta) mind az budai vezérnek s mind az bosznai passának, mihentest árpa kalongya leszen, mindjárt induljanak vele hadakkal ellenünk. Az budai vezér is a mint magát hozzánk kezdette viselni, egyebet gonosz akaratjánál nem ismerhetünk, két levelünkre sem teszen választ, hanem az kihája által s úgy sem nekünk, hanem tisztviselőinknek. Császár is ha ugyan kitanál jönni Drinápolyban s Bethlen Istvánt is el nem viszik s ha elvi-szik is Budáról, Temesváratt vagy Ladorfejérváratt akasztják meg, az hadakat is császár felülteti, mit gondolhatunk egyebet csalárdságnál. Im szállongózza tatárokat is kezdetek Buda felé vinni, Kantamirnak is parancsolják, hogy készen legyen, sőt a mint hozzák, immár ide be is jött volna Kantamér s csak két vagy három mélyföldön volna Jászvásártól. Ezeknek circumstan-tiái mire hajlandottak, akárki megítélheti. Az kajmekám előtt való szavai Kegdnek egyébaránt mind jól voltak, csak az adó-nak ily idein való beküldésével Kegd magát ne ajánlotta volna olyan cathegorice, mert noha annak kevés hea vagyon, de két igen nagy okot kell benne considerálni, egyik, hogy másszor is

megkívánják s felköltlenék, másikat, elvévén az adót, talám még csak azt sem impetrálhatnánk tőlök, a mit azelőtt s ha mi gonosz szándékjok ellenünk, alattomban volna, kezekben lévén az adó is, annál hamarébb kiöntenék ellenünk és az időt, kit meg akarnánk nyerni annak beküldésének halasztásával, magunk vesztenénk el szántszándékkal. Azt Kegd szépen megmondhatta volna, elhitte kétség nélkül, ha Bethlen Istvánt ígíretek szerint ő naga oda küldi, az adó is annak ideiben megyen be portára, ezzel esztent is adott volna Kegd az oldalában praestálására ígíretinek, mind pedig hamarébb való végbenvitelire s beteljesítésére szavának. Nekünk azért az tetszik, Kegd tanáljon módot benne, legyen szemben az kajmekámmal, kinek im micsodás levelet íratunk az secretariussal, in paribus Kegdnek megküldöttük, abban módunk nem volt, hogy csak magunkban tartsuk, mert nemo sibi satis; mindazáltal igazsággal írjuk Kegdnek, Kassai István uramon és a secretariuson kívül senki nem érti s jelentse meg, hogy Kegd nekünk parancsolatja szerint értésünkre adta volt szavait és megírta, hogy ő naga htls császáruk kegmességéből Bethlen Istvánt Budáról aláviteti, kit igen nagy kedvesen vöttünk ő nagától, hogy ilyen nagy gondviseléssel vagy on reánk, melyért nem is akarunk feledékenyek lenni s noha mi az ő naga ígíretiben kételkedünk s úgy is hisszük, hogy ő naga alá fogja vitetni, de ha annak változása lenne, egyáltalában mind nekünk országunknak nagy bódulására s gondolkodásunkra is lenne, annál inkább, ha htls császáruk is kijönne, s az hadak is felülnének, holott Bethlen Istvánnak levelit fogták el, abban nyilván írja, ő htllssága már parancsolt budai, bosznai passáknak, mihentest árpa kalongya leszen, melléje felüljenek s reánk jőjjenek. Mely levél írása már mindennél nyilván kezd lenni, mivel német császár birodalmában fogták el, bölcsen gondolkodják ő naga, ez dolognak változása ha történik, mit fogna szerzeni. Huszár Pétertől küldött htls császáruk levele is nem tudom, mint volt írva, de az is mind az uram elméjét s mind az országét igen megszorította. Most ha ez is fog történni, hogy az Bethlen István aláhozása és odaküldése is elmúlnék, htls császáruk is kimegyen, az hadak is felülnek, Nagod megbocsássa, semmi jót belőle nem várok. Mert noha abban bizonyos vagyok, hogy az én uram országommal együtt htls császárukknak igaz híve s abban is akarnak megmaradni, kiért csak szabadságoknak megtartását htls császáruk athnaméja szerint kívánják; de ha Bethlen István fegyvert kezd zergetni, félek igen, oly tűz ne lobbanjon belőle, kiből csak isten tudhatja, minemű állapatra változzék ez mostani szép békességes országa innét által is ő htllsságának. Tudom nyilván, az uramnak s országomnak ottan sok híreket kezdnek fülökben ejteni, htls császáruk neheztelésével fenye-

getni, mit mondjak nagos uram, az mely tűzre fát nem kezdnek rakni, megszokott égésében s melegségében lankadni. Én is pedig az uramnak írt szömban ha meg kezdenék fogatkozni, együld azt gondolná, csak magamtól írtam s ezután kisebbet sem mernék megírni, Nagod megbocsásson. Több efféle szép ratiókkal Kegd igen értelmesen adná megérteni az vezérnek. Az adónak mostan való beküldéséről Kegd csak ne is emlékezzék, ha okot adnának is reá, csak úgy resolválja magát, elhitte bizonynyal, ha Bethlen Istvánt aláviszik, annál hamarébb bemegyén az adó. Mi elhittük, az budai vezér azon fog lenni, ezt elbontsa s Budán tartsák, hogy annál inkább vonhasson rajta s talám azzal is kezdi tartóztatni, hogy az országból még hozzája követek mennek, de Kegd azon legyen, erre ne várákózzanak, kiváltképpen ha azt eszében veheti, hogy ha jönne is Behtlen István, de ki nem bocsátják. Summa: Kegdnek azon kell lenni minden tehetségével, az mint az kajmekám megírte, azt végben is vigye. Az ország gyűlése három nap alatt végben megyen, noha már az nagyján által is mentek, az követek is megindulnak, kiket hogy megváltoztassunk nagy gyalázatjok nélkül, abban módot nem látunk. Hiszem ott leszen Kegd s instructiójokban leszen, Kegddel mindent közöljenek és valakikkel szemben lesznek, jelen legyen Kegd is. Mi vigyázatban jóban vagyunk s kész állapattal is. Igen akar-nánk, ha Kegd bárcsak két öreg betűvel megírná, kiket érthetett Kegd, hogy innét irogatnának Bethlen Istvánnak, viselhetnénk arra is jobb s illendőbb gondot. KglDET már tovább ott nem tartjuk, hanem általánfogva in mense Nov. kihozzatjuk, addig már Kegd legyen csendességben s feleljen úgy meg hívataljának, mint eddig s noha Kegdnek eddig megíránk mindeneket, mire kelljen figyelmezni és szorgalmatos gondot viselni ez állapotban, de még is pro abundantiori cautela ez punctumokat inculcálni: 1. arra vigyázzon Kegd igen, ha az Bethlen István felől való végezések s tanácsok, melyet már nekünk az vezér szavával értésünkre adott, változik-e, avagy ugyan tökéletesen in effectum akarják vinni. 2. Ha eszében venné Kegd, hogy azt lágyabban hagyják, avagy ellenkező deliberatiójok, avagy bárcsak valami időhalogatás történnék is benne, meg kell Kegdnek mondani az vezérnek, hogy ezt az én uram s az ország nem különben tartják, mintha már az fegyver rajtok volna, mivel én ezt az uramnak az Nagod parancsolatjából úgy írtam meg, mint megváltozhatatlan dolgot. 3. Mi úgy gondolkodunk, az Bethlen István felől való rendeléseket az kajmekámmal az úristeu mondatta ki, a mely avagy jó akaratjoknak tökéletessége, avagy pedig ellenünk való titkos és igen ártalmas csalárdságoknak próbaköve legyen. Azért Kegd úgy vigyázzon minden állapotjokra, ennek végére menjen éjjel nappal, viszik-e, nem-e Bethlen

Istvánt alá Budáról és minket is éjjel nappal tudósítson felőle, mert ha nem viszik, egyáltalában csalárdság volt, vagyon és akar lenni dolgokban. Az követek minden bizonnyal, ezten nap megindúlnak, késeket is visznek legalább 40 párt igen igen szépeket, abból Kegtek valahova kívántatik, kedveskedhetik. Az lengyel király követének is ezután mint leszen ott állapotja, Kegd el ne mulassa értésünkre adni. Az mely levelek pariaját most Kegdnek beküldtük, tudósítson, ha ezelőtt meg küldte volt-e Kegdnek az havaseli vajda. Legyen az úristen szent neve áldott, mi most is békével s tűrhető állapattal vagyunk. Kegd Markót ott ne késleltesse, bocsássa hamar ki, hadd érthessünk az oda való állapotokról. Adja isten, minden jót hallhassunk Kegd felől. Datum Albae Juliae 3. die Junii 1636.

*Hátlapján Rákóczy kezével: Anno 1636. 3. die Junii, responso-
rium ad litteras Balthasari Sebessi 20. Maji emanatas Constantinopoli de
processione caimecami ad ducendum Stephanum Bethlen in loco deti-
nendo et nonnullis propriis.*

(Rákóczy javította minuta.)

43. 1636. j u n. 15.

P. S. Ma úgymint 15. Junii, vasárnap 12. órakor tájban érkezék Hatvani uram is be a Nagod levelét megadván, értém, mit írjon Nagod, mind ma s mind tegnap szemben levén a passával, olyat proponáltattam eleiben Zöldfikár által mindenekről, valamint Nagod megírta nekem küldött levelében bőségesen eleiben számlálván minden dolgokat, de egyáltalában nagy esküvéssel fogadja az elébbeli ígéretit praestálni az öreg úr aláhozatásából, azt mondván, hogy valahuá akarja Nagod, hogy vigyék, odaviteti, de ő hozzá nem illik az, hogy ő öszöljön bennünket, ha Nagod követi által semmit sem sollicitál, sőt annyi üdötül fogva is ide be nem küdi követit. Ha Nagod kételkednék ebben az dologban, tehát Budára küldje Nagod bizonyos emberét, az ki jűjön alá Bethlen Istvánnal és lássa, hova viszik és tesszik, úgy megnyughatik Nagod benne. Azt is monda oztán, hogy az Bethlen István Ecsedben, Husztban küldött levelei felől szólék, hogy mivel biztatta azokat, arra azt monda, hogy ő talám csak azért biztathatta az várbelieket, hogy inkább a hűséget megtartsák hozzája, de elhigye az urad, hogy valamint már egynehányszor levelében, kibem megírtuk, most is utulszor Balog László által is, azt semmi úton meg nem változtatjuk, bizvást megírhatod az uradnak, mi is választ íratunk ez nekünk küldött levelére. Én kegmes uram bizony látva hiszem, hogy praestálja, mindazonáltal megválnék az már csak hamar, ha a követek bejűnnének, mert én úgy veszem eszemben szavajárásából, hogy az

adom is kellene neki és csak azt fogná várni, nem kellett volna csak eddig is az követeknek annyit késni az bejüvetellel, noha Nagod rációit írja, de viszontag más nagyobb rációkkal állatnám ím azokat. Most ebben hagyom írásomat, mert bizony kidőlek belőle. Markótól és Hatvani uramtól ujjobban tudósítom Nagodat mindenekről.

Kglmes uram, úgy hallom, Nagod igen publice beszéli az asztal felett és egyebütt is az embereknek, micsoda állapotjok vagyon mostan az törököknek s mennyinemű várát vötte el a kazul, bizony én nem látok a félét, Nagod kegmesen megbocssássa, engemet Nagod itt megölethet igen könnyen az minemő állapotak mostan itt forognak, mert egyáltalában nem nyugszik meg az lelkem azon, hogy Nagodnak mind igaz hívei volnának, az kik mellette vadnak s az Hatvani uram hozta levelet törökül megfordítottam, mivel sok beszéddel menne végben, nem fogja meghallgatni, mivel sok búsulási vadnak, hanem úgy adom be, szóval is szólok mellette, holnap azután eljárók benne, micsoda választ teszen rejá, azt hiszem az Nagodnak szóló leveléből ki fog tetszeni, én is megírom Nagodnak éjjel nappal értésére adván késedelem nélkül. Ezt is jelentem, hogy itt tegnap hadra kiáltatta császár az népet, ki azt mondja a kazulra, ki egyet, ki mást mond, Nagod vigyázásban legyen.

(Sebessi írása.)

44. 1636. j u n. 17.

Életemig való alázas stb.

Kegmes uram. Az Nagod Hatvani uramtól beküldött levele continentiája szerint eléggé fáradoztam benne, mind pedig azelőtt Markó bejüvetelekort 13. 14. 15. 16. hujus mensis Abazával eleget beszélgetvén és eleiben proponálván minden dolgokat, az mint isten tudnom adta és Nagod is megparancsolta, de valamint az vajda kalarásitúl Nagodnak küldött leveleimből Nagod meg fogja érteni, az még Markó is az levelemet megviszi Nagodnak. Azokat beszéli és fogadja hűtíre, istenire, hogy meg nem változtatja az öreg úr aláhozatását, valahová akarja, avagy kívánja Nagod, hogy vitesse, csakhogy az mint én, az én vékony ítéletemnek tetszik, úgy veszem eszemben, noha szívében nem vagyok, hogy az követek bejüvetelire halaszt nem egyébert, hanem jól gondolja, hogy azt fogják kívánni egyiket, hogy avagy visszabocssássa htls császárunk az öreg urat, Székely Moisést, avagy ha azt nem cselekeszi, tehát vitesse el őket valamely erős várban és tartassanak erős fogságban. Ezek közül tudom, hogy egyikére rejá talám nem akarnának ők menni, de azt megcselekeszik az követek törekedésére, hogy már hiában ide való fáradságok ne lenne és az nekik küldött ajándékot is

magoktól el ne vetnék, hogy elküldik, csak azt fogják várni, mivel ők is gondolhatják azt, hogy ha a követek bejövetelek előtt aláhozatnák az öreg urat, mit tudnának az követek kérésire, törekedésére cselekedni és mivel kedveskedhetnének nekik. Én úgy gondolkodom felőle, de minemű stratagéma lehetne ezalatt, csak isten tudhatja azt meg, más bizony nem, mivel ez az vin ember igen megtartja az titkot magában, nem úgy, mint azelőtt való passák vezérek idejében volt közöttük az állapot; bizonyára én is mindenképen váltig vagyok is rajta, hogy minden titkoknak végére mehetnénk, de bizony az derekas titkos dolgoknak végére nem mehetni hamarsággal, de egy üdő múltán ugyan megtudjuk. Azért is megértjük, ha nem mindeneket is, egy részét. Ha az eb Zöldfíkár igaz volna, mindeneket értésemre adhatna, bár ugyan a más részre is faveálna és bár elvonná ajándékokat, de ha akarná, nekem is megjelentethné, ha nem mindeneket is, de akár csak valami részt benne, de soha csak egy szót is belőle ki nem vehetek; adományommal is írja Nagod, hogy érette legyek, úgy is egynehányszor már megpróbáltam, de azoktól is semmi derekas dolgot nem érthetek, mivel semmit sem tarthatnak meg ők is, hanem az öreg úr szolgálai szavából az mit kaphatnék. De mind-ezeknek summája kegmes uram csak az, kegmes uram, hogy egyáltalában deliberatum az portától, hogy Nagodat erdélyi fejedelemségében ne szenvedjék. Bizonyára elhigye Nagod azt, hogyha módjok s idejek lött volna és mostan is lehetne, csak végben vinnék szándékjokat, de az úristen még ekkéig mindenkoron meggátolta őket. Mostan is bizonynyal írhatom Nagodnak, hogy semmi módjok nem volna benne, csakhogy az Nagod gonosz akarói ne futnák, ne sollicitálnak és avval ne hitetnék el a portát, hogy senki ellene fegyvert nem fog az ország népe közül és mihentest Nagod ellen megindulnak, mindjárást Nagod kimegyen előttök. Az császár pártjáról is semmit sem kell tartani, mivel palatinussal elvégezte az örög úr, mondom, hogy ha ilyen szókkal és hamissággal el nem hitetnék a portát, ezek bizony másfelé tartanak inkább a ló száját, mert igen rút szél fújja őket hátúl. Nagod az kajmekám leveléből is alkalmasint eszében veheti, igaz le-szen-e mondása, avagy nem. Ha a követek hamar bejünnének, rövid üdön megmutatódnék minden dolgok és Nagod is tudhatná magát mihez tartani, mert így ilyen rettenetes sokképen tött válaszokhoz nem tudja, mihez tartsa magát, mert semmi állandóságot nem ismernek benne. Az öreg úr szolgálai itt vadnak, meg az Bekir aga is itt vagyon, jövő csütörtökön fog megindulni az budai passa kihája is. Murát aga itt benn vagyon, úgy hallom, jó, tegnap is jött Budáról egy török, leveleket hozott az siliktár passának, az kajmekámnak is, de mind török módra, atkiczban voltak csinálva; úgy hallám fülhegygyel, hogy az örög úrnak is voltak levelei, ugyan

török módra becsínálva, talám jobban végére mehetek, Hatvani által tudósítom Nagodat jövőben mindenekről. Bizonyoson írhatom, hogy hadra nagy készülettel vagyom az örög gazda, Barján pasa leszen fővezér. Az fővezér itilem hogy avagy meg fogott halni, avagy mazullá teszük, mert elküldtenek oda, hogy a pallost elhozzák tőle, hadra is megkiáltottak immár mindenfelé; a hír sok, ki azt mondja, hogy a kazulra, ki azt mondja, hogy az lengyelre megyen, de én nem hiszem, nem is látom semmi módját, hogy az lengyelre menne, hanem a kazulra megyen, ha megbékélhetik az népével, Barján pasát akarja által küldeni hozzájok, hogy adományával, ígíretivel megegyesséhetné őket, azután császár is személye szerint megindulna. Mindezeket az isten, az üdö megmutatja immár nemsokára, indul-e valamely felé avagy nem. Rubintokat vöttem egynehányat, többet is veszek és kiküldöm Hatvanitúl Nagodnak. Mindezek után az úristen stb. Datum Constantinápoly die 17. Junii, anno 1636.

Nagodnak

alázatos híve
Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Az tatár hán fiait az Fekete-tengeren az nagy . . . fortuna találván, soha el nem vihették őket, hanem a szárazra ki kellett szállaniok és hírével lévén Kinán passának utánok küldött és elfogták őket, be is küldötte ide császárunknak, itt vadnak. Minap az mely 35. sajkával kijött kozákok felől írtam vala Nagodnak, igen nagy kárt töttek az Fekete-tengere két felén, városakat vertek fel és nagy nyereséggel visszamendegéltek. Apró rubintokat kegmes uram vöttem 4—4, kiket öt—öt talléron, kiket hatodfél talléron. Smaragdot 7 vöttem három-három talléron, még vagyom ötven tallér nállam, azon is veszek, az mit vehetek, Hatvanitúl egyszersmind megküldöm Nagodnak. Én kegmes uram bizony azt akarnám, hogy Nagod bizonyos emberét küldené azoknak megvételére, az ki ismerne hozzá és hasznosban tudhatna vásárlani, mivel én nem ismerek semmit hozzá, attúl félek, hogy Nagodnak kedve szerint valók nem lesznek és csak így haragjában esem Nagodnak, avagy dorgálni fogja Nagod. Bizony kegmes uram, maguk is csudálkoznak az zsidók rajta, hogy mostan így elszűkült és ilyen nagy ára vagyom, mivel csak Nagy Pál uramék ittbenlétekor negyedfél talléron, legfeljebb 4 megvehették. Örög rubintokat csak egyet is nem találhatánk mostan, de egy zsidó bízata, hogy két avagy három hét alatt szerez vagy százig valót, de bizony kegmes uram sok pénz kell arra, mert az mint próbálgattam, hogy mint adna olyan egy rubintot, mint az beküldött forma rubint, azt mondá, hogy ihon egy gyűrűmben ki vagyom, ilyent száz tallér alúl nem adnék. Igaz, hogy nagyobb vala az öregbik forma rubintnál, de igen

igen szép tiszta orientalis rubint vala, látta Hatvani uram is és hallotta, mit beszéllett az zsidó, ahoképest Nagod megítélheti, hogy drágán fogunk olyanokat vehetni. Hatvani uramat is ez jövő szombaton, avagy vasárnap elbocsátom, talám addég még valami új híreink lehetnek. A lovai bizony ha szintén ki akarnám küldeni is, el nem mehetnének, úgy elvesztek, túrásodtak, nem tudom, mint mehet el is. Datum 18. Junii.

Küldém : Serenissimo principi dno dno Georgio Rakoci stb. stb.

Rákóczy kezével : 26. die Junii in termis Gyógy 1636. délest 4 $\frac{1}{2}$ óraker Markó.

45. 1636. j unius 27.

Az uristen ő felsége minden idvességes jókkal áldja meg kegyelmedet.

13. die hujus mensis irt kd levelet az havasali vajda tegnap délest 4 $\frac{1}{2}$ óraker küldé meg, Markó is azon órában juta hozzánk ugyan az tegnapi napon. Mindkét rendbeli írását egy néhány izben olvastuk által Kdk, s az mint consideráljuk, csaknem minden nap avagy órában más más karban változik minden dolgok, úgy annyira, hogy mi nem hiszszük, az portán olyan régi éleletes ember legyen, ki ezt köztök érte volna. Mit akarjon az úristen kihozni belőle, mi azt nem urgealhatjuk; az mi dolgunk könyörgés és vigyázás. Mit írjon az kajmekam mostan is, im annak is paráját küldtük Kdk, s ha például régiak is újak is nem volnának, úgy kellene hozzá támaszkodni, mint egy erős kőfalhoz; de mivel az üdő elég tanubizonyság, csak annyira kell embernek hozzá támaszkodni, az mennyire praestálását láthatja s tapasztalhatja.

Balog László uramtól az mely levelet irt volt az vezír, arra ma 11 napja hogy választ irtunk vala az kajmekamnak ugyan törökül s Kovács Péter postánktól küldöttük volt el; de az mint Markó mondá Bukaresten betegedett meg, s az vajda is írja, hogy ha két nap alatt meg nem könnyebbül, maga postájától küldi el. Ha azért beküldi, Kegyelmed megadja az kajmekamnak és sollicitálja fogadása szerént Bethlen Istvánnak alávitetését. Az követek mennek, úgy reméljük ha előbb nem is, de circa 10-vel 14. Julii ott benn lesznek, mert mi ugy tudjuk, Brassóból ma vagy holnap fognak kiindulni; eddig való mulatásokat ugy hiszszük az sok szép ajándékkal, kit bevisznek, el fogják felejtetni, s mindeneket helyére vinni Kglddel együtt, kiknek igen meg vagyon parancsolva, mindent communicáljanak Kglddel s valahol szerben lesznek, ott legyen Kd is s instructiojokat is megmutatják Kdk.

Micsoda indulattal legyen hozzánk az porta, azt is értjük Kd leveléből, mikre mi soha okot nem adtunk s mi úgy is consi-

deráljuk, nem azért kívánná vagy akarná változtatásunkat, hogy hozzája igazzal nem volnánk (mert bizonyosságul hijuk az úristent, az mennyi igassággal és hűséggel a portának mi tartozunk de jure, arról soha feledékenyek nem voltunk s nem is akarunk lenni), hanem annak Jenő, Lugas, Karánsebes és az ország határainak őrzése, s hogy békességben lakunk, a mi másokkal való egyenetlenségünknek alkalmatosságával magának nem halászhat az országból vagy másunnan. Bethlen István szolgálai mint biztások magokat egy-egyel is, mással is, mind meg lehet az mondás; sem azt nem mondjuk, úgy nincsenek, sem hogy legyenek. Az idő mindeneket meg fog mutatni. Azt bizonynyal hiszszük, vadnak lator emberek, örömet minden esztendőben talám újabb fejedelmeket kívánnának az magok hasznokért s előmentekért, de ezféléknek soha nem volt boldog kimenetele Erdélyben. Nagyságos urat, az ki azzal neveztetnék, mostan 8 tudunk, mind ifjat, idős korbelit; ezek közül lehetetlen egy vagy kettő meg ne maradott volna hűségünkben. Más az, ha úgy volna, az mint ők hirdetik, könnyű volna nekünk kitanálnunk gonosz akaratjokat; de ezt talám Kd is úgy fogja tapasztalni, hogy magok dolgoknak promoveálására hazudják inkább, mint sem igazat mondanának benne, noha semmit lehetetlennek nem mondunk lenni.

A Budára járt követek felől némelyekről mi is hallottunk valamit, de más formán; most is ugyan azonok mennek kettőn kívül. Tudja Kd, szük az ember, nem válogathatni benne. Mindazáltal talám most jobban fogják magokat viselni. Nekünk sem tetszett bizony az mint vendégeskedtek sippal dobbal való késérés; de ők annak mind más okát adják, mi azt hittük, egyebet szintén nem vétetnek. Ha minket megcsálnak is, de az istent nem lehet megcsalni s bizony az úristen mind itt s mind az más világon meg fogja büntetni őket; vigyázásban mi jóban vagyunk.

Palatinus, hogy Bethlen István dolgaát érti, azt könnyű elhinni, mert Bethlen Péter az minapi cselekedetét is az ő biztatásából merte megpróbálni, de hiszem az úristent, bizony gyalázatjára fordul palatinusnak. Kd vigyázzon, lásson, halljon és ha lehet, industriálkodják azon, az palatinus levelét, kiről minap íránk, loopathassa el. Töröknek lóstól bizony megadnánk az 1000 tallért, ha az benne volna, az mint Kd írta vala minap. Zöldficar latorságát jól tudjuk, de hidje Kd, nem sokára megválnak tőle, kiről Kd eleget érthet Toldalagi uramtól.

A hollandussal hogy Kd szemben volt, igen méltán s igazán menthetett. Noha mi régen értettük az hollandusnak hozzánk való idegenségét, mindazonáltal mi ugyan mindenkor íratunk neki és salutaltattuk. Most is az illett volna; ha elmulatták, nem dicsérhetjük. Semmi dolognak büntetésével, Sebessi uram, nem hirtelenkedhetünk, de időjártában bizony számot vennénk néme-

lyeknek magaviseléséről, ha az úristen csendességet adna. Kd azon legyen, az mi becsületünknek sérelme nélkül complacáltassanak és hozzánk jó akarattal legyenek. Most is mindennek írtunk.

Az mellett levén módja Ktknek, jó kőmivest ha Kd tanál keresztyént, ki vizek fenekéről kőfált tudna felhozni, bizvást Kd beküldje.

Az erdélyi embereket meghidje Kd igen meg kezdtük ismerni; úgy is veszszük eszünkben, soha bizony oly istenes, jámbor igazságszerető fejedelmek nem lehetne, az ki helyett még mást ne kívánna nagyobb része, és meg nem unnák akármelyiket is. S ha háládó voltokat kellene fontolnom, nekünk csak egy óráig is nem kellene éltünket periclitáltatni, törnünk, fogyatnunk, költenünk időnap előtt magunkat megemésztenünk az sok éjjeli nappali gondnal, főtöréssel és vigyázással; de az isten tisztességát, szégyén nemzetemnek elfogyatkozott, aprósodott voltát, igaz hiveink (ha kevesen vadnak is), kell tekintenünk és szemünk előtt viselnünk, kikért nekünk sós vízben is el kellene ülnünk; ideig, miolta emberkort értem, mind mások keze lába voltam; most is úgy látom abban kell életemnek is elvégeződni. Mi eleitől fogva csak az úristenben bízunk, most is magunkban, senkiben reménységünket nem vetjük; bizonynyal hisszük abban meg sem fogunk csalattatni.

Az rubintok árát értjük. Minap az mely öregbiket Kdk Markótól beküldtünk, azt abból az 44 rubintból vöttük volt ki, melyeket Kd ugyan Markótól küldött vala ki, kikék Kd egygyel mással 6—6 tallérra írt vala hogy vött volt. Olyan drágán mi meg nem veszszük s Kd is ne vegye; várakozzunk, talám olcsódik. Az aprókat, smaragdokat Kd küldje ki. Minap hogy Kdk eszében juttatták az köveket, nem az viselt, hogy idegenül elméledtünk volna Kd felől, hanem nem írt vala Kd semmit is, vött-é? nem-é? s azt akartuk megtudni.

Mi, istennek szent neve legyen áldott, békével vagyunk, innét holnap Bábolnára, vasárnap ott leszünk, hétfőn az Kenyér vize mellett hálunk, kedden ebédre Fejérvárra megyünk, ott is leszünk, vigyázunk mindenfelé. Az temesvári passa magát igen igen emberül viseli; Kd ottbenn valóban igyekezze tisztiben oltalmazni. Adjá isten, minden jót hallhassunk Kd felől. Datum Inferior Gyogy 27. die Junii anno 1636.

G. Rakocy m. p.

(Eredeti egészen Rákóczi keze írása, gróf Teleki Miksáné levéltárában.)

46. 1636. j u n. 29.

P. S. Kegymes uram. Balog László és Markótúl küldött 3 száz tallérokka vöttünk apró rubintokat N°. 54, smaragdot 7 aprót, örög rubintokat nem szerezhetének sohal mostan, de foga-

dák valami zsidók, hogy mind öreg smaragdot s mind rubintokat szereznek két avagy három hét alatt, csakhogy az öreg rubintokat tíz tallér alúl nem akarják adni, smaragdot is örögököt hat-hat talléron jó, ha megvehetni; talám követuramék beérkezvén, ugyan ő kegmek szeme előtt vehetjük jobban meg. Én kegmek uram nem ismerék semmit hozzá, eléggé válogatom az sok rossz közül, jót ugyan nem válogattathat ember, nem tudom, ha Nagod kedveli-e avagy nem, Hatvani uram előtt vöttem és válogattam meg. 18 rubintot száz egy talléron vöttünk az örögiben, a többit öt-öt talléron, az hat smaragdot három-három talléron, mely köveknek az ára in summa teszen kétszáz kilenczvenhárom tallért, maradt nálam hat tallér, minap is maradt volt tizenhat tallér, de annak hárma nem jó semminek, az Markó hozta tallérokban is kettő merő réz volt, látta Hatvani uram, talám több között elkölthetjük, nem marad rajtunk. A házon kegmek uram én semmit nem építettem még eddig, mivel bizony nem érkezhettem rejá, hanem az udvarbúl és istállóbúl kitisztíttattam volt a sok ganét, de a sok jűő Nagod emberi töltik el, ki nem akarja senki tisztíttatni lovai alatt, én is nem lehetek mindennek szeméttisztítója, nem is embertelenkedhetem velek. Az is az ötvön tallér nálam vagyon, Nagod hova parancsolja fordítani, oda költem. Nagod én felőlem is provideáljon, ne haljak éhel itt meg, az még itt tart Nagod. Mostan minden élésemet elfogták, meg ugyan az egy tejüknél egyebet nem adnak.

Kegmes uram azért késeltetem itt Hatvanit ennyi ideig, hogy gondolom vala, talán valami bizonyos dolgokat érthessek, más az is, hogy a lovai is igen rossz állapattal valának, Nagod nehéz néven ne vegye. Az forma rubintok és két smaragdok itt nálam maradtak. Datum 29. Junii reggel.

(Sebessi postcriptája.)

47. 1636. okt. 5.

Memoriale. Első, hogy az kazulok igen forgolódnak az örög gazda országában, 2. hogy kapitán passa tatár hánra indula ma 5. Octobris minden vízi erejével, Sahin Girát viszi hámságra, 3. hogy Kinán passa, Kantamír passa is minden hadaival tatár hánra mennek, ezektől Nagod semmit se tartson, bárki mit mondjon, 4. hogy Lupul vajdának ilyen végzése vagyon a portával, hogy Mátét ő megfogja és nyakon kötve küldi az portára be, túl az budai hadak Nagodra jűvén, ő is innen az moldovai haddal Mátéra induljon, hogy se Nagod meg ne segíthesse Mátét, se Máté Nagodat, 5. hogy sok dolgot nem érthet az örög gazda az erdélyi állapotokrúl, mivel itt az kihez az erdélyiek biznak, hogy dolgokat jó véggel vigyék az gazda eleiben, onnat fogyatkozás

vagyon, 6. hogy az mely ember felől írtam volt Nagodnak, elig ha igaz nem leszen, 7. hogy Nagodat ijesztéssel akarják kitudni fejedelemségéből, igaz dolog azt állatván, hogy nincsen semmi hada Nagodnak, az ország pedig elállana Nagod mellől, 8. hogy az urmelyeki hadak is az országra mennének, abban semmi nincs, mert senki fel nem köl, bizonyoson írhatom, 9. ezeket Nagod érti, különben nincsenek, azért Nagod semmit se tartson, csak legyen fizetett hada és lássa, hogy e nélkül be nem mehetnek az országban, bizonyára megtérnek, mivel innen is az [a] parancsolat, hogy ha látják, hogy vagyon hadak Nagod mellett, semmit se indítsanak, de ha ijesztéssel végben vihetik dolgokat, azt próbálják meg, 10. hogy magok is bánják és nagy zúgolódásban vadnak itt az főrendek, hogy mostan ilyen sok felől való ellenséget keresnek magokra, sőt az öreg gazda meg is ígerte, hogy ha valamiképen nem succedál az dolgok Buda felől bizony egynehány embernek esik el az feje. Valóban féltek is, hogy olyant hallogattak Nagod felől, hogy vír nélkül nem leszen az dolog, mert itt elhitték az öreg gazdával, hogy csak készre mennek. Ezek mind így lévén, Nagodat az istenért, lelke üdvösségéért kérem meg ne rémüljön, legyenek hadai Nagodnak, ne engedje könnyen szegény hazánk szabadságát elveszteni velek, mert az életemre, fejemre kötöm, semmit sem árthatnak, csak fogja keminséggel Nagod az dolgot, mind életéig megmaradhat fejedelemségében magok is azt mondják az főrendek, csak most kivályképen az egy avagy két holnap alatt, ezután elmúlik idejek az ország közől, ha valaki az főrendek között oly volna, az kire Nagod nem bízhatná magát, üljenek vesztég Váradban, ne legyenek az harczon, ha arra menne az dolog. Hogyha pedig ugyan az öjösztéssel és ritkán menésekkel elővitték dolgokat, Váradból Nagod úgy köthet velek, valamint akarja, de ezt csak ad extremum hagyja Nagod. írok és különben kelletett volna írnom, de az üdö így hozta mostan, arról bocsánatos legyen Nagtok. Az úristen vezérelje szívét, elméjét Nagodnak minden jóra, engedje isten minden jót hallhassunk Nagod felől.

Szóval is a levél megadó ember az mit mond, Nagod hitelt adjon neki.

Kivül Rákóczy kezével: 21. Octobris 1636. Túri János nevű postánk tól küldte Sebessi uram.

48. 1636. decz. 22.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram. Hogy ennyi üdöttől fogván Nagod csak egy levelemet is nem vötte, okát meg nem írhatom, de reménlem, hogy Nagod bölcs itéletivel feltalálta avagy találja most is, tudom,

hogy Nagod eléggé nehezelhette. Mostan egy kis alkalmatosságom adatván ez kicsin levelemnek elküldésében, noha bizony elég félelemmel, még is nem akarván elmulatnom, írtam Nagodnak az ittbenn levő állapotokról. Kegmes uram; itt igen hirdetik nagy örömmel az békességet, hogy Nagtok között végben ment volna az budai vezér és az örög és Nagod között, mely, bár adná isten, úgy volna, avagy ezután is lenne, de én úgy veszem eszemben, hogy sok interturbálói találtnak az békesség elbontásának, avagy végbenmenetelinek, mert sokan vadnak, az kik nem akarnák azt, jóllehet az örög gazda és az egész porta valóba szűvek szerint kívánnák talám minálunknál is, de az kik által annak végben kellene menni, szintén ott vagyon az fogatkozás, főképen az örög gazda után való emberekből. Itt az portát mind sinistre informálják az budai vezér emberi, még az örög gazdát is, nem is tudja nyilvánossággal az dolgot, mint firgett forgott ide ki Nagtok között, mert ha valóságosan tudná, avagy tudta volna, eddig is egynehány embernek megszakadt volna az nyaka. Azért kegmes uram hogyha az békesség Nagtok között végben nem mehetett volna eddig, avagy ugyan nem mehetne ezután is, Nagod ne neheztelje egy bizonyos főember posta követit igen sietséggel beküldeni mind maga s mind az ország leveleivel az örög gazdához, a mellett egyik török diákot is elbocsátani. Az levelek is törökül legyenek megírva, hogy érthessen meg mindeneket az örög gazda bizony úgy remínlém, hogy jó válaszzal megyen ki innét, mert maga is az vezér igen forgatja azt, hogy mi legyen az oka, hogy Nagodnak sem levele, sem embere be nem jű, kit bizony örömmel látnának. Amaz csalárd Huszain aga, noha Nagodhoz az adó praetextusával ment Kinán passátul, de ezalatt más igen nagy csalárdság feküdt, kit meg nem írhatok, azért ha ittbenn éri ez levelem, Nagod ki ne bocsássa, mert kárt teszen nagyot, nem hasznót. Az Nagod diadalmas állapotján az menyire igen homályosan értettem, igen örvendeztem, az úristennek hálákat adván rajta. Ezután is az úristen minden jóra vezérelje Nagodat, Nagod semmit ne tartson, ha ugyan most hamarsággal végben nem mehetne is az békesség, mert bizonynal írhatom, ezután is kezében lehet Nagodnak, min fogják jobban sollicitálni. Vagyon kire fordítani ereüket, el fognak minket felejteni. Mindazonáltal Nagod igen jó vigyázásban legyen, kivályképpen ittből, mert ha ugyan valósággal látják, hogy Nagod könnyen nem engedi s az ország is Nagoddal együtt fogja tovább is az mint fogta is, bizony megmaradhat Nagod az fejedelemségben egész életéig, még az Nagod posteritási is. Az német császár is írt volt az agensnek ezelőtt öt vagy hat héttel Erdélynek állapotja felől, ki bizony nem kicsin hasznára lőtt a szegény hazánknak a Nagoddal együtt, igen meg is búsultak vala rajta az nagy em-

berek, de az agens emberül, jámborúl proponált az vezér előtt más nagy emberek előtt is, az hun kívántatott. Az lengyelektől is jött levelek ide be az portának, de azok is az mint írtának, nem tetszik. Itt mi kegmes urunk sem hazánknak, sem Nagodnak semmit nem szolgálhatunk, mivel semmi bizonyos dolgot nem érthetünk az Nagod állapotjáról. Bizony csak úgy vagyunk, mint rabok, de kivályképen én, ha Nagod az úristennek szent lelkétől vezéreltetvén, kegmességét nem mutatja és valami útot módot nem talál ki szabadulásomban, csak az úristen tudja, mely nagy rettegésben, búsulásban, tribulációkban forog dolgom s evégre is mint lehessen kimenetelem, ha Nagod jót nem teszen velem, vadnak oly emberek, az kik azt akarnák, hogy örökké ide maradnék. Bizonynal írom Nagodnak, hogy ha hamarsággal Nagod ki nem szabadíttat, kételen lesznek koczára vetni életemet, vagy élek, vagy halok, elkészeríttetem rajta mennem. Azért kegmes uram alázatosan könyörgök, találjon módot kiszabadulásomban, mely kegmességét Nagodnak életem fogytaig szolgálhasak meg, mint kegmes uramnak. Az követek is jó szívvel kimenének, ha elbocsátának ő kegmeiket. Mindezek után stb. Datum ex Galata die 22. Decembris anno 1636.

Nagodnak

alázatos szolgálja
S. B. m. p.

P. S. Kegmes uram ez levelecskének mását küldje fel Pázmán uramnak sietséggel.

Küldöm: Serenissimo principi dno dno Georgio Rakoczi stb. stb.

Rúdbóczy kezével: 7. Jan. 1637. Novera havasali vajda postája.

49. 1637. jan. 15.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram. Markó beérkezvén 5. Januarii tíz avagy tizenegy órakortájban ebédkorán, az Nagod közönségesen írt levelét megadván Toldalagi Mihály uraméknak, abban includált nekem szóló levele is lévén, elvöttem, mely Nagod leveleiből értvén mind az Nagod jó egésségben létét s mind az szent békességnek végbenmenetelit isten kegmességéből, mely jó híreken istennek hálákat adván, igen nagy örvendező szívvel füllel hallottuk s vettük, kit az úristen tegyen állandóvá és megmaradandóvá, bizony szíünk szerint is vártuk, hogy bizonyoson érthessük az békességnek végbenmenetelit, mivel csak az nagy vélekedés nyomta vala még szívünket, az sok bizonytalan hírek között nem tudhattunk semmi választást tenni. Itt kegmes uram mostan csak az adó beküldése forog, kiről Nagod az közönségesen írott levelemből bőségesen érthet mind arról s mind egyéb itt forgó

avagy levő dolgokrúl. Ezt ebben hagyván Nagod parancsolt volt egynehányszor beküldött leveleiben, az mostaniban is az rubintoknak megvétele felől, melyet bizonyára kegmes uram restségem avagy vakmerőségem gondviseletlenségem el nem málattatott volna velem, nemhogy Nagodnak ennyi parancsolatjára, de csak egyre is azok közül, Nagod kegmesen megbocsásson és az Nagod jó ítéleti legyen rajta, ménemű okok s alkalmatlanságok miatt kellett elmúlni, én azokat ratiókkal most nem számlálom, noha mindazonáltal elfeledve sem volt nálam, hanem gondom volt az megszerzésére; de bizony kegmes uram ha Nagod rejám való neheztelésétől nem tartottam volna, most is nem vöttem volna csak egyet is, mivel oly igen eldrágádott, szűkült itt is az rubint, hogy két s három árán vehetni mostan meg az elébbihez képest, okát azt mondják lenni, hogy se Indiából, se Persiából az embereknek mostan szabados, bátorságos járások nem lehet, ki úgy is vagy, hanem mostan hogy látják ilyen nagy árát lenni, hulmi egyetmást aféle köves drága marhákat adnak el az főfő emberek, zsidók, az olyanokat veszik meg más kereskedő zsidók, örmények és kiszedvén belőle az köveket, úgy adják oztán, az mint akarják, egyéb köveket mostan nem is találni, másféle köveket inkább találni. Én kegmes uram tudván azt, hogy Nagodnak szüksége vagy, rejá, ím vöttem 34 négyszáz talléron az egygyel mással, tizenötöt az örögiben tizenhárom három talléron igen nagy nehezen, más tizenötöt tizenegy egy talléron, 4 negyven talléron. Az mint én computáltam, épen négyszáz tallért teszen az ára. Tudom, hogy Nagod drágálni fogja, de látja isten, hogy alább nem vehettem meg, kire mind az követurak, mind Markó bizonyságom lehetnek. Én nálam volt Nagodnak száz aranya, mostan Markó hozott kilenczven aranyat és ötvön tallért, az ötvön tallérból töttem az kilenczven aranyhoz huszat, az ki tött tíz aranyat, avval az is száz aranyra teledett, az tött négyszáz tallért, maradt nálam harmincz talléra Nagodnak, az kit kételenségből költségre készerítetttem hadni s megmarasztani, Nagod kegmesen megbocsássa, mivel énnekem sok időtül fogva sem Nagod nem küldött, sem itt nem adnak, miolta Toldalagi uramék itt benn vadnak, úgymint hetedfél holnaptúl fogván ötvön tallér költséggel voltam; ő kegme bejövetelekort adott volt ötvön tallért, Nagod megítilheti bölcsen annyédmagammal mint érkezhettem el vele, holott szolgálímnak is ruházat lábokbeli fizetések honnan teljék ki. Mindezek után az úristen stb. Datum Konstantinapoly, die 15. Januarii anno 1637.

Nagodnak alázatos szegín legkisebbik szolgálja, igaz híve

Sebessi Boldizsár m. p.

Külczim: Serenissimo principi dno dno Georgio Rakoczi stb. stb.

50. 1637. j a n. 17.

Életemig való szolgálatomat stb.

Kegmes uram. Noha az békesség Nagtok között végben ment ittkinn, de itt annak semmi helyet nem adnak az mint eszemben veszem, mivel itt némely embereknek az semmiképpen nem tetszik, sőt minden igyekezetekkel azon voltak, vadnak is más ellenkezőkkel együtt, hogy mint interturbálhassák, és valámíg itt benn lesznek, addig semmi jót ne reméljen Nagod, azok nem akarnának innen könnyen kimenni, mivel az lelkiismeret furdalja őket, némely dolgokat és sok rendbéli külön-külön újabb újabb mesterségeket vöttek elő idejövésektől fogva, s mostan is nem szűnnek arról, nagy historia lehetne belőle, avval mostan nem késedelmeztetem írással, mivel ez írássomat is futva és titkon írtam. Markótól nem írhattam ezeket meg, mivel igen nagy oka volt, az többi között ilyen mesterségek is volt, hogy per secundas personas az vezértől csauszokat, jancsárokat kértenek szállásunkra és így mintegy detentio alá vetették magonkat, okait én meg nem írhatom most, de Nagod bölcs ítéletire hagyván, fel találja. Markó is vött valamit eszében. Nagod az atnamé és Székely Mojzes felől írt, hogy kivigyék, de nem hogy kivitték úgy, az mint szegény hazánknak javára lenne, de máskülönben akarnák kivinni, úgy veszem eszemben, ha módjok leszen benne; egyáltalában ország követi lévén, meggondolhatja Nagod, mit nem cselekedhetnek, ha az úristen őket meg nem gátolja. Itt mind az ország neve alatt cselekeszik, az mit cselekesznek, ki bizony nagy gyalázat az országnak, holott nem olyan instructióval bocsáták őket ide, nem tudom miért is ír Nagod nekik valami titkos dolgot, mert annál nagyobb tüzet gerjeszt Nagod magára. Nagod megbocsásson, az fenyegetőzésnek is nem kellene lenni, mert avval sem használunk, én úgy veszem eszemben, hogy sem atnamé, sem Székely Mojzesnek kibocsátása nem leszen, kik legyenek okai, Nagod megítélheti. Azért kegmes uram én tanácsadásra méltó nem vagyok, de azt mondom, hogy ha a portához akar Nagod hűséget mutatni és adaját beküldeni, avval is nem kellene semmit késni, mert csak azt vetik immár okúl. Mindazonáltal az Nagod bölcs ítéleti legyen rajta, mivel talám Nagod azt gondolhatná, hogy csak az magam kiszabadulásomat írom. Én bizony attúl félek, hogy tavaszra ismét hadat fognak ellenünk indítani, bizonyára talám nem is cselekednék magoktól, ha másoktól nem volna izgatások. Én kegmes uram Nagodnak mind eddig is igaz híve és kötelességem szerint való hű szolgája voltam s vagyok is, de megítélheti Nagod, félesztendőitől fogva minemő tribulációkban forgottam s most is forgok úgy annyira, hogy valamint zürgeket az ördög megrostálta, a szerint vagyon állapotom szűn-

telenül, immár csak várom minden órán az halált fejemre, nem az idegenek miá leszen, ha leszen is, kitül isten oltalmazzon, hanem mások miá. Azért az istenért is s Nagodnak jó szerencsés előmeneteliért könyergök, hogy viseljen gondot rejám és tudósítson minél hamarébb, mit kelljen cselekednem és életemet mint oltalmazhassam meg, mert eddig is régen elmentem volna valamely felé, de igen nagy okai voltanak s vadnak, kit nem írhatok most mind meg. Nagodnak nem árt posta főember követét éjjel nappal bebocsátani és leveleket írni mind vezérnek s mind császárunknak, a mellett lássa meg is, mint vagyon itt az dolog. Az emberek innen kétszer is kimehettek volna, ha akartak volna, mert én általam kéredzkedtenek, el is bocsátotta hármát mind a kétszer is, de egymás nélkül nem akartak kimenni, most is csak propter formam halogatással tartatják magokat, hogy Budárúl jőjön meg az kapuczi passa, de ez is úgy veszem eszemben, csak praetextus, ha penég szintén az hármát elbocsátják is, az öregbik itt fog maradni, úgy látom szándékokot. Ha Nagod hamarsággal levéllel és emberével nem értet, bizony ide hagyom őket, vagy élet, vagy halál, Nagod ellenségivel nem lakhatom tovább, eléggé kínoztak eddig. Ha Nagodnak emberi jüttek, jünnének olyak, kiktül szóval is mernék izenni. Ezek után azt is írhatom Nagodnak, hogy egyáltalában olyan végezést tött az porta, hogy az tatár hám ellen indítson hadakat, mihelt az idő kinyílik mind vízen, mind szárazon és ha az dolog succedál, más hámot tegyen, onnat oztán mind Mátét s mind Nagodat meglátogattassa és azt is végben vigye, azután fordítsa az perzsák ellen őket, bizonyos ratiókból azt is megmutogathatnám, de nincs üdöm hozzá, csak az az egy elég, hogy az tatár nélkül egy felé sem felelhet meg ellensége ellen, ezt én igen bizonynyal írom, mert noha az híre, hogy az persák ellen indítaná hadait, de az nem bizonyos, mert, valamég ide ki meg nem csinálhatja dologát, oda által addég nem indul. Hogy Nagodat gyakorlatossággal nem tudósétom, arrúl Nagod megbocsásson, bizony istennel bizonyítok, nincs vétkem rejá, de még csodálja Nagod, hogy így is lehet. Ez leveletem Nagod ne communicálja senkivel, mert bizony itt elvesztet Nagod engem és mikor Nagod ír is, ne includálja senki levelében, hanem a vajdának írjon felőle és maga levelei között beküldheti. Minap is Nagod írta vala 12. Novembris közönséges írt leveleinkben, hogy régulta nem írtunk volna közönségesen Nagodnak levelet Koncz Pál kimenetelitül fogva. Azon is igen búsultak az emberek, hogy ki írt volna külön, elég bűvát vallottam annak is, azólta semmi hitelem annál inkább nincsen, maga semmi gonoszt felőlek nem írtam volt. Mindezek után az úristen stb. Datum Konstantinápoly, die 17. Januarii anno 1637.

Nagodnak alázatos szolgálja Sebessi Boldizsár m. p.

51. 1637. febr. 1.

Georgius Rakoczi dei gratia stb.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram.

27. Januarii praeteriti Markó megérkezvén hozzánk, az Kegd levelét is az rubintokkal együtt meghozá. Az rubintok noha nem szinte olyanok mind quantitására s mind szépségére nézve, mint az előttiek voltak s olcsónak sem mondhatjuk, mindazáltal kegyelmesen agnoscáljuk Kegd felől, hogy ezeket is küldötte. Az mi Kegd kijövetelit nézi, azon vagyunk, ne haladjon sokára; az új kapikihának beküldése és Kegdnek vissza hazájában való megjövése eddig hogy haladott, nem tehetünk róla, az időnek kell tulajdonítani. Az mely másfélszáz aranyat Barcsai Ákos ottben hagyott volt, ő azt mondja, egyáltaljában ottben hatta volt; kegyesen parancsoljuk Kegdnek, mégis jobban megkeresse, bánánk, ha kárt vallanánk, talám ruhái között vagy hol lészen. Az mely vásárlást Csanáditól parancsoltunk volt Kegdnek, azt vigye végben véle s ha avval fel nem érné Kegd a parancsolatunk szerint való vásárlást, kérjen Tholdalaghi uraméktól annyit, kivel suppléálhassa az 150 arany felett való árrát a marháknak s küldje meg mennél hamarébb. Csak értsük, mennyit kért legyen Kegd Tholdalaghi uraméktól kölcsönre, mindjárt megküldjük, avagy ha interim a Kegtek jövetele lenne, itt kinn megadjuk. Eidem in reliquo gratiose manemus. Secus non facturus. Datum Fogaras die 1. Februarii anno domini 1637.

G. Rakoczy m. p.

Rákóczy kezével: Ha penég ugyan nem találná Kegd, úgy is vásárolja meg Tholdalaghi uram, majd Kegdtől mi küldünk pénzt 3 hét mulva okvetetlen, Túri hadd hozza ki most az vásárlást.

Külczim: Generoso Balthasari Sebessi de Sárd in fulgida porta ottomannica oratori nostro continuo etc. fideli nobis dilecto.

(Eredetije a nagy fejedelmi pecséttel lezárva.)

52. 1637. febr. 3.

Életemig való alázatos hűséges szolgálatomat ajánlom Nagodnak etc.

Kegyelmes uram, ez kicsin alkalmatosságom adatván az írásra, akarám Nagodat az ittben forgó állapotokról tudósítanom. Itt az adót szorgalmaztatják felette igen, az követurakat is in eius pretexto arestáltaták, hogy már és szintén ma az vezérrel szemben levén, hogy valamig az adót be nem hozzák, addig az követek innen el nem mennek; azt behozván békével

elérésztik őket. De ez mire való legyen, én az én vékony itiletem szerint úgy látom, hogy csak arra való ok lehet, hogy az athname és Székely Moises kibocsátása ne legyen; avagy ez is lehet benne, hogy csak okot keresnek az ellenünk való újobban reánk menetelre és boszujokat rajtunk kitöltésekre, kit az úristen távoztasson el. Módjokat bizony nem látom, hogy megpróbálják, de az sok incitálók megindíthatják ezután is, mint azelőtt hogy megcselekedék rajtunk; ellenségek mindenfelől elegenden vannak, mert az tengeren túl való hadai is mind fővezérestől rebelláltanak ellenek, mivel meg akarták öletni az fővezért; az jancsáragát Sahin agát megölette az vezér, mivel ő általa akarták az vezért megöletni; ide be rutúl is írt némely embereknek. Az mely embertől beküldötte volt az leveleket, azt itt mindjárást megölték. Az persák is az gazda országának egy részén telelén, Vánnak egy néhány várait elvötte; az mely Oroszlián passa silistrei passa volt Kinán passa előtt, az is rebellált az gazda ellen úgy halljuk, ha valami fraus nincs benne; arra Nagod re[a] vigyáztasson Karánsebes felől való emberek által. Meglehet tatár hán és az ittkinn való dolgokat Nagod jobban értheti nálunknál. Azt is igen bizonynyal írhatom, hogy Barian passa leszen az fővezér; az tengeren túl megyen az bairan után, azt igen publice hirdetik, de én félek rajta, hogy ide kifelé ne forduljon valahogy, mivel semmi úton derekas haddal által nem mehet addig, mig ittkinn valamit nem végez, háta megé ellenséget nem hagyhat, mindazonáltal csak a jó isten tudja, és az idő is megmutatja. Nagodnak nem árt igen jó vigyázásban lenni, mert bizony nehéz dolog, az mikor valamely embernek háza mind belől kiül ég; az belső tűzre kívántatik igen az vízzel való oltás, az külsőnek is osztán könnyebb ellene állani. Ma küldötte által Diarbekirben az tengeren túl az gazda a fő lovászmesterét oda az fővezérhez; igen volna rajta, hogy kedvét kereshetné és megbékélhetnék vele, de úgy itilem, nehezen lehet az meg. Bizony kgl's uram az istennek nagy próbája vagyon rajtunk, hogy meg nem szűnnek az sok gonoszakarók; egyfelől békéllik Nagod, másfelől másképpen vagyon az dolog, de bizonyára mind enni ellenségink között is az úristen megtartja Nagodat országával együtt, csakhogy legyen jó vigyázásban és legyen fundamentoma dolgunknak, ne legyen úgy állapotunk, mint az vízbenhaló embernek. Itt az gazda keveset ért az dolognak mivoltában, mert nem merik úgy megjelenteni az dolgot, a mint volt s vagyon. Miért nem küld Nagod egy posta főember követet be törökül írott levelekkel, és adatná be neki, hogy érthetne minden dolgokat meg, bizony másképpen lenne a dolog. Sokszori írásim által Nagodat tudósítván, némely dolgokat bár elővött volna, most talám nem volnánk ebben; de ez is múltjék ebben, Nagod itileti legyen rajta, én immár sokszor

vetettem életemet kockára az írás miatt, de bizony félek rajta, hogy úgy ne járjak, mint az korsó. Én az Nagodhoz való kötelességemtől viseltetvén, eddig az mennére elérkezhettem az sok impedimentomoktól, nem akartam szintén másoktól hátrább maradni, de innen ezután bizony nem uéthatom ¹⁾ a postát úgy, hogy meg ne tréfáltassam, ha az úristen meg nem oltalmaz; örömost szolgálmat küldeném ki, de nem engednék meg; másokra is hogy bízhasam fejemet, Nagod megítheti. Itt istenemre, lelkemre írom Nagodnak, hogy senkinek idegeneknek nem hihet ember, csak egyedül nyomorgok; adta volna isten, hogy még az anyám emlőjén holtam volna meg, ne értem volna ilyen üdőt, állapotot.

Nagod ha mikor emberit küldi ide, nekem külön levelet küldjön, ne includálja másban. Költséggel is értesen Nagod, mert bizony nekem nincsen; az minapi 30 tallérokka voltam eddig; itt is semmit nem adnak; állapotom csak oly vagyon, hogy az isten senkinek olyant ne adjon.

Azelőtt való napokban írt Toldalagi uram post scriptában az én állapotom felől is, hogy nekem is kiadják élésemet úgy, mint másoknak, de attúl igen táúl vagyok, kit még valamikor Nagod megérthet. Hogyha penig mód lehetne kiszabadításomban kglis uram, annál nagyobb kegyelmességét Nagodnak fejémre nem várhatnám ez világon, mert csak lelkem üdvességét kívánám úgy, mint kiszabadulásomat; de talám Nagod ugyan veszni hagyott itt; ha azt érdemli jámbor szolgálatom, itilje meg az isten s Nagod is. Nagod mindezekről megbocsásson, hogy így írok, mivel az kételenség sanyargat és viszen rejá, mivel csak az isten mondhatná meg az én sok búsulásomat és lelkemben való gyötrődésemet, senki egyéb nem. Ezt is ebben hagyom, mivel az írásomat is futva kellett írnom. Mindezek után az úristen etc. Datum Balota, die 3. Februarii, anno 1637.

Nagyságodnak alázatos szolgálja.

(Sebessi Boldisár által írt credetiájének nincs aláírása.)

53. 1637. febr. 5.

Az úristen ő felge stb.

17. die Januarii írt Kegd levelét nekünk 4. die praesentis mensis hozák meg. Értjük az Kegd írását is, melyen nem keveset is álmélkodunk mind egyikre s másokra nézve, kétség nélkül elhittük, az úristen bizon markokban szakasztja s megszegényíti őket, mind az többeket, kik eddig azt követték. Kegd legyen szorgalmatos vigyázásban mindenfelé, тұрjön, szenvedjen egy ke-

¹⁾ ujíthatom.

veset, bizony azon vagyunk, minél hamarébb kihozathassuk Kegdet és meg is háláljuk Kegd munkás szolgálatját. Az adó beküldése felől Kegdnek egyebet nem írhatunk, hanem ím országgyűlése leszen Meggyesen ad primum Martii-ra, lássa az ország mit akar concludálni. Rövid nap többet írunk. Adja isten stb. Datum in arce Fogaras 5. die Februarii anno 1637.

G. Rakoczy m. p.

Külczim : Generoso Balthasari Sebessi de Sard stb. stb.

(Eredetije egész Rákóczy írása.)

54. 1637. febr. 11.

Az úristen stb.

Az megholt szolgánktól Huszti Menyhárdtól micsoda levelet küldöttünk mind császárnak s kajmekámnak, Kegd meg fogja látni, kinek praesentálásában micsoda módot fog Kegtek követni, azt mi hagytuk az Kegtek discretiónjára. 17. die Januarii írt levelében tudja Kegd, miről íra, kinek hogy jobb móddal is végére mehessünk, ez meghitt szolgánkat úgy bocsátottuk be, kinek Kegtek mindeneket bizon bátran, bizvást megjelenthet. Kegdet pedig hogy onnét kiszabadéthassuk, totis viribus azon vagyunk. Adja isten stb. Datum in civitate Brasso 15. die Februarii anno 1637.

G. Rakoczy m. p.

Külczim : Generoso Balthasari Sebessi de Sard stb. stb.

Rákóczy kezével : Sebesi Boldisár uram.

(Eredetije egész Rákóczy írása.)

55. 1637. febr. 14.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram, Akarám Nagodat tudósítani megis az itt való mostani állapotokról, büven nincs módom az írásban, mert mostan is csak ilyen kicsin alkalmatosság adaték, hogy az feredőben menvén Haller Péter az éjjel úgy írtam az levelet igen sietve. Irhatom Nagodnak, hogy Barian passa immár fővezér által is megyen az tengeren, úgy értjük, az bajránjok után, mely az jövő marcziusnak újságán leszen, készülettel igen nagygyal vadnak, az túlsó fővezért hívatják haza, ha jünne, mindent igírnének neki, csak haza vehetnék, de úgy gondolom, nem hihet

nekik. Az Nagod ittben levő emberinek, az kimenetelhez semmi kedvek nincsen külömbön, hanem én úgy látom, másoktól is úgy értem, hogy Székely Moisést akarják kivinni, az bizonyos dolog, csak az bariánt várják, mindjárt meg fog indulni Musza passa vele; az híre az, hogy budai vezérségre megyen és oda vinné vele, mi végre viszik ki, Nagod bölcs itéleti legyen rajta, valóba készül is Székely Moises, úgy látom, hogy az követek is együtt fognak velek járni. Az kivitelit ember jóra is magyarázhatná egyképen, de másképen nem, az ratióit én mostan meg nem írhatom, Nagod feltalálhatja, de én úgy látom minden igyekezeteket, hogy még egyszer megpróbálják Nagodat, ha módjok leszen benne, ha nem talám úgy fogják ujjabb végezésre vinni az dolgot. Nagodnak igen jó vigyázással kell lenni, mert azok odabe bíznak, ott nagyon nyílvá fundamentumok. Kantamért valóban jártatja az császár, mi végre, Nagod megítélheti. Máté vajdát is azon vadnak, hogy kijátszák uraságából, közönséges hír itt az is, az circumstantiák is olyant mutogatnak, Oroszleán passát is noha azelőtt mondják vala császár ellen rebellálnak lenni, de mostan ilyen hírt hallék igen titkon felőle, hogy csak stratagéma volna minden dolgok, hanem az is Nagod ellen gyűjti a hadakat ott Görögországban, császártól volna parancsolatja. Ha az dolog igaz leszen, úgy látom, hogy ismég két felől akarják Nagodat megpróbálni, noha bizony semmi üdejök, módjok nem volna reá, de nem nyughatnak az sollicitansoktól, mert ezek immár külömben sem fognak hazájokban menni, mivel tudják vétkeket, mert azt merik mondani, megvállik, ha az republica megsegíti Nagodat, azért mindezekre képest Nagod viseljen gondot, mennél jobban lehet. A Zöldfikár kivetését az tolmácsságból meg nem próbálják, sőt inkább most is olyant csinálnának. Az magam állapotjafelől írhatom K. u., hogy csak az isten az ki innen életben kiszabadíthat. Az adót ha Nagod be sietné küldeni, talám most még az egyszer elfordítanak reánk való gonosz szándékokat. Valami titkait Nagod ide beírta, eleitől fogva azokat Barian passa mind jól tudja per secundas personas, Huszain aga hul járt Erdélyben, micsoda városokban és kikkel volt beszéde is, Nagod jól menjen végére, mert az is rossz dolgokkal jött be és itt is alattomban forralták az dolgot. Mindezek után stb. Datum Konstantinapoly, die 14. Februarii anno 1637.

Nagodnak

alázatos igaz híve

Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Kegmes uram. Alázatosan kérem Nagodot, írjon, tudósítson az ide be való állapotokról, ne emésztessen meg teljességgel az nagy vélekedéssel, hadd érthessek én is hulmi dolgot. Én bizonyal írhatom, hogy csak minden órában rabsá-

got várok fejemre, ha szintén életem megmarad is, itt is semmit Nagodnak nem szolgálhatok, nem tudom, mire való képest feletkezék el Nagod felőlem jámbor szolgálatomért.

Külsőim : Serenissimo principi dno dno Georgio Rakoczi stb. stb.

Rákóczy kezével : 13. Martii Meggyes 1637.

56. 1637. ápr. 5.

Az úristen ő felge stb.

22. die Martii írt Kegd levelét nekünk az tegnapi napon reggel 9 órakor hozták vala meg, igen kegmesen vöttük Kegdtől, hogy azokról az dolgokról bennünket tudósított, ezután is hogy azt cselekedje Kegd, igen kegmesen parancsoljuk Kegdnek. Nincs kétségünk, hogy ezután is az úristen gondunkat nem viselné igaz híveinkkel együtt s meg nem szégyenítse gonosz akaróinkat. Nagyobb részére azokat az állapotokat mind értettük volt oly emberüktől, ki nem régen jött onnét. Bekir pasa ártatlanul holt meg. Tatár hám 7. Martii verte meg az Kantamír hadait; még eddig mind Bucsakban lakott az hám, mit akarjon, senki sem tudhatja. Kinán passa is általment az Dunán. Lupul vajda az hán mellett volt, az ő hadai is egyaránt ölték, vágták az Kantamér tatárait. Nekünk az vajda postája beszéllé, kit az vajda azelőtt mintegy tíz nappal küldött vala levéllel hozánk, kinek mássát megküldtük Kegteknek ezelőtt 4 nappal. Az adót minden bizonyval ez hónap 25. napján megindítjuk s beküldjük, az mint erről Kegteket már ezelőtt 18 nappal is tudósítottuk. Innét csak Réti István fog bemenni az adóval, Kegd mindjárt bejöhet. Az császár halála bizonyos, 35. Febr. holt meg, az cardinál 19. Martii. Az a hire, az bavarus is megholt volna s az ifjú császár is beteges volna, meg akarták volna etetni, kiről való suspitiójára az Valstan öcsce fogva is volna. Ittbenn is hogy egynehány ember hala el az elmúlt holnapban, az szegény váradi udvarbíró, Kisfaludi András die 21., az konyhamester 23, az szegén praefectus 25. Martii. Az szegén Markó is, az oda bejáró postánk 1. Aprilis holt meg. Az tél mégsem hagyott el bennünket, tegnapi virradóra is vala 2 újjnyi hó, az mezőségen is csak ezen héten kezdetek kijárni az marhák, az havasokon csak meg sem indult, sok marha héjával vagy az szegénység s főrendek is, de mindennek meg kell lenni, az mint a jó isten akarja. Az felső országok állapata még is zűrzavarban s fegyverben vagy az svédok most igen lábra kaptak; éhség, pusztaság, dögihalál szörnyen nagy az imperiumban, lehetetlen is, hogy ez az hadakozás köztök soká durálhasson, vagy meg kell békélniek, (kihez nagy reménség is vagy az) avagy egyik félnek succumbálni kellek. Kegd papirosát

ne kímélje, írjon mindenekről, igen kegyesen vesszük Kegdtől. Adja isten stb. Datum in civitate Meggyes 5. Aprilis anno 1637.

G. Rákóczy m. p.

Küldözim : Generoso Balthasari Sebessi de Saárd in fulgida porta stb.

(Eredetije egész Rákóczy írása.)

57. 1637. máj. 2.

Az úristen ő felge stb.

Koncz Pált küldtük be holmi egyetmásnak vásárlásáért, kiváltképpen az gazdasszon akarván gyermekeinek számára hol — mit vásároltatni, mi is 400 tallért adtunk kézben, hogy igen szép hijuzlábbéllést hozzon rajta; Kegd mindenekben legyen segítséggel neki, mehesen hasznosan s késedelem nélkül is elő az vásárlásban s fordulhasson ki is. Réti Istvántól Kegdnek bejöveteleire ötven tallért küldtünk. Bakó hogy elárult s hitit ide hagyta, értettük vala még minap, ha Kegdnek módja volna, mégis azon kellene lenni, híhatná ki Kegd a latrot; ha ki nem jár, mi egyáltaljában semmivel nem akarjuk segíteni. Ide mi istennek hála még eddig békével s tűrhető állapattal voltunk, jó tavaszi időnk jár, minden újul. Minekelőtte Kegd kiindúlna, igen igen kegyesen parancsoljuk Kegdnek, felettébb igen sub rosa igyekezzék szemben lenni császár ő felge agensével s emlékeztesse sokszori ajánlására s nekünk tött igiretire is s értse meg tőle, micsoda jó-akarátját esmérheti az portának hozzánk s a szegény hazához lenni, ugyan egyáltaljában nem akarja-e confirmálni az budai mazul vezérrel lött békességet, mire nézve akar-e valamit fentartani ellenünk s országunk ellen, bosszúállásra igyekezik-e avagy arról feledékeny akar-e lenni; Székely Mojzest mért tartják ottbenn és ki nem bocsátani complacatiója egyszeri terhes adománynyal országostúl tőlünk aránza je, ha lehetne, úgy az portának, hogy azzal contentus lévén, azután békességben tartaná s ne garázdálkodnék belé, törvényiben, szabadságiban megtartaná és újabb újabb illetlen teherviseléssel, adózással az ordinarián kívül nem bántaná. Ezekről Kegd mind articulatum, megkérdezvén, írásban hozza Kegd meg mi nekünk, ezt penég Kegdnek talám, jobb volna azután végben vinni, ha az követek kijönnének, ha penég K[egdnek] valamennyett másoknál előbb kellene bejönni, úgy igen secreto cselekedje Kegd, kit azért kell Kegdnek cselekedni, hogy ne offendáltassanak vele, mivel mindnyájan oda nem mehetnek, más az, az kit sokan értenek, nem is lehet titokban, ha penég Kegd titkon oda nem mehetne, tegyen ilyen prae-textust fel, mivel Kegdnek sok jó akarattal volt császár ő fölge

agense, búcsuzni megyen Kegd oda. Ez levelünket Kegd megtartsa s be is hozza magával s kezünkben adhassa. Adja isten, látlassuk szerencsés órában Kegdet. Datum Albae Juliae 2. die Maji, anno 1637.

G. Rakoczy m. p.

(A czímet tartalmazó lap lohasítva, egészen Rákóczy írása Sebesséhez.)

58. 1637. m á.j. 13.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram. Az Nagod postája Szilágyi János 12. praesentis 10 avagy 11 órakor érkezvén, az Nagod levelét megadván, mit írjon Nagod az követ uraknak mind az adó megindítása felől s mind az magok elkéredzése felől, megértettük bőségesen. De az Nagod levele minemű homályosan vagon írva, holott együtt Nagod azt írja nekik, hogy az vezért emlékeztessék előbbeli fogadására az elbocsátás felől, mivel immár az adót megindította Nagod, másképen Nagod írja, hogy nem tart ellent kijövésekben, harmadképen azt is írja, hogy ha ugyan el nem eresztenék őket, elegendő instructióval bocsátotta Réti István uramat Nagod. Ezek jól veszik eszekben, hogy Nagod csak azon volna, mint s hogy beszélhetné ki őket innen, vélekedésben nagyban vadnak, de ők is mesterségekkel élnek, az minthogy eddég is éltenek, újabb újabb fogásokkal. Zöldfikárral egy tanácsbúl, és tegnap úgymint 12. felküldöttük Zöldfikárt elől Abazához és elvégzette vele, hogy ezek feljönnek és kéredzenek, de Nagod el ne bocsássa, mert magok akarátja, azt hiszem, hogy egyéb practicát nem talált, hanem azt fogná mondani az passának, hogy nem bizonyos az adó megindítása és félő, hogy valami egyéb fortély ne legyen benne. Ma felmenvén az elvégzett dologra, olyan válaszok lőn a passától, hogy igen messzől jött az hír az adó jöveteliről, hanem hadd érkezzék Bukurisci uram, Máté vajda certificálván a portát és bizonyosan megértvén, hogy jű az adó, htls császáruk akaratiábúl elbocsátjuk Kegteket: avval jöttünk alá, de bizonyosan elhiggye Nagod, hogy ezután ismég más fogással fognak élni, kit soha ők el nem fogyatnak különben, hanem ha más követet bocsát Nagod, kit azelőtt is értésére adtam Nagodnak, ha mostan expresse Nagod megírta volna, hogy követ jű az adóval, tovább nem lehetett volna mesterségekkel való élések, de ha követ nem jű bár az adó bejűjön is, de ezek ki nem fognak menni, mivel az lelkiismeret furdalja őket. Azután olyan fogást is fognak tenni, hogy az ígélet is, az 4000 tallért Nagod beküldje és így az egész esztendőt igen akarván megvárni, azalatt az üdő, az alkalmatosság mit hozzon magával, ki tudja, mint lehessen kimenetelek, noha bizonynyal írhatom Nagodnak, hogy itt semmi oly rosz dol-

got nem látok s értek, kitűl félniök kellene, hanem az adó híre mind császárunkat s minden fő és alacson rendeket igen megörvendeztetett, nagy örömmel hallották és az Musza passa, Mamhut aga neő emberit is ma bocsátották Budára minden jó expeditióval. Itt bizony igen jól s régen elvégződött volna az dolog, ha Nagod máskülömben gondolkodott volna és más követ jött volna, de csodálkozom rajta, hogy Nagod nem veszi eszében mint vagon az dolog, mert Nagod mellett jó fautorok vadnak: azok onnan, ezek innen dirigálják az dolgot, az én írásomnak semmi helye nincsen. Én nem tehetek róla, sőt mind isten s mind Nagod előtt protestálok, hogy én oka semminek ne legyek, a mivel tartozom az én vékony itíletem szerint és az mit értek, eszemben veszek s vőttem, mindenekrűl tudósétottam Nagodat, válasszon Nagod. Én is ezután ha mind így forogtadják az dolgot, nem tudom, miért írjak Nagodnak. Nagod kglmesen megbocsássa, aláza-ton követem Nagodat, bizony nagy bús szívvvel írtam ez levelem is igen furtim, azután, mivel kalarásoknak kiindulását csak ma tudtuk meg, azok nem várakozván, úgy kellett furtim írnom. Ezek után az úristen stb. Datum Konstantinapoly, die 13. Maji anno 1637.

Nagodnak

alázatos hive, szolgája
Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Egy Bárczi Miklós nevű szolgáját, kit Nagod bebo-csátott volt, három kötés leveleket hozott be mostan is, azt hiszem, hogy eleget viszen ki is, Nagodnak legyen vigyáztatása rejá, mert nem használunk vele, be sem kellett volna jönni, de Nagodat úgy látom mindenre rejá beszéllek egynémely emberek. Lássá Nagod, mit cselekeszik.

Külczim: Serenissimo principi dno duo Georgio Rakoczy stb. stb.

Rákóczy kezével: 26. die Maji 1637. bonczidai mezőben.

59. 1637. máj. 15.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram. Mi bizony szívünk szerint várnók Réti ura-mat az adó behozásával, de igen lassan és késedelmesen conti-nuálja útját ő kegme, ma már 18 napja, hogy Brassóban bement az adóval. Eddig közel kellett volna idefelé lenni, mindazon-által talám immár talám ha megindult, eljő. Az úristen hozná el, egyszer szabadulhatnánk ez egyiptomi ínségből, valamég élek, de mind megemlékezhetem az kapikihaságomtól; ezt ebben hagyom. Ide be való hírek felől egyebet az elébbieknél nem írhatunk, Kantamír még itt vagon, az budai mazul Huszain passát Dri-

nápolyban bizonyosan mondják lenni. Azt is igen hirdetik, hogy behozzák rövid nap, mint legyen állapotja, nem tudom, ezután azt is meglátjuk. Bajrám passa is igen beteg volt, csaknem megholt; odaáltal az állapot azon karban és állapotban vagyon, mint azelőtt, hogy Juzbeken az kazul ellen volna semmi sincsen abban. Az tatár hán felől itt az a hír, hogy elment volna, Nagod jobban tudhatja. Laskainak megadván Toldalagi uram az ura levelét, megértette, mit parancsoljon az ura neki, ő tartja-e ahoz magát, avagy nem, megválnék rövid üdö is, az is az hollandussal és más magokhoz hasonló emberekkel a Zólyomi elbocsátásának dolgában igen forgolódtanak, Bizonyosan értettem; azért Nagod jól meglássa, mit cselekeszik, jövőendőben is meg ne búsuljon miatta, az Nagod böles ítéleti rajta. Az követurak üvelő helyet kérettenek Zöldfikár által, hogy ha ugyan el nem bocsátanák őket; ittbenn mostan semmi oly ártalmunkra való dolgot nem értek, de azért ugyan nem árt az vigyázás kegmes uram. Ezek után magam állapotja felől is Nagod provideáljon, ha még is tovább akar itt tartani, mert bizony nincsen költségem, itt is ím semmit nem adnak. Sok írásim volnának, de mostan nincs üdöm rejá. Ezután is nem múlik el. Ezek után Nagodat az úristen tartsa meg stb. Datum Konstantinapoly, die 18. May anno 1637.

Nagodnak

alázatos igaz hive
szegín szolgája
Sebessi Boldizsár m. p.

Külszín: Serenissimo principi dno dno Georgio Rakoczy stb. stb.

Rákóczy kezével: 13. die Junii reggel 7 órakor Orbónál 1637. havasalföldi vajda postája.

60. 1637. máj. 19.

Az úristen ő felge stb.

26. die Aprilis írt Kegd levelét tegnapi délest 5 órájában hozák meg, közönségesen írt levelét Kegteknek mostanság nem láttuk, hanem az kit 21. Aprilis írt volt Kegtek, tudtuk, hogy az budai vezér ő naga beküldte azt az embert, kit hozzánk Haller Péter uramékkal küldött vala, mert maga is megírta volt az vezér ő naga, s ím pénteken is hozák egy levelét, kinek mását Kegdnek megküldtük, abból is észben veheti Kegd, volt tudunkra az beküldése. Szalánczi uramnak ma kellett házától megindulni tisztességes ajándékunkkal az vezérhez Landerfejárvárra. Az adónak beküldését eddig talám nemcsak mások, de Kegtek is elhíhette, és Réti István leveléből is megértette. Mi bizon császár ellen hadat Sebessi uram nem indítunk,

csak minket országostól ne háborgassanak, tartsanak békességben, az országot szabadságban, valamivel igazság szerint ellenben az portának tartozunk, igazán annuatim készek vagyunk megadni, ellenségi nem lenni, úgy vagyon, tanulván az tavalyi állapotból, vigyázatlanok s gondviseletlenek sem akarunk országunkra s magunkra lenni. Mi istennek hála, mindnyájan tűrhető állapattal, csendességgel vagyunk, időnk jó jár eddig, az úristen dértől is megoltalmazott bennünket.

Az tatár hám felől halljuk, Krimben visszament volna maga, az két öcscsét hagyta volna feles haddal itt kinn. Oda fel is mostan minden derék hadak mind az két részről Misniában Lusatiaiban, Saxoniában, Brandenburgban, Slesiában vadnak, kik közül az legmeszszebbik is nincs feljebb magyarországi határhoz 60 mélyföldnél. Hirdetik, hogy az békességet is tractálnák Coloniában, de ellenben az anglus is nagy haddal készül. Az lengyel király ő felge is elvévén az császár hűgát s lakadalmok is in mense julio leszen, most Lengyelországban is feles hadak mennek szolgálatra. 3. die Junii fog beállani az lengyel respública gyűlése, kit két hétig celebrálnak, mit fognak celebrálni, az idő megmutatja. Maga személye felől Kegdnek már tőlünk elég válasza vagyon Réti uram által s meg is engedték kijövetelét Kegdnek, elvégezvén az dolgát, költséget is küldtünk Kegdnek. Adja isten, láthassuk is Kegdet szerencsés órában. Kegmesen kívánnám, az idő alatt is tudósítsen, a mikről kívántatik. Az több dolgoknak eventusára az üdőtől várunk s isten Kegdet behoqván, magával fogunk beszélni. Datum in arce Szamos-Ujvár die 19 Maji, anno 1637.

G. Rakoczy m. p.

Küldém : Generoso Balthasari Sebessi de Saard stb.

(Az egész Rákóczy írása.)

61. 1637. máj. 24.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram. Az vajda ő naga kalarási harmad rendben is érkezvén az tegnapi napon, úgymint 23. praesentis mensis az adónak Bukurestre való érkezésivel, hogy 16. érkezett volna Réti uram oda és egy napot ott mulatván, azután onnan is utját fogja ő kegme continuálni, mely jó híren az úristennek hálát adván, örvendező szívvel hallottam én magam állapotomra nézve, bizony az porta is hasonlóképen, de vagyunk mégis nagy vélekedésben, mivel bizonyoson nem érthetjük, mi állapattal jó Réti uram ő kegme, hacsak maga jó-e, avagy talám többen is fognak jűni,

maga se levelével, se emberével nem certificált bennünket, melyen nem kicsin búsulásunk vagyon. Az vezértől ő nagátúl holnap akarunk audienciát kérni az elbocsátás felől, mivel azelőtt ő naga arra ígerte vala magát, hogy valamihelyt az adó vagy Bukurestre vagy az Dunára való érkezését bizonyosan meghallják, elbocsátja az követurakat, már praestálja-e igiretit, avagy nem, megvállik. En kegmés uram úgy reménlem, hogy isten ő szent felge segítségével velünk lévén, minden jó dolgot végezhetnénk htls császárunk kegmessége is accedálván és ha hazul is oly módjával jüvén Réti uram, az mint kívántatnék ez mostani állapathoz képest. Egyéb ittvaló mostani állapotok s hírek felől Nagodnak azt írhatom, hogy az Nagod sok gonosz akarói közül egy nagy ártalmas gonosz akaróját Dolyatis nevű landorfejejvári törököt, ki még Báthori Gábor fejedelmet is hamis hitivel megcsalván, megtréfálta volt, Nagod ellen is azt gondolván, hogy olyan könnyű szerit teheti, mint akkor, hatalmas császárunk előtt sokat hazudozván, ő vitte vala Huszain passának az parancsolatot, hogy Nagodra rejá menjenek, mivel htls császárunk előtt az életére, fejére kötötte, hogy csak egy kardvonás nélkül bevihetik az öreg urat, mostan Musza passa beküldvén htls császárunk parancsolatjából fogva 20. praesentis, 21. úgymint másodnap elütötték a fejét. Úgy értém kegmés uram, hogy még más kettőt is bocsátottak utánna, de azokat igen titkon, ezt penég publice, az testét az császárrá kapuja elejében kívül vetették, amazokat elrejtették, de kicsodák lehetnek, nem tudhatjuk, de ha igaz leszen, egyébre nem gondolhatom, oda fel valók lesznek azok is s talám szintén az nagyja félék. Itt olyan hírek is érkezék tegnap az portának, hogy az tatár hán öcscsét a szultánt, meghasonlván az tatárok magok között, megölték volna magát, az hadában is sok kárt tettek volna, az hán maga penéglen azelőtt által bement volna, egy rész hadával az öcscsét itt kinn hagyván; mások így is beszéllik, hogy az vízen költöződvén vissza az tatár hán után, az császárunk vízi ereje az Fekete-tengeren, az ki felment, azok verték volna meg, így vagyon-e, avagy nincs, nem tudjuk. Laskai felől írhatom Nagodnak, hogy elkészült, elmegyén. Úgy értém, hogy Buda felé menne, mert Erdély felé nem meri a ló száját tartani. Valami gyulai törökök jötenek ide be panaszlani kegmés uram, hogy nagy inségben volnának s voltak az egész télen s most is a szalontaiak és sarkadiak miatt, úgyannyira, hogy se mezőre, se erdőre semminémű dolgokra szabad járások nem lehet, nincs is miattok mind az harcz elejétől fogva, mindjárt valahul kaphatják őket, ölik, vágják, hordják még csak az paraszt embereket is, ki miá csak az ajtajokat is ki nem nyithatják, sőt még az sarkadi kapitán maga is erős fenyegető levelet írt volna Gyulára. Azért kegmés uram, ha ugyan talám nem kellene szintén azt cseleked-

niék jövődőre nézve is, azzal is ingerelnők ökök az haragra, mostan is elégben vagyunk. Az fekete selyem övet kegmes uram, megküldtem az postátúl Nagodnak. Az Székely Mojzes állapattjárúl semmi bizonyost nem írhatok Nagodnak, mind eddég is, még az adó be nem érkezik, azután mire válik az dolog, Nagodnak értésére leszen. Kantamír még itt vagyon, de a mie volt, azt elvették tőle, pracbendája is nem szintén kedve szerint vagyon. Mindezek után az úristen ő felge stb. Datum Konstantinapoly, die [24.] Maji anno 1637.

Nagodnak

alázatos szegín szolgája
igaz híve

Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Kegmes uram. Ez elmúlt szombaton, úgymint 23. érkezvén kalarások az vajda ő nagátúl bizonyos hírrel, hogy az adó Bukurestig beérkezett és onnan útját akarván Réti uram continuálni. Immár semmi kétség nem lehet benne, de mindazolta is soha a passátúl kéredzeni nem akarván, az uraim csak prolongálják az üdőt, Zöldfikárral tétovázatnak és hazudtatnak, mert a passa igireti szerint mindjára elbocsátaná ökök, ezelőtt is elbocsátotta volna, mostan úgy látom, hogy csak azt akarnák bizonyosan megérteni, ha embere jönne be elől Réti uramnak, hogyha vagyon követ az adóval, vagy nincsen, ha leszen, mindjára el kell menniék, külöm(?) soha nem találhatnak, ha penig nem leszen, itt marasztalják magokat sok okokra nézve, melyet most pennára nem bízhatok, és ök akarják az adót beadni, mely dolgok immár csak két avagy három nap alatt is elválnak. A postát az én akaratomból addig el nem bocsátják vala, hanem minden bizonyos dologgal kell vala elbocsátani, de az én szóm itt mind méreg az embereknek, ök igyelnek, az mint magok javára látják jobbnak lenni, azt cselekeszik, de bizony szintén kifogynak már minden mesterségekből, mert itt Barján passa nincsen. Ez mostani kajmekám semmit nem tud dolgokban, nem is mernek semmit jelenteni neki se Zöldfikár, se mások által, mivel mind Zöldfikár s mind mások félnek, az üdő is nem engedi tovább, hogy mesterkedhesenek. A posta is eszében vehette valami részit, azt is csak azért küldik el bizonytalan dologgal, hogy azután Nagodat ne certifiálhassák, avval mentvén magokat, hogy nem volt ki által. Ha Nagod Zöldfikár felől instructiót és erős parancsolatot nem küld, ismég megmarad a szolgálatban. Én senkinek sem adok annak az nyereségében, lássa Nagod, mit cselekeszik, most volna ideje, egyszer soha jobb alkalmatosság nem volt arra, nem is leszen. Ezeket Nagod bizonyval így értse. Én, látja az úristen, hogy inkább mindennap veszekedvén velek az ő sok tétovázások miá, de

bizony attúl félek, hogy magamnak ártok vele és szintén mostan az adó bejüveteléig tartok leginkább, bizony ha hamar be nem érkezik Réti uram, féltő, hogy el kell az erdélyi háztúl mennem addig, míg az adó bejű, mert féltem az életemet, Nagod megbocsásson ilyen méltatlan szolgálának, de bizonynal írom Nagodnak, hogy Nagod majd maga lőn oka ez rossz, veszedelmes dolgoknak, mert sírván riván két esztendő alatt hogy ellegyenek az Zöldfíkar szolgálhatja nélkül, de nem hívé Nagod, mások mind bolondságnak magyarázták Nagod előtt írásomat, eszében veheti Nagod immár, hogy igaz volt írásom, másoknak pedig tanácsa mire való volt.

P. Scripta. Abban sincsen semmi keglő uram, hogy kazul követ jünne. Memhet pasa fővezér, a ki a tengeren túl volt és Huszti ittben létekor behozták vala, abban sincsen semmi, Ngd bizonyosan elhigye, ratioit meg nem írhatom. Hogy Ngd költséget küldjön ide be némely embereknek, az tául legyen, mert nem más, hanem Ngd fogná azt megbánni, kitől isten oltalmazza Ngdat. Ezek Bajrán pasa elmenetelétől fogva semmit se fundáltak és nem törhették semmiben olyban, az ki szegin hazánk megmaradására volt volna, hanem csak az magok dolga elfedezései, az mit feltalálhatnak; nincs is módjuk semmiben, valamég az adó be nem jű, a mellett talám oztán lenne valami, de az is nem leszén úgy, az mint kívántatnék. Ha más követ jű vala, jól leszen vala az dolog, tudom mireképest nem jű más követ, de bizony ezek is voltak két pénzzel a vásártt, avval semmit sem fognak kicsalni, ha megértették volna bizonyosan, hogy követ jű az adóval, soha semmit nem tudtak volna cselekedni, hogy el ne mentek volna, mert oly dologtúl féltek ott is, hogy csak el kellett volna mennie, de így nem tudom megyen-e az dolog jól végben s ha szintén megy is, ki is mennek-e, vagy nem; egy szolgálját bocsátotta most ki, Nagod vigyáztasson rejá, mert sok levelekkel megyen ki; hogy az mostani kajmekám hadra készülne alattomban, abban semmi sincsen, az dobruczáni hadnak erejét Ngd jól tudja, mind hiában való, írások csak pro forma.

Ez írásomat bevégezvén ma ikindi tájban érkezék az vajdának két kalarássa, kik bizonyosan meghozták az adónak Havasalföldében való érkezését, a vajda ő nga megírta minden rendeknek, immár ezek az emberek elkérezettek-é, avagy nem, ők tudják, megválík, az kajmekám is micsoda választ adjon nekik, arrúl Ngdat is az posta Szilágyi János által tudósítom valóságosan, de én bizony szent Tamáskint hiszek mindeneket dolgokban, mindazonáltal mivel igen az körmökre égett, talám megleszen.

Külczim: Serenissimo principi dno dno Georgio Rakoczi stb. stb.

Rákóczy kezével: 5. Junii 1637. Szamos-Ujvár estve 9 órakor Szilágyi János magunk postája.

(Sebessi Boldizsár írása.)

62. 1637. m á j. 27.

Az úristen ő felge stb.

4. és 13. die praesentis mensis írt Kegd leveleit egyszersmind tegnap adák meg s mivel már Kegdet Réti uram által bőségesen informáltuk kijöveteléről s pénzt is küldtünk Kegdnek, kivel Kegd kijöhessen, arra nézve sok írásunk olvasásával is nem terheljük Kegdet, reménységünk az lévén, hogy isten Kegdet hozzánk hozván, mindenekről bővebben beszélhetünk, abban is igen megnyugodván, hogy az mit Kegdnek Koncz Pál által küldött levelünkben parancsoltunk, hamar el fog abban is járni, az ki igen szükséges is s egyébre is úgy vigyáz, hogy azt az hitelt, s hozzája való kegmességünket, kit magához bennünk nevelt, szerzett eddig, továbbra is öregbíthesse s meg is tarthassa. Az mi levelünk igen világosan volt írva s most is mi Toldalagi s Ugrou Pál uraméknak megparancsoltuk, kijőjjenek, ennek is ki kell visszáját vinnünk, de mi is inkább hisszük, úgy kezd történni, az mint Kegd írja, kiből mind csak több állhatatlansága fog kiteszeni az embereknek. Mindazáltal ugyan úgy is nem leszen ártalmas némely okokra nézve. Mi istennek hála, tűrhető állapattal s egésséggel vagyunk. Tatár hán 29. die Apr. fordúlt Krim felé vissza Buczákból, Galga szultánt hatta ittbenn 2000 magával. Adja isten, láthassuk szerencsés órában Kegdet is. Datum Szamosújvár 27. die Maji, anno 1637.

G. Rakocy m. p.

Kegd Koncz Pálnak hagyja meg mi szónkkal, ne mulasson, siessen kijönni az vásárlással.

Külczim: (szintén *Rákóczy kezével*) Generoso Baltasari Sebessi de Sard, fideli nobis dilecto.

Sebessi jegyzete: Anno 1637. die 15. Junii adták meg ez ő naga levelét az havasali kalarások más levéllel együtt.

(Eredetije, Rákóczy írása egészen.)

63. 1637. j u n. 4.

Életemig való alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak stb.

Kegmes uram. Akarám Nagodat tudósítanom Réti uram bejövetele felől. Istennek legyen áldott szent neve, ő kegme békével és jó egésséges állapattal minden kár nélkül 2. Junii beér-

kezvén ide Konstanczinápolyban az régi szokás szerint tisztességesen behoztuk csauszokkal eleiben menvén. Másodnapon felmenvén az kajmekámhoz ő nagához az követurak az Nagod neki küldött ajándékkal szemben lévén ő nagával, kedvesen vötte az Nagod jó akaratját és ajándékát, az mellett neki küldött Nagod törökül írott levelét is megadván, adá Zöldfikár agának, hogy olvassa. Ő olvasni kezdvén akadozni kezd az olvasásában. Látván az kajmekám, szállította az egyik tezkercsi effendit és annak adván az levelet, az de verbo ad verbum minden akadozás nélkül elolvasá jó nagyon is publice, úgy hogy mindnyájan jól hallottuk minden rendek. Azt elvégezvén, minden jóval ajánlá magát, arra is ígéré magát, hogy htls császárukkal ez jövő szombaton, úgy-mint 6. Junii az követurakot szemben juttatja és minden jó vászszal késedelem nélkül elbocsátja, még ugyan megkérde Toldalagi uramot, hogyha elmegyén innen, azt állítván, hogy talám nem várakozik tovább ő kegme, mivel azelőtt kéredzett és az adó is benn lévén, de Toldalagi uram olyan replicatiót tőn, hogy nem megyén el addig, míg az adót be nem adja. Arra azt mondá az kajmekám ő naga, hogy jó leszen nem késeltetjük sokáig, elbocsátjuk Kegteket. Azután megkaftányozván bennüket, alájöttünk szállásunkra. Az vezérek és mufti eljárására ma indulunk el isten hírével, azokat is eljárván addig, még htls császárukkal szemben leszünk; ebben lévén az dolog eddig, ennekutánna isten mit ad, az üdő megmutatja, arról is, ha leszen kitől, certificálni el nem mulatom Nagodat. Az Koncz Pál uramra bízott vásárlásnak véghezvitelére az Nagod parancsolatja szerint igyekeztem cselekedni és mindeneket megvásárolni ő kegmeikkel együtt. Az kiindulásunk felől semmi bizonyost nem írhatok kegmes uram mikor tájban lehessen, ezután Nagod arról is érthet. Ide be való állapotok hírek mostan ilyenek forognak, hogy az tatárok között nagy hasonlás vagyon és egymást vágják, ölik. Innen más tatár hámot küldenek, vagyon oly reménségek is, hogy úgy vihetnék végben, mint htls császáruknak akarná, de úgy lehet-e, avagy nem, csak az jó isten tudja. Drinápolynál is vagyon valamicsoda hada császáruknak, mennyi számú ezer embere lehet, nem tudom, de kegmes uram én nem a végre írom, hogy Nagodat szomorítanám, sem a végre, hogy hízelném Nagodnak vele, de írák csak a végre, hogy Nagodat a vigyázásra indítsam és serkegessen mind-addig, míg innét valami kegmessége ő hatalmasságának azon országhoz és Nagodhoz az követurak által nem mutatódik és tapasztalhatóképen meg nem láttatik, addig, mondom, hogy igen szükséges Nagodnak jó vigyázásban lenni, mert ha az tatár ismét ide fogja készségit mutatni, ki tudja, kegmes uram, mit fognak indítani, de neki csakugyan belől hoznak; Máté vajdának is igen szükséges vigyázásban lenni. Laskai most is itt vagyon, és nem is

akar elmenni, mit várjen avagy micsoda remínségben lehessen, bizony kegmes uram bizonyosan nem tudom, de veszek azért eszemben valamit, honnan leszen biztatása, mert alioquin régen elment volna. Székely Moises állapotjáról nem írhatok most is egyebet az előbbieknél. Máté vajda ittbenn levő kapikihája az fő ármás most megyen ki. Kglmes uram, találjon módot Nagod benne, hogy bocsássa ki Nagodhoz az vajda, sok dolgokról informálhatja Nagodat és hitelt is adhat szavának Nagod, nem is árt, ha Nagod kegmességgel leszen neki, mivel bizony sokat szolgált Nagodnak és igazán is velem együtt, kit ezután is Nagod másoktól is megérthet. Sok volna az írás, de mostan ebben hagyván. Engedje az úristen, kglmes uram, hogy minden örvendetes dolgokat, híreket írhassek Nagodnak. Ezek után az úristen stb. Datum Constantinopoli die 4. Junii anno 1637.

Nagodnak alázatos szegény

méltatlan szolgálja igaz híve

Sebessi Boldizsár m. p.

(Eredetije széthasogatott állapotban maradt fenn.)

64. 1637. jun. 17.

Életemig való alázatos stb.

Kegmes uram. 15 praentis érkezvén az vajda ő naga kalasssi meg, oda fel az kajmekámhoz bucsúzni voltunk és az Nagod Szamosújváratt írt 27. 29. die praeteriti mensis írt leveleit mind az közönségesen írt levelével együtt Ngodnak elvöttük és igen örvendező szívvel adtunk hálákat az úristenek azon, hogy Nagodnak mind jó egészségét s mind peniglen békességben létét országával együtt értettük lenni. Ennekutánna is az úristen azonjokat engedje hallanunk Nagtok felől minden időben. Azt is értvén kglis uram, Nagod mit parancsoljon nekem alázatos szolgáljának mind az mostani leveleiben s mind Koncz Pál uramtól küldött levelében, mindazokra gondom lévén, elfelejtve nem volt nálam az Nagod parancsolatja. Úgy reménlem kegmes uram, ha valamiképen is még meg nem változnék, hogy holnap, úgymint csütörtökön isten segítségéből kiindulunk innen haza felé minden jó válaszzal htls császárukéntől, egy fő kapucziája kajmekámnak velünk lévén, nagy becsülettel, levelekkel, kaftánynyal megyen ki Nagodhoz, melyről Nagod az közönséges levelünkből bővebben még érthet. Koncz Pál uram is az vásárlást végben vitte 12 párducz bőrt, három hiúzlabbéseket, nyolcz öreg szőnyögöket és egyéb aprólékokat mind helyben szereztvén vadnak, csak vagyon hátra az megindulásunk, de az egyik lova Nagodnak igen megbetegedvén, nem remélem, hogy kivihessük, hanem ha mást veszünk helyében.

Az mi az itt való mostani állapotokat illeti kegmes uram, mostan forog csak az tatárok dolga fenn, új tatár hámot küldvén az Fekete-tengeren, mint succedáljon neki az dolog, nem tudjuk. Egy lengyel internuntius is érkezvén ez elmúlt napokban ide htls császárukhoz levelekkel, micsoda panaszi és dolgai lesznek, derekasan még nem értjük, mindazonáltal úgy hallók, hogy ismég kiütvén az tatárok Lengyelországban, Kamenicz táján kárt tettek volna s magok között is nagy dissensió volna, Galga szultánt és az Muradint is megölték volna, kit tudom, Nagod jobban megérthetett, arra nézve kegmes uram nem árt, sőt igen kívántatik az vigyázás. Huszain aga ismég elment az elmúlt napokban Székely Mojzesnek Szabó András nevű szolgájával, Kinán passához mondják hogy ment volna, miért, nem tudom, de nem jó dologban fog járni. Az budai mazul vezérnek az itt való kiháját Murat agát htls császáruk Szkiderben vitetvén, ezelőtt egynehány nappal megölette, maga is úgy fog járni, ha behozhatják, lassan-lassan az úristen megbünteti őket, valakik okai voltak az háborúságnak. Laskay még itt vagyon úgy hallom, velünk akar járni. Székely Mojzes állapotja felől nem írhatok semmi bizonyost Nagodnak, kiadják-e, nem-e, de úgy látom, nem fogják kiadni. Az tengeren túl való dolgok az még azon elébbeli állapotban vagyon. Mindezekután az úristen stb. Datum Constantinopoli die 17. Junii, anno 1637.

Nagodnak

alázatos igaz híve
Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Kegmes uram az Nagodnak írt leveletem ma hajnalban elvégezvén, be is csináltam volt. Reggel felmenvén Ibrahim effendi házához, ott találkozván négy tatárokkal, az kik Kantamirhoz tartoztanak, beszédbe indulván velek, azt mondák igen nagy titkon és szomorúan, hogy az estve megfojtatta htls császáruk egy mellette levő ifjú legin fiával. Onnan az vezér kapujára menvén ott is egy jóakaró uram sugá meg nagy titkon; rövid üdön többet is hallunk olyant. Ugyan az vezér kapuján lévén Zöldfikár, olyan választ hozza ki az vezértől, hogy hatalmas császáruk Székely Mojzeset ki nem bocsátja, azt mondván, hogy egy ember ha ide hozzánk futott, vissza nem adhatjuk, üljön itt, de attól senki semmit se tartson, hogy nekünk országul s Nagodnak ártására lenne, mert rejánk nem küldik, hanem ittben adnak kinyeret, vizet neki, és ott a hun vagyon, üljön veszteg. De kegmes uram akárki is általláthatja, mi végre cselekeszik azt, az indulás is úgy vala, hogy holnap legyen, az mint Nagodnak megírtam vala, de az is elhalada, csak temporisálunk, nem tudom, mit várakozunk, hiszem régen el is búcsúztunk, el is bocsátottak bennünket. Én ilyent gondolok, hogy csak azért vagyon, hogy az új tatár hámnak

dolga mint sucedáljon, arra várakoznak. Ha valahogy jól succedál dolga, kit isten ne adjon, félő, hogy ezek ha kiindulnak is innen, de valahúl ismét megfenekelnek, mivel nem örömet mentek hazájokban, mindazonáltal talám az úristen akarójok ellen is kiviszi. Datum 17. Junii Konstantinapoly.

Külczim: (külön papíron): Serenissimo principi dno dno Georgio Rakoczy stb. stb.

65. 1637. j u n. 22.

Az úristen ő fölge stb.

4. die praesentis mensis írt Kegd levelét tegnap vöttük el, értjük abból is, hogy Réti uram békével ment be minden kár nélkül s azt is, micsoda becsülettel s kedvességgel vötte az kajmekám ő naga ajándékunkat s Kegteket is mivel biztatta, kik hogy mind úgy teljesedjenek be, adja az úristen, ki ha úgy lőtt eddig, Kegtek útban is lehet. Abban sem kételkedünk, hogy az mi vásárlásért Koncz Pált beküldtük volt, azt Kegd végben vivén, az is útban vagyon, ki hogy az lakodalomra (mely 8. Julii leszen) kiérkezhetnék, igen akarnánk. Vigyázásban mi jóban vagyunk s bizony szép német gyalogunk is gyülekezik s mivel itt az szomszédságban is nagyon készülnek, sőt ugyan reánk való jöveleteket emlegetik, előttünk lévén az tavali példa, meghiggye Kegd, álmos szemmel nem vagyunk. Magunk itt az fürdőben ezten napig leszünk, azután Fejérvárra megyünk. Adja isten Kegteket szerencsés órában láthassuk, amen. Datum in termis Gyogyensibus die 22. Junii anno 1637.

G. Rakocy m. p.

Külczim (szintén Rákóczy írása): Generoso Baltasari Sebessi fideli nobis dilecto.

(Eredetije, egészen Rákóczy írása.)

66. 1637. j u l. 12.

Életemig való alázatos stb.

Tudom kegyes uram, Nagodnál nyilván lévén az mi jöveletünk és mostan hon vagyunk is, arról nem szükséges Nagod fülejt bő irással terhelnem, mivel isten segedelméből rövid időn Nagodat is jó egészségben meg engedi látnunk. Toldalagi uram bővebben tudósította Nagodat írása által mindenekről azt hiszem, de hogy én is Nagodnak méltatlan szolgája lévén nem akarván posthabeálni hogy vagy két három szóval írásom által ne requirál-nám és állapotunk felől ne tudósítanám Nagodat. Istennek hála kegyes uram, tűrhetőképén lévén, békével jutottunk az Nagod

ditiójában hazánkban reminségünk felett, és immár az Nagod parancsolatja szerint utunkat continuálni el nem mulatjuk. Isten bevivén bennünket, Nagod minden dolgokat megérthet tőlünk Az Laskay Konstanczinápolyban való maradása avagy onnan való eljövetele felől írt volt Nagod nekünk, hogy tudósítsuk éjjel nappal Nagodat és mostan hon lehetne az az áruló, erről is tudom, uram Toldalagi írt Nagodnak, de én is azt írhatom, hogy mikor mi eljöttünk Konstanczinápolyból, akkor ott maradt, én úgy tudom, de igen sokféle practicájok, mesterségek lévén az embereknek, nem tudhatom, elindúlt-e onnan, avagy most is ott vagyon, de ha elindúlt, leszen is mesterség nagyon dolgokban; ha ott maradt is hasonlóképen mind avval tartotta pro forma az embereket, hogy velünk jó ki, de abban semmi nem volt, itilem, hogy hol onnan eljött és az mely felé útját rendelte is, mások informatiójából lőtt, Nagod kétség nélkül elhiheti. Ezek után az úristen stb. Datum in Olá Vladin die 12 Julii anno 1637.

Nagodnak

alázatos szolgálja
Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Alázatosan kérem Nagodat, mint kegyes uramat, megbocsásson, ez írásom hogy ily hirtelen kellett írnom, ha mi fogvatkozás leszen benne, mivel ezen órában érkezvén ide Fekete-halomból.

Külsőim: Serenissimo principi domino domino Georgio Rakoczy stb. stb.

1636. nov.—decz.

Haller és társai követsége a budai basához.

A szalontai diadal után a budai basa, kinek a porta csak úgy engedte meg a hadjáratot Rákóczy ellen, hogy ez a persa háborúnak ne praejudicaljon, óhajtott a fejedelemmel kibékülni. Az első lépést a temesvári basa tette meg, s ennek folytán elébb Kemény János ment a török táborba, azután főkövetség küldett oda, mely a békét megkötötte hosszas alkudozás után.

1. 1636. oct. 31.

A követek jelentése Rákóczynak az alkudozások folyamáról.

(Török-magyarkori Á. O. II. 429.)

2. 1636. nov. 14.

Dániel János jelentése Rákóczyhoz ugyanerről.

(Török-magyarkori Á. O. II. 446.)

3. 1636. nov. 19.

Rákóczy levele a követekhez az alkudozásokról.

(Török-magyarkori Á. O. II. 455.)

4. 1636. decz. 6.

Illme princeps stb.

Az úristen stb.

Kgls urunk az Ngd nekünk küldött levelét, kit 1. dec. Szászvárosban íratott, tegnap estve u. m. 5. Dec. vettük el, úgy hisszük az gonosz utak miatt is volt késedelmek az postáknak.

Ngd kgls akaratját értjük írásából az derecskei hajdúságnak elszállítása hogy elébb nem lehet, hanem az 6 kalandárium szerint Sz. György napjára: az felől kgls urunk mi is úgy gondolkodtunk, volt, hogy télnék idején lehetetlenség vagy on azok-

nak elszállításában és az kihajának valóságosan eleiben is adtuk vala akkor is, és maga is látván méltó kívánságunkat, akkor is azt mondta vala, hogy csak az Ngd és az ország levelében annak nap ne praefigáltassék (mivel annak császár eleiben kell menni), assecurál maga arról bennünket, hogy két holnap eltelne is (mert az vezér levelében két holnap praefigáltatott elszállításoknak) elégséges időt engednek, kiken alkalmatossággal elszállhassanak, kit mi Ngdnak kgl's urunk Farkas Ferencz uram által aláztatosan meg is üzentünk volt. Mostan azért kgl's urunk írása által is assecurálja Ngdat az kihaja, kit elküldtünk Ngdnak.

Székel Moises haza küldését is, hogy az vezér effectuálja, kit oretenus noha (meg)igirt vala, és azt is, hogy arról ad par-tem Ngnak levelet ad, de annál egyéb levelet tőle nem extrahálhatánk, kit Ngdnak küldtünk. Ennek utána is kgl's urunk nem leszen késő promissis sollicitálni felőle az vezért, ha isten élteti ő ngát. Nekünk bizony nagy ígéretekett tett, hogy minden tehetőségével azon leszen, hogy kiszerezze az portáról, csak alkalmatosságot kell hozzá várni.

Tartsa meg az úristen stb.

Datum in Tömösvár die 6 Dec. Anno 1636.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitores fideles, humillimi

Stephanus Haller mp.

Stephanus Zalanczi mpria.

Külczim : Ill^{mi} principi dno dno Georgio Rákoczi stb. stb.

5. 1636. dec. 14.

Ill^{me} princeps stb. Az úristen stb.

Ngdat kgl's urunk akarók irásunk által tudósítani az dolgok felől, minek élétte magunk Ngdhoz érkezhethénk. Ma reggel indúltunk kgl's urunk ki Tömösvárról és az mint lehet az útnak akadályos volta miatt sietünk Ngdhoz menni. Az vezér kihajánál kgl's urunk véget értünk az Ngd utólszori levelének continentíája szerint.

Bethlen István uramtól is kgl's urunk az reversalist kezünkhez vettük, úgy az mint paríáját küldte Ngd, az Ngd és ország adta levelét is acceptálta conditionaliter, úgy tudni illik, ha Ngd ennek utánna is inseráltatja azokat, kiket most talám feledékeségéből fogott kihadni, t. i. az illei falkonyoknak megadatását, az huszti szolgálai kárának refusioját, mert ezekről mi előttünk ugyan protestála is, hogy ha ezek meg nem lesznek, nem tartja magát kötelesnek lenni az diplomákhoz. Így immár kgl's urunk az Ngd kgl's akaratjában áll, ha consentiál-e Ngd mostani kívánságának, vagy nem, alioqui res infecta; mindazáltal kgl's urunk még teg-

nap ebéd után kiindulván innét Tömösvárból Fiát Sigmond urammal együtt, holnap Illyére érkezik, ott csak egy vagy két nap mulatván Csucsra megyen, onnat Váradra; immár Ngd bölcs itileti, ha megvárakoztatja-é valahun az urat, míg Ngdhoz mi is elérkezünk és Ngd is ezekre az hátra maradott punctumokra magát resolválhatja, mivel annélkül még nem szinte végben ment dolog, és ha ő nga azok nélkül magát kötelesnek nem tartja lenni az diplomáknak megtartására, így az Ngd részéről azon consideratio lehet.

Bethlen Péter uramtól kgl's urunk mi itt reversalist nem extrahálhattunk, hanem az atyja felelt, hogy Ecsedbe menése után két héttel megküldi Ngdnak, ha fel nem talált volna az ipához menni, Bethlen Péter uram.

Erkezők kgl's urunk Bethlen István uramnak ilyen híre is, hogy Illyéből, Hunyadból, Balásfalvából búzát, abrakot, bort és minden élést ki kezdtek volna hordani, ki felől kívánná az úr, hogy Ngdnak írának, ne hordassanak ki. Egyéb dolgokról kgl's urunk Ngdat magunk bőebb szóval tudósítjuk, kit engedjen az úristen kedves jó egészségben találhassunk.

Datum in Tömösvár die 14 Decembris Anno 1636.

Il^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitores fideles humillimi
Stephanus Haller mp.
Stephanus Zalanczi mpria.

Külczm: Il^{mo} principi dno dno Georgio Rákoczi stb.

6. 1637. j a n. 25.

Tekintetes és nagos úr nekünk kedves jóakarónk.

Isten Nagodat egészséges, hosszú élettel és minden jókkal látogassa.

Az budai vezértől ő nagától érkezvén követségen böcsületes és vitézlő Ibraim aga az mi kegmes urunkhoz, fejedelmünkhöz ő nagához, megértvén ő naga az mi kegmes urunk mind szóval való izenetét és levelét is megfordíttatván az vezérnek ő nagának, kiből mostani kívánságait az vezérnek nem egyezőnek látván, ő naga az mi kegmes urunk az mi tőlünk küldetett ő naga választételivel és az békességről iratott levelekkel, kérlette mi tőlünk ő naga, mi lehessen az oka, hogy mi ő nagának az mi kegmes urunknak és az országnak különben hoztuk meg az vezértől ő nagától az választ és leveleket, mint mostani izenetiből és írásából érti az vezérnek. Azért az mi szónk ő naga előtt az volt, hogy az minemű válaszzsal minket az vezér ő naga és Nagod is bocsátott, mi azzal jöttünk, és azt hoztuk meg, kit mind az vezér ő naga és Nagod levelével is megbizonyítottuk és ez jövő ország-

gyűlésen is az mi szónk ez lehet s ez leszen, mert Nagod azt tudom megítélheti, hogy minekünk is böcsületünkben jár az követség-hordozás. Értvén azért ezt az ellenkedő dolgot az Ibraim aga mostani követsége és az mi követségünk között, szemben voltunk magunk Ibraim agával, értekezvén tőle az dolog okairól, kitől megértvén, hogy az mikor ő elindult Budáról, akkor még Nagod Budára nem érkezett volt az vezérhez ő nagához. Az Nagod ott nem lételének ítültük lenni okát, hogy még az ideig Nagod tudtára nem adhatott volt minden dolgot valóságosan az vezérnek ő nagának, kiket hogy Nagod mennél hamarébb ígreti szerént értésére adjon ő nagának mind htls császáruk fényeskedő méltósága és az közönséges igazság is kívánja. Az ellenkező dolgok pedig, kik az Ibraim aga és az mi követségünk között vadnak ezek:

Elsőben az mely athnamét hozott, nem hatls császáruk keze írása alatt és nem is Konstanczinápolyban költ, hanem Budán, nem is az boldog emlékezetű szultán Szulimann athnaméjának módja és az mi kívánságunk szerént, holott mi ugyan írásában adtuk az vezérnek ő nagának az minemű athnamét kívánt az mi kegmes urunk ő naga és az ország; és az vezér is ő naga mi nekünk arra felelt, hogy olyan athnamét szerez az htls császártól.

Másodszor az országnak legfőbb és nagyobb szabadsága, úgymint az fejedelem szabad választás felől, az athnamében semmi emlékezet nincsen.

Harmadszor, az hódoltság állapotja felől is semmi emlékezet nincsen, hogy azok úgy hódoljanak és az ország is azon határiban tartassék meg, mint az mostani kegmes urunk fejedelemségének kezdetiben találtatott.

Negyedszer, arról is semmi emlékezet nincsen, hogy ha ennek utánna is találatnának vádolkodó kifutott emberek, azoknak vádlások az fényes portán elő ne vétessék, hanem az ország közönséges eligazítására bocsáttassék. Az derecskei hajdúságnak elszállítást is, és Zólyomi Dávid elbocsátását ő naga az vezér mindjárt kívánja és az htls császárukknak ígirt ajándék negyven ezer tallér és kajmekám vezérnek ő nagának ígirt tízezer tallért és Sziliktar vezér passának ő nagának ígirt hatezer tallért mindjárt kívánja, holott az mi kegmes urunk és az ország ígreti mi általunk úgy volt, hogy ha hatls császártól az vezér ő naga az athnamét úgy szerzi meg, azt mint mi kívánnók és írva adtuk és az athnamé kezében hozatik az országnak, annakutánna adjuk meg az ajándék tallérokat, mind az htls császárnak, mind az vezéréknek ő nagoknak és az Zólyomi Dávid elbocsátása is akkor leszen jó okok és módok alatt. Az derecskei hajdúságnak is elszállításának bizonyos napot végeztünk Nagoddal. Mindezekre

Nagod rejá emlékezhetik és az levelek is, kiket az mi kegmes urunk és az ország adott miáltalunk és az vezér ő naga nekünk adott levele is ezt valóságosan bizonyítják. Nagodat azért kérjük szeretettel, minthogy Nagod által lett az békességnek véghez meneteli, megemlékezhvén minden dolgoknak valóságos állapotjokról, az mostani kívánsági is az vezérnek ő nagának teljességgel egyezzenek minden részeiben az mi általunk végben ment békességnek módjaiban, kiben az jövőendő gyűlésen ha mi különbözést venne eszében az ország, az mi böcsületünk is meg ne sértdődjék és meg ne háborodjék az ország rajta, mert mi Nagod előtt arra feleltünk az nagos vezérnek, hogy valamit mi végeztünk és ígirtünk az mi kegmes urunk és ország nevével, mindeneket szentül és igazán beteljesítünk országúl az mi kegmes urunk és ország pecsétes levelében megírt mód szerint Nagod is nekünk hasonlóképpen felelt, hogy valamik ígírve vadnak az vezér ő naga részéről, mindenek beteljesednek. Es azt is tudja Nagod, hogy mi olyan tudomány-tétellel vettük el az vezér ő naga levelét, mi is úgy adtuk az mi kegmes urunk és az ország levelét, hogy az egyezések minden részeiben úgy teljesíttessenek meg, az mint megírattanak. Ezekből azért, hogy Nagod jó akaratból fáradozzon az vezér ő naga előtt kérjük igen szeretettel Nagodat, kiről az gyűlés napig Nagodtúl választ is várunk. Eltesse isten Nagodat sokáig jó egészségben. Iratott Fogarasban Januariusnak 25. napján 1637. esztendőben.

Nagodnak jóakarattal szolgálnak

Haller István
Szalánczi István m. p.

(Irva az budai basának.)

1636. jun. 20—1637. júl.

Tholdalagi Mihály fő követésege.

Bethlen István támadása alkalmával az 1636-iki februári országgyűlés elhatározá, hogy a portára főkövetség menjen. Mint-hogy a budai alkudozások a dolgot függőbe tartották a főkövetek csak jun. 20-án indultak el — de csaknem egy évig maradtak Konstantinápolyban.

1. 1630. jun. 20.

Rákóczy megjegyzései Tholdalagi főkövete számára, hogy a portán hogy viselje magát.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 344.)

2. 1636. junius 19.

Georgius Rakoci Dei gratia princeps Tranniae partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes etc.

Generose fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nram.

Immár Istennek kegyelmességéből Kgldek minden expeditiót, valamint kívántatott jól elvégezvén egy iskatulyába csinálva pecsét alatt megküldöttük Kgldek. Kévánjuk az úristentől, hogy Kgldek útja járása legyen mind idvösséges, egészséges és jó szerencsés, hasznos is. Intjük is Kgldek igen kglsen, s hagyjuk is, immár semmit nem is késvén, induljon mindjárást meg és a mennyiben lehet, el is siessen, mentől hamarébb bejuthatna, az volna jobb és alkalmatosabb. Isten bevivén Kglteket, minden ottbenn való állapotokról, dolgokról valósággal és igen postán tudósítson Kgldek, sőt útjában is vigyázással, tudakozással menvén, ha mit olyat érthet, hallhat, értésünkre adni ne mulasztja.

Az temesvári pasa felől Kglteknek instructioiban emlékeztet tenni megfeledeztünk volt, azért akarók ez levelünkben megírni, parancsolván kglsen, hogy az ő állapotjára, dolgaira is szorgalmatos vigyázása lévén, ha valami szándékot változtatása felől értene, minden industriájával, munkájával azon legyen Kgldek,

maradhasson és tartassék meg tisztiben, hivataljában. Mert az mioltától fogva ez a pasa vagy on itt kinn Temesváratt, oly csendes és igyenes állhatatosságban viselte magát, semminemű veszekedésre, búsulásra okot nem adott, annyira, hogy nem hiszszük, ez néhány időben ilyen pasa lőtt volna Temesváratt, ki az panaszkodásra, búsulásra materiát nem adott volna, mint ez, s ha változása történnék, oly elfordúlt, zürzavar elméjü embert rendelkezhetnek oda, kinek magaviseléséből alkalmatlanságok jöhetnek ki sokak. Ennek azért öcséje is Mehemed bék mostan az fényes portára bemenvén, mind attól és kapikihájától is megértse Kglđ, miben legyen dolgok és egyáltaljában minden módon azon legyen Kgltek, ezt innét meg ne változtassák, el ne vigyék, maradjon helyben tisztiben, holott embernek arra kell igyekezni, hogy gonosz akaróiból is jóakarókat csinálhasson. Ez pedig jóakarónk levén, abban minden kedveskedésünkkel, ótalmunkkal, Kgltek hasznos szolgálatjával méltó megerősíteniünk és arra jobban édesíteniünk. Isten legyen Kgltek mellett minden dolgaiban s segítse kívánatosan Kglteket. Ha mi híreink minékünk is lesznek, Kglđnek minden alkalmatossággal értésére adni el nem mulatjuk. In reliquo eidem gratiose propensi manentes. Datum Albae Juliae die 19 Junj 1636.

Külczim: Generoso Michaeli Toldalagi de Erczye consiliario nro, sedis Siculicalis Marus capitane supremo in judicys praesidenti, ac tabulae nostrae judicariae jurato assessori etc. Fideli syncere nobis dilecto.

Rájegyezve Toldalagi kezével: Exhibitae in Prasmar 24. Junj 1646. per Jacobum Literati 1636.

(Eredeti a gróf Telekiné levéltárában.)

•
3. 1636. jul. 13.

Rákóczy levele Tholdalaginak, híreket ír Bethlen Péter támadásáról.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 349.)

4. 1636. jul. 13.

Rákóczy levele Tholdalaginak s követársainak Bethlen István támadásáról.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 355—7.)

5. 1636. jul. 16.

Rákóczy levele Tholdalaginak s követársainak a budai ügyekről.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 351—354.)

6. 1636. jul. 16.

Az úristen ő fge stb.

Miért kellett az ifjú legén étékfogónkat Sebesi Miklóst Kgtekhez sietséggel bocsátanunk, azt Kgd mind az közönségesen Kgteknek írt levelünkből s mind az kaimekáméból világosan s bőségesen meg foghatja érteni. Nekünk bizony mind igen nehéz s mind terhes ez mostani táborozás, de az szükség kívánja, mivel készületlen nem akarnánk tanáztatni; kglsen kívánjuk azért Kedtől késedelem nélkül tudósítson minden oda be való állapotokról: mit vihet Kgtek végben, gonosz indulattal szándékkal s akarattal vagyon ugyan ellenünk az porta, minden ok és igazság kívül exturbálásunkra igyekszik-e vagy mit akarnak: Kgd valamit érthet s vihet végben éjjel nappal adja értésünkre, érthessük s tudhassuk minden akaratjokat tempestive. Most bezzeg békeségben lakhatnánk minden felől, ha minden ok nélkül (az porta vesztég nyughatnék) nem háborgattatnánk. Mi az Kgd hozzánk való igaz hűségében, köteletségében s hazájához való szeretetiben igen megnyugodtunk, el is hittük mindenekről tempestive tudósít; adja isten minden jót hallhassunk Kgtek felől. Követtársai ha költségből meg kezdenének fogatkozni, ne hagyja Kgd anélkül.

Datum Albae Juliae 16 Julii Anno 1636.

G. Rákoci m. p.

Külczim: Gen. Michaeli Tholdalagi de Ercse stb ad fulgidissimam Portam Ottomanicam expedito legato nro stb.

A borítékon: 1636. 27. Julii sunt exhibitae per dnam Nicolaum Sebessi Constantinopoli.

Mi. Thol. m. p.

7. 1636. jul. 17.

Rákoczy levele Tholdalagihoz Bethlen Péter ügyében.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 360.)

8. 1636. jul. 23.

Tholdalagiék jelentése a vezérnél tett látogatásról.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 367—379.)

9. 1636. jul. 27.

Tholdalagiék jelentése a portán folytatott alkudozásokról.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 383.)

10. 1639. a u g. 7.

Élettünkig való alázatos hűségünket jámbor, szolgálatunkat ajánljuk Nagyságodnak stb.

Markót kibocsátván 27. [dikén] estve Nagyságodhoz innen, irtuk volt tőle küldött levelünkben Nagyságodnak, hogy mi is azután való kedden szemben leszünk hatalmas császárukkal és Sebesi uramat úgy bocsátjuk ki Nagyságodhoz, de mivel kegyelmes urunk az audientiának akkorról el kelle múlni bizonyos okokért (de nem valami mi nehézségünkre való okokért), mind- eddig is Sebesi uramat ki nem bocsáthattuk. Tertia Augusti audientiánk levén császártól, istennek hála, kegyelmes urunk, elég böcsülettel lőn audientiánk. 4. [dikén] az leveleket fordítottuk meg, ötödikén az muftit Musza pasát, Mehemedt pasát, tefterdár Omér pasát és Ibraim effendit jártuk meg s mind az Nagyságod nevével s mind az országéval salutáltuk, az leveleket megadtuk, szóval való követségünket is elég bű szóval, az mennyire isten elégséget adott, megmondottuk mindeneknek. Ő nagyságok is szép csendesesen hallgattanak meg, mindenik bizonyos reménységgel biztat, hogy meg kell békélleni Bethlen István uramnak és meg kell jönni; az felől tudakoztak azért, hogy ha ad-e hitelt; annak módját mi csak azt mondtuk, hogy hűt szerént való pecsétés levelet adánk mi neki országostól, hogy senkitől bántása nem leszen s meg kell hinni, mert akármely fejedelmeknek is meg kellene azt hinni s megelégedvén ő nagyságok is vele, csak azt felelték, hogy meg kell lenni az békességnek és vissza kell jöni; mert hatalmas császárnak nincsen kedve, sem nekik ahoz, hogy az országnak háborúsága legyen. Immár kegyelmes uram solici- táljuk azt, hogy ki jöjjön vagy menjen fel Budára innen az vezér- hez az békességnek megcsinálására és minket is mint bocsássanak el vissza mind Nagyságodhoz s mind az országhoz és minemű levelet adjon hatalmas császáruunk. Erre való audientiánk kegyel- mes urunk is holnap ikindi korban leszen az vezértől.

Az lengyel követnek válasza vagyon, indulni akar haza felé, ez héten megindúl. Az vezér ő nagysága tanácsából s mind pa- rancsolatjából, noha kegyelmes urunk az szekerekre sokat kelle költenünk, de nem lött költségünk hejában. Felette kedvesen látta császár, hogy mi kijöttünk előle, mindjárt bevitette az belső kertbe őket maga eleibe s úgy nézette meg őket, maga székbén ülven, az kizlár aga és lovászmester nézették meg belől is az sze- keret; az lovak is az mint az Nagyságod kocsisai és az mi szo- lgáink is, kik ott voltak, beszélík, nem tudom ha az ott való szo- katlan helytől való féltekbe, vagy hogy örömekbe, de igen ugrálva jártak császár előtt; az szekereket kétszer is teréngedtette meg maga előtt császár és úgy annak utána ugyan sok jó szép Serifi

aranyakat küldött nekik; mi nehezen osztoztathatók meg őket rajta, ő nekik jobb ajándék jutott hogynem mint nekünk abban az szembenlételben, noha nem annyi becsülettel. Az mely órásmesterrel az órát megigazítottuk volt, azt az szembenlételben is felhivattuk volt és úgy igazítottuk vele az órát, hogy mikor magunk császár előtt voltunk és az ajándékot akkor hoztuk be, szinte akkor is mind musikála az óra mind az császár ablaka aljáig s ott állta meg; császár is, mi is hallottuk; kijöven mi császár elől, azután behivatta az órásmestert, kit mi vittünk volt oda és csak maga s az szilictár pasa állván ott közel mellette, az órának feltekertette mind muzsikáját, óráját s úgy jártatta nagy sok nevetséggel, örült neki; az mennyire az órásmester tudott törököül és érthette, Nagyságodat és Erdélyt igen sokszor emlegette, az órásmester is szinte úgy jártatta, ugráltatta; magának enni hoztak s leült, ött keveset, ismét felkölt, s odament nézni az órát, végre magának minden feltekerését, járhatását megmutatta s azt megtanulván, úgy bocsátotta ki magát az órásmestert, de megparancsolta neki, hogy másodnap ismét bemenjen s amaz is bement s azután is hozzánk jött s harmadnap is bemenését parancsolta, amaz is bement, de azután ide hozzánk nem jött; az is azt mondja, hogy bizony egynéhány ezer aranyból kedvesb volt császárnál, be is küldte volt az asszonyok házában az órát.

Mi kegyelmes urunk úgy látjuk, hogy innen most bántásunk nem lehet, ha az mostani állapot meg nem bomol. Az következő ide, kívántatik kegyelmes urunk, hogy Nagyságod az adóval az régi szokás szerint való napra elkészítse és beküldje. Szalánczy uramék ha még el nem mentek Budára, nem tudjuk talám nem ártana várakodni, hogy az innen oda menő ember és parancsolat is érkezne oda, úgy jobb alkalmatossággal lehetne meg az egyesség; mert ha idején oda megyen nem tarthatják ott sokáig őket. Az Nagyságod bölcs ítéleti rajta; mi úgy reméljük, hogy ha meg nem másolódik dolgok, akaratjok, tiz vagy tizenkét nap alatt mind mi haza s mind az Budára menő parancsolat megindulhat.

Akarók kegyelmes urunk azt is Nagyságodnak értésére adni, Bethlen István uram egy Farkas Péter nevű szolgáját küldte volt be ide másodmagával, de Szófia táján igen megbetegedvén Farkas Péter, tovább nem jöhetett, hanem az budai pasának az mely emberével addig jött, az jött be az budai pasa leveleivel s az budai pasa írta be ide az vezérnek s mind hatalmas császárnak, hogy Nagyságod Husztot obsideáltatta és lőtte, kin úgy vöttük eszünkben, hogy meg fogott volt császár indulni, de mi annak is okát adtuk, s az holnapi audientiánkban bővebben okát adjuk. Farkas Péter eleiben innen ment Moldovai László; hogyha eljőhet, behozza s ha nem, hát az leveket hozza be. Las-

kai itt vagyon, alattomban az hol mint lehet az ura dolgát ágálja; nekünk is irt volt az némely nap, hogy szemben lenne velünk, mert az ura parancsolta, hogy salutáljon bennünket és valami két-három szóval izenetit az urának megmondja; az levelet revén, mi is megírók neki, hogy eljöhet s üdőt is adánk neki, mikorra jöjjön s eljövén az salutatio mellett csak az lón az kívánsága, hogy azon kéretett az ura, hogy ha mivel vádoljuk őtet, adjuk értésére, hadd értse ő is, kire kegyelmes urunk, mi röviden csak azt mondók, hogy mi ide nem azért jöttünk, hogy vádolódjunk, hanem hogy az mivel ő nagysága vádolódott, azt térítjük magokra, hogy nem úgy vagyon; azt penig nem hogy eltitkolnók, de inkább azt akarnók, hogy maga ő hatalmassága is hallaná, mert mi igazat szólunk. Sokat altercálván velünk, de bizony nem bátorsággal, látván hogy nincsen helye beszédének, elmene s azután nem jött ide. Az Nagyságod ajándékát még az szilictár pasának be nem adhattuk, magával sem voltunk szemben, különben be is nem akarjuk adni, mert úgy haszna is nem lenne, abban is módot keresünk s beadjuk.

Az mint irtuk volt előbbi levelünkben kegyelmes urunk, hogy az kajmekám ő nagysága azt mondá, hogy ha akarjuk Székely Mójzest ideküldi, beszéljünk vele; azt nekie is értésére adták s Maróti Györgyöt küldé ide hozzánk, az mint eszünkben vesszük csak expiscálná hogy mit szólunk állapotjához: kihezképest előtünk viseltetvén az Nagyságod méltóságát, ettől azt izenők neki, hogy mi bizony szembe sem leszünk vele, sem nem híjjuk vissza, ha maga meg nem allázza magát és kegyelmet nem kér Nagyságodtól; de azért hogy azt cselekedje, magunk intjük, hogy jobb azt cselekedni, hogysem itt veszni; még eddig ő is nem kínálta magát s mi is nem hívattuk. Maróti megesmerte magát s az Nagyságod kegyelmességéhez bizik és kijő velünk, immár mi is assecuráltuk, pecsétetes levelet adtunk neki, s ő is minékünk, kinek páriáját kegyelmes urunk Nagyságodnak kiküldtük, maga itt vagyon szállásunkon. Sebesi uramnak meghagytuk, hogy senkinek ne beszélje ott kinn, hogy kijő; mert ha volt valaki társok, megfutamodik valamely felé; tegnap ment volt el búcsúzni Székely Mójzeshez; azok elsőben marasztották, hogy ne jöjjön ki s azután fenyegették is, hogy az vezérrel nem bocsátatják kijőni, kihez képest kegyelmes urunk Sebesi uramat más dologért is az vezérhez bocsátván ma, annak kijöveteli felől is emlékezetet mondottuk volt ő kegyelmének hogy tegyen és az szerént szólott is felőle, de majd mintha kedvetlenül szólván, az választételt deferálta az pasa. Isten azt adván érünk, holnap az vezér előtt mindnyájunk ott lévén az audientían, magunk is szólunk felőle, könnyen ide nem hagyjuk, mind magának is nagy kedve vagyon az kijövetelhez, Magának Székely Mójzesnek mennyire való biztatása volt s

vagyon most is itt, azt értjük; hanem most Bethlen Istvánban fog reménysége lenni, hogy ha meg kell békélleni is, vele együtt legyen. Azért kegyelmes urunk az Nagyságod kegyelmessége rajta, de hogy Maróti nagyobb bizodalommal kijöhessen velünk, alázatosan kérjük Nagyságodat, hogy egy assecuratoriát küldjön előnkbe Bukarestre, hogy kimentünkben találjuk ott, csak arról, hogy az mint mi assecuráltuk, reversalist adtunk neki, abban Nagyságod megtartja ötöt; az többi is, kegyelmes urunk, úgy jó inkább ki innen.

A mint megírtuk, kegyelmes urunk, most az állapot abban vagyon, de azért ugyan nem árt Nagyságodnak Buda felé vigyázni és otthon is vigyázásban lenni, mert itt s másutt is az világ állapítja mostani időben hamar változódhatnak. Ide be is kegyelmes uram minket míg ittben leszünk s azután is ittben való jámbor szolgáját kívántatik hogy Nagyságod az ottben való állapotokról gyakran tudósítsa. Az mostan bejött szolgája az budai pasának Nagyságodnak is egy levelét hozta be, in specie, törökül, az mint Nagyságod oda iratta volt. Zülfikár aga azt mondja hogy Kőrösi István uram vitte volt Budára, mi végre küldte be az budai pasa, mi nem értjük; de azt bizonyosan mondták némely ismerőseink az pasa kapuján, hogy minden igyekezetivel promoteálni akarja az budai vezér Bethlen Istvánt, de még hogy a porta annak faveálna, nem látunk olyant semmit. Vagyon olyan közhír is kegyelmes urunk, hogy Múza pasának adnák az budai pasaságot. Az szent isten éltesse és tartsa meg kegyelmes urunk Nagyságodat. Datum Constantinopoli septima Augusti 1636.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae

servitores perpetui fideles humilimi

Michael Tholdalagi mp.

Reych Ferencz mp.

Petrus Haller mp.

Sebessi Boldizsár mp.

Ugron Pál mp.

Hátirat Rákóczy kezével: 17. die Augusti Albae Juliae reggel 6 órakor Sebesi Miklós étekfogónk 1636.

Külsőlm: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb. *Öt pecsét helye.*

(Eredeti Tholdalaghi írása.)

P. S. Az ittben való belső állapotok felől kglis uram az készület igen meg vagyon, azt írhatom, az híre az, hogy maga megyen el császár az persákra, mi úgy reméljük, hogy most augusztusban válik el, ha elmegyen, mert akkor ha el nem indul az császár, nem hiszem, hogy elmenjen. Az budai pasa levelén igen megindult volt császár az Huszt megszállásán, de az kajmekám csendesítette meg, azt mondván az előbbeni szónkból neki, hogy

onnan jártatott híreket leveleket ki s azért küldött volt Ngd valami néhány lovast és gyalogot az kapujára s azokat immár kétszer is vágatta le s most úgy kellett azokat megtöbbiteni, de hogy álgúval vítatná Ngd abban semmi nincsen, mivel álgúval nem is lőhetni. Az audientiára hogy bemenék az dívánba ezeket csak magamnak megmondá és azt hagyá, hogy ha az audientiára bemegyünk császár eleibe és maga én tőlem megkérdi is, ezt mondom, hogy az én szóm is egyezzen az ő szavával; ha pedig császár meg nem kérdi, én is csak elhallgassam. Bemenvén császárhoz ő sem kérdé meg s én is nem hozám elő. Ezt az hírt az budai pasa írta meg császárnak, nekem maga az kajmekám mondá, s igaz is, mert egy Farkas Péter nevű jobbágját küldte volt az úr s nem jöhetett be s Zofiában megbetegedett s ott maradt, innen ment utána Moldovai László, hogy ha bejöhet magát hozza be s ha nem jöhet az leveleket hozza csak be. Ma leszen derék audientiám arról, hogy minemű válaszzsal bocsátanak el bennünket s most bővön megmondom, noha az előtt is eléggé megmondottuk az Huszt dolgát s az articulust is in ea parte megmutatom, az mint az ország adott szabadságot Nagodnak, hogy ha ugyan békelleni nem akar az úr, jószágokhoz is hozzá nyúlhasson Ngd; az muftinak és több vezéreknak is megmondottam.

Az mely Mehmedt nevű vezért salutáltunk tegnapelőtt, császárnak az vér szerént való atyja fija, azt mondá maga felől, hogy azon nap 27 napja vagyon, hogy eljött az füvezértől. Ezt az Bethlen István bejövetelit az füvezér mondotta meg neki, de annak bejöveteli, sem itt benn tartása nem tetszik, az mint látom since-rus ember, még az itt kin való dologhoz nem annit tud, mint az többi s nem rejti el annira dolgokat. Az mondá azt is, hogy mikor császár elől kijöttünk mi, ők ott benn maradván szóltak császárral az mi dolgunk felől s minden jót reméljünk, mert nem akarja htls császár, hogy Erdélyben háborúság legyen s ők is nem akarják. Az audientián szóval az mint igen breviter mondtam, azt törökül leírtattam és hogy inkább megértse császár az leveleket azt is együtt beadtam, azt hiszem hogy azt is elolvasta előttök császár, s abból is vöttek valami értelmet dolgunkról. Mindenik vezért és az muftit is azon kértem, hogy mikor az mi dolgunkról leszen tanácsok, akkor legyenek jó akarattal hozzánk, s mindenik igen ígérte magát s ez is az Mehmedt pasa. Azért azt, hogy ne kedvezzünk sem Ngdnak sem Bethlen Istvánnak ez az Mehmedt pasa valóban megmondá, kire mi is így feleltünk, hogy neki is contentusnak kellett lenni és hitelt kellett szónknak adni. Még kgl's uram az sziliktar pasával szemben nem voltunk, mivel mindenkor császár mellett vagyon, de abban is módot keresünk, vele is szemben leszünk s az mit tudunk az fülében rakjuk, mert az Bethlen István szolgál titkon ötlet és az boztanczi pasát fut-

ják, de az több vezérek mind ellenek vadnak s igen igen nagy antipatiája is vagyon köztök, hogy gyermek lévén, annira az császárhoz adta magát, úgy értem azért, hogy immár is megcorrigálta magát az sziliktar pasa, nem annira jár s ellenkezik im ezek ellen.

Az Bethlen István uram szolgája is az minap írt volt egy levelet, kiből kívánta azt, hogy szemben lehessen velünk, az ura salutatioját mondja meg és valami két szóval való izenetit, mi is megírók, hogy eljöhét. Eljövén s salutála bennünket s az követsége csak az volt, hogy ha miben akarjuk módolni őket, tőlök ne cselekedjünk titkon; kire az mint a másik levelünkben megfeleltünk neki, de ez csak praetextus volt, latrot keresett volna inkább köztünk, de az beszédünkhöz képest nem merete elkezdni együnkkel is, azután értettem ezt meg, nekünk hasznunk az lévén benne, hogy az közben azt is találta mondani, hogy az mely reversalist Bethlen Péter küldött volt császárnak ő fgének, az budai pasa tetszéséből küldte, hogy inkább magokat oltalmazhassák császár előtt, kiből az budai vezérnek is hozzánk szíves barátsága mutatódik meg.

Ha lehet kglis uram az Maroti György assecuratoriáját érkeztesse Ngd Oroszesikba előnkbe, az vajdának egy embere ott várhat meg vele az Ngd postájával együtt, de időbb ne jöjjön, mert elvétjük egymást az úton, találunk módot benne és ha miből kelletik mégis Ngdat tudósítanánk kglis uram Ngdat (igy). Sokat vetekedünk hogy ha Budára valamelyikünk felmenjen-e az békeségről való parancsolattal és az főemberrel, vagy mit cselekedjünk, de mivel nem vagyunk instructusok és vadnak is Ngdnak arra választott szolgái, noha nekünk úgy tetszenék jobbnak, hogy valamelyikünk csak azért is ott lenne, hogy az ki oda megyen az főember, azt ne corrupalhatnák imez mellette lévén, de talám Ngdhoz mind együtt megyünk és megértvén Ngd az dolgot, mindjárt küldhet oda az követ uraim után, kiknek ugyan jobb elmeniek, hogy ott is próbálják az dolgot, azonban innen is oda érkezik az parancsolat és ember. Az minapi odament parancsolatból is alkalmasint tanulhat azért az ottvaló idegen atyafiú, talám alább hagyja az Bethlen Istvánnak való favorizálást, mi is azon leszünk, hogy ne késsék az parancsolatot felküldeni az vezér és az főembert. Interim Kglis uram ugyan nem árt otthon is az vigyázás s mind az környűl való helyeken.

Az lengyel követ az mint majd illetlenül viselte magát, itt neki is úgy adtak böcsületet, de úgy értjük, hogy nem idegen választ viszen az királynak, mert az nem írt vala olyan haraggal, mint ez viselte magát. Az levele, kit hozott volt az királytól, nekem kezemben volt s olvastam, summátim csak az vala continentiája: megértvén azt az király, hogy az persák ellen egézséggel

jó szerencsével jött meg császár, nem tűrhette, hogy jóakaró szomszédját, urát, barátját meg ne látogassa és jó szerencsés egészségének ne örüljön, az maga állapotjáról is ne tudósítsa, tudván azt, hogy császár örüli jó egészségét, szerencsáját az királynak. Az szultán megírta azt is, hogy mind muszkákkal svédusokkal ő is megbékélt, Prusziát is visszavötte, ellensége sohol nincsen, békeséggel vagyon országában. Ezek után írt az tatárok dolga felől, hogy noha az békeségnek kötése szerint általúzték volt az Bucsakból őket, de esmét oda jöttek, napról napra szaporodnak, azért küldjék által őket, hogy azok miatt ok ne adassék az ellenkezésre. A moldvai vajda felől csak breviter úgy írt volt az király, hogy az moldvai palatinus felől szóval izent az követől, kit azt hiszi, hogy megmondja ő Htsságának. Az szent isten stb.

Datum Constantinopoli 7. die Aug. hora 12.

III^{mae} Cel^{nis} V^{rae}.

servitor perpetuus

fidelis humillimus

Michael Toldalaghi mp.

Küldésim : III^{mo} principi dno dno Georgio Rákoczi stb.

Rákóczy kezével : 17. die Aug. reggel 6 órakor A. J. 1636. az Sebesi Miklós étekfogó.

Mellékletek.

1. 1636. aug. 7.

Az sziliktar Musztafa passának irott levelek mellett, mivel magával szemben nem lehetünk, ilyen írást adtunk be.

Az mi K. urunk ő naga és az országnak Nagodnak küldött levelek mellett mi nekünk is, ha az Nagod méltóságos állapotja szenvedte volna, szemben kellett volna lennünk, hogy az mit urunk ő naga és az egész ország izent Nagodnak az levelek mellett, azokat magunk mondhattuk volna meg, de mivel magunk szemben nem lehetünk, rövid írásunk által kellett Nagodnak követségünket megjelentennünk, kit hogy Nagod az több levelekkel együtt csendes elmével olvasván és hatls győzhetetlen császárunknak is értésére adja, Nagodat kérjük.

Első: Az mi K. urunk ő naga és az országban lakó három nemzetségnek kívánságai hatls császáruunktól ezek. Hogy Bethlen Istvánt ő nagát Erdélybe hazájában az mi K. urunk fejedelemsége, hűsége alá küldje vissza, egész országúl hűlevelet adunk mi Betlen István uramnak és kezesek leszünk neki, hogy senkitől semmi bántása sem magának, sem fiának nem leszen, jószá-

gát most is ezeknek senki el nem vötte, azokat is szabadon birhatják.

Második ez, hogyha semmiképpen meg nem akarna békél-
leni és vissza nem jönné, hatls császárunk ott Budán, sem itt por-
tán ne tartsa, mert valameddig ott, vagy itt lakik, addég az egész
ország szíve csendes nem leszen, sem békességben nem leszünk.

Harmadik: Hogyha mi szónkkal valamit mondott az mi K.
urunk vagy mi felöllünk is kívánt vagy kért volna, annak hatls
császárunk, sem Nagod hitelt ne adjon, mert mi ő nagától sem-
mit nem izentünk, semmi követtségünket, semmi dolgunkat reá
nem bíztuk. Az mi kegmes urunk hatls császárunknak igaz híve
mi velünk az országgal együtt, nekünk is ő nagától sem nagy-
nak, sem kicsinek semmi bántásunk nincsen. Azért mi is ő naga
helyében más fejedelmet nem kívánunk, nem kérünk, nem válasz-
tunk, nem is uralunk, az ő naga igaz hűsége felől mi országhostól
felelünk és kezesek vagyunk.

Negyedik: Mivel az mi országunk szabad maga jóakarattjá-
ból ragaszkodott hatls császárunk köntöséhez, mind ez világon
való egyéb fejedelmeket, kik örömet kívánták volna barátságo-
kat, németet, lengyelt és egyéb fejedelmeket hátravetett, hagyott,
az mely nagy hűségéért az országnak az boldogul üdvezült szul-
tán Szulemán császárunk és ő hatlga után minden császáraink
az mostani is hű szerént való athname leveleket adtak, hogy hű-
tünkben, fejedelmünknek szabad választásában és minden egyéb
törvényünkben, szabadságunkban megtartanak, kikben mint ed-
dig is, az mostani hatls császárunk is szentül megtartott. Hogy
hatls császárunk ezután is abban megtartson, ő hatlságának Na-
god által is alázatosan könyörgünk. Sem Bethlen Istvánt, sem
mást az mi akaratunk és választásunk ellen mi reánk ne küldjön,
kiért isten ő hatlságát megáldja, mi is az mi kegs urunkkal
együtt mind koporsónkig megszolgáljuk.

Hogy ő hatlságától Nagod ezekre jó választ szerezzen és
maga is választ írjon, izenjen, Nagodat kérjük, mehesünk vidám
szívvél az mi K. urunkhoz és az mi országunkban való mindhá-
rom nemzetünkhöz, kiért mind urak, nemesek az egész szegény-
séggel ő hatlságáért és Nagodért istent imádunk.

Hátlapján szintén Toldalaghy kezével: Az sziliktár Musztafa pas-
sának az mely írást beadtunk az urunk ő naga és az ország levelei mel-
lett, mivel magával szemben nem lehettünk, azért, hogy mindsziuntelen
császár mellett vagyion, annak pariaja 1636. Thol. M. m. p. (Tholda-
lagi írta másolat.)

2.

Én Dobólfalvi Udvarhelyszéki Maróti György, adom bizon-
ságul és hűtöm szerént való pecsétés kezem írása alatt való leve-

velemet, hogy az erdéli fejedelem az tek. ngos Rákóczi Györgynek ő ngának, az én kgl's uramnak itt való jámbor hívei, szolgálói, Tholdalagi Mihály, Haller Péter, Ugron Pál, Reicz Ferencz, Sebesi Boldisár uramék az mely assecuratoriát ő kgl'mek énnekem adtanak, az magok keresztény hűtők szerént arról, hogy ő naga az fejedelem nekem, fejemnek megkegyelmez, jószágomat megadja, hűtőmben meg nem háborgat: én annak hitelt adván, valaminemű conditiokat ő kgl'mek nekem abban előmben adtanak, azokat épen praestalom az szerént, kinek megállásáról adom ez kezem írása és pecsétem alatt való levelemet az én hitem szerént, lelkem veszedelme alatt, úgy hogy ha én azokat nem praestálnám, az urunk ő nga és fejedelmünk grátiája, sem penig az ő kgl'mek követ uramék adta hűtlevelek is nekem semmit ne használnának. Hogy penig inkább változódás, vagy valami ellenkezés, másolódás ne lehessen az ő kgl'mek nekem adta hűtlevelekben, annak páriáját, az ki ő kgl'meknek marad én is subscribáltam és megpecsételtem.

Datum Constantinopoli die 5. Aug. anno 1636.

3.

Mi Ercsei Tholdalagi Mihály, az mi kgl's urunknak fejedelmünknek egyik belső tanácsa, Marosszéknak kapitánya, Hallerkeői mostan Balástelken lakó Haller Péter, Ugron Pál, Ábrámfalváról, Reicz Ferencz megyesi polgármester és Sebesi Boldisár, Sárdról, teszünk bizonytságot ez mi levelünkben, hogy az mint ennek előtte maga gondolatlanságából az Dobófalvi Udvarhelyszéki Maróthi György, az Siménfalvi Székely Mózzsal és Petki Ferenczczel együtt Erdélyből titkon kifutott volt Tömösvárra, onnat Budára, holott mind az mi kgl's urunk Rákóczi György személye, fejedelemsége s mind az ország szabadsága ellen ágáltak, tractáltak, mely cselekedetekért az ország generalis gyűlésében mindeniket megsementéizta és proscibálta volt, és jószágokat is az törvény iteleti szerént az fiscus elfoglalta, bírta és másoknak is adta volt, de immár magában szállván s vétékét megismervén Maróti György már az mi kgl's urunknak fejedelmünknek Rákóczi Györgynek kgl'ssége alá ragaszkodott, és ígérte magát arra, hogy most itt Constantinápolyban ide az mi szállásunkra költözik és velünk együtt mig itt leszünk ő is itt leszen és mi velünk együtt az mi kgs urunkhoz Erdélyben kijű, ő ngának az homagiumot mint az országbeli több hívei ő ngának ő is deponálja és teljes életéig ő ngának igaz tőkéletes hű szolgálja leszen, feje fennállásáig, ő nga és országa ellen sem titkon, sem nyilván, sem itt, sem otthon, és egyebütt is nem tractál, nem ágál; ez köztünk való leveleknek kelése után, sőt mikor Székely Moissal eljűttenek, akkor kik voltak abban az dologban tanácsosok, s

kiknek volt hírekkel, akarajjokkal eljüvetelek, kik értettek velek abban az dologban egyet és ide be is kik írtak, izentek és adtak tanácsot nekik és pénzt is kik küldtek nekik Erdélyből, generalliter mindeneket, valamelyek ő nga és országa ellen való dolgozat értett, tudott, hallott és most is tud, miudeneket ő ngának az mi kgs urunknak megmond, lelke vesztése alatt abban el nem titkol, tagad. Mely Maróti György uram maga megismerésére, az mi kgs urunkhoz való hűségére mi nekünk is méltó respectusunk lévén, mi is az feljül megírt személyeknek, autoritásunk lévén ő ngától arra, az mi igaz keresztény hitünk szerint igirjük, fogadjuk ő kglmének, hogy isten velünk együtt Erdélyben hozván ő kglmét és így igireti szerint végben menvén az dolog, ő kglmének az mi kglmes urunk Maróti Györgynek, életének, fejének megkegyelmez és az mely jószágát ez cselekedetiért törvény szerint ő nga elfoglaltatta és másoknak adta volt, mindazokat kezéhez bocsátja és azoknak elébbi birodalmában szabadoson hagyja, sem személyében, sem vallásában ezért az vétkejért ezután meg nem háborítja, bántja. Mely dolognak nagyobb bizonyosságára mi az feljül megírt nemes személyek adtuk ez pecsétes hűt szerint való levelünket Maróti György uramnak.

Datum Constantinopoli die 5. Aug. Anno 1636.

Alól Toldalagi kezével: Az mely reversálist mi adtunk Maróti Györgynek és ő is nekünk adott azoknak páriájok.

11. 1636. a. u. 10.

Életünkig való stb.

Sebessi Miklós uramtól küldött levelünkben is írtuk volt Kglis urunk Ngdnak, hogy Budáról az pasától jött levélből értette hts császár, hogy Husztot megszállották és álgyúval lövik, kin megindult volt császár, de az vezér csendesítette. Tegnap mentünk volt fel ő ngához, hogy valami levelét sollicitáljuk és az minemű leveleket írjanak, mi is kívánók mind Ngdnak s mind az országnak szólókat hogy írják, arról itt s ott ugyan izengettünk volt is és mivel az ajándék pénznek bevitelét is mindéddig halasztotta az pasa, hogy nem meri bevinni félvén császártól, hogy magának pénzt nem hoztunk s neki azt hoztunk, hogy ha megtudja császár, hogy ajándékot vött fel, megbántódik érte az is. Az pénzt tegnap bevitettük volt igen titkon és még maga az császár dívánjából kijöve le is adattuk volt az hasznadárjának. Megjövén maga s megértvén az komornikitól az pénznek otllételét arra is igen neheztelt s minekünk is immár miben az audientia házában lévén megizeni, hogy elvitessük a pénzt, mert addig szemben nem lehet velünk, még el nem vitetjük, mert ő fél elvenni császártól; mi eléggé állatók azt, hogy titkon vitettük be, s nem

lehet hír benne, de csak lehetetlennek izené, hogy hír nem lenne benne s ugyan nem lön velünk addig szemben, míg kezünkhöz nem vétetők az pénzt s úgy annak utánna szemben lévén velünk, szavát mind anni számtalanféle szorgalmatosságban is, az menni rajta vala, böcsülettel viselé s mi is megmondók, hogy immár hts császárukkal szemben voltunk s mind szónkból és az levelekből is megértette hts császáruunk s mind ő nga kívánságunkat, immár tegyenek választ és írássák meg kívánságunk szerént az választ s bocsássanak fel Budára egy főembert Budára (*igy*), ki legyen ott maga is míg az békeséget végben viszik és mivel az tömösvári pasa is eszes, okos ember, legyen ott az is az békeségnek végben vitelében. Ezekre Kgl's uram azt mondá, hogy meglehszen az, mert hts császár s én is szónkat meg nem változtatjuk s hogy arról parancsolatot írassak az budai passának azt is megparancsolta hts császár, de még arról nem parancsolt, hogy ki legyen az főember, kapucsi pasa legyen, vagy más, de annak is végére megyek s azt is elkészítem s nem késlelem azt is s titeket is elbocsátlak. De más dolog vagyon, az mint azelőtt is megmondottam volt, hogy Husztot az fejedelem környűlvétette és álgýúval lőteti azt, írjátok meg bizonyos emberetek által, hogy vitesse el onnan, mert az mint Budáról megírták, hogy egyfelől békeséget kívántok s másfelől álgýúval vitatjátok annak az oda futott embernek várát, az nem illik össze; és más dolog is vagyon ezen kívül is, mert az moldovai vajda is azt írta, hogy német s lengyel hadat fogadott az uratok az fejedelem ő naga s azokat bevitte Erdélybe s kit Lippa felé s kiket Jenőben szállított benne: abból micsoda békeséget remélhetünk. Ezekre mi Kgl's uram azt mondók, hogy azt mi nem tagadjuk, hogy gyalogot nem fogadtatott az mi Kegls urunk, mert fogadtatott s lovas hadak is vadnak az erdéli határhoz csak közel, kiket ha kívántatik mindjárt behozhat, de még sem lovast sem gyalogot be nem hozatott, de ha arra megyen az dolog, bizony be hozatja, mert az mint Bethlen István fenyegetőzik mind leveleiben s mind emberei által, hogy ímennyi törökkel, tatárral és az oláh vajdákkal jó rejánk, azok ellen az Bethlen István igyekezeti [ellen] akarja magát és minket országostól megoltalmazni, ő nga azt is nem magától cselekedti, mert az ország adott hatalmat ő ngának az hadak behozatalára is, ha ugyan arra megért az dolog s mind penig arra, hogy Husztot úgy ne hagyja, hanem hadat szállítson alája, mivel immár kétszer is vágták le az ott való kevés katonáit ő ngának, mivel az budai pasa kívánságára elhozatta volt ő nga onnan, hanem csak kevés néhány lovast hagyott volt ott s hát mi nekünk nem szabad magunkat oltalmaznunk s amannak mindent szabad mívelni. De Kgl's urunk ő nga ugyan csak azt mondá, hogy császár parancsolatja s írjunk Ngdnak felőle, mi mégis azt cselekedők s megmondók azt is, hogy eddig is hts csá-

szár tekintetijért, mivel császártól azt kívánjuk, hogy megbékeltesse Bethlen Istvánt velünk, nem nyúltunk semmi jószágához sem magának sem fijának, de immár országostól mi törvényt tötünk rájuk és szabadságot adtunk Ngdnak arra, hogy ha erre is meg nem jó az hivatalunkra, mind Huszthoz és azon kívül való minden jószágához hozzányúljon Ngd mind magának és fijának, kiről az articululus nálunk lévén, azzal bizonítottunk és hogy az mi szónk, követségünk igaz s az ország akaratjából vagyon, arról az ország pecsétetes instructióját és az Bethlen István felől való hűtlevelet mutattuk. Kiket helyben hagyván, ugyancsak azt kíváná, hogy Ngdnak megírjuk, hogy elhozassa az hadat Huszt alól, hts császár kívánságát, parancsolatját ne vessük meg s ne vegyük hts császár haragját magunkra s arra azt mondók, hogy hát neki mindent szabad cselekedni s minekünk semmit nem; arra azt mondá, hogy ebben fogadjátok meg szómat s ne haragítsátok magatokra császárt s ha ezután cselekedni, tū is az mit tudtok, azt cselekedjétek. Arra Kgls urunk mi azt mondók, lássa hts császár s Ngd ha egy emberért elvet minket, de bizony ha nekünk veszedelmünk leszen is, de hts császárnak is kára s búsulása leszen ezből, mert nekünk is az országunkat romlástól pusztúlástól meg kell oltalmaznunk; s arra azt mondá, hogy attól isten oltalmazzon, azt mi is nem akarjuk, de ezt is még is fogadjátok meg, ne mondja császár is, hogy szavát meg nem fogadtátok, hiszem lám megmondám, hogy fűembert küldünk fel Budára, hogy megbékéltesse veletek Bethlen Istvánt, és azzal tübennetek is egy menjen fel Budára, s legyetek ott, békéljete meg s ottan menjete mind együtt be Erdélybe; erővel kötve kezetekbe nem adhatjuk, mert ha csak egy madár szállana egy bokorra is, azt sem tagadhatná meg magát, hogy rá ne szálljon: hts császárnak is böcsületi vagyon, azért nem adhatjuk kötve kezetekbe, ha ide jött, nem mi hírünkkel s nem mi akaratunkból; de mi azon vagyunk, hogy visszamenjen és megbékéljék veletek, nekünk itt nem kell; hanem ezt írjátok meg, az mint megmondottam.

Az mely jegyezgetéseket irtunk volt Kgls urunk beadók; arra azt mondá, hogy fordítsa törökül Zöldfikár aga és meglátván azon leszen, hogy mind kívánságunk szerént legyen az dolog, azt is lássuk, hogy ha elmegyen-e bennünk, vagy nem; mi megmondók hogy Ngdnak és az országnak vadnak oda rendelt követei azért meglátjuk el kell-e menni bennünk, vagy nem; arra is csak azt mondá, lássátok, de az mint megmondottam, kötve kezetekbe nem adhatjuk, hanem azon vagyunk, hogy veletek megbékéltessek, s ha meg nem békellenék, ha akarjátok onnan ide hozatjuk, vagy ott tartjuk, vagy az mint akarjátok, valahova másutt messze küldjük s üljön ott bezzeg, hogyha haza nem akar menni. Így jöttünk el Kgls urunk előle ő ngának az estve. Im már

értvén Kgls urunk Ngd az dolgot az Ngd bölc s itileti rajta. Még mi Kgls urunk csak egyenesen azon tartottuk az dolgot, hogy vissza;öjön, az ígretet is úgy tettük, elébb annál nem mentünk, de ez mostani szóból immár gondot viselünk arra is, hogy ha meg lehet az békeség s bejő, úgy legyen az ígret is s ha az nem lehet, imez is nem lehet; abban is, hogy miközülünk valamelyikünk felmenjen Budára, módot nem esmerünk, mivel arra menő követei vadnak Ngdnak s nekünk instructiónk is nincsen, hogy oda menjünk, annál inkább, hogy ott mit míveljünk, az oda menő főemberrel hogy innen együtt induljunk meg s mind az Bethlen István uram szolgálival; egyik kívánságunk az írásunkban is az volt az vezértől azért, hogy az útban, míg vele Drinápolig, vagy míg együtt megyünk, addig azt is az főembert mi pártunké csinálhasuk; Ngdat esmét mindenekről tudósítjuk. Most nekünk az tet-szenék, hogy postája által írna Ngd Budára az vezérnek, hogy követeit (ha még oda nem mentek) úgy bocsátja fel, hogy innen is akkorra ott legyenek az követek s ha felmentenek peng vára-koztassa addig, míg innen ezek is felérkeznek. Mi itt úgy akarunk végezni, hogy ha meg nem békéllenék Bethlen István uram, azon fő ember, ki az békeség csinálni megyen, vegye által mind-járt Rodosban vagy Zakizban; de Zakiz innen vagon az tenge-ren Európában s jobb általmenni az szigetbe, de azért utolsó ez, elsőbb az békeséget kell végben vinni; talám azt is megírhatná Ngd az budai vezérnek, hogy hamíg az békeség elvállik: meg-leszen-e, vagy nem, addig ha az kapuja elől Husztnak elhozatja is Ngd hadát, de semmiért ki ne jönnének, mert az kit kin kaphat-nak benne, levágják, itt mi is azt adjuk eleikben, hogy úgy le-gyen az dolog, hogy az kapuja előtt ne legyen szinte az had, de hogy az szegénységet el ne pusztítsák és felső idegen hadat bele ne vihessenek, ott közel mellette hadnak kelletik lenni, mind az felső hadak bevitelét az szegény községnek pusztulását tegnap is mind előhozták Kgls uram, de mindent szóról szóra meg nem írhatunk. Az szent isten stb.

Datum Constantinopoli 10. die Augusti 1636, hora 3. matutina.

Ill^{mae} Cel^{nis} V^{rae}

servitores perpetui fideles humillimi

Michael Tholdalaghi mp.

Petrus Haller mp.

Ughron Pál mp.

Reyts Ferencz mp.

Sebessi Boldisár mp.

Külszím: Ill^{no} principi dno dno Georgio Rákoczi stb. (öt pecséttel)

Rákóczy kezével: 22. die Aug. A. J. 1636 reggel 8 órakor Pattan-tus György, havasali vajda postája.

12. 1636. aug. 10.

Georgius Rákóczy dei gratia princeps Transsylvaniae stb. Generosi, prudens et circumspecte, fideles nobis dilecti. Salutem et gratiam. Kegyelmetek 23. Julii irt levelét az havaseli vajda postája 3. presentis Augusti hozá meg. Addigvaló actájokat értjük s mind azt miképen rendelte a kajmekám császárunk beadandó ajándékot, a ki nem kevés költség s félő, ezután ezt is (ususnak ne nevezzék) fel ne költség és ők ne praescribáljanak az ajándékoknak beadása felől, ki mely veszedelmes lenne, magokra hagyjuk megítélését. Az tizezer tallérnak megigirése, adja isten, lött legyen alkalmas időben; de meddig jó actusát az dolognak nem látjuk, mi mind tartunk, úgy ne járjunk, mint Musza pasával s több költségben is ne essünk; mert hacsak császárnak kelletik azt adnunk, elhittük az kajmekám s az ifju vezér is fáradságok jutalmát meg fogják várni. Nekünk úgy látszott volna jobbnak, bátor Kegyelmetek oly hamar az igirettel ne sérénkedett volna, mert az megigirés mindenkor kezében lött volna Kegyelmeteknek s bátor elsőben Bethlen Istvánnak alávitetését urgeálta volna kegyelmetek; de ha immár a kiküldést kezdette urgeálni, abban inhaereáljon és azon legyen Kegyelmetek, hogy császár parancsoljon Bethlen Istvánnak, jöjjön vissza, kiről parancsolatot is kellene extrahálni császártól az budai vezérre, hogy ott Bethlen Istvánt ne tartóztassa, bocsássa el, sőt ugyan kényszerítse elébbeni uraságában való visszajövetelre az mi hűségünk alá; az mellett oly főkapucsi pasát is küldene ki az kajmekám császár nevével, ki által parancsolná meg Bethlen Istvánnak, hogy békét hagyna egyéb dolgoknak, csak szintén maga dolgára viseljen gondot, megelégedvén elébbeni uraságával, mert hatalmas császár különben nem akarja, Erdélyt s minket is szabadságunkban érte nem háborgat, sőt ha neki elébbeni úri állapota nem kell, hanem háborúságra igyekezik, az fényes portát is tovább búsítja, tengeren túl oly helyre vihetik fogságra, a honnan nehezen leszen csak szabadulása is. Ha Budára kapucsiát fognának küldeni, annak olynak kellene lenni, a ki mi hozzánk addictus volna, úgy is kellene azt hozzánk kötelezni, Budán ne corrupálhatná. Ezzel pedig Kegyelmetek semmit se késsék, hanem mentől hamarabb vegye ki az visszáját; mert ezt addig volna jobb megérténünk, meglátnunk, mit akarnak, kiküldik-e vagy aláviszik, minekelőtte az adóval bemenne a főkövet; ha be akarna jöni, jöne az kapucsiával. Ez azért is volna jó, hogy a főkövet osztán az adó mellett köszönné meg császárnak abbéli kegyelmességét, »ha kiküldéné avagy alávitetné is«. ¹⁾ Ha pedig elébbeni úri állapotját

¹⁾ Az idézőjelek közti szavak Rákóczy betoldása a margón.

nem acceptálná Bethlen István s vissza nem akarna jőni azon kapucsiával, az egyszeri ígérete szerént vitetné alá, az főkövet is az adó mellett a portán menne tovább az dologban Bethlen István ellen, ne kellenék újobban csak azon dologért a portára küldenünk; ezt azért így kellene minden órán in effectum immár vinni, »és Kegyelmeteknek egyáltalján bárcsak megtudni, kiküldik-e, nem-e, aláviszik-e, avagy ott Budán akarják tartani; mert ha egyiket sem kezdik cselekedni, holott már az kajmekám alávitetését nagy szóval ígérte meg, könnyű eszében venni akárkinek is, mire várakoznak.« ¹⁾

Nekünk az itt kinn való hírekhez képest s kiváltképen látván az végbelieknek gyülekezeteket s szünetlen is jövőn fülünkben s közönségesen beszélvén, hogy ellenünk való készüllet és Bethlen István mellé rendelt hadak volnának azok, tudósítanunk ²⁾ miképen oltalmazza Betlen Istvánt. Landorfejérváról is jutának emberink csak tegnap is meg, azok olyant beszélnek hogy ott Betlen István számára hadat kiáltanának, az bosznai pasa Eszéknél táborozna; isten tudná az sok híreket megírni. Palatinusnak szolgálai voltak Betlen Istvánnál; ha egyéb ennél nem volna is, csak abból is ő magának az kaimekámnak eszében kellene venni, honnét való practicából áll az Betlen István bemenetele; lám, mikor Székel Mózes elmene, nem jártak ő hozzájuk az palatinus szolgálai, emberei, nem értettek egyet, nem akarták promoveálni. Mi bizony csudáljuk, ha az fényes porta ilyen behúnymt szemmel nézi ezt az Bethlen István practikus elmenete'ét. Bizonyosan értjük, most is szolgálai mentek be az portára, nem árt Kegyelmeteknek is reájok vigyázni. Noha az mint Kegyelmetek az Körösi István leveléből megláthatja, ajánlja jóakarátját, atyafiúságát az budai vezér: de az állapot s maga[töreke]dése s Betlen István oltalmazása mind mást mutat.

Mindezekről Kegyelmeteket azért akaránk tudósítani, értesen mindent az ittben való állapotokban is. Mi az vármegyéket is mind haza bocsátottuk, seholt semmi hadféle nincs az mezei katonákon kívül, hanem 900 lovas és 700 gyalog székely vagyon az Berettyó mellett; mivel az új generalis is most jó által az tiszai hajdúság és az végházak látogatására, nekünk is vigyáznunk kell. Huszt alatt vagyon ismét 200 muskatéros, s az is székely gyalog, in universom 500 gyalog, mintegy 100 lovas az mezei katonák közül.

Istennek hála jó takarodó üdő jár; ittben mindenütt csendesség vagyon, vigyázatban s kész állapotban igen igen jóban vagyunk. Ha valamint az Zólyomi Dávid dolga elő fordulna s azt

¹⁾ Az idézőjel közti szókat a fejedelem a margón toldá be.

²⁾ Innen kezdve végig a fejedelem írása.

ugyan serio forgatnák, elbocsátása felől Kegyelmetek ígéretet ne tegyen, sőt éjjel-nappal értésünkre adja kötelessége szerint, ha ugyan serio fognák szabadulását; egyéb dolgokról és állapotokról is Kegyelmetek gyakorlatossággal igyekezzék tudósítani s oly válaszszal meglévén (*így*) építhessünk ugyan állandóságot rajta.

Hátirat: 1636. 10. Augusti Albae Juliae ad legatos in portam cursori transalpino post reditum cursoris Marko ex porta, datarum par.

(Fogalmazvány.)

13. 1636. a u g. 10.

Az úristen ő fölge stb.

Noha Kegdnek közönségesen írt levelünkben is az budai vezér állapotjáról s illetlen magaviseléséről bővön írtunk, mindazáltal magának is akaránk Kegdnek, kit Kegdnek mind követársaival s mind Sebessi urammal communicálni szükséges. Az budai vezér, úgy látjuk, nem az igazságtól viseltetvén, hanem az maga felfuvalkodott kevélségétől viseltetvén s az mi aemulusunk is szeme előtt forogván, hihető, mind adományával s ígíretivel azt hitette el, hogy mi császár ellen offensivum fegyvert akarunk fogni, az ki merő calumnia és hazugság, mert ha mi ilyent akarunk volna elkezdni, hiszem akkor kellett volna nekünk azt ten-tálnunk, mikor hatls császár tavaly által vala az tengeren; másik, ha nekünk ilyen szándékunk lött, avagy volna, meggondolván az mi tehettségünket, másokat is kellett volna incitálnunk hatls császár ellen, de ez is nincs, mert bár utánnunk circáljanak is, bizonyságunk az úristen, mi soha offensivum fegyverről nem elmélkedtünk, holott ilyen casusban az ország sem fogna mellettünk, egyes sem volna velünk, hitünk ellen is volna, holott inaugura-tiónk idején erre minket Kegdnek országuúl megkötelezett; 3-ik, hiszem, az használna nekünk, ha mennél készületlenb s hamar invadálnánk az ő hatlsága birodalmát; de azt sem kapták rajtunk, sőt még Bethlen István el nem ment s míg fenyegetőző le-veleit s kímjeit híveink hozzánk nem hozták, hol látták csak hadi készületünkre való szándékunkat is, avagy küldtünk-e parancso-latot az statusok közé hadra való készület felől, sőt mikor ennek kellett lenni is, mind az portára s mind Budára, tömösvári pas-sának értékre adtuk; 4-ik, hol hallják országunkban az sok ide-gen hadakat lenni, itt bizony nincsen, az mely hétszáz kozákot hozattunk volt is, úgy reméljük, talám eddig vissza is mentek; 5-ik, az vármegyék is mind leszállottanak, csendességben az or-szág, magunk székes helyünkben vagyunk; 6-ik, Kegtek által az egész portát országuúl assecuráltuk, csak minket ő hatalmassága országhostól tartson meg régi szabadságunkban, fejünk fenn állá-ság hívek, igazak leszünk, soha az portától el nem szakadunk,

adónkat ajándékunkkal együtt az szokás szerént esztendőnként beszolgáltatjuk. Micsoda orczánk lenne s hogy merne valaki követtséget felvenni, ha mi az ellen cselekednénk s az mivel követünket elbocsátanók, másfelől mást cselekednénk; 7-ik, Magyarorszában is mi hogy nyolcz zászlót osztottunk volna ki, de bizony mi egyet sem, nem is fogadnak mi számunkra, hanem római császár számára conscribálnak hadakat; 8-ik, ha az szándékunk volna, bizony nem készítenők adónkat az szokott üdöre beküldeni, kiről Kegtek bizvást is assecurálhatja az portát, bizony beküldjük, csak minket országostól Kigyelmetekkel együtt tartsanak meg szabadságinkban. Ha azért ez levelünk Kegteket ottbenn éri, igyekezzék Kegtek az budai vezér illetén vádlását, irritálását elbontani és az mi igazságunkat s az országát az portával megértetni, hol peniglen az levelünk Kegteket ottbenn nem érné, Sebessi uramat éjjel nappal informálja Kegd. Mostani állapotunkról Kegdnek bizonynyal írhatjuk, csendességben vagyunk, sohult Máramaroson kiül semmi had fenn nincsen az mezei hadaknál, azok is quartélyokban s némely füvelő helyen. Az tömösvári passa most sem volt jelen az budai dívánban. Római császárnak egy barmot sem adatnék. Huszt vitatásáról ha neheztelő szó lenne, vagy felölle parancsolni akarnának, hogy supersedeálnánk vitatásától: Kegtek istenért elverje róla az portát, forgaása az ország szabadságát s végezését s annak az helynek Erdélytől való elidegenedését. Az ratisboniai gyűlésről még semmit nem értettünk. Kegd útjából is éjjel nappal tudósítson, mihez kell magunkat alkalmaztatnunk, mert ha az budai vezér táborban kezd szállani, vagy felénk indulni, magunkra készületlen nem várhatjuk.

P. S. 4. die Augusti küldött volt Kőrösi uram két váradi katonát hozzánk Budáról ugyan az vezér akaratjából s az ő levele mellett. 5. Augusti utánok küldött nyolcz lovas tatárt, azok így üzték Szolnakig, hogy hét lovok maradott el. Onnat meg újabb lovasok mentek utánok, de mivel előbb indultak volt, békével eljöttek; bizonynyal értjük, le akarta vágatni őket. Kőrösi uram előtt igen hazuttolt bennünket az vezér, ki mely keserves legyen Kgltekre támasztjuk.

Bethlen Péter több írása között Róthi Orbánnak ezt írta: ha én ő felgének, római császárnak valamit vétettem, kezében az üstököm, akkor büntethet, az mikor akarja, az erdélyi fejedelem haragja mint eddig, talám korunkban (*igy*) sem maradhatott volna, ha az ő felge római császár urunk kegmes szárnyaival nem fedezettünk volna, kiért életünk fogytáig való alázatos hűséggel tartozunk ő felgének.

Hátlapján Tholdalagi kezével: Ezt ezen formán fordítottuk törökül és úgy adtuk be az vezérnek s azáltal császárnak.

(Minutáról.)

14. 1636. aug. 23.

Életünkig stb.

Alázatos irásunk által akarók Kgl's urunk Ngodat itt való állapotunkról tudósítani. Az elmúlt vasárnap estve izeni az kajmekám ő nga, hogy az budai pasa küldött egy rabot császárnak, ki ott vagyon nála, kit Szegednél fogtak el, az ki kerekinek mondja magát és azt mondja, hogy Nagod akaratjából mentenek volt oda alá Szegedre. Azért küldjük fel az kapikihaját, hogy arról neki tegyen választ, mi dolog legyen az. Ezt megmondván Kgl's urunk estve Zülükár aga, reggel hétfőn nemcsak Sebessi uramot küldök fel, hanem magunk is mind felmenénk. Az pasával szemben levén nagy panaszzsal mondá meg és kérdé azt, hogy az az Kereki ott vagyon-e Várad mellett, az mint mondja az rab; azt megmondók, hogy ott vagyon, de annak az városában is lakik egynehány hajdú s talán onnan ment alá oda az több latrokkal az az lator is, de hiszem megtetszik az, hogy nem Ngd akaratjából járt, hogy nem innen az Ngd birodalma felől kapták őket, hanem túl az Tiszán, mert mi életünket kötjük az mellé, hogy nem Ngd hírével járt, hanem mint azféle csavargó lator, ez is úgy ment volt alá. Arra az pasa azt mondá, hogy én nem tudom, de ő mondja az rab, kit mivel hats császárnak küldött az budai pasa, által kellett küldenem Szküderbe hts császárnak, de az mint kívánjátok (mert azt kívánjuk vala), hogy szemben hozassuk: im írok hts császárnak felőle, hogy ne ölesse meg s szemben hozatom mind azt az embert s mind Mehmedt agát, az ki hozta. Mondá azt is az vezér, hogy azt is mondja a rab, hogy Husztot most is erősen vitatja az fejedelem, és Ecsed alatt is vagyon három vagy négy ezer embere; azt mondja, hogy ők 22. voltak mind onnan Kerekiből valók; ezekre esmét megmondók Kgl's urunk, hogy bátor minket tegyenek rabbá, ha Ecsed alatt is Ngdnak csak négy embere is vagyon és ez is ha Ngd akaratjából jár.

Huszt előtt az mely palánk volt, kiből kicsatáztanak, hogy azt elvették, azért hogy onnan az szegénységre ne csatázzanak, azoknak marhájokat ne hajtsák, azt lám még ez előtt megmondottuk Ngdnak, de Ecsed alá ő nga nem küldött, hanem inkább ez is az lator ember az büntetés előtt futott el Kerekiből is, mert csak az mi eljövételünk előtt valami három lippai törököt vertek volt fel az csavargók, ketteit levágták volt és az egyiket elevenen viszik volt, s kimentek utánok az jeneiek és azt az elevenet viszanyerték az többinek is lovakat és úgy bocsátották vissza Lippára s az kit benne megfogtak, annak az Ngd parancsolatjából fejét vették s akkor értette volt meg Ngd, hogy ott Kerekiben is tartott azok közül némelik szállást s megparancsolta élete vesztese alatt az váradi kapitánynak, hogy megfogassa s azt hisszük,

hogy az lehetett és az megbüntetés előtt futott oda az német birodalomba és onnan úgy mentek alá arra az pusztára, de nem Ngd hírével, mert az olyan csavargók mindenkor szoktak járni, de sem urok, sem kapitányok hírével nem járnak, nem hogy fejedelem hírével járnának s ha mondja is, nem magától szól, hanem megtanították arra, az mit mondjon, azért hogy inkább az mi kgs urunk és az mi állapotunkat azzal is nehezítsék; de ne higgye ő nga, mert bizony nem igaz semmi szava, meglátja, hogy csak hozassa szemben, az magok szavából megismeri, hogy minden szavok hazukság, mert én magát is azt az Deli Athes Mehmedt agát immár vagy 25 vagy 30 esztendeje hogy esmérem, de nem lehet annál hamisabb hazug ember, az ki ugyan úgy is vagyok. Az altercatio Kgs urunk sok lón, az vezér is sok nyughatatlansága miatt szunnyadozni kezde és arra igiré magát, hogy noha abban egyéb nem lehetett, hanem általküldte császárnak, mivel neki küldték és írtak felőle, de általhozatja onnan és nekünk szemben szóltatja mindeniket. Az mely Deli Athes hozta volt az csavargót, az maga is akkor ott az vezér házában kiül vala, nem azon házban, az melyben mi valánk az vezér előtt; ezek és ilyen sok szók után kimenénk Kgs urunk az vezér házából s meglátók azt az latrot s nem jövének ki az másik házban, hanem Huszain agát mindjárt küldők hozzája, hogy jöjön elő, de kétszer is oda küldésünkre ki nem jöve abból az házból, az melyben vala az budai pasa kihájával; azonban mi kiindulván onnan is, az hol megállottunk vala, kiérkezék Züldfikár aga is s vele is hívatók, osztán megsegyenelvén magát úgy jöve ki nagy confusioval; és mi megkérdvén miért jött, talám ide Constantinápolyba is tüzet hozott, de úgy beszéljen, legyen igaz szava s kérdők, hogy hányan voltak azok az latrok s monda hogy 22 ketten (!) kinek kilenczét levágták, egyik elszaladott s az többit megfogták; kérdők azt is, hogy ha mind kerekiek voltak-e ugyan, s azt mondá, hogy mind oda valók voltak s az Ngd akaratjából mentek volt oda; kire mi csak azt mondók, hogy nem igaz szava, de ő ugyan csak hazukságát erősíté, de nagy imide amoda való szélcsapással mintegy eszeveszett. Azonban visszahívák s mi csak azzal jövének el tőle, hogy igazat mondjon, mert rá kérdjük ezután is és úgy mene vissza. Mi is Kgs urunk szállásunkra jövének, s másod nap kedden esmét elő küldők Züldfikár agát s Sebessi uram is elmené vele, hogy azoknak szembenhozatásokat sollicitálják. Azonban az császár kapucsilár kihájának embere érkezett oda az vezérhez, kiáltal Züldfikár agát hivatta által szászár, hogy tolmács legyen, mikor császár beszél azzal az lator hazug emberrel. Mikor általérkeztenek ezek, így beszélli Züldfikár aga, hogy császár kiment volt az szküderi kertből s hogy megjött, csak az kert kapuja között hozták elő azt az csavargót és úgy kérlette császár, hogy ő honnan való? s

amaz megmondotta, hogy kereki. Az [császár] másodszor azt kérte, hogy Kereki hova tartozó? S megmondotta, hogy Erdélyhez tartozó. Harmadszor azt kérte, hogy ötet hol fogták el? s azt is megmondotta, hogy Szegednél. Esmét kérte, hogy ott mit nyertek volt? S mondotta, hogy egy-egy lovok jutott volt. S oda ki akarattjával mentek, volt-e az fejedelemnek híre benne vagy nem? Amaz azt mondotta, hogy lehetett híre benne, mert őket senki nem tiltotta. Azt is kérte, hogy mikor mentek volt oda? Arra amaz azt mondotta, hogy még az tavasszal. Utólszor azt kérte, hogy ha az fejedelem fél-e én tőlem? Az hajdú arra azt mondotta: azt én nem tudom, ha fél-e a fejedelem, vagy nem, de azt hallottam, hogy az ország igen félt. S úgy mondotta ezek után császár, hogy vigyék el, ki annit tött, mintha levágni vitték volna, de az vezér szavával szólottak császárnak, hogy ne öljék meg, hadd szóltaassa szemben mi velünk s úgy parancsolta császár, hogy senki ne bántsa. Ezzel az hírrel Kgs urunk estve jöve meg Züldfikár aga kedden.

Szerdán esmét ugyan Züldfikár agát és kezzülünk Sebessi urunkat küldök fel, hogy audientiát adjon az vezér, hogy beszéljünk azokkal is s megigirvén az audientiát elsőben, esmét azután megmondotta, hogy ne menjünk fel, mert neki más dolga leszen, mi is immár hírt vöttünk volt az felmenetel felől és fél utunkból térénk meg s úgy jövének szállásunkra.

Csötörtökön esmét felküldök Huszain aga uramat és Sebessi uramat, hogy adjon audientiát s megadván úgy menénk fel magunk is mind együtt, de mig megadta volna az audientiát, elsőben megmondotta, hogy ha azért megyünk, hogy választ vegyünk az haza jövetelünk felől, abból bátor ne fáradjunk, mert császár Budára embert küld s az mig az megjő, addig nekünk is itt kell lennünk s úgy adott osztán audientiát.

Ez alatt Kgs urunk az hova tudtunk mind vigyáztunk, hallgatóztunk s megértők azt, hogy az budai pasa vádalódik császár előtt s mind az vezér s mások előtt is, az hol kellett Ngd ellen. Ezeket immár így értvén, akkor mikor felmenénk, ahoz képest viseltünk magukat mi is és mikor az vezér szemben lőtt velünk, kérdé hogy mint vagyunk s megmondók, hogy istennek hála magunk egészségben, de elég búsulással vagyunk. Okát kérdé: miért búsulunk? s úgy kezdénk osztán szólani, hogy mi az budai basától jót vártunk, de az mint látjuk ő nga minekünk országostól s mind az mi kgs urunknak nyilván való ellenségünk, kinek bizonyosága ez, hogy az az Deli Athes nem Bethlen István szolgálja, hanem hts császáré, de az budai pasa keze alatt vagyon, ő parancsol neki s most is ő küldte ide azzal az hazug rossz emberrel, kik által mind hts császárunk és ő nga előtt is vádolódik ellenünk, kit noha mi ezelőtt is valamennyiben vöttünk eszünk-

ben, de nem szólottunk, míg ez az bizonyos dolog ellenünk nem lőtt, de immár kételenek vagyunk szállani, mert ellenünk való igyekezetit látjuk. De még többet szólanánk affelől, ő nga nekünk azt ígírte volt, hogy azt az rabot szemben hivatja és Atest is, mi azt várnók, most is azért jöttünk ő ngához, de ez alatt olyant is értünk, hogy hts császárunk és ő nga embert akar küldeni Budára, hogy ott menjenek végére, hogy ha ennek az szava igaz-e vagy nem, ki ha úgy vagyon, miért kell annak lenni, holott immár látja ő nga, hogy nekünk gonosz akarónk az pasa s mégis attól akarnak tudakozni az mi állapotunkról; ez nem különben vagyon, mintha az bárány halála felől az farkastól kérdenének tanácsot s miért is kell minekünk az onnan való választ vártatni, hanemha csak veszedelmünket akarnák. Hiszen az isten ő ngát nagy észszel áldotta meg s az országok állapotját tudja, azt mi nem tudjuk, hogy Kerekiből való nem lehet az az rab, de ha egy embernek egyik kezén csak öt újja vagyon s azok is nem mind egyarányúak, hogy lehetnének egy fejedelemség alatt való emberek mind egyarányú jámborok; azféle csavargó mindenkor szokott járni, de azok miatt az békeség nem szokott felbomlani, mert az olyanok csak lopók, latrok; bizony mi csudáljuk, hogy az budai pasa azféle dologgal, ki csak gyermekhez illenék, ide be hts császár eleibe küld, kiből magát csak megitiltetheti, ki legyen s mit akarjon. Lássá hts császár, hogy ha ilyen méltatlan hamis vádlásért olyan igaz hiveit, mint az mi kgs urunk és mi egész országotól elveti, köntöse alól kirekeszti, mi nem tehetünk róla, mi most is azért vagyunk itt, hogy igazságunkat, hűségünket bizonyítsuk, ítélje isten meg, ha mi vagyunk-e igaz hívei hts császárunknak és az mi szónk-e igaz, vagy amazoké. Ezeket Kgs uram és bizony sok nehéz szónkat, hogy érté ez pasa, azt mondá, hogy nem, nem azért küldünk hűtömre, hogy abból kérdenénk (maga mi azt értettük volt bizonyosan, hogy azért küldenek oda Budára), mert azt hiszem, mi is nem vagyunk bolondok, hogy meg nem érthetnők, hogy azféle csetére patára mindenkor jár, de abból semmi nincsen, mert azokkal is sem hadnagy sem kapitány sem zászló nem volt, csak magoktól jártak, az mit kerestek megtalálták, abból mi semmit nem kérdünk, hanem azért küldünk fel, hogy megírjuk az budai vezérnek s annak is Bethlen István-nak, hogy vesztegségben legyenek, hts császár innen egy bizonyos fű emberét küldi oda és tü közületek is egyiteket felküldi és megbékélteti őket az fejedelemmel s menjen haza az országban, az mint az ország ti általatok kívánja és az mint arra is feleltek, hogy semmi bántása nem leszen, írja vagy izenje meg hts császárunknak s megtudja hts császárunk oltalmazni, ezért küldjük vissza azt is az Atest s mást is vele, húsz napot adtunk neki, hogy választ hozzanak, hogy akkor oztán az emberünket s nektek

is egyiteket felküldjük oda, azért semmit ne búsuljatok, mert bizony semmi gonosz akarat nem leszen. Erre Kgs urunk mi megmondók esmét, hogy ezt az Atest mi sok ideje hogy esmérjük, de igen hamis ember, azelőtt is Erdélyből ennek hamissága miatt vittek 16 vagy 20 ezer rabot ki. Az ki ugyan úgy is lőtt vala Bátori Gábor idejébe, mert ezt küldte vala el Szkender pasa az vajdákhoz Magyar Ogli Ali pasához és a tatárokhoz olyan prae-textussal, hogy visszatérjenek, kimenjenek az országból, de másfelől nyakába hozá az tatárokat az fejedelemnek. Esmét erős hűttel megesküvék az vezér, hogy olyan dolog nem leszen, mert immár hts császár az mit kimondott szájából, azt nem hogy ilyen marczona dologért, de másért is meg nem másolja, hanem jó válaszzsal bocsátnak ki, szavokban azért ne kételkedjünk. Ezekre mi Kgs urunk elég választ tevénk, de szónkat csak azzal concludálók, isten attól oltalmazzon, hogy mi hts császáruink szavában és az Ngd szavaiban kételkednénk, ahoz erősen mint egy kőszálhoz, vagy annál is inkább bízunk, de az mi egyszer rajtunk meg-lőtt, attól másszor is tarthatunk; az Ngd szavát kötjük, hatalmas császáruink hűti athname levele nálunk vagyon, kezünkben tartjuk, vétkünk semmi nincsen, az mivel tartozunk megadjuk, hívek vagyunk, lássa hts császáruink és Ngd mit cselekedik velünk, de az isten megítéli, ha ezek mellett megbántódunk. Arról esmét monda Kgs urunk, hogy bizony hűtíre semmi aszféle változódás nincsen, hogy vagy minket országostól, vagy Ngdat bántanak semmit ne féljünk. Ezek után hozá azt is elé Kgs urunk, hogy im most az miólta ti itt vadtok esmét hozák az budai pasa levelét, az mellett az egri pasa és az szolnoki Moharrem pasa levelét is (ki Kgs urunk ugyan úgy is vagyon, mert meg míg be nem mentünk vala mi az pasához, látók, hogy azokat az embereket bevivék). Azok írják az budai pasának, hogy Huszt alatt most is nagy had vagyon, az külső városát megvötték s mind elégették. Arra is Kgs urunk megmondók, hogy az Moharrem pasa szavának ne adjon Ngd hitelt, mert az is nem úgy vagyon, de ő azt akarná, hogy mi mind országostól az urunkkal együtt fűvel fordulnánk alá. Betlen István is ki sem jött volna Ecsedből, de ő hitta ki s most is olyat beszél, ír, az ki nem úgy vagyon, mert az nem város volt, hanem az az palánk, abban ház is nem volt, hanem egy szorájt kerítettek volt be palánkkal, kiben az lovasok s néhány gyalogok is voltak, kiből mindenfelé kicsatáztak s ezt vonatta le ő nga; igaz az is, hogy elégették, de akármint vínák is Husztot és megvennék is, az ki ha meg nem adják, lehetetlen dolog, míg az élése el nem fogy, hogy erővel megvegye senki istenen kívül; de ha szinte immár megvötték volna és kezünkben tartanók is, hiszen mi országostól békeséget kívánunk, ha az megleszen esmét ugyan kezében kell menni az várnak, azért ngs uram

ez is csak hejában való vádolás. Ezt abban hagyá Kgs urunk, hanem csak azt kérdé még, hogy az minapi parancsolatja szerint hogy elvitesse Ngd az hadat alóla, megírtuk volt-e Ngdnak s mi is megmondók, hogy megírtuk. Minket Kgs urunk így ilyen válaszszaal és hüttel bocsáta ki ő nga előle s tegnap pénteken volt valami akadályunk s várakoztunk is, hogy valamit bizonyosbat írassunk Ngdnak s azért nem küldhettünk el Ngdhoz, hanem im mostan; de meg míg kijöttünk volna az pasa elől, megmondók ő ngának, hogy immár így értvén az Ngd szavát, megírjuk az országnak és az mi Kgs urunknak, hogy mint vagyon az dolog s ahoz tartásák magokat; de az pasa azt mondá, hogy ne írjatok, mert annál inkább elijednek. Arra esmét megmondók Kgmes urunk, hogy szinte azért íránk, hogy ne féljenek, de ő nga erre is csak azt mondá, hogy ne írjatok addig, míg császártól megkérdem s azután írjatok. Így ezzel jöttünk ki Kgs urunk ő nga elől.

Ezeket így értvén Kgs urunk Ngd bölcs iteleti, mit kellessék cselekedni, de az vigyázás igen igen kívántatik, de az míg egyéb lehet Kgs urunk benne az idegeny hadakat az istenért be nem kell hozni, csak az utolsó szükségre kell azokat tartani. Budára postái, emberei jönnének s mennének Ngdnak, ha ugyan megmozdúlnak, elérkeztetheti Ngd is az hadakat, mert azok sem járnak postán az hadak, de otthon igen készen kell lenniük minden rendeknek, az székelység, ha csak székekben lesznek is, némelik székekben mind meg lehet, de Csikból Háromszékről bizonyos hadat nem árt Ngdnak maga mellé hozatni, de azt is nem még most, mert osztán azokat nehezebb kihozni, ha Moldova felől is mozgadozni kezdenének s arra menne az dolog, kit isten eltávoztasson. Hogy emberünket bocsáthassuk Ngdhoz, mi azt ugyan sollicitáljuk, és Ngdat az által is tudósítjuk, csak Ngod is nekünk alázatos híveinek esmét írjon gyakran. Az szent isten stb. Constantinopli 23. Aug. 1636 reggel két órakor.

Ill^{mac} Cel^{nis} V^{rae}

servitores perpetui fideles humilimi

Michael Tholdalaghi m. p. Petrus Haller m. p.

Ughron Pál m. p. Sebessi Boldisár m. p.

Reyts Ferencz m. p.

S. P. Bizonyos Kgs uram az, hogy az budai pasa ez lator által arra ígerte volna magát, hogy az bosznai egri tömösvári haddal ő beküldheti Bethlen Istvánt, iminnen azt hiszem, hogy az moldovai, havaseli vajdát és Kantamert is kívánta volna, de amaz bizonyos, ha itt vöttek volna; de az mint az pasa esküvés-sel sokkal mondá publice mindnyájunknak s nekem csak magamnak is izenél, hogy mit bolondoskodom, mert ők félnek inkább attól, az mitől én, vagy mi félünk; attól ne féljünk, de elég hogy

az basától az vádlások megvoltak s mind az kívánságok, azért némely emberek ugyan megszidogatták, kik az végek állapotját tudták. Az szilictár pasa is hallom, hogy azt mondotta, hogy nem lehet, hogy az budai pasa kívánsága helyben maradjon, mert az csak bolond gyermeki szó. Ugy értem, hogy magának is megírta, de szavokban mit kell hinni, csak az isten tudja; az is bizonyos, hogy az is megvolt, hogy az Eger-végbeli pasáktól, békektől, fűtörököktől kérdjék meg, hogy ebből az dologból mit kellessék cselekedniek, de másfelől az pasa nem azt mondá; azért arra kell igen vigyázni, hogy ott Budán mint leszen az dolog, megyen-é olyan voxolásra az dolog, vagy nem, és mit végeznek s ahoz képest tud osztán Ngd vigyázni. Itt mi úgy itéljük, hogy noha 20 napot adtak az passáknak arra, hogy oda menjenek és visszajőjenek Budáról, de beletelik 25 nap is; tegnap reggel mentek el s akkor kezdetik az húsz nap. Azok valamikor megjönnek, nekünk is akkor adnak választ, akkorra Ngdnak is kellene emberének ide jőni és oda Budára is igen igen kell vigyázni. Az mint én computálok az napokat, 14. vagy 15-öd napjára septembernek ha azok beérkeznek ide, itt akkor kell nekünk is valóban vigyáznunk és szájunkat valóban ha kívántatik megnyitnunk s protestálnunk, ha ellenünk való végezéseket, vagy fundálásokat látnók, kit isten ne adjon. Akkorra Kgs uram ide érkezhetik Ngdnak is embere, ki által igen postán tudósíthatjuk Ngdat, mert én olyan ítéletben vagyok, hogy ha hűtök ellen valamit akarnak velünk cselekedni, de mi nekünk is megmondják, hogy menjetek haza, s ehhez tartsátok magatokat, mert ha mást cselekesztek, megbánjátok, és amoda is úgy adnak szabadságot az mi impeditiokra, kit oda postán visznek meg, de mi is, míg oda megvizsik, értésére adhatjuk Ngdnak, és accommodálhatja Ngd is magát. Ha penig hűtellel való igiretek szerint az előbbi igireteket meg nem változtatják, kit én inkább hiszek az állapothoz képest, hogy meg nem változtatnak, az mint megmondá az vezér, hogy bizonyos fűembereket küldik oda, mi nekünk is egyikünkkel az szerint cselekednek és az többikünket Ngdhoz bocsátják. Ezekre akármelyikre menjen is az dolog, de Ngdat ugyan kell nekünk tudósítanunk és Ngdnak is parancsolni kell nekünk, ha menjen-e oda bennünk s ki menjen. Interim mi vigyázunk s ha mit értünk, Ngdnak értésére adjuk, ha attól is meg nem fognak. Az háromszéki, csíki hadakban azt computalhatja Kgs uram Ngd, hogy ide 25 nap tájára jöhet meg az válasz Budáról; itt is négy vagy öt napig tanácskoznak, annak utánna tíz vagy több napra valamivel mehet vissza az posta Budára és ha szinte szabadságot adnának is az ránk jövetelre, kit én el nem hihetek, de úgy is csak akkorra kellene onnan az hadakat kivinni, de úgy is az fűtiszteknak az otthon maradtakkal kellene maradni, s azért kellene addig ott tartani, hogy az híre menne ki, hogy az

hadak otthon vadnak, és inset is véletlenül találná azokat az minket bántókat azoknak mellénk való jöveletek, mert akkor nekünk is otthon kellene lennünk. Az marosszéki, udvarhelyszéki, aranyosszéki hadakat mindenkor kihozhatni. Az posta ad ultimum Septembris mehetne ki Budára, az itt való utólszori conclusionak választételével. Az hadak is akkorra gyűlhetnének össze Ngd mellé, de még úgy is nem kellene akkorra az szegény hadakat elő, vagy behozni, hanem csak akkorra mikorra amazok költözni kezdenének, de hiszem az istent Kgs uram, hogy nem megyen arra az dolog. Az mely szerszámos hajók felől írtam volt ez némely nap Kgs, uram azok elmentek, az mely szejméneket előbb fogadtak volt, azok mentek el velek. Azután az kiket Boszna felől hoztanak az első után, de még az kiket hajók elmenések előtt, azok itthon vadnak; maga hts császáruk most nem megyen el, vigyáz mind mi felénk és az lengyelek felé is, azért küldte el azokat, hogy maga hamar mehessen könnyű szerrel vissza igen idejére tavasszal. Az feleségemnek Kgs uram levelemet Ngd, alázatosan kérem, küldje meg, elsőben elolvastván s becsínálván, és ha kelleltik Brassóban való menetele, írja meg neki. Az több leveleimet immár megírtam volt szinte most, igen kiált az hoca hajnalra fülembe. Az szent isten stb. 23 Aug.

Ngdnek

alázatos híve szolgája
Tholdalaghi Mihály mp.

Tegnap az mint értjük 70.000 golyóbist vittek által, minden hadi apparatusal arra készülnek, mely okokra nézve nem hihetem, hogy itt is több tüzet gyűjtsanak.

Vassil is nem hagyja előbbi ebségét, azon törekedik ő is, hogy valamint és hogy Ngdat az erdélyi fejedelemségből kivessék s azután Mátét is kivethetik onnan; de addig míg Ngd helyben leszen, nem lehet, mert Ngd megsegíti. Azt hiszem, hogy még maga is félti Lupul Ngdtól, nem ártana azzal is elhitetni, hogy onnan nem leszen bántása.

Külczim: Illmo principi dno dno Georgio Rakocz y stb.

Rákócz y kezével: 2. sept. Szamosujvár 1686. délest 5 órakor Pattantyús György havasali vajda szolgája.

15. 1686. aug. 30.

Éltünkig való stb.

Akarók még is az itt való állapotokról kgls urunk Ngdat tudósítani 23. die praesentis az mint megírtuk volt kgls urunk Ngd-nak, hogy Deli Ateséket úgy bocsátotta volt fel Budára az vezér, hogy 20 napon esmét visszajőnének, minket pedig attól, hogy Ngd-hoz ne bocsássuk emberünket megtiltott, még az most is ugyanazon állapotban vagyon; az után is találtuk meg embereink által,

de ugyancsak olyan választ tött, hogy míg császártól megkérdi, addig emberünket ne küldjük, magunknak akkor azt mondá, hogy nem gonosz végre cselekedni, isten tudja mi akaratiok ellenünk, maga az kajmekám eléggé esküszik, hogy bántásunk nem leszen, az külső emberek közül pedig sokan mást mondanak; az mennire lehetett azután mindenütt expiscaltuk azt, hogy mijért küldték fel olyan postán őket és mivelünk is azt vártatják? Egy felől való embereink azt hozák, hogy annak akarnak magától végére menni, hogy az mit ide igirt, bir-é azokkal, hogy mindjárt igíretét effectualhassa. Másik felől azt hozák, hogy ott gyűjtik be az végbelieket és azoktól akarnák kérdeni, hogy mit kellessék mielni ez dologból és azoknak embereket leveleket várják be, s velünk is azt vártatják. Harmadfelől ugyan az Bethlen István uram emberei mellett való emberektől azt hozák, hogy mindenik végvárból az alaibékeket hiják be, hogy itt magok azoktól kérdjenek ez dologból. Negyedfelől ugyan belső embertől per tertias personas tudakoztattuk az dolgot olytól, kinek hírének kellett lenni abban, hogy mit írtak oda Budára; onnan azt hozák, hogy bizony egyebet semmit nem írtak, hanem csak azt, hogy valamint és hogy de csak az békeségre vigye az budai pasa és azzal, hogy most innen segítséget adnának neki, azzal ne biztassa s magának is írtak felőle s ahoz képest adnak osztán választ nekünk is. Az ilyeneket értvén Kgl's urunk az muftihoz elmentünk vala és neki elég bő szóval megmondottuk, hogy ennekelőtte it soha nem választottak nekünk az végbeliek fejedelmet, hanem mi magunk választottunk magunknak és annak küldött botot zászlót hts császár s most is valamig mind le nem vágnak bennünket addég azt az mi szabadságunkat hátra nem hagyjuk; most pedig az mint Ngdat választottuk urunknak fejedelmünknek soha el nem állunk Ngd mellett, hanem együtt élünk halunk Ngd és szabadságunk mellett Ngddal. Megmondottuk azt is neki, hogy tudjuk azt, hogy ő nga az Mahumet próféta vallásának igazgatója s minálunk hűtlevele vagyon hts császárnak s minden császároknak szultán Szulimántól fogva mindeddig s ha azt cselekedné császár, hűti ellen lenne, s mint itilne az egész világ ő nga felől érette s az isten is megbüntetné. Sok volt Kgl's urunk az szó mind mi tőlünk s mind ő ngától, isten tudná mind megmondani s írni, de végre sok szóval s hűttel mondá, hogy ő is semmit egyebet annál nem tud nem értett mindaddig s ne is féljünk, mert különben nem lehet az dolog s bántásunk nem lehet; mondá azt is, hogy noha az vezér beteges (mert ugyan az is), de tegnap mégis oda tért volt hozzája s több egyéb dolgokról s erről is beszélgettek, de ő tőle is egyebet jónál nem értett s nem is lehet semmi gonosz ellenünk való dolog. Ezeket azért írjuk Kgl's urunk meg Ngdnak, hogy úgy értse Ngd, az mint itt vagyon az dolog és bölcs itileti szerént tegyen

választást benne; az menniben lehet s elégségünk vagyon, vigyázzunk, de nem mindeneket érthetünk meg, mert nincs kitől.

Tizedik aug. nekünk íratott kgl's parancsolatját levelét 24. die hozák meg, elégségünk szerint Kgl's urunk azon igyekezzünk, hogy Ngdnak s szegény hazánknak szolgáljunk. Némely dolgokról az mikről parancsolt Ngd, hogy írjunk, immár írtunk. Az mi kgl's urunk az ígretet hogy tettük s Ngd írta hogy csak lenne hasznunkra s bátor halasztottuk volna továbbra, bizony Ngod kgl's urunk megbocsássa kgl'sen, de akkor itiltük mi alkalmatosságát s úgy vesszük eszünkben, hogy még az előbb lött volna alkalmatosabb ideje, még az adásnak is, de az immár elmúlt. Ha az ígretnek s adománynak haszna lehet, annak az akkori ígretnek lehet haszna, de talám annál is inkább segét, ha miben segíthet az alkalmatosság, mert más felől igen ígírnék s nem csak ígírnék, hanem adnak is, azért hogy az mi nincsen kezekben azt kaphassák el, mi penig Kgl's urunk azt oltalmazzuk, az mi kezünkben vagyon. Tegnap is három szolgálja jött ide be Bethlen István uramnak, kikkél szemben lött ugyan tegnap. Úgy értjük, hogy két ezer aranyat és medált mit hoztak s az mellett sok ígretet, úgy értjük azt is, hogy 50,000 tallért ígírt, az szolgálíhoz közel valóktól tudjuk s arra felelt, hogy ki nem megyen addig Budáról, míg azt meg nem adja, csak legyen kedve szerint való dolga; de mint praestalhassa nem tudjuk, jó rá vigyázni, ha kiviszik Ecsedből, mert nem hihetjük, hogy magánál sem tallérul, sem aranyul annyi legyen. Diván után esmét bemegyünk holnap is az vezérhez, az mit tudunk ő ugának is esmét meg is mondunk. Ezekhez képest Kgl's urunk mint kellessék Ngdnak vigyázni, Ngd bölcsen megítilheti; az nagy emberek magok hittel bizonyítják, hogy nem lehet bántásunk, az külsők némelyek azt mondják, hogy behozzák ellenünk is az erdélyi fejedelemségre, isten tudja melyik lehet igaz, de mi mivelhogy az nagy emberek, az kiken áll az dolog, hüttel azok biziatnak s az alkalmatosság is majd azt inkább mutatja, hogy szükségképen is, akaratjok ellen is úgy kell lenni, ezekre nézve inkább hisszük az nagy emberek szavát, hogy sem az vulgusét. Nem úgy azért Kgl's urunk, hogy nem kellene vigyázni, mert az vigyázás igen s igen is kívántatik, még mátl 12 nap vagyon hátra az húsz napban, de soha nem lehet semmiképen, hogy akkorra visszaérkezzék, csak érkezzék 24 napra s az mint az némely nap is írtuk Kgl's urunk, ha ugyan gonosz igyekezettel lennének ellenünk, még vissza kellene innen menni az parancsolatnak s azután még az megindulásokban is egynehány nap telnék, mert ezek az hol vagyon s az boszniai had is ott vagyon, azoknak vagy Lándorfejirvár felé kellene az lándorfeirvári hajókra jönni, vagy Péterváradjához, vagy Ujlakhoz, vagy az Tiszán is hajón kellene általjőniek, vagy az budai és szolnaki híd kedvé-

jért arra kellene kerülniök, így ezek mind üdőt foglalnak le, (azonban szent Demeter is elközelgetne), Ngdnak innen is mi hírt adnánk vagy vinnénk, Ngd is hadait összehozhatná, hanemha vármegyéjekben és székes helyeken lennének táborba az ország hadai, de idegeny hadakat Kgl's uram addig valamig Ngd innen vagy Buda felől bizonyost nem az akarátjok, hanem indulások felől nem érthet, az idegeny hadakat addig nem kell behozni, mert az még ártalmasb lenne; lehetetlen dolog, hogyha mit akarnak is hadokat szárnyon jártassák. Azonban híre lehet Ngdnak mind innen s mind onnan Kgl's urunk, s ahoz képest viselhet Ngd gondot.

Oda át Kgl's uram azt mondják hogy Vant vátja az kazul pasa. Az fővezér Ezrunból is ide bejött, az maga fűkiháját küldte ide ő is, Kucsuk Ahmedt pasa is útban vadnak, mind az fővezért s mind a másikat ki mazult őrizi, igen kevesen mondják hogy vadnak, felette nagy az éhség köztök, ide sem jancsár sem szpahija vissza nem mer jőni, mert htls császár megöleti, amott nem élhet, nincs mivel, nem is fizetnek nekik, seregéstől mennek az persához, többet mondnak, hogy vagyon immár, az ki innen oda ment 30 ezer emberinél az persának. Olyan hír is vagyon, hogy az Gürcsijek országa minden fejedelmestől mindenestől oda állott, azt hiszem kételenségből. Az hadi apparatust külön küldi császár ő nga, az az híre, hogy Halepbe megyen telelni, ki penig azt mondja, hogy itthonn telet, de az szükséghez képest azt mondják, hogy mondja ő nga, hogy vagy vagyon szükség, vagy nincsen, de egyáltaljában elmegyen. Mindezekhez képest Kgl's urunk nem hihetjük, hogy erre is hadat csináljanak, ha szinte gonosz akarátjok volna is; azon igyekezőnk Kgl's urunk hogy Ngdat gyakran minden dolgokról tudósítsuk, de alázatosan kérjük Ngdat, hogy onnan is Ngod írjon és gyakran parancsoljon, érthessünk onnan is mindeneket mi is, hogy ahoz képest viselhessünk gondot. Az Székely Mojzes állapotja felől is parancsol Kgl's urunk Ngd, hogy úgy cselekedjünk, hogy az Ngd méltóságos állapotját igen előttünk viseljük, valamit elménkkal felérünk Kgl's urunk, isten oltalmazzon, hogy azt meg ne oltalmazzuk abból annál inkább.

Az Huszt alatt való hadat Sebessi uramtól tegnapelőtt is kérdezte az yezér, ha elhozatta-e Ngd, az ellenek vagyon, hogy ott vagyon. Áldja és tartsa meg isten kgl's uram Ngdat.

Datum Constantinopoli 30. Aug. anno domini 1636.

III^{mae} Cel^{nis} V^{rae}

servitores humillimi

fideles perpetui

Michael Tholdalaghi mp.

Petrus Haller m. p.

Ugron Pál m. p.

Reits Ferencz m. p.

Sebessi Boldizsár m. p.

Küldetés: III^{mo} principi dno dno Georgio Rákoczi stb.

Rákóczy kezébe: 10. die sept. 1636. délest 5 órakor Albae Juliae Floka Mihály havasali vajda postája.

16. 1636. sept. 7.

Az úristen ő felsége minden üdvösséges jókkal stb.

23. die Augusti irt levelét Kegyelmeteknek 2. die huius mensis délest 5 órakor Szamosújváratott vöttük vala el s minek előtte az Kegyelmetek levelét elvöttük volna is, voltaképen tudósítottuk vala mi is Kegyelmeteket az budai vezér magaviseléséről, elsöben is 10. die Augusti, kit az havasali vajda ke (*követte?*) által kellett kegyelmeteknek elvennie, másik 21. die Augusti Markó, utólszor Barcsai Ákos 27. die Augusti által küldött levelünkben, s mivel ezekből Kegyelmetek mindent érthetett, mi most arról sokat nem írunk, mert az ő idegen s minden ok nélkül való vádlásait Kegyelmetek is már experiálta; úgy is tapasztaljuk Kegyelmetek írásából, mind az kaimekám ő nagysága előtt s mind egyébütt Kegyelmetek az miket mondott, megfelelt mind hazája szeretetinek s mind az nekünk tartozó kötelességének, kiben elhittük, ezután is Kegyelmetek fogyatkozást nem fog tenni, melyre segítse az úristen Kegyelmeteket. Az mivel az budai vezér reánk vádaskodik, bizonságunk az úristen, abban ártatlanok vagyunk s nemhogy mi hírnökkel engedelünkkel valaki csatázna, de ha lehetne, azt akarnánk, még római császár ő felsége birodalmából is ennek békét hagynának; lám a kiket megkaphatnak tisztviselőink, megbüntetik, kergetik, fogdossák őket; de lehetetlenség hogy mi ő rólok elfoghassuk a csavargók eljárását, kik noha hatalmas császár végvárai között cselekedik meg az latorságot, mindazáltal még sem foghatják s kaphatják rajta mindenkor őket. Az latrot ember lábához nem kötheti. Lám magok tudják honnét járnak alá s honnét bocsátják el sarczon az rabokat, mért nem panaszkodik s vádaskodik arra az vezér? Elhittük bizon, az lippai vajdának elvitelit is mi hozzánk valókra fogják, melyet mi úgy értünk, Kállóban vittek; Galsa nevű faluban jött volt ki Jenőről, valami gyalog csavargók elvitték, utána voltak az jeneiek, de sehol nem kaphatták az nagy erdőségen, nekünk Szénási uram az nagy hitire írta, nem onnét valók csele[ke]dték; ha azért valamit ezzel is vádaskodni kezdne az budai vezér, úgy értse Kegyelmetek.

Ertjük azt is, Kegyelmetek mint discourál az hadak felültetések felől s mi is örömet azt is követnénk, de tegnap nagy bizonynyal írta Ibráni uram hogy Betlen Istvánt 29. die Augusti indította meg az budai vezér az török táborra, lovait szárazon vitték, maga sajkán ment alá az boszniai pasához Tolnához; kiből Ke-

gyelmek megítélheti hogy talán az budai vezér nem fog már onnét érteni, hanem előbb meg kezdi indítani az hajdukat Temesvár felé, kire nézve nekünk is fel kelletik az ország hadait ültetnünk s mind penig az idegen segítséget behoznunk, mert ha még akkor kezdenénk behozatni, mikor már ditiónk határán, vagy bellebb jönnének, magára Kegyelmetekre hagyjuk, mi hasznát vennénk? Szárnyon őket nem hozathatjuk, kik ide jönnek; 40, 30 mélyföldet postán ¹⁾ ember nem hozathatja, mert nem is szolgálhatnának az szükség idején. Kegyelmetek minálunknál többet látott, de az régi mondás szerint: késő akkor az lovat hizlalni, mikor hadban akar menni. Ha azért ugyan erre kezdenek indulni, mi azt nem várhatjuk, hogy igen elközelítsenek, hanem tempestive kell magunkat preparálnunk, mert igazságot írunk Kegyelmeteknek, mi noha szinte úgy kerülnénk hatalmas császár neheztelését mint az tüzet, de ha ugyan reánk indulnak, mi be nem várjuk országunkban, ha lehet. Tatároktól istennek hála nem kell tartanunk, mert arra mások gondot viselnek, assecuráltak is bennünket, attúl mind magunkat, országunkat megtalmazzák, sőt ha felénk indulnának, az hátukon lesznek; igen be is mentek Krimben mint (=mind) s nincsenek öszvességgel is 16000[nél] fellebb; mindazáltal mi ugyan pusztán nem hagyjuk az utak őrzését. Értjük bizonynyal az egész zaporoczkai kozákok mind táborban vagynak, az tatár hán segítségére is mentek közülök, az lengyelországi hetman is most táborban Dusrától 3 napi járó földön, Bucsáktól 2 napi járó földön nagyon táborban, nagyon 10,000 embere, egy várat épített újonnan az Bóg (=Bug) vize mellett, az hol az Savran beszakad az Bóg vizében, ott is leszen az egész őszön, az lengyel hadak minden felől most takarodnak oda, az követek is haza ment; becsaptak volt az latorok Lengyelországban s igen megverték őket; jelen volt maga is az hetman az harczon.

Budára hogy Kegyelmetek közül ösmét akarnák küldeni, nekünk nem igen tetszik, Kegyelmetek azon legyen, ez ne legyen; ha penig semmi lött okon egyebet nem akarnak benne; minthogy Kegyelmednek Toldalagi uram már az adó bevitelét ott kell megvárni egyáltaljában, ha el nem viszik onnét Kegyelmedet, Budára menjen Haller Péter uram ő kegyelme. Budán az diván megvolt, kiről Kegyelmeteket tudósítottuk Markó által is. Elsőben ott nem volt az temesvári pasa, de úgy értjük, másodszori divánjokra az vezér felhívatta volt. Egyáltaljában ha mi az vezéren Mohrem pasán áll, ők csak reánk hoznák Betlen Istvánt, mert Jenőnek, Lugosnak, Karánsebesnek s az adónak nevelésé-

¹⁾ Értsd gyors erőltetett menetben.

nek s az sok ígéretnek igen örülnének, mert ezeket ide be bizonynyal beszélük.

Ugy vagyom, az boszniai hadat sem az temesvárit nem látuk, s az egrit láttuk, de ha Kegyelmetek egygyes leszen, országunk velünk, az úristent segítségül híván, bizon még azoknak megfelelhettünk; mert most is nem sok híja 6000 fizetett emberünknek s naponként többül is. Ezzel is az egri s temesvári hadnak megfelelhettünk, Kegyelmetek is országúl az bosznainak. Lupul latorságát jól tudjuk; itt való grámja (?) ezelőtt többel két héttel erősen esküvék az ura mellett, de mi nem hiszünk neki. Az huszti állapatról kegyelmedet noha Barcsai Ákos által bőségesen informáltuk, de azután Kolosról (?) 30. Augusti irt levelünkben igen világosan instruáltuk, alkalmaztassa Kegyelmetek ahhoz magát. Most sem lövik különben, hanem mikor ők lőnek öreg lövő szerszámmal s nagyobb reménségünk is vagyom az bányászok munkája után, kik 9 nap alatt 25 ölnyre ásták be az hegybe magokat, sohult még eddig kősziklára nem akadtak, sem stormpokot ¹⁾ deszkákat nem kell rakniok a föld szakadása ellen, mert szinte olyan földé vagyom, minemű földé vagyom Magyarországbán az lyukpinczéknek, az eleven kútra akarják magokat beásni egy része, más része az bástya alá, harmadik egy köz kőfal alá; az mint minket informálnak, az egész külső várat, kibén vadnak az kutak, mint (*mind*) keresztül-kosúl áshatják szabadosan, belől semmi kárt nem tehetnek.

Mi mivel vétünkét hatalmas császár ellen nem tudjuk, oly reménségben vagyunk mi is, ennyi hite ellen az kajmekámnak reánk nem jönnek. De másfelől ha megtekintjük az historiákat s példákat, inkább mindenütt azt tanáljuk, hitekkal csalták meg az keresztényeket; ha azért az lenne, bizon az kaimakám hitlevelét úgy terjesztenénk az isten ítéletére az harcznak idején, mint Amurat is cselekedett volt Lázár király idejében, s az istennek lenező igazság[os] ítéletére támasztanánk; Kegyelmetek azért legyen szorgalmatos vígyázásban, valamit érthet, éjjel-nappal tempestive adja értésünkre, mi is ez alatt készen leszünk s ha idejében táborban kelletik szállanunk, Kegyelmetek ott is megmondhatja: mi vesztég löttünk volna, de mivel Betlen Istránt a budai vezér az táborra küldte, s meg is indultak vele, kételenek voltunk vele; kiről mi úgy is gondolkodunk, az budai vezér azt meg nem merte volna próbálni az porta híre engedelme nélkül s ha Kegyelmetek közül valamelyiket az vezér szavaként oda akarnák küldeni az békesség tractájára, ezer szép ratiója lehet Kegyelmeteknek, hogy férjen hítségéhez, becsületihez, hogy fegyver között tractáltassék s táborban az békesség. Talán ebben is fraus

¹⁾ Sturmhek?

lehet, hogy Kegyelmetekben oda akarnak küldeni, igen caute kell Kegyelmeteknek ebben is cselekedni. Valamit érthetünk, éjjel-nappal mindenekről tudósítjuk Kegyelmeteket, arról is ha előbb táborban kelletik szállanunk annál az mint Kegyelmetek intézte s ha idegen hadakat kelletik is behoznunk, most 200 kozáknál több ittben bizony nincsen. Im holnapra gyűlnek be az tanácsurak, mit fognak concludálni, éjjel-nappal megírjuk Kegyelmeteknek. Adja isten minden jót hallhassunk Kegyelmetek felől, Kegyelmetek is mi felőlünk. Datum Albae Juliae 7. die Septembris anno 1636. délest 1 órákor.

Barcsai Ákostól küldött levelünkben mi ugyan megesküszünk az portának; ki nek ha hitelt nem adnak, egy általjában nem az fejedelem változás kell nekik, hanem ennek az szegén hazának pusztulása, romlása és az végházaknak odaigérése s egyéb nagy sok ígéreti Betlen Istvánnak, melyet ő soha bizon be nem teljesíthet különben, hanem ha kegyelmeteket országúl mind nemes embert, egyebeket adófizetővé teszen s olyan állapotra juttassa vagy még nyomorultabbra mint Havasalfölde s Moldva vagy. Adónkat még eddig igazán beszolgáltattuk, császár ellen senkihez magunkat nem kötöttük, hívek voltunk, egyszersmind táborban is laktunk, adónkat is megadtuk, ezután is mi mindent meg akarunk adni az portának, valamivel tartozunk; mért kell hát minket háborgatni minden ok nélkül? hiszen ha egy nyilvánvaló gonosztevőnek is meg szokták hallgatni mentségét s azt igazság szerint megítélni, hiszem, inkább többet érdemelnénk mi országúl az fényes portától; mert bár mi vétettünk volna is, kit lát isten nem tudunk, hiszen nem vétett az ország semmit az fényes porta ellen. Az országnak fogadta volt penig még szultán Szulemán is, hogy minden szabadságiban megtartják az országot, utána következő minden császárok is s az ország is azért ragaszkodott volt az fényes portához. Ártatlanul mért kell hát az országot raboltatni, szabadságiban háborgatni? mi érettünk is lám Kegyelmetek országúl teszen bizonságot hűségünk felől, felel felőlünk, ártatlanságunkat, igazságunkat esküvéssel terjesztette az porta elében; mi bizon oly igen nagy bizodalomban vagyunk az úristenben, hogy ha mind ezeket az méltó és igaz Kegyelmetek mentségét s az mienket is megvetik s hitek ellen ugyan háborgatni kezdenének, az úristen bizon megszegyenítené őket, hahogy hitekkel akarnának megcsalni bennünket. Kegyelmedet felette intjük s parancsoljuk is, mindenekről éjjel-nappal tudósítson bennünket.

Lupulnak mi tőlünk nem kellene tartani, mert mi bizon változásában nem fáradoztunk már azólta, miólta assecuráltuk, de mivel örömet az havasali vajdát meg akarná változtatni s érti, hogy mi annak illendő módon való jóakarói vagyunk, azért

latorkodik, reá is irunk, hitlevelét is megküldjük, ha mind így kezdi magát viselni.

Határozat. Pattantyús György vitte el 8. Septemb. délest 1 órakor.

(Fogalmazvány, mely egészen Rákóczy írása.)

17. 1636. sept. 16.

Alázatos igaz szolgálatunkat ajánljuk Nagyságdnak mint kegyelmes urunknak fejedelmünknek stb.

Tegnap érkezék a budai vezérnek egy Mehemet aga nevű főember szolgálja Budáról, kit mi elsőbben úgy értettünk volt hogy Ates Mehemet aga, de nem ő volt, hanem más: az azki Nagyságod intercessiójára egy szolgáját diósgyőrit, vagy hova valót, Budáról, ez akkor helytartó levén ott, elbocsátotta volt, ki az egész véghelyektől s mind az budai pasától Nagyságod ellen sok panaszleveleket hozott hatalmas császárunknak. Ma hogy szemben levénk az vezérrel ő nagyságával és az Nagyságod levelét beadók, arról is két-három szóval szóla az vezér s mindjárt arra az végekbeli panaszokra és az budai passa írására fordítá szavát, kiket mind meg nem írhatunk Nagyságodnak, mert ő nagyságától és mi tőlünk is igen sok volt az szó, sokáig is tartott, de végre couclusiója csak az lőn, hogy hatalmas császár elunta az Nagyságod ellen való sok panaszt az egész véghelyektől s mind penig az országbeliektől, azért azt tovább nem szenvedhetvén, nem akarja eltűrni, hanem az budai pasának megparancsolta, hogy az mellette való hadakat Szolnakhoz szállítsa, Kenan pasa az havaseli, dobrocsi, wrumeli, moldovai-hadakkal és Kantomérral Terguistia tájára az mezőségre szálljon és így egy főembert hatalmas császár részéről küldjenek be Erdélybe, ki meg mondja az sok panaszt, hogy nem tűrhette hatalmas császár s azért küldte azokat az hadakat, hogy az ország válasszon magának olyan fejedelmet, erdélyit, az kit akar, akár Bethlen Istvánt, akár Székely Mójzest, vagy mást, az kit akarnak; kit ha megcselekednek jó, s ha nem, azután hatalmas császár büntetését veszik magokra. Ki ellen Kegyelmes urunk, Ibrahim effendi és az hatalmas császár kapucsilár kihája ott jelenlétében az mit tudtunk mi is bizony eleget szoltunk s megmondottuk, hogy ha hatalmas császárunk vétek nélkül mind levágot bennünket is, de az ország semmiképen el nem áll Nagyságod mellől; kire az vezér azt mondá kétszer is: lássák, ha egy emberért elvesztik magokat. Végre hogy azt állottuk, erősítettük, hogy ne higgye az sok panaszt hatalmas császár, az magok törvénykönyvökre esküvék meg az vezér ő nagysága, hogy sem neki sem az budai vezérnek nem volt akkor hírével, mikor hatalmas császár két laffantyút (?) más köntösbe öltöztetve

beküldött Erdélybe, kik egynehány keresztyén nyelvet tudtak és azok tegnap előtt jöttek meg s azok hozták meg, mennyi inségben vagyon Erdélyben az ország. 37-ed napra jöttek meg onnan. Túl másfelől is az hajdúság közül tizenkét fűember ment oda az budai vezérhez, azok is panaszszal és magok ajánlásával, s azt nem az vezér ő nagysága, hanem más mondá, hogy arra ajánlották magokat, hogy ötezeren mindjárt melléje mennek Szolnokhoz Bethlen Istvánnak és az török hadaknak. Ezek ellen is mind eleget szoltunk Kegyelmes urunk, de ugyan csak az lőn az válasz, hogy elmennék az hadak s talám Budáról eddig meg is indultak, mert legkiválóképen hatalmas császár az maga embereinek az bostancsiak szavának adott hitelt, kik tegnapelőtt jöttek meg s tegnap ismét az budai pasa embere az végbeliek sok panaszával, kikre nézve nem akarja Nagyságodat ott szenvedni. Sok volt igen az szó ultro citroque, kiket nincs sem üdönnk sem módunk hogy megírjunk Nagyságodnak, de ez az válasz csak egyátaljában. Azért Kegyelmes urunk, ezt immár így értvén Nagyságod, vagy adással vagy az mint az Nagyságod bölcs itéleti, viseljen gondot szegény hazánkra és magára s minket is mégis értesen hírrel s hatalmas császárt engesztelő könyörgéssel; mi is itt az miben tudunk szolgálni Nagyságodnak s szegény, hazánknak, azon igyekezőnk, üdönnket héjában ne mulassuk. Áldja isten és tartsa meg Nagyságodat. Datum Constantinopoli 16 die Septembris anno domini 1636. post moridiem 3. hora.

Nagyságodnak

alázatos igaz hívei szolgálai
Tholdalaghi Mihály mp.
Petrus Haller mp.
Ugron Pál mp.
Reitts Ferencz mp.
Sebessi Boldisár mp.

Külczm: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóczi... stb. (Öt pecsétnyomat.)

Hátirat (Rákóczy kezével): 28 Sept. Torda 1636. délest 2 óra-kor Borcsai Ákos szolgája.

(Eredetije Tholdalaghy írása.)

18. 1636. s e p t. 18.

Georgius Rákoci stb.

Generose prudens et circumspecte; Fideles nobis dilecti. Salutem stb.

Mint tudósítottuk Kgtetek eddig való minden állapotunkról és dolgokról s híreinkről, azokról írott leveleinkben Kgték előtt constálnak. Thúri János postánktól is írtuk vala Kgteknek,

hogy a budai vezér csauszokat küldene hozzánk, a kik tegnap reggel elérkezvén, délyest vélek szemben voltunk s micsoda levelet hoztak nekünk, in specie Kgteknek beküldöttök, meglátja Kgtek, ha nem ellenséges igyekezettel viseli-e hozzánk magát a vezér. Ennekelőtte arról való tudósításunkra Kőrösi István által lött izenetiben mint szólott volna a vezér becstelenül felölünk, írta vala Kgtek, nehéz kedvvel hallotta volna az kajmekám. De ez immár nagyobb annál, hogy császár árulóinak ír bennünket, kit isten lát s igaz conscientiánk bizonyít, azok soha nem voltunk, sem ilyen írásra a budai vezérnek semmiben okot nem adtunk. Hoztak a csauszok a három rend statusoknak is levelet, de mi azt el sem vöttük tőlök, hanem isten kglis engedelmeiből ezten ez napra Tordához szállván táborunkban, oda hívtattuk az statusokat, szász és városi rendeket is, és együtt lévén a statusok is, adják akkor meg publice ő kglmeknek. Elhittük az statusok mint olyan szabadságtalan és édes hazájok romlására való dologban úgy fognak gondolkodni és magokat resolválni, s declarálni, a mint jövőendő bátorságos megmaradásokra legjobbat és bizonyosbat feltalálhatnak. Mit fognak ő kglmek concludálni, Kgteknek azt is mindjártást értésére adjuk. Mikor a budai vezér kivonatta sátorit a Rákos mezejére, mert még maga ott nem volt, micsoda levelet bocsátott a hajdúság közé és Bethlen István is miket folytatott köztök, azokat is Kgteknek in specie Kgteknek beküldöttük. Ez ilyen dolgokat ha az budai vezér a fényes porta híre és akaratja nélkül cselekedti, nyilván hogy igen méltán büntetést érdemelne érte, mert a mint majd egy, három holnappal ezelőtt a kajmekám nekünk levelet íratván esküszik abban istenre, menyre, hts császár életére, hogy semmi bántásunk sem nekünk, sem országúl Kgteknek Bethlen István miatt nem leszen, a kit is mind törökül, magyarul in paribus Kgteknek beküldöttünk. Ha az ellen az budai vezér gonosz cselekedeti és szándoka a fényes porta hírével és akaratjából vagyon, itilje meg az úristen az ő dicsőséges nevére való esküvéseknek igazságtalanságát s Kgtek is eszében veheti, miért tartóztatták eddig ott ben Kgteket s minket is miért tartottak olyan heába való biztatással, esküvésekkel, hogy inkább készületlenül találattassunk, legyen az isten itéleti rajta. Ezeket Kgtek mindenestől-e, vagy mi részeiben, és mint jelenti meg az kajmekámnak, hattuk az Kgtek jó discretiójára, itületire. És ha kellene a kajmekámot ez esküvő levelére is emlékeztetni, az is a Kgtek jó tetszése. Az budai vezér dolgait, ellenünk haddal igyekeztet igen méltó mentől hamarább érteni. Mi hts császárhoz és a fényes portához mindenkoron tökéletes igaz hűséggel voltunk, a mivel tartoztunk mindeneket megcselekedtük, magunkat mindekben kívánságokhoz alkalmaztattuk, arra képest Huszt alól is hadainkat elhozattuk, s mégis a budai vezér ezeket cselekszi elle-

nünk s tudjuk bizonyosan azt a várat ismét Bethlen Péter úgy megerősíti, rakja, mind éléssel s vitézlő néppel, viszont több újabb bajunk búsulásunk lészen miatta. Azért mi isten kgltsége által magunkra és országúl Kgtekre való vigyázásért táborban szállunk s kimegyünk, és meddig ez dolgot nem csendesíti isten, addig adónkat is, mint küldhessük be, azt is Kgtek megtiltheti. Igaz ügyünk lévén isten nevének segítségül hívásával, magunk és országunk oltalmazásának nem akarunk megfogyatkozni. Kgtek minket minden dolgokról, állapotokról igen bizonyosan éjjel nappal sietséggel és mindenkor tudósítson. Secus non facturi. Quibus stb.

Datum in civitate nra Alba Julia die 18. Sept. Ao. D. 1636.

G. Rakoci
mpa.

Külczm: Generosis, prudenti et circumspecto Michaeli Toldalaghi de Ertse stb. Petro Haller de Hallerkeő, Paulo Ugron de Abranfalva stb. et Francisco Reiths stb. ad fulgidam Portam Ottomanicam expeditis nostro et regni legatis stb.

Kívül Tholdalagi feljegyzése: 1 die Oct. Constantiupoli sunt praesentatae per dominum Paulum Konez 1636.

Thol. mppa.

19. 1636. sept. 18.

Az úristen ő felsége minden idvösséges jókkal stb.

Kegyelmeteknek közönségesen írt levelünkéből eléggé mértheti Kegyelmed az itt benn való állapotot, miben vagy. Táborban való szállásunknak napja is im majd elközelget; ott benn is lehetetlen hogy Kegyelmed eddig valamit eszében ne vehetett volna, csak szóval való tartás volt-e az Kegyelmeteknek hittelt tött esküvések, hogy inkább megcsalhassanak bennünket, avagy ugyan igazság; noha mi egyáltalában úgy elmélkedünk, soha az budai vezér magától ezeket meg nem merte volna próbálni. Ha Kegyelmed ugyan eszében vötte vagy veszi, hogy az itt kinn való állapot onnét vött fundamentomot s engedelmet és parancsolatot, mégis Kegyelmetek könyörögjön császárnak, s instáljon: ilyen szép országát ne hagyja pusztítani, egy embernél ő hatalmassága becsülje fellebb s az mi igaz hűségünket is az szerént Kegyelmeteket is szép szabadságában atnaméja ellen ne háborítsa meg; ne adjon hitelt az vádlóknak. Az mellett ha Kegyelmed ugyan eszében veszi, hogy onnét vagy ez az dolog engedve az budai vezérnek s használ aránta, az mely 71 ezer tallér felől ígéretet tött volt az kaimakámnak, ígérje azt császárnak Kegyelmetek az kajmekámnak s az ifjú vezérnek ígérjen öt-öt ezer forint ó dutka-

pénzt, az ígélet mellett kívánja még azt is az atnemét, az kiről Kegyelmeteknek instructiója vagyon; az adót is beküldjük minden ajándékunkkal s ígéletünkkel, az muftinak is Kegyelmetek ígérjen egy hatszáz tallér érő pohárszékládát, másnak is egyet ugyan ilyent; emlékeztesse szavaira, s az kajmekámot fogadására, kinek levelét in paribus beküldtük. Úgy értjük az budai vezér meg újabb emberét küldte be az portára; hihető, mind ezeket futja. Kegyelmedet felette kérjük, tudván a nélkül is mennyi számtalalan expensáink legyenek, ha az szükség nem kívánja s más formán és módon is Kegyelmetek lecsendesítheti, az istenért édes Toldalagi uram, az ígélettel ne siessen Kegyelmed, az mennyiben lehet, oltalmazzon hiában való haszontalan expensától. Az temesvári pasa is haza jött szombaton; az is ott akar táborozni, most parancsolt mindenféle gyaloginak, begyűljenek; oda is vigyáznunk kell; immár kítelenek vagyunk mind lengyelt, németet, valahol mit találunk, magunk oltalmára behozatni. Kegyelmetek minket éjjel-nappal tudósítson mindenekről, érthessük, mi állapattal vagyon kegyelmetek is. Mi Huszt alól minden bizonynyal elhoztuk hadainkat, abból is eleget töttünk [az porta] kíván[sá]gának; az portánál vétkünk nincs; okot sem mire nem adtunk; ha reánk jön az budai vezér Betlen Istvánnal, hatalmas császár atnaméját, az kajmakám hittel írt levelét kebelünkben vesszük s az istennek igaz ítéletére támasztjuk ügyünknek igazságát. Az marosszéki, udvarhelyszéki had holnap indul ki Várad felé. Az gazdasszont is gyermekünkkel együtt reggel indítjuk ki, ezek az hadak kísérik be Váradban. Kegyelmed mindenekről írjon minél hamarébb. Az mit Kegyelmed ígérni fog mind császárnak, kajmakámnak, ifjú vezérnek, conditióval ígérje: Betlen Istvánt visszaküldik, ez után akárki menjen is oda, hitelt nem adnak neki, kiről instructiója is vagyon Kegyelmeteknek. Ates járását már veheti Kegyelmetek eszében s az vezér biztatását. Hihető ez is volt oka, hogy Kegyelmeteknek írni nem hagyott az kajmekám. Kegyelmed levelét asszonyomnak megküldtük, s meg is izentük, hogy nem árt vigyázni. Moldvában pestisben egyre halnak. Adja az úristen minden jót hallhassunk Kegyelmetek felől. Datum Albae Juliae 18. die Septembris anno 1637. délest 2 órákor.

G. Rakocy mp.

Az mely levelet az budai vezér az hajdúknak iratott, annak itt mását nem hagytuk, Kegyelmed ott pariálja.

Külczim: Generoso Michaeli Toldalagi de Ercse . . stb.

Hátirat (Toldalagiától): 1. die Octobris Constantinopoli sunt exhibitae per dominum Paulum Koncz 1636. Tholdalagi mp.

(Eredetije, a külczimen kívül Rákóczy írása.)

20. 1636. nov. 29.

A portai követek tudósítása az ottani ügyekről.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 459.)

21. 1637. jan. 4.

A portai követek tudósítása Rákóczynek az ottani ügyekről.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 483.)

22. 1637. jan. 14.

A portai követek tudósítása az ottani dolgokról.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. II. 491.)

24. 1637. jan. 25.

Életünkig való alázatos hűségünket, jámbor szolgálatunkat ajánljuk Nagodnak etc.

Akarók Nagodat mi is itt való állapotunkról alázatos irásunk által tudósítani. Annakutánna, hogy Markót expediáltuk Nagodhoz, dolgunk semmiben sem ujult, sem pedig Budáról újabb hír nem jött az vezérhez ő magához az tegnapi napig, jól-lehet úgy halljuk, hogy az budai passa ő naga kihájához jött volt Fejérvárról ember, de mindjárt esmét csak magától visszaküldte az urához; de azt is csak másoktól halljuk.

Az Markó itt létében, azmint két csausznak és két jancsárnak őrizések alá adtak volt benünket itt szállásunkon, az mint akkor is irtuk volt kgl's urunk Nagodnak, hogy megtaláljuk az vezért ő nagát felőle, s ha az okának végére mehetünk, azt is, ha lészen, kitől, Nagodnak értésére adjuk. Azfelől mentünk volt fel az vezérhez és elég panaszkodással szólánk ő nagának, hogy mi legyen annak az oka, hogy ő naga csauszokat, jancsárokat küldött őrizésünkre szállásunkra, mivel az annakelőtte soha szokás nem volt, hogy az erdéli követek szállásokon őrizet alatt lőttenek volna, és mivel pedig most szokás kiűl lőtt, valami nagy okának kell lennie; ahozképest ő nagát kérjük, mondja meg, ha mi tőlünk az követektől vagy-on-é ez véték, vagy az urunkra és országára vagy-on az nehézség, az kiért ezt érdemlettük, az kit nagy dolognak tartunk, mivel olykor lőtt rajtunk, mikor szinte az békességnek hírével jött hozzánk az Nagod embere; ez dologhoz képest talám az békesség nem kedves, s magunkat is elvetett hatalmas császáruink mind országostól kgl's szeme elől; ő naga mondja okát, hadd értsük, s ha mivel menthetjük mind urunkat,

országunkat s magunkat, hadd tudjuk miből menteni mert mi sem urunknak, országunknak sem magunknak, vétünknek nem tudjuk. Mindezekre Kgls urunk sok szóval menté magát, hogy nem gonosz végre cselekedte, hanem jó akaratból, az mi becsületünkre, mert levén ugyan szokás az, hogy az követek szállásokra csauszokat jancsárokat rendelnek azért, hogy azokat valami lopóktól, janzatrol emberektől őrizzék, és azoknak szolgáljanak, ha miben kívántatik. Kire mi Kgls urunk azt mondók, hogy mi nem idegeny követek vagyunk, mint mások, hanem hatalmas császárnak hívei szolgálai, minket eddig sem őriztenek, s most sem kívánjuk mi azt az böcsületet, hanem ha mi vétékért lőtt, hadd értsük s hadd mentsük is magunkat. De esmét ugyan csak azt mondá, hogy sem Nagodra, sem az országra, sem mireánk nehézség nincsen, mert vétünk is nincsen, hanem csak az becsület, s másik oka az, hogy hatalmas császáruunk gyakran jár arra az mi házunk felé is, s az némely nap is ott jött alá s fél attól, hogy ha ott talál eljönni s nem lát senkit ott mellettünk, ő magára is megharagszik, s azért küldte oda őket; és ne gondoljunk semmi gonoszt, mert olyan semmi nincsen; hiszen ha valaminek olyanak kellett volna lenni, akkor lőtt volna, mikor fegyver volt közöttünk, s nem most, mikor békességünk vagyon; ő attól is nem félt hogy elfutnánk, azt meg se gondolja, hanem ha mi gondolnók meg. Mi arra csak azt mondók, hogy ha másutt volnánk s bántásunk volna is ott, ide futnánk, nemhogy innen futnánk el s válasz nélkül mennénk urunkhoz és az országhoz, jobb volna itt nagy dolgot szenvednünk. Így ezek után Kgls urunk sok szóval s hűtellel menté magát, s bizonítá, hogy nem gonosz végre cselekedte s hogy inkább elhiggyük, hogy csak császártól való féltében cselekedte, egyik csauszt elküldi innen mellőlünk; annak ugyan előtünk meg is parancsola, hogy elmenjen innen, de az másiknak meghagyá, hogy nappal is ide vigyázzon s éjjel is itt háljon.

Annakutánna az magunk hazabocsátása és válaszáda felől szólánk Kgls urunk, de arra ugyancsak az lőn az válaszunk, hogy addig nem lehet, valamig Budáról hír nem jó. Az budai passát szidá és átkozá, hogy ebben nem lőtt volna semmi, ha az ezt nem cselekedte volna, s mondá, hogy esmét újlag egy Ibraim aga neü agát küldött fel hozzá, ne késlelje az dolgot, mert addig nem adhatják hatalmas császár eleibe, mig onnan is meg nem jó az békességnek híre és formája. Így ezzel bocsátott Kgls urunk el szállásunkra. Az csausz hol itt vagyon mellettünk s hol nincsen; de vagy a csausz, vagy az jancsár, de egyik mindenkor mellettünk vagyon. Azért szolgálainkat mindenkor mindefelé küldhetjük bántás nélkül; az csausz is emberségesen viseli magát hozzánk, ez, az ki itt vagyon s mind az jancsár. Állapotunk Kgls urunk ebben vagyon, nekünk azt kell hinnünk, az mit az vezér ő nga mond,

mert ha mást hiszünk is, ki talám úgy is vagyón, de az csak hejában, mert ugyan úgy lehet, az mint isten akarja. Külső emberek-től eleget hallunk, ki azt mondja, hogy azzal árultak be némelyikünkét, hogy csak másod, harmad magával el akar szökni; immár mind lovakat szereztetett az útban bizonyos helyekre, hogy újabb-újabb lovakon hamarébb szaladhasson, kibén bizony semmi nincsen, mert annak oka sem volt még, hogy úgy kellett volna lenni, s jobb is volna nagy dolgot szevednünk, hogysem arra menni mód nélkül valamelyikünknek. Mások esmét azt mondják, hogy valamig az adót Nagod meg nem küldi, addig leszen tartóztatásunk, az ki, ha úgy lenne is, elég mód nélkül esnék. Ezekre Kgl's urunk, hogy mindenik igaz lehet, két okot látunk: egyiket azt, hogy éjjeli itt hálását parancsolá az vezér az csausznak; abból gondoljuk, hogy az elszökés felől való vádolás meglehetett, mert az elszökésnek éjjel lehetne módja s hajnalba kapunitáskor az kimenés(nek). Az adó behozását pedig, noha az mostani szembenlétünkben nem sollicitálá az passa, de az előtt sollicitálá sok szóval. Másik az is, hogy oly emberek is mondják azt, hogy azért vagyón az itt tartóztatásunk, hogy oly emberek mondják azt, hogy azok ugyan subordinatusok lehetnek arra az mondásra az vezértől ő nagától. Hogy pedig az adónak meghozásában itt kételkednek, az ad kétséget, hogy az budai pasa késedelmezik, mert ő azt fogta volt írni, hogy az adót arra viszik el, úgy hozzák be, kire nézve, az mint megirtuk vala Nagodnak, ugyan meg is kérlette vala tőlünk az vezér. Másik az, hogy Nagod valamint mondotta Huszain agának, hogy valamig az athname kezébe megyén Nagodnak, addig az adót meg nem küldi; és arra ígérte magát Nagodnak az budai vezér, hogy harmincz napra megküldi Nagodnak az athnamét; és ha akkorra meg nem küldi, most vagyón generalis gyűlése Lengyelországnak, s Nagod is követét küldi oda és gondot visel magára. Az ilyeneket mind megmondotta Kgl's urunk az vezérnek Huszain aga, és azért nem juttatta szembe hatalmas császárral az vezér, hogy ne nehezitse azzal is az Nagod dolgát császár előtt, és újolag ne haragudjék meg Nagodra hatalmas császáruk. Ezek lehetnek Kgl's urunk okai annak is, hogy azt az adót fogják itt vártatni velünk; az vezér is maga megmondotta vala Kgl's urunk, hogy valamihelt bizonyosan megérti, hogy megindult az adó, elbocsát minket is, kit még akkor megirtunk volt Nagodnak.

Azért Kgl's urunk bizonytalan, nem is hasznos az felettébb való keménység, mert az mint szokták mondani, hogy omne nimium vertitur in vitium. Ha az ország szabadságában s annak, oltalmazásában az meglőtt, az más dolog, de az kivel az ország tartozik, talám abban nem jó azt mutatni, hogy nem tartozik vele, ha immár meglőtt az békesség. Az Kgl's urunk az Nagod bölcs

itileti rajta, csakhogy simul oleum et operum ne perdamus, azt igen el kellene kerülnünk.

Hogy Nagodnak kgl's urunk így írunk Nagod kgl'sen megbocsássa, bizony igaz hívei, szolgálói vagyunk Nagodnak, s több hazánk is nincsen Erdélynél, mi látjuk itt az állapotot is. Nagodnak aláza-
tosan könyörgünk, ide írni, embereit küldeni ne neheztelje. Isten
tartsa meg Nagodat, Datum Constantinopoli, 25. Januarii, 1637.

Illustissimae Celsitudinis Vestrae

servitores perpetui fideles humillimi

Michael Tholdalaghy m. p.

Petrus Haller m. p.

Ughron Pál m. p.

Reitz Ferencz m. p.

Sebessi Boldizsár m. p.

*Kivül I. Rákóczy György kezével : 27. die Febr. 1637. Sároست in
sede Megyes havasali vajda postája 10 órákor reggel.*

Külczim : Illustrissimo principi domino domino Georgio Rakoczi etc.

(Eredetije öt pecséttel ellátott, Tholdalaghy írta.)

25. 1637. febr. 4.

Életünkig való alázatos hűségünket etc.

Secunda praesentis mensis írt levelünkben tudósítottuk volt kgl's urunk Nagodat arról, hogy hazamenetelnkről adtunk volt suplicatiót be az vezérnek ő nagának, mely suplicatiónak pariaját is megküldtük volt Nagodnak. Mint resolválja magát az vezér ő naga suplicatiókra, azért becsátottuk vala fel esmét tegnap Sebessi uramot ő nagához. Szemben levén ő nagával ő kgl'me, directe csak olyan választ adott ő naga, hogy az adó jőjjön meg, s akkor elbocsát bennünket hatalmas császár, de addig nem. Az császár kapucsilár kihája ott találkozáván az vezérnél, annak is adta olvasni az suplicatióunkat, és ugyanannak az kapucsilár kihájának praesentijában tött ilyen választ: volt informatiója Sebessi uramnak tőlünk, hogy ha ő naga mindnyájunkat nem akarna elbocsátani, bocsássa el hármunkat vagy kettőnket. És hogy ilyen választ adott ő naga, az mint megírók, annakutánna szólt Sebessi uram az felől, hogy bocsásson el bennünk; arra is csak az lött az válasz, hogy együtt jöttek ide hatalmas császár kapujára, s mind együtt bocsátja el is hatalmas császár őket, csak jőjjön meg az adó szép böcsülettel. Im most utoljára, az mit azelőtt per secundas personas ő naga intimáltatott, maga is kimondá. Immár kgl's urunk Nagod érti az dolgot, mi is innen addig el nem mehetünk, míg az adó megjő. Akármely gazdag tárházban is tizezer aranynak kgl's urunk hiszszük, hogy helye

vagyon, de most itt mi úgy látjuk, hogy az adónak meghozásával hűségünket expiscálják inkább.

Az ígret felől azt izente ő maga, hogy azt ezután akármi-kor megküldhetik, az akár legyen must s akármi, csak most az adó jöjjön be, kinek az mi itéletünk szerint bizony eddig is be kellett volna jőni, mert az ottkinn immár megmutatott keménység után ittben mindjárt alázatos hűséget kellett volna mutatnunk továbbra nézve, s ezután is úgy kell lenni, ha magunk javát kívánjuk.

Itt olyan hír lengedez s talám ugyancsak hamar is megleszen, hogy az kajmekámot teszi hatalmas császár fővezérré, azért annak az ajándékjának úgy kellene megjöni; talám ha hatalmas császáruknak és az vezérnek is egy-egy jó herélt kantáros paripa jőne is, használna az is valamit. Az szent isten éltesse stb. Datum Constantinopoli, 4. die Febr. 1637.

P. S. Az adó kgl's urunk az mennél előbb ide jő, mi is hamarébb szabadulhatunk ki innen, de bizony közönségesen is úgy használunk többet vele. Egy barátunk izené tegnap, hogy ha az adó megjő idején, úgy békével maradhatunk, de ha meg nem jő, semmi leszen az budai passával csinált egyesség, békesség is; az penig az barátunk mások kedvéért nem játszik beszédével, oly ember.

Ill. Celsitudinis Vrae

servitores perpetui fideles humillimi

Michael Tholdalaghy m. p.

Petrus Haller m. p.

Ughron Pál m. p.

Reitz Ferencz m. p.

Sebessi Boldisár m. p.

Kivül a fejedemtől: 27. die Febr. 1637, Sároست reggel 10 órákor havasali vajda postája.

Külczim: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rakóczi etc.

(Eredetije öt pecséttel.)

26. 1637. febr. 19.

Életünkig való alázatos stb.

Prima die praesentis mensis írt levelét mind az előbbi párral együtt 15. die ejusdem adá meg Túri János k. urunk, mely Nagod írásit alázatos hűséggel vévén, értjük Nagodnak írását s parancsolatját, kihezképest az vezértől audientiát kértünk, de az még indulásra való készületi s egyéb sokszor való szorgalmatoságaira való nézve is előbb audientiát nem adhata, hanem ad 18. diem szemben lévén akkor ő nagával, valahonnan mit ért, nem tudjuk, de elsőben is magunk állapotját megkérdezvén s annak

hamar vége lévén, első szava is az lőn ő nagának, hogy az gyűlésünk meglőtt-e, kire nekünk is meg kelle felelnünk. Így nem kezdhetvén el szónkat úgy, az mint mi akarjuk vala, azt mondók, hogy még tiz nap vagyon hátra benne, az mikor elkezdetik. Annakutánna kérdé, hogy miért kellett annak úgy lenni, hogy az adónak beküldésére esmét gyűlést kellett csinálni, lám azelőtt úgy írta volt Nagod hogy az adó készen vagyon s mi is azt mondtuk; ha készen volt, miért nem küldte be Nagod? Annak mi k. urunk két ratióját adók, egyiket azt, hogy az budai vezérrel úgy volt az végezés, hogy akkor hozzák be az adót, az mikor az athname innen htls császáruk keze írása alatt kimegyen, másik az, hogy noha az igaz, hogy az adó készen volt, de Bethlen István adott volt 7000 forintot az ország szükségére ezelőtt kölcsön s azt abból adták meg s héánoson nem küldhették meg, hanem azt is hozzá kellett tenni, ki ellen igen sokat altercála ő naga, mi is ahozképpest töttünk választ. Végre csak az lőn az conclusio, hogy én csak azt bánom, szégyenlem, hogy htls császár előtt hazugságban maradtam miattatok, az kinek nem kellett volna lenni, mert enmagatok vagytok bizonyságom, hogy semmit nem kértem tőletek, hogy azért szolgáltam volna, hanem szántam az országot s az országbeli szegénységet, nem magát az uratokat, mert ha én nem löttem volna, különben lőtt volna eddig dolgozók; de lássátok, mit használtak vele, hogy az adó be nem jöve, ím én is elmegyek, bizony nem leszen, az ki oltsa az ellenetek való dolgot, hanem inkább gyűjtják s megveszik az adót másképen is. Ezekre k. urunk esmét az mire isten segéte, választ tévénk, s mentők Nagodat és az országot, adván az budai passával okot s annak végezésével: de ugyan csak azt mondá, akár mint s akár hogy lőtt az, de mihelt az békesség meglőtt, ha az előtt, az mint mondjátok, az had miatt be nem hozhatták, be kellett volna hozni az adót, mert ahoz sem az budai vezérnek, sem másnak semmi köze nincsen, hanem azt ide kell hozni. Arra is mind szoltunk, kiket most nem írhatunk meg, mert szinte indúl az posta s nem várakozik, Túri penig el sem mehet az lován; de minden szóknak végconclusiója az lőn, hogy megírtjátok az uratoknak, hogy küldje meg mennél hamarébb az adót, mert hitemre megveszik, nem úgy leszen az dolog, mint eddig veszteg leszen az budai passa, de hütömre az országotoknak egyik szélén, vagy végén mennek be az hadak s az hol mit találhatnak, felsöprik, s az másik végén mennek ki, ez hütömre megleszen, ha hamar be nem jó az adó. Nem szorult htls császár arra, de meg akarja látni, ki híve s ki alázatos szolgája s ki nem. Én oltalmaztalak eddig, de én is immár hazugságban maradtam s el is megyek, senki nem leszen oltalmatok, ez bizony megleszen rajtatok. Nagy dolog, hogy az régi eszes emberekben ott nem maradtanak, nekik megmondanók

az dolgot, én azt tudtam, hogy ott eszes emberek vadnak, de az mint láttam, nincsenek. Arra mi is kgl's urunk megmondók, hogy vadnak még, de bizony az portára járt öreg emberek ott is igen elholtak. Arra esmét azt mondá, hogy talán mind magyarországiak, kire mi is azt mondók, hogy erdéliek s nem is az az oka, hogy meg nem akarnák küldeni az adót, hanem az mint megmondottuk, az budai passával való végezés és az adónak héjánossága. Ő nsga csak azt mondá, én ennél egyebet nem tudok mondani, az mit megmondottam, ne késsetek vele, mert ha késtek s ellenetek császár haragja mégis felindul, azután hitemre, ha százezer aranyat adnátok is, nem leszen haszna, az mint azelőtt nem volt. Ezek után k. urunk az budai passával való dolgot vevők mi esmét elő, hogy micsoda emberét s micsodás athnamét küldött volt s azokra Nagod mit írt, azt oztán sok szó után kedvetlenül vevé el s meghagyá, hogy Zülfikár aga megfordítsa s minket ezzel bocsáta el előlle, ő nsga. Azért k. urunk mi az istenért kérjük Nagodat, ha Nagod az maga fejedelemségét, szegény hazánkat szereti (az kit tudunk is, hogy szeret) az adót menél hamarébb indítsa és küldje be, hadd oltódjék ki Nagod ellen az bevött harag. Az rabok felől is sokat panaszkodék, hogy sok fűtörököt tart Nagod rabságban, csak Landorfejérvárról, az egy városból is 6 füzaimot, kiket, ha Nagod igaz híve volna htls császárnak, eddig az adóval együtt beküldte volna ide, s megírta volna császárnak, hogy ezek htls császárom noha fegyverrel jöttek én rejám, de én ezzel is meg akarván mutatni igaz hűségemet Htlsságodhoz, im beküldtem Htlsságodnak őket s ezután is azt cselekedje, ha jót akar magának. Az isten[ért?] minekünk alázatos igaz híveinek megbocsásson Nagod az írásunkról, mert mi Nagodnak tudánk írni, nem másnak, mivel Nagod az mi urunk, fejedelmünk, nem azért is írjuk, hogy mi Nagodat culpálnók, hanem az itt való szók szerént írjuk meg az dolgot, mert tudjuk mi, hogy mindent az országgal egy tanácsból cselekedik Nagod, de néha derék tanácsban is végezhetni olyant, kit isten eltávoztasson mitőlünk, hogy az mit közönségesen végeznek, ugyanaz az közönséges végezés és cselekedés hoz közönséges veszedelmet is, mert itt bizony nem fog használni semmit még most az keménség. Túrit is nem késleljük, elbocsátjuk, akkor bővebben írunk k. urunk Nagodnak. Isten éltesse stb. Datum Constantinopoli 19. die Februarii anno dni 1637.

Ill. Cels. Vrae servitores perpetui fideles humillimi

Michael Tholdalaghi m. p.

Petrus Haller m. p.

Ughron Pál m. p.

Reitz Ferencz m. p.

Sebessi Boldizsár m. p.

Az adónak megindulása felől kívántatik k. urunk, hogy idején posta jöjjön.

Küldésim : Illustrissimo principi dno dno Georgio Rakoczy stb.

Rákóczy kezével : 6. die Martii estve 7 órakor 1637, Száva, havasali vajda secretariussa.

(Eredetije, öt peccséttel a nemz. muzeumban.)

27. 1637. febr. 28.

Georgius Rakoci dei gratia stb.

Generosi, prudens et circumspecte, fideles nobis dilecti, salutem et gratiam nostram. 25. Jan. 4. és 13. Febr. praesentis írott Kegtek leveleit az tegnapi napon idejövő utunkban Sároson egyszersmind vöttük s minden oda be való dolgokat, híreket s magok állapotját is értjük, melyekről mivel ennekelőtte való leveleinkben Kegteknek bőségesen írtunk, most azokkal írásunkat többíteni szükségesnek nem látván, relegáljuk azon előbbi írásunkra Kegteket. Az adónak be nem küldése nem magunktól való dolgunk és cselekedetünk, hanem az egész országbeli rendeknek közönséges tetszése volt ő kegmeknek, kik az táborban jelen voltak s nekünk az ország végezéséhez kelletvén magunkat tartanunk, ezután is egyebet nem akarunk cselekedni annál, a mit ő kegmek közönségesen elvégeznek, noha bizonyára hogy semmi igazság szerint most Erdély adóval egy cseppel is nem tartoznék, mert igaz az, a mint Kegtek írja, ez hazában való jámbor eleink s a nemes ország közönségesen mind eleitől fogva azért kezdte és szokta volt htls császároknak az adót megadni, hogy békeességben maradhasson és ő hatalmassága nemcsak maga ne bántsa és alattavalóival ne bántassa Erdélyt, hanem inkább az frigynek szentsége szerint mások ellen is mindenek ellen megoltalmazza, s ezt mi is tudjuk, hogy így volt s mi is azért adnánk adónkat Kegtekkel együtt az fényes portára, de minket s Kegteket az fényes porta igen meg kezdte fogyatkoztatni az ortalomban. Igen jól tudja Kegtek, az elmúlt őszön mennyiszer kénáltuk Kegtek által az fényes portát az adónak beküldésével, hűségünkkel, csak leszen vala meg békeességünk, a miért az adót eleitől fogva megadni szokták volt. De htls császárunk és az fényes porta megveté mind adónkat, igaz hűségünket s Kegteknek is egész országúl magához való tökéletes igasságát Bethlen István uram méltatlan vádlásiért, és nemhogy más háborgatóinktól óltalmazott volna, sőt micsoda haddal és egész országnak szörnyű rontására való igyekezettel küldötték vala reánk az budai nagos vezért, ez elmúlt ősszel forgott dolgok s a vezérnek magaviselése világosan megmutatá s Kegtek előtt mindenek nyilván vadnak.

Mely dolog ha succedált volna kedvek szerint elhittük, most adót nem kérnének, de hogy nem succedált, istennek legyen hála, noha az hadak miatt az ország romlott, a szegény nép s minden rendek fogyatkoztak, magunk és az ország igaz hűsége s adaja is akkor megvettetett, a békesség helyin haddal való bántódásunk volt. Mindazáltal az adónak beküldését kívánja az fényes porta, mintha minket másoktól is békességünkben az országgal együtt megoltalmazott volna és nem maga bántott volna meg abban. Ha azért ennek ezután is úgy kelletik lenni, hogy akármely befutóknak méltatlan és igazságtalan vádlásokra htls császár mindjárást fegyverrel küldjön ez hűséges országára, hova leszen így az régi frigyben szentül megerősített békessége Erdélynek s a felől mégis esztendőnként való adaját ugyan headja, mintha állandó békessége volna. Megmaradhat-e úgy Erdély? elviselheti-e azt a szegény ország, hogy igen hamar való utolsó romlása, pusztulása abból ne következék? htls császárhoz való tökéletes igaz hűségét s fényes portájához való engedelmességét tartsa meg szentül Erdély és a fejedelem s mégis a befutók vádlására fegyver küldessék reája, mint mi reánk az országgal küldetett vala s adaját ugyan megkívánja a porta, itilje minden, ha igaz s méltó dolog-e? Lám valamikkel minket Bethlen István derekasban vádolt, hogy mi htls császár ellen némethez, lengyelhez kötöttük volna magunkat, az üdő és az dolgoknak kimeneteli megmutatta, semmi úgy benne nem volt, mert hitlevelünket adtuk ő hittségának, a mely semmiképpen nem lehetett volna, ha másuvá akármilyen kötelességünk lőtt volna is. Ezek minden igazsággal mindenekben így lévén, mi mindazáltal immár isten kegyelmességéből ide beérkeztünk, helyben vagyunk, az statusok is hisszük, maholnap begyűlnek, ő kegmeknek az dolgot proponáljuk s ha úgy fog tetszeni közönségesen ő kegmeknek, hogy ilyen bántódásokkal is, mint írók, az adót be kellessék küldenünk, mi ahhoz alkalmaztatjuk magunkat, csak legyen, ki be merje vinni, értvén Kegteknek mostani ottbenn való tractáltatását és állapotját. Mire menjen minderről s egyéb dolgokról is az ország végezése, Kegteknek ezután értékre adhatjuk azt is. Huszain aga szavait az mi illeti, mi azt mondtuk volna, hogy be nem küldjük az adót, valamedig a békesség confirmálva meg nem leszen, arra az szónkra nem emlékezünk, de mégis lehet, olyan búsult állapotunkban megmondhattuk, nem is ratió nélkül, mert hogy innen mindent praestáljunk, se Kegteknek jövődő securitásságára, se magunk bátorságára s csendességére valóságot ne lássunk az portáról, honnét megbántattunk, adónkat úgy küldjük be, hogy azonban magunknak Kegtekkel együtt illendőképpen meg ne legyen az mienk is, bizony úgy tetszik, illetlenség volna. Jó hogy az porta kívánja be az adót, hogy abból hűségünket tapasztalhasa, de hol azért

az Kegtek s mi satisfactiónk, hogy ezután is Kegteket csendességben, szabadságiban megtartja, minket is fejedelemségünkben, melyhez ha az portának kedve volna, bizony nem difficultálná s halogatná az budai vezérrel való meglőtt békességet confirmálni, úgy adni pedig adót, mint egy havasali vagy moldvai vajda, mi igazsággal írjuk Kegteknek, ha csak magunkon állana, bizony arra nem vennének. Hogy azt mondtuk volna, im Lengyelországnak gyűlése lészen s követünket küldvén gondot viselünk magunkra, abban eből hazudott, a mi szánkából soha olyant nem hallott, hanem hogy ő látván az német tisztviselőket udvarunkban, kérdezte magunktól, mire valók azok az német főemberek s azt megmondottuk, hogy szolgálatjokkal kénálnak bennünket s vitézlő népet eleget hoznának, ha egynehány ezer kívántatnék is, de hogy szónkkal ennél egyebet mondott, úgy hazudott, a mint megírók, melyben való igazságunkat az dolognak eventusa is megmutatja, mert Lengyelországban a gyűlés januáriusnak 20. napjától fogva most vagyon, de nekünk ott követünk nincsen. Ha azért valahol az Huszain aga szavai felől emlékezet lenne, avagy Kegteknek említeui kívántatnék, így czáfolhatja meg Kegtek mondását bátorságosan, mert a mi szónk és mondásunk ennél különben nem volt s nincsen. Paripákat mind htls császárnak és az vezérnek is Kegtek írása szerint örömet küldenénk, de azt maga Kegtek jól tudja, olyan paripákkal mi honnan tartjuk magunkat, nekünk is különben olyan marháánk nem lévén, s mind annak és olyan kocsiknak is mint tehessük hertelenséggel szerit, Kegtek megítélheti. Ide ki való dolgok és állapotok felől egyéb semmi oly híreink nincsenek, melyet írhatnánk, hanem az tatár hánt halljuk, hogy feles kozákokkal, krimi, novai tatársággal általjött az Ozia vizén és Kantamir passának egy rész hadát meg is verte volna. Az akár mint légyen, de hogy Moldva határában való lételeét halljuk, mi is itt benn isten segítsége által mindenfelé vigyázatban, szorgalmatos gondviselésben vagyunk és ha az hánknak erre felé való indulását hallhatjuk, hívolkodó szemmel azt nem nézhetjük, hanem magunkra és országunkra való vigyázásunknak meg nem akarunk fogatkozni. Római császár felől nekünk olyan hírünk nem volt s nincsen, hogy ő felge abdicálván magát az birodalomtól, az ifjú római királynak engedte volna az regiment, sőt mi úgy tudjuk, noha választották és meg is koronázták az ifjú királyt római királyságra, de császár életéig semmi directióhoz és administratióhoz hozzá nem nyúl, hanem az mind életéig császár ő felge személyénél intacte et pure megtartatik. Nállunk így vagyon tudva, mindazáltal mivel császár immár üdös ember s vagyon ezelőtti olyan példa is előttünk, ha ő felge életéig való nagyobb csendességének okáért, vagy egyéb akármi tekintetért azt cselekedné, hogy magáról a regiment letévén, min-

den directiót az ifjú király által akarna adminisztráltatni, az is meglehet. Az mi híreink ezután is olyak lesznek, Kegteket tudósítani akarjuk felőlök. Ipsis de cetero gratiosi manentes. Datum in civitate nostra Meggyes die 28. Februarii anno domini 1637.

G. Rakocy m. p.

Küldés: Generosis, prudenti et circumspecto Michaeli Tholdalaghi consiliario et capitaneo Marus, Petro Haller de Hallerkő, Paulo Ughron de Abranfalfa iudici regio Udvarhely sedium siculicalium, et Francisco Reyts magistro civium civitatis sedis saxonicalis Meggyes ac ad fulgidam portam ottomannicam nostro et statuam regni legatis stb.

Tholdalaghi kezével: 24. Martii 1637 sunt praesentatae Constantinopoli per continuum oratorem transalpinensem. Thol. M. m. p.

(Eredetije Rákóczy gyűrűpecsétjével a nemz. muzeumban.)

28. 1637. márt. 5.

Életünkig való alázatos stb.

Huszonötödik napján februáriusnak írtunk volt Nagodnak az itt való állapotok felől, annakutánna tegnap Haller Péter uramék által is írtunk, ezt az postát úgy akaránk vala, hogy holnap bocsátjuk el, mivel akkorra ígérték vala az oláh kapikihái kalarásokat, de esmét megváltozván akaratjok, úgy adák értésünkre csak hertelen az estve, hogy ma igen reggel megindítják embereket, úgy kellett minékünk is csak hertelen írunk k. urunk Nagodnak most éjjel.

Az előbbi írásunk szerint k. urunk itt az tiszteket htls császár igen megváltoztatta, az kajmekámot fővezérré, Musza passát budai passává, az kapitány Musztafa passát kajmekámmá tövé s az kapitányságot is rajtahagyá, csak szerdárt küldnek tengerekre, de elég nagy apparatussal. Haller Péter uramat és polgármester uramat htls császár akaratjából kibocsáták Nagodhoz, minket ketten úgy tartóztattanak vala meg, hogy Budára kimenjünk Musza passával ő nagával, de esmét változódik elméjük s nem küldenek oda ki, hanem itt benn hagyának olyan parancsolattal, hogyha Nagod megküldi az adót, azt kihozván, minket is kibocsátanak, de addig nem. Musza passával az fővezérrel elsöben szemben voltunk. Az fővezér előbbi szava szerint azt mondá, hogy az adót küldje meg az uratok, az ígretet lássa, küldi-e, vagy nem, de az adóval tartozik s azt küldje meg, azután magatok is kimehettek, de addig nem. Musza passa ismét azt mondá igen sok szép szava, maga ajánlása mellett, hogy az adót küldje meg az én jóakaró uram s atyámfia, s úgy kibocsát htls császár is benneteket. Az ajándék ígretet ha megküldi, az is hitemre javára leszen, azután ne gondolkozzék semmit, mert hitemre, lelkemre

esküszöm, sem magának, sem az országnak semmi bántódása innen nem leszen, csak magok között valami ne legyen, valameddég az országot állapotjában megtartja s az ország is szereti, mindaddég békességben leszen. Ez a mostani rossz dolog is mind az Bethlen István Budára meneteli miatt lőn, mert htls császárok mind azelőtt s mind ezután Budára olyan parancsolattal bocsátották az budai passákat, hogy azok vigyázzanak ottkinn mindenekre és azok írják meg ide be az dolgokat igazság szerint. Az budai Huszain passa is az Bethlen István szavához képest írt volt meg mindeneket ide be, kiknek htls császár is hitelt adván, azt tudván, hogy mind igazak, abból lőtt az háborúság, de hogy különben találtatott az dolog, azért tette ő htlsága mazullá és engem úgy küld oda, hogy az előbbi mód szerint az békességet megoldalmazzuk, tartsuk, hogy mind az két részről való szegénység nyugalomban lehessen, nem úgy, mint hadakozásra való szerdárt; esmét erős hittel megesküvék, hogy semmi bántódásunk nem leszen, csak az adót küldjük be, kihez képest szép levelet is írata Nagodnak és az maga emberétől Mahmud agától, ki azelőtt is mivelünk Budáról Nagodhoz jött vala, küldé ki Nagodnak most Haller urammal együtt, de abban az ígéretet is kéri az mint itt is olyan szóval kéré, hogyha Nagod megküldi, Nagod javára, hasznára leszen. Hogy így ajánlá k. u. magát ő naga, ahoz képest mi is mondók, hogyha immár htls császáruk és Nagtok ilyen jóakarátjokat mutatja, bocsássa ki velünk Székely Moisést is, hadd hihesse el mind az mi kegmes urunk s mind az ország htls császáruk jóakarátját, ne maradjon semmi háborúságra való ok fenn, kiből ő naga, az mi kegmes urunk és az ország olyant ítélhetne vagy attól tarthatna. Arra k. urunk azt mondá, hogy annak most hagyjatok békét, abból hűtömre nem leszen semmi bántásotok, mint eddig hogy nem volt. Mi esmét urgeálók, de ugyan csak az lőn válaszuk, amaz pedig örömet eljönne, mert egy szolgálja az némely nap az ura szavával, de nem Horvát István, hanem más, egy Miklós neű öreg legéntől egy szolgám által azt izené, hogy az istenért ne hagyjuk ide, ne nézzük az ő cselekedeteit, hanem ha váltságon kell is kivinnünk, vigyük ki, mert ő tudja, hogy akármely úr s füember Erdélybe nem szánja azért fizetni, hadd szolgáljon ő is hazájának, arra nézve írtunk volt Nagodnak az gratia levél felől. Annakutánna k. urunk úgy lőttünk szemben Musztafa passával, ki immár kajmekám leszen, az mivel keményb ember itt az többinél, úgy is viseli szavát, kire mi is az mint illet, úgy szólottunk, előhozván sok szóval azt, Budát mint adta az özvegy királyné szultán Szulimán kezében, szultán Szulimán is mint adta kezében az asszonynak Erdélyt, úgy mint atyjától maradt országot, és annakutánna mely szép békességgel nyugodt az ország az adózás mellett mindaddig, mig Szinán passa

cselekedeti miatt megháborodott volt az ország és annakutánna az németek miatt mint lőtt pusztulása. Azért az olyanokat mondá, hogy mind meggondoljuk, előttünk viseljük, de ha arra nem nézünk is, mint távolabb való dologra, csak Bethlen Gábor fejedelem idejében is mely szép békességben voltunk az adózás által, most is azon békességben lehetünk, ha htls császáruk hívei leszünk és adónkat az szokott napra megadjuk, ha penig hívek nem leszünk, másúá vagy imide, vagy amoda kötjük magunkat s odanézzünk, ők is tudják úgy, mit kell művelniek s mi is lássuk, mit művelünk, de az isten is megbüntet bennünket. Azért te Toldalagi Mihály az uradnak kedves szolgálja vagy s az urad is szeret téged s meg is hiszi szódat, írd meg, hogy az adót mennél hamarább küldje meg és az ígretet is azután, vagy az mellett, legyen igaz híve htls császárnak, az országban kedve szerént nyughatik, oda htls császár senkit nem küld fejedelemségre. Más athnamét ne kíváncson, mert azt nem ad htls császár, mivel az az első athnamét, kit szultán Szulimán császár adott, elbontaná, hanem mikor az adó megjő, akkor annak bizonyosságára, erősítésére való levelet ad ő htlsága és titeket is böcsüllettel [lát?] az előbbi mód szerént. Az uratoknak is annak erősítésére az előbbi kötésnek szép levelet küld, botot, kaftánt és egyéb ajándékot, de újabb athnamét amannak rontására nem ad semmiképpen. Azért azok isten áldásából menjenek ki, az kiknek immár az vezér ő naga és Musza pasa megmondotta, (s azokat ugyan meg is kérdezé melyikek) s te Tholdalagi az másik vén emberrel maradj itt s az adó megjővén, akkor menjetek isten áldásából haza békével, örömmel az bizonyáglevéllel. Szólánk k. urunk oztán neki, hogy tudjuk azt, hogy most is nekünk itt sok gonoszakaróink vadnak, kik az magok hasznokért ellenünk szólnak, de azoknak szavoknak ne adjon hitelt, ha immár minekünk itt kelletik maradnunk, adja értékűnkre, hadd szólhassunk mi is magunk mentségére. Arra azt mondá, hogy azt cselekedni, mert ő nyilván, igazán akar mindent cselekedni. Erre kglmes urunk azért kértük, hogy ennek susogott sokszor ellenünk fülébe az hollandus. Az k. urunk így bocsátott el előle, elég sok szóval ajánlván jó akaratját, ha hívek leszünk és az adót megküldik mind most s mind ezután. Az második szembenlételeben Musza passa ő naga is, nem egyenlő szóval mind, mivel Sinán passát, az királyné dolgát elő nem hozta, de az egyéb dologban ő naga is hasonlóképpen szólott, hogy az adót és ajándékot küldje meg Nagod, mert Nagod javára leszen, s athname levelet is nem adnak az másik régi athname levélnek megbontására, de annak megerősítésére való levelet adnak s minket is kibocsátnak Nagodhoz böcsülettel. Az vezér ő naga sátorait k. urunk az elmúlt hétfőn vivék által, ma csütörtökön az piac megyen által vagy azt viszik által.

Szombaton maga az füvezér minden szerestől által megyen Szküderhez és onnan hétfőn bizonyosan mondják, hogy megindúl az hadra, azután az kapitány Musztafa passa leszen kajmekám s ő igazgatja itthonn az dolgokat. Az mazul füvezér felől künn az közönséges emberek hirdetik, hogy jü, de Zülfikárt kérdém, hogy jött-e valami hír felőle s azt mondá, hogy semmi nincsen abból, hiszem, hogy semmi nincsen jövetelében s az mint az kajmekám-ságra híják vala be s azt is másnak adák, ezek azt mutatták, hogy nem fog bejönni, azért mi nem tudjuk bizonynyal. Ezekhez képest k. urunk az Nagod bölcs itéleti, mit kellessék cselekedni az adó megküldése felől, mi többet nem tudunk írni kit azelőtt mind együtt írtunk, ha mit abban vétettünk is, Nagod kglmesen megbocsássa, bizony az Nagod és szegény hazánk javára írtunk, mert akárki mivel biztassa magát is, de mi ellentünk való hadnak ugyan szerét teheti hatls császár, ha oda által derék hada leszen is. Az isten most is az Bethlen István elméjét vezérlette volt arra, hogy azt állassa, hogy htls császár hada ellen és maga ellen nem fog fegyvert Erdély, mert különben mentek volna oda. Azt kell elkerülnünk, hogy másodszer az ne legyen. Azért kell megküldeni az adót s az mellett az mely követe Nagodnak bejő, vegyen olyan athname levelet, kivel erősítsék meg az előbbit. Ha olyant nem adnak, mineműt az budai vezér ígirt volt szerezni, kivel ő csak az akkori magához közel levő fegyvert akarta inkább elkerülni, hihető. Erővel mi nem vehetünk itt semmit most k. urunk, nekünk is az békességre vagyon szükségünk, noha itt is az kedves, de azért ugyan mi nekünk mint erőtlembeknek vagyon arra nagyobb szükségünk, hiszem ha az határban valamikor akarnának háborítani, akkor is jó az isten, az üdő alatt talám azt is az embert az ki azt sollicitálja, talám kiszóllítja az világból. Az Züldfikár uram levelét k. uram maga előtt elolvastuk, azt mondja ő kegme, hogy isten oltalmazza őtet attól, hogy eretnekeknek, pogányoknak írt volna és ebeknek s azt is nem olyan értelemmel írta ő, hogy én az Murat agától hallottam volna, hanem úgy, hogy Murat aga mivelhogy Budára volt, onnan érkezett meg csak az mi bejövetelünk előtt s azonközben mi is itt Konstanczinápolyban találattunk, azokat nem jól fordították, az levelet az mit írt, neki is parancsolva volt s azért írta, arról Nagod megbocsásson, mert kételenségből írta. Ibraim effendi nem megyen el az hadra. Ha Nagod kegyelmessége, most az adó mellett Ibraim effendinek s mind Zülfikár agának írjon szép levelet, mert egyáltaljában nincsen abban mód, hogy állapotja annak is megváltozódjék, hanem másképpen kell megpróbálni s talám jobb oldalára fordul; ígérje több kegmességét neki az eddig valónál. Az füvezérnek is írjon Nagod, mert onnan is ugyan dirigálja ő az idehaza való dolgokat is, hadd vigyék utánna az Nagod leve-

lét, ha nem egyébről leszen az levél is, csak jóakarátját kell megköszönni s jövődőre kell kérni esmét jóakarátját, hogy onnan is ne feledkezzék el. Azután az kajmekámnak igen szép levelet kell írni, mostani jó akarátját hogy mutatta szavában s arra kell ezután is kérni s azután az Nagod kglmessége mit ír, csak jöjjön be az adó. Az ígélet felől Nagod kglmessége, de most mivel míg oda megyen az fűvezér levele, kit Haller uramék visznek és az Musza passa levele, addig az gyűlés eloszol, talám azt más ország gyűlésére halaszthatni és úgy akkor ratiocinálkodhatni, vagy abból az mit akar Nagod cselekedni, az Nagod bölcs ítéleti, csak az adó jöjjön be s bocsássa Nagod az bejövő követet bizonyos instructióval az athname levél felől, elhívén azt, hogy más nem adnak, hanem az előbbi erősítik, confirmálják. Bethlen István uramnak ő nagának az szolgálja kivetése felől talám ha Nagod ír, csak úgy kell írni, hogy mivel vagy on immár Nagod dal végezése ő nagának, vitesse ki innen, hiszem az ország continuussa ő nagának is szolgál, nem kell itt más continuus annál több. Azután hogy Nagodnak az Haller uramék kivitte levelet irtuk vala, idejőve maga is Laskai, levelét is itt ír az úrnak, erősen esküszik, hogy ő ide be is nem jött volna Bethlen István uramért, ha Zólyomi uramért nem jött volna, most is csak az adósságot küldené meg az úr, ő kimenne mindjárt, de mások más mondanak felölle. Haller uramékát kérde meg Nagod, micsoda végezést monda az minap minekünk, hogy vagyon Erdély felől, hogy mint küldenek egy török fűürembert be Erdélybe micsoda követséggel. Azután az némely nap is micsoda levelet írt vala nekünk, kit in inclusis beküldtem k. u. amaz első követség is, kit beszélt s Nagodnak Haller uramék megmondják s mind az levélben való írásbeli dolgot mind az hollandus formálta vele együtt és arra igyekezte venni az portát ezáltal az kapitány passa által, ki immár kajmekám leszen, de az isten gátolta meg s mi is itt voltunk s vagyunk. Az hollandust pedig az moldovai vajda tartja hírral Erdély felől, mert azzal igen barátságos. Lehet, hogy Velenceze felől is hoznak hírt neki, mert azok is csak mérték szerint viselik dolgokat, német császárhoz is hol oda hívek s hol másuá. Mi mégis alázatosan könyörgünk Nagodnak magunk felől is, ne feledkezzék el, valamint innen szabadítsa ki, látja isten, én nem inkább sollicitálom az magam kimenetelit az ország megmaradásánál, sőt azt praeponálom mindenben, hogy azért írtam az adó beküldését és sollicitálnám, noha bizony azt is kívánnám mind együtt az több Nagod itt való szolgálival, nem is lehet, hogy itt lehessünk az Nagod kglmessége nélkül mi immár, mert annyira elfogyatkoztunk, ha Nagod nem provideál, hogy későre való pénzünk nincsen, azután vagy uzsorára kell vennünk pénzt, vagy lovainkat, ruhánkat adjuk el. Ha Nagod k. urunk

bizonyosan megírja, vagy az követek írják meg jöveteleket az adóval, talám úgy az adót sem várják be, hanem kibocsátnak bennünket. Moldovából tegnapelőtt ilyen hír jöve, hogy az vajda akkor akar volt indulni az Kantamér passa segítségére az tatár hán ellen, de Kantamér írta meg neki, hogy ne fáradjon bátor, mert véghez megyen közöttök az békesség. Mint legyen, Nagod értheti k. u. oda közel lévén Moldova. Az földingás k. u. itt is azon éjjel, azon órában lévén, kit én magam és Sebessi uram érzettünk az városon igen sokan. Azután is egy héttel ugyan éjjel volt, de nem annyira, mint az első. Im most tegnapelőttre virradólag is lőn ugyan alkalmasont, de egyikben sem volt semmi kár. Nagy drágaságot, halált, fegyvert prognosticálnak itt az emberek felőlle és változást. Az szent isten éltesse stb. Datum Constantinopoli 5. die Martii hora quasi tertia 1637.

III. Cell. V^{rac}

servitores perpetui fideles humillimi

Michael Tholdalaghi m. p.

Ughron Pál m. p.

Sebessi Boldizsár m. p.

Külön lapon :

P. S. Kegmes uram. Bizony az vásárlásban semmi mód nincsen, mert az másfél száz aranyat mi fel nem találók. Nekem megmondotta vala Ákos uram, hogy hozott számomra 50 aranyat, de én azért nem vőm el, hogy az mely pénzt tudnak itt, hogy nálunk vagyon, hadd keljen az inkább, ne legyen Nagodnak azzal is több költsége. Az akkori állapathoz képest gondoltam azt, hogy mind az, az ki nálunk vagyon s mind ha azt kezemben veszem, csak füstbe megyen tőlünk, mivel semmi jót magunk is itt akkor nem várhattunk magunkra. Ugyan meg is mondtam volt ő kegmének, hogy az uraimnak is ne mondja, de bizony itt az pénzt nem találjuk. Az mostani időnek való állapotunkhoz képest más nem ad pénzt hitelbe, magamnak nincsen, mert ez mivel otthon is nincsen, ide nem hozhattam sok pénzt s az kit hoztam volt, az első biztatáshoz képest elvásárlottam. Én az Nagod szekerét is kiküldtem, gondolván azt, hogy jó Nagodnak szekere az adóval s ha mi vására leszen Nagodnak, azon kivihe-tik. Én s mi immár csak az Nagod kglmességétől várunk, hogy Nagod el ne feletkezzék felőlünk, Nagodat alázatosan kérjük. Bizony elég kedvetlen állapattal vagyunk, most is két új vendégünk, két jancsár jöve ide mellénk, de talám csak az előbbi parancsolatból bolondoskodnak. Meglátom, ha eltudhatom őket innen s ha nem, patientia, mert nem lehet egyéb annál, azt is immár mi szinte megelégtettük volna, mert elégtük is.

Bakót k. u. ki nem küldhettem postával, most akarám

vala Haller uramék gondviselése alatt kiküldeni mind szép szóval tartván, s hogy megmondám neki és ugyan valami praetextust csinálék neki, örömet ajánlá magát s mondá, hogy az hol ő is tanul és két zsidógyermeket ő is tanít, oda megyen könyveiért s onnan mit írt vissza, Nagodnak küldtem. Törökké nem leszen, de félő, hogy az zsidók közzé adja magát, mert ott most is zsidó írást tanult, immár alkolmason is tudja s az hütöket is felette imbutálta, azért ezután is gondom leszen reá.

Küldezém : Illustrissimo principi dno dno Georgio Rakoczi stb.

Rákóczy kezével : 19 Martii 1637. Meggyes déllest 6 órakor Túri postánk.

(Három pecséttel a nemz. muzeumban.)

29. 1637. márt. 16.

Georgius Rakoci stb.

Generose prudentes et circumspecti, fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram. Az miképpen ennelötte egynehány úttal tudósítottuk Kegteket, az fényes portára tartozó tavali adónknak dolgát ad 1. diem praesentis mensis Martii promulgált generális gyűlésben az statusoknak proponáljuk; isten kegyelmességéből a gyűlés immár derék continuatiójában lévén, arról is ő kegmek egyező értelemből deliberáltak, hogy noha vele igasság szerént nem tartoznánk, mindazáltal azt is küldjük be az végre leginkább, azalatt is sollicitálhassák az athnamét és szabadságok megbántódását is megmondhassák mellette. Az melyhez mi is accommodálván magunkat, azon igyekezzünk, hogy isten immár ilyen hamar jó végét adván az ő kegmek gyűlésének, az adót mostani végezésék szerént beküldjük, kibefogyatkozást is tenni nem akarunk. Ezt azért Kegtek az vezérnek ő nagának és egyebeknek is, a kiknek illik, ezen szerént megmondhatja. Ipsi in reliquo gratiose manentes. Datum in civitate nostra Meggyes die 16. Martii. a. d. 1637.

G. Rakoczy m. p.

Küldezém : Generosis, prudentibus et circumspecto Michaeli Tholdalagi de Erse, consiliario nostro et capitaneo Maros, Petro Haller de Hallerkő, Paulo Ughron de Ábrámfalva, judici regio Udvarhely, sedium Siculicalium supremis et Francisco Reyez magistro civium civitatis nostrae Meggyes ac ad fulgidam portam ottomanicam delegatis nostro et statuum legatis etc. fidelibus nobis dilectis.

Tholdalagi kezével : 1637. 2. die Aprilis sunt praesentatae per continuos oratores transalpinenses Constantinopoli Thol. M. m. p.

(Eredetije, a nagy fejedelmi pecséttel a nemz. muzeumban.)

30. 1637. mart. 24.

Georgius Raknczi stb.

Generosi, fideles, sincere nobis dilecti salutem et gratiam nostram.

Kegtek leveleit, mind az melyet 25. Februarii írt volt s Thúri János postánktól is 5. praesentis küldött, elvöttük s az ottbenn való állapotokat értjük. Úgy hisszük azért, ez levelünknek érkezése előtt megérti Kegtek, hogy az ország mostani generalis gyűlésében a fényes portára tartozó adónak beküldését elvégezte, melyet mi is isten kegyelmességéből okvetetlen meg akarunk indítani, mihentest beérkeznek Váradról mind az aranynyal, kupákkal, de mi avval más főkövetet nem küldünk Kegtek helyin, kik ottbenn maradtak közülök, hanem annak beadását is általok akarjuk végbenvinni és az athnaménak megadását sollicitálni. Az mely kapucsia penig Haller Péter uramékkal jó is, mivel már tudjuk, hogy az ajándék summának megadásának sollicitására jó, annál egyéb válasza tőlünk nem leszen, az mint már arról az ország végezett, kit in paribus im megküldtünk Kegteknek. Az immár hamar elérkezik, mert bejutottak országunkban, a mint nekünk Haller Péter uramék megírták. Ez kevés idő alatt is azért Kegtek legyen csendes várakozásban, isten már azt is az időt elhozván, kijöhet onnét. Székely Mojsesnek is im megküldtük az assecuratoriát s gratiát mint az előtte, ha kijő s praestálja, mindene megadatik. Kegtek azon is legyen, kihozhassa. Ha penig ki nem bocsátának, ki volna oly elmétlen Kegtek közül velünk együtt, hogy által nem látná, miért tartják ott benn. Mi is Kegtekkal együtt mire való securitásból s reménségből adhatnánk annyi summát ki és micsoda bizodalommal lehetnénk az portához jövőndő csendes és securus állapotunk felől mind magunk személyére s mind ez szegény haza szabadságira nézve? Értjük mit persuadeált mind az fővezér, kajmekám és Musza passa is, de az nem nekünk, hanem nekik használna, mert azzal is az szegény haza fogynakoznék s mi azért ugyan semmi hasznát csendes állapotunknak nem vehetnénk. Az mint az statusok elméjeket látjuk, azt unakodva semmiért be nem küldik s ingyen csak fel nem szedik is addig, míg valóságot nem látnak. Laskai ottbenn lételeét mi sem szeretjük. Most az ország írt az öreg úrnak, kihozassa onnét, Kegtek is vigyázzon reá. Kantamir állapotját elhittük Kegtek eddig érthette, annak hadát az hán totaliter dissipálta, Bucsakból kiverte, azt occupálta. Igen kezdték rebesgetni, ide is követet fogna küldeni. Mi az budai vezér követivel itt leszünk szemben, nem is tartóztatjuk, elbocsátjuk, ez héten beérkezik. Kegtek legyen vigyázatban s tudósítson mindenről. Az mi gyűlésünknek istennek hála, jó vége lőn. Adja isten, Kegteket is

rövid nap láthassuk jó szerencsés órában. Datum in civitate nostra Medgyes die 24. mensis Martii anno domini 1637.

G. Rakocy m. p.

Rákóczy kezével: Tegnap juta egy postája hozzánk az moldvai vajdának, ki az harczon is jelen volt; úgy referálja, ők is mindnyájan az hán mellett voltak, ölték, vágták, praedálták az Kantamír tatárit. Az lengyelországi gyűlésnek is vége lőtt, egy millió pénzt vetettenek fel az hadfogadásra; most ott is mind hadra készülnek, mint keresztény királyoknak voltak követi az gyűlésen, az persának is minden bizonnyal, az hámnak is. Igazságot írunk kegyelmeteknek, ha szükségünk volna reá, akár tízezer muskatérost fogadnánk, most is 4 kapitányok jöttek Szeziából s Lengyelországból, ki 1000 dragonnal 1000 fegyveressel, ki többel s kevesebbel kénálja magát, de nekünk most nem kell.

Külczim: Generosis Michaeli Tholdalagi de Ercse, consiliario et Marus capitaneo; Paulo Ugron de Abramfalva Udvarhely sedium siculicalium judici regio supremis et Baltasaro Sebessi¹⁾ sat.

(Ered. a Nemzeti Muzeumban.)

31. 1637. máj. 2.

Illustrissime princeps, domine domine mihi elementissime. Post servitiorum meorum paratissimam commendationem.

Az Nagyságod nekem böcsülettel írott levelét megadák, az melyet Nagyságodtól igen kedvesen vettem, ha az úristen éltet, Nagyságodnak meg is igyekezem szolgálni. Isten ő fölsége engemet is hazámban vivén, nagyságod ennekutánna is én rólam jó akarójáról ne felelkezzeék. Kelleték ismét Nagyságodat levelem és emberem által megtalálnom, az úristen ő szent felsége ez mostani ittben való mirigy halál által egynéhány szolgálmat kivévé, melyek helyekre nagyságos uram, itt az idegen országban mást találnom nem lehet, az mely szolgálmat Nagyságodhoz kiküldöttem volt, az melyeket Nagyságod keresztény törvénye szerint kegyelmes szárnya alá befogadott volt, és mindezekedig is Nagyságodnak kegyelmes gondja volt reájok, kérem azon Nagyságodat, hogy kettőt azok közül az legények közül bocsásson be hozzám, ugymint Barla Balás és Sükei Istvánt, az többit pedig az Nagyságod fejedelmi jó akaratja alá ajánlom, kérem is Nagyságodat azon, hogy én érettem ne hagyja Nagyságod szegényeket.

Isten Ngdat tartsa meg.

Datum ex Constantinopoli die ... mensis anno 1637.

Illustrissimae Dominationis Vestrae

servire paratus

Moyses Székely m. p.

¹⁾ Rákóczy betoldása.

Kivül : 2. Maji költ.

Jegyzet. Ezen levelet Tholdalagi s a követség vagy valamelyik még lappangó levelével küldte, vagy maga vitte be Erdélybe.

(Magy. kir. orsz. levéltárban »levelezések« levő eredetiről.)

32. 1637. j u n. 1.

Anno 1637. 1. Junii.

Az mi kgl's urunk Rákóczi György ő naga, és az ország követségével jöven be portára Bethlen István uram actiói ellen Tholdalaghy Mihály, Haller Péter, Ughron Pál és Reitz Ferencz 1636. esztendőben mense Julio, mely követségekből Haller Pétert és Reitz Ferenczet 4. Martii anni 1637. kibocsátván hatalmas császár, Tholdalaghy Mihált, Ughron Pált portán marasztván mindaddig, míg az elmúlt 1636. esztendőbeli adót és ajándékot behozzák, mely adót és ajándékot anno 1637. 1. Junii hozott be Réthy István velle lévén ifjabbik Koncz Pál és Banchy Zsigmond urunk és asszonyunk ő nagok udvari szolgálai, mely adó behozásban és annak beadásában ilyen módot observáltunk.

Az megnevezett napon mi Tholdalaghy és Ughron Pál az itt benn való akkori continuus oratorral Sebessi Boldisárral, Zöldfikár ágával az tolmácscsal és egy néhány csauszokkal az szokott helyre kimentünk ő kgl'mek eleiben, és úgy hoztuk be becsülettel, mely behozásunkban az lantosoknak és egyéb musikásoknak, kik előnkbe jöttek, annakutánna az kapuban való külső, középső és belső jaszakcsiáknak és az emmingemberének in universum adtunk nro tall. 8, ki teszen asper 960. Az előnkben kijött és bekérésért csauszoknak singillatim adtunk egy-egy tallért, az régi szokás szerint az csausz passának egy virágos kupát.

Secunda die Junii voltunk szembe Musztafa passával ő nagával az kajmekámmal, az urunk ő naga levelét is megadtuk neki. Adtunk ajándékon neki mivelhogy az fővezér honn nem volt tallér nro 1200, öt virágos kupát; ha peniglen honn lett volna az fővezér, nem kellett volna neki annit adnunk, hanem csak úgy, mint az több vezéreknél tall. nro 300, és két vagy három kupát. Azt az 1200 tallért és öt kupát az fővezérnek kellett volna adnunk.

Hallgatott meg bennünket hatalmas császárunk két lovászmestere Sphiz bég jelenlétében; adott kaftánt hatot mű reánk, én reám Tholdalaghy Mihályra, Ughron Pál uramra, Sebessi Boldisár, Réthy István, Koncz Pál és Banchy Zsigmond uramékra, az tolmácsra Zöldfikárra, Musztafa csauszra, Ibraim csauszra és Rezván csauszra. Ugyanakkor megjelentettük ő nagának, hogy az szokás szerint eljárjuk az több vezéreket is, azok-

nak is ajándékokat megadjuk; arra engedelmet adott, és úgy annakutánna mentünk az több vezérekhez. Adtunk az kajmekám ő naga udvaranépe, szolgái számokra, kiknek az szokás szerint tartoztunk: Mektokczi effendinek tall. nro ¹⁾, teszkerescsi effendinek tall. nro 5 ²⁾, telhescsi tall. nro 5., kapucsilár kihája tall. nro 3., kengyelfutóknak tallér 3., puskásoknak tall. nro 2., mataracziáknak tall. nro 2., belső kapucsiák tall. nro 2., iczmekterek tall. nro 3., két bulyuk passák tall. nro 3., külső kapucsiák tallér nro 1.

Tertia die Junii az császár ajándékit, az adót és az több vezéreknek való ajándékokat készítettük helybe rendszerint.

Quarta die Junii voltunk szemben Ahmet passával; adtunk neki tall. 200, kupát nro 2.

Item eodem die elsőbben voltunk szemben az mufti Jahya effendivel; adtunk neki kupát nro 2.

Item eodem die voltunk szemben Mehemet passával; adtunk neki tall. nro 200, kupát nro 2.

Quinta die Junii expedáltunk levelet urunkhoz ő nagához.

Sexta die voltunk szemben hatalmas szultán Murat hánnal; adtunk adóban 9000. aranyat, az tizedik ezerért adtunk 2000. hispaniai egész tallért. Az szembenlételben ilyen módot observáltunk:

igen jó reggel szállásunkon elkészültünk, egy néhány csausz jött előnkben és úgy indúltunk meg; az 9000 aranyat egy lovon vitettük, az 2000 tallért két lovon, de mindenik lón ember is ült. Adtunk be ajándékon tiz virágos kupát, mosdó medenczét korsóstúl; az solymok elmaradtak; azokat az kupákat és mosdót, korsót mentéjek alatt egy-egy szolgánk hozta. Így beérkezvén az császár szarájában s bemenvén mindenik kapun, magunk igyenesen az vezérekhez mentünk; de az belső kapun hogy bementünk, jobbfelé az jancsár agának, balfelé az szpahia agáknak főhajtással köszöntünk, úgy mentünk magunk az vezérek felé az adóval, az ajándékkupákkal; az ajándékokat az húl le szokták tenni, oda vitték az csauszok az szolgálínkat, az petkesi pasa mimagunkkal volt. Előnkben jövének ugyan jól az császár kapucsilár kihája és csausz passája, ők is nekünk, mi is nekik köszönvén főhajtással, annakutánna előttünk menvén úgy vittek be az vezérek eleiben az divánházban, holott mind felállván az vezérek azoknak is főhajtással köszönvén, azután elkezdvén az kajmekámon mindeniknek renddel köntösökhöz békéltettünk, azután az két kapezkereknek, azután az tefterdárnak és úgy ismét eleiben menvén az kajmekámnak széket töttek le műalánk Ughron Pál urammal,

¹⁾ Az összeg hiányzik.

²⁾ E tétel kétszer fordul elő.

az ó és új kapikihái: Sebessi Boldisár, Réthy István, Konecz Pál és Banchy Zsigmond hátunk megett fennállottak. Elsőbben egy kevéssé lefúlván az vezér s mi is, annakutánna mű felállottunk s úgy kezdettem el én Tholdalaghy Mihály köszönteni az vezérkajmekámot, és hogy az adót urunk ő naga, az ajándékokat is megküldötte, úgy mondtam meg ilyen szókkal:

az mi kgl's urunk ő naga Rákóczi György az erdéli fejedelem hatalmas császárunknak igaz híve, szolgálja, noha némely vádolkodó és hertelen elméjű embereknek vádlások és cselekedetek miatt ő nagának s mind országának volt bántódása, ki miatt mindeddég is az ország tavali adaját be nem küldhette, de mindazzal is nem gondolván, sőt inkább ezzel is meg akarván hatalmas császárunkhoz való igaz hűségét, alázatosságát mutatni, az tavali erdéli adót és ajándékokat az régi szokás szerint megküldötte, melyet mi behoztunk, Nagod parancsoljon, hogy vegyék be. Ennekutánna is ő naga azon hűségét, jámbor szolgálatját hatalmas császárunknak holtig ajánlja, és az adót is annak szokott idejében esztendőnként beküldeni igéri. Az mellett könyörög ő naga hatalmas császárunknak, és kéreti Nagodat, hogy Nagod hatalmas császárunk előtt könyörödjön ő nagáért és az országért, hogy ha ennekutánna valami azféle vádolkodó emberek találkoznának, azoknak szavoknak hitelt ne adjon, hanem láttassa meg és tudassa meg az országtól, igaz-e, nem-e? Hiszem, ha az országnak bántódása leszen, megmondja az maga nyavalyáját. Tartsa meg az országot régi törvényében és szabadságaiban, urunkat ő nagát fejedelemségében, az régi hatalmas császároktól adattott s mind az mely athnamét ő hatalmassága adott azoknak rendek szerint, kiért az szent isten ő hatalmasságát megáldja, és annakutánna minket is bocsásson kedves válaszzsal vissza az mi kgl's urunkhoz ő nagához és az országhoz az mi atyánkfiaihoz.

Ezt így elvégezvén, úgy ültetett le minket is az vezér, szavát így kezdvén el ő naga is: ez az mit beszélész, mind igen jó s úgy kelletik lenni. Én is hatalmas császárunknak könyörgök éretetek, csakhogy kívántatik az ti töletek, hogy hatalmas császárnak hívei, szolgálai legyetek, és az végbeliekkal is jó szomszédságot tartsatok, innen semmiben meg nem fogyatkoztok. Ezekután hol egy, hol más dolgot beszéle ő naga, kik nem oly dolgok, kiket meg sem írtam. Hanem egy küs üdő mulván, míg még az étket el nem hozták volna, azt hozá ilyen szóval elő: most tízezer aranyat hoztatok az adóba, s úgy is kellett lenni, mert hatalmas császár Bethlen Gábornak megtekintvén hűségét, sok szolgálatját, mivel azt jelentette volt, hogy az országbeli szegénység igen fogyatkozva vagyon, noha az adó az régi szultán Murat császár idejétől fogva mind Ozmán passáig tizenötezer arany volt s Bethlen Gábor idejében is az volt az engedelemig, azt az megen-

gedett ötezer aranyat az szegénységen felszedik-e, avagy az szegénységnek jobbágyságnak marad, arról való szód, választételed mi vagyon, azt akarom érteni. Kire mi noha szólhattunk volna, de az választételet nem akarván mindjárt megmondani, és azzal az üdőt is megrövidíteni, csak azt mondók: mint s hogy szedték fel az adót, mi immár esztendőttől fogva itt levén, nem tudjuk, azért választ is arról mü itt most nem adhatunk. Kivel ő naga is contentus levén abban hagyá az dolgot. Azonban az étket elhozván, mi ketten Ughron Pállal, kajmekámmal és Ahmet passával evénk, ezalatt az két kapikihája az adót olvasták be.

Az ételt elvégezvén, minket az kaftányozó helyre vűnek, és ott jó ideig ülvén, míg az adót megolvasták; annakutánna onnan kijöven, az kapikihái megkaftányozának bennünket, minket haton Ughron Pált, Sebessi Boldizsárt, Réthy Istvánt, Koncz Pált és Banchy Zsigmondot, mi küülünk Zeoldfikár agát, Ibraim csauszt, ki az is mi mellettünk volt; azonkül az mely két török az adóval jött be, Musztafa csauszt és Rezván béget. Mig ott mulatánk, adtunk az régi szokás szerint az pezkescsi passa kezéhez tizenegyezer kétszáz hatvan oszporát, hogy az császár udvarában eloszsa ilyen renddel:

kapi agának asper 1000, belső hasznadarbasi agának asper 1000, kapucsilár kihájának asper 1000, csauszbasinak asper 1000, kapucsibasiáknak asper 1000, csauszoknak mindenestől asper 1000, iczkapucziáknak asper 1000, tetrifaczniaák asper 500, szulyák és jancsár bulyukoknak asper 500, mosalacsiáknak asper 500, külső hasznadarbasának asper 300, kaftán osztogatóknak asper 1000, mataracziának asper 120, perikeknek asper 120, sátorvonóknak asper 120, vízfordóknak asper 120, szkembicsiáknak asper 120, kapucsiák bulyuk basájának asper 120, petkeskcsinek asper 500, külső kapun való kapucsiáknak asper 240. Ezt az regestrumot az császár udvarában való tebedrefadtúl, az teszrefascitól vöttük ki, hogy inkább meg ne csalatkozzunk, többet rajtunk ne vehessenek.

Ezek így meglévén, azonban az két kazezkerek bemenének hatalmas császárhoz, azok kijöven, az négy vezér kajmekám Musztafa passa, Ahmet passa, Huszain passa és Mehemet passa kimenének, és münköt is utánok mindjárt bevivének.

Az bemenetelbe ilyen módot observáltunk: mikor az kapun bementünk és azon belől az császár audientiaháza tája és az kapu között az mely spatium vagyon, azon által menvén az kapucsi passák az császár háza ajtajában állottak, én előttem menvén Zoldfikár aga, kétfelől fogván két kezét az kapucsi passák, az mely scofiummal varrott materiákkal volt bevonva császár házának az földe, azt császár előtt csókoltatták meg velle. Engemet is azután bevűnek hatalmas császár eleiben, hasonlóképpen csókol-

tatták meg az földön való materiát velem; ezután az fal mellé állatának Zeolfikár mellé. Azután hasonlóképpen Ughron Pál uramot hozák be s csókoltaták véle is meg őt is mellém állatván. Annakutána Sebessi Boldizsár és Réthy uramékokt hozák be, csókoltaták vélek is meg az földet, s őket kivivék az házbúl mindjárt, mikor, ez így ment volna végbe. Ezek után úgy kezdém el szómat császár előtt ilyen formán:

Kegyelmes urunk, győzhetetlen hatalmas császárunk. Az erdéli fejedelem Rákóczi György ő naga az mi kgl's urunk Hatalmasságodnak igaz, alázatos híve, szolgája, élete fogytáig való szolgálatját ajánlja mű általunk Hatalmasságodnak, kívánja az szent istentől, hogy ő szent felsége Hatalmasságodat minden jókkal megáldja, minden napjait sok ezerekké, szerencsésekké tegye, ellenségeit is éles fegyver alá adja, híveit hűségekben megtartsa és minden országaiban való békességes birodalmában áldja meg Hatalmasságodat.

Noha némely nem jó akaratú embereknek vádlások miatt az tavali esztendőben ő naga és az egész ország Hatalmasságodnak nehézségét szenvedte, és az adót is akkor be nem küldhette, mindazáltal hogy ezzel is igaz hűségét, alázatosságát ő naga megmutassa, azon erdéli tavali adót és ajándékokat mostan Hatalmasságodnak megküldötte; ennekutána is, míg isten ő magát élteti, Hatalmasságodnak igaz, alázatos híve leszen, az adót is annak szokott idejiben megküldi. Könyörög mi általunk ő naga Hatalmasságodnak igen alázatosan, hogy ha ennekutána azféle vádolkodó emberek találkoznának, azoknak hitelt ne adjon, míg bizonyos hű emberek által végére nem megyen az országtól. Ő magát az mi kgl's urunkat holtáig fejedelemségében kegyelmes athnaméja szerint, és az országot régi törvényeiben, szabadságaiban tartsa meg, és arról való bizonyosságlevelével Hatalmasságod minket is ő nagához és az országhoz bocsásson vissza, hogy értse meg ő naga és az országban való minden rendek az Hatalmasságod kgl'sségét, kit értvén, ő nagának és mind az országbeli rendeknek az eddég való sok rettegés, félelem szálljon ki szivekből, és minden állapotjokban megcsendesedvén, istent imádhassák Hatalmasságodért.

Ezekén kívül való több dolgainkról Hatalmasságodat az kajmekám ő naga által találjuk meg, kikre hogy kgl's választ adjon, alázatosan könyörgünk Hatalmasságodnak. Ezeket így megmondván, esmét csak álló helyemnél előbb valami kevéssé ismét megcsókolván az földet, úgy jöttünk ki ő hatalmasága elől mi hárman Ughron Pál urammal, Zöldfikár ágával.

Annakelőtte nem vala az az földre borulás szokásban, hanem harmad évi hogy hadra mene császár, és az táborban vol-

tam Szkidernél szembe velle, akkor kezdték; /azelőtt szinte eleibe vittek császárnak és köntösét csókoltuk meg.

Onnan kijöven az kaftányokban, az belső kapun kimentünk, az hol leszállottunk az lovakról, ott levetvén az kaftányokat, ismét lóra ültünk, egy kevésbé tovább menvén onnnan, ott félre állottunk, s arczczal az útra fordulván megvártuk, míg az jancsáragya az jancsárokkal, azután az kapucsi passák kimentek, mű is azután úgy mentünk ki utánnok. Késért haza bennünket az magunk csauszin kívül nyolcz csausz, azoknak mindeniknek adtunk ötven-ötven oszporát. Azután jöttek az császár muzsikási hozzánk és azután az vezéré; az régi szokás szerint adtunk azoknak is mindeniknek személy szerint asper 40, de mindegyütt adtuk elsőbben az császár muzsikásinak, azután az vezérnek és magok osztották el magok között mindenik rendbeliek. Ezek után jöttek több arczátlan koldusok is, adtunk az mit adhattunk, de mivel azoknak nem szokásból adtunk, azokat meg nem írtuk.

Septima die veszteg voltunk szállásunkon, és ad octavam audientiát kérettünk az vezértől.

Octava die felmenvén az audientiára, az vezér ő naga behivatván bennünket leültete Ibrahim effendi jelenlétében; annakutána maga kérdvén akaratunkról úgy szólánk ő nagának, hogy előbbi jó ígérete szerint ő naga, mivel immár az adót az ajándékokkal beadtuk hatalmas császárunknak, bocsásson el magunkot is, és írasson az mi kglis urunknak ő nagának és az országnak szép leveleket, hogy hatalmas császárunk ezután is urunkat ő nagát fejedelemségében, az országot is régi szabadságaiban, törvényeiben az mint ennekelőtte való hatalmas császárok is megtartották athnaméjek szerint, maga is hatalmas császárunk megtartotta az tavali háboruságig, ezután is tartsa meg ő nagát fejedelemségében s az országot törvényeiben és minden szabadságai-
ban, s ha ennekutána aféle vádolkodó emberek találkozának is, szavoknak hitelt nem ad, míg meg nem tudatja az országtól, ha úgy vagyon-é, vagy nincsen? Ezek után az urunk ő naga hűségét és az országot commendálók ő nagának, hogy mint eddig, ezután is igaz hívei lesznek hatalmas császárunknak, ha hatalmas császár is kglsségét mutatja és megtartja szabadságokban, törvényekben mind ő nagát s mind az országot athnaméja szerint.

Szónkat így elvégezvén, az vezér ő naga is úgy kezdé így el szovát: annak is úgy kell lenni, szép leveleket kell írni, de az mint magad is mondod és az fejedelem is megírta, hogy az fejedelem igaz híve s mind az ország hatalmas császárun[knak], azt elhigyük az szerint, hogy úgy leszen, mert mű sok szóval nem szoktunk szólni, hanem az mi az dolog, azt nyilván megmondjuk. Arra mi ismét azt mondók, hogy elhiggye ő naga, mert ha azt nem akarná cselekedni az mi kglis urunk ő naga, ide is nem írna

olyant, mű is pedig nem mondanók; de nem találja ő naga kü-
lömben, az mint ő naga írja s mű is mondjuk. Arra ismét mondá
ő naga: te immár régi ember vagy, hatalmas császár kapuját
mint mi, jól tudod, mi az te szódra nézünk, sokat is mi nem szó-
lunk, az mi az dolog, azt mondjuk igazsággal meg, tū is úgy szól-
jatos; tudjuk, sok gondolatotok vagyon, de annak békét hagyja-
tok. Arra én is mondám: nekünk egyéb gondolatunk nincsen, ha-
nem hogy hatalmas császáruknak mint találjuk kedvét, nehéz-
ségét eltávoztassuk és békével maradhassunk hatalmas császáruknak
oltalma alatt. Esmét mondá az vezér: mi is azt kívánjuk tőletek;
ezt is azért mondjuk, hogy sok gondolatotok vagyon, hogy az
ördög gonosz, az jó közibe is sokszor gonoszt elegyít, de ne hig-
jétek, fogadjátok senki szavát, csak hatalmas császárnak igaz hí-
vei legyetek, senkitől bántásokat nem leszen; ha hívek nem lesz-
tek, azt is megpróbálhatjátok, de hatalmas császár is gondot
visel reátok; nem úgy leszen az dolog, mint eddég, hatalmas csá-
szár is az kardnak az vasához nyúl. Azt jól meggondoljátok, ha-
talmatlan császárnak isten nagy erőt, nagy hatalmat adott; ezt az
helyet Konstantinápolyt, kié volt az előtt, tudjátok, s most kié, azt
is látjátok, ebből ítéletet tegyetek, ha hívek lesztek, minden dol-
gotok jól leszen, ha nem, azt is megpróbálhatjátok. Erre én is azt
mondám: ez az hely kié volt s most kié, mind tudjuk, hatalmas
császáruknak is nagy erejét, hatalmát tudjuk mi is, az mi eleink
is tudták, és azért folyamodtak volt akkori hatalmas császár
oltalma alá magok jó akaratja szerint, nem fegyvernek kénysze-
ritése alatt, hogy azzal az hatalommal másoktól is megoltalmazza,
és maga is ne bántsa; isten boldogítsa lelkeket, meg is oltalmaz-
ták másoktól, magok is nem bántották. Az mostani hatalmas
császárukat is isten sokáig éltesse, ő hatalmassága sem bántott,
másoktól is oltalmazott, hanem az hamis vádolkodó emberek
miatt tavaly hogy megbántódtunk volt; mi most is az mi eleink-
nek jó példájok szerint igaz hívek vagyunk, noha megbántódtunk,
de azzal is nem gondolhatunk s nem akarunk elszakadni hatal-
mas császáruknak köntösétől. Arra esmét mondá az vezér: úgy le-
gyen az dolog, mi is azt kívánjuk, hatalmas császáruknak hívek
legyetek; az adót mindenkor annak idejében az fejedelem meg-
küldje. Az végekké, mint Bethlen Gábor, jól alkudjátok, hogy
azok is ne panaszojlanak reátok. Az országbeli mind három nem-
zettel az fejedelem jól alkudjék, magát szerettesse, hogy azok is
ne panaszojlanak. Ha miben kívántatik s császár parancsolja,
mint Bethlen Gábor felült, tū is felüljétek, szolgáljátok. Az ra-
bokat is imide-amoda ne hordozzák, hanem bocsássa el az feje-
delem; onnan is valakik rabbá estek, írja le az fejedelem azoknak
neveket, s valahol lesznek, mind felkerestetem és elbocsátom,
mert én az erdéli embert rabságban lenni nem akarom, mivel

azok adófizető hívei császárnak. Erre én azt mondtam: az adót az mi eleinknek szerzéseik szerint ő naga esztendőnként megküldi, elhiggye Nagod; hogyha kívántatik szolgálatja hatalmas császárnak, bizony Bethlen Gábornál többet tud szolgálni, csak hatalmas császárunktól is ne legyen bántódása; szavát ő nagának hatalmas császárunk higgye el, ne adjon hitelt az hazugoknak, mint tavaly. Azután szólék azfelől, hogy az mely embert elbocsát velünk, annak is parancsoljon, készüljön el, ne kellessék késnünk az miatt is, s rá ígéré magát, hogy megcselekedni. Arra én is úgy mondtam, hogy küldjön oly embert ő naga, az ki ott meglátván az mi kgl's urunknak igazságát, hűségét s mind az országét, itt tudja megmondani, és hidje el szavát hatalmas császárunk s mind ő naga az több vezérek[kel]. Arra is reá ígéré magát ő naga, s úgy parancsolt osztán ennek az agának róla, hogy elkészüljön.

Ezek után szólánk az Székely Moises kiadása felől, kire rövid szóval ilyen választ tőn: hogyha jó akaratja szerint el akar menni, elmehet; de hogy akaratja ellen kötve kézben adatná hatalmas császár, nem cselekedheti, mert ha csak egy bokor alá fut is egy madár oltalomért, oltalmat talál; mindazáltal szóval, nem írás által magam megjelentem hatalmas császárnak, s annak-utánna megmondom hatalmas császár akaratját.

Onnan osztán Huszain passához mentünk; azzal míg szembe lőttünk, addég Ibrahim effendi is házához jött, és mű is ő nagához mentünk; ő naga is sokat szólván, biztatván hűtellel is benünket, csak legyünk hívek, bántásunk nem lesz, és az maga jó akaratját is commendálá. Ez szók után, hogy Laskait innen elküldjék, azfelől emlékezém neki. Arra azt monda, hogy eddég ő tiszta orcát akart viselni előttünk s mások előtt is; de ha attúl valami gonoszt látunk, bátor őtöt hazug embernek tartsuk, s úgy hozzá osztán elő Zólyomi uramot s monda, hogy ő neki az Bethlen Gábor igaz hűségéért, szolgálatjáért az Bethlen Gábor maradékinak, atyafiainak kellett volna szolgálni, de Zólyomi uram irt volt neki az urunk ő naga dolga felől, mikor Váradba volt ő naga, és arra az Zólyomi uram írására azután mindenkor ő naga mellett volt, s mégis az ő sok törekedésére ő naga el nem bocsátotta. En arra azt mondtam, hogy ő naga törekedésére én elhittem, hogy ő naga megcselekedte volna, de abban is az ország törvénye bántódott volna meg. Arra ismét monda, hogy arra nézve, hogy ő nagának írásával itt is szolgált, ha ugyan nagyot vétett is, de mégis jóval kellett volna lenni; lám nagy ellenséget is meg szoktak az fejedelmek mások törekedésére szabadítani, ha szinte nálok rabságban volnának is; kire egy néhány exemplumokat is hozza, így tovább való disputióra mene az dolog. Arra én is csak azt mondtam, hogy az külső ellenségnél nagyobb az belső ellenség; ő naga is azt monda, csak mégis eszemben jutván, úgy hozám elé, úgy jövének szállásunkra ő nagátúl.

Decima quinta die Junii utolsó audientiára és bucsuzásra ismét felmenénk az vezérhez ő nagához; akkor is leültete szép becsülettel, kérdé, mint vagyunk; kire mi is megfelelvén kérdé ismét, mi az dolog? Úgy annakutána mondók azt, hogy azelőtt való szembelételünkben ígérte volt ő naga, hogy urunknak ő nagának és az országnak szép leveleket írat hatalmas császárunk nevével, és emberét is bocsátja el velünk, azért jöttünk ő nagához, hogy ha immár készek az levelek, akarnók érteni, micsoda az írás, hogy szóval is tudnók megmondani otthonn, és azt meglátván, ha az ő naga embere készen volna, el is mennénk. Szónkat megértvén ő naga mondá, hogy az mind meglehet, de azt kérdem tőled, hogy az mint az fejedelem ő naga írta, és te is mondod, hogy az fejedelem s mind az ország híve leszen hatalmas császárunak, mi tégedet ismerünk, azért azt kérdem, ha fejedre veszed-e azt, hogy az úgy leszen? Kire én azt mondám: tudja azt Nagod, hogy mi nem csak az fejedelem ő naga követei, hanem az egész országé vagyunk, s azoktól hoztunk sok pecsét alatt levelet, és nemcsak mi, hanem mindazok feleltünk az mi kgl's urunk hűsége, igazsága felől s most is felelünk. Arra esmét azt mondá: az is úgy vagyon; mi is tudjuk azt, de én most tégedet kérdlek, mivel téged ismerünk, ha te fejedre veszed-e azt, hogy az urad híve, igaz szolgája leszen hatalmas császárunknak? Úgy én is ez szorgalmatos kérdésére azt mondám: én noha most hatalmas császár akaratjából ki akarok menni, de ott is hatalmas császár keze rajtam vagyon; azért azt mondom, hogy ha hatalmas császárunk az mi kgl's urunkat fejedelemségében, és az országot minden törvényeiben, szabadságaiban megtartja, én is fejemre veszem, hogy igaz híve, szolgája leszen mind koporsójáig hatalmas császárnak az én kgl's uram. Azt megértvén úgy mondá osztán: no immár jól vagyon, azért én is választ mondok: az levelek készen vannak, de igaz szóval mondom, hogy bepecsételték őket; de az szerint vagyon: innen bántások soha nem leszen, csak tü is tartsátok meg az hűséget igazsággal, és mint Bethlen Gábor, az végekkel is jól alkudjatok, és az régi határt igazán megőriztötte, ti is azt cselekedjétek az végekkel, az szerint alkudjatok, azok is ne panaszoljanak reátok; lám Musza passa is jó ember, őtöt innet hatalmas császár azért bocsátotta az végekbe, hogy békességgel alkudjék veletek; ha miben kívántatik, hatalmas császár parancsolatjára készen legyetek, mint Bethlen Gábor szolgáljatok. Ha hívek lesztek, szolgáltok, és az végekkel is jól alkusztok, nektek is jól leszen dolgotok, ha húl azt nem cselekeditek, tü lássátok; hatalmas császárnak isten erőt, hatalmat adott, gondot visel reátok; magatokon áll, magatok kezében vagyon dolgotok; ha jól cselekesztek, nektek is jól leszen dolgotok, ha nem, azt is meglátjátok, mint leszen.

Egy keveset gondolkodván ismét monda: ha ugyan kívánjátok, felbontatom az leveleket, elolvastatom előttetek, de abban is egyéb nincsen ennél, az mit megmondottam; az magam levelében az mi vagyon, azt is ím megmondom, az minapában is emlékezém felőle, az megholt hatalmas Murat hántól fogva az Bethlen Gábor idejeig az erdéli adó tizenötezer arany volt, hanem Bethlen Gábornak szolgálatjáért, mert ő egy néhány várat is adott meg hatalmas császárnak, ha parancsolták hadra is felült, az hutini hadkor is kétrendbeli élést is küldött hatalmas császárnak, úgy engedte volt 10000 aranyra hatalmas császár Gürcsi Mehmet passa törekedésére az szegénységnek is fogyatkozását nézvén, de nem örökké. Azért azt az 5000 aranyat, ha az szegénységnél maradt, s azokon fel nem szedték, jó, s ha felszedték, ezután hatalmas császárunknak beszolgáltassák az többivel együtt, úgy hogy ezután is 15000 arany legyen az adó. Azt, hogy ez az szó nincsen császár levelében, esmét megmondá, és azzal, hogy ha akarjuk, az leveleket is elolvastatja, megkinála; de én gondolván azt, hogy mivel ők az aulica formán írott leveleket szerezsen szóval is elegyítik, kit én meg nem értek, s azután nem disputálhatjuk vélek ezt az dolgot azt praetendálván ők, hogy elolvastattuk s akkor tetszett, csak azt mondtam, hogy nem kételkedünk az ő naga szavában, ne bontsák bár fel az leveleket. Kit helyben hagyván, annakutána úgy monda: azmint hogy az isten egy, kit én is úgy hiszek, annak igazságára mondom, hogy én is igazat mondok. Azért minthogy én sok szóval nem tudok szólani, csak kevés szóval azt mondom, az mit azelőtt is mondtam, hogy az magatok dolga csak magatokon áll, ha jól kívántok magatoknak, hívek legyetek, igazán szolgáljatok, mint Bethlen Gábor, s ha hívek lesztek, arra az egy istenre mondom, nem leszen semmi bántásotok; az tü gondolatotok, tudom, sok, de csak az egy legyen, az kit megmondottam, s az fejedelem maga is hűségét, szolgálatját írja, tü is azt mondjátok, hogy mind holtáig hű szolga leszen, ki ha úgy találta, innen is semmi bántásotok nem leszen; ha száz vagy ezer esztendeig élne is az fejedelem, mást innen reá nem küldenénk, csak ő is az adót, az mint megmondottam, annak idejében esztendőnként küldje be. Az országbeli mind három nemzettel alkudják jól, azokkal magát szerettesse, szokásokban, törvényekben ő is tartsa meg. Én ezeket jó akaratomból mondom tünektek meg, tü is így mondjátok meg az uratoknak s mind az országbeli három nemzetnek. Kire mi is hogy mindeneket megmondunk, arra reá ígérők magunkat. Ezek után kaftányokat hozata elő, és mireánk hárman, az kik eljöttünk, kaftányokat adata s mi is elbúcsuzván, ő naga is szép áldással bocsáta el bennünket. Annakutánna azt monda még, hogy egy Mehmed aga nevű főember szolgáját, ki neki hadi ki-

hája, bocsátja el velünk, kit becsülettel lássunk [és] ott is ne késleljük; az is immár készen levén, az mikor akarjuk, akkor indulhatunk el innen. Így jöttünk el ő naga elől.

Annakutána Zülfikár agától az tolmáctól izené, hogy az mint most az solymokat meg nem hozhatták, az esztendői adót mikor behozzák, akkor 24. solymot hozzanak, mert azokhoz hatalmas császárnak nagy kedve vagyon.

Ezek így menvén végben, 16. die Junii küldött volt ő naga az régi szokás szerint uti költségre ketten Ughron Pál urammal 8000 oszporát, és nekem ajándékon száz tallér érő pénzt, 12000 oszporát, de míg kézről kézre hordozák, és nekem megadák, csak 19000 szálla, mely 19000 oszporát én mind feloszték Ughron Pál urammal, az menni magával ő kglme és én is Tholdalaghy Mihály vagyok, az szerint.

Mind ezeknek utána utunkra készülvén isten áldomásából, 18. Junii indultam ki Konstancinápolyból, azután utamot continuáltam.

Tholdalaghy Mihály m. p.

Kivül a fejedelem kezével: Anno 1637. die 19. Julii Albac Juliae adta be Toldalagi Mihál uram. Portai acta.

(Tholdalaghy kezével írt eredetije.)

33. 1637. jul. 10.

Életemig való alázatos hűségemet, jámbor szolgálatomat etc.

Ma két óra után érkezék kgl urunk hozzánk Nagodnak kétrendbeli parancsolatja; de még az 16. íratott parancsolatját nem láttuk, hanem Bornemisza Pál uram írt volt nekem arról valami néhány szóval, hogy micsoda discursusa volt Nagodnak. Kihez képest úgy rendeltük volt utunkat, hogy holnap csak Feketehalomban menjünk, és úgy lassu járással tovább-tovább. De immár az Nagod kgl parancsolatját értvén Vladényben megyünk, mert egy nap Fogarasba nem érkezünk menni, mivel az útban az igen nagy hévségbe és azért is, hogy hol szénát, hol fűvet kellett enniek az lovainknak, igen megfogyatkoztak az aga lovai, öszvérei, hanem holnapután megyünk Fogarasban és onnan úgy continuálják utunkat, hogy késedelem nélkül Nagodhoz érkezünk; mely napra érkezhetünk be Nagodhoz, az útból esmét tudósítjuk Nagodat kgl urunk.

Az mi az Laskai János kijövetelit nézi kgl urunk, abból semmi bizonyost nem tudunk Nagodnak írni; miért nem akart azelőtt kijöni erre felé, s mit kívánt tőlünk, arról Nagodat ezelőtt tudósítottuk Elindulásunk előtt két-három nappal, mivel értette, hogy eljövünk, küldte volt által Galatából (mert ott lakik az hollandus követ mellett) egy szolgáját, ki az szolgálainkkal beszélettszazt mondotta, hogy azért küldte az ura által, hogy megértse, mikor indulunk el, mert ő is mivelünk akar eljöni, mert ott immár nem lakhatnak tovább. Az

szolgák megmondották neki, hogy nem késünk, hanem megindulunk három nap alatt. Azzal amaz elment; mivelünk szemben nem lőtt, de az ura sem írta, sem izene azután semmit; nem tudjuk, jött-e el vagy nem? De bizonyos dolog, hogy az hollandus által, az mint azelőtt is Nagodnak megírtuk volt, az Zólyomi Dávid uram megszabadulásában törekedik, kiről, isten oda vivén az Nagod méltóságos személye eleibe, magunk beszélünk.

Az mely levelet az úr ő naga írt volt neki, azt az több levelekkel együtt kalugyeremtől beküldtük Réthi uram kezében, ki immár benn vagyon portán. Az szent isten éltesse etc. Datum ex Brassó, 10. die Julii, 1637.

Illustrissimae Celsitudinis Vrae

servitor perpetuus fidelis humilimus

Michael Tholdalaghy m. p.

Külczim: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rakoci stb.

(Tholdalaghy írta eredetije.)

34. 1637. júl. 12.

Georgius Rakoczi dei gratia princeps Transsylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes stb.

Generose fidelis nobis dilecte. Salutem etc. 10. die Brassóból írott Kegyelmed levelét nekünk meghozván, hogy enni sok fáradságos munkái után isten Kegyelmeteket országunkban, Kegyelmetek édes hazájában békével behozta, azon szívből örvendezünk, istenünknek hálákat adunk s kívánjuk ő szent felségétől, magunk személye elejiben is hozza isten békességes, örvendetes állapottal Kegyelmeteket.

Gondolkodván továbbá felőle, vélekedünk, hogy az mely török Kegyelmetekkel vagyon a kulcsos városokban is bekévének, és mivel Kglteknek Szeben mellől kell eljönni, ő netalán oda is betérne. Azért akarók kglsen intimálni Kgldeknek, hogy ha neki olyan szándéka lenne is, Kgltek azt minden módon igyekezze eltávoztatni, hogy ő kulcsos városban be ne menjen mindaddig, valameddig magunkkal szemben nem leszen, hanem igyenessen hozza Kgltek hozzánk ötet. Mikorra érkezhessék pedig Kgltek hozzánk tudósítson mindjárt felőle és Koncz Pálnak hagyja meg, az mi vásárlást számunkra hoz, avval ne várakozzék, hanem mindjárt jöjjön el hozzánk elől azokkal. Secus non facturus. Cui de caetero gratiosi manemus. Datum Albae Juliae, die 12. Julii, anno 1637.

G. Rakoci m. p.

Külczim: Generoso Michaeli Toldalaghi de Erse, consiliario, in judiciis praesidenti, et ex fulgida porta ottomannica redeunti legato nostro, sedisque siculicalis Marus capitaneo supremo etc. fidei nobis sincero dilecto.

1637. nov.

Tholdalagi M. expedíciója Lupul ellen.

Máté havasalföldi vajdával Rákóczy véd és dacszövetségét 1636-ban is megújítván, ez Bethlen István támadásakor jó szolgálatoakat tett neki. Midőn Mátét Lupul a moldvai vajda megtámadta, az Rákóczytól kért segélyt, ki Kemény Jánost meg is indítá Máté segélyére s azután a derék haddal Tholdalagit küldé utána. Egyszersmind Mohila Iván mazul vajdafit akarván Lupul helyett a vajdaságra bevinni, tőle térítvényeket is vett. (Török-Magyarkori A. O. II. 504. 506.)

Tholdalagi alább közlött levelét elindulásakor írta. De Lupul nem várta be, hanem viisszaszaladt országába s Máté viisszanyerte székét. (L. Kemény János 289. s köv. l.)

1637. nov. 11.

Életemig való alázatos hűségemet etc.

Alázatos írásom által tudósítom Nagodat. Én ide ma délután érkeztén valamivel ennél tovább mehettem volna, de az Bodza mellé nem jutottam volna, azon innen alkalmatosság nem volt az megszállásra egyebütt, hanem az Bodzán innen való hegynek az aljában és itt Prásmárott. Az mi lovast hoztam Marosszékről, azokat, és Udvarhelyszékről is az kik az első parancsolat szerint hátra maradtak volt, most érkeztek elő, azokat is Márkosba szállítottam; magam azért hogy Szalánczi urammal és János vajdával is szólhassak, úgy múltattam itt. Isten akaratjából valamihelt az hold feljő, mindjárt mindazokkal együtt, az kik velem lesznek, megindulok, és valameddég mehetek, utamat continuálok; ha holnap nem is, de azután mind az vajdával s mind Kemény János uramékkal igyekezem megegyezni. De az csiki hadak is, az mint most Dániel Mihály uram írá, ezen az rajtunk való éjen itt az hegy alatt Zágon, Felső Doboly és Borosnyón hálnak; azokkal holnap egyezhetem meg, vagy mehetek együtt ő kglmekkel. Az vajda holnap megyen Bereczk felé. Egy embersé.

ges bojár, kit én is régen esmerek, küldtek volt ki az bojérok Moldovából hozzá, ki most is mellette vagyon; az által siettetik az bemenéssel, és jó akaratjokat ajánlják neki, de én Szalánczi uramnak megmondottam, hogy Nagodtól várjon. Szalánczi uram kijött volt Brassóból hozzám kéresemre, és úgy ment be, hogy velem beszélt ő kglme. Az ígért hadak örömet eljőnének; ha merném, bizony én is elvinnék benne, mivel míg kellenének Nagod mellett, esmét visszajöhetnének, mert valami reménsége vagyon Máté vajdának s az mi atyánkfainak, de úgy veszem eszemben, hogy az szembenlételt nem akarják halasztani az moldovai vajdával, csak várnak engem. Immár úgy esmerem, hogy ő kglmek azon mind megegyeztek, hogy úgy legyen. Az taraszkokat bevitték ő kglmek; aval nem leszen késedelmem. Esmég írok Nagodnak magam emberem által is. Az János vajda állapotja felől is kglis [uram] ne feletkezzék Nagod. Mihálcza Raduly az mely levelet írt nekem, in specie Nagodnak küldtem. Valami Moldovából való practikát adának,¹⁾ és innen oda s onnan ide hírek hordozását; most az hírhordozó emberekre küldtem; oda vannak szolgálaim; ha minék végére mehetek, Nsgodnak kglis uram azt is értésére adom. Áldja és tartsa meg az szent isten etc. Datum ex Prásmár, die 11. Novembris, hora quai nona vespertina 1637.

Ill^{mae} Celsitudinis V^{rae}

servitor perpetuus fidelis humilimus

Michael Tholdalaghy m. p.

Kivül Rákócziától: 13. die novemb. délest 2 órakor az uton ide jövő utunkban.

Külczm: Mint rendesen.

¹⁾ Kimaradt talán: értésemre.

1637. nov.—dec.

Kőrössy István budai követsége.

1637. őszén a moldvai és havasalföldi vajdák közt háború ütven ki, melynek czélja ez utóbbinak, a Rákóczyval tartó Mátének székitől megfosztása volt. Rákóczy Mátét megsegítette. Hogy e dologra a budai basát előkészítse, Rákóczy Kőrössyt Budára a vezérhez küldé, kinek ezen kívül feladata volt, néhány a múlt évben Szalontánál elfogott vitéz s némi határrablások ügyében panaszt emelni. Ez utóbbiakban biztatásokat nyert Kőrössy, de a vezér óva inté, hogy az oláhok viszályába ne elegyedjék.

1. 1637. nov. 30—dec. 2.

Illustrissime princeps, domine, domine mihi clementissime . . . stb.

Az úristennek szent segítségéből kegyelmes uram, az Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént dirigálván utamat Budára, die 25. praesentis érkeztem be délután; az Nagyságod méltóságos tekintetiért igen böcsülettel is excipiálván, úgy annyira hogy az nazúrbék és az kihaja egy testvér öcscse sok CSAÚSZOKKAL és főemberekkel Pesten kívül messze jöttek ki előmbe; másnap pedig elsőbe az kihaja békkel, ugyan ő vele együtt az vezérhez menvén, szembe voltam; elsőbe az mint isten tudnom adta, Nagyságod méltóságos nevével köszöntvén és az Nagyságod levelét neki megadván, az rabokat is, tiz számúakat, praesentálám kegyelmes uram, kiket, igazsággal írok, hogy mikor az vezért köszöntötték és áldották volna, megtelvén a szeme könyvvel oly nagy néven és és böcsülettel vőn, kegyelmes uram, hogy én bizony soha csak meg sem gondoltam volna, mivel az rabok aljas szabásúak valának; több szavai közt ez lőn egyik, hogy az úristen hálálja meg Nagyságodnak; második hogy ha ugyan igen sokat adott volna is Nagyságod neki, de soha, kegyelmes uram, olyan jó néven nem vette volna; harmadik, hogy ugyan maga emberétől mindjárást császárnak értésére adja; annakutánna Nagyságodat igen becsülettel kérdezvén, az szerént az országot is.

A mi az Nagyságod méltóságos postulatumit illeti, melyek némelyike felől praefectus uramtúl útamban vettem informatiót, mindenekre az vezér ő nagysága ugyanakkor reá ígéré becsülettel kegyelmes uram magát; azonkívül az mely rabokat az szalontai harcz után elfogtanak, melyek felől azt mondá, hogy nem illik azok felől törekedni, mivel azok fegyverrel hatalmas császárra arczczal mentenek, de ezek felől is az kihajabék és Izmael csaúzlár kihaja által most is urgeáлом kegyelmes uram. Az bekecsi raboknak felkereséseért, és az marháknak is az szerént felkeresésekért, tegnapelőtt ugyan maga emberét küldé kegyelmes uram, az szerint a szalontai harczkor ha kik rabbá estenek volna, azokért is elküldött ide hozatni, kegyelmes uram, kik felől mind Szolnokba utamba s mind itt miulta kegyelmes uram, beérkeztem, szorgalmatosan tudakoztam, de én nem hallhatok olyant. Ezek felől való propositumja felől az vezérnek kegyelmes uram, itt ugyan tegnapelőtt felette nagy diván levén, sokan ezbéli jóakarátját az vezérnek turbálni akarván a főrendek közül; mindazátal az vezér mint constans ember, megmaradott szavába; az eventusa felől kegyelmes uram ezeknek noha ezután válik el, mind az bekecsi s mind az szalontai harczkor rabbá esett dolgok felől oly reménységbe vagyok, hogy ha valahol feltaláltathat bennük, megadatja. Az kesznéteni szederkényi faluknak holdlásoknak is eligazítások felől reá ígéré kegyelmes uram magát. Eddig kegyelmes uram ebbe állott meg minden dolog, várván istentől az boldog eventust.

Az imbrahar basi, kegyelmes uram, tegnap estvefelé érkezék meg, az ki egy szolgálját mindjára látnom küldvén, az mint annak szavából, annak felette egy váradi katona relatiójából is (az ki az Nagyságod méltóságos levelét hozta) értem, bene contentus oda be való járásával; ottbenn bornemisza volt ugyan, de ide igen él vele; Czeglédén igen ivutt az Nagyságod adta pohárból az Nagyságod jó egészségeért.

A mi ez nemzetnek dolgát illeti, kegyelmes uram, most ennek még csak inclinatioja sincs az hadi készületre, innét, istennek hála, semmi félelmes állapot nem levén most; de az végházakat éléssel oly igen takarják, hogy soha senki arra való szorgalmatoskodást olyant nem látott, az minemű most vagyon; ugyannyira hogy csak az elődedén hogy Szolnokba voltam, Maklárnál az Eger vizén való hidon Egré hatszáz szekér élést vittek egyszersmind el, melyet Bácsból szedtek és az bácsi bék kísért és most is mindenfelé szedik, csak Kőrösnek, Czeglédnek két-két száz véka búzát kellett adni; ebbe az nagy élés-szedésbe az egész budai bírodalomba való szegénység sohult immunis nem lehet. Sőt Muharam passa az kőrösi biráknak azt beszéltette, kegyelmes uram, hogy százezer kila élésnek kell csak Budára bemenni,

melybe egyéb nem lehet, hanem még az törököknek is segítség-
gel kell lenni; egy kilába lehet kegyelmes uram váradi három
véka bőven. Az úristen ő szentsége stb. Datum Budae die ultima
Novenbris anno 1637.

Illustr. Vestr. Celsitudinis

servitor humilismus perpetuus

Stephanus Keőreőssy de Várad m. p.

Ez alázatos levelemet még nem includáltam vala kegyel-
mes uram mídőn másnap estve az vezér felvitetvén, szorgalmato-
san vizsgálá, hogy micsoda hadat akar Nagyságod Havasalföldre
vinni, mivel maga is Nagyságod igen gyengén levelébe emlékezik
felőle. Melyre én azt felelém, hogy igen hertelenséggel való nagy
hadat indítván az moldvai vajda, az határszélbe indult volt meg
Havasalfölde felé; Nagyságod nem tudván akaratját, Nagyságod
is úgy indította volt meg hadait. Végre azon kezdé tudakozni,
hogy ha Nagyságod személye szerént el akar-e menni? hogy
olyant nem értettem, nem is itélem, hogy úgy lenne az dolog,
jelentém neki. Az lovászmester jelenlevén mondá hogy Nagyságod
kegyelmes uram oretenus mondotta neki, hogy húszezer magával
mindjářást indulván, reá megyen. Melyre azt mondam kegyelmes
uram, hogy egyáltaljában én úgy tudom hogy Nagyságod ki nem
megyen az országból, hanemha ugyan Nagyságodra jövő szándé-
kát bizonyosan értette Nagyságod; meg mivel az bizonyos, mon-
dok, hogy mind igen s mind régen fenyegetődzik az moldvai
vajda, úgy bizony Nagyságod nem várja reája, mivel csak nem
régen is, Bátorfi fejedelem idejében bebocsátvám az országba,
isten tudná azt az kárt és veszedelmet megmondani, egy rossz
oláh ember micsodát cselekedett. In fine finali beszédének,
kegyelmes uram, mondá: én az istenért kérem az jó atyámfiat,
az istennel bizonyítom igaz szívből, hogy ha őtet nem háborgatják,
üljön veszteg és ne elegyítse közikbe magát az két oláh vajdáknak,
hadd veszekedjenek ők, ne menjen hatalmas császárra panasz,
mert bizony nem lészen jól az dolog; azon sok hitem is hatal-
mas császár előtt, melyet mellette esküdtem, legyen igaz és jár-
hassak tiszta orczával hatalmas császár előtt felőle. Ezt kegyel-
mes uram hogy megírjam alázatosan Nagyságodnak, mind igen
kért s mind imponálá. Expediáltam kegyelmes uram ez alázatos
levelemet a két váradi katonákal die 2. Decembris.

Külezim: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákó-
czi stb.

2. 1637. decz. 15.

Illustrissime princeps, domine domine mihi clementissime stb.

Ennekem kegyelmes uram tovább kelle Budán késnem
hogysen reméllettem, mivel tizenhetedik napján beérkezésem

után indulhaték kí onnét, az vezér emberinek az rabokért való kereséseknek és késedelmeknek miatta. Az mi azért kegyelmes uram az bekecsi rabláskor elvett marhák dolgát és rabokat illeti, az marhákba bizony sohult egyet is fel nem találhatának; mivel hírekkel levén az egrieknek az másúttal is hogy emlékeztetett átalam Nagyságod felőle, az kit el nem költhettek benne, azt messze imide-amoda mind eldughatták; hanemha ezután találának meg benne, mivel, kegyelmes uram, újebben elküldött az vezér keresni. Az rabokban is erős hittel mondá kegyelmes uram az vezér előtt az kihája az egri pasának, hogy kettőnél több Egren nincsen; az egyik törökké lett, az másiknak rabért való kezessége vagyon; az egri pasa kiháját, kegyelmes uram, ezen dolog végett küldvén fel az egri pasa az vezérhez. Az mi kegyelmes uram az szederkényi dolgot illeti, erről is válaszom vagyon, az szerént az keszneteni dologról is. Három rabot küld Nagyságodnak, kegyelmes uram, az vezér, kiket Eger alatt fogtak volt el, ezelőtt mintegy öt holnappal, egyik kegyelmes uram, most Szerencsen lakott, az másik Ónodba, az harmadik Gesztelbe. Az mi kegyelmes uram, ez török nemzet között való állapotot, valami derék dolgára nézendőt illeti, Nagyságodnak és az országnak, az mint Nagyságodat annak előtte való levelembé alázatosan tudósítottam, azon statusba vagyon most is minden dolog; nem mondom, az élnetetlen rossz, de bizony csak valamennyire valója is ez nemzetnek az hadat valóba nem kívánja, szorgalmatosan emlegetvén is az szalontai veszedelmeket, absolute kifejezvén, hogy nem jó frigyét szegni, némelyik közölök. Ugy vagyon hogy Muharem pasának mégis más szava vagyon, de moderate, én is kegyelmes uram resolváltam magam neki; Bethlen Istvánt kérdezé tőlem, én mondám neki hogy igen egyetért most Nagyságoddal. Most kegyelmes uram hogy eljöttem, az tisztét az gyulai bék, az tefter kihája fia sollicitálja, 180 tallért igérvén érette, ha nem obtineálja is, de bizony nagy költséggel fogja megtartani.

Az légrádi kapitánt kegyelmes uram, Darabos Gergelyt 4. die praesentis mensis hozák be Budára, felette erős rabságba tartván nyavalyást, csatán fogván el. Az esztergomi sereg kegyelmes uram Gímes várához közel rabolván, 160 rabot hoztanak die 7. praesentis, kiknek eleibe Győrből csak harmincz lóval menvén, úgy vagyon, kegyelmes uram, hogy az töröknek is csak az előljárója talált reá; mindazáltal felesen levén, oly erős harczot cselekedett az egynehány legény hogy csudálkozással hallottam; három az harczon halt meg benne, hetet fogtak el, de ennek is egyike az úton sebbe meghallván, az hatot Budán harácsolák el, a kin legkevesebb sebb volt, négyenél alább nem lévén; de az törökbe kegyelmes uram, sokkal több veszett el. Az szegény Helies Mihályt, Nagyságod jámbor szolgáját, kegyelmes uram,

Budán 9. praesentis temettem el, hertelen halállal meghalván. Az Nagyságod méltóságos levelével, kegyelmes uram, melyet Nagyságod az vezérnek, az havasali, moldvai és az erdélyországi hadak felől irt volt, Túron ismét mintegy másfél mélyföldnyire találta egy katona, velem levén az szent miklósi aga mintegy hatvan lóval, mely levelet kegyelmes uram, ugyan az agának magának adván, és instruálván hogy ugyan maga átalvivén Muháram pasának éjjel-nappal küldje az vezérnek, igen nagy dolgokról írván Nagyságod neki. Az katonát visszahozván kegyelmes uram; abba semmi akadály nem lehet hogy sietséggel el ne küldje, ezféle dologba ő köztök kedveskedés levén, nincs is annyi feje hogy elmerné hallgatni. Ez alázatos jámbor szolgája Nagyságodnak kegyelmes uram, kicsin dolgocska felől alázatosan akarván Nagyságodat megtalálni, én is alázatosan könyörgök Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak fejedelmemnek, tekintsen Nagyságod szegénynek kegyelmes szemmel alázatos könyörgésére. Az feljúl alázatosan megjelentett dolgokról kegyelmes uram, isten Nagyságodhoz vivén, bővebben requirálom Nagyságodat, Váradon csak két nap akarván ad summum lenni. Tartsa és áldja meg az úristen stb. Datum ex Ványa, die 15. Decembris, hora vespertina, anno 1637.

Illustriss. Vertrae Celsitudinis

servitor humilimus perpetuusque

Stephanus Keőrössy de Várad m. p.

Külczim : Illustrissimo principi, domino, domino Georgi Rákóczi . . . stb.

1637—1640.

Réthy István kapitihá.

Réthy István, ki első ízben 1634—5-ben volt kapitihá 1637-ben újra felvette ezen tiszttet. Elődje Sebesi Boldizsár volt, s ezt ő 1637. nyarán váltá fel, midőn az ott letartóztatott főkövetekhez egyik ő vitte be a múlt évi adót, melyet Rákóczy Bethlen István mozgalma miatt elébb nem küldött be. Az ő kapitihásága idejére esik a két Oláhországgal való versengés, Rákóczy segélyadása Máténak, a portán emiatt emelt nehézségek lecsendesítése. Serre az időre esik, hogy Rákóczy újra felvette a tervet, hogy a harmincz éves háborúba beavatkozzék. Pázmány minden pártfogása mellett is alkalma volt tapasztalni, hogy a császár nem képes s nem is akarja megvédni a török ellen: ő tehát ismét hozzá látott, hogy Magyarország protestans megyéit mint Bethlen Gábor tette, Erdélyhez csatolja. S e tekintetben is fontos megbízásokat nyert urától, melyet hűségesen teljesített.

Különösen 1639-ben, a svédeknek Csehországba nyomulása után, s különösen azután hogy Bisterfeld Párisban sikerrel kezdett alkudozni, voltak biztos kilátásai a beavatkozásnak. Ez ügyben Tholdalagi mint főkövet Konstantinápolyba küldetvén, Réthyt használta a francia követtel való tárgyalásoknál. Ősszel midőn Bisterfeld Párisból haza jött, Rákóczyt új utasítást küldött Tholdalaginak — de Serédy őt már a Novak-havasán találta. Azonban a portán beállott változások, melyeket a szultán halála idézett elő, a dologot megváltoztatták.

Réthy 1640. nyarán jött vissza.

1. 1637. a p r. 24.

Én Réthi István adom emlékezetre, mivel engemet az én Kglis uram fejedelmem az tekintetes és nagyságos Rákóczi György

isten kegyelmességéből Erdély országának fejedelme, Magyar-ország részeinek ura és székelyek ispánja az fényes portára az continuus oratorságnak tisztiben akar állatni: eskeszem azért az élő istenre, ki atya, fiú, szent lélek, teljes szent háromság egy bizony isten, hogy én abban az tisztben az megnevezett kgl's uramnak igaz és hű leszek, barátjának barátja, ellenségének ellensége; valamit az én kgl's uram vagy most szóval, írással, vagy ezután maga írása, vagy más híve, írása vagy izeneti által akármi dologról engemet certifical, tudósít, parancsol, vagy értésemre ád, azt életem lelkem vesztésével senkinek ki nem jelentem sem írás, izenet és semmi egyéb kigondolható és kijelenthető eszkezekkel, írásokkal, szókkal, cselekedetemmel, sem az írást magát, sem pariaját másnak nem adom. Azonkívül az melyek nem titkosok, s rám bízott, bizandók és parancsolandó dolgait ő nagának az én tehetségem szerént híven és igazán igyekezem végben vinni, s az mikről ő nagát tudósítanom kelljen, azt is idején igyekezem végben vinni; s az melyekből penig kára, veszedelme következhetnék, vagy haszna, előmenete ő nagának, azokat is el nem titkolom, hanem hova hamarébb lehet, megjelentem. Egy szóval: valamiből ő naga hasznát, előmenetelit, megmaradását eszemben veszem, azt teljes erőm szerént promoveálni, végben vinni igyekezem; mindennemű dolgaira ő nagának, az melyek az én tisztemre nézendők, oly gondot viselek, hogy abból ő nagának, országának jova, ne kára következze, az magam hasznomnál mindenben elébb viselvén az ő naga és országa jóvát. Melynek megtartására meg is engemet isten úgy segéljen s úgy adja lelkemnek idvösségét. Datum in civitate Alba Julia, die 24. mensis aprilis, anno domini 1637.

Idem qui supra
Stephanus Réthy m. p.

Kiül ugyanazon kézzel: 1637. 24. apr. portai orator Réthy István uram reversalissa, az előtt valót írván csak mostani datumra, a mást visszaadtam ő naga kgl's parancsolatjából. 27. Aprilis assignatus.

(A fejedelem kanczelláriáján kiállítva Réthy pecsétjével és sajátkezű aláírásával van ellátva eredetije.)

2. 1637. júl. 8.

Illustrissime princeps, ac domine etc. Kévánom az úristen-től Nagyságodnak etc.

Kegyelmes uram. Ennekelötte is alázatos írásom által jelen-tettem Nagodnak, itt minden derekas híreknek folyása inkább mind csak hallomás. Mivel penég mostan az kajmekám s az kapi-tán passa mind csak azon egy, (ki ennek előtte nem is volt) min-

den következő dolgok oly occulte vannak, az belső nagy renden való emberek is igen jó, hogyha egy avagy két nappal annakelőtte megtudhatják. Az mint írtam ezelőtt Nagodnak, ultima die Junii proxime praeteriti kajmekam vezér ő naga Kantamirt felhozatta vala magához, szembelévén, beszéle vele alkolmas ideig, akkor alábocsátván 2. Julii újabban felhozatá s megkaftá-nyoztatá és tengeren által beglenbégséget adtak neki, melyhezképest 2. Julii fejedelmi nagy gravitással mene által tengeren felesed magával jó köntösös szolgálival és főfő tatárokkal. Szkideren feljel szállították egy szarájban minden hozza tartozandókkal, csak közel, hul mostan hatalmas császár múlatni szokott, Kandyl Baghcsa szarájához. Kit senki nem gondolt volna, estve reá mentek s megfojtották; mint némelyek mondják (de igen titkon), sokan is hullottak el mindkét félben, meddig magát meg nem adta. Nekem ezt oly ember mondta, ki hallotta az sikoltásokat-rikoltásokat, s szemeivel látta estve késén az holdvilágnál, az mikor sok holttesteket hántak be tengerben. 4. Julii Szkiderben nagy böcsülettel temették; ötvenezer oszporát mondák, hogy deputáltatott hatalmas császár koporsókövek elkészítésére. Tatár hán is 28. Junii proxime praeteriti alá jutván Fekete-tengeren, szállították tengeren innen Feni Hiszár mellett egy kis faluban. Ugyan ez megírt mostani lakó császár szarája ellenébe másnap reggel által vitette tengeren, szembelévén vele, azon nap ikindikor megfojtották; testét tengeren innen Bessiktásba temették, feleségét s tiz esztendőös kűs fiát Drinápoly felő jószágába Jambolba vitték.

Egyéb mostani itt való állapotok felől is Kgl's uram csakugyan azont írhatom Nagodnak, mint ennekelőtte. Ma is császár divánjából vezér kapujára való jövelemben obviála az német agens interprese Josephus Barbatus, kinek szava hiteles lehet, mert értelmes ember, esmerik Tholdalaghy és Szalánczy uramék ő Kglmek nálamnál jobban, felfelé vűn beszélésre; derekasb szavai ezek lőnek: nekem tegnap érkezett egy jóakaró főember barátom, ez is azt mondja, mit ez minapi más barátom, híre az az Duna mellett való táborban, hogy egyátaljába Máthé vajdát amoveálják az vajdaságból, azután Erdélyre mennek. Itt magam is látom penég, minden nap menten mennek hadra, de derekasban az Kinán passa táborában. Ezt is ugyanezen interprese mondá, hogy császár fegyverházából többet hoztak alá kajmekám házához 3000 jancsárpuskánál, kiket az Fekete-tengeren akarnak felvinni Várna felé. Ha való azt nem másuvá, hanem az Duna mellett való táborra viszik, sőt magát a kajmekámot is azt mondá, hogyha meg nem változik, arra akar menni. Magam látom azt Kgl's uram, hogy az sátorát az Muzsza passa házánál való öreg divánban csinálják, készítik, mivel én gyakorta megyek oda az

hasznadárjához, igen barátságosan élek vele s mind az kapiki-hájával.

Nagodnak immár kgls tudására lehet, két pasák vannak Bábánál, nem lehet mostan semmi oly ellenek való derekas dolog, kiért ők ott hadat tartsanak, ha nem egyéb az oka. Raszlán passát is ma értem, hogy Drinápolyhoz szállott tizezere magával, az is arra akar menni. Naszuh Huszain passa kihája csak minap érkezék meg Murat aga, annak szavából értették; látám ma is Zöldfikárral császár udvarában beszélgete. Laskai mostan is itt vagyon, ma is mondák; én nem is ismerem; nem is akar mostan elmenni; úgy értem, valamit vár; amaz senex delirus hollandus, mint mondják, fordította immár kaszáját, fárađoz az Székel Moises dolgában; ajándékot is szerzett az öreg úr ő naga számára, csáprágokat és egyéb más marhákat.

Most ez esztendőben Kgls uram az mint híre vagyon, semmi derekas ügye tengeren túl az persával nem lesz, mert főkövetet mondják, hogy jó az békességről tractálni. Valamennin magok lehetnek, de ezernek mondják lovokat, öszvéreket és tevéjeket.

Mostan ott benn nagy drágaságot is mondanak; az általment vezér Barian passát is vigyávásra és főképpen élés szerzeni küldte által hatalmas császár, hogyha kívántatik jöendő esztendőre, legyen elegendő élése az hadaknak, mert maga is császár személyére (*igy*) szerint, ha végben nem megyen az békesség, reá megyen Babilloniára. En mindezeket Kgls uram úgy írhatom Nagodnak, az mint nem utolsó emberektől értem, magamtól semmi hírt nem formálok. Adja az szent isten, az mi ezekben ártalmas, fordítsa el, jónkra legyen.

Immár ez levelem Kgls uram bejövetelem után harmadik, nem tudom, jutott-é Nagod kgls szemei eleibe, nem-e?

Kgls uram. Igen alázatosan de bizodalmasan könyörgök Nagodnak mint kgls uramnak, fejedelmi szokott kglségéből valahúl Megyesszékbén, egy kús falubeli dézmát conferáljon nyavalvás házam népének mindennapi házának táplálására, mivel mint itt, s mind penég házamnál pénzen kell vetetnem boromat, mert itt soha bizony egy pénzt is borra nem adnak, sőt az egyéb praebenda is, ha az Nagod kgls gondviselése nem accedál, teljesen elvesz. Nekem ez mai napig egy pénz árrát sem adtak semmit, mint eszembe veszem, ezután sem fognak adni. In reliquis etc. Actum Constantinopoli, 8. Julii, 1637.

Eiusdem Ill. Celsitudinis Vrae

servitor humilis

Stephanus Réthy m. p.

A levél címzett oldalán: P. S. Az lengyel király internuntiussát Kgls uram ötöd nappal elbocsátá vala vezér az Kantamir suffocatiója előtt, nem mondhatott örömet király ő felségének.

Egy külön quart papíron: P. S. Kegyelmes uram. Ezután ha mi oly titkos dolgot Nagod parancsol, seorsim írja post scriptában csak meg, ne legyen inserálva az derék levélben írt dolgok között. Csak mostan is vőm én eszemben, hogy Zöldfikár igen akarja vala látni az Tholdalaghy uram nekem küldött Nagod levelét, de mivel azt írta vala ő kglme, hogy in paribus írta meg az dolgot, ezzel kerültem meg ez hűtetlen embert, mert csak az Tholdalaghy uram levelét sem akartam megmutatni neki. Az magam írását penég post scriptában, melyet kiírtam az Nagod leveléből, egy szolgálommal íratam meg, s az nekem küldött levélben, azt adtam neki elé; mivel immár nem igen lát jól, nem esmeri meg, hogy nem Tholdalaghy uram írása. Az úristen ezután vakitsa meg mind elméjében, szemevilágában jobban. Amen.

Rdkőzi kezével kívül: 26. die Julii A[lbac] J[uliac] 1637 reggel 11 órakor Csernátonitól küldte az vajda.

Külsőim: a rendes.

3. 1637. júl. 20.

Illusrrissime princeps etc. Fidelium servitiorum etc. Az úristentől Nagod áldott legyen etc.

Kegyelmes uram. Havasalföldéből Tholdalaghy uramnak nekem visszaírt levelét 12. praesentis hozták, melyben includálva voltak Nagodnak kétrendbeli parancsolati; egyikben kglsen parancsolt Nagod az szerencsi és felsővadászi dolgoknak itt való continálása felől, s több Nagod írási közül én azokat szóról-szóra kiírtam. Másod napján Kglis uram Zöldfikárral kajmekámhoz felmentünk, vezérrel szemben lőttünk, s az Nagod kglis parancsolatja szerint (kezembe levén az Tholdalaghy uram levele is, minél inkább hűtelt adjon szómnak), mindeneket referála Zöldfikár, s kérdé mindjárást: vagyon-é az fejedelemnek arról nekem írt levele? Arról azt mondám: nem küldött nagos vezér, mert az én Kglis uram ő naga olyan gondolattal volt abból, hogy az ő naga postája itt benn találja az főköveteket, s elégségesnek itilte ő naga ez dolognak jó végbe való vitelére, s gondolható dolog, hogy azért nem írt Nagodnak. Szinte az Duna táján talál-ták elől az ide bejövő postát az követ urak, s nekem ezszerént írták meg, valamint itt Nagod előtt mondom, mivel nyilván való dolog. Erre ismét azt mondá: ez énelőttem csak hallomás, mert ezfelől nem mondhatom hatalmas császárnak, hogy nekem írtak felőle. Két enni szóval is volt az tractálás Kglis uram, mivel mind maga adott okot reá; én mostan Nagodat nem terhelem több szóval. Ezekután ezen szókkal concludála: kapikihája, mindjárást az fejedelemnek postán írd meg, mivel maga jószága, annál hamarább végére mehetnek, az elvitt marhák menni számú lehet, s

miféle marhák azok? az egri spahiának is ki neve? nekem az fejedelem postán írja meg, mehessek levél mellett hatalmas császár eleibe s mindenek az fejedelem kívánsági szerént meglesznek. Ezután penég mikor nekem valami dolog felől kellett írni, igen rövid szóval írjon, hatalmas császár előtt nem kell sok szó, bővebb szóval írjon az kapikihájának azon dolog felől, hogy ha kérdésem leszen tőle, tudjon reá felelni. Ez idő alatt az mostani budai vezér kapikihája mind azon házban hallhatta ez szókat, mert nem messze állottak az maga kapikihájával együtt. Én elhittem, hogy ez értésére leszen az budai vezérnek, mert vezér elől kijöven Zöldfikárral, mostanság jött Budáról magyarul tudó törökek kezdék beszélni előttünk, hogy egy Bekir neű aga vagyon fogva Váradon, az kin tizezer tallért kívánnak, négyezerit megigirte volna és azfelett nyolcz magyar raboknak is elbocsátását, de még sem cresztik el. Ki rabja volna, arrúl semmit nem szólának; mü arra semmit nem mondánk Zöldfikának, egyebet mü nem hallottunk.

Az öreg úr Bethlen István uram ő naga leveleit az hollandusnak megküldtem, de immár harmadnappal azelőtt elment volt Laskay; Molduára ment fel, mint mondják; az secretariussát bocsáttá el véle Cornelius.

Tengeren túl való hírek Kgls uram egyéb mostan nincsen, az persa legatussa visszatért; nilván mondják, innen császár írta volna meg vezérnek, mind ajándékával együtt térjen vissza, mert maga személye szerént reá megyen Babilloniára. Egy áros görög jött mostan meg, az beszélette, hogy mostan öntet öreg faltörő álgyukat Muszulban császár, kiket magával együtt vitet el. Ez néhány napok alatt igen kezdék beszélni mind divánban s mind vezér kapuján, hogy meg akar indulni tengeren által s oda telet; igaz leszen-é az híre, az idő megmutatja. Itt Kgls uram vagyon inkább mindennap az emberölés; magok mondják az törökek, senki ezt nem tudja, hogy egy holnap alatt enni fő nevezetes embereket császárok megölettek volna, mint ez holnapban; mindeneket pro lubito suo cselekedik; imez vezérek csak nomine tenus vannak ez egy kajmekámon és sziliktar Musztafa vezérpassán kül; ez is ifju ember, éretlen elméjibe, ez éjjel-nappal császárral vagyon. Csak ez múlt szeredán jutott ide egy beglerbég, kinek az Reván visszavételekor segítségre kellett volna menni; vezér küldte által császárhoz harmadnapján magát harmadmagával megfojtották, azonkül négyet felakasztának; azon órában divánbúl jöttemben elől találám az itt való jancsár csausz basit, hogy fogva viszik vala, azt is tegnap éjjel megfojtották. Csak egy közönséges jancsár is megmérészli mondani, hogy nincsen törvény. Csak minap is írárn Nagodnak Kgls uram, az muszquákhoz tartozó kozákok obsidiáltak volt Fekete-tenger mellett egy Azák neű várat, kit obtineáltak is

volna. Híre az, innen öt gályával menének el jancsárok és egyéb rendek, az mint telhetének, de még ekkedig semmi jelét nem látuk eljöveteleiknek, noha mindennap hozzák hírit, hogy megverték volna az kozákokat, noha tatár hánt is mondják bizonyosan, hogy oda vagyon minden derekas hadával; 30000 mondják az kozákokat, hogy voltak. Az kapitán passa is arra mene fel az elmúlt tavasszal. Mindezek közül Kgl's uram ha mik beteljesednek, nilvábban informálhatom Nagodat. Bizony az úristen Kgl's uram minden jót ad, amaz psalmista szép igaz írása: in te deus sperabo, et quid faciat mihi homo etc.

Kgl's uram alázatosan ez felől is kénszeríttetem Nagodat megtalálnom, minemű pusztaságban vagyon itt mostan az erdéli ház környéke; csak az nem jöhet be, az ki nem akar, sem kapuja jó, sem kerítés körülé; az háznak oldalai kidőlőleg, cserepei lehullottak, az eső mossa. Ha Nagod valami költséggel kgl'sen nem provideál, az mely költséggel mostan megtatarozhatnák, ezután, ha halad, több költséggel vehetni eleit. Az kik itt benn voltak, azok is referálhatják Nagodnak. His eandem etc. Actum Constantinopoli, 20. Julii, 1637.

Eiusdem Ill. Cals. Vrae

servitor fidelis

Stephanus Réthy m. p.

Egy negyed külön papiroson: P. S. Kegyelmes uram. Ma reggel vezér kapuján valék; posta juta tengeren túl vezértül, hogy az persa legatusának visszatérése megváltozott; nilván ez mostani újságnak 20. napjára ide császárhoz érkezik. Ugyanezen órában az anglus fővebbik interprese jöve által Galatárul vezér kapujára, nagy titkon jelenté, hogy minden bizonynyal az kozákok megvöttek Azákot, minden rendbelieket levágtak mind keresztyént, töröket; Kefét akarják obsidiálni. Az kik tudják az Fekete-tenger mellett való erősségeket, más hasonló nincsen Azákhoz, mint mondják; úgy akarnak azzal cselekedni, mint János király Erdőd és Hadaddal, mert abbúl volt az tatároknak bátorságos feljárások Musqua országra való rablásra.

Kegyelmes uram, ne neheztelje Nagod ez kajmekámnak egy paraszt, ¹⁾ ostoba ²⁾ feltekerő órát küldeni, tudom nilván kedvesen veszi Nagodtúl. Az másik kajmekámnak öreg palotájában vala egy igen rút, de nagy nyugalomra volt mind udvara népének és egyéb udvarhoz járóknak. Actum 22. Julii.

A levél czímzett oldalán Rákóczi kezével: 4. Aug. 1637. délest 6 óraker havasali vajda szolgálja Pattantyus György.

Külczim: A rendes.

¹⁾ paraszt = közönséges.

²⁾ ostoba = nagy.

4. 1637. júl. 15.

Illustrissime princeps etc. Fidelium servitiorum etc. Az úristen mindennemű áldását terjeszsze Nagodra nagy bőséggel etc.

Kegyelmes uram. Akarám újabb hírlül Nagodnak kgl's tudására adnom, az itt való állapot csuda állhatatlan karban forog; tegnap ez mostani kajmekámot ozi beglerbégnek creálá hatalmas császár. Azt beszélik, hogy oly authoritással tengeren innen való minden hadainak ez lenne fő szerdára, ki ha helyében megyen, Nagod bölcs itéleti lehet rajta. Immár Kinán passa mazul, neki be kell jőni; az fő vezér Mehemet passa: kajmekám, azt még nem esmerem, minemű leszen, nem is tudom. Az én részemről ezzel én immár contentus valék, mert egy nehánszor voltam szembe vele, sokat tréfált velem, hogy házasodjam meg itt benn.

Nilván nagy impedimentumára lőn császárnak az Azák megvétele, és az bennevalóknak olyan kegyetlenül fegyverre való hányások személy válogatás nélkül. Nagy híre, hogy azért bocsátja el császár vezért, hogy recuperálja újabban az puszta várat, de mint mondják, az nem leszen ez időn, mert derekas had azt mondják, hogy vizen oda nem mehet, mert az Tanais vize az tájatt szakad az Fekete-tengerbe, s az víz csökély.

Akarám Nagodat kgl's uram ez dologról informálnom, noha itt nem forgott ekkeddig az Bálintfi Balás Bucságban való járása, de magánál ha levelek voltak; ma negyed napja, hogy Kinán passától Babától az táborból négy leveleket hoztak kajmekámnak, melyek nem mások, hanem azok fognak lenni; ezekből itílem, én császár divánjában megyek vala igen reggel, útban találék egy kapucziát, kérdé tülem: hol vagyon Zöldfikár? mondtam neki: valami rabjai szöktek el, azok után ment (minthogy úgy is vala). Eléb menvén más kapucziát is találék, az is az szerént kérdé Zöldfikárt. Harmadszor, mikor császár belső udvarában bemennék, az kapún belől egyszersmind hárman is jövének előmbe, vezér szavával kérdezik tülem, azoknak is megmondám, hogy nincsen honn. Ezek után ragadák mellőlem Rezvánt (ugyan nem tudom vala magam is mire vélni), vinni kezdék vezér elejibe; magam is elmenék az diván ajtaja felé, megbiztatám Rezvánt, hogy ne féljen semmit, mert tudom, valami levél fordításra keresteti vezér ő naga, s mondja meg, hogy ő írást nem tud, csak velem szoktam hordozni, mert fizetése is vagyon arra Nagodtól. Bevivék nyavalyást vezérhez, de igen megijedett vala; annál hamarébb kijöve s üzené az vezér, hogy küldjek Huszain agáért, mivel Zöldfikár honn nincsen; s beüzenék, hogy több egy holnapjánál, hogy elment házatúl, nem tudják, hova ment. Ezek után Kgl's uram vezér kapujára alá jövék, s vezér is megjuta; az

csausz passa mindjára két kapucziáknak pénzt adata, hogy fogadjanak két lovat, egyik menjen az egyik majorába Zöldfikár után, az másik az másik majorában, siettesék vezérhez jőni. Azon napon majd estve feléig mind ott várakoztam, ha eljutna; úgy látám, el nem jön, el kellették jőnöm onnan; azután érkezék oda Zöldfikár, maga házához sem ment, addég az vezér kapujáról sem bocsátták el akkor estve, hanem ott kellették háltni, és az leveleket éjjel (mint maga is mondá) fordította meg. Másod nap jó reggel házához menék Zöldfikárnak s mondák, hogy haza nem jött volna; felmenék vezér kapujára s ott találám, s megbeszélém neki, miképpen kerestette kajmekám egy néhány izben, kérdém miért, s mondá, hogy valami leveleket küldött Kinán passa az táborból hatalmas császárnak s kajmekámnak, azokat fordította meg, semmit nem aludt azon éjjel. Mondám neki: én is örömet segítettém volna munkálkodásában mint egyébkor, mert tudom, deákul voltak írva; s mondá: hogy ha úgy lőtt volna írva, ugyan Kgldek tudására adtam volna, de mindenik levél lengyelül voltak írva. Kérdém: hány volt az levél? s mondá hogy négy volt. Egy püspök levelével és egy úti levéllel maga ki ördög bántotta volna császár birodalmában az postát?

Mivel Kgl's uram sem római császár ő felsége részéről, sem penég lengyel királtúl ide portára szóló leveleket egyéb stylussal, hanem deákul láttam, hogy írtak, mert mindenkor volt részem az translatiójában. Ehez képest magamtúl és az dolognak circumstantiájából gondolhatom, hogy azokat az leveleket fogta Kinán passa ide beküldeni, ki noha mostan titokban van; de ha ezután valamiképpen eléfordulna ezen dolog felől való tudakozás, az oda való küldésére Nagodnak tudom, mit kellessék felelnem; de ha az salutatiót s egyéb szóval való meglátogatást az levelek tenora excedálná, kit én nem tudok, Nagodnak könyörgök, egy néhány szóval kgl'sen méltóztassék informálni s instruálni, tudjak idejekorán arra is vigyáznom. His eandem etc. Datae Constantinopoli, 25. die Julii 1637.

Eiusdem Ill. Cels. Vrae

servitor humilis
Stephanus Réthy m. p.

Egy külön quart papiron: Kegyelmes uram, ma ismét megváltozék az kajmekám felől való hír írásom, mert helyben marad állapotja. Mehemet passát császár megkaftányoztatá Kinán passa helyett, de nagyobb authoritása leszen nemcsak az ozi beglerbég-ség, hanem egész európabeli császár birodalmában plena authoritással való iurisdictionja leszen; Sophiában leszen lakó helye, ezután tengeren innen való minden állapotok ő hatalmában lesznek, mintha maga császár személye előtt decidáltatnának.

Nagy emberek mondják, híre az, hogy holnap kiszállítja udvara népét mezőbe, sátorait felvonják.

Kgls uram. Nagod egy András neű áros kereskedő embert kerestessen fel; görög-é avagy miféle nemzetség, jó magyar, arrúl megtalálják inkább; talám mostan is itt leszen, marhát hozott volt más társával eladni; az megyesi felvetett tallérok felől sokat hazudozott itt benn, noha semmit (talám) nem imputálna, de mégis Nagod poenitentiáztatná meg, ki ha feltaláltatik, más alkalmatossággal Nagodnak kgls uram megírom; én igen kerestetem alattamban, de fel nem találtathatám.

Kajmekám ma behivatott vala, kérdezé azt Kgls uram: menni időre érkezhettek ki az követek? Mondám ő nagának: mivel meleg idő vagon, egy holnapra jó ha kiértek. Kérdé azt is, hogyha Nagod mostan nem írt-é ide be, ha az aga visszatért volna? Mondám azt neki: minden órán várom Nagod levelét. Nagod kgls uram mikor visszatérése leszen, tudhassam informálni, ha ismét újabban emlékezik felőle. Actum 26. Julii 1637.

Kivűl a fejedelem kezétől a czímzett oldalon: 4. Aug. A[lbae] J[uliae]
délest 6 órakor 1637. havasalföldi vajda szolgája Pattantyus György.

Külszím: A rendes.

5. 1637. aug. 5.

Az úristen etc.

20. és 25. s 26. Julii irt Kgld levelét tegnap délest 6 órakor egyszersmind vöttük el. Az ottbenn való változásokat csudálkozva halljuk, kinek okát alkalmasint is az jó értelemmel bíró embereknek könnyű feltanálni. Az emberek ölése törvéntelenség is elég nagy előjáró oka jövőnlő veszedelemnek. Az persa követjének bejöveteléről minálunk Kgd eddig bizonyosbat érthet; mi azért azt akkor hihetjük inkább el, ha Kgd szemével kezdi ottbenn látnia. Ugyan tegnap hozák az urmelli passát be; tavai budai vezér vala; bevitték volna az portára s Kinán passát is mazullá tötték volna. Az kajmekám jó ajánlása s ígérete, adja isten, legyen valósággal. Jószágunk állapotjáról irtunk Kgdnek Julii. Bizon azok mind elpusztúlnak, ha Kgd oltalomlevelet hamar nem kezd szerzeni hatalmas császártól s ki nem küldi; mi az vezért is örömet megtanálhatnánk róla, de még sem ment be Budára. Az mely fő embere az kajmekámnak kijött volt Toldalagi uramékkal, azt is ez héten expediálni fogjuk; hétfőn el kezd indulni: ez do-logról vele is akarunk beszélni s szolgálatjával is élni s az kajmekámnak is írni ugyan beküldvén az órát is Kgd kezében, hogy maga presentálhassa.

Bálintfi Balásnál semmi levelünk nem volt, abban Kgd megnyugodjék, mert ő nem is oda volt expeditus hanem másuva,

csak látni indúlt volt oda, de, istennek hála, megjött, itt vagyon; sőt ha oly levél akadt volna is kezében, ki ő nálla lött volna, nem kell Kgdnek azon búsulni, hogy meg tudják magyarázni.

András görög hol lakjék, Kgd végére menvén tudósítson róla; ha kézre vétethetjük, bizon reá felelünk, nem hord hírt sehova. Ugy vagyon, hogy ő rajtok felszedték, kinek ez az oka, hogy ők ittbenn nem szoktak lakni, hanem eltölvén itt az kereskedések idejét, télire mind kioszolnak, elmennek kiki lakóhelyére, s hogy benn tanáltassék, azért siettek ki, s ha nem kívántatik, annualis adójokban tudattatik jövődőben. Az ország statusi s az ország abban bizon mi hírünkkel csak egy tallért sem szedettek fel.

Irtuk vala minap is Kgdnek, hogy nekünk is táborban kelletik szállanunk, ha itt az Duna mellett ugyan tábor kezd lenni, ki mivel még eddig meg is vagyon, mi is hadra készülő parancsolatinkat ezelőtt 6 nappal bocsátánk mindenfelé ki. Nekünk bizon csendesség s békesség kellene, de mit tehetünk róla? vigyázatlanok nem lehetünk.

Laskainak kijövetelét értjük, s azt elménkkel jóra nem magyarázhatjuk, hogy az hollandus is secretariussát vele elbocsátá. Újabbat ha mit Kgd útjáról érthet, el ne mulassa éjjel nappal értésünkre adni. Mi mindenkor istenünkben biztunk s abban is vetettük reménységünket, el is hittük, ő felsége el nem hagy, sőt gonosz akaróinkat megsegyenítvén, minket azoknak boszújokra, nevének dicséretére, szegén hazánk s nemzetünk javára ő felsége meg is tart. Adja isten, Kgd felől is hallhassunk minden jót.

Kgd gyakorta írjon s bennünket mindenekről tudósítson; ha szorgos s nagy az dolog, pénzen is fogadjon Kgd embert, s úgy is el ne mulasson bennünket mindenekről idején tudósítani Datum Albae Juliae, 5. die Aug. anno 1637.

G. Rákóci m. p.

Kivül Réthi kezével: Redditae 18. augusti vesperi; allatae per postam transalpinensem.

Külczim: Generoso Stephano Réthi de eadem stb.

(A külczimen kívül az egész levél a fejedelem írása.)

6. 1637. okt. 1.

Georgius Rakoczi die gratia princeps etc.

Generose fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam nostram.

29. Septembris Kgdnek Székely János két levelét adá meg az budai vezérnek szóló császár parancsolatjával együtt. Az egyik jól vagyon, de az másik nem, kit im vissza is küldtünk,¹⁾ mivel

¹⁾ E melléklet hiányzik.

nekünk marháinkat nem hajtották el, hanem szolgálínkét, jobbágyínkét, kinek im regestumát is beküldöttük Kglđnek, hogy értesse Kglđ. Kőrösi István által találtattuk volt meg az vezért, de könnyű válaszunk lött. Kglđnek azt kellene effectuálni, arról parancsolna hatalmas császár, adatná meg az vezér, és az szegény embereket, szolgálínkat bocsáttatná el. 25. die Augusti írt leveléből értjük Kglđnek, mint adta volt be ezeket az kajmekámnak, jól is volt; az levél taxájában bár adott volna Kglđ valamit az cancellariusnak, talám megadhattuk volna Kglđnek, noha arról helytelenül panaszkodik, hogy mi ajándékot nem adtunk volna neki, holott a főkövet bemenetelének idején mindenkor adatunk, kit megmutatnak az regestumok; im most két szép borkést küldtünk neki.

Az adó beküldéséről bizonynyal megmondhatja Kglđ az vezérnek, az készen vagyon, s mi az napra be is akarjuk küldeni, csak az Duna mellett lévő hadak meg ne akadékozzák. Megbocsássa ő naga az vezér, tavaly is mind azt ír, izené nekünk Bairám passa ő naga, az kire hatalmas császár akar küldeni, nem titkolja; assecurált hittel, ne féljünk, ne tartsunk, de azért mi lőn? szemünk előtt az példa. Sőt hogy minap az kimet megvallatók is, azt vallá, úgy jött ki Memhet passa, hogy elsőbben Máté vajdát fogják meg s azután mireánk jőjjenek, ki immár nilván is vagyon, mert midőn Memhet passa Máté vajdát egy bojérjával kézre akarta volna akasztani (nekünk úgy hozzák), azt mondotta volna az passa titkon az bojérnak, mihentest Máté vajdát megejthetik, Lupul öcscsét tegyék vajdává, és minden hadakat öszvehíván, ide is Székely Mojsesst behozzák. Mi pedig azt is tudjuk, hogy Memhet passával ő nagával elindulása előtt Székely Moises szemben volt jelen lévén Zölficár is; többet is értünk. Sőt az mely csausz itt vala (kinek ott benn való roszt magaviseléséről s csevegéséről Kglđ is ír), még itt benn is nilván beszéllette, Brassóban s egyebütt: ebek meglátjátok, hatalmas császár soha el nem felejtí az tavalyi cselekedeteket. Ezekre képest azért ha vigyázunk, bizony azt tartjuk, senki nem csodálhatja, kiket ha Kglđ szép placide érteni ád is az vezérnek, mi nem bánjuk. Im irattunk is ő nagának, kinek mását Kglđnek is megküldtük s törökül is megfordíttattuk, adja be Kglđ mindkettőt. Látja az igaz isten, soha mi hatalmas császár hűségétől, köntösétől el nem akarnánk szakadni s nem is akarunk, csak ő hatalmassága ezt az szegény országot régi szabadságiban, törvéniben, minket is állapotunkban tartson és oltalmazzon meg másoktól is, nemhogy maga bánatana, és el ne kergessen ő hatalmassága köntöse alól; erre Kglđ életét s mindenét kötheti az kajmekám előtt.

Az mi az gyulai török marháját illeti, azt mi uram soha elő nem tudjuk kerestetni, mert isten tudja, akkori állapotban

ki hova oszlott. Más az, lám már az tavalyi dologról ő hatalmas-sága s ő naga is az kajmekám követink által úgy resolválták magokat: azt felejtük el, és az mi meglőtt, oda vagyon. Efféle kívánságait, megbocsásson az vezér ő naga, mind csak méltatlan való háborgatásra néző ok-keresésnek itilhetjük, mivel csak az meglőtt szent békességet s hatalmas császáruk kegyelmességében vetett bizodalmunkat szomorítja ő naga bennünk. Innét is elég kárt vallottak mind kereskedő s egyéb rendbeli emberek, ki csak oda vagyon. Ő ngsga lássa, ha embert tartat érte is, de mi bizony azt elő nem tudjuk kerestetni, noha erre Kglđ magától is meg tudhatott volna felelni ezekkel s több ratiókkal is, mert hiszem akkori állapotról Kglđ mindjárást discursust s ratiót csinálhatott volna, s mind szépen az vezérrel megértethette volna; annak marhája uram bizony kétezer forintot sem tött volna.

Kinán és Huszain passákat, hogy hatalmas császáruk ma-zullá tötte, régen vagyon az híre, de azért még eddig mind itt az Zmilnél ¹⁾ való táborban voltak és authoritásokkal éltek.

Az persa ajándékát értjük; mi többnek reméltük. Az szőnyeg árrát Szalánczi uram megviszi, ki főkövet lészen. Még mi táborban nem szállottunk volt, de már ha a Duna mellett levő hadak által jönnek s erre közelgetnek, kételenek leszünk véle ez sok hírt hallva. Heder bég még ide nem jött; ha elérkezik válasza lészen.

Váradon török rab bizony miénk egy sincs, sem seholt az erdéli birodalomban; az kik vannak, azoknak száma sem haladja meg az tizenkettőt, kiket eddig is azért tartattunk, hogy az szegény rabokat, kiket az szalontai harczon fogtak volt el, szabadíthassuk ki. Sőt bizonynyalirjuk Kglđnek, mi csak egy rabot is mindaddig is nem sanczoltattunk, valamig az török vitézek sanczoltatni nem kezdték s úgy elbocsátani, kik mivel az mi szolgálatunk mellett estenek az rabságban, maga meggondolhatja Kglđ, minket is arra viszen az háláadóság, kiváltuk őket; s az kiket mi is megsanczoltattunk, az végre cselekedtük, hogy azokat kiválthassuk.

András nevű örmény hol lakjék s más neve micsoda legyen, Kglđ írja meg.

Az tatárok az lengyelekhez állottak, mi úgy értjük oda ví-vén feleségeket, gyermekeket s marhájokat; rablást semmit még eddi nem töttek. Neszterfejérvárnál az mi kevés török vagyon, az moldvai vajdánál, ott igen éheznek mind magok, lovok s halnak is. Az innét bement kapucsíának mi elég jóval voltunk.

Az szászok s magunk felől való hír hamisság, mert innét bizony csak egy szekér sem készült. Egy fillér érő jövait Máté

¹⁾ Izmail, a Duna torkolatánál.

vajdának országunkban mi bizony nem tudjuk. Haller uram viszszaforodt, hétben kelve itthonn léssen; igen becsülettél látták, úgyis tartották. Valamikor meghallottuk, hogy Huszain aga az passa mellett vagyon, mindjárt felértük elménkkel, nem jó járatban vagyon. Az tömösvári tolmácsot hogy úgy ölettük volna meg, nagy hazugság, arról Kglđ helyesen is felelt nekik, hanem ő is fegyver miatt, mint az többi, úgy veszett el.

Az budai vezérnek látogatására Körösi Istvánt küldtük volt, s becsülettél is láttá. Mi is jó szomszédságot is akarunk véle tartani. Amhát passáról sem lészünk feledékenek.

Az országnak ad octavum diem praesentis mensis hirdetünk partialis gyűlést. Az öt¹⁾ aranról való írását Kglđnek felette álmélkodással olvastuk; megbocáss Réti uram, arról álmodban sem kellene úgy elmélkedni, hogy ez haza nyomorúságával azt augeálná, mert nemcsak mostanra, de jövődre is kell néznetek; most az tizezeret is isten tudja mint adhatják meg, ki nagy részéről magyarországi jövedelmünkből telik ki, az mi holtunk után honnét adnátok meg? hanemha mint Havasalföldében az bojérok hogy adót adnak, itt is úgy lenne.

Az budai tolmács inasát kiváltottuk az kinél volt, s megparancsoltuk küldeni neki. Az kapucsiát hogy itt megtartóztassuk, isten látja, meg sem gondoltuk, sőt hogy megtalált vala betegedni, annit búsultunk rajta; hazud tökéletlenül minden szavaiban, de hiszszük istent, itt tött hiti szerint fogja azért megbüntetni a latrot. Secus non facturus. Cui in reliquo gratiosi nemus. Datum Albae Juliae, 1. die Octobris, anno 1637.

P. S. 12. Septembris irt Kglđ levelét ma hozák meg; igen kglsen vöttük, hogy Kglđ gyakran tudósított, ezután is azt kövesse Kglđ. Értjük, hogy az zsidók aranyat ígérnek az tallérért, kiben hogy meg ne fogyatkoznánk, jó volna Kglđnek tőlök levelet venni bárcsak úgy, hogy minden két szeges és két gréczi tallérért egy-egy aranyat és valami tiz-tiz oszporát adnának, ki-ről tempestive is kellene Kglđnek tudósítani.

Ilyen késeket vagy százat akarnánk beküldeni, ha elvinnék pénzen, hogy osztán annak árával egyetmást vásárolhatnánk. Kglđ tudósítson arról is, ilyen egy bokor kést mint vennének el.

G. Rakoci m. p.

7. 1637. okt. 12.

Georgíus Rakoci dei gratia etc.

Generose fidelis etc. Salutem etc. 29. die Septembris irt Kglđ levelét Mihály deák 10. Octobris adá meg délest 4 óra táj-

¹⁾ Ötezer értendő; azt akart írni.

ban. Az kajmekám választát értjük, kiről most nem írtunk; mi különbet vártunk. Ugy látjuk, azt is bánja, hogy igazat írunk, s nemhogy valamelyiket megbüntetnék, de csak meg sem pirongatták s fenyegették érette.

Máthé vajda állapotja most miben legyen, talám Kglđ ha elébb nem is, ma vagy holnap Thúri János postánktól meg fogja érteni. Memhet passa ha ugyan kajmekám leszen, éjjel-nappal tudósítson Kglđ róla s egyebekről is.

Mit hozott volt hatalmas császárnak ajándékon az persa, megértettük Kglđ leveléből. De mivel az 25. Aug. irt levélben Kglđ minket csak az 40 porozka ¹⁾ tevékről s 8 lóról tudósított volt, egyébről semmiről sem, azt szégyenljük, mert mi is jóakaróinkat csak úgy tudósítottuk s már ez így esvén, mit fognak gondolni, általértheti Kglđ. Ezután bár Kglđ akármit is az ő valósága szerint igyekezzék megírni, és mindenekről idején, úgy az mint vagyon tudósítani.

Az főkövet Szalánczi uram leszen, ki circa 20. diem prae-sentis meg is fog indulni az adóval. Szép fodor süvegeket küldhetnének, de míg bevinnék, talám addig az bélélt süvegeknek is viselését felszabadíthatják.

Császár ő felsége agensének interprese elég rútúl járt.

Mi, istennek hála, most is békével s türhető állapottal vagyunk; adja isten Kgltek felől is hallhassunk minden jót.

Hétben kelve postánkat fogjuk bebocsátani, s attól bővebben írunk mindenekről. In reliquo eidem etc. Datum in civitate nostra Alba Julia, die 12. Octobris, anno domini 1637.

G. Rakoci m. p.

A fejedelem kezével van írva még a névaláíráson kívül:
Az kozákok felől olyan hírt nem értettünk.

Külezim: Generoso Stephano Réti de Alsó-Torja etc.

8. 1637. okt. 19.

Georgius Rakoci die gratia etc.

Generose fidelis etc. Salutem etc. Az partialis gyűlésnek az úristen áldásából ez elmúlt pénteken lőn vége, s im mi is Szalánczi uramot útra bocsátjuk ez 4. nap alatt mind az adóval együtt, kiről ha az kajmekám tudakozni fogna Kglđtől, úgy resolválhatja magát, ebben mulatság nem leszen, csak isten adjon egészséget Szalánczi uramnak.

Eddig annak is végére mehetett Kglđ, el fog-e ugyan menni az kajmekám túl az tengeren, és Memhet passa leszen-e itt az portán kajmekám, kiről nincs kétségünk tempestive is ne tudósítana Kglđ.

¹⁾ Aprózó lépésű.

Itt az emberek között nagy híre vagyon, hogy Bethlen István uramnak Moldova felől szolgálai mentenek volna be az portára, kik között Szászsebesben lakó Nikul nevű egy görög is lőtt volna. Noha azért mi ennek hitelt nem adhatunk, mindazáltal Kglđnek ugyan nem árt ennek végére menni, úgy vagyon-e? nincs-e? Ha mentek, kihez mentek s miért? Laskainak akadott némely nap egy levele kezünkben, kit mind cifrákkal, avagy clavisokkal írt volt ide ki. Tholdalaghi uram úgy informál, Szőlőkárnál látta olyan levelét s ott feltalálhatnánk az clavissát. Kglđ azért legyen érte, vehesse mását az clavisnak Zölfikártól. Ha igazán kiadja s az leszen, higgye el, adunk neki száz tallért s többet is. Laskainak írt volt Bethlen István uram egy levelet még akkor, hogy azt Bairán passának kezében adta volt Laskai s Tholdalaghi uram is ott látta. Ebben Kglđnek igen secrete kellene fáradozni, hogy az hollandus eszében ne venné s meg ne tudná.

Mi, istennek hála, tűrhető állapottal vagyunk most is. Borunk elég leszen isten áldomása után. Kglđ mi számunkra keresen és válaszszon igen szép tizenkét párduczbőrt s vagy hat tigrisbőrt, s valami szép szőnyeget, kik 8, 6, 5, 4, 10, 12 singesek legyenek. Jó lovat is tudakozzék Kglđ, s az ott való állapotokról gyakorta is tudósítson bennünket Kglđ. Ez 4. nap alatt postánkat is fogjuk Kglđhez expediálni. In reliquo eidem etc. Datum in civitate nostra Alba Julia, die 19. Octobr. 1637.

G. Rakoci m. p.

Küldés: Generoso Stephano Réthy de Al-Torja etc.

(Csak a névalírás a Rákóczié.)

9. 1637. okt. 28.

Georgius Rakoci dei gratia etc.

Generose fidelis etc. Salutem etc. Az úristennek legyen hála, mi most is tűrhető állapotban és csendességben vagyunk. Az két Oláhországok is, a mint értésünkre vagyon, immár isten kegyelmességéből lecsendesedtenek az hadaknak is eltakarodások után. Mi is azért Szalánczi István uram hívünket az főkövetet meg nem akarván késlelni, minden bizonynyal ez jövő szombaton meg fogjuk, ő kglmét arra az útjára indítani. Előbb való megindításában módunk bizony semmiképpen nem lehetett, mert itt mi felénk anni az beteg ember, hogy talám csak egy cseléd is nincs még az közönséges rend között is, a kiből beteg ember nem volna. Szalánczi uramnak is hasonlóképpen beteg lévén, azokat nem hagyhatta eddig, de immár azokra sem nézhet, meg kelletik indulni, a mint előbb megírok, melyet Kglđ ez szerént megmondhat az vezérnek; útból leszen ő kglme az adóval és szokott aján-

dékkal, s isten segítségéből be is igyekezik sietni az fényes portára. Mely dolognak megírásával azért küldöttük főpohárnokunkat Maurer Mihált be Kgdhez, hogy neki számunkra való holmi vásárlási lesznek az portán, meddig az szekér beérkezik.

Azért kglsen parancsoljuk Kgdnek, legyen minden segítségével Maurer Mihálnak az vásárlásokban, hogy hasznosban is forgolódhassék benne, s végezhesse el is azt, míg az szekér beérkezik, hogy azután hova hamarébb jöhessen ki ő az szekérrel és vásárlással hozzánk. Secus non facturus. Cui de coetero gratiosi manemus. Datum in civitate nostra. Alba Julia, die 28. Octobr. anno domini 1637.

G. Rakoci m. p.

Külsőim: Generoso Stephano Réthy de Alsó-Torja etc.

(Csak a névalírás a fejedelemé.)

10. 1637. nov. 27.

Georgius Rákóci dei gratia etc.

Generose fidelis nobis dilecte. Salutem etc. Az ide ki való állapotokról írtunk a kajmekámnak, kinek pariját Húségednek is megküldtük; törökül is megfordítottuk, azt is beadhatja Húséged, ha kívántatik, s abból is megértheti Húséged, mint legyenek az itt kinn való állapotok, de magunk leveléből is szükség érteni. Azt Húséged tudja, miképpen igyekeztek elsőbben Máthé vajdát opprimálni Havasalföldében, annakutánna azon hadakkal ellenünk is Erdélyre jőni; septemberben s octoberben mind vigyázásban voltunk, mivel Memhet passa s a moldvai vajda is táborban voltak, s jól tudjuk Mathé vajda s ellenünk való igyekezeteket, azonközben a török hadak is oszolni kezdettek, a molduai vajda is székes helyére szállott. Máthé vajda nyavalyás ezt értvén, ő is Bukarestre szállott s minket is erősen biztatott, hogy ne féljünk, mert a török hadak eloszlottak s a molduai vajda is haza szállott. A Máthé vajda biztatására nézve mi is a vigyázásban alább hagyunk vala, az ország hada házoknál voltak; azonközben csak nagy hertelen mind Memhet passa s a moldvai vajda gyülekeztek s felültek táborban; egyfelől a moldvai vajda rá indult Máthé vajdára s a Havasalföldét invadálta is s égetést is tött; Memhet passa is minden hadával a Duna parton volt, minden hajói készen voltak. Csak szinte költözni akart, de azért által nem jött. Máthé vajda nyavalyás megremülvén ilyen véletlen dolgon, kapott kétfelé, minket s ez országot is kényszerítette, ne hagyják, mert egyáltalában ha őtet opprimálják, mindjárt rajtunk lesznek, nem volt mit tennünk; az székelvél híveink kiváltképpen ott az szomszédságban levén magok és

országunk oltalmára defensive bementenek Havasalföldre. Az molduai vajda meghallván az székelységnek bemenetelét, megindult előttök; attól tartunk, hogyha Máthé vajda egy néhány ezer arannyal megsarkallotta őket, Molduába is bemennek, s exturbálják a molduai vajdát, ha békességre nem foghatják a dolgot. Mi mindazonáltal Toldalaghi Mihály és Kemény János uraméknak megparancsoltuk, hogy ha lehetséges leszen, a két vajdát összehétkéltessék. Hűségednek mindezeket a végre adjuk idején értésére, értsen minden dolgokat, hogyha Memhot passa avagy a moldvai passa azzal kezdenének bennünket vádolni, hogy hatalmas császár ellen Máthé vajdát megsegítettük, Molduára rá küldöttünk s a vajdát onnat exturbálni akartuk, mentsen minket, hogy mi hatalmas császár ellen, sem országi ellen semmi veszedelmes dolgot nem cselekszünk, hanem az ország tartván a molduai vajdának fenyegetőzésitől, sok ártalmas practicaítól s reájok való indulásától, maga oltalmában cselekedett mindeneket; noha tudtuk nemcsak Máthé vajda ellen, hanem ellenünk is ártalmas practikaít, de meg nem indúltunk rajta, valameddig tűzzel vassal Havasalföldre reá nem jött. Assecurálhatja, Hűséged az kajmekámot, hogy mi ő hatalmasságának tökéletes igaz hívei vagyunk, hatalmas császárunk ellen csak egy újjunkat sem mozditjuk meg, csak az egy ember ne háborítsa meg ő hatalmassága országának szép csendességét. Mi ő hatalmasságának, Máthé vajda is, bizony többet tudunk szolgálni az egy molduai vajdánál; meglátja az vezér ő naga, hogy nem leszen ő nagoknak anni búsulása ez miatt az országok miatt, csak a mostani molduai vajda ne legyen akadék közöttünk. Azon legyen Kgld, hogy minden ellenünk való vádlásokat diluáljon, és azt adja a vezér eleiben, hogy nem hatalmas császárunk ellen, sem hadai ellen, hanem ez mostani molduai vajda ellen oltalmazta az ország magát s minden igyekezetek a volt, hogy a két vajda között békességet szerezzenek; de a moldvai vajda nem akarván sőt fenyegetőzván s Máthé vajda is adománnyal alliciálván a hadakat, úgy indúltak utánna; meddig mentek eddig, hol vannak s mit efficiálhattak, arról bizonyost nem írhatunk most; valamint a dolognak exitussa leszen, tudósttjuk Hűségedet arról is.

Azt is igen megértesse Hűséged a vezérrel, hogy az adónk s főkövetünk Brassóban vagyon régen, csak volna szabados, bátorságos az út, eddig régen ott benn volna; abból is eszében veheti az fényes porta, hogy mi az ő hatalmassága országit hostiliter nem invadáljuk, sem nem occupáljuk, hogy mihelt bátorságos útja lehet főkövetünknek, mindjárását elindúl az adóval. Császár s a porta mint indúl meg ezen a dolgon, arra szorgalmatos vigyázása legyen Hűségednek, teljes tehetsége szerint csendesítse, várakozzanak főkövetünk bemenetelire, minden dolgoknak

igaz okait adjuk, csak ne indítson hirtelenségből valamit ellenünk; ez kicsin dologból nem kell nagyobbbat indítani, fegyver nélkül is lecsendesedhetik. Innét semmi búsulása ő hatalmasságának nem következik, a mi hűségünkben megnyughatik s egyéb előtte álló dolgaihoz láthat. Postánkat, ha lehet, oda ne tartóztassa Kglđ, mentől hamarább bocsássa vissza. Secus non facturus. Ipsi de caetero gratiose propensi manentes. Datum in Civitate nostra Segesvár, die 27. Novembris anno domini 1637.

G. Rákóci m. p.

Külsőim: Generoso Stephano Réthi de Alsó-Torja etc.

1637. nov 11.

P. S. Kegmes uram, tegnap reggel ilyen hírem juta, hogy szilikár passát deponálta vala császár s visszaküldi. ¹⁾ Ide szombatón este jutott egy posta császártól kajmekámhoz s innen azon posta mentest ment fel budai vezérhez, leveleket vitt. Ennek igen titkon nyilván mondá s nem utolsó ember, kajmekám-ságra visszahozzák ide, ki ha igaz leszen, én csudálom. Sátorot kegmes uram sohul nem találtam olyat egynél többet, tizennyolcz köteles, kapás, nem atlaczos, de Helepi jó féle külömb külömb felé bagaziával czifrázott szép sátorit mostan olyant készíthetne, az minemű kívántatik, senki most nem veszi. ²⁾ Kegmes uram gyöngy keresni az egész sidóságot (kik az félével kereskednek) eljártam, egynél találtam szépeket, orientál, de az mint kötésekbe csinálták, semmi okon fel nem bontathattam vele, hogy vagy kettőt látóul Nagodhoz kiküldhessek, eléggé biztattam, az megvételével is, jó zálogot is örömet adtam volna hozzá, de hejába lőn, hanem imez rosz velencei evegekhez alkalmaztattam az üvegségét s kültem ki három szemet, az öregbik szem vagy on egybe fűzve No 100, kiket sidó hűtíre mondja, hogy kérték 700 talléron, de 800 alatt el nem adja, az második szemet 9 tallérnál külömben nem adja, az küssebbiket két-két reálon, melyet kértem 80 oszporán, meg sem hallá; sok szörnyő gyöngy vagyon nála, de hallatlan drága, csak mostan is vött 8000 tallér árát ez mostani kajmekám tihájától, ki onnan Thyabébúl hozta, az Mahomet temetése hul vagyon ³⁾. Klárist is kegmes uram mindenütt

¹⁾ *Oldaljegyzet Rákóczytól*: Adná isten, ölnék meg is.

²⁾ *Oldaljegyzet Rákóczytól*: Az adóval beküldjük az sátozmestereket is, mind egy s másféle sátorokat nézetnénk.

³⁾ *Oldaljegyzet Rákóczytól*: Az gyöngyszemek formáját láttuk, de ezen el nem igazodhatunk, hanem Kegd legyen még is azon, egyet-egyet adjanak ki benne, adjon Kegd zálogot, de minden bizonynyal beküldjék és látván, megszeretvén, meg is alkusunk vele.

kerestem, sohul ilyent nem találtam, azt is fel nem bontá az török, mivel az végén, ¹⁾ szép öreg jáspisok vadnak alkalmaztatva s nem is lehetne kára nélkül felbontani. Szép az colora igen, az öregsége hasonló imez viaszból csinált formához, tizezer osporánál alább nem hagyá; kértem 70 talléron, nem akará; ennek utánna is kegmes uram egyszer másszor próbálom talán magát gondolja, mivel mostan itt az pénz igen szűk, császár honn nincsen, senkinek itthonn fizetése nincsen etc.

Kegmes uram az sidók feljebb el nem veszik ospor. 8-nál két-két reált. ²⁾ Bizony ez elmúlt őszszel két-két ospora vala az alkoholom, mostan is nálam vagyon az chyrographumok, de elhitezők velek, hogy nyolcz-nyolcz ospora az superfluumma. Az nímet agens küldött kegmes uram oda fel levelet, ki felől imez inclusában Nagodnak is írt levele vagyon. Én általam Nagodat honorifica peroratiójával követteti, hogy az Nagod méltóságát ezzel aggraválja, mert mostanság senki onnan Buda felől sem jött, kitől valamit érthetne. Kegmes uram előszeri kapikihátságomban innen kimenvén, Nagod kegmesen recognoscálhatja, ménemű contractusom vala nékem Nagodhoz való hűség felől Nagoő vajdával, kiről levelét extrahálván, Nagodnak megvittem; ha el nem tévedett, ne vesszen el. ³⁾ Mostan is azon isten vagyon, az ki Sault Dávidot az szamarok és juhok pásztorságából királyi méltóságra felkenette. Hatls császárral hátra mene ez az szegény vajda, ki az lövő szerszámnak gondviselője. Császárnak immár csmeretségébe jutottak az fautori, talám isten valami vajdai állapatra juttatja, igen jó reménség alatt mene el; szép készülettel, mintegy nyolczad magával.

Az vén patriarkát Cyrillust Hiszarba küldé ⁴⁾ (kajmekám) mind az tihájával együtt, tegnapelőtt kaftanyoztata új patriarchát (az vezér) nyolczad maga, császár után ment volt, útjában conlerálta ennek az patriarkaságot.

(Eredetije Rákóczy megjegyzéseivel van ollátva.)

¹⁾ *Oldaljegyzet Rákóczytól:* Az calásért (*sic!*) megintelen küldtünk tall. No 60, ha ezen nem adná is, árúlja meg s küldje ki, az mi restálni fog megküldjük.

²⁾ *Oldaljegyzet Rákóczytól:* Az reál tallérokat oda adjuk 8—8 ospora nyereséggel, vagy mind két reál tallért egy aranyért és 16. ospora, sőt úgy reméljük, ha több nem leszen is, de reá felel 12,000 reál tallérna.

³⁾ *Oldaljegyzet Rákóczytól:* El nem veszett, ha hozott, de valamint provideálunk bizonyoshan s a

⁴⁾ *Oldaljegyzet Rákóczytól:* Rosszúl járt.

12. 1637. nov.

Kegyelmes uram alázatos könyörgésem által jelentem Ngdnak, mint K. U.-nak, Ngd kglsen recognoscálhatja itt való elsőszéri lakásomban magam kezességén vöttem vala Galatában Ngd kglis parancsolatjából valami csáprágoknak való bársont, kiket Pap Márthon vitt vala ki, magam akkor Drinápolban voltam császárral, mikor Ngd kglségéből innen ki akartam menni, az bársonyos árós ember Hacziassa neű török addég innen engemet ki nem bocsáta, meddég nyolczvan oroszlanos tallért kelle-ték exponálnom in paratis, mind dutkául; látja isten annak is lovam árra fele része, kit Toldalagý uram s mind Sebesy uram jól tudnak.

Ngdnak, mint K. U.-nak könyörgök ilyen nyilván való kicsin expensámat kglsen restitultatni az bejövendő követ úr által, itt is K. U. az Ngd méltóságos existimatiója mellett (nem egyéb ususra) költöm el az fényes portán. Ezen dolog felől Kantamirtól mikor megjöttem vala K. U. Kolosváratt is supplicáltam vala kire Ngd kglsen resovált vala magát: Ngd számot vetteten Tholdalagý urammal kglsen contentáltat róla. Mint értettem K. U. szegény Pap Márton is meghalt, ő is ugyan az csáprágok kivitelekor erogált vala kölcsön asper. 4000., kit ad saepissimas repetitiones imide amoda mutogatván meg nem adá, oda vagyon, magam szabad akaratom szerént utána isten kglsségéből mostanság nem akarok menni, de megkeresem, maradjon nálam chyro-graphuma szegénnek etc.

(Magában álló lapon, Réti postai jelentése.)

13. 1637. decz.

P. S. Az behozandó talléroknek lucruma mennyi leszen, az tallérok számának mennyisége mutatja meg kegmes uram, annak computussa könnyű dolog. Császár után való hírt semmit mostan ennél egyebet nem értek kegmes uram, Kinán passát az mely harminczezer emberrel Révánra expedálta volt császár, azokat igen megverte az persa, ki hul elmehetett, rend nélkül. Annak-utánna 2000 tallért küldött volt császár élés venni gurczistának közzé 10,000 emberrel, azokat is debellálták volna, az pénzt is elnyerték, igen suttogják egymás közt, ki ha való leszen, ezután megérthetem nyilvánban. Ezután immár jöttön jönnek az hírek, mert az megszállására az hadaknak az ordinantia szerént mint mondják Muszultól megindulván 16 napok, az vár obsessiójának napját mondják 2. Novembris. Kegmes uram, Nagod kegmesen méltóztassék Szalánczi uramnak demandálni, isten behozván ő kegmét, satisfaciáljon. Az fejér skófium 10 papiros, kinek az ára

asp. 2900; egy nitra sodrott selyem vékony asp. 460. két minapi kiküldött paplanok ára tall. leones No. 38. Türkesekeket küldtem volt tall. 35. árát, de az marad kegmes uram az Nagod nálam maradott aranyba, melyből marad még egy tallér, még is vagyon egy rosz arany, csak ezüst s megaranyozták, azt el nem veszi senki arany számban, megpróbálom az adópénz között is, az is Nagod számára való pénz leszen. Az sátozmesternél való pénzből maradott nálam, az mint az computusban is consignáltam, negyed-fél tallér, az aranyban maradt egy tallérral együtt teszen ötödfél tallért, ez hétével fizessen Szalánczy uram az klarisra való hatvan tallért, az mire szükség leszen, arra marad etc.

Kegmes uram, immár az Szalánczy jüvetelét eléggé értem, de hogy az én itt való tribulationból való megszabadulásom felől semmi bizonyost nem érthetek, Nagod nekem szegény aláza-tos hívének megbocsásson, bizony nem kicsin gondolkodásom vagyon, mert lehetetlen dolog, hogy Nagod két rendbeli aláza-tos szűbeli könyörgésemre abbéli kegmességét tülem megvonná és ez mostani alkotmatossággal ki nem vitetne etc.

Kegyelmes uram, Nagodnak egynehány rendén aláza-tos írásom által tudására adtam, az itt való praebenda szinte teljes-séggel elvesz, ha Nagod kegmesen kivályképpen nem provideál és ugyan kemény fontos stylussal ez mostani vezérnek nem írat. Én látom, hogy nem sokáig bírhatja az kajmekámságot, nem neki való, igen virtuosus embernek való az ő állapata. Nyilván mond-hatni ő felölle igen helyesen: praestat mori, quem multi oderunt. 13 egész hete egysorban, hogy nekem kenyérpénzt nem adtak, hanem tegnap egy hétre, abban is asp. 100 jó, az többi semmire kellő. Szalánczy uramnak tudom kegmes uram, Nagod kegmes szemei előtt hitelesb szava, az én itt benn létemben cathológust írtam, mit adtak s mi restál, álmélkodásra csuda, ménemű gyalá-zatos az itt való gazdálkodás, heted magammal vagyok kegmes uram, én tudom, mit exponáltam, immár harmadszor kellettük őket megruháznom. Rézvánt is azon kül én tartottam ekkéig, azt bizony igen nehezen szenvedtem, holott conventiós szolgál, noha bizony igen jámbor ember, Nagodnak is igazán való szolgálja, valamit ő ért, hall, jötttest jó hozzám. Tegnapelőtt bocsáta Budára is postát vezér kajmekám, mostan ismét újabban készíti az kiháját az két oláh vajdához, szereti az hasznót, hűz von per fas et nefas. Ez itt való emberek in genere senki ötet nem szereti. minden hasznót csak az maga udvara népének conferált, suhajt-nak szernyen az csauszok, az mi ő hivataljok volna is, elvonta tőlök. Mostan az új patriarkát is az bostanczi passa detineál-tatta vala, egymást értvén kajmekámmal, tegnapelőtt kaftányoz-totta meg az bosztanczi passa s akkor bocsáttatta el, vontak rajta 10000 tallért. Ezalatt más patriarkát akarnak promoteálni,

kit Cornelius uram titkon házában tart, én jól tudom, irtak császárnak felőle, itt csak azé az világ, kinek bőven vagyon pénze, az datummal mindent efficiálhat. Soha nem hiszem, hogy ez sokat éljen ez gibbosus vezér. Immár udvarából mirigygyel többen holtak el mind magyar szolgálival együtt 32, egyebütt sohél nem halnak az városon pestessel, ez okból az keresztyén oratorok sem mernek vezér kapujára jönni. Immár kegmes uram ez írásomat is elvégeztem vala, érkezék alá hozzám Rézván, császár udvarában volt. Ez éjjel érkezett posta: Ibraim effendi megholt. Májté vajdának mind apja anyja megholt, mostan bizony magam is szívem szerint szánom, mert jó lelki esméretű ember vala, eszes, értelmes, az magyar nemzetnek mostan császár háta megett bizony olyan jóakaróját nem esmérék senkit: útjában császárnak mind ő főzött kávé; szernyű kedves embere volt, számtalan sok pénze maradt. Ma hajnalba pecsétlették be házait etc.

(Réti saját kezű postscriptája.)

14. 1638. m a j. 17.

Igaz alázatos hűséggel stb.

Kgls uram Maurer uramék 10 presentis ide érkezvén másodnap az kajmekám vezér Musza pasának Ngd küldött levelét exhibealván, igen jó kedvvel s nagy becsülettel vevé; akkor Zöldfikár kezébe adatá translationa, annak után másodnap kgls uram az magyar translationját Zöldfikárral felvivők, ez mellett az Egren megsarczolt rab felől való levelet is presentálám s az Ngd nekem kglsen való parancsolatja szerint szóval is bőségesen illendőképpen declarálám, ugyanakkor Zöldfikárral az levélnek magyarul való continentiaját is interpretaltatta s az rajta való török írást maga megnéze. Ezek után kgls uram erre ilyen választ tön: ez elmúlt esztendőben az fejedelem ő Nga mikor Kőrösy Istvánt Budára hozzám felküldte vala, velünk szembe levén mintegy törvény szerint ennek akkor vége lön; az egriek is eljövének s azt állaták, ő nekik is egynehány atyjokfiak vadnak rab-ságban, ha azokat elbocsátják, ők is elbocsátják, mert ők azokért hoztak el szerencsi jószágból valókat. Erre kegyelmes uram így replicáltam: Ngos uram követem Ngodat én elhittem az én kgls uram ő nga Kőrösi uramot akkor nem törvénykezésre küldte volt oda Budára, noha előtte is foroghatott ezen dolog, de Ngd bölcsen itéletet tehet minemű különbsége legyen az harczon elfogott és szerencsi jószágból elvitt rabok között, mert ezeket békesseges állapotban vitték el s oly helyről penég, kí soha bódult nem volt sohova. Az én kgls uram Ngnak csak egyszeri írására eccersmind tíz rabokat küldött meg s ő nga is ehhez képest oly bizodalomból is találhatta meg Ngdat, hogy ha

hts császáruk parancsolatja szerint nem lött volna is, Ngd ilyen saját jószágából elvitt emberit megadatná. Ezekre kgls uram az vezér is így replicála: úgy vagyon az, hogy elsőbbé megtagadták volt az egierek, hogy ő nálók nincsen több rab, de azután nem tagadták. Az is úgy vagyon, hogy 10 rabokat bocsáttatott el ő nga valami igen tetves szegéneket, kiknek nem volt mivel megsacczolni. Erre azt mondtam kgls uram ngs uram: elhigyje Ngd igazat szóllok, az én kgls uram hogy valakit megsacczoltatott volna, avagy ő ngának az csak az elméjében is jött volna, hogy sacczon bocsátasson el valakit, Ngd annak hitelt ne adjon különben, hanem az végbeli vitézek egy néhány ezer forintig sacczoltattak. Először ők kezdték el az sacczoltatást, ehez képest egy vagy kettőt ha sacczon bocsáttatott el az én kgls uram is. Egy félóránál kgls uram tovább voltunk előtte, senkit benn nem hagyott lenni az vezér Memhet agán kül. Végre ebből így concludála, ír Ngdnak ez dolog felől is. Ezek után kegyelmes uram az jeneiek felől való sok szó lön, kérdé tülem, ha tudom Vácza mennyi föld legyen Jenőhöz, ha török földre mentek kereskedésnek okáért, miért mentek szinte Vácchoz; erre azt mondtam, noha én azt nem tudom mely helyben fogták el, de Vácra vitték fel őket, nem itilem, hogy az vácsi határon fogták volna el, ki ha úgy volna is, mostani békességes állapotban ott is szabados jární az igaz járásbelieknek. Erre ilyen válasz tön: vagyon mostan itt posta, az budai vezérnek megírjuk, hogy megértésék, megtudják, mi járásban voltak, ha igaz emberek lesznek, elbocsássák mindjárt sacz nélkül, ha penég vétkesek lesznek, az budai vezér embereit adván melléjük azon embereknek, küldje az fejedelem ő nga kezébe és az vezér embere szeme láttára büntettesse meg őket. Mondám az vezérnek azt is kgls uram, hogy az váciai azzal fenyegetik, az boszniai (rabbal kereskedő) áros embereknek eladják, ha sacczokat be nem küldik. Arra azt monda: felel arra, hogy az nem leszen. Egy árkos papérost kgls uram leírhatnék vele, mennyi sok szókkal peragaltaték ez dolgok. Igen jó természetű ember, meghallgatja az eleibe terjesztendő dolgokat egy-néhány replicatiójával, nem pattan fel, mint az elment kajmekám vala. Az két falubeli confirmatiot számtalan sok solicitálásra kiadá kgls uram, de utólszori válasz tételekor azt monda, hogy nem meri tovább egy esztendőnél az pusztá falu felől való confirmatiót kiadni. Bizony dolog az kgls uram, ha budai vezérségében adott leveleit in specie nem exhibeálok vala, csak esztendeig adatja vala, de hogy kezébe adám s meglátá ugyan majd mintha bánná az szubasa levele continentiáját. His eandem stb.

Actum Constantinopoli 17 Maji anni 1638.

Ejusdem ill. Celsnis Vrae

servitor humilis
Ste. Réthi mp.

15. 1638. máj. 28.

Az úristen ő fge stb.

17. die praesentis irt Kgd levelét ma reggel hogy Haczkoról kijöttünk úgy adá meg az havaselyi vajda postája mind az kajmekám levelével. Kgd mind jól és helyesen felelt volt meg neki, de az ő dolgok mind ilyen, kire nézve soha senki az ő igiretekben s hozzájuk való tökéletes bizodalomban reminségét csalhatatlanul nem vetheti, melylyel mind magoknak s birodalmoknak terjesztésében szoktak kárt és akadékot csinálni; Kgd tovább ne urgeálja. Az leveleket még magyarra nem fordíttathattuk, mivel az török deák ma estvére fog elérkezni s arról azután teszünk választ Kgdnek. Mi az éjjel az mezőben Karánsebesen innét két kis mélyföldön hálunk, udvarunk népén kívül bizony itt senki nincsen, még az sincs mind itt, mert az egyik nemes compania is velünk nincsen. Holnap Karánsebesben megyünk, hétfőn Lugasban, szeredán onnét meg visszajövünk Karánsebesben, csőtörtökön visszafordulunk, mivel mi ez végházainkat még nem láttuk volt, annak látására jöttünk; ha oda be írának ide jövetelünk felől, Kgd így értetheti meg velek, mi itt bizony gonosz végre nem járunk. Lupul az moldovai vajda esmét készül, nem akar nyugodni, Mikes Mihályékat ki nem akarja adni, kedvesen látta s gazdálkodik nekik, Kgd az kajmekámot tanálja meg s kérje, intse meg, viselje jól magát az szomszédságban, az kiket az ország törvénye megsententiázott adja kézben, gonoszakarónkat ne tartsa maga mellett szoffraján, mert mi ő nga előtt protestálunk, el nem viselhetjük az ő gonosz szomszédságát. Isten látja hts császárunknak igaz hívei vagyunk, melyet távollétében is ő htsságának igaz tökéletességgel akarunk megmutatni, de ezzel, mi jól látjuk, meg nem alhatunk, ő nga vinné el innét s állatna jobb békeség szerető szomszédot mellénk. Ezeket Kgd ugyan megmondja az kajmekámnak, hadd értsék idején. Az mint Maurerék leveléből látjuk, meg kezdünk fogatkozni az lovak dolgából, Kgd minket különben biztatott. Adja isten stb.

Datum in praedio Pala 28 die Maji Ao 1638.

G. Rákóczi m. p.

P. S. Sebessi Boldizsár uramat igen böcsülettel küldtük vala Lándorfejevárra ez mostani budai vezérhez, kivel látogatásunkra amaz tökéletlen budai Ali csauszt (ki most magyar tolmács) küldte vala, kit im csak tegnap bocsátánk vissza az vezérhez. Azt is izente vala tőle, Szalánczi uramat hozzája Budára ne küldjük, mert szemben nem leszen vele, sőt más is esik rajta. Igazán írjuk, igen meg búsultunk vala rajta s úgy mondók, nincsen is mostan oly szándékunk, hogy senkit is küldjünk, ezért is

hogy htls császáruk is soha így nekünk nem izent s abban módot nem szabott, kit s kit nem kell küldenünk; ha oly vétkét tudja, mely htls császáruk ellen volna, jelentse meg, isten oltalmazzon, mi azt magunk mellett tartsuk; htls császáruk s mind az vezérek most is böcsülettel látták s úgy bocsátották ki s im ő nga akar ez országnak s nekünk rendet szabni még az követek küldésében, kit mi fel nem vehetünk. Ezt azért írjuk meg, hogy értse Kgd; ha Zöldfikárnak érteni adja is Kgd nem bánjuk; mi tartunk, ő nga ha mind így kezdi magát viselni, nem kezd itt békesség lenni.

Rákóczi kezével: Réti Istvánnak írtuk.

16. 1638. j u n. 7.

Illme princeps stb. Servitiorum stb. Mindennemű jóknak bővölködését stb.

Kgs uram. 1 Junii érkezének ecczersmind két rendbeli postáink, kik Ngdnak seorsim nekem hozák négy kgs parancsolatit az kajmekám ő ngának szóló két leveleivel együtt, kiket azon nap Zöldfikár hon nem lévén vezérnek nem presentálhaték, másod napján transferáltatám vele. Ez elmúlt szombaton császár dívánjából kijöven szembe lők vezérrel salutálván Ngd méltóságos nevével, kedvesen hallá; minekelőtte az onnan kül hozott translatiót meglátta volna, elsőbe az Zöldfikár megfordítását explanálá, azután az atlasz custodiában való török fordítást maga vevé ki, azonnal azt is (mivel igen fő deák) csak hamar collustrálá.¹⁾ A declarált pusztá fortaliciumok megépítése felől kgs uram így szóla, hírünkkel bizony nincsen, Mehemet passa okos eszes ember, meggondolja mit kellessék cselekedni, kivályképpen htls császár honn nem létében. Ezt tudom hogy ott fenn Budán létünkben münköt is találtatott meg az egri passa, hogy építés kívántatnék Egren, mert bontakozása vagyon az várnak, hanem ha arra nézve készíttetné az palánkfákat, im mingyarást magunk emberét is bocsátjuk el együtt az postával, megértsük, megtudjuk, hogy ha igazán hozták-é azt az hírt az fejedelem ő ngának.²⁾ Ezek után k. u. ezen dolog felől az Ngd kgs informatiója szerint mindeneket proponáltam vezér előtt, sőt ugyan cum exaggeratione assecuráltam articulate mi következhetik belőle, (kit isten eltávoztasson) mivel római császár részére való hajduságnak nagy része (az én k. u. távol lévén) ha valamiképpen az Erdélyhez

¹⁾ *Öldalt Rákóczy jegyzete:* ezek mind jól mentek végben.

²⁾ *Öldaltjegyzet Rákóczytól:* Lecsendesítjük az vezér félelmét. Buda felé még egy vezér is bennünket becsületes ajándékkal nem látogatott...

való hajdúságot magokhoz csatolhatják, vonhatják, ha ugyan ő nga hátra nem hagyja az két régi elpusztúlt kastélyoknak megépíttetését, valami véletlen dolog ne történjék, kit az én k. u. teljes ügyekezettel, éjjel nappali szorgalmatos gondvüselésével ügyekez-nék eltávoztatni kiválýképpen az mostani állapotban, hogy Ngd mostani mlts állapotjában is htls császárunknak kgl's füleit ne illethetné írásával az én kgl's uram s országa felől való ellenkező hírekkel, mert látja az úristen, hogy ő nga teljes ügyekezettel azon vagy on, hogy az fényes portának htls császárunknak igaz hűségét megtartsa, csak hogy ő nga is mlts fejedelmi állapotjában országával együtt meg ne bántódjék.¹⁾ Sýncere írom Ngd-nak s bona conscientia, ezek mind meglőttek s talán bővebben is emberfő interpretálá az aga, még az inast is az vezér kiküldé, senki benn nem volt, csak mű hárman. Supplementum penég k. u. ez mostani új gyűlési articulust az Ngd kegyelmességéből vevén, az negyedik periodust megfordítottam Zöldfikkárral, azt is beadám maga kezébe, mind elolvasá s igen approbálá, ugyanezen dolgot azzal bővítém, mioltától fogva az úristen Ngdat nekünk fejedelműl előnkben adta, minden esztendőbeli generalis gyűléskor országával együtt ezen dolog felől ilyen szorgalmatos gondviselése volt Ngd-nak, ezt is csak maga eleibe az több levelekhez tevé, én bizonynyal elhiszem, hogy ezt is megírja császárnak s az vezér-eknek, mert minden héten eljő két s három posta, noha csak semmivel explorationis causa inkább, mint gubernálja az ide hátra való ditiót vezér, nyilván való dolog, hogy az postáknak száma 100, hogy inkább elérkezhessenek. Isten neki jót adjon, hogy ilyen opportunitást enged az vele való beszédnek meghallgatásában és illendő relatiójában. Az mi illeti k. u. az Lupul vajda dolgát, azon bizony látom búsul s tudja jól, kitartja pártját, s idő előtt nem cselekedhetik semmit, mert az element kajmekám fautora, mivel Arnot fiú s az vajda is eodem ovo prognatus, nem örömet cselekednék ellene való dolgot, veszem eszemben.²⁾ Még erre választ nem tött, csak ebbe marada, ígéré magát, hogy újabban postát bocsát, Momin agának írt Ngd-nak az budai vezér felől, hogy penéglen megváltoztatta az Ngdhoz való küldését,³⁾ én azt igen akartam; kérdé azt, hogyha két három nap alatt mulathatna-e az posta, meddég az csausz lovat venne s elkészülne. Mondám neki, ha Ngd parancsolja, meg kell lenni, noha az én kgl's uram igen megparancsolta, hogy mentől hamarább választ szerezzek Ngdtől s éjjel nappal siessen kimenni az posta; mért,

¹⁾ *Rákóczy oldaljegyzete*: Igazán mondta ezt. Most látja az mi minden akaratunk, csak ne háborgassanak.

²⁾ *Rákóczy oldaljegyzete*: Csak nem akar nyugodni.

³⁾ *Oldalt Rákóczi megjegyzése*: Jól esett.

azt is igen megkérdezé, mostan Ngd hol vagyon s hány napra jött be az posta. Megmondám, tizenkét napra, igen sietséggel jött, hogy valami véletlen dolog innen az posta visszameneteléig ne történnék, mivel igen fellázadott az hajdúság és Biharvármegye. Ngd az háromszékiek felől való dolgot is kglsen az mint nekem intimálja, ki felől Apor Lázárt küldték volt Ngdhoz, azt is törököül megfordíttatám, in scriptis exhibeálám az vezérnek s bizony ugyan valóban protestanter megmondám ilyen szókkal: én ngs uram Lupul vajdának szomszédságában lakom, tiz tizenkét óra alatt az külső városra Moldvába bemehetek, oly helyen lakom penég, estve üttessen dobot az kapitán egy közönséges helyen, ver-rattáéig hat ezer ember szolgáló hadra való lovas s gyalog puskás készen leszen; ugyancsak az én szomszédságomban más három széek vagyon Moldva határszéllyében Csík-, Gyergyó-, Kászon-székek, ezekben is hasonlóképpen ha ugyan így akarja végre vinni az jó szomszédságot, minemű fene nép az székeltség, félő, hogy magára is reá ne menjenek; azt is k. u. bizony elhittem, hogy megírja, császárnak hozza azt elé: az hatman is írta volt, hogy velek is ellenkézik, nem jól tartja az békességet Lupul s megírta volt neki az vezér s azzal mentette magát, hogy nem az az oka elhiggye ő nga, hanem hogy nem ajándékozza őket. ²⁾

Ezek után k. u. jutánk az Mikes fiak és maga dolgára. Ezek felől is k. u. sokáig lőn az tractálás, arrúl min' kell gondolkodni, ha igaz az szava, hogy azokat ide hozzák, bizony azt is bánják, az ki itt vagyon, hogy hijába eszi itt császár kenyerét, azzal egy néhány jancsárt eltarthatnának, kik szolgáltnának htls császárnak, de hogy itt éhkel meghaljon, avagy csak valami simpliciter elbocsátani szégyenlené az császári méltóság; hallom én csak az éléshordó csausza is mit beszél felőle néha-néha. Ezeknek dolgok immár k. u. az vezér ő ngánál eléggé eruálva vagyon minden részeiben; tudom az mit innen az vezér írt Lupulnak, arra gondja leszen az hasznadárjának, kit ez minap expediála, ha mi választ teszen ő nga, az vajda illetlen Ngdhoz való magaviselése felől sollicitálom mégis untalan, mivel ígéré magát s Ngdnak megküldöm mentül hamarébb lehet, emberét is küldi újabban hozzá, szóval azt mondá, hogy ha igaz hírül hozták Ngdnak, azt el nem kell hinni Ngdnak, mert az tatár hánt htls császár azért hatta honn, hogy vigyázzon az kozákokra, ne jöhessenek alá Azákba, melyet ez elmúlt esztendőbe obtineáltak.³⁾ Htls császárral csak egy szultán ment hadra, egy néhány ezer tatárokkal,

¹⁾ *Oldalt Rákóczi megjegyzése:* Az is jól declarálta.

²⁾ *Oldalt Rákóczi kezével:* Ugyan nem árt azért vigyázni ő reájok.

³⁾ *Rákóczy oldaljegyzete:* Meghozták az híret ezek mostani hozásokról elküldtünk azért megláttatni.

Huszayn passának vagy on arra vígyázása s tudom ide nekünk megírta volna ; két egész óráég mind volt az benn való beszélésünk, velünk együtt jöve ki maga is az ikindire való könyörgésre. K. u. írhatom Ngdnak igaz hírül, császár mintegy tizenhatodik konakon, megszálláson, innen Szkidertül hogy elmene, történt ilyen dolog. Nem messze Konya neü várástül az erős havasok közben volt egy seh, kinek az atyja is szultán Szuliman idejében seh volt, szent pap ember, ennek szultán Szulimán perpetualiter engedte volt azt az districtust, melyben lakott, nagy értékű ember volt, mindennemű jövedelmét maga és ez mostani fia percipialta, semmi jurisdictioja nem volt egyéb császárnak, csak hogy az hűséget, mint császár országában ide kellett tartani. Császár hadra való készüléti alatt ez az prenotált seh alattomban igen titokban conspirált császár ellen, sokakat magához alliciálván seducálta őket s jó fizetést is adott népének ; mivel az sok inséget elunták oda által mindenütt, igen sokan hozzá futottak, magát istentül küldött prófétának hirdette lenni, nyilván mondják, volt 6000 fegyveres jó népe.¹⁾ Császár meghaladván azt az tartománt, negyedik szállását, lejött az seh az havasok közül, ment egy Eszkyszerreff neü várasra (szinte császár azelőtt negyed nappal ment el onnan) és ott predikállotta, hogy ő istentül küldetett prófétául, immár tovább nem uralkodhatik szultán Murad, az ő császárságának vége vagy on, ő csak imádkozik az pénznek, az isteni dolog felől nem is gondolkodik etc. Ezt császárnak hírül megvitték, főfő agákokt küldött császár hátra, oda lakó helyébe, hogy híjják eleibe. Az seh azt mondta, nincsen semmi közbevetésem császárnál, én ő nálánál nagyobb vagyok ; az mit az váras on predikállott, mindeneket megizent császárnak, készen létét hadastül, az agák visszamentek császárhoz, megmondták, hogy hada vagy on s minemű választ tött. Az császár mingyarást maga mellett való válogatott szeményt, jancsárokat és egyéb hadait reá küldte az sehre, egy passát és az szilightár passa tiháját, megharcoltak, az jó szemekben igen kevés mehetett vissza, az passa ott vezett maga is, az szylightár passa tihája sebesen szaladt el. Ennek utánna újabban derekasb hadat bocsátta császár rájok, szernyő erős harczok lött, bizonynyal mondják öt ezernél több vezett el mindkét fél közül, ismét az seh triumphált volna, de az urumelli hadal Raszlan Oghlÿ fia nyomta meg őket, maga egy barlangban szaladott kőszikla közé és onnan vöttek ki igen nehezen, császárnak vitték, tegnap úgy hozák hírül, vezér kapujára, hogy eleven megnyúzatta császár s maga vüselte az bőrét, eleven ségben kerültették meg vele az tábort, azután kezét lábait elvagdalták.

¹⁾ Oldalt : Ebül járt seh uram, bolond volt s elkölt s úgy is vötte hasznát.

Ez miá, két egész hétig mulatott császár egy helyben ; bizonynyal mondják k. u. oly erős helyben volt s oly apparatussal, hogy ha császárt megvárta volna előbb menni, bár csak augustusnak végeig, ide hátra nagy dolgot cselekedett volna, senki mostan is ennek eleibe nem állott volna egész Konstantinápolig ; ha penég magát meg tudta volna oltalmazni és megmaradhatott volna, ez időn nem ment volna el császár hadra féltében, mint értem. Az persa exploratorit, kit hul kaphatnak, szernyen öleti császár. Postremum stb.

Datae ex Bizantio 7. Junii mane, anni 1638.

Eiusdem Ill^{mae} Cels^{nis}. V^{rae}

servitor demissus

Ste. Réthi m. p.

Küldésim : Illmo principi ac dno dno Georgio Rakoczi stb.

Kívül Rákóczi kezéirásával : Kaiskora 19 die Julii ao 1638 Szilágyi János portai postánk.

17. 1638. oct. 22.

Illmo princeps stb. Az úristen stb.

Kgls uram. Kenderessy Ferencz postán 17. die praesentis érkezvén az Ngod kgls parancsolatjával, melyből értem, hogy az vajda innen küldött alázatosan írt leveleimet Ngdnak megküldeni nem praetermittalta, ezt igen helyesen cselekedte. Ngd kgls uram több parancsolati között kglsen írásában parancsol az két kalitka sátorok csináltatása felől s ennekéltte való leveleimbem Ngdat én arrúl alázatosan informáltam, mibe maradt, szóval penég az sátormester bővebben declanálhatta, mint szemmel látott formát. Ebből csak várhatok Ngdtúl, mit parancsoljon, avagy Szalánczi uramnak demandáljon Ngd felőle, mivel ő kglme én nálamnál ezféle dologban peritiorb ; mü az sátormesterrel együtt, azon mesterrel, (ki az szegény üdvözült fejedelem kalitka sátorát csinálta volt) megalkodtunk, az immár csak áll az Ngd kgls censuráján. Az sátormesternél mely pénz volt kgls uram, abból igen kevés maradt meg az vásárlástúl=tall. $\frac{4}{3}$, melnek administratioját erogatiojával együtt ez inclusában Ngd kgls szeme eleibe küldtem, mert ezelőtt való computust mások csinálták vala, de az nem igaz, ez helyes. Nálam kgs uram egyéb pénze Ngdnak nincsen, hanem az klarisra küldött 31 leo és 29 imperialis tallérok. Az kiküldött három paplanok közül az ketteinek adóssa maradtam az árával tall. 38 leonibus, kiért immár kétszer is jöttek. Az mely négyszem gyöngyöket szalagra 15 arany forintig kiküldtem volt, azok is oda vadnak, hova tötte az vajda, én azt nem tudom kgls uram, mivel ennyi időre halada, azt immár eladta a zsidó mind épen, nekem ez is elég káros kgls uram, ha eltévesz-

tették, mert azok oda lesznek az aranyak, az kapikihájától is tudakozám, de azt mondja, hírrel sem halotta etc.

Az hiúzmál bélést az mint Ngd kglsen parancsolja kiküldeném, igen nehezen szerezhetém ki az görögtől, reversalist adtam neki, hogy egy holnapra a data praesentium in paratis megelégitem 260 tallerről; az kénesőt kgl's uram mázsáját tall. 60 adtam be az árába, bizony kgl's uram egy reál tallérnál okáját feljebb el nem vették, valahul tudhattam hogy affélével ki kereskednék, mind eljárattam, de okánként is 130 oszporán adják; egy ottkünn való mázsa 48 okát tészén, itt Konstantinápolban ennekelőtte is, mikor Ngd ugyan felesen küldött volt, akkor is okáját 126 oszporán adták volt el. Az két hiúzláb béléseket és két nusztláb béléseket egybe gyűtöttem, bizony igen sok szóval (egész harmadnapig jártam reájok) szakaszthattam árút velek. Az bélések szépek, sohul én ezeknél szebbeket s csak ilyeneket nem tanáltam az egész szócsöknél. Az hiúzláb két bélés egyik tall. 250, másik 240, az nusztlábak egyike 130, valóba szép, másik 120, de mivel Szalánczy urammal az promptuarium, én tudom, hogy még ebben el is engednek, csak az pénztl lássák, mivel mostan nincsen vevője, mind hadra vannak, az kik vennének, az pénz szűk császár honn nem léte miatt.

Az vajdával Lupullal ha lehet kgs uram az egyesség szép dolog, engedje az úristen menjen jó végbe, de nem leszen durabilis, mert az igen állhatatlan, bolond, negédes, kevély ember, meg nem szűnik Máté vajdát mind titkon s mind nyilván amoveálni vajdaságából, mert ő neki bizonyos dolog az, ha mi módja lehet, szabadsága vagyon Lupulnak, ha az fiát beviheti az havas-elföldi vajdaságra; ki ha úgy lenne, Ngd bölcs itéleti mi következhethnék; ha Barián passa meg ne haljon, uraságában meg nem maradhat vala Lupul, nyilván való dolog; de immár igen nagy két ember patrocínál neki: szýliktár passa, ki immár sámi beglerbég és Musztafa vezér passa, ki kajmekám vala az zsidóknál; az arany kgl's uram készen van. Cornelius uramnak az mely levelet írt volt Altsthedius uram, megadtam, várja igen Szalánczy uram által az szekeres lovakat, egyébképpen készen volna útra, ha immár az tél ilyen közel nem volna, Danczkára akarna menni, de itt kgl's uram híre az, hogy király ő fge haddal ment volna az danczkaiak ellen, azoknak is az anglus nagy hadat bocsáta volna segítségekre. Ez okon immár vélekedik, melyre menjen, kajmekám mostan igen barátja, mert jól fizetett neki, mint értettem másoktól, maga nem tettei magaviselésében, de azért igen conturbatus az héjába való expensáért. Bokályokat k. u. tanáltam egy helyen, sohul egyebütt mostan nincsen készen, ötével egy reál talléron az öregbiket, annál küsebbeket asper. 20 egyenként, ezek közé az mely aprószerűeket szoktak berakni tizet egy talléron.

Az venetus orator mostan is detentióban van, egy csorbacsia jan-csárokkal az kapuján igen őrzik, noha ott Galatában is az keresztyén orátorok kezességén vagyon, nem engedé meg kajmekám, hogy az maga házánál legyen, ott az várban is egyebüvé sohoval nem engedtetik menetele, csak az templumban, ez is elég gratia kajmekámtúl, mert az mint Cornelius uram nekem beszéllé, császár commissioja az volt, hogy tömlöczbe tétesse kajmekám; két vagy három velencei hajók is vadnak etc., de mind marhástúl árestomban vadnak, ezeken kül valahul tengeren túl s egyéb helyeken is vadnak hajók, mindenütt megtartóztatták, ez ittvaló residensen kül három helyen mondanak az venetusok zálogát, Ismýrben, Kalipolban és Szkenderiában, azok is mind detentióban vadnak. Ide császár megparancsolta kajmekámnak, hajóknak elegendő fákot hordasson, s készíttesen hajókat, mert jövődöbeli esztendőn az venetusokra megyen. Oly nagy silentiumban vagyon mostan az venetus, noha kapucziát is bocsáttak innen oda, de semmi hír, sem levelek ide nem jő, csudálkozik az interpressek Antonius Gryllo. Immár Mazultól császár elindúlt ma, mert az egész törökség jó reggel ezen nap imádkozásra kimentek vala az hegyekre, az ez jele; mint mondják, ezután alternatim minden nemzet külön külön való napokon kimegyen imádkozásra császár triumphálásáért. Az anglus orator helyett más jöve minden cselédivel együtt, az másik ez ünnepek után haza megyen. Az lengyel internuntiumst tegnap mulék egy hete elbocsátá kajmekám, császártúl választ hozának, egy pénzt neki nem adata pro viatico, ez Nabal csak nem tudta nyavalyás mit cselekedjék, az mi egy-más ezüst marhácskája vala, 12 egybe járó kalánja, két vagy három pohara, azt adatta el Galatában, nálam lőn vacsorán, reggel másnap indúla el; itilem Ngdnak k. u. ír Havaselföldéből mint nekem mondá; én elhittem, ha ki innen király ő fgéhez megyen, ezután fognak annak is ez ittvaló gazdálkodás szerént élést adni. His eandem stb.

Actum Constantinopoli 22. Oct. anni 1638.

Eiusdem Ill^{mo}Cels^{nis} V^{rac}

servitor demissus

Ste. Réthi m. p.

Külczm: Illmo principi ac dno dno Georgio Rakoci stb.

Alatta Rákóczi kezével: 8. die Novembris 1638. reggel 6, 7 óra között portai posta.

18. 1638. nov. 3.

Illmo princeps stb. Servitiorum stb. Mindennemű jóknak stb.

Kgls uram. Az két Szent-Márthonban 14. 16. die Oct. írt kétrendbeli kgl's parancsolatit vöttem 1. die praesentis az vajda

ő nga kapitihájátúl, melyből értem az én innen kiküldött aláza-
tos írásomnak egy némelyikét menni időre vitték meg, elég incu-
riose cselekedte az vajda, én sohova egyebüve nem dirigáltam
innen leveleimet, hanem az szokott helyre, lengyel leveleket penég
én Ndgnek k. u. nem is küldtem, hanem az lengyel internun-
tiusa küldte vala az vajdának, hogy az hetmannak küldje, én meg-
mondám akkor is neki, hogy hijába küldi, mert abban nincsen az
vajdának semmi módja, hogy Moldván által küldhesse, én elhit-
tem kgl's uram abban vélekedett, nem tudta hova tenni, nem is
lehetett jó módja benne, hogy eltévessze s úgy küldte ki Ngdhoz
őket. Székel János az posta, ha két leveletem vitte meg Ngdnak,
annak egyike leszen az, ki felől Ngd kgl'sen ír, mert innen őket
elbocsátván az sátoimesterrel, azután negyed nappal küldtem
ismét újabb leveletem egy klarastúl utánok, adta-e meg az postá-
nak, avagy hova tötte, nem tudom. Im írtam az vajdának igen
humaniter az Ngod kgl's comissiója szerént s mind penég az négy
gyöngyszemeknek megküldése felől. Lupul vajda k. u. ha prae-
stálja követe által való tractatioját Ngddal s nem tergiversalko-
dik tovább tovább való halogatással, bizony szép dolog, de ha
mostanról tovább halad mégis bizony k. u. csak dissimulál s vár
az oda által való állapattúl, mibe marad, soha bizony nem szű-
nik meg, mivel vagyon biztatása, csak ma reggel juta egy bojéra,
ki húsz ezer tallért hozott imide amoda való ajándékba, vagyon
32 lóval az bojér, kinek kinek az had után is megvizik; ezen
mostani alkalmatossággal Huszayn pasának is küldött posztor-
mánnak való marhákot, juhok nr. 700, kövér teheneket 50; fau-
tora itt azért neki mostan nem igen vagyon az egy elment kaj-
mekámon kül, mert az szýliktár passa is nem szinte az elébbi ál-
lapotjában vagyon, mostan nem egy sátorban lakik császárral,
mint ekkedig, nem engedte az mufti tovább együtt lennik, eb-
búl az fővezérrel egyet értvén, külön való sátorban vagyon s
nem igen közel császár sátorához, az sami beglérbégséget mind-
azáltal bírja, kiháját oda bocsátta. Székel Mózes szolgálát k. u.
Lupul vajda, kiket maga mellett tart vala, akarnám tudni, ha
eloszlottak volt-e tülle avagy mostan is ott tartja őket, ha va-
gyon ott közülök, az fog ide járni, mint érttettem; nyilvánban
végére megyek, ha igaz hír. Itt négy kapitihái vadnak Lupulnak,
mind az négy görög mostan, az két fővebbik maga mellett vagyon,
azok által forgatja itt minden dolgát; karácsony napjára az egyik-
nek meg kell jönni; innen mostan újabban ismét tegnap bocsátá
el kajmekám Musztafa kiháját mind az két vajdákhoz kaftányok-
kal, mi végre, nem érthetni egyebet, hanem az adónak sollicitá-
lására, az penég még martiusban leszen; azon kül nem egyéb
végre expedialá, hanem vonni akar rajtok, mostan vagyon jó al-
kalmatossága az húzom-vonomban; netalám soha nem leszen több-

szer kajmekám, maga is azt gondolja, minden atyjafiait valóba promoteálja; ez is ő atyjafia, elsőszéri budai vezérségében való kihaja volt, mostan jöve meg Tjábébül Mehemet koporsójátúl. Az hasznadárját Momyn agát ki minap jöve meg Lupultól ez két nap expediálja császárhoz pénzzel, azon kül hat ezer oka viaszgyertyákkal, hatezer oka serbettel, míg ezzel oda jut, elválik addég nagyobb részére az várnak expugnatioja, mert ma nyilván oda érkezett. Az tegnap jött posta is azt beszélette, Muszultól császár az Ibraym effendi temetése után másodnap indult el, ez posta harmadik megszállásról tért vissza, immár akkor az előjárójával igen csatáztak az persák, majd félútba jöttek elé az vártúl Muszul felé az csatárok, tudom ismét jön hír hamar felőlök. Semmi mostan ennél egyéb hír k. u. nincsen, az had után mikor elindult Muszultól, akkor az árpának kilaja ért egy tallért ha hul találák. Semmit olyan szüvem szerint nem kívánnék mostan k. u. mint az praedivinatiójának (ki felől ennekelötte is írtam vala Ngdnak) in pleni lunio praesentis mensis megteljesedését, tovább nem duralna etc. Az Fekete-tengerről az hajók mindenestül fogva megjövének, az kik benne megmaradtak, de nyilván sok kárral, az evező rabok magyarok beszélük k. u. kik ott voltak négy ezernél több veszett oda benne, kozákokat 475 hozának. Az vezér postája Velenczébül 18 napra szárazon megjöve, onnan az elnyert hajókat meg nem adták, oka az, mert azokat az tengerbe elsüllyesztették. Mint leszeni dolgok, az idő mutatja meg. Az oratorok mostan is azon detentioiban vagyon. Ez elmúlt héten a galluson is ilyen dolog történt k. u., ki nem kicsin dolog, híre jutott, hogy más orátor jön helyébe, vagyon ott házánál vagy két lövő szerszám, azokkal örömebe egyet egyet lötetett, császár anyja szinte akkor az kertben kün jár volt s mivel az ő házok csak ellenében vagyon az császár újvárával, meglátta az házat is császár anyja, melnél explodáltak, gyorsan hívatja az bosztancsi passát s reá küldi: netalám valami híre jutott az fiacsászár felől, csak ne esett volna valami véletlen dolog rajta. Az passa gyorsan egy nagy sereggel tengeren által menvén recta immediate házára küld az gallusnak, maga az tenger szélen állott, mihelt juttak az bosztancsiak az ajtóra, akadt kezekbe előszer az szakács, annak-utánna több egy néhány szolgái alternatim, kiket megfogtak, ezek után értvén az fia, az atyja mellől kifutamodik, mi dolog vagyon, mihelt oda érkezik, azt is megfogják, az atyjának hírré teszik, az is sok időtül fogva fekszik az köszvében, de az ietséghez képest mintha semmi nyavalyája nem lőtt volna, ágyából felugrik, ragadja fegyverét, az kikkel telhetett utána az fiának; immárszinte maga is indulófélben volt az passa, az foglyokat is akkor akarják volt kaýkba felrakni, mihelt jutott az gallus, megragadja az passát, amaz is ötet: hova viszed az én fiamot, mert vagy te, vagy

én itt meghalunk, bocsásd el, így kell-e cselekednetek, ilyen az tii velünk való foedustok, omnia pacta vestra proiciam in mare. Amaz mentegette azzal magát, hogy nem tudta volna, hogy ő fia, tudván azt hogy az is szolgál, melyre az orator azt mondta: az ki szolgál, nem szokott olyan köntösben járni, mint az én fiam. Az passa mondta neki: miért lötetett, annak nem kellett volna lenni. Arra azt felelte: mikor örömmek ideje, nem szabad-e nekünk is örülnünk, azt mű senkitől nem kérünk, nem vagyunk mi rabok; megmondta neki, mi okáért lötetett az fia. Így váltak el egymástól k. u., az foglyokat is magával együtt visszavitte az gallus. Ezt maga is nekem ez szerént beszéllé meg, mások is, kik akkor jelen voltak az szerént beszéllék világosban, egy lengyelbül lött török, ki igen jó deák. Immár vagyon hátra az anglus, az készül haza menni, talám azon nem történik valami eset; az új orátor még szembe nem volt kajmekámmal, félnek az pestistől, csak egy is az orátorok közül vezér kapujára, sem szolgálai nem jönnek. Az egész várason mirigygyel mostan itt k. u. nem hálnak, csak az vezér udvarában maég 80 personák holtak ki udvarábúl, egy öt esztendő s maga fiával együtt, kiért mostan igen szomorú keddel (kedv) vagyon igen is siratta mint mondják, mivel csak az egy fia volt, mindazáltal az kénső felől való bujúrdi felől megtalálom, talám fogja jó akaratját megmutatni ez kicsin dologban. Én nálam bizony igen megunt materia, mert az mit mond, az csak merő levitas, ember nem tud, mit kell elhínni benne. K. u. kellették ezt is Ngdnak kgl s tudására adnom, az vásáron az rabpiacson, mivel gyakorta szoktam vigyáztatni, hul mi rabokra találhatnak, az szolgál tanált egy Alvinczi Nagy János nevű emberre, kit Kapronczay uram jól esmer, mint ez mondja; vezér kapujára utánam jöve a szolgál, megmondá, hamar kimenék oda, tehát addég 10,000 oszporán (tiz ezer) eladták, az ki megvötte vala, sokat vesződtem mindaddég, meddég vezér kapujára bevitem az törököt mind az rabbal együtt. Az rab azt mondja, ha igaz, ők hárman mennek volt Temesvárra sokadalomban, Lugas és Karánsebes közt mintegy 12 lovas találta őket s megfogták, sohova várasra őket nem vitték, hanem Drinápolban hozták őket, ottadták el mind hárman, az piaczra sem vitték, hanem egy setét házban adták őket. Ezt ide hozták, az két ifju legént nem tudja hova vitték. Immár annyiba vagyon az dolog sok számtalan disceptatio után, meddég Ngdtúl informatiom nem jön, talám nem fogják eladni, noha a vezér a kezömség (!) alatt szabadságot ada az töröknek, hogy eladja, nekem penég illetlen választ pronunciatata kapucsilár kihája által, kire én is bizony megfelelők hertelenségemben, mert azt mondá, hogy az pogán magyarok is elég sacczot vöttek fel az rabságban esett törökökön s adják el az ebet. Erre bizony Rézmán által azt mondatám az kapucsilár kihájá-

nak: csak hagyjanak békét az magyaroknak, senkit ő nem bánt, mert htls császár igaz hívei, az kik penég fogolylyá estek volt, senki azokat sem bántotta volna, csak vesztegségbe löttek volna, mert rossz nemzetség az, mely magát nem oltalmazza. Ngd k. u. mentül hamarébb kglsen informáljon, ha való ez itt való rab szava, feleségét, gyermekét mondja Borberekén, nem kellene ide hadni, kocsisa vala tudom magam is az szegény üdvözült fejedelemlennek; az Kereszegi Német János is, kit elfogtak volt Szalon-tánál, könyörög Ngdnak, mostan is az temlecz fenekén vagyon, ha különben nem is k. u. az mely rossz török ott künn vagyon, kit senki itt nem tud küvüllem, azt is bocsáttassa el nyavalyást az kajmekám tekéntetiért is, hanem egybe másban meg kell vonni rajta. Az Szalánczi uram ő kglme ittben való mulatását az arany-nak egybeszerzése k. u. meg nem gátolja, mert az készen vagyon, magát is nem itilem, hogy itt mulattassa az vezér, nem szokta magát dicsértetni az jó gazdálkodással. Tefterdár is penég szinte magához hasonló, nem az elment féle ember. Rubintot k. u. tanálni, csak az formát hozzák be. Az görögnek adós négy mása kénstőnek is nyolcz oka 300 dram héja lőn, az mérésében magam is ott voltam k. u. Az ottkűn való mázsának 48 okának kellene itt lenni. Az hiúzláb és nyuszt béléseknek is az áraban azon leszek, hogy az felére kénestő vegyenek el. Igazán írom Ngdnak ennekelőtte az én kimenetelemkor Demjén Ferencz az mely kénstő ide behozott volt, kinek okáját mint mondja zsidó József, 126 oszporán adták volt okáját pénzen, mostan azon kénstő azon emberek közül való egynémelyike 115 oszporán adta el okáját; valamint lőtt az k. u., noha én magam sem tudtam semmit ebben, meddig az Ngd kglis informatiója arról nem érkezett, de ennekelőtte egy egész héttel tudásokra volt itt a zsidóknak, hogy 50 mázsát hoznak be. Görögök érkeztek be onnan kűl s azok mondták, soha csak egyet sem kellene hadni az országban széllal jární, még végtére nem leszén hasznára annyiba, mint kárára az országnak, hitőtlen nemzetség, nincsen nálók az szent lélek az sancta trinitásban. K. u. ezen órában érkezém meg vezér kapujáról az kénstő felől, szembe lők vele, igen csak maga gondolkodva az 25 mázsájának az Dunán való harminczadnak megengedé; Zöldfíkar jámborúl tolmácsolá, mert azt obiciálá neki, az megholt fejedelem idejében ha mikor egynehány száz mázsá volt is, semmit nem extroquealtak harminczadba; arra vezér is azt mondá, ha magunké volna, egy pénzt sem vétetnénk, de htls császár igen serio parancsolja az jövedelem perceptiójára az gondviselést az mostani szükséghez képest. Az bujundia holnap avagy azután ha elkészül. Az klarásoknak el kellették menni, nem mulathatának, vezér parancsolatja; mindazáltal eleiben írtam Maurer uramnak, hogy ha kelete korán az vezér comissioja kezéhez

nem jutna az harminczadért, vessen kezest ha tanál az felérül, ha különben nem lehetne, satisfaciáljon, ígírvén arra magát, hogy visszamentébe végbe marad arrúl is, ezen kül is tudom vagyon okossága ő kgmeknek, talám ismét ez két nap érkezik kgl's uram az vajdának postája, attúl elküldöm az commissiót. Ngdat mint kgl's uramot követem igazán szokták az székelek paraszt exemplumban mondani: fősvény embernek orczátlansaggal kelletik valami javaiban részesülni. Nem akartam megmondani, hány mázsa leszen, hanem csak valami egynehány mázsa leszen, Ngdnak sem tudták az gondviselők megmondani, menuyi leszen, hogy az postát nem Fejérvárrúl expedíáltatta Ngd, de hogy látom, hul jár elméje, úgy kelleték megmondanom, látván hogy természeti szerént lesüté az fejét gondolkozásra s császár parancsolatját obiciálá, hogy ha lehetne most egy aghczát kettővé tennénk, úgy kezdém csak az felét impetrálni tüle; arra (az mint írák Ngdnak) gondolkodva reá mene. K. u. az bebozandó talléroknak lucruma, ha szinte 150,000 500 tallér lött volna is az behozott computus, nem jól vagyon, mert 535 tallerra és asper. 36 computálták volt, de úgy is csak tenne tall. imperiales nr. 516 asp. 80. K. u. noha én írtam az vajdának az gyöngyök megküldése felől, de netalám csak silentio fogja praetermittálni, mert az oláh parum differt a volacho. Könyörgök Nagodnak méltóztassék íratni neki felőle, noha nem felettébb nagy dolog, de szegény nemes embernek ugyan káros. Itt mostan k. u. semmi egyéb hír nincsen oly, melyet szükséges volna Ngd kgl's tudására adnom, ezután; következendőket megírnom el sem mulatom, mivel ezután az vajdának is talám fog gyakrabban postáinak ide jönni, mert elhiggye, megholt Ihrajm effendi, ha nem ügyekezik helyébe mást keresni. Én k. u. az vajdának írtam, ha ön gának az gyakorta való kiküldését az innen küldöttleveleknek nehézségére lenne, ottan csak dirigálják az brassai bíró kezéhez, így is jó leszen. Ezeknek utána k. u. stb.

Datae ex Bizantio 3 die Nov. hora 1. pomeridiana anno 1638.
Eiusdem Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitor demissus
Stephanus Réthi m. p.

Külczím hiányzik.

Kivül Rákóczi kezével: 21. die Nov. 1638. délest 2¹/₂ órakor.

Melléklet.

1638. o k t. 10—20.

Török császár portáján emanáltatott útlevél.

Böcsületes oroszcsiki kadia, isten böcsületedet nevelje etc. Császári méltóságos levelünk megadatván értésedre legyen, hogy az erdélyi fejedelemnek kapitihája fényes portámnak sup-

plicatiot adván be, értelmében jelenti, hogy az megnevezett erdélyi fejedelem Konstantinápolyban bizonyos számú kénest küldött volna valami vásárlás végett Oroszcsikhez, az általkelő helyre érkezvén, hogy azon oroszcsiki harminczados az harminczadot kérvén meg ne háborítsa, arról való parancsolatomat kérte; hogy az harminczadokon harminczadoljanak, mi parancsolatunk, parancsoljuk azért, hogy mikor oda érkezik, ezen dolog felől emánnátatott parancsolatom szerént cselekedjél és az erdélyi fejedelem *) részéről küldött kénest ha Oroszcsikhez érkezik, szokott tartozó harminczadot vétetvén méltóságos parancsolatom ellen az oroszcsiki harminczados sok harminczad kérésével meg ne bántsa, se háborítsa. Így tudjad méltóságos jelemnek hitelt adj. Iratott Konstantinápolyban Czenczil aher havának utólján, ezer negyvennyolcz esztendőben (1638. etc. 10—20.)

(Egykorú másolat.)

19. 1639. j a n. 1.

Illme princeps stb. Servitiorum stb. Az úristen stb. K. U. az két Szent Mártonban írt Ngd kgl's parancsolati elvétele után ez alázasos írásom harmadik levelem, kiket küldött-e meg az vajda ő nga nem tudom, noha írásom által csak azon kértem, ha difficultálja a megküldését ottan csak küldje az brassai bíró kezébe. Az vezér kajmekámnak látom kgl's uram felette kedvetlenségét, mivel az adónak administratiója ennyire halada, semmivel sem tudom magamot excusálnom egyébbel, az mint Ngod kgl'sen felőle informál, mert ha valami alienumot forгатok előtte, magamat notáltatom. Ngd kgl'sen megbocsássa, nem jó haladni sokára. Mint mondják, htls császár nem sokára haza fog jönni, az új házat igen készítik, kit azután kezdének építeni, hogy hadra menének valamint succedal oda által az dolog, de azt beszélnek publice, hogy ha elébb nem is, de in Martio itthonn leszen etc.

Az oda által való állapot felől ez mai napég egyébb hír k. u. ennél nincsen: tegnap érkezék délkor vezér kajmekámnak egy szolgálja császártúl, ki 21 napra érkezett ide, megkaftányoztatá mindjárást, egyébb hírt ez nem hozott, kit publice beszélleének, hanem (az vár megszállás után egyébb progressusa nem volt akkor htls császár intentiójának) akkor, az harmadik sánczban voltak, melynél immár közelb való sánczot nem vethetnek az várhoz, melynek az kihánt földének oly az magossága, hogy az várral egyenlősége vagyon, három helyen lőteté, az első sánczbúl az fővezér, az másikkbúl Musztafa vezér passa, harmadikkbúl sziliktár passa, mind az három felől való lőtetés azon egy sánczbúl

*) *Jegyzet*: Ugyanez török másolatban is meg van a levél szélén.

vagyon, valamint az vár vagyona s annak situsa köröskörül mind sáncz. Ismét ugyan tegnap érkezett kglis uram estve más posta is, mely 29 napra érkezett meg, ez azzal mentette magát, hogy megbetegedett volt az útban, ennek semmit nem adtak. Szultán Szulimán rakatott volt egy tornyot kiben sok lövő szerszám volt, azt is mind lerontották lövéssel, ki nagy ótalmára volt az várnak; mondta ezt is az posta, hogy az várban hasonlász vagyon, az mely persa itt vagyon Emer Győne, annak egy atyjafia az várban negyedik fő gondviselő volt, sokakat magához hajtván, azon volt, hogy az várat megadják, de az nagyobb rész resistált ellenek s megfogdosták az főfő ellenkezőket, egy erős temleczen hánták őket, valamire vált az dolog, de ekkéig kglis uram vége lehetett, az úristen ő szt. felsége fordítsa minden jóra. Tudom ismét jön posta hamar, kivályképpen ha az vár expugnatiója megleszen, ismét Ngdat k. u. alázatos írásom által informálok, vagyon itt arra való ember készen, engedje az úristen írassak örvendetes hírt Ngdnak.

Az mely tatárok Kinán passával Réwan alá mentek azok is igen kevesen mentek vissza, azok is igen praepostere, hul tíz, hul husz, legfeljebb egy csoportban voltak ötvenen, avagy hatvanon, de gyalog is voltak benne; az kik látták, azok mondják itt az váras felett mentek el, egy is nem jött be az várasra vásárlani közülök. Az mi illeti k. u. az persák mostani állapotjokat, felette sok impedimentomi vadnak, írtam vala Ngdnak elején, hogy az szerecsenek is recuperálták volna Kandahárt, mivel övék is volt régen. Ez elmúlt héten jöttek egy néhány áros emberek onnan, szinte esztendeje, hogy innen elmentek volt, az egyikkel eleget beszéltem, nyilván való dolog, ez elmúlt húsvét napján vöttek meg, ők benne voltak, harmad napnál tovább nem voltak alatta, kézbe adta ez benne való gonndviselő; oly erős várnak mondják ezek, hogy sokáéig meg nem vöttek volna lövéssel. Ezen kül huszonnyolcz várasokat vöttek el ugyanaz persáktúl, ezek negyvenöt napra jöttek Szpohánba, az hol lakihelye az persai királynak, maga ott volt táborban, mikor ezek ott eljöttek, sok szép potyolatot hoztak.

Itt k. u. ugyan bőven támadtak az jövőmondók, kik arra kötelezték magokat, hogy császár recuperálta Babilloniát s benne vagyon, őket fogják bátor meg és tartásák temleczen, ha nem igaz leszen, bátor megöljék őket, inmár egy néhány ízben tartották őket fogságban, kit egy hétig, kit tovább is s látván bolondságokat elbocsáttatja kajmekám ő nga.

Az keresztyén orátorok felől commissiója császárnak: az ő megjövele előtt egyet is közülök el ne bocsássanak (az ő reditusa előtt); noha expeditus volt Cornelius uram, de az ő megindulása is tovább halad. Az anglus orator háza népét is elküldte

régen, mihelt érkezék az másik, az is búsul immár költségtelen annyi magával itt haerealni. Az franciai postát Nándorfehérvárratt detineálták volt, s onnan az budai vezér felvitte magához, azon detentioban vagyon, semmi pensio nincsen reá, maga költségén él. Római császár ő fge postája jöve ez elmúlt héten, nekem az beszéllé, kétszer is küldött hozzám az gallus ugyan az secretariusát, tudakozott, hogy ha Ngd írása által nem tött valami emlékezetet ezen dolog felől. Az venetusnál kétszer is voltam, beszéllésre concessum volt, nem kevés gondolkodásban vagyon, szégyenlé felette, hogy ilyen gyalázatban vagyon állapotja, csak szinte az templomban szabados menni ott Galatában, de mindenütt utána vadnak az jancsárok, kezesség alatt vagyon csak ott is, noha nem messze volna oda az magok szarájja is; azt difficulálja egyiket, hogy nincsen maga állapotjához illendő háza.

Az hiúzláb és nusztláb bélléseknek az ketteit eladták k. u., mivel pénz nem lőn, itt penég soha különben csak két három tallért sem tanálni, ha fenust nem adnak reá, az egyike az nuszt és az hiúzlábnak az szőcsőknél vagyon, arra adtam előpénzt tall. 3. hogy ha az főkövet bejutván meg fogja szeretni, mindjárt pénzt adok érte; ezek is, nem talám felére el fognak venni kénst, tízen vadnak hozzá. In reliquis stb.

Actum Constantinopoli, 1. die Jan. media nocte anni 1639.

Eiusdem, Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitor demissus
Ste. Réthi m. p.

Külczim: Illmo principi ac dno dno Georgio Rakocý stb.

Alatta Rákóczi jegyzete: 21. die Jan. 1639. hozta estve Musat havaseli vajda postája.

20. 1639. j a n. 9.

Illustrissime princeps etc. Fidelium servitiorum stb. Kedves sok jókkal stb.

Kegyelmes uram. 9. 10. Kolosváratt irt (Decembris proxime praeteriti) Nagod kgl's parancsolatit vöttem 2. die praesentis. Az Nagod kgl's informatiójából értem az Dániel Mihály uram ő kgl'me megindulását, melynek csak az híren is örvendezek látván az itt való állapotot, ki felől írtam Nagodnak 1. praesentis. Immár vezér ő ngának is értésére vagyon, melyre azt mondá, hogy bátor most otthonn nyugodnék innen való visszatérésébül; arra megfeleltem kgl's uram, Nagod is mit írt ezen dolog felől; az budai vezér ő naga mint mutatja az Nagoddal való szomszéd-ságát, azt bizony édig magasztaltam (kgl's uram), hogy így szóljak.

Az Lupul vajda felől való itt való szavai kapikihájanak hogy nem igaz, igen dicsíretes kgl's uram, mert abból mi következhethnék, Nagod bölcs itéleti. Ez innepek előtt kgl's uram vezér kapuján az fővebbik kapikihája mellém üle, salutálván elsőbe, kérdé, hogy ha Nagod valamit nem írt volna az ő ura felől mostanság, mondtam neki: jónál egyebet az én kgl's uram semmit nem írt; melyre monda: mert az én uram az vajda ő naga nekem megírta, hogy Kgddel egyet értsek, barátságosan éljünk egymással, mert ő naga immár az erdéli királylyal megegyezett s jó szomszédja akar lenni ő nagának s mind az országnak; ez szavaira én mind jó választöttem. Én azonban kgl's uram semmit nem tudok, mi karban áll az Nagoddal való illetlen magavüselése. Itt ő neki öt kapikihája vagyon, mind görög, kiknek ketteje mostan maga mellett vannak; az ki mostan itt fővebbik, igen értékes, 3000 ezer tallért váltott el aranynyal, kit talám eddég el is küldött az had után pro honorario, ő tudhatja, kiknek s miért, azt akárki értheti. Kgl's uram, mint kellessék nekem correspondentiámnak vele lenni, csak az ő szavaira Nagod kgl's informatióját várom.

Az berbécsek elszerzése felől nekem Nagod ennekelőtte kgl's uram semmit nem parancsolt; azon leszek azt nem sok kereséssel feltanálom, csakhogy érthessem cum declaratione, azokban menni számu lehetne az vert berbéc, menni az meddő juh azokban, czápok, kecskék s az ára mi leszen, mert innen kgl's uram csak simpliciter látásnak okáért annni földnire meg se indul az áros ember, mészárosoknak penég nincs itt abban jó módja, hogy oda menjenek, más rendbeli emberek veszik azt el s azok adják az mészárosoknak; erről Nagod mennél hamarébb nekem parancsoljon.

Székről írt Ngd kgl's parancsolatját, sem azzal együtt ide beküldött török lakatocskát nem láttam s nem is hallottam többszer ennél kgl's uram, mert silentio nem praetermittáltam volna.

Az oroszcsiki kadiának szóló török levél translatiójának paríáját kgl's uram vissza kellett küldennem, vezér előtt forga ez dolog, az beglegcsit is mind az scribával együtt szembe hivatta vala s kérdé, miért írták az levelet olyan értelemmel? Azok azt mondták, hogy valamint ő ngsga parancsolta, azon tenorral írták, s hozzák elé bátor azon levelet; az kénesőnek fele részének vámát engedjék el, csak az felének vámát exigálják, Zülfikárral az beglegcsi az párnak az margójára íratá törökül, az mely dictió annit teszen, hogy az fele részéről vámoljanak csak; az aga maga is ez szerént monda, hogy volt írva, de nem tudták megfordítani. Ha azon levelet behozták volna kgl's uram, mostan azon levelemmel ha kívántatott volna, újabban mást íratam volna. Ő ngsga azt parancsolá kajmekám, mennél hamarébb azon levelet

hozzák be, azalatt ugyan megindulhatnak az kénsovel. Nekem kgl's uram mi vétségem lehet, mert ha én azt tudtam volna, hogy ez szerént volt írva, ki sem küldtem volna. Zulfikár is mind ott volt, meddég elkészíték az levelet; az taxáját is megadám; kétszer is magyarázá el előtttem.

Kgl's uram. Az zsidók immár kétszer is jöttek reám; ők az aranyat éppen megszerzették volt, mivel annira solicitáltam; ők imitt amott szedték kölcsön fel, melyre minden nap fenust kell adnik (*igy*) nagy károkra; 15. napnál mán túl nem várják.

Az hiuzimál bállést az mely görög kézhez adá, kinél vagyon chyrographumom, az is meghala, az több társai minden nap sollicitálják felette, vezér eleibe hínak, adjam meg; nekem bizony kgl's uram nincsen mit adnom. Könyörgök Nagodnak, az Maurer uram beérkezéséig ne haladjon; az mikor leszen, ezek bizony nem várnak, ne gyalázódnám kajmekám ő naga előtt, azt igen eltávoztatnám, ha lehetne. Nagodnak az kiküldött oriental gyöngy felől is könyörgök az 15. arany forintot, szabadithatnám ki. In reliquis Ill. Celsit. Vestram a deo etc. Actum ex Bizantio, 9. die Januarii, anni 1639.

servitor demissus
Stephanus Réthy m. p.

Egy külön féleven: P. S. Kegyelmes uram. 1. prae-sentis írtam Nsgodnak, akkor menő hírek itt folytak; azután is jött posta, de annak jöveteléből semmi derekas igaz hírt nem mondanak, ha mi vagyon is köztök, igen titkos, semmi vídamságot nem látok vezér kapuján is, melyből egyebet nem coniciálhatni, hanem nincsen kedvek szerént az oda való állapot; az kús imrehornak is jött egy szolgája, Ipsir agának azt mondta, hogy az ura is ez jövő héten megérkezik. Ez kgl's uram nem közönséges hír, hanem császár udvarabeli ember beszélette, s nem utolsó ember, nem is tud affélő gondolkodni, hogy keresztyénnek tudására adna azféle híreket. Az váron kül volt egy munimen az vár oltalmára csinált, azt igaz hogy elvették ezek, melyet ennek előtte is Haszreff passa (mikor obsideálta volt az várat ezen császár ideiben) megvőtt volt, de annál előbb nem mehetett volt dolgában. Az várból kétszer ütöttek ki az sánczra, mind az kétszer sok kárt töttek az jancsárságban. Első-szer az Musztafa vezérpassa (ki kajmekám vala) sánczára ütöttek volt; bizonynal mondta azon ember, császár eleiben 8000 jancsároknak ruhájokat, fegyvereket vitték, császár előtt lerakták, kik elvesztek közülök. Csorbacsiák közül 50 veszett el; az jancsárság éppen sánczban vagyon, az egyéb rendbeli hadai földet hordanak halmoknak s vár árkába; az várbeliek strenue for-gódnak; Galatából is egy ürember consignatióban küldte vala

hozzám egy szolgájátúl, neki is egy embere jött az táborból; bizonyos dolog, hogy a die obsessionis arcis usque 6. Decembris per dies 35. semmit nem officialhattak az egy munimentum elvételénél. Drágaság nagy vagyon, lovoknak sem szalmát, sem szénát semmit nem tanálnak; egy kila árpát tall. 8. vesznek, csak talál-tassék; az lovok vesznek, halnak. Ez minap, mondják kgl's uram, császár azt írta volna ide kajmekámnak, elébbvaló írását ne várja egyebet ezután az vár obtineálásánál; még abban kgl's uram semmi nem lőn; ez elmúlt héten is 300. lovat küldé utána vezér ő naga. Kgl's uram, Nagod bölcs itileti, de ne tudja minden ember ezféle hírlírásomat, könyörgők Nagodnak mint kgl's uramnak etc.

Kgl's uram. Alázatos könyörgésem által jelentem Nagodnak mint kgl's uramnak, ennekelőtte való kétszeri alázatosan nyújtott kérdésimre innen való kimenetelemért, hogy ekkedig az Nsgod abbeli kgl'sségének reám való terjedése ennire halada, nem egyéb lehet, ne talám alkolmatlan órában történtem volt az Nsgod méltóságos akkori kgl'sségéhez conflualnom. Immár mostan újabb tiszta szübeli (jó reménségem szerént) könyörgésem-mel pedes, manus osculando Vrae Celsitudinis járulok Nagod kgl's szemei eleiben, ez jövendő Szent-György generalis gyűlésre Nsgod kgl'sségéből legyen megszabadulásom innen. Az kapiki-háknak ide való jöveletek kgl's uram nem mindenkor volt az főkövetekkel együtt, az szegény megholt fejedelem ideiben egy nehánszor tudom, hogy csak magokat küldte be commendatoriával. Kgl's uram, bizony én az Nagodnak való alázatos méltatlan szolgálattúl magamat életem fottáig nem vonogatom, de immár ultima Aprilis subsequentis két egész esztendeje leszen, hogy hazámtúl eljöttem; akkor is igen incuriose kellették ügyefogyott házam népét hagynom; kicsin házamnál való állapotra azután nem invigilálhattam, melyből menni hátramaradásom, csak magam érzem, noha az Nagod kgl'sége azokat mind feljelmúlja; az ki penég legnagyobb az lelki kenyérnek éhsége kgl's uram, bizony nekem szernyű nehézségemre vagyon etc.

Erre kgl's uram az Nagod kgl'sségét várom igen szívem szerént.

*Egy más quart nagyságu lapon: P. S. Kgl's uram. Zülfi-kárral beszélettem az muszka császár levele, continentiája felől; minden írásának értelme csak az Azák megvétele felől volt; magát excusálja sok ratiókkal, neki mindaddig sem volt hírével, valameddég az kozákság nem obtineálta, azok pedig nem az ő birodalmából mentek oda s ő tüle nincsen is semmi dependentiák, az ő birodalmából penég élést sem enged senkinek submistrálni nekik, mert az jó szomszedságot, mint az ő praedeces-sori császár ő felsége emlékezetes eleivel megtartotta, ő is minde-
nekben azt követi, abban bizonyossá teszi ő felségét maga*

koronájának levelében való depictiójával és maga subscriptiójával, hogy illibate megtartja.

Az mely egy néhány küs palánkocskákat ott az határ szélben Azákon feljel építtetett maga ditiójában, azt is nem császár ő felsége kárára, avagy egyéb ellenkező dologra való tekintetből, hanem az tatárok országában gyakorta való incursiójok és tűrhetetlen sok kártételek ellen oltalmaztathatná országát. Az írás nilván sok vala, de ennél egyebet kgl's uram nekem nem monda Zülfikár, az mint ennekelőtte is Nagod kgl's tudására adtam volt. Ide senkit nem expediált, hanem csak az levelet dirigálták ide Kefébül, oda penig Kerinből. ¹⁾

Kivül Rákóczi kezével : 24. Januarii estve 5. s 6. óra között 1639. Szentpéteren havas(ali) vajda postája Kovács Mihály.

Külsőim : Illmo principi ac domino domino Georgio Rakoczi etc.

21. 1639. m a r t. 14.

Illustrissime princeps etc. Fidelium servitiorum etc. Az úristen ő szent felsége etc.

Kgl's uram. Die 20. mensis Februarii (proxime praeteriti) Udvarhelyt írt Nagod kgl's parancsolatját Sziládi János posta által vöttem 8. praesentis. Ennekelőtte való Nagodnak alázatosan írott levelemben ez mostani újabban való parancsolatira választ töttem, kiválképpen az eltévedett (22. die Novembris Széken írt) kgl's parancsolatjára; az mely inclusa abban volt kgl's [uram] az egy arannyal és küs török lakatocskával, abbúl Nagodnak kgl's uram im vissza is küldtem ezen levelemben includálván; váltég mesterkedtek azon, hogy az levelet megbonthassák; ki mestersége volt, én nem tudom, de mivel az két pecsét fonatra vala nyomva, nem lehetett jó mód az felbontásában, kit ha Ngd kgl's uram fel ne kerestessen, csak oda leszen vala; énnekem Kádás Mihály előtt adá meg Voczina.

Az vásárlásra való pénzt kgl's uram az posta Sziládi uram megadta, kiről quietantiát is adtam neki, s az Nagod kgl'sen nekem írt levele is contineálja az szerént. Az bakályokat császár új házainak elkészítésére mind elvitték; husvét napjára kgl's uram másokat készítnék; ha szinte készen találtattak volna is, ki nem vihették volna kgl's uram, mert az vajda szekereit, kiken az adót behozták vala, mind az szilisztriai passa egy más portékájának innen elvitelére kergették erőszak szerént. Ma indula el innen az város mellől maga is Hallyl passa, igen jámbor, sziligy ember; ifjú ember levén, szembe lők véle, igen ígéré magát jó szomszédságával, Nagodnak országával; csak hejában terjesztém reá egy néhány szép szavaimat az ő szokások szerént, mert csá-

¹⁾ Krim.

szár udvarában nem tanulta volt meg, mi legyen az liberalitas, mint az budai mazul Mehemet passa.

Idevaló mostani új híreket kgl's uram egyebet ezeknél írni Nagodnak nem tudok: Ipsir agát, alias Musztafa passát holnapra várják be ide; egy holnappal ezután, mint mondják, meg fog indulni Budára. Sahyn aga is, az ki Murtaza passának kapucsisbasája vala, azután jancsáraga, igen emberséges magyar szerető, jövő útjában vagyon; bosznai basaságot adta neki császárs. Tengeren innen való minden tiszteket, csak az kadiaságot is mind megváltottatta, újakat constituálnak helyekben; az kik ez elmúlt esztendőben vele együtt hadra voltak, mostan csak azokra vagyon császárs respectusa. Császárs megjövele felől semmi bizonyos hír kgl's uram nincsen, csak udvarnépével jött Diarbikirban. Az erdéli Ahmet vezérpassa, nizancsi Musztafa vezérpassa, Deli Huszain passa vagyon mellette; sziliktár passa úti kajmekámja volt, de azt is mondják megjönni ide; vagyon híre, az kajmekám-ságot és az kapitánpassaságot is császárs neki adta volna, ez mostani vezért utána hivatná; ezt látva hiszem kgl's uram, hogy olyan ifjú legénnek az itt való gondos directiójára elégsége lehessen, ezt nilván mondják. Az budai vezér, Naszuh Huszám basásáknak császárs után kell mennik. Itt kgl's uram ismét újabb hadra való indulatot kiáltat vezér utczánként. Császárs után mostan induló félben vagyon tizenkét ezer jancsár csamoglánok. Tegnapelőtt juta vezérhez császártúl egy bosztancsi, azt beszélette, oly nagy hó esett volt Diarbikirben, az ember mellivel tolta az havat, kit soha senki azon az földön sem látott, sem nem hallott; ha igaz kgl's uram, ez is csuda dolog. Dániel Mihály uram kgl's uram 10. praesentis indula ki innen, ő kgl'me Drinápol felől akar kimenni az útnak könnyebségiért.

Kgl's uram. Ez elmúlt héten Dániel Mihály uram ittben léte alatt szemben voltam az gallus orratorral igen alkalmatos titkos helyen, sohul csak egy embert sem láttunk járót, kelőt; vagyon az várostúl közel menni-jöni egy kűs mélyföld; én csak gyalog mentem az fel negyed magammal, ő pedig peremen egy kűs folyóvízen az fiával együtt ötöd magával; mivel maga deákul nem tud, az fia volt interpres, nem tudatlan ifjú; az Nagod kgl's parancsolatja szerint beszéltem vele; hogy az francziai király emberét vitték volna fel Budára, arra azt mondá, hogy nem igaz hír; megmondtam neki, hogy soha oly embere ne lehessen az maga fián kül, kinek valamit azokban kijelentsen. Ekkori szem-belételünkéről és tractánkruól Dániel Mihály uram által írt levelében tudom informálni Nagodat nem praetermittálta. Sziládi János posta hozta leveleket két pecsét alatt egy fasciculumban jó occasióval kgl's uram az fiának kezében adtam in loco secreto; az Fekete-tengeren mentem fel jó messze földnire csak másod

magammal, ő is magyar habitusban harmad magával; emlékezém arról is, hogy ha valakit, deákul tudót, szolgálai közül Nagodhoz kiküldene, az dolog felől többet is érthetne. Igen örömet hallás magát ultro offerálá kimenni, ha az atyjának akarátja leszen, mivel nincsen oly meghitt embere szolgálai közül ki tudna deákul. Tegnap üzené kglis uram, hogy ez jövő pénteken Szkiderben tengeren által menjünk beszélésre. His eandem etc. Datae Constantinopoli, 14. Martii, mane, 1639.

Eiusdem Illr^{mae} Cels. Vrae

servitor demissus

Stephanus Réthy m. p.

Külczim: Illr^{mo} principi ac domino domino Georgio Rakoci etc.

Kivül a fejedelem kezével: 24. mart. 1639. Fogaras reggel 6. órakor Szilágyi János portai posta.

22. 1639. márcz. 28.

Ill^{me} princeps stb. Servitiorum stb. Minden sok jókkal stb.

K. U. Fogarasban 6. die presentis írt Ngd kglis parancsolatját hozá az vajda postája 24. die pr. estve ¹⁾, immár ezelőtt Dániel Mihály uram ő kglme tíz napokkal el is ment vala, tudom ekkéig K. U. kiérkezhetett és minden itt való dolgokról tudhatta Ngdat tudósítani. A hul Ngd kglsen jelenti írásával, hogy senki-nek semmit az szokáson kül ne ígérjünk, ks. u. mi nekünk abban semmi módunk nem volt, s nem is ígirtünk, kit követ uram viva voce Ngd kglis tudására adhat; menemű okokból kellettett ő kglmeknek az teftedárnak adni, nem akarván az adó quietantiáját ide hadni: azt is Ngd kglsen megértheti, mely igen sok búsúlással hijába való fáradsággal kellették arra menni követ uramnak ²⁾, holott magam is jól tudtam K. U. hogy én itt lakásomban ecczer is egy öreg kupánál egyebet teftedárnak nem adtunk, kit mindenkör magam vittem meg, de mivel mostan divánt ül vezérrel együtt s az kihája vagyon császárral, ez az régi teftedár Omer effendi, erre való képest cselekedte ezt; magam kétszer mentem kapujára, ecczer csak az kupákkal, be sem bocsáttata hozzá, hogy szembe lehessen vele, noha az kihájának megmondtam mindenképpen; azután vezért is megtaláltam felőle, melyre csak igen kedvetlenül tön ilyen választ, kinek kinek legyen meg az ő igazsága etc. Az juhokat K. U. külömben el nem veszik, az mint ennekelötte Ngdat informáltam arról, mostan igen jó árra vagyon ks. u. az

¹⁾ *Rákóczi oldaljegyzete*: 6. Apr. vettük volt el, levelet írtunk, mikor vötte volt el 6. praeteriti írt levelünket? Dániel Mihál uram ide érkezéséről már írtunk.

²⁾ *Rákóczy oldaljegyzete*: Írtunk arról is, mi is ahoz akarjuk tartani magunkat.

herélt lovaknak, mivel az szilisztriai és budai passák igen felszedték az paripákat¹⁾. Sahin aga is császártúl jövő útjában va-
gyon, bosznai pasaságra megyen; az mely lovakon onnan megjő-
nek, azokon innen el nem mehetnek, újabb lovakat kell venniük;
ez mostani bosznai passa is bejő, császár után megyen²⁾. Az
budai vezérnek is mindjára innen hadra kell menni, én nem
ítélhetem, hogy az paripáknak árra megszálljon ez két hónapok
alatt, mivel mostan is menten mennek hadra. Naszuh Huszajn
passa tegnapelőtt estve felé érkezék be, mindjára vezér kajme-
kám megkafánóztatta s tegnap reggel általmene tengeren min-
den udvara népével, mind császár diványában vezér kapujára
igen prohibitum, senki császár megjövele felől ne tudakozzék,
ne is említse megjövetelét. Lehet valami oka annak K. U. noha
azt mondják okúl, hogy az táborban egymás közt igen forgatták,
hogy császár ekkor s ekkor vissza akar térni. Császár ezt meg-
értvén, megparancsolta volna sziliktár passának, ha hul érthet-
nek oly embert, ki azt beszéllené, fogassa azonnal meg és vigyék
eleibe, ez alatt találtatott egy fő ember azok közül, azt mingyá-
rást levágatta s promulgáltatta, azután valaki olyan találtatik,
akárki legyen, meghal érte.

K. U. vöttem egy hűusz láb bállást 170 talléron, az árrát
aranyúl megadtam, ily okon, hogy ha Ngdnak nem tecczenék, kár
nékül hozzák vissza s megadja az pénzt³⁾, az kiküldésében K. U.
módot nem látok, mert nem talállok arra való embert. Egy nuszt
láb bállást is ez két nap elkészítik ugyanazon szócsek, igen szép,
ezt is az szerént veszem meg töllök, de pénz nélkül azt is ide nem
adják. Én ks. u. arra való vagyok, hogy Ngdnak ebbeli méltat-
lan alázatos szolgálatomat is continualnám, de igen félve csele-
kedhetem, ha Ngd nem assecurál kglsen felőle; sőt inkább azt
akarnám, én minden megvásárlandó marhákot felkeresnék s Ngd
megvételeire bocsátana arra nálamnál alkalmasb meghitt hívét.
Mostan itt igen szűk az pénz, megtetszik az császár távolléte ab-
ból is. Az botot K. U. Dániel Mihály uram itt nálam hagyá,
nekem ennek előtte Ngd arról semmit nem demandált⁴⁾; az mi
defectusok vadnak türkesiben és egyéb köveiben, azok helyében
ugyanazon féle türkeseket és rubintokat kellessék-e berakni az

¹⁾ *Rákóczi oldaljegyzete*: Nem küldünk lovat. Küldtünk Maurer
által nr. 40 írja, ha elkél, többet is küldünk.

²⁾ *Rákóczi oldaljegyzete*: Ha beérkezik idején tudósítson, mi álla-
potra viszik tudósítson.

³⁾ *Rákóczi oldaljegyzete*: Nem kell, visszaadja, vagyon tanúsága,
van arról mindenről.

⁴⁾ *Rákóczi oldaljegyzete*: Az bot felől is adtunk tanúságot, várjuk,
meg kell csináltatni.

menéműek mostan helyben vadnak, mert az kik elhullottak azokat nem tudhatni nyilván miféle kövek voltak ¹⁾, mindazáltal K. U. az ötvössel együtt beszélvén s comportálván abbeli teczésünköt, azon leszünk, mentül jobban effectuálhassuk.

Ez jelen való hónap 14. napján estve késén Galatában tűz támadott egy kenyér sütő házatúl, több 1000 háznál elége, számtalan sok kárt vallának szegény keresztyének, sok árós, kereskedő, idegen országbelieknek deponált marhájok égett el, az kajmekám és az bosztancsi passa egész hajnalkorig közel mind ott forgottak, régi nagy magas házak voltak, három s négy egymáson, nem tudhatták oltalmazni öntözéssel, csak szabadon égett. ²⁾ Immár senkinek 12. singni háznál magasabbat nem engedik csinálni, ha ki házat csinálhat közzülök. Az sz. Ferencz temploma, az nagy régi szép alkotmány mind elégett, az szép márványkövek és egyéb faragott kövek mind elromladoztak; azonkül más templum is, sz. Anna asszonyé. Egy néhány millió pénz kárt mondnak K. U. az főfő emberek, hogy vallottak az égés miá, annak felette mint olyan szernyő rémülésben az jancsárok, bosztancsiak az hul tudhattak gazdag értékes embert, tolvajúl rájok ütöttek, megfogták, kénózták, meg kellett mondani pénzét s mind elprédálták, ezüst marhát, arany művet. His eandem stb.

Actum Constantinopoli 28. die Martii Anni 1639. Eiusdem
ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitor demissus

Ste. Réthi mpiria.

P. S. K. U. az nyavalyás venetus Galatából (az égés alatt mivel csak szomszédságában is volt az égés) megfutamodván házához ment, az őrző jancsárok is mind elfuttak volt mellőle, másodnapján kajmekámnak híre lőtt benne, ismét vissza hozatta azon helyben, mostan is ott vagyon, elég szomorú állapotban. Úgy vagyon, hogy császártúl válaszok jött az velenczéseknek, kit mindjárást postán elküldött az kajmekám, mostan oda vagyon az postája, maga sem tudja az venetus orator, mi választ tött császár; az interpressével eleget beszéllék, jó barátom eleitül fogva, de ők sem tudnak semmit, meddég Velenczébül meg nem írják neki. Az anglus is igen sollicitálja kajmekámot, hogy elmehetne, de azt sem eresztik el, noha immár régen itt vagyon az másik helyébe. Az velenczei útra való salus conductust per anni spacium az budai vezérre rejiciálá K. U. vezér kajmekám, holnap kiszáll az is, két nap mulat, mentest megyen, azt is megtalálom felőle; kajmekám ugyan megmondá, hogy bosznai basának is az budai ve-

¹⁾ Rákóczi oldaljegyzete: Mind rubintot szedettünk abból ki, s olyant is kell belé rakatni.

²⁾ Rákóczi oldaljegyzete: Nagy kár.

zértül vagyon dependentiája, úgy vagyon, voltam az elmúlt héten nála, salutáltam illendőképpen s igen ajánlá magát Ngdnak minden jó szomszédsággal s hts császárnak Ngddal való egyező szolgálattal; az végekben is immár megparancsolta Temesvárra, Egerre, Kanisára, hogy minden helyekben az jó szomszédságot kövessék, csatázásnak minden titkon nyilván valóknak békét hagyjanak etc. én ks. u. az más részről is igen emlékeztem vala az salus conductus felől, ne talám írt felelő Ngdnak ez inclusában.

A boritékon kívül: K. U. Ngd valami klárisra küldött vala 20 imperialis tallért, 34 summa tallért, 60 oroszlanos tallért, én annak utánna szép színű öregeket nem találtam, az pénz mostan is nálam vagyon, Ngd kglsségébül Galatában az két paplanok árában mostan is adós vagyok (gyakorta kéri) 38 oroszlanos tallérral készerítettém abbúl megadnom. Azonkül az négy kiküldött gyöngyszemekért (ha fel nem találtatik) 21 réal tallért kér az sidó ¹⁾, arra is aestimálák 3 ahoz értő öreg értelmes sidók, ugyan mintegy törvény szerint lön vége; az több azon féle egybe fűzött gyöngyöt elé kelle hozni az sidónak, mivel én pecsétém alatt volt.

Külczim: Illmo principi ac dno dno Georgio Rákóczy stb.

Rákóczy feljegyzése alatta: 6. Apr. Fogaras 1639 délest 4 órakor havasali vajda postája.

(Eredetije Rákóczy oldaljegyzeteivel van ellátva.)

23. 1639. j u l. 9.

Illustrissime princeps etc. Fidelium servitiorum etc.

Az úristen etc.

Kegyelmes uram. Csak ma is voltam az emberrel szemben igen jó alkalmatossággal; ez jövő vasárnapra ígértek audientiát neki, ha meg nem változik. Az anglus tegnap volt szemben, ezen kívül senkinek seriesse nem engedtetett, hogy salutálhassuk; mi lehet az oka, azt Kglis uram könnyű feltanálni, most csak forog fenn az két szomszéd dolgok: az egyik immár administralt tall. 6000, 2. nusztt béllést; az másik szegény 3000, azt is kölcsön imitt amott urgeáltak, ezek is 2. nusztt béllést. Ezeknek kétszer is szembe lesznek egy nap kapikihájok; úgy vagyon, hogy az venetust is által hozatta vala ő naga, de az extraordinarie lön, azok semmi honorariumért nem exhibáltak. Mostan fő kapucziát destináltak velenczésekhez, ez jövő héten Kglis uram meg fog

¹⁾ *Rákóczi jegyzete:* Az gyöngyöket sohol nem tanáljuk, fizessen meg érték, az többi pénzt adja mind Maurer kezében. Meg kell ezt is vásároltatni.

indúlni. Az persa legatust ad ultimum praesentis mondják bejönni, ma jöve híre vezér kapujára; az immár nem messze, ha úgy leszen. Egyéb oda által való hír semmi mostan Kgls uram itt nincsen, hanem az misziri beglerbéget, Czuvan Mehemet passát mondják, hogy készül hadra; az onnan való adót is ez időre valót be nem hozzák ide, hanem az ott való zsoldosok fogadására convertálják. Jemyn országát akarja recuperálni az szerecsenektől, mert az kik ennekeltte azt elvötték volt (két generalis kapitánnak mondják), azok megholtak. Reménségek az, hogy mostan jobb alkalmatosságok lehet az recuperatióban.

Nagod kglsen nekem alázatos hívének kglsen megbocsáson, nem obstálhatok, hogy az nímet agens levelét el ne küldjem, mert szernyüképpen solicitálja; gyakorta ajánlja kész jó akaratját Nagodnak az mire elégséges, mindenekben; az fasciculumnak felküldésében is, az melyek includálva vannak, az felsőt Nagod méltóságos személyének intitulálta kérvén azon maga szavaival engemet igen felette, magam is Nagodat alázatosan requiráljam, mennél hamarébb felküldését és ugyanazon tabellezer választ is hozván, ide beküldését ne neheztelje, mert Buda felől nincsen jó alkolmatossága az levél küldésben. Az oda fel való állapotoknak progressusát az embernek megbeszélettem Kgls uram; azt mondja: gaudium est de hoc etiam in caelis etc., de igen sok szóval kértem arcanum credat nulli.

Kgls uram. Ha az török rabot kajmekám ő nagának be fogja küldeni, egy Nímet János neő Szalontánál elfogott legény vagyon itt, kereszszegi, házias, igen jó legény, noha nem császár rabja, hanem az Vargyan passa kapún állója, annak megszabadulásában Nagod kglsségét ne vonja meg, szolgálatra való legény. En Kgls uram eddég is Hedán agával, melyet Nagodhoz expedíaltatott vala, nem tanálok jó módot az vele való beszélésre, hogy tudhatnám, megreferálta-é az P. F. az ott künn való tractát ilyen nyavalyás állapotjában, nem-é, mert nem örömet beszélenék Zülfikár által vele az felől, nisi Illustrissima Celsitudo jubeat etc. Ez jövő hétről Kgls uram el nem mulatja az ember az dolgot elindítani; megmondtam neki, omnis dilatio saepius damnosa. Nyavalyás szomszédnak immár ez jövő héten kaftányját is megvizsik; ma is vűnek be 5000 tallért az kapikihái, mégis sok restál, az derék adajok is nem haladja fel sokkal ez mostani sacczolatás ostor adajok színe alatt extorqueálandó honorariumát. Erre is hüttel mondta az Lupul új kapikihája, hogy Muszkaországban is 2000 talléron vétette az vajda az császárnak való küldött két nuszt béllést; az kajmekám is azt mondta felőle, annál szebbet nem látott soha. Minap is írtam Kgls uram, nem kell elhinni, hogy az Lupul fia ide jött volna; az háznál is vagyon nekem oly emberem, ki őrzője az háznak, tudná az. Bara-

konj uramék innen való kiindulásokat nem tudom Kgl's uram, mikor leszen. Im küldtem 16. papiros fejr schofiumot és három sárgát; az fejért vöttem asper. 290 egyenként, az sárgát asper. 300, noha mostan nem igen adják 320 oszpora alól. Az arany fonalat most készítik Kgl's uram két okkát, 800 dram leszen, de annak miszkálját asper. 32 alól nem adják; minden dramban tiz miszkálnak kell lenni, azt Barakonj uramtúl küldöm ki. Az zsidók igen solicitálák az gréci tall. behozását egy nehány hét alatt; mit kellessék nekik mondanom Kgl's uram, nem tudhatám, Nagod kgl's jó akaratját várom; mindazáltal ha az követ akarja behozni Nagod parancsolatjábúl, hozza el ugyan, tudom immár nem másolják meg, noha leveleket nem adtak rúla.

Kgl's uram. Noha az Nagod reám terjesztett kgl'sségérül ennekelőtte való alázatos írásimnak elsőbb initiumában kellett volna megemlékeznem, arrúl Nagodat alázatosan könyörgésem által követem, igen alázatos hűségemmel ügyekezem megszolgálni. Engedje az úristen Nagodnak több igaz híveinek is gyakorta abbeli kgl'sségét megmutathatni. His eandem etc. Actum Constantinopoli, 9. Julii, anni 1639.

Eiusdem Ill. Cels. Vrae

servitor demissus
Stephanus Réthy m. p.

Külön quart lapon: P. S. Kgl's uram. Nem tudom Dániel Mihály uram számadása mikor leszen, nem tudom; az zsidóknak ő kgl'mével együtt adtunk az adó restantiájában való kölcsön erogált ^{ss}/₇ tallérokrúl obligatoriát; ő kgl'me isten akaratjábúl immár honn nyugszik, de itt engemet igen vexálnak mind ezért s mind az 200 költsön vött tallérokért, kinn bizony nem kicsin búsulásom vagyom Kgl's uram, mert innen való megszabadulásom alioquin nem lehet, meddég nem leszen az satisfactio; házam népe ha kiszabadít belőle, de én itt annak szerit Kgl's uram nem tehetem semmi úton; azután tudom, elég veszekedésem következik felőle, noha obligatoriája vagyom nálam ő kgl'mének arrúl; csak az ő kgl'me nehezségét is, abbúl ha mi lehetne is, igen difficultálom mostani alkalmatossággal, ha mikor Kgl's uram az követ beérkezik is, de mint látom, az vezérek is igen reménlik az honorariumot ez elmúlt esztendőbelit. Ez mostani teftedár Ibraym effendi is vezérséggel bírja az teftedárságot; az Nagod atyjafia Huszain ezromi beglerbég egy vén Huszain, vezér passa vala, igen jámbor simplex ember, azt tevék mazullá, 6000 tallér zsoldja annuatim vita durante; az immár nem igen messze; mint látom ez mostani megjövetelében, az P. F. harmad része jövedelme lőtt az másiknak, qui dicitur fecundus valameddig durál. Az mi magaviselését illeti, nem kevés, igen nagy dicsiretet tesz-

nek felőle az nagy emberek is; elmés, okos, az ő módjok szerint religiosus etc. Az Barakoný uram behozta arany 30. volt Kgl's uram, de egy nehánya héja volt, nehezen tudtam elvásárlani kár nélkül.

Kivül Rákóczi kezével: 18. die Julii estve 7 s 8 óra között Kis Selken Futó havasali vajda postája.

Külsőim: Illmo principi etc.

24. 1639. j u l. 15.

3. die praesentis mensis írt Kegd levelét az havasali vajda 13. die ejusdem 12 órakor reggel küldte vala meg Barakoni Ferencztől; mikor vötte el Kegd 7. die Juny írt levelünket és izent, irt 13. die Juni: értjük. Az Kegd fiának ha succedálna az *molduai vajdaság*, az szerint igyekezzék Kegd tőle levelet venni, az mint megírtuk, intse is Kegd, az *havasalit* ne sollicitálja. Makai Ferencz postánk 28. Juni jó reggel jutott vala meg, az mint erről Kegdnek Mihál deáktól is írtunk. Csudálkozunk, hogy az keresztény oratoroknak még eddig audientiájok nem adatott az kajmekámnál, mi úgy véljük, el sem kerüli az fővezérséget az P. F. isten végezze ki s vessen véget *felfualkodásának*. Az budai vezér Temesvárra jött vala az harmadik héten, majd egy hétik mulatott ott. B. régen ment fel Budára, még tovább mulatott volna Landorfejérváratt, de igen kezdtek az más pártól rajtok kapdosni, az előtt is mintegy két héttel az ónodi főkapitány Keglevit Eger alá volt, 14 törököt hozott el onnét az vén tolvól (*sic*). Miről való tractájok lehetett, ha mit érthet Kegd, tudósítson róla. Az Landorfejérváratt detineáltatott embert csuda, hogy az keresztén oratorok ki nem szabadítják. Onnét felől nekünk senki titkos írással több Bisterfeldus erről nem írhattott és az *sueciai korona egyen sem áll*, ki Hamburgban vagyon. Az 30 aranyon való vásárlást Kegd minél hamarébb küldje ki. Az sátmormester begyeny követünkkel isten áldomásából; Toldalagi és Kőrösi István uramék is innár útban vadnak ma expediáltuk őket. Toldalagi uram házához tekintett, onnét indúl, ezt Kegd úgy higgye. Tengerentúl való állapotokról ha Kegd mit érthet, tudósítson róla. Az német agens dolgát sokra magyarázhatni, mert az tagadatlan dolog, oda fel igen rosszúl vadnak s talán *kezdettek valamit eszekben venni* s az bolygatja őket. Kegdnek nem árt igen igen vigyázni, bennünket is mindenekről idején tudósítani. Az két Oláhország állapotja bizony keserves állapot, az isten kitől oltalmazza ez szegény hazát; ez bizon soha két esztendeik az az sok expensát el nem győzné viselni s eleget sem tehetne nekik. Követinket mire nézve kellett ily időben indíta-

nunk, bizonyos és helyes okait Kegd meg fogja magoktól érteni. Az mi jól leszen, mindenkor hamar leszen az, de gyakran qui cito fit, male fit. Az titkos írásban Kegd mint meheszen elő, hogy megérthesse, informáltuk Kegdet két ízben, ki igen könnyű s ha Kegd eddig el nem fogott volna is benne igazodni, Toldalagi uraméket isten bevívén, el fogják Kegdet igazítani. Az mely magyar hadakot császár számára fogadtanak vala, azokban keveset fognak felvihetni. Székely, Bornemisza Jánosnak is el kell menni. Az kassai generalis Homonnai János nem fog talán több kakuk szót érni, igen rosszúl vagy on, közönséges opinio, ottfenn étették volna meg. Akarnánk, ha Mihály deák hamar kijönné. Ha Kegdnek alkalmatossága leszen, kérde meg Kegd az *gallus agyentül*, *mi oka annak*, hogy az *király derekas választát* az én kegmes uramról, *ilyen későn értheti*, holott annak alaküldésébe számtalan módok volnának, talán arra várnak azzal, hogy *itt végben vivén az dolgot*, az én kegmes uramat csak azzal ejtsétek meg és nolle velle is *felültessétek és úgy tréfáljátok meg* s az több *kivánságait ne effectuáljátok*, azt bizony ne várjátok, mert bizony soha azt az én kegmes uram nem fogja cselekedni, sőt ha eszében kezdi venni, *én bizonynyal elhitem, másképpen fog gondolkodni* s bizony tinektek leszen káratokra. Ennek megmondjad: Kgd hovahamarébb végben vigye, hadd érthessük, mit fog mondani. Mi istennek hála, mind békével segésséggel vagyunk, hétfőn Fogarasban indulunk, talán Toldalagi uramék még soká fognak ott lenni; jó takaradó üdönk jár. Kegdnek költséget is küldünk azon is akarunk lenni az főkövettel bejöhessen Kegd 15. Juli A. J.

Jó volna Kegdnek az val(amely)ik oratoroktól megérteni, mért fogták volt meg Landorfejérváratt azt az embert s kitől hoz[ott] volt nekünk levelet, lehetetlen amaz ember ebben ne tudna valamit, attúl is mehetne Kegd jobban ennek végére.

(Rákóczy fogalmazványa Réthyhez, a dült betűkkel szedetttek rejtelmeselek.)

25. 1639. j. u. l. 15.

Illustrissime princeps etc. Fidelium servitiorum etc. Az úristen szent áldását etc.

Kgls uram, 24. 28. die Junii proxime praeteriti Fejérváratt írt Nagod kgls parancsolatit vöttem el 11. praesentis, kiknek egyike kgls uram obscurus stylus, eléggé fárasztom elmémet, de nem sok haszna. Hogy penig valami hátramaradás abbúl ne következhessék kgls uram, Nagod méltóztassék akár csak egyszer azféle literákkal kglsen mégis írni, de annak paríája legyen szokott stylus, talám inkább hozzá igazodom, mivel immár az literák

nálam vannak ¹⁾). Nekem kgl's uram nagy gondviselésem vagy on az leveleknek conservatiójára, soha senki azt nem látja kívülem, kiket, az úristen velem levén, ismét magam in specie reducálok, noha Kgl's uram azféle írásoknak continentíáit nem értettem, csak coniciálo m ex rerum circumstantiis. Én az embert igen solicitálo m, de máig szembe létele nem lehetett; két izben oda jött, láttam magam is, de nem engedtetett audientiája, más az, várná szernyen az oda által valót, ha visszajönne az had, azt igen kívánná látni, az által nagy reménsége volna, mert az nem timidus, mint ez két itthon valók. Én Kgl's uram mind az elsőszéri, s mind ez mostani oda fel való állapotokat mostan miben áll, az embernek megmondtam, hogy sollicitusb legyen; látom s értem szavaiból is, igen ügyekeznek rajta, csak commode lehetne.

Az velenczésekhez való küldés megváltozik Kgl's uram; az interpressel beszélgeték eleget, immár két izben is volt szemben az orator kajmekám ő nagával; az békesség megleszen egyátal-jában, úgy értem, annak modalitása occulte vagy on, maga azért az orator azon detentióban most is; egy oratornak is audientiája nem volt az angluson kívül eddég. Az persa internuntiusa ez jövő héten, nilván mondják Kgl's uram, hogy ide érkezik, azután derekas legatióval jön másrendbeli, ők azt mondják az is Muszulban vagy on fővezérnél.

Az kénsőt Kgl's uram feljebb el nem veszik 140 oszporánál okáját; én igen voltam rajta Kgl's uram, hogy 60 reál tallérban elvegyék, de semmi uton reá nem vihetém. Immár az Nagod kgl's tetszése, én mindazáltal naponként ha mivel feljebb vihetném az 140 oszporánál, ügyekezem, de az bizontalan Kgl's uram, noha magam szemben nem voltam kajmekám ő nagával, de Zulfikár-nak megmondtam Kgl's uram az bejövendő követnek ideinek megindulását; azt sem anni végre, mint csak hogy netalám be fogná hivatni kérdezkedésnek okáért. Az rab felől penég semmi emlékezet nincsen, gondolván azt Kgl's uram annak kijövetelében betegsége avagy egyéb okokból ne következhe ssék valami defectus; mikor útjában értem lenni, akkor jobb az alkalmatosság. Hatalmas császáruk tegnap nagy solennitással celebráltata innepet, maga is az új mecsetbe ment vala imádkozni (mind az vezérekkel együtt az atyja szultán Ahmet lelke üdvösségeért), melyet ugyan az atyja csináltatott volt a fundamento. Az mufti csak ez két nap előtt jöve haza, az Fekete-tenger mellett (jó köz (így) földni re) mulatott egy majorjában; azoltától fogva, hogy megjöve, elunta vala az sok szántalan salutatióra hozzá ment főfő embereket, mivel fáradt erővel s vénség miá meghanyotlott öreg, vén ember; mindazáltal az ember Kgl's uram mostani meg-

¹⁾ Oldalt jegyezve Réthy által: Formája avagy clavissa.

jövetelének második napján szembe volt vele; azon útjában az sziliktár passával is, csak salutálta őket.

Kgls uram. Diván ülő vezéreket ennekelötte is Nagodnak kgls értésére adtam; itt mostan az kajmekám után Musza passa, Ahmet vezérpassa, Deli Huszain passa, ki kapitán passa vala, mikor Reván alá mentek vala, azután misziri passa vala, mostani hadban jól vüselte magát, igen regalis persona, kedves ember, Ibrahim effendi teftedár vezérséggel. Kinán passa is jövő útjában mint mondják, sziliktár passa ¹⁾. Mostan csak ezek vannak Kgls uram, ha ezután meg nem többülnek.

Az nimet interpres szavaira nekem igen nagy vigyázásom vagyon, recolligálván, annak effectusa mire menne. Kgls uram, az vajdának innen írt kapikiháinak reám való panaszában semmi nincsen, én azokban semmit nem is hallottam; azon inclusát cleikbe vittem vezér kapuján létünkben, illendő helyen, magok sem tudának semmit az ellen mondani, csak objiciálák azt, hogy Ferencz posta szidta igen az egyik kapikihát, Csernat portart az ő melléje adott klarást miért küldte el mellőle. En ezen alkalmatossággal írtam az vajdának is igen emberségesen felőle, mint volt az dolog; nekem Kgls uram bizony az ő dolgára is igen vigyázásom vagyon, kit netalám maga sem hihetne el. Ugy vagyon Kgls uram, az Lupul vajda fia az Noagh havasán innen, Karnabat városkán feljel az Fekete-tenger felé eljött volt Katarcsi Nikolával feredőbe, mert az egyik kezét mondják, hogy elesett, gutta ütése avagy mi miatt lőtt; onnan visszatértek, de nilván való dolog, ha lehet, az öcscsét akarja prom[ov]eáltatni az szomszéd helyébe; mostan is, úgy értem Zülfikártúl, sok pénzt küldött be ide; de én mint gondolkodom s egyebek értelmét is vöttem Kgls uram, ha mit mostan ide fizetnek mind az ketten, majd egy adót teszen; ha mi fogatkozása leszen is az jövőendőbeli adajoknak, ezeknek nem leszen felette káros, de mind az kettő amoveáltatik az dominiumbúl; ez nilván való dolog, hogy az Leon öcsce igen secrete futja Zülfikárt is, Bogdán neve, minap éjjel is ment hozzá, azután egy kertben is az Fekete-tenger mellett két nap is voltak szemben egymással. His eandem etc. Actum Constantinopoli, Julii, anni 1639.

Eiusdem Ill. Cels. Vrae

servitor demissus

Stephanus Réthy m. p.

Egy külön féleven: P. S. Kgls uram. Csak ez héten jöve hozzám ide az házhoz egy zsidó, ki Nándorfejevárárt lakott, műves ember volt, ada egy levelet, melyet más custodiában bevarrottak vala, de senkinek nem volt commendálva superscriptióval; de mihelt felbontogatám, s két pecsétit levonám rula, azon-

¹⁾ A nevekhez oldalt e sorszárok: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

nal látám, mire való, mely noha nem igen derekas dolgot állat, de honnan lehet eredeti az ide való irkálásnak és sok hamis vádolkodásnak, Nagod kgl's uram bölcsen itéletet tehet. Kérdé tülem az zsidó, ha én vagyok az begzade az magyar, megmondám neki tolmács által, nálamnál itt nagyobb nincsen; mondá azt, hogy ő jövő útjában megbetegedett volt igen, Drinápolban feküdt tovább két holnapnál, későre hozhatta meg az levelet. Az ki tüle elküldte, meghagyta igen, senki kezében ez levelet ne adja, hanem nekem. Immár ő vissza nem megyen, hanem fogadása szerint Hyerusalembe megyen; ha megjöhet is onnan, többé ő oda talám nem fog menni, mert nincsen ára az ő ott való művének, lámpás csinálónak mondá magát. Látván Kgl's uram olyan intentumát, hová akar menni, és az istennek ez levél nekem hozására való vezérlesét, egy aranyat adék szegénnek, ki ha vissza megyen vala Kgl's uram, olyképpen végezek vala, hogy igen titkos, magának hasznos tabellariusnak állatom vala. Ha külömben esmeret szerint fel nem tanálni Erdélyben bemenetelésben, valami magához hasonló embert kellene szinte oda bocsátani csak esmeretségnek okáért, talám az úristen kézben akasztaná az hírhordozót. Én elhittem, hogy azt csak az végre tartják ott, hogy irkáljon ide.

Egy quart lapon: P. S. Kgl's uram. 17. praesentis délkor érkezék Mihály deák posta 5. die Fejérváratt irt Nagod kgl's parancsolatival, 50 aranyakat is hozván. Ma este értém, az Lupul vajda fia jövő útjában volna boérokkal; tengeren által nem messze vagyon egy híres feredő, híre az, hogy oda megyen, betegesnek mondják, keze is elesett volna, igaz-é? Az nyilvánvaló dolog Kgl's uram, hogy az Noagh havasán innen való feredőbe jött volt Katarcsi Nikolával, de úgy értettem, onnan visszament volna; ha jó ismét, vissza sem ment, inkább hiszem azt. Immár vagyon három hete, hogy innen az új kapikihái közül egy Gýka neű bojéra az vajdához ment vala; mint értem, az is vele jönne, ha igaz leszen. Kgl's uram, nem biztathatom az nyavalyás szomszédot semmi úton; megholt Ibrahim effendi. Még egyik vajdának is kaftányjokat ki nem adák még.

Kívül Rákóczi kezével: Ezt az levelet 15. Julii irta volt Réti uram, de 18. küldte el. Hozták kezünkbe 27. die Julii délest 1 órakor Szakadátnál 1639 havaseli vajda postája.

Külsőlm: Ill^{rm}: principi ac domino domino Georgio Rákóci etc.

Melléklet.

1639. febr. 24.

Az hatalmas istennek kegyelmét kívánom az Ngd úri főmél-tóságán kiterjednye és Ngdnak szerencséjét isten ű fge mindörökben öregbítse.

K. U. akarám Ngdat az én alázatos levelemmel megkeres-
nye, mivel Ngdnak hozzám való úri gráciát mindenkorra hozzám
való jóakarattal jelön láttam lennie, én pediglen ks. u. akarám
Ngdat ez dolog felől levelemmel megtalálnya, mivel hogy Ngd-
nak vártam levelét hozzám gyűnnie, sőt penig szolgájátúl Szabó
Andrástúl is nyelvvel izentem, hogy Ngd én rólam alázatos szol-
gájáról ne feledkezzék, sőt pediglen ezt akarom Ngdnak tudtára
adnya, hogy az ittben levő egy isten valló atyafiak az kik volta-
nak az Rákóczinak az ő kegyötlenységétől szorongattatván, hitü-
ket kényszerítettnek elhannya, mőrt jószáguktól megfosztván,
éhségtől láttatnak meghalnya és az ű vallására fordulnya kitele-
nök. Apafi Gergőlynek Ngd öcscsének az temetésén jelön vol-
tam, az mely Ngdnak szomorú hír, azt nem tudom ha volt-e
Ngdnak ekkoráig hírére, avagy nem; ez szomorú hírről penig,
hogy Ngdnak levelem által tudást tögyek, az Ngd kedves menyé-
től Apafi Györgyné aszonyomtúl készörittem ez dolog felől hírt
adnya. K. U. ha valami levelet az Ngd atyafiainak akar küldenie,
add zsidó kezében, és az énnéköm hozván így én isten által szinte
beméltatom az Ngd atyafiainak. Ezek után isten éltesse Ngdat stb.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

N(a)gy Ábrahám

jóakarattal mindenkoron kész szolgálnya.

Költ Lándor Fejérváratt 1639. Szent Mátvás napján.

26. 1639. jul. 25.

Illustrissime princeps etc. Fidelium servitorum etc. Az
úristentől etc.

Kegyelmes U. az gyógyi thermisből 9. die praesentis Nagod
kgls parancsolatját vöttem 22. die ejusdem mensis reggel. Nagod
menémű dolgokrúl kglmesen informál, értem, de itt azokban
semmi nincsen. ¹⁾ Az igaz dolog kgl's uram, nilván ügyekeznek
minden úton azon, hogy elő mehetne dolgában, de abban bizony
semmi ez időn nem leszen, nem értek sem látok módot; az jö-
vendő idő istennek kgl's dispositiójában áll. Bővebb írásra kgl's
uram idő nem engedték ez hertelen való alkolmatlanság miá,
mivel Mihály deák postát nem tartóztathatám tovább klarás nem
levén mellette, szükségesképpen kellették sietséggel Barakonj
uramék után elbocsátanom meghagyván neki, mihelt az Noagh
havasán által megyen, azonnal elhagyja őket, és mennél hama-
rébb lehet, sietséggel continnálja útát, az alatt netalám innen

¹⁾ *Oldalt Rákóczi jegyzése:* az mit Segesből irtunk volt, azt irtuk
volt meg neki.

újabbán holnap avagy azután új postát is bocsát az vajda kapi-kihája; avagy az útban ha jó alkolmatossága leszen, csak ez két nap alatt is hagyja el Barakonÿ u. Ma reggel késérvén ki őket, az házhoz sem jöttem ks. u., hanem császár divánjában, onnan vezér kapujára mentem. Ma kaftányozák meg az boztancsi passát vezérségre, az szultánát, Barján passa özvegy feleségét adták neki; ugyan ma kiszáll az városon kül való szarajába, kit Barján passa építtetett vala csak közel az drinápoli kapu előtt. Immár ezzel az vezérek többültek; ennek Musztafa passa neve. Nem árt kgl's uram ezt salutáltatni Nagodnak írása által is, mikor annak ideje leszen, mivel új vezér; ezt nilván tudom, igen kedves embere hatalmas császárukknak. Az misziri passaságot ígérték vala neki, de frustráltaték abban.

Az emberrel K. U. az posta bejövetele után kétszer voltam szemben; az szokott helyünk vagy onnira, mint Tövis Fejérvárhoz, az hül tractálnunk kell; én az Fekete-tengeren megyek fel oda, mindenkor menni jöni K. U. egy-egy tallér az evedzőknek, ő maga penég szárazon csak az fiával igen jó alkolmatossággal éjjel indul s ebédkorra ismét más utat continuál az házhoz való menetelre. Firmissimo juramento eskütt előttem per deum sanctum, hogy valami kívántatott, mindeneket értésére adott az kinek illet, de mivel az vizen való járás az venetusok között tilalmas volt, semmi úton az relatiónak kezéhez való vétele az miatt nem engedtetett, de minden órában várja. Hétszer mondja, hogy audientiát kért, de nem engedtetett. De hogy ks. u. ez híreket érté az vezér, kiket Nagod az oda fel való állapotok felől kgl'sen nekem irt, ma értém igen titkon, hogy görög ruhában öltözött volt az ember, és tegnap éjjel volt szemben vele; mit tractáltak lött legyen az inclusában, elhittem, Nagodat informálta. Divanbúl ezen órában juték meg, és úgy hozák levelét, kit mindjárást küldtem. Csak igen obiter írhaték kgl's uram. Ezek így levén, ez két nap újabbán confluálok az emberrel, tudom, mindeneket referál nekem is. Ez két napok alatt kgl's uram bővebben irok mindenekről. Az vajda gyalog kapitánya holnapután indul ki innen; attúl küldhetem meg kgl's uram az egy font aranyfonalat is, mert noha eleget tanáltam volna készit is, de az csinálása nem igen jó, vásárra való mű, de ezt mondva csináltatom, mennél jobban lehet. Egy fontot parancsolja Nagod az utolszori kgl's parancsolatjában, az elsőbbiben 5. fontot, de én elsőbbe fél okkát küldök, azután Nagod kgl'sen mit parancsoljon, attúl várok. Az övet is K. U. elhozták csak fejéren, 500 dramás; az felől is nincsen informatió, mi szín legyen, noha mondja az zsidó, hogy hamuszín, de az is kgl's uram kétféle: setét és világos szín, ebben sem tudok választást tenni. Kgl's uram, minden bizonnal az venetusok végben vivék hatalmas császárral az békességet, meg

is kaftányozák az fogoly oratort, mostan házánál vagyon. His eandem etc. Actum Constantinopoli, 25. die julii hora 10, anni 1639.

Eiusdem Ill. Cels. Vrae.

servitor humilis
Stephanus Réthy m. p.

Külczim : Illustrissimo principi ac dno dno Georgio Rakoczi stb.

Kivül Rákócziótól : 6. Aug. A[lbac] J[uliae], 1639. délest 6. órákor
Mihál deák portai postának.

27. 1639. j u l. 28.

Illustrissime princeps etc. Fidelium servitiorum etc. Az
úrsten etc.

Kgls uram. Ezelőtt két napokkal az mint alázatos írásom által informáltam Nagodat az velenczésekkel végbe ment békeség felől, immár oda menésre, ide jövésre szabados útja vagyon mindennek; Bisterfeldius uram is szabadosan eljöhet erre, ha Velenczében vagyon. Az ember is minden órán vár onnan felől reménsége szerént minden részeiben az két conditionknak jó karban való létele felől, az harmadikat penég nekem úgy tetszik, igen könnyű dolog végbe vinni, oly az data manus etc. Ha Nagod penég Sahyn passához küldött, annival bátorságosabb azon által jőni Bisterfeldius uramnak, valamelyre akarja dirigálni útját. Hatalmas császárnak ígértek adni az velenczések 200,000 kétszáz ezer velenczei aranyat, az anyjának az szultánának, sziliktar passának és ez mostani kajmekámnak 100,000 száz ezert, ezek felett az mely tiz számú gályákat elvittek volt az caesareabeliektől, azok közül egyet vissza adnak, mely ugyan magáé volt hatalmas császáré. Ezeket nekem oly ember mondta, ki interversatus volt ez dologban.

Mostan itt K. U. tengeren túl való állapotokban két ellenkező hírek vannak, az egyik titkos, az másik közönséges mindeknél, hogy az fővezér jőne az persiai főkövettel; immár az köztök való békesség teljességgel végbe ment volna, és bizonyos határt is vetettek volna az birodalomban, oly hasznosan, mely felől ezek nem is gondolkodtak, hogy arra az persa reá menjen. Ha ez igaz leszen kgls uram, ez következő holnapnak az utolsó negyede megmutatja, akkor elhiszem. Az másik hírt igen belső embertől értette, ki nekem mondta; immár ma tized napja, onnan az táborból jött vala két kapucsia, magam is tudom azt kgls uram, azok mondták, hogy Babilionia táján az húl volt, rájok ment az persa és annira profligálta őket, hogy maga is az vezér alég szaladt be az városba. Az kapucsiaák ugyan tartóztatás alatt

is voltak vagy három nap, hogy inkább ki ne terjeszszék. Kynan passát mondják immár vagyon két hete, hogy Ismitben jött volna, honnan egy nap, egy éjjel ide érkezett volna vizen, mint mondják, ha oda érkezett volna. Amaz áruló Huszaÿn aga, ha vele nincsen, elholt valahúl, sohúl senki nem mondja, hogy látta volna császár táborában; ha szinte elő jőne is valahunнан, felakasztják, mert murthafarakká való. asper. 60. járt napjába, a collustratiókor generaliter császár mikor hadait meglátogattatta, absensnek találtatott.

Barakonÿ uramnak az mely salvus conductust szerzettem kgl's uram vezér kajmekántúl, az czimert Ahmet vezérpassa vonta reá, szóval üzente Zülfikár agátúl nekem, hogy Nagodat ő nsga nevével igen salutáljam, Nagodnak sok jó szerencsés esztendőket kíván istentúl, az úristen hallgassa meg annak az jámbornak abbeli kívánságát.

Csak ma is immár értettem K. U., hogy az ember tractálja az dolgot, de nem azszerént, az mint kellene lenni, hanem az portát akarná Nagod ellen pro hostico állatni, hogy császárt ő felségít mostani szoros ügyében, ha kívántatnék, meg ne segíthesse Nagod, és ezek is Székel Mózeset inkább promoveálhassák. Hunnan vagyon s lehet ennek eredeti, ha igaz, én nem tudom, látja isten, mert az emberben kétség nem lehet, hogy azt cselekedné; de én K. U. ennek semmi hitelt nem adok; rumor populi vento levior etc. Az ember nekem exhibeálá az levelet K. U.; az mely három punctumok abban inserálva vadnak, ki felől feljebb is írásomban emlékezetet töttem, igen-igen kívántatnék, annélkül mindenek corruálnak sine diploma etc, K. U., mely ha valami-képpen az embernek kezéhez jutna. Immár az vezér is ha érti ez dolgot, melyet ha indított, elhittem, megírta mostan Nagodnak (mert én vele nem beszélhetek, purgatiót vött be két nap is egymás után). Ha vezér hivatna, és ez felől valami szót indítana, noha az Nagod ekkedig való kgl's intimatiójábúl ugyan colligáltam, mit kellene helyesen mondanom, az szokott stylussal irt Nagod kgl's informatiójábúl, de mindazáltal, ha ugyan ad rem kellene menni, netalám kgl's uram idején kellene Nagodnak arrúl egy cathalogust küldeni igen világost, hogy abbúl semmi exorbitálás, igaz útból való kitántorodás ne következhetnék, mivelhogy az hosszú dilatio derekas igen nagy dolgokban saepius damnosa etc. Nagod kgl'sen nekem alázatos hívének ebbúl is megbocsásson, Nagod bölcs itileti etc.

Kgl's uram. Az mely 50. aranyat hozott be mostan az posta Mihál deák, abbúl vöttem aranyfonalat 150. dramot, mely teszen 100. miszkált¹⁾, minden miszkált egyenként vöttem asper. 32.

¹⁾ Oldalt Rákóczi jegyzése: azután kell ismét (?) venni.

facientes in toto tall. imperiales nro 26. et asper 80. Az hiuszláb bélésnek az ára is kgl's uram 170. imperialis tallér nálam vagyon; ezenkül ez mostani hozott aranyaknak residuitása nro. 37. nyolczvan oszpora héján. Én kgl's uram egy füllért ezekből magam részére el nem költök, igazán írom Nagodnak. Az én itt való állapotom az élés dolgából azon cardóban versál, melyben ezelőtt Musza passa ideiben. Császár megjövedele után nekem egy füllért sem adtak 280. oszporánál, sem penig egyéb élest, jól tudja Barakony uram is, mert forga előtte, mi válaszszaal bocsáttá az konyhamester Rezvánt és egy öreg legény szolgálmat. Nemcsak nekem nem adnak, de az német agensnek is azszerént.

Kls uram. Ezen szempillantásban küldé egy titkos szolgálját által hozzám az ember, ki által tudakozik vala az Nagod mostani méltóságos állapotjáról, mert ő vele elhitették, hogy Nagod megholt, kinek hallása mia annira megújult nyavalyája, kit meg sem tud mondani. Akkor penég az szolgálja még nálam volna, azon órában hozzák az Nagod 15. praesentis Fejérváratt írt levelét, melynek hírével oly örömmel mene vissza, mindenütt futott; míg az tengerre ért, egy szolgálom volt vele addég, ott is két lapátu peremet fogadott, hogy gyorsabban haza érkezzék. K. U. ez hozzám jutott kgl's informatióira semmit írni mostan nem érkezem, mert az tabellarius az gyalog kapitán immár kocsiát is elő küldte vala. His eandem etc. Actum ex Bizantio, 28. Julii. 1639.

Eiusdem Ill. Cels. Vrae

servitor demissus

Stephanus Réthy m. p.

Egy féliven P. S. Kegyelmes U. Igen helyes mondása egy jeles tragoedia író görög philosophusnak Euripidesnek többi között egy sententiája: nullus sceleratorum hominum poenam effugiet; az úristen az szegény ártatlan vén Cyrillus patriarchának haláláért az utána succedált patriarchát nagy gyaláztatára szernyő erős fogságra veté tisztinek és mindennemű javainak elvesztése után; másfél százezer tallért kérnek túle, kit az egész patriarchaságának tisztí alatt való görög és egyéb keresztyén papokon extorqueált; ha penég megérkezik az fővezér, élete is elfogy, el nem kerüli, mert ő ellene procreálá Barian passa; mostan immár ez kajmekám császár akaratjából mást állata, az drinápoli mulla ki vala, főpüspök.

Immár ks. u. az Nagod reám terjesztendő fejedelmi kgl'ségének egyik részét értem, ki mindeneknél nagyobb, hogy az lelki kenyérnek, itálnak elvételének közelítésére az Nagod kgl'ssége által út nittatik, kit alázatos hűségemmel teljes minden én életemben igaz alázatos hűségemmel ügyekezem megszolgálnom. De meddég az úristen azt az időt előhozná, könyörgök Nagodnak az én itt való szoros állapotomban, szabadulhassak meg tisztessé-

gemre, kire üdvösségem után legfő gondom vagyok : az mely 200. tallérért én itt kezes vagyok satisfaciálhassuk, Nagod méltóztasék arra alkalmatossá tenni ; ha az úristen innen egészséggel kiviszen, az Nagod tárházába adminisztrálok éppen. Noha Dániel Mihály uramnak ő kglmének nálam obligatoriája vagyok, de én ahoz semit nem bízhatom ; immár kétszer is írtam ő kglmének felőle, az zsidóknak is reversalist adtunk ugyan ő kglmével együtt az 88. tallérról ; innen engemet addég ki nem bocsátnak, donec satisfactio non accedet.

Itt K. U. minden órában külömb-külobmb híreket hallhatni, ki nilván való, ki bizontalan. Ez írásomat szinte végezvén vala, jöve hírem ; ide szomszédságomban jött meg tegnap egy jancsár, ki oláh fiu, de törökké lőtt ; 6. esztendeje, hogy itthon nem volt, itt pusztán tanálta házát, egy is házanépében nem maradt, elholtak, ide hivatám, itt nálam ött ebédet, jól tud oláhúl, innya is eleget adtam vala, hogy inkább nilvábbat érthessek oda által ; ez nilván mondja, az békesség megvagyom mindenütt ; az határokon köveket állattak fel, meddég extendáljon mindenik félnek birodalma. Az vezér Diarbechyrben vagyok, onnan mint az egész vele való jancsárságot elbocsátá mellőle, az urumelyi hadat is ; az kik megmaradtak. jövő útjokban vadnak, maga is eddég megfogott indulni ide, az persának is főkövete vagyok vele, ki ide jön ; mindkét részről ultro citroque elbocsátták az rabokat. Ha úgy vagyok, jobban megértjük ezután.

Az nímet agens ment volt K. U. ez elmúlt héten Hendán Oghli Mehemet agához az ki Nagodtúl jöve be, panaszkodván, hogy kajmekám ő naga megjövetele után audientiát nem engedett salutálására, netalám ő nagának vagyok valami nehézsége császár ő felsége részéről ; arra azt mondta, hogy semmi nincsen onnan, hanem vagyok csak az szomszédjára nagy haragja ; nem tudván mellik lehetne az az szomszéd, megkérdezte s Nagodat nevezte ; ígérte magát neki, hogy audientiát szerez, de még máig nem érkezék el annak órája ; nekem az agens jövő útjából ugyanakkor ez pusztá szarájába betért vala, vagy két pohár bort ivék itt és valami száraz kenyeret, böjtelt ekkor ; nekem K. U. jó correspondentiám volt vele ekkedig ; úgy vagyok, nem igen vagyok nála az Salamon feje, az interpresse ingeniosusb sokkal, mivel immár sok ideje, hogy itt abba az hivatalba szolgál. Irhatom ezt is Nagodnak, ma 4-gyed napja egy öreg vén görög ember magát nevezvén Mihne Radul vajda nemzetéből valónak, egy zsidóval ment császárhoz ; elsőbben requirálta szilikár pasát, instálja hatalmas császárnál, az havasalföldi vajdaságot adja neki ; császárnak értésére adták, kérte császár, vagyok-e pénze, arra azt felelte, nincsen neki elegendő, de mindjárást szerit teheti imittamott barátinál. Szilikár passa ugyanott Szandyl Bagesa sz-

rájban tengeren túl császár parancsolatjából 600. százat üttetett rajta, az zsidón, ki vele volt 500. ilyen válaszszaal járt, nilván való dolognak mondák.

Kgls uram. Nilván Zülfikárhoz igen szokott járni az Székel Mózes Korondi neü szolgálja, székel udvarhelyi; ez elmúlt szombaton kellették hozzá mennem, de necesse, csak egy kicsin fogyatkozás miá, hogy benn nála nem tapasztaltam, egy áljatón bocsáttá ki, immár én az külső pitvarában voltam; egy rabaszszonya oláh vagyon, kinek én gyakorta adok serbetre való pénzt, néha papucsra is, nekem megmondá, mely gyakorta jár oda, néha éjjel is, csak haszontalan kgls uram minden munkája iuxta illud: in te deus sperabo, et quid faciat mihi homo etc.

Egy negyged lapon: P. S. Kgls uram Nagodnak egyszeri kgls parancsolatja nekem szinte olyan, mintha mindenkor szüntelen volna; én, látja isten nem restelleném az írást, de nincsen jó alkotmatosságom az kiküldésében, mikor egy néhány lovas legénim volnának, minden héten írton írnék, nem praettermittálnám, de néha az vajdának is nem jön postái 20. 25. nap alatt is s ez az oka. Ez holnapban a die 1. K. U. ez harmadik levelem. Nagod kglsen szegény alázatos szolgájának arrúl megbocsássa, ha mi véték volna is. Addég semmit senkinek K. U. nem emlékezem az kapucsi élése felől, meddég maga is beérkezik, ne látassam megjövetele előtt vádolni; elsőbe itt mint vüseli abbúl magát, meglátom, azonnal hírem leszen benne; az vezér kihaja igen jó akaróm s mindjára megmondja, ha vádolkozik vezérnek, s azután ugyan neki megmondom, mint vagyon etc.

Egy papír szeleten: P. S. Ez levelem megpecsétlése után értém kgls uram, nilván dolognak mondák lenni, ez elmúlt hétfőn 25. praesentis császár udvarából kiadták volna sziliktár passát, ki ha úgy leszen, annak netalám nem kellették semmit adni; ezután nilvábban leszen itt K. U., minden órában majd inkább újabb-újabb hírek folnak, sok igaz benne, nagyobb része pedig hamis hír, ezt adja isten, legyen való etc.

Kivül Rákócitól: 12. aug. A[lbac] J[uliac] 1639. reggel 9. óra után Száva uram havasali vajda követe.

Külczim: Illustrissimo principi stb. Georgio Rákóczi stb.

Külön papírszeletre írva: P. S. Kegmes uram ez vezér ő naga bujuridát Sahin agának szólót fordíttassa Nagod magyarra, abbúl deákra és az oda menendő ember vigye azt Bisterfeldius uramnak és Nagod kglmesen injungálja ő kglmének s mikor isten akaratjából szembe leszen a passával, vele való szembe lételkor szavai csak az szerént legyenek, mint az supplicatiónak és ezen levélnek expositiója vagyon semmi exor-

bitatio ne legyen az kívül, kiből ne következessék valami offensiója útjának etc.

28. 1639. aug. 21.

Césy a franczia király állandó portai követe Rétinek a franczia fegyverek diadalairól híreket ír.

E levélhez volt csatolva egy más levél Rákóczy Gy. számára, melyben tudatja, hogy leveleit megkapta.

(Mindkettő megj. Török-magyarkori Á. O. III. 38—40.)

29. 1640. febr. 27.

Hagai Kornél levelei Rákóczyhoz és Bisterfeldhez, melyben tudatja, hogy a folyamatban levő ügyekről Rétivel értekezett.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. III. 55—57.)

30. 1640. jul. 1.

Réti levele Rákóczyhoz különböző portai ügyekről.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. III. 70—73. l.)

31. 1640. jul. 9.

Ill^{me} princeps stb. Fidelium servitiorum stb. Az úristen stb.

K. U. 20 Junii proxime praeteriti Fejérváratt írt Ngd kgs parancsolatját vöttem 6. praesentis délkor. Az Ngd reám terjesztett kgségét életem fottáég való igaz alázatos hívségemmel igyekezem megszolgálnom. Még eddég K. U. Sebessi uram jövetelének semmi híre nincsen. Minden akkori állapotokról alázatos írásom által Ngdat tudósítottam 1. praesentis innen küldött levelemben, mostan egyéb híreket nem értek: Gyula felől jött hír, hogy valami csetej patej lött volna csak ez minap. Ezek csak mind az jeneieknek imputálják, hol mi történ lenni, vezér ő nga is hívatott vala s tudakozék, ha vagyon valami hírem felőle? Mondám ő ngának semmi hírem arról nincsen. Tudom ő nga az én ks. u. ha igaz hír leszen, ide is megírja, de ha az úgy vagyon is, nem az erdélyi birodalomból valók cselekedték, hanem az felső pártiak gyülekezhettek egyben, kiknek csak hátokon házok, sehol semmi bizonyos lakások nincsen, az féle tolvajok, dúlók, fosztók, vagy élet avagy halál, de ők ahhoz szoktak, soha nincsen oly nemzetség, ki azféléket kedvelje. Az úristennek nagy hála legyen K. U. ez elmúlt héten hasznos de becsületes (fogymozgásbeli) reformatiót vittünk végben az agával vezér ő ngánál jó alkalmatossággal: az megholt császár ideiben priváltattunk vala hts császárnak köntöséhez való békélésünktől, csak távol kell vala előtte való

szőneghez földre arczczal leborulásunk, ki kezdetett vala K. U. elsőben Drinápolban Szalánczy uram ő kglme bejűvésekor, akkor az időhez képest szőneg sem vala az császár előtt, csak az szép tiszta pásintos hely; annakutánna K. U. az az abusus mind meg-observáltatott; én immár pro perpetuo statuto reménlem vala lenni, de az úristen ő szt fge serkente erre, hogy valami jó alkalmatossággal vezér ő ngánál emlékezném. Zülfikár aga által annak-előtte penég neki is ks. u. intimáltam egy néhány ízben szép édes szókot nyújtván neki, Ngd méltóságos nevével, biztatván az is, hogy császár divánjában való vendégség is oda vala, kit az Ngd kgs intimatiójából megtalálván ezen vezért, ő nga azt is reformáltatá. Immár K. U. erre is ő nga reá ígiré magát, hogy az köntöscsökölést is jó karban állatja az régi szokás szerént, kibem nem lehet kétség K. U. mert igazmondó ember, nem olyan mint amaz *perkus (sic!) effeminatus Mussa passa*. Azzal excusálá magát K. U. ő nga, én így találtam az én vezérségemben s azt kellett követnem, én sem javallottam, de ezután nem lészen; emberül szólla hozzá Zülfikár, ezzel exaggerálá. Ngos uram az boldog emlékezetű Ahmet szultán hts császárunknak kezét lábát is megcsókoltam, mikor szembe löttünk vele, ez bizony szép emlékezetes dolog K. U. nemcsak az erdélyi részről, de az egész keresztyénségnek is nagy böcsületire vagyon, mert abból ők is az keresztyén oratorok is azon hajóban eveztek etc. K. U. azok obsessiojában még semmi nincsen, nyilván mondják egymás közt suttogva, hogy az kapitán passa eleiben 60 sajkával jöttek volt alá az Tanais vizen s az hul az tengerbe szakad, annál feljebb ezek nem mehettek az öreg gályákkal, ott igen megverekedtek s visszaverték ezeket, sokan is veszték, az kapitán pasa vicéje Uzumpiele bég, ki minden esztendőben az Fekete-tengerre járt, szerencsés, igen vitéz ember, azt is mondják, hogy elveszett volna, ki ha igaz hír leszen, ezután nyilvánban megértem. *Tengeren túl is* mondják, hogy nem sok ideje *Van táján egyezer töröket vágta le az persák, Ezromban is Naszu Huszain passa rebellálni akar császár ellen*; ezután is ha igaz, kinyilatkozik. In reliquis stb.

Raptim Constantinopoli 9. Julii Anni 1640.

Ejusdem ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitor demissus
Ste. Réthi m. p.

Külczm: Illmo principi ac dno dno Georgio Rákoczy stb.

Rákóczy feljegyzése: 20. Julii, Szász Szent-György, reggel 6 óra előtt, 1640.

(*Jegyzet*: A cursivval szedett titkos irással.)

1637. nov. — 1638. febr.

Szalánczy István portai főkövetsége.

Lupul moldvai vajda 1637. őszén megtámadta Oláhországot, melynek vajdája Máthé Rákóczyval véd- és dacszövetséget kötött még a múlt évben, s ennek értelmében jó szolgálatokat is tett neki. Ennek következtében Rákóczy megsegítette Máthét s Lupul is vissza vonúlt Moldvába.

Rákóczy attól tartva, hogy e miatt a porta neheztelését magára vonja, Szalánczyt, mint főkövetet küldte a portára, hogy e lépését mentse. Szalánczy már ekkor a nagyságosok közé tartozott s ura bizalmát múlt évi sikeres követségeivel teljében kinyerte: eljárásával kimutatta, hogy e bizalomra méltó volt. E követségre a megbízást már novemberben megkapta, bár az utasítás csak decemberben állíttatott ki.

Mint főkövet, a szokásos portai évi adót is — valószínűleg, mert erre vonatkozó jelentése nem maradt fen — ő vitte be.

1. 1637. nov. 18.

Kegmes uram stb.

Kegmes uram Vásárhelyről 15. Novembris íratott kglmes parancsolatját Szentes uram ma hozá meg reggel, melyben kglmesen parancsolja Nagod, hogyha bátorságos voltát esmérhetem utomnak, ne késsem, hanem isten áldásával megindulván, igyekezzem bemen ni az portára. Az útnak bátorságos volta kegmes uram csak Havasalföldében is mennyére lehessen, SzékelyJános uramtól Nagod eléggé értette, az dolog penég az mint esék, ahoz képpest oda be annál inkább minemő bátorságos lehessen, Nagod bölcsen megítélheti, de én bátorságos vagy báortalan állapotját ennek nem nézhetem kegmes uram, ha Nagod parancsolja, meg kell lenni, mert erős az tisztesség, nem félhet senkitől. Várazonom kell Kegmes uram az solymárok után, mert kevesen vadnak. Az aprajában az solymoknak egy-egy legényre négyet is vetet-

tem, mégis két, vagy három solymárlegény híjával vagyok. Tegnap küldöttem Kegmes uram udvarhelyszéki vicekirálybíró uramnak levelemet felőllek, mivel (csak egyik legény gyirgyai az kiknek el kellene jönni) kettei udvarhelyszéki; ma újabbán küldöttem levelemet, talám cselekedik valamit ő kglme ennyi sollicitatiómra. Elérkezvén Kegmes uram az solymárok, mivel az kucsi fedelének sem találék itt bérlést, hanem Havasalföldében, vagy ha az mostani állapathoz képpest ott sem talállok, szintén Derestoron (Szilisztria) kell megcsináltatnom. Nem késém kglmes uram, ha Nagod parancsolja, mindjárt indulok, az Nagod kegmes parancsolatja nélkül azért ugyan mégsem indulhatok, mert az Zöldfíkar posztóját bíró uram az Nagod parancsolatja nélkül semmiképpen meg nem akarja adni, az elmúlt esztendei is restál penig. Ha Nagod kegmes tetszése, talám most nem kellene idegenitenünk, tanulná akárcsak erről az Nagod jövődöbéli kglmességét reménleni. Az mely gyalog legények eddég az veresfedelű szekér mellett voltak kegmes uram, Nagod kglmességéből azokban egyet vagy kettőt elvinnék, mert gonosz helyeken kell Kegmes uram mennünk, tartatlan az szekér soha ol nem mehet, visszajövőben Maurer uramnak ismég kellek Kegmes uram, mert tudom, nem üresen jó az szekér vissza. Az Lupul vajda állapotjáról az Nagod kglmes parancsolatjára való méltatlan censurácskámnak alázatos resolutiója ez Kegmes uram: Tholdalaghy Mihály és Kemény János uramék által, ha Nagod kglmesen interponálná magát az két vajda között és erős kötés alatt valami jó békességre vihetné őket, legbátorságosabb és bizonyosabb állapot ez lenne Kegmes uram, ha hamar lehetne, az még tatár vagy egyéb segítségre nem érkeznek; de ebben ez az félelmes Kegmes uram, mert az mint Székely János uramnak Mehemed passa mondotta, hogy azt tudjátok-e, hogy Lupul vajda csak az én akaratomból jó Havasalföldében, bizony nem, hanem császár parancsolatjából jó. Ha úgy jó Kegmes uram s (úgy is kell jönni) hihető, hogy ha módja leszen benne, nem resistál császár, hanem megsegíti, effectuálni is igyekezi elkezdett szándékát s félő Kegmes uram, hogy az tengeren általmenő szándékát ezért meg is változtatja s erre fordúl: vakmerőségből többet láttatik cselekedni most ez mostani portai állapot, hogysen ratióból. Ha ez nem lehet Kegmes uram, vagy az interpositióra csak kglmes tetszése is nem accedál Nagodnak, hogy Máthé vajdához való kötelességét ne praestálja Nagod, az nem lehet Kegmes uram, mert az mint immár experiáltatott is, egyik securitássa isten után Nagodnak ebben vagyon, az még Máthé vajda fejedelemségében maradhat, addég Erdélyben sedes belli nem leszen, az havasalföldi fegyver is addég pro, de mutante Mattheo, bizony mindjárt contra leszen. Ez így lévén Kegmes uram, az urak tetszése tetszik nekem is, kire ha isten az

Nagod elméjét fogja vezérteni, ebben nekem az tetszik, hogy ez mostani alkalmatosságot nem jó praetermittálni, mert melius est praevenire, quam praeveniri. Az még az tatár haza nem jű, Iván vajdát vigyék be és ő véle applicálják Moldoát. Ha ez így meglehetne és az moldvai kardot is az havasalföldi mellé Nagod oldalára köthetné, ha az békességet hats császártól ugyan még is obtineálni igyekeznők is, nagyobb tekintet lenne Nagodra, hamarébb is impetrálhatná az békességet s ha pedig tovább akarna is menni Nagod az dologban, az két Oláhországgal Nagod erősebb lenne, az kereszténységtől is nagyobb favor lenne s talám az megsegítésre is inclinatusbak lennének. De ezek így lévén Kegmes uram, az én utomnak bezzeg el kellene múlni, nem jó lenne ennyi pénzt odavinni csak az követ veszedelmére, mert ha ez nem leszen s Máthé vajda ugyan procedál dolgában az Nagod hadai praesentiajával, akár mint ratiocinálkodják az Nagod követe, bizony semmit nem használ, mert bizonyosb az cselekedet az meleg beszédnél, egy csepp hitele sem leszen az követ beszédének s így az követnek, ha nagyobb nyavalyája nem leszen is, tartóztatásban leszen, szép szót adnak, színezik szándékjokat s ezalatt az kívánt alkalmatosságot megnyervén, csak véletlenül jönnek Nagodra; ez így leszen, mert természethozta mesterségek ez ő nekik. Tudom Kegmes uram, mihelyt Deresztorra érkezem az vezérhez, első kérdés is az leszen, hogy az magyar hadak miért mentenek Máthé mellé, azután Molduára ha mentek, miért mentenek? Nagod kglmesen informáljon, mentsem-e valamivel Nagodat, azvagy directe csak az Lupul Nagod és országa ellen való magaviseletlenségét és fenyegetésit vessem okúl, az mint mostani kegmes levelében informál Nagod, és semmi tagadással ne mentsem Nagodat? Az Toldalaghi uram bemenését is valami interpositionnak ne magyarázzam-e előttek? Ezekről az Nagod kegmes informatióját várom, mert valamire az Mehemed passa elméjét vihetem Kegmes uram, az portát az szerént informálja. Úgy is értik az dolgot az portán, valamint ő fogja informálni. Lupul vádlására hogy csiki embert vitetett be, ottbenn az Nagod emberit arestálta, fogdostatta, ezféleről ha supplicatio vagy szék-panaszló levele ha lehetne Nagodnál, olyan kellene talám Kegmes uram; az mellett ha Nagodnak olyat írt volna valaha, kivel szemben foghatnók. Tordához tavaly hogy Nagodhoz küldött vala és Dániel János uramot küldé be hozzá Nagod, ha akkor, vagy azután Dániel János uram által ha valami vádlásra okot adott volna írásában, kit szemére vethetnénk, mert Nagodtól ha ő vött valamit az félét, tudom, mert mindeneket eléhoz s azfélével vádolja Nagodat, cselekednénk mi is az Nagod részéről vice versa ellene. Az itt valók állapotját az mi illeti Kegmes uram, hogy bejöttem, az bíróval sokat beszéltem, maga ultro offerálá az bíró az kötelek dolgát ilyen szókkal, hogy

az aknát Molduában az vajdának két öcsese bírja s küldették volt be szolgálókat ide az aknákhöz való kötelek csináltatni. Iván vajda érkezvén, hogy megtudta ittben lételeket, mindjárt kézben kérte őket, de nem lévén commissiója Nagodtól, kézben nem adhatta, hanem arestáltatta itt őket, az még Nagodtól ért állapattokról; egy azért el fogott volt menni benne, de ő akkor nem tudta, hogy elment, híre nélkül ment el, nekem azt mondá. Én előttem bölcsen megítélheti Nagod, ha szintén volna is valami az szűeken, nem beszélének. Az gazdálkodás böcsülletesen, fogyatkozás nélkül volt, ez volt nehéz, hogy semmi híreket nem érthettem tőlök, maga bizony igyekeztem volna tudni, de semmi újat nem kaphattam, hanem az kiket másoktól értettem s tudták immár, hogy tudom, az olyant izenték meg. Az útra való építésben hogy restek, lovas mester uraim csoda gondviseletlenül bocsátták az útra mind szekereket, lovakat, kucsisokat, lóhoz való szerszámokat. Abban kívántam volna subsidiumokat; bíró uram mégis az sólymok kápáit, lábszíjjakat megcsináltatta, háموkat megfoldoztatá, de Forgách uram folnagy voltára semmi segítséggel nem volt; mondják az Nagod jámbor szolgálói Somi uram, Szentes uram, hogy néha néha Forgách uram illetlenül beszélgetett előttök, de mivel nem énnekem beszéllette Kegmes uram, más ember szavát nem írhatom Kegmes uram, mivel magam nem hallottam, beszél-gessék magok meg ő kegmek Nagodnak. Kegmes uram, Jármí Miklós uram jött vala hozzám tegnapelőtt, úgy veszem eszemben, Kemény János uramhoz akar bemenni Havasalföldében. Több beszédei közt jelenté, hogy oda ki volt Kenéz Gyurkával s Kenéz Gyurka mondotta neki, hogy Bethlen István uram Tatay Mihály és Sunyay Mihály nevű szolgálait esmét beküldötte, Budára-e csak vagy ugyan az portára, Petry Mihály uramra bízta, hogy Gerendi uram által adja értékre Nagodnak; igaz-e, nem-e, nem tudom Kegmes uram. Mondá, hogy Kenéz Gyurka mondotta, hogy az midőn eszében vette őket, üzte, de nem érhet, mert késén vette volt eszében őket. Az németek fogtak volt Kegmes uram törökös embereket meg Hétfaluban s bíró uramnak hozták őket. Az midőn megtudhatám, hogy itt vadnak, izenék bíró uramnak, hogy Nagodhoz küldje őket, izené ő kegme, hogy nem kétséges személyek s küldötte vala ő kegme hozzám őket, egyikhez kételkedhetnék ember inkább, azt amaz kettei sem ismerik, nem is akar, se oláhul, se törökül szólni az; ha elvitték, ítélem, holnap Nagodhoz érkeznek véllek, nekem azt izené bíró uram, hogy ugyanakkor mindjárt elküldi. Én immár az Nagod kglmes parancsolatját várom, ha ugyan mennem kell, valamely órában Nagyságod parancsolja, mindjárt indulok, valahova Nagod parancsolja. Ha Nagod kegmek tetszése az leszen, hogy az posztját megvigyük Zöldfákárnak, parancsoljon bíró uramnak felölle, mert

az nélkül nem cselekedik. Én ezen pénteken vagy szombaton ki-
megyek Kegmes uram Rozsnyóra, ha az Nagod kegmes parancso-
latja előbb nem érkeznek is, ott fog találni, nem messze leszek.
Adja az úristen, Nagodat láthassam stb. Ex Brassó die 18. No-
vembris anno 1637.

Nagodnak

alázatos szolgája
szolgál míg él
Szalánczy István mp.

Külczim: Illustrissimo stb. Georgio Rakoczi stb. stb.

Rákóczy kezével: 21. Novembris 1637. Nádasnál az erdőn reggel
9 óra között czimeres[post]a Szilágyi.

2. 1637. dec. 6.

Rákóczy titkos utasítása Szalánczyhoz a moldvai ügyekben.
(Megj. Török-Magyarkori Á. O. II. 509—513.)

3. 1637. dec. 15.

Alázatos szolgálatomat Nagyságodnak mint kegyelmes
uramnak természet szerént való fejedelmeknek, az úristen méltó-
ságos állapotjában tartsa meg minden irigyi ellen Nagyságo-
dat jó egészséges életben és segítse jó szerencséjére minden
dolgaiban.

Secretarius uram által való kegyelmes parancsolatja Nagy-
ságodnak az brassaiak állapotja felől 12. praesentis Decembris
itt Brassóban érvén, megkésleltete kegyelmes uram, mert nem ke-
vés munkánk lón az itt való uraimmal az még elhitethetők velek,
hogy ígértek, kötelesek reá, s által sem hághatják, de végtére
kötelességek szerént deponálák viritem homagiomokat, kiben csak
ezen órában érünk végett. Az egy személynek megbüntetése felől
azt mondják kegyelmes uram, hogy szorgalmatosan fáradtak az
kikeresésében, de immár tudván az község az felől való kemény
parancsolatját Nagyságodnak senkit privatim nevezni nem akar-
nak, hanem mivel az tercsvári porkolábbal két bizonyos atyokfiát
fogják mennél hamarébb expedálni Nagyságodhoz azon atyok-
fiai által alázatos könyörgések mellett, újabban megtalálják Nagy-
ságodat; az tercsvári porkolabot az Nagyságod kegyelmes pa-
rancsolatja szerént megváltoztatták: magyar fejedérmegyei jó-
szágos nemes ember Elekessi Miklós alias Nagy Miklós neve;
igaz dolog Kegyes uram mert én is esmerem, és vagyok benne,
az kit difficultálhat talám Nagyságod, hogy az jószágát nem
maga, hanem egy nénje birja, ő maga régi continuus szolga itt, én
semmi oly erkölcstelenséget nem vettem eszembe miolta esme-
rem, ha jószágát kezéhez venné, s ő bírna, úgy hitelesebb lehetne

talám állapotja. Ezeket azért jelentem meg Nagyságodnak, hogy Nagyságod értse minden állapotját, és ne csak személyében, hanem minden állapotjában csmerje Nagyságod; ezekben való egyéb állapotokról bővebben való írásom olvasásával nem terhelem Nagyságodat, mert secretarius uram ő kegyelme Nagyságodat fogytkozás nélkül mindenekről tudósíthatja. Az embereket az mint czéhenként citáltuk az szerént neveket rend szerént catalogusban irattuk pecsétönk és subscriptionk alatt. Dániel János uram is az vajdánál való beszélgetésről iratott kegyelmes parancsolatját Nagyságodnak megadá, egy jegyzést is mutata ő kegyelme az kit maga jegyeztetett ő kegyelme. Belleni uram is az paripák szerzéséről írt kegyelmes parancsolatját Nagyságodnak megadá, Isten oda juttatván kegyelmes uram, igyekezem mennél jobban lehet azoknak is megszerzésében; töttem ebben nagy fogytkozást kegyelmes uram, hogy csak credentialisom sincsen Nagyságodtól az vajdához. Ez levelet hogy írom vala kegyelmes uram, érkezék Vásárhelyi János deák nevő szolgálja Nagyságodnak az Iván vajda assecuratoriáival és egy kis post scripta jegyzéssel, de az derék levél kegyelmes uram, melyben cifrákkal is írt volt Nagyságod, az mint az postscripta jegyezésből olvasom, ide nem jött, ott maradt kegyelmes uram az levél, mert az minemő szorgalmatossággal volt bepecsételve Nagyságod titkos pöcsétivel, czérnával be is kötve erősen, az szerént fogytkozás nélkül jött kezemhez, de az három assecuratoriával az kis postscriptánál egyebet az kötésben nem talállok, s az dolgot nem értethvén kegyelmes uram, hogy az levél elmaradt, azt az dolgot Nagyságod más által intimálhatja az vajdának, mivel Isten holnapot adván érhetnem reggel, kimegyek Rozsnyóra, onnat holnap után ugymint 12-a Decembris Isten ő szent felsége egészségben azt adván érhetnem, által megyek Rucharra, azután osztán az mennyire isten segít, naponkint continuálom utamot az Nagyságod szolgálatjára. Hogy Nagyságod az deési levelek felől kegyelmesen megemlékezett alázatos hívséggel igyekezem Nagyságodnak megyszolgálni; megviszi Kegyelmes uram, egy szolgámra bízam otthon létemben, akarnám Kegyelmes uram ha szerencsém lehetne hozzá; az mint Apafiné asszonyom futtatja elméjét felette, az jószág hasznánál nagyobbban örülnék ha megfogytkoznék bizodalomban. Az úristen éltesse Nagyságodat méltóságos állapotjában jó egészségben és igen jó szerencsésen sokáig. Ex Brasso die 15. Decembr. 1637.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja szolgál míg él
Szalánczi István.

P. S. Az levelet immár megírtam vala kegyelmes uram, hogy izene Iván vajda (mert itt várta az Nagyságod kegyelmes resolútióját, most is itt vagyon) hogy Lupul vajda Zoldánt az sógorát, az ki az tatrosi útat őrzötte ebben az expeditioban, karóban vettette egynehány főboerokkal; az sóaknán az mely öcsceséi itt az helyben kamara ispánok voltak, azokat is mindkettőt fogva vitette fel, azokkal is azont akarja cselekedni; az mely ötven számu kurtányit Máthé vajdának elevenen vittek volt neki, mind az ötvent egy rendben állatván, szedette fejeket; hét székelyt öltöztetett fel az kiket most fogtak el, be akarja az portára küldeni. Az Mehemed passa most Székely János uramtól Nagyságodnak küldött levelével nekem küldött páriájából értem kegyelmes uram hogy Lupul mindenekben salválja Máthé vajdának cselekedetét, mostani állapotját contemnálja és semmisnek tettei, hogy tartja, Nagyságodat penig s hadait fenyegeti ha tovább mennének, vissza nem jönének, az adó bevételét solicitálja, az adó bevételen az hasznánál inkább nézi az mellett való hívséget, de azzal ám majd kedvek telik; amaz kettejének is egyikét szükségképen is menti, de mivel egyszersmind cselekedték az vétket abban, nem isméri vétkeknek cselekedetét; az Máthé vajda contemptióját Kegyelmes uram nem annyira cselekeszi méltán, mint teljes furorból. Isten egészségemet adván Kegyelmes uram ezután olyanokat hallok immár többet, de Isten ő szent felsége az mennyire elbocsátja őket, csak addig lehetnek én rajtam is; az felől Kegyelmes uram az még meg nem kötik kezünket istent hijuk segítségül s mind addig oltalmazzuk magunkat; még is jobb, hogy haragudjanak, hogysen nyomorgossanak.

Külszim: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rakoczi dei gratia Transylvaniae principi partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. Domino domino mihi singulariter elementissimo

Kivül Rákóczy kezével: 20. Dec. 1637. Szamosujvár.

(Ered. orsz. Itár levelezések osztálya.)

4. 1638. jan. 14.

Szalánczy jelentése Rákóczyhoz Konstantinápolyba érkezéséről.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. III. 7. 1.)

5. 1638. febr. 2.

Generose domine stb. Kévánság szerént stb.

Az mi kglmes urunk ő naga vásárlásával indúlván haza felé Maurer uram ő kegme, mivel mind az mi kegmes aszszonyunk ő naga úgy parancsolt vala Kegd által az ő naga vásárlásiról, mind penig Kegd az sátor felől azon kért vala, hogyha

megvehetem, ő kegmétől az urunk ő naga szekerén kiküldjem, mivel az egy kucsim vagy on csak s ha szintén magammal akar-tam volna kivinni is, mondom, nem lehetett volna benne; az ő naga kegmes parancsolatja szerént az ő naga vásárlását s az Kegd sátorát is kiküldtettem, adja isten, hogy vihesse békével ki ő kegme és lehetne kedve szerént ő nagának az vásárlás; én bi-zony igyekeztem rajta, hogy mennél jobban s jutalmasbban le-hetne és mennél jobbat találhatnék, azt vehetném, de ennél kü-lembet, szebbet nem találhaték ezen az áron; igen drágát talál-tam volna, de arra elegendő költségem nem volt, min vettem mind az jakupokat s mind az lóra való szerszámokat. Az Kegd ezekről nekem adott jegyzést ez levelemben includálván, alája jegyzettem mind az jakupoknak, lóra való szerszámoknak az árát, abból experiálhatja az mi kegmes asszonyunk ő naga, mint vettem, az pénzben is mi maradott, az kit ím haza küldöttem ugyan Maurer uramtól. Kegdet pedig bizony csaknem sátor nélkül hagyám, mi-vel hadra készülnek, igen elveszék, drága is, várakoztam jobbra s az szegény Josefnek megmondottam, hogy Kegdnek veszem s kergettem minden felé érette, de bizony csak ilyent sem találtam az kit küldtem Kegdnek. Magamnak az kit vettem, dupla sátor igaz, festett is, de olyan az bagaziája, mint az két pénzes vászon s kevés hija az ötven tallérnak s mind gréczi és spanyol tallért adtam pedig érte. Bezzeg az Weselyéni úrfi kedvéért kárt töttem volt magamnak, többire ajándékra adtam volt az én sátoromat ő nagának. Ezt az Kegd sátorát árboczfástól harmincz talléron vettem; az határját egy talléron. Putnoki uramnak adjon egy im-periális tallért Kegd, mert az ő kegme tallérát adtam érette; in summa 31 tallérában Kegdnek ez az sátor, adja isten, igen jó egészségben, békességes állapotban szellőzhessék Kegd alatta, én is innét hazamenvén találhassam kedves, jó egészségben Kegdet. Ex Constantinopoli die 2. Februarii anno 1638.

G. Dnis Vrae

servitor paratus
Stephanus Szalánczi m. p.

Külszín: Generoso domino Sigismundo Herczegh de Kassa, illrmi dni principis dni nostri clementissimi aulae familiari etc. dno observan-dissimo.

6. 1638. febr. 25.

Serenissimo principe.

Se le mie forze fossero state eguali alla volontà che ho hauuto d'impiegarmi pro servizio di V. A. et consequenter dell' illr^{mo} signore Steffano Szalanczi suo legato, son sicuro: che io

n'haueria rapportato lode. In ogni modo spero che del buon animo mio testifichera il sudetto signore legato, il quale (come già scrissi) ha hauuto bisogno per servitio di V. A. di 166 ducati d'oro: uso confidenza di pigliarle da me con promessa, che V. A. me le remanderia con primo corriero; come l'ho servito volontieri in questo cosi poco, cosi hauerei fatto in maggior cosa se hauesse hauuto bisogno et che fosse stato in mio potere. Del resto non interprendo di scriuere à V. A. delle cose di qua, poiche il signore legato come ben informato, la potrà ragguagliare meglio à bocca. Supplico l' A. V. che voglia benignam^{te} compiacerci infar capitare l'incluso piegetto per sua Cesarea Maestà, et qui pro fine all' A. V. umilime^{te} m'inchino. Constantinopoli alli 25. di Febraio 1638.

Di Vra A^{zza} sereniss^{ma}

umile et divotissimo servitore
Giovanni Rodolfo Schmid m. p.

7. 1638. febr. 20.

Az kajmekám expeditiõnkör u. m. die 20.
Febr. ezzel expediált:

Az mivel hts császárt fejedelem és ország névével én általam mind szóval s mind írásod által megtaláltattad, azokat hts császárnak sok szóval megmondottam, írásodat beadtam én magam, azt másra nem bíztam, de most is ugyancsak az az válaszd neked is, az mi azelőtt Mikó Ferencznek az sok követekkel s az tavasszal Toldalaghinak is az több követekkel: Az fejedelem arról ne gondolkodjék, ha ezer esztendő élend is, és ide be huszonöt áruló jönne is, hogy fejedelemségében hts császártól megbántódjék, ha országával szép egyezségben él, hts császárhoz való hívségében tökéletesen megmarad, országának szokott adaját ajándékjával együtt igazán és annak szokott idején beküldi, hanem mind örökké békével csendességben nyughatik fejedelemségében.

Az országnak nem írok levelet, látom, meg tudod mondani az mit ízenék, azt mondd, hogy valamég fejedelmekkel békével alkuszna, fejedelmekkel együtt hts császár hívségében megmaradna, hts császártól mindaddég örökös békeségben nyughatna, soha az hts szultán Szolimán császártól nekiek engedtetett fejedelemségnek szabad választásában meg nem háboríttatna; ezt az rossz ebet, kit hts császár az jedikulában tartott, hogy kérésekre el nem bocsátja, egyébként ne tudják, hanem csak hogy nem szokás, ha bejött üljen veszteg ott, ha szerette bejöni, üljen veszteg, attól bántások nincsen, az mint az fejedelem ez nyárban be-

írt vala, hogy mint írt volt oda ki annak hagyjatok békét, az mint megírtam volt, az hiábanvalóság, csak szél, úgy tudják ők is.

Ahon két kaftánnýt küld hts császár, egyik hosszú újjú, az másiknak rövid az újja, az könyökét mutatá, hogy addég érő, viselje egészséggel hts császár jó egészségében; ahon két levelet is küldünk, egyiket hts császár küldi, az másikat mi küldjük, azokban is az vagy on írva, az mit szóval izenünk.

Resp.: Az mi kgl's urunkért országával együtt hts császárunknál való törökedését Ngdnak az én kgl's uramnak országával együtt megmondom, hiszem hogy az én kgl's uram Ngdtől igen kedvesen, országának penig minden rendei nagy böcsülettel veszik, de úgy tetszett volna inkább, hogy én velem most bocsátja vala hts császár, ne terhelné itt más magához hasonló nyughatalan elméjű emberek által az ő htssága méltóságos füleit sok hamisan talált vádaskodásával.

Arra monda, hogy: ah hijába való az, akarmit mondjon az eb, hijában való.

(Szalánczi sajátkezű feljegyzése.)

8. 1638. febr. 20—26.

Hatalmas győzhetetlen császár alázatos írásom által akarám jelenteni Htságodnak ez elmúlt napokban csak ez szent bajramok előtt érkezék az én kgl's uramnak parancsolatja, hogy Htságodnak igen alázatosan terjesszem méltóságos személye eleiben (de igen titkon, mert ő nga most semmi gonoszt nem ért), de mivel német császár maga személye szerént is alájött volt az posoni gyűlésre, ha ott valami idegen gonosz dolgot végeztek volna indítani, mivel Htságod hadra készül, kiben isten Htságodat tegye szerencsésé. Hoha az Htságod méltóságos füleit ő ngának sok gonosz akarói azzal terhelték, hogy az Htságod hívsége alól elhajlott és német császár hívsége alá állott, de ő nga tudván másoknál jobban az ő nga állapotját, az Htságod távolylétében vigyázatlanságban ő nga nem akar maradni. Mert ha Htságodnak távolylétében Htságod háta megett valami rossz dolog indíttatnék, ez meg Htságodnak méltóságos füleiben érneznék olyan messze, ideki addég rossz történhetnék, hanem Htságodnak az én kgl's uram én általom ezen könyörög, hogy az budai vezérnek parancsoljon Htságod levele által igen erősen, kit ugyan most én tőlem küldjön Ngd az én kgl's uram kezében, legyen oly vigyázásban s kész állapotban is s az én kgl's urammal értsen egyet úgy, hogy ha az Htságod távolylétében valami rossz dolog indíttatnék valamely felől, vigyázatlanságban ne találtassanak, hanem az Htságod jó szerencséjére az én kgl's urammal együtt oltalmazhassák az Htságod országát. Az kaimekámság

tisztiben, az kit itt hagy Htsságod, annak is parancsoljon, hogy ha olyan dolog történynék, az két oláh vajdáknak is parancsoljon, hogy mihelt az én kgl's uram tudósítja őket, vagy személyek szerint való segítségek kívántatik, vagy csak rész hadakkal való segítségek, de mindjárt indulhassanak oda, az hova az én kgl's uram az szükség kényszerítéséből kívánni fogja.

Minemő parancsolatja legyen Htsságodnak erről az budai vezérhez, azt hogy az én kgl's uram is érte és ahoz alkalmaztathassa magát, ugyan itt most az magyar tolmácsossal fordíttassa magyarul Htsságod, és én tőlem az török levéllel együtt küldje ki Htsságod az én kgl's uramnak; az oláh vajdáknak való parancsolat pedig az itt maradandó kajmekámnál maradjon, hogy üdő előtt az oláh vajdák ne tudják, mert az én kgl's uram nem akarja Htsságodnak nevét császárral való békeségét bontogatni Htsságod parancsolatja ellen, hanem Htsságod jó egészségben és jó szerencséjére akar csak vigyázásban maradni Htsságod háta megett, az Htsságod távolylétében.

Erre die 23. Febr. ő htsságának az kajmekám ő nga által való resolútiója ez: az irásodat másra nem bízam, hanem magam vittem be hts császárnak, erről az dologról való beszédedet is megmondottam. Hts császár igen szereté ezt az dolgot, akará az király vigyázását, sokat gondolkodék s maga saját elméjével azt nem hagyá jóvá, hogy szemlátomásképpen való hadat indítsanak meg most Ferdinánd ellen, hanem az királynak azt parancsolja, hogy igen vigyázzon, míg kgl's császár itthon [nem] leszen, mindeneket, valamint ért, hts császárnak egy nappal előbb beírjon hts császár elmenése után az kajmekámnak, mert hts császár az kajmekámot arról az dologról oly tanúsággal hagyja, hogy az miről az király hts császár távolylétében megtalálja, hts császártól abból ne várjon, hanem készen találtaassék. Az bosznai, szilisztrei pasák itthon maradnak, azokat levelével értesse s egymást értsék. Temesvári, egri pasával is egyetértsenek, egymást embe-
rekkel gyakorta látogassák, egymást értsék, az végekben az latrokat egyenlő értelemről kergettessék, az király innét az ő részéről, az budai vezér más felől; az budai vezérhez mindjárt maga meghitt emberét küldje, attól minden akaratját megizenje, ez dolgot idején értésére adja, egymást értsék. Ha kívántatik az oláh vajdáknak, az szilisztrei pasának is erről az kajmekámnál parancsolat marad. Mondám hts császárnak indulásakor se feledkezzék emlékezni, az kajmekámot hagyja derekas tanúsággal erről az dologról s monda: ne félj, mert hts császárnak azelőtt is erre volt nagyobb gondja, most immár az király is hogy elméjében adta, ide ki ennél az dolognál semmire nagyobb gondja nem marad hts császárnak.

Ibrahim effendinek die 24. való izeneti az mi kgl's urunk-

nak: Az királynak ő ngának sok köszönetünket szolgálatunkat mondjad, az mikor követét küldötte ő nga hts császár adajával be, isten éltesse ő ngát, mindenkor megemlékezett mi rólunk is, követével s az által levelével látogatott minket is, ajándékjával tisztelt, de bizony nem azért cselekedem, hanem mivel az erdélyiekben hts császárunkhoz mindenkor igazságot találtam, ő ngában is az királyban, miolta hts császár köntöse alá az erdéli fejedelemségre bejött; meglássa ő nga hts császár előtt az mit ő nga felől szólottam, abból hazugságban ne hagyjon hts császár távolylétében.

Resp. Az én kgl's uram hívségében hts császár soha meg nem fogyatkozott, most sem leszen fogyatkozás az én kgl's uram felől való szavában Ngdnak s hts császár az én kgl's uramat ne is tartsa különben, mint az maga házában felnevelt szolgálait, mert ha ő nga hts császártól el nem vettetik, az én kgl's uram soha hts császártól el nem szakad; példa erre ez elmúlt őszzeli cselekedetére Lupul vajdának ő nga semmi vég meg nem indúla, az mely hadak ő nga híre nélkül eleiben kinyargaltak volt, az midőre (!) ő ngának hírével lün, utánok küldé, visszahívatta őket, semmi kár nélkül; maga az mennyi ideje, hogy Lupul vajda fenyegetődzik, ott az szélbeli székelységgel veszekedik, ugyan érdemlett volna valamit s most sem szűnik, mindegyre fenyegetődzik, valamire okot adhat garázdálkodik, ha hts császár meg nem fenyíti, nem is remélhetünk semmi jót dolgából. Harmadéve az budai vezér Bethlen István mellett esmét mely nagy méltatlan jöve reánk országúl és az mi kgl's urunk ellen. Ha az mi kgl's urunk országával együtt hts császár köntösétől el akart volna szakadni, mit nem cselekedhetett volna, de nem cselekedett semmit, az mi kár benne lött az hts császár vitéziben, az is istennek csudálatos itéletiből lött, nem mi miánk. Az mi kgl's urunk akkor is beküldötte adajat s most is az szerént mindeneket csak istenre hagy s várja hogy hts császár megesmerje az ő nga igazságát. S monda: azt az király igen eszesen cselekedé, hogy azokat az dolgokat békével szemvédé s adaját beküldé, mert úgy volt az mint mondog, isten sem látta volt azt igazságnak, hts császár is megesmérte, hogy az nem volt jó dolog, azért mene el sok embernek az feje érette, az ki még él, annak is csak az sziliktar pasa tartja az lelkét, eddég elment volna az feje. Hts császár az ő nga igazságát megesmérte, ugyan is ha kételkednék az ő nga igazságában, meghidd Bagdatt alá nem menne császár; de szemének, fülének ő ngát hagyja hts császár ide hátra, hts császár kegyelmességében semmit ne kételkedjék, hanem hts császár távolylétében mutassa meg igazságát hts császárhoz, mindenfelé ő nga az király igen vigyázzon, mindent értsen, halljon, az még ő htssága itthon leszen, ő htsságának minden dolgokat beírjon, az ő htssága távolylé-

létében az kajmekámnak és ez kajmekámmal, budai vezérrel, bosznai, temesvári, egri pasákkal igen együtt értsen, az budai vezérhez meghitt emberét küldje, ki által minden dolgokról tudósítsa, azzal egymást tudják; az végbeli kóborlókat mindkét felől kergessék, az kóborlásról elfogják, igen vigyázzanak mindenfelé, az melyik mit ért, arról egymást tudósítsák, hts császár távollétében is adaját ő nga idején beküldje, hts császárhoz való igazsága abból tetszik meg.

Resp.: Se hűségében se vigyázásában az én kgl's uramnak hts császár meg nem fogyatkozik, az kajmekámmal s több pasákkal is egyetért, az latrokat is kergetteti ő nga, mert az latrokat gyűlöli az én kgl's uram, csak parancsoljon hts császár azoknak is, hogy az én kgl's urammal azont cselekedjék és hagyja ő hts-sága olyan tanúsággal őket, hogy az miről az én kgl's uram ő ngokat meg fogja találni, abból hts császárra ne halasszanak, hanem, ha az üdő kívánja, készen találtassanak. Mivel pedig az szilisztrei tisztiből Memhed pasát, ő htssága elhozza, valami zűrzavar természetű ifjú pasát ő htssága oda ne rendeljen, az ki esmét olyan rossz dolgot cselekedjék, mint az budai ifjú vezér cselekedett vala, hanem az kit küld parancsolja meg ő htssága, hogy az én kgl's urammal egyetértsen. Az moldvai vajdának is parancsoljon ő htssága, tartson jó szomszédságot az mi kgl's urunkkal és országul mi velünk s főképpen az székelységgel, kik legközelebb való szomszédj, ne zűrzavarkodjék, sőt hts császár szolgálatjára ha kívántatik készen találtassék, az jó dolognak akadály ne legyen, háborúságra mint ez ősszel is okot ne adjon, hanem tartsa határában magát és ha kívántatik szót fogadjon. Monda: az moldvai vajdát mi tudjuk, hogy egy hitetlen hamis gyaur eb, az kajmekám ő nga írása által való igen szorongató parancsolatot írt neki s megparancsolta, hogy veszteg üljen, az szomszédsággal jól éljen mindenfelé, mert nem másképpen büntetik, hanem kapuja előtt veretik karóban s im esmét íratok az ebnek az kajmekámmal, ha ma nem lehet is, holnap.

9. 1638. febr. 25.

Máthé vajdának, istenedre, hitedre, lelkedre kénszerítlek mond meg, hogy tudjad, mikor bejőve ide az keszkenő az nyakában vala, de bejövésével sok törekedésemmel uraságot szerzék neki s azolta noha nekem sokat adott volna, de én semmit tőle nem vettem, most is paizsa, oltalmazója voltam; mit gondola, miért nem mene Mehemed pasához az tatárok általüzésére? tudja Erdély, Moldva, Havasalfölde hts császárnak egyaránt való köteles hívei az én írásomra hitemre el kell vala menni, mert isten, az kitől üdvességét várja, őtet úgy üdvezétse, éltesse, se-

gélje minden szerencsésében, hogy Mehemed pasa az tatárok állapátja felől ment volt ki, nem egyébre. *Resp.*: Lupul vajda etc.

Ezt is istenedre, lelkedre mond meg, hogy az mely dolgok felől én írtam, izentem neki, arra viseljen gondot, én nekem írjon gyakorta minden dolgairól, én jó kapitihája vagyok neki, az mikor elmegyek az ő dolgáról az itt maradó kajmekámmal gondot viselek, kapitiháit itt jó állapattal hagyom. *Resp.*: Dima Czýelep itt mivel vádlotta volt Ngd előtt etc.:

Monda: az az dolog sziliktár pasa dolga, ha az sziliktár pasa jó akaratját s az én jó akaratomat akarja venni, abban hátra maradás ne essék, hanem egy nappal elébb meglegyen.

Az boérok lábok alá fektették, de ha erről az útról megjöhetünk, arra is gondunk leszen és ha szómat fogadja örökké megmarad uraságában.

(Egy tenyérnyi lapon Szalánczy írása.)

1638. a p r.—m á j.

Sebessy Boldizsár követsége az új budai basához.

1638 elején Budára új pasa, Mehmed, neveztetvén ki, Rákóczy üdvözlétére Sebessy Boldizsárt küldte ajándékokkal, híven a régi szokáshoz meghagyván neki, hogy elejébe siessen, őt még útközben üdvözölje, s íranta lehetőleg jól hangolja.

1. 1638. ápril. 24.

Rákóczy instructója, melyet Sebessy Boldizsárnak adott, midőn az új budai vezér üdvözlétére küldte.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. III. 8—11. II.)

2. 1638. máj. 24.

Anno 1638 die 9 May löttem szemben elsőben az budai vezér Memhet passával ő nagával, az Száva vizén túl zemlini határon sátor alatt. Ő nagát becsületesen köszöntvén Nagod nevével és minden szerencsés jó napokat és jó egészséges hosszú életet kívánván istentől ő szent felgétől ő nagának hatls császárunk szolgálatjara ez mostani méltóságos új tisztiben, ezek után azt is megtolmácsoltatván ő nagának minemű örvendező szívvél hallotta Nagod s mind az ország az ő naga szomszédságunkban közelebb való jövetelit méltóságos tisztinek székeiben, tudván azt, hogy ő naga eleitől fogva jóakarója lévén Nagodnak és az országnak is, sok jóakaróját mutatá még táullétében is ő naga Nagodhoz és az országhoz. Mostan is ő nsga jóakarójában bizván mind Nagod s mind az ország, mivel ő nsga ímmár közelebb lévén hozzánk, úgy bízik Nagod ő nsgához mint egy atyjához, az ország is hasanlóképpen, tudván bizonyoson, hogy az ő nga jóakarójában meg nem fogyatkozik Nsgod.

Ezek után az Nagod levelét igen böcsülettel megadván ő nsgának mind az ajándékkal együtt, melyet felette igen nagy becsülettel és jóakarattal vött ő nsga, kivályképpen az Nagod

méltóságos ő nagához való köszöntetését és jóakaratjának megbizonyítását. Nagodnak és az úrfiaknak ő nsgoknak jó egészségét tudakozván, annakutána az országot, minemű állapattal, csendességgel vagyon-e, ezekre az szavira illendőképen megfelelően ő nsgának, akkor többet nem beszéllett velem. Kijűvén sátorából, az kihajához ő nsgához menvén és becsülettel köszöntvén ő nagát is, levelét az ajándékkal együtt megadván, igen kedvesen és nagy becsülettel vötte az Nagod jóakarátját. Onnan is kimenvén az cancellarius ő nagához, hasonlóképen lőn az dolog. Onnan is kimenvén, az Izsák aga sátorában, vele is ami beszédem volt elvégezvén, általjötem szállásomra. Azonban érkezvén karánbesiek ketten az Nagod után küldött levelekkel, ugyan az nap az tolmács Ali csausz által izentem a vezér ő nagának, hogy újobban levele érkezett Nagodtól ő nagának, melyet megadván egyéb beszédim is lesznek ő nagával. Ezt megmondván a tolmács, másod nap ismét szemben löttem ő nagával. Az levelet megadván az Nagod parancsolatja szerint, szóval is mindeneket eleiben adtam ő nagának: az holdoltságon levő nemes ember atyánkfiai az mostani országgyűlésen megtalálván az országot panaszolkodó supplicatiójok által, az ország is azok mellett megtalálván könyörgések által Nagodat, úgy kellett Nagodnak utánam küldeni és általam ő nagát az vezért megtalálni ez dolog felől, mivel igen nagy szörnyű fenyegetésekkel, öléssel, elrablással fenyegetik őket az gyulai, lippai végbeli vitézek úgyannyira, hogy házokban, honjokban bátorságosan nem nyughatnak, hanem készerítettnek kifutni házokból, sokan közülek házok népével együtt az erdőkön bújdosnak, noha hatls császárnak adaját azok is megadják, noha nemes emberek. Az méltóságos nsgos vezért, az én kegmés uram azon kéreti Nagodat, parancsoljon Nagod az végbeli lippai, gyulai, szolnoki, temesvári passáknak, békeknek, olajbékeknek és minden rendbeli hatls császárunk végbeli vitézinek, hogy ilyen illetlen és mód nélkül való dolgokról, cselekedetekről, fenyegetésekről supersedeáljanak, megszűnjenek, sőt azon kéreti az én kegmés uram Nagodat, hogy erős parancsolatokat adjon Nagod az végbeliekre, hogy efféle rosz, mód nélkül való dolgok megszűnjenek. Mind elhallgatván csendesen szavaimot, ilyen replicatiót tőn erre az első panaszunkra, hogy adják nevét, kik azok az fenyegetők és hol laknak és miért lehet az fenyegetés. Én mondtám arra szavára ő nagának, hogy nevet én senkinek közülök nem adhatok, mivel nem tudom kik legyenek, de kivályképen az lippai és gyulaiak; annakutánna az holdoltságon lakó szegíny jobbágyságnak is minemű bántások legyen, hogy az régi szokott adajokkal meg nem elégedvén az végbeli vitézek, hanem rendkívül erejek felett sánczoltatják, adózzák őket, úgyannyira, hogy sok helyekről elelfutván az szegínség, pusztán maradt az falu

némely helyeken peniglen három négy ember maradott és azok is kényszerítettnek elbúdosni sok adózás miá, mivel az elfutottaknak is azokon veszik meg az török vitézek adajokat. Így azért sem hatls császáruk adaja nem melioráltatik, sőt minualtatik, az magyar uroknak is, török uroknak is nem szolgálhatván a pusztá földnek semmi hasznát nem veszik. Ezről is Nagod parancsoljon minden rendbeli török vitézeknek, hogy az régi szokás szerint való adózással legyenek contentusok, tartsák a jó szomszédsághoz magokat, hogy a szegínség hatls császáruk kegyessége és ideje alatt ne pusztúljon el a szegínség, sőt istent imádván ő hatlsságaért épülhessenek az ő hatlssága kegyessége alatt. Ezeket is csendesesen meghallgatván, ilyen szavai lőnek ő nagának: miért hogy Musza passa és az előtte való budai vezérek idejében el nem igazéttatott efféle sok rossz panaszok dolgok, hanem csak az én fejemet terhelik most vele? Erre én nem tudék egyebet mit felelni, hanem mondom, hogy én úgy gondolom, hogy talám Nagodat mostan fogták megtalálni és értésére adni nyomorgottatásokat, azelőtt Nagod nem értette, avagy Musza passa ő naga kijöveteli után kezdetett ez rendkívül való adózás, saczoltatás, fenyegetés. Erre a szómra ilyen választ tőn ő naga, hogy velem emberét küldvén Nagodhoz, hivassa és hozassa elő az panaszló embereket az ő naga embere eleiben és adjanak neveit azoknak az végbeli török vitézeknek, az kik ilyen insolentiákat, fenyegetéseket cselekesznek, hova valók és kik legyenek, bizonyosan végére menvén az dolognak, az nyakokon vonatom ki a nyelveket, meglátja Nagod büntetlen nem maradnak. Meg is parancsoljuk erős kemény parancsolatunkkal mindenütt az végbeli pasák, békeknek, és minden vitézlő rendeknek, hogy az régi szokás és rendkívül való adózással, saczoltatással tovább ne bántsák a szegénységet, hanem megelégedvén az igaz szokott adójokkal, legyenek contentusok, alioquin büntetetlen nem maradnak. Én ugyanazt kívánom vala ő nagától, hogy az parancsolatokat megíratván, kezemhez adassa, hogy Nagod küldhesse meg nekik az végekben. Arra azt mondá ő naga, nem illik, hogy Erdélyből küldjék az mi parancsolatunkat meg, hanem innen mi akarjuk megküldeni. Én mondám ő nagának, mivel nagos vezér majd inkább az végbeli pasák, békek, olajbékek és az vitézlő rendekben is felesen lévén itt Nagod mellett, parancsoljon Nagod nekik addig, míg az Nagod kemény megíratott parancsolati kimennek, supersedeáljanok. Erre a szómra azt mondá, hogy míg ez Kegddel elmenő emberünk meg nem jó, addég nem akarom, hogy senki az dolgot értse, hogy emberem megjűvén és megértvén neveket és kik legyenek, hova valók azok az fenyegetőző és saczoltató emberek, inkább megkapottathassam őket és megbüntethessem és megbizonyítsom, hogy én htls császáruk részéről az szent békességet, egyességet,

jó szomszédságot megtartom, csak Nagod is a szerént cselekedjék, mivel Erdély Nagoddal együtt hatls császárunknak igaz hívei lévén, csak a szép egyesség kívántatik, az peniglen úgy lehet meg, hogy mindkét részről az latrok megbüntödjének és refrenáltassanak. Ezekre a szavaira is illendően megfelelttem ő nagának. Ezek után ő naga mondá, hogy mivel mi adtunk alkalmatosságot és okot az panaszkodásra, nem volt szándékom, hogy semmit effélét elé hozzak most és avval terheljem az uradot az erdéli fejedelmet, de immár nem türhetem én is, mivel nagyobb és sokkal terhesebb panaszink vadnak minekünk, noha nem azért hozom elő is, hogy nehézségére legyen az uradnak, magadnak is, hanem bizony javára mondom az fejedelemnek, mint igaz, régi jóakarója. A panasz egyik és első az, hogy mikor utamban immár Lander-Fejérvárhoz közelgettem volna a városhoz, minden felől előmben jüvén az emberek, egy néhány nagy rabhajt nevelt emberek is valának közöttök. Azt gondolván, hogy valami haczi emberek lehetnek, megszólítván őket, mondtam nekik, hogy könyörögjötök az istennek érettem, hogy legyen ez útom szerencsés és tisztem méltóságos hatls császárunknak birodalminak javára és nagy hasznára. Erre azt felelék: nagos vezér, mi nem haczi emberek vagyunk, hanem rabok voltunk az erdéli birodalomban és nagy sanczon szabadultunk ki, jószágunkot, minden majorságunkat, gyermekinket eladtuk és immár semmink nincsen egyéb az kezünkbeli levélhordozó deszkernél, Nagodnak kegmességét várnök, segítene meg, ne halnánk éhel meg. E szavokat megértvén, elálmélkodván, csudálkozván, gondolkodám, hogy hogy kellett így lenni a dolognak, hogy sacczon bocsássa el az erdéli fejedelem az hatls császárunk végbeli vitézit, szolgálait, holott mind a fejedelem s mind az ország hatls császárunk igaz hívei lévén, és adófizető országa, nem illendőnek ítélem ez dolgot, sőt nagy háládatlanságnak jelentése ez dolog. Itélem akármely vékony elméjű ember is ítéletet tehetne, hogy mikor hatls császárunk temérdek árnyékában nyugszik valamely ember, sovát, kenyerét eszi, köntösét viseli, zászlója, botja kezében vagyon, országában nagy bőség, bor, kenyér elég vagyon, semmi szükség nincsen, senkitől bántása nincsen, hanem bátorságosan nyugszik országával, nem kellene háládatlansággal az jóért fizetni, mert istennek is ellene vagyon és büntetlen isten az olyan embert nem hagyja. Én, látja isten javára mondom, gondolkozzék az urad, szálljon ő magában, tegye le az fegyvert az asztalra, és könyököljék az asztalra, gondolkodjék, jó lelkiismereti szerint magában szállván, tegyen igaz törvényt, nem úgy vagyon-e, az mit mondók? Erre azután mondtam ő nagának, én nem tudok senkit, hogy az én kglms uram megsaccszoltatott volna, úgy bocsátotta volna el, hanem lehet talám dolog, hogy az felső párti hajdúság rabjai lehetének, azok sacz-

czoltatták őket, mivel az Tiszán innen vagyon német császárnak is 10 avagy 12 ezer szablája, majd az hajdúságnak az dereka oda fel való párt, talám azok kezekben akadhattak volt ezek az rabok, az én kegmes uram azoknak nem parancsol. Azon azután igen csudálkozik vala, és mintha nem hihette volna elsőben szómat, hogy hajdúság legyen csak az oda fel való párt is, de az tolmács is Izmail aga is bizonyítván ez szómat elhívé, de ugyan csak az lön szava, hogy az erdéli birodalomban voltak és itt Fejévaratt lakó Bekir pasát is Nagod 4000 forintban-e avagy tallérban bocsátotta el sanczon. Más az, hogy Kerékszenen is egy Kis Márton nevű embernél egy török gyermek vagyon, kinek anyja lévén, az portára fáradott be császárunk eleiben, panaszkodott sírva császárunknak, hogy több gyermeke nem lévén annál, Nagod el nem bocsátatja, holott Musza passa is Nagodat megtalálta felőle, de semmi tekintet nem lött Nagodtól reá, ma is oda vagyon, Nagod peniglen azt kívánja, hogy az vácziai az mely három legént igaz útjukban megfogtak elbocsáttassa: mint illik az két dolog öszve, ítélje meg az isten. Én azokat mindazonáltal Budára érkezvén, elhozatom és a szennyből, tetűből kitisztítatom, megruházom, költséget adatok nekik, emberemet melléjek adván, házakhoz küldöm; meglátja az urad, ő is a szerént cselekedjék, ha hatls császárunk nehézségét magára nem akarja vonni. Ezek után a szalontai dolgot hozá elő, hogy két ifjú ember avagy két vén emberek minemű rosz dolgot indítottak és cselekedtek volt, nem tudom, hogy ha az ifjakat kárhoztassuk-e, avagy az két vín öreg embereket, mit mondok én hozzá? Én mondám, nagos vezér, én azt nem tudom, ki lött légyen az oka annak az rosz dolognak, de mivel akkor a portán voltam kapitihája az én kegmes uramnak, a szegény országnak, én úgy láttam s úgy is vöttem eszemben, hogy az akkori budai vezér Huszain Naszuph passa ő naga, mert egyik embere a másikat ott érte levelekkel, ő maga futotta, jártatta és indította főképen. Mindazonáltal az vén embereknek is lehetett részek benne. Arra a szómra monda ő naga a vezér, hogy ha tául létemben is midőn meghallottam ez dolgot, onnan is egynehányszor írtam leveleimet, küldöttem Konstanczinápolyban és nem javallottam ez rosz dolgot, de másoknak úgy tetszett. Ez ebben maradván, ezt monda utánna, nó immár az mi meglött, el is múlt, nem kell arról discutálni, hanem a jövődőről kell gondot viselni, többször ilyen dolog ne legyen. A fejedelem ő kegme minden dolgokrul gyakorlatossággal embere, levele által minden szükséges dolgokrul tudósítson, én is hasonlóképen cselekszem, egymást értvén, hatls császárunk birodalmit igazgassuk mennél jobban, csendesben, hasznosban lehet. Én is arra ezt felelém, az én kegmes uram is azt kívánja nagos vezér. Azután meg azt kezdé kérdezni, miért kell

annyiszor gyűlést Nagodnak tenni az országban, mert sok szívet, gyomrokat felháborít az sokszori gyűlés és azokból rossz dolgok származnak. Én erre a szavára azt felelém, nagos méltóságos vezér, eleitől fogva régi szokása volt az országnak, hogy minden esztendőn Szent György havában egyszer egyszer országos gyűlésnek kellett lenni az országnak szükséges dolgainak eligazítására, de mostan kiváltképpen azért is lött, hogy a hatls császárunknak kgsségét, levelét, Szalánczi István főkövet uram kihozván a portárúl, az ország szeme eleiben akarja Nagod terjesztetni, hogy az egész ország értse, hallja az hatls császárunk kegyelmességét, hogy csendes szívvel nyughassék meg az ország is az hatls császárunk kegyelmességes oltalmában. Ezek után mikor arra azt szómra, hogy ha az felső pártról valakiről oly méltatlan panasz avagy vádlás lönne Nagod ellen, az olyan vádlóknak hitelt ő naga ne adjon, hanem ő naga Nagodat vagy levele által, vagy embere által találja meg és adja értésére az dolgot, Nagod is megírván ő nagának, ő naga megértvén az dolgot, úgy tegyen ítéletet, mint régi látott, halott, értelmes, méltóságos vezér. Erre az kívánságra azt tudakozá vala ő naga az vezér, hogy ki volna az felső párton Nagodnak gonoszakarója és ki törne, ki igyekeznék az országnak veszedelmére, mondjam meg. Én mondtam ő nagának, nem tudok én senkit, mert az én kegmes uram is nem nevezett én előtt senkit, nem is úgy mondotta Nagod, hogy tudná Nagod bizonyosan olyan gonosz akaróit, hanem csak úgy, hogy ha találkozik olyan nyughatatlan elméjű ember, ki mind Nagodnak s mind az országnak gonoszára igyekeznék akármely felől is, az olyanoknak ne adjon hitelt ő naga. Végre monda, hogy nem cselekedem, hanem mindeneket az uradnak kívánsága szerint cselekszem, csak az urad is hasonlóképpen cselekedjék, egymást értjük, hatls császárunk igaz hivei lévén, oltalmazzuk hatls császárunk birodalmat. Ezek voltanak kegmes uram derekas szavai az vezér ő nagának. Ezenkiül is voltak több beszédi is, izente is ő nagyságának Nagodhoz én általam, kit szóval is Nagodnak megmondok mindeneket.

Rákóczy jegyzete a háttán: 24 Maji 1638. Sebesi uram megjüvén az budai vezértől, ezt adta be.

1639. a p r.—m a j.

Sebessy Boldizsár követsége az új budai basához.

Az 1638-ik évben kinevezett új budai basa: Mohammed vezértségét épen egy évben bírta. Üdvözlétére Sebesi Boldizsár küldetett. 1639. febr. 23-án letétetvén, helyét Ipsir Musztafa pasával tölték be. Ennek az üdvözlétére is ugyanazon főúr küldetett ki: Sebessy Boldizsár, ki a múlt évben elődjét volt üdvözölni. Egyetlen jelentése maradt fenn, melyet Nándor-Fejérvárról közvetlen visszaindulása előtt írt.

1639. maj. 23.

Sebessy Boldizsár jelentése Rákóczyhoz, melyben urát fogadtatásáról tudósítja.

(Megj. Török-magyarkori Á. O. III. 36—39.)

1639. j u l. — n o v.

Tholdalagi Mihály főkövetsége.

Az 1636-ik év eseményei Rákóczyt meggyőzték, hogy Erdély magában, a hét vármegye nélkül, gyengébb hogysem a szomszéd államokkal szemben állást tudna foglalni. Aztán a császártól sem nyerte meg azt a támogatást, melyre számított: még csak a jó akaratú fegyveres semlegességet sem kapta meg. Ezenkívül vallása érdekeit is szívéen viselte, s óhajtott részt venni a szövethozottak nagy küzdelmében a Habsburg-ház ellen.

Tulajdonképen attól fogva, hogy fejedelemmé lett, csaknem folytonosan alkudozott, de eredménytelenül. Teljes szünet csak 1636-ban volt, s a mint székében biztosan érezte magát, ismét felvette a régi fonalat. Már 1637-ben megfordult Bisterfeld nyugaton; 1638 nyarán ismét Párisban volt, s ez évben egy francia követ is fordult meg udvarában: Du-Bois, kit nov. 15-én fogadott. Az 1639-ik év igen alkalmasnak látszott a régi tervet megérlelésre vezetni. Bisterfeld áprilban újra Párisba ment, május derekán Baner Prága kapui előtt állott s midőn Bisterfeldtől útja sikeréről híreket vett: Tholdalagi Mihályt küldte a portára, hogy ott a francia követ támogatása mellett nyerje meg a szükséges portai engedélyt.

Tholdalagi nagy erélyt fejtett ki, s hosszan maradt a portán. Eljárása eredményéről jelentései adnak számot.

1. 1639. j u l. 26.

Életemig való stb.

Az Nagod levelét, kegyelmes parancsolatját ma utomban Eger-Pataknál adá meg az posta. Az Omer agától értett hírt kegmes uram értem, én úgy reméllem, hogy nemcsak az tömösvári passától vagyon az dolog, hanem az vezértől, csakhogy ő

méltóságát akarván fenn viselni, per secundas persanas akarja az dolgot expiscálni méltóságáért is, de Nagod kegyelmesen megbocsássa, talám ők még nem szinte securusok Nagodban, inkább azt nézi lenni, hogy ha Nagodnak az dologhoz kedve nem leszen és revelálja az dolgot oda fel és úgy csak Haszán passára fordítsa csak az expiscatiót is. Ezután leszen még Musza agától az derekas hír, de addig az el nem jó, míg ez vissza nem megyen, én úgy hiszem. En Kegmes uram bizony ha lehetne és szárnyam volna úgy mennék, sietséggel akarok járni, az alkalmatosságot nem akarom elmulatni, még itt kinn az egyik s másik felől való követségjárás s az Budára való vezér felmeneteli leszen, akkorra ha isten engedi, én is meg akarok jönni Nagodhoz; nem is leszen késő, mert igen tapogatva járnak ők is és az portán forog az dolognak sarka, de úgy hiszem, hogy immár vagyon informatiója az vezérnek, vagy hogy innen értelmet vévén, az portát ő akarja indítani, de az akármelyik legyen, mindenik pro nobis vagyon.

Máté vajda állapotja felől elmélkedtem Kegmes uram, de ezt találom fel, hogyha ő elmarad, otthon megnyomorítják honjában is, vagy valamelyfelé hadra akarják indítani s ha elmegyen, ott veszi isten s ha el nem megyen is, mi távolylétünkben úgy is megnyomorodik s elvész; de ha másutt találkozik szolgálatban, kit Nagod ért, úgy nem gondolom, hogy bántódása lehetne, vagy lenne. Vezér előtt nem jó talán vele szólni, de alkalmatosságot hozván az idő, ám javallanám az maga erről való értelmét is Nagodnak venni, bátor másunnan az rendelésnek kevesebb lenni, de azért ugyan lenni kellene onnan is valaminek sok okokra nézve s ha lehetne, az öcscsének kellene lenni. Hogy Kegs uram az Daczó István mellett való törekedésemre kegyelmességét mutatta, Nagodnak alázatosan megiszolgálom, én is megírom neki, hogy háladással vegye és fateáljon úgy, az mint Nagod kívánja. Az szent isten éltesse és tartsa meg Kegmes uram Nagodat. Datum ex Gelenche 26. die Juli 1639.

Illr^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitor perpetuus

fidelis humillimus

Michael Tholdalaghi m. p.

Külczim: Illr^{mo} principi d^{no} d^{no} Georgio Rakoczi stb. stb.

Rákóczy kezével: 29. Jul A. J. 1639.

2. 1639. jul. 30.

Alázatos szolgálatunkat stb.

Az Nagod Homostorfról írott levelét tegnap Brassóban déltájban alázatos hűséggel vöttük, kegyelmes parancsolatját értjük. Isten segítségével immár ide Rukarra egyébképpen békével jöttünk csak az Nagod társzekerének az rudja törött meg, de azt

is megcsinálják ugyan itt. Innen holnap Tergvistyára, onnan úgy akarunk menni, hogy kedden Bukaresten legyünk és csötörtökön az Dunán, úgy hogy pénteken általmenvén jól Raczgrad felé menjünk. Ellhigye kglmes urunk Nagod, hogy igen sietve akar-nánk menni s úgy is megyünk, valamint az lovak az menésre elér-keznek abból vétket nem teszünk. Nagodat esmét útunkról tudó-sítjuk, valahonnan az alkatmatosság engedi. Nagodat alázatosan kérjük, Nagod is minket alázatos híveit minden dolgokról gyak-ran tudósítson. Az szent isten éltesse és tartsa meg kgl's urunk Nagodat. Datum ex Rukar 30. die Julii 1639.

Ill^{mae} Cels^{nia} V^{rae}

servitores perpetui
fideles humillini

Michael Tholdalaghi m. p.

Stephanus Keőrössy m. p.

Az portára is még tegnap elküldöttük levelünket Réthi uramnak, hogy menetelünkről tudósítsa az vezért.

Külezim : Illmo principi d^{no} d^{no} Georgio Rakoczi stb. stb.

3. 1639. a u g. 3.

Életemig való alázatos stb.

Az vajdával ő nagával Kegmes urunk szemben lévén, az Nagod levelét ő nagának megadtuk, kit Nagodtól igen böcsület-tel vőn. Az mely dolgot az moldvai dolog felől utánunk írt, ő nsgának megmondottuk. Nem értette volt még annak előtte, hogy elküldte Lupul az fiát, most azt mondá, hogy annak tudja, hogy nem adják, hanemha az vajda öcscsének adnák, mert az vajda is annak kéri. Az közönséges állapot felől, azt mondja, hogy az bizonyos, hogyha az elégségek engedné az törekőknek, eddig régen vagy mi reánk, vagy ő reá eljöttek volna, de az erőt-lenség nem engedi, hanem ez idén készül. Az én odameneletemet nem igen javálja, tartván attól, hogy Lupul vádolódik reám levele által az harmadévi dologért s másért is, kiről ha isten engedi, ezután magunk szólunk Nagoddal. Az hollandust mondja, hogy visszaírt portára valamit tudott jót s úgy commendálta Lupult s Lengyelország felé csak kémlődni ment. Itt az szomszédságban az törököket, azok között az dreztori pasát is csendességben mondja lenni, úgy mintha aludnának, mint egy mérges kigyók. Ezután is ha mit értünk, Nagodat gyakran tudósítjuk. Isten tartsa meg Kgm's urunk Nagodat. Datum ex Bukarest. 3. Augusti anno dni 1639.

Ill. Cels. V^{rae}

servitores perpetui
fideles humillimi

Michael Toldalaghi m. p.

Stephanus Keőrössy m. p.

Küldém : Illmo principi stb. Georgio Rakoci stb.

Rákóczy kezével : 15. die Augusti A. J. 1639.

4. 1639. a u g. 5.

Életemig való alázatos stb.

Akarván kegmes uram Nagodnak értésére adnom, istennek hála mi most békével jöttünk által az Dunán, kárunk semmi még eddig nem lött egyéb, hanem az Nagod lovai közül különösen hala meg egyik az kesefás mikor hámot sem vont, eléggé orvosoltatók, de haszontalanul. Az mely hajóban csak magát az egy szekeret tétettük vala, az bársonyos szekeret, az vezetékkötél, kin felvonták, egy lator eming miatt, az Duna mellett az hajót, az az kötéi szakadott volt el s alább verte vala az hajót az szél és hab, de azok is ihol jönnek, Maurer uram volt vele az szekérrel az hajóban. Hírünk még semmi újabb nincsen. Ezután is kgl's urunk data occasione Nagodat állapotunkról gyakran tudósítjuk. Áldja és tartsa meg az szent isten kegmes urunk Nagodat. Datum ex Orozcsik quinta die Augusti 1639.

Ill. Cels. Vrae

s[ervitor hu]milimus

[fidelis perpet]uus

Michael Tholdalaghi m. p.

Küldém : Illmo principi d^{no} d^{no} Georgio Rakoci) stb. stb.

(Eredetije az aláírás fölött igen megromlott.)

5. 1639. a u g. 7.

Örökké való igaz hűséggel való stb.

Az Nagod kgl's parancsolatja szerént az Réthi uram leveleit megkaptuk, az mit írt, értjük, de mi most is azon haereálunk, hogy kedvetlenséget ért az az ember s csak szóval tart bennünket. Mi az Réthi uram írásához képest coniiciálunk, mivel abból semmit bizonyosan nem érthettünk, az másikat pedig nem is tudnók olvasni s nincsen is szabadságunk reá. Azért kegmes urunk az istenért Nagod mindenekről informáljon igen igen sietve minket, ha az ember ugyancsak így viseli magát, mi ő nálla nélkül az vezérek előtt hozzá kezdjünk-e az dologhoz, vagy ne mind az derék dologhoz s mind az Bisterfeldius uram dolgához, mert nekünk bizony nem igen jónak tetszik az Réthi uram szava; hogy doctor, jobb lött volna igazán megmondani az dolgot, de az is immár mi töllünk külömben nem lehet, hogy igazán megmondjuk, hanemha úgy, hogy Réthi uram nem értette, ki ő kegmének gyalázatot s közönségesen kétséget hoz. Azért kell kegmes urunk mindenekről és az Huszt felől való plenipotencia-

riusok felől is Nagodnak minket idején s igen hamar tudósítani kit az istenért ne késleljen Nagod, hadd tudjunk mi is szolgálni. Az dolog bizony kegyes uram titokban Zülfikártól nem lehet s nem is leszen; mi titokban tarthatjuk, de akár az ember s akár mi említsük meg az vezérnek, de ő bizony megjelenti neki s még tanácsot kérd tőle, azért az Nagod parancsolatját várjuk abból is.

Mi bizony félünk, hogy az vezérnek is kedvetlensége nagyon vagy ehez az dologhoz, vagy mi magunkhoz, az Réthy uram írásából coniciáljuk; bevívén isten bennünket, Nagodat ha mit értünk, mindjárt tudósítjuk. Az szent isten tartsa meg Nagodat. Ex campis prope Ezkisztambol vocatis 7. die Augusti, 1639.

III. Cel^{nis} V^{rae}

servitores perpetui

fideles humillimi

Michael Tholdalagi m. p.

Stephanus Keörössy m. p.

Külsőim: Illmo principi dno dono Georgio Rakoci stb. stb.

6. 1639. aug. 21.

A francia követ levelei Rákóczyhoz, melyben tudatja, hogy Tholdalagitól küldött leveleit Réthy a kapitáha megadta, s Réthyhez, melyben a francia fegyverek diadaláról értesíti.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. II. 38—40. II.)

7. 1639. aug. 29.

Tholdalagi utasítása Réthyhez, hogy a francia követtel való találkozás alkalmával hogyan járjon el.

(Mgj. Erdélyi Tört. Adatok I. 244—246. II.)

Jegyzet. Hogy a keletben aug. 24. nyomdahiba aug. 29. helyett, igazolja a 9-ik számú levél.

8. 1639. aug. 17.

Ha az gallus agense megkezdi az dolgot indítani s Kegdet az kajmekám behivatná, azt kérdené, vagyon-e hírünkkel s akarunk vagyon-e reá, Kgd megmondhatná, vagyon, csak hatalmas császár mutassa jóakarátját, mi készek vagyunk az szolgálatra, sőt az gallus agensnek is megjelentheti, ha mindenkben úgy obtinedhatja az három pontomot, az mint mi beküldtük, mi is császárnak adunk tizezer tallért, kajmekámnak ötezeret, az szilik-tár passának is ötezeret; s ha osztán továbbra menne az dolog, hogy Zöldfikárnak is érteni kellene csak viselje híven magát s obtineálhassuk mindenkben az mi kívánságunk szerint az dolgot,

neki is Kegd megigérhet háromezer tallért, maga is Kegd veszi kétezer forintig való gratiánkat vagy pénzüi vagy annyi érő jószággal; nem is kellene ezzel késniünk, mert most oda fel igen rosszul vagyon császár hadainak dolgai és állapotja, erősíteni is kezdték német praesidiommal az végházakat, Szakmárra is 400 hoztak, magyar hadakat is fogadnak. Kegd azért mondja meg az gallus agyensnek ezzel nem kellene késni, mert káros mind az királnak és az több unitusoknak, mi sem szolgálhatunk hasznosan, ha késik az dolognak végben vitele s megindítása. Az mely követe az királnak az üszön jött vala hozzánk, arra ígérte vala magát, hogy ad primum Aprilisra derekas válaszszaal tér meg hozzánk, de mind ez ideig sem jöve el, minket pedig császár részéről mindenről contentálni akarnak. Hova hamarébb Kegd bennünket mindenekről tudósítson.

(Egészen Rákóczy írása. A cursivval szedett titkos írás.)

9. 1639. aug. 80.

Életünkig való alázatos stb.

Az Nagod 17. die praesentis nekünk írt levelét s kegyelmes parancsolatját 29. praesentis reggel alázatos hűséggel vőtük, mit parancsoljon, értjük. Előbb mód nem lévén benne, az titkos írást elsőben megfordítottuk ma igen idején, Réthi uramnak adván, ő kegmét általküldtük az emberhez és mintegy protestatióképpen izentünk, hogy lassan mozduljon meg — mivel még eddig csak ajánlásával, hogy maholnap elkezd az dolgot és az mellett sok számtalan exceptiókkal tartott, halogatott — hogy immár kezdje el, mert Nagod semmiképpen nem akar az két dolog között üresen maradni és ha ő itt elmulatja az alkalmatosságot, Nagod ezután megéri az ura előtt azzal, hogy idején megkénálta magát, de ő volt negligens az ura dolgára, azért ő is az vétkes és őtet büntesse az király, ha azután Nagod nem szolgálhat az közönséges jónak. Megizentük azt is, hogyha ma el nem kezd az dolgot, holnap audientiát kéretünk és az mivel kénálják császár részéről magokat, azt megjelentjük az vezérnek s mi megírjuk Nagodnak, hogy ott complanálja az dolgot: ő lássa oztán mint ad számat az urának. Immár keglis urunk az mint azt kívánta, hogy az sommáig kezesek legyenek, úgy is kedvét töltötük tali conditione, hogy az innen kiindulásunk után ad 45. diem megküldjük ugyan maga kezében, hogyha az conditiók szerént az athnamét kezünkben adja. Másikat kívánta azt kegmis urunk, hogy Székel Mózes felől is kezesek legyünk s azt is megcselekedtük; semmit nem hisszük, hogy talál immár mégis több exceptiót, mert az mit eddig talált, ezeken kívül, azokra megféleltünk neki, ezután mint procedálunk, azt is Nagodnak értésére adjuk, nagyon

ki által. Az Bisterfeldius uram úti levelét Nagodnak megküldtük K. urunk. *Valami kerülő válaszon ezékről való summát előhadtuk volt, de ő azt mondja k. urunk, hogy nála egy pénz is arra való nincsen, kire nézve mi is az mint azt mondotta vala Nagod, hogy mással tractál arról, mi is nem sollicitáltuk tovább az dolgot, kikről ha volt azelőtt tőle valami szó, most ilyen lévén, valami fraust gondolhatni felőlle. Az persa internuncius követe Kglmes urunk holnap Szküderbe fog jönni. Az német császár internunciusa immár hamar beérkezik, az szállását készítik. Az szent isten éltesse stb. Datum Constantinopoli 30. die Aug. circa meridiem anno d. 1639.*

Ill. Cel. V^{rae}

servitores humillimi

fideles perpetui

Michael Tholdalaghi m. p.

Stephanus Keörössi m. p.

Külön lapon: *Az persa követ holnap jü be Szküderbe, mi velünk azt vártatják, hogy minket annak, őket nekünk mustráljanak meg a szemben létebben, azért kölletik várakoznunk az szembenlétebben, de onnatbelül olyat értek, hogy innen vittek egy persát, hogy azokat úgy mint követeket hozzák be, immár nem tudom, ha azért-e, vagy miért, de császár is Izmittig eleibe ment volt az követnek. Máté vajda felől azt értem, hogy csak alattomban akarnak tatárokat ráhozni, hogy úgy lepjék meg Halil passával együtt és úgy fogják meg; ha lehet annak mi is ellene állunk mások által, az kapikiháknak is megmondottam, hogy gondot viseljenek magokra, magának is megírom ugyanott.*

Külszám: Illustrissimo principi dno dno Georgio Rakocy stb. stb.

Rákóczy kezével: 10. die Septembris 1639. reggel 6 órakor A. J. havasali vajda postája.

(Eredetije egész Tholdalaghi írása. A cursivval szedett titkos írás.)

10. 1639. sept. 4.

Életünkig való alázasos stb.

Harminczadik praeteritae mensis minden addig itt való dolgainkról írtunk volt Nagodnak, most is azután valókról ez alázasos írásunk által akarók Nagodat tudósítani. Az mint akkor írtuk vala Nagodnak, hogy az embernek kívánságára mindenekben úgy resolváltuk magunkat, hogy talám nem fog több exceptiót találni az dologban, arra való választételnek az mely napot s órát praefigált vala, azt elmulatván, esmét írtunk volt neki. Így Kegls urunk, azt hisszük mind egyik s másik írásunkra felserkenvén, mivel magának üdeje nem volt az szembenlételem, az tol-

mácsa által az kajmekám ő naga előtt elkezdette az dolgot, az tolmács pedig oly ember, ki ennekelőtt ezféle hasonló dolgokban velem Tholdalaghi Mihálylyal és Hágával együtt sokat híven forgolódott, ki látván az vezérnek az dologhoz inclinációját, mind az három conditiókat proponálta ő nagának, ki mikor onnan megjövén, úgy hívatta által Réthi uramat az ember, mivel császárral való szembenlétünkig magunk nem járhattunk másutt és ő kegme által ezt izené Klms urunk az dologról minekünk. Az első dologra azt mondotta, hogy az mind meglehet, Nagodat magát, asszonyunkat ő nagát s mind az urakat ő nagokat mind Erdélyben s mindenütt való birodalmokban, jószágokban megöltalmazák, akárkik legyenek is az ellenségek, de mindenek ellen oltalmak alá veszik Nagtokat. Az segítség dologból ugyanabban az első articulusban azt mondotta, hogy talám a segítséget akkor, mikor megindúl, mindjárt kívánná, az ki akkor nem lehet mindjárt, mivel htls császárnak az némettel most derekas dolga vagyon, hanem La kelletik, in extrema necessitate, az is mindek ellen megleszen. Az másakra Kegs uram úgy resováta magát, hogy az is meglehet, amaz szó etiam si ott lévén, hogyha szinte az úgy leszen, is mind oltalom s mind confirmatio megleszen, mivel az az országban áll. Az harmadik dologról kegmes uram azt mondotta, hogy az nehezebb, mivel az az ember oltalmáért jött ide, de abban is módot kell keresnünk, így szólott.

Ezek után Kegs urunk az summát hogy monda úgy kérddete meg az vezér ő naga, hogy ezeket ő tőle ki izente és azt a nagy sommát ki adja meg, kiről kegcs uram az tolmács azt mondotta, az ő ura izente és az summát is az confoederatusok adják meg, kit jóvá hagyott az vezér, egyébképpen csak az magáé felől mondotta azt, hogy kevés és arról az dologról az uránál való tractára hagyta az dolgot és annak conclusióját. Ezeket Kegcs urunk így értésünkre adván Réthi uram által az ember, ugyan az ember tanácsából mi is hívatók az mi tolmácsunkat és hűtit, kezét levévén, az dolgot in tantum in quantum illet neki, megjelentettük. És immár kegcs urunk szinte az dolgon lévén, azon igyekezünk, hogy Nagod kegvelmes parancsolatja szerint szolgálhassunk Nagodnak, csakhogy mulatozásra való akadályunk vadnak s eddig lönnek, mert htls császárunk mind odaáltal Szküderbe lön, az persa követ is érkezék, ki tegnap kilencz óra tájban jöve be valami 35 vagy 40 magával igen kolcsak-tollason, az mint mondák embereink. Az kajmekám ő naga is mind kedvetlen és betegeskedék. Tegnap kellett eret is vágatni magán, de értvén inclinációját az dologhoz, nem reszelkedünk kegcs urunk eljárni dolgunkban, valamire elérkezünk. Htls császárunkkal is, úgy hisszük Kegcs urunk, hogy mind együtt az persa követtel holnapután, úgymint sexta Septembris

leszünk szemben. Az római császár internunciusa is holnap fog bejöni, mert ma Kucsukcsekmecezére jó; az azért jó, az mint értjük, hogy az mint az babilóniai hírt császárnak megírta volt császár oda fel, arrá felelnék meg általa, de azt hisszük K. urunk, hogy az mellett mi is emlékezetben leszünk, kiben ha mit értünk, Nagodnak azt is értésére adjuk vagy örömesben magunk referáljuk. Az mint szokták mondani K. urunk hogy fakó is vonson s őtet is vonszak, az mi jó szomszédunknak, kinek jó erkölce, tökéletessége felől írt vala, szinte úgy vagyon dolga, mert ő másnak s neki mások akarnak ártani, mivel állapotját neki is kéri.

Utolszor az mint írtunk volt k. urunk az embernek, annak pariját in inclusis Nagodnak megküldtük. Az szent isten éltesse stb. Datum Constantinopoli 4. die Septembris 1639.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitores paratissimi humilimique
et fideles perpetui
Michael Tholdalaghi m. p.
Stephanus Keörössy m. p.

Külszím: Illmo principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Rákóczy kezével: 19. Septembris 1639. reggel 8 órakor Gürgénben havasali vajda postája.

(Eredetije egész Tholdalaghi kezével.)

11. 1639. szept. 15.

Életünkig való alázatos stb.

Az mi későre megindíthatók kegmes urunk az gallus orator az dolognak gondviseléseire, kiről immár írtunk Nagodnak, mi is akarván segíteni az dolgot, mindjárt audientiát kérettünk az vezértől és quinta praesentis volt privata audientiánk ő nagától, az hol senki magánál több embere neki ott nem volt, hanem mi hárman és az tolmácsunk Zülfikár aga. Elkezdvén az dolgunkat, hogy az francziai király az több confoederatus fejedelmekkel együtt találtatták volt meg Nagodat, hogy az közönseges jóban értene egyet velek és fogna fegyvert az német ellen, ki miatt az egész magyarság, de kiváltképpen Erdély menni sok veszélyt, romlást, pusztulást szenvedett, kire Nagod olyan választ tölt követeinek, hogy Nagod htls császár szolgája ő htlsága engedelme nélkül semmit nem akar indítani, hanem ők htls császártól nyerjék meg azt az dolgot, az mit Nagodtól kívánnak s úgy Nagod is bizonyos conditiók alatt nem vonsa ki magát az közönseges jóból, mely dolog felől úgy hisszük, hogy ő nagát requirálta az franczuz orator; ez mellett az mi szükséges volt kegmes urunk, elménkel az mit feltaláltunk, semmit megmondatlan nem had-

tunk, az mellett az Nagod nekünk küldött leveleit is in quantum decuit, ő nagának megmondottuk és az levelek in specie nálunk lévén, az írásokat megmutogattuk együtt az dolognak mi jóvoltával, úgy, hogy azokból micsoda jók következhetnének. Mindezek kegmés urunk így lévén s maga is az kajmekám meghallgatván, azután monda, hogy azokat ő mind érti, az leveleket is látta, de ő neki ezféle dolgokról ezelőtt is sokszor sokat beszéllettek és ő azféle leveleket is eleget látott s ő nálla is azféle levél most is sok vagyon, de ő abból semmi bizonyost nem tud érteni. Arra mi megmondók, hogy az miket mi neki mondunk, azok mind úgy vadnak s azokat az Nagod leveleivel bizonyítjuk, az Nagod írásának pedig úgy hiszünk, mint szemünkkel látott dolognak, mivel Nagod minékünk az dolognak igazságánál különbet nem szokott írni. Azt abban hagyván kegmés urunk, annakutánna ő naga kezdé az oda fel való állapotokat kérdezni, az kiket kegmés urunk, az mint mi tudtunk, mindeneket megmondottunk, hogy most miben és mennyiben vadnak. Azokat is meghallgatván, csinála olyan kérdést, hogy annyi esztendőtlől fogva, az mennyi ideje, hogy az hadakozás köztök fenn vagyon s az hírét csak hozák, hogy mint verték, vágták egymást, annak mi lehet az oka, hogy egymás között mégis el nem tudták igazítani az dolgot s égyik az másikon győzedelmes nem tudott lenni, hanem csak imitt is amott is sokfelé harcolnak s vínak, kihez képest azt hiszi, hogy nem vas karddal, hanem deszka karddal vínak egymással. Arra mi azt mondók Kegmes urunk, hogy azok nem úgy szoktak víni, mint ők, hanem puskákkal, álgyukkal és egyéb lövő szerszámmal, hogysem mint karddal, egy harcra, kettőre nem is bízzák ők dolgoknak elválását, hogy pedig imitt is, amott is vínak, annak az az oka, hogy annyi sokaságot, kik drágaságot, éhol halást csinálnak magoknak, azok nem gyűjtenek össze, hanem azért osztják egynehány generalisok alá az hadat, hogy azt elkerüljék és így leszen az, hogy annyi helyen annyi sok harcok lesznek. Annakutánna kérdezé ő naga azt, hogy most mint vagyon Bécsnek állapotja, ha oly győzedelmesek az unitus hadak, miért nem veszik azt el s mostan közelebb hol vagyon hadok az gallusoknak és svédusoknak? Azt is megmondottuk kegmés urunk, hogy immár Csehországot, Slésiát Prágán kívül elvötte Panir és most Morvában vagyon hada, az mely Morvaország határos Magyarországgal. Tudván ő naga, hol legyen és mennyi föld Érsekújvárhoz Esztergom, azontúl megneveztük, Érsekújvárhoz mennyi föld Nagy-Szombat és oda az morvai határ mennyi lehet, kit mind megértvén jól, ő maga is azt kérdé, hogy Bécs mint maradt s mely felé? Azt is megmutogatók neki és ő maga is úgy jól helyben hagyván, tetszék neki, hogy az Bécs körül való országokat akarja elvenni elsőben s úgy kezdik oztán meg magát Bécsset, kit

mi is helybenhagyván Kegmes urunk azt megmondók ő nagának, hogy az Dunának az Bécs felől való részén más generalisok vagy az unitus fejedelmeknek, ki ha előmehet dolgában, az fogna oztán Bécs alá jönni, ismét más hadak azomban az országokat hódoltatnák és foglalnák. Ezeket így értvén kegs uram, mondá, hogy azt akarnák tudni, hogy az mostani állapotja Bécsnek mint vagyon, kinek okát is megmondá. Azután kérdé azt, hogy mindezekből mit akarunk kihozni, kire mi kegmes urunk azt mondók, hogy akkor mikor az eperjesi tractán az békességet Nagod elvégezte volt, azért az dologért ugyan ő naga lévén akkor fővezér, neheztelte s most noha az Nagoddal való békességet, melyet akkor az német csinált volt, felbontotta az német császár, kiért Nagod igen méltán fegyvert foghat ellenek, de mindazáltal ha htls császár azt nem engedi, az békességet is megújíthatja, mivel most is követei vadnak Nagodnál az németnek, kik az békességnek megújítását kívánják s azért abból akar htls császártól és ő nagától várni, hogy mint akkor, esmét nehézség ne legyen Nagodra az portárol, most lássák. Azért az mikor az alkalmatosság úgy vagyon, ki ha most elmúlik, jön-e elő, vagy nem, azt senki nem tudja. Azután kérdé azt, hogy akkor maradott volt-e valami dolog fenn, hogy az békesség teljességgel végben nem ment volna? Arra Kegmes urunk mi megmondottuk, hogy az mik szükségesekek voltak, úgy hisszük, hogy véghez mentenek volt. Annakutánna kérdé azt kegmes urunk, hogy hát miben bontotta fel az békességet (akkor még arról való Nagod írása nem érkezett vala) hanem magunktól azt mondók, hogy sokak az német császár keze alatt levőkben Nagod ellen sok practicákat mind maga személye ellen s mind országa ellen csinálván, hadokat is bocsátották Nagod ellen, kik felől requirálván Nagod császárt, arra halasztotta volt az dolgot, hogy most az mely gyűlés volt utolszor Posomba, akkor azokat megbünteti, de abban semmi nem lött, csak úgy múlt el az gyűlés semmi nélkül, az kit maga is monda, hogy csak semmi nélkül, héjában múlt el, ő is értette. Annakutánna kérdé azt, hogy kik lehetnek azok, azt kétszer is serio megkérdvén, tudakozván, azt mondók, hogy mi mindeneket nem tudjuk, de fűnek azok között az palatinust mondók. Azt is veté utánna, hogyha valjon megbünteti-e azokat, vagy ha megbüntetné, mint lenne az dolog? Mi arra kegmes urunk csak azt mondók, hogyha meg akarta volna büntetni, de nem cselekedte. Végére kegmes urunk azt kérdé, hogy mindezekből mit akartok kihozni, vagy mi jót vártok, talám azt, hogy az mely hadak Magyarországhoz közelebb vadnak, azok ne foglalják el az országot, hanem tú érnének hamarébb? Azért ezt én csak magamtól mondom, úgy szóla az vezér. Kire Kegmes uram mi is azt mondók, hogyha azok az hadak minden országát elveszik az német császárnak haddal, úgy

hiszszük, nem másért, se nem magokért munkálódnak; de hiszem jobb volna, hogy az mi kegmes urunk keze és hűsége alatt szolgálának azok is hats császárnak, hogysem másnak, mivel az békességnek felbontásáért való haddal most módja is volna Nagotknak az elfoglalásában, mivel Magyarországból is híják Nagodat. Mindezek után Kegmes urunk (de nemcsak ennyi szó volt, mert mind egyfelől s másfelől való szavaink ha többet nem is, de foglaltak be két óránál) azzal concludála, hogy ezek nagy dolgok, kikhez igen sok gondolkodások kellenek, én egyedül erre választ nem tehetek, hanem legyetek váarakodásban s válaszatok leszen. Htts császárnál való audientiánkat solicitálók s arra azt ígéré, hogy ez elmúlt dívánon, ki akkor jövendőben, bizonyoson megleszen. Az gallus orator felől még szovainak elein az mi szónkra azt mondá, hogy ő nála nem volt, az ki úgy is vagyon, hogy nem maga volt ott, hanem az tolmácsa, kit commendáltunk Nagodnak is.

Ezek után Kegs urunk szép áldással szállásunkra bocsáta, azolta itt vagyunk, de még császárnál audientiánk nem volt, immár az jövendő dívánra vagyon, hogy leszen, mely díván szombaton kezdetődik el és kedden végeződik el is. Az persa internunciusnak 13. die praesentis lön audientiája, igen nagy pompával mutatá meg császár az maga állapotját neki. Az Babilloniból hozott fő rabjait is ugyanott az dívánban annyi föld[ről] hogy személyekben esmeretesen láthatták az követek, megmutatta nekik, de egymással nem szólhattak, mert nem volt megengedve, az helytől még lehetett volna, mert közel voltak egymáshoz.

Az német követnek is még császártól audientiája sem az új angliai követnek nem volt, az közönséges híre az, hogy nekik is együtt leszen velünk audientiájok s mind az dobronokinak. Az gallus újabb követének is negyednapja, [hogy a]z gondviselője és secretariususa bejött, most költöződik ki az szállásról, nem akar egy udvaron lenni vele az másik. Valamire Kegs urunk elégségünk vagyon, semmit el nem mulatunk, valamihez az alkalmaztosság módot enged, mi is az mi részünkről az *gallus is* az ő részéről az mint mi értjük, hátra semmit nem hagy, de mi mégis vélekedésben vagyunk, hogy *az új követet* várja. Az szent isten éltesse és tartsa meg kls urunk Nagodat. Datum Constantino-poli 15. die Septembris 1639.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rac}

servitores perpetui fideles
humillimi

Michael Tholdalaghi m. p.

(Eredeti, a cursivval szedett titkos írással.)

12. 1639. szept. 19.

Életünkig való alázatos stb.

Mivel az Máté vajda ő naga egyik boérja hazamene, ez alkalmatossággal akarók ks. urunk mi is Nagodat állapotunkról tudósítanunk. Az mint ks. urunk utolsó levelében tudakozik vala arról tőlünk, hogy ha htls császáruk ugyan *kiadott-e az szilik-tár passán, vagy nem*, Nagod kegyesen megbocsásson, akkor nem írtunk volt választ felőlle Ábrahám által feledékenységek és búsulásink miatt. Mi azt nem tudjuk, mint adott volt *ki rajta, de még az miolta mi itbenn vagyunk, azolta divánba nem volt, éjjel nappal császár környül vagyon, az vezérség mellé superad-dálta császár neki az kapitány passaságot is, nem látszik méltóságában kiszedettnek lenni. Az ajándékot neki is oda adattuk, de még avval szemben nem lehettünk*. Musza passának is az három kupát beadtuk, jó szívvel látott ő naga. Még htls császárukkal szemben nem voltunk, holnapra vagyon reménységünk, hogyha most is meg nem csalatnánk; még sem az angliai új orator, sem az császár internunciusa, sem az dobroniki követ nem volt szemben htls császárral, *titkon értjük lábaival betegessége miatt*, de bizonyosan nem tudhatjuk, mert *nem látszik itthonn*. Ha mit érthetünk ks. urunk, esmét tudósítjuk Nagodat minden állapotokról. Bizony az mi szorgalmatosságunkon el nem mulnék semmi dolog, csak másokon ne mulnék és azok miatt ne haladozna. Az szent isten éltesse stb. Datum Constantinopoli 19. die Septembris 1639. ante auroram.

Ill. Cels. V^{rae}

servitores humillimi fideles perpetui

Michael Tholdalaghi m. p.

Stephanus Körössy m. p.

P. S. Omer agát az budai vezér beküldte az vezérnek és azt hiszem, hogy másoknak is írt az dolog felől; ma negyednapja, hogy beérkezett; hogy Muszin agához Nagod kegyességét mutatta, az kajmekám kihájának Magyar Ali agának atyjafia Muszin aga, az is jó akarátját ajánlja Nagodnak érette.

Külczm: Illustrissimo principi dno dno Georgio Rakoci stb. stb.

Rdkóczy kezével: 6. Octobris A. J. 1639 5 óra után havasali vajda postája.

(Eredetije egészen Tholdalaghi írása.)

Jegyzet. A dült betük titkon jegyekkel.

13. 1639. szept. 22.

Életünkig való stb.

Tizenkilenczedik praesentis mensis írtunk volt k. urunk levelet Nagodnak, kit azzal az alkalmatossággal küldtünk volna

ki, hogy az bojérok azon nap megindulnak innen, de mivel azok közül Barbulnak valami peri érkezék, el nem indulhata, hanem mostanra haladott az megindulása, akarók azért breviter azután való állapotunkról Nagodat tudósítanunk. Az mint akkor is meg volt ígérve, hogy azon dívánon leszen audientiánk htls császárunktól, az szerént az audientia 20. die praesentis Septembris meglón az közönséges dívánba igen nagy solennitással, mert nemcsak minékünk lón audientiánk, hanem az anglus új oratornak, mi előttünk azt vivék be ötöd magával császár eleibe, de 15. magával adának kaftányokat reája. Azok után minket vivének be ketten, de ötöd magunkkal adtak kaftányt reánk. Mi utánunk az bobroniki két követet vivék be, ketten csak magokat és az tolmácsokat harmadikat, de hatod magával kaftányozák meg őket. Azok után az konstanczinápolyi új patriarchát, azt is hetedmagával kaftányozák meg, de csak magát és az tolmácsát vivék be. Az német császár internuntiusa és continuusa nem akarván az anglusnak alája ülni, s amaz is nem azoknak, az szemben lételek is elhalada, noha ők is hozzá készültek vala, ugyan innen mi is adtunk volt két lovat nekik és egy szolgát az szembenlételekre, hogy alkalmasbak legyenek. Immár mikor leszen audientiájok, nem tudjuk. Ők azért sollicitálják.

Az urumelli beglerbék is megjövé az hadból, az is akkor lón szemben htls császárunkkal, azt hiszem, hogy immár tisztiben megyen. Az szemben meglételünk után nekünk Ks. urunk az sok kérő emberektől elég inconvenientiánk lón, mivel szinte úgy kértek mindent rajtunk orczátlanúl, mintha adót hoztunk volna. Immár ks. urunk azon igyekezünk, hogy az Nagod kegmes parancsolatját vigyük végben az *gallussal* együtt, kit isten megengedvén, azon leszünk, hogy itt ne késünk, Nagodhoz siessünk. *Tegnap jött az füvezérnek embere, az ura sok ajándékot küld császárnak, tizednapra beérkeznek vele, de sehul csak híre is nincsen az kazul követnek, kin itt igen búsul az nagyvezér, de bizony minket is nem az előbbi állapot szerént acceptálának tegnap, hanem kevesebb böcsülettel, kiről coram plura. Az szent isten éltesse stb.* Datum Constantinopoli 22. die Septembris anno domini 1639.

III. Cels. D. V.

servitores humillimi fideles perpetui
Michael Tholdalaghi m. p.
Stephanus Keörössy m. p.

Nagyságod igen vigyázzon, mert itt nagy készüllet vagyon, ki tudja melyre fordítják, jobban végére menvén, esmét írok Nagodnak róla.

Külczm: Illust^{mo} prin^{bi} d^{no} d^{no} Georgio Rakoci stb.

Rákóczy kezével : 6. Octobris A. J. 1639 estve 5 óra után havasali vajda postája.

(Eredetije Tholdalaghi kezével.)

Jegyzet. A dült betük titkos jegyekkel.

14. 1639. nov. 7.

Instructio pro generoso Michaelae Tholdalaghi legato nostro in porta fulgenda ottomanica.

Az mostani állapot mivel úgy hozta, hogy Kegd az fényes portán tanált lenni, az ország adájának császárnak beküldésének szokott idején ugyan gondolkodásunk kívől esék, hogy Kegdet újabb követséggel és újabb gonddal terheljük és az ország szokott adájának és ajándékunknak is beadására főkövetünknek rendeljük, alkalmatosbna és hamarébb való dolognak itilvén, ha Kegd immár ottbenn lévén, vigye végben az adónak beadását és egyéb hátramaradott dolgainknak is jó módjával való eligazítását, ha jó reménség lehet felőle, hogynem innét újabb követet készítenénk és azután még egy holnapra avagy későbbre is elig érkezhetnék be az fényes portára és így az adónak is beadása sokára haladna s talám kedvetlenség is következhetnék az késedelemből; ilyen bizonyos szükséges okokra nézve kell Kegdet mégis oda be várakoztatnunk, ki noha Kegdnek nehéz lehet, mindazáltal azt az nehézséget hozzánk és édes hazájához való tökéletes hűsége, szereteti, maga jó híre, neve és az mi kegyelmességünk felől való bizodalma is könnyebbítheti.

Ottbenn az portán érvén azért Kegdet Sebessi Boldizsár, avagy Konstantinápolytól két három napi járó földön és onnan megtérvén (Körösi István hívünket minden ottbenn való állapokról teljes és voltaképpen való informatióval, valamint ottbenn az állapot vagyon, hozzánk bocsátván) valamint az adó bevivő főkövet be szokott menni, azt az módot követvén az bemenetelben instructiónk szerint minden ajándékunkat az ország adáját leve-lünkkel adja meg htls császárnak, az vezéreknak az szerint leveleinket, ajándékunkat arról íratott signaturának szerint, kiről való signaturát Kegd vegyen kezéhez; micsoða solennitással magunk fejedelmi állapotját és az ország szabadságát is szeme előtt viselvén, kellessék az adót, ajándékunkat kíváltképpen császárnak praesentálni, nem instruáljuk Kegdet, másokat is tudván arról informálni, mint expertus ember. Mindazáltal többi között ez egy dolgot igyekezzék Kegd végben viinni kajmekámnál az több vezéreket is hozzá kérvén, mikor audientiája lehet császár előtt az régi jó szokás szerint, holott mi is ő htlságának tökéletes igaz hívei vagyunk, az mi becsületünk és az országé adassék meg, ő

htlssága Kegdet lássa illendőképpen és áldását, köszöntését, alázatos könyörgésünket szükséges dolgainkról követünk által kegyemesen hallgassa meg, kövesse ebben ő htlssága boldog emlékeztető eleinek dicsíretes példájokat, kik mindenféle követeket kegyelmesen meghallgattanak és avval császári kegyelmességeknek dicsíretes híreket terjesztették; micsoda szível jöhet Kegd hozzánk és mi is mit várhatunk ő htlssága kegmessége felől, ha másodszor is úgy leszen az dolog, gondolja bölcsen ő naga az vezér, mi, isten fejünk felett, ő htlsságának tökéletes igaz hívei voltunk s vagyunk mostan is szolgálatunkban fogyatkozást nem találunk. Ezeket Kegd és több ehez hasonlókat panaszkodván, szép csendesesen adja eleiben az vezérnek, valjon htls császár eleiben mint mehessen Kegd, ha olyan állapot leszen, mint már megtörtént, kinek okát hogy nem tudhatjuk és érdemünket reá nem tudjuk, az legkeservesebb.

Ilyen szép csendes szónkkal való panaszkodásira mit feleljen az vezér, abból tovább való beszélgetésre okot vehet, viselje úgy magát Kegd, mintha nem merészlene ő htlssága eleiben menni császár újabb kegmessége nélkül elébbeni magaviseléséhez képest.

Ha Kegd enhődéseket veheti eszében császárnak és az vezérnek is és az audientia is az régi mód szerént illendőképpen lehetne császár előtt, azonközben az *új gallus agyens is beérkeznék és annak is jobb kedvét és nagyobb serénségét érthetné bizonyoson, kezdené újolag az halasztott derék dologt az szerént és oly oblatiókkal*, az mint Kegdnek megírtuk egynehány levelünkben, de kiváltképpen utolszor Fejérvárról és Porunbákról.

Ehhez ha mégis több és újabb dologi kívántatnék annál is, az melyeket már megírtunk levelünkben, tudósítson éjjel nappal felőle sietséggel, arról is resolváljuk magunkat.

Ha pedig sem együtt, sem másutt *jobbra való inclinatiót nem vehet eszében, az gallus is avagy be nem ment, avagy ha bement is, de derekasképpen nem akar az dologhoz fogni*, az adóról quietantiát vévén, kapikihánkat becommendálván, leveleket kezéhez vévén és egyéb dolgokat is közönségesképpen jókarban hagyván, búcsúzzék el az vezértől és siessen haza isten segítségéből.

A vezértől Kegd mikor búcsúzik, megjelentsen ugyan, *hogy mi jobb reménsséggel expediáltuk volt Kegdet és kegyelmesb választ is vártunk császártól, de ha ő htlsságának és az vezérnek is mostan így tetszett, mi ugyan mégis az ő htlssága kegmességehez ragaszkodunk, tökéletes hűségünkben megmaradunk éjjel és nappal készítjük magunkat htls császárunknak való hasznos szolgálatra*, elhívén azt, hogy az mi *most halasztatott, rövid időn arról ő htlsságának örvendetes kegmeg választát vesszük. Az új gallus orator ha addig elérkeznék, míg Kegtek ottbenn lenne és*

csak úgy forgolódnék, mint ez mostani, megmondhatja neki tacita protestatio gyanánt leszen, mi rajtunk semmi nem múlt, ők haták félben dolgokat. Mindazáltal intse Kegd, lássák ezután mit akarnak praestálni.

Szokott hosszas instructióval Kegdet nem fárasztjuk mind instructiókból s mind experienciákból jól tudván az főkövetnek tisztí az fényes portán miben álljon, kit elhittük, hogy Kegd tökéletes igazsággal és szorgalmatossággal praestál, kiért Kegd is kegmességünket várhatja. Az úristen Kegteket minden útaiban szerencsésen és békességesen hordozván, hozza édes hazájában is örvendetes hírrel és jó egészségben, amen. Datum in civitate Meggyes die secunda Novembris anno 1639.

G. Rakocy m. p.

P. S. Mivel immár az új gallus orator bement, Kegd legyen szemben vele és nevünkben illendőképpen köszöntvén, leve-lünket adja meg neki először, azután az Bisterfeldius uramét is, Kegd beszélgetvén vele az derék dolog felől, egyáltaljában declarálja Kegdnek és nekünk is levele által micsoda tanuság-gal jött, micsoda authoritási és hatalma adatott az [királytól] és több confoederatusoktól az három articulusoknak megszerzése és végben vitele felől; nekünk az király és több confoederatusok ezt azután írták, hogy ötet teljes tanusággal és hatalommal bocsáták azoknak az három articulusoknak megszerzésére, holott az három articulusnak állása fundamentoma: minden confoederatusnak és nekünk módunk nem lehet az segítségökre való menetelünkben, valamig emezt az három articulusban comprahendáltatott dolgo-kat császártól meg nem nyeri és császár athnaméját mindazokról nem impetrálja; nekünk mi szükséges lőtt volna ilyen dologhoz kezdenünk, ha az három articulusoknak császártól való megszer-zésével nem biztattak volna az király nevével és több confoedera-tusokéval, ha penig ezeket császártól az király autoritásával meg nem nyerheti, az autoritás mellett ígérhet az kajmekámnak csá-szárnak valami sommát az király tárházából, külön attól az sum-mán, melyet már az mi szükségünkre fognak deputálni. Mind-ezeknek igen szükséges legelsőben is végére menni, az követ is categorice nude és simpliciter declarálja magát, mert abból ve-heti Kegtek eszében és megítélheti, micsoda végét várhatja az ő intercessiójoknak; valamint erre resolválja magát, Kegtek ne-künk igen postán megírja, de maga is írjon nekünk ugyan-azon Kegtek kérdéséről, mert mi is ugyanazon formán írtunk neki. Instructiójáról értelmet vévén Kegtek és minket infor-málván, tovább mehet az dologban, de mivel már egyszer Keg-teknek az vezértől categorice válasza lőtt, ha az vezér maga occasiót nem adott, avagy nem adna arra, hogy újabban kezdje

az dolgot elsőben az *gallus orator*, azután ha mód lehet benne és kívántatik, valami jobb reménységet vehetvén *Kegd* is, az vezér előtt is procedálhat az dologban; jobb minden állapotokat megtudni egyszer és voltaképpen végére menni, az *magunk személyétől-e idegenek*, avagy az *derék dologtól is*, ha az *derék dologtól* mostan *idegenek*, ottan csak az *magunk állapotját* igyekezzük megerősíteni. Ahoz az mi kívántatik, csak *Kegtek* informáljon, ha *acceptálják*, arról is tanúságot írunk *Kegteknek*, ennek penég most kellene meglenni, míg *Kegd* ottbenn vagyon, *másra az az nagy dolgot örömet nem bízók*. Akarnók, ha az adó praesentálása az fővezér által lehetne és bátor az *gallus orator is* azelőtt kezdené az *derék dolgot*, holott az mostani immár *idegen tőle*, de úgy hogy ha bizonyoson beírná és állapotjában is megmaradhatna, az idő és ott naponként való változó állapot megtanítja *Kegteket*. Ha az *gallus* azt mondaná, hogy nála in specie az három *articulus* nincsen, nem jó jel lenne, meg kell neki mutatni, ha egyéb nem lett benne, meg is kell érteni azt is tőle, hát *micsoda instructiója* vagyon és miről ha csak *gengén* leszen és nem az három *articulus* szerint, mi haszna felettébb utánok járni?, tudósítson erről is *Kegd*. 7. die Novembris 1639.

Jegyzet. A cursívval szedettek titkos írással.

(Eredetije egész Rákóczy kezével, a m. nemz. muzeumban.)

1639. dec. 1640. márcz.

Seredy István főkövetsége.

Rákóczy 1639. végén a szokásos évi adó portára vitele végett főkövetévé Seredy Istvánt nevezte ki. Azt a nagy fontosságú utasítást Tholdalagihoz, melyben a háború megkezdésére szükséges engedély kieszközlésével bízta meg ez államférfít, Seredy vitte magával — kinek feladata volt vele közösen járni el. De Tholdagit már nem érte a portán: ő már útban levén haza felé, a Novák-havasán találkozott vele, s ő nem is tért vissza. (Török-Magyarkori Á. O. III. 51. l.) A szépen megindult dolog elé az 1639-ben bekövetkezett szultánváltás — midőn IV. Murad helyett ennek öcsese a kéjencz Ibrahim lépett trónra — s még inkább az európai viszonyok a terv elé akadályokat gördítettek.

1. 1639. dec. 12.

A Seredy István főkövet s vele együtt Kamúthy István által portára vitt ajándékok jegyzéke.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 52 — 55. ll.)

Jegyzet. Ugyanott olvashatók a 45—52. ll. a Rákóczy által Seredytől ez úttal portára küldött ajándékok.

2. 1639. decz. 26.

Georgius Rakoci stb.

Generose fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam nostram.

Ez levelünk vívő postánktól küldöttünk kétszáz aranyat idest aur. N° 200 Kegd kezéhez, kik mivel Maurer Mihály kezéhez valók bizonyos vásárlásainkra, ha ott éri postánk és levelünk Maurer Mihályt, Kegd mindjárt mind az N° 200 aranyat adja kezében, hahol pedig már elment volna az portára, Kegdnek kegmesen parancsoljuk, mind az aranyakot s mind levelünket

vigye meg s mihentest beérkezik Kegd, mindjárt adja kezében Kegd Maurernek, mivel ki parancsoltuk sietni az vásárlásokkal. Secus non facturus. Datum Kolosvár Die 26. Decembris. anno Christi 1639.

G. Rákóczy m. p.

Küldzím : Generoso Stephano Seredi de Geöresyeön supremo comiti comitatus Krasznensis ac in praesentiarum ad fulgidam Portam Ottomannicum expedito legato nostro etc. fideli nobis syncere dilecto.

Seredi kezével : Accepi 29. Decembris 1639, in Bukorezd Stephanus Seredi m. p.

(A nagy fejedelmi pecséttel lezárt eredetije a N. M. birtokában.)

3. 1640. j a n. 18.

Georgius Rakoczi stb.

Generose fidelis dilecte, salutem et gratiam nostram.

Elhittük Kegd eddig nemcsak beérkezhetett Konstantinápolyban, hanem Isten áldásával dolgait is alkalmassá tette végbenvihette. Kívánjuk istentől, rövid időn örömdetes állapattal láthassuk Kegdet. Még mi itt vagyunk, várván istentől fejedelm-asszony szerelmes atyámfjának könnyebbülését, kinek hacsak ennyiben marad is meg állapotja, mint most vagyon, ezten szombaton Fejérvár felé akarunk indulni, kíváltképpen ha az út meg nem keményedik, mivel ide mán kívül mintegy tavasz idő járt. Hozza isten jó egészségben Kegdet hozzánk. Datum Kolosvar die 18. Januarii anno domini 1640.

G. Rakocy m. p.

Küldzím : Generoso Stephano Seredi stb.

(Eredetije a n. m. levéltárában.)

4. 1640. j a n. 22.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak stb. Jó szerencsés hosszú élettel áldja meg stb.

Kegyelmes uram. Ide Konstantinápolyban 17. Januari[i] jöttem be, Musztafa passát tanáltam az fővezérségben, ezelőtt nem sok idővel érkezett volt meg, bejövetelemkor igen böcsölettel küldött előmben csauszokat; az fő csauszbasi nem jöhetett ki előmben, mivel az nap lött szemben császár az francziai oratorral, az ki csak mostanság érkezett, ennekelötte császárral szemben nem volt; ez okon hogy ki nem jöhetett az csauszbasi, az vezér megkövettetett. Enneikutánna Kgl's uram elküldtem az fővezérhez, köszönteni, azt is jó kedvvel vötte, audentiát kérttem

Kgls uram tőle, izente, hogy örömet szemben lenne velem, de igen sok foglalatossági vannak, mivel most érkezett és az császárnak mind az fővezérségéről s mind barjánra való ajándékot kellek beadni; azonközben maga főembere által izene, hogy ha kedvem vagyon hozzá, holnap szemben leszen velem, és így Kgls uram 21. voltam szemben az fővezérrel, Nagod levelét, ajándékát megadtam ő nagának, az mint isten tudnom adta, köszöntöttem Nagod nevével; mindeneket jó kedvvel vött és látott; az adónak késén való hozása felől, sem egyéb dolgokról egy szóval sem emlékezett; Nagodat kérdezé. Ezekután negyed magammal megkaftányozta, úgy bocsáta szállásomra. Az császárral való szembenlételemet nem halasztotta volna Kgls uram sokára, de az barjánjok szintén előttek vagyon, azután ott is audientiám leszen. Mostani szembenlételemben Kgls uram böcsölettel viselé magát az vezér, ezután immár mint leszen, nem tudom.

Itt való hírek felől Nagodat nem tudósíthatom, mivel nem régen érkeztem, de az bizonyos, igen sűrön jönnek az passák Bagdád felél; mivel jönnek, az igen titokban vagyon, azt hiszem, ha jó hírek volna Kgls uram, nem titkolnák. Máthé vajdának állapotja Kgls uram most jó vagyon, ha meg nem változik. Hogy Lupult kikergette országából, dicsérik, vitéz embernek tartják; per tertias personas tudakozták tőlem, ha volt-e Nagodnak hada Máthé vajda mellett? mondtam, csak egy embere sem volt Nagodnak. Immár nem is tudakoznak arról tőlem. Az francziai orator Kgls uram, hogy beérkeztem, másnap hozzám küldött látogatnom, böcsölettel köszöntetett. Az nímet császár agense is hasonlóképpen, az velenczés is, de én még sem magam nem mentem Kgls uram, sem Réti uramot nem küldtem, mivel az vezérrel és az császárral is szemben nem voltam; mindazáltal megmondottam, Nagod nem volt feledéken felölök, alkalmas ödőben meglátogatjuk, magok jól tudják az állapotot, mikor vagyon annak ideje. Mindezek után Kgls uram, mikor császárral szemben leszek, az vezérrel is, Nagodat minden dolgokról tudósítom. Adja isten kgls uram, Nagodat találjam jó egészséges, örvendetes állapotban. Datum Konstantinápoly, 22. Januarii, 1640.

Nagodnak alázasatos szolgálja
Seredi Istvan m. p.

Külczim: Illustrissimo et celsissimo principi et domino domino Georgio Rakoci etc.

Jegyzet. A levelek, melyeket a franczia követ Réthy kapitihának adott Rákóczy számára jan. 20-ról olvashatók Török-Magyarkori Á. O. III. 55—56. II.

5. 1640. febr. 6.

Alázatos szolgálatomat stb. Jó szerencsés hosszú élettel stb.

Istennek engedelmeiből Kgls uram ma 6. Febr. kiindulék Konstantinápolyból, ide Kucsucsugmecsére szállottam, és az mint az ödö és az út engedi, sohút nem mulatok, megyek, istennek hála Kgls uram minden jó válaszzsal. Az új császár Kgls uram minden királyoknak, fejedelmeknek levelet küldözött; azt adta értékre, hogy ő immár az császár. Nagodnak is nagy levelet küld, szép fényes köntösben takarták; de az Nagodnak szóló levelet Zölfikárnak adta az vezér, az ő emberi viszik, de énelöttem azok csak négy vagy öt nappal érkeznek Nagodhoz. Irtam vala Nagod[nak] kgls uram, hogy sziliktar passát küldték Budára; úgy vagyon, hogy el is mene, de megvátozott, mert Musza passa tegnap. 5. szálla ki egy ciflikében, de minék előtte kiment volna Kgls uram, hozzá mentem, köszöntöttem, Nagod nevével kérem, hogy az jó akaratot Nagodhoz és atyafiságot meg ne változtassa ő naga, mert Nagod igen örvendez azon, hogy ismét ő naga közel megyen az Nagod szomszédságában; maga is azt mondá Kgls uram, nemhogy megváltoznék, Nagodnak nem kedveskednék, de még jobban fog most Nagodnak kedveskedni; több dolgokat is beszéle Kgls uram, ha isten Nagod eleiben viszen, megmondom Nagodnak. Az portán az Kgls uram az híre, hogy megváltoztatják Lupult, mást visznek helyében. Máthé vajda adaját Kgls uram vasárnap, 5. adák be, böcsölettel látá az vezér az vajda emberit, sokat kaftányoztak meg közölök; az császár is megnézte, mint vitték az sok erszény pénzt. Bizon dolog, én is sokat segitettem Máténak. Én velem itt Kgls uram szokás szerint csausz vagyon, az mely az kaftánt viszi Nagodnak, egy vén Ibrahim csausz, azelőtt is volt Nagodnál. Kgls uram Nagod megbocsásson, mást nem írhatok Nagodnak, az mint írhatam is igen rutúl, mert oly nagy nyavalyában vagyok, az nagy újjomon köremméreg vagyon, nem foghatom az pennát. Adja az úristen etc. Datum Kucsucsugmecse. 6. Febr. 1640.

Nagodnak alázatos szolgálja

Seredi István m. p.

Külsőlem : Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóci etc.

6. 1640. febr. 9.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak stb.

Nagodnak kgls uram akarám értésére adnom, februáriusnak 9. napjára virradólag az császár meghala; az öcscsét tevék

császárrá. Még ez ideig kgl's uram szemben nem lehettem vala az megholt császárral betegsége mia; úgy hiszem, én leszek kgl's uram első az követek között, az ki szemben leszek az új császárral. Azt hiszem kgl's uram, nagy változás leszen az vezérek között is; de akár mint forduljon, azon igyekezem, hogy Nagodnak igaz alázatos hűséggel szolgáljak. Az fővezérnek hogy beadtam kgl's uram az ajándékot, de még mind nálam vannak; az mit az mostani jövő hoz, ahhoz alkalmaztatom magamat. Semmiféle rend nem szánja kgl's uram az császárt; minemő nagy zendülés vagy on most itt Konstantinápolyban kgl's uram, Kádas Mihály uram Nagodnak megmondhatja. Egyéb dolgokról Nagodnak most nem tudok mit írni; ha isten adja, az császárral szemben lehetek, addig micsoda állapotok lesznek, mindenekről tudósítom Nagodat; ez alatt vigyázok kgl's uram s valamit az mostani ödö előmben ad, ahhoz szorgalmasan alkalmaztatom magamat. Isten ő felsége Nagodat sok esztendeig jó szerencsés egészségben éltesse. Datum Konstantinápoly, 9. febr. 1640.

Nagodnak alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

P. S. Kgl's uram. Az új császárnak neve szultán Ibrahim. Nagod kgl'sen megbocsássa mert gyakrabban írtam volna, de nem volt mit írnom; ha oly dolog következik, el nem mulasztom Nagodnak értékre adnom.

Kívül a fejedelem e megjegyzése: Bizon méltó dieséretre az nagy hatalmú istennek szent neve és az hálaadás is bizon szükséges, mert ha az élhet vala, meg fogá vala rontani Magyarországot vagy Lengyelországot, annál tovább is ment volna.

23. Febr. 1640. Fogarast Kádas Mihál délest 1 órakor.

Külczim: Illustrissimo principi domino domino Giorgio Rakoci etc.

7. 1640. febr. 24.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb. Jó szerencsés hosszú étellel áldja meg stb.

Alkalmatosságom adatván kgl's uram hogy Nagodnak írhasak, mivel az havasali vajdának kalarása mene az vajdához. Az császárral Kgl's uram 19. Febr. löttem szemben igen böcsölettel viselt gondot az fővezér reám, mivel kgl's uram most minden dolog csak ő rajta áll. Az császár előtt Kgl's uram idegen ember nem volt énelöttem, az vezérek is szerencsésnek tartják, hogy elsőbben én csókoltam köntesét; az divánölő vezéreket is kgl's uram és az muftit is mind eljártam, azok is mind igen jó kedvvel láttak, valóban ajánlják magokat, Deli Huzam passa kgl's uram

kapitán passa úgy ajánlottuk magunkat egymásnak kgl's uram, ha bort ittunk volna, talám ugyan egyben eskeszönk volna. Sziliktár passát kgl's uram Budára köldék vezénségre, noha az mint értettem, nem igen biztatják az hosszú étellel. Istennek hála kgl's uram, még eddég minden dolgunk jól vagyon. Immár az fővezérrel is szemben leszek Kgl's uram, azután úgy remélem, nem fognak késleltetni. Mihály deákot Kgl's uram Réti uram tartóztatja, de ötet is igen hamar elbocsátjuk. Nagodat kgl's uram tudósíthatom indulásom felől, és ha mi oly dolog következne ez időközben. Adja isten kgl's uram, tanáljam egészséges jó szerencsés állapotban. Datum Konstantinápoly, 24. Febr. 1640.

Nagodnak alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

P. S. Sziliktár passát kgl's uram 20. Febr. indíták el innet Konstantinápolyból; felette rút fergeteges nagy hó esett, mégis ki kellett indulni.

Kivül Rákóczi kezével: Anno 1640. die 6. Martii Fogaras havasali vajda postája délest $4\frac{1}{4}$ órákor.

Külszín: Illustrissimo principi domino domino Giorgio Rakoci etc.

8. 1640. febr. 28.

Georgius Rakoczi stb.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram.

9. die praesentis írt Kgd levelét Kádas Mihály 13. Februárii adta vala meg. Hatls császár is csak ember volt, ezen mindennek által kell menni. Eddég reméljük Kgm'd az új császárral szemben lehetett s nem sokára ki is indulhat. Kévánjuk is istentől, láthassuk szerencsés órában Kegdet. Cui in reliquo stb. Datum in arce nostra Fogarasiensi die 28. Febr. Anno Dni 1640.

Külszín: Generoso Stephano Seredi sat.

(Eredetije a N. Múz. levéltárában.)

9. 1640. márt. 19.

Georgio Rakoczi stb.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et favorem nostrum.

Kegd levelét vévén, örömmel értettük, hogy isten Kegdet szerencsésen indította ki az portáról. Adja isten, útja is legyen úgy, láthassuk szerencsés órában Kegdet. Mi innét holnap indulunk isten áldásával Főjérvárra, Kegd arra jöjjön. Értjük, hogy lovakat is vött Kegd, kiket hozzánk hozzon Kegd, hadd láthas-

suk meg. Cui in reliquo gratiose propensi manemus. Datum Fogaras 19. Marty anno 1640.

G. Rakoczy m. p.

Külsőim: Generoso Stephano Seredi de Geörehön stb.

Seredi kezével: Accepi in Terguista 22. Martii 1640. Stephanus Seredi.

(Eredetije a nagy fejedelmi pecséttel lezárva, a N. Múz. levéltárában.)

10. 1640. a p r. 11.

Anno 1639. die 24. Decembris az mi kgls urunk ő naga expediálván az portára, adatott kezemben aranyat nro 2819; groeci tallérokat nro 677¹/₂.

Ez följobb megirt arany és tallérok az ország adajához valók voltanak, melyeknek az többit adta be az én bemenetelem előtt Kamuthy István uram, az egész adóról való quietantiát peniglen meghozván, ő nagának beadtam.

Uti költségemre adatott ő naga talléros nro 500.

Adott kezemben Kamuthy István uram az portán aján-dékban való kupákat nro 33; mosdó medenczét korsóstól nro 1.

Ez kupáknak tizét adtam hatalmas császárnak az egy mosdó medenczével és korsóval együtt.

Az fővezérnek kupát nro 5; talléros nro 1200.

Dely Huszain kapitán passának kupát nro 2; talleros nro 200.

Vezér Musza passának (mivel budai vezérségre volt kibo-csátva) kupát nro 3; tallér. nro 300.

Vezér Kinán passának kupát nro 2; taller. nro. 200.

Vezér Amhet passának kupát nro 2; taller. nro. 200.

Teffthedár, divánülő vezér Musztafa passának kupát nro 2; talleros nro 200.

Voltak több vezérek is, de nem lévén rendelt ajándékok, semmit nem adtam nekik.

Muffthinak kupát nro 3.

Kincstartónak kupát nro 1.

Az adón kívül az vezérek ajándéka ez följobb megint rend szerént téssen in summa talleros nro 2500.

Csautz passának kupát nro 1.

Cancellariusnak is kupát nro 1.

És így az kupáknak száma teszen nro 33.

Datum Albae Juliae, die 11. Aprilis, 1640.

Stephanus Seredi m. p.

(P. H.)

Hátán: 1639. Öreg Rákóczi György fejedelem az portáról küldött adóról.

1640. m a j. — j u n.

Szalánczy István követsége az új budai basához.

A budai basaságot Ipsir Musztafa basa is csak egy évig birta: 1640. februárban letétetett s néhány nap mulva szilisztriai basává lett. Közvetlen utóda szilihdár Musztafa basa méltóságát csak három napig élvezte. Utódjává febr. végén harmad izben, vezir Musza pasa lett. Elindulván székhelyére, Rákóczy Szalánczyt küldé hozzá, hogy szokás szerint Nándor-Fejérvárott üdvözlje s igyekezzék vele jó szomszédságos összeköttetést hozni létre.

Jelentéséből semmi sem maradt fenn: csak utasítása s a tőle küldött ajándékok jegyzéke.

1. 1639. maj. 10.

Rákóczy Gy. utasítási Szalánczy István, az új budai basa üdvözlésére küldött főkövete számára.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 59—64.)

2.

Az új budai basa számára Szalánczytól küldött ajándékok jegyzéke.

(Megjelent ugyanott III. 65—66. l.)

1640. j u l. — d e c.

Maurer Mihály portai követ.

Maurert Rákóczy 1640 előtt csak vásárlási megbízásokban használta, s leginkább csak azért küldte a portára, hogy ott a viszonyokkal ismerkedjék meg. 1640-ben midőn Réthyt visszahivta, őt küldte be a kapitihával Sebessyvel. Nemcsak a külföldi oratórokkal folyamatban levő alkudozásokkal volt megbízva, hanem azzal is, hogy a romladozó erdélyi házat javíttassa ki.

Maurer Mihálylyal együtt Sebessy Boldizsár ment be mint kapitihá.

1. 1640. j u n. 22.

Ill^{me} ac cel^{me} princeps dne dne clem^{me}.

Humilium fideliumque servitiorum stb.

Kgs Uram Ngd parancsolatja szerint ide Szebenbe az aranyműveshez betérvén, munkáját az arany szerszámhoz mennit művelt, megnézegettem. Minthogy Ks. U. az kövek, az előbbeni csinált-boglárokhoz nagyok, az fékhez való gyöngy és rubint boglárokat mind éppen újabban kellett megöntení és az mostani kövekhez formálni, de azok az zománczozáson kivól már készek; vagyon k. u. mint az fékhez s mint az sziegyelőhez való boglárokban egy néhány kész is : azokat legelső alkalmatossággal hogy Ngdhoz vigye és Ngdnak megmutogassa az ötvesnek meghattam. Az boglárok igen igen szépek, nem itilem az egész keresztyénség között is ennél szebb lóra való szerszám legyen, ha elkészül. Az hosszú sleffeket pedig Ks. U. eddig el nem készítheti, míg az gyémántokat meg nem hozzák, ha nagyobb vagy kisebb gyémántokat találának hozni; ne talám az sleffeket is el kellene bontani és úgy héja lenne az aranynak.

Az öreg Kálmán Ks. U. már harmadnapja hogy innet elment; hova lett pedig senki nem tudhatja, némely emberek

ilyen vélekedésben vadnak felőle, hogy elugrott volna. De coetero stb.

Datum Cibinii die 22. Junii Ao 1640. etc.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque servus

Michael Maurer mpp.

Küldezim: Illmo ac cel^{mo} principii dno dno Rákóczi stb.

2. 1640. aug. 1.

Illustrissime ac celsissime princeps etc. Humilium fideliumque servitorum etc. Az úristentől kívánok Nagodnak etc.

Nagyságod kgl's parancsolatja szerént Konstantinápolyhoz közelgetvén, bocsátotta volt egyik szolgálmat elől Réthi István uramhoz, az fővezér ő naga ajándéka felől való informatióért, melyet Réthy uram Zöldfikár agával az vezér ő nagának jelentete; ő naga az vezér az kapura mindjárt bújruudit adván, hogy békével bebocsássonak és hogy számára hozott ajándékot az erdéli házhoz vigyük, kit ez szerént cselekedtünk: Réthy István uram Zöldfikár agával és fiaival az szokott helyre, az hová az csauzok is az követek eleiben jönnek, előnkben jött, és 19. Julii, istennek szent neve dicsértessék, minden kár nélkül¹⁾ ide Konstantinápolyban érkeztünk. Az koci eleiben való lovakat egész eddig vezetéken hoztattam és igen szépek voltak, ellenne (*igy*) pedig az kiket az koci eleiben fogattam, azoknak, nem tudom az nagy hőségétől-e, vagy hogy az hámokhoz szokatlan voltak-e? rútúl kiveszett az szűgyek, két hétre alig gyógyúl meg némelik közülük.

Ide érkezvén más nap izene az vezér Zöldfikár aga által, valamikor szemben akarunk lenni vele, felmehetünk, csak hogy az szekeret tisztességesen készíttessük el, melyre nézve Sebessi Boldizsár és Réthi uraimékkal consultálván az dolgot, jobbnak ítültük²⁾ Nsgod is kgl'sben fogja venni, ha szintén valamivel többet költünk reá is, az szekeret tisztességesen készíttessük el, hogysem valamely gonosz akarója Nagodnak az vezért ő nagát elverje róla s el ne vegye az ajándékot. Annakokáért az Nsgod kgl's parancsolatjából az szekeret skarlással, azt éppen kék atlaczczal belől, az ernyő fáit is és káváit zöld atlaczczal búrítottattam és kezemben adatott aranyas szegekkel szegeztettem, az szekéren levő 24 gombot megaranyasztattam, az fáit s fekete bőrt is szép festékekkel megfestettük, az szerént az lovakat is. Menni mindenestől fogva az szekérre költ, ex inclusis kgl'sen értendi Nagod. Az szekér elkészülvén 23. Julii délután az több ajándékokkal együtt az vezér ő

¹⁾ Oldalt Rákóczi kezével: hála istennek.

²⁾ Oldalt a fejedelem: jól cselekedték.

naga akaratja szerint publice felvittük, mint szintén császárnak szoktak ajándékot vinni. Szembenlételünkkor, Sebessy Boldizsár uram Nagod levelének beadása után, az vezért ő nagát Nagod nevével köszöntettem és az Nagod méltóságos ajándékát instruktómban előmben adott parancsolatja szerint beprezentáltam, kit az vezér ő naga igen kedvesen s becsülettel vevén ¹⁾, Nagod jó akaratját köszenvén, Nagodhoz ezután is minden jó akarattal magát ajánlotta, Nagod jó egészsége és az országnak békességben való léte felől tudakozván sokat tőlünk, azután tisztességes kafftánokkal megkafftanozt[at]ván bennünket becsülettel elbocsátott. Az császár ajándéka felől, ha hoztunk-e vagy nem? se ő naga ²⁾, se más semmi emlékezetet nem tett. Az szekér és az lovak, mint beszélük, igen tetszett az vezérnek; másnap hogy beadtuk, czifflikben vitette ki, és maga is belé ült az szekérben, úgy próbáltatta az lovakat, kit az előtt soha nem cselekedett, hogy szekérben ült volna, nincsen is annál több szekere, azt is császárnak akarja adni mind lovastól. Mostani itt levő állapot és hírek felől való írásommal (tudván, Sebessi uramnak incumbálván) Nagodat nem molestálok; az ő kglme leveléből kglsen megértheti Nagod, kiről én is mostan többet nem tudtam volna írni.

Az sátoroknak ablakit nem úgy csinálták, mint az előbbé nit csináltattam volt, igen alatt vagon az ablakja, török kerevethez való volna, de én elbontattam s úgy csináltatom, mint az előbbéni sátoron vagon. ³⁾ Ha elkészülnek, hararokat (?) vevén hozzájuk kiváltom és Nagodtól válaszom jövőn, mennél hamarébb kiviszem magammal.

Gyémántokat az velenczés oratorral való tractáláson kívül is eleget találni a zsidóknál, jutalmasb is, csakhogy kezemben adott pénzzel fel nem érem ⁴⁾, menni mind az gyémántokra s mind egyéb vásárlásra kívántatik, Nagodnak ez includált jegyzésben specifice küldtettem, alázatosan könyörögvén Nagodnak, arról hova hamarébb instructiót küldeni méltóztassék Nagod, tudjam mihez magamot tartanom, mert ha sokáig itt kellene maradnom, az széna és abrak drága, sokra menne az költség.

Az erdéli háznak építésére most vagon üdöje, arra nézve az mesteremberekkel 160 imperialis tallérokban nehezen alkhattam meg ⁵⁾, mindenestől fogva menni építés kívántatik az egész

¹⁾ *Ismét*: hála istennek.

²⁾ *Ismét*: ez is jó.

³⁾ *Oldalt a fejedelem kezével*: jól cselekedte, hogy reformáltatta.

⁴⁾ *Ismét*: Küldtünk Ferencztől arany nro 509. megvévén, éjjel nappal küldje ki.

⁵⁾ *Oldalt Rákóczi megjegyzése*: megépítik-e hova hamarébb? megadjuk az tallért is nro 365 ¹/₂.

házon és körülette, mivel sok kéz leszen rajta, egy holnap alatt elvégezhetik. Az kövekre és egyéb hozzá való öszközre menni megyen, külön includált jegyzésből kglsen láthatja Nagod. Száz tallérral csak meg sem kezdhettük volna, igen káros is lenne hozzá kezdeni, s félbe hadni, mivel most is az istálónak egy része már ledült, az kinn az ház áll; másfelől is félő, hogy úgy ne járjon, mint pénteken éjjel által-elönkben, kinek csak egy sikátor az közí, egyik szomszédunknak háza járt, ki egyszersmind leomlott, a miatt igen megöretlenedett az fondomentoma az erdéli háznak és az sok esős üdőkben, kitől isten oltalmazzon, az is egyszersmind le ne zuhanna, mely emberhalál és az szomszédtságban nagy kár nékül nem lehetne, azután pedig egy néhány ezer tallérral sem építhetnék meg, netalám az kárt is, az kit miattunk vallanának az szomszédtságban, mirajtunk keresnék meg. Az Nsgod kgl's parancsolatjából nagy szükségét látván, hozzá kellett kezdenem; már Nsgod kgl'ssege.

Ezüst s arany fonalból s selyemből szőtt szőnyeget egyet sem találhattam ¹⁾, azután is ha ilyenre akadok, az ára felől men-
nél hamarébb Nagodat tudósítani el nem mulatom.

A fogoly madarakra való 12 selyem hálót Nagod kgl's kívánsága szerint meg tudják itt csinálni ²⁾, egy holnap alatt elkészíthetik mind az tizenkettőt; menni selyem, selyem vastag sinor és az csináltatásra megyen, computálván fogna egyik-egyik négynegy ezer oszporában, vagy 32, két tallirban állani.

Az kőösöt mint magam is láttam, ha oszporánként s dramonként adják is az ötveseknek, két-két száz oszporán megyen okája. Másfél tallérnál többet nem akarnak adni okájáért, arra is nehezen mentek, levelet pedig nem vehetni tőlek ³⁾ előpénzzel kénáltanak, de istructiom nem lévén Nagodtól róla, nem mertem pénzt felvenni. Ha Nagod akarna is küldeni, Nagod kgl's tetszése is lévén, 50 mázsánál többet nem kellene küldeni, kiváltképpen ha Lándor-Fejérvárról, vagy másонnan is találnának ide hozni, mindjárt alább szállana az ára; kész pénzen mint Nagodnak irtam, mostan másfél fél talléron vagy 180. nyolczvan oszporán eladhatni okáját; az ötveseknek vagy egyebeknek marhájért, úgy ítélem, hogy feljebb is elkelve.

Az zsidók elveszik az tallérokat mint tavaly vették, levelet is adnak ⁴⁾, csakhogy mostan Réthi urammal valami controver-

¹⁾ *Szintén Rákóczi oldalt*: ne hozzon.

²⁾ *Oldalt Rákócziótól*: Erről végezzünk, vagyon válaszunk.

³⁾ *Szintén*: szerezzon egy levelet az vezértől 60. vagy 70, hogy mindenek vám, harminczad nélkül bocsássák be.

⁴⁾ *Ismét*: Csak az Áronnak szóljon, megkészi-e, mert mi az főkövetnek beérkezése előtt 10 nappal is be akarjuk küldeni az levelet, meg úgy talál.

siájok vagyon, a miatt nem vehetett most levelet tőlek. Ilyen Leopoldus garasokat, minemőt Nagod adott, mivel nem tudhatják, akkori üdőre micsoda valorban lesznek, nem akarják még mostan acceptálni, mivel most is az imperialis és graeczi tallérokat újabban 120 oszporában kiáltották, és mostani változandó rossz oszporákra nézve hol feljebb, hol alább száll az pénz; azután a felől ha valamit végezhetek, Nagodnak első alkalmatossággal megírom; vásárlásokban az ilyen garast 18 oszporában, és tizet másfél fél imperialis tallérokban örömet elveszik.

Minemő materiát Nagod kezemben adott, ilyeneket sokat nem találtam, mind Konstantinápolyban s mind Galatában eleget kerestem, hasonlót hozzája s fekete virágút találtam, hét-hét tallíron tartják singit.¹⁾

Az tigris és párducz bőroket Nagod kgl's parancsolatja szerint megnézegettem²⁾; tigris bőr kettő van közte, 70. 70. tallíron tartják egy-egy tigris bőrt, 8. 8. araszni, egyébképpen szépek volnának, csakhogy valamennire viseltek, mint énnekem tetszik; párducz bőroket pedig szépeket újakat találtam, most készítik, prémezetlen és bélletlen még, némelik csávátlan is, 7. 8. és 9. araszni, egyik vagyon 11. araszni és 35. öt tallíron, vagy legfeljebb 40. tallíron itilem, hogy megvehetni. Itt az pestis igen kezdett grassálni, valóban hordják az embereket mind itt s mind Galatában.

Egy törkeses botot mennél szebbet találhattam, 110 tallíron vettem; két lóra való szerszámot is 196 tallíron, helesebb szerszámokat nem találhattam, mivel az ilyeneket mind letették, és mind kesken szerszámokat viselnek mostan.³⁾ Az Réthi uram kezében adtam, hogy ő kglme kivigye, mivel egyéb alkalmatosságom nem volt, kitől küldhettem volna. Ő kglme isten engedelmeből holnap egyáltalán fogva fog innét megindulni, az estve búcsúzott az fővezértől, maga zsebéből az vezér mintegy 20 aranig valót adott ő kglmének ajándékon az útra, levelét is külgyi Nagodnak ő kglmétől. De coetero stb. Datum Konstantinopolis, die pima Augusti, anno 1640.

Ill^rmae Celsⁿis V^rae

humillimus servus
Michael Maurer m. p.

Külszím: Ill^rmo ac celsissimo principi domino, domino Georgio Rakoczi etc.

¹⁾ *Oldalt a fejedelem írása:* nem is leszen jó, tanál ezt.

²⁾ *Szintén:* erről másutt írtunk választ.

³⁾ *Oldalt Ráhóczy kezével:* még híret se halljuk.

Kivől Rákóczi kezével: 13. Aug. A[lbae]. J[uliae] 1640. reggel 7 órakor. *Más kézzel*: Anno 1640. die 16. Augusti rescriptum. Maurer Mihály uram Konstantinápolyból, minden ehöz tartozó inclusák benne.

Mellékletek.

a)

1640. júl.

Minemő vásárlásokat Nagod kglsen parancsolt, ez szerint következik. Arra adott Nagod imper. talleros	nro 1400.
Az sátorok kiváltására az hararokon és kivitelen kivől megyen imp. tall.	nro 400.
Asszonyunk ő naga számára két nusztláb bélésre, igen szépekre megyen tall.	nro 280.
Item Nagod számára két hiuz láb bállésre	nro 280. ¹⁾
127. gyémántra megyen 8. 8. tallírban computálván imp. tall.	nro 1016. ²⁾
Két igen szép törkeses szablyára tall.	nro 200. ³⁾
Asszonyunk ő naga számára való vásárlásra megyen tall. ha nem több	nro 100.
Az erdéli ház építésére megyen tall.	nro 357 ^{1/2}
Az fővezér ő nagysága szekerére költ minde- nestől fogva jegyzés szerint	nro 239 ^{1/2} .
Egy törkeses botot vettem tall.	nro 110.
Két lóra való szerszámot vettem tall.	nro 200.
Nagod kgl's parancsolatjából Réthy István uramnak adtam tall.	nro 50.
<hr/> Tall. nro 3233.	

1. Az költségen és sátoroknak kivitelen kivől.	
2. Item az materia vételen kivől, ha azután talállok ilyent. ⁴⁾	
4. Item ezüst s arany fonalyból szótt selyem szőnyegeken kivől. ⁵⁾	
4. Item az 12. fogolyadárnak való selyem hálókön kivől.	
5. Item az párducz s tigris bőreken kivől.	
Adott Nagod ezeken kivől való vásárlásokra tall.	nro 1490.
Kévántatik ezeken kivől valókra tall.	nro 1833.
<hr/> Tall. nro 2333.	

1) *Oldalt Rákóczi jegyzése*: el kell hadni.

2) *Szintén*: ezt aranúl most Ferencztől megküldtük.

3) *Ismét*: el kell hadni.

4) *Szintén a fejedelemtől*: nem kell.

5) *Hasonlóképpen*: nem kell.

Kívül: Urunk ő naga menni pénzt vásárlásra adott és menni még kívántatik hozzá, arról való jegyzés. (Ez a papiros hátsó oldalára írva; megelőzik és berkesztik e pár sort a fejedelem megjegyzései.)

(Eddig Maurer írása.)

Az fejedelem kezétől vannak a következők:

Selyem hálókat csak ilyeneket csináltasson :

3. fejjét,

2. tarka színűt,

2. feketére valót.

Az párducz bőrök, s tigris bőrök felől alkudjék úgy, hogy az párducz bőr legyen 24 szép, tigris bőr nro 10. igen szép, s kénessőt küldünk be érte.

16. Aug. A. J. 1640.

Mivel penig im az adónak beküldésének ideje elközelget s okvetlen az főkövet 1. Octobr. megindúl, cselekedjék kettőt; 1. hogyha tanál, kérjen 1500 tallért kölcsön, kiről im adóslevelet is küldtünk, s valamit megvásárolhatsz mindeneket vásárolj meg az párducz, tigris bőrökön s az materián s hiúzláb bállésen kívül hozván az gazdasszon számára 100 papiros scoviom aranyat, ezüstöt 50. papirossal, de mindeniket mérve vegyed, mert itt is mérve fogjuk bevenni, mivel gyakorta tapasztaltuk kevesbnek lenni, mintsem kellett volna.

Az adósleveleknek így kell lenni. Mi T. T. küldtük be bizonyos vásárlásinknak végbevitelére T. T. szolgánkat, ki ha neki adott pénzünkből vásárlásunknál fel nem érne, ha [ki] neki 1500 tallért fog [adni], assecuráljuk ez levelünk által, a ő szerént való szent Demeter napjára jóemberséggel megküldjük fogyatkozás nélkül.

2. Másikat ezt cselekedd, hogy ha pénzt nem tanálsz, mintsem még befáradj, valamit most megvehetsz, küld ki mind Ferencztől, magad lovaiban is az szerént küld[j] ki, marad[j] ott Kőresivel s várd meg az főkövetet, mivel immár értvén, hogy az zsidók elveszik az gréczi szeges tallérokat úgy mint tavál, mi 21—25. Septembr. meginditunk 17,000 gréci és szeges tallérokat az császár ajándékával együtt s ugyanakkor még pénzt küldünk s úgy vidd végbe mind vásárlásinkat. 15. Aug. A. J. 1640.

Ferencznek az vezértől jó útilevelet szerezz.

Az gránátok szépek, tiszták, igaz gránátok legyenek, valami földesség, repedéses, homályos s sárgaság ne legyen bennk; hova hamarébb kiküld.

b)

1640. júl. 20.

Anno 1640. die 20. Julii Konstantinapolis.

Az fővezér ő naga kocsiját tisztességesen megcsináltatván, enni[t] költöttem reá.

Instructióm szerint az kocsit skarláttal burítottattam, 14. sing veres skarlát ment reá, melyet vettem $6\frac{1}{2}$ tallíron singit, teszen az 14. sing posztóért imp. tall. 91.

Az káváját zöld atlaczczal burítottattam és aranyos szegekkel megszegeztetvén, ment zöld atlacz reá $11\frac{1}{4}$ sing. Az szekér derék és az skarlát burítására ment kék atlacz $44\frac{1}{4}$ sing, teszen mindenestől fogva $55\frac{1}{2}$ sing atlaczot, singit $2\frac{1}{4}$ tallíron vevén, teszen az atlacznak az ára imp. tall. nro $124\frac{1}{2}$.

Az kocsit igen szép festékekkel megfestetvén, rajta levő 24. gombot megaranoztatván, az szekér festőnek adnom kellett imp. tall. nro 14.

Varrani való veres és kék selyemért, 24. gombokért, 3. vég temérdek veres selyem sinórért, az veres skarlát borítékjához vettem, mindenestől fogva pro talleris nro 4.

Az szabónak csináltatásért adnom kellett imper. tall. nro 2.

Az örnére (= ernyőre) való zöld atlacznak csináltatásáért és önzvetetéséért (= enyveztetésért), és az derékban kék atlacznak reá való szegezteséért, és az örnért adtam mindenestől fogva imp. tall. nro 2.

Teszen imper. tall. nro $237\frac{1}{2}$.

Az kocsiban való négy paripának serényét, üstökét és lábait megfestetvén, kannáért, berzenért, rastiktásért, fazekakért és egyéb hozzá való szerszámot vettem pro talleris imperiabis nro 2.

Túl vagyon imper. tall. nro $237\frac{1}{2}$.

Teszen egy summában nro $239\frac{1}{2}$.

Kivül: Az fővezér ő naga szekéréhez menni költ, arról való jegyzés. (Maurer által irt ered.)

c)

1640. júl. 29.

Anno 1640. die 29. Julii Konstantinapolis.

Az erdéli házat tisztességesen való megépítésére, és az udvart kövekkel megkerítésére az ittvaló mesterekkel, hogy ők apró műveseket is tartozzanak

elegendőt tartani, százhatvan imperiális tallirokban megalkudtunk, melyet egy holnap alatt fogadták, hogy megépítik, idestall.	nro 160.
Kő megyen 1000 szekérrel teszen oszpora . .	nro 10000.
150. vékony gerendafa az fal köz, 25. öt oszporást, teszen	nro 3750.
200. kissebb gerenda 20. 20. oszporást, teszen oszpora	nro 2000.
2000. vasszeg, melynek százát 70. 70. oszporán vehetni	nro 1400.
Mész megyen reá pro asp.	nro 3000.
Cserép kívántatik 4000	nro 2000.
Tégla kívántatik pro asp.	nro 1000.
Hoszán gerenda az hol az istáló beomlott pro asperis	nro 300.
Lapát, csákán, föld-hordani való kosár pro asperis	nro 240.
	Teszen asp. nro 23690.
mely imperialis tallért teszen	nro 107 $\frac{1}{2}$.
	Teszen egy summában imper. tall. nro 357 $\frac{1}{2}$
Az kapura és fájára megyen akármely könynyön 1000 oszp. tall.	nro 8.
	nro 365 $\frac{1}{2}$.

Hátán : Az erdéli ház építésére menni megyen, arról való consignatio etc.

(Maurer írta ered.)

3. 1640. a u g. 16.

Ill^{me} magn. dne, dne grat^{me}

Servitorum stb. Isten Ngdat stb.

Nagy szívem örömevel értettem, hogy Ngd váradi főkapitányságra választatott és talám eddig is oda indúlt. Az úristen Ngdnak méltóságos állapotját nevelje, dolgaiban szerencséltesse és adja. Ngd urunk ő nga nyomdokját is követhesse. Ngd parancsolatja szerént teljes igyekezettel azon voltam Macskássy urammal, hogy Ngdnak jó két luat vegyünk azon az 300 tallíron, melyeket Ngd kezünkben adott volt. Macskási uram biztatásával vettem kettőt Ngd számára másfél fél (*sic*) száz tallíron egyiket, jobbakat azoknál nem találtunk, itilünk ő kglmével Ngd fogja megkedvelni, az egyik fejr kék, az másik vércse; az kék lehet akkora mint az viaszos, csakhogy vékonyabb, mivel félhúsban vagyon még, de hosszabb derekú, az másik kissebb annál, udvarisága jobb vagyon az nagyobbiknál.

Innét talám két hétig még nem indulhatok, mint parancsolj[on] Ngd az lovak felől, időjin adja értésemre. De coetero stb. Datum Constantinopolis die 16. Aug. ao 1640.

Ill^mae Magn^{ac} V^{rae}

servus addictissimus
Michael Maurer m. p.

Küldöm: Ill^{ri} ac mag^{co} dno dno Georgio Rakoci de Felső-Vadász supremo capitaneo arcis et praesidii Varadiensis etc. dno grat^{mo}.

4. 1640. a u g. 16.

Illmo cel^{mo} princeps dne dne clem^{me}. Humilium fideliumque servitiorum stb. Az úristentől stb.

Ngdal ks. u. még az minapi levelemben kgs parancsolatja szerint reám bízott dolgokról mindenikről alázatosan tudósítottam, kire nagy kívánsággal kgs választ várnék már Ngdtól; eddig is az vásárlást éppen végben vihettem és kimehettem volna, ha elégséges pénz lett volna nálam, már Ngd kgssége mi választ ad előbbeni levelemre, ahhoz fogom magamat tartani. Az ház épületihez Sebessi urammal derekasképpen fogattunk, mivel ha hozzá nem kezdtünk volna, vagy félbe hadnánk immáron, látóképpen nagy kárára lenne Ngdnak, kevés üdövel ezután két annyi pénzzel sem készíthetni. Két hét alatt elkészül, még eddig mind fát, meszet és szegeket hitelben vettem, az 100 tallyér kövek és téglá vételére és az mesteremberekre ment immáron. Az szomszédunkra, kinek az háza leromlott, az vezértől ő ngától parancsolatot extraháltattam Zölfikár aga által, hogy mindjárt megépíttesse, vagy annak adja az ki megépíti, mert ha a miatt kárunk következik, ő fogja megbánni. Arra nézve a szomszédnak kételéség alatt hozzá kellett kezdeni és ő is épített házat. Itt még igen hálnak az emberek mirigyben, kiválképpen Galatában, barát is sok holt meg, az keresztyén orátorok mint falukra költöztek. Az htls császár is ma reggel nagy pompával Damud pasához ment, ott fog egy üdőig lakni. Tegnapelőtt 14 hujus mensis volt audientiájok a raguzai követeknek, extraordinari ajándékot a szokott 12000 aranyon és két arany császén kívül 12 ezüst tálat 12 aranyos örög viasz gyertyákat, sok nádínézet, egy néhány darab bársont, atlaczozt és egyébféle materiát hoztanak. Az új misziri pasa is, ki azelőtt bosztanczi pasa volt, akkor csókolt köntöst és megkaftányoztatott császártól; más héten ő is megindul.

Sebessi uram Réthi uram indulása után mindjárt megbetegedett és még eddig mind feküdt, most kezd fenjánni; Macskási uram és az szolgálk is mind betegeskedtek, most is csak egy

szolgámra szorúltam, ki azelőtt harmadnappal megindúlt, az többi most is mint feküsznek.

Az hollandusnak egyik szolgálja hozta ez levelet hozzám, és kért hogy Bisterfeldius uramnak küldjem, melyet Ngdnak includáltam. De coetero stb.

Datum Constantinopolis die 16. Aug. ao 1640. etc.

III^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque servus

Michaël Maurer m. p.

Küldezim : III^{mo} ac cels^{mo} principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Rákóczi feljegyzése : 4 Oct. Gyalu 1640.

5. 1640. a u g. 30.

IIIme cel^{me} princeps, dne dne clem^{me}. Humilium servitiorum stb.

Tegnap Ngdnak írt levelünket hogy elvitték, azután három vagy négy órával érkezett az Ngd postája Makai Ferencz az Ngd levelével. Az Ngd kgs parancsolatját értvén az gyémántok és egyéb vásárlásnak supleálására való pénzt u. m. 508 aranyat megadta ugyanez Ngd postája.

Az erdélyi háznak mint tegnap is írtam Ngdnak hat nap alatt elkészül, eddig is, isten tudja, nagy nehezen tartottam szóval azokat, az kiktől meszet, köveket, fát és szegeket vettem volt hitelben, nem tudom honnan megfizetnem nekik, ha nem abból kell kitelni az 508 aranyból. Az selyem hálókat Ngd parancsolatja szerint elkészíttettem. Az sátorok kivitelére nem szükség költenem, mivel nem sokára az adó bejön, könesöt is küld Ngd, avval költség nélkül kivihetni. Az köneső behozása felől kapikihája uram az Ngd levelét beadván, az vezérnek szóltanak ő ngának, megengedte, írják is az levelet már az Dunára, két nap alatt elkészül az levél, Ngd kívánsága szerint 60 mázsára vagyon parancsolva hogy írják.

Az zsidóktól még obligatoriát nem vehettem, biztatnak, hogy adnak, még eddig sok dolgok volt. Az raguziai követeknek 1200 aranyat adtak tallírokért, mostan pedig az velenczéseknek szereznek aranyat. Egyáltalán fogva két nap alatt ajánlások szerint kell már az obligatoriát megadniok. Imperialis tallírokat kívánnak inkább, ha az graeczi és szeges tallírok között imperialis tallyér lészen is, arra mindenik tallírra három három oszporát, vagy minden aranyhoz két-két imperialis tallyérért hat-hat oszporát adnak.

Párducz, tigrisbőröket anni számút egy helyen válogatva nem találni, hol négyet, hol többet, hol kevesebbet, jutalmasb

lenne mikor az köneső bejő, akkor válogatván venné meg emberi ha könesőt az áraban el nem vesznek, készpénzen is elkel az köneső.

Azt is parancsolja Ngd kgsen, hogy ha pénzt u. m. 1500 tallyért talállok az Ngd levelére költsen kérni, mindeniket megvásároljam és magam vigyem meg Ngdnak az vásárlásokat, ha pedig pénzt nem találnék, Ferencztől küldjem ki az magam lovai-ban is, és várjam az főkövetet ittben.

Mi K. U. kapikihája urammal eleget fáradoztunk, Zöldfi-kár agával és az oláh kapikihájákkal is közlöttünk, de ha talál-nánk is, nagy usora és zálog nélkül csak 100 tallyért sem adnak. Az német oratornál is heában; az több keresztyén oratorok pedig az pestistől félvén mint falukban és czifflikekben laknak, az zsidóknál találtunk volna, ha Réthi uram miatt hitelünket el nem vesztettünk volna, azok bizony igen távol járnak most tőlünk.

Hitelben skofium aranyat s ezüstet, gyöngyeket és gyémán-tokat ha találhatok, azon leszek, az mennit találhatok és az Ngd pénzével az vásárlást felérem, magam viszem meg Ngdnak men-nél hamarébb. Az fáradság, a munka enim, ha Ngd mindjárast beküldi is, Ngd kglisége. Az úr ő nga lovait mostani félelmes út miatt gyermekre nem bízhatom, mivel az is számadásomban jár. Azért vagyok szolgál, hogy ne heverjek, noha itt benn való heve-résemre Koncz András uram hópénzemet, kit az quartielban levő szolgálímnak fizetésekre rendelttem volt, ki nem akarta adni.

Értettem nagy keservesen az Ngd kgs parancsolatját az skofium arany vétel felől, hogy mindeniket mérve vegyem, mert Ngd is mérve fogja tőlem bevenni, mivel gyakorta tapasztalt[a] Ngd kevesebbnek lenni, mint sem lenni kellett volna. Taval Ngd parancsolatjából vásárlottam 100 papirossal Ngd számára, azelőtt nem 300 oszporában járván akkor papirosa, mely 100 papiros skoffium arannak az ára 250 tallyért tett volna. Ngd akkori kezében adott jegyzésemből kglsen láthatja mostan is, hogy az 100 papiros skoffium aranyat 247 $\frac{1}{2}$ tallíron — mely 99 papiros skofium aranyat tett volna — vettem, és úgy ha nem tekéletessé-gel akartam volna beadni, nem könnyebb lett volna-é az zsidón vont egy papiros skofium aranyat magamnak tartanom, hogy sem az többit kisebbítettem volna? Az mely hűttel Ngdnak tar-tozom, arra írom Ngdnak igazsággal, mikor kapikihája Réthi uram és az Ngd szolgálja Josef előtt egyenként megmértem, mindenik többet nyomott, nem hogy héával lőtt volna; az zsidó beketeztetése után egyiket is fel nem bontottam. Azelőtt pedig Ngd országában levő uraknak s főembereknek vásárlottam sko-fium aranyat, melyet ő ngokkal és ő kgmekkel, isten bevívén, meg is akarom bizonyítani, ha álnokul vittem-e nekiek, vagy nem? Gyermekkoromban, mely uram az császárnak nem kevés

pénzzel bírt, egy pénz suspitio nélkül testimonialisom lévén róla 197 ezer forintról esztendőig számot adtam: isten mostan emberi kort megengedvén érnem, ilyen kevés dologból jó-tett kgs uramnak, kinek ketelességgel tartozom, kgsségét úgy hálálnám-e meg? Patientia!

Az két nusztbélést, mivel hamar kell Ngdnak, Ferencztől az könesőre való levelével együtt kiküldem. De coetero stb.

Datum Constantinopolis die 30 Aug. ao 1640 etc.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servus humilis

Michaëi Maurer m. p.

Külczim: Illmo ac sels^{mo}. principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Rákóczy feljegyzése: Havaseli vajda postája 12 Sept. 1640. 11 óra reggel.

6. 1640. szept. 5.

Ill^{me} ac cels^{me} princeps stb. Humilium servitiorum stb.

Ngd kgs parancsolatjából Ferencztől Ngd postájától az hatvan mázsa kénesőre való levelet im kiküldtettem; noha az vezérrel való szemben lételünkör mindjára st parancsolta ő nga, hogy az levelet elkészítsék, de az nagy égés miatt előbb ennél nem extrahálhattam, mert ultima Aug. éjfél előtt az Balatt kapun kivől egy ház meggyúladott, egész Fenyér kapuig való házak, kik között az német residensnek, Lupul vajdának mostan épített új háza és fiának tizenöt ezer tallíron vett háza is volt, mint elégtének, ittben az városban is Balatt az feredő házig és az mecsetig elégett és szintén szultán Szelimig az városnak tenger mellett való oldala, az havasalföldi szaráj és az szegény Josefnek is az háza fundamentumáig oda vagyon. Prima Sept. dél tájban olt-hatták meg az tüzet. Az császár maga is ott forgolódott az patyalatját fejéről levette az éghez fohászkodott s úgy sírt, sok ember is égett és iszonyú rémülés volt az városban. Mi is K. U. az tűz közel járván hozzánk, valóban féltünk, mindenünk louk hátán volt, eleget supánkodtunk rajta, hogy az erdéli házra annit költettünk s már heában lészen, jobb lett volna, úgy hagynunk. De az nagy isten ingyen való kgségéből megtartotta ezt az házat kár nélkül; igen jól is lett, hogy azelőtt építettük, mostan az császár parancsolatját megkiáltották élete vesztese alatt mennél hamarább építtessék meg az elégett házakat; már is hozzá kezdettek, mely miatt annira megdrágodott minden épületre való öszkez, hogy két s három áron veszik meg, az apró művesnek is, kinek azelőtt 20—25 oszporát adtanak napjában, 40—45 oszporát adnak, 800 tallyér közel ment volna az erdéli házra, ha mos-

tan építettünk meg. Istennek sz. neve dicsértessék, hogy mind két képpen jól lett, az mi részünkről.

Hogy kölcsen pénzt sohul nem találhattunk és az több dolgokról is mit írtam Ngdnak, Ferencztől beküldett kgl's parancsolatjára, eddig is elhittem kgsen érthette Ngd. Arra nézve kíváncsi képpen, hogy az aranyat megkíméljem, kevés vásárlást vihetek véghez, az adó és kéneső bejövételire haladni kell, hasznosb is akkor vásárlani, hogy sem mostan ilyen égett állapottal, mindazáltal mennit végben vihetek, hitelben is ha találok, magammal viszem ki az úr lovaival együtt mennél hamarébb. Isten engedelmeiből ha holnap nem is, de holnapután én is megindulok innét egyáltalán fogva, Ngd is kgsben veszi talám, ha magam kimegyek, hogysen anni üdöig az főkövetre ittben várakozzam. Az estve küldött az vezér ő nga Zölfikár aga által Ngd levelére való választételit és több dolgokról való írását kezemben, szóval is izent Ngdnak, én nekem is parancsolta, hogy magam vigyem Ngdnak a levelet és ne késsem ittben, ha dolgomat elvégeztem.

Az zsidók az obligatoria felől csak szóval tartottanak, ide hívatván őket, Sebessi uram előtt ajánlások szerint, mint Réthi István uram még bejövetelem előtt egy néhány ízben Ngdnak megírta volt, levelet vagy obligatoriát kívántam tőlek, semmiképpen levelet nem akarnak adni, oka ez K. U., hogy most sok jó oszporákat veret az császár, ilyeneket mint az régi üdöben jártak, az miatt az tallyér és arany alább száll, az aranyat 120 és az tallyért 80 oszporában fogják elvenni s megkiáltani. Ha úgy lenne, káros volna Ngdnak az tallyérok az zsidóknak úgy adni, mivel Ngd minden tallyéron húsz-húsz oszporát elvesztene, ha úgy nem leszen és az tallyér s arany alább nem száll s mostani valorban megmarad. Az zsidók Sebessi uram előtt hűtekekkel és nagy esküvéssel confirmálták: az tallyérok behozván, egy holnap alatt megszerzik az aranyat, ha tiz ezer kell is, minden graeczi tallírra négy-négy oszporát és minden imperialis tallírra három-három oszporát adnak. Interim Sebessi uramnak vigyázással kellene lenni az pénz dolga felől, ha alább száll-e, vagy nem? és azt éjjel nappal Ngdnak értésére adni el ne mulatná ő kglme. De coetero stb.

Raptim Constantinopolis, die 5 Sept. ao 1640. etc.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servus humilis

Michaël Maurer m. p.

Külczim: hiányzik a boríték lappal, Rákóczi György fejedelemnek szolt.

1640. j u l.—1641. d e c.

Sebessy Boldizsár kapitihá.

Maurer Mihály portai követtel együtt mint kapitihá Sebessy Boldizsár ment be a portára, ki 1641 végeig maradt. Jelenlései közül azonban csak az utolsók maradtak fenn.

1. 1641. s z e p t. 5.

Életemig való alázatos stb. A szent isten Ngdat stb.

K. U. Ngdat akarom ez alkalmatossággal tudósítanom mégis hulmi itt benn forgó hírek s állapotokrúl, jóllehet K. U. az sok hamis változó hírek között ugyan nem tud ember vállasztást tenni, mindazonáltal mégis kit igen titkon jó emberinktől, kit egyéb experienciákból is kimutatódnak, és ugyan részszerint hitelt is kell adnunk némely híreknek. Mostan tegnapelőtt estve érkezhén egy Szabán aga neű embere az vezérnek ő nagának, kit az előtt 19. Augusti bocsátott vala fel egy furkata lopátos hajón, hogy igen hamarsággal felmenne, kitől hat erszény pénzt is küldött vala Huszain passának, tatár chámnak, kapitán passának, azt az Feketetengeren fortuna találván, menő utjában elsülyödött az furkata mind pénzestül, emberestül; önmagát egy öreg hajó közel találkozhán kifogták és úgy lévén a dolog, vissza kellett jűni. Port, golyobist is három gályával küldvén utána harmad a vagy negyed nappal 300 jancsárokkal avagy harmadfél százzal; azt mondják némelyek hogy azokat is mind elvesztette volna az fortuna, de az nem fog igaz lenni, mivel az vissza jött ember azt mondja, hogy azok macskákat vetvén, látván az nagy fortunát egy sziget mellé vetvén magokat ott hagyta volna őket. — Reczep aga neű ember[ét] is az vezérnek azt halljuk le vágatta volna tatár chán, a ki, mint eszünkben veszszük, igaz hír fog az lenni, mivel két szolgálja meg is jött, csakhogy titkolják. Mostan ujokban ezer jancsárokat küldének fel avégre, hogy ha megvehetik az várat, ezeket hadják benne, úgy halljuk, hogy az egész hadak derekas ostromra készülnek; egyáltaljába minden felül kezdik ostromolni és vagy megveszik, vagy ha látják, hogy meg nem vehetik, hideg őszig is alatta lesznek, vagy mind elvesznek alatta,

vagy éhséggel is kiveszik őket. — Itt igen bizonynyal mondják, hogy se a muszkák se az lengyelek csak egy ember segítséggel is nem voltak, noha azelőtt azt hirdetik vala hogy sok segítségek jött volna. De mostan ezek igen bizonynyal mondják, hogy sehonnan külső segítségek nem volna, hanem csak az várbeliek volnának. Ha az úgy leszen, félő hogy meg ne vegyék, kit ezután jobban is meghallunk. Az persa követe az elmúlt héten szombaton vasárnap ultima Augusti és 1. Septembris költözött által az tengeren, Zkiderben vadnak, az jövő pínteken halljuk onnan is elindúlnak. Az agával beszélgetvén K. U. az váradi kapitán ő nga állapotja felől, az aga most is azt mondja, Ngd arra igen szorgalmatosan gondot viseljen, mert most jó alkalmatossága leszen Ngdnak a dolognak végben vitelére; de az még az adónak beküldésének idejét az úristen elhozza, az idő alatt is Ngd írjon nekünk az dologról, hogy ahhoz accomodálván magunkat, jobb móddal fáradozhassunk benne az Ngd kegyelmes parancsolatja szerint. Ezek után az úristen Ngdat stb.

Datum Konstantinapoly die 5. Septembris anno 1641.

Ngdnak alázatos legkissebbik igaz híve szegén
szolgája
Sebessi Boldisár m. p.

P. S. Posta Todor mint vihette ki az egyetmást, és Ferencz is mint mehetett ki, semmit sem hallok fel[öl]ek; örömet érteném az Ngod írásából. Itt most teljességgel csak mind az azáki dolgot forgatják, és a vezér is abban szorgalmatoskodik éjjel nappal mind pénz küldéssel, mind segítséggel, mind egyébbképen is. Az vajda ő nga ezeket az mostani bejött két kalarásokat extra ordinarie küldötte be, és mikor az kiháktúl kérdeztem volna, mi dolog legyen az, hogy mostan rendkiül jöttek volna be, talán valami oly híreji jöttek volna a vajda ő ngának? mondá az egyik, hogy olyan híre futamodott volna a vajdának, hogy innen a vezértől egy török emberét küldötte volna Lupulhoz azt parancsolván Lupulnak, hogy személye szerint felüljön minden hadával és Azák megvételére segítségül menjen. A vajdának ő ngának peniglen olyan parancsolatja nem lévén az vezértől, ebben ütközött volna meg ő nga, azért írta volna a kiháknak, hogy mennének itt jól végére, úgy lött-e a dolog avagy nem. Az kihák azt mondják, hogy abban semmi nem volna; úgy vagyon, afféle dolgot nem hallottam én is, mindazonáltal ki tudja, alattomban meglehet, nem árt az vigyázás. Ngod vigyáztasson rejá Lupulra, mert ha az igaz leszen, készületinek is kell lenni Lupulnak, arra lopva nem cselekedhetik; a bizonyos dolog K. U. csak hamarsággal három úttal is hoztak pénzt Lupultól ide be titkon. hogy már de ugyan megtudtuk, nem érthettük, mit akarjon az

által végben vinni; azon leszek, hogy annak is végére menjek és minden bizonyost írjak Ngdnak.

Külön lapon. P. S. A leveleket ma jó reggel az kalarásoknak küldvén, azt gondolván hogy mindjárt elmennek; azután az dívánban menvén ott adták értesemre, hogy ma vitték által Zkiderben az persa követnek hatalmas császáruk két nagy örög name levelét atlaszban varrottat, melyeket a persa királynak küldött hatalmas császáruk; a vezér is ő nga levelet küldött magától azok mellett. Holnap úgy mint pénteken Zkiderből is minden bizonynyal megindúlnak. Az mely három gályák felől írtam Ngdnak, hogy az fortuna elvesztette mindenestül, igen bizonynyal értettem már is ott fenn a dívánban. Lupul írta volt ide be igen nagy bizonynyal postája által küldött levelében, hogy 2. Augusti vötték volna meg Azákot, kiben semmi sem volt, benne maradtak az kapikihák a vezér előtt. — Nekem K. U. úgy tetszenék jobbnak, ha Ngd ez két hóban, de kivályképen ebben gyakorta kívántatnék postáját bejártatni, hogy Ngdat mindenekről és mire válik dolgok, tudósíthatnám; ne várnék csak másoktól, azt sem tudja ember, honnan mi leszen és mi dolgok történhetnek.

5. Septembris 10 órakor.

Külczim: Illmo principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Alatta Rákóczi feljegyzése: 29. septemberre virradóra éjjel 3 óra két fertákor Sárpatakra 1641 havasali vajda postája.

2. 1641. szept. 13.

Életemig való alázatos stb. A szent isten Ngdat stb.

K. U. Kolosmonostoron die 24. Augusti írt levelét az vajda ő nga emberi nekem 11. Septembris estve ikindi után 4 óra tájban adák meg; mely írásából értvén Ngotoknak jó egészségben, békességben való létét, igen örvendező szívvel hallottam. Az úristen enckutána is azon áldását terjesztvén Ngotokra, mind életét s mind egészségét sok esztendeig tartsa meg szegén hazánknak oltalmára és gondviselésére. Értvén azt is, hogy odafel császár ő felsége magyarországi birodalmában ugyan semmit sem szűnnek meg az török végbeli vitézek az rablástól, és sok kártételektől, kit ennekélőtte úgy mint 9 praesentis mensis német császártól Ratisbonából 2. Augusti írt panaszló leveléből igen bizonyoson és velágosan eleiben adott az residens a vezér ő ngának, mely levelének continentiáját és a vezér választételét is leírtam Ngdnak, in scriptis ki is küldöttem, melyből Ngod bölcsen ítetet tehet, honnan legyen az alsópartiáknak biztatások, noha itt funákül fordétván némely dolgokat, hogy az emberek eszeken ne vegyék. Értem azt is K. U., hogy Posta Tódor még

Ngodhoz ki nem érkezett volt, akkor mikor ez levelet írta Ngod, ítélem K. U. hogy az terhe nem engedte előbb oda érkezni; innen 6. Augusti indítottam volt el. Az vajda ő nga emberi azt mondták nekem, hogy békével általment, Terguvistárul is el ment régen. Posta Ferenczet 18. indítottam ki Todor után, úgy remélem eddig régen itt lehetének mind ketten Ngdnál. Ide be való híreket Ngdnak ezeket írhatom elsőt, hogy az elmúlt szombaton úgy mint 7. Septembris az mely emir Gyune neű kazul, ki Révánt megadta volt sultan Murat császárnak, ki főkapitán volt Révánban, azt sultan Murat be hozta volt magával minden háza népével és egy öcscsével is; azt itt megfojtották igen hirtelenséggel az vezér dívánjában hivatván a vezér olyan praetextus-sal, hogy más tisztet adnak neki, amaz is nagy frissen felöltözvén lovon udvarhoz jöve az vezér dívánjában, utána mingyarást két hóhérok, azon órán meg fojtották egy kis házban, és mintegy óra múlva által is vitték az testit temetni az tarzinához, aholott a féle embereket szoktak temetni. Okát halálának háromképen is magyarázák, beszélik, de az ketteji nem igaz; a harmadik fog igazabb lenni. Úgy értjük igen bizonynyal, az persa követi ölették meg, mivel egyáltaljában megmondották az császárnak és a vezérnek, hogy a békesség közöttök végben nem megyen addig, valamíg azt meg nem öletik szemek láttára. Azt hiszem meg is ígérték volt az követeknek meg ölettetését. Zkiderbúl csak megizenték a követek: addig el nem indúlnak, hanem láthassák szemekkel hogy megölték, alioquin a békességet meg nem tartják és által is küldvén kettőt közzülek, azoknak szemek láttára ölték meg, a követek is másod avagy harmad napjára elindultak. Zkiderbúl felesége gyermeki és bátyja, kivel egy volt, itt vadnak kapun fele marháját javait azoknak adták a többit császárunk számára elvötték. 9. praesentis Bagdatbúl is jött postája az ott való vezérnek ki olyan hírrel is jött, hogy ott is hatalmas császárunk emberi között hasonlás öszveveszés volt, egy másban sokat leaprítottak, mely hírrel a vezér ő nga mingyarást menten menvén Daut pasára császárunkhoz igen nagy búsulással, ez is bizonyos dolog. Azáknak megvétele felől igen bizonynyal hirdetik mostan újokban, mivel Reczep agának két szolgálja jüvén onnan, hogy semmi reménységek nincsen az megvételében ezeknek, mivel egy néhány uttal ezeket hol éjjel, hol nappal rejájok kiütvén, igen igen megverték az várbeliek és majd csaknem minden népeiket levágták ezeknek úgy annira, hogy ezek úgy megfélemlettek tőlök, hogy felé is a várnak nem mentek az naptúl fogva. ¹⁾ Az javát színét a hadnak mind elvesztet-

¹⁾ *Oldalt*: Azelőtt is porral golyobissal is három gályákat, kiket az fortuna elvesztett.

ték; úgy vagyon' hogy innen küldöttek ismeg vagy három száz jancsárokat, kinek az híre 3000 hogy van, de nincs több három száznál, kik ez előtt 4 vagy öt nappal menének el három gályán, de ezt is csak a híréért cselekeszik, mivel látják magok is, hogy az üdö is késő hozzá, hogy megsegítsék őket. Kefére egy néhány gálya sebes embereket hoztak alá a kozákok közzül, kik a várban vadnak; még csak egyet sem hoztak ide be, hanem azelőtt Ozi vizén találtak volt mintegy öt vagy hat sajka kozákokra, azokat levágták el, is fogván benne, egyet hoztanak ide be azok közül tatár hán emberei ugyan egy.....; az kik jötenek tegnapelőtt az Reczep aga szolgálai közül ketten, ezek azt is mondták, hogy muszka segítségek érkezett volna az várbelieknek, azelőtt mind azt állaták, hogy nem volna segítségek. Egyfelől is a hírek sokak, de az ember majd elig tud választást tenni benne. Mindazonáltal ugyan kimutatódnak alkalmasént mind igaz s mind hazug hírek, annira hogy ugyan hitelt is adhat ember némeleknek közzülek. Ennekutána az isten az idő is jobban is megmutatja, minek mint kell lenni.

Az adó beküldése felől Ngd semmit sem írt, az aga csak tegnap is mondá, hogy a vezér ő nga emlékezett volna felőle és kérdetten volna is, hogy ha mostanság jött volna-e levelem Ngodtúl? amaz mondtotta, hogy minden órában emberét várnam Ngodnak, az bejűvén attúl fogna Ngodnak írni, az adóbeindítatása mikor lenne. Az váradi kapitán Rákóczi György ő nga állapotja felől is ennekelőtte egy néhány nappal is írtam Ngdnak, ítélem, eddig azokat is elvötte Ngd, azoktúl is tudósítson bennünket mennél hamarább lehet, mivel most az ideje egyszer.

Mind ezek után az úr isten Ngodat stb. Datum Konstantinápoly, die 13. Sept. anno 1641.

alázatos igaz híve szegén szolgája
Sebessi Boldizsár m. p.

P. S. Az köves botot K. U.; egyiket azelőtt megcsinálta volt az ötvös; de nem szeretém, mást csinált, annál jobbat és szebbet, kire adtam neki ötvön tallért, még ötvönt kér. — Én nálam nincs pénz ha Ngd nem küld, én számot adok K. U., hova mit költöttem az két száz tizenkét tallérból és Ngdnak in scriptis kiküldöm a bottal együtt.

Külcsm: Illmo principi duo dno Georgio Rakoezi stb.

Alatta Rákóczi feljegyzése: 1641. A. J. 25. Sept. estve 6¹/₂ órakor havasali vajda postája.

Melléklet:

2. Augusti Ratisbonában német császár ő felsége az itt levő residensnek írt leveleit 9. Septembris ide be megküldvén, Muza pasa ő nga bizonyos budai emberétől és a vezérnek is írván

Muza pasa levelet, mivel gondolta azt, hogy az császár levelében netalán panaszok is lehetnek, maga mentiségére ő nga is írt ide be a vezér ő ngának. Az császár ő felsége levelében az volt írva a residensnek, és parancsolva, hogy menjen fel, a vezér ő ngának adja értékére ez dolgot, minemű nagy rablásokat, pusztításokat művelének az hatalmas császár végbeli vitézi az császár ő felsége birodalmában Felső-Magyarországban úgy annira, hogy falukat, városokat egy néhány helyen elrablottak, mindenestől elpusztítottak és az ki nagyobb, várocskákot is vettek meg és az benne valókat kit levágtak, kit elrablottak, az várat magoknak tartották, bele szállottak; csak nem régen is julius 11-ik napja táján Budárúl, Esztergombúl, Hatvanbúl, Kanizsárúl és egyéb helyekről is öszvegyülekezvén, sok falukat rablottak el, úgy annira, hogy az raboknak az eleji Konstacinapolt is elérte, mivel itt is azokban sokakat árultak aszszony és gyermekeket; az végvárok is mind rakvák az sok magyar rabokkal, ennek mi lehessen az oka, kérdené meg a vezért ő ngát, mivel az császár ő felsége részéről az megholt atyjával kötött békességet mindenekben megtartották volna, mostan is ahoz tartván magokat; még annál is jobban meg akarja római császár tartani az hatalmas császárral tött békességet, melyre képest az internuntium is úgy mint Iszdenci Andrást azért bocsátotta volt be császár ő felsége, hogy az elébbi kötött békességet ezután is szentül megtarttassák egymás között, de ahoz nem tartván magokat az végbeli török vitézi hatalmas császárunknak ilyen nagy romlásokat rablásokat cselekesznek; és ha innen az törökök részéről ahoz a békességhez nem akarják magokat tartani: érthesse császár ő felsége is, mert más gondot akarna viselni országának megoltalmazására. Ezekre az panaszolkodó szavaira a residensnek a vezér ő nga ilyen választ tött, hogy miért nem nyughatnak az ti pártotokbeliek, hanem ők indítván és adván okot az ilyen rossz dolgokra és mégis tü panaszolkodtak, ihon azt írja Múza passa, hogy egy kadia jú volt Szolnakban kadiaságra és a szolnaki Bisli aga egy néhány lovassal, 10 avagy 15 magával eleiben menvén, hogy becsületesen be vigye Szolnakban, Pest táján rejá útvén az magyarok elfogták mind őket és a török vitézek is utánok ülvén, üzték őket; hogy el nem érheték boszszúságtól viseltetvén ezek is, úgy mentek, valami falukat rablottak el igaz dolog; azért cselekedték, hatalmas császárunk méltóságát ők is nem akarták hátrahadni, de csak az tú részeteiktől tartanák meg magokat innen is megtartva lenne; mindazonáltal úgy remélnjük eddig mind Iszdenci András s mind az vele felküldött császárunk főkapuczi passája s mind azok után felküldött főember csauszunk is, kitől megírtuk Muza passának, hogy Budán semmit ne tartóztassa, elbocsássa őket az hagyott helyre, a hua az német császár comissariusának is

kelletik alá jüni, mondom eddig helyben menvén, azoktúl várok minden ott fenn esett dolgokról informatiót, azt megértvén, azután illendő gondviselésünk leszen ezekről az dolgokról. Ebben hatalmas császáruktól se mi tőlünk szabadságok nincsen az végbelieknek, hanem magoktól cselekesznek avagy cselekedték eddig is, az mi lött; im újokban is megparancsoljuk Muza passának, hogy tartsa meg az végbelieket eféle dolgokról, panasz ne jűjjon több hatalmas császárukra. Az mely rabokat Muza passa küldött volt azon levélhozó budai embertől a vezér ő ngnak aján-dékon és egy kocsit is, azokat is nem akarta elvenni ő nga, igen búsulván az hírek dolgán. Ezzel bocsátotta el előle az residen-set ő nga. Azután előhivatván Menin agát, az Muza kiháját és az Muza passa emberét, igen kemény szókkal dorgálta őket, hogy mint cselekedteti Muza passa az ilyen felettébb való dolgo-kat, holott nem csata ez ilyen sok várakból ki ment egy néhány ezer emberek, kik annyi rablást kárt mért töttenek? az csata csak olyan 20, 30, 40, 50, legtöbb száz ember ha ki megyen, az az is lopva titkon, nem ilyen szemlátomást, mint oztán az csaták nem szoktak palánkos váracskákat megvenni; az uratokat hatalmas császáruk azért küldötte oda fel, hogy örög ember levén, az vég-beli állapotokat is jól tudván, igen szépen békességesen éljen és alkudjék a szomszédságokkal, ne úgy, mint Ipser aga kezdette volt cselekedni, őtet is azért veték ki tisztiből; mikor amazok azzal mentették volna az urokat, nem bírhat az hatalmas császá-runk végbeli vitézivel, nem az ő akaratjából cselekeszik, a vezér azt mondotta volna, hogy oly tisztviselőt küldünk mi oda, ki bír-jon az alattavalókkal és hatalmas császáruk parancsolatját meg-tartsa, ilyent ne cselekedjék; de interim ezalatt azt akarja a vezér ő nga, hogy Damasdot földig lerontsák, se egyike, se má-sika ne legyen olyan, választ is adott az residentsnek. Én nem reménlem K. U. hogy végben mehessen oda közöttök az békes-ség, mivel felettébb való rablásokat, károkat tettenek és napon-ként tesznek. Ha azért Azákot meg nem vehetnék, talám alább hadnának benne; de ha, kit isten ne adjon, megvehetik, félő az jövő esztendőre derekas hadakat ellenünk ne indítsanak, ha az úr-isten valami akadált ellenek nem támaszt. Zöldfikár aga for-dította meg az császár levelét is, és tolmács is ő volt egy idejig, de azután csak magával az residentszel beszéllett a vezér ő nga, mivel az is tud törökül, az aga beszéllette meg nekem ezeket; de az tolmácscsal is beszélgettem, az is e szerint beszéllette az dol-got, hogy forgott a vezér ő nga előtt; summája választételek csak az volt, hogy a kapuczi passátúl vár informatiót derekasban is, azután a mi jobb leszen azt kell cselekedni.

Jegyzet. Külczm hiányzik, Sebessi Boldisár írta Rákóczy György fejedelemnek szeptember 10-ike táján.

3. 1641. oct. 8.

Életemig való stb. A szent isten stb.

K. U. Noha Ngd oly igen elfeledkezék rólunk, hogy se levélét se emberét Ngdnak nem látjuk, posta Ferencz kimenetelétől fogván semmit az Ngtok jó egészsége felől nem hallunk, nem tudjuk mire vélni. Én mindazonáltal is hivatalom szerint Ngdat ugyan tudósítom, hulmi ittben forgó dolgokról, noha talám Ngodat mások külön informatiókkal informálják az magok hasznára nézve; én az mit tudok s hallhatok azt írhatom, mások is e szerint. Ngdnak írhatom, hogy oda fel Budára két ízben is küldöttek innen port golyóbíst, elsőben 18 szekérrel azelőtt 4 nappal 30 szekérrel, itt az a híre, hogy az végvárakban fognák osztani, úgy leszen-e avagy nem, elsőben egyenest Budára viszik. Úgy halljuk bizonynyal Azákot egyáltalán fogva meg nem vehetik, az gályák jönnek is az tengeren alá, igen bizonynyal halljuk, rövid nap be is érkezik sok hírekkel. Az kapitánpassát megváltoztatják, vagy az jancsár agát avagy egy divánuló vezért, kit Juzuph passának hínak, a kettő közül egyiké leszen, úgy értjük. Lupulnak holt híre forog itt mostan, de ez nem bizonyos, úgy halljuk halálos beteg volna. Az Huszain passa hadait úgy értjük, hogy szilisztri székében menvén leszállétaná, arra tudom a vajda ő ngának vigyázása leszen, mivel közel szomszédságában vagon. Olyant is értettem K. U., hogy az végekben minden helyekre meg volna parancsolva, hogy valamelyik passaság békség alól honnan menni kárt töttek volna az magyarok az törökökben, mind írva szám szerint felczirkálván felküldjék az kapucsi passa és az császár commissariussa eleiben, hogy kimutatódjék minde-
 nik részről az kártételek. Valami görögök jöttek K. U. tegnap este ide be vagy két lóval, Erdélyből mondvák hogy jöttek volna, azoknak egy szolgájok találkozván az én két szolgámmal itt Bolárban, kérdezkedvén az ide való állapot felől, azt mondotta, hogy Kolosvárról jötenek volt, Ngd hada is az ország hadain kiel mind fennvolnának és most is hadakat kiáltatván Ngd, az mely várakat az törökök elvöttek volt az magyaroktól, u. m. 4 várat, azokat is visszavötték volna a magyarok, úgy vagon-e, nincsen-e, úgy beszéllette. Az adó beküldése felől Ngd tudósítson, az vezér előtt ha kérdés leszen, tudhassak mit mondani ő ngának, mikor indítja s küldi Ngd be, mert ki tudja mit fog gondolni ő nga, ha Ngd az előbbi szokás szerint nem tudósíthatja. Egyéb dolgokról is, az mi illendő, Ngd tudósítson bennünket. Az aga is igen nyomorúltól betegeskedik. Itt a pestis ismeg megindulván igen kezdetek halni az emberek igen hirtelen halállal; kik három napig fekszenek, meghalnak. Ide K. U. igen hideg

üdők járnak még most is, a szőlő nem érc úgy meg, az mint kellene. Mindezekután stb.

Datum Constantinápol, die 4. Oct. anno 1641.

Ngdnak

alázatos igaz hívelegkisebbik

szegény szolgálja

Sebessi Boldisár m. p.

P. S. Ezzel ötödik levelem Ferencz kimenetelétől fogva, csak egyikre is választ Ngd nem írá, bizony nem tudom mire vélni, nem kicsin búsulással töltöm itt üdömet, nem különben majd mind egyszeri kivetett ember volnék Ngd előtt, úgy veszem eszemben.

Küldéim : Illmo principi duo duo Georgio Rákocý stb.

Rákóczy feljegyzése : 16. Oct. 1641. A. J. estve 6 óra után.

4. 1641. oct. 27—28.

Életemig való stb. A szent isten stb.

K. U. ez mostani alkalmatossággal is akarván Ngdat tudósítani hulmi aprólékos ittben forgó hírekről, írhatom Ngdnak bizonyosan, hogy Aszak vára alól a hadak igen nagy szégyenvallva eljöttek és eloszlottak, mind Huszain passa s mind tatár hám hadai, die 22. Oct. érkezvén meg a vezér ő nga régen oda fel bocsátott Reczep aga neű embere, ki felől ezelőtt írásimban elveszett hírét írtam volt Ngdnak, mivel ilyen hírek forgottak akkor felőle. Ez megérkezvén hozott bizonyos hírt az írásom szerint, noha maga nem szintén beszélé meg állapotjokat, mint s hogy forgott, de egy oláh szolgálja az mint beszéli, nem kevés kárral löttek, az kozákok igen emberül forgottak, kiütöttek egynehányszor a várból, sok törököt vágtak le, az kit bevihettek meg is sütöttek bent, nagy kínokkal ölték meg őket. Az kapitánpassa eleiben az gályákra titkon innen belől küldenek jancsárságot, mivel az kik oda fel voltak, azokban nem sok maradt, azt akarván fődözni, hogy az emberek szeme előtt, mikor bejűnnek a gályátúl, mégis ne láttassék, hogy anni kárral volnának. Most vasárnap avagy hétfőn, azok is bejűnnek úgy halljuk. Az lövészszármokat is mind elnyerték volna az várbeliek ezeknek. Az erzerumi passának is ezelőtt 45 nappal érkezvén egy postája levelekkel, melyben azt adta értésére a vezérnek, hogy az kazul passa igen nagy hadi készülettel apparálja magát, szándékát nem tudnák merre akarná hadát indítani, de attól tartnak, hogy most a télen Bagdat alá jünne, mely hírre képest a vezér is mindjárást egy Huszain aga neű udvari embert bocsátván, hogy éjjel nappal elsiessen és ha az kazul követeket az útban megérné, azokat megtartóztat-

sák, egyik várban bevívén őket és onnan Bagdatban sietvén, minden dolgokat a vezér bizonyosan megértvén, visszasíesszen éjjel nappal jüve, hogy minden dolgot a vezér bizonyosan megértheszen, mely kedvetlen híreken igen nagy búsulással vagyon a vezér. Az császár felhívatván a vezért avval az Azak alól megjött Reczep aga neű vezér emberével együtt, mikor felmentek volna, azt kérdetten htls császáruk, hogy mint jártak volna, a várat megvették volna-e, avagy nem? Amaz megbeszélvén az császárnak az vezértől tanétatott beszéd szerint nem úgy, az mint volt dolgok, hanem szépítvén dolgokat, az mint boronálhatta volna. Az császár igen nagy harag szóval kárpálta pirongatta a vezért és mind ötet vetette okául hogy a várat meg nem vehették. Azt mondotta a vezér htls császárnak, tavaszra magam személyem szerint megyek reá és megveszem. Ezzel eljövén előle, ment az muftihoz a vezér és néki panaszolkodván htls császáruk mint haragudék rejá és kérvén azra is a muftit, hogy htls császáruk előtt törekednék és csendesítené haragját. A mufti azt mondotta neki, hogy bizony dolog, két dologban vétett, az egyikben abban, hogy a két Oláhországot és az rumilichi hadakat fel nem ültetted és rejá küldötted, mert a vár most kezünknel volna, de elsőben az két oláh békre és az erdéli fejedelemre kellett volna küldened az hadakat, azokat meghódoltatván, úgy kellett volna a két Oláhországgal és az egész rumlichi, silistrei hadakat Aszak megvételere küldened. A vezér az tatár hámra és Husszain passára adott útát, hogy azok írták, ne küldjön több hadakat melléjek, mert elégségesek lesznek ők Aszagnak megvételeére. Az mint most adják értésemre, a vezér azt mondotta a muftinak, a tatár hám attúl tartott, hogy ha sok hadait bocsátja htls császáruk oda fel, tehát ötet együld megkapják és tisztitól priválják, mazullá teszik és azért írta nekünk, hogy több hadakat oda ne küldjünk. Mostan a vezér ő nga felette igen nagy búsulással vagyon, ezelőtt 4 nappal az oláh kapikihákat behívatván igen nagy haraggal szólván velük, hol jártok hitetlen ebek, egynehányszor kerestettelek ma titeket? Imezek mondották, hogy itt voltunk reggel majd egész ebéd idejéig. Mondotta a vezér, miért nem küldi be a vajda az adót? Imezek mondották: ngs uram most szerzik és készítik az adót, a szokott üdőre ittbenm lészen. Ismeg megszidogatta őket s mondotta: hitetlen ebek mikor vagyon szokott ideje? Imezek mondották, hogy az harmadik hóban okvetetlen ittbenm lészen. Arra mondotta a vezér: im én emberemet csauszomat küldöm ki, hogy az adót mennél hamarébb szedesse fel és hozzák be azokat, ugyan úgy volt hiszem azelőtt is, innen törököt bocsátottak az adó felszedésére és behozatására. Imezek is nem merték mondaní, hogy nem úgy volt, hanem azt mondották: úgy volt ngs vezér. Azt kérdezte aztán tőlek, mintha nem tudná a szokást:

kelletik-e kaftán olyankor és maharámi levelet újobban küldeni az vajdának, avagy nem? Imezek ezt mondták: az mint Ngd akarja. Arra azt mondtotta: nám azelőtt is küldöttünk volt mind kaftánt, mind maharámi levelet is. Imezek mondták: úgy vagyon. Arra ismeg mondtotta, hogy: no ugyan küldjenek most is. Ezzel jöttek el előle. Az moldovaiakat hasonlóképen megfirtogatta az adó behozására. Minket azolta, miolta szemben voltam ő ngával nem szólótott az adó felől meg¹⁾ Die 25. praesentis újobban bemenvén a vezér ő ngához az oláh kihák, a vajda ő nga levelét megadván valami rabok dolga felől, az több beszéde között a vezér azt is kérlette tőlek, hogy az erdéli adóhozása felől mit hallotok, megindultak-e vele, avagy nem? Imezek mondták, hogy Ngd megindította volna, úgy hallották Brassóig el is érkezett volna. Arra mondtotta a vezér: nó ha megindétották, elhozzák talám. Tegnap érkezvén kalarássi a vajdának, azt mondták, hogy Maurer Mihály uramat Janenál hagyták volna, ha az úgy volna, beérkeznék ő kglme is hétfőn, vagy kedden. Itt az aranynyal készen várják a zsidók.

Ezek után stb.

Datum Konstantinápol die anno 1641.

Ngdnak

alázatos legkissebbik igaz híve

szegin szolgája

Sebessi Boldisár m. p.

Külczm: Illmo principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Rákóczi feljegyzése: 9. Nov. Meggyes 1641. délest 4 órakor.

P. S. Az vajdának egy főember bojárja elszökött, Lupulhoz ment, minden javait elvitte, attúl tart a vajda ő naga, hogy ide bejű a portára és minden hamissággal fog itt vádaskodni. Váczott az ki ez mostani temesvári passa előtt való passa volt, Kanizsára küldik, azt az passaságot adták neki egy közel való szanczáksággal együtt. Nazuf Huszain passa is itt közel Gyanból táján mondják bizonyosan, hogy vagyon, immár régolta ott ül. Itt az a híre, hogy nem merne bejűni, de én úgy is értém, mind azok dolgát mutatják, valamire válik, annakutánna fogják valahova rendelni tisztnben. Aszak felől régulta, hogy semmit sem hallunk, senki onnan nem ír, nem érthetünk semmi bizonyost, sőt ugyan nem is merék említeni is Azákot, oly tilalomban vagyon. Mostan itt ismég azt hirdetik, alájött volna az német császár commissariususa a tractára. Kanisárúl jöttek ketten levelekkel a vezér ő nagához, azok beszélnek, Nagod azt jobban tudhatja. Igen szükségesnek ítélem lenni, hogy Nagod oda vigyázásban legyen, mit

¹⁾ A lap alja levágva.

fognak concludálni a békességről. Itt kegmes uram a pestis igen kezdett grassálni, kivályképen ez hónap feltetszésétül fogva valóban hordják az embereket temetni, de az tengeren túl Bruszában és több helyeken ugyan derekasan halnak, az mint mondják. Az kapitán pasát meg fogják változtani, az mostani jancsár agát, avagy Juszuft passát teszik kapitán pásává, a bosztanczi pasát jancsár agává. Ezeknél egyéb híreket Nagodnak nem írhatok, mivel semmi bizonyos híreink mostan nem hallatnak. Ferenczet az lovai megnyugotására és míg Zöldfikár is az czifliczekjéből bejöve, 4 nap kellett itt tartóztatnom, 5. napján jó reggel elbocsátottam. Az mely görögökkel bejött legíny felől írtam volt Nagodnak, ki azt mondotta itten is, Töröcsnél jöttek volna be, azután olyant is mondott magyar Rézmánnak, hogy Kolozsváratt Szín utczában tartának szállást, vigyáztasson rejá Nagod, talám megkaphatnák.

5. 1641. decz. 3.

Életemig való alázatos stb. A szent isten Ngdat stb.

K. u. Az Ngd Medgyesen 12 Novembris nekem írt két rendbeli levelét Szilágyi János postájátul elvöttem és Ngod írását megértettem. Ngdnak jó egészségben létét is értvén, igen örvendő szívvel hallottam. Isten ő szent felsége áldását ennek utána Ngdra terjeszteni szívből kívánom. Jóllehet k. u. elébb kívántatott volna az Ngod írására választ tennem, de mivel nem ítéltém oly szükséges voltát lenni, mivel nem oly derekas dolog felől volt az Ngod írása, más az, hogy annak előtte és utána is voltak Ngdhoz való expediált leveleink, mind főkövet Serédi uram és kapitihája Rácz István uramnak is velem együtt; mindazonáltal az ez mostani alkalmatossággal én is alázatos méltatlan kissebbik szolgálja levén Ngdnak, akarván holmi dolgokról írnom: Ngdnak írhatom k. u. istennek áldott legyen szent neve, még eddig a vezér ő nga mind jól és kedvesen mutatta Ngdhoz való elébbi jó akaratját, szavában változást nem vöttünk eszünkben, reménségünk isten kegyelmességéből jó vagyon, melyről követ uram és kapitihája Rácz István uram írásából Ngd bőségesen megértheti az eddig való dolgok az mint forgottak; utolszori audientiónk ez jűő szombat felé meg fog lenni. Isten ő szent felsége minden jóra vezérelvén az hatalmas császárunk és a vezér ő nga elméjüket, úgy reménkedünk, minden jó válaszsza fogunk kimenni főkövet uram ő kegyelmével Ngdhoz, kit az úristen kívánságunk szerint adjon meg is. Ngdnak mostan itt benn forgó híreket, ki közönségesen forog az emberek szájában, ezek: hogy jövendőre ismeg Azákra fordétának hatalmas császárunk hadait és ilyen gyalázatokra nem akarnák hadni; más ha császártul is követet várván,

ide be azon is volnának, hogy had nélkül is restitultatbatnák magoknak a várat, alioquin haddal mennének rejá. Bagdatból is megérkeztén az elmúlt napokban a vezér ő nga Huszain aga nevő embere, onnan minden csendességben levő állapotot és hírt hozott.

Ezekután az úristen Ngdat stb.

Datum Constantinopoli die 3 Decembris Anno 1641.

Ngdnak alázatos igaz híve

legkisebbik szegén szolgája

Sebessi Boldisár mpa

Kélcím : Illmo principi, dno, dno Georgio Rakóczi stb.

1640. o c t. — d e c.

Seredy István főkövet.

Serédytől mint főkövettől Rákóczy az évi adót és ajándékokat küldötte meg — de megbízta, hogy a külföldi csauszokkal is érintkezzék a confoederatióval fenforgó alkudozásokban. Azonban egy másik nagy fontosságú dologgal is meg volt bízva: puhatolódják ha meg lehetne-e a porta hajlandóságát nyerni, hogy fia Rákóczy György, ki már ekkor váradi kapitány volt, utódjává erősíttessék meg?

Serédy megindította ugyan a tárgyalást, de teljesen kedvező választ nem nyert.

1. 1640. o k t. 4.

Az úristen ő felsége szerencséltesse Kgd útját.

Ma vők Sebesi uram levelét; az portán igen változnak az tisztek, silistrai passa: Deli Huszain, Sepser (?) passa: vrmelli passa, siliktar passa: temesvári, az császár siliktarja: kapitán passa. Kegyelmed útját ne késlelje, illendő módon continuálja, de úgy, hogy Mauer Mihál hadd mehessen elébb be Kglidnél vagy 6. nappal. Irjon Kglid az oda be való állapotokról gyakorta. Máté vajdát megintse, vigyázzon s legyen készen; nem vevé az mi jó tanácsunkat s nem békéltek meg Lupullal, de bizon félek, eszében ne jusson kárával az mi jó tanácsunk. Mi isten áldásából igen jó reggel megindulunk. Adja isten, minden jót hallassunk Kglid felől. Datum in arce Gyalu, die 4. Octobr. anno 1640.

G. Rakoci m. p.

Küldésim: Generoso Stephano Seredi de Geörtsön, comiti supremo comitatus Krasznensis, ac ad fulgidam portam ottomanicam expedito legato nostro etc. Fidelis nobis dilecto.

(Rákóci sajátkezű írása.)

2. 1640. nov. 10.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb. Isten ő felsége stb.

Isten ő felsége segítségéből kgl's uram én ide Konstantinápolyban 1. Novembris jöttem be igen böcsöletesen. 4. az fővezérrel szemben löttem, az is igen böcsölettel fogadott. 6. az hatalmas császárral is szemben löttem, ott is, istennek hála kgs uram, böcsöletesen volt minden dolog. Az fővezérrel mikor szemben voltam, csak köszöntettem Nagod nevével, Nagod ajándékát adtam be; megmondottam mindazáltal kgl's uram, hogy volnának több dolgaim is ő nagával; mondá, meghallgatja örömet; azért is juttatott oly hamar szemben az császárral kgl's uram, hogy foghassunk az tractához, mivel immár az dolgot értette Zölfikár aga által. Zölfikár kgl's uram felette igen ajánlja magát, nem tudom szive egyez-e az szájával? Az vezér tudakozta Zölfikártól, ha ígérőnk-e az császárnak valamit azokért az dolgokért, az melyet kívánunk; de én kgs uram arra csak azt feleltem, ha az hatalmas császár kgl'sségét látja az én kgl's uram, isten oltalmazza ő nagát, hogy háládatlan lenne hatalmas császár kgl'sségéért. Azon igyekezem kgl's uram, hogy ő tőlök értsem meg elsőbben, mit kívánnának. Minden tehetséggemmel azon vagyok kgl's uram, hogy Nagodnak hasznosan szolgáljak. Az vezér kérdé az végek állapotját és az csavargókat is; igen akarám azt az alkalmatosságot, megmondám kgl's uram, az ideig is Nagod mint vigyáztatott, de most kivályképpen mióta az urat ő nagát ölteté az váradi kapitánságban Nagod, mely szorgalmatosan vigyáz ő naga, mind az Nagod maga birodalmából, mind az más pártról, az kiket ő naga elkapathat, kemény büntetéssel bünteti ő naga; az mint tudhatám kgl's uram, valóban commendáltam ő nagát, mely hasznos szolgálja leszen hatalmas császárnak s az passának, az vezér ő naga megértheti az végbeli uraktól, mint viseli ő naga magát. Mindezekre az vezér azt felelé kgl's uram: igazat mondok, ő is nem hallott semmi gonosz hírt onnét az felől, ezután is úgy legyen.

Három vezér és az muftival is szemben voltam, azok is kgl's uram mind nagy böcsölettel szólottak Nagod felől, ajánlották magokat, magamat is jó kedvvel láttak, szeretettel beszélgettek velem. Az muftival ugyan sokat beszéltem kgl's uram, ugyan hittel mondá, hogy az divánban, mikoron Nagod felől és az ország felől szó volt, jó akarathál egyebet nem tud. Istennek hála kgl's uram, még ez ideig nem vöttem semmi idegenséget eszemben, ezután ő felsége mire adja, nem tudom, de reménségem jó vagyon, csakhogy kgl's uram attól félek, ha valamire mennék is, az kívánság nagy leszen. Nagodnak könyörgök, tudósítson, ha mire men-

nék, mit kelessék cselekednem? mivel Nagod kgl's uram, azt irá utánam, Nagodtól várjak az igéretből. Az fővezér kgl's uram 11. 12. szemben leszen velem, akkoron jó részint elválík, mi akaratok leszen; ott mi értelmet vehetek, mindjárást tudósítom Ngdat. Az keresztén oratorokkal magam szemben nem lehettem még kgl's uram, az leveleket Sebesi uramtól küldtem meg az gallusnak, hollandusnak; felette igen kedvesen vötték, jó akaratot mutatnak Nagodhoz; igen kívánják az velem való szemben lételt, magam is igen igyekezem rajta kgl's uram, csakhogy az alkalmatosságot keresem. Az német császár agense gyakorta köld hozzám, köszöntet, erősen tudakoznék híreket is; azt mondja, nem tudja mire vélni, ugyan sok ideje, hogy semmi hirt az császár állapotjáról nem hallott; Sebesi uramtól küldtem meg kgl's uram az Nagod levelét, ő kgl'me előtt majd sirva panaszkodott, csak mostanság szemben volt az vezérrel, igen megriagatá, ebnek mondotta, az hatalmas császár vitézire csatáznak az ura emberi, rajtok kapdosnak, azt mondotta az vezér, de meglátják ma-holnap érkezik az kazul bas követi, azokkal minden jót végezvén, reájok fordítja az hatalmas császár erejét; bizon kgl's uram igen rossz állapotja vagy on most itt az ő felsége agense. Noha hirdetik kgl's uram, hogy jön követe az kazulnak, de bizonynal értem, hogy semmi sincs benne. Mióta bejöttem kgl's uram, ezekben az dolgokban voltam foglalatos, az melyeket Nagodnak megírtam; ezután is nem mulatom el az alkalmatosságot az Nagodnak való szolgálatomban. Adja isten kgl's uram, szolgálhassak hasznosan Nagodnak. Isten ő felsége éltesse etc. Datum Konstantinápoly, 10. Nov. 1640.

Nagodnak alázatos szolgája
Seredi István m. p.

Kivül Rákóczi jegyzése: 28. die Nov. A[lbac] J[uliac] 1640. délest 2 órakor maga szolgája az vajdának.

Külső: Illmo principi domino dom. Georgio Rákóczi stb.

3. 1640. nov. 11.

Rákóczy Seredynek: különböző híreket tudat vele.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 73—75. II.)

4. 1640. nov. 28.

Alázatos szolgálatomat stb. Isten ő felsége stb.

Az Nagod kgl's parancsolatja szerint rejám bizont (*iqy*) dolgaiban Nagodnak híven igyekeztem eljárnom. Az első dolog kgl's uram, istennek hála, jó reménség alatt vagy on, ha ezután

meg nem változik, nem is hiszem, hogy megváltozzék. Az vezérrel kgl's uram ez ideig háromszor voltam szemben, most utószor úgy mint 24. válaszem is leszen vala, de kétszer hivatá el az császár az vezért, de ezt ugyan megmondá, hogy ez dologról csak ketten beszéltek az császárral; az három nemzetből követ, pecsétés levél kívántatik, azután megleszen, valóban vagyok kgl's uram érette, hogy erről levelet vehessek. Immár ultima leszen audentiám, utolsó resolutióm, valami ez dologhoz kívántatik kgl's uram, el nem múlatom, eddég is nem múlattam. Az mi az másik dolgot illeti kgl's uram, az gallus, hollandus oratorok valóban futják az portát, az vezért gyakorta solicitálják, egy bizonyos helyen magam is szemben voltam mindkettővel, kérnek, hogy fogjam én is együtt velek az dolgot, de én azt mondtam, ők nissanak utat nekem arra az dologra: erről való írás sok volna kgl's uram, de nem ítélem most illendőnek lenni, hogy Nagodat aval terheljem, mivel ez dologhoz nincsen reménségem. Szintén most az hollandusnak az secretariususa azelőtt mintegy 10. nappal érkezék Hollandiából, levelet hozott az vezérnek az respublicától és külön Cornelius Hágától, ez dolog felől szemben is lőtt az vezérrel maga is az orator, megadván az leveleket szóval is törekedett, de nem lőtt derekas válasza, halasztotta az vezér, csak szóval tartja őket. Ha isten engemet Nagodhoz viszen, bizonyos választ viszek Nagodnak kgl's uram, immár az csauszt is elrendelték, az ki velem kijöjjön, jó ember, az vezérnek kedves embere, voltam szemben én is vele kgl's uram, ide kildte volt hozzám az vezér, Jusuf agának hiják; ha isten életben megtart kgl's uram, 1. vel 2. Decembris magam is megindulok innet Konstantinápolyból. Nagodat kgl's uram alázatosan kérem, ne neheztelje, hogy Nagodnak gyakorlatossággal nem írhattam, mivel kgl's uram nem énrajtam múlt el, hanem nem volt kitől küldenem, mivelhogy Máthé vajdának is mostan jól vagyon dolga, nem járnak neki [i]s emberi. Úgy hiszem kgl's uram, az kazullal nincs igen jól dolgok, mert igen zibonganak, végére megyek addig, míg itt benn leszek. Adja az úristen kgl's uram Nagtokat lássam jó egészséges állapotban. Datum Konstantinápoly, 28. Nov. 1640.

Nagodnak alázatos szolgája
Seredi István m. p.

Külczm: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóci stb.

5. 1640. dec. 1.

Rákóczy Gy. Seredynék. Inti, hogy a portával fenforgó alkudozásokban óvatosan járjon el.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 75—76. II.)

6. 1640. d. e' c. z. 2.

Alázatos szolgálatomat stb. Jó szerencsés stb.

Nagodnak kgl's uram írtam vala 28. Novembris, hogy az vezérrel az ideig háromszor voltam szemben, és reménséget is adott vala, az mint Nagodnak meg is írtam; annakutána kgl's uram 1. Decembris maga az vezér hivata fel, ez választ adá, bizon dolog kedvetlenbet, hogysem mint elsőbben, sok beszéddel ada kgl's uram választ, ha isten Nagodhoz viszen, megmondom Ngd-nak, mivel immár az holnapi napon megindulok isten ő felsége engedelmeiből, úgy mint 3. Decembris, az mint az mostani rút ödö engedi, nem is késedelmezem. Mindazáltal kgl's uram Ngd-hoz jó kedvvel, jó akarattal vannak, semmi idegenség nincsen Nagod felől, az választételekből is megértheti Nagod kgl's uram. Az havasalföldi vajda postája 29. Novembris hozá Nagodnak levelet, melyben parancsolja Nagod, ha Maurel (*igy*) Mihály uram az Nagod vásárlását nem érné nála levő pénzzel, szereznék egy néhány száz tallért, Nagod megküldené; valánk kgl'mes uram érette, de bizon dolog, szerét nem tehetők. Parancsolja Nagod kgl's uram, hogy valami jó lovakat tudakoznám, mivel az urának ő nagának is vetetne Nagod kettőt. Én kgl's uram, mióta bejöttem ide Konstantinápolyban, csak egy napot sem múltattam el, hogy nem kerestettem volna, de elhigyje Nagod kgl's uram, nem tanáltattam, mivel az kinek vagyon is, nem adja el, az oda által való hirektől tartanak. Ezek után az'úr isten stb. Datum Konstantinápoly, 2. Decembris, 1640.

Nagod alázatos szolgája
Seredi István m. p.

Kivül a Rákóczi kezével: 18. Decembris Kolosvár 1640. reggel 9. órakor havasali vajda post[ája].

Küllem: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb.

1641. j u n.

Kőrösi István budai követ.

Musza pasa Budára boszniai hadakat hozatván fel, Rákóczy Kőrösi Istvánt küldte hozzá a készülődés céljának kipuhatolása végett. Kőrössy megnyugtató hírrrel tért haza.

1641. j u n. 9.

Ill^{me} princeps stb. Servitiorum meorum stb.

Hosszú ideiglen való stb.

Látván kgl's uram, hogy Budán az vezér ő naga nem fog tartóztatni (mely felől magam is emlékeztem vala második audienciámban neki), ez volt oka, hogy ez ideig az odavaló állapotok felől feles postám által Nagodat alázatosan nem tudósítottam. En azért kgl's uram tegnapelőtt nyolcz óra tájban indulván ki Budáról, ma istennek vezérléséből Kőrösről ide Túrra érkeztem. Az mi azért az odavaló dolgokat illeti, arról alázatosan így tudósíthatom Nagodat kgl's uram: az bosznai passa Eszéknél lévén hadával, postát küldött csauszt az vezér érette, hogy siessen feljöni s noha nem minden hada velle vagyon ugyan, de az java és nagyobb része ott vagyon, az alaczia hiszár is, és az végszendrei hadnak is, az herczegoviai hadnak is fel kell jöni Budához. Okát kgl's uram szorgalmatosan igyekeztén megtudnom, az mint végére mehettem, kiváltképpen hármát mondanak, egyiket mivel egyik bástyája az várnak kidőlt nagy helyen (melyet magam is láttam), annak bátorságosabb építésére nézve hozzák fel; másodikat causálják az régi szokásokat benne; harmadikat, hogy az vezér azoknak hazabocsátásával osztán erszényét akarná hizlalni; de tacite olyant is értettem kgl's uram, hogy egy rablást valamelyfelé Magyarországbán akarnak effectuálni igen emlegetvén az Battiáni uram égetését. Az had annni leszen, noha mindazonáltal nem minden ereje az budai vezérségnek, hogy az régi szokások szerint való Budához való gyűléseket superálja, mely felől kgl's uram az idevaló mostani experienciám szerint való censurám ez, hogy avagy megrójjá őket, avagy az rablást viszi végben, mely

felől, az mint Budán bizonyosan értettem, az magyarországi főrendek is igen tartanak.

Az mi kgl's uram az mi részünkről való állapotot illeti, ha az török hitnek hinni kell ¹⁾, s mind penég idevaló experientiam szerént énnekem úgy tetszik, hogy minket most nem infestálnak, s inclinatiojokat is nem vettem olyant eszemben, mindazonáltal igen szükség kgl's uram az vigyázás és tacite az készen való létel; de az istenért valami táborozás ne legyen kgl's uram, mivel abból sok gonosz jöhetne ki, melyet Nagod bölcs tanácsival bölcsen megítélhet. Az vezér kgl's uram engem becsülettel excipiálván, nyájason háromszor tractált velem s tizennégy szekér gyaloggal Szolnokhoz félmélföldig késértetvén, becsülettel bocsáta el tülle. Az időbb való állapotokról Nagodat kgl's uram alázatosan így tudósíthatom: elunván az számtalan csavargóknak ide való rontásokat az törökök, annakfelette az böszörményieknek lovaikért való sűrű fenyegetéseket, az bizony dolog, hogy vagy Böszörmént, vagy Szoboszlót, de meg akarták próbálni, s erre nézve kgl's uram mind az egri had s mind az gyulai, lippai, csanádi, hevesi és több kastélyokból is igen titkon mind Szolnokhoz gyűlt volt az más szombaton s úgy, hogy eszten vasárnap megpróbálják őket; de az úristen úgy praeveniálta, hogy déltájba két rendbeli paraszt posta érkezvén, az mikor szinte induláshoz készülnének volna, úgy hozták, hogy Csongorád nevű török kastély többől, még az palánkja s hidja is árkanak megégvén, reménkedtenek Muharam passának az benne való vitézlő rend, hogy ne hagyná; mert ők feleségestül, gyermekestül csavargók kezekben esnek; így kellett kgl's uram re infecta eloszlaniok. Maga Muharem passa az szolnoki hadnak nagyobb részével oda menvén, most erősen építteti, az szegénységet mindenfelől reá hozván.

Hogy ma kgl's uram szolnoki hidra érkezvén, az Muharem passa kihája kérete, hogy megálljak s oda kocsimhoz jöven, Erdéli Gáspárra felette nagy panaszt tőn, hogy ő is sok hajdusággal szállott Püspök Nadányhoz és az ott körül való falukat élésre felette nagy erőszakkal kényszeríti; mely táborban való szállása kgl's uram (ha úgy vagyon) Nagod bölcs dispositioja ugyan, de ha attúl nincsen, bizony nagy scandalumot cselekszik, és egyfelől Nagod sok fáradságával, munkájával az mit épít, ezféle emberek ezféle cselekedetjekkel bontakoztatják. Ha Nagod kgl's jóakarattja azért kgl's uram, Nagod parancsoljon neki, hegy mindjárast szálljon be, és vigyázzon otthonn. Ha az úristen megengedi kgl's uram, holnapután házamhoz érkezvén, és ott két nap megnyugován, az hol Nagod méltóságos személyét értem lenni, oda sietek, és oretenus resolutióját Nagod követségére az vezér-

¹⁾ e három szó »ha hinni kell« ismételve.

nek alázatosan aperiálom Nagodnak derekason. Az felséges isten
Nagtokat stb. Datum ex Tur, die 9. Junii, hora vespertina,
anno 1641.

Ill. V^{rae} Cels.

servitor humilimus perpetuusque
Stephanus Keöreössy m. p.
de Várad.

Külczim: Illmo principi, domino, d. Georgio Rákóczi stb.

Kivül a fejedelem kezével: 12. Junii, Lévai, 1641. Kolosvár reggel
10¹/₂ órakor.

1641. oct.—1642. jan.

Seredy István főkövetsége.

Az évi adó beszolgáltatására Rákóczy Seredyt nevezte ki főkövetévé s az új kapitihával oct. elején útnak is indítá. Meg volt bízva, hogy a szövetséges országok követeivel is érintkezzék, ha nyerhet-e engedélyt a császár megtámadására? A dolog annyival alkalmasabbnak tetszett, mert a béke a császárral lejáráó félben volt, s mert nem hitte nehéznek meggátolni, hogy megújíttassék. Seredy lovak vásárlásával is meg volt bízva. 1642. jan. elején tért vissza.

1. 1641. oct. 4.

Rákóczy György utasítása Seredy István főkövet számára.

(Megjelent Török-Magyarkori Állam-Okmánytár. III. 80—85 ll.)

2. 1641. oct. 31.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak stb.

Nagyságod méltóságos levelét Janán ikindikor 31. praesentis alázatosan vöttem. Azért az Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint semmit nem mulatván, holnap ha isten engedi Seraiba, onnat Inzézre (?) Kucsukmezőre négy-öt nap alatt az praefixus terminusra minden okvetetlen bemegyek és az Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint való dolgainak végbevételére szorgalmasan igyekezem. Nagyságod gyönyörűséges vadászatzát értem Nagyságod postscriptájából; ennyire való éltemben kegyelmes uram medvéknek annyi veszedelmit és számos vadaknak veszését nem hallottam. Mely Nagyságod szerencsés vadászatzát remilhetvén, hogy mostani igyekezetemnek jó prognosticálna, kire az úristen Nagyságodnak ezután is hosszú ideigben való jó egészséget szolgáltatván, sokszor vadászatzát ilyen szerencsésen gyönyörűségére exerceálhassa.

Akarám Nagyságodnak alázatosan ezt is értésére adnom : Nagyságod portára járó postája Ferencz igen megbetegedett ; pokolvarak levén rajta, úgy hiszem pestise volt nyavalyásnak. Karabunában hagytam ; nem fog meggyógyulni ; maga is elreméltette hogy meghal ; mert testamentomot is tött. — Mivel kegyelmes uram Erdélyből hogy megindulék, igen beteges állapottal voltam : az atyámfiának írtam, állapotom felől tudósítván ; Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak alázatosan megiszolgálom, méltóztassék leveletem bizonyos postájától megküldeni. Az úristen stb. Datum in Jane 31. mensis Octobris ao. domini 1641.

P. S. Isten bevívén kegyelmes uram Konstantinápolyban, Nagyságodat hova hamarabb lehet tudósítom minden ott levő dolgokról.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Seredi István mp.

A levélborítékon Rákóczy jegyzete : 12. Novembris 1641. Bogács. Estve 5 óra után.

3. 1641. decz. 17.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk stb.

Hogy Nagyságodat kegyelmes urunk ilyen későre tudósíthatjuk, az volt oka, hogy bizonyos dologról akartunk Nagyságodnak írni, itt pedig, kegyelmes urunk, sok karban forgott ez dolog, úgy annyira, hogy kétségesek is voltunk az dolognak jó kimeneteli felől. Mindazáltal kegyelmes urunk, az Nagyságod kívánsága szerint isten áldomásából ez dolog végben ment, melyről való levelét a fővezérnek in specie Maurer Mihály uramtól Nagyságodnak kiküldették. Szóval ő kegyelme Maurer uram ittben való késelelemnek ennek állapotját Nagyságod előtt bővebben declarálhatja. Az mi pedig kegyelmes urunk az summát illeti, tizenháromezer tallérban végeztük el ; de ez nálunk való pénzt sem vötte fel ő nagysága, hanem azt kívánja, hogy Nagyságod hátra maradott részét is postán beküldvén, egyszersmind úgy veszi föl ő nagysága. Az mikor pedig kegyelmes urunk az ország három nemzetül követét küldi be, akkor az fővezérnek ő nagyságának úri ajándékot, hatalmas császáruknak császári ajándékot kívánnak. Az mely főtürök, kegyelmes urunk, Nagyságodhoz most megyen az fővezér ő nagysága maga kapucsi basája, magyarul is ért valami kicsint. Az úristen Nagyságodat kegyelmes uram éltesse sokáig jó egészségben. Datum in civitate Constantinopolitana 17. Decembris ao. domini 1641.

Nagyságodnak

alázatos szolgálói
Seredi István mp.
Rác István mp.

A borítékban a fejedelem jegyzése: 29. Decembris Albac Juliae 1611
reggel 10 órakor Maurer Mihál.

Küldezim: Illustrissimo ac celsissimo principi domino domino
Georgio Rakoci stb.

4. 1642. j a n. 8.

Alázatos szolgálatomat etc. Isten ő szent felsége ez új
esztendőnek minden részeit több következendő esztendőkkal együtt
Nagodnak tegye szerencséssé.

Az Nagod méltóságos levelét itt Terguistán 7. praesentis
alázatosan vöttem, és az mint lehet, verekedném ¹⁾ minél hama-
rébb Nagod eleiben, de soha ennél nehezebb úton nem jártam,
immár egy néhány lovam maradt el.

Az mi kgl's uram, az török állapotját illeti, ez ez török, az
ki velem vagyok, az vezérnek fő kapucsi pasája, minthogy az ve-
zér a maga emberét szokta promoteálni Nagodhoz, igen jó követ-
séggel megyen, valamint kívántuk; Rezmán kgl's uram nincsen
vele, nem akarta elhozni; maga emberi közül kettő vagyok, az ki
tud magyarul; egyik sógora, Kanisán lakott, most portai török,
de Erdélyben soha egyik sem volt. Nekem kgl's uram ez ideig is
gondom volt, ha mit eszemben vehettem volna magok viseléséből,
de ők csak vígan vannak, hogy Nagodhoz jó hírrel mennek; nem
is nézik, hogy savanyú az bor, csak megiszszák; ezután is gondom
leszen felőlök. Barassóban is kgl's uram nem térek, csak elmegyek
mellette. Holnap, ha isten adja, megindulok innét, az mint lehet,
sietek kgl's uram, mert bizon magam is meguntam az nagy, rossz
hosszú utat. Nagodat kgl's uram alázatosan kérem, informáljon
menetelem felől, mint menek, Nagodat hul tanálhatom; mikor
érkezem Nagodhoz, együtt menjek-e az törökkel? Isten ő felsége
Nagodat éltesse etc. Datum Terguista, 8. Januarii, 1642.

Nagodnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

P. S. Kgl's uram. Az török 14—15 magával fog lenni; lova
és öszvére 17 vagyok; főember módon vagyok maga személyében
is; higgye Nagod kgl's uram, nem rossz ember, igen böcsülték az
úton is az törökök.

Küldezim: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rakoci stb.

5.

Anno 1641 az én kegyelmes uram ő nagysága az portára
negyven paripát küldött, azokat adtam el ez szerént:

¹⁾ Verekedném = törekedném, igyekezném.

36 paripát adtam el, mint az elküldött jegyzésből kegyelme-
sen láthatja Nagyságod, pro talleris gráci és leonibus
talleris Nr. 665¹/₂

2 paripát adtam Zölfikár agának pro tall. . . » 40

Summa teszen talleros . . » 705¹/₂

2 paripa veszett volt el bemenet az útban,

40; azokat most megtalálván szolgálaimnál hagytam az Barczán,
míg Nagyságod parancsol felőle, mivel Sebessi Miklós uram az
paripáknak rossz árának volta miatt Havasalföldében kezéhez nem
akarta venni, az többit is ne talám vissza is hozza.

Teszen az 38 paripának az ára kiket Konstantinápolyban
eladtam kétszázötven gráci és 455 oroszlanos tallért, egy sum-
mában Nr. 705¹/₂

Abból az én kegyelmes uram parancsolatjából vásárlottam
és költöttem :

10 gyémántot vettem tizenhárom-három talléron, teszen tal-
leros Nr. 130

4 gyémántot vettem 18-nyolcz reáltalléron,
teszen talleros » 72

10 gyémántot vettem ismét 13-három oroszla-
nyos talléron, teszen talléros » 130

8 gyémántot vettem ugyanazon áron, tizenhá-
rom-három talléron, teszen talleros . . . » 104

32 gyémántnak az ára teszen talleros . . . Nr. 436

Egy nemez sátorra alkudtam, ki talám eddig is kész, 100
gráci tallérban, adtam reá immáron húsz gráci és 80 oroszlanos
tallért, teszen Nr. 100

Selyemhálókhoz vettem selymet szalma és
hamuszínűt pro talleris realibus » 17

Sebessi Boldizsár uramnál hattam pénzt az
selyem hálókra talleros » 37

Egy nitra sárga selymet vettem asszonyunk
ő nagysága számára pro talleris » 2¹/₂

10 maicz lékező szíjat vettem pro talleris
realibus » 13¹/₂

4 arany fonállal szőtt maicz fékemplőt vettem
4¹/₂ talléron egyet-egyet, teszen gráci talleros . . » 18

3 maicz fékemplőt vettem szélest 127 dramot,
négy-négy osporán dramját, teszen 608 osporát,
vagy reál tallért » 7¹/₂

9 keskeny maicz fékemplőt vettem két-két
gráci talléron, teszen talleros » 18

12 kormány-zabolát vettem fél-fél talléron,
teszen talleros . . , . . » 6

4 kormány-zabolát vettem hatvan-hatvan
osporán, teszen gréczi tallért Nr. 3

Ottben Konstantinápolyban az sok paripákra
az költséggel fel nem érvén és kijövő útban ebből
az pénzből költettem talleros » 47

teszen talleros	Nr. 269 ¹ / ₂
Az kövek ára talleros	» 436
Teszen egy summában tall. . . .	Nr. 705 ¹ / ₂

Nagyságod kegyelmes parancsolatjából négy ilyen sátorra
alkudtam mint az előbbeniek, úgy hogy az ablakja fenn és az
kapuja nagyobb legyen, igen nehezen három száz-száz tallérban,
mivel azelőtt az moldvai vajda 350[et] adott ilyen sátorért. Ha
Nagyságod kegyelmessége, hogy megcsinálják, előpénzt kellene
oda beküldeni egynehány száz tallért, úgy fognak hozzá.

Ez szerént az mely közönséges bagaziával bélietett nemez
sátort csinálnak, ha ahhoz többet akar Nagyságod csináltatni,
arra is pénz kívántatik, úgy csinálják az többit is.

Az száz tallérral mint magam is tudom, fel nem éri, az kö-
teleken kívül reá is ment már az 100 tallér, Nagyságod kegyel-
messége, egynehány tallérral többet kell az sátor csinálónak adni,
azt pedig első alkalmatossággal kihozhatni, hogy Nagyságod lát-
hatná, ha tetszenék Nagyságodnak, úgy csinálhatnák a többit is.

Az selyem-hálókra sem elég az pénz, kit ottbenn hagytam,
arra is kellene pénzt beküldeni. Az selyem öveket ha megcsinál-
ják-e vagy nem, Nagyságod resolútióját várják.

Selyem foszlányokat egyszínűt annyit nem találni, hanem
külön-külön színűeket. 8, 9, tíz talléron legfeljebb vehetni egyet-
egyet.

Hátirat: Konstantinápolyban eladott paripáknak az ára, hova és
mire költ, arra való jegyzés.

1641. oct. 4. — 1642. 3. jan.

Rácz István kapitihá.

Seredivel egyszerre mint kapitihá Rácz István küldetett Konstantinápolyba, ki Sebessyt váltá fel s csak egy évig maradt ott. Az ő kapitihasága idejében nagy fontosságú dolog bonyolított le otthon: ifj. Rákóczy Györgynek fejedelemmé választása — s az előleges lépéseket arra, hogy a porta e választást athnamével megerősítse, neki kellett megtenni.

1. 1641. oct. 4.

Bákóczy György utasítása Rácz István portai kapitihá számára.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 86 — 91. II.)

2. 1642. jan. 2.

Ill^{me} ac cel^{me} princeps stb. Obsequiorum stb.

Az úristen ks. u. Ngdat minden idvességes áldásával látogassa mind az Ngdhoz tartozó kedvesivel egyetemben.

Az Ngd 1. Dec. Fejérvárott költ levelét 24. Dec. alázatosan vöttem K. U., örvendetes füllel hallottam és olvastam levelét Ngdnak, hogy az úristen Ngdat és minden Ngd kedvesét jó egészségben megtartotta, ezután is az jó isten sokáig jó egészséges étellel és minden üdvességes áldásával boldogítsa Ngtokat. Az panaszló görög állapotja felől ír Ngd ks. u., az mint az dolgot értettem, én az vezérnek választöttem voltaképpen, ngs uram ő nga az vezér Ngdhoz igazította, az mint azelőtt Ngdnak alázatosan írt levelében (!) is megírtam, viszont azután meg reám jött, hogy az ő társait Ngd újobban megfogatta volna, nincsen ő neki anni feje, hogy Ngdhoz merjen menni, immár ment-e ki, avagy nem, bizonytalan vagyok abban is ks. u. Ha ki nem ment és újobban panaszt instituálna, az mint Ngd írja, ha az tervényét beküldené Ngd, azzal az vezért elhithetnők, hogy törvény szerint vesztette el minden marháját, noha én K. U. szó-

val azt immár megmondottam. Lengyelországi Hauptman internuntiusa is K. U. 23. Dec. érkezék be, ajándékot egy öreg mosdó korsót hozott az vezérnek ő ngának; követsége pedig semmi nem egyéb K. U., hanem hogy az tatár hán megholt és hán nélkül voltak az tatárok: az üdöközben Krimbúl afféle lezzeggő [lézengő] tatárok Nester-Fejérvár felől Lengyelország szélében kiútvén rablottak és rabokat vittek el, de az vezér ő nga parancsolt, hogy felkeresvén az rabokat visszabocsássák. Itt K. U. az törökek nagy örömben vadnak, hts császáruk új vendégének vigadnak, szernűséggel lötetnek, trombitálnak, dobolnak: 2 Jan. u. m. ez éjjel 12 óra tájban egyik feleségétől fia lőtt az császárnak. Híreink most semmi ártalmunkra valók ks. u. nem hallatnak, az téli üdövel minden hírek nyugosznak, azt hiszem Aprilis az tavasszal együtt ha mi titokban vagyon is nálók, akkor kifakasztják, noha mindazáltal Ks. U. az készülétek felette nagy, közönséges híre, hogy Azák alá készülnek. Ezek is az mint hal-lom ngs uram elvárják bátorsággal. Ezután occurrálandó egyéb állapotokról is Ngdat tudósítani hova hamarébb Ngdhoz tartozó kötelességem szerint el nem múlatom. Quibus de coeteris stb.

Datum in civitate Constantinopolitano, 2 die mensis Jan. Anno dni 1642.

Illmo ac Cels^{mo} V^{rae}

humilis fidelisque servitor

Stephanus Rácz m. p.

P. S. Ezek egy felől K. U. az török nem épülhetnek úgy, hogy másfelől ne égnének, mert 23. Dec. éczaka az Fenér kapun kívül és belől circiter 60 házzal megégének, jó szerencséjekkel szél nem lön, mert több is égett volna.

Ngdnak, mint ks. uramnak alázatosan megiszolgálom: házam népét egy postája által meglátogatni méltóztassa, hadd tudhas-sak ks. u. felölök is valamit hallani etc.

Küldésim: Illmo ac cels^{mo} principi dno dno Georgio Rákoczi stb.

Rákóczi feljegyzése: 20 Jan. Szeben 1642. reggel 9 órakor.

3. 1642. j a n. 24.

Illmo ac cel^{mo} princeps stb. Obsequiorum stb. Hogy az úristen stb.

Az Ngd kgl's parancsolatját 15 praesentis estve adták kezemhez ks. u., melyet alázatosan vevén, értem az Ngd kgl's írásából, hogy az isten Ngtokat szenvedhető állapotban megtartotta, kiért áldom ő fgét, kérem is az jó istent, ezután is Ngtokat jó egészséges hosszú élettel és szerencsés állapotokkal életét Ngtoknak virágoztassa.

Az pelsőcziek állapotjáról való kgls parancsolatját Ngdnak ks. u. megértvén, az vezértül ő ngátul harmadnapra audientiam lött, ő ngát Ngd méltóságos nevével köszöntvén az panaszt ő ngának megjelentettem, melyre ő nga mindjárt mondá: uyanis efféle panaszokra nézve vetettem ki tisztibül Rézván pasát. Az pelsőcziek levele páriáját pedig K. U. törökül fordítottam meg, melyet ugyan akkor ő ngának exhibeáltam, melyre nézve ő nga másodnapra császár divánjára halasztá, hogy a teffterben felkeresteti és ha ott az teffterben nem leszen felírva, ahozképest tud választ ő nga adni. Két ízben is K. U. keresték, de istennek hála ott nem találták, melyre nézve ő nga is hts császárnak neve és maga neve alatt való két levelet adott ő nga az mostani egri pasára, hogy ne háborgassák se ő és utána valók is. Én K. U. az szegénységnek való protectionale mandatumot is eléggé sollicitáltam, de ennél most többet nem effectuálhattam, melyet Ngd követete által küldjön meg; ks. u. ha az Ngd bölcs iteleti accedálna, az dologgal nem kellene késedelmeskedni. Én nekem az aga nilván kifakasztá, hogy hts császárunkkal az vezér ő nga azt elvégezte, melyet az követ úr expeditiójokra meg is mondott neki az vezér ő nga, de viszont meghagyta az agának az vezér ő nga, hogy közölünk senkinek ne manifestálja, sőt az kapuczinak is parancsolva vagyon, hogy addig onnét el ne jöjjön, hanem az Ngd és ország követivel, annak fölette ks. u. az vezérnek ígirt summa pénzt is Ngd ne mülassa beküldeni, most is tudakozá ő nga, mikor hozzák be az residuumját. Ezt is látja isten K. U., minden napon rettegve vagyok miatta, gonosz embertül és tűztül is félvén.

Többi között ks. u. erről is tudósíthatom Ngdat: ugyan az aga is mondá, hogy Ngdnak megírfam: hts császárunk minden okvetetlen tavasszal Drinápolyban megyen mártiusban. Ha Ngd valami jó erős lovakat küldene akkorra, jó ára lenne. Az urumeléki, szilisztrai hadaknak oda parancsolt ő htssága, hogy Drinápolyhoz szálljanak füvelni, onnét akarja őket hadra bocsátani, melyfelé: az igen titokban, noha K. U. Azákat nevezik, de viszont némelyek Magyarországot nevezik; az bizonyos, hogy 100/5/(*így*) szekér puskapost és golóbist küldötte nek innét Nándorfejérvárra. Az hadra való készületeket titok nélkül látni naponkint. Minemű difficultást találtak most császár ő fgénél való diplomának felbontására, deákbül ugyan velem fordíttatá meg az aga, sőt maga is beszéllé, hogy 20 esztendeig való békeségért Rodulphus császár ígirt volt kétszáz ezer forintot; semel pro semper, így vagyon K. U. ez deák fordításban, az melyet meg is adtanak, de azután viszont Murtéza pasa által végezvén ismét 20 esztendeig frigyét, immár 16 esztendőttül fogva egy pénzt sem adtanak, az törökök azt állatják, hogy minden esztendőrrül esztendőre ígírték volt

tíz-tíz ezer forintot, melyben vagyon száz hatvan ezer forint hátra, azt adják meg, úgy osztán az békeség meglehet, az melyből K. U. félő, hogy csak garázdát [keresnek]. Quibus de coetero stb.

Datum incivitate Constantinopolitana, 24 die mensis Januarii. ao dni 1642.

Ill^{mae} Cels^{is} V^{rae}

humilis et perpetuus servitor
Stephanus Rác m. p.

4. 1642. j a n. 30.

Alázatos szolgálatomat stb.

Ngd énnekem alázatos szolgálójának írt leveleit és kgl's parancsolatit 28 die praesentis Jan. adják meg, mit parancsoljon Ngd ks. u. az görög állapotjáról, azt valósággal értem, mindazáltal K. U. ember miá nagyobb búsulásom nem volt, azt írhatom Ngdnak, mint az miá, mert az minemű válaszsza az vezér ő nga elbocsátotta volt, azzal nem levén contentus, újabban az moldovai vajda kapikihájához csatolván magát, azok akarták az vezért viszont requirálni, ilyen csalárd hírt kötvén Ngdra, hogy bizonyosan meghozták ő neki most, Erdély[ben]. Ngd az ő társait mind arestáltatta volna, és nincsen ő neki anni feje, hogy oda merjen menni. Én is azért K. U. az vezért ő ngát praeveniálván, az mint azelőtt nekem küldött kgl's parancsolatjából megértettem vala, minden dolgait ő nga előtt explanáltam, megmondottam ő ngának, hogy az egész keresztyénségben mindenütt szokás az, hogy minden kereskedő ember marháját elsőbben is felíratja, azután harminczadol, de ez fel sem íratta, az harminczadot is elszőkte, mégis Ngd törvéntelen nem bántotta, hanem törvény szerint azután meglátván, az törvény úgy találta, hogy vele való minden marháját amittálta, sőt ezzel is megbizonyította volna latorságát, hogy ő nga bujurdiával is nem ment el, melyet ha ő nga kívánja, arról való törvény levelét is ő ngának pecsét alatt megmutatok; akkor ő nga az vezér csak elhallgatá, most úgy hallom ks. u., még is itt az városon lappang, kire én nekem is vigyázóm vigyázván arra ks. u., hogy ha azt az törvéntelenséget, melyet (*így*) az havaselföldiek és moldovaiaknál nem újság, mi rajtunk is azt fognák követni, szabadságunknak egyik szarva azzal romlana le. Annival inkább ks. u. arról való deliberatiot sub sigillis authenticis küldette be Ngd én is ellene inkább tudom oltalmazni Ngdat; mindazáltal K. U. ha ő ngát fogja búsítani, productióval ugyan nem sietek, de ha semmi lött úton el nem kerülhetem, úgy kételen leszek vele. Ez dolog el is felejtődött volna eddig, de ő kgl'mek én reám háríták ez dolgot. Az mely török levelét Ngd[nak] és annak magyar fordítását s mind pedig az clavissal írt levelét illeti ks. u., éppen istennek kgl'sségéből kezemhez jutottak; az mint egyszeri muta-

tásával Ngd az clavisról énnekem megmutatta vala Ngd, eloget veszekedtem rajta ks. u., de én abban semmit nem értheték meg, az clavis vétkes-e, avagy ugyan én, nem vehetem eszemben. Ha Ngd kglssége accedálna arról méltóztatnék Ngd újebben tudósítani, hogy az Ngd kgl's parancsolatját inkább tudhassam effectuálni, mert én abban nem értek K. U. semmit, nem is tanulhatok hozzá addig, míg meg nem mutatatik modalitása.

Az pelsőcziek állapotjáról való császár és fővezér parancsolatit, melyet az mostani egri pasának szólnak, kiküldettem volt Ngdnak, nem tudhatom Ngdnak kezéhez deveniáltak-é, avagy nem.

Csak szintén most esék ez is értesemre ks. u., hogy az kapuczi pasának az vezér parancsolt volna, hogy Ngd fölől tudakozzék, hogy az ország kedvelli-é Ngdat és az országot mint tartja Ngd? Fekete Rézmán, ki ide az erdélyi házhoz való szolga volt, az jelentette, az mondá énnekem K. U., hogy hittá is'ötet tolmácsnak ki, hogy ő ismervén Erdélyben az embereket, inkább ő általa végére mehet akárminek is. Azért K. U. vadnak az kapuczinak magyarul tudó szolgálai, kikre szükséges vigyáztatni. Ha az úristen ez mostani Ngd kívánsága szerint való dolgának boldog kimenetelit adja, az melyet hiszem hogy az én istenem jó végét is adja, Ngd bebocsátandó követe által instruálván Ngd ő kglmeket, az Moises innét kibeszélléséről méltó volna tentálni. Ezzel nem is'hasznos K. U. az késedelem, mert az itt való hirtelen változás és halál is mind re infectat csinálhat, melyet Ngd ks. u. bölcs itéletivel suboealhat. Itt az pestis is igen grassál ks. u. Felette jó idők járnak, úgyannira, hogy mind mindenféle fák virágosak. Skofium aranyat K. U. készit nem találtathattam, noha bizony az sidóval mindenütt megkerestettem, hanem reá alkudtam K. U. három tallérban graeciben, tíz oszporában papírosára, két nap alatt elkészíték, jó alkalmatossággal azt is kiküldem. Az én istenem Ngdat ks. uram éltesse stb.

Datum in civitate Constantinopolitana, 30 die Januarii ao domini 1642.

Ngdnak

alázatos szolgálja
míg isten élteti szolgál Ngdnak
Rácz István m. p.

P. S. Most K. U. semmi híreink nincsenek, kiről azelőtt Ngdat nem tudósítottam volna. Az bizonyos K. U. Máthé vajdának ő ngának viszont az vezér parancsolt, hogy tavaszra ezer gyalogot készítsen.

Külczim: Illmo ac cels^{mo} principi dno dno Georgio Rákóczi stb.

Alatta Rákóczi feljegyzése: 14. Febr. A(lba) J(ulia) 1642. délest 4 órakor havaseli vajda postája.

5. 1642. márc. 3.

Georgius Rakocy stb.

Generose stb. Salutem stb.

Mi istennek hála, mostan is türhetőképpen és egészségben vagyunk; az gyűlésnek is isten áldásából az inauguratió kivül vége vagyon. Legyen az úristennek szent neve áldott érette, mindenek jól mentenek végben. Az inauguratio holnap lesz, az ki végben menvén, sokáig ittben fiunkat nem tartóztatjuk, hanem mintegy hét mulva kibocsátjuk Váraddá. Az vezérhez is ugyanezen héten fogjuk posta követünket levelünkkel expediálni, kit nem is mulatunk el. Az szegény pelsőcziek dolgában íratott levelünket ez levelünk elvételéig, úgy hisszük, el fogja venni Kegd. Úgy vagyon, kiküldtük volt ezelőtti leveleket, kiket Kegd az egri passára extrahált volt, de azonközben a passaság megváltozván, nem lőtt semmi hathatóságok és erejek az leveleknek, hanem ugyan olyan protectiót kellene impetrálni, az ki szóílana következő minden ott való passákra és utánna való tisztviselőkre is és ugyan állana kezeknél az pelsőczieknek, lám mind hatls császár és az fővezér előtt is constál annak a falunak az állapotja, hogy nem az holdolt faluk száma között vagyon, annyival inkább nincsen difficultas a protectiónak kiadatásában, maradhatnának csendességben és nyugalomban szegények s ne pusztulnának el az mód nélkül való háborgatók miatt. Körösy uramot az budai vezér ő naga kívánsága szerint már elbocsátottuk Budára az tractára nézve s már útban vagyon. Istennek hála, nem hallunk sohonna is semmi ártalmas híreket, a szomszédságban is minden felől csendességben vadnak. Elhisszük a die 20. Febr. írt leveleinkre Kegd sem késik választ írni és minden ottbenn való állapotokról tudósítani, kinek igen szüksége is lenne. Adja isten Kegd felől stb. Secus non facturus. Cui in reliquo stb. Datum in civitate nostra Alba Julia die 3. Marty anno domini 1642.

G. Rakoczy m. p.

P. S. Az minemű füsttel szoktuk házainkat füstöltetni, az megkezdett szűkülni inasinknál, azért küldjön Kegd vagy húsz tallér árát, azt is megküldjük az szkofium árával együtt, olyan füstölt, az mineművel az vezér házát szokták füstölni. Itt vagy ötöd naptól fogva igen erős száraz derek kezdenek járni, ilyenek egész deczembertől fogva nem voltak; az Maros is zajjal foly, ha így tart csak egy hétig is, be kezdenek az vizek állani.

Külsőim: Generoso Stephano Rácz de Gálos-Petrý stb.

Rácz kezével: Ill^{mi} stb. litterae praesentes praeceptoriae 17. mensis Martij anno dñi 1642. sunt allatae in civitate Constantinopolitana hora 6. vespertina.

(Eredetije a fejedelmi nagy pecséttel ellátva.)

6. 1642. márcz. 4.

Ill^{me} ac cel^{me} princeps stb.

Hogy az úristen Ngdat ks. u. minden üdvességes stb.

Ngd kgl's parancsolatját Vízaknáról 9 die és viszont Fejérvárról 14. praeteriti mensis Febr. írott méltóságos leveleit Ngdnak, az elsőt melyet Vízaknáról írt Ngd 24. febr. délután 2. órakor, az utólszorít ismét k. u. 2. die praesentis mensis Martii 12 óra tájban vöttem alá azatosan, minemű dolgokról parancsoljon Ngd ks. u. valósággal értem. Az mi azért k. u. az pelsőcziek protectionale mandatumát concernálja, mint azelőtt is Ngdnak alá azatosan megírtam vala, akkor is sollicitáltam, most is az szerint, de az miért nem adatik, ez az oka K. U., hogy nem császár birodalma alatt vagyom és nem szokás hts császár, avagy az vezér ő nga parancsolatját olyan helyre adni, az ki idegen birodalom alatt vagyom, hanem ő nga az vezér azt mondá K. U., hogy ha fenyegetése lenne az szegénségnek, értésére adjuk ő ngának, de abból nem kell kételkedni, hogy bántódások legyen az szegénségnek. En 'ks. u. bizonságom az élő isten, Ngd legkisebbik intését nem hogy kgl's parancsolatját mulatnám el, de ebben többet nem effectuálhattam. Az hts császár Drinápolban való menetelit az mint Ngdnak ks. u. megírtam vala, akkor igen közönséges híre vala, sőt az aga ő kglme is mondotta, hogy Ngdnak megírtam, hogy ő htsaga Drinápolban menne, követi is Ngdnak talám ott érnék; de azt én megfeleteztem volt az egy particulát Ngdnak írni, az is pedig K. U. ez Drinápolban való meneteli ő htsságának igen lecsendesedett, sőt az énnekem írt kgl's parancsolatja szerint csak magamtól az agátul tudakoztam is K. U., de arra ő kglme azt mondá, mi is úgy tudtuk, úgy mond, hogy elmenjen az végre, hogy azt a lakóhelyet is lássa és Azák alá menő hadait is, de úgy halljuk hogy abbeli szándékát az vezér ő nga az hts császárral megváltoztatta volna, és ha úgy mond elment volna is ő htssága, egy holnapig ott mulatván, visszajött volna; erről Ngdnak ks. u. bizonyosabbat írni nem tudok, ezután való szándéka és oda való menetelinek igyekezete ha leszen, tudom ks. u. ki nilatkozik, annak idejében viszont Ngdat tudósítom.

Igyekezetek és szándékok mostani hadra való készületekben hova legyen ks. u., mindenkori Ngdnak írt alá azatos leveleimben megírtam Ngdnak bizonyosan, hogy Azák alá, ez K.

U. pedig közönséges mindeneknél, hadra való seredáljok is el vagyon rendelvén, az silistriai pasaságot is neki conferálván innét, úgy értem K. U. tisztiben és hadra való készülétre az bairan után kiindúl, az bairanjok pedig 12 praesentis leszen, akkor Ngdat bizonyosobban mindenekről tudhatom certificalnom. Most viszont K. U. az moldai (!) kapikihák hirdetik vala, hogy az ő urok tractában volna és az muszka az azakiakkal hogy ki menének belőle az kozákok, de bizonyos hír gyanánt Ngdnak nem írom és oly reménségek volna a vajdának, hogy effectuálhatná is az kozákoknál, de ez nem hihető hír lehet K. U. Máthé vajda ő nga efféléknek bizonyosabban végére mehetne. Az bizonyos K. U. hogy az tengeren túl való őrményeket, kik afféle bányászok 4000 ezeret kapákkal és ásókkal rendelték, gályát 50//, kattergákat viszont 25//, kik élést, port, golyóhist, hadi stratagemat vigyenek. Az kattergákat immár K. U. el is foglalták és mind egy helyre állatták, jele ez is az oda való menetelnek. Máthé vajdának és Lupulnak ő ngoknak 2000 ezer gyalogokat parancsolták ugyan Azák alá, hanem ha K. U. nagy fizetések által az kozákokat kibeszélvén Azákból, következhetnék félelmes állapotunk, de ha ki nem mennek Azákból az kozákok minden bizonynyal elhigye Ngd oda mennek az hadak. Azért is kellene Ngdnak k. u. az dologgal sietni, hogy hova hamarébb Ngod méltóságos kívánságát effectuálhatnók és bizonyos securitast szerzhethetnénk az tempore expeditionis. Mikor Seredi urammal ő kglmével az vezér beszéllett volna is, megmondotta, hogy Ngd ezzel ne késedelmeskedjék. Most is az istenért kérem Ngdat hova hamarébb követeit beküldeni Ngd ne késleltesse, istenünket segítségül híván, az Ngd propositomát és javunkra néző méltóságos dolgait elkezdvén alkalmas időben kezdhessük el és jó véggel vihessük végben is. Az császárnak való ajándék és fővezérnek való ajándékokat az pénzbeli restantiával az vezérnek ő ngának hírré adtam K. U., hogy az követek magokkal hozzák be. Az agával ő kglmével holmi dolgokról beszélgetvén jelenté ő kglme, hogy az is szokás volna, mikor hts csásárunk erdélyi fejedelemeinek botot, zászlót küldött, akkor az divánulő vezéreknak is leveleket és két-két kupákat szokott küldeni. Tudom ks. u. azt Ngd tudja, mint kell lenni, holott az Ngd méltóságos fejedelemségének confirmatioja mikor végben ment az fényes portán, miképpen küldötte ajándékokat Ngd, annak experientia most is Ngd bölcs iteletiben vagyon. Parancsol Ngd, Máthé vajda ő nga állapotjára is vigyáznék; tudván ks. u., hogy Ngd jó szomszédja, az miben eddig is tudtam ő ngának is szívvel szolgáltam, ezután is azont cselekszem K. U. Oda fel való mostani tractatus felől is az agától kérdezkedett az vezér ő nga, mi híre lehet Ngdnak, leszen-e vége az tractának és békélhetnek-e,

de énmagamtól nem tudakozott ő nga, azt mondván a vezér ő nga, hogy Musza pasától sem érthet semmit; igen javalá az aga ks. u., hogy írnék Ngdnak hova hamarébb értekeztetvén Ngd az vezért tudósítani mi általunk, kedveskednék azzal is Ngd és úgy, hogy praeveniálná az budai vezért Ngd ide való hír adással, az magyarországi tractának mostani állapotjáról és eventusáról. Ezután következő állapotokról is Ngdat éjjel nappal tudósítani el nem mulatom. Ejusdem stb.

Datum in civitate Constantinopolitana die 4 mensis Martii anno Dⁿⁱ 1642.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Ráczipia

P. S. Hogy az vezér ő nga az pelsőczieket más birodalom alatt valóknak mondá, arra nézve protectionale mandatumát nem adná. Én azt is megmondottam k. u., hogy noha az Ngd jószága római császár ő fge birodalmában, de Ngd ugyan hts császárunk szolgálja, de csak az lőn ő nga ratioja, soha az nem volt, hogy császár ő htssága és mi parancsolatunkat olyan helyre adtuk volna, ki ő htssága birodalma alatt ne lévén (*így*). Ngd k. u. azelőtt két clavissal írt méltóságos leveleink fordítása miá majd meg is öszülők, mert én az üdőtől fogva k. u. minden naponként azon gyötörttem magamat, valamint Ngd k. u. Fejérváratt megmutatni méltóztatta, az felső rend betűket az alsókon és az alsókat az felső betűken kell érteni, az szerént cselekedtem, de elhigyje Ngd k. u. én megfordítani nem tudom; én ugyan vétkesnek találom; ha isten Mauaer uramat behozná k. u. és Ngd parancsolja hogy communicáljam vele, talám ő kglme inkább beleigazítana; látja Isten ks. u. eleget búsúlok rajta, hogy Ngd kgl's parancsolatait nem érhetem és Ngd parancsolatja szerint nem szolgálhatok. Seredi uram ittben létében is írtam vala Ngdnak k. u. az 1641. esztendőre való annualis fizetésében az agának Ngd két vég brassai posztójával maradott volt hátra, alázatosan kéreti Ngdat, méltóztassék Ngd most megküldeni, Ngd pedig k. u. meghocsásson, hogy miatta búsítom Ngdat, mivel engem is eluntatott; az császár számára való kocsit javalja K. U., csak hogy a lovak öszveillendők és ne rettegők legyenek és herélt kékek. Ha pedig k. u. Ngd az fűvezérnek és divánülő vezéreknek írat, azoknak nevek ez:

Musztafa pasa, fővezér,

Kinan pasa,

Giurczi Memhett pasa,

Jusuph pasa,

Siaus pasa, mely kapitány pasa, most díván ülő vezér,

Tefftár Memhet pasa,
Niszanczi pasa.

Az skofium aranyat 7. die Febr. küldöttem ki K. U. Az kapuczi pasa állapotja felől mit parancsolt Ngd, arra is volt gondom, de még ez napig is nem jött be, beérkezvén mind vele való beszédéből és az másoknak is vele való beszédéből, de legkiváltképen az agátúl végére mehetek és Ngdat több occurálandó dolgokkal viszont tudósíthatom. Ha isten ő fge boldog sucessusát adja Ngd kívánságának, az confirmatiojért K. U. az raznamecsinek, mely levelet ad, 100 arany kell annak, úgy adja az aga értésemre. Itt K. U. 27. Febr. kezdeték az tél, 2 Martii éjjel és nappal esett az hó. derek ismét nagyok kezdenek lenni, minden fák gyümölcsseit elvőtte az hideg.

Külső: Illmo ac cels^{mo} principi dno dno Georgio Rákoczi stb.

Alatta Rákoczi feljegyzése: 16. Martii A(lba) J(ulia) 1641. reggel 7 órakor.

7. 1642. marc. 26.

Rácz István jelentése Rákóczynak az előleges alkudozásokról ifj. Rákóczy György megerősítése ügyében.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 94—97. ll.)

8. 1642. márt. 31.

Illustrissime ac celsissime princeps stb.

Az jó isten Nagodat k. u. az én kglms asszonyommal ő nagával is Nagodhoz tartozó minden kedveseivel egyetemben, minden üdvességes áldásával látogatván, szívem szerint kívánom. Mostani alkalmatosságom mutatván, Nagodat akarám alázatosan mint k. u.-at tudósítanom, egy anadoli török Sinan Haczi nevű, kinek fia Haczi Memhet volt, mely Erdélyországban ment volt török marhával kereskedni, az mint vén atyja beszél, Szebenben társai megölték azt az Memhetet, az atyja az vezértől bujurdit váltott, hogy az mie megholt fiának maradott volna, bizonyos emberét bocsátván ki, keresné, mivel maga igen öreg ember, ki nem mehet, hanem más törököt akar kiküldeni.*) Én töllem is levelet kértek, hogy azzal bátorságosban járhasson embere, de

*) *Rákóczy olduljegyzete: Mi Erkében vöttük vala el ő kegmének ultima Marty írt levelét, azt nem hogy magunk hallottuk volna, de még az ott való görögök is s egyéb kereskedő és sidók között is, kik azért ott udvarunkban vadnak, semmit se hallottak, sem értettek. Irtunk azért Szebenbe, tudósítsanak rólla, informatiót vévén, erről is Kegdet tudósítani nem mulatjuk, szükséges Kegdnek végére menni.*

eddig csak szóval tartottam, hogy Nagodat elébb alázasatos levelem által, mint ks. uramat tudósíthatnám. Kért arra is az atyja, hogy keresném ki és csak valamivel részeltetném is őtet az fia javaiból, azzal is contentus lenne, de én azt magamra nem vöttem. Ez mai napon az vezér hivatván Máthé vajda ő naga kapikiháit, parancsolja az vajda ő nagának, hogy 6. szekeres lovakat vetessen császár számára. Minemű avisák jöttek K. U. az ittbenn való kereszttyén oratorokhoz, közelvén velem az hollandiai orator ő naga, magyarul megfordítván, Nagod levelében includálván, kiküldtettem, én is azon avisakat, melyet Nagod énnekem is küldött volt, ő nagával közlöttem, de csak ímár régiek voltak, kikhez képest másokkal nem közlöttem. Mi végre valók legyenek azok az lovak, ki felől parancsolt az vezér akkor, Nagodnak most nem írhatom meg, ezután végére menvén, arról is Nagodat tudósítani alázasatosan el nem múlatom. Kegmes uram, az pelsőcziek levele kiszerezésében eddég is k. u. serénben munkálkodtam volna, de az aga nélkül K. U. én semmit nem effectuálhatok; ímár elmúlt két hete, hogy fekszik, most ímár megkönnyebbedett valamennyire és ha felkelend, minden tehetségemmel azon leszek K. U. hogy az vezírt ő nagát megtalálom az protectionalis felől, noha ezelőtt K. U. nem obtineálhattuk. Lupul vajda szolgáját az vezér ma kaftányoztatta meg, az az híre K. U. hogy azt hozta volna, hogy muszkáktól követ jönne az portára, de ezt sem írhatom Nagodnak bizonyos hírt gyanánt. Igen volna Lupul azon is, az mint közönségesen beszéllik, hogy az muszka által tractálván, hogy Aszákból az kozákok kimennének, de micsoda kimeneteli legyen dolgoknak, ezután jobban megérthetjük K. U. *) Az hajókat már mind elkészítették, csak szintén az üdőnek alkalmatosságát várják megindulásokra. In reliquis stb. Datum in civitate Constantinopolitana 31. Marty anno domini 1642.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque
perpetuus servitor
Stephanus Rácz m. p.

Melléklet.

Novae ex Londino missae Constantinopolim mense Decembri 22. Ao Dni 1641.

1. Hogy Rubertus Friederik fia néhai csehek számkivetett királynak gyermeke, római császár fogságából megszabadult és Angliában atyjafiaihoz visszament.

*) *Rákóczy oldaljegyzete:* Meglehet, de Aszakot hogy megadják vezéreknak, akkor hisszük, mikor meglesz.

2. Hogy az lamboi praesidiarius hadak, mely császár számára voltak circiter 6000 ezeren kapitánjok elevenen elfogott, némely részét levágták és az többit fogva vitték.

3. Szent Tamás szigetét, mely Afrikában vagyon, kit az hispánusok hatalommal az hollandusoktól elfoglaltak volt, most ugyan az hollandiaiak visszafoglalták.

4. Litvaniai herczeg Razvilius Angliában küldött követségben az királyhoz, kívánván néhai számkivetett csehek királyának Frideriknek második leányát házastársnak.

5. Hyberniában az kik laktanak pápisták pártot ütven és az reformátusokra ütven, circiter harminczkét ezeret az keresztényekben levágtanak és ezen hybernusok naponként kegyetlenségekben nevedkven, valakiket találnak, mindeneket kegyetlenül ölnék vágnak. Mert p. o. egy nemes ifjút megragadván lábánál fogva akasztották fel.

6. Az anglusoknak generalis gyűlések lévén, az község közönségesen fegyvert vevén az parlamentumra invadáltak fegyveres kézzel, kérvén, hogy az archi- és episcopusokat tegyék le és deleálják, kik még ez napig is nem csendesíttethettek le.

7. Palatinatusnak restitutioját római császár ő fge halasztotta hispániai királra és baváriai herczegre.

8. Gustavus Adolphus néhai sveiciai királ leányának sveitai királságra való koronázását rendelték volt Stockholmiában in mense Januario.

9. Az hispániai királ Toletomot, mely Hispániában archiepiscopalis és ducutus Burgundiát, Antverpiát római császár öcscsének Leopoldusnak conferalta.

10. Princeps cardinalis Toleti, ki titkon meg akart házasodni, mely megbetegedvén és egy Dort nevű doctor curálván, immár fel is gyógyúlt volna, de félvén az hispániai király, hogy megházasodván successorokat hagyván egész Belgiomot magának vendicálja, úgymint Flandriát, Brabantiát, Burgundiát, az miért ezen Dort nevű doctor által az hispániai király méreggel megetette.

11. Dániai királ táborát jártatja Hamburgum és Lubeca, Brem nevű városoknak közel való határiban.

Venerunt novae istae Constantinopolim 25. Martii Ao Dni 1642.

Jegyzet: Rácz István írása, ő küldte a portáról Rákóczi György fejedelemnek.

Küldet: Illustrissimo stb. Georgio Rákóczi stb.

Más kézzel: 15. Apr. 1642. rescriptae Fogaras Rácz István uram.

A hűlapon szintén Rákóczi megjegyzése: Az 50 ló mire való leszen, mi azért ezekre ítelnék, vagy hogy császár Drinápolyban akar jünni,

avagy Babillonia felé hadakat akarnak küldeni, vagy az mostani aszaki expeditióra, vagy csak el akarják adni.

Az avisákat Kegdnek ím megküldtük nem újak.

Már isten kegyelmességéből Seredi uram is írt 10. die praesentis, ide ki így már várjuk őket s akkor feleletek megtudjuk. Az husvét ünnepest Seredi uram Bukurest igen elmulatván; mit végeztek az tractáu ím azt is küldtük meg Kegdnek, kit nekünk az budai vezér törökkel küldött vala meg ezelőtt 6 nappal. Így mondták nekünk.

9. 1642. a p. r. 24.

Ill^{me} ac cel^{me} princeps stb.

Hogy az úris Nagodat K. U. stb.

Ngd méltóságos kgls parancsolatját alázatosan vöttem 22 praesentis, melyben Ngd kglsen tudósít a követ uraknak napról napra ide az portára való ő kglmek útjoknak elkövetésekről, melnek ha lehetett volna eddig sem kellett volna haladni. Sziliktar pasa megfogatása itt is K. U. mindennél közönséges, de halála is viszont az mint végére mentem bizonyos, itt is valamie volt mindenét hts császárunk számára foglalták, tengeren túl levő tevéit is általhozták, kiknek számok, az kikkel beérkeztek vala, együnnett 42 vala Sziliktar helyében Haszon pasát rendelték, mely 23 praesentis csókolta hts császárunk köntösét, megkaftányozván ő ngsgát. Tudván azért ő ngát következendő Ngd szomszédjának lenni, tegnap mentem vala én is ő ngához köszöntvén és megáldván ő ngát új tisztiben, kérém arra, hogy Ngdnak ő nga neve alatt szolgálatját írnám és istentül ő fgétül segítségét kérném az szomszédságban ő ngával együtt hts császárunknak egy szívvel szolgálhasson Ngtok és Hasszon pasa. K. u. boznai Sarhos Deli Ibrahim pasa fia volt, ki az megholt kglm. urunk mellett ennek atyja Hodolinnál, seredalý vala; ugyanez Haszon pasa kanisai pasa is volt. Ez mái napon K. U. tengeren való vizi ereje hts császárunknak u. m. 9 óra tájban 45 gályája mene el, kinek az mint végére mehettém, mindenik gályában 120 jancsároknak kellett lenni; azelőtt mintegy ötöd, avagy hatod nappal karamuszal hajók, kin por és golyóbis és pezmet és ahoz való hadi stratagémák 52 hajókkal, kiket csak közel állattak volt ki Constantináplytól Besiktásban és egyszersmind az gályákkal indulnak az Fekete-tengerre, Azákra. Úgy értjük k. u., az mint az előtt is Ngdnak megírta, hogy igen erős sánczczal vötték környül az várat, nép is elegendő benne és élés, sőt olyan hírünk is vala, hogy 200 száz sajkákkal az Fekete-tengerre kiütettek volna az kozákok, mely ha igaz fog lenni, patratumoknak ezután könnyen végére mehetek. Dániel Ferencz uramnak is K. U. holnapra kértem audientiát.

Én K. U. elég fogyatkozásban vagyok, hogy senki mellettem nincsen, az aga is sem vagyon, sem nincsen; egyszer felkölt vala, viszont most még rosszabbúl; igen reménten vagyok, hogy elégséges lehessen ez mostani derekas szolgálatra, ha valamint nem fog jobban épülni. Dániel Ferencz urammal is pedig K. U. ez ideig való mulatságának oka az mostani hadi szorgalmatos expeditio, mivel most kapitán pasa is nincsen, ő nga pedig egyedül akar mindenekben minden lenni; de úgy hiszem K. U. holnap meglévén audientiája ő kglmének is, éjjel nappal siet Ngdhoz menni. Ezután következő állapotokról viszont Dániel Ferencz uramtól Ngnak írni el nem mulatom. In reliquis stb.

Datum in civitate Constantinopolitana 24 die mensis Apr. anno dni 1642.

III^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Rácz

mpia.

Küldésim: III^{mae} ac cels^{mae} principi dno dno Georgio Rákóczi stb.

Alatta Rákóczi feljegyzése: 7. Mai Torda 1642. délest 5 óra után

10. 1642. ápr. 27.

Az úristen ő felge stb.

15. die praesentis mensis írt Kegd levelét itt 26. die délest 4^{1/2} órakor vöttük vala el. Értjük levelünket Kegd mikor vötte volt el s Dániel Ferencz uramat is mint vitte volt fel az vezérhez ő nagához s mint is látta ő naga. Sokáig éljen ő naga az vezér, hogy böcsülettel látta és kedvesen értette fiunk állapotját. *Mi bizony nem bánánk, ha már az aga elköltöznék.* Mivel immár Sereði uramék útban vadnak, az pelsőcziek dolgát együtt indítsa Kegd, lám már meg is békelletik, valameddig tart, az mint arról Kegdet tudósítottuk, Fogarasból megküldvén az punctomokat is, kit Magyarországból is megküldtek, melyet im Kegdnek is megküldtünk; egyiknek az mennyi szüksége volt reá, az másiknak is annyi s úgy nagyobb az ide be valóknak; mi úgy látjuk, azokból mind két fél csak az üdőtől akar várni s az melyiknek hamarab adatik az alkalmatossága ártására, el nem mulatja. Im római császár ő felge is országgyűlést hirdetett, ki is jöttek már a regalisokban mind magyarországi vármegyékre, rövid nap beküldjük mássát Kegdnek; mit hozzon magával az a gyűlés, az kimenetele mutatja meg, de jót az magyar nemzet részére s az isten tisztes-

ségére nem várhatunk, ha az nagyhatalmú isten az emberek szívét maga tiszteletének oltalmazására meg nem szívesíti s bátorítja. Azóta is Kegdnek sok híreket kültünk, ki új, ki régi; nekünk nagy bizonnal írják, az lengyel republica is megengedte volna, hogy császár hadat fogadhasson köztök, de mi ennek még hitelt nem adhatunk, meghalljuk rövid időn. Itt istennek hála igen kellemetes tavaszi üdők jártak egy ideig, felette jó őszi, tavaszi vetéssel vadnak. Az cifrákkal való írást magyarra megfordítottuk, kit Kegdnek ím megküldtünk s Maurer Mihály is meg fogja Kegdet reá tanítani, mert instruáltuk. Mi csudáljuk, hogy Kegd észben nem vehette, mert az igen-igen könnyű clavis. *Ugyan igen szükséges consideratióban venni az palatinus írását Kegteknek, teljes minden ereje, okoskodása, mesterkedése által azon kell lenni Kegteknek, az császár ajándékához pénzt ne kellessék ragasztani, kinek mi bizony számtalan sok rossz ratiót írhatnánk.* Lám, nélkül is elég gazdag szép ajándékot küldtünk, tudja Kegd, azt mondta volt Kegdnek Zöldfikár aga, hogy csak azt is küldjön, az mellett nagy más dolgot is vihetnénk végben; annak pedig már ideje s alkalmatossága nincsen, az ő szavaiból is Kegd s akárki is rosszat colligálhat; ha az nem leszen, semmisem telik benne, mintha *Erdélynek az volna az ő szabadsága, hogy nagy summa pénzen kellessék neki megvenni az confirmatiót, kit ha egyszer nyakára vethetnek az országnak,* soha bizony többé le nem hagyják, sőt inkább nevelten nevelik. Szépen instruáltuk mi Seredi uramat s Maurer Mihályt erről, megmondják Kegdnek s *ha nagy gyalázatunk nélkül, az portának is offenszája nélkül az pénznek császár számára való kíváncsát elhagyattathatja Kegtek, ugyanabban kell Kegteknek munkálkodni; ha semmi lött okom nem lehetne,* vagyon arról is Seredi uramnak s Maurer Mihálynak tanusága, azt kell Kegteknek követni, csak hertelenség ne legyen Kegtekben. Meghattuk mi Seredi uramnak, mindent communicáljon Kegddel. Zöldfikár álnok, ravasz ember, mind magát kedveztetni akarná s mint török, örömet kevesítené értékünket; nekünk is az ily jó móddal s illendőséggel okoskodnunk kell. Barcsai Ákos ha azt mondotta volna az vezér előtt, soha ne higgye Kegd, bizon, hamisság szava, holott Velenczébe is vagyon annak 3 esztendeje, nekünk emberünk nem volt, az ki volt is, csak posztót hozott, más az, tudná azt az velencei orator, ha mi annyi erőt hozattunk volna akármiféle marhát. Az szinte olyan, az mit mondott volt tavaly Seredi uramnak, hogy Barcsai Ákos 20 ezer tallért ígért volt az fővezérnek, s Barcsai Ákossal hiti szerint irattuk volt meg, nem igazán mondotta volt. Úgy reméljük, az követek az jövő hétfőhöz 10 nap alatt ottbenn fognak lenni. Az mint Kegdnek megmondottuk, nyugodjék meg Kegd abban, hogy ez esztendőbe onnét Kegdet kihozzatjuk s valamit külső várme-

gyékben is törekedésünkkel Kegdnek segíthetnünk, elliggyje Kegd, el nem mulatjuk. Kinn lévén már az regalisok talán azokról is az articulusok alá nem fognak jünni, azonban secrete is leszen s Kegd is kijű s kártúl megoltalmazhatja Kegd magát jelenlétével is. *Máté vajda minthogy jó szomszédunk*, igen igen szükség Kegteknek oltalmazni. Az temesvári passa megfogását tudtuk igen hamar, meg is írtuk Kegdnek, sok kénecset gyűjtött volt őszve. Mi elhittük, ottan megölik, minhentest az kincseinek lételét töle megtudhatják. Murat császárt is igen szoktatták elsőben az nagy emberek ölettetésére, ezután többeket és szaporábbakat várhatunk. Huszain passát is isten ne mentse az büntetéstől, ki minden ok nélkül jűtt vala reánk 1636. Aszakra mint s hogy indulnak, mennyi számú ezer emberrel, egyéb minden féle hadi apparatussal, munitiókkal, igen reá vigyázzon Kegd s tudósítson bennünket tempestive róla. Luppul vajda is nagy készületben vagyon s Molduában nagy szóval erősítik, *Máté vajdára* akarna menni az török hadakkal együtt, *azután mireánk*, mi úgy tudjuk, emberét is küldte be az portára, Alexander vajda fiának sollicitálván az *Máté vajdaságát*; nem árt Kegdnek igen vigyázni. *Az persákkal mi úgy halljuk, semmi békességek nem volna*, Kegd is tudósítson róla, arra az részekre micsoda állapotok vadnak. Az oláh jancsár ha rossz, Kegtek ne tartsa, fogadjon olyant, ki igaz legyen hozzánk. Semmi új híreket Kegdnek nem írhatunk, halljuk, hogy az svecusok Stalhansot, kit Sléziában rendelték volt, árulatlásban kapván nem vitették volt Svéciaában s ott törvény szerént exequálták volna s az császár hadát is megverték volna az új svéciai general. Mindezeket azért rövid nap meghalljuk. Kegd Seredi urammal s Maurer Mihálylyal mindeneket communicáljon. Mi innét jó reggel megindulunk s kedden Petelében akarunk hálni s s szerdán Görgénben megyünk, szombaton estére Örményesre ott is nem mulatván többet az egy szent napnál, Feírvár felé indulunk. Adja isten, minden jót hallhassunk Kegtek felől. Datum in arce nostra Udvarhely die 27. Apr. anno 1642. reggel 10 óraker.

G. Rakoczy m. p.

Melléklet.

Palatinus derék levelében ezeket írja: ez napokban jűtt azért egy *angliai füember* Törökországból ki, az ki többire *Egymtomot* (sic!) és az *napkeleti tartományokat* eljárta s nem keveset mulatott *Constantinápolyban* is s *nűlván mondja*, hogy ő nagy s igen bizonyos *helyekről* értette mivel az török nagy új készületeket csinál és hogy azt *kikelettel* nem az muszkák ellen *Aszakra*, az mint *hirdeti*, hanem *Havasalföldre és Erdélyre* akarná vinni; más barát-

tom is, nem megvethető ember ezen dologról mit írjon énnekem. jó igazsággal szórul szóra levelének szavait leírván Kegdnek, oda- küldöttem ; minthogy Kegd is azt írja, nagy az praeparatio, tit- kon is nagyon, felette igen igen szükséges Kegdnek értekezni, tu- dakozni, mert az mint derék levelünkben is íránk Kegdnek annyi summát kiadni s reánk is jűjjenek mind káros és veszedelmes lenne ; annak az angliai embernek is, ki lőtt legyen, jó volna vé- gére mnnni Kegdnek.

Ezeket írtuk volt Kegdnek cifrákkal, kit mi az palatínus uram leveléből irattunk vala le Sebesben 19. Jan. most is erre igen kell vigyázni Kegteknek, így ne történjék az dolog : non est sapientibus dicere non patarem, felette igen igen el kell Kegtek- nek távoztatni, se minket káros veszedelmes költségben, se ezt az szegény hazát szabadságtalan extorsióban ne ejtse, okossággal, kö- nyörgéssel, elmés magaviseléssel praeveniáljon Kegtek, kire se- gítse az úristen Kegteket. Amen.

(Rákóczy sajátkezű fogalmazványa. A cursívvval szedett egy egy- korú másolat titkos írásából van, melyen csak az első kikezdés van némi szóváltoztatással Rákóczy fogalmazványából.)

(Rácához írva, az egész Rákóczy írása..)

11. 1642. a p. r. 30.

Illmo ac cels^{mo} princeps stb.

Az úristen stb.

29 die praesentis Fogarashúl 15. emanaltatott kgl's pa- rancsolatját Lázár István uram levele pariaával együtt vöttem alá- zatosan K. U. Az mi azért az anadoli török állapotját illeti, an- nak az vezér bujurdit adván, nekem is parancsolt ő nga hogy levelemet adnám, kinek útilevelet kényszerítettem K. U. adni. Máthé vajdának az 60 ló felől, hogy az vezér parancsolt megsze- rezni, az mint végére mehettem K. U., mikor kocsi lovakból hts császárunk meg szokott szűkülni, mindenkor az vajdák tartoztak affélet adni. Ezek is kocsi eleiben valók lesznek. Hogy penig csá- szár Drinápolyban menne, olyan hírünk semmi nicsen K. U. Lá- zár István uram levele pariaja az is megczáfoltatik K. U., mert Székely Moyses elébbeni helyén az jeddikulában, mindennapon szolgálait látom az vezér kapuján és útczákon széllel jární, nem is lehetne soha az titokban K. U., ha Székely Moysesnek kimozdú- lása lőtt volna és arról gondolkodni sem kell az mostani állapot- ban. Jóllehet Lupul vajdának latrai közzül Máthé vajdának ő ngának országa szélében való falukra kiűtettek volt és ugyan számos marhájokat az szegénységnek el is hajtották volt, de az havaselföldi kapikihák az vajda képében panaszt instituálván az

vezér előtt, mindjárt viszont az moldovai kapikihákat is hívata ab-jurgalta, miért kellett Lupulnak azt cselekedni, melyről mindjárast parancsolatot is adott ő nga Lupul vajdára az szegénységnek megadatni minden javokat. Ennél egyéb hírünk erről nincsen k. u. Az mi az Dunán való Gyurgyunesnél való híd általkötését illeti ugyanott kell annak lenni, mert mind urumelléki beglerbég és silistriai hadaknak ott kell általköltözni, vagyon is immár azoknak is parancsolatjuk, hogy meginduljanak, de viszont olyan hí-rünk is vala, melyet szintén Ngdnak bizonyos hírt gyanánt nem írok ugyan, hogy az szerdár, kinek Azákra kellett volna menni, megbetegedett és mást praeficiálnak. Hihetős K. U. az minemű nyúlászívú ember feltében is betegedett volna meg. Az azákiak-nak nagy készülleteket és muniókat közönségesen hallani, sőt föld alatt való stratagemájokat. Az minap Azák alól elkapatta-tott kozák manifestálja litis et belli dubius et anceps finis esse solet, itt nem minden hiheti az törökök közül is hogy triumphus-sal járhatnának, előttök járó vesztekre nézve is. Ez minap kele fel az aga is k. u., Seredi uram szolgáját az követúr levelével ő nga eleiben felvivén, elsőben az vezér az agával közel egy óráig csak ketten titkos házában beszélgetvén, azután engem is hívata és az követúr szolgálit is, ő kglmek levelét praesentálá, paran-csolá ő naga, hogy az mikorra Kuczukcsekmezére érkeznek, vi-sszont ő ngának értésére adja; azután haza jöven az vezér kapujá-ról, kérém az agát, engem is részeltessen, mit concludáltanak volna ő nagával az vezérrel, melyet ő kglme az aga nagy hitire monda, hogy igen male contentus volt az vezér, ezért, úgymond, hogy ő naga miért ilyen nilván való állapattal bánt az dologgal és mihelt választották ő ngát, úgymond, mindjárast az végekből 7 nap alatt az vezért ő ngát úgy tudósították, hogy Ngd: renunti-ált az fejedelemségnek, római császárhoz ő fgéhez ment Ngd az kin úgymond felindúlt volt az vezér, melyekre az ő szavával írha-tom k. u. jól felelt, az mint énnekem recenseálta, hogy azúta Ngd még magyarországi házait sem látta, miúta htls császárnak híúsége alá adta volna Ngd magát, sőt oda való meneteli Ngdnak is nem is volna securus, az mely miá azelőtt is azért kellett Ngd-nak htls császárunk köntöséhez ragaszkodni; arról nem is kell gondolkodni, még isten Ngdat élteti, hogy Ngd az guberniumot ő ngának engedné. Ilyen ratiokkal mondja K. U. hogy compla-cálta ő ngát és ugyan istenére kénszerítettem lelkére, hogy biz-zunk-e az dologhoz, netalán csak az én ks uram ajándékát elvivén, csak szóval tartja ő ngát ő nga. Én ezen szókkal k. u. megmon-dám az agának, arra azt mondá, hogy nem kell attól félni, mert ez nem tétovázó beszédű ember, másik az, hogy csak ő nsga illendő ajándékával és az pénzebeli contentummal contentállja az 15 ezer tallérral császár ajándéka mellé, megleszen. Szíveket k. u.

nem látom, de én úgy hinném, hogy az úristen boldog végét adná. Római császár genneralissa Pikolome halálát itt bizonyosan hirdetik k. u. Az genevaiak öt gályát indítván meg Hispániában, kettei elszaladt, kettei elmerült, egyet az gallusok elfogván, egy millioni ezüstet mondanak, hogy volt rajta. — Mely híreket Ngd küldött ezelőtt harmadnappal, énnekem is meghozták vala, nem itélném szükségesnek azokról Ngdat tudósítanom, mivel azokat Ngd mind érti. In mense Januario indúlt meg francziai király hispániai király ellen hatvanezer hadával, feleségét is elvitte vele, száz hadakozó hajókat viszont az tengeren. Az mint beszéllek k. u., úgy akarja az gallus körül fogni, hogy sohonnat refugiumja ne lehessen. Angliában pártütés nagy vagyon, 4 holnaptúl fogván való ország parlamentumában semmi végezés nincsen, melyet manifestálnak az mostani avisak, sőt Hyperniában az persecutio nagy és naponként insolescálnak. Tegnap hala meg k. u. az velenczések oratora, ki idejének 75 esztendejében vala, 13 Junio pénteken in templo Beatae Mariae Virginis Galatában lészen temetése. Htls császárunk is nem fog k. u. deficiálni, mert 17. praesentis fia születésének örömét lövék, kinek neve sultán Ahamet. Ezeken kívül való dolgokról, az melyek következendők, Ngdat mint ks. uramat tudósítani el nem múlatom. In reliquis stb.

Datum in civitate Constantinopolitana 30 mensis Aprilis
ao dni 1642.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humilimus fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Rác m. p.

Külczim : Illmo ac cels^{mo} principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Alatta Rákóczi feljegyzése : 15. Mai Déva 1642. reggel 7¹/₂ órakor
Deák Ferencz uram.

12. 1642. máj. 18.

Georgius Rakocy stb.

Generose fidelis nobis dilecte. Salutem stb.

Kegd 15. die praesentis nekünk írott levelét 26. die eiusdem vöttük vala el, mivel penig főkövetinknek minden dolgokról bőségesen írtunk s elhivin, hogy Kegddel is communicálni fogják ő kegmek, nem íltük szükségesnek hogy Kegdnek is arról külön írjunk, abból Kegd mindeneket megérthet. Az mi penig Kegd kijövetelit illeti, mikor az adót beküldjük, a mint már megírtuk Kegdnek, akkor kihozatjuk Kegdet, addég Kegd igyekezzék hivataljának szorgalmasan s híven megfelelni. Cui in reliquo stb.

Datum in civitate nostra Alba Julia die 18. mensis Mai anno domini millesimo sexcentesimo quadragesimo secundo.

G. Rakocy m. p.

Rákóczy kezével: Az minemű vásárlást Maurer Mihálynak hattunk, legyen Kegd is segítséggel, az melynek árát meg nem adhatja, hagyják egy bizonyos napik, minden bizonnnyal contentáljuk. Az pelsőczy gyermeket elbocsátottuk. Az magyarországi gyűlés Szent Márton napra haladott, ő felsége az imperiumba akar menni.

Külczím: Generoso Stephano Rácz de Galospetri stb.

Rácz kezével: 8. mensis Junii anno domini 1642. illrmi stb. ex Alba Julia 18. Mai exaratas litteras post horam ikindi humiliter accepi in civitate Constantinopolitana.

13. 1642. máj. 15.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz Serédy újabb máj. 11-iki kihallgatásáról a nagyvezér által.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 105—108. ll.).

14. 1642. máj. 19.

III^{mo} cels^{me} princeps stb.

Minden kívánsági stb.

Ngdat mint ks uramat alázatosan akarám tudósítani htls császárukkkal az követ uraknak szembenlétek felől. Ez mái napon videlicet 18 praesentis mintegy 9 óra tájban lönek szemben ő kglmek. Istennek hála ks u. böcsülettel expediálták ő kglmeket. Az mikor az szokott helyre vezérek divánjában bemenvén leültették volna ő kglmeket, az vezér parancsolá Seredi uramnak, hogy proponálná az vezérek előtt is Ngd kívánságít, melyet mikor ő kglme proponált volna, viszont az fővezér felele: valamig, úgymond, ő nga htls császárnak az hűséget megtartja, barátjának barátja, ellenségének ellensége leszen és ellensége ellen parancsolni fogja ő htssága, hogy felüljen, mindaddig dolga jó leszen, de ha az ellen cselekedik, magának árt vele. Császárukknak küldött Ngd ajándékít az mint külső jelekből eszembe vöttem ks u., de kiváltképpen az kocsit lovakkal együtt kedvesen vötték, az vezér ő nga ajándékít is 17. praesentis administráltuk ks u. Maurer urammal éjjel, császár anyja ajándékít is ő ngának vittük fel, mivel úgy is parancsolta ő nga, mert maga akarja ő nga császár anyjának megküldeni. Az maga ajándékít eléggé nézegeté, de minekünk se jót se gonoszt nem szóllott egyebet, csak: békével elmehettek, nem is akart elsőben velünk szemben lenni, azt parancsolta volt, hogy haznadárja kezében adjuk, de azután Recep

aga nevű főember szolgáljának szóllottunk az agával, hogy magunkat is ő ngával juttasson szemben, azt is nehezen obtineáltuk. Azért ks u. az mint Ngdnak azelőtt és ez mostani alázatos írt leveleimben az vezér ő nga micsoda szókkal szóllott formalibus verbis igyekeztem Ngdat informálni, melyből Ngd kglsen suboleálhassa, úgy hiszem k. u., ha ebben az mostani statusban megmarad, végben megyen az dolog de bizonyos conditiókkal, az mint az vezér ő nga beszédi nilván világosítják conditióit.

Az mely anglus felől írt vala Ngd k. u. bizonyosabban mentem végére, natione scotus religione autem romanus catholicus volt, Musza pasa Memhet nevű kapucziájával ment innét ki Budára, onnét Németországban.

Máthé vajda ő nga állapotja felől is ilyet értek ks u., hogy Lupul mely szegény ember marháit elhajtotta volt, magokat pedig sebben ejtették volt, azokat Memhet pasához Szilisztriában küldötte volt, panaszt instituálván ő nga Luppulra, azonban itt az kapikihajokat hívatván az vezér ő nga, kérlette, ha az ezer gyalogot elküldette-e az vajda és ha elküldette, úgymond kedves dolgot cselekedett előttem. Ahoz képest informálván az silistrai passa arról az állapatról, akkoron derekas választok leszen.

Az mai htls császárunkkal való szembenlétek (*így*) az követuraknak k. u. nekem nem szintén esék böcsületemre, mert nem bocsátának be az követurakkal császár eleiben. Akkor monda meg Zölfikár aga, mikor immár be kellett volna indulni császárhoz, hogy az vezér parancsolta volna most egyelsőben ks u., ezután több rosztat is remélhetünk.

Pelsőcziek dolgát k. u. még Serédi uram nem proponálta —; szemben lévén ő ngával, ő kglmének elfelejteni nem hagyom és ezután következő dolgokról Ngdat mint ks uramat tudósítani el nem mulatom. In reliquis stb. Datum in civitate Constantino-politana 19. Mai ao dni 1642.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Rác m. p.

Külczön: Illmo ac cels^{mo} principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Alatta Rákóczi feljegyzése: 29. Mai A. J. 1642. 10 órákor reggel havaseli posta.

15. 1642. m á j. 29.

Az úristen ő fölsége stb.

19. die praesentis mensis írt Kegd levelét ma reggel 10 órákor vöttük vala el. Értjük, mint lőtt volt 18. die követinknek hatls császár előtt audientiájok, melyről Kegdnek semmit sem

írunk. Azt valóban bizonynyal szüből szüből bánjuk, hogy az törént Kegden, ki azelőtt nem lött, gyalázatnak is tartjuk, de el kell tűrnünk: mind pogány természetekre hatalmokra nézve ezent cselekedvén, sőt nagyubbakan is. Meghiggyje Kegd, tartunk, igen is vötték az sok szép ajándékokat ugyan tőlünk, de bizony alattomban való csalárdságok vagyon ellenünk, ez szegény haza s Máté vajda ellen; annyi conditiót is azért akar az vezér az atnaméban inserálni, vigyázzon, igen igen vigyázzon Kegd sőt illendő panaszolkodással hozza elő Zöldfikárnak, lássa, mit mond reá, mi okát adja, nem kell uram soha töröknek hinni, se nagyjának, kicsinyének, mert mind hazugok, tökéletlenek, állhatatlanok, hamis hitük. Az minemű szókat Kegdnek Zöldfikár egynehány ízben mondott, micsoda dolgokat vihetni végbe az ajándék mellett, azt is experiálhatta Kegd, mind hamisság, csalás volt szavok, vigyázzon azért igen igen Kegd, mert bizony minden intumokat mi úgy veszszük eszünkben, az szegény hazát úgy akarják subiugálni, mint Moldvát, Havasalt; az conditiók is arra valók, tudják, ez haza azt fel nem veheti, annál inkább belé kaphassanak s praetextust csinálhassanak. Azt is örömet értenénk Kegdtől, hogy be nem vitték, az követek-e okai, avagy ugyan az vezértől volt, mindenekről tudósítson Kegd. Adja isten, stb. Datum Albae Juliae 29. die Mai anno 1642. délest 1 $\frac{1}{2}$ órákor.

G. Rakoczy m. p.

Bona consciencia helyett írja meg személy szerént az követek külön külön kiki közzülök mint viselte magát, azt sem szeretjük, az mint az vezér bevötte az ajándékot.

Akarnánk, ha Kegdnek Déváról 15. 16 és Gyógyról 22. et 23. die praesentis írt leveleink épen jutnának Kegd kezében.

Küldzím: Generoso Stephano Racz de Galospetri in fulgida porta ottomannica oratori nostro continuo et vicecomiti comitatus Bihoriensis etc. fideli nobis dilecto.

Rácz kezével: 21. die mensis Junii ipsa hora ikindi anno 1642. ill^{mi} ac cels^{mi} principis et dⁿⁱ mei clem^{mi} litterae praesentes sunt allatae in civitatem Constantinopolitanam et accepi humiliter exarataeque fuere 29. Mai ex Alba Julia anno supranotato.

(Eredetije egész Rákóczy írása a nemz. muzeumban.)

Jegyzet: A dült betük titkos jegyekkel.

16. 1642. j u n. 2.

Ill^{me} ac cels^{me} princeps stb.

Az úristen Ngdat K. U. stb.

Ngd kgl's parancsolatját 16. mensis eiusdem Mai Déváról emanáltatottat 28 praeteriti mensis Mai szintén ikindi előtt alázatosan vevén Ngdtúl, mint ks. uramtól, mely do-logról informál Ngd engemet alázatos szolgáját, azokat napról

napra és csak immár is Zölfikár agában experiáltam ks. u., mely hírt pedig Ngd felől promulgáltanak az vezérrel, nehezen is hitethettünk k. u., életünket kötvén arra, hogy se most, sem ezután olyan szándéka nem volt, nincs is Ngdnak. Eredetét pedig az mint eszemben vöttem k. u. egy vén Alikócz nevű ispáia tökéletlen török kezdette hintegetni, mely Székely Moises konyháján is nyalakodott, nem is vagyon annélkül k. u. Székely Moises, valamikor magyarul tudó végbeli törökök bejönnek, szemben levén velek, hogy hamis hír hintegetésre nem tanítaná őket, de lassan lassan ez is lecsendesedik. Az anadoli török embere innét k. [u.] az vezér ő nga bujurdiával elment, énnekem is úti levelet kellett neki adnom az ő nga parancsolatja szerint, de immár ment-e oda, avagy hova lőtt, azt nem tudom Ngdnak írni, innét olyan intentionál mene el.

Pikolome halála is k. u. franczúzoktól vött eredetet, hogy megholt volna; az mint eszemben veszem, nem is bánnák, ha igaz volna halála. Lupul tegnapelőtt küldvén be ármássát, olyan hírral érkezvén, hogy Azákból az kozákok kimentenek, melyet ő nga az vezér megkafányoztatván, sietséggel viszont visszabocsátott. Itt igen közönségesen beszélnek, mindazáltal én még k. u. hitelt nem adhattam neki. Irja Ngd k. u., hogy ezelőtt énnekem írt méltóságos leveleit vöttem-é el integre, írnék arról is Ngdnak, azért mind Udvarhelyről 27. Apr. és Enyedről 8. Mai írt méltóságos leveleit Ngdtól plenarie elvöttem k. u., melyeket ha Ngdnak megvittének, alázatosan Ngdnak választ is írtam reá.

Hogy pedig k. u. igen compendiose ifjú urunk ő nga előttünk forgó dolgairól írnék, mennire lehetett k. u. szultán Sulimán császártól adattatott athnamé szerint s mind pedig írása által is Ngd és az nemes ország és az követek ő nguktól ahoz való minden accidentiákat kívántunk, de az athname és ló nem adaték meg, zászlót, botot, kardot süveget, kaptánt Ngdnak 2, ifjú urunknak 2, és tanácsuraknak 10 megadták, athnamé és ló megadását halála után megadni ígérték. Mindazáltal olyan levelet, kitők beratanak hínak, adtanak, hogy Ngd halála utánvaló fejedelemségre bevött[e] ő htlssága ő ngát annak is ismeri. Azonban pedig az 5000 ezer aranyat kívánják, melyet az utólszori expeditiókor nem említettek, mindazáltal az prima instantiában mind az Ngd főkövetének és ország követeinek iniungált az fővezér ő nga. Isten kegyelmességéből k. u. holnap mind az követurak és kapuczi passa kiindulván, adja isten szerencsés órában juthassanak Ngdhoz. Mindezekről k. u. Ngd bővebben az követuraktól és hamarébb Maurer Mihály uramtól érthet. Látja isten k. u. én legkisebb alázatos híve ő kglmek között sincero cordis meo affectu úgy igyekeztem volna, az mi én reám nézett ez dologban, hogy egy punct is ne maradott volna el

benne, de temporari cedendum, az Ngd bölcs tetszése, meg is muto-gathatnám okait, de meo iudicio most egy keveset talám nem ártana, ha hátra maradtott részeinek ez dologtól megszűnnék Ngd, melynek okait ő kglmektől megértheti Ngd; ha pedig eltávoztatható k. u., valami aprólékos dologgal ne is találta meg Ngd ez vezért, mert elhiheti Ngd k. u. taediot hoz neki.

Az pelsőczieknak protectional[is] nem adattatott k. u., ha nem viszont az egri passának parancsol az vezér, melyet Maurer uramtól Ngdnak kiküldettem.

Az Ngd kgl felőlem való kegyes gondviseléséhez bízván, minthogy Ngd kglsen resolválta is alázatos levelemre Ngd kiszabadulásom felől [magát] melyet ha az úristen éltet, igyekezem Ngdnak mint ks. uramnak megköszölnöm. Melyre képest Raiki János nevű szolgámat feleségem, gyermekeim látogatására s mind pedig, ha az úristen azt adja érnem, Ngd kegyelmességéből való kimenetelre való lovagnak megszerzésére bocsátottam szolgámat. Könyörgöm Ngdnak, mint k. uramnak, megszerzendő lovaimnak quartirt rendeltetni s mind pedig szolgám bejövételre való kgl amnestiáját cum litteris salvi passus méltóztassék Ngd neki adni, hogy mind magam kimenetelre való készüitem és édes házamnépe felől is bizonyost érthessek. Ez k. u. hiteles szolgám Bik Zsigmond uramnak is atyjafia, kétség nem lehet hozzá, sőt ha Ngd ide be írni akarna, bátorsággal reá is bízhatja Ngd levelét.

Egy tömösvári ifjú legény török ispáia az vezérnek supplicálván, hogy Lugasban lakó Thoma Máthé nevű nemes ember Iktár vidékén Czera nevű falut, melyet az az ifjú legény török részről bírván, kit azelőtt is elei is bírtak, meg akarván telepíteni az török, nem akarná megengedni Thoma Máthé, sem pedig behódolni az lakosokat is nem hagyná: az vezér parancsolt, hogy Ngdnak írják felőle, hogy Ngd parancsolna annak a Thoma Máthénak, megtelepítésében ne ellenkeznék, az rajta lakosokat pedig török urának szolgálni permittálná. In reliquis stb.

Datum in civitate Constantinopolitana die 2. mensis Junii ao. 1642.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque perpetuus
servitor
Stephanus Rácz m. p.

17. 1642. jun. 11.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz hódoltsági ügyekről, s más portai dolgokról.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 120—123.)

18. 1642. j u n. 13.

Az úristen ő felsége stb.

2. die praesentis mensis írt Kegd levelét Maurer Mihálytól az elmúlt estve 6. órakor vöttük vala el. Elég búsulással olvastuk Kegd levelét, értvén belőle, hogy követink úgy jüttenek ki s innét tőlünk nem vártak, mert mi bizonnal ígértettük volna azt nekik, ha 28. die Mai s 6. die praesentis mensis írt leveleinket ottbenn várták volna meg s úgy procedáltak volna, az is az ki elmaradt, meg lött volna adatva. Bezzeg mi innen [sem] ilyen instructióval küldtük vala el őket, sem ilyen bizodalomban. Ha azért ők sem hazájok szabadságának oltalmazását, sem az nekünk tartozó hűségeket szemek előtt nem viselték s hírünk nélkül kijötenek oly mód nélkül, bezzeg kegyelmesen tőlök nem vehetjük. Elvévén azért Kegd ez két rendbeli leveleinket s megértvén ratióinkat s írásunkat, az mit az ott való állapotokhoz képest javunkra, hasznunkra esmér lenni, hogy per tertias personas az fővezér s mufti fülében ejtsen, olykor az Kegd indrustriáján és ítéletin megmondhatná talán azt is Kegd Zöldfikárnak; ha leveleink ottbenn érték volna az követeket, soha meg nem merték volna próbálni kimenniük, így nyilván elhiggye Kegd, mi őket többször bizony életünkben soha azért nem solicitáljuk s jövőendőben is ha az mi tanácsunkat követi az fiunk s az ország, soha holtunk után is sem atnaméért, sem lőjért nem teszen expensát, nem is fogják solicitálni, kinek sok igen jó ratióit írhatnánk Kednek, noha látjuk mi azt, az vezér azt (valaki tanácsból lött) az végre cselekedte, hogy magoknak szerezzenek hasznot vele mind életünkben s holtunk után, de bizony meg fogtak csatlakozni, melyet nem sokára meg is fognak magok is tapasztalni. Mi ha az vezér ígéretéhez s biztatásához nem támaszkodtunk volna, erre is külömben viselhettünk volna gondot, oda is küldhetjük bizvást az vezér levelét mind magyaról s muftinak s ha Kegd Zöldfikár állhatatos beszédéről nem commendálta volna, hiszen könnyű lett volna az országnak s nekünk is azzal hírré tenni az portának az fiunk választását s annak confirmatióját holtunk után impetrálni, ezt az sok szép ajándékot megtartani. Elhittük azért mi, ezután való fejedelmek ezen tanulván, eltávoztatják azt. Sok ratiókat írhatnánk mi Kednek, az portának mért nem kellett volna az szegény hazával s mi velünk ezt cselekedni, de halasztjuk. Parancsoltuk volt Seredi uramnak azt is, hogy Székely Moisest solicitálják s kérjék az vezért, küldje Rodusban; más dolgot is parancsoltunk volt ő kegmének, hogy se ő kegme, se Kegd csak egy ígével is nem írt, csudálkozunk róla. Kivánjuk azért Kegdtől, bona conscientia tudósítsa, mozdították-e ő kegmek közönségesen az Székely Moises dolgát, az vezér előtt urgeálták-e serio s sincere, az más dolgot is

Seredi uram mozdította-e s közlötte-e Kegddel az mi parancsolatunk szerint? Arról is tudósítson Kegd, az vezér ő naga adott-e oly szavával vagy kérdezkedésével alkalmatosságot ő kegmeknek arra, hogy proponálhatták volna az Székel Moises elküldését s az másikat is? Arról is ugyanazon bona conscientia informáljon Kegd, kiki az 4 közül micsoda hűséggel viselték hozzánk magokat, valami idegen illetlen szókat nem ejtettek-e, feleltek-e meg ugyan valóban az nekünk tartozó igaz hűségekkel s kötelességekkel? Levelinket mikor vötte el Kegd, írtunk Zöldfikárnak, lator és cigánságát Kegd csak most is experiálhatta, annak csak nem kell hiñni Kegdnek. Az török még ide nem jött Aszak felől, ha mit érthet Kegd, tudósítson róla. Kegd szolgáljának salus conductust adatunk s helyet is rendelünk lovainak s az mint megírtuk, be is hozatjuk Kegdet. Az mely 1000 tallért Kegd kezében hagyott Maurer Mihály az 4 persiai szőnyeget ha legfellebb hét-száz talléron megveheti, vegye meg, az háromszáz talléron vegyen ilyen gyöngyszemeket Kegd, de igen meglássa Kegd, az gyöngyszemek ilyenek s igen szép tiszták, fejérek legyenek, igaz gyöngyszemek is legyenek. Az 5000 aranyat soha az ország meg nem adja sem fejedelme, ha emberek lesznek, nem is tartoznak, mert azt örökösen elengedték az országnak penig, mely levelünk mássát 28. die Mai Száváától ki is küldtük Kegteknek. Piccolomiék Bécsben volt[ak] nem régen is, az svécusok Slesiában vадnak minden bizonnyal, Toma Máté dolgainak is végére megyünk s az mi igazságos azt követtetjük. Datum Albae Juliae 13. die Junii anno 1642. délest 12 órakor.

G. Rakocy m. p.

Itt 4 naptól fogva éjjel nappal esik az eső.

Küldzim: Generoso Stephano Rác de Galospetri stb. stb.

Rác kezével: 23. Junii anno dni 1642. praesentes litterae illrmi stb. allatae sunt ex Alba Julia 13 Junii datae et accepi submisse in civitate Constantinopolitana hora 6. matutina.

19. 1642. jun. 14.

Rákóczy levele Ráczhoz a portai tulságos követelések ügyében.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 123—124. ll.)

Jegyzet. Az e levélben levő rejtelmes sor megfejtése így hangzik:
 . . . Zöldfikárnak egy fillért se adgyon . . .

20. 1642. jun. 24.

Rác István jelentése Rákóczyhoz különböző ügyekről.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 125—129. ll.)

21. 1642. j u l. 12.

Georgius Rakocy stb.

Generose stb. Salutem stb.

Az havasali vajda küldte vala egy szolgáját hozzánk, tegnap bocsátók vissza. Ugy tudósít bizonyosan, hogy az Aszakban való kozákok meg nem mervén várni az hats császár oda expedíaltatott hadát, még jó elein lövő szerszámokat és egyebet kitakarítván belőle, pusztán hadták és így csak minden vérontás nélkül szállottak belé s occupálták. Melyre nézve onnan az megtérő hadaknak alkalmatosságával tart az vajda Lupulnak csalárdságától, hogy valamit ne tentáljon ellene. Minekokáért Kegdnek akarók értésére adni, parancsolván igen kegyesen és serio, Kegd minden úton módon azon igyekezzék, explorálhassa az portának affectusát Máté vajdához és ha ugyan csak deliberatum-e az, hogy állapotjából degradálják. Melyet ha érthetne, éjjel nappal tudósítson Kegd róla. Az kapucsi passát ez elmúlt kedden excipiáltatók illendő böcsülettel azokkal az statusok közül, a kiket convocáltattunk volt, másnap úgymint szerdán felhozatván és leveleket s egyebet is megadván, ugyanakkor megvendéglettük. Ma újobban is felhozatjuk és ebéden itten marasztván, leveleket kezében adunk és hétfőn isten azt adván érnünk, útjára bocsátjuk. Kegd minden oda be való állapotok felől tudósítson. Secus non facturus. Cui de reliquo stb. Datum Albae Juliae duodecima Julii anno domini millesimo sexcen^{mo} quadr^{mo} 2-do

G. Rakocy m. p.

Melléklet :

Mi ma vendégelvén meg utolszor az kapuczi passát, kérdé, ha az leveleket meglátattuk-e s mint tetszik, vagyon valami híja az dolognak, kire mi azt felelénk, éljen sokáig hats császárunk, mindenek jól vadnak, az leveleket megláttuk és mivel Kegd mind Seredi uram és Balog László uram által (ki jó gazdája volt) kívánta, ne tartóztassuk, az levelek is készen vadnak s im Kegdnek kézben is adjuk, nem mondhatjuk, az vezérnek ő nagának jó ígéretes írásához képest többet nem vártunk volna, mivel valamit cselekedtünk, mindent az ő naga hírével, akaratjával s tanácsával cselekedtünk. Erre mondá hitére, lelkére, az ló is megleszen igen becsülettel s eddig is útban vagyon, mire erre azt felelénk, most volt volna tetetesebb és illendőbb, Erdél fejedelmével együtt császárunkat ingyen, fizetés nélkül szolgálja s az mellett adót is ad, német, lengyel ellen hats császárunk hűségében hogy megmaradhasson, maga őrzi magát sok költséggel, fáradságával, nyughatatlanságával s ezeknek az nemzeteknek gyűlölségével tulaj-

don csak ez egy szabadságában tökéletes változás nélkül való magatartásáért s oltalmazásáért. Egyéb országit hatls császár sok költségével, kincsével, s emberbeli vitézeinek fogyásával őrzi, tartja, oltalmazza s talám ő nagának ilyen hűségünkért országunkkal együtt minket is azzal az móddal kellett volna éltetni, mind az ő naga előttvaló fővezérek cselekedték és olyan tekintetűknek is kellett volna ő naga előtt is lennünk, mint azelőtti hatls vezérek előtt volt, de csak éljen hatls császárunk s ő naga is, mi az ő naga jó akaratját várjuk. Erről Kegdet mi azért tudósítjuk, hogy ha az bemenvén, Kegdet is az fővezér kérdésé mint vötte az ország s mi is azt, így értvén Kegd, az szerént szólhasson Kegd s ne külömbet, Zöldfikár is Kegdet ha examinálná; de még az be nem megyen, ha szinte kérdeznék is Kegdet, külömben ne szóljon, hanem ezt bevárja és ha akkor tudakoznék az vezér, Kegd vötte-e levelünket, úgy jó alkalmatosság adatván Kegdnek ez szóknak megmondására, mondhatja Kegd meg mind vezérnek s Zöldfikárnak. Ezt megtartsa Kegd. 12. Julii délest 2 órakor.

Külön czédulán Rákóczy fogalmazványa. Hogy hamarébb érthesse Kegd az avisákat, im deákul is megküldtük. Az szőnyegekért mi többet nem adunk nyolczadfélszáz tallérnál, az mint azelőtt Kegdnek megírtuk. Ha ezen igen adják, tartsa meg Kegd, ha nem, az pénzt tartsa meg, tanálhassuk készen; az selyem hálóhoz való zsinórt is küldje ki Kegd. Az magyarországi vármeigyekre mint írjon császár, im azt is megküldtük.

Külön lapon Rákóczy fogalmazványa. Az másik czédulánk, ki cifrákkal volt írva, abban csak arról írtunk volt Kegdnek, hogy az vezér levelében, kit Mauer Mihál taval előtt kihozott volt, annak se dicsse, annusa nem volt megírva, s annak akartuk volna, ha Kegd jó módjával végére mehetett volna, mitől esett s most azért erre reá kell vigyázni Kegteknek, úgy ne legyen, ki tudja micsoda fraus et dolust értenek ezalatta.

Külczim: Generoso Stephano Rác de Galospetri stb.

Rác kezével: 23. Julii anno 1642. ill^{mi} stb. ex Alba Julia 12. Julii exaratas litteras praesentes humiliter accepi in civitate Constanti-nopolitana.

22. 1642. j u l. 24.

Georgius Rakocy stb.

Generose stb. Salutem stb.

10. die praesentis írt Kegd levelét az elmúlt este 7^{1/2} órakor vöttük vala el. Az aszáki állapotról mi is írtunk vala Kegdnek Száva Mihálytól, kinek már vissza is kellett fordulni.

Mindennek úgy kell lenni, az mind isten rendelte s akarja. Adná isten, Lupul venné el keresett jutalmát s távoznék el szomszédságunktól, mert az valamig ott lészen, soha nem fog nyugodni, nem lévén se istene, hite, becsületi s conscientiája, kiket maga leveleivel bizonyonyíthatnánk meg. Az szomszédot Kegd az mennyiben lehet oltalmazza s szerezzon jó akarókat neki, hogy vigyázzon, érteni adtuk. Az szőnyeget ha Kegd nyolczadfél (kihagyva [száz] talléron megveheti, jó, ha hol nem, hagyjon békét Kegd neki, ne is járjon utánna, az pénzünket tartsa meg, ha az 750 talléron ide adja s aranyat nem akar felvenni, ha lehet tallérnak is tegye szerit Kegd annyinak, s meg is küldjük minden bizonynyal mennél hamarébb, ha pedig szerit nem tehetné semmi úton Kegd, az aranyban háromszáz hatvanötöt és in arram adjon Kegd feljül tizet neki. Az gyöngyök felől is írtunk már Kegdnek, tartsa ahhoz Kegd magát. Az mi híreket mi Kegdnek írtunk, azok igazak, holott császár ő felge is megírja az egész országbeli vármegyékre, hogy Morvában van ellensége, annyira vagyon pedig, hogy bizonynyal Alamusz, Nissa s több helyek is kezében vadnak, Sléziában pedig Braszló, Lignicze, és Briga kívül mind övé s úgy értjük, rövid nap meg is vínák, mert az ő felge hada is igen gyülekezik Berendnél. Magyar hadat is most conscribálnak 5000 valót. Az mi várunkhoz Ledniczéhez csak öt mélföldnre is voltak »az svédek már«¹⁾. Ha mi újabbat ezután értünk, értésére adjuk Kegdnek. Cui in reliquo gratiose propensi manemus. Secus non facturus. Datum in civitate nostra Alba Julia die vigesima »quarta« Julii »4 órakor délest«²⁾ anno dni millesimo sexcen^{mo} quadragesimo secundo.

G. Rakocy m. p.

P. S. Im Kegdnek avisákat is küldtünk, találhat Kegd ottbenn arravaló embert, kivel megfordíttathatja; az svétek már Olomuczot is megvötték, kit nagy bizonynyal Nagy-Szombatból is írnak mellettünk levő híveinknek; mi azért másunnét is várunk derekas dolgokat, ha mit értünk, tudósítjuk Kegdet, rövid nap hallanunk is kell, mert az ő felsége hadai is most gyülekeznek ellenben a svéteknek, kik előtt Leopold herczeg ő felsége s Piccolomi vagyon, kell ugyan lenni csetepaténak köztök, mert közel vadnak egymáshoz s meg is fogyatkozhatnak élésből is. *Bezzeg az Seredi uramék az mi parancsolatunk szerint cselekedtek volna, Székely Moisést Rodusban küldetik vala, az confirmatiót is éppen hozzák vala meg, privatim is abban assecuratoriát extrahálnak vala az mint mineműt abban adtunk vala, bizonynyal ígírhetnénk*

¹⁾ Rákóczy betoldása a »—« közt.

²⁾ Rákóczy betoldásai a »—« közt.

arra magunkat, az hét vármegyét csak igen igen könnyen ide applicálhatnánk most. Ha Kegdnek tetszik s hasznát látja igen igen tacite s felette nagy módjával az gallus agenssel kellene Kegdnek tractálni impetrálnák az portátul, az mint mi az portátul kívánjuk, az confederatusok is küldenék el hozzánk az plenipotentiariosokat, mert ha most is ezeket úgy visszaverhetik, mint harmad izente hogy Salból kiverék Panirt, bizony nem most jönnek oly közel, kire mint resolválják magokat tudósítson Kegd mennél hamarébb. Zöldfikárral is talám beszélni kellene Kegdnek, de felette igen igen óva cselekedjék Kegd. Mi istennek hála békével s türhető állapottal egészséggel vagyunk. Római császár részére valóban kiáltják s fogadják az magyar hadakat. Kezdettek azt is rebesgetni, hogy Magyarországot is ő felge viritim fel akarná ültetni, ki ha történik, bajok érkezik az svédeknek.

Külczim : Generoso Stephano Rác de Galospetri stb. stb.

Rác kezével : 7. Augusti ano dni 1642. praesentes litteras illr^{mi} stb. ex Alba Julia 24. Julii exaratas in civitate Constantinopolitana 9. hora ante promeridiana humiliter accepi.

Jegyzet. A cursivval szedett titkos írással.

23. 1642. jul. 27.

Rác jelentése Rákóczyhoz a portai ügyekről.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 129—133. ll.)

24. 1642. a u g. 3.

Georgius Rakocy stb.

Generose stb. Salutem stb.

Kegd 14. Julii írt levelét 29. eiusdem vöttük vela el. Kegmesen vöttük az Kegd vigyázását és hogy tudósított az Lupul vajda intentumáról; úgy vagyon az comissariusok az mi részünkről oda vadnak az havasra Besztercze vidékére s az ő részéről is úgy tudjuk, jöttek bojérok, de ennyiben lévén ottbenn való resolútiója, tudunk reá vigyázni isten segítségéből és nem is hiszünk semmit neki, noha elég erős hűtlevelei vadnak nálunk; s már az commisio dolga miben állapotodik meg, elvárjuk, de azután az vezért ő nagát is levelünk által sinistra informatiója ellen meg akarjuk találni. Azonközben szükség igen Kegdnek vigyázni és gondot viselni és minden industriájával azon lenni, mehessen végére, micsoda választ obtineált ez dologban és mivel jöttek el onnan emberi, kiről ha informatus lehet, minket éjjel nappal tudósítson. Az alkalmatosság úgy hozván pedig, hogy az míg

erről magunk levelünk által az vezért ő magát informálnók, emlékezet találna felőle lenni az vezértől vagy mástól s kérdezke-dés Kegdtől, Kegd megmondhatja csak magától: azokban az vigyázó helyekben nem gonosz emberek laknak, hanem igaz, jám-bor, házas tüzes emberek, kik csak az utakra vigyáznak az hava-sok között az tolvajok ellen, hogy az kik Erdélyből Moldovában s Molduából Erdélyben járnak, bántódás nélkül lehessen utok az igaz járatbeli embereknek az tolvajok miatt, az latrokat pedig és tolvajokat megkeressék és azoknak ellenek álljonak. Bezzeg nehéz az moldvai tolvajoknak, latroknak, mert szabadosan nem tolvajkodhatnak, marhákat Erdélyből lopva tolvajúl el nem hajt-hatnak. Bethlen Gábor hatls császároknak igaz híve és jó szolgál-jok volt, jól tudta az erdéli határokat s azokon az határokon épít-tetőt, nem is volt abban senkitől is mint eddig is semmi ellenzés és contrariálkodás, csak Lupul nyughatatlankodási ez ilyen, hogy az szomszédságban eszveszést és garázdát akar szerezni s indítani hatls császár országiban. Mioltától fogva azokat az várakat épít-tették, több vajdák is voltak ő nálánál Moldvában s akkor is volt, mikor építették, s ha [nem] oda való lőtt volna, azok sem enged-ték, avagy eddig régen kérdést támasztottak volna felőle s hatls császárunk fényes portáját is megtalálták volna felőle jó elein. Immár isten kegyelmességéből 12 esztendeje lészen, hogy itt lakunk hatls császár szolgálatjában, egynehány vajdát értünk, de egyik sem talált meg felőle, ő is soha nem az lator ember. Máté vajdá-nak már nem árthatván, mi velünk akar garázdálkodni, de ha elkezd, bizonyonnyal hamarébb jutalmát veszi nyughatatlanságának, nem is várjuk azt, hogy ő jőjjön ide, hanem inkább mi keressük meg s meg is akarjuk neki izenni s latorságát szemére vetni, Kegd csak vigyázzon s mindenekről tudósítson Cui in reliquo stb. Secus non facturur. Datum in civitate nostra Alba Julia die secunda Augusti anno dni millessimo sexcen^{mo} quadr^{mo} Secundo.

G. Rakocy m. p.

Rákóczy kezével: Megmondhatná Kegd azt is magától az hol kívántatik s kíváltképpen az vezérnek, az fényes porta min-denfelől békességet akar szerezni s barátokat s jó szomszédokat, im Lupul mégis ezek ellen mesterkedik és hatls császárunk ellen, szép, békességes országlását felháborítani s őstől maradt országi között háborúságot, pusztítást szerezni, méltó volna ő nagának csak nyakon köttetni s bevitetni, megbüntetni, mert bizony nem is igaz rabja hatls császárnak s nem is hiszi Kegd, hogy ő soha is bemenjen az fényes portára. Az igaz jámbor, hű szolga hiva-talja az volna, az urának tíz jóakarót, mintsem egy gonoszt szer-zeni, de Lupul mind az ellen igyekezik cselekedni, Molduát már elpusztította, Havasföldébe is raboltatott, immár Erdélt akarná

pusztíttatni. Ezeket s többeket Kegd mind így mondhatna magától s Zöldfikárnak is fülében ejthetné Kegd. Az gazdasszony számára mennél hamarébb lehet, Kegd küldjön mennél szebb s vékonyabb szkoffum aranyat, lehet 40 papirossal, ezüstöt is 20 papirossal, de igen szép s vékonyak legyenek. Ha lehet, Kegd annak is menjen végére, mivel most majd vagyon 60 solymunk, az mely solymokat 24 esztendőnként be kellene küldenünk, ha most az tavali . . . , beküldenénk, acceptálnák-e s tudósítson róla Kegd bennünket. Keresne jó lovakat is Kegd mi számunkra 3. Aug. reggel 10 órakor.

Másik kis czédulán szintén R. kezével: Mindkét fél Morvában most gyülekezik egymás ellen, rövid nap újabbat kell halanunk.

25. 1642. a u g. 19.

Georgius Rakocy sth.

Generose stb. Salutem stb.

Irtunk vala ezelőtti levelünkben Kegdnek az határok dolgában, Lupul nyughatatlanságára ha mi szó lenne ottbenn, mihez alkalmaztathatná magát az feleletben. mely levelünköt az havasalföldi vajda kezében küldvén, ha kezéhez juthatott, abból azon dologban informatus lehetett. Már pedig az Besztercze felé való határ-igazítása végben menvén, nyughassék-e meg rajta Lupul vajda, még bizonyosak nem vagyunk benne, de kétséggel hisszük, hogy tessék neki ez igazítás is, noha az mi és az ország részéről való commissariusok mindenkben az igazságot követték és ígasságos törvény szerint levelekbeli és emberekbeli bizonyosságokra tötték az igazítást. Ha azért abban való nyughatatlanságától indíttatván az vajda, ismét az portát s az vezért kezdené ebben mégis újban való igazításra urgeálni és panaszt kezdené tenni ellenünk, az mint ezelőt is, im Kegdnek mind az határjárásról és igazításról való relatoriát s mind az magok az commissariusok az mellett nekünk küldött leveleknek igaz paráját beküldtük Kegdnek az végre, hogy azokat Kegd szorgalmasan megolvassván és elméjében vévén, ha az szükség kívánja, találtassék készen azokból Lupul hamis vádjának diruálására. Mi most egyéb informatiót ebben nem is adunk Kegdnek, jól megolvassván mind az relatoriát s mind az levélnek mássát, úgy ítéljük, eléggé informatus lehet belőle. Derekasban csak arra kell Kegdnek vigyázni és azt kell praeveniálni igyekezni, hogy az mint már emlékezetben is forgott, onnan valahogy arbitert ez igazításra ne küldjenek, holott már eligazódott. Erről az mint íratók, azért akarók Kegdet tempestive tudósítani, hogyha kívántatik az vezér[től], tudjon mit mondani, azonközben mint fogja Lupul azon deliberatiót és executiót

acceptálni, arra is vigyázásunk lévén, ha kívántatik, Kegdet bővebben fogjuk informálni, ottbenn is Kegd vigyázatban lévén és tudósítván minket is mindenekről. Cui in reliquo stb. Secus non factururus. Datum in arce nostra Fogaras die decima nona Augusti anno domini millesimo sexcen^{mo} quadragesimo secundo.

G. Rokocy m. p.

Minemű híreket hozának Babillonia felől valókat, im Kgdnek megküldtük, kinek mi hitelt nem adunk, mert tudjuk, ha igaz volna, Kgdnek is ottbenn hírével lőtt volna s még hamarébb, mintsem azoknak, az honnan nekünk azt megküldték.

Külczim : Generoso Stephano Rác de Gálospetri stb.

Rác kezével : 31. Augusti anno dni 1642. 19. Aug. exaratus litteras in Fogaras illustr^{mi} stb. hora matutina 5. accepi in civitate Constantinopolitana submissee.

(Eredetije a fejedelmi nagy pccséttel lezárva.)

26. 1642. a u g. 21.

Ill^{me} ac cels^{me} princeps stb.

Minden kívánsági stb.

15 praesentis 11 óra tájban dél előtt Fejérvárról 2. Aug. írt Ngd kgl's parancsolatját adák, melyet igen alázatosan vevén, irásából értem Ngd kgl's parancsolatját. Az mi az Lupul vajda panasztát illeti k. u., mikor ő nga én előttem az vajda levelét elolvastatta volna, mint azelőtt is megírtam vala Ngdnak, kérdé az vezér, micsoda vár volna, ha tudnám? mondtam ő ngának, hogy ha megnevezné, ahoz képest én is ő ngát tudósíthatnám, de én k. u. mindakkor és azután is ő ngával szemben lévén az articulus is producáltam az határfoglalásnak bizonságára, azt is ő ngának megmondottam, hogy anni üdőtül fogva se Ngdnak se az fényes portának nem emlékezett, ha lőtt volna hozzá valami praetensio; ő nga én nekem ezt parancsolá, hogy Ngdnak megírtam, hogy Ngd ő ngának is írjon felőle, azt is monda ő nga, ha Ngddal szomszédságosképen rajta meg nem egyezhetne, adják értésére ő ngának, ő nga bizonyos emberét kiküldvén az három ország közel való határos szomszéd üreg embereket u. m. Havas-elföldéből, Erdélyből, Moldvából összehíván eligazíttatja; végére mentem pedig k. u. annak is, hogy ez az válasza Lupulnak is. Ugyanezen dolog felől az agával is beszélgettem, ő azt mondja, ha valamit olyat tudna Ngd Lupul ellen valót, nem ártana ha megírná Ngd. Az solymok felől is beszélgettem k. u., ő kglme azt mondja, csak az szokás szerint legyen, ha Ngd többet küld, hogy az vezérnek is jutna, nem árt vele kedveskedni. Az skofiom aranyat k. u. az Ngd kgl's parancsolatja szerint 40 sárgát, 20

fejért három talléron tíz oszporán vöttem papirossát, igen szűkön találni Ngs uram és az mit találni is nagy félelemmel adják, mivel igen tilalmas; igyekeztem volna azon, hogy az én kgl's asszonyoknak kedve szerint valót vehettem volna ő ngának, de bizony ks. u. ennél jobbat szebbet vékonbat nem találhattam. Lovak felől is parancsol Ngd ks. u., hogy keressek, azon leszek ks. u., hogy keressek és tudakozom is, csak hogy Ngdnak arra való szolgálja jöjön be, az ki ismerjen a lóhoz, én ks. u. még csak magamnak is való paripát is más ember szeme nélkül eddig nem igen vöttem, mindazáltal ks. u. azzal az Ngd szolgálival, melyet Ngd lóvételtre be fog küldeni, jó szívvel munkálkodom benne. Luppul vajda is ötöt vétet csak mostanság, fő lovoknak hallom, némelyket ezer tallérnál is többen vötték, de itt Luppul vajdának oly szolgálja vagyon K. U., török, kinek csak arra jár tölle való fizetése, hogy jó és ép lovakat veszen számára, igen nagy szerencse is itt ks. u. az lovat venni. Mind az adó és 5000 arany felől Zölfikár beszélgete K. U., hogy az vezér ő nga tudakozott volna tőle, ha hallana-e valamit felőle, hogy Ngd mikorra akarná beküldeni az adót. Az 5000 arany felől is azt mondotta volna, hogy htls császáruk parancsolatját megmondotta volna Ngd követének és az nemes ország három nemzetbeli követeinek, hogy ő htssága azt csak megkéránja, mivel az ország ezt Ngdnak épen megadja. Tegnap is ma is voltam ő nga az vezér előtt, de maga énnekem semmit ő nga nem emlékezett, jelenté azt is, hogy majd ugyan panaszsza mondotta volna az vezér ő nga, hogy ő ngának levele által az oda fel való állapot felől késedelmeskedik írnya Ngd. Mivel ks. u. csak énnekem is két ízben parancsolt ő nga, hogy Ngdnak írjak, hogy Ngd ő ngát az Luppul panasza felől is és az oda fel való állapatról tudósítaná, ha lehet ks. u., Ngd méltóztassék írni, ez híreket pedig ks. u. in textu litterarum nem szükség írni, hanem az mint szokta Ngd be küldeni, hogy inkább az Ngd leveléből ne suboealják és Ngd neve alatt ne láttassék lenni. Szintén mostan K. U. az vajda felől sem hallok anni rossz híreket, csendesedtek ugyan, de foelix civitas, qui tempore pacis cogitat de bello, ugyan vigyázzon magára ő nga; újabban Luppul az mint az kapikiháktól hallottam yala, fenyegette ő ngát, melyet az vezérnek ő ngának Máthé vajda ő nga kapikihái értésére adtak, kire csak azt mondotta ő nga: én tudnám, ha valakitől lenne bántása az uratoknak, még én élek, addig ne féljen, csak tartásatok dolgotokat. Mivel isten kegyelmességéből immár az adónak is adminisztrálásának ideje elközelit, ahoz képest az vezéreknek neveket Ngdnak kiküldtettem, az kik divánülő vezérek. Hallék ks. u. olyan hírt is, hogy csak az végre Reczep agát küldette volna az diakbekerü pasához, kit Nakszut pasának hínak, hogy az misserü pasaságot ígérte volna az vezér neki, az bizonyos

hír ks. u., hogy oda ment Reczep aga, ilyen dolog végett, mivel az Diarbekirbül Halepre lenne útja Misirre, hogy ha valami szín és pretextus alatt Naszup Oglit kezére kerítheti és vagy megfoghatja, vagy megöli, az misiri pasaságot ugyan útjából oda menvén adipiscálja, immár sok tüdőtől fogva mind mesterkedte nek azon, hogy az portára bevehessék, de mivel be nem vehették, ilyen stratagemmával akarnak ellene állani. Reczep agát is pedig ks. u. directa via mely úton kellett volna elmenni, szárazon, nem ment el, hanem tengeren és kerülve, hogy hír Naszup Ogli fülében ne menjen. Így hallom ks. u., mindazáltal bizonyos hír gyanánt nem írom Ngdnak, finis coronat opus. Ezután meghallanók K. U., ha mi veszedelem követi, nem lehet titokban. Az kapuczi pasa is K. U. 18. praesentis délkor érkezett be, még eddig szemben nem lehettem vele, úgy beszélgettem az agával, holnap ha isten engedi hozzá megyünk. Tegnap küldtettem volt Rézmánt hozzá, hogy meg is lássa, mit beszélget, de az mint Rézmán beszédéből értettem, jó emlékezettel volt Ngd felől, ha pedig valami illetlen szava lenne ks. u., Rézmán annira reá haragította az agát, hogy szájában adná értelmét; az leveleket is ma vivé fel ő kglme az vezérnek ő ngának, megfordíttatván mind hts császárunk ő ngának szóló leveleket. Az aga is Ngdnak könyörög azon, ez esztendőre való fizetéssel, kivel annuatim tartoznék neki Ngd, ha postáji jönne Ngdnak elébb be az adónál, méltóztatna megküldeni Ngd, mivel holmi építést tölt házában, sok költségben esett. Ugyan 18 praesentis itt Konstantinápolyban viszont K. U. nagy földindulás lőn. Pestis is pedig igen grassál K. U., mely szintén csak immár is az szomszédomban szállott, mindazonáltal az én kglis istenemre bíztam magamat, csak itt ne legyen haláлом, hazámban haljak meg, noha az test erőtelen, mégis később vagyok hazámban meghalnom. Ezután következendő állapotokról is Ngdat tudósítani mint k. uramat el nem mulatom. In reliquis stb.

Datum in civitate Constantinopolitana, 21 Aug. ao 1642.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rac}

humilis fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Rácz m. p.

Ngd leveleit elolvassván az vezér előtt ő nga előtt, kérdzém ő kglmét, mit mondott volna ő nga, melyre csak azt felelte, hogy igen jó, úgy mond, csak hogy az mit izentünk követe által ő ngának meglegyen.

Külczim: Illmo ac cels^{mo} principi dno dno Georgio Rakoczi stb.

Alatta Rákóczi feljegyzése: 1. Aug. Gyalu 1642. délest 12 órakor.

27. 1642. aug. 25.

Ill^{me} ac cels^{me} princeps stb. Hogy az úristen stb.

Vinczről 18 Julii irt kgl's parancsolatját ikindi előtt 31 Julii alázatosan vevén; írtam, hogy Ngdnak hirtelenséggel való betegsége találkozott volt, de viszont az úristen az mi szegény hazánknak jó szerencséjére meggyógyítván Ngdat, ő fgének hálálat adtam érette, könyörgvén ő fgének Ngdnak életének teljes folyásában szolgáltatson jó egészséget és hosszú életet, Ngd dolgaiban pedig szerencsés boldog előmenetelt.

Az 5000 arantól való testimonialist írja Ngd ks. u., hogy meg volna és akkori császár az nemes országnak engedte volna meg örökösön, ki felől azulta ks. u. semmi emlékezetet nem halottam, mindazáltal, ha az adó administrálásának idején emlékeznének, illendő leszen azzal bizonyítani és illetlen kívánságokat dilualni. Az kapuczi pasa excipiálásáról, gazdálkodásáról és expeditiojáról méltóztatván Ngd tudósítani, az mint az Ngd kgl's irásából is értem, császárért böcsülete, méltósága, gazdálkodása és egyéb állapotja szerint eléggé nagy böcsülettel illetetett, de az minemű elméjét csak ittben megismertem vala is, nem itilhetem ks. u. hogy ő azt ponderálhatta volna. 12 praentis érkezék Rézmán ide, még Oroszcsiknál elhadták mind dobosok, síposok, trombitások, sok illetlen magaviselést, embertelenségit beszégeti az kapuczi pasának. Jelenté ezt Rézmán ks. u. hogy az házhoz való szolgálatját Ngd megengedte volna neki, kiről ha Ngd kgl'ssége accedal, méltóztatna Ngd felőle tudósítani. Az persiai szönyegek kiviteléhez Száva Mihálnak lön kedve ks. u., csak kár nélkül vihetne volna ki Ngdnak. Helyemben való continuus orator felől tudósítván Ngd kgssen, melyet Ngdnak mint ks. u.-nak alázatosan megszolgállok, ha én istenem éltet, bizony alig várnám én is ks. u. azt üdőt, mivel mind szerelmes házastársomhoz és édes apró gyermekimhez igen vágyódom, annak felette császár ő fge birodalmában való kicsin jószágomban is nyilván tudom ngs uram károk és injuriák nélkül nem vagyok, egészségem is pedig ks. u. megbomla, oka is az, hogy Ngd kgl's parancsolatjára késén írhatok választ. Cornelius Hága még K. U. be nem jött, úgy értem septembernek újságán indulna meg, mivel augustusban járni ők pestilentialisnak tartják lenni, ha elérkezik, ottan Ngdat tudósítani el nem mulatom. 24. Julii Fejérvárról irt méltóságos kgl's parancsolatját is 7 praentis Aug. d. e. 9 óra tájban vöttem vala alázatosan, tudósítván Ngd az oda fel való hírekről, melyeket én ks. u. az vezérnek sem az agának is nem jelentettem, mivel annakelőtte egy néhány napokkal irt vala Ngd az svédek honestus progressusok, Slesia és Morva országának is nagy részé-

nek occupatiojárul, mely híreket az vezérnek azért kellett vala akkor megjelenenem, hogy az Ngd kgl's parancsolatja szerint, ha az hét vármegyék felől valami szó és emlékezet lenne, azzal ansát kereshetnek ki, de mivel se az vezértül, se az agátul nem adaték semmi oly, én ezt elhallgatám K. U.; másik oka az, hogy az vezér ő nga akkor és ezután is parancsolt vala arról, hogy megírjam Ngdnak, hogy maga írjon Ngd ő ngának, ahozképest is nem ítlhettem volna illendőnek az megjelentésére, nem is volna jó nekik minden oda való állapotokról érteni; az hét vármegye állapotjáról pedig ks. u. én nem is tartom bátorságosnak, hogy Zölffikár agával közleném, mert neki igen barátja az német agens; ő török, nála nem sok titok vagyon. 29 Julii viszont hívatott vala az franciaiai agens, sokat beszélgetett velem ő nga, okait tudakozván az magyar király ellen miért indítana Ngd hadat, kire én ks. u. az én elmém szerint illendő választöttem; jelenté, hogy azelőtt is Seredi urammal sollicitálták az vezértül, de akkor nem engedte volt meg, most is ajánlá ő nga magát, hogy oly kémlő beszéddel, de kiváltképpen ha az vezér az oda fel való állapotot elő találná hozni, igen nagy szeretettel emlékeznék magától az vezérnek ő ngának; de azonban 2 Aug. fogva megbetegedvén, feküdt ő nga, az halasztotta ő ngának az vezérrel való szemben létét. Ugyanezen 29 Julii császár postáját is bocsátá el az vezér ő nga, megírván császárnak ő fgének, hogy innét ne várja ő fge, hogy vagy kis és nagy követ megindúlna, mert ő htssága idejében ez nem leszen, hanem indúljon meg onnét, tudósítván az budai vezért, hogy megindult ő fge követje, innét is ezután expediáltatik, de ha szintén főkövetje jön is ő fgének, az 17 esztendőre való száz hetven ezer forintot meg nem hozza, tudja meg, hogy nem leszen békeség, mivel az békeségnek megállása és megtartása summa pénznek depositiójában volt concludálva.

Máthé vajda ő nga állapotja felől is parancsol Ngd, hogy ő ngára is vigyáznék; én ks. u. eddég is igen szorgalmasan vigyáztam az ő nga dolgaira is, az mit értettem, meg is írtam ő ngának, ezután is az Ngd kgl's parancsolatja szerint cselekeszem, csak az jó isten egészséget suppeditáljon. Barbo nevű kapitánya is ő ngának 7 praesentis érkezék be, 20 erszény pénzt hozott, itilem még kettő héa volt, azért is postán küldenek az kapikiháék, elég expensája vagyon ő ngának, csak használna valamit. Luppul leányát velenczések fő tolmácsának Andenakinak fia vőtte el, kiért Luppul hintót, lovakat beküldvén, 11. praesentis menének ki; mely követje Luppulnak az muszka internuntiussal jött volt be, ki Muszkaországban járván sokat szolgált volt, expensái is voltanak, az vezér ő nga is kaftánt, 500 tallért, egy lovat ada neki, kinek 8 praesentis lőn válasza. Szabó Mihályt parancsolja Ngd ks. n., hogy kiküldjem, de az nem akar kimenni, híre nélkül innét is az háztúl

Ngdnak nem akartam elküldeni, tudván azt, hogy ha valamely rossz hazáját elárúlja, beszökik, mindjárt Székely Moyseshez kötik; immár tudván abbéli Ngd kgl's resolútióját az szerint cselekeszem, az mely Ngd levele nála volt, azt kezemhez vöttem. Mostani hírközlés is akartam Ngdat, mint ks. u. tudósítanom: tatár háznak és szeredai Memhet pasának ma érkezék postája, kik magok beszélék, hogy 15 napra jöttek ide Azákból, ez hónap fottára az vár épületit elvégezvén, septembernek újságán az hadak is visszajönek, noha az vajda ő nga kapikihája és Barbo nevű kapitánya is, ki az vezérnek hozta az pénzt, igen ajánlotta ő nga magát, hogy valamig ő nga élne, addig az vajdának nem lenne senkitől semmi bántása. Mindazáltal ugyan szükséges magára ő ngának az vajdának vigyázni; úgy értettem volna én K. U., hogy az hadaknak licentiájok volna, kiki helyére szállhatna, de ahoképest az vajdának ő ngának magának kell vigyázni, míg fészkekre vissza szállanak, nam vigilantiis subveniant jura. Az pestis is K. U. igen kezde uralkodni, Galatában pedig ez esztendőben ugyan nem is lön szünete. Az gyöngy szemeket Ngdnak ki nem küldhettem, mert az mely hamis sidónál volt, másnak vetette zálogban, bizony mindennap reá jártattam Josephet, de soha elő nem vehettem, ha ezután kezemhez keríthetem, azt is Ngdnak kiküldeni el nem mulatom; de nincsenek azok olyan nagyok, az melyet Ngd formának beküldött volt. Máthé vajdának ő ngának is parancsoltak, hogy az adót ne késlelje megszerzeni és hova hamarabb be is küldeni. Ezután stb. In reliquis stb.

Datum in civitate Constantinopolitana 15. Aug. ao dni 1642.

Illmo Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Rác m. p.

Küldésim: Illmo ac cels^{mo} stb. Georgio Rakoci stb.

Alatta Rákóczy feljegyzése: 26. Aug. Eörménés 1642. estve 9 órákor havasi (így!) vajda postája.

28. 1642. aug. 31.

Ill^{me} ac cels^{me} princeps stb.

Az én istenem stb.

Jelen való alkalmatosságomat nem akarván elmulatnom, akarám Ngdat mint kgl's. uramat alázatos levelem által meglátogatnom kívánván az úristentől Ngdnak és Ngdhoz tartozó minden kedvesinek jó egészséges hosszú életet és minden Ngd dolgaiban szerencsés boldog előmenetelt.

Azák alá az mely hadak voltak K. U. kiváltképpen az urumelléki beglerbékség idejében haza bocsátották, mivel azok messzebb laknak, az többi is megindultak, sőt szabadságok adatottatott kinek kinek helyekre való szállások. Ez idén K. U. az vajdának is ő ngának nem kell félni, tudom azon isten ő fge ezután is gondot visel ő ngára is. Viszont K. U. Musza pasa az mostani harcz felől az vezért ő ngát tudósította, hogy ő fgének horvát és magyar országi hadai sokan gyülekeztek volt, lengyel segítsége pedig az királtól ugyan sok jött volna, mely hadakkal az svédek generálissa is az harczon ott veszett volna. Nekem Zölfikár mondá K. U., hogy olvasta is volna Musza pasa levelét, mely dologról nem kell vala talám K. U. ennire haladni az vezérnek ő ngának írni, mivel ez egy néhány nap tudakoztatta ő nga, ha meg sem jött-e Ngdtól való levelem.

Az ragusiai administrálván adójokat, immár expeditusok. Ezeken kívül K. U. most istennek hála semmi ártalmas hírek nem hallatnak. Ennekutánna következendő állapotokról is Ngdat tudósítani el nem mulatom. Adja az úristen ő fge Ngdat alázatos levelem találhassa szerencsés órában. In reliquis autem stb.

Datum in civitate Constantinopolitana, 31 Aug. ao dni 1642.

Ill^{mac} Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Rácz m. p.

Külczm: Illmo ac cels^{mo} principi dno dno Georgio Rákóczi stb.

Alatta Rákóczi feljegyzése: 12. die Sept. 1642. délest 6 órakor havasali posta.

29. 1642. sept. 5.

Ill^{me} stb. Obsequiorum stb. Minden kívánsági stb.

24. Aug. Görgénbül írt kgl's parancsolatját Ngdnak 4. Sept. ikindi előtt alázatosan vöttem, értvén Ngd méltóságos levelébül jó egészségét Ngtoknak és békével való létét, istenemet áldom érette stb.

Irja Ngd kgl's. u. hogy az esős üdő miá az takarodásban hátra maradtak volna, itt pedig ks. u. immár régtől fogva hosszú szárazság jár és igen meleg üdők, ki miá az pestis is semmit nem szűnik. Ngd ks. u. igen bölcsen és méltán cselekedte, hogy méltóztatott Ngd tudósítani az én kgl's asszonyom ő nga Váradra való meneteli felől, mert csak harmadnapja tömösváriak érkeztek újabb hírrel, hogy Ngdnak sok hadai volnának, ki akarna

Ngd menni. Ehez képest hamis hír hintetéseket én is tudom dilaálni, mely hamis híreknek fomesse és scaturigioja mind az jeddikulai latornak értelmével egyez, mert ha valahonnat egy végbeli török jó, első gondjok az, hogy velek szemben lévén Székely Moses, Ngd ellen holmi hamis híreket költhessenek. Ngd parancsol ks. u., hogy arról is informálnám Ngdat, ha ugyan arra válaszsza, melyet írtam volt Ngdnak, császár ő fge postáját azzal expedialta volna az vezér ő nga. K. U. énnekem egy néhány ízben beszéllette azt Zölfikár, sőt mikor az német agens tolmácsával vetekedtek volna arról, hogy olyan diploma emanáltatott volna szultán Ahamet császár idejében, hogy innét az követ kimenvén és Komáromban jutván az két császár követei ott egyezzenek meg, de az vezér ő nga csak azt az választ tötte: ennek az császárnak idejében az nem leszen, hanem jön el onnat vagy az internuntius, vagy főkövet leszen, innét ő nga hamar elküldi, de ha az követ eljönne, is az 17 esztendőre való summa pénzt, videlicet az százhetven ezer forintot meg nem hozza, nem leszen békesége, mert császár ő httségának mind praedecessori az békeséget summa pénznek depositiójában végezték volt el. Erre ugyan akkor példát is monda az aga K. U., hogy mind Lengyelországnak és muszkákkal való békeségek summa pénzben köttetett, ebben ks. u. Ngd ne kételkedjék, hogy így nem volna, én előttem titok nélkül mind az aga és tolmács beszélgették. Császár postája más is vagyon itt K. U., mely 26 Julii érkezett vala, de nem császártól, hanem Questenpergertől hozott volt levelet, az vezérnek ő ngának írt volt Questenberger, hogy az miképpen végeztek, ő nga követét hts császáruink részéről expedialná ő fge is onnat vice versa, hogy az szegénség megmaradván, békeségben istent imádnának ő ngáért. Levelének ez volt K. U. meritoma, de annak az postának még eddég nem volt válasza. kegyelmesen parancsol arról is Ngd, hogy jelen való hivatalomban úgy vigyázzak, hogy ha Azák alól az hadak megtérnek, Ngdat tudósítsam, Lupulra is, és az porta maga viselésére is gondom lenne. En ks. u. mióta az Ngd kglis dispositiójából ez nyugós állapotban itthen lakom, mikor egészségem szolgálta és Ngd valami privatoma nem occurrált, egy napot sem mulattam el az szolgálatban, tudja az isten K. U. még az vasárnapi napokon is feljárok, mindenfelé vigyázok, előttem és elmémben forogván Ngdhoz való köteletségem és énnekem adatott kglis instructiója, az is hogy Ngd az hazának itt való vigyázását egyedül bizta volna reám, szüntelen forog elmémben, hogy Ngdnak kedvére tölthetvén el szolgálatomat, azon vagyok ks. u. naponként mind egy részről és más részről az mit érthetek, sietséggel Ngdnak értésére adhassam. Ez óráig még K. U. Luppul az határigazításról nem indita semmit, mind ő reá és azonkívül való állapotokra

vigyázzván, Ngdnak mature megírom. 3 Sept. érkezék az vezér gályája meg Azáktúl, kettő, kik az lövészszámokat vitték vala innét Azákban. Azok azt beszéllik, hogy az gályák eljöttek, 10—15 nap alatt be fognak jönni az gályák is, ha valami fortuna nem találja, kételenek is vele, mert egy holnapnak előtte az Fekete-tengeren Sz. Demeter napjának nem járhatnak az tempestas miá. Az tábor szélire mintegy 90 kozák Azáknál kiütött volt K. U., kiket levágtak benne, de nagyobb részét úgy hallom, elfogták, ez miá kevésbé tartózkodott volt meg az tábor, de úgy hallom K. U. megindultak az táborhelytől, az várban hadtanak pedig őrizni 3000 embert. Jövetelek felől 5. és 6. nap alatt bizonyost értvén újebben, Ngdat mint k. uramat az következő dolgok-ról tudósítani el nem mulatom. Adja az úristen stb. In reliquis stb.

Datum in civitate Constantinopolitana, 5 mensis Sept. ao dni 1642.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humilis fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Rác m. p.

P. S. Az vezérnek írni Ngd kgl's u. elkésék, bizony haragjától igen félek, eddég mindazzal biztattam, hogy Ngdnak bizonyos híre érkezvén, ír Ngd ő ngának, felette hirtelen ember. Az Luppul panaszárul is akkor azt kíváná, hogy megírjam Ngdnak; Ngd ő ngának írjon felőle. Ennekem úgy tetszik, talám praeveniálná az vezért ő ngát maga írásával is Luppulnál.

30. 1642. sept. 9.

Ill^{me} ac cels^{me} princeps stb.

Az úristen stb. Ngd kgl's u. parancsolja kgl'sen, hogy Azák alól való hadaknak megtérésére vigyáznék, Ngdat tudósítanám szándékokról is. Bizonyosan írhatom k. u., hogy az hadak immár megindultak és Azák őrzésére az keffei passát ahoz tartozó beglerbégsséggel ott telelni praeficiálták. Az gályák is ha ez héten nem is, de az következő héten beérkeznek. Itt K. U. sok különbféle hírek vadnak, az minthogy itt az hamis hír hintegetőknem nem láttam semmi büntetését, kiváltképpen az vajda ő nga állapotja felől. De mivel az vezért ő ngát sok adományával complacálta, ahoz képest ítilheti K. U. ő nga securitását is, sőt csak ezen órában is hívatta vala Máthé vajda ő nga kapikiháját, megparancsolván neki, hogy az vajdának megírná, ne féljen, mert semmi bántása nem lészen, sőt lts császárunk számára szép ajándékot készíteni parancsolta ő nga, az adót pedig idején

behozni hadta. Az Lupul vajda kapikiháit is ugyan azután hívatta ő nga, azoknak is parancsolván, hogy az uroknak megírják, vesztességben legyen, mert nem jár jól érette végtére is; ezt K. U. az vajda kapikihái beszédek után írhatom Ngdnak. Az tömösvári passa is írt volt egy levelet csak az elmúlt héten ő ngának, hogy Ngd sok hadakat készített volna s ki akarna Ngd menni, melyet megértvén, az vezérnek ő ngának az Ngd kgl's parancsolatja és írása szerint értésére adtam okát is asszonyunk kimenetelének, azt is, hogy Ngd meddig ment, viszont székes helyére talám eddig is visszaérkezett volna; melyre ő nga csak ilyen szót szőlla: mi sem hittük, csak az urad, az oda fel való állapatról tudósít vala. En megmondottan ks. u., mihelt Ngdnak bizonyos híre érkez-nék, hova hamarabb ő ngát Ngd tudósítaná, ezen kívül most semmit Ngdnak írni nem tudok; még az üdő alatt K. U. Luppul is nem indított innét, noha naponként szorgalmas vigyázásom vagyon reá, ha mit kezdene Ngd, kgl's instructiója szerint reá is tanultam volna, mit kellene felelnem. Ezután stb. In reliquis stb.

Datum in civitate Constantinopolitana, 9. Sept. ao dni 1642.

Ill^{mac} Cels^{nis} V^{rao}

humilis fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Rácz m. p.

P. S. Ngdnak, mint kgl's u.-nak alázatosan megszolgálom, én rólam is alázatos szolgájáról méltóztassék megemlékezni, ha az adót Ngd be fogja küldeni, utamra való költségeket méltóztas-sék Ngd küldeni, mint több itt ben lakos híveinek és kapikihái-nak is szokott Ngd arról kgl'sen provideálni. Taval is K. U. 10-ed magammal három hétig mind magam költségén éltem ittben, nem tagadhatom K. U., hogy költségből igen meg ne fogyatkoz-tam vala, Ngd kegyelmességét alázatosan és híven meg igyeke-zem szolgálnom.

Küldöm: Illmo ac cels^{mo} principi dno dno Georgio Rákoczi stb.

Alatta Rákóczy feljegyzése: 21. Sept. 1642. Maros Vásárhel reggel 10 órakor havasali vajda postája.

31. 1642. sept. 11.

Illmo stb. Obsequiorum stb. Minden üdvességes stb.

Ngd kgl's parancsolatját Eörményesről 27 Aug. írtat, 9 Sept. 7 órakor reggel vöttem alázatosan Ngdtúl, mint kgl's u.-tól. Értvén Ngtokat jó egészségben stb.

Az Ngd kgl's parancsolatja szerint mind azelőtt és most is az szőnyeges törökkel beszélgetvén, vátig ajánlá és ígéré is ma-

gát arra, hogy ha valahonnét szerét tétetheti, megszerzené. Rézmán állapotja felől Ngd tudósít, kiben én is immár biznyosb vagyok magamat alkalmaztatni; mely levelet Ngd ez kapuczi pasától az vezérnek küldött volt, kiben Ngd az adónak beküldését idején korán írta volt, ő ngának ahoz képest az szokott üdönél elébb írták volna, de Ngdnak ks. u. abban való szokást kell követni. Cornélius Hága még K. U. nem jött be, tegnap is eleget beszélgettem az itt való tolmácssal, mely énnekem ezt mondá, hogy az meg nem változhatik, mert elrendelték és el is készítették, maga is ide be megírta immár két levelében is, ha halál avagy betegség nem találja, ebben az holnapban meg kell indulni. Az hollandiai agens is minden órában vár levelet és mihelt értékek felőlle, Ngdat tudósítani el nem mulatom. Az mely pénzt Máthé vajda ő nga az vezérnek az minapiban beadata, attól maradott volt két erszény tallér el, azt is 7 praesentis adák be, elég expensája vagyon ő ngának mindenfelé, kinek oka az ő nga nyughatatlan szomszédja, mely addig keresi az veszedelmet, hogy ugyan végtére is abban kell elveszni. Az mint Ngd írja, hogy Lupul vajda maga leányának adásával is Andarnaki fiának azért okoskodott, hogy maga állapotját az által is promeveálja, úgy is vagyon ks. u., mindenekben egyetértvén kapikiháival, dolgait naponként látom forgatja, annakfelette értékes gazdag ember is. Szabó Mihált én azelőtt is küldtettem K. U. ki, de ő azt mondja, hogy az nyelvet akarja megtanulni, most ki nem megyen, ez Ngd kglmes parancsolatjához alkalmaztatván magamat, még az követúr bejön, addig az háztól nem küldem el, talám még elméje fordul ezután az kimenetelre is. Mely legény felől írtam az minapiban Ngdnak, ki az kapuczi pasánál jött volt be, úgy hallom Barcsai Ákos uram szolgája volt, mindenféle nyelvet úgy értem hogy tud. Azák alól való hadak K. U. immár ugyan jó ideje hogy megtértek, ottan hamar ennek az jelen való hónap újóságán megindultak, kiket most úgy hallok, hogy immár Ozira érkeztek volna, ma is eleget beszélgettem az oláh kapikihákkal, tudakozván micsoda resolutiojok lőtt volna az urok felől; az mint Ngdnak azelőtt való alázatos levelemben megírtam, ő nga az vezér assecurálta ő ngát, hogy nem lenne semmi bántása; Luppult viszont megintette, hogy vesztegységben legyen, de azért azonban császárnak ajándékot készítsen az adó mellé. Ngd pedig ks. u. mint parancsolt Görgénbül írt méltóságos levelében is, abban immár eléggé instructus vagyok és naponként vigyázásban lévén, az Ngd kglis parancsolatjához alkalmaztatom magamat. Az pestis itt is K. U. nem szűnik, naponként mindenféle nemzet hal. Oda fel való hírekről én K. U. emlékezni sem akarok, mivel azt az vezér Ngod maga írásából vár. Zölfikár agával mit kelljen communicálni s mit nem, azt

is ks. u. tudom már, módját is eszemben vöttem, megnyughatik abban Ngd k. u. hogy az Ngd dolgai, kik itt én általam agitáltatnak, az kik nem communicalisra valók, ő neki nincsen, nem is is leszen hírével, csak szintén közönséges és mindennek tudni való dolgot illik ő neki megjelenteni. Az skofium aranyakat s mind az ezüstöket az Ngd kgl's parancsolatja szerint 21. Aug. 60 papírossal, most Fodortúl 20 papírossal 3 Sept. kiküldtettem. Az mi az gallus agenssel való beszélgetésemet illeti K. U. akkor az én ítéletem szerint illendő ratiokkal stabilialtam Ngd dolgait, első és kiváltképpen ez volt: hogy Ngd mint az több erdélyi fejedelemnek, nevezet szerint üdvözült k. uram Bethlen Gábor az unitus fejedelmekkel egyezett és római császár ellen hadakozott, Ngod is, azont akarná követni, másikat, hogy minden erdéli fejedelmek mikor inauguráltaknak, köteleztetnek arra, hogy az erdéli bíródalomhoz tartozókat és határokat el nem idegenéti, sőt az kik elidegenültek, is minden úton, és módon recuperálja. Római császár pedig nagy részét Erdélyhez való vármegyéket, kiket azelőtt ide bírtak, visszavötte, melyet Ngd is kötelessége szerint tartoznék visszafoglalni. Harmadik ratiom ez volt ks. u., hogy Ngd ő fge között diploma emanáltatott, melyet sok részben violáltak és kényszerítik ez bizonyos okok Ngdat insurgálni. Igen helyesnek ítélte K. U. az agens is, ezzel concludálván, ha ezt obtineálhatnók az én k. urammal is, úgy mond, végezni kellene osztán ő ngának, úgy mond, hogy mind jó és gonosz szerencsében egymás mellett lennének. Igen okos és jó discursusú ember ez az agens K. U., de azúta mind beteges, én sem voltam szemben, mivel ők az pestistül igen félnek, nem is bocsáttat senkit hozzá, ha ezután alkalmazatosságom hozza, Ngd megírt ratioját tudom declarálnia. Úgy hallom K. U. ha az követ onnat római császártól elébb eljő, mint az vezér ő nga is megírta volt, innét is azután fognak expediálni Ibrahim nevű öreg embert, ki pécsi bégséget viselt és ugyanott lakott; azt rendelték volna császárhoz követnek. Békeségek az summának depositioja nélkül nem hihetem K. U. végben menjen, az mint naponként hallogatom. Most K. U. istennek hála semmi ártalmast nem hallok, ha mi következik, Ngdnak értésére adni minden igyekezetemmel azon vagyok, hogy az mit érthetek és hallhatok, Ngdat hova hamarébb tudósíthassam. In reliquis stb.

Datum in civitate Constantinopolitana 11 Sept. anno dni 1642.

Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

humillis fidelisque perpetuus
servitor

Stephanus Rác. m. p.

32. 1642. oct. 3.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz a portai vásárlásokról s más ügyekről.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 137—139.)

33. 1642. oct. 14.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz, portai ügyekről.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 139—142.)

34. 1642. nov. 1.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz portai ügyekről.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 153—156.)

35. 1642. nov. 22.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz portai ügyekről.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 159—163.)

36. 1642. dec. 6.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz portai ügyekről.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 163—167.)

37. 1642. dec. 12.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz portai ügyekről.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 167—169.)

38. 1642. dec. 23.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz az adó beadásról.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 170—171.)

39. 1642. dec. 23.

Rákóczy levele Ráczhoz: a kurlandi herczeg számára szerzett menedék levelek ügyében.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 172—173.)

40. 1642. dec. 30.

Rácz István jelentése Rákóczyhoz a főkövetek fogadtatásáról.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 177—182.)

1642. ápr.

Körössy István budai követsége.

Az 1642-ik év elején Szőnyben a császár és a szultán biztosai alkudozásokat kezdtek, hogy a már-már letelt békét megújítsák. A törökök túlságos követelései mellett alig volt sikerre kilátás; de Ferdinándra nézve csak úgy, mint a kazulokkal hadakozó törökökre nézve, parancsoló volt a helyzet s marc. 19-én végre megegyeztek a felek a pontokon.

Hogy biztos híreket hozzon az alkudozásokról, Rákóczy Körössyt Budára küldte — kinek jelentései közül csak az utolsó maradt fenn.

1642. apr. 8.

Körössy István jelentést tesz Rákóczynak, hogy a béke a császár és a szultán biztosai közt megkötött.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 98—99.)

1642. a p r. — j u n.

Seredy István és társai főkövetsége.

A fejedelem nagyobbik fiát ifj. Rákóczy Györgyöt a gyulafehérvári országgyűlés 1642. febr. 16-án fejedelemmé, illetőleg atyja utódává választá. Az előleges lépések már megvoltak téve a portán, hogy az athnamét s fejedelmi jelvényeket számára kiszolgáltassák. Hogy ez megtörténjék, az előre kikötött ajándékokkal országos követség küldetett a portára, melynek feje Seredy István volt. Fiát Rákóczy váradi kapitánynya nevezvén ki, azon volt, hogy ezt mennél jobban megkedveltesse a portán, s ezért mindenfelé szigorú fegyelmet tartott s különösen Várad környékén a szokásos rablásokat meg is fékezte — mely körülményt ezek ki is emeltek előterjesztéseikben.

1. 1642. maj. 6.

Seredy jelentése Rákóczyhoz, a nagyvezér által adott első kihallgatás eredményéről.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 99—101.)

2. 1642. maj. 8.

Maurer Mihály a Seredy által vezetett követség egyik tagja jelentést tesz beérkezésekről s első fogadtatásukról.

(Megj. Török-Magyarkori Állam-Okmánytár III. 102—105. 1.)

3. 1642. maj. 15.

Maurer Mihály jelentése a követek újabb kihallgatásáról.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 109—112.)

Ezen levélhez Seredy köv. utóíratot csatolta :

P. S. Az mi oly derekas dolgok voltak ks. u., azokról Ngdat Rácz István és Maurer Mihály uramék tudósították írások

által. Az vezérrel való szembenlétünkör K. U. midőn minden beszédemet elvégeztem volna, kérdé az vezér Sulyok uraméktúl: ti az ország követi vadtok-e hárman az három nemzettől? Ő kglmek mondák, azok vagyunk ngs urunk, az egész ország küldött minket. Az vezér ismét kérdé K. U.: az ország izente azokat, az meleket, Seredi főkövet monda, ti is azt mondjátok-é, azt akarjátok-é? Ő kglmek egyenként mind felállanak, mondák: mi tőlenk is az ország azt izente, mi szónkat mondja az főkövet. Az vezér arra mondá: jól vagyon, értettem, azon leszek, jó válaszzsal mehesetek haza. Ezekután K. U. kérdé tőlem az vezér, micsoda vár az, minek híák az német császár birodalmában, az hova ment volt az fejedelem mostanság? Arra az kérdésére K. U. az vezérnek mindjárt felelék: az mi kgl urunk ngs uram mióta Erdélyben bejött hts császárunk szolgálatjára, nem volt az német császár birodalmában, mostanság pegig csak az határhoz közel sem volt ő nga, hanem az országra való vigyázásban éjjel nappal ő nga foglalatos, csak székes helyén Fejérváratt és Kolosváratt lakott ő nga, mivel K. U. ő nálok az az két hely nevezetes; magamat is K. U. jó kedvvel láta az vezér, tréfálódék velem; de mindazáltal semmivel sem gazdálkodtak, semmit sem adnak. Ngdnak alázatosan könyörgek, ha itt késnem kell, legyen kgl gondviselése felőlem Ngdnak.

Ngdnak

alázatos szolgálja
Seredi István

mp.

4. 1642. maj. 19.

Seredy jelentése Rákóczyhoz a szultán által adott kihallgatásról.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 112—113.)

P. S. Kegyelmes uram bizony dolog, bajosan jutunk az levelek kiserzéséhez s mind az dolognak véghez viteléhez; de az mint isten tudnunk adta, mi is nem mulatunk el semmi alkalmatosságot. Immár kegyelmes uram ez ez dolog késedelmet nem kíván, mivel az ő állapotjok is változó, noha az fővezér valóban jól vagyon most, maga is az vezér azt akarja, hogy mentől hamarabb végben menjen az dolog. Ha isten engedi kegyelmes uram, magam is holnap indulok ki innét Constantinápolyból. Isten Nagyságod méltóságos szeme eleiben viszen, az mely dolgok hátra maradnak, megmondom Nagyságodnak. Adja isten stb.

(Seredi István kezeírása.)

5. 1642. máj. 22.

Az uristen ő felsége minden idvösséges jókkal s szerencsés uttal áldja meg Kegyelmeteket.

9. die praesentis írt leveléből Kegyelmeteknek örömmel értjük, hogy az uristen áldásából addig való dolgai Kegyelmeteknek mind boldogúl succedáltak s békével s egészséggel ment is be kegyelmetek; kívánjuk az úristentől, azután lött s leszendő dolgaink is az Kegyelmetek fáradsága s industriája után menjenek boldogúl végben. Amen. El is hittük Kegyelmetek, mind nekünk tartozó kötelességre nézve, édes hazá[já]nak szerencsés boldog virágzó csendességére úgy vigyáz s úgy forgolódik, mint igaz hiveink s haza fiai. Addig istennek hála mindenek jól mentek végben, s ezután valóban sem kételkedünk. Az vezér kérdésére is Kegyelmed jól felelt, mert igazsággal is úgy vagyon az dolog. Reménségünk az: Kegyelmeteket ottben nem tartóztatják s talám addig is útra indul míg az levelünk bemegyen; de ha reménségünk kívül Kegyelmeteknek késni kelltnék, nem leszünk feledékenyek Kegyelmetekről. Talám az fővezérrel való szembe lételek után lött másból is tekintet Kegyelmetekre. Adja isten minden jót hallhassunk Kegyelmetek felől, láthassuk is Kegyelmeteket szerencsés órában. Datum in thermis Gyógy die 22. Maii ao. 1642. estve 6 órákor.

G. Rákócy mp.

Külezim: Generosis Stephano Seredi de Geörtseön Kraznensis, alteri Stephano Sulyok de Adamos Colosiensis comitatibus (*igy!*) supremis comitibus, Thomae Basa de Zabola, Trium sedium Siculicalium Sepsi Kézdi et Orbai et Stephano Fodor, oppidi et sedis Saxonicalis Szászváros indicibus regiis, hoc tempore ad fulgidam portam ottomannicam expeditis nostris et statuum regni legatis.

(Eredetije a külezímen kívül a fejedelem írása.)

6. 1642. maj. 25.

Seredy István jelentése Rákóczyhoz; a szultán által újabb kihallgatásról.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 113—116.)

7. 1642. máj. 29.

Az uristen ő felge stb.

Most reggel 10 órákor vők el az Kgd 19. die praesentis írt levelét. Értjük, hogy Kegteknek böcsületes audientiája volt 18. die praesentis hatls császáruknál, azt is, mit kellett Kegdnek az dívánban vezérek s kadikezkerek előtt mondani, ki mind jól volt,

de az vezér feleleti, kiben a mi conditiót inserált, arról sokat gondolkodunk, nem annyira magunkért, mint Kegtekre nézve, mert az az szegény haza az ő keménségökre s parancsolatokra fejedelmével együtt indulván a havasali mostani formán mellettek felülne, hadat adna, az mind az szultán Szulimán atnaméja, szabadsága ellen lenne, le is romolna, elpusztulna nem sokára. Többet is írhatnánk erről, de isten kihozván Kegteket, szóval beszélhetünk ezekről Kegddel. Akartunk volna annak is ha okát megtudta volna Kegtek az előbbeni szokás s mód ellen mért kellett Rácz István uramnak több híveinkkel kinn maradni, mikor Kegtek htls császárral szembe lött, hozzánk való kedvetlenségből lötte, vagy mi oka lehet, mivel az többször nem történt. Szükség lött volna erről Kegteknek az vezért megtanálni. Nem bántuk volna, ha Kegteket tegnap írt levelünk ottbenn érte volna, ha azért ez levelünk Kegteket útban fogná tanálni, az Rácz István uramnak szóló levelünket beküldje Kegd s minket mindenekről tudósítson Kegtek, mivel expediálták Kegteket, úgy, az mint Kegtek instructus volt tőlünk. Az több dolgokban mit impetrálhatott Kegtek: kicsoda s micsoda ember az kapucsi passa, mennyi magával leszzen, böcsülettel küldik-e, mindenről tudósítson Kegd bennünket hovahamarébb. Adja isten, minden jót hallhassunk Kegtek feől. Datum Albae Juliae 29. die Maii anno 1642. déllest 1 órakor.

G. Rákóczy m. p.

Külczim: Generoso Stephano Seregy de Geörcsön *stb. stb.*

NB. Az egész, kivéve a czímet, Rákezőy írása.

8. 1642. jún. 3.

Alázatos szolgálatomat stb. Isten ő felsége Nagodat stb.

Ez mai napon indulánk ki Kgls uram Konstantinápolyból mind a kapucsi pasával együtt, csak Kucsugugmecsére szállunk ma, annakutánna isten segítségéből mendegélünk lassan-lassan. Az dolognak eddig való állapotja mint went véghez, Nagodat Maurer Mihály uram tudja informálni; azonközben magunk is kgls uram érkezőnk Nagod méltóságos személye eleiben. Az kapucsi pasával mint menjünk, Havasalföldéből kijutván, Nagod kgls parancsolatját alázatosan várom. Nagodat kgls uram sok írással terhelnem szükségesnek nem itelem, mivel Réti István uram is bőven írt Nagodnak, Maurer uram is szóval megmondhat Nagodnak mindeneket, az mi hátra leszzen, isten Nagodhoz vivén, magam is megmondok. Isten ő felsége stb. Datum in Konstantinápoly, 3. Junii 1642.

Ngdnak

alázatos szolgálója
Seredi István m. p.

Kivül Rákóczy kezével : 12. junii A. J. 1642. délest 6. óraker.

Külczim : Illustrissimo ac celssimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb.

9. 1642. j u n. 12.

Georgius Rákóczy stb.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram.

Maurer Mihály főpohárnikunk ma délután hat óra tájban érkezvén hozzánk, jelenté Kegteket is utban lenni, kívánjuk azért istentől, jöhessen Kegtek szerencsés órában, jó egészséggel szemünk eleiben. Kegmesen parancsolván azt is Kegdnek tudósítson mindjárt, mikorra aránza, hogy Brassóban érkezhetik Kegtek s az kapuczi passa is, hány lóval, mennyi personával legyen s egy szóval tudósítson Kegd minden állapotokról. Secus non facturus. Eidem in reliquo gratiose propensi manemus. Datum in civitate nostra Alba Julia die 12. Junii anno 1642.

G. Rákóczy m. p.

Rákóczy kezével : Az útból is mindenünnem tudósítson Kegd.

Külczim : Generoso Stephano Seredi de Geörtsen stb.

10. 1642. j u n. 20.

Alázatos szolgálomat ajánlom Nagodnak stb. Isten ő felsége stb.

Nagod méltóságos levelét s írását itt Oroszcsikban 9. óraker reggel alázatosan vöttem, melyet kgl's uram felette szomorú szívvel olvastam ; bizonságom az felséges isten, igaz tökéletes alázatossággal igyekeztem Nagodnak szolgálnom ; mind császár, vezér előtt, muffti és az több divánuló vezéreknél könyörgöttem, terekedtem, igaz rátiókkal állatám, erővel nem vehetém kgl's uram az derekas atnamét, miért nem adták most, aval állatá az vezér, igen, adtak volt Báthori Zsigmondnak is Báthori Kristóf idejében ; másokat is monda az vezér, ha isten haza viszen kgl's uram, megmondom Nagodnak. Egyébaránt az ló hja nagyon kgl's uram, azt csak fősvénységéből nem adta, hogy Nagodon vonhasson. Isten tudja, pénzen is kérétem az vezértől [az] lovat, Giörcsi Memhet pasa Huszain ment az vezérhez, kérte, ő naga küldje éppen meg az szokás szerént, és ha az vezér nem tart ellent, az maga lovai közül is küld lovat. En kgl's uram az eljövetelet nem solicitáltam, valameddég az vezér nem hivatott és választ nem adott ; azután is 8. napig laktam ottbenn. Ha pedig Nagod kgl's uram azt parancsolta volna, hogy ki ne jőjjen, avagy az Nagod parancsolatja, mely Dobrakinban tanált, ottbenn ért volna, esztendeig kel-

lett volna is, ki nem jöttem volna; istennek hála kgl's uram költségem is volt nekem még. Az menni akadállok kgl's uram ebben az dologban voltak, féltem attól is, ha megbúsítom az fővezért, az mely igen könnyen áll nála, csak elmutat¹⁾ onnét, semmi nélkül kell eljőnöm; elsőbben ugyan úgy is kezdett vala az állapot indulni, az velünk levő emberek kgl's uram semmit nem tudnak egyebet, hanem hogy minden szépen jól vagyon. Az kapucsi basa lovát mind úgy tudják, ifju urunk ő naga számára küldi császár; az vajda is, azt remélem, ad egy lovat, ugyan azon is lesznek, hogy meg kell adni maga ajánlása szerént; kgl's uram az ló dolgát helyben állatom, mivel az kapucsi basa is ide ígérte egyik lovát, az vajdától is kell egynek lenni.

Úgy remélem kgl's uram, 28. praesentis Rosnóra érkezünk; az kapucsi basa kgl's uram 36. személylvel vagyon, lovai 45.

Elsőbben kgl's uram csak semmi nélkül akarnak vala elmutatni bennünket, hogy akkor adnak atnamét, zászlót, botot, szabályát, az mikor ő nagysága az fejedelemséget kezéhez veszi. Az úristen bizonságom, megmondottam az fővezérnek, most telik be az palatinus írása, hogy az Nagod ajándékát elveszik, azután semmi sem leszen; azt is megmondottam, maga ő naga indította Nagodat ez dolognak elkezdésére, most ő naga ilyen nagy gyalázatban akarja Nagodat hagyni, az országot szabadságában megháborgatni, mi következhetik ebből, ő naga megítélheti bölcsen; jobb embernek meghalni, hogysem böcsületében megbántódni. Az Nagod és az ország leveleiből is megértették kgl's uram mind az Nagod s mind az ország kívánságát; azt is eléggé megmondottam kgl's uram, Nagod s az ország valamivel tartozik az portának, mindeneket megad, ő naga az vezér miért nem adja meg éppen, az mi az új választott fejedelem állapotjára kíváztatik; ő is ratióval felele meg rejá. Az fővezér kgl's uram császár nevével s mind maga választ ada, az kapucsi basát megmutatá, hogy az jó el velünk. Azután 8. napig solicitáltam azt lovat; és az mi kívántatott volna, ha nem adták kgl's uram, én arról nem tehetek; ha vétettem, Nagod eleiben megyek. Én kgl's uram czégért semmi-ben nem teszek, azt hiszem, más ember is ahoz tartja magát. Isten ő felsége Nagodat sok esztendeig stb. Datum in Oroszcsik, 20. Junii, 1642.

Nagodnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

Kirül a fejedelem kezérel: 25. die Junii, 1642. in termis Gyógy.

Külezim: Illustrissimo principi domino domino Georgio Rákóczi stb.

¹⁾ elmutat — elküldt, útát mutat.

11. 1642. j u n. 14.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak stb. Isten ő fel-sége stb.

Nagod 6. praesentis Fejérváratt írott levelét Deregniken (?) 12. alázatosan vettem. Az mely dolgok felől Nagod kgl's uram parancsol, azok az állapotok mint mentek végben, Maurer Mihály uramtól Nagod voltaképpen megértheti; isten Nagod eleiben vivén, én is az mi hátra leszen, megmodom Nagodnak. Az mint Nagod kgl's uram érté, lovat nem küldé az vezér; az velem jövő kapucsi pasának vagyón négy lova, ha Nagodnak kgl's tet-szését érthetném, úgy végeznék vele, egyik lovát vitetné úgy, mintha császár küldte volna ifjú uramnak ő nagának, mivel úgyis tudják minden velünk levő embereink, hogy egy pej lova vagyón, azt az császár küldi az több ajándékokkal. Maga is az kapucsi basa ma beszélgete velem, maga ada okot, hogy Nagodnak irjam meg: avagy Nagod küldjön lovat, avagy az ő lovai közül, az me-liket szeretem, Nagod[nak] adja; azt mivel, az mit én mondok, noha kgl's uram vén ember, de eféle dologban nem expertus, jó ember egyébképpen, csakhogy soha ennél lágyabb, puhább em-berrel nem jártam, reggeltől fogva 7. 8. óráig vihetem, mindjárt meghál, valahul falut tanál; így nem jöhetne, a szekeremben ültetem, mihent beül az hátolsó ülésben, szinte aluszik; azt mondja kgl's uram, mintha az atyjától maradt házban szaladna, mikor szekérben ülhet; magam előtte ülék; csak vihetném minél hamarébb, elégé kedvezek neki. Nagod kgl's uram parancsoljon mindenek felől, mihez tartsam magamat; ha az Nagod birodal-mában jutunk, az várakban löjjenek-é eleiben. Ha az Dunán ál-tal vihetem, bizon dolog jobbacskán vinném én is ötöt. Ugy hiszem kgl's uram, elébb az Dunán által nem mehetünk 18. praesentis. Adja az felséges isten, kgl's uram Nagodat tanáljuk stb. Datum in Celikoua, 14. Junii, 1642.

Ngdnak

alázatos szolgája
Seredi István m. p.

Kivül Rákóczi írása: 19. Junii A. J. 1642. 8. órákor este, Száva Mihál portai postánk.

Kélcím: Illustrissimo principi dno dno Georgio Rákóczi stb.

12. 1642. j u n. 25.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Nagodnak stb. Jó szeren-szés hosszú élettel stb.

Nagodnak alázatosan akarók értésére adnunk, az kapucsi basával 24. praesentis érkezőnk ide Tergovistára; az vajda maga

is kijött vala az császár zászlója eleiben, és az Nagod méltóságát is előtte viselvén igen szép seregekkel. Ha isten ő felsége kgl's urunk az holnapi napot adja érnünk, megindulunk innét úgymint 26. praesentis, és 28. Rosnón igyekeztünk lenni, onnét ha Nagod mást nem parancsol, 29. Brassóban megyünk, azonban az Nagod kgl's parancsolatját várjuk, mihez tartjuk magunkat; városban kívánczik kgl's urunk az kapucsibasa az feredő kedvéért, kimondhatatlan heves ember, csaknem olvad el, mihent melegszik az üdő, nem is jőne egy mélyföldnél többet, ha az magam szeke-remben nem hoznám. Ez órában érkezék kgl's uram az portáról kapitihá Rácz István uram levele Nagodnak szóló, azt is Nagodnak megküldöttük Nagod jámbor szolgája Rudnai Zsigmond uramtúl. Adja isten Nagodat tanáljuk stb. Datum Terguista, 25. Junii, 1642.

Ngdnak

alázatos szolgálói
Seredi István m. p.
Sulyok István m. p.
Basa Thamás m. p.
Fodor István m. p.

Külső: Illustrissimo principi domino, domino Georgio Rakoci stb.

(Seredi írása.)

1642. nov.—1643. jan.

Körössy István főkövet.

A szent-demeternapi adó bevitelére Rákóczy főkövetévé Szalánczy Istvánt nevezte ki, s már meg is íratta számára az utasítást, (megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 148. s köv. ll.) de ki-nevezését visszavonta s helyette Körössy Istvánt nevezte ki, kinek ez volt első nagyobb rangú tisztsége. Deczember havában ért be s 27-én a fővezér által fogadtatott. Az adó beadásán kívül meg volt bízva, hogy ha az 5000 arany beadása szóba kerülne, ezt tagadja meg; hogy a kurlandi herczeg ügynökei számára azon menedék leveleknél, melyeket Rácز szerzett, jobbakat szerezzen; hogy II. Rákóczy György lakadalmára portai követség küldését eszközölje ki. Az általa nyert fermanok megjelentek a »Török-Magyarkori Államokmánytár«-ban. 1643. jan. derekán indúlt haza.

1. 1642. decz. 2.

Illustrissime princeps stb.

Hosszú ideiglen való stb. Tegnap érkezvén be Targavistyára, ma ebéd tájban voltam szemben k. u. az vajdával és az Nagod méltóságos levelét megadván, Nagod nevével, az mint tudtam, köszöntöttem, ki jó szóval szokása szerint Nagod emberit látván, beszélgettem véle s kiváltképpen az portai állapotok felől szorgalmasan tudakozván, mondá ugyan készülitit az töröknek, de kiváltképpen Maltára valót. Ide az mi részünkről tot binét mond k. u. Jelenté azt is k. u., hogy az tengeren túl rebelliója támadott császárnak, melyet egy vezérek házában járó görög jóakarója ad titkon értésére, noha kapikihája nem írja ő nsgának az portáról, mivel egy Naszup passa nevő vezér (ki még az fővezérnél is nagyobbbnak tartja magát) húszezer emberrel kötött fegyvert császár ellen, olyan opinója is lévén k. u. az vajdának, hogy avagy magok között vagyon több complicesse, avagy

az persához bízik. Az persa követ beérkezett az portára csak mostanában, de mivel jött k. u., nem tudatik. Az ország adáját az vezér, hogy fel akarná vitetni, az mint ennekelötte fenyegetődött, inclinatiót olyant k. u. nem értek semmit istennek hála. Tegnap múlt egy hete k. u. az vajda hogy megindította az adót sok ajándékával innét Targavistyáról, ugyanakkor három boér (hihető, hogy még annakelőtte volt coniunctiójok felölle) egy levelet küldtenek volna az kapikihájátul az portára, melyben az Alexander fiát Radult hitták az vajdaságra, assecurálván, hogy eleiben mennek és magok behozzák, csak induljon ki az portáról, mely levél az vajda kezében akadván, végre magok is kettei nem tagadták, hanem megvallották, hogy ő dolgok, calva excusatiójoknak ratiója az lévén, hogy ők igen részekek voltak, mikor ahoz nyultak, de az vajda józanon nyúlván k. u. az dologhoz, nem bántatta, meg sem fogatta őket, hanem mindeneket elvette s fizettek immár 1000 aranyat, az mint itt az pénzről szólnak; az apjának Diniorasz, az fiának Albuli volt az árulóknak nevek, kik felől maga is az szegény vajda panaszkodék, hogy mint egy kapczát az szemétből rázogatta fel őket s azzal hálálták meg jótéteményét. Még az harmadikat, (mivel az levélen három pecsét volt k. u.) nem tudhatják ki volt, én úgy hiszem, ilyen derék dologhoz több complicesek is voltak, mert az eleiben való menésről és behozásról való assecuratoria kü lömben lehetett. Az bizony dolog k. u. hogy az mint bizonyosan értem, nyavalyás vajdának az maga megmaradásáért való exactióját s nem magát nehezteni igen az ország, mivel az felette sokra megyen. Száva k. u. az posta tegnap múlt egy hete, hogy innét elment. Az vajda ő naga az Nagod méltóságos tekintetiért jó tolmácsot rendelt k. u. mellém. Itt ez éjten éjszaka mind esék k. u. az eső, melyre nézve, (noha úgy concludáltam vala Réti urammal, hogy ma ebéd után elmenyünk) holnap kell jó reggel k. u. megindulnunk. Tegnap érkeztek ide Tergavistyára Mikes Bódizsár, Mihálcsa és Tompa István uramék is k. u., úgy értém, hogy valami sertés marha felett való veszekedésben járnak. Az törököknek bajrámok k. u. az más vasárnap kezdetödvén, ez jövő vasárnaphoz még két hét elvégzése, melyekben ő nekik is nagy frequentiajok lévén k. u., tartok, hogy ki ne jőjjenek előmben. Ha isten beviszen, mivel noha csak egy nappal bemeneteli előtt kezdetödvött volt ez az szegény Dániel Mihály uramnak bemeneteli előtt az bajrá, mindazonáltal még is szegénnek senki ki nem jött volt eleiben k. u., de mindezeket az úristen az Nagod jó szerencséjére mint rendeli, az dolognak kimeneteli mutatja meg. Adja azért az felséges isten k. u., hogy minden üdvösséges, méltóságos propositumi Nagodnak hosszú ideig, boldogúl végben.menvén, mostani expeditiója is átalam az ő szent nevének dicsíretire s Nagodnak országával

egyetemben szerencsés véggel áldassék meg ő szent felségétül,
amen. Datum Targavistya die 2: Decembris anno 1642.

Illust. V^{rae} Cels^{uis}

servitor humillimus perpetuusque
Stephanus Keörössy m. p.
de Várad.

Külszín: Illustrissimo principi dno dno Georgio Rakoczi stb. stb.

2. 1643. j a n. 12.

Illustris princeps stb. Servitiorum etc. Hosszú ideiglen stb.

Az minemű dolgok végett Nagod kgl's uram engem ide be-expediált vala, csaknem nagy seriumok levén, légyen áldott az úristennek nagy neve, vélekedésem után tegnapelőtt az fővezér azokra kevés szóval, de nagy becsülettel resolválá magát, melyet az úristen kivívén, Nagodnak alázatosan referálok. Ugyanaz nap estve felé érkezvén meg az audientiáról (mivel kgl's uram az fővezér mind császárnál levén), azon nyomban, hogy lovamról le-szállottam, érkezék Száva Mihál is, és az Nagod méltóságos levelelt felnitván, (mivel Rácz István uramék immár elmentenek vala) Nagod kgl'sen mit és mi felől parancsoljon, megérttettem. Másnap Zülfikár agát hozzám hivatván, sok disputatióim után arra mene, hogy az kurlándiai herczeg dolgát ¹⁾ denuo proponálván az vezérnek azon lészen, hogy az levelet jobban effectuálja, de bizony igen kétségesen szóla hozzá azt állatván, hogy az levél igen jó; bizony dolog az kgl's uram, hogy ő kgl'meknek, az kiknek incumbált, szemesbeknek kellett volna akkor lenni, mikor az levél kijött, mivel én úgy tudom, hogy az kétszáz tallér is immár kezénél vagyon Zöldfikárnak, az csak lehetetlen dolog levén, hogy az kurlándiai fejedelem, holott ő is más korona alatt vagyon, itt-benn kapikihát tarthasson, mert az főembernek itt az portán való lakása, melyről az levelében emlékezet vagyon, semmi nem egyéb annál.

Az mi kgl'mes uram az vadbőröket illeti, noha arról énnekem Nagod kgl'mesen nem parancsolt semmit, mindazonáltal én is Nagod alázatos szolgájának tudván magamat lenni, szükséges is levén, az mint tudtam, törekedtem benne, melyet Nagod kgl'mesen Száva Miháltúl megérthet. Eleget hordottak kgl'mes uram ide, de ezeknél szebbet nem aránzhattam, ezeknél alábbvalókat is feljebb való áron akarván adni.

Az Musza passa kapucsipassája az római császár hadának megverésével die 6. praeteriti, jan. praesentis érkezék be kgl'mes

¹⁾ Lást Török-magyarkori Á.-O. III. 172-ik l.

uram, tizedik napra reggel érkezvén be Budáról, felette nagy hangon mondván jöttét, mely ezt hozá, hogy az római császárnak hatvanezer hadában csak ezer-ezer maradt, azok is inkább mind sebesek lévén, az többi mind elveszett s maga is Leopold herczeg igen nehezen szaladván el, mindennemű hadi készületit elnyerték az svétek tüle, melyet kgl's uram délután az vezérnek proponálván, mivel előbb szemben nem lehettek, másnap mindjárt publicáltatta az dívánban az vezér ő naga, melyről, az úristen kivívén, Nagodnak alázatosan többet beszélek. Holnap az úristennek szent segítségéből innet kgl's uram én ki akarok indulnom, mellém pedig amaz vén Ibrahim csauzt akarja vala az vezér rendelni Nagodhoz követnek, melyet kgl's uram én ez mostani odavaló, méltóságos állapotira Nagtoknak keveselvén, viszont egy nagy és belső emberét és kapucsipassáját rendelé az vezér, kit Haszán agának hínak, az ki az mint izené többel leszen huszad magánál, ebben kgl's uram nem nézhetvén az költséget, hanem az Nagod méltóságát, ha kiérkezhelném bárcsak az vége felé az lakodalomnak. Itt kgl's uram, istennek hála, minden becsület tétetvén az Nagod méltóságának én bennem; mint ilyen rút üdön (mivel itt éjjel nappal es az eső) sietnék én is kiérkezmem.

Az mi kgl's uram az feleségem dolgát illeti, mely felől Nagod ír kgl'sen, hogy az két rosz agarat nem adta, bizony dolog az Kgl's uram, hogy nem kicsin búsult elmével és szomorú szível értem az dolgot, de nem tehetek róla, hogy így esett; hogy azért Nagod kgl'sen megértse, az szegény gyarló aszszonyállat micsoda kicsin obscuritás miatt impingált, igazsággal írom meg Nagodnak. Most utulszor hogy Budára voltam kgl's uram, az ifju urunk ő naga ifjai közül házamhoz menvén, ő naga nevével szólván, az agaraimot elvitték és egyszer Szalonta felé, másszor itílem Tamási felé oda hordozták; mivel penig kgl's uram szolgálaim az Nagod szolgálatjában voltak vélem, egynél többet feleségem ki nem küldhetett az ebeim gondviselésére, és így az egy legény az sok üzetés közben, Szalonta felé el nem érkezvén mindenfelé az ebeim gondviselésére, és meleg is lévén, az ebeim közül el is maradt és harmad napra hozták haza, az ki hordozta csak odahagyván, némelyeket kgl's uram az szokás szerént annira eltapottattanak, hogy egy holnapra is alig épülhet fel belőle; melyre nézve ez volt kgl's uram parancsolatom, hogyha, úgymond, az fejedelem szavával ismét az ebeimre jönnének kérni, mód nélkül az ebecimet oda ne add, s azt hiszem, szegény goromba feleségem hogy ez szót ín genere értette, mivel szintén indulófélbe is valék, hogy ezt mondam, és szegény nyavalyás feleségemnek s magamnak is velle nagy boldogtalanságunkra; ez kis obscuritásból minemű dolog jött ki, bizonyságom isten róla, meg sem gondoltam; kgl's uram sem én, sem szegény feleségem (kinek neve azt hiszem most oda-

ki kiváltképpen gonosz akaróim között fenn forog) nem oktalan, sem valami érzékenység kívül való állatok vagyunk, hogy két rossz ebet mi az Nagod kglmességénél (mely nélkül élni sem akarunk, sőt isten után ahoz ragaszkodunk) feljebb becsülnénk. Minek okáért Nagodnak mint kgl's uramnak nagy alázatosan könyörgök, és ugyan istenért is könyörgök, Nagod kgl's uram ez bizony nem szántszándékból esett fogyatkozásért ránk ne nehezteljen, s kiváltképpen szegény gyarló asszonyállatot, nyavalyás feleségemet kglmessége mellől ne rekeszsze el, mert az mind életemben s mind holtom után csak az Nagod kegyelmességéhez confugiál, Nagod megemlékezvén arról is, hogy egy légyhez hasonló asszonyállat forog az dologban, s az maga kglmességéről is, melylyel az vétkek szoktak az fejedelmekben temperáltatni s az én tehetségem szerint való jámbor szolgálatomról is. Megírtam kglmes uram nyavalyás feleségemnek, hogy mindjárt beküldje Nagodnak, Nagodnak alázat osankönyörögvén, Nasgod vegye kgl'sen. Az ebek kgl's uram bizony jók valának, most nem tudom. Tartsa és áldja meg az felséges isten Nagodat etc. Datum Konstantinapoly, die 12. Januarii, hora vespertina, anno 1643.

Illustris V^{rae} Celsitudinis

servitor humilimus perpetuusque
Stephanus Keöreössy m. p.
de Várad.

1642. oct. 16.—1644. jan.

Réthy István kapitihá.

Kőrössyvel mint főkövettel egyszerre ment be a kapitihá is a régi, tapasztalt Réthy, kinek ez már negyedik útja volt. Eleinte II. Rákóczy György lakodalmára volt megbízva a főkövettel egyetértve ünnepélyes követség küldését kieszközölni. Hogy Rákóczy Ferdinánd ellen hadat kezdjen az ő kapitiháságában ért meg, s az első alkudozásokat oly sikerrel vezette, hogy 1643 végén már csak a szentesítés volt hátra.

1. 1642. oct. 16.

Rákóczy utasítása Réthy István portai kapitihá számára.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 142—148. ll.)

2. 1642. dec. 25.

Rákóczy levele Réthynek: vásárlások s más portai ügyekben.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 173—174. ll.)

3. 1643. jan. 3.

Rákóczy levele Réthyhez: a végbeliek rablásai ügyében.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 183—185. ll.)

4. 1643. jan. 9.

Rákóczy levele Réthyhez: megbízza, hogy fia menyegzője napját tudassa a portán.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 185. A meghívó levelek a köv. ll.)

5. 1643. jan. 12.

Rákóczy Réthynek: különböző híreket ír.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 179—181. ll.)

6. 1643. jan. 14.

Réthy a fejedelemnek: portai vásárlásokról.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 190—191. II.)

7. 1643. jan. 18.

Rákóczy Réthynek: fia lakadalmáról.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 192—193. II.)

8. 1643. febr. 3.

Illustrissime ac celsissime princeps etc. Fidelium servitiorum etc.

Az úristen kgl's uram Nagodat fejedelemasszonyunkkal ő nagával és kedvesivel, szerelmesivel sok jókkal, bódog, szerencsés, egészséges hosszú étellel áldja meg, és ez mostani fejedelmi méltóságos kegyes atyai, anyai örvendetes örömét is az mű kgl's ifjú urunk, választott fejedelmünk méltóságos szent házasságának fejedelmi solennitását is engedje elmulatni több következővel együtt etc. et dicat omnis populus: amen.

Kgl's uram, Fejérváratt 2. Januarii proxime praeteriti nekem írt Ngd kgl's parancsolatját hozta egy havaselföldi posta 17. praesentis (*így*), melyben volt két inclusa, egyik az széplaki nemes embernek Gyulába való elvitele, kénzása után való megsaccolásáról; az másik az szentpéterieken való insolentiajokról; az Nagod parancsolatja szerint immediate másnap reggel az vezért megtalálám szembe levén ő nagával, Zülfikárnak mondá az vezér, egy csauszt küldjön el mindjárást, híják az egrieket, kiket igen későre találtak fel, addig mű mind ott várakoztunk. Ikindi diván után elérkezének kgl's uram vagy négyen, egyik Muhtar aga, (ki jól esmeri Nagodat, nem rossz ember), az másik Jusuf aga, ennek most adák az egri gönyöllei agaságot éltéig, ezt magam is régen esmerem, Betkes passa zászlótartaja vala; ezeken kül többen is valának; az vezér ő naga mondá nekik, miért bántok tü az szegénységgel olyan módnékül? saccoltatjátok, hatalmas császárnak az övét megadják, azonkül tü annál sokkal többet vontok rajtok; nem tudjátok-e, ha tü azokat elpusztítjátok, honnan leszen az tü fizetéstek, zsoldotok? az ittvalóra ne bízatok, mert innen semmit nem adnak. Ugyan félve állottak bizony kgl's uram vezér előtt, sőt ezzel concludála vezér, tudjátok-e azt, mikor császár igazságát, az mivel tartozik, megadja az szegénység, pénz nélkül csak az kenyerében sem szabad enned? Azok közül kgl's uram az egyike Jusuf aga, mivel öregb vala az többi-

nél, mondá az vezérnek: szultánom mű közülünk egyike is azt nem cselekedte, azt tudjuk, hogy Egerhez való jószágban sohol annál az Szentpéternél nincsen jobb falu, ő idejekor, mikor értésére leszen jó kedvvel örömet szolgálnak, barátságosan élnek velünk, az mivel szintén nem tartoznának is, barátsággal vannak. Számtalan sok szó után kgl's uram monda az vezér Zülfikárnak: eredj Zülfikár aga, az hul én szoktam ülni, keresd ott az supplicatiót, hozd ki ide és magyarázd el az egriek előtt, hallják ők is; azonnal kihozá kgl's uram és mind egy punctig eleikbe ugyan kiönté, ki bizony terhes supplicatio vala; az mi ott nem volt is, Zülfikár mind oda mondá látván az vezérnek jó kedvét is az meghallgatásban. Mindezek után szernyő parancsolatot üzene tőlök az vezér az egri passának, mind megparancsolja az alatta valóknak, kadiáknak, emingeknek, közönségesen minden rendeknek, többé ezféle panaszkodat ide portára ne bocsásson, úgy vigyáztasson reá; szóval is megparancsolá nekem kgl's uram az vezér, hogy az szentpéterieknek Nagod megparancsolja, ha mit ezután kérnének is Egerben, semmit ne adjanak az rendtartás, szokás kül. Im írtak is az passának, Nagd kgl's uram transferáltathatja magyarrá, láthassák az szentpéteriek is s tartsák nálok addég, miglen egy örökös állandó protectionálist szerezhetünk nekik; de ezalatt kgl's uram gyűljenek egyben, és igen igazán helyesen, kinél külömben ne találathassék, mi volt az ő szokás szerént való Egerbe esztendőnként summájok, írássák le hűtők szerént, pecsétek alatt küldjék Nagodnak, kit az protectionálisban rendszerint ittbenn irathatnók be; így lenne állandóbb kgl's uram az levél. Kettő; az custodiájának az varrását felmetszethetni és ismét bevarrhatják, az pecséti helyben maradhat, az levelet könnyen kivehetni s helyben tehetni. Ez kiküldött levelekért két egész hétnél tovább jártattam, meddég kivehettem; bizony tall. 3 adtam az deákoknak, igen nehezen is vevék el.

Az széplaki nemes embernek nevét sem írták meg, sem penég az gyulai emingnek; az vezér igen helyesen mondá kgl's uram, kinek tudunk parancsolni, netalám az ki azt cselekedte, ő helyében mást állathattak ekkedig, mert az tiszt szerre jár akárhul is. Itt csak ma tudtam meg kgl's uram, mi neve az egri emingnek, Szaly Buluk hasi neve; az gyulai bégnek penég nevét nem tudhatám meg ittbenn, az atyját Reczep vezér passa vágatta volt le, vezér Daud passának mondják az atyja nevét, ő maga ezelőtt bácsi bég volt, de igen ros ember, onnan hozták volt Gyulában, ha Nagod reá írt volna recta ide az portára, azt mondja Zülfikár kgl's uram, mazurrá tötte volna az vezér. Az temesvári passának is írtak mind császár nevével s mind az vezér maga, azokat is kgl's uram az mikorra kivehettem, egy nap mulatott itt azonnal küldtem. Kinán passa is hívatott vala, ő naga kérdé, ha

itt vagyon az követ? mondám ő nagának, vagyon egy hete, hogy elment; mondá azt, hogy meghagytam volt, hogy el ne menjen hírem nélkül, mert írok az fejedelem ő nagának, s az levelet felkeresteté s kezemhez adá, az mellet jó egészséges köszöntéssel küldte meg Nagodnak, ajánlja magát minden jó akaratral.

Ide való állapot felől egyebet írni mostan Nagodnak nem tudok: az persa követe mostan is helyben vagyon addég, miglen az magok követe, melyet innen küldtek az urokhoz, meg nem jön, itt helyekben lesznek. Ez elmúlt januáriusnak 21. napján az vezér kapuján valánk, Zülfikárral beszélünk vala egy-más dolog felől; ez közben kglis uram hozának egy öreg vastag ifju kozákot, kit tatár hán küldte egy főtatártúl; mindjárást vivék be vezérhez. Ez közben egy bejárójával vezér behivatá Zülfikárt is; két óránál kglis uram tovább mulata ottbenn. Mikorra kijő, együtt jötünk el vezér kapujárúl, útunkban kérdém, miféle kozák vala aga uram, kit vezérnek hozának? erre mondá, Kgládtúl nem titok, mert vezér ő naga meg is hagyá, hogy Kglá az fejedelemnek ő nagának írjon, küldjön be ő naga tova be az hatmanhoz valami okból, s az ki bemenyen, értekezzék s tudakozzék is, ha az római császár, az mint mostan megverték, kérne-e az lengyeltül segítséget s adnak-é, nem-é, voltaképpen tudakozzék. Másik, vagyon ilyen dolog is, az kozákot examinálá az vezér, hová való, az kikkel volt, hová hallgatnak s kitől függenek? Arra az kozák azt mondá, mű ezenen öt helyen voltunk lesben ez elmúlt esztendőben, s az hatmánnhoz tartunk; ez elmúlt esztendőben kétszer vertük fel az innen Muszkaországban menőket, sok leveleket is vőtünk el tőlök, s három palánkot csináltatott az hatmán, kinek tüze meglátódik császár főhelérül Achyrmánbúl. Tavaly az mely innen bocsátott agát vezér ő naga császár levelével expediált volt muszka császárhoz útjában az kozákok kglmes uram felverték, magát megölték, az mely leveleket viszen volt, azt mind elvötték, az oda menő megölt agának az öcsese elszaladott volt és ugyan elment muszka császárhoz, és mindaddég ott kellett mulatni, meddég ez mostani szilisztriai Mehemet passa maga főemberét vezér leveleivel ujabban Azák alól be nem küldött[e] Muszkaországban császárhoz; ott megegyezvén, az oda szaladott innen való vezér emberével csak mostanság jőnek volt vissza circa ultimam diem Novembris anni praeteriti; ugyanakkor hozzák volt muszka császártúl tatár hánnak is az szokás szerént való honorariumot, azt is mind eltojvajlották ezen kozákok, kin az vezér igen búsul. Ugyanazon napon hivatá oda az moldvai vajda kapikiháját s megparancsolá neki az vezér, postát küldjön az vajdához levéllel, kit éjjel-nappal megvigyen; az levelet penég Zülfikár írta le igen sietséggel, melyet az hatmánnak kellett küldeni az vajdának, de ezt az kapikihák sem tudják, micsoda levél. Az leveleknek felke-

resésére és kézhez való adására inti az vezér az hatmánt, mert az pactum ellen láttatik lenni. Immár mi választ hoznak az hatmántul, nem tudom kgl's uram, de elég, hogy innen igen nagy nehézségére vagyon az portának; nem jön jó ki belőle; ha az császárnak levelei kézhez ide nem hozatnak, az ki nem is leszen.

Itt való időnk kgl's uram, igen derekas telünk vagyon; 21. mensis proxime praeteriti éjjelre jutván szernyő mendörgések, villámások sebes esőkkel együtt lőnek, azután négy egész araszni havunk csak itt az város körül mintegy két mélyföldnire; innen tengeren Európában alá Cilibriáig az tenger mellett és fel az Feketetenger mellé, tengeren túl Anadoliában embermagasni havat mondanak; tizenkét egész napig erős hideg tartá, akárhul való országban is számot tött volna az itt való hideg; tegnap kezde elolvadni az jó szánút.

Kgl's uram, akarám ezt is Nagod kgl's tudására adnom, noha nekem arrúl semmi commissióm Nagodtúl nem volt, de hogy Száva Mihály egy vüsel't kapczát hozott vala be, ki mostan is itt vagyon, ugyanakkor vők két karmazsint, egy vereset, kiből 5 pár kapczákat csináltak, schofiummal varrattam meg az négyet, az egyiket el nem tudám készíttetnem, itt marada; az papucsokból is maradt volt hátra kettő, azokat Maurer uram csináltatta volt, azt is kiküldtem az négy kapczával együtt. Ezután mit parancsoljon Nagod az több kapczáknak elkészítések felől, Nagod kgl's informatióját várom arrúl.

Zölfikár kgl's uram igen malecontentus, szántalan sok az ő panaszolkodása, sok árkos papirosra írhatnák mindazokat fel, de minden részei sok panaszának mind csak az 500 aranyra collimálnak, az melyet Maurer uram pecsét alatt hagyott volt Rácz István uramnál; neki 3000 ezer tallér ígíret volt, 1000-nél többet neki nem adtak, eskszik, hogyha ő nem lőtt volna, végben az az dolog nem ment volna; soha penig athnamét Bethlen Gáboron¹⁾ kül senkinek innen nem adtak, azt is Szkender passa és Deák Mehemet passa szerzették volt nagy summával, ő megnevezi, menni volt, szegény fejedelem tartván attúl, hogy Szilvási Boldizsárt ne választhassa az ország etc.; levelet is írt Nagodnak, kérete azon, hogy Nagodnak megküldjem. Úgy vagyon kgl's uram, ő róla méltán mondhatni: nec tecum possum vivere, nec sine te. De azért ha elhal, kinek meg is kell lenni immár nem-sokára, de ebben az helyben, meo videre, ebben az seculumban az ittvaló szolgálatra ilyen ember nem leszen. Az Nagod bölcs itéleti legyen, netalan nem ártana egyszer-másszor valamit az torkában vetni, mivel ő azért mostan secundus a rege, ez az vezér consiliarius intimussának aestimálja őtet elhiggye Nagod kgl's

²⁾ Közbe szúrva : fejedelem.

uram kglsen. His eandem quam diutissime etc. Actum in Bizantio, 3. die Februarii, anni 1643.

Eiusdem Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitor perhumilis
Stephanus Réthy m. p.

P. S. Maradék tallérokat Kőrössy uram vűn el magával nro 100. Ha . . . bátor Siansz vezérpassának is leszen v[ala aj]ándék, az mint egy adoptivus atyafi ságában az megholt császárnak [vezé]rnek promotiójában nagy volt, azért nem jöhetett, de ugyan Kőrössy uram letört az nímet vitéz. Zű[lfikár]? adá vissza.

Kivűl Rákócitól: 18. Febr. Petele, 1643. délest 2 órakor havasali posta.

Külczim: Illustrissimo ac celsissimo principi, domino domino Georgio Rakoci etc.

Jegyzet. A kipontozott helyek kiszakadva.

9. 1643. febr. 18.

(*Eleje hiányzik, a czimezés lapján következő áll Rákóczy írásával:*)

Szerzene Kegd oly levelet, ki mellett szegények maradhatnának s ne vennének ennyi sok birságot és igazságtalan exactiókkal ne bántanák őket az ő régi summájokon kivűl, se többet.

Kivűl: Generoso Stephano Réthy de Altorja in fulgida porta stb. fideli nobis dilecto.

Réthy kezével: 1643. Redditae per cursorem Michaellem Szava ultima die Februarii. Telkibányai határról elvitt rabok felől való commissióm etc.

10. 1643. febr. 23.

Rákóczy Réthynek: a végvitézek pusztításai s a kurlandi herczeg salvus conductusa ügyében.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 193—194. ll.)

11. 1643. febr. 25.

Rákóczy Réthynek: különböző ügyekben.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 196.)

12. 1643. márcz. 27.

Rákóczy Réthynek : a kurlandi herczeg emberei számára szerzett útlevel ügyében.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 200—202. ll.)

13. 1643. máj. 24.

Rákóczy Réthynek : a kurlandi herczeg emberei útlevele s a törökök pusztításai ügyében.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 206—207. ll.)

14. 1643. máj. 24.

Rákóczy Réthynek : a faluk számára kért protectionalis ügyében.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 207—208. ll.)

15. 1643. máj. 30.

Rákóczy Réthynek : különböző híreket ír.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 208—209. ll.)

16. 1643. jun. 9.

Rákóczy Réthynek : portai ügyekben.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 210. l.)

17. 1643. jun. 15.

Rákóczy Réthynek : portai ügyekben.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 211. l.)

18. 1643. jun. 27.

Rákóczy Réthynek : a kurlandi herczeg útlevelei ügyében.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 212. l.)

19. 1643. jul. 8.

Rákóczy Réthynek : különböző híreket ír.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 215—216. ll.)

20. 1643. jul. 10.

Hagai Kornél Rákóczynak : Réthy közvetítéséről az indítandó háború ügyében.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 217. l.)

21. 1643. j u l. 12.

Illustrissime princeps ac domine, domine etc. Fidelium servitiorum etc. Az szent istennek mindennemű áldási maradjanak Nagtokon végetlenül etc.

K[glmes uram] . . . [d]ie Junii proxime praeteriti Déváról irt két [rendbeli k]gls parancsolatit vöttem Nagodnak az vaj[da pos]tái által 6. praesentis, kikből értem az Nagod kgl's parancsolatit. Az Naszuh passa dolgának mint lőn vége,¹⁾ alázatos írásom által arról Nagodat tudósítottam;²⁾ noha bizony nagy rémülést szerzett vala csak nagy hertelenséggel merészen, nagy vakmerőképpen való bátorsággal, mert innen belől voltak neki biztatai etc. Az szentpéteriek protectionálisát és az kurlandiai herczeg salus-conductusát is kiküldtem. Az mely három pecsétének exemplumát hozták kgl's uram, én azfelől is megtanáltam vezér ő nagát, az pecséteket meg is mutattam, de azt kérdi, húl vannak azok az hajók mostan? Én kgl's uram az szerént, az mint az herczeg írja, megmondám; arra azt mondá ő naga: ilyen bizotalan dologra, leszen-e, nem-e, enni sok levelet nem adtunk, hanem mikor hatalmas császár birodalmában érkeznek az hajók, mind az két portusról, ha kívánják, töröket adnak melléjek; mikor ide érkezik embere, akkor ha három utra fognak az hajók, anni számú levelet a[d] . . . , [ha az] fejedelem ő naga tekinteti nem volna, nem is [adatott] volna egy levelet is, meddég ide embere nem érkezett volna. Az herczegnek mű oly erős parancsolatot adattunk, ki mellett az egész császár birodalmát bejárhatják minden bántás nélkül, mert hatalmas császárral az lengyel királynak békessége vagyon. Én kgl's uram ez pecséteket az tunuszi³⁾ portusra megküldhetem vezér ő naga levelével, csak-hogy az moneta legyen, mert kgl's uram az buszurmány nemzetiség semmit nem néz az szolgálatra, hanem akármi kicsin szolgálatnak illetlen fizetést impudenter kíván; addég én kgl's uram nem is küldöm el, meddég az Nagod arról való kgl's információját nem látom. Bizony kgl's uram menni sok fáradsággal, búsulással (az kiküldött herczeg levelét) vihettük végbe, meg nem [írhatom annak] circumstantiáit etc. Az felső-[vadászaiak] hódoltatásra való erőltetéseket is mind referáltam [ő] nagának, ki ez emberi emlékeztetűl fogván soha nem hódlott, Nagod méltóságos fejedelmi praedecessorinak örökös lakóhelyek volt, most is Nagodnak praefectusa vagyon az ott való udvarházánál, sőt az bódog emlékeztetű

¹⁾ »vége« *javitva* »dolga« *helyett*.

²⁾ *Oldalt beszúrva* : ha levelemet megküldte az vajda

³⁾ Tunisi.

istenben elnyugott akkori kgl's urunk fejedelmünk Rákócy Zsigmond ez mostani kgl's urunknak atyja ott is holt meg. Erre kérdé kgl's uram, mikor volt erdéli fejedelem, mű az nem hallottuk, nem is tudtuk. Arra azt mondván kgl's uram: immár vagyon több 40 esztendejinél. Az második falunak nem tudék nevet adni kgl's uram, mert nem érthetém meg nevét az Nagod méltóságos kezeírásából, minthogy azon is végezte el ide való írását. Megigiré ő naga azokra is az protectionalist, sőt ezek után kgl's uram, ez ilyen dolog felől mikor leszen, azonnal írjon Nagod az egri passának, ki ha nem refrenálja az vitézlő rendet, az szerént írjon Nagod ide az portára, igen hamar másnak adja tisztit az passa, mert az két császár között [való] foedusnak egyik articulusa az, hogy az hódoltatás [ne] legyen, megszűnjék. Kgl's uram, én addég az felső-vadásziaknak is ki nem veszem az protectionalist, hanem az más falura is ugyan akkor venném ki, csak tndhassam az falu nevit. 7. Junii volt, ítilem, az ménesnek, avagy egyéb marhának megindítása ¹⁾; az sem volt hódolt, mint Nagod kgl'sen inserálja levelében etc.

Kgl's uram, ha Moriából az övet meghozzák, Nagodnak ezelőtt is írtam felöle, nem tudom, mi színűen fessék meg. Az hálóknek csak az egyike sem kész kgl's uram; immár 45 litra selymet adtunk oda mérve; veszekedem sokat az hálókötővel; újabban látom ismét, hogy perlődnöm kell az galatai felöle. Bizony kgl's uram nagy háló leszen hogy az farkast is megfoghatni benne, el nem [szakasztaná?]; ha ez elkészül, kellessék-e az többihez kezd[etni], Nagod kgl'sen tudósítson.

Semmi új hír itt mostan kgl's uram nincsen. Az vezér fő kapucsibasijá[t] Reczep agát, az vezérnek senki olyan kedvébe nincsen, ez minap küldé Azákban. Vagyon több két holnapjánál, az kozákoknak három helyen való palánkjokat az kefei passa az tatárokkal és Azákban való praesidiummal az mint dissipálta; az egyik, mely közelebb volt Azákhoz, mintegy hat mélyföldnire, melyből visszahozták volt az Azákból elvitt lövészszármot, mostan haddal vagyon ott Reczep aga, az muszka császárral tractálja az békességet; ott válik el, ha bejön-e ide az muszka követ, avagy nem. Ennek vége levén, ha megérkezik Reczep aga, ő neki conferálja vezér az kapitánbasaságot.

Nyavalyás vajdaságát igen futja igen titkon Bogdán vajda egy rossz görög, az moldvai vajda fiának mondja magát, de nem igaz. Az aga is Zülfikár, nem bänná, noha csak ez minap is 10 sing igen szép velenczei bársonst küldé neki az vajda; Gürcsi

¹⁾ *Oldalt beszúrva*: az egri törököktől.

Mehemet passát futják, de hejába; [a]zért ha megjő Reczep aga, mind elbomol. Postremum etc. . . [12] Julii mane, anni 1643.

Eiusdem Ill^{mae} Celsitudinis Vestrae

servitor perhumilis
Stephanus Réthy m. p.

P. S. Kgl's uram, immár két renden is tudakozta vezér ő naga tülem, jött-e válasz az Radul vajda fia adóssága felől, melyre egyéb okot nem tudtam adni, hanem ezt: mivel az öreg úr oda ki lakik Magyarországon, mely hely távol vagyon mütülünk, eléb nem is lehetett értésére lenni ő nagának, hanem ez elmúlt gyűlés után, ki csak ezelőtt mintegy két héttel végeződött el; annakfelette szernyő esős idő járt ottkűnn, az vizeknek nagy árja volt, ki miatt az járó-kelőnek nem volt bátorságos útja. Noha kgl's uram mindenik okadásomban vagyon vétek, isten bocsássa meg azbeli vétségemet is, immár ennél egyéb mentség nincsen, Nagod valamiképpen mennél hamarébb kgl'sen informáljon; bizony igen nagy ember solicitálja ezért az vezért. Gyakorta behívat kgl's uram az vezér, főképpen mikor Zülfikár is ott vagyon, hírt tudakozik, ha mit írt Nagod. Én semmit mondani nem tudok nagos vezér, az én kgl's uram ő naga országával együtt csendes békességben vagyon. Hatalmas császáruk szerencséjére minap Budárul posta jött vala, valami hírt hozott volt Budárul, mintha palatinus uram megholt volna, avagy valami egyéb akadályos ügye lett volna. Csakhamar, másod avagy harmad napján hívata be vezér, tülem kérdezi vala, hogy ha palatinus felől Nagod nem írt valamit ide; mondám semmit nem értettem nagos vezér.

Kgl's uram, Nagod Nagy Pál urammal ő kgl'mével, mentől hamarébb lehetne, informáltatna felőle, mennél tovább tovább nagyobb suspiciót keresnek benne, ha szinte megvolt is az satisfactio; de erre is azt mondja az vajdacska, ha megadták volna ezt az levelet, visszavötték volna. Most az vezér igen jól, barátságosan mutatja magát mind beszédében magavüselésében, de ha csak ilyen kicsi dolog is ennire halad, kedvetlenséget hoz.

Kgl's uram, Ngd kgl'sen intimálja, hogy bátor módot kerestem volna, az oda fel való leveleknek kiküldését elkerültem volna; az abbas Szelepcsényi maga hozá ide reám, mutatá, hogy Nagodnak is írt némünemű dolgok felől; mostan Nagod[nak] palatinus urammal is igen jó correspondentiája vagyon. Eleget gondolkodám, de az jó szomszédságra nézve így ítéltem jobbnak lenni, mert én igen könnyen megkerülhettem volna; ezután nem leszen, tudom, soha; Nagod kgl'sen megbocsássa, mert nem studiose cselekedtem, sem ansát arra nem praebeáltam. Én utánam való ide jövő oratornak egyik instructiója bátor az legyen, mert az minémű

residens ez mostani, nilván ez megkévánja, az elment penég igen nem jó akarója vala Nagodnak ; tudom, ott fenn sokat calumniose referál. Az gallus agens igen beteg ; felette igéré magát az secretariussa által: megkönnyebbedvén, ír Nagodnak. Itt az király halálát magok igen titkolják kgls uram, nem tudom, mint vagyon.

Kiról Rákóczi kezérel: 28. Julii, 1643. Szamosújvár estve 8. óra után.

Külsőm: Illmo ac celsissimo principi ac domino domino Georgio Rakocŷ etc.

(Megszakadozott.)

22. 1643. jul. 25.

Hagai Kornél Rákóczy Györgynek: Réthy alkudozásairól a megkezdendő háború ügyében.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 217—219. ll.)

23. 1643. aug. 3.

Rákóczy Réthynek. Hódoltsági ügyekben s különböző híreket ír.

Jegyzet: E levél egykori másolat után megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 219. Eredetije megvan az orsz. ltárban, a különbség az, hogy elejét az irodában készítették, s e szavaktól kezdve »Nazuf passa elég rosszúl járt. . . .« a fejedelem sajátkezüleg írta. Kelet és aláírás az eredeti példányban az utóírat elé vannak írva.

24. 1643 aug. 29.

Rákóczy Réthynek vásárlásokról s különböző híreket ír.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 222—224.)

25. 1643. o k t. 13.

Ill^{me} ac celsissime princeps etc. Fidelium servitiorum etc. Mindennemű testi és lelki jókkal áldja meg etc.

Vezér ő naga parancsolatjából akaratom ellen kelleték kgls uram Makay uramot külön kiküldenem ez elmúlt szeredán ; akkor mi karban állott az vezérrel való tractatus, Nagodnak kgls uram kgls tudására adtam. Azután negyed nappal 10. praesentis hogy császár divánjából vezér kijöve, kevés idő telvén, Zöldfikárral együtt behivata egy küs hálózában ; senki benn nem volt kgls uram, csak mi hárman ; Zülfikárral ezt tolmácsoltatá: valamit én ő nagának mondtam, hatalmas császárunk mindeneket refe-

rált *privatim* csak magának. Hatalmas császár kérlette, vagy-on-e itt követ mostan Erdélyből? — mondta ő naga, útban vagy-on eddég. Hatalmas császár arra azt mondta: immár jöjjön be, azután meglássuk. Lehet *kgls* uram, ott az *tracta* ennél bővebben lehetett, mivel az dolog is derekas, de az vezér ő naga csak az *meritumát* rövid szóval mondá meg. Ezek után *kgls* uram ezt *committálá* ő naga: Nagodnak irjam meg, az követet az adóval kültön küldje, hatalmas császárnak írjon, ő nagának is az szerént, az főkövet legyen *bene instructus plena autoritate*. Látja penég maga is, az idő elmulik, szinte az buszurman szent Demeter nap után, ha elkerülheti, könnyen fel nem ül az hadra. Az mely helyekről penég az segítséget kívánná az fejedelem, meddég innen parancsolatja érkeznek hatalmás császárnak oda, addig az derék tél is eljöne, mert azoknak is készülnik (*igy*) kellene. Molduai vajda is távol vagy-on innen. Mindezekről magának is írunk az fejedelemnek: ő nagának. Semmit *kgls* uram az *annuentiánál* s ahoz illendő *circumstantiáknál* egyebet mű nem *solicitáltunk*; ismét az segítségről, császár részéről honnan kívántatnék, azt *denomináltuk*, de semmi emlékezetet az porta és az vezér *contentálása* felől nem töttünk, sőt Zülfikárnak is *kgls* uram meg sem említettem, gondolván azt, hogy ő kijelentené vezérnek. Ez dolog *kgls* uram el nem vétődött, jó *processusban* vagy-on; ha mi külömbet írt volna is az vezér, mely *alienumnak* láttatnék *kgls* uram, az mit nekem *interpretáltata* Zülfikárral, kit feljebb megírtam, feledékenségből lehetett, mert mihelt haza jöttem, azonnal *consignáltam* én is az rést, hogy semmit ahoz ne addáljak, se penég abban el ne vegyek; sőt az *conclusióban* azt is ő naga *iteratis vicibus* [megírta?], hatalmas császár vitézt az télnek hidegségével nem kell megsanyargatni.

Kgls uram. Én az *gallust* ¹⁾ igaz, eléggé stimuláltam, eszteszttem (*igy*), mert együtt akartam vele *requirálnom* az vezért; utólszor Zülfikár is eléggé megmondá neki, hogy mostan nem kell semmi ajándék, anélkül is *conveniálhatja* az vezért. Én is csak azon *instáltam* felette, hogy elsőbe *requirálja* ő, azután ha kívánatit *kgls* uram, együtt velünk legyen. Abban sem kele ²⁾ semmi; várja az urától az *relatiót*, mit írjanak neki, 20. napot vetett benne, de én azt sem hiszem *kgls* uram, meddég nem látom, több állhatatlan szavaihoz képest, ha igaz leszen. Mig bejön az főkövet, megmutatja az idő, ha igaz leszen. Én immár *kgls* uram teljességgel megunakoztam utána való járásomat, ismervén ki legyen, mindazáltal ha Nagod parancsolja etc.

Kgls uram. Thynan passa ismét receptus, addég futa csá-

¹⁾ Ezen egy szó titkos jegyekkel.

²⁾ kele = leve, lett.

szárra az szultána felesége egy császárral (*igy*). Én kgl's uram
 vevén eszemben, hogy immár Lupul vajda vezér ő nagának tud-
 tára adta az Racziivel dolgát, igen jó alkalmatossággal megmon-
 dám az Nagod kgl'sen nekem küldött informatiója szerint, s
 approbálá, hogy Nagod is tudósította, egyebet nem szóla: jól
 vagyon. Kgl's uram; az hálókra való gondviselést is continuálnám,
 ha az selyem sodrásával elérkeznének a zsidók. Az selyem kap-
 czákat kgl's uram el nem készíttethetem, meddég az pajzánok,
 rabok az tengerről meg nem jönnek az hajókkal, azok szoktak
 inkább kötni; az egész városon én nem tanáltathattam, ki meg-
 kösse, egy aszszonyállatnál többet, de az anni selymet kéret vala
 két szolgálja által az husz kapczára, hogy harmincz kapczára sem
 kellene anni, mert én az itt való viselt kapczákat megmértem
 hány dram. Immár bejönnek azféle rabok s azon leszek, hogy elké-
 szíttethessem. Küldtem ki 4 pár kapczákat, 11 pár papucsot is,
 az maradék scofiunnot magammal együtt viszem ki kegyelmes
 uram. Igaz számot adok kgl's uram, az mi én kezemnél forgott,
 arról; én semminemű vásárlásában Száva Mihálynak interversu-
 tus nem voltam, mert én akkor inkább mind ágyamban feküdtem,
 egyik oka; másik penég, látván, az Nagod neki adott kgl's instruc-
 tióját az vásárlásra csak az ő személyére, nem illet nekem abban
 intrincálnom magamot; gondoltam azt is kgl's uram, netalám
 Nagod szolgálatomban kímél, avagy ő arra elégséges, nem kell az
 én arra való gondviselésem. Az úristen etc. Actum Constantino-
 poli 13. Octobris, 1643. mane.

Eiusdem Ill^{mae} Cels^{nis} V^{rae}

servitor perhumilis
 Stephanus Réthy m. p.

Kirül Rákócy kezével: 23. die Octobris, 1643. éjjel 10. és 11.
 órakor Szilágyi János.

Küldöm: Illmo ac celsissimo principi d. d. Georgio Rákócy etc.

26. 1643. o k t. 18.

Alázatos igaz hűséggel való szolgálatomat etc. Az úristen
 ő szent felsége etc.

Mindkétrendbeli posták által kgl's uram minden ittvaló álla-
 potokról Nagodat alázatos írásom által bőségesen tudósítottam.
 Azután semmi oly hírek itt nem foltak egyéb. Ez elmúlt vásár-
 nap hozták Budáról római császár ő felsége levelét ide vezér ő
 nagának, melyben panaszkodik, csak mostanság Kanizsáról 600:
 lovas török Styriában rablást tött, azon törökök meg is paran-
 csolták, hogy hódoljanak Kanizsához, mert ha második kimene-
 telekig nem hódolnak, azután újabban elrabolják őket. Az

panaszló levelet az budai vezér küldte alá. Ide kgl's uram igen várnák onnan az postát ő felségétől ez minapi írása szerint, de még el nem érkezék, nem igen is bánják, ha el nem jön is. Itt, én látom kgl's uram, bizony jövődre igen praeparálják magokat, ha az úristen meg nem gátolja megindulásokat.

Az öregbik övet kgl's uram kiküldtem; ez másikat az 400. dramost, az is hamu szín, elkészíttessen-e, Nagod parancsolatját várom. 5. csizmát, 20. pár papucsot és kapczákat kiküldtem. Az kapczákat kgl's uram két mester csinálta; az tize szebb csinálmán; az csizmákat is ugyanazon csinálta; az moldvai vajdának is az csinál mind papucsot, kapczát; két párt császárnak is csinála ez minap, minden napra az moldvai vajdától 5. font hús praebendája jár; két inast is oláhokat taníttat vele az mívire; ultro offerálja magát, Nagod számára is tanítana egyet, ha Nagod kgl's akarátja; oláh fiu, Imrefy Mihály csizmáziája is volt.

Kgl's uram; immár bizony minden okadásomból kifogytam; az vajdafi adóssága felől immár is egy nehánszor emlékezett vezér ő naga, ha mégis valami válasz nem jön, nem tudok mit mondani ő nagának felőle. Én elhittem kgl's uram, maga nem annira solicitálná, de az mellette törekedők, nagy emberek az vajdafi részéről, azok stimulálják az vezért. Kgl's uram; az posták elmenetelek után csak egyszer hivatott be vezér Zülfikárral, hírt tudakozott; egyebet nem tudtam mondani (ha szintén lött volna is valami), az békességet tractálják, végbe megyen-e, mibe marad, az én kgl's uram Nagodot informálja. Én kgl's uram alienumnak nem itilem, hogy Zülfikárral együtt ugyanezen jó alkalmatossággal megjelentők az porta contentióját is, császárnak 150,000., magának penég 20,000., mivel ő naga sok atyai jó akarátját mutatta ekkedig is Nagodhoz; örömet meghallgatá, semmit nem szóla hozzá, ezt kgl's uram csak azért cselekedém, ne láttassék, hogy semmi honorarium felől emlékezet nincsen etc.

Kgl's uram; ez egész városon minden nemzetségtől tudakoztattam s magam is bizony valóban fáradtam benne, de senkit nem találtunk, ki az kapczát megkösse, hanem ihon immár az Fejértengerről az gályák bejönnek szent Demeter napba, s az pajzának rabokat mondják, hogy meg tudják kötni, akkorra kellek maradni; én rajtam el nem mulnék kgl's uram bizony csak egy punctni dolog is az Nagod kgl's parancsolatiban. Valahúl kötték volt ez beküldött egy párt, az ki látja, azt mondja, hogy Velenzébe kötték, avagy Bécsben. Küldtem ki két japukát kgl's uram, kiket vöttem külön-külön való emberektől tall. 34. imperialibus s egy fertályon; egyiknek megadtam az árát, az másikat csak ad revisum küldtem; ha nem tetszik kgl's uram, kár nélkül hozzák be. Az csizmák, papucok, kapczák szegűdségében kgl's uram én nem voltam, csak informált Száva Mihály engemet írása által, s

az szerént fizettem, mert Nagod nekem azokrúl semmit nem parancsolt, ő is ahozképest velem nem közlötte. Az kivitt selyem háló kgls uram volt 46. litra, litráját alkudták volt 220. oszporán, az sinóra 7. litra, mely teszen 700. dramot, minden dramért kell adni három-három oszporát, teszen kétezer száz oszporát, faciendo tall. 26., asper. 20. Az háló selyme ezen kül kgls uram az 46. litra tizezer százhusz oszpora, tall imper. faciendo százhuszonheted fél tallért. Mindezekben adtam kgls uram harminczhatod fél tallért, az többi restál, s az zsidók igen solicitálják, nem is akarnak több selymet adni, meddig ennek az árát meg nem adom. Száva Mihálynak kellene satisfaciálni kgls uram errúl, mert az mint feljebb is írák, én nem voltam interversatus, mint alkudtak volt. Egy hálóra való fejér selymet vöttem kgls uram azon zsidóknak, az selyem sodrásával nem érkeznek el, azért nem készíttetém el. Az mint Nagod kglsen inserálja írásában, úgy veszem eszemben, hogy az ittben való hálónál négy singgel hosszabb legyen, három singgel szélyesebb; de ez is foroghat kérdésben kgls uram, ha mind háromnak egy quantitássa legyen, sinórra is külön-külön legyen-e; jobb, hogy Nagodat errúl alázatosan requiráljam újabban, hogy sem mint valami defectus legyen az elkészítésben.

Mostan kgls uram tizezer kantár puskaport visznek Budára. Vöttem kgls uram két kerek paizst; én sohul csak ilyent sem találtam, kinek az boritékja demeczki legyen, csak egyet is nem találtam, 3. egész nap mint magam jártam utána. Ezeket vöttem kgls uram tall. 39. imperialibus; bizony ügyekeztem kgls [uram], mennél jutalmasban lehetett volna megvennem, de különben meg nem vehetém. His eandem etc. Dabantur Constantinopoli, 18. Octobris, 1643.

Eiusdem Ill. Cels. V^{rae}

servitor perhumilis
Stephanus Réthy m. p.

Kivül a fejedelem feljegyzése: 30. die Oct. A. J. 1643. éjjel 9 óra-kor havasali posta.

Különm: Illmo az celsissimo principi d. d. Georgio Rákócy etc.

P. S. Kgls uram. Mégis attingálom egy néhány szóval az derekas dolgot. Zülfikárnak az tetszik, hogy az contentálásrúl való sumptus itt lenne in paratis, azzal is ne haladozna; az csak az Nagod bölcs itéleti; én is mondom kgls uram ezt, hogy az adó mellett való szokott ajándék legyen meg épen az divánúló vezéreknek ez egy úttal; ez includált consignatiót az vezérekrúl ő küldte. Mégis Nagod kgls uram az mely főkövetet ide kglsen

expediál, noha én azt sem tudom, ki leszen, valóban instructus legyen, ha valami oly nehéz obiectiójára az replicatio kívántatnék, felelhessen bátorságosan, helyesen meg, mert ismét kifáradni innen új documentumért késedelmes. Immár Nagod kgl's uram igen expertus (az buszurman közt) az portai dologban; ide megkívántatik kivályképpen ez mostani dologban magnanimitas, perspicacitas és ezekre való alkalmaztatható egyéb virtusok. Mindenkori beszélgetésében kgl's uram az vezérnek bizony oly inclinatioját esmertem az tractatusban, hogy ha azt ő megváltoztatná, semmi okból egyébképpen nem lenne, hanem az úristentől nem leszen megengedve. Engemet kgl's uram vezér éjjel hivata tegnapelőtt, de csak magamot, nem tudja Zöldfikár ezt s nem is illik, egy kicsin hitván gyermek lőn az tolmács; csak erre kére vezér, hogy mikor Nagod mi hírt ír, csak privatim magának referáljam (mint ezelőtt való levelemben is emlékeztem írásom által kgl's uram); egyébbre nem tudom vélni, hanem valaniben suspicál hozzá. Más dolgot ilyent obiciála: ez minapi beszélésünkön kérdék kapikiha, ha azon meg mernél eskenni, hogyha hatalmas császár parancsolna az fejedelemnek, kész volna-e felülni és velünk együtt szolgálni hatalmas császárunknak? megírtad volt-e? Mondám, megírtam nagos uram; s kérdé, jött-e válaszom reá? Arra is mit mondhattam egyebet, csak az mit ennekelőtte mondtam kgl's uram: az én kgl's uram igazán való híve hatalmas császárunknak. Ezen dolgot kgl's uram Zülfikártól is tudakozta, mi válaszom jött reá? Ő arról semmit nem tudott mondani, mert Nagod is kgl's uram nekem arról semmi választ nem írt, s nem is illett, mert én arra megfelelttem vezérnek, az mikor elsőbe emlité az dolgot, az mint ezelőtt Nagodnak kgl's tudására adtam. Emlékeztem én kgl's uram Zölfikárral valami obiter arról: mi lehetne aga uram az szolgálat, az kit minap Kgl'd által forgata vezér? Arra azt mondja, hogy mikor Kgl'tek az fejedelemnek megeskeszik, azon eskesztek meg, barátjának barátja, ellenségének ellensége leszen Kgl'tek, hatalmas császár is azt kívánhatja. Ezt én kgl's uram csak erre nézve írom Nagodnak, Nagod instructióba adja főkövet uramnak, ha kérdés lenne ismét, ez felől is tudjon mit mondani; de az én arra való megfelelésemet, ha méltó, nem kellenc laedálni, contrariumnak láttatnék, mert ez kgl's uram nem kicsin dolog.

Nálam kgl's uram az mely instructiók vannak, én azokat mind egybe recolligáltam, ha miről mi kívántatik, csak azokra dirigálom szavaimot, semmiben nem exorbitálok etc. Ez minap ilyen emlékezetet is tőn vezér: ez elmúlt esztendőben ország követi is voltak ittben, azoknak is megmondtuk volt az adó felől való ötezer aranyat, de arról semmi sem jöve válaszunk; volt-e ez mondanása kgl's uram, avagy nem, én azt nem tudom, mert azoknak

incumbált Nagoduak referálni. Erre is ha valamit kívántatik mondani, főkövet uram tudhassa etc.

Ha mostan kgl's uram megmaradhat nyavalyá; Máthé vajda, mint ezek futják ittbenn, ezután meddég ez vezér él, ne féljen, az ki mű nekünk országúl nagy fogyatkozás is leszén. Semmi új hírünk oly kgl's uram mostan nincsen; az gallussal beszélék, az mondá, hogy 15. Aug. hispanusoktól egy igen erős, hatalmas várost elvöttek az gallusok, mást is csak közel obsideáltak, most az alatt vannak; öt öreg gályákat is rakva lövő szerszámokkal, éléssel az hispanusoktól elnyertek; neveket megmondá az gallus, de elfelejtettem, netalám megírta Bisterfeldius uram levelében.

Kgl's uram, Szombathalván írt Nagod kgl's parancsolatját vezér elejiben vittem, kezébe is vötte vala, nézé, az meritomát mind referálám, azt is, hogyha valamit inditnak, ott az Nagod jószágiban valami irruptiót tesznek, egyáltaljában Nagod reájok megyen, melyre noha választ nem tőn olyat, de qui tacet, consentire videtur.

27. 1643. okt. 22.

Im minap is irtuk vala Kgl'dnek, *hogy császár követet küldene hozzánk*; most azért Kgl'dnek bizonynyal irhatjuk, *hogy jü, mert 18. die praesentis Debreczenben volt; mivel jüjjön, még azt nem tudjuk, de bizonynyal el kell hinni, csendesíteni akarnak és mindent el akarnak velünk igazítani, nekünk könnyű is velek megbékélnünk*; azt Kgl'd jelentse[-e] meg, nem-e az fővezérnek, álljon Kgl'd ítéletin. *Lupul most is azt adja értésünkre Barcsai Ákos által, nekünk az porta meg nem engedi az hadakozást, segítséget sem ad, de német császárnak adnak, ha kívánja, kit mi noha nem hiszünk, mindazáltal végére menjen Kgl'tek, nem árt, s minket is tudósítson róla.*

Hátán más kéz írása: Anno 1643. die 22. Octobris ad dnum oratorem portensem.

Jeggyet: Az egész Rákóczy írása. A dült betűkkel szedettek titkos jegyekkel.

28. 1643. okt. 28.

Illustrissime ac celsissime princeps etc. Fidelium servitorum etc. Minden sok jókkal etc.

Kgl's uram. 11. et 14. praesentis Fejérváratt írt Nagod kgl's parancsolatit vöttem 25. mensis eiusdem, kikből értem az Nagtok jó egészségét, melyben az úristen az ő nagy ingyen való kgl'sségéből örvendetes, kívánatos állapotban sokáig éltesse etc. Értem kgl's uram az ott künn való csatázást mindkét részről.

Nagod mostani ittben való állapothoz képest igen helyesen mutatta meg reánk való kgl's gondviselését ebből is országúl, mert csak ez elmúlt léten 18. praesentis küldé ide az temesvári passa egy beszerméni hajdu legént, kit más társával együtt lippai szancsákságban fogtak el ugyan az lippai eming (mint mondják), és mindjárást-beküldte Temesvárra őket. Ez ide hozott hajdutól sokat tudakozott vezér ő naga, sokat is mondott, de azt nem sok ember tudja, miket referált. Az társát Temesváratt tartják. Kérdette az vezér tüle, hova való birodalombúl való, s megmondta, hogy Erdélyhez tartozandó. Hivata ő naga s kérdé tülem is, ha Erdélyhez való az az hajdu város? Én kgl's uram csak kétségesképpen mondám ő nagának, netalán Erdélyhez való leszen, nilván nem tudom, mert én arra nem jártam; de ha szinte oda való is, szabad ő vele, mivel mentegeti magát maga oltalmáért, mivel tudja, hogy Erdély országa hatalmas császárunk kgl's ótalma alatt vagyon. Ez alkalmatossággal kgl's uram elkezdvén az ifju urunk ő naga kgl's gondviselését, vigyáztatását referálvám az vezérnek, az csavargóktúl elvétellett gyulai törököknek is haza küldését, egyéb ehez hasonló új dolgokat is, kiket Nagod kgl's informatiójábúl látok. Az facsáti törökök is mit cselekedtek az lugasi katonákkal, azt is kgl's uram megbeszélettem vezér ő nagának, az levél intercipiálását is, az ki az Nagod emlékezetes méltóságos fejedelemségében többé nem történt. Ezen ugyan megháborodék kgl's uram; mint vöm eszemben kgl's uram, nem sokáig birja az tisztet az temesvári passa. Ha tudnám kgl's uram az levél continentitáját nilván, s valami oly ártalmas dolog nem volna az levélben, azonnal requirálnám az vezért, hogy parancsoljon az levelet felkerestetni, és ide be ő nagának küldeni. Nagod kgl'mesen informáljon, miféle levél volt, addég csak ebben hagyom. Az Haller Sámuel megölését is referálám, s minemű renden való atyafia volt üdvözült Bocskay fejedelemnek; azt ugyan szánakozván hallá, s kérdé, ha csatán volt. Nilván azt sem tudám mondani kgl's uram, hanem csak ilyen obiter: nem itélhetem, hogy csatán lőtt volna, mert hatod magával ölték meg, s csatára felesőbb magával ment volna.

Kgl's uram. Az mely titkos írásokat Nagod includáltatott, kettő; az egyiket, én ez óráig annak translatiójára el nem érkezőm, szernyő vétkesen írta az scriba, hul több literákkal, hul kevesebbbel írta le, mert ha ami defectus nem volna benne, igen könnyen transferáltam volna. Az küssebbet absolváltam. Ngod kgl'sen inserálja *császár* követe jövetelét; ezelőtt tiz nappal volt itt kgl'mes uram az hire, valahunnan hozták meg vezér ő nagának, itílem, Egerbúl; de nem császár követének mondták kgl's uram, hanem az svétek követének, s ezt allegálván, Nagod mindenképpen praeparálta hadait az kimenetelre s kimegyen egyáltaljában.

Immár Kálló táján egy néhány száz kutakat ásatott, mivel vizetlen, száraz hely, legyen az hadnak szükségére elegendő víz, Nagod penég, mivel hűtös császár hűségére, itt benn marad, ifjú urunkot penég odafel bocsátja az hadakkal; s mivel ő naga nem hűtös császár hűségére, az svétekkel magát coniungálja s Bécset obsideálják, s azt obtineálván, Budát szállják meg és magyar királyságra választják ő magát. Igazsággal irom Nagodnak, ugyan nagy emberektől hallottuk mű ezt Zülfikárral; lehetetlen dolog, hogy ez az hamis vádolkodás vezér fülben is nem akadt volna, noha semmi emlékezet nem volt kgl's uram felőle vezértől. Akárhonnan jött legyen az követtség, semmit az nem derogál.

Az lengyel legatus kgl's uram ma estvére bejő; másfél század magával mondják jőni, Nicolaus Beganszky castrametator regius, et dapifer Leopoliensis. Immár kgl's uram az elindított dolog ilyen cardóban versál, *császárnak* 150,000, *vezérnek* 20,000, ma délután megmutatódik, ha contentusok lesznek vele. Az reménség kgl's uram semmiben meg nem csökkent bennem, az úristen jót ad. Nagod noha elég informatiót adott, de mégis de bene esse méltóztassék az conditiókat methodice catalogusban leiratni, azt is menni segítséget kellessék kívánni, ne lehessen semmi defectus ilyen nagy derekas dologban; az követ is ne mulasson az adóval, lehessen ennek is hamarébb vége. Tudom, Nagodnak kgl's tudásában lehet, innen vezér ő naga főember követét küldő ki Reczep agát (kihez hasonló maga mellett nincsen) az két vajdához; meg akarja-e őket békéltetni, avagy mi végre küldetett, nem tudjuk; ezután az is nyilvánban kimutatódik. Immár az galus oratornak is, mint mondja kgl's uram, válasza jött, hogy agálja ő is az dolgot, de ő egy pénzt is nem ígér, abból nem informatus. Az zsidók kgl's uram lucrumot csak egy pénzt is nem adnak, mert (az) aranyat császár számára többet százezernél szednek tallérúl; Ttyabéban küldék. Az úristen Nagodat etc. Dabantur Constantinopoli, 28. Octobris, 1643.

Eiusdem Ill. Cels. V^{rae}

servitor perhumilis
Stephanus Réthy m. p.

Kivül a fejedelem kezérel: 10. die Novembris A. J. 1643. ebéd felett 10 s 11 óra között.

Küldzim: Illma ac celsissimo principi duo dno Georgio Rákócy etc.

Jegyzet. Az egy pár dült betűkkel szedett szó titkos jegyekkel.

29. 1643. okt. 29.

Szilágyitúl az mely levelet hozott az vezértül, abban mind csak hallgat, egyik ratiója; elmúlt az idő, lássuk, oda fel mint lesznek az állapotok, az német követ meggyen-e be, ezek uram mind csak halogató és az szerencsére vigyázó ratiók. Bizony mikor mi Kegdnek löttünk volna, az honorariumnak egy részét még elmondattuk volna, azért is adtunk vala mi Kegdnek olyan instructiót, hogy az időt megnyerhessék. Immár mikorra halad az követek bemenetelek, ott is az tractatust mennyi időre vontathatják még, úgy is adnak-e jó választ? Azonban az tavasz elközelget, felülést parancsol s maga fogja invadálni Magyarországot, csak Kassát vegye el is, minket minden keresztyén fejedelmek segítségétül ottan elrekeszt s actum erit de nostra patria. Az német is ha triumphálna (kit isten szent fiáért ne engedjen) az svecusoknak úgy is ebül lenne az háza állapota magunkéval együtt s bizony annál inkább nem küldi be az követet az summával, az kinek még csak híre sincs, hogy készítenék is. Mi ugyan megkérdénk Kéri Jánost, de bizony azt mondá: eszékben sincs, hogy küldjenek. Mégis azért Kegdnek azon kellene mesterkedni [nem abrúppálval (sic)] hamarébb jobbat írhatna. Mi az Kegd sokszori írásához képest és biztatásához bizván, jobbat vártunk, elég sok költségünkben áll eddig is. Német császárnak hozzánk nem sokára követe is jár, azt bizonyynyal higgye Kegd, mi azokkal is megbékélhetünk, mi nem bánjuk, ha Kegdnek is tetszenék Zöldficárnak érteni adja; az gallus agyensét eltávoztassa Kegd ne offendálja, szorgalmazza is inkább. Im egy levelének mássát is kültük be. Bárcsak azt engedné meg az vezér Egről, Szolnokról s az ittkinn közel való végházakból jöhetnének el. Az budai vezérre is vigyázzon Kegd, mert mi azt értjük, az német részről sok pénzt adtak volna neki, mert elérthet Kegd. Bizonynal megmondhatja Kegd Zöldfikárnak, akár az vezérnek, ha tetszik Kegdnek is, hogy mindjárt főkövet fogna bemenni az portára az svéciai korondtúl, mihentest mi velünk megegyezhetnek és confederatiót csinálnának az portával. Urgálni kellene az gallust, jött-e válasza az dologról, mivel már két hónap is múlt el.

29. Octobris A. J. 1643. Réti István.

(Rákóczy György sajátkezű fogalmazványa.)

30. 1643. nov. 4.

Ill^{me} ac celsissime princeps stb. Fidelium servitiorum stb.
Minden sok jókkal stb.

Kgls uram. 18. Octobris proxime praeteriti Fejérváratt irt Nagod kgls parancsolatját vöttem 29. die eiusdem mensis mind az benne való inclusával együtt. Nagod kgls parancsonlatja szerint ő nagát az Nagod méltóságos nevével illendőképpen salutáltam; az főkövet uraim felől is ő nagát tudósítottam, hogy ez elmúlt héten meg is fogtak indulni ő kglmek; örömet hallá kgls uram, nem szólt egyebet reá, hanem mondá azt, immár ez jövőendő újságon az baryán elkezdetik, az császár udvarában való vendégségtől üresen maradnak. Az Lupul vajda felől való Nagod kgls emlékeztetít értem; csak valami oly szót ne történt volna ez állhatatlan természetű embernek mondani Barcsay uram, kiből valami vádolkodásra való okot ne tudna formálni, és ide megírni. Ehezképest mondom kgls uram, mert csak ez elmúlt héten is kérdé tőlem vezér ő naga, mi járásban volt fejedelem szolgája Lupul vajdánál? immár ez elmúlt nyáron háromszor is volt ott; melyre kgls uram mondám ő nagának: nagos uram, egyéb végre nem itélhetem, hogy az én kgls uram oda küldött, hanem ez elején, emlékezhetik Nagod reá, megjelentettem vala Nagodnak, hogy az vajda leányát akarná egy lengyelországi herczeg elvenni, s az végre küldte volt be ő naga főember szolgáját, s ő naga meg is írta volt az vajdának, hogy az porta híre nélkül oda ne igirje, noha ő nagának jóakaró szomszédja, úrbárátja volt az atyja is ennek az herczegnek, s kívánta mind írása s főember követe által az én kgls uramnak abbeli jóakaróját, segítségét. Valamit kgls uram az az hamis ember hall, ha szinte merő hamis dolog is, de azt ő ide megírni nem szégyenli, mert az ő felfuvalkodott negédsége miatt nem tudja, maga is mint vagyon, bízik abban, hogy ő is arnot, mert mostan itt arnot-világ vagyon, mint nálunk vala egy időben, floreal vala az Mikó-világ.

Ma délkor vezér kapujárúl megjövék kgls uram, jöve két török hozzám, valami postalovakot keresnek vala nálam; kérdém, micsoda postalovakot kerestek tő itt? mondá, hogy tegnapelőtt jövének két lovasok hozzánk, egyik török vala, az másik egy ifjú magyar legény, s azok hozák el; kérdém kgls uram, honnan jöttek volt hozzátok? s mondák, hogy Molduából jönek volt s az úton hagyták el két lovakot azok, azt mondták, hogy az erdéli háznál találják meg az lovakot; nem tudom kgls uram, sok számtalan írásim között, adtam-e Nagodnak kgls tudására, nem-e, reá nem emlékezem. Immár ez elmúlt augustusban értettem, nekem nilván valónak mondták lenni, hogy vezér ő naga küldte volna ki

innen Magyarország felé, s onnan Lengyelországra kerüljenek, jöjjenek alá Molduára, költséget is *vezér* ¹⁾ adott volna nekik; én ezeknek gondolom, hogy legyenek.

Kgls uram, redeo ad rem. Fogarásban irt Nagod kgls parancsolatját, noha bizony nagy obscuritással irták volt három-négy nap is fárasztottam elmémet rajta, divánbúl mikor alájüttem, istennek hála, helyesen rendszerént jó értelemben, jó karban állattam, egy részét; tegnapi audientiát kérvén ő nagátúl, Zülfikárral bemenénk ő nagához, töröktül le volt írva, kinek az paráját ez inclusából ²⁾ Nagod kglsen megértheti, helyes-e avagy vétkes, Nagod bölcsen megítélheti, de ezenkül az sok erre nézendő circumstantiák két-három anni volt, mert az ő szokások szerint kgls uram rövid kevés szóval sok volt kérdezked[se] ő nagának, melyekre akárki is kgls uram egyebet nem tudott volna mondani. Többi között kgls uram ennél súlyosb, derekasabb kérdése nem lön ennél: kapikiha, igen állatod az urad felől, minő igaz hűséggel való szolgálattal vagyon hatalmas császárhoz, de ³⁾ miképpen lehetne az, holott nímét császárnak is hütös az fejedelem? Erre kgls uram ugyan nagy bizonyommal tök választ, hogy soha Nagod római császárnak hütös nem volt, erre való relatióm ha nem úgy leszen, hertelenségbül lött, pro stabilimento moderni negotii, az úristen bocsássa meg. Ebbül kgls uram Zülfikár is igen nagy segítségem lön, mert bő szókkal referála; Bethlen fejedelemnek ő felségének első felmenetelében minő serény gondvüseléssel volt Nagod megindulásakor, az kassai generalist Dóczit megfogatta, Erdélybe beküldte; Tompyrt ⁴⁾ az császár generalissát Pozsonnál Nagod megverte, summa, nem is mehetett volna akkor szegény fejedelem oly könnyen oda fel, ha az Nagod akkori segítése nem lött volna. Ez colloquutio fél óránál tovább volt kgls uram vezérrel maga legbelső háló küs házacsckájában, senki egy is benn nem volt, csendesesen való beszélésünk volt, kül az ajtón az maga kihája volt, hogy senki be ne menjen, meddég ő naga szavait el nem végezi. Ezek után kgls uram mondá: ím mindjárt bemegyek császárhoz, beviszem ez mostani ide adott írást is. Ez kgls uram tegnap délután vala; meddég alá jutánk, majd estve felé vala; egy óra nem tölt benne, menék Zülfikárhoz, hogy ismét végezzünk, ha mit replicatiójára kellekik mondanunk vezérnek, consultáljunk, mit kellessék, mire mit feleljünk. Ez alatt nagy hertelenséggel juta egy lovas csausz Zülfikárhoz, én ugyan álmél-

1) E szó titkos betűkkel.

2) Hiányzik.

3) Innen kezdve »ezer-ezer lovast adjon az fejedelem segítségére«-ig egy quart papírlapra írva.

4) Dampiere.

kodtam, le sem ült, szorgatta igen Zülfikárt, siessen, mert vezér hivatja hertelen. Immár le akar vala fekenni az aga, s felöltözék, elmene, vacsorakorra ha oda érkezett vezérhez, azonnal hivatva vezér az cancellariust, s küldte el Zülfikárral az muftihoz, az dolgot beszéljék meg neki s hatalmas császár nevével kérdjék meg, lehet-e felmenni az erdéli fejedelemnek Magyarországra, mivel mostan az nímet császárral békessége vagyon hatalmas császárnak. Kérdette az mufti az cancellariust és Zöldfikárt, vár vini menne fel oda az fejedelem, avagy mezőn való harcra? az aga azt mondta, az mint ennek előtte való fejedelem is, szegény Bethlen Gábor hatalmas császár segítsége adásával kétszer ment fel Bécsig, és elfoglalta volt Magyarországot császár birodalmának öregbedésére, ez mostani fejedelem is azt akarja cselekedni. Ez mellett sok volt az tracta, estve késén volt ez dolog, az mufti szabadságot engedett az császár üzeneti szerént, ez nyilván kgl's uram így vagyon. Ez válaszszaal visszamentek az vezérhez, megmondták ő nagának, mit mondott az mufti, vacsorát ötök azután csak hárman, Sziaus passa is ott volt, onnan majd éjfélkor jött el Zülfikár házához; de minekelőtte haza indúlt volna, az levelet az vezér postájának elkészítette az aga vezér előtt, hogy Nagodhoz bocsássa Száva Mihálylyal együtt, mert két nappal elébb kibocsáthatnám (*így*) volna kgl's uram, de az vezér tartóztatta velem, meddég az két vajda segítsége felől választ veszen császártúl. Ez dolog ez elmúlt éjjel lőn, s ma jó reggel kgl's uram hivata vezér, noha ugyan azonköl is fel kellett volna mennem Zölfikárral együtt, s mihelt érkezénk, behivata mindketten igen távol való helyre az audientia háztúl; ezen kezdé el szavait: noha az posta készen vagyon, kinek te iratod meg az levelet is, de gondolkodtunk felőle s jobbnak ítültük az fejedelem követeit bevárni, magunk is írtunk volt, arra sem jött válaszuk, jöjjenek be immár az adóval is; császár mepparancsolja az két oláh vajdáknak, mindenik ezer-ezer lovast adjon az fejedelem segítségére; ha ugyan ki akar menni ez télen is, hatalmas császár megengedi, ha az hideg téli időn el akar menni s kikeletkorra nem halasztja. Én kgl's uram, az úristen látja, ezt mondám ő nagának bő szóval, eddég is az haladék ebben az dologban nagos uram igen káros, mivel enni időre haladva, mert ekkedig az Erdélytől elszakasztott hét vármegyét az én kgl's uram elfoglalta volna s feljebb is ment volna. Az Nagod előbbi jó akaratját ő nagához mihelt megíram, az én kgl's uramnak, ő naga abban oly teljes bizodalommal volt, hogy mindjárást megindulhat; erre azt monda, ugyan bizonyára, ha ez nyárban indította volna most oda Pozson felé, azért mivel megírták onnan feljel is, hogy követ vagyon az fejedelemnél, tudjuk, azfelől is tudósít bennünköt, az mint ezelőtt is alázatos írásom által informáltam vala Nagodat; minekelőtte Nagodnak az követ felől

való irását láttam volna, annakelőtte itt vezér kapuján híre volt, hogy svéttől követ érkezett Nagodhoz, egyébünne nem itilem kgl's uram, hanem ha az budai vezér irta vona meg ide; csak mostanság érkezett egy posta ide, ki ilyen hírt hozott, hogy az svét hátra ment s császár hada utánna vagyon, de itt azt senki el nem hiszi. Ha Nagod jobbnak itili az felmenetelt kikeletkor, azt mondja az vezér, ha az végbeli törökök nem elég segítség, urumelli hadakat is mind oda adatja császár; de én ma is s ezelőtt is kgl's uram azt mondtam, nem gondolhat Nagod azzal, ha tél vagyon is, de látván az alkalmatosságot, Nagod kész elmenni. Kgl's uram, az gallus immár felsekent volna, s kéret vala audientiát Zülfikár által, de az követ bejövetelére halasztá a vezér. Az császár részéről kgl's uram 180,000-ret, vezérnek 20,000-ret ígirtünk, de többedet kíván császár részéről az vezér. Kgl's uram, ha szinte az honorarium hátrább marad is, de az vezérnek való ajándékot talám jobb volna elhozni. His eandem etc. Actum Constantinopoli, 4. Novembris, 1643. vespere.

Eiusdem Ill. Cels. V^{rae}

servitor perhumilis
Stephanus Réthy m. p.

Kivül a fejedelem kezérel: 15. d. Novembris A. J. délest 1—2 óra között 1643. Száva Mihál.

Külsőim: Illmo ac celsissimo principi d. d. Georgio Rákócy stb.

31. 1643. nov. 10.

Illustrissime ac celsissime princeps etc. Fidelium servitorum stb. Minden sok jókkal stb.

Kgl's uram. 22. Octobris proxime praeteriti Fejérváratt irt Nagod kgl's parancsolatját vöttem méltó s illendő alázatossággal 5. Novembris, melyből értem az Szilágyi János kimenetelében való késedelmet; magam sem tudom mire vélni. Én kgl's uram az Nagod kgl's parancsolatja szerént csak egy innen kimenő klarást is ki nem bocsátok, hogy Nagodat mindenekről, valamit értek illendőket, alázatos írásom által nem informálnám. Száva Mihály kimenetele után is irtam Nagodnak, s mindenkor irok az vajdának is, hogy meg ne késleltesse ő naga leveletem; az időt s alkalmatosságot nem praetermittálom az írásból. Az inclusát emberségesen irta az cancellista, mert könnyen (mint az magam írását) elolvashatám. Én kgl's uram római császár ő felsége követe jövetelét, mivel ezelőtt is itt tudva volt, vezér ő nagának referáltam; s mi végre jőjön, annak semmi ratióját nem assignáltam egyebet, hanem csak az mit Nagod kgl'sen nekem abban jelentett még nem szintén olyan formán, azzal concludáltam, hogy tudom,

az én kgl's uram Nagodat arról tudósítja, mit kívánjon. Ma reggel behívata kgl's uram vezér ő naga, szorgalmasan tudakozék híreket az oda fel való állapotokról, de én semmit nem tudék mondani, s mondá ő naga: én mondhatok neked kapikiha, mert Budáról azt írják, hogy az svétek hátra mentek s az német császár hada utána ment. Arra azt mondtam: nagos uram, ha úgy vagy, az én kgl's uram tudom, el nem mulatja nagodnak megírni úgy, az mint vagy; mostan is várok postát minden órán; az adó mellett való követeket is eddég, tudom, elbocsátá ő naga; az temesvári tefter-eminget, az kik levágták volt, annak is kgl's uram az híret megmondá nekem két, Gyuláról jött törökek, kit több dolgok között vezérnek megmondék s örömet hallá ő naga. Az Nagod resolútióját az Sziládi Jánostól küldött levélre gyakorlati tudakozza, kire egyéb okot nem tudtam adni kgl's uram: ez mostani Nagod küldött levelében kgl'sen írja nekem, hogy 22-dik napjáig októbernek nem jutott kezéhez Nagodnak az ő naga parancsolatja. Semmi oly bizonyos híreket Nagodnak mostani alkalmatossággal írni nem tudok. Az lengyel király ide bejött követe avagy csak internuntiusa, noha vagy század magával, innen ez héten meg fog indulni nilván; ide bejövésekor senki egy is ki nem ment eleiben, hogy érték nem főkövetnek lenni, házat sem öltöztettek neki, az molduai szarájban szállíták; mind császárral, vezérrel szembe lőn; császárral csak kertben lőn szemben az elmúlt szombat. Ajándékot királtnál semmit [ne]m hoztak; az generalis küldött egy igen szép öreg íramó po[roszk]ai lovat, négy hosszú puskát, két zumburt s kerecsen madarakot. Kilenczed magával kaftányoztatá meg vezér ő naga. Zülfikárnak mostan is igen szép haszna lőn ezüst marhából mind magának, feleségének; láttam őket. Az muszka legatus is ez minap 3. igen szép czimer nusztot küldé neki; azt is láttam kgl's uram, mikor beadák neki. Engem valóba egy dologból defraudála, kit pro tempore csak elszenvédék, nem idegenitém semmiben tehetségem szerént, kit Nagodnak oretenus akarok megmondani, ha isten kivessen innen. Tegnapelőtt estve érkezett kgl's uram onnan feljél posta vezér ő nagához, ilyen hírrel mondják hogy jött: gróf Zriný Kanizsa alá ment volt 800. lóval s profligálták volna az kanizsai törökök, magát is elfogták volna; kétszáz török veszett, igaz-e, nem tudom, itt elhitték igaznak lenni, ki ha igaz leszen, szánakozásra méltó mind az egész magyar nemzetnél.

Én kgl's uram az Nagod méltóságos informatiója szerint azon voltam minden ügyekezettel, hogy az főkövet uramnak is legyen valami munkájok s elméjeknek fáradozása in negotio moderno; disiunctive ha valami újabb instructiójok leszen ő kgl'meknek annál az mi eddég volt, el nem metődett (*így*) semmiben tetzésém szerént. Kgl's uram; leszen, min elkezdenik ő kgl'meknek

követségeket. Én, az mint ennekelőtte is alázatosan informáltam Nagodat, *császár honorariumában* ígírtam 180,000., *vezérnek huszezer tallért*; ezzel nem igen contentus az paterfamilias *részéről*. En kgl's uram tökéletesen elhittem, hogy az úristen ő szent felsége indította erre fel Nagodat s nem embertől vagyon teljességgel, quamvis deus per media operatur, enni sok gondos, elméjében való fáradozását Nagodnak nem engedi ő szent felsége semmibe mulni, mint ennekelőtte is irtam kgl's uram. Az minemű karb[an] most áll az dolog, ha ezt immár az *porta* megváltoztat[ná, i]de tartoznék amaz phariseus Gamaliel (Act. 5. v. 38. usque 40.) mondása az megfogott apostolok felől. Kgl's uram, az *gallus orator*t is az követ uraim bejövetelekre halasztá, nem ada audientiát neki; ez, hogy enni időre halada kgl's uram, mind ő miatta vagyon, mert minap az *vezér* azt mondatá az agával: ha ezt ez nyár előtt kezdette volna az *fejedelem*, régen ott *fenn helyben* volna stb. Postremum eandem stb. Actum Constantinopoli, 10. Nov. 1643. vespere.

Elusdem ill. Cels. V^{rac}

servitor perhumilis
Stephanus Réthy m. p.

Kivül Rákóczy kezével: 25. die novembris Vnuz (?) estve 4¹/₄ órákor.

Külső cím: Illmo ac celsissimo principi d. d. Georgio Rákóczi stb.

Jegyzet: A dült betűkkel szedettek titkos írással.

Laus deo semper.

Kgl's uram. Meg is bővitem írásomat, az Nagod méltóságos elméjét terhelem olvasásával. Meo videre, az adó mellett való beadandó tallérok mellett vezérnek, ha szinte egy néhány ezer tallér érő volna is, beadassa Nagod mostan ez követek által. Item, Gürcsi Mehemet passának mostan pro tempore az szokás szerint való ajándékot igen helyes megtöbbiteni s mind az Sziaus passának valót, mivel ez elmúlt esztendőben Kőrössy uram nem accomodálá ahoz magát, abbúl, az mint kívántatik vala; oly obstinate cselekedik néha nimely dologban, kinek nem kellene lenni, mert nemo sibi satis. Az több vezéreknék én nem itélhetem, hogy az szokás kül kellessék augeálni, de imez megirt két vezérnek szükséges kgl's uram; okát mondhatnám bizonyos ratiókra nézve stb.

Igazsággal írom Nagodnak, ez mostani *fővezér* ¹⁾ oly tiszta jóakarója Nagodnak, ki helyében az úristen támaszthat mást is,

¹⁾ Ez egy szó titkos jegyekkel.

vagyon hatalma reá, de én idém-ben ilyen nem leszen; szinte olyan ez, mint szegény fejedelemnek volt az metszett Görcsi Mehemet passa, az ki az régi szokás szerént való adót ötezerrel meg-szállította volt. Én kgl's uram 12-szer voltam szemben vezér ő nagával, húl audientiát kértem, de gyakortabb maga hívatott be; egyszer is nem experiáltam úgy meg, mint tegnap beszélgetésünk-ben egy egész óráig, igen titkos helyen. Az lengyel követ az audi-entiaházban várt addég, meddég elé kerengettünk az sok apró ajtók által. Csak hárman az vezér, Zöldfikár s én meddég ottbenn voltunk, három ízben jött igen gyorsan vezérhez az császár kapu-csilár kihája, akkor csak el hátra állottunk vezér elől, sugva meg-mondta császár üzenetit, elment, mü ismét egybe mentünk; soha nem engedi távol való állasomat, hanem szinte eleibe állat, úgy beszél nagy emberségesen. Utólszor mikor ismét eljőve császártúl, ismét ott találá münköt, de gyorsan kifordulván, felkele az vezér is, leszálla az kerevetről, fennállva hárman egybe léptünk annira, hogy az mentém gombjához kétszer is nyolt, s ez lön utolsó szava: bocsásd el az postát immár bátor, de az igaz úton, derék úton menjen, lássák az követek is visszamenését; az fejedelemnek ird meg, ha kikeletre halasztja az kimenetelt, valamenni segítséget kíván hatalmas császártúl, annit adat, az sóffai mezőbe szállítja az egész urumelli hadat főszerdárával s mind segítségre küldi, ha kívántatik. Summa kgl's uram optiót mutatott az porta, Nagod böles ítéleti; én immár data occasione ha mi oly hírem jó Nagodtúl, az mellett solicitálo az annuentiárúl való levelet, az mellett ha mit egyebet szükségesnek ítílek, hogy az bejövendő követurak is hamarébb, kevesebb gonddal szabadulhassanak ki innen; de az mint ez elébb is írtam kgl's uram, az annuentiárúl való Nagod kgl's censuráját in scriptis küldje be, mi formán kell lenni, ha különböz valamivel aztúl, melyhez mü formáltunk Zül-fikárral. Immár az Nagod böles ítéleti, hogy ha az követuraim reá mennek-é az 30,000-re, én, az mint megírtam, csak abban ha-gyom mostan, mert noha nekem az vezér nem mondta maga, de kgl's uram, qui per alium facit, ipse facit, regula iuris, Zülfikár megmondá, hogy többed legyen az hatalmas császár részéről az 18,000-nél, hogy penég az vezérnek többet ígírtam annál, okát ad-tam az Nagod kgl's parancsolatjából igen szép helyes ratiókkal.

Kgl's uram, soha itt oly titkon nem vüselheti magát ezféle dologban s küssebben is, hogy valamiképpen valami részről ki nem tudatik. Úgy három héttől fogván minden nap, vasárnapon kül, divánban voltam, s az nímet interpres mindenkor ott vagyon, huc illuc discurrit, magamot is kérdez hírek felől; tegnap is hogy kijövék vezértúl, kül az ajtóhoz közel állott s mindjára-st mellém jöve, tudakozik, szólanom kelle valamit, ne láttassék idegenség-nek, mondám neki, vezér ő naga nehezteli, sőt ugyan kemény

szókkal szóla, hogy az adóbehozás mindenkor ilyen későre marad. Nem tudom kgl's uram, mi okból cselekedé, az új nímet residents többé Galatában nem lakott, hanem ez megváltoztatá az helyet, ez én szomszédságomból által költözék, szinte az gallusnak kapuja eleiben szerzett helt; talám az szerencsésb hely leszen, azt gondolja; ő nem tudja azt, hogy ha éjjel-nappal az kapuját őrzetné is az gallusnak, sem magamot, sem oda küldött embereket nem látják, oly titkos helyen való aditusom vagyon, mikor kívántatik az oda való menetelemre. Kgl's uram includálok ezzel, ha csak az Tisza innen felin való ditiót lehet is, ez farsangon occupálni kell pro tempore; quale initium, talis sit finis etc.

(Eredeti, Réthy írása.)

32. 1643. nov. 22.

Életem fogytáig való stb.

Kgl's uram, majd ugyan kedvem ellen forgok vezér előtt, mihelyen meglát ottan-ottan, az adóbehozást forgatja ő naga, noha az Nagod kgl's intimatió[já]t az követurak felől s az adó megindítása felől két ízben is töttem választ ő nagának; obiiciáltam az esős időt is s az vizeknek árhait is, ki miatt az úti remora meglehetett. Ez óráig kgl's uram semmit bizonyost az követurak ő kgl'mek felől nem hallottam, várom csak minden órán ő kgl'meknek elől bejövő szolgáljokat, az jó szokás szerént tudhasak itt tempestive provideálni, az mi szükséges. Hírt Nagodnak kgl's uram semmi olyat írni nem tudok, ez elmúlt héten jövének be Fejértengerről az hadak, hozának két keresztyén gályát, 80 personákat, hispanusokat; az egyikben sok marha volt; azok igen is harczoltak, ezekben is igen veszték el; kettőnek közülök itt fejét is vötték, mert törökké lőtt volt ezelőtt s ittvalók megesmerték. Az másik gályát üresen tanálták, kifutottak az szárazra belőle. Vagyon 50 falkon az két hajóban. Az lengyel internuntius ma ebéd után kimegyen; az mint írtam kgl's uram ezelőtt is, kertben volt császárral szemben s tolmácsa penég az magok féle volt, kit itt taníttatának immár 8 esztendeje, vezér előtt is az lőn az interpres; Zülfikár igen bánja. Én bizony kgl's uram el nem hihetem, hogy egyik követsége nem római császár felől lőn, mert itt immár megvagyon igen az hire, hogy Nagod az svétekkel akar megegyezni, és császár ellen hadat akar indítani; itt az nem titok immár, noha bizony soha én azt nem is említettem, sőt igen titkosan fáradtam éjjel-nappal Zülfikárral együtt. De igaz amaz sententia: nihil tam occultum, quod non revelabitur; csak az úristen hozná az követurakot, immár kész válaszunk volna, kit ember, az ki redibilis, meg nem másolhatna. Én penég igaz embernek ítiltem az vezért ő nagyságát. Ez minapi alázasatos írásom

által jelentettem vala, az *porta contentantió*jára az *honorariumot* az én csököly alacson tetszésem szerént bátor az vajdáig *hoznák be*, ha kérdés lenne ittben, húl vagyon, mondhatnók azt, útban vagyon, decidáltathatnék hamarébb az dolog; tandem az Nagod böles ítletti, meddég az leveleket kézhez nem vehetni az annuentiárúl. Az legnagyobb dologt ebben az mi illeti kgl's uram, meddég Nagod istennek kgelsségébül nem *obtinedlhatja*, halaszhatni akkorra az *atnaméra* való relatiót. Kgl's uram, az posta jőjjön s menjen, mostani időben kévántatik igen; én az én *istenemet éjjel-nappal imádom* ez dolognak *bódog succes[sus]*áért, kit ő *szent felsége meg is ad kétség nélkül*. Tegnap jött kgl's uram Kanizsárúl posta Sahin passátúl, de nem tudhatjuk, mi hírt hozott. Immár az *gallus* is készen volna az dolognak *tractatusára*, csak várná az követurakot.

Az lengyel király internuntiusa ide hozott leveleket én fordítottam meg magyarra kgl's uram, de azokban semmi egyéb nem volt az salutatiónál és az nuntius commendálásánál. Az király levele ugyan bő szókkal vala írva. Kévánságok, vezér ő naga által 10 conditiók valának, Zülfikárnál articulatim denotálva vannak, de mind csak collimálnak az kozákok és tatárság felől való sok külömb-külobbféle insolentiákra. Meddég császárral szemben nem lőn, semmi emlékezet[e] nem volt kgl's uram az Nagod *hadba* való *indulásának*. Postremum Ill^{rmam} Cels. V^{ram} etc. Datae Constantinopoli, 22. die Novembris vespere, anni 1643.

Eiusdem Ill. Cels. V^{rae}

servitor perhumilis

Stephanus Réthy m. p.

P. S. Itt kgl's uram híre az, hogy király Ljtvaniában ment, Raguisushoz (?) suspicál, mivel az molduai vajda leányát akarta elvenni. Az muszkával is noha most békessége vagyon, de mivel még határvetések indecise vagyon, nem leszen békességek, ha az határvetés meg nem lehet etc.

Külezím: Ill^{rmo} ac cels. principi d. d. Georgio Rakoezi stb.

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos jegyekkel.

33. 1643. n o v. 28.

Illustrissime ac celsissime princeps stb. Fidelium servitorum stb. Az úristen stb.

Kgl's uram, 3. Nov. Fejérváratt írt Nagod kgl's parancsolatját adták meg 24. eiusdem mind az benne való inclusákkal együtt, kikből értem az ottkünn való végekbeli sok incursusokat, az temesvári mostani passának is rossz magavüselését, az ki nem is vezér volt; de abbúl kgl's uram ez mostani vezér ő naga kirázá, tudván, micsoda inciviler vüselte magát; az atyját is megölte

volt, azt nilván mondták s igaz is. Az supplicatiót megíratam s jó alkalmatosságom levén az vezérrel, be is adom, de az melletts kgl's uram illendőképpen szóval is bővitem. En ugyan nilván mondom kgl's uram, hogy ő neki vütték azt az elfogott katonát, valahová tötte, az kit ennekelőtte való szomszéd passák soha ekkedig ilyen ok nélkül nem is cselekedtek. Nem sokáig durál tisztiben kgl's uram, ezen kül is sok excessusi vannak neki, hallottam én itt vezér kapuján abban sokat. Az tőzsér (*így*) legények megölése felől is megtalálom ő nagát; az ott való bégre kgl's uram commissiót íratok, az kik megölték ok nélkül, kerestesse fel és meg is büntesse evőtt jovokat penég adassa meg szegény atyjafiainak etc.

Az Nikola vajda adóssága felől való választételeit kgl's uram az öreg úr ő naga mint írja Nagodnak, vezér előtt forga, de annak semmi helye nem lőn. Ő naga vezér arra azt mondja, nincsen semmi közbevetése az vajdafinak az öreg úr ő nagával, Nagy Pál uram ő kgl'me dolga. Az levelet az agával törökül fordíttatta az vajdafi sógora (császár kapucsilár kibájának mondja Zülfikár is) s vezér kezénél vagyon, maga megmutatá az vezér. Ennek jobb orvossága nem lehetne kgl's uram, noha Nagy Pál uramnak ő kgl'mének nehéznek tetszik másért fizetni, de alkunék meg ő kgl'me vele, mert büntelen emberen exequálják azt egyáltaljában, az mely noha nem törvény útja, de ezek megcselekedik, mert csak az levél in specie itt nála nem volna az vezérnél, mind könnyebb volna. En bizony kgl's uram jó szüvel szolgálnék ő kgl'mének az mibe tudnék, s látja [isten], (zt én csak magamtól írom kgl's uram; gondolom azt kivályképpen, hogy ezután is Nagodnak leszen búsulására, mivel az vezér ő naga igen foveál ezeknek. Ezen vajdafinál kgl's uram egy néhány maga kezével írt leveleit láttam szegény üdvözült fejedelemnek, sub autentico sigillo, hogy ha az idő hozná magával, s ki kellene az országból kétselensége alatt menni, Erdélybe minden bántás nélkül recipiáltatik, és senki instantiájá[ra] ki nem adják az országból; annakfelette annuatim akkor ennek az atyja administrált öt-öt ezer aranyat, arrúl való contractus is nála vagyon, azon kül való sok köztők való tractatusokról való levelek is igen vannak nála. Kgl's uram; meo videre, nem kellene nála tartani azokat; ha holta történnék, egyebüvé azokat az leveleket nem vinnék, hanem császár udvarában, kiből micsoda inconvenientiák lehetnének, successivis principibus akárki is megítilheti. Kgl's uram, nagy híre vagyon, hogy ismét újabban Szelepesény György az abbas, ki ez elmúlt nyár előtt bejött vala, útban vagyon; Zülfikárnak az budai vezér kapikihája mondta, ez jövendő héten bejőne, igaz-e, nem tudom kgl's uram; ha bejő s miért jő, megértem. Kgl's uram, nem tudom, ha az conscientia furdalja-e, avagy az félelem, ez mostani utolsó bejövésekor én nálam tizenöt tallért

hagya Száva Mihály, Nagod pénze féle, ítílem, in quem finem, netalám számadásra; ha lehet kgl's uram, maradjon csak abban, meddég isten kiviszen engemet is. Ez elmúlt kedden kgl's uram vezér behívata mind Zülfikárral s kérdé tülem, ha Nagod az téli időn ugyan elmenne-e, ha hatalmas császár megengedi? Én arra csak egyáltaljába azt mondám kgl's [uram], azzal Nagod nem gondol, látván az alkalmatosságot s arra azt mondá, az követek immár jöjjenek be s az két oláh vajdának iratok. Itt kgl's uram mindenképpen úgy volt az tracta, valamint Nagodnak egy néhány ízben megírtam s mostan is ebben áll, az honorariumot az követurak ha akarják augeálni s Nagodtól vagyon instructiójok, az is meglehet; én feljebb nem ígírtam az 20,000 tallér[on] s az más részről 15,000 de azzal nem lőn contentus s abban marada. His candelmen stb. Actum Constantinopoli, 28. Novembris, mane, 1643.

Eiusdem Ill. Cels. V^{rac}

servitor perhumilis
Stephanus Réthy m. p.

Külsőim: Illmo ac cels. principi d. d. Georgio Rakoci stb.

34. 1643. dec.

Az Kgl'd levelét mi 25. die vöttük vala el délest 4 $\frac{1}{2}$ órákor s az egyik czédulácskát is az havasali vajda postája csak úgy maga adta vala kezünkben. Immár Kgl'd tudja becsinálta volt-e az levelébe, mert ha be, nilván aperiálta valaki az levelet s azután becsinálván, kifelejtette, s addig magam, míg Kgl'dtől nem értek, az vajdának sem írok felőle. Kgl'd azért tudósítson, ha becsinálta volt-e levelébe úgy, mint ezt? *Az vezér kívánsága bizon nagy, de nem arra nézve, hogy mi nekünk az porta ellen akármiféle idegen elmélkedésünk volna, hanem hogy, inauditum rövid nap; azért magunk postája által arról is választ teszünk. Az honorariumból, Kgl'tek ne fillérezzen, hanem categorice ígérjen császárnak huszezeret (így) az vezérnek harminczezeret (így); mindazáltal mivel Seredi uramnál vagyon erről is tanuságunk, ő kgl'mektől várjon Kgl'd. Mivel penig az dolgot Kgl'd indította el, mind addig is, még vége nem leszen, ki ne jöjön egyáltalán véggel Kgl'd. Az svéddek igaz, hogy hátra mentek, de nem féltekben, hanem elpusztítván mind az két armada Morvát, élések fogyott el, de most sem vadnak Morvától messzebb 15 magyar mélyföldnél, ezt Kgl'd igen hidje. Az több dolgokról ezután írunk bővebben.*

(Rákóczy saját kezével írt eredeti.)

Jegyzet. A dült betűkkel szedetttek titkos jegyekkel.

Külön lapon. Az mely híreket deákúl írva küldtünk, azok igazak minden bizonnyal, kit ugyan pápista ember ir, sőt mi-

vel immár Kinikmárknak ¹⁾ nincs ellensége, az jövő holnapnak elején fog megegyezni Torstensonnal s vissza indulnak Morvára s onnét Austriára. Azért is küldte be császár Szelepcsénit, hogy mindenfelől rosszúl vagy on állapotja, ezt bizonynyal higgye ő naga az fővezér és az fényes porta. Felette kglsen intjük Kglteket, ugyan eszetek megmutassátok most mind istenetekhez, hazátokhoz, nemzetetekhez s mihozzánk is hűségteket, s olyan rossz papnak ne hagyjátok magatokat megaláztatni, triumphust venni, az vezérnek elméjét s jó akaratját elfordítani tőlünk. Az előttünk való dolognak promoveálásából az statusoknak ad 3. diem Januarii 1644. hirdettünk országgyűlést, de semmi propositionk egyéb nem leszen az adónál.

(Rákócy írta, eredeti.)

¹⁾ Königsmark.

1643. oct.—decz. 15.

Maurer Mihály portai követsége.

Midőn Réthy annyira egyengette az utat, hogy a támadási engedélyt Rákócynak már megígérték a portán: Maurert előre küldte Rákóczy az adóval és ajándékokkal, hogy mire a főkövet-ség beérkezik, minden el legyen előre készítve, s hogy a főkövet-séggel egyetértve az engedélyt kiszerezze.

Maurer csakugyan elébb elindult mint Seredyek s gyorsabban is járt.

1. 1643. oct. vége.

Titkos utasítás Maurer számára.

Rátiók, miért jobb hatalmas császárnak, ha hadakozni akar, az lengyelre menni, mintsem Magyarországra. Első, mert az Magyarországra való menetellel fogná ezeket az nagy hatalmaskodókat együvé békéltetni. 2. Tartván most is az török szomszédságától az egész keresztyénség mind egy indulna rajta, az köztök való békesség is hamarébb úgy lenne. 3. Minden bizonyal az lengyel is megsegítené, az muszkáknak kedvét keresné vagy egy, vagy más úton, kik által az tatárságot tartóztatná, az maga birodalmában való kozákságot az Feketetengeren bocsátaná alá, erős lovas kopjás fegyveres seregivel, gyalogival az szárazon jüne eleiben. 4. Moldua szomszédságában lévén, azt is pusztítaná, rabolná, s mivel a lengyel királság[nak] csak lovassa is meglehet legalább négyszáz ezer, ebből is szakasztana Havaselföldre, kiknek jó correspondentiájok lévén az kozáksággal, nagy distractiót tehetnének háta megé hatalmas császárnak. 5. Német császár is valahogy valamint lehetne, de német haddal is megkezdén segíteni Magyarországot. 6. Azok az nagy roppant városok, faluk, kiknek jövedelméből Budát, Szolnokot, Hatvant, Temesvárat[s] az többit tartanák, zsoldot adnak az vitézlő rendnek belőle, mind elpusztulna, mely minemű kár lenne, akárki megítheti; de ha lengyelre megyen első, sohonnet egyéb hada [ne]m

lehet, hanem csak maga országából, másik, senki nem fogná segíteni, mert ha 1622. az mikor német császár nagyobb győzedelmekkel hadakozott, így sem segíthette, most mással inkább; 3. sohonnet német császár birodalmában német hadat most az lengyel nem conscribálhatna, mint 1622; 4. az muszka is látván hatalmas császár hadait, Lengyelországán lenne ő is, félő, nagy distractiót csinálhatnának; 5. Lengyelországban nincsen derekas erősség sok, ki alatt kellene mulatni császár hadának; 6. az tatárság is közel érné, [ne]m kellene messze fáradni; 7. minden munitióját, gyalogját, élését az tengeren vihetné fel, az két Olárországból is éléssel tarthatnák hatalmas császár táborát.

Azt is megmondd Seredi uraméknak, ha az mi indulásunk annira haladna, hogy ottben is megindítanak az dolgot, magok, avagy az vezér[tül] magátul olyat vennének eszekben, meg nem akarják engedni, az istenért csak abban mesterkedjenek, hogy ne is prohibeálják se aperta levél, sem aer ¹⁾ (így) által való prohibitio sem egy, sem másképen ne jűjön hozzánk és az státusokhoz. Az nekünk tartozó, s az isten tisztességéhez való kötelességekre kérjük őket, azon legyenek, az portának indulásunk előtt semminémő prohibitiója hozzánk s annál inkább az státusokhoz ne jűjön.

Külön lapon.

Rátiók, mért nem kell ellenzeni, ha mi Erdélhez foglaljuk az hét vármegyét: az sok csavargóknak aldjárások meg fog szűnni s hatalmas császárnak enni vitézi kárával végházaik nem lesznek. Második, míg bírván Erdélhez nagy oltalmára lenne mind német, lengyel ellen. Harmadik, ha szinte megbékélnének is hatalmas császár[ral s] Erdél ellen akarnának az németek hadakozni, mi abból is nagy akadált csinálhatnánk nekik. 4. Már egyszer ide is bíratott. 5. Mi is igaz szolgálai levén hatalmas császárnak, jobb volna, mi bírnánk. 6. Ha Lengyelországra menne is ő hatalmas-sága, mi meggátolhatnánk magyar had nem menne be kíválképpen az 7 vármegyéből. 7. Nekünk szép jószágink s erős váraink lévén, módunk volna benne, kezünkhöz vehetnénk. 8. Nagy része, az kik nem pápisták mind urak, főrendek mesteri hozzánk vonsznak s kívánnák, hogy mi bírnánk. 9. Csak azok az városok, várak kezdenének ellenkezni, az kikben az németnek német presidiomja lenne. 10. Eltávoztatnók azt is, hogy az német ily közel hatalmas császár végházaihoz az kezénél levő magyar várakat ne rakná némettel meg. 11. Az német azért vontatja az válaszadoást hatalmas császár kívánságára, minden számlálja ²⁾ az volna, megbé-

¹⁾ talán ember-t akart írni.

²⁾ számítása helyett.

kélhetnék, azt az sok kész hadat csak reá fordítandó hatalmas császárra, ily állapotban is szolgálhatnánk hatal[mas]ságának. 12. Most nincsen semmi békessége az némettel, s ha azt akarná is az porta megújítani, erősíteni, úgyis meg kellene az németet ijesztetni s úgy köthetne jól vele; ezt is mi általunk ezen alkalmatossággal végben vihetné az porta. Ezenkívül is többeket is tanálhatnak fel ő kegyelmek, de mindenekből igen caute éljete. 13. Akármely erővel indulná[n]k is mi Magyarországra, de azon nem indulna meg se lengyel, se más nemzet német császáron kívül. 14. Mi az vezér szavaira nézve indultunk meg, mivel magyarországi jó akaróink hittak. Azt is mondta az vezér Réti uramnak, akármelyik fél nyerne is, az hét vármegyéhez hozzá nyulhatni; — jó akaróinkat veszedelemben nem hagyhattuk, az alkalmatossággal is élnünk kellett. Akármely nagy birodalom lenne is kezünkben, mi ellenségi nem lennénk az portának. Az mely levelet 21. Septembris Fogarashól írtunk volt Réti uramnak, előkérjétek, megolvassátok Serej urammal.

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos írással.

2. 1643. nov. 3.

Rákóczy Maurernek: Sürgeti, hogy az adóval s ajándékokkal igyekezzék a főkövetek előtt a portára bemenni.

(Megjelent Török-Magyarkori Állam-Okmánytár III. 239. 1.)

3. 1643. nov. 9.

Georgius Rakoci dei gratia princeps Transsylvaniae etc.
Egregie fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam nostram.
7. die praesentis nekünk írt Hűséged levelét elvöttük; értjük, hogy az kezéhez küldött aranyas vedret elvette, s azt is, micsoda confusája volna az lovak és bemenetel dolgában. Azért parancsoljuk Hűségednek kglsen, valamint nekünk írja, kövesse azt mindenekben mind a bemenetel s mind az lovak dolgában. Secus non facturus. Datum in civitate nostra Alba Julia, die 9. Novembris, anno domini 1643.

G. Rákóczi m. p.

A fejedelem kezével: Az mint magadnak tetszik mind előbb való bemeneteledben, s az úton postalovak tartásában, kövesd azt, nekünk is inkább tetszik, ha előbb szolgálodat küldöd be; az gazdaszon az nevével parancsol, azt végben vigyék.

Kívül Maurer kezével: Allatae Coronae 11. Novembris, 1643. per eiusdem celsitudinis cursorem.

Külczim: Egregio Michaeli Maurer aulae familiari nostro intimo etc.

4. 1643. nov. 13.

Rákóczy Maurernek : portai s vásárlási ügyekben utasításokat ad.
(Megj. Ötvös Ágoston Rejtelmes Levelek 27—28. ll.)

5. 1643. nov. 21.

Rákóczy Maurernek : portai ügyekben.
(Megj. Török-Magyarkori Állam-Okmánytár III. 241. l.)

1643. nov. 2.—1644. jan.

Seredy István főkövetsége.

A szentdemeternapi adó s a támadási engedélyért kikötött ajándékok beszolgáltatására Rákóczy főkövetséget nevezett ki, melynek élén Seredy állt Ezek pár nappal Maurer után indultak be, s gyorsan végeztek: a támadási engedélyre a fermanok dec. havában már kiadattak. (Török-Magyarkori Á.-O. III. 242—247. ll.)

1. 1643. nov. 2.

Rákóczy utasítása Seredynak, a veleadott levelek jegyzékével.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 232—239.)

2. 1643. nov. 3.

Rákóczy Seredynak: tudatja, hogy az ajándékokat Maurer kezéhez küldte.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 240.)

3. 1643. nov. 28.

Rákóczy Seredynak: különböző ügyekben.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 241—242.)

4. 1643. nov. 30.

Kgl's urunk, az vajda postáját Janén innét tanálók jüet; az Réti uram levelét felszakasztók, mit írjon ő kglme Nagodnak, megértettük, mely most is az elébbeni írását affirmálja. Nekünk is útunk immár jobb levén, éjjel-nappal sietünk, s mentől jobban hasznosabban tudonk Nagodnak szolgálni, azon igyekezünk. Ha isten ő felsége valami akadált nem ad előnkben pénteken, szombaton bemegyünk Konstantinápolyban; felette nehéz útunk lön, immár két lovunk is marada el; emberünk

is ottben vagyon már jó ideje. Isten Nagodat éltesse etc. Irtam az janei cserén, 2 órakor, 30. Novembris, 1643.

Nagodnak

alázatos szolgája

Seredi István.

Kőrössi István m. p.

Kívül Rákóczy kezével: 10. die Decembris, 1643. Vnuz ¹⁾ havasali vajda postája.

Külczim: Az mi kgl's urunknak, az erdéli fejedelemnek adassék.
(Eredeti, Seredi írása.)

5. 1643. nov. 27.

Kgl's urunk, Horvát István uram az Nagod levelével tegnap 26. ére el az Novák havasán; az portára beviszik. Onnét Nagodnak minden bizonyost írunk ő kgl'me által. Hajnal előtt hogy megindulánk Komarováról, melyben tanálók az vajda postáját, az Réti István uram levelét, melyet Nagodnak írt, felszakasztók. Az Nagod kgl's parancsolatja szerint mi bizon kgl's urunk éjjel-nappal sietünk, mivel látjuk, az dolog is azt kívánja, de az útnak rettenetes nehéz volta miatt nem vihetők az társzeret, azt pedig el nem hagyhatjuk. Emberemet kgl's uram elküldtem az szokás szerint, ma ottben leszen az portán; magunk is kgl's urunk, az mint lehet, éjjel-nappal megyünk. Isten ő fel-sége bevívén, minden tehetségünkkel, igyekezünk Nagodnak igaz hűséggel, haszonnal szolgálni. Isten Nagodat éltesse sokáig. Irám az korabonai mélyben 27. Novembris, 1643.

Nagodnak

alázatos szolgái

Seredi István m. p.

Keőrössi István m. p.

Kívül a fejedelem kezével: 7. die Decembris, Déván, este 6 óra után, havasali vajda postája.

Külczim: Az mi kgl's urunknak, az erdéli fejedelemnek adassék.

1643. decz. 15.

15. die Decembris Déva, 1643. Seredi uramnak Sebesi Péter vitte el.

Elhittük, Boldváról írt levelünket Kgl'tek elébb el fogta venni ennél, s az mint azon levelünkben írtuk vala, ím az mi hűségünkről való assecuratoriánkat is megküldtük az portának, noha e nélkül az porta ellehetne, mert az mint azelőtt is megírtuk vala Kgl'teknek inau guratió nk kor megesküdtetett volt Kgl'tek, kit az

¹⁾ Onucz zév divatos az oláhoknál.

conditiók közül paríáltatván az fejérvári káptalan pecsége alatt, megküldtünk Kgldeknek; s ha azzal Kgltek megcsendesítheti az vezér keménségét, jó, ha nem: a mást is be kell adni; nem ártana azért Kglteknek azt megmutatni az vezérnek, micsoda hitelek s autoritássuk vagyon az káptalanoknak mi köztünk, az ki[k] soha senkinek kedvet, barátságot, adományért, félelemért élete vesztese [alatt] nem szolgálhatnak; ha Rákóczy Györgytől is ugyan kívánni fognák, az is megleszen, arról Kgltek assecurálhatja az vezért. Micsoda ratiókkal kellene Kglteknek pedig mind attól, de kiválképpen az magyarországi adózásról való assecuratoriáról elvonni s megcsendesíteni, azt is Kglteknek ím megküldtük. Vezérelje úgy az úristen Kgltek elméjét [az] szent léleknek általa, írhasson mindenekről kedvünk szerént való választ s az Kgltek jó híre, neve, becsületes magaviselése mind istenéhez, s hazájához s nemzetéhez legyen örök emlékezetben. Az istenért uram, eltávoztassad minden industriáttal, Magyarországot adózás alá ne ejtsétek s minket is kifizethetetlen költségben. Az 7 vármegyétől az mely tizezer tallérről való assecuratoriát Maurer elvitt s azután még mást Horvát István, sehol mássát nem tanáltuk. Kgltek Maurer Mihállal, avagy Körössy uram maga, leírván küldjétek ki minél hamarébb; az mi instructiónk s parancsolatunk szerént pedig Kgltek az miről fogná az vezért assecurálni mind magunk Rákóczy György képében, abban Kglteket mi meg nem fogyatkoztatjuk. Ha ugyan semmiként abban az vezér az mi helyes s igaz ratióknak helt nem akarna adni, vagy megkívánná az Magyarország részéről való assecuratoriát, ím azt is mint adhatjuk, egy jó ratiós minutáját megküldtük Kglteknek; de az istenért uram tartsátok igen-igen titokban, és ha látnátok, hogy az nélkül elbomlana az dolog, magatok keze írása pecségi alatt, mi még innét megküldhetjük, adjátok be, de még is az istenért ¹⁾ caute cselekedjék Kgltek ebben, valamit adjon be s kezdjék, az mint mondtuk is, értésére adni, ha ők nem akarják, ne mink igérjük magunkat és így kiterjedvén az dolgokra menve, ím effélével ne éljenek gonoszakaró ellenink. Az mint Horvát Istvántól megküldtük volt, az annuentiát is mint kellene extrahálni, annak is Kgltek küldje mássát.

Azt is eltávoztassa igen Kgltek, hogy valamit elsőben az mi részünkről mindent az ő kívánságuk szerént praestáljunk, s azután ők, vagy kevesebbet annál, igen rosszúl is, az mit szóval ígértenek, avagy semmit is ne cselekedjenek. Úgy vagyon, ők hatalmasok lévén, vélek mi nem disputálhatunk, s Kglteknek sem illenék disputálni vélek, de az mennire lehet, ugyan azon legyen Kgltek, az mit végez, jó legyen. Az mi részünkről nekünk

¹⁾ E szó kétszer fordul elő e helyen.

az is tetszenék, elsőbben is az ő nekünk adandó annuentiá[já]t s atnameját kellene Kglteknek extrahálni, azt meglátván azután úgy kellene Kglteknek az mienket is beadni; sőt mikor az mi neki adandó levelünket látni akarja is adni Kgltek, Zöldfikkárral kellene törökül fordíttatni Kgltek szállásán. Egyáltalában azon legyen Kgltek, disputatióba igen ne kellessék magatokat veszteni. Magyarország részéről ha ugyan adni kellene, nekünk az tetszenék, az kin A. betű vagyon, de ha azon contentusok nem akarnának lenni, az másiknak kell lenni, az kin B. betű vagyon.

Magunk részéről az minőt beküldtünk, Rákóczy György is megadja úgy, csak az mely atnamét fog császár adni, az ő neve is bele legyen inserálva. Im mi magunk részéről is Kglteknek kettőt küldtünk, azok közül is nekünk az tetszik inkább, hogy azt kellene adni be Kglteknek, az kin C. betű vagyon. Az másik, kin D. betű vagyon, nem annira; mindazáltal Kgltek ott látván, experiáljon mindeneket, úgy lévén Kgltek hűségben; magunkra az melyik jobbnak fog [tetszeni], nekünk hasznunkra, előmenetelünkre, bátorságunkra s jó fundamentummal lenne és szolgálna, azt kövesse Kegtek, segítse az úristen minden jóra Kegteket. Az levélnek datumját azért írtattuk elébb, hogy ebből is ne abutálkodjanak ahoz való kedvetlenségek felől.

(Fogalmazvány, az egész Rákóczy írása a Seregytől küldött portai expeditióban.)

Melléklet.

a)

Az mely leveleknek mássának kiküldéséről parancsoltunk Kglteknek, mivel feltaláltuk, s im az mint Horváth Istvántól csak párban küldtük volt meg, most in specie is megküldtük Kglteknek, a miatt se legyen halogatás. Mivel az Magyarország részéről adandó assecuratóriák mind kettő sok conditiókkal vagyon írva gondolkodván arról, netalám meg kezdenének benne botránkozni, im azért harmadikat is küldtünk Kglteknek, kinek egyikén M. betű vagyon, hasonló ahoz a kin A. betű vagyon; az másikon N. betű vagyon, hasonló a B. betűn valóhoz. Mivel pedig Réthi uram azt írja, az vezér azt az adót kívánná, hogy mi is megadnánk Magyarországtól, az kit a német adott, talám jó volna elsőbben Kglteknek megtudni, menni az, s ha ez az mi ígíretünk annál többet tenne, ha semmi lött úton-módon egyéb nem lehetne benne, hanem ugyan ígírnünk kellene, ahoz, az melyik kevesebb volna, kellene Kglteknek alkalmaztatni az mi részünkről való ígíretet is. Talám az sem ártana (ha tetszenék

Kglteknek s jónak látná), expiscálná ki Zülfikártúl, mennit tenne egy-egy esztendei adaja, kit az német beadott Magyarországtól? azt is, a mi hűségünkről ha mi levelet adnánk, az ő részéről is mit adnának? talám ugyan nem is kellene ezeket a mi beküldött leveleinket látni s tudni Zülfikárnak addég. Felette igen-igen kglsen intjük Kglteket, ha az ő részéről nekünk levelet kezdenek adni, azon legyen Kgltek, jó legyen. Bezzeg mikor nekünk is anni erőnk volna, mint ő nekik, mind conditiókat praescribálhathatnánk nekik, s mind élhetnénk mi is az cautiókkal; de mivel ez nincsen, csak úgy kell Kglteknek élni, s anniban elő menni az conditiók, cautiók kívánásában, el ne bontsa az derék dolgot; mindazáltal roszerű s veszedelmesen se cselekedjék Kglmetek.

b)

1636. nov. 30.

Mi Rákóci György etc.

Adjuk bizonyságul ez mi levelünket ilyen dolog felől, mivel az tekéntetes, nagos és méltóságos vezér Musztafa passa, hatalmas győzhetetlen császárunknak méltóságos fővezére eleitől fogva mi hozzánk szükséges dolgainkban atyai jó akaratját s gondviselését mutatta, s nekünk is ő nagához fiúi teljes bizodalunk volt, reméljük azt, hogy ez mostani nagy előttünk álló dolgainkban is atyai jó akaratját fogja hozzánk mutatni. Ha azért ő naga ez mostani Magyarországra való indulásunkban hozzánk atyai jó akaratját s gondviselését mutatja oly módon, hogy Magyarországra való indulásunkban hatalmas győzhetetlen császárunknak kglis jó akaratját és engedelmet megnyeri, és abban az hadakozásunkban végiglen s mindenkor jó akaratval, gondviseléssel leszen hozánk, hatalmas császárunknak elegendendő mindenféle hadakból álló segítségét szerzi s rendeli s adja mellénk, s míg az szükség kívánja, mellettünk tartja: ő naga ezeket atyai reánk való gondviseléséből megszerezvén s végben vivén, s mi is dolgainkban hatalmas császárunk segítségével, és az ő naga jó akaratja által szerencsésen előmenvén, Magyarországot kezünkhez vehetjük, birodalmunk alá hajthatjuk, valamig mi Magyarországot birhatjuk, mi is ő nagának, ez mostani méltóságos fővezérnek, valamig az úristen ő nagát élteti (kinek életét sokáig kívánjuk) s minket is az úristen éltet, minden esztendőben egyszer tíz ezer tallért adunk, küldünk, s adatunk az ő naga hozzánk való atyai jó gondviseléséért. Ezt pedig csak szintén az ő naga méltóságos személyének ígirt summát, a mikor hatalmas császárunknak az ország adaját beküldjük, fő követünk mellé rendeltetett magunk emberétől megküldjük. Ennek az mi ígretünknek nagyobb bizonyására és erősségére ő nagának az méltóságos mostani fővezérnek kezünk írása és fejedelmi pecsétünk alatt

íratott levelünket adtuk. Íratott dévai városunkban levő udvarunknál szent András havának harminczadik napján, az mi számításunk szerint ezerhatszáz negyvenhárom esztendőben.

(E két melléklet — a) b) — Kassay István fogalmazványa.)

c)

6. die Decembris Déva 1643.

Küldtünk Maurer Mihálnak Sebesi Pétertől szeges tallért nro 93¹¹/₂₄.

Az gazdasszon számára vegyen Maurer Mihál egy tisztességes paplant, kinek körülete kék sima atlacz legyen, az közepében veres tisztességes matéria legyen.

Az mely selyem hálót Száva bevitt volt, azt is hozza ki, Réti István uramnál kell lenni.

Költségekre Szávával együtt adtunk tallért nro 50.

(Eredetije Rákóczi írása.)

d)

Nagod és ifjú urunk ő naga részéről való assecuratio külön-külön.

Mi Rákóci György. Mivel Erdély országa boldog emlékeztető győzhetetlen hatalmas szultán Szuliman nagy császár idejétől fogva győzhetetlen hatalmas török császárok és az fényes porta gondviselése és ortalma alatt volt, Erdél is hűségét, igasságát, engedelmességét megtartotta az fényes portához, hatalmas császárok és az fényes porta is igasságában, régi szabadságiban fejedelmeknek szabados választásában megtartván és megóalmazván Erdélt. Mikor minket is Erdély országa az ő régi szabadsága szerint fejedelmekké választott, akkori boldog emlékeztető győzhetetlen hatalmas császáruk Erdélyt szabadságában megtartván, császári athnaméjával, botjával, zászlójával, fényes köntösével megerősített. Mostan jó szerencsésen uralkodó győzhetetlen császáruk is kedves öregbik fiunkat tekintetös nagos Rákóczi Györgyöt, kinek isten éltet hosszabbítsa, az ország az mi holtunk után való fejedelmeknek szabad választások szerint egyenlő akaratból választotta volna, ő hatalmassága őtet is az portának régi jó, dicsíretes szokása szerint javallotta és császári kegyelmes athnaméjával, botjával, zászlójával, császári köntösével megerősítette és ortalma alá vötte. Győzhetetlen hatalmas császárukunk az mi hozzánk, fiunkhoz és Erdély országához való ilyen nagy kegyelmességéért és minden régi szabadságunkban, és igasságunkban való megtartásáért, noha ez ideig is mind magunk, kedves fiunk és az egész ország igaz, alázatos hűséggel voltunk ő hatalmasságához és fényes portájához, mindazáltal hogy ő hatalmassága és

fényes portája ennél is inkább megnyughassék az mi igaz hűségünkben, az én kglis uramnak, mostani győzhetetlen hatalmas császáruknak és fényes portájának fejedelmi szónkkal ígérjük, hogy mind magunk, kedves fiunk és az egész ország hatalmas győzhetetlen császáruknak és fényes portájának igaz hívei leszünk, annak bizonságára esztendőnként eddig az országtól, az mely adót beadtunk szokott ajándékunkkal, magunk is az fényes portára beküldjük főkövetünk által, valamíg mi az erdéli fejedelemséget birjuk, mi utánunk pedig az mi kedves fiunk is Rákóczi György, mikor oztán holtunk után az erdéli birodalom ő kezében leszön, esztendőnként beszolgáltatja. Mostani győzhetetlen császáruknak is és fényes portája minket, fiunkat és az egész országot fejedelemségünkben, régi szabadságunkban, igazságunkban, törvényünkben, szabados fejedelem-választásában, minden gonosz akaróink, ellenségink és ellenünk töreködők ellen megtartván és megóalmazván minden időben, melyről ő hatalmasságának császári kglis athnaméját is várjuk. Ez mi igaz hűségünknek, ő hatalmasságához és fényes portájához való megtartásunknak bizonságára adtuk ez mi fejedelmi pecsétünkkel és kezünk írásával megerősített levelünket. Iratott.

Ez assecuratiónak alkalmatosságával kelletnék császártól is athnamét extrahálni, mégis avval is ez az szokatlan reversalis kívánást mitigálhatná Nagod akárki előtt is,¹⁾ hogyha Nagod adott is mostani előtte álló nagy szükségére nézve, de Nagod is az ország szabadságáról szép új formán való athnamét extrahált helyette.

Ha lehetne, adná csak Nagod az reversalist maga és ifjú urunk ő naga nevével. Azt állathatnák az vezér előtt, hogy még ő naga nincsen az gubernatióban, ha pedig ugyan nem lehetne egyéb benne, megadhatni. Mert úgy az athnamé is, ha adnák az ő naga számára is, külön lehet, avagy ha együtt leszön is, ő ngát is fogja comprehendálni.

Kglis uram, ez assecuratóriák csak üszögében vannak, sietőséggel concipiálván azokat, Nagod considerálván mélyebben emendálhatja; én az mind elmémmel felértem, hazánk, nemzetünk szabadságára is néztem, s az török humorára is kellett vigyáznom; közép úton kellene járni, ha lehetne.²⁾

(Fogalmazvány A jeggyel.)

¹⁾ *Rákóczi fogalmazványában ez következik: s az ország is ne vetne reánk, hogy erre semmi nélkül mentünk.*

²⁾ *Rákóczi fogalmazványában mindkét assecuratióból hiányzó ezen pont áll: Az incusatiókkal Kgltek azért ügyeljen, hogy az vezér eszébe ne vegye, hogy mitőlünk Kgltek már instruáltatott, hanem mint csak magá-*

e)

Mi Rákóczi György isten kegyelmességéből Erdélyországnak fejedelme, Magyarország részeinek ura és székelyek ispánja stb.

Mivel az magyarországi urak, nemesek, főnépek, városok az némettől szabadságokban igen megbántódtanak már sok üdöktől fogva, és noha találták meg német császárt követek s sok főemberek által könyörögvén neki, ne háborgatná őket szabadságokban; de német császár őket semmi könyörgésekben meg nem hallgatta, napról-napra öregbedvén háborgattatások a német miatt; annakutánna tudván azt az magyarországi urak, főnépek, városok, hogy mi ő hatalmasságának az győzhetetlen hatalmas császárunknak igaz hívei vagyunk, találtanak meg minket, hogy felkelvén és oldalunkra fegyverünket felövedzvén segítségekre mennénk, és őket vennők az mi oltalmunk és gondviselésünk alá az német kemény birodalma ellen. Mi azért értvén és tudván az ő szabadságokban való megbántódásokat, bizván hatalmas győzhetetlen császárunk kegyelmességében és segítségében, megírtuk nekik segítségünket és oltalmunkat. Ha azért hatalmas győzhetetlen császárunk és fényes portája minekünk és az magyar nemzetnek jó akarattal, gondviseléssel és Magyarországnak mostani német császár kezéből és birodalma alól való kivételében ¹⁾ legendó segítséggel leszen, mind német császár, ²⁾ lengyel király, Lengyelország és több baráti ellen is német császárnak: valamint mi Magyarországot birni fogjuk, magunk személyunktől ő hatalmasságának esztendőnként tíz ezer tallért adunk és küldünk be az ő hatalmassága tárházában ajándékul. ³⁾ Kinek nagyobb bizosságára és erősségére adtuk ez mi fejedelmi pecsétünkkel és kezünk írásával megerősítettött levelünket. Ha pedig ezzel nem lenne contentus az vezér, hanem egyáltaljában magyarországi adót is urgeálna, addálhatni: Magyarországot pedig a mint mostan német császár birja, aszerint éppen Tótországgal kezünkben és birodalmunk alá vevén hatalmas császárunk segítsége által, ottan

tól tudná meg elsőbben; ha azután soha egyéb nem lehetne benne, úgy kellene módot benne keresni; jelentenék meg, hogy írtunk Kglteknek valamit, de mi azért azt kívánjuk, hogy ők (?) is (?) főkövetek levén, tudósítsanak mindenekről; ezeknek is penig azért úgy kellene lenni, ha periculum nem forgana s lenne az hallgatásban, mért ezt kell Kglteknek frustrálni minden úton-módon.

¹⁾ *Oldalt Rákóczi kezével: és megtartásában.*

²⁾ *Szintén Rákóczi kezével corrigálva: »lengyel király« stb. helyett: és egyebek ellen is, kik német császárt segítenék és oltalmaznák.*

³⁾ *Egy más egykorú másolaton e biztosítás »Magyarország részéről assecuratio« címmel tovább folytatódik.*

mindjárt az magyarországi főurak, nemesek, városok közül főköveteket küldünk ő hatalmasságához fényes portájára, és azok által, minden állapotokról mi magunk személyében s mind Magyarország megtalálja illendőképpen ő hatalmasságát és minden állapotokról akkor jobb és hasznosb módok alatt való tractálás lehet ¹⁾ ő hatalmasságával és fényes portájával.

Hitessék ²⁾ el az vezérrel, jobb leszen akkor Magyarország állapotjáról tractálni, úgy leszen állandóbb, ha Nagod, azt mondván az vezérnek, meghalna is, de ha az ország végez, úgy leszön az Nagod holta után is örökös békessége Magyarországnak az fényes portával. ³⁾

Elvihetik ugyan az assecuratiókat mostan is, ha Nagodnak úgy tetszik, de mikor a fő követek bemennek és az dolog agitáltatik, micsoda karban állathatták, úgy lehetne fundamentumosban az assecuratio mind kétrendbeli, ha ugyan egyéb nem lehet benne.

Az követeknek azt kellene tentálni, hogy mostan maga nevével is Nagodnak ne igérnének semmit Magyarországtól, hanem egyszersmind lenne, az minek kell lenni, mikor az magyarországi követek bemennének; ⁴⁾ de ha az nem lehetne, Nagod bölcs iteleti, mit ígér maga részéről amaz conditiók alatt. Azért sem kellene Nagodnak mostan maga személyére nézve is Magyarországtól valamit ígérni, mert már küldött be az vezérnek tizezer tallerről való obligatoriát, most az elég volna.

(B-vel jegyzett másolat és Kassai minutája. magy. kir. orsz. Itár.)

f)

Mi Rákóczi György etc.

Adjuk emlékezetekre és tudtokra az kiknek illik ez jelen való pecsétés levelünknek rendiben, hogy mikor minket az egész Erdély országa közönséges, egyenlő akarattól az fejedelemségre választott és szentelt, ugyanakkor mindjárt az ő régi szokása szerint erős hittel megesküdött arra is, hogy hatalmas császárukhoz és fényes portájához hűséggel és igazsággal leszünk, és

¹⁾ »lehet« helyett oldalt Rákóczi correcturája: »leszen«.

²⁾ Ez a fogalmazványon.

³⁾ *Ezen pont egy külön fél íven Rákóczi fogalmazásában így hangzik:* El kellene az vezérrel hitetni, jobb leszen akkor Magyarország állapotjáról tractálni s állandóbb is leszen, hogyha mi meghalunk is; de mivel az országgal leszen az örökös békesség s tractálás (?), állandóbb s erősebb, örökös lenne holtunk után is.

⁴⁾ *E pont szintén Rákóczi fogalmazványában is előfordúl.*

semmi időkre az fényes portától nem akarunk elszakadni. Ezt az mi igaz hűségünket az szerint a mint egyszer megesküdtünk az egész ország előtt, noha ez ideig is megtartottuk, s azután is életünkben az szerint igazán meg akarjuk tartani. ¹⁾ Mindazáltal ha gonosz akaróink s ellenségink az mi hűségünk felől valami ellenkező s igazság ellen való híreket bocsátottak volna az fényes portára, kivel hozzánk valami kedvetlenséget igyekeznének szerezni az fényes portán, tudván afféle gonosz akaróink, mely nagy hűséggel volnánk mi hatalmas császárukhoz és fényes portájához: hogy afféle ok nélkül és minden igazság nélkül ellenünk költött hamis híreket az fényes porta előtt haszontalan és hiában csinált híreknek lenni megbizonyíthassuk, s ő hatalmassága is és a fényes porta az mi igaz hűségünkben inkább megnyughassék: az mint az ország előtt az szokás szerint ²⁾ egyszer megesküdtünk, azon hűtünket ez levelünkben beiratván újlag megerősítjük, és ezen hűtünk szerént ígérjük és kötelezzük magunkat, hogy hatalmas győzhetetlen császárukhoz és fényes portájához ³⁾ a mint eddig, ennekutánna is a szerint oly alázatos hűséggel és igazsággal leszünk, semmi időben az fényes portától el nem szakadunk sem az országot elszakasztani nem igyekezzük. Az ország adáját ⁴⁾ is mint eddig, ezután is aszerént az szokott ajándékokkal főkövetünk által hatalmas császáruk fényes tárházában szokott idejében beszolgáltatjuk. Ezeket a mi részünkről hűségesen mi megtartván, ő hatalmassága is, fényes portája s az egész ottaman nemzet az boldog emlékezető hatalmas győzhetetlen szultán Szuliman császári méltóságos athnaméja, és több utána következő hatalmas boldog emlékezető császárok athnaméjok szerint minket, fiunkat, már Erdélynek választott és utánunk következő fejedelmét, tekintetős, nagyságos Rákóczy Györgyöt fejedelemségünkben, minden állapotunkban, az országot régi szabadságiban, törvényben, fejedelem szabados választásában, mostani határral és helyeivel, méltóztassék megtartani és mindenek előtt megoltalmazni, melyről ő hatalmasságának mi is az országgal együtt e szerint császári kgl. athnaméját alázatosan kívánjuk. Mindezek-

¹⁾ *Oldalt*: Ez decleratio arra való volna, ha valaha mutogatnák ez levelet, kitetszenék belőle, ők adtak okot reá, s úgy kellett ezt megadni Nagodnak.

²⁾ *Oldalt*: Ez arra való, hogy nem mostan ígéri Nagod erre magát, hanem az ország kívánta ezt Nagodtól.

³⁾ *Szintén oldalt*: Ez arra való volna, ha használna előttök az cautio, hogy mint eddig fel nem ült mellettük, ezután se tartoznék.

⁴⁾ *Ismét oldalt*: Ez is arra való volna, hogy mint eddig 10,000 aranyat adott Nagod, ezután se lenne több.

nek az dolognak nagyobb erősségére és bizonságára adtuk ez mi pecsétünkkel és kezünk írásával megerősítettött levelünket.

Hatalmas, győzhetetlen császárunknak és fényes portájának iratott.

Kgls uram; én ennek megadásában egyéb oly difficultást nem látok az egy novitásnál és szokatlanságnál, és hogy ez egy példából canont csinálnak. Mert az (*igy*) szinte az egész ország Nagodat corporali iuramento kötelezte, publice articulushoz írat-ta s több fejedelmeket is azonra kötelezett s Jenő alatt az egész ország consentiált reversalis adásának, mostan is ilyen dolgában Nagod miért nem adhatná meg ha semmiképpen botránkozása nélkül az portának el nem kerülheti Nagod? Ez kgls uram csak az Nagod nevére vagon, de ha ugyan semmiképpen egyebet nem akarna az vezér, hanem ifjú urunktól ő nagától is külön való reversalist kívánna, megadhatja ő naga is; csak az hul az adóról, ajándékról vagon emlékezet, így irattassék:

Az ország adaját is, amint eddég megadatott, ezután is mi kegls urunk és atyánk után az ország birodalma mireánk száll, az ország adaját szokott ajánadékokkal főkövetünk által hatalmas császárunk fényes tárházában szokott idejében beszo-gáltatjuk esztendőnként. Az többi mind a szerént legyön, mint az Nagod reversalisa.

Ha pedig ezen levéllel contentus lenne az vezér, csak Nagod maga adná, és ifjú urunk ő naga is felelne reá, mint ezelőtt való conceptusomban megirtam Nagodnak.

Mikor az dologban mora periculomot nem hozna, azért kel-lene először ottbenn az vezérrel erről tractálni, és a mint aztán ad ultimum az vezér kívánná, s Nagodnak megírnák, aszerint irattathatná hátorságosban az reversalisokat, ha ugyan meg kel-lene lenni. De ha periculum est in mora, in omnem eventum adja meg Nagod az minta szerint, avagy ha mivel meliorálná, azt is addálván.

(Minuta Kassai írása.)

g)

Magunk részéről újabb kötelességet az fényes porta miért kívánjon, nem tudhatjuk ez alább megírt ratiókra nézve.

I. Mert ez fejedelemségre való választásunknak idején is az nemes ország bennünket hittel köteleztetett hatalmas császá-runknak és fényes portájának hűségére.

II. Mert mind ez ideig is ő hatalmasságához hűségünket igazán és tökéletesen viseltük, szokott adaját ez országnak fogyat-kozás nélkül beszo-gáltattuk.

III. Ennekelőtte való praedecessor fejedelmet is az ország-nak akkori bódog emlékezetű hatalmas császárok és a fényes porta eféle új és szokatlan kötelességekre nem kénszerítenék (*igy*), mihozzánk is a fényes portának méltán semmi kétsége nem lehet.

III. Holott mi mindenekben igaz hűséggel viseltük magunkat, az látszik ki az kívánságból, mintha gonosz akaróinknak vádlásoknak adatott volna valami hely, kik az mi személyünket és hűségünket akarták és akarják naponként kétségben hozni, holott a mi hűségünkért az fővezérnek atyai jó akaratjához igen megcsalhatatlan reménységgel voltunk és vagyunk is.

V. Holott azért a mi részünkről való okadásból nem, hanem kellett következni gonosz akaróink infermációjukból eféle újabb kötelességnek kívánságának. Az vezér ő naga maga igen bölcsen megítélheti, valjon s nem a fényes portához való hűségünkért találtnak nekünk gonosz akaróink? és hogyha minket az fényes portához való hűségtől elszakaszthattak volna, és magok értelmekre, részekre vonhattak volna, vádaskodnának-é, avagy inkább commendálnának?

h)

Rákóczi György részéről külön való assecuratio az mi ítéletünk szerént ezekre az ratiókra nem kívántatik.

I. Mert ő mostan is nem *sui iuris*, anniből, hogy mind fejedelmi, mind pedig atyai méltóságunk szerént, minden dependentiája tőlünk vagyon.

II. Mert magunkkal és az országgal együtt ő is hatalmas császárunknak hűségében mind ez ideig tökéletesen megmaradott, s akar is megmaradni.

III. Mert az országnak directiója és gubernatiója mostan nem ő rajta forog, hanem abban holtunk után fog succedálni.

i)

Az Magyarország részéről való intempestiva assecuratio-nak, hogy jobb legyen haladni, ezek a ratiók:

I. Az üdö előtt való ígéretnek híre kizördülvén, holott ez dolognak megakadályoztatni igyekező ellenségei, a miben semmi nincs is, híreket folytatnak; azok teljességgel elkezdenének idegenedni, kik mostan hozzánk, és mi általunk hatalmas császárunk köntöséhez akarnának is ragaszkodni.

II. Ezen dolgoknak hírével, az többi keresztyén országokat és fejedelmeket inkább indíthatnák és vonhatnak magok értelmekre és segítségekre is ezen dolognak ellenközői.

III. Szokatlan és majd hallatlan dolog is amaz magyar mondás szerént: Háló előtt halat fogni; avagy megfogatlant mellyeszteni: azt az vezér ő naga maga is általláthatja.

IV. De ha semmi egyéb okok nem volnának is, az mi ígértünk és assecuratióink csak életünkig tartana, de ha Magyarországi kezünkkel levén közönséges értelemről és gyűlésről az magyarországi státusok is követeket küldvén be az fényes portára a mi követinkkel együtt, akkor hatalmas császár részére nézve is, méltóságosban, hasznosabban, és állandóbban mehetnének végben minden jó végzések.

V. Ez ilyen állapotban annakelőtte is ezen mód observáltatott; Bethlen Gábor fejedelem idejében is, így küldöttek be az magyar országi státusok követeket hatalmas császárunk fényes portájára az fejedelem követei mellett, magyar országi főurakat és fő népeket, szép ajándékokkal, több szomszéd német fejedelmek követeivel; mostan is jobb úgy lenni, ő hatalmasságának is méltóságosabb és hasznosb lészen nyilván és sok fejedelmek követeinek láttokra, ha fejedelmi ajándékokkal mennek be fényes portájára, mint sem így mostan, csak mintegy titokban.

Kivül egy ív papírosra, mely a levelek borítékául szolgált, Rákóczy feljegyzése »1643. 6. die Decembris Déváról estve 9 órakor Sebesi Péter expeditiója az portára.« Gyűrűpecsétnyomaival, mely zsinag lepecsételéséül szolgált.

1643. nov. 1. — 1644. vége.

Hajdú György kapitiháza.

Seredy főkövettel mint kapitiháza Hajdú György ment a portára. Ez évi kapitiházát a terhesebbek közé tartozott, mert a háború Rákóczy és a császár közt kitört, s a siker biztosítéka az volt, hogy a porta részvétét ébren tartsák. Hajdút törekvéseiben folytonosan főkövetek támogatták. Az év végéig maradt meg terhes állomásán.

1. 1643. nov. 1.

Én Hajdu György adom emlékezetre, mivel engemet az én kglis uram fejedelmem az tekintetes és ngos Rákóczy György isten kgltségéből Erdély országának fejedelme, Magyarországnak részének ura és székelyeknek ispánnya az fényes portára az continuous oratorságnak tisztiben akar állatnia, esküszöm az élő istenre, ki atya, fiu és szent lélek, teljes szent háromság egy bizony isten, hogy én abban az tisztben isten segítségéből az megnevezett kglis uramnak igaz és hű leszek, barátjának barátja, ellenségének ellensége, valamit az én kglis uram vagy most szóval, írással, vagy ezután maga írása, vagy más híve írása, vagy izeneti által akármi dologról engemet certifikál, tudósít, parancsol, avagy értésemre ad, azt életem, lelkem vesztésével senkinek ki nem jelentem, sem írás, izenet és semmi egyéb új gondolható és kijelenthető eszközökkel, írásokkal, szókkal, cselekedetemmél, sem az írást magát, se paráját másnak nem adom; azonkívül az melyek nem titkosok s rám bizott s bizandók és parancsolandó dolgait ő ngának az én tehetségem szerint híven és igazán ügyekezem végbenvinnie, s az mikről ő ngát tudósitanom kellett, idején azt is ügyekezem végbenvinnie; s az melyekből penég kára, veszedelme következhethetnének, vagy haszna, előmeneteli ő ngának, azokat is el nem titkolom, hanem hova hamarébb lehet, megjelentem. Egy szóval valamiből ő naga hasznát, előmenetelit, megmondását ¹⁾

¹⁾ Megmaradását helyett.

eszemben veszem, azt teljes erőm szerint promoveálni, végben-
vinnie ügyeikszem, mindennemű dolgaira ő ngának, az melyek az
én tisztemre nézendők, oly gondot viselek isten segítségéből, hogy
abból ő ngának és országának java, és ne kára következék az
magam hasznánál mindenben előbb viselvén az ő nga és országa
javát. Melynek megtartására meg is engemet isten úgy segéljen s
úgy adja lelkem üdvességét. Datum Albae Juliae, 1. Nov.
anno 1643.

(P. H.)

Georgius Hajdu m. p.

Kivül más kézzel: Anno domini 1643., die 1. Novembris reversa-
les dni Georgii Hajdu pro oratore continuo ad fulgidam portam ottoman-
nicam abituro.

(Eredeti, Hajdu írása.)

2. 1644. j a n. 13.

Az úristennek szent áldását stb.

Ngdnak mint kgl's uramnak igen nagy alázatossággal
[a]karám értésére adnom, hogy mi az Ngd kgl's írása szerint az
ide küldött és Fejérvárat 21. Decembris emantáltatottat s itt-
benn 8. Jan. percipiáltat az Ngd kgs intése szerit *törökül trans-
ferálván* prima ocasiónk adatván az sok emberektől hozzá, az ve-
zérnek beadók, és arra hogy az császártól tulajdon maga paran-
csolatját szerezzünk az budai vezérre arról, hogy Ngddal minden-
ben egyetértsen, és az kiből meg fogja ő ngát találnia, meg ne
fogyatkoztassa Ngdat, több segítség ha kívántatnék annál, az mi-
ről Ngod Serédi uramnak tanulságot adott volt, adna és ne várna
az portától újabb parancsolatot az budai vezér; az tömesvári pas-
sának, gyulai, lippai, szolnoki békeknek is, az mint kellenék pa-
rancsolnia, arról is tartsanak jó békességet ide hátra, (melyen az
vezér megmosolyodván) monda, ne legyen ő nagához Ngd kétes;
hogy pedig az Ngd kívánságára minyáért felüljenek, vagy bocsá-
tanának alattak valók közül illendőképpen, erről az az felelet,
hogy eddig az parancsolat az budai vezérhez oda érkezett s talám
főember követe is indult be Ngdhoz; igen-igen meg vagyon az pa-
rancsolva vezérnek, hogy Ngdtől értsen mindenben, és ha segítség
kívántatnék is, ha Ngd megtalálja, ne várjon innen az portától,
hanem adgyon; az végekre is az Ngd kívánsága szerint azon
levélben meg vagyon erőssen parancsolva, az mit kíván Ngd, mi-
vel azok is az budai vezértől függenek, kanisai, esztergomi békek-
nek is hasonlóképpen. Az mi pedig az nilasokat illeti, azt mondta
válaszúl, hogy igen káros nép az, most is Budára az ment volt
hírré, hogy nilasok mennek fel, és mind el akartanak lakóhelyek-
ből menni, mivel annakelőtte is igen megdulták és rablották

volt őket; más az, hogy az melyfelé fogják őket vinnie Moldovára vagy Havaselföldre, ott is nagy kárt cselekednének s még Erdélyben is. Azt igen megdisputálván ő ngával, hogy azok eleiben oly főembert kell rendelnie, hogy az hova az mondja, oda menjenek, és idején hirt tévén, oda az melyre vinni akarják őket, hogy az emberek onnan félre álljanak Erdélyben is, és legyen az vigyázás reájok étel italtól is, sánta vén lovak hasonlóképpen tehenek is lévén az útokban, és így öt s hatszáz nilas tatártól megőrizkedhetnek; oda ki is peniglen helet rendelhetnek nekik, az hol quártélyban legyenek. Erre is az az felelet, hogy jöjjön be csak Maurer, arról is jó válasz leszen. Úgy veszem eszemben, hogy az promissiót várna Ngd, azért kglsen általértheti már az dolgot. Én várnam az Ngd postáját minden napon, mert az agának is az mit Ngd ígirt, igen állattam, hogy megleszen . . . n sohajtoz. Tudom, megmondotta eddég mind Maurer uram s mind penég Seredi . . . Ngdnak, az vezér igen emlegeti az jó őszi sajtokat és jó Székelyföldön csinált tömlőtúrókat, hogy Nagod császár ő hatalmassága számára küldene egy néhány szép kerek jó testű mézespogácsákkal, egy könnyű kocsin ládában elhozhatnák. Réti uramnak is meg fogta [vezér?] hadnia, hogy megírja Ngdnak, mivel az császár igen szereti és annyának [is] gazdálkodhatik véllek. Én arra azt feleltem, hogy már az túrók és őszi sajtok megkezdtettek sebesednie, mindazáltal ha Ngd küld, az mézespogácsák jó székfűjes és borsos legyen maga illendőképpen, csak-hogy egész bors legyen és székfő néhol benne, azt mondja az aga, hogy úgy szeretik; maga is kéreti Ngdat, mivel igen beteges gyomrával, küldjön vagy 4. veder jó mésert nekie, tegnapelőtt is az mit őtt volt, kivetette; az az ember tud Ngdnak kgl's uram szolgáltni, ha kedvét keressük, igen belső ember. Ngdat alázatosan kéretem, kgl'sen megbocsásson mindenről ha mi fogyatkozást ismer vagy írásomban, vagy egyébben, látja az úristen, mindeneket az Ngd kívánsága szerint cselekedném, de még igen novitius vagyok s mégis nehéz. Az úristen kgl's atyai gondviselése alá ajánlom Ngdat, ő szent felsége vigyázzon Ngdnak egészségére és minden dolgaira, amen. Datum in fulgida porta othomanica, die 13. Januarii, anno 1644.

Ngdnak

igen igen alázatos szolgálja teljes életében

Hajdu György m. p.

P. S. Az aga azt is mondá magától, hogy enni üdö alatt látván Ngod, hogy az vezér Ngdnak igen jóakaró atja levén, aszszonyu[n]k is kedveskednék az vezérnének; mégis követem Ngdat mint kgl's uramat alázatosan, noha itt minden insuperabundanter (sic) vagyon.

Egy papírszeleten : Budáról 12. Jan. posta jött ide és meghozta ide az odafel való németek dolgát, bizonyosan nem érthetem, mit hozott; azt mondta mindazáltal örömet lőttek az végekben.

Kivül Rákóczy kezével : 26. die Jan. A. J. 1644. délest 3 órakor, Turi havasali vajda postája.

Külczim : Illmo principi dno dno Georgio Rákoczi stb.

(Rongyolt állapotban.)

Jegyzet : A dült betűkkel szedettek titkos írással.

3. 1644. j a n. 21.

Az úristennek kgl's gondviselését és áldását kívánom Ngodra. Kgl's uram, az Nagod levelét, melyet ide én hozzám 3. Jan. expedíált volt, mely írásának summáját értvén, minden ügyekeztemmel azon vagyok, hogy tisztemben eljárhassak, és annak megfelelvén az Ngd kgl's parancsolatja helyre menjen. Csakhogy itt az emberek kgl's uram két dologban ütköztek meg, az egyik az, hogy már Ngdnak bizonyoson értésére vagyon mind Maurer uram által s mind Koncz uraim által, hogy valamint innen Ngdnak megírták és izenték is, hogy az két vajdának és az budai vezérnek, hasonlóképpen az egrinek is úgy szól mindenben kívánsága szerint az császár parancsolatja; de azután megint mikoron az botot és az kaftánt elküldötték, akkor esmét levelet küldvén az vezérnek, abban is hasonlóképpen megparancsolva vagyon, hogy Nagyságodtól értsen mindenben, és már innen e felől ne várjon, hiszen az parancsol oda az többinek is. Nagodnak eddég bizonyos embere Budát megjárhatta volna, és onnan micsoda lőtt volna az válasz, azzal az portát Nagodnak meg kellett volna tanulnia, amaz is írt volna, s úgy panaszkodhatnék Ngd, levelet írván Nagod ide felőle császárnak és az vezérnek is; de mivel efféle nincsen, nem tudjuk mire vélni akaratját Nagodnak, mivel így késedelmeskedik, holott innét az leveleket úgy impetrálták, hogy abban Nagod minden késedelem nélkül meg fog indulnia, még talám az követek Ngdat honn sem fogják érnie. Azért Ngd irjon bizonyost, onnan Budáról mi válasza lőtt, mert itt úgy tudják, az mint már oda meg is vagyon parancsolva, hogy azok csak várják az Ngd indulását, mivel magoktól csak meg nem indulhatnak; némely napon vala ittbenn kanisai passának posgai zancsákságából való alajbékje, annak is megparancsolta az vezér, hogy ők is, mihelt haza érkezik, hozzá fogjanak az csatázáshoz, az bosnai passa is hasonlóképpen. Az mi penég az másikat illeti, hogy Ngd az maga jó ígíreti szerint Maurer uramot így elkésleltette az ígírettel, azt sem tudgyák mire vélnie, holott az volt Ngdnak Réti

uramhoz irt levelében, hogy mihelyen innen az válasz megérkezik Ngdhoz, az napságtól fogva 21-dik napra akármely rút úton is, de ide beérkezik az ígret. Az miolta penig innen Maurer uram elment, úgy számlálják, hogy vagyon már 41 napja annak, s még sincsen, az vezér penig azt mondja, hogy ő eddég csak mindent az Réti uram szavára képest egyedül az ő fejére mondott az htls császárnak, s már fő az feje belé, ha az császár meg találja felőle szolítania. Az Musztafa passa pohár és pénzbeli ajándokát is igen búsult elmével emlité az aga és az mostani új teftardar pénz ajándékát is s az rozmandsi effendinek is az egy pohárt, ki az quietantiát addég ki nem adá, mig magára nem vállalta megszerzését, követ uram is mondja, hogy megigirte az császár kapujában is; az ajándoknak kellett lennie 11,260 oszporának, abban mit adtak meg, nem tudhatom, 9960 oszporát-e, többet-e, mert ő kglknek adták meg, én novitius voltam abban; abból is az mi hátra maradt, Ngd külgye meg.

Babilloniai basaságra az jancsár agát küldötték, az helyében penég jancsáragává mást töltek. Az mi penég kgl's uram az tatárok állapotját illeti, abban az vezér megtartózott, mivel az mezőségen levő szegénység igen megbódult volt nem régen, hallván, hogy tatárok mennek fel az budai vezérre, és az tömesvári passára is mentek volt azt mondván, hogy ők mind elfutnak arról az földről, ha eleit nem veszik; maga csak nyolczvan tatár ment volt fel innen alól oda Budára, mivel ide nincsen már szabadságok az csatázásra. Az budai vezér is mingyárt megirta ide az portára azt az dolgot, és így igen megütközött az vezér azoknak megengedések felől. Mindazáltal csak gyógyuljon az aga, mindenképpen rajta lesznek, csak ne késsék Maurer uram azokkal, az mit írék oda fel, és írjon is Nagod császárnak, vagy az vezérnek: volt-e már Ngdnak embere Budára, hogy érthessék Ngd eddég való mulatságának okát. Ezekután isten Ngdat stb. Datum in porta othomanica Turcarum, die 21. Januarii, 1644.

Ngdnak

igaz alázatos szolgálja teljes életében

Hajdu György m. p.

P. S. Ngdat, mint kgl's uramot, alázatosan igen követem, írásomban ha mi fogyatkozást esmer, fejedelmi kgl'sségéből megbocsássa, az dolognak mivoltát, hogy így kell megírnom, holott Ngd is úgy tudgya jobban megérteni az dolgot. Ha megindúl Maurer uram ide, Ngd küldjön postát elől el, hogy érthessük. Az budai vezérnek vagyon háromszáz igen jó vitéz tatárja, azokat kellene Ngdnak elkérnie; én emlitem az agának is, ő is igen javallá. Ide egy héttől fogva mind szeles hideg esők jártak, ez éjjel hó is esett, s most is ess. Nem tudván, hogy kalarást akarnak elküldeni, ezt is futva írtam.

Kívül Hajdu írása: Ez a ház kgl's uram mindenütt csepeg.

Kívül Rákóczy kezével: 3. die Febr. Enyed, 1644. reggel 6 óra után Turi havasali vajda postája.

Külczim: Illmo principi dno dno Georgio Rakocy stb.

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos írással. Megfejtése Rákóczytól.

4. 1644. j a n. 26.

Anno 1644. die 26. Januarii.

Hajdú György.

Tizedik die praesentis írt levelét 22. die és 13. die ugyan praesentis 26. vöttük el. Maurer Mihált minden bizonynyal ihon bocsátjuk és nemcsak az 43. ezer tallért viszi, hanem azon kívül is mind az vezérnek ő nagyságának fejedelmi ajándékot küldünk, azon kívül Gürcinek, az cancelláriusnak is, az agának is, de ezekben Kegd senkinek mindaddig is megígért kötelessége szerint ne jelentsen, valamíg Maurer Mihály be nem érkezik. Az rab árestom alatt vagyok, de mivel keresztyén, felette nagy tusakodásunk vagyok lelkünk esméretiben rajta, mit cselekednénk, az egész világon micsoda hírünk, nevünk leszen, ha kézben adjuk, más felel (felől helyett) viszont az mostani előttünk álló nagy dolgunk. Kegd azért szeme előtt viselvén mind hozzánk való kötelességét, jó conscientiáját is, legyen azon, ne kellessék szegényt örökké való kínra, pogánságra visszaadnunk, talán ottbenn is el kezdik feledni. Micsoda választ tött mostani kívánságunkra az vezér értjük, azokat is csak hagyja állani Kegd, míg Maurer Mihál beérkezik. Az budai vezérnek nem volt még embere nálunk, még csak levelet sem ír, most akarunk hozzá küldeni becsületes ajándékkal. Mi isten áldásából minden bizonynyal 2. Februari megindulunk s rövid nap Maurer Mihály után postánkat bocsátván, bővebben írunk Kegdnek, mind sajtót, tömlőtúrót, mézes pogácsát, méhsért viszen s ezután a mézes pogácsát meg fogjuk süttetni, az mint Kegd írja. Lupul vajda régen járván utánunk, hogy ő vele is tartanánk jó szomszédságot, kitől mi sem lévén idegenek, minthogy mi anélkül is úgy éltünk vele. Ez tegnap estve hozták vala levelét Barcsai Ákos uramnak; azelőtt, az mire maga ígéré, most arra emlékeztetvén, az állhatatlan csak tökéletlenkedik. Tudja az isten, soha sem kívántam, hanem maga offerdolta, megöleti Székely Moisést, csak legyek jóakarója. Most az hitetlen csalárd azt tötte, az választ aperiálta az fővezérnél s negyven ezer tallért is ígért volna az vezérnek, de az lött válasza, az most nem lehet, hanem várokozzék, im majd hadra megyen az erdéli fejedelem, mindjárt reá mehetsz Máté vajdára s verheted. Mi azt el nem hit-

tük, de elég az, hogy ő azt meri beszélni s *mint Barcsai Ákos írja, talám lovast sem fog adni, szombatig meg fog válni.* Azt azért Kegd senkinek ne jelentse, mert ha úgy lenne, külömbben akarjuk még *arról az vezért megtanáltatni* s Kegdet is bővebben róla tudósítani. *Az budai hír bécsi hír lehet* s talán olyan is, kiről mi Kegdet tudósítottuk is arról: még quartélyára mentek volt az császár hadai az gallus hadának éjjel 25. Novembris, azok öttek-ittak, részeskedtek; bizonyos az, azokat felverték s mind egy 2000. valót kit levágtak, kit elfogtak s jeles tisztviselőket is fogtak el, mivel mind oda gyűltek volt, de azt bizony igen helyreállatta az királ s nagy hatalmas armadája jött melléjük azoknak, kik az harcson sem voltak. Torstenson penig mind vötte vissza az vára-
kat s városokat Misniában, s Saxoniában rövid nap Austriára megyen, az mint ezekről s több dolgokról is Kegdet 25. die Februarii írt levelünkben bőségesen tudósítottuk.

(Fogalmazvány, az egész Rákóczy sájátkezü írása, a dült betűkkel szedettek titkos.)

5. 1644. febr. 3.

Anno 1644. die 3. Februarii ex castris positis Torda. Hajdú Györgynek.

21. die praeteriti Januarii költ Kgd levelét, mi ma hajnalban rendén vöttük vala el, kegyelmesen is vöttük, hogy Kegd gyakorta tudósít az oda be való állapotokról. *Indulásunknak késedelmességén nem kell Kegdnek, sem másnak csodálkozni, mert azt mi jó fundamentommal akartuk kezdeni, ki mihentest jelen volt, el nem mulattuk s már azután az nagy hatalmas isten áldásából continuálni is akarjuk, valamire az úristen fog segíteni.* Budára Huszár Mátyás és Syeredi (sic!) Boldizsár uramékat holnap indítjuk becsületes ajándékokkal, addig nem is akartuk megtanáltatni, míg meg nem indúltunk, ezután ha *nem akarna, avagy halogatná, avagy késlelné, vagy valami fortélylyal tartóztatná effectuálását császár, vezér parancsolatjának, menten értésére adjuk Kegdnek.* Az egrí passának is most küldjük meg az parancsolatokat tisztességes ajándékink mellett. Maurer Mihált mi ígíretünk szerint expedáltuk minden ígíretekkel, igazán meg is kültük, sőt az vezérnek azon kívül is bizony fejedelmi ajándékokat kültünk, sajtokat, tömlőtúrókat, szép mézes pogácsákat, méhsert is. Irt, *késedelmes indulatjának volt csak az oka.* Az ezüst mi az hatok (sic!) nem készülhetek el hamarébb, meg kell mindennek állani kételkedés nélkül. Bizony az igazmondást igen szeretjük s valakinek még mit ígirtünk, kárunkkal is beigyekeztünk tölteni. *Mi inkább tarthatnánk valami titkos csalárdságtól és tréfálástul, hogy így urgeálják beküldését, avagy talán az aga*

fél attúl, vén ember s beteges is, ha megtanálna halni, nem adnánk meg maradékinak, de bizony attúl se tartson, vaj ki szeretjük mi az becsületet s jó hírt, nevet. Az tatárokat törökök irt levelekben is, kit Maurer Mihál viszen ki, kéretjük, ezeret csak, kinek mi tebb hasznát vennénk 3 avagy 4 ezer töröknél, nagy hatalmas rémulést tenne. Könnyű volna azokat Molduából erre Erdélyre hozni, nem kár az Buda felé fel. Az budai vezér tatári is jó lenne. Igyekezni kell azon is, adnának mellénk. Az kiknek az aga holmit kíván ajándékot, császár kapujában való ajándékadást, abban Kegd magát igen-igen okosan viselje s meglássa, semmi több expensára, ajándékadásra novitást ne szerezzen s az Kegd idejében olyan fel ne keljen. 13. esztendőül fogva meg kellett nekik azt tanulniok, mint, micsoda ajándékadással tartoznak megjönni; mostan is, úgy is küldtünk mi most is benn; ugyan török az aga, szánnánk is; kíván több jót, hasznot, meg ne hagyja Kegd magát csalatni az agától, vaj ki álnok, ravasz ember, el ne induljon s ne is higgyen hamar neki, mert bizony vízre viszi Kegdet. Ha mind Budára, Kanizsára, bosznai passának úgy parancsoltak mindent, Kegd írja igen jól, csak úgy kívántatott, Kegd minket mindenekről tudósítson gyakorlottsággal, s annak is igyekezzék igazán végére menni, tart-e az porta abban ellent, hogy Luppul vajda leányát Radzivil herczegnek adja? Barcsai Ákos írja 28. die Januarii irt levelében, Luppul vajda egy napról másra halogatja el indítását az ezer lovasnak, beköldött volt az portára s megnerje, ne kellessék mi mellénk lovasokat. Mára hagyott volt napot, elindítja, de az mint nekünk írja Barcsai Ákos kétséggel hisz, adjon; nem árt Kegdnek, csak ígével érteni adni az vezérnek, parancsolna keményen az vezér neki, ne húzná, halasztaná elküldését.

(Rákóczy sajátkezű fogalmazványa részben titkos írással.)

6. 1644. marc. 27.

Hajdú György Rákóczynak portai ügyekről.

(Megj. Ötvös Á. Rejtelmes levelek 29—31. l.)

7. 1644. marc. 28.

Hajdú György Rákóczynak a portai alku folyamáról.

(Megj. Ötvös Á. 32—37. l.)

8. 1644. maj. 16.

Hajdú Rákóczynak portai ügyekről.

(Megj. Ötvös Ágost Rejtelmes Levelek 42—44. l.)

9. 1644. jul. 8.

Hajdu Rákóczynek : a portai állapotokról.

(Megj. Ötvös Ágoston 62—64.)

10. 1644. jul. 25.

Hajdú Rákóczynek a portai viszonyokról.

(Megj. Ötvös Á. 65—69. 1.)

11. 1644. aug. 6.

Ill^{me} ac cels^{me} princeps stb. Fidelium servitiorum stb. Minden üdvességes és kíváncsú jókkal stb.

Nem lévén itt benn az üdőtől fogva egy kalarás is, miolta Rác Jánost elbocsátottam, nem volt kitől írnom Ngdnak. Akarám Ngdnak alázatosan értésére adnom, hogy 3. Aug. az császár tevéi 200 megtértek volt az sátoraival is, megjöttek volt kenyérsütő ekmekecsiai is sok szakácsi is jöttek volt vissza. Császár is megtérne, azt mongyák, egy vagy két hétre Drinápolyból; ezt nem tudja az ember, ha *bolond-e vagy igen eszes*. Az német követnek vala az híre, hogy eljött Budáig, de már megint meglassódék az híre. Ma 6. Aug. kérdém az agát, ha jó-je, azt mondá, bizonyosan nem tudgya, semmit sem hall bizonyost felőle, nem is tudgya mire vélnie, netalám az az oka, ha eljött is addég, hogy Szelepcséni ittlétében az megholt vezérrel úgy végzetek volt, (mivel innen az törökök előbb némethez követet nem akartak bocsátania, hanem azt kívánták, hogy az német követet jöjjön be előbb ide, s úgy induljon meg innen az török követ), hogy itt is az császár követet levelekkel oly készen legyen, hogy mihelyen Budára érkezik az német császár követet, ez is ottan-ott legyen, és ez osztán előbb megindulván Budáról elmenjen, és mikoron az német császár követet megérti, hogy az török követ már elérkezett legyen Réfkomáromban, az német követ is úgy induljon be Budáról az portára. De mivel innen nem ment senki is követ az végre Budára, hallván hogy az német követ jön, netalám az is abban tartozott meg, mert eddég postának kellett volna elől bejönnie, hogy kimennyenek eleiben, vagy hogy szállást rendeljenek és fel is öltöztessék míg bejö. Ugyan ma mondá az oláh kapitánya Kirzthe kapitány, hogy tegnap ment el egy csausz levelekkel Szilisztriára, ki még ő tőle kért korbácsot, puskát is kér volt, de nem adott; kérlette, hogy micsoda levelek azok, mondja meg igazán, mert jövődöben is ha megérti, hogy más dologban jár, nem esik tisztességére s nem leszen hiteles több szava is; azt mondta, hogy az főembereknek viszi oda, mivel ott had vagyon mostan, de az követ eleiben megyen ő. Lupul vajdától 3. Aug. hoztak volt

leveleket az vezérnek, miről, de mi végére nem meheténk semmi-képpen; pénzt is sokat hoztak, kit beadtak tegnap bizonyoson; azt is mi végre, nem tudhatjuk, de az estve lőtt válaszok, levelet is adott nekik az vezér. Az lenne az híre, hogy az leánya hozzá-adását solicitálja s azt engedte meg. Maga azt itt bizonynyal hirdetik, hogy titkon hozzá is adta ő leányát már, az másikját *Szé-kely Moisesnek* ígírte legyen, 150 ezer tallért is az portára, hogy *Moisest* innen kimozdítsák és *Erdélyre vigyék*, bárcsak ő hozzája vigyék, gondgyát viseli ő, Nyagoy vajda is azt bizonitá. Azt is ezen Kirzte kapitánytól hallám ma 6. Aug., hogy tegnap egy rejtkehelyről nézte ő, hogy az *Szé-kely Moises* szolgája egy moldovai szolgálával ketten beszélgettek nagy mosolyogva, utoljára azt értette, hogy mondták oláhul, adgya isten, hogy legyen úgy, az mint kívántuk, és megölölvén egymást, megcsókolták egymást. Viszont mondott[a] az *Szé-kely Moises* szolgája, mindazáltal még itt leszünk, ne feletközzetek el rólunk. Ezek az moldovaiak mindéltig az németekkel beszélének. Azt is mondgyák volt, hogy ha az követ bejön, németől azt adgyák eleiben, hogy legfeljebb is azt állassa, hogy valameddig az *erdéli fejedelmet* meg nem változtatják, de addig soha *békesség* nem lehet, *Máté vajdához* sem térhetnek, azért vigyék ki *Moisest*. Ugyan ma 6. Aug. az szolgám hallotta, praebendájáért menvén, ott, az hol az praebendát osztották, hogy sok szegény emberek homályosok lovait vonták el az bosztandsiák és menten-mentek véllek; kérdi volt egy török, hogy mi dolog, miért vonnyátok el az lovokat, mondott[a] az bosztandsia azért, hogy mind vezér és az többi is császár után megyünk, meg vagyon parancsolva; megint egy magyar rabtól értette, hogy egy török mondotta, hogy az császár egyáltalánfogva megindul Magyarországra, magyarul beszéllette, mert azt hallotta császár, hogy bizonyosan az magyarok Egernek alját megjargalták, még az kapuját is felrántották előttek, igaz-e, nem-e, azt ő sem tudgya az magyar rah, csakhogy hallotta attól az magyarul tudó töröktől. Azt is mondta, hogy látják, hogy az ő urok is Musza passa igen készül, Dali Huszain passa is már nemsókára beérkezik. Postája jöjön Ngdnak kglis uram, mert most is az oláh kapikiháják magok szolgájoktól küldötték el az levelet is magokéval együtt, nem lévén kalarás ittben, még ha titkon meg nem értettem volna, hírem nélkül küldötték volna el is őket; maga oly igen solicitálom őket, hogy egyszer se küldjenek el hírem nélkül, sőt idején hírt tegyenek. Ezt is futva kelle írnom, Ngd kglisen megbocsássa az fogyatkozásról. His *III^{ram}* ac cels. *v^{ram}* stb. Datum in porta othomanica, die supranotati 6. Aug. anno 1644.

III^{rae} ac Cels. *V^{rae}*

humilimus ac fidelis perpetuusque
servus

Georgius Hajdu m. p.

Mostan császár könnyű szerrel Drinápolyban vagyon, az szultánákat is viszik már utánna. Úgy veszem eszemben, hogy azt akarja császár, hogy *Magyarországban egy részt ő is elfoglaljon, ne legyen azon az kié még megmaradott éppen együtt.*

Külczim : Illmo ac cels. pr. d. d. Georgio Rakocy stb.

Jegyzet. A dült betük titkos jegyek.

12. 1644. a u g. 29.

Igen alázatos és hív szolgálatomat ajánlom Ngdnak stb.

Száva Mihály Ngd kglsen 3. Augusti Kassán költ levelét ide behozván kglsen írta volt Ngd, hogy az mely napon Ngd Kassára indult Tokajból, azon napon nekem is levelet expedíált volna, mely kgl's levelét én Ngdnak nem láttam, netalám ha az vajdának postái voltak akkoron ott, talám azok találták elhozni és elveszitenie. Soha kgl's uram ennél az portánál én *nagyobb változóbb helyt nem láttam, mert egy nap egy, másnap más forog*, s az is penig csuda *változóképpen nem áll meg egy karban.* Némely nap² az német követe eleiben küldöttek, hogy lassan és mulatozva hozzák, tegnap meg az aga mondta Jósefnek, hogy ő sem tudja, mi az oka, hogy hamarébb parancsolják jövetelit, már két [kura]dsia ment eleiben, ma meg az divánban hallám, hogy újbán *puskaport* készítenek Budára, úgy sejtetik, mintha Ngd *akarnája megszállania*, mely alatt más fog fekünnie, csakhogy mindent igen *titkon viselnek magokban, világosan ember nem értheti.* Azt is hallám ugyan ma az divánban, hogy az német igen sokféle *leveleket hoz*, s oly is volna közöttük, melyben Ngd *üket* azon kérte volna, hogy legyenek Ngd pártjai, és Ngddal együtt szállják meg Budát. Némely napokban az havaselvi kapikihaja *szolgája egy útfélen lévén hallgatózik* volt, és három jó *rendbeli törökök beszélvén egymással mondott[a]* az egyik hogy *megyünk, mert félő, hogy ez mi császárunknak idejében kezd az mi birodalmunk elromlania*; az másik *mondott[a]*, hogy hiszen látod uram az állapot mint forog; az harmadik *mondott[a]*, hogy eszében veheti akárki is az állapotot, mikor némely nap *Drinápolyban ment el*, talám ötven *bosztandsia* alig volt *vélle* császár lévén, *de asszonyemberek voltak kétszázan*, s ez ilyen miatt csaknem valami *zürzavar támadt, ha be nem hitta volna az annya.* Alattomban ha igaz, mondják, hogy egy *császárfiat tartottak el Szentjánosban* és azt *akarták volna császárságra emelnie*, vagyon 26 esztendő, kinek oka, az mint írák Ngdnak. *Muszlahaddin aga volt* volna egyik; azt is beszélük alattomban, hogy az császár megparancsolta legyen, hogy minden lövészszármokat hozzá való szerestől megtisztítsanak és készen tartsanak. Ez idén akar-e men-

nije valahová, vagy csak tavaszra, *vagy hogy* csak az *híréért* cseleködi hogy terjedjen? Az görögök hamissak, azok hintegetnek sok hírt ittben, Erdélyből Magyarországra mennek, Németországban, onnan Lengyelországra térnek s onnan meg Moldovában s onnan meg ide bejönnek; váltig volnék érette, hogy ha vagy egyszer megtapasztalhatnék, ki lőtt legyen; tegnap is azt hozá hírül *Jósef*, hogy egy görög beszélette logyen, hogy Ngd jártatja az békességet az németnél, mert ő ott volt Németországban, s az mellett több illetlen dolgokat is mondott; utána bocsátom, ha végére mehetnék, ki lőtt legyen. Ezek után isten Ngdat stb. Datum in porta othomanica, die 29. Aug. 1644.

Ngdnak

alázatos hív szolgálja még él
Hajdu György m. p.

P. S. Most mind Havaselföldéből s mind Moldovából lovakot kérnek, ma küldenek érettek; egyéb helyről 150 lovakot.

Kívül a Rákóczy kezével: 13. Febr. Tokaj, 1644. délest 4 órakor.

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos jegyekkel.

13. 1644. sept. 5.

Illustrissime ac celsissime princeps stb. Fidelium servitiorum stb. Kévánok az úristentől stb.

Ngdnak mint kgl's uramnak alázatosan akarnám értésére adnom, hogy prima Sept. praesentis mensis érkezett ide be tiz napra Budáról posta egy tatár, az azt mondotta, hogy az német követnek ezen napon kellet Szofiára beérkeznie csak, kihezképest én is az Ngd kgl'sen nekem Kassáról 10. Augusti írt levelének continentiája szerint törökül az aga által kivévén az fővezérnek beadattam . . . megírt 1. Septembris késő, (mivel sok főuri emberek voltak nála és későn oszlottak el onnan, oka az, hogy ez napon estve felé akarták Ahmet passát megholt császár leányához, Caya szultánához vinnije, hogy lakodalmat szerezzenek nekik), az végre, hogy idején értésére legyen fővezérnek mind az, hogy miszirli Ali agát Ngd hamarsággal visszabocsátja, s mind pengig azt, hogyha az *német követ beérkezik is, ha* szintén valami leveleket mutatna is, de el ne *hidgyék* praktikájokat, mert egyáltalában nem Ngd levelei azok, hanem magoktól csinálták, formálták és az többi; az vezér elolvasván akarta, de azt kérdetta az agától, mi legyen az oka, hogy Ngd választ nem írt arról, az mit htls császár Sebessi Boldisártól és Maurertől izent, melyre az aga azt felelte, hogy mivel Ngd hirtelen csak én nekem írta ezeket, hogy Ngdnak értésére adgyuk, elhitte, hogy Ngd vagy Ali agától vagy penég maga követétől fog arra választ tennie.

Azt is mondta az vezér, hogy ez elmúlt napokban az mely levelet Ngd neki írt volt, abban Ngd tölt emlékezetet az svédek felől, most affelől sem írt semmit is; arra is azt felelte az aga, hogy Ngd derekas ide beküldendő levelében fog arról is írnia. Ugyanezen napon mentem volt én az aga nélkül Jóseffel az sziliktár házához is, hogy ha honn találom, ő ngának is értésére adjam az fenn megírt Ali aga jövetelit és az másik dolgot is, de nem lévén honn, holott mindenkoron császárnál benn vagyok, ritkán jöhet ki. Az tihájával lők szemben Moharim ágával, igen jámbor és okos ember, megjelentem csak magának, igen akará, hogy Ali aga felől érthetett hírt, mivel mind császár s mind az ura sziliktár igen várnák jövetelit; az *németek dolgát is* azt mondá, hogy megjelenti urának sziliktárnak, mihelyen szállására haza jön; megesmerték ők már az *németet*, hogy *practicusok* és ilyen *ügyökben mindent forgatnának*, csak mit *használhatnának vélle* Ngd ellen, de ezelőtt is 15 esztendőül fogva mind *hazugsággal tartották az portát*; azt is jól látják, hogy ha Ngd *fel nem ment volna*, még most sem *jött volna be az követjök*. Az aga Ngdat igen kéri, hogy Ngd ne is késlelje maga főkövetit beküldönie, és noha azelőtt is beadtuk volt az ratiókat, hogy miért kellett Ngdnak felkérdeznie, de még sem árt, az beküldendő Ngd követi is legyenek instructusok felőle újban, hogy ha kívántatik, legyenek *készen az újlag való ellenvetésre igen méltó ratiókkal*. Az *francziai oratort* megtalálván, az Ngd levelében includált levelet is megadtam, elolvastván fáradozott is az dologban, már szerét is tőtte volt *huszonnégyezer tatárnak*, de *végre az hitelezők* abban *ütköztek meg*, hogy az az *Velenczében levő summa* nincsen *áras emberek kezénél*, és ők nem tudnak az ottvaló *francziai követtel* megegyezni felőle, hanem adgya *áras ember kezéhez*, hozzák levelet annak ide be; ezalatt én megmondtam, hogy *leggen érette és szereztesse egyben, legyen készen*. Mi választ írt maga felőle, im Ngd kezéhez küldöttem alázatosan levelét.

Az aga azt is [mondotta, h]ogy Ngd az fővezérről el ne felejtkezzék illendő meglátogatással. Mostan divánülő vezérek ezek: fővezér, sziliktar Szaly passa, ki teftadár is, Musza passa, az régi Ahmet passa, második Ahmet passa, ki Caya szultánát vötte, Musztafa passa, megint Musza passa, Dali Huszain is szintén beérkezék már az is divánülő vezér leszen, dervis Memhet passa is ittben vagyok, azt is mondják vala, hogy divánülő vezér leszen, de tertia Septembris nem mene be az divánban. Ahozképest azt is hallám, hogy budai vezérségre menne, hiszem meglátjuk. Ezen kívül az mufti is és az császár hodsája s az többit Ngd kgle sen már jól tudgya, hiszem ha mi megmarad Ngdé leszen. Az uromelli beglerbégséget 2. Sept. császár az bosztandsipassának Mehemet passának adta. Ezek után ha mi oly dolgok lesznek,

kik méltók lesznek az megírásra, és leszen kitől, el nem mulatom. His Ill^{rmam} ac cels^{mam} stb. Datum in porta othomanica, die 5. Septembris, anno 1644.

Ill^{rmac} ac Cels. V^{rae}

humilimus ac fidelis perpetuusque servus

Georgius Hajdu m. p.

Küldetm. : Ill^{rmo} ac cels. pr. dno dno Georgio Rakocy stb.

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos írással.

14. 1644. sept. 12.

Hajdu Rákóczynak portai ügyekről.

(Megj. Ötvös Rejtelmes Levelek 81—87. ll.)

1644. j a n. — f e b r.

Sebessy Miklós oláhországi követ.

Megnyervén Rákóczy a támadási engedélyt, Sebessy Miklóst küldte Oláhországba, hogy a vajda a portáról elrendelt segélyhadakat kiállítsa. Sebessy a kiállított oláhhadakkal tért vissza.

1. 1644. j a n. 19.

Méltatlan alázatos szolgálatomat stb. Az úristentül stb.

Kegyelmes uram alázatosan jelentem Ngdnak, tegnap 9 óra tájban érkeztem ide. Az nap semmiképen szemben ő ngval az vajdával nem lehettem, mivel ebéd felett is sokáig ült ő nga. Ma azért, hogy ő ngához felmentem, mindeneket, az Ngd kegyelmesen előmbbe adott intentiója szerént ő ngának megmondottam. Először szólván az pr. 1000 lovasról, hogy jókat adjon, igen igen rejá ígírő magát ezt mondván, hogy sok jót vött Ngdtól és oltalmot isten után, azért, az mint én is megmondottam, hogy mutassa mostan háládatosságát, ő nga ugyan megmutatja, hogy rosztat nem ad, sőt az Ngd szükségére még az rajtavalót is oda adja, ha az szükség kívánja. Azután emlékezém az pr. 500 lovasról. Arra azt felelé ő nga, hogy igen nagy szíve fájdalmára vagyon, hogy Ngd bár csak akkor miért értésére hogy nem adta, mikoron az harácsot avagy adót beküldötte, hadd tudott volna gondot viselni rólla, mert ha maga akaratján állana, nem hogy öt száz lovast nem adna az Nagod szükségére de még maga is kész volna minden hadaival az Ngd szüksége mellett elmenni; mindazáltal gondolkodik arról is ő nga és választ ad, így ígére magát, micsoda választ ad arról ő nga, azt is hova hamarébb Nagodnak alázatosan értésére adom. Az követek állapotjáról is kglis uram emlékeztem, azokat is pénzen minden okvetlen megindítja ő nga, mindenik rendbeli honorariummal. Igérete szerént az mivel tartozik ő nga megadja; lovakat jókat ígíre, holnap azokat kglis uram meg is indítja. Magam is meglátom őket, ha alkalmatlannak ítélem lenni, azon leszek, hogy Ngd szükségére ne vigyék.

Az főkövet leszen peniglen Dragomir vornik, az ki tavali bán volt, Száva logofet uramat is ő nga kiküldi vele együtt, hogy ő kglme által az mit parancsol Ngd, hozhassa meg. Az ezer lovast kglis uram azon lesznek, hogy innen megindithassam 8 avagy 9 nap alatt, ha elébb nem is. Az ötszáz lovasok megszerzésében is igyekezem kglis uram minden tehetséggel. Minekelőtte az ötszáz lovas felül nem emlékeztem vala, hanem csak az csetről, akkor az rajta való köntöst is megígíré az Ngd szükségére, kire nézve vagyon alkalmatosságom, hogy mintegy magamtól ő ngát az ötszáz lovasról megtaláljam. Holnap és holnapután az hadat honnan legyen mind elrendelik és eleikben való főbojért is. Azok meglévén Ngdat hova hamarébb aláztatosan tudositom. Az uristen stb. Datum in Tergouistia die 19. Jan. ao 1644. estve 11 órákor.

Nagodnak

méltatlan aláztatos szolgálcskája

még él

Schessi Miklós m. p.

Kglis uram aláztatosan jelentem ezt is Ngdnak, itt vöttem ilyenet is eszemben: nem bánná azt az vajda ő nga s az bojérok is, ha Ngd Erdélyből ki nem menne, sőt közönségesen szóllottak ilyent magok között, hogy jobb volna avagy jobb lett volna, úgy mond, mi nekünk is jól dolgunkat az portával kötnünk s mentünk volna inkább el az királlyal ő ngával; az mint kglis [uram] itt szólnak, úgy írhatom; mert távol lévén azon király túllunk teljességgel az Vrasmás veszedelmekre, és félnek igen attól, hogy valami tréfát rajtok ne ejtsen Ngd távollétében. Az Vrasmásón kglis uram, Lupul vajdát kell érteni.

Kézírtm: Illmo ac. cels. principi dno dno Georgio Rakoci stb. stb.

Alattu Rákóczy feljegyzése: 22. Jan. A. J. 1644.

2. 1644. j a n. 28.

Méltatlan aláztatos szolgálatomat stb. Az úristententől stb.

Kglis uram aláztatosan jelentem Ngdnak, hogy írásom által Ngdat nem tudósítottam eddig is, oka ez volt, hogy viselt ily kívánság, hogy az vajda ő nga az ötszáz lovast is elkészíttetné s Ngd szolgálatjára kiküldené, de tegnapi napon derekas válaszom adaték ő ngátúl, hogy az mostani ezer lovasnak is, kit Ngdhoz kiküld, azoknak is félesztendőre való hat hópénzt kell adnia, mely többet teszen 28 ezer frtnál, másikat ezt mondja, hogy az oldalában nagy ösztön lévén Vaszilya vajda, kiváltképen Ngd távollétében egyöd rejá jönne, kire nézve

nem adhatja az ötszáz lovast; mindenkoron valamikor felőle megtaláltam, mentegette magát, tegnap az mint izen[i] alázatosan Ngdnak az választ kiadá. Azt kglis uram látom itt s meg is tapasztaltam benne, hogy nemcsak titkon az vajda és az boérok, hanem ugyan nyilván búsúlnak és félnek s rettegnek igen, hogy az Nagod távollétében valami tréfát Vaszilya vajda ne ejtsen rajtok. Vagyon kglis uram ilyen hír is közöttük, hogy Bucsakban jött volna Krimből az nagy éség miatt pr. 4000 ezer tatár és azokkal Vaszilya vajda igen tractálna az ő rajtok való tréfa megejtéséről. Az ezer lovas eleiben kglis uram rendelte az vajda ő naga az Sarbán vajda fiját, posztelnik Kosztandit, jó értelemmel bír, nagy kedve vagyon ahoz, hogy Ngdnak szolgáljon, Fekete Györgyöt is melléje akarta adni, de én azt az vajdának megmondottam, hogy az én kglis uram előtt nem kedves személy és én ki nem viszem az én kglis uram kedve ellen; mostan abba vagyon. Az ezer lovas válogatva akarja adni, szép szín és jó legényeket. Magam is ugyan az Sorbán vajda fijával egyetembe azon vagyunk, hogy az-beli akarátja az vajdának meg ne változzék. Hétfőre az ország-beli kapitányok is mind begyűlnek és mustrájok leszen, akarván azok közül is jó legényeket válogatni. Az vajda ő nga kglis uram azon volna, hogy az újságon indítanak innen meg az ezer lovas, hogy annyival fizetések is előbb haladna, de én azon vagyok kglis uram, hogy előbb kiindítsam s Ngd méltóztassék újabbon is parancsolni felőle és írni az vajdának is felőle, mert ha valami hír talál közikben érkezni, egyöld nehezebben vihetem és indíthatom ki őket. Az vajdának kglis uram érkezék ilyen híre is, hogy az latorok között Krimben valami nagy és derekas meghasonlás esett, egy szultán egyben vervén magát többel százezer ember-nél, avagy tatárnál, becsapott Lengyelországban; ma 16 napja, hogy ben vadnak és rabolnak. Vagyon ilyen hír is felőlek, hogy több tatárság is akarna utánok menni és Lengyelországban akarnának kitelelni, minthogy egész Tatárországban nagy éség vagyon, annira, hogy csak egymást meg nem eszik. Arról is vár ő nga minden órában bizonyos hírt, mivel régtől fogván vadnak oda emberei. Aszák felől peniglen kglis uram az bojérok között itt ilyen hír vagyon, hogy az minemő tatárja az muszka császárnak maga országában vagyon, kiknek az előtt is ősök volt Azak, azok csudálatos színnel és mesterséggel, csoportonként beverekedtenek Aszákban. Az midőn jól meggyülekeztenek ez muszka tatárok, arczczal támadtanak az Aszákban való törökre és tatárra és mind levágták az benne valókat s mostan már kezeknél vagyon az muszka tatároknak. Ilyen hír is foly kglis uram itt az boérok között, melyet ugyan nagy bizonynyal is beszélnek, hogy az töröknek is nagy készületi vagyon mind túl az tengeren s mind peniglen Konstanczinápolyban, de hova és mit akar, azt nem tud-

hatják, semmit arról nem tudnak szólani. Az úristen Nagodat stb. Datum in Tergovistÿa die 28. Jan. ao 1644.

Ngdnak

méltatlan alázatos szolgája
még él

Sebessi Miklós m. p.

Küldetm: Illmo ac cels. principi dno dno Georgio Rakoci stb. stb.

Alatta Rákóczy feljegyzése: 30. Jan. A. J. 1644.

3. 1644. febr. 2.

Méltatlan alázatos szolgálatomat stb. Az úristentől stb.

Kgls uram alázatosan jelentem Ngdnak ma 2 Febr. érkezék hozzám az Ngd kgls parancsolatja, kglsen Ngd mit parancsoljon abban is, mindjárt alkalmaztattam ahoz is magamat, és mindeneköt megmondottam az vajdának ő ngának; mivel kgls uram és minemőképen megbíztattak vala némelyek az bojérok között az pr. 500 száz lovas adás felől, kiről most utólszor is írtam Ngdnak és maga szavaiból is colligaltam az vajdának, mitől viseltetnek, nem tudom. Az félelem látom kgls uram eléggé közöttük vagyon, sok rendbeli mentségit megírni kgls uram az vajdának, sok szóval is lenne, nem is ad az ezer lovason feljől. Azokkal Pénteken peniglen az mint esküvésekkel is fogadták, innét megindítják, csak 2 nap alatt való mulatságot kértenek, hogy készülhessenek, úgy az úton ne legyen mulatságok se lovok patkóltatása miatt, sem peniglen egyéb készületlenségek miatt. Én is kgls uram isten velem lévén azon leszek, elsiessék az Ngd méltóságos személye után, mivel az kit láttam közélek az oda kirendelt lovasoknak azok jó paripások, könnyű kézzel vadnak. Az úristen stb. Datum in Tergouistÿa die 2. Febr. ao. 1644.

Ngdnak

méltatlan alázatos szolgája
még él

Sebessi Miklós m. p.

Küldetm: Illmo cels. principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Rákóczy feljegyzése: 5. febr. Gyalu 1644.

4. 1644. febr. 15.

Életemig való alázatos szolgálatomat stb. Az úristentől stb.

Kgls uram alázatosan jelentem Ngdnak, ma mintegy 9 óra tájban utomban egyeztem meg Kapitán Boldisár urammal ő kegyelmével Udvarhelyszékben, mivel az Rikán hogy általjöttek Udvarhelyszékben szállítottam az hadakat és azon kívül is leszen még egy hálásunk ebben az székben. Az Ngtok kegelmes parancsolatját kezemben adván Kapitány Boldisár uram, mindjárt

újjobban is alkalmaztattam ahoz magam, jóllehet volt az kgl's uramtúl parancsolatom arról, hogy az százságot elkerüljem, de hogy merre menjek különben nem tudom; hanem tegnapi napon adták ő ngának egy parancsolatját kezemben, melyet havasalföldi postáktól küldöttek volt hozzám; költ az a parancsolat 4 Febr. még Tordáról; abban is nem volt instructióm, merre menjek. Az mint peniglen ma rendeltem az több falukon való hadakat, hogy ki hová menjen meghálni, postelnik Kosztandin uramnak az fizetett hadakkal rendeltem volt helyet az Küküllő mellett való Keresztúron szállást, esett ilyen fogyatkozás, hogy jötenek ide Szász-Keresztúrra, de innen holnap meg az Küküllőn általviszem őket és az többivel közel jártatom egymással. Kapitán Boldisár uramat hogy Ngd ide küldötte, kegyelmesen cselekedte, magamnak sok bajom volt, szokatlanok az ide való állapathoz lassan lassan megszöknek. Az mi kgl's urunknak ő ngának tegnap írtam, ő ngát tudósítottam az hadak számáról és arról is, mely tájon vagyok mostan, szolgáltnak meghattam, hogy Szamos-Ujvárra menjen asszonyunkhoz, nem tudván az Ngd Gyaluban való léte felől semmit is. Hogy peniglen kgl's uram ily késén-szabáson esett az mi kgl's urunknak való írásom, nem egyéb az oka, szolgálmat haza küldtem volt, paripáimat, azokat vártam hogy megérkezzenek. Indulásom Tergovistyáról volt 8 Febr.; 10 jöttünk által az Csiga havasán, igen jeges út lévén, felette sok ló hullott, az patkolatlanság miatt is igen megvonattak az lovaik, kiváltképen az Dunamellyéki kalarásoknak lovai ahozképest, hogy azelőtt mint láttam őket, kire nézve kgl's uram kellett tartoztatva járnom. Az ki nagyobb dolog kgl's uram az kalarások mind szélbeliek, Foghsán felül valók és mind Dunamellyékiek; azokat is kgl's uram mind postán hozták többire fel Tergovistiára. Az útban Kgl's uram sehon semmi oly panasz nem jött rájok, én is megszállásokat alkalmaztattam úgy, hogy az hon megszállottak, meg nem bántódtak felette, kárt egyebet nem vallottak, hanem 2 lovok halt meg az kalarásoknak, egyik ugyan jó paripa volt. Annakfelette Udvarhelyszékben Bardocz nevű faluban az bíró fias-tól támadván az szállásosztóra agyon ütött egy kalarást, más legényt megvágta, viszontag mind kettőt megfogták, ma láttattam törvént rájok; az törvény díjokon marasztá fl. 40 edgyiket edgyiket, annakfelette félkézen edgyiket, ezt is váltsa meg fl. 20; ismét ha az kalarás meg talál halni díjat fl. 40 adjanak. Kgl's uram alázatosan jelentem Ngdnak ezt is, Ngd kegyelmes parancsolatjából vevén eszemben, hogy azt parancsolja, az moldovai haddal megegyeztessük az havasali hadat, melyet meg is jelentettem postelnik Kosztandin uramnak; feleleti ez lőn rejá: ne adja isten urának ellenségével egy úton járjon, avagy egy társaságban, hanem külön jár, mert veszekedés is lenne közöttük,

melyre nézve meg nem egyeztettem őket: Rási Ádám uramnak is megírtam, ¹⁾ mind addig is valamíg Ngdtól újobban informatiót nem veszek; Maros-Vásárhely tájáról Ngdnak újobban ismét írok. Az havasalföldi hadak száma és tisztek nevei levelemben included jegyzés szerint vadnak. Az úristen stb. éltesse ifjúasszonyunkkal stb. Datum in Szász-Keresztúr die 15. Febr. ao. 1644.

Ngdnak méltatlan alázatos szolgálja még él
Sebessi Miklós m. p.

Kgls uram Ngdat igen követem és könyörgök is Ngdnak, méltóztassék rejám ne neheztelni, hogy levelemben annyi correctionnak kellett lenni, mert bizony levelem megírása alatt sok felül búsítottanak az uraim között.

Jegyzet. Külezím nélkül, ifjú Rákóczy Györgynek írta.

5. 1644. febr, 18.

Kgls uram alázatosan könyörgök Ngdnak méltóztassék Ngd urunknak ő ngának értésére adni, hogy mely táján vagyunk mostan havasalyi haddal és hogy holnap is mi állapottal és hová megyünk meghálalni. Az moldvai hadra kgls uram az mint arán-zom peniglen, nem szükség várakoznom, mivel bizonyosan szolgálom meghozá, hogy Barcsai Ákos uram úgy vagy, hogy kijött, de az hadak még készen sincsenek, valamint esett dolgok; azt ítilhetem kgls uram, hogy ha Vaszilya vajda az fővezér veszedelmét megértette, ha útban voltanak is, azok az kiket el akart küldeni visszatérítette őket és abban eshetett késedelmek Barcsai uraméknak is az Barcsán; Ngd kegyelmes parancsolatját várom mihez tartsam magamat Kapitán Boldisár uram[mal] egyetemben Magosfalván túl, melyre menjünk, ha Szakmár fele avagy mely útra? Ezeknek kgls uram kellenék valahol egy napi nyugadalom, de én még eddég meg nem engedtem, azért Ngd kegyelmessége mit parancsol, arról is kgls uram ezen is alázatosan könyörgök Ngdnak, méltóztassék erről is írni az mi kgls urunknak, hogy innét én semmiképen meg nem intézhetem, mely napra érkezhetném ezzel a haddal urunkhoz ő ngához, mivel kell arra is igen vigyáznom, hogy lovok teljességgel el ne fáradjon, hogy az mikoron ő nga szolgálatjára jutnak, vehessék hasznokat. Ngdat az úristen stb.

Datum in Maros-Vásárhely die 18. febr. ao. 1644.

Méltatlan alázatos szolgálja
Ngdnak még él
Sebessi Miklós m. p.

Jegyzet. Külezím nélkül, ifjú Rákóczy Györgynek írta.

¹⁾ Innen valami kimaradt.

1644. m a r t. 28. — j u l. 23.

Maurer és Sebessi portai követek.

A hadjáratra adott portai engedélyért ígért 20.000 tallért s ajándékokat Rákóczy a portára Maurertől és Sebessitől küldte be, s egyszersmind megbízta, hogy az athnamét a megígért alakban szerezze meg.

1.

Ifj. Rákóczy Gy. utasítása Maurernek s Sebessinek.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 261—264. ll.)

2. 1644. m á j. 7.

Ill^{me} ac celsissime princeps etc. Humilium fideliumque servitiorum etc.

Alkalmatosságunk lévén az havasalföldi kalarások kimenésével, noha semmi derekast nem írhatunk Nagodnak, mindazáltal Nagodat alázatosan informálhatjuk. Az fővezér tegnap, úgymint 6. praesentis audientiára hívatott, azt mondotta, az mi dolgunk vagyon, megmondjuk. Mi arra azt mondtuk, mivel azt parancsolta ő naga az fővezér előszeri szembenlétünkör, valami kívánsága vagyon az mi kgl's urunknak, azt in scriptis beadjuk ő nagának, azt mi beadtuk, ő naga abból mindeniket megérthette; most is az mi kgl's urunknak annál egyéb kívánsága nincsen. Ujabban repetálván szóval is ő naga kívánságát, kértük azon az fővezért, hatalmas császártól erről minden jó választ szerezvén, legyen azon, azok meglegyenek. Erre azt mondotta az vezér: valameddig az 20 ezer tallér meg nem leszen, addig nem lehet, husz nap alatt, hiszem, behozhatják, könnyebbsége okáért aranyúl ha behozzák is, az magából megadja hatalmas császárnak talléról; de mi úgy vesszük eszünkben kgl's urunk, ha szintén ben volna, más *dolgot s fogást* találának eli. Az Horvát István uram késedelme felől az vezér azt mondotta, mivel az budai vezérség változott, onnan is elsőbben bizonyost akarunk érteni, mind-

azáltal az fejedelem ő naga kívánságára az molduai, havasalföldi vajdának és temesvári passának megírjuk, az fejedelemnek távollétében csendességben legyenek, semmit se indítsanak, azokat az leveleket ő tőle küldjük ki, embert is adunk mellé Budáig, segítségből is meg nem fogyatkozik az ti uratok; de az mint eszünkben vesszük *félő, hogy kelleetlen is többet adnak.* Most annál Nagodnak többet nem írhatunk; holnap vagy ezután Horvát István uramot elbocsátván örög kglmes urunknak derekason írunk; az mivel pedig elbocsátjuk, első alkalmatossággal Nagodat is mindenekről tudósítani el nem mulatjuk. His III^{mae} Cels. V^{ram} etc. Datum raptissime, ¹⁾ die 7. Mai, anno 1644.

III^{mae} Cel^{nis} V^{rae}

servitores humillimi
Balthasar Sebessi m. p.
Michael Maurer m. p.
Georgius Hajdu m. p.

Kívül íj. Rákóczy György kezével: 19. die Mai, 1644. Albae, reggel 5 órakor Máté vajda postája.

Külsőim: III^{mo} ac cels. principi dno dno Georgio Rakocý juniori etc.

Jegyzet. A dült betűkkel szedett pár szó titkos jegyekkel.

(Eredeti Maurer írása.)

2. 1644. j u n. 10.

27. Mai Kgtek levelét tegnap Szamosujvárátt vők el; mivel szegény Nagy Pál uram temetéséig itt akarunk lakni. Horváth Istvánt mint expedálták és levelünket mikor vette el Kgtek, értjük, elég késő küldte Máthé vajda be, magunk postáitól küldjük ezután gyakrabban. Urunktól ő ngától érkezék posta tegnapelőtt estve Kgteknek szóló levelet is hozott, melyet elküldtünk. Urunk mint resolválta magát császár kívánságira, elvette Kgtek Szávatól urunk a fővezérnek ő ngának írt levelét, kit Buda felé is küldött, de hogy késedelem ne essék, ő nga parancsolatja szerint itt törökre fordítottunk és Kgtek kezében küldtük az magyar párral együtt, ha jónak íteli Kgtek, adja be az vezérnek. Parancsolja ő nga, írjunk erről Kgteknek az mint Fejérvárról írt levelünkben írtunk volt 2. Junii, hogy sollicitálná azon Kgtek az portát, htls császár küldene csauszt lengyel királyhoz, intvén az mi dolga az mi kglis urunknak német császárral vagyon igazítására, az mi kglis urunk htls császár engedelmeből ment ki, azért lengyel király s republica abban ne árcsa magát és Magyaror-

¹⁾ Kelethely (Konstantinápoly) hiányzik.

szágra, se Erdélyre ne küldjen, az pártos uraknak is fogadni ne engedjenek. Az csausznak urunkhoz kellene jöni, mivel úgy érti ő nga, az király az királné temetése után is Krakóban akarna mulatni, érne hamarébb erre. Az ő nga dolgai ebben vadnak: az ellenség sok csatajárások után megrémülve Szerencstől éjjel szállott hátra nagy rémüléssel, Kassa alá ment volt, egynehány nap múlva kéréte, adják meg, de azok csak úgy resolváltak magokat, többé német igája alá nem vetik magakat, készebbek egy lábíg meghalni; urunk praesidiuma van benne; Bornemissza János csatára ment volt ki ellenkezni, fejeket vették s rabokat fogtak, az szörnyű lövés miatt nem maradhatott az armada meg, elmentek szégyen vallva alóla s Tornához szállottak volt, urunk ő nga minden hadával utánok indúlt, egyfelől Bakos uram az új török haddal rajtok, másfelől Huszár uram, harmadfelé urunk, az parasztság is mind feltámadott ellenek, eddig elvált alkalmasint; az csaták mindenkor ő ngának szolgáltak, az német had lovok te[t]vesedik (*sic*), az svecusok bizonynyal jönnek, nagy derék hadal, Orbay András megérkezett, ki Rebenstokkal jött volt, azt izente az general, ha mint elvesznének is, de urunkat megsegítik. Palatinus mindeniket fenyeget, de catagorice resolváltak magokat, többet nem uralnak uruknál. Hada ő ngának sok vagyon. Máthé vajda izente, hogy Ibrigiczához gyűl az török, mi végre, még nem tudhatja, de végire megyen, parancsolták neki, hadat tartson készen az kozákok ellen, mivel úgy érti várakat vettek vissza, ha mit ért, tudósít bennünket, mi is vigyázunk. Úgy írják Lipsiánál az svecusok császár hadát megverték.

In Dés 10. Junii 1644.

Kéül: Portára való levél. (Maurer írása.)

4. 1644. j un. 20.

Azután 14. praesentis Keszy János uram beérkezvén az pénzzel, ki azelőtt egy órával az Nagod 29. praeteriti mensis Mai költ levelét Sziládi Jánostól kezünkhöz küldötte, nagy örömmel értvén az Biharvármegyei hajdukak az németek ellen való győzedelmét, és azoknak visszatérését, mely örvendetes hírünk az Nagod gonosz akaróinak gonosz és hamis vádlásokat valamennire megczáfolta. Aval és az pénznek behozásának hírével felküldvén az fővezérhez Zulfikár agát, az vezér izente tőle, így lévén az dolog két kapucsipassát küld, az hátramaradott hadakat az többi után vigyék Nagod mellé, azonkívől is egy kapucsipassát küld Nagodhoz egy jó lóval, kaftánnyal és szablyával. Az pénzzel készen levén hatalmas császár parancsolja, jó reggel felvigyük, melyet Nagtok kglis parancsolatjára nézve is, *hogy az pénzt dispu-*

tatio nélkül adjuk be, cselekednünk kellett. Másnap reggel, 15. praesentis az vezér házához vivén, ott egy óráig vagy tovább, az kihaja házában voltunk, onnan hatalmas császár udvarában vinnünk parancsolták. Az császár tenger mellett levő belső kapujához érkezvén az pénzzel, az császár az boztancsipassát boztancsiákkal kiküldötte, és úgy vitette be az pénzt; az boztancsipassa nekünk azt mondotta, egy kevésig várakozásban legyünk, mingyárást hírt hoz császárral szemben való létünk felől. Azonban más kapun bement az fővezér császárhoz, császár mingyárást lóra ült, estig oda járt, az fővezér is házához ment, mi egész estig ott várakoztuuk. Mihelt elérkezett császár, hajóra ült és az tengeren Kübriczen nevű kertiben ment; mi is úgy jöttünk el onnan. Császár hogy akkor szemben nem volt velünk, nem tudhatjuk, vezér verte-e el róla, azért-e, hogy levél nem volt Nagodtól, vagy az sziliktárpassa dolga gátlotta meg, mivel szintén akkor sziliktárpassának kapitánpassaságot adta császár és nagy pompával házához késértette. Annakutána is audientiát kértünk az fővezértől, és 19. praesentis felmentünk újabban, az pénznek beadásának formáját, mind pediglen az segítséget és több in scriptis első szembenlétünkön beadott Nagod kívánságira való választélt solicitáltunk, hatalmas császár előtt törökedvén az fővezér, szerezzen jó választ; egyéb dolgokat is, valami kívántatott, újabban proponáltuk, és mivel az vezér mindenikben halogatást tön, utoljára csak az két ezer segítségnek hamar való elküldését serio urgeáltuk, azt is, beadott kívánságira Nagodnak hatalmas császártól mi választ szerezzén, jelentse meg, tudhassuk Nagodnak voltaképpen megírnia, mivel enni üdöig való benlétünkben Nagod dolgaiban semmi bizonyos nem végezödött, a pénzt is beadván, életünk periclitál. Melyre az vezér egy néhány ízben való solicitálásunkra egyebet nem felelt, hanem mégis az Mussa passa beérkezésére és Ozman passa az német követnek jöveteléről bizonyos informatiót, hogy vehessen és mi állapottal jő, halasztott. Hérdán aga, ki császárnál és Nagodnál követségben volt ott lévén, az vezér előtt monda: ti azt mondjátok, az német császár hada nem feljebb 15 ezer embernél; lám mikoron Erdélyben voltam, bizonyosan végére mentem, harminczezer ember kimehet Erdélyből, miért nem győzheti meg az német császár hadát az ti uratok, ha csak anni, és miért kíván tőlünk segítséget? Mi arra illendőképpen megfeleltünk. Mussa passa még eddig be nem jött, beérkezvén Nagod kgl's parancsolatja szerint ő nagával is szemben leszünk. Az egri passaság is megváltozott, Vuczu passának adták, ki azelőtt temesvári passa volt, avval is szemben voltunk. Az fővezér és császár difficultálja, Nagod maga levelet nem ír nekik. Az gallusnak Nagod izenetit ismét újabban megmondottuk volt; sok untatásunkra 16. praesentis szemben volt az vezér-

rel, ilyen válasza lett, mint nekünk: *Mussa passa bejövén, tractál vele.* His Illma Cels. V^{ra} stb. Datum Konstantinapolis, die 20. Junii, 1644.

Illma Celsit. V^{ra}

servitores humilimi
Balthasar Sebessi m. p.
Michael Maurer m. p.
Georgius Hajdu m. p.

(Maurer írta.)

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos jegyekkel.

1644. m a j. — s e p t.

Szentpáli budai követsége.

Az 1644-iki hadjárat alatt Rákóczynak segélyadással a budai basa volt megbízva. Érdekeinek képviselése és megvédése végett a fejedelem Szentpálit küldte Budára, ki mintegy öt hónapot töltött ottan. A budai basa azonban igen megbízhatatlannak mutatkozott, s ezzel a fejedelemnek sok zavart okozott. Ennek következtében Rákóczy sept. hóban Kőrössyt küldte Budára, kivel együtt e hó végén Szentpáli is visszatért.

1. 1644. máj. 6.

Rákóczy Szentpálinak. A háború folyamáról tudósítja.

(Megj. Ötvös Á. Rejtelmes levelek 38. l.)

2. 1636. máj. 8.

Rákóczy Szentpálinak: háborús híreket ír.

(Megj. U. o. 39. l.)

3. 1636. máj. 10.

Szentpáli Rákóczynak: tudósítja a vezér készülleteiről.

(Megj. U. o. 40—41. ll.)

4. 1644. máj us 10.

Az úristen ő fölsége szerencsés jövésseel áldjon meg.

8. die praesentis írt leveledet ma vöttük, akarjuk mi is, hogy az rabokra nem várakoztok, hanem Budára siettek. Im mi igen megparancsoltuk, hogy elküldjék Ónodból az rabokat, szinte Budára hozzák. Az mint *Rácz István uram írja*, minket azok sokkal *akarnak biztatni s kimenetelin várni* az dolagnak *kimenetelítül (sic!)*, kinél *hova lehetne károsabb*, magad megítélheted; mivel azért *tegnap is palatinusnak követje volt nálunk* s im

nekünk is oda kelletnék küldeni Jármí uramat. Az lengyel királynak is ihon jü követje s minden felől nekünk az békességet persuadedlják, melyet az odaküldött levelekből is megérthettetek, csak azon legyötek, mutassa meg az vezér azt mennél hamarébb valósággal s assecuráljon, megsegít elegendendővel halogatás nélkül, ha nem azt is adja értenünk; bizony könnyü nekünk megbékélünk ilyen hatalmas király által is, mint az lengyel király. Az leveleket visszahozdátok s mi nem bánjuk, jó módjával, ha nektek is tetszik, ha látni fogja is az vezér, csak hozhassátok vissza. Im az mellettiünk levő kevés török is el akar menni s azzal is mindjárt gonosz akaróinknak szívek kezdene örvideni. Úgy viseljétek magatokat, minél jobban lehet s írjatok mindenekről. Egri török is megyen oda az vezérhez, kinek oly módon vagyon, tőle is irtunk. Bizony most több haszna lenne hatalmas császárnak két-háromszáz ezer forintnál s egy kis semmis s ideig tartotta ártalmas békességnél, mert meg akarja bizony csálni az német, ha menne is követje. Adja isten minden jót hallhassunk felöletek. Datum Kővecses in castris 10. die Mai anno 1644.

G. Rákóczy m. p.

Úgy értjük, az hódoltságról élést kérne palatinus, azt sem kellene megengedni az budai vezérnek.

Külsőim: Egregio Stephano Szentpáli de Homrod Szentpál, ad Illmum daum vezérium Budensem hoc tempore internuntio nostro etc. Fideli nobis dilecto.

Szentpáli kezével: Praesentatae Budae 13. Maji 1644.

Rákóczy kezével: S. p. I. (Szentpáli István.)

(Eredetije egész Rákóczy írása.)

Jegyzet. A dült betűvel szedettek titkos jegyekkel.

5. 1636. máj. 19.

Szentpáli Rákóczynak: a budai viszonyokról tudósítja.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. lev. 45—46. ll.)

6. 1636. máj. 22.

Szentpáli Rákóczynak: budai dolgokról.

(Megj. U. o. 46—7. ll.)

7. 1636. máj. 29.

Rákóczy Szentpálinak: híreket ír.

(Megj. U. o. 48—9. ll.)

8. 1636. jun. 3. és jun. 4.

Rákóczy Szentpálinak : híreket ír.

(Megj. U. o. 50—52. ll.)

9. 1636. jun. 11.

Szentpáli Rákóczynak : a budai viszonyokról ír.

(Megj. U. o. 57—62. ll.)

10. 1644. jun. 13.

Életemig való stb. Kivánván az úristentől stb. Az mint tegnapelőtti írásomnak rendiben az Almádi uram innen elbocsátása felől Ngdat tudósítottam vala, úgy tetszék k. u., mostan talám az ide alább megírt okokra jobb mégis addig postán praemittálnom, remélvén, talám addig más új postája is érkezik Ngdnak, míg innen az pasa megindúlhat.

1. Mert az pasa k. u. nem jöhet ide elébb, hanem holnapután, maga valóba igyekezik rajta, holott noha ő mellette immár az derék hada akkor is mellé érkezett volt, mikor Almádi uram látta, de maradéka ugyan volt, ki miá tegnap nem jöhetett, mert ide ő néki mind nagyja aprajával úgy kell jőni, mint mustrára, mind az régi szokásra s mind az új vezérre nézve; innen is pedig mind az tábor s mind az budaiak kimennek eleibe, immár publicatum, úgy akarván magát praesentálni, semmit hátra nem hagyhat. Ilyen remora lévén azért k. u. jobbnak itilem, praecurráljon.

2. Mert én innen úgy bocsátottam vala eleibe annak az hadnak, hogy velek járna s velek jönne ide; de az pasa honorificentissime excipiálván s kazdagon megajándékozván, jó kedvét, kész voltát egész készületit az Ngd segítségére declarálván megizente ide, melyet én úgy akarám, értsen Ngd idejekorán s az Ngd táborra.

3. Nem tudom én, igaz-e vagy nem, de ezen órában hozák az vezérnek, az fejérvári bék írta, az melyet tulajdon az maga leveléből hozaték ki, hogy tizezer ember jö segítségre Horvátországból az palatinusnak; az dolog így vagyon-e, nincs-e k. u. nem tudom, de ebben bizonyos legyen Ngd, az írás így vagyon, még nem tréfált meg az az jámbor szolgálja Ngdnak, melyet hogy quantocius értésére Ngdnak ne adjak nem akarám. Mindezekre mind bizonyosban végére menvén mint kellessék mind tam ante quam retrorsum gondot viselni s az mennyiben tőlem lehet obviálni, ha úgy leszen megnyugodjék kegyelmesen Ngd rajta, szorgalmatosan gondot viselek. Ha azért k. u. valami alattomban

végzett hitetlenség utolsó veszedelmünkre gondolt némettel való correspondentia nincs, talám immár nem késlelnék, megígérte régen az vezér mihelyen érkezik, nem késleli, elbocsátja, melyre bizony oly gondom vagyon, hogy még most készítem az útát Ngd jóakarói által; nem nyugosznak, elhiggye s ha maga jő el az passa, az mint ígérve vagyon, bezzeg az valóban derekas erő leszen, melyhez képest serinséggel való érkezése k. u. ha akarna sem lehet, mert az impedimentuma sok s derekas, két mélyföldet harmadfelet, félek, többre nem verekedik. Ezt immár k. u. rá várom: mit kellessék továbbra nekem cselekednem, mind kelle continuálnom az pasával való menetelemet, vagy elől Ngdhoz sietnem: abból örömet az Ngd méltóságos informatióját érteném; mert nekem úgy tetszenék, valamely böcsületes főembert vagy urat talán illendőbb volna Ngdnak, ha csak Egerhez is egész apparatussal, bő udvarral, sátorival, ki az Ngd méltóságának felelhetne meg, praetermittálni, ha csak levéllel is, az ki deducálna oda, az hova Ngd parancsolná; örömet annak engedem már az gloriát. Erre pedig ugyan alázatosan kérem Ngdat, immár tudatlan embert ide ne bocsásson, mert igen káros, mind útában s mind itt, ha akarnak sem tudnak helyén beszélni; ha pedig úgy tetszik k. u. Ngdnak, hogy valamig velek járjak, törökül tudó embert kettőt is küldjön ha lehet Ngd mellém, felette nagy hátramarádásba vagyon annélkül, s sok helytelen expensába. Ennekem úgy tetszik vala, az mint meg is írtam vala Ngdnak k. u., Gyulai István bár megvárja vala az indulást, de az vezér is hertelen expedialá s elmegyén, Ngd értésére adja, tudom, ha mi leszen, ifjú urunknak ő ngának. His post oblata stb.

Budae, 13. Junii 1644.

Ill^{mae} Cels. V^{rae}

cliens humillimus
S. Szentpáli m. p.

Külczim: Illmo principi dno dno Georgio Rákoci stb.

Rákóczi feljegyzése: 19. die Jun. 1644. Patak, estve 9 óra után.

Jegyzet. A dült betűikkel szedettek titkos jegyekkel.

11. 1644. j u n. 17.

Az úristen ő felsége szerencsés jövetellel álgya meg.

Szegedi mind az vezér levelével tegnapelőtt juta meg; az vezér ravaszúl ír, mert levelében se menset, dies, annust az ő módgyok szerént is nem ír, az segítséggel is úgy bíztat, úgy küld mint eddig, ki ha úgy lenne, bizon én még kételkedem azért is, hogy Almádi eddig ide nem juta; az mi mindezeknél is fontosabb, Pucham innen postán 12. die praesentis ment fel Bécsbe s még

abba az végre ment pedig, hogy híre mennjen, hogy beküldik, de ebben is hatalmas czigánságok vagyón, és csak tartóztatni akarnák az török segítséget, mivel immár az ellenséget háromfelől ostromolják, úgymint: Kemén János uram Rozgon felől, ki vagyón 5000 lovassal, Ibráni Bakos uramék Nagy-Ida felől 6000 lovassal, harmadfelől Kassáról, most kívántatnék, ha az török haddal sietnél s mennél Ibráni uramék mellé, ott szolgálhatnál most sokat; ez ellen kellene orvosságot keresned többi között, ezek jók volnának, első, veszi eszébe már az német, mi velünk meg nem vihatott, s hamar dolgát végben nem vihetné, minden nap ölik, vágják, fogják, hordgyák mindenfelől, még csak az parasztember is éhel hal; az svécusokat tudgya bizonynyal nagy erővel jüni, az ki igaz is, és mindenekelőtte azoknak követi is bemennének az portára, meg akarja előzni, s csak ideig való mézes madzagát akarná hatalmas császár száján által vonni, mert bár megadná is az summát, mit bizon ő neki, ha az hét vármegyét megtarthatja s az svécusokat ellenséggé csinálhatja hatalmas császárnak, s azokkal együtt az francust s az egész imperiómot s magyar nemzetet, az is nyereség ő nekie; ha csak készületlenek, s beküldéseknek mutatásával tartóztathatták az segítségnek elküldését, mert ők az alatt mind eljárnának dolgokban, s mihentest valami triumphust impetrálhatnának, bizon s még maholnap lenne, még ők meddig készítik, jó ha azután 6 héttel is ha megindítanak s tovább októherben menne be, az mikor aztán az hadakozásnak üdeje elmulnék, s így is ők lennének az nertesek; de még mennit disputálnának el, akárki meggondolhatja: az alatt mind oda fel s mi velünk igyekeznének végbenvinni az békességet s obtineálván, bizon karón mutatnának tarj varjat nekik. Lónyai és Serédi uramék holnap indulnak palatinushoz az békessék tractájára, azért ha akarja elküldeni, ne késsék, mert absque mi bizon megbékéllünk. Több ehez illendő helyes ratiókat eleget tanálhatsz s megmondhatod, hiszem azért is most kellene valóban rajtok lenniék, hogy ezeket meggyőzvé annál hamarébb, ha azt akarnák kívánságok szerint való hasznos beneséget (sic) csinálhatnának kezekre; másik gondot ezt is add eleikben, az svécusok bizonynyal jünek, az életemet bátor hozzá [kössed?]; ha Kassát megvehetné is, soha be nem küldene követet, azért azt is most segítsék, ha akarja ő nga megtartani, magának is írtunk levelet; az németet mint hordják, arról nem írunk, mert Egerben olyat eleget láthatsz. Adgya isten, hallhassunk minden jót. Datum Sárospatak, 17. die Junii, 1644.

G. Rakocy m. p.

Kivül Szentpáli kezével: Praesentatae per dnum Kádas, 20. Jun. 1644. Budae, hora 6. matutina.

Külczim: Gen. Stephano Szentpáli stb. ad ill^{mum} vezirium Budensem expedito internuntio nostro etc.

(Eredeti a fejedelem kezével.)

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos írással.

12. 1644. j u n. 21.

Életemig való alázatos szolgálatomat stb. Kivánván stb.

Az Almádi Andrástól küldött alázatos írásomban jedzettem vala azt is k. u., hogy ide úgy jött volna az híre, hogy palatinus mellé számos horvát ment, mely nem szintén volt fundamentum nélkül rész szerint, mert oda, nem tudom, ment-e ugyan vagy nem, de ide Budához csak három mélyföldön ütének ki Rábaközül ugyan felesen, még Almádi el nem érte volt Hatvant akkor. Az vaali és közel való csordákat megindítván, innen Budáról, Pestről az parton való táborból, Sámbookrúl, Vaalról, Érdről után-ülvén ezek, elvevék ugyan az marhát, de rút harcok esék, mert úgy itilem, *negyvenig való esett* ezek közül is^{el}; amazokból ugyan sokan s midőn ennek az dereka rá érkezett, az magyarok Gesztesbe szálladtak be, rabot is mind ide s mind másuva sokat hozának ezek; bár palatinus uram strásáltatna Rábaközi fele, mert elhigyje, rövid nap derék csapás esik rajta. Ez alkalmatossággal k. u. oda közel levén az bosznai pasa is Vaalhoz, akkor bocsátott volt ő is, az mit bocsátott volt hadában azok után, melynek *palástja alatt* osztán (az mint írtam vala) hadastól szeredára be nem jöve, postán váratlanul mindazáltal bejöve, szembe levén az vezérrel nem késék, visszamene azon szeredán, hanem szintén szombatra differálák, akkor innen is eleibe érkezvén, menvén, nagy pompával jöve be, velem az vácsi bék házából nézeté meg az vezér, fele az hadnak Pest felé mikor általment volna, az öbbi megállá, maga felmenvén köntöst csókolni, frissen kaftánozá s azon kaftánoson jöve alá, sőt által az hídon is egész az sátoráig. Másnap az szerémi bég is elérkezék, az is volt 12 század magával. Itt k. u. csak az parton is vagon már *hét-nyolcz ezer ember*, azon kívül az budai, pesti: *ha az hitetlenség nem bántaná* őket, hadat most mindjárt elegendendőt adhatnak az Ngd szükségére, mert k. u. Ngd nem szintén szűkült úgy rá az mint palatinus uram hirdeti; én úgy tudom, *ezeknek az átkozott embereknek* egyetlen egy szavok sem igaz, az mit mondnak azt azon álló helyekbe meghazudgyák, szégyenlem az én hitemre, szégyenlem k. u. az írást is, *hogy ennét hazudtatának velem.* Az mi az bosznai pasa dolgát illeti k. u. *egyáltaljába az az ő voxá*, meg kell Ngdat derekason segilleni s mindjárt pedig s az körül való bégeknek is, *de az ebeket, ezeket az budaiakot töltötte el palatinus pénz-*

zel, *igírettel*; bizony ezek *tántorgatták az vezért is, mert* eddig is különben lőtt volna az dolog. Mivel azért k. u. régtől fogván mind erre halasztották az bosznai pasa elérkezésére, tegnap u. m. hétfőn már az audientia felől *requirálhattam* vala, mikor reggel 6 óra tájban juta Kádas uram az Ngd 17 Junii Sárospatakról írt méltóságos levelével; noha k. u. azonkívül is elég vala mit mondjak, de circa 10. szemben lévén, nem maradtam adós véllé, úgy annyira, hogy ugyanazt mondá: hadd el, mert mind az fejedelem ő nga írásából s mind az ti szavaitokból úgy értek mindent, hogy jobban soha nem kell, immár az szónak békét hagyok, meglátod, bizony kedved szerint leszen az dolog, mindjárt hívatom az bégeket. Annakutánna k. u. ugyan tegnap circa 2. pomeridiana jutának az miskolczy emberek az Ngd más rendbeli kgl. parancsolatjával, mely költ volt Sárospatakon (includálva levén *palatinusnak Kassába küldött levele is*) 14. praesentis mensis, kiről is *certificálván* az vezért késedelem nélkül, mindeniket törökül fordítva kíváná és *avval az alkalmatossággal* ez világon mindent valamit legjobb-nak, alkalmasobbnak s az mostani causának mozditására illendőbbnek *találtam, mindent oda íratam*; arra olyan válaszom lőn: immár a bégekkel beszéllett, holnap (kedden) az bosznai pasát is újonnan hívatja, ne búsuljak, csendesedjem, mert minden gondomat maga vőtte az nyakára, bizony úgy bocsát Ngdhoz, hogy minden kétség nélkül vídám orczával lát Ngd, nem késlel, *ha az ördög konkolt nem hintene belé. K. u. most úgy tetszenék, lenni kellene valaminek, akaratom az volna, Kádas Mihált ne bocsátnám addig el, valamig az mezőn nem látna az seregben s* noha k. u. oly igen *megfélemedtem az hazugságok miatt, hogy semmit már nem hihetek*, mindazonáltal az én kicsin tetszésem az innét, hogy ne siessen Ngd az békesség dolgával, kivált ha oly fenn akarja palatinus uram, mint azelőtt, várakozzék Ngd, ha nem tovább, akár csak az Kádas megérkezésére, mert vészem én eszembe, hogy ezeket *nemcsak az harácsolás viseli*, hanem bizony *az félsz is igen viseli, nem vették tréfára*, hogy olyan absolute declarálta Ngd, hogy *az egy postát várja, de bizony csak megbékéllik*; várakozzék Ngd k. u. valami kicsint, talám gonoszakaróim másfelé magyarázzák, de bizony nemcsak aluszom itt, *most leszen, ha leszen, s ha most nem leszen, akármit mondgyanak, soha bizony nem hiszem*. Ide k. u. valóba gyűl az had, az mint bizonyoson végére mentem, Eger veszésitől fogva annyi had itt nem volt, az mennyi jó, csak Urumelyből 12 szancságság, az anatholiai had, az arnauthok, tatár igen számosan, ki már Oroszcsik felé érkezett; azonkívül szintén Konstanczinápolyból is az jancsárság igen felesen. Örömetst k. u. várakoztatom vala az miskolczyakat, de azt itílem, későn érkeznek, Ngd nem tudja mire vélni az Kádas késedelemzését. Az törököknek alá s felé járó zabolátlanságok felől

azt mondja az vezér, hogy az miatt vagy, hogy derék szerdások nem volt, de immár nem leszen úgy, megparancsolja újonnan Egerbe, hogy minden ember elmenjen, mivel immár az rabok jöveteliről is eszékbe vötték s különben is elhitték, hogy Ngd utánok vagy, *talám megemberlik magokat*, látják is szemekkel, *hogy kiszorultak az hazugságból*. Látom azt is k. u. *hogy igen akarnák, ha itt maradnék*, kinek azt is találom okát, hogy az itt mulatással az németet bebosgatják, de szándékom az, hogy az mit adnak, *avval elinduljak*. Adja az úristen stb. Budae, 21. Junii. 1644.

Ill^{mae} principalis Cels. V^{rae}

humillimus cliens
Stephanus Szentpáli m. p.

P. S. Palatinusnak tegnapelőtt érkezett volt k. u. levele, kiben declarálta, mely fundamentum nélkül impetálja Ngd az 7 vármegyét, holott soha Erdélyhez való nem volt, Bocskai sem bírta, Bethlen Gábornak is csak jó akaratjából adta volt császár s csak életéig etc. Az vezérnek erre én megfeleltem többi között: Kassát nem az palatinus rakta, sem az több várakat, hanem azok s azoknak elei, az kik azokból Ngddal egy unio alatt levén Ngd és htls császáruk segítségével magokat oltalmazni akarják az német ellen. 2. Bocskai István igen is bírta, s ott is holt meg Kassán, tudják a török urak is, ha holta után visszaszakadt is, de Bethlen Gabriel fejedelem urunk is azért vette vissza, jó akaratjából egy falut sem adott volna neki császár, kítelen volt velle. Utólszor Katharina rossz magaviseletlensége miatt szakadt vissza, de azt Erdély nem hagyhatja, mert az erdélyi vér sokszor omlott ki az miatt, s ha mit végezett volna is Bethlen Gábor, nem Erdély s nem htls császár hírével tötte. Igen javallá k. u. az vezér s mondá is, hogy választ tud már adni neki etc.

Külczim : Illmo principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Rákóczi feljegyzése : 27. Jun. 1644. Szőlős.

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos jegyekkel.

13. 1644. j u n. 23.

Életemig való alázatos szolgálatomat stb.

Tegnapelőtt az miskolcziaktól bőségesen írtam k. u. Ngd-nak az itt való minden állapotokról, miképpen az Ngd méltóságos leveleire, melyek 14 és 17 praesentis emanáltattak Sárospatakon. Audientiám lévén és újonnan minden punctumukat capitulatim colligálván és törökül fordittatván kívánsága szerint az ngs vezérnek exponáltam, arra is minemű válaszom lött, azt is

alázatosan s bőségesen is megírtam. Többi között íram azt is, hogy az én akaratomból el nem megyen Kádas Mihály addig, valamíg valóságot nem lát. Mivel az vezéreknak azt én magam is megmondottam vala s az Ngd levelinek occasiójával az fordításban is beíratam vala, hogy Ngd csak az egy postát várja, ha dologgal nem, hanem csak szóval megyen, semmi úton tovább a várakozás nem leszen, Ngd innen nem vár tovább, hanem minél jobban lehet, maga dolgairól provideál, addendo, hogy az postát ne is késlelném s magam is tovább ha realitást nem látok ne mulatnék. Ezenben k. u. tegnap izené az vezér hogy készüljön az posta mert el kell menni, kire oly választ tők, hogy ha ő nga az derék segítségével bocsátja el, az jó leszen, magam is elmegyek, de ha nem, csak szót viszen, mint eddig, nem az én akaratomból indul el; fejem sincs arra, hogy mást cselekedjem, az mit az én uram ő nga parancsolt s magam is megírtam már, hogy ez az posta vagy haddal indul velem együtt, vagy ha nem, bizonyos jele hogy az had innen csak nem leszen soha. Azért ő nga ha szándéka hogy az had-indulást meg is halassza, az postát el ne küldje, ha pedig nincs akaratja az segítségadásra, az istenért declerálja, ne tegyünk még is kárt többet az fejedelemnek ő ngának, az több jó alkalmatosságoktól (mint eddig) az biztatással ne rekeszszük ki. Erre k. u. az egész tábori pasák, békeket hívatá s azt izené, el kell menni az postának, mert káros leszen Ngdnak, ha nem érti az dolgot; ne tilalmazzam, bocsássam el, magam pedig (mivel az Ngd *instructiója szerint útra készülök vala*) ne igyekezzem, hogy elmenjek, mert egyáltaljában bizony nem bocsát gyalázatjára el, hogy ez világ előtt gyalázatja legyen, hogy ő biztatta Ngdat, s ugyan semmi sem költ benne, hanem mához nyolczad nap az napja; addig az portára bocsátott postája is (az ki az Ngd levelét, 10. Juni ment vala az el, elvitte) megérkezik, az urumeli hadnak is dereka elérkezik, tovább soha bizony nem várakoztatja Ngdat, mindjárt indítja az segítséget; tudtára is legyen Ngdnak, hogy dirib darab segítséget oly nagy két erős nemzetség közé nem küld, hanem magát az bosznai pasát küldi s oly erővel, hogy csak mezőt, ellenséget mutasson Ngd neki; ezt pedig nemcsak maga izeni, íratja Ngdnak, hanem az egész itt való urak, pasák, bégek; eddig jól viselt dolgait Ngd valami káros békeség csinálással meg ne vesztesse, mert ők okai nem lesznek, holott nekik mind az vezérnek s mind az több pasáknak, bégeknek meg vagyon parancsolva, hogy elmenjenek az Ngd és Erdély segítségére. Mit tudjak tenni köztök k. u. nem tudom, mert bezzeg bizony soha ilyen tűz búsulásba nem voltam az hadakoztatásokon, mint most, holott magam is tudom már sokszor mit írtam; ha korcsomán fel szedett hírt írtam volna Ngdnak más volna, de hogy magától az vezértől értem, hallom, *el kell hinnem* s úgy írom Ngdnak,

*s ha tekintem, változást látok benne. Ellenek meg sem merém tar-
toztatni Kádas Mihált, el kelle bocsátanom. Ez mellett izené azt
is, hogy most érkezett az egri pasának levele Ngdnak ennihány
rendbeli győzedelmes csatáiról s arról is, hogy Egről (így), más-
félezer lovas ment el s ötszáz gyalog, melyhez képest k. u. noha
enni hitelenség között csak remélni is mesterség, mindazáltal
úgy itílem, ha az igaz, hogy elment az két ezer ember Egertől,
utánna várhatni ezt az deréket; de én abba vagyok az hiszembe,
hogy ez úgy megyen, hogy egyikőtől se féljen, se magyartól se
némettől, addig el nem megyen; valóban siettetik az hadakat
utánnok, noha bizony itt is sokan vadnak, de én látva hiszem,
hogy soha darabonként addig többet küldgön, valamig igen meg
nem gyűl. Látom azért ezenközben, s meg is hozták az magok
titkos interkafari, hogy ez jelen való hónap utolsó napjára vár-
ják be az német követet, mivel ugyan azt is praefigálták volt, de
magok is kétesek csak az eljövételiben is, s nem is halljuk semmi
praesagiumát, annál inkább kétesek az hasznában. Sokan is vad-
nak azon az voxon s kivált a bosznai pasa s az itt való teftedar,
hogy ha rosszul járnak, úgy ha valamit adnak, különben nem,
kimenetelit isten tudja k. u., ha ugyan mégis itt kell főnöm s Ngd
egyebet nem parancsol, azon is által kell mennem, meg kell lát-
nom, hogy ha leszen-e, nem-e. Az igaz isten tudja k. u., ha csak
az véremmel kellene megmutatnom az dolognak promotióját, meg-
mutatnám avval is, hogy nem drágább az más életénél, de soha
bizony én bennem tehetség több ennél nincs, hogy jobban moz-
dithassam s nincsen semmi nagyobb busulásom, hogy Ngd orszá-
gostól ide néz s mivel menjek haza, ha nem leszen, de talám az
úrísten az Ngd szerencsájire örömmel viszen el. Az vezér most
is azt izené, úgy bocsát el, hogy soha bizony magam sem remíl-
lettem volna. Adja az úrísten stb. Ac de reliquo stb.*

Budae 23. Junii a. d. 1644.

Ill^{mae} Cel^{nis} V^{rae}

servus obsequentissimus

humillimimus

Steph. Szentpáli m. p.

*P. S. Ha mégis jó valaki ide k. u., az egri pasának, hatvani
bégnak írasson Ngd az comitiváról. Én azért azon leszek, mihelt
az posta érkezik (ha elébb nem lehet is) hogy az ide érkezett had
az pasával az előtt is az nyolczad nap előtt mozogjon Hatvan
felé, mivel maga is mind az bosznai pasa s mind az tábor nehe-
zen várja, mert már is tovább vagy az széna zsákmány Pest-
höz két mélyföldnél s mindennap messzebb leszen, melyet igen
neheztel kivált az bosznai pasa.*

Külczim: Illmo principi dno dno Georgio Rákoczi stb.

Jegyzet. A dült betűkket szedettek titkos jegyekkel.

14. 1644. jun. 28.

Életemig való stb.

Horváth István uram 24. praesentis érkezék ide az Ngd 20 ejusdem Sárospatakról írt méltóságos levelével, az vezérnek ő ngának azon napi sok gongyai miatt nem lehetvén audientiánk, másnap circa 10. matutinam igaz eleget beszéllettünk az vezérrel, jelen lévén Horváth István uram is, és mindazokat, az miket Ngd kglsen scripto comprehendált vala, articulatum, s mind pedig insuper az melyeket az Ngd diadalmas szerencséről az elől talált posta és egyebek által útában érthet volt, magam hallatomra referálá, melyet örömet is láttaték az vezér érteni, és in summa az mint Ngd is kglsen parancsolá, hogy csak ki vegyem az viszáját akarják-e, nem-e, arról ugyanott solemnis kérdést tévén, ha, úgymond, ez utolszori posta vitte resolutio szerint most mindjárt, derekason-e s azon szerdár gondviselése alatt akarja-e Ngdat segítettni, vagy nem? Melyre felelé (mivel az folyosón ül vala, a honnan többől láttuk az tábort), látod (úgymond) az tábort, ezt vártam, immár eléggé gyűlt, csak ezt vártam, nincs tovább várakozás, kedved szerint leszen mindjárt az dolog, és több beszédi után, kiket referálhat Horváth István uram, elbocsátván előle. Azonban juta hírem, hogy az bosznai passát, csak nagy hertelen kapuczia érkezvén, *megfogta ugyan az vezér divánjában, sajkára tévén vittén-vitte az portára, más kapuczia Sahim pasáért ment Kanisára, hogy azt is fogva vigye ezzel együtt az portára, azonképpen az szaros Ibrahim fiát is Huszaint, ki mostanában Pécsen lakott mazulságban; azon kapuczia beszélette azt is hogy Musza passát, ki budai vezér vala, 19. praesentis mensis az Jediculábu vitték, mindjárt megölték.* Imez felső dolgok, hogy így legyenek nem lehet benne kétség, az utolsót ki hiszi s ki nem, az vezér nem hiszi, discursus felőlök sok vagyon. *Ha megölik őket* nem annira, de ha nem, félek, *valami hitetlen practica forralás ne legyen.* Az idő mindenekre megtanít. Így Kglis uram az elébbi dispositio kezdé bomladozni, mindazáltal barátim érkezvén, biztatának, semmit arról ne gondolkodgyam, mert abban késedelmezés nem leszen, mert az vezér ő nga mást rendelt helyébe az herczegi (igy) passát, az ki is vezérember. Ezenben az vezér ő nga csauszokkal az hadnak hátra maradott részeit hajtátja elő. Ezenben ismét tegnapelőtt jöve egy barátom hozzám, *kinek jó módgya vagyon benne, hogy minden magyar leveleket értesemre adhat,* nem is mulatta azóta el, miolta igen jó fizetéssel az Ngd szolgálatjára megköteleztem, mutatá Eszterházi Pálnak levelét in specie, melyet írt szent János napján Ujvárbán, kiben többi között írja, hogy miképpen az danus ujonnan megverte az svecusokat

*anglusokat, ismét az spanyol király hada is az gallusokat, ismét, hogy császárnak négy tábora legyen, kinek kettei Saxonniában és Morvában legyen. Ugy legyen kgl's uram, én ezekre nem repli-
cálhattam, mert igen sub rosa kellett lenni, hogy az levelet láttam, de bizonyosan referálá azon ember, hogy az vezér nem hiszi, csak nevette, sőt azt mondotta, elővették volna bizony, ha oly bőven volna táborok; ismét azt is írja, ne higgyen az Ngd beszédének, mert magát is nem oltalmazhatja az svecus, nemhogy Ngdat segíthetné. Ismét certificálja arról az vezért minden bizonynyal, hogy az portára menendő főkövet tegnap hétfőn megindul Bécs-
ből; ezt így s ilyen bizounyal megértvén Kgl's uram, legelső s főbb gondom is mindjárt az lőn, hogyha valaha egyszer, most vegyem ki az visszáját, adnak-e, nem-e, halogatnak-e, nem-e tovább? Annak okáért hogy se Horvát István eszében ne vegye, kitől értöttem, se az törökök, micsoda móddal éltem s mit adtam Horvát Istvánnak az szájjában s micsoda occasióval küldöttem őtet fel az vezérhez, s miképpen mondtam ki most tandem ¹⁾ minden hazugságoknak, halasztásoknak okát, referálja maga Ngdnak; erre én újonnan mi-
képpen replicáltam s mi válaszon lött, oly ember ad vivum tudom referálja summamim, tamen cathgorice annak mentem végére, mivel vagy jó el vagy nem az német követ, de megírta már eljőve-
telit, hogy ha ez az ő írása nem késedelmezteti-e meg az derék segítségnek mingyárt mozdítását, avagy eljőni ugyan ha találna, nem gátolja-e meg annak az ígret szerint megadását? Egyenes választ tőn: az dolog immár így történvén, nem lehet az, hogy az követnek bejöveteléig ezt az nagy hadat innen megindithassa semmiképpen, hanem most mindjárt hét ezer embert ad, kinek négy ezerét Horváth István uram ugyan mentébe Egerből vigye el, az három ezere az alexandriai had leszen, az ki ez héten ide érkezik, meg sem hadgya szállani Pestnél, valamihelyen által megyen az hidon, mindgyárt menten mennjen az Egertől elment had után, ebben semmi késedelem nem is leszen. Ezt hogy veszi eszébe, hogy nem hiszem, és késik különben nem leszen, megis azért ugyan replicáltam: hányszor assecurált már, hogy Egerből mind elküldte az hadat talám négyszáz sincs ott. Azt mondja, nála az regestuma, bizony négyezernél is több leszen, mert eddig még inkább csak közlegények mentek onnan, de most mind az főembereknek, szpahiáknak kell elmenni mindgyárt pedig Horváth Istvánnal; vezérember ő, nem illik hozzája az hibás beszéd, ne gondolkodjam úgy rólla. Instáltam azon is, ne vártasson mégis más hadat velem, lám itt az mezőt is ellepte, annyi legyen, jobb része elunta magát is, hadd mennjen innét most mingyárt el az három ezer is, az ezután jövőendő megfáradt had nyugod-*

¹⁾ E szó kétszer.

gyék itt inkább helyébe. Azt mondgya, nem lehet már ez rendelést bontogatni, hitire ihol jönnek oly vitézek, ketteinél is ezeknél külömbek, mind zászlójok, lobogójók tiszta fejér, igen híres vitézek; várjam el továbbá az követ jövetelét, megadja az két szememnek látni, bizony az derék erő is megindul az Ngod segítségére, mászszor is volt így, bement az követ az portára, de az had jötést jött ki, most csak hadd érkezzék ide. *Szabad vele, ha hazud is, ha nem is*, lehetetlen azért, hogy *ez mind így essék*, de soha bizony én ezt Kgl's uram jobban nem mozdithatom, vagy nyerem, vagy vesztet, de én ennél többet nem tudok. *Ha most is ebül nem hazudna*, meg lenne mingyárt fogyatkozás nélkül az hétezer, nekem úgy tetszik, talám ez ellen az futó ellenség ellen, (ha több nem jőne) Ngd számára most ez avval együtt, az ki már elment, elég is lenne, melyet bizony örömet is értenék, mert az Ngd szolgálái bizonságim abban az kétszáz kilenczven hetedfél tallérban, az kit Almádi hoza, nekem negyvenhetedfél marada, az többit közikbe osztám, az mig juta ezeknek; nem is véltem, hogy ennit mulassak, de nem is leheté egyéb benne, egymásomat kell elvesztegetnem, sőt evvel az alexandriai haddal ugyan meg is akarék én indulni Kgl's uram, hanem ha semmiképpen el nem bocsát az vezér, úgy is látom szándékát, hogy megváratná velem az derék had indulását, de nekem abban (az mint írá'm) módom nincs, inkább Ngdat alázatosan azon kérem ha posta jó, ugyan parancsolja meg külön deákkal íratott parancsolatjában, melyet elolvashassanak, ímár mennjek ki, mert bizony el is unatkoztam, nem is illik kivált az mostani állapotban, hogy rajtuk is kulduljak, ha paripáimat is elvesztegetem, min szolgáljak Ngd-nak; annak pedig az derék hadnak kimenésében legalább *három hét beletelik*, itt most is vadnak bővön csak az parton is kilenczezeren gyűl éjjel nappal, igen nagy dolog ha héjába gyűlt; most úgy értem azért, egy elsőbe *Rábaközit akarja derekason megrablani*, ennek nagy hadnak kell lenni, de bizony *evvel magok hasznát akarják keresni*; annakelötte nem hallottam annyira, de most *Fileket untan (így) emlegeti*, Horváth István uramtól megértheti Kgl's uram Ngd. Et his stb. Datum [in] civitate olim regia Budensi, die 28. Junii, anno dni 1644.

III^{mae} Cels. V^{rac}

humillimus cliens
Stephanus Szentpáli m. p.

P. S. Bizonyosan végére mentem Kgl's uram, hogy az palatinus Ujvárat úgy megrakta éléssel, hogy úgy soha nem volt, kiből könnyű itilni, hogy ha mi találná, oda vetné az hátát az német; requiráltam róla az vezért is, ha mit érhetnék az had állapotjáról; gondviselésnek kellene innen lenni. Alattomban

értem azt is, hogy az portán az császár öt főurat öletett meg, de kik legyenek nem tudhatják.

Külszím: Illmo pr. d. d. Georgio Rakocý stb.

Jegyzet: A dült betűk titkos írással.

15. 1644. júl. 4.

Az úristen ő felsége minden idvösséges jókkal áldja meg.

Horváth István hozzánk 2. die praesentis szinte vocsorakor érkezett vala ide hozzánk, akkor, mikor hozák hírét palatinus uramnak Szepesvárallya alól is elmenését, ki eddig meddig ment, nem tudhatjuk. Ma azért estvéig úgy reméljük, hallunk felőle. Már szombaton Bécsset meghaladta volt oldal felett, sok az hír meneteléről ki Slesiára, ki az Vág mellett alá, ki Rozsnyóbánya felé az nagy havasokon által, ki penig Beszterczebánya felé. Megbódult állapotallal vagyon, bizony nem is csodáljuk, mert ugyan csak válogatott vitézit hagyá el, eddég is egynehány ezeret. Homonnai János hozott valami lengyelt, azokra Kornis uram vigyáz s magunk is holnap odamegyünk. Balling uram Ungvárat vitatja, reménségünk az, 3. 4. nap alatt isten kezünkben adja s ha szinte segíteni akarna is Homonnai Ungvárnak, Kornis uram mindjárt rajta lesz. Forgács Zsigmond már mi pártunk. *Mit ír az vezér s mi választ töttünk reá, im paráit küldjük, csak azokat igyekezzed végben vinni.* Bizonnyal írom, jöjjön bárcsak háromezer jó török mellénk, *actum est palatino, kit mi nem azért kívánunk, nem bírnánk vele, hanem az lengyelre nézve; mi olyant is hallunk, inkább Gyulához gyűl az török, mintsem Budához, sőt az ki odagyűlt volna is, oda menne Budáról, Drinápolhoz is gyűlne.* Mindezekről tudósíts. *Most ártalmasabb lelkek nincsenek az filekieknél s szendreieknél s nógrádiaknál, azokat kellene feleretni az vezérnek, az palatinus hadátul ne tartson bizony semmit. Valamit cselekedhetel, érte légy.* Az hírek nem igazak, kit Kádas Miháltul megérthettek. Almáditul 50 tallért küldtünk költségedre; egyáltalában sokat gondolkodunk, miért kellett azokat megfogadni s annál inkább megöletni, vagy nagy haszon, avagy igen nagy hamisság fekszik alatta, kire igen kell vigyáznod s végére menned mindennek. Itt az német valóban fogy éhel, fegyverrel, döggel, csak ezten naptúl fogva is veszett 1600 ember el. Itt penig minden bizonynyal értjük, mind lovas, német, horvát s magyarral együttesen harcra való ad summumnak 7 avagy 8000 lehet ember. Az gyalogja nem expertus, bizvást merem írni, az mi német gyalogunkat reá merjük bocsátani minden gyalogira, ugyancsak valóban fél az kopjától. Adja isten hallhassunk

minden jót. Datum in curia nostra Nagy-Sáros in comitato Sáros
4. die Julii anno 1644.

G. Rakoczy m. p.

Im most hozák Ibráni uramnak levelét, már az ellenség még tegnap Svabocznál volt, megyen valóban, az vagy melléje megyen-e, vagy Silesiára, ott válnak már el, kiről mi bizonyost értünk, megírjuk. Mi is reggel az derék táborunkra visszamegyünk Sókúthoz. Almádi szóval is megtudja mondani az ide való jó állapotot.

Czímlevelje külön egy ívnyi paráron: Egregio Stephano Szentpali de Homorod Szent Pál, praecipuo aulae nostrae familiari etc. Fideli nobis dilecto.

A boríték bellapján még titkos jegyek értelem nélkül: k e v e k e z.(?)

Jegyzet. A dült betűk titkos írással.

16. 1644. j u l. 6.

Életemig való alázatos szolgálatomat ajánlom Ngodnak mint kgl's uramnak, kívánván istentől, Ngodat diadalmas szerencsével álgya meg, és minden ellenségit Ngdnak fegyvere alatt meghajtván, minden dolgaiban engedgyen boldog előmenetelt.

Terebesről irt Ngd méltóságos levelét 3. praesentis hozá meg Kádas uram, kiből az ellenségnek szűgyenvallását és Ngd győzedelmes successusit értvén alázatosan, és isten ő felségének örömmel adván hálát rólla, 4. eiusdem az vezér ő ngának megbeszéllettem, s mind peniglen az svéciai követnek érkezését és az Lipsia alatt lőtt új triumphusokat környül álló minden dolgaival, valamint az pari[á]kból legjobban lehetett, úgy adtam értésére, noha ez mult héten jött vala ide római császár ő felsége postája, Dintz János külömben beszéllette azt az dolgot (az mint ők szokták) exaggerálván, hogy Bécsben ők annak az örömét meg is lőték, és Olomucz alá is tizenkét ezer ember onnan elindulásakor számos faltörőkkel ment volna ki, mindazáltal az vezér is nagyobb hitelt adván az svéciai követ információjának jó néven vevé Ngdtól, hogy tudósította, és láttaték is örülni rajta. Hogy az követet megindítják Bécsből, Horváth István által arról Ngdat alázatosan tudósítottam; nem Graf Puchamb leszen kgl's uram, hanem Graf Czernil, vén embernek hallom, volt Caesar Gall ide bejárása tájában is Ali pasa idejében követ, és ha meg nem másolja, ha elébb nem, péntek vagy szombaton itt leszen. Minekelőtte valamit szóltam volna követküldéseknek okáról, annak előtte (hallá Kádas) maga megmondá az vezér, hogy azt bizony csak Ngdnak köszönik, mert soha azt be nem küldték volna, ha Ngdtól nem

cogáltatnának; én is subiiciálám, de csak meg ne fogyatkozzanak Ngdnak, több követet is küldnek még be, de úgy hidgyenek az hímes szavoknak, hogy német tréfa fekszik alatta.

Hogy Horváth Istvánnal sem ment senki Egerből el, cum exprobratione jelentém annál inkább, hogy az alexandriai had is soha nem ére ide, s kezdé magát készíteni az vezér, hogy mingyárt ír, hogy elmennjenek. Én arra azt mondtam, hogy szintén most Ngd maga mellé való segítség felől nekem nem írt, hanem úgy veszem inkább eszembe, még Ngdnak nagyobb szüksége lesz, mostan csinálnának valami derekas distractiót ide fel. Arra azt monda, ezek az hadak mind az Ngd promotiójára rendeltettek ide, s nem is vonat s egy sátozt is le abban addig, valamig Ngdnak minden dolgai derekasan helybe állanak, de immár hadd legyen addig, hadd jöjjön be az követ, nem várja azt, hogy az portáról mi válaszszaal jár, megmutatja, hogy nem egyébert, hanem az Ngd segítségire küldték ide; de Ngdat igen kéreti, hogy Ngd *minél hamarébb Füleket szállja meg*, ő is osztán innen, mintha az Ngd segítségére menne, *alája megyen, s hatalmas császár számára bárcsak az egy helyen maradna, követvén Ngd ebben Bocskai és Bethlen fejedelmeknek példájokat*. Én arra kglis uram egyenes választ nem töttem, hanem csak azt mondtam, Ngdnak abbeli rendelése mi legyen, nem tudom; mindazáltal többi között most az ellenségnek győzedelmesen hajtása, annak jó módjával helyben való hagyása, végzése, affélét kezdeni Ngdnak, nem látom, mint szenvedhessen, hogy az szintén jó módjával való dolgokat félbe szakaszsa Ngd s *Füleket alá jöjjön*, s túl az öt város alá szálljon az ellenség, itilje meg ő nga. Más az, hogy az minthogy eddig is hertelen oppositioja volt az svecus ide jövetelinek, mostan is kétség nélkül igyekezik az német impediálni; elhittem én, hogy első gondja az ellenség elkergetése lévén Ngdnak, azután legelsőbb gondjának arra kell lenni, mint egyezzen meg az svécussal, melyet így értvén, parancsolá, írnam meg Ngdnak mindazáltal. Az egrieknek visszajövelele felől is szóllottam kglis uram; ha causálnak hogy mint vának, s hogy az magyar vitézek, ne hidgye ő nga, mert az hadverésben elég jó hadviselés az, ha mód nélkül valakinek hada nem vész s mégis fut az ellensége; az egri vitézek ne tanítsák az Ngd kapitányit német ellen való harcra, mert azoknak az apjok is azon holt meg az németen, ezek is azon nőttek fel, azon is élnek-halnak, hanem Sáros vára annyi föld Eperjeshez, mint Ó-Buda ide, vagy kevással tovább, Eperjes s Szibin körül mind az Ngd jószágá vagy, s mind abból rakodtak volt meg rabbal, hogy szinte mindeniknek nem engedték elhozni, látván, hogy nem is az ellenségverés kell, hanem csak az szegíny magyar s immár az hét vármegyéhez hódolt szegínségből álló rab, azért jöttek el. Azt monda kglis uram, hogy neki nem panaszol-

tak, ha panasznak, válaszok leszen. Én kgl's uram az Ngd resolutiója szerint el is készültem vala, s bizony el is megyek vala Kádas urammal (minthogy, az mint írtam Ngdnak, nincs módóm az várakozásban), de az vezér soha el nem bocsáta; hallá Kádas Mihály maga én azt mondtam, hogy Ngd simpliciter megírta, hogy Ngd táborában siessek, mert útam leszen, de azt mondja kgl's uram, hogy neki Ngd felőle nem írt, nem is bocsát addig el, míg Ngd specialiter magának arról nem ír, s ha szintén az leszen is az Ngd kgl's dispositiója, hogy én innen ugyan elmennyek is, de szükségesképpen kívánnya az dolog, hogy Ngdnak itt mindenkor egy főembere legyen, míg Ngd állapotja derekason helyben áll. Két okát látom ezen kívül annak kgl's uram, miért kedvetlenkedjék az elbocsátáshoz; egyik, mert Ngd szolgájának ittlétele és *hírével az németet bebosztatja*; másik, hogy örömsben azt akarná, hogy én ülnék itt, oka az lehet, hogy mivelhogy Kádas Mihály *az én jelenlétemben tön emlékezetet Filekről* az pünköszt után, mikor elsőbe ide jött vala, úgy gondolkodom felőlle, minthogy *az az emlékezet én előttem lön*, talám *ők annak effectuatatását mintegy kezes által én általam azt ugyan tanquam ex debito kezdenék megkívánni*, az minthogy egyszer sem kezdék elfelejteni, mely dologban sem actor, sem bizonság, se kezes nem örömost lennék. Így azért kgl's uram mi tessék Ngdnak, kgl'sen disponáljon felőlle; ha parancsolja, hogy itt legyek, kgl's rendelésében válogatnom nem illik; ha pedig Ngdnak úgy tetszik, mint nekem tetszenék, írjon neki felőlle; bocsát-e mást ide, nem-e, az is álljon az Ngd kgl's ítéletin. Szintén hogy ez leveletem írom vala kgl's uram, érkezék bizonyos hírem, hogy az német követ 2. praesentis 10 órakor érkezett Komáromba; az reménség itt úgy vagyon, ez héten beérkezzék, készülnek eleibe; ha immár ebbe kele az dolog, hogy el nem meheték, rá vigyázok, ha eljő, mint viseli magát. Ezek az hadak itt igen meggyűlénék, mindennap többülnek. Azolta az boznai pasa felől sem érthetek semmit, úgy értem, hosszan egész Szófiától fogva most is jötést jó; valamire adja az úristen, itt is Pesttől fogva az Duna mellett fel Ó-Buda arántig vagyon, oly nagy az tábor; nagy dolog, ha semmiért gyűl ennyi nép; félek kgl's uram, bizony ezek még ez idén hivatalan is eljönnek. Az úristen Ngdat stb. Datum Budae, die 6. Julii, anno domini 1644.

III^{mac} Cels. [V^{rae}]

cliens humilimus
[Stepha]nus Szentpáli m. p.

Külczim: III^{mo} pr. d. d. Georgio Rakocy stb.

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos jegyekkel.

17. 1644. aug. 17.

Rákóczy Szentpálnak : a kassai gyűlés lefolyásáról.

(Mgj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 69—71. ll.)

18. 1644. aug. 19.

Életemig való stb. Kivánok stb.

Almádi uram még 9. praesentis érkezett vala meg k. u. az Ngd méltóságos leveleivel, kinék eddig való késedelmezése, ha rajtunk állott volna, nem lészen vala, de soha bizony nem effec-tuálhatók, hogy elbocsássa az vezér, maga azon is sollicitáltam az Ngd mlts. parancsolatjához képest, hogy ha az egyéb dologról választ nem adhatnak is, ottan csak az rablás és hódoltatás felől való commissiókkal ereszszyć el. De máig mind avval tartóztaták, hogy míg az kapuczia Kassáról vissza nem jó, nincs mód addig való elbocsátásában; praetendálják azt is, kiáltást tesznek az egriek, hatvaniak az szüntelen való kisírés miatt, hogy minden postát ide-tova száz kétszáz ember kisír; mindazáltal noha régen s nem egyszer kiadták az választ, hogy addig el nem bocsátják, de mi ugyan nem hattuk nyugodniok, sollicitáltuk, et tandem mára ígérék az elbocsátást. Ngd k. u. engem legalábbvaló méltatlan szolgálcskáját legelsőben is maga jó egészsége felől tudósít, kiről istenemnek szűbeli hálát adván, igen örültem rajta, kívánván az úristentől, gyakorlatossággal olyan örvendetes hírt érthessek Ngd felől s találjam is rövid nap alatt Ngdat hasonló jó egészségben; noha bizony én nem szintén tagadhatom egészselensé-gemet, mert ezelőtt mikor Almádi uram érkezék, az ballábam miá oly rosszúl voltam, hogy az audientiára fel sem meheték, mostan is az másikkal rosszúl vagyok, már negyednapja nem jár-hatok, istennek hála látom annak is könnyebbülését immár; mind-azáltal igyekeztem azon, hogy miattam az Ngd parancsolatiban hátramaradás ne legyen, melyet Almádi uram referálhat. Az itt-való állapotok k. u. miben legyenek, Ngd tőle is megértheti, mindazáltal az magam megtartóztatása felől írhatom Ngdnak felette sollicitus voltam s vagyok is, de egyebet belőlök ki nem vehetek, hanem csak azt, hogy míg derékképen ennek az követ-nek állapotja el nem válik, el nem bocsátanak. Én azt gondolom k. u. (az mint az előtt is írtam vala), hogy az németnek csinálnak praetextust vele, nem is találom semmi módját, ha Ngd bölcs íti-letiben módot benne nem talál, holott látván kevés hasznát ittlé-temnek, annyival inkább elunakoztam s úgy is ítélem, ez az nya-valya is az ittvaló heverés miatt jöve rám. Továbbá az mely nap Horváth István elment vala, másnap palatinus uramnak két szol-

gái érkezének Komjáthi Tamás és Szira Mihály nevéek; ezek *Székely Móses felől* valami imez-amaz hírt hirdettek, melyről Almádi is (mivel szállott véllek) valamit mondhat Ngdnak; én is mindjárt mind az *itt való pap s mind az gazdájok* az ki volt azok által valóban utánok voltam de semmit annál bizonyosbat nem értheték, *követségeknek is bizonyjón végére mentem, de holtig azt sollicitálják, hogy az Ngd mellett levő töröket híjják vissza*, mert jól látom, hogy el vagyon az tökéletesen magánál is *palatinusnál híve, hogy segítséget ide nem adnak*, mert azt nem is említi levelében. Ezek 7. praesentis jöttek vala s 11. menének el. Azon szeredán u. m. 10. praesentis érkezék meg az az posta is portáról, az kit régen vártatnak velem, az ki is t. i. akkor indult vala el innét, mikor az német követ ide érkezett vala, *az segítség-ről az sem hozott semmit, hanem inkább hogy egyfelé se induljon az had, azt hozta*. Ismét 13. Aug. érkezék postán Deitz János Bécsből két levelet hozván, egyiket Questemberg vitt (így), mely 7. praesentis költ, ki csak *credentia* volt, másik gróf Slikké, mely nona praesentis költ, mindeniket láttam; ebben többi között két-tőt kívánt, egyiket, hogy hittel tölt fogadása szerint az hadakat az vezér visszakiüldgye, másikat, hogy Nagyságod mellől az kevés törököt visszahíjja, melyet félek, hogy meg ne cselekedjék; mindazáltal meglátom, míg itt kell mulatnom, ha mi obstaculomot talállok ellene, *de bizony semmi jó akaratot nem kezdenek mutatni*. Bizonyosan irhatom Ngdnak, hogy az rumeli pasa mostan is Lándorfejevárnál vagyon, erős comissiók mentek rá, hogy egyfelé se menjen, míg más parancsolat nem éri, az többit is az rumeli hadnak valahol találta az parancsolat, ugyanott megállította. Az német főkövetet Lándorfejeváron alól, három napi járó földön tartóztatták meg, nem mehet se egy se más felé; 15. praesentis innét vezér kapudsiája mene Bécsbe, mely két dolognak nem fog egyéb oka lenni, hanem mivelhogy semmi pénzt az főkövet nem viszen (melyet ha meg kell adnik is, de temporizálnak előbb, úgy ítélem magok embere által is Bécsből is vallját ¹⁾ akarják venni postán is venni, ha léssen-e pénz vagy nem, s ha nem léssen, az üdöt sem akarják elveszteni; de rossz válasza leszen Czerni uramnak. Az rablás, hódoltatás állapotján felette igen conturbálták ezek magokat, hogy *semmi böcsületek nincs az Ngd mellett levő törököknek*, mint s hogy *summa garázdát keresnek, mint hozasák haza*; mindazáltal az commissiókat reggelre megígírék, *bizony félek, abban is megtréfálnak*. Az mi az derék állapotot nézi, magok is azt mondják, *nincs módgyok az segítségadásban, míg császár nem parancsol*; abban bizony igazat mondnak, mert horton hordják ezt az hadat mind magát, lovat is innen az törökből

¹⁾ valóságát.

el, rájok is indultak vala derekasan ím ez palánkokra, de az vezér visszahívatta s azt mondta, erdön-mezőn s egyéb helyeken ker-
gessék az csavargókat, de vár s palánk alá ne menjenek, mert
meg kell halniuk. Ihol az más héten harmincz kocsi lovat vének el,
az népet kit elvének, kit levágának, Drégelypalánkig az nyomom-
kon mentek ezek, ott rosszúl lőn az dolog, mert csak innen többi
között oly három főember vesze el, ki nem annyit ért volna egyik
is, de csak oda vagyon, senki nem teszen rőlla. Ngod k. u. tudom
hátra nem hagyja, de soha nem kellett talám úgy az ember az
portára, mint most, ha Ngod az *kereszttyén segítséghez* solide nem
bízhatik, valóban kellene ott forgatni a dolgot, *mert félek¹⁾* ezektől,
az mint mászor bőségesen megírtam. Szintén most érkeznek nagy
panaszok az Kemény János uram hadára, hogy az Garam két
felét mind elpusztították, írata az vezér velem is ő kglmének
Kemény János és Bakos uraméknak, Bathnál mondják most
hogy vadnak, hogy az hódoltságról távoznának: bizon *evvel is*
palatinusnak akarnak kedvet tenni. Mihelyen Horváth István
elmene, egy bizonyos emberem juta Bécsből, ki bizonyoson refe-
rálá, hogy 25 ezer franczia érkezett Lipsiához s Knezmarchhal²⁾
megegyezett, az bavarus hadában negyedfél ezeret vágott le,
de eddig elhittem Ngdnak bizonyosban megvitték; Ngdat mégis
azon kérem k. u., ha embere leszen ide jövő, az vezérnek írjon
újonnan az én elbocsátásom felől; magam is interim meglátom
valami módokat talállok benne, felkeresem. His stb.

Budae 19. Aug. 1644.

Ill^{mae} Cels. V^{rae}

cliens humillimus

S. Szentpáli m. p.

P. S. Gondolkodván k. u. de dubiis temporum fortunis,
mind kiküldöm az Ngd méltóságos leveleit, kiket erre az követ-
ségre küldözött Ngd.

Külczim: Illmo principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Rákóczy feljegyzése: 23. Aug. Tokaj 1644.

19. 1644. aug. 27.

Szentpály Rákóczynak: a folytatott alkudozásokról.

(Mgj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 72—78. ll.)

20. 1644. sept. 7.

Rákóczy Szentpálnak: híreket ír.

(Mgj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 78—79. ll.)

¹⁾ e szó kétszer írva. ²⁾ Königsmarck.

21. 1644. sept. 20—30.

Par legationis gen. d. Stephani Körössy.

Anno domini 1644. die 20. Sept. érkezvén be Budára és másnap szemben lévén az vezérrel Oszmán passával, az mint isten tudnom adta, köszöntöttem az Ngd nevével, praesentálván Ngd ajándékot s követvén is, hogy sok distractioi között kíváltképpen az német ellen való hadakozásban az szokás szerint való ajándékot későbbben küldhette meg Ngd, hogy sem kívántatott volna, melyet jó néven vevén, azt mondá, hogy nem kellett volna az atyámfiának ő ngának evvel terhelni magát, mert ez immár sok. Annakutánna az Ngd méltóságos levelét is megadván neki, és akarván szállásomra jőni, kérdé ha vagyon-e egyéb követség az levelén kívül, mondám: hogy igenis vagyon, sőt az mely dolgok az levelben vadnak is írva, azokat is bővebb szóval kell eleiben adnom, melyet ha az úristen megenged, holnap (ha Ngd jóakarattja) adok Ngd eleiben; az levelet azért felbontván és addég el nem bocsátván, mig el nem olvasá, az mint láthattam, szomorú ábrázattal olvasván az Ngd levelét, elvégezvén, az datumát kimondá, hogy: Tokaj. Kérdezősködvén azért Ngd egészsége felől, mondám, hogy istennek hála az én kgl's uramat egészségesen hattam. Annakutánna az német tábort is kérdé, hol vagyon? mondám, hogy Szikszón alól vagyon s mondá, hogy mondjam meg igazán, hogyha Ngdnak az békességhez vagyon-e nagyobb kedve, vagy az hadakozáshoz? s mondám, hogy az atyám is htls császároknak szolgálatjában forgott ember volt s magam is az szerint, nincs is egy talpalatnyi földem is egyebütt, hanem hatalmas császár országában Erdélyben s igazat mondok, hogy az én kgl's uramnak az német ellen való hadakozáshoz sokkal nagyobb kedve volna, hogysem az békességhez, csak segítené Ngtok s ne hadná így periclitálni s monda, hogy ő mindjárt postát küld az portára értésére adván htls császárnak ezeket az dolgokat, az minthogy bizonyos, hogy mindjárt el is küldött. Harmad napra kelvén azért u. m. 22. praesentis viszont audientára felvitetvén, elsőben is ő köszönte, kérdezvén mint vagyok, leültetvén, monda, hogy az én kgl's uram szovai ezek Ngdhoz, melyeket szájamban adott, hogy Ngdnak megjelentsék, ezek immár ugos uram:

Nyilván lehet Ngdnál, hogy az én kgl's uram az erdélyi fejedelem htls császárunknak nemcsak akaratjából, hanem az fővezér Musztafa passa által való parancsolatjából fogott fegyvert az német ellen, mivel második esztendejében jár immár, az én kgl's uram engemet az ország adaja után az portára beküldött vala, mivel az ki főkövet lött volna, az útban megbetegedett vala és midőn elsőben az fővezérrel szemben lennék, egy néhány szova

után, ottan hamar azt kezdé kérdeni: jó volna-e ha htls császár ennihány töröket, tatárt adván az fejedelem mellé és az német ellen fogna fegyvert az htls császár szolgálja, minthogy annak mondja magát, fogadná meg htls császár parancsolatját. Melyre én azt mondtam: mint ilyen nagy dologhoz nem tudok szólanom, mert az én kgl's uramtól egy szóval való parancsolatom sincs felőle. Kijöven azért az portáról és ezeket megjelentvén az én kgl's uramnak, ő naga keves ideig hallgatással mulatta el. Ez idő közben is pediglen az ő nga portán levő kapikiháját egy néhány ízben felhívatván szorgalmaztatta igen: mit aluszik ugymond az urad, hogy fel nem serken, és látna htls császár dolgához, valamennyi segítség kívántatik, annyit adván htls császár melléje. Ez elmúlt esztendőbe viszont midőn az én kgl's uram egy főrral együtt, kit Seredi Istvánnak hínak, az ország adajával beküldvén htls császáruk portájára és az vezérrel szemben levén, viszont kezde tractálni, hogy az német ellen hadat indítson, akkor is elegendő segítséggel ígírvén htls császár kegyelmességét. Ennyi sok rendbeli szorgalmaztatására azért, mi is az dologhoz szólván, mindjárt parancsolatot írata az ngos Musza passának, moldvai és havaselyföldi vajdáknak az segítség felől, mely parancsolatokat elől kiküldvén, magunk is az mi kgl's urunkhoz siettünk és így kellett hadat indítani és fegyvert fogni az mi kgl's urunknak, melyet immár nyolcz holnaptól fogván maga pénzén, költségén continuálván az mi kgl's urunk nyilván lehet Ngdnál az is, az szerencsének mennyi sok rendbeli változási s csapási alá vettetött ő nga, mert elsőben szinte Filekig felmenvén és az tizenhárom vármegyét kezéhez vevén, az ellenség némely árúlóknak biztatásokból nagy serénsséggel jött az én kgl's uramra, mivel pedig az ő nga hadai igen megfáradtak volt, ő ngának hátrább kellett szállania előtte, úgy annyira, hogy szintén Szerencsig jött volt alá, melyen szüntelenül az ő nga hadai rajtok lévén, nagy szégyenvalással kellett visszatérni és hadának közel fele elvesztésével az elébbeni sánczában Galgócznál beszállani, ott is az én kgl's uramnak Kemény János nevű szerdárja melléje szállván, éjjel nappal fárasztotta, vesztette; de midőn valami kevés lengyel, horvát és magyar könnyű hada érkezett volna, meg kellett indulni előtte, mivel meg is fáradott és kevés is volt az had. Ez idő közben is az én kgl's uram ide alá két erős várat Regéczet és Jезenyőt vött meg. Az német ezért alább alább jöven nemcsak az 13 vármegyében, hanem az hét vármegyében is immár benne vagyon, éget, rabol és praedal. Az én kgl's uram pedig nem tudván gondolkodni róla, hogy viszont alá jöjjön, hadának nagy részét haza bocsátván nyugodalomnak okáért, az mely hadai most ő nagánál vadnak, megfáradtanak és az segítség, melylyel htls császáruk az fővezér által ígírte magát, most valóban kívántatik, mely felől ennek-

előtte is miúltától fogva az ngos Musza pasa helyében az budai vezérseghben beállott Ngd, mind levele által az én kgls uram, mind pedig itt lakott főember szolgálja által, gyakorlatossággal találta meg Ngdat, kérvén azon szorgalmatosan, hogy htls császáruk szerencsájire ne halogatná az segítséget elküldeni, Ngd pedig hol homályban viselte szovát s írásit, hol pedig ígírte s ajánlotta magát, azonban annak semmi egy csepp láttatja sem volt, sőt mihelt megértette az kevés török segítség, hogy az német jó, csak felkölt Szendrőtől s visszament, kin az német nagy bizodalmat is vött; sőt az ki nem kisebb dolog az többinél, Ngd én nekem megbocsásson, az elfogott főrabok, kiket szüntelenül hordanak, mind egy nyomon olyant is beszéllenek, hogy Ngd reá felelt s levelet is adott volna rólla, hogy nemcsak meg nem segélli az én kgls uramat, hanem az mely kevés török vagyon is mellette, revocálja, mely meg is lött. Ngdat azért az én kgls uram istenre s htls császáruk szerencsájire kinszeríti, hogy mindjárast segítse, ha pedig ugyan nem akarja segíteni, ne tartsa tovább ködben, homályban szovát, hanem mostén általam tegyen egyáltaljában való igaz választ, mert az én kgls uram tovább magát, feleségét, gyermekét, országát koczkára nem veti, hanem kételenséggel az némettel való békeséghez kell kezdeni, melyet az német császár kívánva kíván és szorgalmatoskodik is benne, sőt levelet is küldött le az követeknek szabados menések jövések felől. Ha pedig meg kelleltik az én kgls uramnak békéleni, az különben nem fog lenni, hanem ezt az hét vármegyét is, kit az én kgls uram sok munkájával, kincseivel és magyar vérrel foglalt vala htls császáruk birodalmához Erdélyhez, ki kell kezéből bocsátani, kiről isten s htls császár s az Ali ozman nemzetség előtt adjon az számot róla, az ki oka leszen. Lássa azért Ngd mit cselekeszik, mert eljött az ideje, hogy Ngd egyáltaljában való választ adjon. Az csauzlárkihája azért Izmail aga kivevén kgls uram az szót szájamból, mondá: két szó: vagy segits[ég], avagy békesség. Monda azért az vezér: ha Bethlen Gábornak is csak életéig engedték volt az hét vármegyét oda és olyan végezése volt az országgal együtt s levél is vagyon róla, hogy mihelt meghal, mindjárast visszaszálljon. Melyre én kgls uram mondám: lehet hogy Bethlen Gábornak volt valami végezése, de az országnak soha egy csepp sem volt, mert tudnám én, ha lött volna, Bethlen Gábor pedig ha fő volt is benne, de csak egy személy volt, hanem az ország vérevel s kincseivel foglaltott volt htls császár számára, lássa azért Ngd, ha ilyen birodalmat s ilyen szép tartománt htls császáruk gyalázatjára s nyilván való nagy kárára ugyan ki kellessék-e kezünkől bocsátanunk és ennekutánna is mind az hajdú vitézektől s mind pedig az végbeli katonáktól, kik ide szakadnának, annyi sok török vitéznek rab-ságra való jutások, halálok és az hódoltságon való pusztítások ha

jobb-e? Erdély ő magában ngos uram igen kicsiny ország volt, hanem az boldog emlékezetű szultán Szulimán segítségéből szakasztatott volt az magyar koronától hét vármegye hozzá, mely most is htls császárunknak nagy hasznára hozzá bírattatik. Ezt is kivevén az szót az számból Izmail aga monda, hogy: igaz az, mert az úgy volt, törökül is az vezérrel sokat beszélénének s fohászkodással azért monda az vezér: bizonsága neki az isten, hogy ő rajta nem mulnék, de ő neki semmi parancsolatja sincs az portáról, lám Musza passának volt, miérthogy nekem is nem hoztatok; küldött-e valakit az király be az portára, hogy parancsolatot hozasson én reám is felőle? Melyre kgl's uram én mondám: az én kgl's uram ezt így tudja, hogy noha az személy változott az budai vezérségben, de az tiszt ugyan helyben maradt s az az parancsolat Ngdra is szintén úgy terjed, mint Musza passára ő ngára; más az, hogy ha olyant várt Ngd, nem kellett volna az én kgl's uramat ennyi sok idő alatt gyakorlatossággal mind levelével s mind szóval biztatni s magát ajánlani, mert ha az nem lött volna, különben viselt volna az én kgl's uram gondot magára. Hogy az én kgl's uram effelől az portára küldött volna, azt én nem hallottam, mivel nem régen hívatott ő nga ki az ifjú fejedelem mellől. Mondá viszont, hogy ő megírta Ngdnak s Szentpáli uramnak is meghatta, hogy megírja, hogy az portáról hozasson Ngd annuentiat. Holnap azért passákat, békeket alajbékeket és egyéb főrendeket diván gyűtvén, azok eleiben veti, meglátja azok is mit mondanak hozzá s annakutánna választ ad. Negyedik napon azért az diván levén, délután oszlának el; ötödik napról elhalasztván azért az választ, hatodik napon u. m. vasárnap reggel audientára felvűnek bennünket és leültetvén, így kezdé el szavát s ilyen választ adván: talám az én atyámfia az kray (*így*) haragszik én reám és kételkedik bennem, holott bizonságunk az isten róla (s egyébkint is törökül szörnyen esküék), hogy oka mi nem vagyunk, nincs is semmi vétkem benne, mert valamint ti hogy szolgák vattok, úgy én is htls császár szolgája lévén, nem merek hír nélkül semmit cselekedni, meg is vagyon az portáról az én nekem parancsolva, hogy hír nélkül semmit ne cselekedjem, én ennekelőtte is az egész divának levelet pecsétit s ítéletet küldöttem be, az kiknek igen tett szett az segítség, de mind ez ideig is válasz semmi reá nem jött, sőt azután is csak ez napokban küldtem két postát is be, azok is még mind oda vadnak; tizenegyed napja ma (úgy mond) hogy az német követ beérkezett az portára, minden órába várok immár postát s mindjárt emberemet bocsátom az fejedelemhez, mihelt érkezik s most is viszont mindjárt írok felőle. Melyre én mondám kgl's uram, hogy most az ideje, Ngd egyáltaljában való választ adjon. Melyre monda: egyáltaljában valamig htls császárnak parancsolatja nem érkezik, én segítséget nem adhatok. Ezent

affirmálván Izmail aga is szovával az vezérnek s mondá: tudja-e Ngd mi vitte be ezt az német követet? Mélyen hallgatást tévén az vezér mondám: ezt semmi egyéb be nem vitte, hanem az én kgl's uram fegyvere, mert a bizony soha be nem ment volna. Kire Izmail agával egyszersmind mondának, hogy afferim igaz az? Mondám oztán: mi azzal mehetünk, az kivel Ngd bocsát, az az isten, az ki az én kgl's urammal minden ígyében minden szükségében ezelőtt is vélle volt, ebben is vélle lészen s nem hagyja el, hanem jó végét adja; azonban minden keresztyén fejedelmeknek példa lészen ez, mit cseleküék most Ngtok, beírják az ő írásokban, az ő krónikájokban. Mely szómra nézve nem kicsin félelmet esmerék ábrázatjáról benne, mintegy elcsüggedvén és meghalványodván erős obtestatioval viszont menté magát, hogy ő semminek nem oka. És így búcsut vévén tőlle, mindjárt indúltunk útunkra. Mivel pedig k. u. ez tracta csaknem egy labyrinthus lévén s mindjárt is indúltunk, az útnak is alkalmatlansági miatt mindjárt nem is rapiálhattuk, lehetetlen, hogy az szóokban valami el ne maradt volna. Boldogitsa az úristen stb. Datum Thokajini die 1. Oct. 1644.

Ngd méltatlan alázatos szolgája

Ita actum coram me

Köreössi István m. p.

Stephano Szentpáli m. p.

Kivül: Par legationis dni Stephani Köreössi de Várad ad ill. vezirium Budensem anno 1644. mense Sept. institutae.

Jegyzet. Az egész Szentpáli írása.

1644. oct. közepe.

Az budai vezérnek törökül kell írni, az köszöntés és egyéb, az mi nekik kell.

Saban havának 3. napján 1054. esztendőben¹⁾ íratott Nagod becsületes levelét Ahmed aga jóakarónktól még boldog órában az tegnapi napon vöttük vala, örvendezve értettük, hogy hatalmas császárunktól parancsolat érkezett, készen is tartván Nagod az hadakat, csak várna tőlünk, értésünkre adván azt is Nagod, hogy az fényes portáról is hozzánk is levél jűne, kiről írhatjuk Nagodnak, hogy még hozzánk nem érkezett; mi oka lehessen, nem tudjuk. Allapatunk, istennek hála, jó vagyon. Tudjuk Nagodnak is értésére lehet az ellenségnek²⁾ hátrább szállása, ki után mi is me[n]ni akarunk; Nagodat atyafiságosan kérjük, küldjön melénk Nagod most hamarjába bárcsak 6000 jó lovas vitézt, lehessünk rajta ellenségünkön, bizonynal hiszszük, nemcsak az 7 vár-

¹⁾ 1646. oct. 6. — ²⁾ E szó más kéztől beszurva.

megyéből verhetjük ki, ha[nem] mind azokból az vármegyéből, kik Kassához tartoztanak, s ha Nagod ezzel nem késik, még ellenségünket is kezünkben adja az úristen, s az vitézeknek is nagy nereségek leszen, csak ne késsék Nagod elküldésekkel; az hideggel, téllal nem kell gondolnunk, mert az némettel még könnyebb és hasznosabb télben harczolni, mint szegény Bocskay fejedelem is mind télben verte volt meg az németet hatalmas császárnak vitézivel, előljáráhadak, mintegy 8000 immár az ellenséghez közelebb mentek, mi is igen sietséggel mentünk istentől, kiről tudósítottuk is. Császáruink vitézi is szerencsés órában érkezessenek hozzánk, eddig is keserves volt az német ellenségnek az 7 vármegyében lakó szegénységet hadnunk pusztítani, bizonynyal más[felé] mentenek valami falukra; ha Nagod idejében küldi vala el az vitézeket, sem az szegénység, sem hatalmas császáruink vitézi mi kárt nem vallanak vala, mostan ezeken serényen és hamar szükség rajta lennünk. Odafel is az német császár hadát 2 helen is megverték, bizonynyal higye Nagod.

Egri passának.

Levelét böcsülettel vöttük, az jóakarátért sokáik éljen, s az hozzánk való jóakaratan nevedjék s abban meg is maradjanak, mi tőlünk kit veszen ő naga. Tudjuk ő naga hírével vagyon, htls császáruink segítséget rendelt mellénk, melyekkel ő naga is az ott való vitézekkel jelen fog lenni, hogy együtt szolgálhassunk htls császáruknak. Az egri agák, vitézek köszöntését kedvesen vöttük, mi is Nagod[at] az jó vitézeket mind tiszteket köszöntetjük.

(Fogalmazványa korhadtt; Rákóczy kezével.)

1644. sept. — 1645. jan.

Maurer Mihály követsége.

Az elfoglalt megyék megtartásának kérdése nagy mértékben foglalkoztatta Rákóczyt, mert a porta épen nem nézte jó szemmel Erdély tulságos nevedését. Az e tárgyban kezdendő alkudozások végett küldte Rákóczy Maurert a portára.

1. 1644. sept. 3.

Rákóczy Maurernek : utasításokat ad portai teendőire nézve.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 79. l.)

2. 1644. sept. 17.

Maurer és Hajdu Rákóczynak : Maurer első kihallgatásáról.

(Megj. Ötvös Á. Rejtelmes Lev. 88—93. l.)

3. 1644. sept. 30.

Ifj. Rákóczy György Maurernek : hadi híreket ír.

(Megj. Ötvös Á. Rejtelmes Lev. 93—94. l.)

4. 1644. okt. 3.

Az úristen ő szent felsége minden üdvösséges szerencsés jókkal álgyon meg.

Tegnap s az előtti levelünkben mindenekről bővön tudósítottunk, nincsen is kétségünk, tehetséged szerint hasznosan nem igyekeznél eljárni benne; tudjuk, *el fogod venni, mint jártak Körösi uramék Budára, im leve[lé]nek mássát is megküldtük az vezérnek, ki merő czigánság, mert mi az az hét vármegyét nem török segítséggel vettük meg, holott akkor egy is mi mellettünk nem volt, más az, hiszem meg is kellene tartani; mi hasznunk nekünk abban, ha mindéltik Budánál tartják az hadakat, ha mi mellettünk nincsenek, az portára is az hamis emberem nem régen*

kezde igazítani, azelőtt mind bízata, azt mi már jól látjuk, de az porta híre nélkül semmit nem fog cselekedni; azért minden tehetőséggel érte légy, nyerhess bárcsak négy ezer jó törököt mennél hamarébb; az gallus mire meggyen, sietséggel értésünkre adjad.

Az felső állapotokról micsoda híreink érkeztek, im mását is megküldtük, ezeket nekünk bizonnal írják.

Tudván jól ezt is, ellenségeink akármi kedvek szerint való kis szarságot is nagyra tekernek, írhatjuk, hogy Ibráni uramnak parancsolatunk szerint még tegnap ide csak közel kellett volna szállani, de ő kglme csatáira várakozott, kik tegnap sok szóval ugyan, de kevés nereséggel jártanak volt, de nem tévén 200 többet, az ellenség reá felesedvén csatánkra az utóbbiakon el tanált kapni eleven[en], az rabokat is le kellett vagdalni; végére mentvén az ellenség, hogy Ibráni uram csak mintegy 1500 lovas hajdúval vagyon; ez éjjel úgy indult Ibráni uram, hogy mikor hajnalott, rajta lőtt, el is oszlatta azokat, de mivel az erdőhöz igen közel voltak, s az nagy mezőség és rétség ott volt, mi úgy hiszszük, emberbeli kár nem sok eshetett benne, mindazáltal ez effélével jár, s jobban is megértjük csak reggelik is s tudósítunk róla. Mi ez jövő szeredán szállítjuk ide által az hadakat, csötörtökön Szerencshez szállunk s onnat is közelebb megyünk s rajtok leszünk. Már az ellenség sánczolja magát, kit eddig nem cselekedett; azalatt, mikor ezt cselekedte, nem késett, előbb ment. *Ibráni uram felől még nem hallottunk, eljött-e vagy hova lett?*

Olamucz alatt az ő felsége hadát igen megréfélták csudás stratagémával; az egész Morvában, bizonnal írják, nincs mind gyaloggal, lovassal együtt 1800 emberinél több német, hanem az kiket ott oláhoknak hínak, olyant mondnak 250, de az is s az többi is szöknek, azonkívül sohol semmi hada itten közel nincsen; *ha az porta mostan akar ná, az életemet merném hozzá kötni, hat-ezer jó törököt adna mellém, ezek mind egy lábik itt vesznének.* Minket mindenekről hova hamarébb tudósíts, *ha egyebet nem akarna cselekedni az porta, bárcsak azt cselekedné, hogy ne engedné az sedes bellit az németnek az hét vármegyében csinálni, az budai vezérnek parancsolna, ne engedné meg.* Datum Tokaj, 3. die Octobris, anno 1644.

G. Rakocy m. p.

Külsőim: Generoso Michaeli Maurer stb.

(Az egész Rákóczy írása.)

Jegyzet. A dült betük titkos jegyekkel írvák.

5. 1644. oct. 5.

Rákóczy Gy. Maurernek : különböző ügyekben.
(Megj. Ötvös Á. Rejtelmes Lev. 95.)

6. 1644. oct. 7.

Rákóczy Gy. Maurernek : budai és más ügyekről.
(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 97—100.)

7. 1644. oct. 14.

Rákóczy Gy. Maurernek : különböző ügyekről.
(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 101—105.)

8. 1644. oct. 20.

Rákóczy Gy. Maurernek : hadi híreket s más ügyekről ír.
(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 105—107.)

9. 1644. oct. 25.

Rákóczy Gy. Maurernek : különböző ügyekről.
(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 108—112.)

10. 1644. oct. 28.

Ill^{me} ac cels^{me} princeps stb.
Humilium stb.

Ngdnak 3. és 6. praesentis Tokajban költ két rendbeli méltóságos leveleivel az estve későn érkezének havasali kalarások, melyekből az oda ki való állapotot és az budai vezérnek választételit alázatosan értettük; az segítség megadása felől való resolútióját az fővezérnek még 24. praeteriti mensis Sept. kiküldettük Ngdnak, arra hogy eddig Ngdtól válasza nem jött, az fővezér csudálkozva mindennap tudakoztat tőlünk, ha nem jött-e válaszungk Ngdtól reá? Az Dunán-tól és Horvátországra való distractionának csinálása felől is az Ngd választételére halaszt. Az gallus oratornak derekas resolútióját Száva Mihálytól 21. praesentis kiküldett levelünkben in scriptis beküldettük Ngdnak. Azelőtt tíz nappal igen kezdették hirdetni, hogy az német had az Ngd hadát megverte volna, noha bizonyosan nem érthetjük miképpen esett; ki azt beszéllette, hogy az Ngd hada megverte volna, ki pedig azt mondotta, ők verték az Ngd hadát, melyből

akkor is megítíltünk, ha esett is valami, de derekasképpen nem eshetett az bizontalan és változó hírre nézve; már az Ngd méltóságos leveléből értvén Ibráni uram mint járt, ki még türethető, csak az úristen nagyobb kártól oltalmazza Ngdat. Ez az hír már megcsendesedett, ha kérdés leszen az vezér előtt, az Ngd írása szerint tudjuk már mit felelni. Az ellenség hogy vissza megyen, vagy erőjéhez nem bízik, avagy az budai vezér intette, menjenek vissza és netalán megírta nekik, segítséget rendelte Ngd mellé. Az oda fel való hírek, istennek legyen hála, az confoederatusok részéről szolgál, kiből az vezér ő nga megláthatja császár ő fge htls császárnak írt levelében, mint verte ki ellenségit országból. Mivel az fővezér ő nga akármi kicsin dologban is az Ngd választételére halaszt, ahozképest gondoltunk, netalán arra várakoznánk, derék válaszuk jövőn Ngdtól, az ellenségnek *s indutiáknak* és az segítség megadásának állapotjában bizonyos lévén, Ngd mellé rendelt segítséget szt. Demeter napja után, valamedig Ngd kívánni fogja, télben is Ngd mellett legyenek; Ngd kgls parancsolatja szerint az fővezérrel ő ngával elsőbb alkalmatossággal solicitálni el nem mulatjuk. Az német követ az vezéreket mind maga járta meg, mufftinál és császár hódcsájánál is volt, valóban forgolódnék, ha módja lehetne; császárral mikor szemben volt, bizonyos Ngd ellen való vádlásira és egyéb propositiójára maga felelt meg neki htls császár ez szerint:

Elsőben azt proponálta az követ, minden rossz dolgoknak és veszekedéseknek Ngd oka, és valameddik htls császár Ngdat mazzallá nem teszi és az országból ki nem űzeti, addig az két császár között békesség nem lehet, valamit császár érette kíván, kedvét keresik. Második propositiója ez volt:

Murtazán passával az minemő békességek volt, azt újítsa htls császár és arról újabb athnamét adjon. 3-dik, Musa passa az mely rabokat elhozott magával, azokat ő httsága visszaadassa.

Arra htls császár az követnek ez szerint felelt: Rákóczy mi szolgánk, nem az ti követségekhez való, annak hagyjatok békét. 2. Az minemő végezés volt Murtazán passával, azt nem acceptáljuk, hanem Murath passa üdőtől fogva való és szultán Szelim üdőbeli békességhez tartván magunkat, az 30 ezer aranyat ha megadjátok, jó, ha pedig nem, magunk megakarjuk lakóhelyeteket látni ez jövő tavasszal. Most menjete el, mindezekre az fővezér által választok leszen. Arra tegnapelőtt 26. die ismét audienciája volt az követnek az vezérnél, az jerusálembeli templomának kulcsát kívánta, hogy ők bírják ismét. Arra az vezér azt mondotta: *annak békét hagyjon, hanem követségéhez lászon.* Már most követségének rendit íratja törökül, kit holnap reggel be akarja adni az vezérnek; arról ha mi bizonyost érthetjük, Ngdnak értésére adjuk azt is. Ugyanaz nap u. m. 26. praesentis kaftá-

nozta császár Deli Huszain passát budai vezérségre, nem fog ő nga késni, megindul, mi is holnap isten engedelmeiből hozzá megyünk, Ngd mlts nevével köszönteni akarjuk, igen kedves embere császárnak, *fővezérséggel is kínálta, ő nem akarta felvenni; nem kicsin dologért fogják oda küldeni. Az kazulok ismét emberkedni akarnak, közönségesen és bizonyosan beszélnek, tavaszra kelve császár maga is ellenek indul.* Dervis Mehmet passát is azért küldték volna Halepben, *hogy elegendő életet szerezzen ez télen ott császár hadai számára, csak az indulás másfelé ne legyen, császár ha arra megyen, meg fog az némettel békélleni.* Az máltaiak az Fejértengeren egy missiri hajót nyertek el ez napokban sok kincscsel, császár kezláragája is. kit előzőtt volt az hajóban lévén minden kincsestől. Császár Bekir kapitánpassát utána küldette egy néhány gályával, hozza vissza, ha meg nem hozza, az élete elfogy; utána menésében *újabbán öt gályát nyertek el és 800 jancsárt vágtak le, maga kapitán Bekir passa ugyanott mingyárást megétette magát.* Az fia az kihajával együtt 26. praesentis estve későn nagy lövéssel érkeztenek be, visszajövő útjukban *egy apáczai kalastromot felverték, és egy keresztény régi hajót hoztak magokkal, hogy már nyereséggel jöttek.* Az gallus oratornak küldött írásunk Ngd kgl's parancsolatjából, felsekentette, tegnap 27-én jó reggel ő is szemben volt az fővezérrel, az Zöldfikár agát is behívatta akkor, szintén mostan küldette volt hozzánk secretariust, azt izente, hogy fejét belí kötette, az svédek semmit sem indítanak az porta ellen, mivel az francziai király fizetésén vadnak, az francziai király pedig eleitől fogva békességet tartott az fényes portához; ezután azt kérdezte tőle a fővezér, micsoda confoederatioja lehet Ngdnak az svédekkel és az mely követet akarnák beküldeni, miért nem küldik? Arra azt felelte az gallus orator: *az svécusok messze laknak, nem jöhet[nek] ilyen hamar, az galliai királynak az ő urának megírja, siettesse; arra az vezér Zöldfikárt behívatta s kérdezte volna tőle, az sveciai követ felől mit halottál az erdéliektől? Azt izente az orátor, hogy Zöldfikár azt felelte az vezérnek, az követ eddik is beérkezett volna, magától nem jöhet az hadak miatt, az hadak magok hozzák; Ngddal az svécusok confoederatioja felől azt mondotta az vezérnek, egyedül csak az német király ellen vagyon, az portához való igaz hűség[nek] Ngdnak eddik is mind adónak beszolgáltatása s mind egyéb szolgálatja miatt meg nem fogyatkozott az fényes porta. Egyébképen is igen commendálja tolmácsa és secretariusa által az gallus orátor Zöldfikárt, hogy jelenlétekor az német követ ellen sokat tractált, és előbbeni kétségét, kivel felőle volt, magáról elvetette; az szerint Zöldfikár is az gallus orátort is igen commendálja az vezér előtt; miket szólott, senki szüveket nem láthatja; az tíz ezer aranynak megszerzése felől, ajánlja magát, ha lehet szerit teszi, akkor válik*

el. Egyébről mostan nincsen miről Ngdat tudósíthatnánk, ha mi oly dolog leszen, alkalmatosságunk adatván, Ngdat tudósítani el nem mulatjuk. His de coetero stb.

Datum Constantinopolis die 28. Oct. 1644.

III^{mae} Cels. V^{rae}

servi humilimi

Michael Maurer m. p.

Georgius Haydu m. p.

Külczim : III^{mo} ac cels. principi dno dno Georgio Rakocy stb.

Rákóczy feljegyzése : 18. Nov.

(Az egész Maurer kezével írva.)

Jegyzet. A dült betük titkos jegyekkel.

11. 1644. nov. 1.

Rákóczy Maurernek : utasításokat ad.

(Megj. Ötvös. Á. Rejt. Lev. 113—116.)

12. 1644. nov. 4.

Az úristen ő felsége minden jókkal álgyon meg.

Mi most is az úristen áldásából türhető egésséggel s jó állapotall vagyunk. Az úristen reggelt adván érnünk előbb megyünk s azon vagyunk az tizenhárom vármegyét az sedes bellitül üressé tegyük ; mi mellénk mind eddig is másfélezer töröknél több nem jöve bizonynal írhatjuk, *gyalog penig egy sem*. Az ellenség máig is az Garam mellett volt, hanemha ez 3 nap alatt ment volna tovább onnét ; vadnak bizonyos emberink arra, min[d] meg kellene hozniok. Az lengyelség mellőle mind hazájokban mentek, az magyarság nagyubb részére mellőle eloszlott, az horvátságban volt még valami kevés és Vadászival az magyarsággal valamely felől leszen, de fel akarjuk keresni az módgyát, az honnét ott is árthassunk neki ; igen közönséges hír s bizonyos is köztök, hogy jánek az svécusok. *Ha most mi mellettünk bárcsak négyezer lovas s kétezer gyalog török volna az híréért inkább, 2—3 nap alatt Pozsonban lennének, de tartunk, ez is el ne menjen mellőlünk* ; mit kívánjon azért Húségetek industriájától, felérhetitek elmétekkel ; Beszterczebányára be nem bocsátották őket, ottkin pestis s vérhas grassál. Parancsoljuk kglsen, végy nekünk ottben 60 tall. érő igen igaz bezovart orieantálist s vérhas ellen való orvosságot is csináltass minél jobb lehet, s küldd ki. Istennek hála, türhető egésséggel bírnunk ; holnap Rimaszombathoz közel szállunk. Sok leveleinkre még választ nem vöttünk tőled, kit nem tudunk mire vélni. Adgya az úristen, hallhassunk minden jót felölletek.

Az tatár és Lupul dolgán légy ére, ne egyezkedhessék ellenünk vele. Datum in castris positis Rimaszecs, 4. die Nov., anno 1644.

G. Rakocy m. p.

Kivül Maurer kezével : Translatae 30. Novembris Const. per Valachiae vayvodae cursores.

Külczim : Generoso Michaeli Maurer stb.

(Az egész Rákócy kezével.)

Jegyzet. A dült betűikkel szedettek titkos írással. Egy másik ugyane tárgyról írt levele Rákóczynak közölve Ötvös Á. Rejtelmes Levelek 118—120. ll.

13. 1644. nov. 15.

Rákóczy Maurernek : hadi híreket ír.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 120—122.)

14. 1644. dec. 1.

Ill^{me} ac cels. princeps stb.

Humilium fideliumque servitiorum stb.

Rimaszécs mellett levő táborából 4. praeteriti mensis Nov. költ két rendbeli méltóságos levelét Ngdnak ultima eiusdem havasalföldi kalarások meghozák, melyekből Ngd kgl's parancsolatját értvén, jó egésségén és szerencsés állapotján pedig Ngdnak szívünk szerint örvendeztünk, hogy ő szent fölsége ennekutánna is abban megtartsa Ngdat, tiszta szívből kívánjuk. Ngd kgl's parancsolatja szerint, azelőtt is immár minden derék dolgokat Seredi uram jövetelére halasztottuk, ki hogy enni üdöig be nem érkezik, minket is szünetlen urgeálnak, ahozképest az fővezér is ő nga minden sollicitálandó dolgokra az ő kgl'me bejövetelekor való válaszádat halasztotta. Az oláhok is a vezért serio sollicitálták Ngd mellé adott segítséget parancsokra visszabocsátaná Ngd, az vezér ilyen választ adott nékiek: most újebben parancsolta, hogy ezer töröket adjanak Ngd mellé, az új török segítség Ngdhoz érkezvén elbocsátja Ngd. Mi előttünk ő nga erről semmit sem emlékezett.

Az svédek közelgéseket is elhiszik, azelőtt negyednappal Musztafa bég, ki Kéri János uram rabja volt beérkezvén, tegnap az vezérrel szemben volt, az vezérnek ő is megmondotta, maga hallotta az német részről valóktól, jönnek az svédek és netalám eddik is Ngddal coniungálták magokat, azt is beszéllette az vezér előtt hatalmas nagy kárt tettek, Ngd mellé derekas segítséget nem adtak, az vezér Ngdat *veté okúl*, Ngd császár kívánságára

*még most is választ nem tött. Ez az bég mi előttünk is és egyebütt mindenütt Ngd felől minden jót mondott; azt is beszélé, mostan derekasan ment volna török Ngd mellé, gyalog s lovas hatezernél többen vadnak Ngd mellett, ha úgy volna netalám, minket is tudósított volna Ngd róla. Cászárnak Magyarországra való fenyegetési most aval csendesedett meg: az kezlár vagy kapitaga elfogásáért igen haragszik az maltaiakra, az keresztyén oratórokat is fenyegeté érette, örösen készülnek mindenfelé, sok hamis hírek foltak ez napokban, most is Ngdnak semmi bizonyost nem írhatunk. Ma kezdetik az bairam, harmadnappal ezután kitetszik világosan, ez az nagy készületi császárnak ugyan Malta ellen, vagy egyéb helyre leszen, bizonyosan megértvén Ngdnak elsőbb alkalmatossággal értésére adni el nem mulatjuk. Az adó felől is az Ngd kglis parancsolatja szerint cselekesztünk. Az minap magunk is ismét az francziai oratornál voltunk; mindenekre ajánlja magát mostan is; ha kölcsen kellene kérni is, azon leszen, ha nem mind épen is az tizezer aranyat, de nagyobb részét megszerzi Seredi uram ha hoz arról levelet Ngdtól. Az több vásárlásra is gondom leszen, ha úgy történnék, bezovárt is kerestetek mennél jobbat találhatok, azt is első alkalmatossággal kiküldöm Ngdnak, mivel ilyen hirtelen nem találtathatok, bairam is most vagyon, az ki igaz orientalis nem leszen, az ilyent hogy küldeném ki Ngdnak. Máthé vajda az bánt kapikiháságra beküldvén, szemére vetettük az urának való békesség *Lupullal hogy mehetett véghez* Ngd híre nélkül; ő azt beszéli, derekasképen véghez nem ment, nem is megyen Ngd híre nélkül. Itt azon mesterkedtek némely emberek, most is azon igyekeznek, *Mátét is Ngd mellől elvonhassák; Zöldfikárt* nem mostan ismerem, hogy igen hinnék neki, bezzeg nagy hátramaradásunkra vagyon, más nincsen ő kivüle, mindent ő általa kell véghez vinnünk. His stb.*

Datum Const. raptissime dic 1. Dec. anno 1644.

Ill^{mac} Cels. V^{rac}

servitores humilimi

Michael Maurer m. p.

Georgius Haydu m. p.

Külczim: Ill. ac. cels. principi dno dno Georgio Rakocy stb.

(Eredeti, Maurer írása.)

Jegyzet. A dült betük titkos jegyek.

15. 1644. dec. 10.

IIIme ac cels. princeps stb. Humilium stb.

Seredi urammal Fogarasban 20 praeteriti mensis Nov. költ levelét ifju kgs urunknak 11. eiusdem Nov. Rimaszécs mellett írt Ngd levelével együtt 4. praesentis estve későn hozták vala meg havasalföldi kalarások, melyekből alázatosan értvén Ngd mellet való török hadnak állapotját, noha bizonyosan nem értvén ha visszatértek-e az budai hadak az Ngd hivataljára vagy nem, mindazáltal Zölfikár uramtól audientiát kérvén az vezértől, ez dolgot meg akartuk ő ngának jelenteni. Az vezér ő nga azt izente Zölfikár uram által, az hadak felől *Deli Hussaim passának meg-vagyon parancsolva, megoltalmazták* Ngdat azokban az tartomá-nyokban; mivel Ngd mindent az főkövetre bízta, nem aránzza szükségesnek lenni, miért kelletnék szemben velünk lenni, bizo-nyos híret értvén a főkövetek jövetele felől, Ngdtól vagy ő fgétől levél érkezvén, avval menjünk fel, az mi dolgunk leszen akkor proponáljuk. Melyből Ngd kglsen megítélheti, míg ő kglmétől bizonyos hírünk vagy embere nem jön, mint procedálhatunk az dologban. Ngd kgl's írása szerint Tokajból és geszteli táborából in mense Oct. az miről informált kgl'sen minket, kiszedegetvén, hogy azokat az dolgokat voltaképen az vezér előtt proponáltunk és urgeáltunk, minemő válaszuk lett reá és eddik meddik vihet-tük és minemő progressusunk lehetett, noha azelőtt is egynehány rendbeli levelünkben megírtuk Ngdnak, mintazáltal breviter kiszedegetvén Ngd kgl's parancsolatit és azokra az vezér választételét most is újabban az levelünkben includáltunk Ngdnak; az mi elmaradott, Seredi uramot isten behozván, az Ngd kegls paran-csolatja szerint tovább urgeálni el nem mulatjuk, engedje isten mindezeknek örvendetes végét, mehessünk jó válaszsza Ngd mél-tóságos személye eleiben. Minemű hírek folynak itt, azt is külön papirosra írván, Ngdnak kiküldettük. Az bezovár most igen szűk, császár hódczája commendálta császárnak sok nyavalya ellen igen hasznos, mindjártást megparancsolta az vezérnek kerestessen, siettesen elegedendőt, az szépit és jóvát császár számára vették; 34 tallyér árát találtam 13 darabban, melyet az alkalmazossá-gal Ngdnak kiküldtettem, többet is kerestetek és az Ngd kgl's parancsolatja szerint 60 tallérra complenálván az többit is első alkalmazossággal kiküldöm Ngdnak. Var ellen való orvosságot is csináltatok, az is elkészülvén, Ngdnak kiküldeni el nem mulatom; szintén mostan végére menvén az német követ miért volt szemben az vezérrel, Ngd ellen való vádlásit adta be, kit azelőtt régen kiküldöttünk volt Ngdnak; az mint értettük az vezértől ilyen válasza lett, egyik ellenség az másikat szokta vádlani, soha egy-

másfelől jót nem mond; az urától ha válasza jó, azt jelentse meg, mire akar menni; azt is mondta volna az követ az vezérnek, az Ngd főkövete nem mostan jó be, az útban betegedett meg; csak ő kglme ne késnék immáron, maradna hazugságban az követ.
His stb. Datum Constantinopoli 10. Dec. anno 1644.

III^{mae} Cels. V^{rae}

servi humilimi

Michael Maurer m. p.

Georgius Haydu m. p.

Alatta Rákóczy feljegyzése: 31. dec. 1644. Onod.

Külczm: III^{mo} ac cels. principi dno dno Georgio Rakocy stb.

(Az egész Maurer írása.)

Jegyzet. A dült betük titkos jegyekkel.

16. 1644. decz. 10.

Az német követ mostan csendességben vagyon, míg urától levelére utolszori derekas resolútiója nem jön, melyben *azt írta az töröknek, az békességhez kedve nincsen, pénz nélkül semmire nem viheti; lássa ő felsége, ha megadgya az kétszázezer forintot és minden esztendőben az régi mód szerint adó helyett való ajándékot megigiri, az békességre veheti; ha pedig az pénzt meg nem adgya, az erdéli fejedelem mellé sok hadat akarnak adni, tavaszra kelve pedig magok is ellenek indulnak, arra ő felsége declarálja magát, mit kellessék ittben az kettő közül cselekedni.* Az velencei orator is írt levelet császárnak, melynek bizonyosan végére mentem, ha ő felsége aránzza, az erdéli fejedelemmel bírhat, és tavaszra kelve az töröknek is resistálhat, az porta kívánságára rea ne menjen, ha pedig elégtelennek gondolja magát lenni, az pénz felől hiba nem esik, ha maga meg nem szerezhethné is éppen, Lupul vajda rea ígírte magát, annit ad, valamenni kívántatik. Ma harmad napja az tatár hántól levelet hoztak az vezérnek, noha titokban tartják, azt írta az vezérnek, hatalmas császárnak és az portának tartozik igazsággal, ha az fényes porta gondot nem visel Lupulra és meg nem változtatja, az mi miatta következik, ő oka ne legyen; egyéb dolgokkal is vádlotta Lupult az lengyellel való segítségért; császárnak is ez napokban száz rabot, az vezérnek harminczat küldött, hatalmas császár szerencséjére Muszkaországra ütettek volt, onnét hozták ezeket a rabokat, hada készen vagyon, mely felé parancsolja császár menni. Micsoda válasza lett, bizonyosan nem értettem, közönségesen azt beszélük, azt írta volna az vezér neki, készen tartja hadát s innét várjon. Az lengyel király felől azt beszélük ittben, maga étette

volna meg feleségét egy lengyel ifju legénynyel való latorságdért, az lengyel ifju legényt Vilnán felakasztotta; ha úgy vagy, vagy nincsen elhittem ottkin jobban megértheté Ngd. Császárnak Maltára való készületi[t] most is nilván hirdetik, készülnek is erősen; hadra való készületit és titkon való végzését császárnak egy hiteles főembertől ez szerént értettem: noha az az híre császár Maltára megyen, de ő oda maga személtre nem megyen, hanem mindenféli birodalma alatt való szigetekben és erősségekben, kik az Fejértenger mellett vadnak, megparancsolta, Malta feli menjenek, innét is vagy 80 gályát egy néhány öreg hajóval együtt készítnék és bocsátanak arra feli, de nem a végre, hogy Maltát megszállják, mivel sok esztendőül fogva az maltaiaknak békeségek lévén, anni üdö alatt mind kincscsel s egyébbel igen megörösítették magokat, ahokképest ha megszállának is mostan Maltát, csak haszontalan volna, hanem Malta kerül való tartományokban raboljanak s fárasztják s fogyassák lassan-lassan őket most elsőben vagy két esztendőik, az füst alatt ha módját látják, hirtelen és ex inproviso menjenek Candiára, azt vegyék meg elsőben az velenczésektől. Császárnak magának pedig az igyekezeti, most az kicsin bairám előtt egy holnappal leányát immáron bizonyosan sziliktárnak haza akarja adni, akkor kaput akar nitatni, jancsárokat, személyeket és ispahidkot creálni maga udvarából és kerteiből, azokkal és azonkívül derék haddal akar Drinápolban menni, ha az némettel való békesség végben nem megyen, onnét avval az haddal szerdárját akar[ja] Magyarországra bocsátani, ha ott az ő részekről szerencsésen járnak s győzedelmet vehetnének Magyarországon (kit isten távoztassa), maga császár Buda látni iyyekezik, mivel Budát igen szép helynek mondották császárnak. Ez napokban Ipsir passának adták volt az temesvári passaságot, ismét elvették tőle. Az vezér és császár hódczája között nagy antipatia vagy titkon; Máté vajdára és kapikihajára is haragszik az vezér, hogy az hódchiához jártak, ki miatt nem kicsin búsulásban voltak szegények, de azt is pénzzel lekötették, tegnap kaftányoztatá meg az vezér őket ujobb confirmatiót adván az uroknak, egy főtörökkel elbocsátotta kaftánnyal beküldött emberit és régi kapikiháit. Tegnap 9. Dec. volt ismét audientiaja az német követnek, mit tractált, még végére nem mehettünk. Tegnapelőtt íratott az vezér az tatár hánnak, Lengyelországra küldgyen raboltatni.

Alább Rákóczy kezével: 31. dec. 1644. Onod.

(Az egész Maurer írása.)

Jegyzet. A dült betűk titkos jegyekkel.

17. 1644. dec. 12.

Rákóczy Maurernek : különböző ügyekben.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 122—124.)

18. 1644. dec. 20.

Rákóczy Maurernek : különböző híreket ír.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 125—131.)

19. 1644. dec. 27.

Rákóczy Maurernek : hadi híreket ír.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 131—132.)

20. 1644. dec. 31.

Rákóczy Maurernek : különböző ügyekben.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 133—136.)

21. 1645. jan. 13.

Rákóczy Maurernek : a francia követ megérkezéséről.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 137—138.)

22. 1645. jan. 16.

Maurer Rákóczynak : a portai alkudozások állapotjáról.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 138—144.)

1644. nov. — 1645. sept.

Seredy István főkövetsége.

Seredi okt. 26-án indúlt el (Ötvös 109-ik l.) mint főkövet a rendes évi adóval. A háború folytatása, valamint a fejedelem szövetezése a svédekkel s francziákkal elkerülhetlenné tették, hogy a kapitáhi mellett állandó főkövet is legyen a portán, ki nemcsak a portai vezérekkel, hanem a külföldi orátorokkal is állandó összeköttetésben legyen — s ily főkövetnek volt Seredy kinézve, ki a portán csakugyan egy évnél tovább maradt.

1. 1644. nov. 1.

Ifj. Rákóczy Gy. Seredy Istvánnak. Tudatja, hogy atyja levelét Máté vajdához küldte kézbesítés végett.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 117.)

2. 1644. nov. 29.

Alázatos szolgálatomat stb.

Kglmes uram, hogy ez ideig Nagodnak nem írtam, oka az volt, mivel immár mostan kglmes uram immár ide Havasalföldében érkeztem. Úgy vagyon kglis uram elébb kellett volna ide jutnom, de két nap igen megbetegedtem vala, nem is reméltem, hogy fel is kelhessek betegségim[ből], im ugyan jó ideig mind rossz egészségem volt. Most istennek hála törhető egészségben vagyok. Az Barczán is kglmes uram három nap várakoztam Réti István és az solmárok után, ha isten kglmes uram egészségemet megtartja, éjjel-nappal sietek bemennem. Maurer Mihály uramnak az Nagod leveleit megküldtettem, magam is írtam minden dolgokról, az mint Nagod kglmes uram megparancsolta. Az vezérnek ő ngának is írtam késedelmemnek okáról. Az vajdával kglmes uram 29. Novembris voltam szemben, ugyanazon nap meg is indúltam

Tergovistyáról. Hozám kglmes uram elő az vajdának: úgy értem ngos uram, megbékéltett Ngod Lupul vajdával; azt mondá kglmes uram, úgy nagyon, megbékéltünk. Mondám kglmes uram: Nagod adta-e hírré az én kglmes uramnak ő nagának, vette-e Nagod az ő naga tetszését abból az dologból? Azt mondá nem, mivel igen hamar kellett annak meglenni, mert félt az silistrai passától és sok tatár is volt az határban, Lupulnak is kész hadai voltak, azonban Nagod is távol volt, nem volt mihez fogni fejét. Úgy ítélte jobbnak mind magára nézve s mind Nagodra, sok s nagy okokra nézve kellett azt cselekedni, hogy megbékéljék vele. Nagodnak tetszését azért nem vehette, mivel Nagod távol volt, már az nem is fordul meg elméjében, hogy az Nagodnak nehézségére eshetett volna, mivel ennekellette Nagod sokszor intette őtet arra, hogy megbékéljék, maga Nagod munkálódott abban, hogy megbékéltesse Nagod őket. Úgy veszem kglmes uram, búsul rajta, hogy Nagodnak hírré nem adta, hogy meg akar békélleni. Azt is megmondottam kglmes uram, úgy vigyázzon magára, az mit nyilván Lupul véghez nem vihetett, az békesség színe alatt ejti meg rajta. Arra azt mondja kglmes uram, valamint ennekellette vigyázott, ezután kétszer is jobban vigyáz. Nagodnak igen ajánlja szolgálatját, vigyázását minden dolgaiban Nagodnak. En kglmes uram immár isten velem lévén, sietséggel megyek és az jó istent segítségül híván, igyekezem Nagodnak hasznosan szolgálni. Isten ő felsége Nagodat éltesse sok esztendő-kig jó békességben. Datum in Tergovistya, 29. Novembris 1644.

Nagodnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

Külczim: Illustrissimo stb. Georgio Rakoci stb. dno dno mihi clementissimo.

3. 1644. dec. 11.

Az úristen ő felsége stb.

29. die Novembris Tergovistyáról írt Kglđ levelét mi 11. die vöttük vala el, értjük, miben lött Kglđnek késedelmes mene-tele, hisszük az úristennek, eddig Kglđ jól bemehetett és előtte álló dolgához láthatott, melyek ottben Kglđ bemeneteléig mint forgottak, Maurer Miháltól Kglđ megértheti. Máté vajdának egyáltaljában nem kellett volna hír nélkül cselekedni. Ide ki istennek hála jó állapattal vagyunk, az ellenség eltakarodék, mi is isten áldásából feljebb nyomakodunk s semmi jó alkalmatossá-got el nem akarunk mulatni. Az felső állapotok mint vadnak, az inclusából Kglđ megértheti. Az nagyszombati tractatus is jó karban nagyon, kiről Maurer Mihál által Kglđ többet érthet.

Adja isten minden jót hallhassunk Kgltek felől. Datum ex castris positis Josva, 11. die Decembris 1644.

G. Rakoci m. p.

Az héten Rosnyóra szállunk.

Küldém: Generoso Stephano Seredi de Görczön supremo comiti comitatus Kraznensis ac ad fulgidam portam ottomannicam expedito ablegato nostro etc. fideli stb.

(Az egész Rákóczy kezeírása.)

4. 1644. decz. 14. után.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak stb. Jó szerencsés hosszú élettel stb.

Nagodnak alázatosan akartam értésére adnom, 14. prae-sentis ide be Konstantinápolyban érkezvén békével és szerencsésen, csauszok is Zölikárral együtt az szokott helyre előmben jöttek. Az szokás szerint felküldvén mindjárást az fővezérhez köszönteni, ki audientiát 16. napra adott, hogy szintén indulni akartunk az erdélyi háztól; izené ő naga, sok gonosz akarói vannak, az mely ajándékot Nagod neki küldött, azt fel ne vigyem mostan, azután is megtalálja; noha gondoltam akkor is, csalárd-ság vagy egyébféle ravaszság fog az dologban lenni, az szerint cselekedtem ajándékját itthon hagyván minden állapottal készen, levelekkel az Nagod instructiója szerint felmentem; szemben lévén vele Nagod nevével illendőképen köszöntettem; mindjárást catagorica resolutiót kívánt, Nagod azoktól az vármegyéktől ha megadja-e vagy nem az mint császár kívánta és Nagod ígérte. Melyre sok mentség és ratiók után, egyéb nem lehetett benne, ez szerint feleltem ő nagának: erről való athnamét adván hatalmas császárunk, az mit beadatott ő naga az én kgl's uram az előtt ittben levő jámbor szolgálai által, megküldi az solymokon kívől, de úgy nem az hét, hanem az 13 vármegyétől. Arra azt kérdé tőlem az vezér: az tizenhárom vármegyében hán vár vagyon még, az kit meg nem vett az fejedelem? 2 vagy 3 vár lehetett mondám, kit Nagod meg nem vett még. Most azért az én kgl's uram mellé kívántatván derék segítség az útban utól érvén az ő naga levele, kiben azt írja ő naga, ha Nagtok meg akarja segíteni és oltalmazni, adjon derék segítséget. Mely szavaimra azt mondá az vezér: meg vagyon parancsolva hatalmas császártól s tőle is Deli Huszain passának, elegendő segítséget adjon, melyben nem is fog megfogyatkozni Nagod; az mely üdöre Nagod be akarja küldeni azoktól az tartományoktól való ígretet, az nem messze,

várjam meg, addig az athnamet nem is adják előbb. O nagának arra azt mondám: az én kegyelmes uram bátrabban küldhetné be, ha addig az athnamet megadnák; kíváltképpen most elsőben egy biztató levelet íratna hatalmas császár azoknak az várme-gyéknek, hogy ő hatalmassága szárnya alá vette, mindenek ellen meg is oltalmazza. Az vezér azt mondá arra: jobb leszen magá-nak az fejedelemnek írni azokat, császár levelét publicáltatván előttük, úgy is érthetik. Azután az német követet elő hozta maga, arról sokat beszélgetett. Beszélgetésire mint feleltem, sok volna annak megírása, Nagodat avval nem terhelem. Végtére mondá, az német követ azt jelentette neki, Nagod dolga mostan ismét rosszúl volna, ujabban hadakat bocsátottak Nagod ellen, Nagod követeket küldött palatinushoz, reménkedik császárnak, kegyelmet kér tőle. Arra is illendő módon feleltem és minden Nagod ellen való dolgát az németnek elegendendőképpen refutáltam, kivel az vezér is contentus lévén maga is az németnek hazug-ságát contemnálta, és nem tudván mi végre kaftant sem adatott reánk; attól fogva éjjel-nappal tractáltatja az öt ezer aranyat; arra ő nagától audientiát kértem, akkor is kész lettem volna megfelelni mindenről való levelek készen nálam lévén, ő naga sem kérdé, ahozképest én is könnyen hagytam; micsoda tractánk leszen efelől is Nagodat éjjel-nappal tudósítom. Bizony valóban reám erősödött az adó dolgából is, ha életem elfogyna is, Nagod instructiója mellől el nem megyek.

Száva Mihály is az nap ide érkezvén az Nagod méltóságos levelét kezemben adá. Maurer Mihály is az Nagod parancsolatját és írását megjelentette. Ujabban audientiánk lévén az mi elmara-dott az dologban, teljes tehetségem szerint az Nagod dolgaira vigyázunk, és mennél jobban véghez is vinni igyekezünk. Az gallus agens az tiz ezer aranynak megadására kész, plenipoten-tiát kíván, hogy küldjön Nagod; én is reá feleltem: első alkalmatossággal megküldi Nagod. Most hirtelenséggel Nagodnak egyebet nem írhatok, az mi dolog occurál Száva Mihályt ittben hagyván mindenikről Nagodat tudósítani el nem múlatom. Tartsa isten Nagodat sok esztendőig jó egészségben.

Költ Konstantinápolyban, Decembris, anno 1644.

Nagodnak

alázatos szolgája
Seredi István m. p.

P. S. Az Nagod kglsségét alázatosan megszolgálok, de arra, hogy magam hasznót vegyek, bizon soha nem nézek, csak teljes igyekezetem az, hogy Nagodnak hasznosan szolgálhassak.

5. 1645. jan. 1.

Ill^{me} ac cels. princeps stb. Fidelium stb. Az úristen stb.

Kgls uram, az előbbeli levellemnnek írása szerint 27. Dec. hatalmas császárunkhoz audientiára böcsülettel felkésértetvén csauszokkal, minekelőtte császár eleiben vittek volna, az fővezér az divánban az két kadilleszter és több divánülő vezéreket közlébb magához ültetvén elejikben adta Ngd elsőben Maurer Mihály uram által és most én általlam való solicitálását, hogy Ngd azoktúl az elfoglalt tartományoktól húsz ezer tallért és annyi ajándékot, mint Erdélytől az solymokon kül hatalmas császárnak megígírte, és arról athnamét is kíván császártúl, mivel azért azokat az tartományokat ezelőtt is Erdélyhez bírták János király, Bocskay István és Bethlen Gábor idejekben, ahöz képest igazsága levén hozzája Erdélnek, és noha adót tülle nem adtak, Ngd adót ígirt, hatalmas császárnak ez szerint eleibe adta, ő hatalmassága is bevőtte, úgy is akar az nímettel megbékélleni, hogy örökösön Erdélyhez maradjon; arról való athnamét is ígirt ő hatalmassága akkor, hogy ad, ha az ajándékot és pénzt behozzák; az egész divánülő vezérek és két kazilleszkerek helyesnek és igen méltónak tanálta, némettel másképpen meg ne békéljenek, és ha az pénzt és ajándékot behozzák, szükségesnek és méltónak ítélték, császár arról athnamét adjon. Noha kgls uram az 13 vármegyéket emlegettem és ez esztendőbeli adót megengedni kívántuk mind ott az divánban s az vezér házánál is azelőtt, de semmiképpen reá nem mentek. Végtére csak azt kívántam, hogy tíz ezer tallér legyen akár csak ez egy esztendőben, de abból is semmit sem obtineálhattam. Azután az divánban megvendégeltetvén Maurer Mihály urammal együtt, azután az szokott helyen megkaftányoztatván császár eleiben bevittek; ő hatalmasságát Ngd nevével illendőképpen köszöntvén Ngd levelét beadtam; császár meghallgatván azt felelé szómra: nektek szavatok és leveletek csak szép, de miért nem küldötte be az fejedelem az adót éppen, az kivel tartozik, kit egynehány ízben megkévántunk? arra ő htlsságának azt mondám: az országnak Hatalmasságodnak, és az Hatalmasságodnak mlts császári elcinek ecczeri kiadott leveleihez bizván úgy ragaszkodott hozzá, mint egy erős kösziklához, úgy tudta s tudja most is, hogy Hatalmasságtok örökösön engette az országnak nem Bethlen fejedelemnek. Arra császár az vezért megszólítván monda neki: te neked kellene ezeket megmondanod, nekem csak hallgatnom kellene; azonközben reám fordítá ismét beszédét monda: én most is az uratoknak segítséget adtam, az én parancsolatom penig mind hátra marad, az ország szokott adaját adja meg éppen, azt

is, az ki most hátra maradt, küldje be az húsz ezer tallért és az ajándékot, én is megótalmazom mind magát, gyermekit abban, az mit megvőtt, az athnamét is megadjuk, maga sem reménlené, menü kglsségünköt hozzá mutatjuk; azzal eljöttem.

Másnap 28. Dec. az fővezér ismét audientiát adván, az ajándékot felvittem ő ngának, minden jó akarattal ajánlotta magát egyébképpen, hanem arrúl serio parancsola császár nevével, az hátramaradt öt ezer aranyat és húsz ezer tallért az ajándékkal együtt küldje be Ngd, én is addég ittben legyek s megvárjam; arra az fővezérnek könyörgöttem, ő htlsságánál törekedjék, ne bántassunk meg szabadságunkban, mivel szultán Szuliman ideitől fogván abban tartattunk meg, az országnak arrúl canonja vagyon; ország híre nélkül, az fejedelem ha szinte akarná is, az adót be nem küldhetné; az vezér császárra halaszta, hogy megmondja császárnak; császár hoczához küldött, vele is szembe legyek; szembe levén ő ngával is másnap dívánuló vezéreket is eljártam az hoczával, egy nyomon beszéllettek mind, kivályképpen sziliktar passa azt mondá, bizonítsa meg Ngd, hogy császárnak igaz híve Ngd az adónak hátramaradt részét és az húsz ezer tallért az praefigált napra beküldésével, az mit Ngd elfoglalt, vissza nem engedik az nímeteknek, athnamet is ad császár rőlla; akkor ezekre az szókra illendőképpen feleltem meg ő ngának.

Azon nap estve felé Ngd levelét hozván audientiát kértem az fővezértől, ultima Dec. Ngd törökül írt levelét ő ngának kezében adtam, megbusuló szabásu nem tudá eligazodni az dologban, az levélnek semmi értelme nincsen; én úgy magyaráztam kglis uram, hogy az 13 vármegyében ha megótalmazza htls császár, beküldi Ngd az húsz ezer tallért az ajándékkal együtt, ha penég csak az 7 vármegyében akarná ótalmazni, abban mód nincsen, hogy annit adjon, tíz ezer tallérnál feljebb az 7 vármegyétől Ngd az ajándékkal együtt nem ígírhét; az vezér ismét mondá, segítséget is kér azt is írja, hogy megbékéllik; kire ismét azt feleltem, ha meg nem segítik Ngdat, kételen meg kell békélleni Ngdnak, az lengyeleknek is gyűlések lévén az nímet császár igen jártatja Ngd ellen, hogy hadat adjanak. Lengyelországra küldendő csausz és az biztató levél felől is szóltam; arra az vezér mondá: még ezelőtt elküldött Lengyelországba, ezen dolog felől nám biztató levelet is írt, az segítség-gel is biztatnak kglis uram, de úgy látom, ez télen Ngdat derekason meg nem segítik. Az minemű instructiót ifjú urunk és Kassay uram adott volt, azt is mondám, hogy ha az svécusok eljönnek, Nímetországot occupálhatják, Magyarországhoz is hozzá nyúlnak, Ngd csak ezekből az tartományokból nézze-e azt, avagy mit cselekedjék? Arra azt felelé az vezér, az svécusok követe beérkezvén úgy végez vele, Magyarországhoz közit ne mondja, hanem inkább Ngd birja htls császár keze lévén benne. Kglis uram, az

szó sok volt, nem is írhatnám mind meg; az fővezér végtére azt mondá, megmondja császárnak; micsoda válaszom leszen császártúl és vezértúl, azzal az derekas resolútióval és egyéb derekas dolgokkal Maurer Mihály uramot bocsátom Ngdhoz, mivel az vezérnek is úgy tetszik, hogy ő kglme menjen ki, magam pedig várakozásban legyek. Kgl's uram, az mint császár, fővezér s több vezérek és kadileskerek szavaibúl értém, ha az svécusok el nem érkeznek, s az nimettel meg kelletik békélniek, csak abban fogják Ngdat oltalmazni, az mit Boeskey és Bethlen fejedelem birt; ha penég azok eljönnek, az mint Ngdnak feljebb íram, az dolog éppen lehet. Mü kgl's urunk bizony éjjel-nappal szorgalmaskodunk; ha más ember mondta volna ennekelötte, hogy itt az portán ilyen állapot légyen mostan, magam sem hittem volna el; az császártól felettébb félnek; álljon az Ngd kgl's tecczésén, mit fog mindezekrül cselekedni. Bizony kgl's uram úgy látom, pénz nélkül itt az dolog véghez nem megyen helyesen; felettébb is szorgalmaztatják mind az két dolgot. Az öt ezer arany megadását kgl's uram én ekkedig mind csak az sz. György napi gyűlésre mutatam; az nímet követet is az végre várokozttatják és az svécus követének bejövésére. His stb. Datae Konstantinápoly, 1. Jan. sub crepusculo vespertino, 1645.

Eiusdem Ill. Cels. V^{rao}

servitor fidelis

Stephanus Seredi m. p.

Egy kis papirszeleten: *Seredi uram tudósította Ngdat, az vezérrel szembe volt, ajálotta magát, de az mint értette, interdicálni akarják Ngd feljebb menetelit, és hogy Zöldfikár tökéletlenül viselje magát, mondotta volna is, [hisz]öm érje meg az fejedelem azokkal az vármegyékkel, ha tíz husz leszen is, és hogy császár követe tolmácsát az vezér hívatta, nagy díván volt, kinélk végére igyekszik menni, ő kigyelme az vezértúl audienttiát solicitált, hogy mindeneket szemére vessen.*

(Eredeti.)

Jegyzet. Az egész chiffré-vel írva Réthy által.

Kivül a fejedelem kezével: 27. die Jan. Zboró, 1645. reggel 9 órákor.

Külsőm: Ill. et cels. pr. d. d. Georgio Rakocy stb.

(Eredetije, Réthy írása csak az aláírás Seredié.)

6. 1645. febr. 9.

Alázatos szolgálatomat stb. Isten ő felsége stb.

Kgls uram, 12. 16. die Jan. Önodból írt Ngd méltóságos leveleit 3. Febr. alázatosan vöttem egy nap mind az kétrendbelit, azokban Ngd mint parancsoljon, megértettem. Elsőben is kgls uram a gallus oratorhoz elküldöttem Réti uramot, íráttam is neki, secretariussát is általhivatám, elegendőképen eleiben adtam kgls uram, lássa ilyen nagy dolgot kivályképpen az ő ura dolgát, ha megakadályozza, ő miatta kára következik urának, mit várhat magára. Az leveleket is mindeniket által küldtem neki, megolvasta meg visszaküldte hozzám; de ő kgls uram mint olyan hitván rosz kalmár ember csak cathgorice megmondá, nem adhat, mert nincsen. Az Ngd törökül íratott levelét az vezérnek megküldöttem, mivel kgls uram maga úgy parancsolta azt. Kgls uram, jó kedvvel látta, hogy immár bizonyost mondhat császárnak. Ngd beküldi az summát, a mellet az előtt sokszor tudakoztatott tőlem, ha küldi-e Ngd s mikor érkezik be, most is kgls uram computálják az üdöket, mikor érkezhetik be; az öt ezer aranyat is kgls uram igen várják, az melyre én Zülfikárnak csak azt mondom, lám megmondottam uram mind császárnak ő htllségának s mind vezér ő ngának az ország dolga, ország gyűlésében kell arról végezni. Ezután kgls uram mire adja isten, el kell várnom; tudom, bizon meg riagatnak érette, de ha szólnom hadnak, megfelelek nekik. Audientiát kérttem kgls uram az vezértől ő ngától, kérdettem, mi okból mondottam, Ngd parancsolatja jutott hozzám; arra az vezér kgls uram azt izente, ha újabb dolgok nincsenek, arról immár mind császártól s mind ő ngától jó válasza vagy on Ngdnak, immár most nem busíthatja császárt, csak érzék az ígéret, akkor az mi dolog leszen, tractáljuk; Ngd maga sem kívánhatná jobban, az mely kglsségét császár Ngdhoz mutatja, de kgls uram azt hozzá teszik: ha az öt ezer arany mia akadál nem leszen; most is kgls uram biztatnak az ajándékkal, lóval, egyébbel, ha meg nem csalatkoznám. Kgls uram azon forgódom, Ngd méltósága szerént legyenek azok is megadatva. Az német követ kgls uram mégis itt vagy on, Ngddal mit végez az porta, azután bocsátják el. Az hadra kgls uram mégis igen készítik magokat, immár nilvánban hirdetik, Kandiára mennek, ez jövő újságon fognak az hadaknak fizetni, akkor bizonyosan megértjük, melyre fogja hadát indítani, mert akkor kaftányozzák meg az tiszteket. Kgls uram, Ngd parancsolja, ki ne siessek; én kgls uram nem sietek, valamég ennek az Ngd dolgának vége nem leszen: igyekezetem az kgls uram, Ngdnak igaz hűséggel hasznosan szolgáljak. Az vármegyék számát is értem kgls uram, de úgy hiszem

arról Ngd másképpen fog parancsolni; ha pedig abban kell megállapodni, gondviselésem leszen kgl's uram rejá mind az szabolcs-vármegyei hajduk protectionalissával együtt, [csak] az budai vezér avagy az egri pasa legyen szerdál kgl's uram az török hadak előtt. Ezután való ödö tanit arra meg kgl's uram, az melyik hasznosb leszen Ngdnak, azt sollicitáljuk az portától. Egy sommában kgl's uram, valamit Ngd hasznára, jóvára felhasználhatok, azon szível forgolódom. Az úristen stb. Datum in Konstantinápoly, 9 Febr. 1645.

Ngdnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

P. S. Sebessi Péter uramat ittben hagytam kgl's uram, ha kívántatik, Ngdat általa tudósítom. Az gallus orator maga is írt Ngdnak, magam kívántam, hogy írjon, hogy inkább érthesse Ngd réz emberségét.

Külsőlm. Illmo pr. ac d. d. Georgio Rakocy stb.

(Eredeti Seredi kezével).

7. 1645. marc. 2.

Alázatos szolgálatomat stb. Jó szerencsés stb.

Ngd Zbororúl 3. s 5. die Febr. írt leveleit alázatosan vöttem, azokban való parancsolatit Ngdnak megértettem. Az mely karban most itt az Ngd dolgai vadnak, arról Ngdat így tudósíthatom: az mint ennekelőtte is Ngd[nak] kgl's uram megírtam, minden nap tudakoztatá az vezér mikor érkezik be szekere, embe-re Ngdnak, ifjú urunk ő nga tudósíta, hogy már megindította ő nga az ezöstművet, azt az vezérnek megizentem, igen akarta, parancsolta, hogy Ngd követét akárki lött volna, csauszokkal tisztességgel hozzák be. Az mely vezérnek való levelet Ngd hírekkel íratott, megizeném az vezérnek, hogy Ngd ő ngának levelet köldött, ő nga adjon audientiát, mivel szóval való izeneti is leszen Ngdnak ő ngának; arra kgl's uram izené az vezér ő nga, mivel most az császár ő hatalmassága hadainak kell fizetni, azokat musteralja, készíti, az mint már tudósítottam, nemsokára egy-két nap alatt bejut az Ngd igéreti, akkor eleget beszélhetünk, az levelet köldjem fel, hadd lássa addég, mit kívánjon Ngd. Azt kgl's uram felköldtem, izené az vezér ő nga, úgy tudósítja Ngd is, megindította Ngd az igéretet; azonban kgl's uram csak beérkezzék az társzekérrel Beniczki Mihály uram, az vezér mindjára köldi hozzám, készöljek, szerezzem börzsákokban az tallérokat, mert császárral szemben juttat. Az mint Ngdnak

ennekelőtte is megírtam, az gallus orator egy pénzt sem adott; az francziai királ ő felsége követe levelét is megküldöttem neki, azelőtt is bizon igen serio sollicitáltam inkább minden nap, de mint olyan hitván kalmárember csak azt mondja, ha Velenczéből ide hozzák az ott letött summát, ő akkor kezéhez adja Ngd emberinek; sokat disputáltam kgl's uram vele, meg sem győzném írni. Azonban kgl's uram sollicitáltatja az vezér az 2000 tallért ezüstmivet felvinni császárnak, napot is rendelt, 5. Martii; noha kgl's uram az német követtel akart akkor császár szemben lenni, de azt tanálták, velem legyen elsőben szemben; mentettem kgl's uram magamot, úgy hiszem, magyarországi főembert fog ő nga beküldeni, azon közben az vezér ő nga adjon jó választ az Ngd levelére, magammal is legyen szemben ő nga; az Ngd ígéreti megleszen olyan conditiókkal, az mint én ő ngának hatalmas császárunknak megmondottam. Az vezér kgl's uram izené, Ngd maga sem kívánná jobban, az mint az Ngd dolgait elvégezte hatalmas császárral, az mit Ngd Maurer uram által, azután én általam is megígért, abban Ngd fogyatkozást ne tegyen, adjam be az 2000 tallért, egyéb ajándékot. Nem lön kgl's uram mit ten-nem, megmondám, hatalmas császárunknak az tízezer tallér megvayon, ő ngának az 1200 tallér egyéb ajándék; az vezér felette igen megbúsult, mondotta, hatalmas isten, az császárnak megmondottam, csak az társzekér után várakoztatám, im immár hazugságban maradok, bizon féltém az fejemet; eskövéssel mon-dotta, nem meri megemlíteni császárnak, mondotta, nem tudta, hogy Ngd csak tréfált véle, izené, mint vayon evez dolog, izé-ném kgl's uram, isten oltalmazzon, az én kgl's uram nem jácczik az portával s Ngddal; mondotta az vezér, az húl ezeket elhozha-ták, az több is elért volna ott. Hogy értettem kgl's uram az vezérnek búsulását, ezeket kgl's uram nem Zöldfikár szavából írom Ngdnak, hanem Réti István uramat küldöttem fel, Ali ágá-tól izengetett az vezér Réti uramtól rejám, a mint feljebb íram értvén az vezér búsulását izeném kgl's uram az vezérnek ő ngá-nak, nem mívelte Ngd azt szántszándékkal, hogy onnét kivől töb-bet nem küldött, mivel velenczei embereknek Ngd hulmi egyet-más kenesőt mit adott volt úgy, hogy itt az gallus orator depo-nálja nekem; ez is rejá ígírte magát, most immár nem akarja megadni az gallus orator, Ngd bizonnyal úgy tudta, már kezem-nél vayon az az summa. Csendesedett valamit, de mindjára st hívatá az gallus orator tolmácsát az vezér; ez híremmel levén igen sietséggel eleiben küldtem az tolmácsnak, megizentem, hogy azért mondottam, kenesőt egyetmást adott Ngd Velenczében, hogy az vezér meg ne tudja, az dolog mint vayon, miképpen tar-toznék adni tallérokat; az tolmács is megértette, az vezér eleiben vitték, megizente az gallusnak, mindgyárást megadja az Ngd

adósságát, de amaz mégis csak azt mondja, nincsen neki, nem teheti szerit, most is kgl's uram minden nap jártatom Réti uram-
mal, de bizon nincs remétségem, hogy vehessek rajta, felette
alávaló rosz ember. Izentem kgl's uram az vezérnek ő ngának,
ezt az tiz ezer tallért az ezüstmível együtt beadom ő htlsságának,
ő nga az vezérnek is az ígélet szerént mind tallért ezüst mível;
azt mondotta kgl's uram az vezér, hadjak békét az ő ajándékjá-
nak, csak az császárnak keressök kedvét, megtanálja ő nga Ngd-
nál; eskövéssel mondja kgl's uram, hogy Ngdnek jó akarója,
de igen fél az császártól, méltán is bizon, mert igen furibundus
állapattal vagyon most. Kgl's uram, még eddig semmi szó az öt
ezer aranyról nem volt; ezután mint fogják magokat afelől
viselni, nem tudhatni. Azt is izentem kgl's uram az vezérnek, az
mint Ngd is megírta Maurer Mihály urammal is, Ngd nem
késlelteti, beköldi Ngd, fogyatkozás nem leszen az Ngd ígéleti-
ben, csak Ngd is meg ne fogyatkozzék az porta ígéletében. Immár
kgl's uram ad-e az gallus pénzt, abban bizontalan vagyok; Ngd
beküldi-e, az is álljon az Ngd kgl's tecczésén. Immár szemben sem
akar velem lenni az vezér, vasárnapig minden dolgom elválík
kgl's uram, Sebessi Péter uram által Ngdat tudósítom. Tudom
kgl's uram, hivatalom az volna, gyakorta tudósítanám Ngdat, de
látja isten, nem leglígentiám (*sic*), mind csak arra halogatott az
vezér, hadd jöjön be az ígélet, osztán minden jót szerzek hatal-
mas császártól; ezeknek is kgl's uram minden elmélkedések csak
az hadnak készítésében forog, felette nagy készületek vagyon,
maga császár, de kiváltképpen az vezér széllal járnak, hul hajó-
kat építnek, ágyúkat, port, golyóbist néznek. Tudósítá Ngd az
vezért, francziai királnak követe Ngdhoz érkezett, várja az svequs
követét is, azt igen jó kedvvel hallotta; igen is várják ide be
azokat az követeket, a végre is egyikért tartóztaták itt az német
követet még eddég, másikért Ngddal is mint végez az porta. Az
német követet kgl's uram innét csak könnyő válaszszaal bocsátják
innét, az leveleit írják is kgl's uram, látá Zöldfikár aga, ez is ott
vagyon írva, valami most Ngd kezénél vagyon Kassához tartozó
vármegyék, tartományok, ahoz semmi közöket ne tartsák, melyet
Bocskay István Kassához bírt és Bethlen Gábor is; azonkövöl
valami most Ngd birtokában vagyon örök, abban Ngdat s az
erdéli fejedelmeket Ngd maradékit megoltalmazza az porta, az
m[iv]el tartozik, adgya meg ezután is, húsz esztendőnként beszo-
gáltassa, de most az követtel semmit nem concludálnak, csak
elmulatják; várják, az svequsok mint mennek elő dolgokban; ha
azok közelebb jönnek, Ngdat is bizon különben segítik. Az vezér-
nek kgl's uram megizentem, az czédulában Ngd miről tudósít,
Bocskainak csak három vármegyét íratott volt az német; arra
kgl's uram, az[t] mondgya az vezér, nem kell Ngd arról gon-

dolkodni, csak német cigigánság az, valami most Ngd kezénél vagyon Kassához tartozó vármegyékkel együtt, mindazokban megótalmazzák Ngdat. Immár kgl's uram az segítséget kell vala solicitálnom, de most meggátolódék az pénznek jelen nem léte mia; bizon kgl's uram ha mind itt lőtt volna is az pénz, kölömben be nem adtam volna, hanem az mint Ngd parancsolt, nevezet szerént az vármegyéket, tartományokat beíráttam volna az athnaméban; mégis kgl's uram hányom vetem elmécském, valamivel jobban hasznosabban tudok, úgy igyekezem Ngdnak szolgálni; mentől hamarébb ismét tudósítom Ngdat, mit vihetek végben. Isten ő felsége Ngdat éltesse stb. Datum Konstantinápoly, 2. Martii, 1645.

Ngdnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

P. S. Mégis csak Maltára az híre kgl's uram, hogy megyen htls császár hada. Az német követet kgl's uram igen megunták itt tartani, sok költség megyen rejá, mind[en] nap 125 tallér, immár sokra ment. Most kgl's uram, mind Ungvármegye Sáros Ngd kezénél vagyon, még többek is, ha az seuqusok közeljebb jönnek, nem tartóztatja meg Ngdat semmi dolgában az porta.

Kívül a fejedelem kezével: 16. Mart. Munkács, 1645.

Külső: Illmo et cels. pr. ac d. d. Georgio Rakocy stb.

(Eredeti Seredi kezével.)

8. 1645. a p. 13.

Alázatos szolgálatomat stb.

Ittben való állapotom miben vagyon Ngdnak k. u. alázatosan akarám értésére adnom, az mint ennekelőtte is Ngdnak megírtam, mindennap izengetett rejám az fővezér, hogy az császár tudakozá, miért nem viszik fel az Ngd ígéletit? Az vezér k. u. egyik napról másakra halogatá császár előtt, mikor így izengetett volna rejám az vezér, izeném ő nga légyen szemben velem, immár sokszor voltam htls császár portáján, az fővezérek szemben löttek velem; mikor ő ngoktól audientiát kértem, izené k. u. az vezér: szemben lészen velem, holnap menjek fel; 8. praesentis felmenék k. u. az vezérhez ő ngához, Ngd nevel böcsölettel köszöntém, az pénz is, hogy mivel még nincsen, okát megmondám, Ngd bizonynyal úgy tudta, az gallus orator meg fogta adni, abban történt az fogyatkozás. Monda k. u. aligha felvötte volna búsulását azért az sumájért, tovább menvén k. u. az beszédben, megkövetém ő ngát

emlékeztetem arra, mit mondtam én ő ngának Ngd nevével, az athnamét is mint kívántam, ő nga is mit mondt, magát mivel ígérte htls császár nevével; most Ngdnak határt mutatnak, meddig terjeszkedjék Ngd, az segítséget is nem praestálja az budai vezér, az Kassához tartozó falukat, városok népét rabolják, hordják, az melyért nemhogy édesednének Nghoz s htls császár kegyelmességéhez ragaszkodnának, de inkább idegenednek, noha nagy kedvek volt ő htssága kglsségéhez ragaszkodniok, ilyen változó állapotokban Ngd is megötközött; Ngd pedig igyekeznék ő htssága birodalmát terjeszteni. Valamit Ngd k. u. nekem parancsolt Ngd, leveleit megolvastam, azokból kiszedegetém az derék dolgokat, mind eleiben adtam az vezérnek ő ngának, igen alázatosan követém, úgy hogy nem vötte nehéz néven beszédemet, ő nga is elkezdé beszédét, mondá k. u. Ngd igen hidegen fog az dologhoz, most is menni időre halada az Ngd ígéretinek beküldése, eddég minden dolga Ngdnak jó végben ment volna. Réti István uram k. u. hátam mellett állott, hallgata beszédönket, mondá k. u. az vezér: nem mondt htls császár az németnek semmi határt, meddig menjen s meddig ne menjen Ngd; majd semmi válaszzsal hocsátották el az német követet csak Ngdra való tekintetben. Sok beszélgetések után kérdé k. u. menni tallér vagyon készen? Mondám tizenhat ezer meg vagyon nálam, az többivel is érkeznek minden órában. Monda k. u. ugyan parancsolom az uradhoz való hőségedre szerét tedd az négyezer tallérnak is, mert okvetetlen kedden u. m. 11. die praesentis szemben léssen veled htls császár, magad is tudod ő htssága hamar megharagszik, az fejedelemre ő ngára is nehézséget hozsz. Immár k. u. az Ngd Munkácsból 21. Martii írt levelét elvöttem vala, melyben Ngd írja securus lehetek, hogy Ngd beküldi az pénznek hátramaradott részét is, ahoz való bízomban k. u. szerét tőm az négyezer tallérnak is, de bizon Zölfikár k. u. hiti szerént adta elé, az menni talléra volt, másonnat is kért, magamnak is az mi volt, mind oda adtam; az hogy azt k. u. helyére szerzettem eljőve k. u. az kedd nap, értem jövének az csauszok nagy pompával felesen, bizon dolog k. u. nem szinte volt volna kedvem magamnak az igen nagy tisztességadásoknak, mivel kevés tallérom vala, de én is úgy tettem, igen gyönyörködöm benne; az szokás szerént k. u. bevének az divánban az vezérek közé. Az fővezér monda k. u.: nosza beszélj meg itt is az vezérek kadeleskerekek előtt is, a mi szód vagyon. Megbeszélém k. u. htls császárunknak Ngd ajándékot küldött, Ngd htls csásásárunk birodalmát mint igyekezné terjeszteni, most micsoda jó alkalmatossága volna Ngdnak, de Ngd jó indulatját ő ngok akadályozzák, határt mutatnak, meddig menjen Ngd; azonban az híreket is megmondám, az melyet Kőrössi uram leveléből olvastam, abban nem hattam el semmit k. u.,

ha nem jobbítottam is az mint kívántatott; kértem arra ő ngokat is, adják tanácsól ő htsságának Ngd mellé adjon elegendő segítséget, határt ne mutassanak Ngdnak, az sequosok eljárnak dolgokban senki nem szed más ember kebelében eperjet, athnamét is szerezzenek ő ngok ő htsságátúl; valami k. u. ehez az dologhoz kívántatott, semmit el nem mulattam, hogy meg nem mondtam volna; azt szóról szóra megírni sok volna k. u., mind az vezérek kadeleskerek azt mondák k. u., igazságot szólok, Ngd is jót kívánilyendő; immár szint fel akarunk vala kelni, monda az fővezér, ha htls császár az ötezer arany felől szólni fog, mint ez télbe, mit felelsz? Arra mondtam: ngos uram most is egyebet nem mondok, csak azt az mit akkor feleltem ő htsságának, nem az én kglis uram fejedelmemen áll annak megigéreti, ország dolga az, ngdnak az mint annak állapotját megmondtam k. u. mondtam: ngs uram ilyen derék szolgálatban lévén az én k. u. talám csak nem is kellene azt említeni is ő htsságának s ngdnak, semmit sem szóla rejá k. u.. Onnét az császár eleiben vének, Ngd nevével köszöntém, az mit én tudhatom, mondtam k. u. ő htsságának, Ngd az mely ajándékot u. m. húszezer tallért és ezöstmőbeli ajándékokat ígért ő htsságának, azokat Ngd én általam ő htsságának megküldötte, ő htssága kglis igéreti szerint az mint beadtam írva, athnamét és egyéb ahoz szükséges eszközöket méltóztassék ő htssága kglsen Ngdnak adni, és az több előtte álló dolgaiban Ngdnak ő htssága idejében elegendő segítséget parancsoljon adni és határmutatással Ngd útát meg ne gátolják, hadd szolgálhasson az én k. u. hasznoson Htsságodnak; az oda fel való állapotokat ő htssága megértheti fővezér ő ngátúl; az én k. u. ilyen hasznos szolgálatjáért Htsságod klsségét fejére méltán várhatja, mindazáltal k. u. ennél helyesebben szóltam császár előtt. Ezeket k. u. Zölfikár igazán megtolmácsolá, maga htls császár monda, hogy az ajándékot megküldötte, jól cselekedte, én is jó ura voltam ez ideig is, ezután is mind segítséget adok melléje mindenek ellen meg is oltalmazom, athnamét is ahoz valókkal adok, az athnamét k. u. háromszor is monda adok, adok, megértetem, hogy törökül alkalmasint mit mondott. Immár várom k. u. ha említi az ötezer aranyat ő htssága, de nem szóla semmit felőle, igen jó kedve volt k. u. császárnak; szinte indúlok vala ki házából, monda k. u. császár Zölfikárnak: mondd meg az követnek, én jó ura vagyok az fejedelemnek, ő is kétszavó ne legyen, más urat ne ismerjen én kövölem, innét mi töllön (!) minden jót várjon; arra k. u. én is mondtam: isten éltesse ő htsságát az én kglis uramat más állapotban nem tanálja ő htssága s az fényes porta, csak ő htssága is mutassa ő ngához minden császári kglsségét. Azt is megmondá k. u. Zölfikár; monda császár: no jól vagyon, járj békével. Ezzel kijövék k. u. császár elől. Maga k. u. nem

szólott nekem az fővezér, de per tertias personas úgy tetszik várna valami ajándékot Ngdtól, mintha valamikor lőtt volna is promissum; bizon dolog k. u. jámbor ember, elhiggye Ngd, volt neki búsulása e mostani állapotban. Immár k. u. ha az ödő alatt beérkezik az pénznek hátra maradott része az négyezer talléron kövől, az melyet kölcsön kértünk és az hét vezéréknek valón kövől visszaviszem Ngdnak. Az mint ezelőtt is megírtam Ngdnak ugyancsak Maltára mennek az hadak, de sem császár, sem az fővezér nem megyen csak az az három vezér, az kit írtam Ngdnak. Az gályák mind készen vadnak, csak indúlni kell, úgy hallom 10 nap alatt megindulnak azok is, nem igen jó reménységgel. Most k. u. az állapot ebben vagyon, ha meg nem változtatják beszédekét, ő nálok szokott dolog az. Az svikusok (*így*) követét igen várják k. u.; az dívánban az vezérek kérdék tőlem, merem-e mondani ha ugyan eljön? Én k. u. mondám: eddég is eljött volna, ha az én kgl's uramat nem tartóztatta volna az porta, Ngtok; de abban igen megötköztek sok rendbeli emberek, nemzetek, sok szem néz most ő ngára. Mindnyájan mondák k. u. jól leszen az Ngd dolginak mindenben előmenetele. Az vezérek is várják k. u. az ő ajándékjokat, az cancellarius is immár emlegeti, az athnamé írásától száz arannyal tartozik Ngd. Örömet érteném kegyelmes uram, mit kellessék afféle dolgokból cselekednem. Maurer Mihály uramat k. u. az vezér igen emlegeti, tudakozza, mikor érkezik ő kgl'me be, úgy ítélem vagy az ötezer arany felől való válaszhozásért, vagy az maga ajándékának hozásáért, nem mehettem még végére. Ha mi oly dolog tanálkozik, az melyet Ngdnak értésére kell adnom, el nem mulatom k. u., mig ittben leszek. Adja isten stb.

Datum Constantinopoli, 13. Apr. reggel. 1645.

Ngdnak

alázatos szolgája
Seredi István m. p.

Külsőin: Illmo principi ac duo duo Georgio Rakoci stb.

Rököczi feljegyzése: 28. Apr. Ungvár reggel 8 órákor.

9. 1645. máj. 3.

Alázatos szolgálatomat stb.

Munkácsból 3. Apr. írt Ngd mélt's. levelét alázatosan vöttem 27. Apr. Értem k. u. mi okokra nézve halasztotta Ngd az ígretnek beköldését, némelik okát k. u. magam is meggondoltam az kimenetellel nem is siettem, mivel k. u. Ngd arról parancsolt

volt nekem ; hogy pegig szorgalmaztatám az ajándéknak beérkezését, avval k. u. kételen voltam, mivel engem is szorgalmaztattak érlette. A mint Ngdnak megírtam, az császárnak az húszezer tallért beadtam, kölcsön vöttem négyezer tallért. Most is k. u. az mely levelet az francziai király követe írt az itt való gallus oratornak, megküldöttem neki, ugyan serio sollicitáltam ígérete szerint adja meg az egész summát, végre csak az mostani szökségre valót adjon addég míg az többinek szerét teszi, de sem sokat sem keveset semmiképen nem akar adni, nem teheti szerét, csak azt mondja, Velenczéből semmi híre nem jött, noha k. u. én eléggé mondtam, régen oda érkezett az király levele. Réti uramat minden nap rejá jártatom, ő is általköldözi secretariussát, higgye Ngd kemény szókkal izengettem rejája ugyan megizentem az secretariusától, nem igaz szolgája az urának, de ugyan semmit nem vehetek rajta, ha megadja vala az egész summát ugy percipíáltnam volna s úgy is vittem volna meg Ngdnak k. u. nem pirolt volna meg orczáam Ngd előtt érlette. Immár k. u. azon vagyok, ha szerét tehetném az fővezérnek is az ezerkétszáz tallért beadnám, ha kölcsön tanálhatok, hogy sollicitálhassam mind az segítséget és az athnamét, melyet megigére császár. Én k. u. mind az dívánban az vezéreknek, magának az fővezérnek is az császárnak is megmondtam, s úgy adtam be az ajándékot, ha Ngdnak az athnamet úgy adja meg htls császár az mint én írva beadtam már kétszer és Ngdat elegendőképen idejében segítik, feljebb való menetelben nem akadályozzák. Ezután is k. u. el nem mulatom, mihint szemben lehetek az fővezérrel. Az generál győzedelmét megmondtam k. u., most is újabban megizentem az vezérnek, de nem oly foganatos afféle hírmondás, mikor mástól izenem, mint mikor magam mondhatom meg. Bizon k. u. Zölfikár immár nem is mer az vezér eleiben kerülni, igen beteges is, nem viszi meszsire, igen fuladós. Irja Ngd k. u. az innepek után dolgához fog látni, isten ő fge segítségével k. u. előtte levő dolgát csak continuálja Ngd, immár megmondták határt Ngdnak nem mutatnak, ha isten adja k. u., az vezérnek való pénznek hamarjában szerét tehetem, úgy adom én eleiben az dolgot, az portának úgy tetszik nem léssen fogyatkozása Ngdnak, ha az vezér k. u. meg nem con-turpálja magát az sok halogatás miá, Ngdnak küldendő ajándék is tisztességesen fogna lenni, melyre nagy gondviseléssel leszek. Immár k. u. csak ifjú urunk ő nga küldené be az hátra levő summát, én úgy hiszem jó válaszszaal mehetnék Ngdhoz, magamat is igen meguntak k. u. itt, igen lassan gazdálkodnak, hogy az vezérnek nem adhatom meg az ő ajándékát. Az gályák k. u. ultima Aprilis megindulásnak Málta avagy Kandia alá, igen nagy pompával nagy lövésekkel, sok megeresztett zászlók az hajókban ; én is áldást mondék reájok. k. u.. Én az ittben létemet nem nehezte-

lem, csak szolgálhassak Ngdnak, de attól félek, gyalázatosan válasz nélkül ne kellessék k. u. elmennem, mert immár is kezdetek olyat beszélni, talám egyéb valami vagyon Ngod elméjén, hogy enni halogatást töttem enni ideig suspicalkodni fognak k. u., annál inkább ha úgy is csak szóval kell tartanom, még ez ideig mind elpalástoltam k. u., de egy nap ha csak rejá szorítanak, adjam be az vezérek ajándékát s nem lesz mit adnom, azt fogják. k. u. causálni, Ngdon múlt el minden dolog, ők az mit ígértek, praestáltak volna. Ngd is k. u. tudja az porta változó állapotját, az német agens is sollicitálja ura dolgát, csak az athnamét vehetném ki k. u. nem változtatnák azután meg ígéreteket, mert az vezér kedvetlenkedni kezdett k. u.; azt mondja szégyenli, ötet nem böcsüli Ngd úgy, mint az több előtte lévő vezéreket, ha szemben lehetnék vele complanálnám k. u. Ez leveletem írom vala Ngdnak, hogy ezek az hírek jövőnek fülemben az vezér állapotjáról, mivel vadnak k. u. ismerőim az vezér háta megett, vigyázok az mint lehet. Ha az vezérrel szemben lehetek k. u. mit végezhetem vele, Ngdnak azt is értésére adom. Az rabok állapotjára is gondom léssen k. u. Ezekután stb.

Datum in Constantinopoli 3. Mai. 1645.

Ngdnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

P. S. K. u. ma is sokat koczódtam az gallus orator secretariusával, visszamenvén az urához azt hiszem az is megmondotta, Réti uramat is rejá kültem vala, szinte ez órában ismét küldö ötszáz tallért, hittel menté magát nem teheti szerét, ezután is ha mit vehetek rajta, azon leszek és az helyen az Ngd pénzét haza viszem, Ngdnak számot adván róla; egyébre higgye, Ngd el nem kel, hanem az mire császárnak vezéreknél kell adnom Ngd parancsolatja szerint. Immár k. u. hatezer tallért kelletik ifjú urunk ő ngának beköldeni, ő ngának is megírtam.

(Eredeti egészen Seredi írása. Külczim elveszett.)

10. 1645. m áj. 15.

Az úristen ő felsége minden idvösséges jókkal s szerencsés hozzánk jövetellel áldja meg Kgldet.

Irtuk vala Kgldnek minap, Kassai felől mit értettünk volt, ki im tegnap jutta meg az budai vezértől; *azt az német magdjévé tötte, akkor is sok ajándékot vittek Bécsből neki.* Bizony elhiggye Kgld, *az a portát az svédek részére, sem az mienkre hasznosan*

nem fogja informálni az portát (így); ő neki nem tetszik, hogy mi feljebb menjünk; vigyázzon ottben is az istenért Kglđ, az porta minket abban meg ne akadékozzon minket az porta (így). Az egri basa mint bánt vele mind menet-jövet, mely rútúl gyalázott, im ugyan magával Kassával megírattuk, ítélje Kglđ meg maga, nem nagy iniuria-e? Kglsen s igen serio parancsoljuk Kgdnek, minden úton legyen azon, vessék ki onnét; bizon még az egri törökök sem contentusok vele; az rabokat most sem adta meg, kiért ujjobban elküld[t]ünk az vezérhez; mit írjon, im annak is mását küdtük Kglnek. Felette igen-igen kglsen parancsoljuk Kglđnek, bár megadja is az vezéreknek az ő ajándékokat, de ha alkalmatlan és nem oly válaszzsal akarnák kibocsátani, ki annakelőtte tött ígiretektől különbözne s mi se lehetnénk contentusok vele, s ki nem úzik Kglđet, ne siessen kijüni bárcsak addig máig, míg mi az generállal nem coniungáljuk magunkat, kinek a die 26. praesentis négy hét alatt meg kell lenni isten engedelmeiből. Az gencráltól 28. die Aprilis jövének embereink; 13. érkezett vala ide; levele szerént Morvában vagyou. Immár egész Morvát 3 váron, városon kívül megvötte, hódoltatta. Marheknak (kit talám Kglđ is tud) nagy erősségét mind presidiummal mind azon idő tájában vötte meg; Ravensburg nevű erősséget is Morvában, ki csak 4 mélyföld Szakolczához. Hadait többíti valóban, az élést takarja mindenfelől, nem most akar az úristen áldásából elmenni az tartományokból. Legyen érte Kglđ az portán, az egri passának parancsoljanak, az elvitt rabokat bocsássa el, kikben már el is küldött; lám Kglđnek neveket is beküldöttük; örömet értjük vala, az gallus agens adá épen meg; az mit Kglđnek 9. die Aprilis írtunk vala felőle. Hatalmas császár hadai is melyre indulának, örömet értjük vala; [ne]m bánnánk, ha Kglđ gyorsabban írna s tudósítana az ottben való állapotokról. Ha Kglđtől tudakozná az vezér, Nagy-Szombatban mélt, nem ment végben az békesség, okának minden bizonynyal ezt mondhatja Kglđ, kit hitivel is erősíthet; első, az Kassához tartozó vármegyéket nemhogy mind, de még az 8 vármegyét is, kinek egyikét most az héthez kívántuk, örökösen Erdélyhez nem akarták adni, hanem csak magunk életéig; másíkért, hogy az mi vallásunkon valóktól az minemű templomokat az országnak erős végezése ellen az pápistás papok, urak elvöttek, nem akarták visszaadni, s az mi vallásunkon valóknak azután való időkbén is háborgatására csuda mesterséges szókat akartak alattomban az kötés-levélben csinálni; mi az országbeliekkel azt is kívántuk volna, hogy az mint megállja, tartsa jövendőben is minden végezését mind hatalmas császáruunkkal, mind mi velünk, vessen kezeseket is, mint Bocskai idejében volt, de erre sem akartak menni, sőt az palatinus nilván azt mondta, sokat kell ugyan cselekedni császárnak ez mostani állapotjában

kévánságtokban úgy, de bizon soha meg nem tartja, állja. Jövendőben, mit várhat az porta tőlök jövendőben (*igy*), ha nekünk azt meri izenni, mivel tartozzék? Azért Kgld édes Seredi uram, az isten dicsőségének, religiójának elhittük, meg tudja gondolni s ottben is mint igaz, tökéletes evangelicus ember úgy igyekezzék hasznosan szolgálni, kire segítse az úristen Kgldet amen. Oda fel minket úgy várnak, mint az isten irgalmát. Már Bakos uramék az svécusokkal vannak, egymáshoz jű s megyen emberek; isten áldásából tegnapelőtt is fő rabokat küldö Bakos uram, ujbári katonákat. Szendrőnek is az alsó várát ma 5 napja, hogy megvőték Dániel és Gyulai uramék. Hisszük az úristent, az felső is [ne]msokára mienk leszen. Időnk istennek áldásából jó jár, elég tavasz, őszi élet leszen ide ki. Datum Sárospatak, die 15. Mai, anno 1645.

G. Rakoci m. p.

Külön lapon. P. S. Az budai vezér levelének im mássát küldtük Kgldnek, megnyukhatik benne bizonynyal; ha az porta az némettel nem végezett volna, nem írná, melyből általláthatja azt is Kgld, ottben való magokviselése, halogatások s Kgdet szóval való tartások, hamisság, csalárdság és az vége satczoltatás; ha az német az vármegyék felől úgy végezett az portával, mi az oka hát, hogy itt kin minket nem akar arról hittél assecurálni, s miért nem mondja meg, hogy ide adta az vármegyéket? mert ha együtt valamire mennék, másutt is ezt meg merném mondani; de mivel az portát meg akarja csálni, az annak az oka, s várta, hogy jól lenne dolga, ottan bizon kimondaná az mi az szíven vagon. Intjük Kgdet, okosan viselje magát, az mint Munkácsról 17. Apr. megírtuk Kgldnek, ne hídgyen az ő hízelkedéseknek; reá emlékeztesse Kgld az füvezért arra az levélre, kire mi Ónodból Sebessi Péter által választ töttünk volt, melynek mássát is beküldtük vala Kgldnek; ha mi abban megcsalatkoznánk, ki hinne azután az portának s az fővezérnek írásának? Az rabokat ugyancsak nem adta ki az eгри passa, sőt el is adattatott benne, legyen érte Kgld s ereszsze ki s az parancsolatok jűjjenek kezünkben s azt az rosз eгри passát vettethessük ki onnét; bizon megunták az eгriek is. Törökül is megküldtük az vezér levele mássát Kgldnek.

Küldöm: Gencroso Stephano Seredi de Görcsön, supremo comiti comitatus Krasznensis et ad fulgidam portam ottomanicam expedito legato nostro etc. fideli sincere nobis dilecto.

(Egészen Rákocy kezével.)

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek titkos jegyekkel.

11. 1645. máj. 19.

Alázatos szolgálatomat stb.

Munkácsból 22. és 25. Apr. irt Ngd mélt. levelét alázatosan vöttem 13. Mai. Az Ngdnál levő francziai királ követének levelét az ittvaló gallus oratornak Réti uramtól k. u. megküldöttem, örölt az orator, olvasván az levélből már minden dolgok felől concludált Ngddal az követ, az egész summának megadása felől k. u. ilyen választ tőn: látja immár az liquidom debitom örömet meg is adná, ha az pénz itt volna, de még az Velenczében vagyon valamедdig ide nem bozzák nincs módja, hogy adhasson, velenczei kalmár is itt több nincsen kettőnél, annak is nincsen pénze, concambiom által nem viheti végben, hanem mikor Velenczéből ide hozzák, úgy adhatja meg, mivel most az kereskedő emberek nem járhatnak, az hadak mindenfelől az tengeren vadnak, kérdettem k. u., mikor remélené, hogyi de érkehetnék az pénz; nem tudja, azt mondja, nem mernek jární az hajók az hadak miá, ugyan valóban firtattam k. u., de semmit nem veheték rajta, végre csak azon törekedtem, adjon annit, az mivel végben vihetem most itt az portán az Ngd dolgait, mert Ngd bizonyoson úgy hitte, abban Ngd meg nem fogyatkozik, mivel maga is azt kívánta, csak láthassa az Ngdnál való követnek arról való levelét, megszerzi az egész summát. De k. u. semmit rajta nem veheték, hanem az mit ezelőtt adott, u. m. tizenhat ezer s ötszáz tallért az Ngd parancsolatja szerént k. u. kölcsön vöttem annit, az császárnak beadtam, az fővezérnek való is készen nálam vagyon, annak is beadhatom, az dívánölő (!) hat vezérnek kgl. u. nem adhatok pénzt, nem tehetem szerét kölcsön is, az fővezér is k. u. nem örömet veszi el az magájét az többnek ha nem adhatok, irigységtől fél, ő köztök az igen megvagyon. Az mely levelet Ngd k. u. íratott az fővezérnek még be nem adtam, mivel ezelőtt 12 nappal az fővezér igen megbetegedék, úgy volt az császár is éjjel ment látni, mirigye volt k. u., kívági ták neki, könnyebben vagyon, két három nap alatt k. u. szemben leszen velem; valamit Ngd nekem parancsolt, bizonynyal higye Ngd kgl. uram mindenkép reponálok az vezérnek, ratioim most elegek vadnak, közeljebb levén az svequs, Ngdat igen hamar való időn mindenekről bizonyoson tudósítom. Immár k. u. az egész porta rakva avval, mint triomfalt az svequs, az is, hogy Magyarországbán is behatott, az Ngd hada is hozájok érkeztek, de az vezér azokról nekem semmit nem izent. Zöldfikárnak úgy mondták k. u. palatinus is Ngdnak könyörög, oltalmazza Ngd, oltalmazza Magyarországot. Úgy veszem k. u. eszemben, várnak Budáról is híreket. Látván k. u. az Ngd szerencsáját, nem akadályoz-

zák Ngd, szint inkább segítik, mert immár is k. u. Zöldfikár is lágyabban beszél; én még bizvasabb vagyok immár k. u., maga császár is megmondá, atnamét megadja, segíti is Ngdat; az vezér most is azt mondja k. u. nem csinált határt Ngd eleiben. Igen hamar való ödön Ngdat tudósítom mindenekről. Az az rosz galus orator köldött leveleket az követnek, im megköldtem k. u., ez órában vala itt az secretariususa, bizon valóban rejá izenék, látja isten k. u. szívvel lélekkel forgódnám, de látom az porta is mind várakozott, az svequsok állapotja mire fordul, immár most látják előmeneteleket, azt hiszem kevesebb tekintetben leszen az német nálok. Az gallus orator k. u. azt is mondotta, ha szintén itt volna is ez pénz, nem adná addég kezemhez, mi[g] Ngd keze írása alatt pecsétés quetantiáját ide nem hozzák. Isten ő fge stb. Datum in Constantinopoli 19. Mai 1645.

Ngdnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

(Eredeti, egészen Seredi írása. Külczim elveszett.)

12. 1645. j u n. 2.

Alázatos szolgálatomat stb.

Ittben való állapatról akarám Ngdat k. u. tudósítani. Az császárnak mikor beadtam az ajándékot, megmondottam ő htsságának, az én kgl's uram ígéreti szerént megköldötte htsságodnak az ajándékot; a mint beadtam írva az athnamét az szerint és az segítséget is ő htssága is immár adja meg, szolgálhasson az én kgl's uram htsságodnak s birodalmát terjeszhesse htsságodnak, a mit megírtam maga szájával háromszor mondá: megadom, megadom. Az vezérrel k. u. 20. Mai voltam szemben, adtam meg ajándékát, igen rosszúl volt k. u.; fekött. Mondám ő nga az én kgl's uram hts császárunknak s ngdnak is megköldötte ígéreti szerént az ajándékot, ngd szerezze meg már hts császártól az atynamét, úgy az mint ngdnak írásban beadtam, mert ha az atynamé úgy nem lészen írva, Ngdat akadályozzák attól, hogy az magyaroknak ne szolgálhasson hiteken, vallásokban, szabadságokban való megbántódásoknak helyére állatásában, azt hiszem Ngd többé be nem köldi ajándékát, az szerint mint most az seuqusok győzedelmét is k. u. megmondottam, hogy az Ngd hadai is már hozzájuk közel vagyon. Mindezekre az vezér semmi kedvetlen szót nem monda k. u.; ha mi egyéb dolgaim szavaim volnának, monda írjam le, adjam úgy be, mivel igen rosszúl vagyon, nem beszélhet sokat velem. Készen volt k. u. nálam leírva, beadám neki; mondá: magától semmit nem cselelkedhetik hts császárnak s az dívánnak

eleiben adja, azon leszen Ngdnak kedve szerint való választ szerezz s mind ez ödő alatt is k. u. semmi kedvetlen dolgot eszemben nem vehetém, hanem mostanában juta az budai vezérnek levele ügyveszem eszemben k. u. nem úgy informálta az portát, hogy Ngd javára volna, attól fogvást kezdettem hallani, változást akar tenni az porta az Ngd feljebb való indulásában, nem meheték k. u. bizonyoson végére, mert Zölfikár maga viselését is nem szeretem, mivel az német agyens mind maga igen jár hozzá, emberi is gyakorta járnak; immár k. u. valóban öszve is veszem vele s megmondottam neki, valaki akadályozza Ngdat az portának ilyen hasznos szolgálatjától, más tanácsot ad az portának leszen oly ember, bizony az életének elfogyásával pecsétli meg, mihent az porta eszében veszi, hogy káros tanácsot adott fizetésért, ő k. u. mint hitetlen régi lator csak eszeszik. Most k. u. valóban sollicitalom az vezérnél az audientiát, hogy mehetnék végére, mit akarnak, és állathatnám ismét jó karban dolgomat, úgy mondá Zölfikár, holnap dívánba megyen az vezér, felkel; reménségem az k. u., két három nap audientiam leszen, annakutánna Nglat bizonyosabban tudósítom. Két postát tartok itt k. u., hogy ha kalarást nem adhatnának is, ketten bátorságosabban mehessenek. Tegnap Réti uram dívánban volt, hallotta az német residenset igen sietséggel hivatá az vezér; maholnap végire megyek k. u., mi dologért. Zölfikárral hogy fedődtem, monda: mikor nekem kétszáz ezer forinttal volna valaki adós, más ember miá azt meg nem vehetném, bánnám-é? Arra k. u. választ adtam neki. Bizony k. u. mind Budáról várnak informatiót, ha van-é még az németnek ereje, hada és Málta alá is micsoda szerencsével járnak, két felé nem csinálnak hadat. Ma 13 napja k. u., hogy az császár hajói elindultak Syóból Málta felé, hallunk nem sokára hírt felőlek. Zölfikár mondá k. u. majd búsultjában hiszem az mely tartományok most ő nga kezénél vadnak vagy hét, vagy tíz hús az ő ngájé leszen. A mint oda feljebb íram k. u., hamar való nap tudósítom Ngdat bizonyos dolgokról. Isten ő fge stb. Datum Constantinopoli 2. Junii 1645.

Ngdnak

alázatos szolgája
Seredi István m. p.

P. S. Az gallus k. u. köldött leveleket, de pénzt nem ad; vagyon valami kevés pénz nálam, ha lovat találnék, azt vennék Ngd számára. Ha azt nem tanálhatok, mivel nincsen is reménségem, bélléseket veszek Ngd parancsolatja szerint.

Küldém: Illmo ac cels. principi ac dno dno Georgio Rakoci stb.

(Eredeti egészen Seredi írása.)

13. 1645. jun. 8.

Alázatos szolgálatomat stb.

K. U., az ittben való állapotokról örömet tudósítanám Ngtokat, de nincsen mit írnom, minden nap sollicitálom az vezérnél az audientiát, de csak elhallgatja, az mint a minap megírtam urunknak ő ngának, minden dolgok felől Budáról várnak informatiót; csausz ment innét az budai vezérhez k. u. úgy értem vitt levelet urunknak ő ngának is, nem tudok mint végére menni az dolognak, mert Zölfikár is úgy veszem eszemben az budai vezér voxán vagyon, ide felém sem vehetem most, az budai vezért, valóban magájévé tötte az német; az porta onnét vár, ő nem úgy írja ide az sevgusok (*így*) diadalmát, az porta k. u. várakozik, még is kimenetele mint leszen az német császárnak az svegussal; én k. u. valamiben módom vagyon el nem mulatom, kivályképen ha audientiam lehet az vezérnél, postákat tartok itt kgl's uram, ki által ha mi dolgot érthetek tudósítanám Ngtokat, tudván kgl'mes uram hivatalomat, hogy vigyázásban kellene lennem, gyakorta tudósítanom Ngtokat az ittben való állapotokról, de most sem izen az vezér sem velem szemben nem leszen, tudom az az oka, Budáról vár, nem sokára jó onnét híre az portának, elhittem leszen akkor gondom, valamit az én kgl's uram szolgálatjára feltanálhatok, el nem mulatom végben vinni törekedésem által, erővel nem vehetek; az császár hadai immár oda érkeztek (*így*) Kandiára-é vagy Maltára bizonynyal senki közember itt nem tudja. Az császár ő htssága immár kétezer ment ki mezőre számtalan néppel imátkozni, iszonyatosan kiátnak, az Mahumet zöld zászlóját is kitötték az mezőre, az alatt imátkoznak. Az velencei agenset jancsárok őrzik az maga házá-nál. Úgy értem ks. u. Kandia felé mentek volt császár hajói, azokban kárt töttek az oláhok. Kandiából rövid nap hallani onnét is bizonyos híreket, micsoda szerencsével járnak. Tudják hogy urunk ő nga hadai felmentek, de nekem nem izent az vezér semmit afelől. Mind oda fel mint leszen az dolog, ide is Málta felé mint járnak, látom ks. u. arra várakoznak. Bizon dolog ks. u. valóban meguntam itt lakásomat, de, csak szolgálhatnék Ngtoknak, el kell szenvednem. Isten ő fge stb.

Datum in Constantinopoli, 8 Junii 1645.

Ngdnak

alázatos szolgája
Seredi István m. p.

Küldésim: Illmo principi ac duo dno Georgio Rakoei juniori stb.

Alatta íj. Rákóczy Gy. kezével: 14. Junii 1645. Albae estve 8 órákor portai posta.

14. 1645. jun. 9.

Rákócy Seregynek : híreket ír s utasításokat ad.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 144—149. l.)

15. 1645. jun. 15.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak stb. Isten ő fel-
sége stb.

Patakról 19. Mai irt Nagod méltóságos leveleit 10. Junii alázatosan vöttem. Nagod kgl's uram írja, restelkedem, Nagodnak ritkán írok az itt való állapotokról. Él az isten kgl's uram, nem az én rest avagy gondviseletlenségem az oka, hanem az itt való alkalmatlan állapot, mivel az vezér majd öt hétig fekvék igen betegen, nem is igen meheték hozzá nyavalyája miá; immár kgl's uram vagy on három hete mind szóval tartnak az audientiám felől, máról holnapra halasztja az vezér várván budai vezértől információt. A mint Nagodnak megírtam, írásban minden dolgokat eleiben adtam az vezérnek, mi végre adta Nagod az ajándékot, micsoda hasznos dolgok következnek, ha Nagodat nem akadékozzák az feljebb meneteltől, segítik ígérek szerént Nagodat, az seuqusok győzedelmét, azt is, egy néhány izben mint rabolják, kivállyképpen az egriek az Kassához tartozó vármellékben levő falukat, hordják az szegénységet, az egri passának illetlen magavisetet. Az rablás felől kgl's uram azt izeni az vezér, megparancsolta mind Budára, egyéb végekben, attól megszűnjének, az rabokat is megparancsolta adatni; de én kgl's uram ujobban tanáltam meg az vezért, nekem küldje ő naga az parancsolatokat, kivállyképpen az egri passára szólót, hadd én köldjem meg Nagodnak. Az egri passára haragszik az vezér, hogy Nagoddal olyan embertelenül bánt, úgy remélem, meg is fogják változtatni, mely hogy úgy legyen kgl's uram, igen szorgalmatosan érte leszek. Az athnamét most is ígírik, úgy, az mit most Nagod Kassához elfoglalt és bir, most Nagod kezénél vagy on; izentem kgl's uram arról is, ha az seuqusok megértik, hogy hatalmas császár az némettel az békességet megujította és olyan üremer megyen Bécsben német császárhoz, meg fognak tartózkodni; az követeknek beküldésében kívántam kgl's uram, tudósítsák Nagodat, mivel biztassa Nagod őket hatalmas császár jó akaratjával. Az többít kgl's uram elhallgatván, csak azt izente az vezér: immár ugyan sokszor tudósította Nagod az portát az seuqus követ bejövése felől, de még ez ideig csak elhaladott; ha beküldik követeket

s hatalmas császárral akarnak barátságot csinálni, az porta jó szívvel látja, de ödő nap előtt az porta nem jár senki után.

Az gallus oratornak kgl's uram az Nagodnál lévő francziai királ követének levelét megküldöttem, secretariusát által küldötte hozzám, ilyen választ izene, nincsen módja, hogy adhasson pénzt, nemhogy az egész summát, de kevesebbet is, valamig Velenczéből meg nem hozzák; kérdettem kgl's uram, mikor leszen az, azt mondja, nem tudja, mostani háboru ödőben nem bátorságos járások az kalmároknak; most mikor Nagodnak írni akartam, még által köldtem Réti uramat, adjon bizonyos választ, Nagodnak tudjam megírni; csakugyan olyan választot nem adhat; az secretarius a kgl's uram így beszél vala, annyi summát egyszersmind nem tudja, mint hozhassák el s mint adhassa meg, hanem az mint az kalmárok jönnek, egy hónapban öt-hat ezer tallért, másszor még úgy egy annit. Mely szavaiból az secretariusnak kgl's uram mi Réti urammal azt vevők eszönkben, csak várja kimenetelit az Nagod dolgainak, az mint ott az dolog elébb-elébb mint megyen, az itt való orator is úgy adogatja meg az pénzt. Igen czigán lator kalmár ember ez, elhigyje Nagod kgl's uram.

Most kgl's uram az portán nem olyan állapot vagyon, mint Musztafa vezér idejében vala; az magától is választ adhatott, az mit akart, nem is halasztotta sokára, de most kgl's uram császár-hoz megyen minden kicsin dolgára az vezér, onné hoczához, feje-cselédhez kérdőre elébb megyen az dolog. Az mely híreket palatinus uram kgl's uram írogat az oda fel való állapot felől, mint lött volna dolgok az bavarussal az franczia hadnak, ha idejibe is elhat palatinus írása, vigyázok kgl's uram, izenék az vezérnek ő nagának felőle, ne adjon ő naga hitelt az palatinus írásának mindenekben, mert ő nagának szokása az, hogy sok hirt hinteget, az melyben semmi sincsen, azt ő nem szégyenli. Az mi azt illeti kgl's uram, immár ez két nap alatt kezdém hallogatni, hogy beszélnek itt az portán, megverte volna az német az seuqus hadat, de nem derekas emberektől értettem. A mit a minap megírtam vala kgl's uram, hogy az porta csauszt küldött Budára az vezérhez, hogy minden oda fel való dolgokról bizonnal informálja az portát, tegnap ugyan megizené az vezér, addig velem szemben nem lehet, hadd jöjjön meg onné az csausz, azután mindjára szemben leszen velem. Látja az felséges isten kgl's uram, teljes tehetségem szerint forgolódom, hiszem volna ödöm hozzá, de valamit vagy szóval mondok, avagy írásban adok be, nem adnak választ rejá, csak haladékban megyen; látom, csak az az oka, várják kimenetelit mind az oda fel való dolognak, s mind az ő hadok is micsoda szerencsével járnak Kandia avagy Malta alá, mert kgl's uram nem hallhatni bizonyosan, melyiket szállja meg, jóllehet még csatáztak az kandiabeliekkal, kárt is vallottak. Az ide való

résről valamint jártak, de igen titokban vagyon, minden harmadnegyed nap hul mezőre, hul mecsetekhez gyűlnek, az császár is velek, nagy kiátással imádkoznak az hoczák, az több nép csak ament kiátanak. Az mely czédulát kgl's uram az gallus orator secretariusának irtam volt, hogy az ura előtt legyen mentsége, ő kiküldte az követnek; úgy vagyon kgl's uram, én adtam azt az czédulát, de bezzeg nem a végre, az melyre ő fordította, mivel én izentem meg neki, hogy innét nem köldenek egyebet, hanem csak csauszt az német követtel; csak a végre kéré nagy siránkozva tőlem, hogy az ura haragszik reja; nincsen egy (?) kis czédulában, mintogy én nem is izentem arról neki, hogy azért solicitálja az vezért, más embert ne küldjenek az némettel, mivel immár el volt végezve az divánban; mi szükség volt azt solicitálni, a mi el volt végezve; és ha az diván mást végezett volna arról, azt, hiszem, ő az gallus orator, sem én el nem bonthattuk volna. Mihent innét elmene tőlem az lator secretarius, mindjárt utána küldém Réti uramot az oratorhoz, mit akar avval az czédulával, gondolám, ő ravasz olasz esküvéssel mondotta, csak maga az secretarius mentségére kérte, más dolog felől ne gondolkodjunk, hiszem már úgy vagyunk, mintha egyek vagyunk; egy darab papirosat elszakgatott, ihon ez volt az czédula. Nagod kgl's uram eszében veheti, micsoda álnok lator ember legyen az az kalmár orator; Nagod bizonynal elhiggye, az ő solicitálásával itt semmi dolog végben nem megyen, mert maga esztendeig is nem leszen szemben az vezérrel. Ha az álnok ember engemet megcsalt, nem tudtam tőle félni, mivel egy dologban volnánk foglalatosok vele, ha jámbor volna. Nagodnak avval az czédulával semmit nem vétettem, sem az Nagod dolga a mia meg nem gátlódott. Magam, bizony dolog, igen szégyenlem, hogy olyan rossz ember meg tudott csalni; talám isten a végre cselekedte, nagyobbtól oltalmazsam magamot; mindazáltal neki is vagyon kgl's uram hírével, hogy kezemhez jött az czédula. Mihent kgl's uram oly dolog tanálkozik, melyről Nagodat kell tudósitanom, el nem mulatom; vagyon itt mellettem posta. Ezek után isten éltesse Nagodat stb. Datum in Konstantinápoly, 15. Junii, 1645.

Nagodnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

(Eredeti egészen Seredi írása. Kézírm elveszett.)

16. 1645. jul. 22.

Az úristen ő felsége minden jókkal szerencsés hozzánk jövetellel áldja meg Kdet.

21. die Junii írt Kd levelét délest 5 órakor 16. die vöttük vala el. Az rablás megvagyon s az kit elvisznek, abban igen keveset bocsátnak haza; mit fog cselekedni az egri passa, meg fogja az idő mutatni. De azokban az szegény rabokban már ott az portán is vadnak ki Esztergomban, Kanisán, Landorfejérváratt, Temesváratt, Lippán, Gyulán, Szolnokban, Hatvanban, Bosnában, Drinápolban s több török végházakban. Az budai állapot merő németté vált. Az egri passának szóló levelet az gazdasszon küldte meg, mi is íratunk az egri passának, meglátjuk, mi választ teszen. Az több dolgokról mi Kdnek most is egyebet nem parancsolhatunk annál, az mit Rimaszombatból s azután írtunk. Az svecusok megverésében semmi sincs, sőt bizon igen jó állapattal vadnak. Az generál Berint vitatja még most is, kinek belső várának egyik bástyáját 16. vötte meg, még kettő vagyon hátra, 10 nap alatt el kell annak is válni s aztán Poson alá fog júni velünk együtt. Anguinus*) az francziai armadával már az Renuson által jött s Kiniksmark is ide jü az generál mellé; Gallas akarta Berint megsegíteni, s bevén eszében az general, nem felelhet még mindkettőnek egyszersmind, úgy kérete segítséget; mi is Rakocy Zsigmondot 13. die praesentis 136 zászlóalja kopjással bocsátánk melléje s tegnap Pusztapestnél (*így*) recipiálta. Vittemberg az generállal 19. die egyeztek meg; Gallas pedig megértvén az segítés menetelét, hátrább szállott, de úgy reméljük, az general reá fog küldeni, s ha az general személye szerént elmegyen, el nem marad Rákóczy Zsigmond is tőle. Mi itt Szomolyánnál voltunk eddig, hatalmunkban levén Csejk, Temetvin, Jókő, Nagyszombat, Galgóc, az egész vármegyék; eddig az kik ellenségünk vadnak nekünk, még eddig is mezőben senki előnkben nem állott az várakból kapdosnak zsákmányosinkon. Jósa Mihál 15. die csatára lévén Modornál talált volt 140 válogatott horvát, azokat megverte, 2 hadnagyot hozott elevenen, azonkívül derekas régi látott horvátokat 16 valót, felest is vágtak le benne. Forgács Ádám uram jött volt Nagyszombat felé 7 avagy 8 lóval éjjel, az szombati hostátban csűröket gyújtatott meg, azok is ébren lévén, nem tehetett nagy kárt s egynehán elszökvén ide hozzánk alattai (*így*) valói közül, bezzeg ő kglme is visszatakarodott, bizonyosok vagyunk benne, mihentest az Dunán által megyünk, az egész föld mi hozzánk hajol s egy nehán ezer emberrel megtöbbül hadunk. Itt mi oly helyen vagyunk, 3 nap minden hadastól az generálhoz

*) Enghien herczeg.

mehetünk, ő is meg hozzánk jühet; élésünk mindenféle elég, Korlátkő, Hodolin, Holics s több várral Sasinnal az Morva mellett kezünknel vadnak, s mivel az generálnak úgy tetczik s mi is azt látjuk jobbnak, im ezen órában indulunk által az Fejérhegyen s Berinhez csak két mélyföldön szállunk, azalatt az generál Csehországban reá megyen Gallasra. Rosost (?) az gallusok megvötték, az bavarus hadában 5 regimentet totaliter dissipáltak, rövid nap az többin is az úristen győzedelmet ad. Velenczéből jöve levele Croissi uramnak, bizonyos, hogy az pénznek egy részét még in mense Aprilis, másik részét in mense Maio beszolgáltatták Konstantinápolban. Im mind mi s Croissi uram is írt Sahinak, ne tökéletlenkedjék adja Kgd kezében az pénzt, Kgd is szorgalmazza; az portára menő követ etc. az svécusoknak bemegeyen minden bizonnyal, csak onnét az úti levelet küdjék meg s tegyék securussá, hogy bántása nem leszen. Istennek hála, jó állapattal s türrhető egészséggel bírunk. Ha pénzt ad Kdnek Sahi, ugyan jó lovakot s az bélléseket is küldgye ki, de ugyan szépek legyenek valóban; mindenekről tudósítván bennünket gyakorta, adja az úristen, lássuk szerencsés órában Kdet, amen. Datum in castris Szomolyan positis, 22. die Julii, anno 1645.

G. Rakocy m. p.

Küldém: Generoso Stephano Seredi stb.

(Eredeti, Rákócy kezével.)

17. 1645. júl. 24.

Alázatos szolgálatomat stb. Isten ő felsége stb.

Az csausz kgs uram 7. praesentis juta meg Ngdtól, megmondván az vezérnek, hogy Ngd megindult; igen megindultak vala rajta; az vezér kgs uram mindjáraást hivata engemet, elsőben is mindjáraást azt kérdé, miért indult Ngd feljebb htls császár parancsolatja ellen? mondám kgs uram Ngd emlékezhetik arra, Ngd mondá, nem vetettek határt ő nga eleiben, én irtam meg ő ngának; másik az, az magyarországi vármegyék, urak hiták ő ngát szöletlen (*így*), az seuqusok is az magyarországi határban érkezvén, nem akartak idegen nemzet alá esni, egyéb nem lehetett benne, meg kellett ő ngának indulni, az seuqusoknak is követe igen hamar beérkezik ide az portára. Arra kgs uram azt mondá az vezér, nincsen az porta s hatalmas császár az seuqusok barátságánál, azoknak sem urok, se királok nincsen, se kezek se lábok, mit tudna azokkal az porta végezni? Parancsolá kgs uram az vezér, írjak Ngdnak, tartsa Ngd htls császár parancsolatjához [magát], ő is ugyanazon csauست mindjáraást vissza-

köldi Ngdhoz; mondám kgs uram, én ngos uram nem tudom, mint kell írnom, lehetetlenséget látok abban, hogy ő nga vissza térjék, az hátán hozza az ellenséget nemcsak az Kassához tartozó tartományokban, de Erdélyben is; könyörgöttem kgs uram az vezérnek ő ngának, jusson eszébe az ő ngának maga ajánlása Ngdnak, mert csak nincsen abban mód, hogy Ngd megtérhessen; ő ugyancsak azt mondá, az csauzt vissza küldi Ngdhoz. Az vezér elől kgs uram kijövék, Ali agával szemben lök, kérém, szóljon az vezérnek ő ngának, mutassa jó akaratját Ngdhoz, nem leszen háladatlan Ngd is ő ngához, sem ő magához Ali agához; sokat beszéltem kgs uram vele. Másnap kgs uram hívatá Ali aga Réti uramot, mondotta, Zöldfűkár agától izent nekem de hit alatt, Ngd[nak] csak szóval izenem meg, meg nem írom; az izenet kgs uram: ez valahul Ngdat eléri az vezér levele, akkor még csauzt is akartak köldeni, Ngd írjon egy szép maga mentegető levelet, okát adván Ngd indulásának. Ez az Ali aga izeneti kétség nélküli vezér hírével volt, mivel minden tanácsa Ali aga az vezérnek. Annakutána kgs uram ismét felhívata az vezér, mondá, nem köld csauzt, hanem csak az Ngd postájától kölgyem el levelét; ismét könyörgöttem az vezérnek, sok ratiókkal állatám az Ngd indulását; azonban meg előhozók az seuqusokat, ismét monda kgs uram, nincsen azoknak urok; mondám, noha az seuqusok vadnak nevezetben, de az francziai király az fejek; mondá kgs uram az vezér, az ittvaló oratora az gallusnak nem mondja azt; mondám, hívassa Ngd az oratort, felelek, azt mondja; monda az vezér, holnap szemben leszek avval is, meghallom, mit mond; mindjárt megízenem kgs uram az gallusnak, miben vagyon az dolog; másnap ő is felment az vezérhez, elhiteté az vezérrel, hogy az francziai király az fejek. Úgy végezett kgs uram az gallus az vezérrel: jöjjön el az seuqus követ, böcsölettel látják; az gallus az fejére vötte minden dolgát az seuqusnak, hogy nem igyekezik az porta ellen; kérete kgs uram engemet is az gallus, írjak Ngdnak, mentől hamarébb jöjjön be az seuqus követ; arról is hogy írjak Ngdnak, ajándék nélküli be ne bocsássák az követet. Az gallus követ k. u. ígér öt-hat ezer tallért, de többet nem adhat, mivel most nem hozhatnak Velenczéből. Sátort kgs u. tanálni itt, csak Ngd parancsoljon felőle. 11. praesentis itt felette nagy égés lőn, harmad napig éjjel-nappal égett az város. Én k. u. itt immár teljességgel elbetegesedtem az rettenetes alkalmatlan idők mia; rettenetes hőség jár itt, ennem innom valót is nem tanálhatok. Ngdnak könyörgök, írjon az vezérnek, bocsásson ki, bizon itt halok meg. A mire érkezhetem k. u., váltig forgódnám, de itt oly változó állapot vagyon, minden nap változik az állapot, sokan diri-

gálják ez állapotokat. Isten ő felsége stb. Datum in Constantino-
poli, 24. Julii, 1645.

Ngdnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

(Erdeti, Seredi írása. Kőlelő elvészett.)

18. 1645. a u g. 19.

Alázatos szolgálatomat stb. Isten ő felsége stb.

Egy néhány rendbeli levelei jöttek urunknak ő ngának k. u., melyekre derekas választ nem írhattam, nem én rajtam mult el, hanem az mostani itt való állapot nem engedte, mivel semmi választ tőlük nem vehetek; az ő nga kgs parancsolatja szerént én tentáltam az vezért, ha olyan levelet szerezhetne császár neve alatt, a mint ő nga nekem írta, de abban most módja nem lehet az vezérnek, az ajándékot elvenné ugyan, de bizon haszna semmi sem lenne. Az hoczának valamit adni, igérni csak teljességgel haszontalanság; ezektől k. u. addég semmi bizonyos választ nem vehetni, valam eddég az oda fel való dolog el nem válik, melik fél leszen diadalmas, az után várakoznak, és az magok állapotja is, mire válik Kandia felé, mert nem Maltára, hanem Kandiára mentek, ott szállattak meg egy erős várat, az melynek még eddég semmit nem tehettek; most is segítséget köldtek innét utánok mind gyalogot, lovas[t], port. Az porta k. u. kétségeskedni is kezdett urunkhoz ő ngához az budai vezérnek sok hamis informatiójához képest, én k. u. eléggé felelék ő nga felől, hogy az fényes portához semmi idegenséggel nincsen ő nga, de most, hogy valami gonosz szándékkal volnának ide hátra ő ngához avagy az országhoz, attól nem kell most tartani. Az budai vezért k. u. megváltoztaták, most köldnek Budára egy Juszof bassa nevű díván-ölő vezért, immár kiszállott innét Konstantinápolyból, hétfőn meg is indul; Réti uramot Zölfikár agával hozzá köldtem k. u. köszönteni, mivel magam beteges állapotom mia nem mehették hozzá; vagyon k. u. hat hete, mind feköttöm, egyik nyavalyából az másikban estem; várnám k. u., ha elmulnék az canicula, talám isten megcsendesitené az ödöt itt. Solicitáltam k. u., hogy immár jó válaszszaal bocsássanak vissza engemet, az vezér azt mondja, mivel tud most elbocsátani, kihez, hul az fejedelem? hadd lássuk, mint lesz az dolog; de Zölfikár mind csak azt mondja, valam eddig az öt ezer aranyat meg nem adom, avagy ígérem, addég innét el nem megyek. Én k. u. sokszor megmondottam, soha bizon sem meg nem adom, meg is nem ígérem, ha csak az az oka itt való tartóztatásomnak, mivel most beteges is vagyok, ihon az tenger nagy okokér[t] mentsen meg ő nga ettől [az] rossz világtól, de soha,

ugyan megesküdtem, meg nem ígérem adom, nincsen nekem abban módom, még az fejedelemnek ő ngának is ország híre akaratja nélkül; lám eléggé megmondottam hatalmas császárnak is; attól fogvást nem említi Zölfikár is. Ha ő nga engedelmességet akar mutatni az portához, ne késleltesse beküldeni az erdéli adót ő nga; ha Ngd k. u. idején megírná, ki jön be az adóval, azt hallván talám engemet kibocsátanának ez megunt roszt helyből. Immár szinte elbetegesedtem k. u. Az gallus orator adott hat ezer tallért, ismét ad négy ezert, azt mondá, az hogy tizezerre tölti; most ujobban megköldtem neki mind az urunk ő nga levelét s mind az követ levelét, azon leszek, kisutuljam ¹⁾ tölle az többit is; Ngdat mindgyárast tudósítom felőle, mennit adott. Az budai vezérnek megváltoztatásában bizon igen forgódtam, az ki most megyen, ajánlja magát, isten tudja mint fogja magát viselni. Valóban jár k. u. az német császár postája is, nem mehettem végére, mit solicitál, azon leszek, megtudhassam. Nem igen jól vadnak kgs uram Kandia felé, egy Moria nevű országra ötöttek az velenzéseke-e avagy spaniorok, valóban rabolják azt, igen titokban vagon állapatuk, oda mint vadnak. Rajtam k. u. bizon el nem mulnék, hogy nem solicitálnám őket, de csak az az válasz, meg kell látni; a mint oda fel is íram, várakoznak az oda fel való állapotoknak kimenetelére. Immár kgs u. öt egész holnapja, egy öszporát sem adtak gazdálkodást az császárából nekem. Ő nga parancsolja, ha az gallus pénzt ad, kártól oltalmazza ő ngát; valahová ő nga nem parancsolja, egy pénz is el nem kel benne, mert én is szeretem az böcsöletemet. Vettem k. u. két nusztaláb béllést, kiküldeném, ha volna kitől; ha pénzt ad az gallus, az többit is megveszem; jó lovat is ha tanálhatnék, örömet vennék k. u., minden nap kerestetek. Mihent kalarás megyen k. u., mindgyárast ismét írok Ngdnak. Rákócy Zsigmond uram ő nga számára köldök egy köves paizst, mihent bizonyos postája jön Ngdnak. Én nekem kgs uram semmi reménségem nincsen az kimenetelhez, ha Ngtok nem könyöröl rajtam. Isten ő felsége stb. Datum in Contantino-poli, 19. Aug. 1645.

Ngdnak

alázatos szolgálja
Seredi István m. p.

P. S. K. u., az fővezérnek igen javallanám, ha ő nga valami tisztességesen meglátogatna, úgy is hiszem meg is volt ígérvé. Ugyan megmondották nekem, nehezteli, az más vezéreknél ő nga tisztességes ajándékokat köldött, neki nem, ő is nem tartja alábbvaló embernek magát az előtte való vezéreknél. Higyje Ngd jóakarója urunknak ő ngának, bánja, az ki ő ngára szól; egy Ali

¹⁾ kisutulni = kierőszakolni.

aga nevő tanácsa vagyon, jobb volna annak adni, hogysen néme-
lik vezérnek; mindazáltal ő nga kgssége, mit cselekeszik.

Külczim: Illmo pr. ac d. d. Georgio Rakocy iuniori stb.

19. k. n.

Kgls uram. Koncz András uramtól értém, a mely pénzt Ngd parancsolt költségemre az Ngd pénzéből kivegyék, most Nagod nem akarja acceptálni azt gondolván Nagod, azt nekem az császárból refundálták volna. Nagyubbat kgls uram nem mondhatok s nem írhatok, keresztyéni hitemre írom Nagodnak, másfél ezer tallérnél többet tartottak oda, kit nekem meg nem adtak, a mivel szokás szerént kellett volna gazdálkodni, noha ha Nagod nem írta volna kgls uram, ahhoz sem nyultam volna, ha köntösömet el kellett volna adnom is, melyre ugyan reja is szorultam volna; magammal is szép költséget vittem vala be kgls uram, melynek nagyobb részét asztalomra, lovaimra kellett költenem, minthogy kgls uram felesed magammal voltam. Úgy vagyon, Nagod azt nekem nem parancsolta, hogy úgy menjek, de kgls uram, szükséges emberimet magamtól el nem hagyhatám; életem, egészségemnek megtartására, s kicsin böcsületecskémre is vigyáztam, de mind ezek felett kgls uram Nagod méltóságára kellett ez árral is tekinteni, mert ha szokás szerént kellett volna ottben kétnem¹⁾, véghez vittem volna kgls uram magaméval is, mivel ezekre kgls uram ha Nagodnak ugyan tekinteti nem leszen, számot vetvén, az magaméból mit költettem az én magam szükségén kívül, kételen leszek Nagod megelégitenem, jóllehet kgls uram most itt nekem csak mindennapi költségem is szükön vagyon; ha most itt költsön szerét nem tehetném, jó kezest állatok kgls uram, míg házamtól mentől hamarabb megküldöm.

(Seredi írása.)

¹⁾ kétnem = költenem.

1645—1648.

Szalánczy István főkövet.

Megkötvén Rákóczy a békét a császárral s a hét vármegyét Erdélyhez csatolván, a porta az adó felemelését követelte. 1645. végén a rendes adóval Szalánczy beküldetett, de arra is volt utasítva, hogy ezt a követelést leszállítsa. Az alkudozások Rákóczy egész életében tartottak, Szalánczy pedig két évnél tovább maradt a portán — honnan sohasem tért haza. 1648. jan. 9-én meghalt s ott is temettetett el.

1. 1646. jan. 22.

Georgius Rakoci dei gratia stb.

Generose fidelis nobis stb.

1. die praesentis írt leveléből, melyet mi 18. die praesentis Vledénben vöttünk vala el, szerencsés bémenetelit s becsülettel való exepiálását is Kglđnek kedves füllel halljuk s istennek áldásának tartjuk, kívánván ő felgétől ennekutánra való dolgainknaks Kglđ becsületire s jó hírinek, nevének terjedésével való kmnetelit lenni. Mi istennek hála, tűrhető egészséggel birunk már az portai állapotokat másunnan is értettük, elég változó dogok. Az kupákban, hogy elmaradtak volt, az komornikok vétke kiket ím most beküldtünk n^{ro} 4. Micsoda ordinarium ajándékot szoktunk mi eleitől fogva beküldeni, ím annak is jegyzését küldaük Kglđnek, az szegény fejedelem idejében ez volt ab initio, nem magunk rendeltük, ha szinte induló félben volna is Kglđ, de megdja mindeneknek s megküldje. Az ötezer aranyról vagyon Kglđnek tanusága, mi bizony nem küldjük, mert sem mi, sem az ország nem tartozik velle, soha bizony se egy, se más plenipoten-tiariusink által mi azt meg nem ígértük, sem azok nem ígérték. Ismeri Kglđ Zölfikárt, csak tartsa Kglđ instructiójához s parancsolatunkhoz magát. Az mi követinket római császár ő felsége királyi módon excipiálván, mind gazdálkodások s bocsátások úgy volt, permutálván az diplomákat, már császár ő felge commissa-

riusival hozzánk jövő őrben vadnak, mindenekből jó válaszsza-
jövén. Az magyarországi gyűlés ad 20. diem Martii fog promul-
gáltatni. Az hálótka ha el nem cserélhetni, sem az újaknak árá-
ban nem adhatni, könnyű visszahozni. Szávanak az miket hagy-
tunk csináltatni, azokra csak szerződjek meg, adjon előpénzt
nekik reá. Az szőnyegek árát akartuk volna, ha Kglđ megírta
volna, azért ha olyan színűek és formájúak, az mint az gazdaasz-
szony parancsolt, Kglđ árulja meg s küldje meg, assecurálván, az
kitől veszi Kglđ, tőlünk az ára bé leszen küldetve az kihozása
után hat hét alatt, az szekér mégis ne jőjön üresen ki onnét
belől. Réty uramnak Kglđ mondja meg, nyugodjék meg benne,
kihozatjuk rövid nap. Eidem in reliquo gratiose propensi manen-
tes. Secus non factururus. Datum in civitate nostra Brassó, die 22.
Januarii, anno domini 1646.

G. Rakoci m. p.

P. S. Az szőnyegek ne tarkák-barkák legyenek, hanem egy-
színűek, szépek, mind skárlát *veres* szőnyegek, fejedelmi házban
ilendők, úgy, az mint az gazdaasszony formáját adta s mutatta;
rövidek se legyenek, hanem oly hosszak, falra is felvonhassák
üket. Annak felette ún 35 aranyat küldtünk Kglđ kezéhez, en-
nek tizenötével vegyen Kglđ mi számunkra igen szép cziprus fa-
ldeszkákat *tíz szálta* mennél hosszabbak lehetnek, temérdekségek
legyen három-három újjnyi legalább, ne legyenek csoportosok,
hanem szép simák s azokat is az szekéren küldje ki Kglđ. Az
hús arannyal pedig szköfiumat vegyen Kglđ, melynek fele sárga,
fele fehér legyen. Oziprus fadeszkák ha készen nem találatná-
nak is olyanok, az mineműt íránk, metszessen Kglđ, *göröcsők,*
hasadtak ne legyenek, se görbék, hanem szép simák. Ha Kglđnek
az szőnyegekre meg nem akarnak hinni, csak arra bírja ad *extre-*
num, az kinek leszen, egyikét látójúl küldje ki, hadd lássuk, az
többi is ne adja addég el. Mi innét nem írunk 6 hét előtt, vagy
az kiküldött szőnyeget, avagy ha tetszeni fog, az árakat egy szers-
mind megküldjük.

Küldém: Generoso Stephano Szalánczy de Szent-Tamás, consi-
liario, et ad fulgidam portam ottomanicam expedito legato nostro etc.
fideli nobis dilecto.

Szalánczy kezével: Anno 1646. die 6. Februarii hozá Jászi Miklós
nevű portai postája ő nagának.

(Eredetije a fejedelmi nagy pecséttel van ellátva.)

Jegyzet. A dült betűkkel szedettek Rákóczy betoldásai.

2. 1666. j u n. 8.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Ezelőtt egynéhány nappal expediálván Száva Mihályt haza Ngdhoz, jelentettem vala alázatos írásom által Ngdnak, hogy az velenczei hadak, noha egynéhány nappal azelőtt hátra szállottak volt, de azután mi gondolatjokban esmét helyekre jöttek s hatalmas császár hadaival igen közel jöttek egymáshoz, most az elmúlt szombaton, úgymint die 2. Junii öt hajóval az többtől kijövé, hatalmas császár hajóiban is kimentenek reájok, ott igen öszvelövdözték, azt beszélük, hogy kilencz óráig tartott az lövöldözés, kárt is töttek igen egymásban, romlott hajó is mind két részről, ember is veszett, mert amazoknak lánczos gulyóbisok vagyon, s azt löttek sokat ezekre, ezeknek pedig nincsen, ollós gulyóbisok az szerént sok vagyon, az kit soha nem hallottam, olyant is sokat löttek ezekre, s az az kétféle lövés tött igen sok kárt az emberekben, de mind azokkal sem gondolván, sokáig állották az lövést, várván több segítséget utánok, de Mehemed passa az régi fővezér Musza passát küldötte, menj el te, mert te vagy az kapitán, az azzal mentette magát, hogy azért nem megyen ő hogy kapitány, s neki gondot kell viselni, mikor az derék harcz leszen, akkor kell neki reájok menni, akkor el is megyen; s hogy meg nem segítették őket, hogy egyszersmind reájok mehessenek, az sokaság elborítsa őket, visszajöttek az hajók kárral, ezt htlmas császárnak az hadak értésére adták, s tegnap htlmas császár Ahmet vezér passát az Murtaán passáné urát praeficiálta kapitánypassának, s azt expediálta az hadak közé, s megparancsolta neki, hogy vagy élet, vagy halál, de reájok menjen, megvíjék velek, emezekért mind Mehemed passáért kapuczipassákot küldött s mind Musza passáért, behozzák-e őket, vagy mint leszen dogok, az embereknek kevés jó reménségek felőlek, úgy gondolom kegyelmes uram, hogy ha az jövő héten megállhatják is, de az újságra extremumot próbálnak. Az muszkák követségek felől azt beszélük, hogy harminczezer rabot kérnek hatalmas császártól, egyébaránt békességeket ajánlják, az minémő jó szomszédságot az atyja tartott hatalmas császárhoz, ő is azzal ajánlja magát; az ajándékot valóba exigálják ugyan tőlek, Fazli passának nem volt ajándékja, mert nem is tudták vagyon-e ez világon vagy nincsen, htlmas császár csak megparancsolta, hogy meglegyen, mert ő hatalmassága vei, pénzen kellett oztán vennie, most bérlest egymás között, s azzal contentálják. Tatár hátnak is embere jött, szintén ebéd felett valék, hogy jövőnek törökök ketten is, mondák, hogy muszka császár követét küldötte az hátnhoz, 30,000 rabot kér, ha meg nem adja, egyáltaljában készek az hajói, házokhoz megyen az elhozott rabokért. Apafi uramnak

elvesze az híre, semmit nem hallunk felőle, az mely inasnak levelet küldötte volt, nem kaphatjuk, elküldötte még akkor az vezér, ő érette küldötte-e, hova küldötte, nem mehetünk végére, az társa sem tudja hova küldötték, Réty uram eléggé forgódik rajta, hogy kaphassa azt az inast, az kinek levelet küldött volt, de nem kaphatja. Mind enni üdömulással, s dolgok változásival sem változik ezeknek kívánságok, akármely felől mi új dolgok occurráljanak is, s én szintén meggyőződém az itt való rabságról, mert istennek hála, vas még nincsen az lábomon, tömlöczben sem vagyok kgl's uram, az úristennek szent neve dicsértessék, de az hiában való üdömulatás rettenetes nehéz, mivel énnekem örökké így lőn dolgom ez világon, minden dolgaím in pendentí maradának, praescriptióban jutának; az élés dolgából is az mint azelőtt egy kevésbé küldettek vala, két hétben, háromban, ugyan megadták, hacsak félheti volt is néha, néha egy hetit is adtak esmét, de most elmulék egy holnapja, mivolta semmit nem adtak, csak márról holnapra halasztnak, kölcsön kérne ember s csak egy heti várakozásra sem ad interese nélkül, ha Ngod kegyelmesen nem provideál, nem tudom mint leszen dolgom. Annýira meggyőződtem kegyelmes uram, hogy ha nyelveken tudnék, vagy ha úgy volnának magyarul tudó emberek mint ezelőtt, hogy magok kellették magokat, vagy szabadulás vagy halál, de addig próbáltam volna, ez azt mondja, hogy ő nem meri megmondani, az még Ngdtől derekas declaratió nem jű az is írással, mert egyáltaljában császár előtt senki meg nem meri szóval mondani. Immár Ngod böles ítéleti rajta, az minemő állapotok fenforognak, azokra nézve várakozik-e még, vagy declarája Ngod magát, s azt írás által-e, hogy ratióját érthesse htlmas császár, talám isten lágyítja szivét, az bizonyos ratiókat értvén, vagy isten után az üdöre várakozik, Ngd parancsoljon kegyelmesen felőle; ha mi derekas lenne, azzal ugyan szolgálmat küldeném. Éltesse isten sokáig Ngodat jó egészségben, Datum Konstantinápoly, die 8. Junii a. 1646.

Ngdnek

alázatos szolgálja szolgál míg él

Szalánczi István m. p.

Külsőim: Illmo principi dno dno Georgio Rakoci dei gratia Transilvacie principis, partium regni Hungar. dno et siculorum comiti etc. dno dno mihi naturaliter elementissimo.

Kívül Rákóczy kezével: 24. Jun. Szakmár délest 5 órakor.

3. 1644. jul. eleje.

Rákóczy Szalánczynak: a portától követelt adóemelés ügyében.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 382—385. II.)

4. 1646. jul. 14.

Rákóczy Szalánczynak: utasításokat ad, hogy a követelt adófelmelés ügyében hogyan viselje magát, s híreket ír.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 149—153. ll.)

5. 1646. jul. 28.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Kegyelmes uram Réthy uramnak, Szathmárról 3-a praesentis íratott kegyelmes parancsolatját hozák meg az Máté vajda ő nga kalarási, egy nekem intulált custodiát is hozának, de levél nem lön benne egyéb valami minutáknál. Az változtatott bötűkkel írt minutának végére nem meheténk, se az én nálam való clavissal, se az Seredi uramtól Réthy uramnál maradt clavissal, hanem régen az mely clavist Ngod ő kglmének adott volt ex usu (mert azt az clavist ő kglme otthon hagyta volt) az mint emlékeztet ő kegyelme, az szerént egy-két bötűről, az mint az szót gondolhatta ő kglme hogy tenne, csak az szerént fordította, de nem helyes; csinállok vala én clavist, bár csak felét tudná ő kglme az bötűknek, de nem tudja, hanem im mind az hozzám adott clavisnak is, s mind az Seredi uramtól itt maradott clavisnak paríáját küldtettem, ha ezeknek valamelyikére íratja Ngod ezután, úgy végére mehetünk, főképen az nálam levő clavissal, mert az tisztábban vagyon az másiknál, ahhoz is szoktam inkább. Réthy uram leveléből értem kglmes uram, hogy gyakrabban kívánná Ngod, hogy vehetné levelünket. Isten tudja kglmes uram, hogy magam akar-nám, ha lehetne, mert találnék materiát az írásra, s nem is restelném az írást, az mikor isten költséget ad, azt sem szánnám, mert hiszen arra való volnék ittben, de az kalarásokra nem mindenkor bizhatom leveletem, mert két leveletem is tudom, hogy küldöttem, az melyekről nem látok emlékezetet Ngod leveléből, hogy megvitték volna, brassai bíró uramnak kértem az vajdát ő ngát, hogy megküldje. Az mint Szilágyi János uramtól küldött levelemben is jelentém igen alázatosan Ngodnak, az kalarásokon kívül más utitársot nem kaphatunk kglmes uram, azoknak pedig két-két lovak levén, igen sietve járnak, soha az én szolgám egy lovon el nem érkezhetik velek, az mely szolgámat most is kiküldöttem Ngdhoz, az elmúlt tébeli kimenetelekor is meghala az lova, most is elmaradott, nem érthetem, ha meghala-e ez az lova is vagy él, de elmaradott volt, az bizonyos. Az lengyelországi állapatról való írását Ngodnak törökül fordítva kíváná be az vezér, be kelle küldenem, mert azt izené, hogy beviszi htalmas császárnak, s annak utána beszél velünk, órát is praefigála mikorra menjünk fel, s

felmenvén, nem lőn szemben velünk, császár hivatta volt, s azt hagyta, hogy megmondják ha felmegyünk, hogy császárhoz kellett menni, de megizeni mikor lehet alkalmatossága az velünk való szemben lételre, de mi nekünk semmit nem parancsola azután. Réti uram izent volt be, sollicitálván az audientíát, s azt izente ő kglmének, hogy ha az ötezer aranyról s magyarországi adóról vagyon beszédem ő ngával beszédem, felmehetek, más dolga nincsen velem, azt küldjék meg hamar; ezeknek kglmes uram rakva fejek az olyan állapattal, más kellene kívül csendesedhetnének. Az hetmannak vagyon itt szolgája, Radzivilnek is, az mint látom, vásárlani jöttek, az jancsikon kapott igen szemek, az ki felől Ngdnak írtam vala, de nincsen módjok az elvitelében s itt fogják hadni; az vezérnek is hozták levelét az hetmannak, az mely csauz lengyelfi megfordította az hetman levelét, gyakorta jó hozzám, azt beszéli, hogy békességgel kínálja, ajánlja magát, csak innét tartásuk meg az békességet, coerceálják az tatárokat az rablástól. Két muszka császárfi vagyon ben, knez Iván Swiczki fia, az ki Ngdnál is volt Váradon ez elmúlt tavasszal, igen ismeri Száva Mihályt, describálja természetben, az nevét is igen tudja, azt mondotta az vezérnek, hogy azzal üzette Ngod, károlják, hogy kezében nem akadt Ngodnak, sok nüstöt, fekete rókát adott volna az muszka császár Ngodnak érette; nekem Zülfikár ő maga beszélé, hogy ez volt az beszéd felőle, s mondtam, hogy jól vagyon így is, Ngod is ugyan csak ide küldötte volna htlmas császárnak. Az másik Krimben ment volt szinte az hánhoz, s ő maga kívánta, hogy ide küldje az hán, htls császárhoz, ez knez Máthé fiának mondja magát, ez mind törökül, tatárul tud, ezt htlmas császár meg is ruháztatta szépen. Az vezér ő nga sokat beszéllett velek, mindenik az muszka császárságot sollicitálta htlmas császártól, htlmas császár kglsségét mutatta hozzájuk, az hánnak viszik mindeniket, parancsolt az hánnak htlmas császár, legyen segítséggel írhasanak, küldhessék embereket, leveleket az országnak oda haza, mivel az mostani muszka császárt rosz erkölcsű embernek mondják, az ország megidegenedett tőle, az melyiket az ország fogná kívánni, htlmas császár promoveálja örömet, beküldi az császárságra; ezek példák lehetnek mindeneknek, 12 esztendő gyermek eljárhat lovon, gondolkodhatik ezekről, jó tutor htlmas császár, kik az ő hatalmassága fényes köntöséhez ragaszkodnak, örömet fogadja; az muszka követek kulcsárnak mondják azt, hogy volt az ki Ngodnál volt, s itt másképen böcsülik, csak kezeség alatt tartották volna is, megmaradott volna az kolcsárságban, nem sollicitálna most császárságot. Szilágyi János uramtól küldött alázatos levelemben tudósítottam vala Ngodot az tengeren túl való hadaknak az Duna felé való expeditiójokról, de azoknak egyikét, úgymint Tekelit az esdrumi passát, Gürczi Mehemed

passával, ki sami beglerbég, és Saban passával otthon hagyták Ezdrumnál vigyázni, Ibsir passát az adalyai, akár karamani beglerbéget Czipriában fordították, hogy az olaszok, hispanusok valamikép az szározon reá ne üssenek, hanem ide ki az kuthatiai beglerbég megyen Dervis Mehemed passa, az vrumeli beglerbég megyen, az szelishtrei beglerbég leszen az dobrocziassággal, az sam trabolosi mazul beglerbég Maztarli Musztafa pasa, ez is mazul, kétezer spahoglanságot, kétezer jancsárt küldtenek melléjük, die 4. Augusti indulnak ezek innen ki, az két mazul bég is feles haddal vadnak, ezek az szárazon mennek, Moldvát ők akarnák elébb érni, másnak nem engedik ugyan örömet, most gyűlnek Drinápolyhoz, újságra megindulnak, Dervis Mehemed pasa leszen szerdárjok, hasznos embernek mondják minden rendek, az Feketetengeren Musza pasa megyen az teftedár feles haddal, az is Azák segítségére, csak hogy nehezen mehet, ellenkező szele vagyon itt az egész nyáron kglmes uram mind igen nagy szelek járának, s mind északról. Hadak bizony sok támada, s mind újonnan gyűjtett hadak penig, és specificált beglerbégek, hogy ordinarie való hadak, de az többi bizony mind új hadak, az most utolszor ment jancsárok is, az szokott hadak bizony még mind helyben vadnak, ezeket mint strázsát csak úgy bocsátják vigyázni, hanem most ezen az újságon kántorok telik, s megparancsolták mind spahoglanságnak, jancsárságnak, hogy magok jűjjenek be fizetések felvenni, mert valaki személye szerént nem compareál, elmetszik fizetéseket, ez mint egy titkos mustra kegyelmes uram, az vezér is alattomban mind készüldögél, szemek, fülek mind oda ki vagyon, nem találtnak készületlenül, az Fejértengeren fog nehéz állapotok lenni, 20. Julii volt harcok, igen erős harcok, de soha ember bizonyost nem tud közöttök érteni, nyolczezer lélekért imádkoztanak, ez nyilván való. Kucsuk Haszon pasát mondják, hogy elveszett bizonyoson, némely Musza pasát is mondja, de nem egyezhetnek meg az kettőn, mert ki ötöt mondja, s ki az Murtazanné urát, Ahmed pasát; két vezér veszett, most is mind egyre nehéz állapotok vagyon oda, mert ha az ember kérdez, csak azzal érik meg, hogy nem hallnak semmit. Ilyent beszélneki hogy mikor meghozták hírét az harcznak, azon embert csauz, mingyárt expedíálták vissza, s megengedte htlmas császár Mehmet med pasának, hogy tractálja az békességet, nem bánja, mert Mehemed pasa, miolta az öt hajóval megharcoltak vala, azólta mind az békességet persuadeálta, sokszor meg is parancsolták, hogy megöljék érette, azért parancsolnak immár neki, hogy ám lássa, reménség is vagyon hozzá, mert soha olykor szemben nem voltak, hogy az békességgel nem kénálták volna ezeket, ugyan nem is jöttek amazok ezekre, ők örökké csak defensive viselték magokat; császárnak az anyja is gyakorta esédezik az békességért, htlmas

császárt az község is találta meg, kérvén az békességre, ki ha megleszen, megfelel az szárazon való ellenségének bővön; noha tagadják, nem is merik beszélni, de az mint nekem török, szava lihető ember is, az ki beszélí sub rosa igen, az szerént akarom Ngodat tudósítani, így beszélí, hogy Hanyán innen vagyon az tengeren egy szoros, Andra Bogaznak nevezik, Hanyában külömben nem mehetnek, hanem azon kell általmenni, az velenczések praeocupálták, az földnépet felvevén, Hanyát obsideáltatták, Deli Huszain pasa kiútvén Hanyából gyakorta, levágta őket, de az hajókból megsegítvén őket, esmét alája gyűjtették, kik miatt anynyira megszorultak, végtére vizek is elfogyott, kiért oztán Huszain pasa, hogy lássák, mert tovább nem tarthatja, kételen oztán reá kellett menniek az harcra, az velenczések az Bogazon szoroson belől úgy rendelték magokat, készen várták ezeket, s ezek sem fordultak meg, hanem ugyan perseveráltak, valamig állhatták, de végre meg kellett fordulniok, Praemiste nevű szigetben jöttek, onnat tractálja az békességet Mehemed pasa. Huszain pasa mint maradhat immár Hanyában, ha azelőtt olyan nehezen volt dolgok, isten tudja; ezen ember azt mondja, hogy értvén az had ez dolgot, kijöttek az városból, s elbocsátották velenczések is őket, őket nem bántották, Huszain pasát ott tartják, de nagy böcsületben, enni s innya eleget adnak, szabadon jár, nincsen semmi nyavalyája, ez is egy eszköz s jel az békességre, ez felől publice úgy beszélgettenek e contra, hogy hatalmas császár hadai ben vannak Hanyában. Vűnek immár több három heténél egynehány gálya élést, azt beszélík publice, hogy azt bevitték az élést, elég élések vagyon, de caret ratione, az hadak el nem mehettek, s az szárazon egy gálya élés mehetett volna el. Az szűnyögökre kglmes uram utolszor most hogy szegődött Száva Mihály, nem volt hírem benne ez télben, hogy Ngod parancsolt volt felőle, én akkor ide hivattam volt hozzám az szűnyögös embert, s az mint alkudtam volt vele, még akkor tudósítottam volt Ngodat felőle, én úgy emlékezem reá, hogy huszonnyolcz tallérban alkudtam, most értvén az Ngod kglmes parancsolatját, Alephet az Ngod zsidóját egy jámbor szolgálommal hozzája küldöttem, azt izené, hogy harmincz tallérban alkudtak, azután Réty uram maga ment ő kglme sokat beszélvén ő kglme vele, hiszem hogy tudósítja ő kglme Ngodat felőle; az jancsik felől Ngod semmit nem parancsola, kár ha másnak bírik, úgy tetszik az ezer tallérnak százát még el kérhetnők. Az fogolymadár hálókat csinálják kglmes uram, de Száva nélkül bizony végére nem mehetünk, mert írt ugyan nekem felőle az Ngod parancsolatjára, de nem arról tudósít kegyelmes uram az miről kellene, mert szederjes selyem még vagyon, s nem írja meg, ha felköttessem-e, s az hálót öregbítsék vele, s mennyivel öregbítsék, hány öltre töltsék, mekkora hosszúnak kell lenni az háló-

nak; az fejérhez is selyem kell azt írja, ahoz pénz kell, az mikor ittben vala utólszor, ha pénze lett volna, hogy selymet vehessen az írja, megcsináltatta volna, selymet kezességemre vettem volna, ha szólott volna, nekem nem szólott, könyörgök Ngdnak, jőjjen be maga, készíttesse el, mert informatus benne, én nekem Ngod egy szóval sem parancsolt, s nem tudok mit neki tenni; az kamukák árát is igen sollicitálják kglmes uram; az pánczélók még megvadnak, ha kelletnék, parancsoljon Ngod felőlek, az karvasat is megcsinálják, ha parancsolja Ngd; az pánczélt száz huszonöt talléron elvehetjük, csak küldje mértékét Ngod, mind hasának s mind galléra állapotjának; lefekvő galléra legyen-e, s az mekkora legyen, ujja hossza mekkora. Jósefet küldöttem vala kglmes uram az jancsikos emberhez, diarbekiri ember levén, haza menne örömet, azzal biztat Jósef, hogy csak érkeznének most hamar az tallérokka, az ezer talléron az paizst is melléje vehetnők az jancsiknak, mivel haza menne, ha ez nem tartóztatná, ebbe verte pénzét, s adós, nem mehet el az adóssággal, Ngod kegyelmes tetzési. Az úristen Ngodat éltesse kedves jó egészségben, tegye jó szerencsésé minden dolgaiban, adja ő szent felsége, ez levelem is találja Ngodat kedves jó egészségben, bódog órában. Datum Constantinopoli, die 28. Julii, a. 1646.

Ngdnak

alázatos szolgálja
Szalánczi István m. p.

Külsőim: Illmo ac celsissimo principi dno dno Georgio Rakoci dei gratia principi Transilvaniae partium regni Hungariae dno et siculorum comiti etc. dno dno mihi naturaliter elementissimo.

Kívül a fej. kezével: 28. Aug. Munkács reggel 8 órakor.

6. 1646. a u g. 20.

Alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Egy havasalföldi régi szolgám, ki Máté vajda ő nga kalarrása mostan, hiteles ember, expedíáltatván Máté vajdához ő ngához az kapithyháktól, ez alkalmatossággal akartam Ngodat az mostani itt való állapotokról tudósítani, az mint értheti ember, s ez sok külömb-külob expositiókból az mit választhat ember. Az elmúlt napokban az minemő nagy romlást igen caute, occulte, hogy már hirdetnek vala kglmes uram, az közel sem volt annyira, mert az vizen ha volt is valami, de Hanyában Huszain pasának nem volt semmi nyavalyája, se ott az vizen való állapotjok után mint lehetett állapotjok, ma reggel hoztak egy rabot, azt mondják, hogy az az generalis, az ki az szárazon hadakozott, Hanya alá Huszain pasával, de ha szintén nem az is kglmes uram, csak valami más közönségesebb kapitán ember is, elég nyelv ezeknek informatiójokra, az elég, hogy Hanyát jó módjával hagyván,

Huszain pasa is kijött Hanyából, coniungálván magát a kapitán-pasával, már az htlmas császár hadai mind együtt vadnak, az velenczések hadát Szada nevű várhoz szorították be egy szigeten, az körül való hegyekre lövő szerszámokat vontak fel, onnat vesztegetik lövéssel őket mind magokat, városbelieket egyszerűsmind, mind elmennének örömet, oda hagynák az várat, de nem mehetnek; ha módjok vagyon valamiben, kételenek immár próbálniak valamit, vagy békességre fogják dolgokat, ha annyira való állapotjuk vagyon még hogy nem késő, de ha azelőtt nem vevék békességeket az még valami refugiumok vala, most annál inkább nem veszik, azt hiszem, ezt az állapotjokat közönségesen beszélük, immár nem késhetnek, el kell válni állapotjuknak, ha ilyen extremumra jutottak. Az mely muszka császárfi Ngodnál volt, praevál vala az másikon knez Jovan, megruházták szépen, éleést rendelték neki, böcsületben tartják, izent vala nekem, minthogy megüzette volt Ngod, nehezen tetszett volt neki, de ittben az Ngod neki adott levelét megolvastatván, abban Ngod kegyelmesen írt volt mellette, kiből az utána való menést sem ítélheti felettébb gonoszra. Az Azak alatt esett harczon elfogott rabokat sem hozák még be, de azok felől az két Oláhországból Ngod bizonyost érthet; innen elég had mene segítségére, az vizen Musza teftédár-pasa, az szárazon Dervis Mehemmed pasa, azzal ugyan derekas hadat mondják, hogy ment, szerdár is, s az silistrei pasaságot is neki adták, Sciausz pasát általviszik az tengeren, ott adtak pasaságot neki; *az két olá vajdát akarják keze venni, ha lehet megfogni, előbb is Vaszilia vajdát, azután Mátét, s onnan oztán mi reánk, az kire isten ne segélje.* Az derék dologról kglmes uram várják az ötven napot, Ngod mint fogja magát resolválni, de ha Ngod kglmes tetszése, az posta jöjjön előbb az ötven napnál, mivel az az jó szerencse is találá őket, most ne gondoljanak valahogy, de kglmesen megbocsásson Ngod, az mint ő felsége szavával mondják, vagy írásával inkább, hogy írta volt htlmas császárnak, hogy az hatalmasságod parancsolatjára Rákóczival az erdélyi fejedellemmel, valamint kívánta úgy cselekedtünk; azon hogy htlmas császár parancsolatjára cselekedett, ezek nagyot értnék, énnekem úgy tetszik, hogy pro futura cautela ha in specie nem is, de pariaját vehetnők annak az levélnek tőlök. Az kicsiny reménsége alatt az békességnek, itt az agens mint kezdette vala magát viselni, tudván, hogy nem magától vagyon, én az tokaji tractának is kétséges voltam végbenmeneteli felől, kire nézve jövődöre mint bizhassék Ngod hozzájuk, gondolkozhatik akárki, ezek úgy tetszik (én nem említettem ugyan) de athnamét adnának az megoldalmazásáról, de ez nem én dolgom. Ngod kglmesen megbocsásson eddig való írásomról is, én szolga vagyok, az mit Ngod fog parancsolni, azt cselekedem, csak az üdő ne haladjon, bizonyosan

értem, hogy az lengyel királynak főkövete jó, az micsoda embe-
rektől értettem, nincsen semmi kétségem benne, hogy úgy ne lenne,
így levén ez is, az minemű nagy nehézséggel ezek vadnak Ngodra,
az lengyelekre való vigyázásért kész hadak is mennek-e, kész hadok
levén, isten oltalmazhat tőlek, az elmúlt télen sem rettegtem
inkább állapotjokat mint most, az sok kész haddal mit nem cse-
lekedhetnek, ha az lengyel bejő is, de az muszkákat el nem
hagyja, mert régen nézte őket, csak hogy kedvét keresték az por-
tának örökké, ebben maradhattak meg; most immár az lengye-
lekre való vigyázásért oda kirendelt hadakat ok nélkül vissza
nem hozzák, ha az Fejértengeren valamiképen meg nem csalát-
koznak reménségekben, hanem ugyan praevaleálnak, főképen ha
békesség által; hogy az odaváló vigyázás nem kívántatik, minden
hadát erre fordíthatja az muszkák felé, s az Duna mellé rendeli,
ha oda fordítja telelni, ezer alkalmatosság. Ngod kglmesen
megbocsásson az hertelen írásról, az kalarást későn tudtam volt
meg, hogy elmegyen, s nem is várakozék, ha mód adatik, esmét
mingyárt írok kegyelmes uram. Az úristen éltesse Ngodat ked-
ves jó egészségben sokáig és engedje, hogy ez levelem is találja
bódog órában Ngodat. Datum Constantinopoli, die 20. Augusti
no 1646.

Ngodnak

alázatos szolgája szolgál, míg él
Szalánczi István m. p.

Küldés: Ilmo celsimo principi dno dno Georgio Rakoci stb.

Rákóczy kezével: S.-Patak reggel 9¹/₂ órákor.

Jegyzet. A dült betűik titkos jegyek.

6. 1646. sept. eleje.

Georgius Rakocy dei gratia princeps Transsilvaniae stb.
Generose fidelis nobis dilecte. Salutem stb.

28. Julii és 12. Augusti írt Kegyelmed levelét mi egyszer-
smind vettük vala el 27. Augusti; mint volt Kegyelmeteknek
audientiaja és mit is értett Kglmetek az fővezér szájából, értjük
azt is; sok írásunk olvasásával sem magunkra, sem Kglmetekre
nézve nem terheljük, miben és mihez bízunk, el akarunk-e, nem-e
távozni az fényes porta hűségétől, 14. die Julii írt levelünk-
ből eddig Kglmetek bőven érthetett, ha [postánk] bemehetett és úgy
nem történt annak is halála, mint szegény Jászi Miklósnak, ki
útjában túl az Dunán holt meg, s Kglmetek levelét az hozta meg,
az ki vele volt és eltemettette. Most is mi Kglmeteknek az 5000
aranyról egyebet nem írhatunk, egyáltaljában nincs módunk
ország híre nélkül cselekedhessünk, bocsássák ki Kglmedet s értse
az ország, ne vessenek jövőendőben is mi reánk; az húsz ezer tal-
lérrel sem tartozunk egyáltaljában igazság szerint s mi soha is

az hét vármegyét tributáriussá nem tesszük, mert az sincs hatalmunkban, soha bizonságunk az úristen, semmiről úgy nem resolváltuk magunkat az fényes portára semmi szükségünk idején, hogy azt kívántuk, vagy akartuk volna cselekedni, hanem az mivel akartunk lenni, mindenkor magunktól bizonyos idők és conditiók alatt akartunk, [nem is volt soha az mi ígéretünk feljebb tizezer tallérnál, úgy akarván azért mi az fényes portával ismertetni, hogy semmi idegenséget magunkra szántszándékkal s keresve nem akarunk vonni, sőt inkább, az mivel nem tartoznánk is igazság szerint, az mennyire tőlünk lehet, engedelmességünket ismertessük vele; megcselekeszszük, az tizezer tallért beküldjük, csak az Jászi Miklóstól beküldött minta szerint hatalmas császár adja meg az athnamet s küldjék ki de verbo ad verbum Kegyelmedtől; melyet mihentest elveszünk s az minta szerint leszen, mind az ország tizezer arany adaját az több ajándékival együtt s az tizezer tallért is cum sibi adiunctis becsületes hívüktől beküldjük, mind az két dologról azért ez levén az mi cathgorica resolúciónk, ez szerint is adhatja Kegyelmetek az fővezérnek is értésére, s érteni is adja Kegyelmetek az fővezérnek, mivel mi igazságot kívánunk az fényes portától s magunk is az igaz úton járunk s az az szerint akarunk cselekedni, sem egyiket, sem másikat különben be nem küldhetjük, hanem ha Kegyelmedet kibocsátják s az athnamét is az szerint, az mint beküldtük s eleitől fogva kívántuk, megküldik Kegyelmedtől. Seredi uram itt levén nálunk, mi ugyan conscientiája szerint kérdettük, tötte valami ígéretet az fényes portán; kötelezte-e valamire magát; de egyáltalában meri mondani, semmire sem; inkább is kell az ő kegyelme beszédének hitelt adnunk, mint sem másokénak]. ¹⁾ Mi istennek hála most is türhető egészséggel birunk s mindenfelől békességbe, csendességbe vagyunk. Az ország gyűlésére már mindenfelől felmentek, ő felsége is Posonban vagyon. Az selyemhálókat Kegyelmed készíttesse éjjel-nappal s küldje ki is, az minemő puskapalaczkokat elefántcsontból Kegyelmed kiküldött vala, csak közönségest, csináltasson olyant négyet mennél hamarább azon formára s küldje ki. ²⁾ Az jancsikot ha ide adják 850 = nyolczszázötven avagy legfelebb kilencszáz talléron, Kegyelmed küldje ki s az adóval beküldjük az árát minden bizonynal.

A következő sorok a fejedelem kezével: Im egy bokor paplant is küldtünk, ennél egy kevésse nagyobbakat Kegyelmed csináltasson n. 30 párt ezen formára, kapczát is az beküldött for-

¹⁾ A zárjelek közt levő része a levélnek az eredetiben át van húzva.

²⁾ *Ide oblat az öreg Rákóczy Gy. kezével:* Im küldtünk erre 20 aranyat (ez is le van húzva).

mára 15 párt, nyárra való csizmát igen igen szép karmasingból s vékon talpra 24 párt, az varrása mindenütt ezüst skófümmal úgy legyen varrva, hogy jól megismerszszék, télire való csizmát is 24 párt csináltasson Kegyelmed, ennek öregbnek kell lenni az nyárra valónál, ezekre Kegyelmed most csak előpénzt adjon; hanem az puskapalaczkot s az szederjes selyemhálót küldje ki éjjel-nappal Kegyelmed az. . . . rövid nap bemenvén Száva, meg fog alkudni az törökkel illendő módon; most küldtünk 32 aranyat az puska-palaczkok s hálónak kiküldésére s az papucs csinálásra való előpénz adására.

(Eredeti fogalmazványról az erdélyi n. múzeumban.)

7. 1646. szept. 20.

1646. 20. Septembris. Kálló. Szalánczi uramnak.

Mi az jó isten áldásából ide ki mind tűrhető egészséggel s békességgel bírnunk, de Erdélybe az pestis az nagy istennek haragja valóba szomorét mindnyájunkat, tovább mint adja ő fel-sege, szent hatalmában vagyon. Szegény Varsóczy István is elhala, az fehérvármegyebeli főszolgabíró is, kolozsvármegyei viceispán is, több is az mint halljuk, az mely házba beesik, ott nem sokat hagy, az jó isten könyörüljön meg rajtunk s vegye el rólunk.

20. Aug. írt Kgld levelét minekünk majd csak nem három hétre hozták vala meg s az miről Kgld ír, azokról mi Kgldnek 5. die praesentis írt levelünkbe bőven írtunk, nem ítélvén szükségesnek azoknak olvasásával kétszer fárasztanunk Kgldet. [*Külvölve*: az mely levelünket 14.] *Rákóczy javítása* 7. [Aug. írtunk vala, arra sem vehettünk még eddig választ, talám az portánál megholt.]

Az posoni gyűlésre ő felge már bement, ki akarja szolgáltatni és mindeneket effectuálni, úgy tudósíttatunk. Az tokai tractatusnak is már jó vége lőn s eloszlottanak mindkét részről az commissariusok. Az minemő hírt írt vala Kgld az két vajda felől s az Feketetengerről meg, onnét sem azokról nem értettünk. Nagy híre van, az Feketetengeren az kozákok nagy nyereséggel jártak volna [*Rákóczy betoldása*: sok gályákat ver-vén fel s szerencsésen hadakoznának az tatárok ellen] s az muszkák is nagy erővel volnának. Az elmúlt napokba Gyula és Világosvár táján három rendben is az Filek felé való csavargók törököket vágván le s nem akadván az gyulaiai kezébe, neki fordultak és az mely szegény katona és egyéb rend kin az falukon ki aratott, ki nyomtatott, ki szántott, közel harminczig valót levágtak benne. Az jeneieknek is hírekkel lévén, kimentek mind az testek keresésére s mind látására, ők is tagadhatatlan

dolog, levágtak az gyulaiakban hetet vagy tizet, minthogy nem tudják okát az török cselekedetinek bizonyosan. Im az fiúnk Rákóczi György mind Gyulára, s az budai vezérhez is elküld, megtaláltatja s mi is Kglteket nyilvánban tudósíthatjuk. Ezt bizonynal halljuk, hogy nem régen is megmondták volna az gyulaiak, hogy az hol kaphatják az jeneieket s hozzánk tartozókat, levágyják, az mint ezt naponként bizonyítják, mert Gyula mellett Antomérul két szegény asszony aratván és megtudván az gyulai bég bevitette. Az egriek is valahol találják az ónodi vitézeket, győriekeket levágyják minden igaz ok nélkül, maga igazságot írunk Kglldnek, ha azok s az jeneiek nem kergetnék, fognák az csavargókat s ez végbeli vitézektől nem tartana az csavargó, még inkább rajtok volna s ezután inkább is rajtok leszen, mert mi is ezt látván, mi nem kergettetjük. Elbúsultunk teljességgel, mennél hívebben, tökéletesebben igyekezzük magunkat az fényes portához viselni, im micsoda az hálája. Minap is az szendrei császár ő felsége vitézi Eger alatt elkapván valami törököt, az ónodi, győri katonák utánok voltak, Szendrőn [*Rákóczi betold.*: innét Ónod felől Borsod nevű falu helynél] egy mély földön elérvén, elvették tőlök, megfogtak benne s beküldték Egré, kiknek utánok jöven az egri török s nem érhetvén az szendrieieket, négy diósgyőri katona az kapitán levelével egy faluban lévén, arra találta, eleget mutatták az kapitán levelét, de kettőt levágtak. Azután csakhamar Bakos uram küld volt két katonától az feleségének levelet [*Rákóczy betoldása*: Osgyanban], azt is Kassánál levágták az egriek [*Rákóczy betoldása*: Lónyai uram barmot hajtatván fel erdéli birodalombeli s ide ki való szolga késéri s visszajön, négyet találtak Szikszó táján az egriek, 2. levágtak, egyet elvittek az 4-dik szaladt el]. Ezeket azért így értvén, találja meg Kgltek az fővezért, ő naga parancsolna ide, ne cselekednék, tartsanak jó szomszédságot [*tovább Rákóczy írásával*: magokat (*sic*). Mi látja isten, senkinek szabadságot nem adunk, de félünk elunják az sokat s hírünk s engedelünk nélkül is nagyot kezdenek cselekedni s ultro csak császár ő felsége birodalmában meggyen s onnét teszen több latorságot oda alá.]

[*Ezután más kézzel a fogalmazvány.*] Ez levelünk írása alatt érkezék meg Fogarasi János 5. praesentis írt levelével Kglldnek. Memhet passa halála isten dolga, nincs is kétségünk, több gonoszakaróinkon is az isten igaz ítéletit nem kezdené gyakorolni. Mi neki soha nem vétettünk volt személyünkben, volt gonoszakaróink az szegény haza szabadságának oltalmazásaért s Kgltekért. Az velenczéseket az induciánál hogy megtréfálták hihető, ezután ők is okosabb[ak] lesznek, magok kárán tanúlván, provideálni fognak. Az gránátoknak hányását talán az keresztényektől tanulták meg, igen reá is aránzótták volt az kútra. Szu-

dákba ha praesidiumot hattak, nyilván nem volt kedvek az megadásához. Az muszka felől itt azt hirdetik kárt tött volna az tatárságban, darab tartományát is occupálta volna az tatár hán-nak. Muszka internuntius hogy volt volna az szilisztrai basánál, mi nem értettük, nem is hihetjük, lengyel királtól oda követ nem megyen, elhiggye Kglđ, mostanában. Császár ő fölge részéről hogy az 7 vármegyéről olyat írának, az mit Zöldfikár beszéllett Kglteknek, abban bizony semmit ne higgyen Kgltek különben, hanemha in specie látja az levelet, maga találmanya az Zöldfikár-nak, azért is nem vitte Kgltekhez fordítani az leveleket, csak az budai vezér dolgából is kitetszik az ő cigánsága, mert gyakrabban azelőtt az budai vezérek látogatattván meg bennünket böcsületes követek ajándékok által, ez mostani azt nem követvén, mi is nem kültünk semmit neki. Asókat, kapákat pedig hozattunk ugyan tokai épületünk szükségére, pénzen vétetvén az erdéli hámorokon, elpusztulván ideki az elmúlt háború időkben az vas-hámorok s im most igen szép 12 lövő szerszámokat is hozattunk Tokajba 25 fontosokat, kiket kettőn kívül mind ez esztendőn öntettünk, portusa lévén Tokaj ennek az egész Tiszántúl s innét való földnek, derekason akarjuk megerősíteni s muniálni. Azt igazán írhatja a budai vezér, hogy jó szomszédságot tartunk, az csavargókat kergettetjük, mert ha eddig is azt nem cselekedtük volna, bizony több bűt látnának az más pártiak miatt. Gyalogot ha gyűjtünk, igazat írt volna benne, azért, mert tudja azt Kgd, mindazelőtti hadakozásban s pestisben elfogytanak gyalogink, most is hálnak s nem várhatjuk, hogy mind elfogyjanak, de azt mi bizony titkon nem cselekezzük, hanem nyilván. Nálunk még az vezérnek egy csauszánál több nem [volt], Ali csausznak híjják, Kglđ is ismeri, de nem az tolmács. Réti uramat isten gyógyítsa, ugyan, azon akarunk lenni, új kapikihát küldhesünk be. Szegény Jászi Miklóstól küldött leveleit mit vöttünk el Kgl-mednek megírtuk Munkácsról. Az emberek, mind nagy s kicsiny emberek elméjét isten szokta igazgatni s Kglđ is az mit eddig meg nem mondott, ezután is megmondhatja, talám ugyan szükség is, az mint az vezér szavai folynak, adnak Kgdnek alkalmatosságot s az mi Munkácsról írt levelünk is lehet instructio. Azt Kglđ jól cselekedte, megmondta az vezérnek, követ egyik az másakra be nem megyen s alégba úgy nem kezd lenni, meghiggye Kglđ. Kglđ lovainak helt adjanak az Bárczaságon, s tartsák, megparancsoltuk. [*Rákóczy kezével*: Az jáncsinkot az paissal együtt ha 1000 tallér[on] megveheti Kglđ, vegye meg, azonkívül is selymet, egy köves paist 3000 tallér érőt. Lássa meg Kglđ micsoda lovak s kocsik s micsodások vadnak benn s írja meg.

8. 1646. oct. 14.

Rákóczy Szalánczynak: a porta által követelt adófelemlelés ügyében utasításokat ad.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 386—387. ll.)

9. 1646. dec. vége.

Rákóczy Szalánczynak: utasításokat küld a porta által emelt tulságos követelések leszállítására.

(Mgj. Török-Magyarkori Á. O. III. 388—392. ll.)

10. 1647. febr. 13.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngodnak stb.

Kelleték igen alázatosan jelentenem ngodnak, hogy 8-a praesentis Februarii Kucsugsokmegyére megérkezvén Gyárfás Ferencz uram az adóval, megértvén az vezér érkezéseket, mivel nyolcz ló volt a szekér előtt, fülében jutván, nagy reménségben volt mind az szegény Zülfikár aga s azt hiszem, hogy az ő biztatásából volt, az vezér ő nga is, annak az módja szerint szépen csauzokat rendelte ki az adó elejiben, noha ugyan kimentem volna, ha nem parancsolta volna is ő nga, mivel úgy illett, de mégis megparancsolta ő nga, hogy kimenjek magam is, s böcsülettel hozám be; nagy örömben voltunk magunk is Réthy urammal, bizván istenben, reménlettük az szabadulást. Behozván az adót, vevők az leveleket, hát csak emlékezet sincsen hatalmas császár parancsolatjából való sok íratásira az vezérnek ő ngának, mi Réti urammal nem is olvastuk volt az Ngod leveleit, hanem Zülfikár aga maga, mivel böjti vagyon, nem evett velünk, ő olvasta ugyan itt az szállásunkon, kezdé kívánni, hogy olvassuk mi is az mi leveleinket, de ebédnek ideje levén, nem tölthetők kedvét akkor, azután mi is csak azont látván leveleinkből, mivel eddig reménségtől tápláltattunk, ezen való ijedségünk nagyobb lón eddig való rettegésünknel is, azolta isten tudja mint vagyunk, Zülfikar aga udvarhoz sem mer menni, félünk, rettegünk mindnyájan; vagyon ebben egy kis biztatásunk, mivel a Szilágyi uram érkezésével Száva uramot visszahivatta Ngod, talán isten szívéit megszállotta Ngodnak. Ngod ő kglmétől az magyarországi 15,000 ezer tallért küldi be tőle, mivel az vezér ő nga az atlnamét megígéré róla, de ha abba is deficiálunk, én bizony s mind négyen penig, nem tudunk aztán egyebet reménleni utolsó veszedelemnél, az mi halálunkkal penig el nem múlik az Ngod adóssága, az ártatlan halálról való számadás bizony megleszen, az keményke-

désben még jövőendő reménséget sem talállok, mikor az ősei lelkére eskeszük, mit reménljén ott ember, bizony félek, megadnók csak vennék, noha itéletet vők; de méltatlan írásomnak ha hitel adatik vala bejövetelem után való másod, s harmadik replicatiomnak, most bizony nyugodnék Ngod. Isten tudja, az még meg nem búsulának az chategoricán, hogy az 10,000 aranyon 10,000 ezer talléron megnyerhetjük vala mindkettőt, most immár engedelmességet kívánnak mind kettőnek beküldésével, meglevén, ám reménséget is mutatnak. Az lengyelországi négyezer gyalogot tudják, de az hol élé kel, az resolutio az, hogy az végvárak oltalmazását az magyarországi atyafiakra nem bízhatja Ngod, azokban az városokban fogadja Ngod azokat, az lengyelországi bevászártott főkövet vagy Johannes Goraiczki vagy Nicolaus Ostrorogh palatinides Poznaniensis pocillator regni Poloniae leszen, ennek bejövetelei meglágyítja muszka uraméket annál is inkább, az mint valóan; egyéb minden állapotokat is mind tudnak, császár ő felsége hogy meg nem békéllet Ngoddal, tudják, az végbeli panaszlókat mind csak azzal bocsátják vissza, hogy lássák csak az adót Ngod mint küldi be, ha jól küldi Ngod, jó, parancsolnak az budai vezérnek s eligazittatják, az mint jól leszen, parancsolván Ngdnak is felőle; ha nem kedvek szerint jó az adó, gondjokat viseli kglmes császár. Olyant is kezdenek beszélgetni, mint ha személye szerint meg akarna htls császár indulni szárazon. Az Ngod atyjafia Musza pasa, az mint az élést elvitte volt Hanyában Egribozból, onnan vissza akart esmét menni Egribozban telelő helyekre, az velencei generalis megértvén szándékát, megleste, igen megvittak, mind két felől vesztettek, hajókat süllyesztettek mind két fél, hajókat nyertek egymástól, az szerencse majd egyenlő volna egyébaránt, de az szegény Musza pasát első öszvelövdőzésbe is mingyárt meglőtték, megholt; az tavalyi teftedár Musza pasát küldék helyében, 10,000 jancsárt conscribálának melléje, azokkal mene el, azokon kívül is az tengeren túl való hadak az szárazon sokan mennek, iszonyu gazdag ember volt az Musza pasa; de mivel nem várják az kalárasok az Réty uram emberét, nem írhatok többet felőle. Kegyelmességéből Gyárfás uramtól küldött 300 tallérát Nagdnak nagy hálaadással veszem; 100 kglmes ígéreti szerint ez elmúlt esztendei adósságomnak contentálására való, de mivel augustustól fogva nem adtak egy batkát is, meg azelőtti adósságom is volt penig, azt én közikben osztám, de bizony még sokkal maradok adós, az nagy disgratiában penig itt nem reménlhetek, most adtak vala egy hetit, immár két hete, az is mind oda lón az adósság fizetésében, de ugyan adós vagyok mégis, 100 tallér még reá megyen az adósságomra, most immár az Ngd nyolcz lova is rajtam négy emberrel, magam lova is, mindenestől 24 ló, én bizony nem tudom, megyek, ha Ngd nem könyörül rajtam,

mert ám 200 tallér volna, de annak az előnkben kijött csauszoknak, kapukban kuldusoknak, hegedűsöknek eming emberinek 24 talléra elmene az császár udvarában az 10,000 oszporára, az ki canonnjok az peskesti pasa levéllel jü reám érette, az 125 tallért teszen, az vezér agáinak 45 tallér, császár vezér dobosinak 16 tallér, ezeken kívül az kapukon való nyujtogatás, Ngod kegyelmesen gondolkodjék, mert az 200 tallérból mi jut élésemre ennyid magammal, az trombitások, dobosok 12 tallérokka 206, az kapukon való nyujtogatást, isten tudja, 16 tallérral meg nem érem. Ezen való busulás feljül haladja minden egyéb rettegésemet, ennyi tribulatiók mia majd jártomni erőm sem marad, ide ilyen nagy haragban nem bízhatom, ihon ételemre, italomra való nem marad, hát ha isten szabadulást ad, mivel menjek ki, Ngod tekintse istent, ne jusson ügyem hitvány köntösöm elvesztegetésére, mert bizony arra szorúlok, ha Ngod nem küld. Éltesse isten Ngdat sokáig jó egészségben. Datum Constantinopoli die 13. Februarii a. 1647.

Nagodnak

alázatos szolgálja szolgál mig él
Szalánczi István m. p.

11. 1647. febr. 26.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagodnak stb.

Az Réthy uram Wargyasi András nevű szolgálja által tudósítottam vala alázatosan Ngodat, hogy megértvén az vezér, hogy csak az szokott 10,000 arany adót küldötte Ngod most is csak be, s az magyarországi adó sincsen, felette megbúsult az vezér, akkor Zülfikár aga azzal csendesítette vala, hogy Szilágyi János Ngodhoz érkezett, az szekér mellől mingyárt visszahivatta Száva uramot, reménségünk az, hogy az magyarországi ajándékért hivatta Ngod újra. Beérkezvén Száva uram, mingyárt hivatá az vezér mindketten Réthy urammal, immár leírtam volt, törökül is fordítottam volt az Ngod nekem való parancsolatját, hogy mi-helt az athnamét megküldi ő nga, csak ló terehbe is igen sietséggel megküldi Nagod az 15,000 tallér magyarországi ajándékot. Akarván ezen próbálni mint szenvedti ezt, az 5000 aranyról nem írtam volt semmit, próbálván, hogy ha ezt könnyen szenvedti, az 5000 aranyat szóval emlitem meg, felmenvén eleiben, mondá, hogy azt írtam vala én uradnak, hogy ha megküldi éppen az 15,000 aranyat, s az magyarországi 20,000 tallér ajándékot, az athnamét mingyárt megküldjük, az mellett oztán könyöröghetünk htls császárnak, magam is könyörgök éretetek, miért nem cselekedte az urad, vagy talám te nem írtad meg, nám megmondottuk vala, hogy német császár nem szégyenli írni mi nekünk, írna maga az urad, hadd értenők maga írásából akaratját; s mon-

dám, hogy az 15,000 magyarországi ajándék tallér megleszen mingyárt, csak legyen meg az athname küldhessük meg Ngodnak, Ngod csak ló terebbe is beküldi mingyárt; mondá, most miért nem küldötte Ngod, miért feketitette meg Ngod htlmas császár előtt az ő orczáját, az mint szavaiból eszemben veszem, akarván htls császárnak Ngod ellen való haragját complacálni, reá felelt volt, hogy megküldi Ngod mind az 15,000 aranyat, 20,000 tallért, kiben megfogytakozván, htlmas császártól fél s az többitől általja, s azért búsul annyira, mert ezen elkezdé az szítkot, átkot, nehéz volt az földnek is tartani, s mondá, hogy menjünk el előle s tegyük szerét mind az 20,000 tallérnak, s 5000 aranynak, mert nagy esküessel mondá, hogy mind Zülfikárral együtt horogban hányat bennünket, s az hadakat mingyárt indítja, hatalmas császár megparancsolta tatár hánnak, az készen vagyon, mihelt az hatalmas császár parancsolja, mingyárt maga indul személye szerént az tatár hán. Dervis Mehemed pasát, ki az Dobrocziánban telelt az télen, vagyon 60,000 embere, azt htlmas császár az lengyelekre való vigyázásra ültette volt fel, küldötte volna Zadra alá, de azt is oda fordítja htls császár az uradra az egész Zadra alá rendelt hadakkal az két oláh vajdával innen, túl az budai vezérseget éppen reá küldi, ott elvégezvén dolgokat, azután mennék Zadra alá, s vissza is oztán azon jönnek Zadra alól, menjeteek s tegyéteek szerét az 5000 aranynak, 20,000 tallérnak, mert bizony meghaltok. Zülfikárt visszahivatta s megmondotta, hogy tréfára ne vegyük, az pénznek szerét tegyük, mert bizony megölet mind négyen bennünket, Gyárfás uramat éjjel hivatá fel, azont mondotta, Réty uramat hasonlóképen külön hivatá fel, azont izente reám. Az uristen megáldja Zülfikár agát, mivel neki is hasonlóképen élete fogytában járt, Ali agához ment oztán, Ali agát, csausz pasát, az cancellariust kérte hozzá, azoktól izentünk oztán Réthy uram által be, mi egyáltalában pénzt nem szerezhetünk itt, ha meghalunk is, ártatlan halunk meg, s üdvezülünk, otthon jó hírünk nevünk marad, feleségünk, gyermekünk békével, mi haszna ő ngának halálunkban, soha annak utána ide erdélyi követ nem jó, nem halálával szokták az követnek végezni az dolgot, hanem gyakorta való járásával, engedje meg ő nga, hogy bocsássunk postát, adjuk értésére Ngodnak. Nem engedte ő nga, az egész hetet ezen való félelemben, rettezésben töltöttük el, sollicitált ő nga szörnyen, maga sok dolgai voltak, 5000 jancsárt küldé a kapitán-pasa után szározon, most megint az hajókon más 5000; végre úgy tanáltattam esmét meg azon emberek által, hogy akár csak az országnak engedje meg ő nga, hogy levelet küldjünk, s úgy engedte meg ő nga oztán, hogy írjunk az országnak, írjunk bár Ngodnak is még egyszer, ő nga is írt s úgy parancsolta ő nga, hogy írjunk, hogy soha többször ennél nem engedtetik, s huszonötöd napra

válasz jöjjön; ott volt Száva uram, értette az vezér Szávát, ha megküldi Ngod az 20,000 tallért épen, szörjün hittel esküd, hogy megadják az athnamét, valamint Ngod szereti (Ngod az athname formáját írassa le de verbo ad verbum, mint akarja, mert én nálam arról jegyzés nincsen, Fogarasi Jánostól küldöttem vala egyet Ngodnak még ez nyárban, hogy Ngod articulatum írja le az mint kívánja, de nekem azután nem küldötte Ngod) az 5000 aranyat is küldje meg Ngod most, mutasson engedelmességet, oztán azok mellett könyörögjünk oztán, bizony ő is könyörög, de addig nincsen mód semmi dologban, ha Ngod megküldi épen mindkettőt, jó, ha nem, minket megölet, s az hadakat is mingyárt indítja császár. Székely Móses is igen készül alattomban, most is pénzt hoztak neki Erdélyből, rosszúl vigyáznak az harmincados uraim, ott volna az contrabont, ha vigyáznának, bizonynyal mondja egy nagy ember, hogy egy esztendő sincsen, hogy kétszer-háromszor nem hoznának pénzt neki, szerencsés ember, hogy elhozhatják; szintén írtam kglmes uram, hogy érkezék brassai posta Váradról Ngodnak die 4. praesentis írt levelemmel, de mivel Száva uramot nem késleltethetem, azon postát nem késleltetem kglmes uram, ha módot találhatok elbocsátásában, elbocsátom, akkor minden dolgokról írok esmét, ha módot talállok az eliktatásában alattomban valahogy. Immár érti kglmes uram, itt minden ratiocinatióink abscindáltatának, vagy az meritum ha adja Ngod, küldje mingyárt csak ló terhében hamar az 25 napra, ha nem nekünk fejünkön az sententia, az hadakat mingyárt indítják, azt mondá az vezér, hogy azt tudtuk, hogy igaz hive legyen Rákóczi az htlmas császárnak, de az mint látjuk, nincsen, nem is volt nagyobb ellensége htlmas császárnak Rákóczinál. Könyörgök Ngodnak az istenért, ha nem szánja Ngod kettős fejedelemségét, feleségét, gyermekit, szép ártatlan unokáit, nemzetségét, annak szép békességét, tekintse akár csak azt, hogy Ngod az 5000 arany tributum adásától szánja az szegény országot, más 25,000-ret igért, 5000 ezeret kérnek ezek, s tudom arra is reá megyen, maga ugyan nem bizzák ő reá, hanem pasa leszen mind három országban, mert noha ők is reánk hozzák, de ők is együtt vesznek velünk, úgy járnak szegények mint az méhecske, mást csip meg s ő hal meg. Küldje meg Ngod, s azmint tanácsolja az vezér, az mellett könyörögjünk oztán mind az 5000 aranyról, s mind az 20,000 tallérnak tizenek megengedéseért, mert az ratio és az igazság azt dictálná, az 5000 arany hozta (*igy*) s az által vagy az 20,000 tallér, méltán megengedhetik az 5000 aranyat, írasson Ngod mind maga nevével az 20,000 tallérnak 10,000 megengedésről, mivel hete oda maradt az vármegyéknek, az kikről Ngod azt ígérte volt, méltán kívánhatja az 5000 aranyat az ország, mert az magyarországi ajándék az ő fúradságok és költségek után lőtt; ennek azért az írásnak igen sub-

misse engedölmesen kell lenni, ne irítáldjanak valahogy. Zülfikár aga most jó szolgája Ngodnak, erről Száva uramtól érthet Ngod; az vezérnek az ígéretét csak sub rosa izentem meg, hogy ha az engedelem lenne htlmas császártól az 5000 aranyról, s az athname is meg lenne ugy az mint Ngod kívánná, álljon az Ngod bölcs itéletében, immár ebből is mit cselekedik Ngod, az Ali aga magyar szerető ember, nagy tekintetű és örömet szolgáltató ember. Az úristen Ngdat éltesse stb. Datum Constantinopoli die 26. Febr. a. 1647.

Nagyságodnak

alázatos szolgája szolgál mig él

Szalánczy István m. p.

Külczim: Ilmo ac elsinio principi dno dno Georgi Rakoci stb.

Kivül Rákóczy kezével: 9. Mart. Déva, délest 3 $\frac{1}{2}$ órakor Száva.

12. 1647. márc. 2.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngodnak stb.

Keglmes uram Váradról die 4. Februarii nekem kglmesen íratott parancsolatját die 25. eiusdem Februarii hozá meg egy János deák nevű brassai posta; noha az levél küldésnek interdiktuma vagyon, az itt való dolgainak Ngodnak oly végben való jutása, kinél immár többet nem reménlettünk, kit mind magától Száva uramtól, magam is szóval mindeneket izentem, ő kglmétől küldött alázatos levelembé is tudósítottam Ngodat, de Száva uramot is mindenüvé elküldöttem, hogy mindeneket lásson, halljon s Ngodnak szemeivel látott s füllel hallott dolgokat mondhasson, az mint megrémülvén mindnyájan, csak titkon is elmegyén való itben való nehéz dolgainknak tudósításával, de itben való vásárlásit Ngodnak nem hagyhatók vakmerőképen, utra sem szerencsélthetém vele, hanem kételen az vezér hírével akarám elbocsátani, és isten után az Ali aga, csausz pasa és cancellár által való sok törekedésemre, isten ő szent felsége nem csak bátorságos utot ada, de sőt levelét is küldé az vezér, kiből Ngod nem csak akaratjokat, de szíveknék dispositióját is alkalmasint értheti, de mégis szerencsét próbálék, és istennek kegyelmes segítségével bizván, még ez levelemmel ezt az postát expediálám. Az Száva uram elmenése után egyebet nem értek, hanem vigyáznak elmenésére, és hogy ha megjű-e az huszonötöd napra; egyéb állapotokról, bizonyoson mondják, hogy husvétra beérkezik az fő lengyel követ. Most ujobban jancsárokat, spahoglánokat conscribálnak, azt mondják, hogy az Zadra alatt való hadakat, kik az körülette való majorkokban táboroztak alatta, valami németek felheverték, im csaknem régen s oda viszik sietve őket; harmad napja, hogy az hir érkezett, de ezt hiszem, hogy Ngod elébb értette én nálamnál. Az mely szolgám előbb bejött volt keglmes uram Gyárfás urammal, Enyedi Szabó, az anyja holt volt meg, mostoha atyja vagyon,

holmicskája maradt, annak percipiálására kéredzett vala haza, de az Ngodhoz küldött szolgál csak Gyárfás urammal jöve be, mind ottben várakozott az Ngod parancsolatjára. Gyárfás uramtól küldött pénzbeli kegyelmességét Ngodnak alázatos hívséggel megszolgálom mint kglmes uramnak, megadá ő kglme; amannak százát ez nyári adósságomban fizettem kglmes uram mingyárt, mert noha ugy exponálta valaki Ngodnak, hogy többet szerzett énnekem 2000 tallérnál, de én nem tudom mit tenne 7000 oszporájával egy hétre, de énnekem bizony többet nem adtak husz heti pénznel; 8000 volna, de az deákok 700 oszporáját eltartják, munkájában Zülfikar aga is eltartja hármát, de ő megérdemli, azt örömost szenvedem, mert sok holnapról holnapot mulat el, az mig hozzája jut, minden nap szemben kell pengig lenni az teftedárral érette, az az 2000 talléros jóakaró uramnak magának is más szerzi, nagyobb gondja vagyon bizony az piaczkokon azt expiscálni, hol adják jutalmosban az vajat, mézet, riskását s az többit, hogy sem mint oda járna az honnan azt szerzik; az pelsőczi levelért elvevé az három tallért, hogy ki ne váltsa, ő töröködött eleitől fogva érette, s ő szerzi ki, hagyjónk békét neki, nem sollicitálá, hanem Zülfikarra bizá, s azonban megharagvék az vezér, s oda marada az levél, oda vagyon az három tallér is; az 32 aranyból adtam vala az százát az háromszáz tallérnak, és ötet az koresomárosnak, menszárosnak kenyérsütőnek adattam kglmes uram, Száva uram maga vetett számot velek, ő kglme adta nekik is az 105 tallért; az harmadik százának 16 tallérát adtam az előnkben kijött 16 csausznak, ötet elváltván, az mikor bejöttem, öt helyen való kapus jancsároknak, az eming emberinek, kuldusoknak, hegedűseknek, der-viseknek osztogatták, 74 tallér maradt kglmes uram, s az miolta megadta ő kglme Gyárfás uram, azzal élek, mert augustustól fogva kglmes uram nekem egy mangurt sem adtak, hanem 28. Januarii hogy érték az adó jövetelit, ugy adtak vala egy heti pénzt, de elkel hamar, mert csak étünkre, itunkra, magunkra, lovainkra, fára (maga bizony csak főznek az fával, magam tűz nélkül sugorgok) minden nap négy s öt tallér kell, meg az magam asztalomon körül való szolgálom bort nem isznak, szaporátlan kglmes uram, mert csak 80 pengint itt az tallér, megitélheti Ngod kegyelmesen az 74 tallérral a 25. Februarii mig élhetek, innét pengig egy oszporát sem várhatok, valamig Ngoddal ilyen állapotjok leszen, mert nem mer most Zülfikar szólni, még az vezér eleiben sem mer menni most, ha nem hiják, nemhogy kérne valamit, az császár udvarabelieknek az 10,000 oszporát, az ki 125 tallér, az vezér főemberének 45 tallér, s az kapukon való nyujtogatás, s ha isten haza való utot adván, utikölcségem honnan leszen, itt is kglmes uram ha mulatok, isten életben megtart, az kit Ngod mind tavaly, mind most nekem adott, csak annyi mint másszor három avagy

négy heti mulatságra adott Ngod. Ngodnak alázatosan könyörgők ne feledkezzenek Ngod felőlem, ilyen keserves veszedelmes állapotban, ne keserítsen az is, hogy csak étemett itamot is nem érdemlem úgy az mint kellene, itt az rettenetes veszedelem, ott-hon az egy fiamat tartá az úristen még eddig életben meg, megkötelezvé, az is csak ligában vagyon ; rettenetes dolog lőn ez kglmes uram én rajtam, az otthon nyugodtokban nem találá Ngod idejövő embert, az hadi fáradságtól nemis pihenhetvén, mingyárt engem vete ide Ngod, ha valaha ellene esett Ngodnak valami méltatlan szolgálatomban, penitentiáztatom most valóban érette, soha erdélyi ember ezt nem szenvedte, az kit mi most hárman, az 3 esztendőbeli állapotban kegyelmes uram az én méltalan állapatom szerént, hiszem énnekem lőn az is legsúlyosabb, kezdetitől fogva mind végig én vonám kglmes uram azt is, de azt htmas császár egy úr instantiájára viselvén csak, s nem maga dolga levén, az személy is más levén, az mellette való kormányozók is mások, kikben az kik élnek, álmélkodással értik az mi mostani veszedelmes állapotunkat, egy-két jancsár ha volt mellett, az reájok való provisio meg volt fogyatkozás nélkül, karóba veréssel, horogban való vetéssel szemtől szembe nem fenyegették, s még hittel, az mint minket fenyegetnek, most is, czigányt hivatok, karóba veretlek, néha : horogban vettetlek, csak isten tudja kegyelmes uram mivel illetnek ; hogy hasznok volt kegyelmes uram Ngdtól, azt magam tudom, de az kiknek hasznok volt, azok meghaltak, azok helyében ennek az Ali agának adtak volna kglmes uram, mind jobb lett volna, ezt látám, hogy nem szánná fáradságát érettünk, mihelt megtaláltatám, maga azelőtt énnekem esméretségem nem volt vele, most sincsen külömben csak izenet által, az mufti kupájának egyikét kellett bizony neki küldenem, mert egyéb nem volt, az vezér tihájának sem volt kegyelmes uram kupája, ezzel az Ali agával nem árt kegyelmes uram Ngdnak esmeretséget vetni ; az roznametczinek sem volt ajándékja, ha valamit sollicitálnunk kellett, hasznát vesszük az Ali agának. Mi kglmes uram halálra hagytuk magunkat, s nem ígértünk, s nem adtunk, az mint Száva uramtul küldött levelemben megírtam ngodnak, Száva uram maga is megmondhatta Ngodnak ; én kglmes uram Ngodnak semmit nem persuadállok, mert arra méltatlan vagyok, csak könyörgök Ngodnak, az mire isten Ngdat vezérli, ne én általam, hanem levele által magának írjon Ngod az vezérnek, mert én általam hogy legyen, nem szenvedik, ezután Ngod írásából akarják érteni az Ngod akaratját, nekem nincsen hitelem, Szalánczy az nevem töllök, vajha kglmes uram tavaly helyt ad vala Ngod az én alázatos könyörgésemnek, s az magyarországi ajándékról Ngod nevével való írás, az 5000 aranyról országnévvel sok pecsét alatt való írás jű vala be, könyörgő levél, idején

augustusban vagy septemberben, az míg meg nem haragvék, én nekem úgy tetszik, hogy az magyarországi ajándékot 10,000 tallérba megengedik vala, az 10,000 aranyat is, ha mind nem is, de három ezerét elnyerhetjük vala, de most immár csak arra igéri magát az vezér ő nga, hogy az kit hét esztendőől fogva hatalmas császár parancsolatjára meg nem küldöttünk, adósok volnánk vele, azt nyeri meg, hogy megengedje hatalmas császár, s az magyarországi ajándéknak is csak azt a részét, de most mind az 5000 aranyat éppen, s magyarországit is éppen kívánja, vagy csak most is Gyárfás uram az 15,000 tallért ez 10,000 arany mellett hozza vala, ugyan bizony az 5000 aranyról könnyebb állapotunk volna oztán, de az mint látom, mennél tovább halad mind nevededik haragjok is. Az postscriptában való parancsolatját Ngodnak megcselekedtük, az halált kívántuk inkább hogysem mint megindultunk volna az pénzkeresésben, meg tudja Száva uram mondani, az több ratiocinatióknak mind vége lött kglmes uram, az míg ezelőtt vagy egyet meghallgattak benne, megmondottuk kegyelmes uram, azért szenvedtük, az kit szenvedtünk, most immár ezek mind abszindáltattak, csak azt akarják érteni, ha adja-e Ngod vagy nem, ha adja, küldje meg Ngod az praefigált napra mind, azután könyörögjünk az mit akarunk nyerni, azért ő nga is könyörög oztán régi ígéreti szerént, akkorra kellene az ígéretet az mit Ngod ígért neki declarálnunk, mert én kglmes uram azt csak sub rosa Zulfikar által intimáltam, izentem meg, mivel az mikor audientiám volt, mások is igen nagy emberek levén nála, s mingyárt rettenetes haraggal, szitkozódással kezdé beszédét, nem volt alkalmatosságom az megmondásában. Vezérelje isten Ngodat kegyelmesen onnat; mi itt deficiáltunk, szónkat nem hallgatják meg, én azolta nem voltam ő ngánál, nem hivatott engem, csak Réthy uramot, Gyárfás uramot, de ő kglmeket csak köntöséhez békélleni sem bocsátották, innét többet nem remélhetünk, ha mégis tovább halasztjuk az kedvkeresést, hanem hadat küldenek, isten szent fiáért vezérelje ngodat annak feltalálására. Az mint Ngod kglmesen íratja, hogy magam sem javallanám, azelőtt kglmes uram úgy volt, mert soha nem hittem, hogy ilyen nehezen szenvedjek, azt tudtam, hogy ha látják, hogy nem adjuk, elhagyják, de mivel látom, hogy extremítást cselekednek érette, ha mégis halad az megadása, conscientiose írom Ngodnak, hogy jobb megadni, hogysem mint extremumra menjen az dolog, jobb az summát megadnunk, azzal az hazának securitást szerezzünk, hogysem ez rossz pénzért az hazát elveszessük, ilyen egyedül létünkben partiunculam ponere pro toto aptius quam totum pro parte, hiszem ha isten arra alkalmatosságot ad valaha, élhet ember az alkalmatossággal, most jobb megadni, mert kényszerítettünk, most penig, az még alkalmatosságunk vagygon, ne akkor az mikor nagyobb kételenség érvén ben-

nünket, adnók ha megelégednének vele, de res cum onere vadit; az úristen szent fiáért vezérelje arra kglmes uram Ngdat az mi leghasznosabb az megmaradásra, éltesse és nyugossza kglmesen és igen bátorságosan Ngdat. Datum Constantinopoli die 2. Martii a. 1647.

Ngodnak

alázatos szolgálja, szolgál míg él
Szalánczy István m. p.

P. S. Kglmes uram Száva uram az mely kamukát hitelbe
kivün, igen busitnak bennünket az áráért.

Küldem : III^{mo} ac cel^{simo} principi dno dno Georgio Rakoci stb. stb.

Kívül Rák. kezével : 15. die Mart. A. J. este 6 órakor.

13. 1647. márt. 12.

Georgius Rakoci stb.

Generose, fidelis nobis sincere dilecte, salutem et gratiam nostram. Száva Mihály az nagy hó és szél miatt az Dunán is kés-vén, majd közel csaknem két hétre jött vala hozzánk ide Dévára. Az leveleket megolvassván (az vezérén kívül, itt nem lévén udvarunkban András deák s az üzenetet is referálván Száva Mihály, mindeneket elég szomorú szível hallottunk s értettünk, kit mivel tud az minden sziveket látó s bíró isten, ártatlanul szenvedünk, könnyebbíti búsulásunkat. Az 25 napra hogy az ország s magunk is választ tehessünk, az csak lehetetlen, öszve sem convocálhatnánk őket és noha szt. György napja volna az gyűlés kiszolgáltatásának ideje, az mint jól tudja mind az fényes porta s Zulfikár is, de ím mindjárt convocáltatjuk az egész országot s az Kegtek levelét praesentáljuk ő kglmeknek s noha mi azelőtt is mindene-
ket közlöttünk az emberek eleivel, valamit Kegteknek írtunk, az ő kegmek tetszéséből cselekedtük, ezt is megadván ő kegmek-
nek, elhittük, úgy tesznek Kegteknek választ, az mint legjobbnak ítélik s jövődő opprimálásoknak követésére magoknak utat ne nyissanak, az igazság is kívánja.

Ugyanakkor magunk is az fővezér levelére igazságos illendő böcsülettel való választ írunk s Kegteknek is mint obtestáljon és micsoda ratiókkal éljen Kegd; azt is értjük s bizannyal ha csak világi módon akartunk volna eddég gondolkodni s gyermekinknek, magunknak erősödések akartunk volna keresni az ország szabadságának sérelmével, nekünk hitünk s köteletségünk sérelmével is be kellett volna küldenünk az 5000 aranyat, de amaz Christus urunk mondása szerént nénye, bátyja, öcsce, fia, gyermeke csak az embernek az, ki az istent szereti s parancsolatját meg is tartja. Tudván pedig azt, hogy hitünket kárunkkal is meg kell állanunk, mi bizony az minthogy soha annak sérelmével nem kereskedtünk, most már vénségünk idején nem akartuk magunkat megru-
titani, az országon áll, lássák ő kegmek.

Az 7 vármegyétől az mint ezelőtt is megírtuk, soha mi, tudja az úristen, adót nem ígértünk, hanem magunktól, micsoda conditiókkal, meg van ott az portán írva az teffterben, avagy Zülfikárnál. Itélje meg az az isten, ha praestálta-e azt a fényes porta, annak ígretivel is kéntelenek voltunk s az porta kívánta, mert mikor 1644. az kevés török had is elmenvén mellőlünk, szintén Tokaig kellett vala császár hada előtt nyomakodnunk, akkor küldötte vala ki Memhet passa szegény Maurer Mihályt s úgy kívánta, mivel leszünk htls császárunknak, de oly szorult állapotunkban is soha mi adózás alá az 7 vármegyét nem ígértük vetni.

Az mint mi kívántuk penig az athnamét úgy tudtuk, hogy Kegdnek Szatmárról megküldöttük volt; mindazáltal felkeresvén, megküldjük azt is mind magyarúl s törökül.

Hogy azért értse Kegd az válaszadásunk késedelmét, akaránk megírni. Tudjuk, érti Kegd, mint jártak Zadra alatt az török hadak az cserkeszek s muszkák, sőt az lengyelek is kárt tettek nem régen az Podolián az tatárokbán. Az svécusok is megvévén Bregantiát s több nagy erős helyeket Tirolban, már passust nyitottak magoknak Stiriára is s Olaszországra is, elannyira mentek elő, hogy az helvetusok is conföederálni akarnak véllek. Úgy értjük, az mely helyen vadnak, ha Velenczére akarnak menni, kimehetnek két hét alatt, ezalatt az universalis békesség is igen tractáltatik.

Az belgák declarálták magokat az hispanusnak, az ígrettel, úgy vagyon, contentusok volnának, de az gallust el nem hagyhatják.

Most az hispanus igen nagy classist készített, hova fogja expediálni az idő megmutatja.

Az mely 100 hajókat az belgák az dunkerkaiak ellen tartottak, már arra szükségek nem lévén, elbocsátották őket, kik közül 40 az velenczések szolgálatjára adta magát.

Igen confirmálják, hogy az pápa is s az olaszországi fejdelmek is segíteni fogják az velenczéseket.

Az angliai királt az scotusok kezében adták az angliai parlamentumnak, ki tisztességes vigyázás alatt vagyon nállok.

Mind török s az alsó párton való végházakból valóban csatáznak ide. Nem régen Budán az alsó városban egy pribék megölvén hét magyar rabjával s egy török szolgájával Ali béget, ki esztergami bég is volt, fejét s jobb kezét Tatában vitték s ott karóban tették, elvévén ugyan derekasan értékében is.

Most Szolnokban is bég nincsen, hanem az budai vezér őnga tartja szolgáját az tisztben s az percipialja az jövedelmet. Mi üdönkben soha az szegénységen az rettenetes saczoltatás nem volt, kiért mennyi révást, sívást s égben való sóhajást teszen, isten tudná megmondani s írni.

Ittben nekünk már két héttől fogva derék hóból álló telünk vagyon. Isten áldásából tűrhető egésséggel is birunk, kit Kegtek felől is kívánunk hallani. Datum Déva in die 12. Martii anno d. 1647.

G. Rakocy m. p,

Küldezim : Generoso Stephano Szalánczi de Szent Thamás stb.

Szalánczy kezével : die 3. Aprilis hozá az Máthé vajda ő naga kalarása ez 12. Martii Déváról írt levelét az én k. u.-nak.

(Eredetije a n. m. kézírattárában.)

14. 1647. apr. 7.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngdnak stb.

Kglmes uram Déváról 12. Martii küldött kglmes parancsolatját Ngodnak die 3. Aprilis hozá meg az Máté vajda ő nga itt való kapitihája, melyre bizon igen nagy szükségünk vala az itt való szorgalmatosság miá, az híreket kiírván az budai szolnoki állapotokon kívül (mivel ha igen jót nem írhat Ngod onnat, az ilyen állapatakról való írással itt nem hasznót, hanem irritatiót s igen káros kedvetlenséget nyerünk) az végbeliek eleget beszélnek itt olyant, de nem esik kedvekre, az kitől meghallják; az tatárokbán való kártételeket az cserkeszeknek, muszkáknak és lengyeleknek Podoljában, másképen hozták az vezérnek ő ngának. Ma negyednapja muszkarabokat küldött az hán ide tatároktól, azok ugy beszéllették, hogy jó szerencsével jártak, sok rabokat hoztak, az lengyelek felől pedig Vaszilia vajda igen jó békesség szomszédságot ígér, harmad napja hogy fő ember követei jöttek, sok pénzt hoztak, az leányát sollicitáltatná nyavalyás, de félek, hogy nem obtineálhatja, én ugy értem, hogy fetvát adott az ellen az mufti, ha extraordinarie az vezér ő nga valami gratiát nem nyerhet hatalmas császártól az sok datummal, mert igen jó akarója az vezér ő nga, fejét kötötte mostani levelébe is Vaszilia vajda, hogy az lengyelektől ne legyen semmi tartások, az főkövetet is beküldik, eddég megindult. Az muszkák kozákinak hogy vízi készületek vagyon értik, azokra vagyon gondviselések, noha onnan is békességgel jövő követet várnak. Az hollandusok békességét bizonyoson írják az raguzaik, hogy nem mehetett végben, arra ugy veszem eszembe, hogy vigyáznak, mert örömet értik vala úgy, az mint az raguzaik arról tudósították volt. Az Száva uram késését igen neheztelik, mert ők csak azt kívánák érteni, ha küldi-e Ngod vagy nem, declarálná Ngod magát. Dervis pasát az Dobrocsánban való haddal mind az Ngd resolutiójára várakoztatják, eddig megindították volna azt is Zadra alá, immár pedig szent-György napja is közelgetvén, az fővezér

maga leszen-e vagy az teftedár, de derék szerdárt inditnak az szárazon is szent-György nap után mingyárt, kétszeri szavát írtam meg Ngdnak, kit egyszer maga házában mondott az vezér, más-szor Terszenában mentében az kajkiában mondott, ebben az állapothban igen forog elmémben az az fenyegetése, azért is kellene sietni Szávának, érkeznie indulása előtt, csendesithetnők; az Száva uram későn való érkezésének, hogy az Dunán is mulatása esett az nehéz idő miatt, itt is levén azok az idők, hiszik, de hogy Ngd azt íratja, hogy convocáltatja az országot, s az mi levelünket praesentálja ő kglmeknek, mert ő kglmeken áll, arra azt mondotta, hogy hat esztendőől fogva való sollicitálására hatalmas császárnak, csak ugy teszen Ngod választ, mintha most kezdené Ngod elsőbben ez dologhoz, s mondotta, hogy lássa ngod, az nehéz időnek engedvén, mivel azt látta maga is, hogy volt itben is, annál inkább lehetett ottkűn is, egy hétig még vára-kozik, de tovább ő nga nem szerencséteti fejét, megmondja htlmas császárnak, lássuk oztán mind mi itben, s mind Ngod országával együtt mit cselekedünk oztán; felhivatta vala kapitihaja uramékat mindketten, de be sem hivatta oztán ő kglmeket nagy búsultában, hanem Zülfikartól izenték ezeket, panaszkodott is, hogy esztendőől fogva mennyit szenvedett mind htlmas császártól, mind az több első rendektől Ngodért, Ngodnak egy szál virág nyújtását nem is érdemlette; az három-ezer tallér ígéretet Zülfikar agának jelentettem ugyan, de én azt sem izentem ő ngának, mivel látom, hogy akár effectuálják azt, az miért az ígéret esik, akár ne, de embert mindjárt azzal adósnak tartják, s ha nem adják, halálos ellenségnek tartják embert s mindjárt persecutióban esik ember előttük, nem tekintvén, hogy ratióval ígérték volt, s az miért ígérték, abban semmi nem költ. Ezelőtt való méltatlan írásomra írja Ngod, hogy ha csak világi módon akart volna Nagyságod gondolkodni, s gyermekeinek s magának erősödéseket akarta volna Nagyságod keresni az ország szabadságának sérelmével Nagyságodnak hitinek, kötelességének sérelmével is be kellett volna küldeni az 5000 aranyat, de Christus urunknak amaz mondása szerint: nénje, bátyja, öcscse, fia, gyermeke, csak az embernek, az ki az istent szereti, parancsolatit megtartja, kegyelmesen megbocsásson Nagyságod kglmes uram, mivel ugy tudom, hogy nekem az célom, s arra kell teljes tehetséggel vigyáznom, hogy az mit Ngdnak szerelmes gyermekének nagyobb javára látok, azt kövessem, mivel az szegény hazának megmaradását is abban látom, az békességet azért commendáltam s commendálok most is, mivel megmaradása is abban áll, mert az kinek békessége vagyon, annak minden kazdagsága helyén vagyon, az ki az veszedelemnek örvényében fluctuál, annak megmaradására jobb országot nem találha-

tok az partra való sietésnél, ugyanis kegyelmes uram, az rationationának mi hasznát, ha nincsen több bíránk az egy élő istennél, mi hasznát vettük eddég az rationationationának, vesszük ezután is, valamíg isten ő szent felsége annak alkalmatosságát nem nyújtja avagy ez mostani kedvkereséssel remediumot most, isten után nem gondolhatok minden remedium úgy, hogy jövődre is soha az semminemő alkalmatossággal helyben ne állattathassék, és nem hűtlen lesz kételen, az üdőt vesszük meg vele, veszedelmünket távoztatjuk; ha pedig nem lenne nehéz az tavalyi méltatlan, censurátskámát iterálnom, most az vezér tetszése szerént küldené meg Ngod éppen mindeniket, az mellett töreködnék, Ngod írna s töröködnék az 20,000 tallér ajándéknak 1000 (!) relaxálásáról, mivel az miről Ngd azt ígérte volt, annak fele éppen odamaradt, hogy ő hitlsága hazajövetelt parancsolt Ngodnak; ha bíránk volna kglmes uram, nekem úgy tetszik kglmes uram, ebben ez volna az igazság, az országnak mivel hasznos szolgálatjáért engedte volt meg szultán Murád az 5000 aranyat, mely szolgálatját az ország continuálta azután is mind az szegény fejedelem idejében oda fel való hadakozásában, s mind Ngod idejében immár, mert az magyarországi mostani ajándék az ő fáradságok és sok keserves költségekkel lőn. Az athnamet kglmes uram Fogarásitól-e vagy az szegény Jassitól ugyan Szathmárra megküldöttem volt Ngodnak, hogy Ngod az mint fogja kívánni, úgy, de verbo ad verbum írassale, hogy valami defectus ne essék benne, hanem legyen az Ngod kívánsága szerént, én reám, abból ha mi fogyatkozás esnék benne, haragja Ngodnak ne essék, most is mi szükség Ngodnak azt az minutát keresni, hanem írasson mást úgy az mint Ngod kívánja, ne következék abból is újabb vetélkedés. Itt kglmes uram én nekem semmi gazdálkodással nincsenek, az vezérnek pénzét költém, ha Ngod kglmes uram nem provideál felőlem, nyakon kötnek érette; kamuka árráért, szkófum árráért is igen sollicitálnak bennönket.

Az szegény József is az Seredi uram jancsikjáért, s az Maurerné asszonyom teveször velenceiéjért sokat szenved nyavalyás, az Ngod lovai is sok költséget szereznek, hosszu rovások telék ugyanaz mint látom. Az úristen éltesse Ngdat stb... Datum Constantinopoli die 7. April. a. 1647.

Nagodnak

alázatos szolgálja, szolgál míg él
Szalánczi István m. p.

P. S. Az athnahmet kglmes uram úgy adják meg, ha az pénzt látják, különben nem, az adó még nálunk vagyon, nem is veszik be az többi nélkül, kglmes uram az békességgel ne késsék Ngod az istenért most még ideje vagyon Ngodnak hozzája, rövid üdő az egy hét, bizony rövid. Kapitihaja uramék kéri volt Zülfiar agát, hogy töröködnék az vezérnél, ne astringálja csak

egy hétre az Ngod resolútióját, s azt mondotta, hogy fejéért sem merné megemliteni, az minemő hittel esküdt az vezér; írtam vala Ngodnak, hogy ide olyan hírt hoztak volt, hogy Kolosváratt celebrálja vagy promulgáltatja Ngod az országgyűlését, s die 4. Martii kezdetett, valakinek volt oly nagy gondja az certi-
ficatiójára, s ezek ahhoz képest várják az resolútiót.

Küldém: Illmo ac cels^{simo} principi dno dno Georgio Rakoci stb. stb.

Rákóczy kezével: 25. apr. . . . délest 1 órakor.

15. 1647. ápr. 11.

Rákóczy Szalánczynak: különböző portai ügyekben.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 399—400. ll.)

16. 1647. a p r. 23.

Georgius Rakoczy dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dnus et Siculorum comes.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram.

Az mint Kgdnek némely nap megírtuk valahogy nem késnének megküldeni mind az ország Kegyelmetek levelére iratandó, s mind penig az nekünk írott fővezér ő nga levelére való válaszunkat; mostan azért im isten kegyelmességéből Szávat megindítottuk, s mind az ország válaszát, s mind penig, az mit az vezérnek írtunk, küldtünk, azoknak mását megküldtük, kívánván istentől, találja jó szerencsés órában Kglmeteket, mint adja már be az vezérnek, álljon az Kglmetek discretióján. Ez minap is megküldtük vala Kglteknek az vezér levelének mását, melyet eddig elvehetett, kiben nekünk az ötezer arany felől semmit nem ír, ahöz képest mi sem írtunk nem látván illendőnek. És mivel az öt ezer arany, az mint sokszor megírtuk, s Kglmetek által az vezérnek is érteni adtuk, hogy nem mi hatalmunkban vagyon, ezután is eltávoztassa Kglmetek, az mi nevünk benne ne forogjon, az ország is, az mint megírta Kglmednek, mind Kglmetek, s mind az vezér ő nga megfogja érteni abból, nem az mi hatalmunkban vagyon annak megigérése, s megadása. Azután is micsoda leveleket találunk fel az országnak igazság szerint való tizezer arany adaja felől, mi azokat is paríaltatván sub literis AA. BB. megküldtük Kglmeteknek, mind isten s ez világi ember ítélje meg abból is, tartozik-e az ország azzal, el is higye Kglmetek, nem is megyen el az ország szabadsága mellől, mert ha abban megromlik, az többiben is azt várhatná, és az lenne veszedelmére első út nyitása; ha az szükség úgy kívánja, s illendőnek is látja, in speciis beadhatja Kglmetek az ország levelét az vezérnek ő ngának. Az hét vármegye állapotjáról is mi az vezérnek bőségesen és igazságo-

san is irtunk, annak is mását mind az több ahhoz való levelek pariáival együtt megküldvén, megláthatja Kglmetek. Ugy jut eszünkben, Szakhmárról is mi Kglmednek sok levelek másait küdtük vala be mind törökül, magyarul, kik is, elhittük, megvannak Kglmednél, ha szükségesnek látja az mostaniakkal együtt az országlevele mellett beadhatja Kglmetek az fővezérnek az tízezer aranyról. Mi istennek hála most is türhötő egészséggel bírunk, holnap indulván Fogaras felé, ott sem mulatunk, visszafordulunk. Egyéb dolgokról ezelőtt bővebben irtunk vala Kglmednek. Szávatól im most is másfélszáz tallért küdtünk költségre Kglmednek, igen igen kglmesen intvén sőt parancsolván is, ottben való tartóztatása s abban való nehézségek is olyra ne vegyék Kglmeteket, melylyel az országnak kárt tegyen, hanem tűrjön édes hazája mellett, dicséretes dolog lenne annak cselekedeti.

Noha pedig Kglmetek informatiojáért küdtük kezekhez az nekünk írott fővezér ő nga levelének igazán való mását, melyben minekünk az öt ezer aranyról semmit nem írt, de az mint eddig is minden leveleinkben, úgy mostan is Kglmeteknek felette igen serio parancsoljuk, eltávoztassa azt, úgy éljen az mentségekkel is, valami módon arra okot ne szolgáltatasson csak kicsinben is, hogy az országnak is kezdjenek fölöle irogatni, és parancsolni, mert az oztán sok alkalmatlanságra nyitna utat, annál is inkább pedig mi magunknak; sőt ha olyat venne eszében, ugyan meg is adja érteniek, hogy haszonatlan nekünk arról írni, mert nem a mi személyünket concernálja az ország adjanak vagy nevelése, vagy minualása. Cui in reliquo gratiose propensi manemus. Datum Albae Juliae die 23. April. a. 1647.

G. Rakoczy m. p.

Küldém: Generoso Stephano Szalánczi de Szent Tamás.

Szalánczi kezével: A. 1647. die 7. Mai hozá Száva Mihály uram az 23. Aprilis Fejérvárról íratott levelét az én kglmes uramnak.

17. 1647. m áj. 16.

Georgius Rakocy dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram.

Az úristen ő felsége minket nem szinte kedves állapattal látogata, mert az gazdaasszony már kilenczed napja hogy ágyban fekszik, magunk sem tudhatjuk bizonyosan hagymáz legyen-e rajta, vagy mi egyéb nyavalya. Elődeden az háta gerinczi hol meg fázott, hol meg hevült s mostan gyakrabban forróságban vagyon, mindazonáltal reménségünk vagyon az felséges úristenben, ő flge ebből meggyógyítja. Édes narancsnak nem tétethetjük itt kin szerét,

kihez képest az vajdának ő keglmének kellett iratnunk, küldje kalarrását be az fényes portára, az ki hozzon vagy tíz tallér árát; ki az pénzzel beérkezvén, Kegyelmed vétessen mindjárt mentől édesebb narancsot találtathat, s hova hamarébb küldje ki Kegyelmed. Magunk, istennek hála, tűrhető egészséggel vagyunk, itt fogarasi házunknál levén. Az velenczések, Candia és Zadra állapotjáról Kglmednek nem szükség írunk, Kglmednél minden oda felé való dolgok nyilván lehetvén. Mi mindazáltal úgy informáltatunk, Candiában is jó dispositiójok volna az velenczéseknek, s Zadrát is igen megerősítették, muniálták volna. Azt bizonyosan írhatjuk Kglmednek, az posonyi gyűlés szintén csak in fine finali vagyon, annak is isten jó véget adván, az mi követekink is alájönek. Már az templumok restitutiójára is az ő felsége commissariusi alá érkeztek az hét vármegyékben is, az mely templumoknak Kglmednek is megküldtük vala regestumát, mind túl az Dunán, s mind innét, restitutiójához fogtak. Az imperiumi állapotok is oly circumstantiákkal vannak, isten ő felsége áldásából hamar való nap jó közönséges békességet remélhetünk. Az magyar végházakba kik ő felsége birodalmába vannak, valóban csatáznak az törökre, egyik az másikat hordja; nem régen Érsekújvár s Léva felé is ugyan feles török ment volt, de mivel megtudták, nem sokat vihettek végben, egymás között azoknak most semmi békeségek nincsen. Az lengyelországi gyűlésnek is 22. vagy 23. praesentis leszen vége, itt az a híre, az kozákság nem kevés számúvan ment volna az Feketetengerre, s az muszka is nagy erővel indult volna meg; így vagyon-e, nem-e, az idő meg fogja mutatni. Az több dolgokról, az melyekről szükséges volt, Száva által bőven írtunk Kgdnek. Itt istennek hála, jó tavaszunk jár, szép zsiros nedves idők járnak már egy héttől fogva, adja isten Klmetek felől is hallhassunk minden jót. Cui in reliquo stb. Datum in arce nostra Fogaras die 16. Mai. 1647.

G. Rakoczy m. p.

Küldésim: Generoso Stephano Szalánczi de Szent Tamás, consiliario et ad fulgidam portam ottomanicam expedito ablegato nostro etc. fideli nobis sincere dilecto.

Szalánczi kezével: A. 1647. die 26. Mai allatae per cursorem Transalpinensem quae datae Fogaras die 16. Mai eiusdem.

18. 1647. oct. 14.

Rákóczy Szalánczynak: a követelt adófelemelés ügyében.

(Megj. Ötvös Á. Rejt. Lev. 153—156. II.)

19. 1647. oct. 14.

Erdély rendei Szalánczynak: az adófelemelés ügyében.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. III. 402—404. II.)

20. 1647. nov. 24.

Ez régtől fogván való nehéz számkivetésben igen keservesen elhagyatott és utolsó veszedelemben borult állapotom szerint való alázatos szolgálatomat ajánlom igen alázatosan Ngdnak mint kglmes uramnak stb.

Gyaluból 14-a Octobris nekem iratott levelét vevém Nagodnak kglmes uram, értem elsőbbe is az megölt vezér állapotját, hogy régtől fogva mint gondolta Nagod, itt az fővezérek állapotja eleitől fogván úgy volt kglmes uram, úgy is leszen, soha azt az böcstelenséget senkitől nem hallottam kglmes uram, az kit ő tőle, szörnyebb fenyegetést sem szenvedtem, nem is lehet, mert ember-séges embert karóval, horoggal fenyegetni illetlen is, de még sem félttem annyira tőle, az mint most félek, mert nem láttam senkin, hogy megcselekedte volna, kételenségből is cselekedte; mert ő felelt volt Ngdért, s gyakorta pirongatták érette s fenyegették is, az még remélheté, böcsülettel látott, szépen leültetett, kedvesen beszélgetett, az aemulust száján viselte, midőre kifogya az remén-ségből, valamint minket fenyegetésével szorongatott azért, hogy nem cselekedjük, az aemulust az aemulatióért szintén úgy fenyegette; nem gonosz beszéd vala kglmes uram, mikor azt mondja vala, küldje be az 20,000 tallért az király, s küldje be az szokott adót, mutasson engedelmességet vele, könyörögiünk az 5000 aranyért, én is könyörgök, jó leszen az dolog, most a 2. die Novembris minden nap feljár kapitihaja uram, de bizony nem lévén audientiánk csak kapitihaja uramnak is, akármi rövideden is, nemhogy nekem az ország levele s kívánságok szerint való intercessióm meghallgatására egyéb, hanem az mint megírtam vala Ngdnak az Máthé vajda ő nga vicepostelnikjától Zipától 11. praesentis Novembris küldött levelemben, tized napja ma, úgy tetszik, várjuk hát had érkezzék el az embere, kit ír hogy küld hozzám, de mi haszna ha küld is, ha az császárért nem küldi, ki mer hozzá nyúlni ha küld is; azután mondotta Zülfikar agának, várjuk meg, lássuk az mikor szemben lőnek velem, akkor az mit parancsolék, hogy megírják az uroknak, micsodás válasz jű arra, kit nem tudhatván mikor leszen, vagy talám Ngod is Fogarasi uramot haza várja, s azután küldi be azt az emberét, az ki felől Ngod ír, s az mint írá, az vezérnek is értésére adtam jövetelit, mert igen szükséges vala, költsége is elfogya ez itt való nagy drágaságban, meg egyik lovát is eladá; itt az egy tehén és juh húson kívül igen nagy drágaság, pestis vagyon, ez okon nem várakoztatám, el kelle bocsátanom, nem remélhetvén az audientiát is, az vezérnek is valami búsulása esvén, de azt Fogarasi uram szóval megmondhatja, ha Ngod érteni akarja. Az mi az másik írása

Ngodnak, hogy nem sok idő alatt más nagyobb fog esni, nem tudom ezféleképpen kitől ért Ngod, mert mivel ezféle híjábavalóságon kívül is bő materiám vagyon az Ngodnak való írásra, én nem írom az ilyent, miolta bejöttem kglmes uram, mind hallom én azt, s az mely határt annak vetnek vala, meglőn az határ, el is mulék, nincsen kinek felkötni az harangot, most immár azt mondják, ha meg nem holt volna Sali pasa; mivel az elsőben nem lőn hasznunk, abban sem leszen, kisebb helyen vagyon az mi nyavalyánk. Mind ezeknél immár három leveleiből Ngodnak nem több dolgokat látok én, de nem vagyok méltó, hogy azokról én írjak Ngodnak, eddig is többet írtam, hogysen illetet volna, ötezer tallérért kglmes uram olyan nehéz búsulásokat szenvedni, az istenért, az minemőket látok, hogy visel Ngod, isten oltalmazzon, ha nem maga méltóságos leveleiből látnám, hanem mástól hallanám, megharagudnám érette reája, hogy mondja. Az somogyiak elrablását nem magától az vezértől, hanem Zülfikártól értem, de az vezér szavai az mint eszemben veszem, ha az 20,000 tallér bejött volna, kapuczipasát küldett volna ki hatalmas császár, az végeket mind eljárta volna, megparancsolta volna: az hét vármegyéről hatalmas császár az erdélyi fejedelemnek athnamét adott, kegyelmes szárnyai alá vette, senki ne merészelje ezután bántani őket, úgy tartják mint Erdélyt, senki nem bántotta volna, ha beküldi Ngod az 20,000 tallért, az athnamét mingyárt megküldi Ngodnak, kapuczipasát küldnek az végekre, az faluknak az neveket felírják, meddég az hét vármegyéhez valók, azután senki őket nem bántja; ha nem küldi Ngod, a többivel is úgy cselekednek, mint azzal, hogy Ngod az Tiszán túl való részét az hét vármegyének visszabocsássa, én nem dicsérhetem, ezeknek hírek nélkül cselekedje Ngod, az mint Sali pasa beszél vala, Szilágyi uram megmondhatta Ngodnak, mert ott vala, mikor az vezér mondá, reá emlékezik, tudom, mert akkor mondá az vezér neki, hogy orrát, fülét metszeti el császár, s úgy bocsátja haza, ez ilyen gondolatokról írom kegyelmes uram, hogy 5000 tallérért nem kellene embernek szívében bocsátani, s az többi ennél is rettenetesb, ez nem dolog végezés, hanem veszedelemhez való kezdés kglmes uram, hogy penig egy hatalmas absolutus fejedelem 5000 tallérért úgy megaláztassa magát, hogy más országban indulhasson békeséges jószág szerzeni, rettenetes dolog, ad isten tallért kglmes uram, csak legyen országunk, oly nehéz nekem ez írási Ngodnak, bár ne láttam volna, én nekem úgy tetszik, csak Tokajból is nem sok híja, esztendőnként az 20,000 tallér ha meg nem jő, az még fejedelemségét hazájának, nemzetségének békességét pénzzel megtarthatja, miért kiméli? országából vagyon az pénz, jobb helyre nem adhatja mint országa megmaradásáért, országában maga fejedelemségéért. Titkos írással írja ott Ngod, hogy csak mingyárt azt cselekedhessük,

az mit kívánnak, az cselekedet nem mingyárt, az mint veszem cszemben az mostani relatiójánál félő nem szenvednek többet, nem szenvednek, oly lehet az, soha nem vigyázhat Ngod tovább, ha még sem ér Ngod véget velek, az továbbra való vigyázása Ngodnak ebben az, hogy ha isten megkönyörülne rajtunk, oly ügyet adna nekik, hogy nem kellene megadnunk, de ugy más-képpen is megöltalmazhatnók magunkat, kit ugy érhetünk, ha most engedelmességet mutatunk, de így bizony azt nem érzük, erővel magunkra vonszuk az veszedelmet, megrövidítjük abbeli remétségünket, hiszem nem hittelt astringáltatunk ez engedelmes-ségre, hogy isten megadván azt, az mire Ngod néz, hittelt való kötelességünkkel is megtartsuk, az még országunk leszen, adjuk, leszen is honnan, ha adjuk, nyugszunk is, mind magunk s mind az szegénység. Én kglmes uram most sem tudok egyebet írni mint eddég, az 20,000 tallért küldje meg Ngd hamar, minekelőtte az jediculából kihozzák, azelőtt, mert bizony késő azután. — Az bérlések felől az árrát, azt mondja az aga, bárcsak Máthé vajdá-hoz küldené Ngod, beküldené ő, mert elunta az sok uzsorát fizetni. Hogy Ngod kegyelmesen 100 tallért küldött volt, mint kglmes uramnak alázatosan megszolgálom, ötven tallérát az korcsomá-roznak, kenyeresnek fizetém, az többivel hitván mezitelen szol-gáimat takarám s az három hét alatt az többi bizony elkele, az korcsmárosnak 91 tallérral maradék adós, az kenyeresnek 20 tallérral, de ezt minden nap róják, az árpásnak még ez tavaszi adósság 19 tallér, itt kglmes uram az tallér csak 80 osz-pora, szaporátlan, mert minden drága. Én kglmes uram most sem írhatok egyebet, az ezekkel való megérésre, az 20,000 tallért az mint Sali vezérpasa mondja vala, küldené meg Ngod hamar, az mellett könyörögnénk az többiért, az 5000 aranyért. Az mint Ngdnak jelentettem vala az Zipa postelniktől küldött levelemben, hogy az kapitánpasa az hadaknak csak némelyik részével jött haza, de az többi Candiát víják, újabb hírek annál még nem érke-zék, békességet is beszélnek, úgy látom, hogy jó módjával meg is békélnének, ezek inkább hadakoznának az szározon. Az budai vezér megváltozó kglmes uram Hamza pasa, Ogli Mehemed pasa vevé meg 30,000 talléron, die 21. praesentis szálla ki, az Mussa pasa emberei vadnak mellette, énnekem nem engedé Zülfi-ka aga, hogy szemben legyek vele, azt mondá, hogy az vezér nem engedte, azt mondotta, hogy nem illik, hogy magam menjek, hanem csak kapitihája uramot küldjem, ő kglme által salutál-tatám oztán, böcsülettel látta kapitihája uramot, én nekem is böcsülettel izene, ajánlotta magát, hogy jó szomszédsággal leszen Ngodhoz, Szilivriáról küldi agáját ngod salutálására, az Mussa passa emberi informálják, decembernek 2-odik naptájban fog Ngodhoz érkezni az embere, megírtam ifjú urunknak is ő ngának

embere menését. Nagodnak könyörgök alázatosan, embere jövőn Ngodnak, ne feledkezzék Ngod felőlem, küldjen költséget, fizethessem meg az sok adósságomat, immár pedig hidegek vadnak, tűz nélkül bizony nem lehetek. Zipa postelniktól küldött levelemben tákart alázatos supplicatiom által találtam vala meg Ngodat az szegény Berze Mihály árva leánykája tutrixáját, mivel az atyja is testamentumában feleségemnek hagyta volt, kglmesen conferálná feleségemnek; Ngodnak alázatosan könyörgök, mivel nincsen senkim az ki sollicitálná Ngodat felőle, parancsoljon Kemény János és Bethlen Ferencz uraméknak paranosoljon Ngod, mivel Fejérvárban vagyon az dolog, ő kglmekparancsoljanak az vicéknek, oda haza az árvát adják feleségem kezéhez, jószágát is ereszszerék kezében. Ngdnak mint kglmes uramnak alázatosan megszolgálom. Az úristen Ngdot éltesse etc. Datum Constantinopoli die 24. Novembris, a. 1647.

Ngdnak

alázatos veszett szolgája
Szalánczi István m. p.

P. S. Az ő felsége itt való agense küld kglmes uram ő felgének levelet, Ngodat kéreti én általam Ngod küldje meg.

Külczim: Illmo ac cl^{simo} principi dno dno Georgio Rakoci etc. etc.

Kívül Rákoczi kezével: 10. Dec. Szerencs estve 5 óra után.

1644—1647.

Réthy István kapitálya.

Réthy 1644. végén ment be mint kapitálya Konstantinápolyba, s három éven át maradt ott. Levelei s jelentései közül csak egy kelet nélküli s az 1647. elején írott maradt fenn.

1. K. n.

Ngdnak kglis uram alázatos levelemet immár megírtam vala, hogy viszont az vezér kapujára felmenvén holmi hírek tudakozását végben vihetném, de kiváltképpen az azáki minap Ngdnak írt alázatos levelemben való bizontalan hír felől, melyet kglis uram most úgy értek, hogy semmi abban nicsen is, arra való szándékok is, hogy kimennének belőle, sőt inkább annira megerősítették, hogy az mely kozákok Lengyel és Muszkaországból kivezettettek volt, 15,000 ezeren mentek volt építeni, erős palánkokkal és tötésekkel megerősítvén; az honnét lövészszámokat vizen alája vihettenek volna is, nagy mesterségekkel arra való meatusát és szabados alája való meneteleket 20 napi járó földdel elrekesztették; kik Lengyelországból kijött kozákok voltak, azok közül 4000 ment az várban is, az passa is kglis uram, kinek Azák alá kell menni, holnap száll ki; ezután következendő állapotok felől is Ngdat mint kglis uramot tudósítani nem mulatom el. Az mufti és császár anyja ajándékát is kglis uram az aga igen emlegeti azt mondván, hogy Ngd kedveskedjék úgy most az vezéreknek, hogy successu temporis, az minthogy ő köztük gyakor változások vadnak ha az szükség kívánja, lehessenek annak idejében is Ngdnak jó akarattal. Irhatom kglis uram Ngdnak, az aga is mellettem Ngd dolgaiban szível és serényen forgolódik, úgy is veszem eszemben kglis uram, az kinek akar szolgálhat is, mert nagy hitele az vezérnél ő ngánál. Ismail aga is, az mint Ngdnak feljebb is íram, bizony igen nagy böcsülettel vala emlékezetben Ngd és méltóságos fiai felől, sőt ugyan kére is, hogy írnék én is Ngdnak az ő Ngdhoz való jó emlékezeti felől. Most istennek hála kglis uram minden állapotok jó karban vadnak; Máthé vajda ő

nga felől is semmit gonoszt nem hallok, mivel az Ngd isten ő felsége kglsségéből való bizonyos állapotja enyet ő ngának is úgy vagyon csendessége egyfelől. Császár anyja ajándékának emlékezeti felől az mint Ngdtől kgl's uram instruáltattam volt, ingyen választ sem töttem, de mindazáltal kgl's uram igen az igazgatja egyfelől itt az állapotot, sőt az Oláhországból bejött és hozott adókor is láttam mindenik császár anyjának is ajándékot hoztának, melyet Ngd kgl's bölcs itéleti szerint cselekedhetik, csak akarám mégis Ngdnak mint kgl's uramnak alázatosan *ratione declarationis* megírnom.

Külczm: Az én kgl's uramnak, melyet azután *post scriptó*-ban írtam.

(Réti István írása).

2. 1647. j a n. 2.

Illustrissime ac celsissime princeps etc. Az úristen ő szent felsége etc.

Kegyelmes uram, az Nagod méltóságos parancsolatját Szalánczy uram által alázatos hűséggel vöttem, melyben újabban való kgl's parancsolatját látom Nagodnak itt való maradásom felől, mivel az ide rendeltetett újabb kapikihájának betegsége azt imputálta. Némely embernek kgl's uram igen könnyen áll az megbetegülés, kivályképpen mikor veszi eszébe, hogy súlyos az itt való szolgálat; de ha valami okosságával elkerülheti bizony vagyon esze, tud magára provideálni. De én kgl's uram azféle okoskodáshoz nem szoktam, hanem valamikor Nagod kgl'sen parancsolt *absque tergiversatione* jöttést jöttem. Immár öreg ember vagyok, beteges, én csak várhatom halálomat, mert mind az írások s mind idő szerént közel vagyok halálomhoz. [I]mmár kilenczedik esztendőben vagyok itt, ez négy ízben [v]aló bejövetelemben ez elmúlt esztendőben mentem vala [k]i Serédy urammal, ismét azon esztendőben jöttem be ide. Kgl's uram *inauditum* az mi hazánkban, hogy valaha va[laki] ez formán *continuálta* volna az portai szolgálatot. [Ez én] itt való szolgálatom kgl's uram ha annak *originatiója* [mellett] maradok s annak *effectusát* szemlélem, bizony *commemo* [randum est (?)]. Kgl's uram, kgl's uram, kgl'mes uram, az élő [istenért és az ő szent] fiáért könyörögök Nagodnak, ha [köz]elbik szent György napi gyűlésre [re]latióból kivitetne, ne haljak [va]gyon három esztendeje hogy nem is [szü]kségem; *qui non comed't* etc. — Ilyen szükséges ügyemben nincsen kgl's uram isten után hova forditanom elmémet, hanem az

Nagod kglsségéhez, mert ha méltó volna, az földnek is esedezném etc.

Ezen orában juték alá ide az házhoz kgl's uram; közönséges híreket, az miket értettem én, referáltam Szalánczy uramnak tudom meg is írta Nagodnak. Híre az, hogy holnapután, ha holnap is netalám, az szerdár Mehemet passa megindul alá Drinápolban, egy ideig ott is leszen, meddég tengeren innen való hadak alá nem takarodnak; felette ideje korán, avagy inkább szokatlan időben való hadra indulása ennek az nemzetségnek; senki nilvát nem tud mondani, melyre megyen; az gyalog puskások itt Szki-dernél minden nap megyen által tengeren, híre az, hogy Candiában mennek. Ugy értettem kgl's uram ez elmúlt ősszel, hogy az Lupul vajda követe ment volt Nagodhoz Görgicze; semmit Nagod [ő neki ne] higgyen, mert immár ő neki ittben nagy hitele vagyon, . . . ide be küldé, fő posztelnikja mellette vagyon . . . itt Galatába vött egy görög leánt, az is . . . [posz]telnikja volt az vajdának, itt penég főkap[ikihája] . . Az úristen Nagodat hoszszu ideiglen jó egészségben etc. Actum Constantinopoli, 2. Januarii, anno 1[647.]

Nagodnak

al[ázatos] igaz hi[ve]
[Stephanus Réthy m. p.]

Jegyzet. A kipontozott helyek az eredetiben kiszakadva.

Egy kis quart alakú lapon:

Kgl's uram, alázatosan jelentem Ngdnak mint kgl's uramnak, nekem szegény alázatos hívének kgl'sen megbocsásson. Bizony én vagyok mostan ebben az helyben, az ki proprio stipendio militat; immár két paripámot eladtam, egyiket csak minap tall. 40, mostan annak az árát költöm. Adtam ez mostani sziligy természetű kajmekám ő ngának consignatiót maga kezébe, mint resolválta magát, igen kedvetlen válasz, nem ő kajmekámságában való dolog, akkori tiszték mind változtak; 28 heti kenyérpénz restől máig, mostan is két hétbe adnak egyszer kenyérpénzt, ezzel meliorálta ez új kajmekám. Rosz lencsém elég vagyon, az ló sem eszi meg; tudja isten akár adjanak s akár ne, ezután el nem veszem; oda az riskása, noha bizony azért is csak az rosta-aljat adták, immár ez is ususba ment; tönk fa, széna, fűszerszám egy pénz ára nincsen; nekem soha bizony szénáért is egy pénzt sem adtak; borért asper. 1000 adtak, azzal együtt hat darab igen temérdek potyolatot, kinek darabját az korcsmáros csak asper. 500 sem veszi el, borba sokkal adós vagyok. Az nyavalyás Rezván eleget fárad minden nap utánna, de hejába, néha csak meg nem verik; ennek is kgl's uram Ngd kglsségéből lehetne

mi kős fizetése, én bizony kgl's uram ~~ing~~nár tovább nem tarthatom, azonkűl is hatod magammal vagyok, kiket meg kellene ruháznom; 18 sing posztót hozatok vala be Szalánczy uram bejövetelekor szolgálaim szolgálatjokba, azt is az szekérbűl ellopták, melyen az adó pénz volt. Én várom mindenekben az Ngd kgl'sségét.

Eddig Réthy István írása. — A következő sorok Rákóczy kezével.

Élése felől az főkövet bemenvén mind íratunk s izenünk az kajmekámnak, pénzt is küldünk. Rezvánnak vala fizetése, de ő is elárult vala s látván, hogy csak szerencse fiaí ő is mint az többi, úgy vetők el; csak bizonitsa meg valami hasznos szolgálatjával hűségét, leszen tekintetünk reá.

1647—48.

Gyárfás Ferencz kapitliha.

Réthy a kapitlihaságban Gyárfás Ferencz váltotta fel. Még mindig az 5000 ₺ adóemelés felett folyt a tárgyalás, de eredménytelenül, a porta nem engedett s Rákóczy nem fizetett. Életében nem is dőlt el a kérdés: 1648. okt. 11-én Rákóczy meghalt. A halálhírrrel Sebessy küldetett a portára: de eredményt ő sem tudott előidézni.

Gyárfásnak az öreg fejedelemhez intézett jelentésein közül csak egy maradt fenn.

1648. jan. 14.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngdnak stb.

Kegelmes uram, itt való nyavalyás, szomoru állapotunk minékünk az minemű karban áll, ez alázatos írásom által jelentem igen alázatosan Ngdnak kglmes uram, az Ngod és az nemes ország ittben levő főkövetje nemzetes Szalánczi István uram ő kglme sok üdőtől fogva ittben levén, isten ő felsége igaz itéletiből hirtelen való nyavalyát, betegséget bocsátván ő kglmére die 9. praesentis Januarii dél után 4 órakor, ugyan azon nap estve 10 óra tájban csendes halál által ez világból kimulék. Kglmes uram, magam is ottben az követ ur ő kglme házában voltam, beszélgetvén ő kglmével előttünk álló dolgainkról, (holott az előtt egy órával vezér ő nga bujurdi levelével ujobban hivat vala engemet az szolnaki zaim Mehemed aga) látván ő kglmének az üdvözült urnak sok búsulását, mondtam ő kglmének én is, hogy ne búsuljon olyan igen, ő kglme monda énnekem, hogy búsulok igen is, mert meg epedtem már ennyi üdőtől fogva való búsulás miatt; azután monda ő kglme egyik inasának, hogy csináljon serbetet, én mondtam ő kglmének, hogy ne innék egyéb üdőben hanem ebéden, vacsorán, az követ ur ő kglme nekem azt monda, hogy nem engedi az természet ő kglmének azt, hogy üdőközben is ne innék, noha bort nem iszik olyankor, hanem nádmézet csinálván pohárban, arra töltet vizet, s az az ő kglme itala,

ez idő alatt nádmézet faragván, az inas oda hozá egy fűcsánban s az úr ő kglme maga tölte vizet reja, letevő az asztalra s mondá, hogy egy kevéssé nem iszik, hanem azt várja, hogy jól elolvadjon az nádméz, s beszélés közben látám, hogy lehajtja fejét, mintha szunynyadna, kérdém ő kglmétől, hogy talám alhatnék, de semmit nekem nem szóla, hanem az tenyerével kezdé fejét, szemét dörgölni, az szolgálit szólítám (mivel hogy csak egyik inas vala az házban) feltevők az ágyra, azonban mindjárt az doktorért küldék, mindjárt ide jöve az doktor is, az zsidó is József itt volt, az doctor meglátván mondá, hogy még az pulsus jól jár, kérém az doktort, hogy mindjárt csenáljon orvosságot, mondá az doktor, hogy ha nappal volna, az patikában mindjárt vehetnénk orvosságot, de éczaka vagyon, s az kapun ki nem bocsátanak az kapubeli jancsárok, mindazáltal az mi leszen ő nála, azfélit mindjárt hoz. Kglmes uram az doktor elmenvén sietséggel hamar hoza orvosságot, mielőttünk elkészítte, de nem adhatá be az orvosságot, mivel az szegény úr igen elbágyadott állapattal vala, hanem kené, dörgölé orrát s kezeit, s mellét is, azonban megesmerém, hogy desperált az doktor is, velünk együtt ő is ott volt az úr körül mindaddig az míg meghala. Kglmes uram kérdém az doktort, hogy mondja meg micsoda betegség miatt holt meg, az doktor azt mondá, hogy az gutta ütötte meg. Kglmes uram én annak módja szerint mindjárt tiszta ruhát adattam testére szegény üdvezült urnak tisztességes szép atlacz dolmányt ujat olyan reménség alatt, hogy az mint ezelőtt is, úgy most is megengedik az üdvezült urnak hideg testét kivinni innen. Kglis uram akkor éczaka magam mentem Zülfikar agához értésére adván az dolgot, sokáig beszéllettem vele, kértem azon, hogy intercedáljon az vezérnél ő ngánál, hogy küldhessem ki innen az üdvezült urnak testét, avagy koporsóba beszegezvén, hadd legyen az test egyik házban, mentől hamarébb én is postán küldök ki, értésére adom Ngodnak. Akkor azt mondotta az aga, hogy ha megvirrad, menjünk alá az pasa kapujára, lássuk mire veheti az vezért ő ngát. Hogy megjöttem az agától, mindjárt asztalalost hivattam, megal-kudtam, hogy igen szép cziprusfa deszkából koporsót csenáljon; reggel alámentünk az pasa kapujára, az agával felmenvén az palotába, beméne az aga az belső házba, azonban hertelen hivatá az vezér az zupasát s az házas pasát, azok hamar kijövének az vezér házából, s alájövének egy néhány jancsárral, de én nem tudtam hova mennek, azután kijöve az aga is az vezér házából egy teszkeret hozván ki kezében, mondá, hogy az vezér ő nga maga kezével írta, s azt parancsolta, hogy elsőbben lássák meg az testet, ha nincsen ütés, vagy vágás, avagy egyéb seb a testén, ki miatt megholt volna, mindjárt el kell temetni; mondám az agának, hogy ujobban mégis menjen be az vezérhez ő ngához, én is

bemegyek, avagy suplicatiót íratok, s beadom az vezérnek ő ngának; az aga azt mondá, hogy ha tíz suplicatiót íratok is, de az csak hijába, mert immár kimondva vagyok. Kglmes uram azután kérém az agát azon, hogy szóljon az vezérnek ő ngának, hogy arról az egy napról had haladjon az temetés, mivel az üdő eltölt, az dél elmúlt, sem koporsó, sem az sír nem kész; azt mondá az aga, hogy ide az házhoz jöttek az szupasa, s az házasa pasa, azoknak szóljunk, talám azok megengedik. Kglmes uram én mindjárt jöttem az szállásra, az mikor érkeztem immár volt egy órákor dél után, az szupasa, házasa pasa, s kadiaiak is immár itt voltak, azután az aga is elérkezék, elsőbben is az szegény úr testét látogaták, nem találván semmi sebet rajta, az kadiai elmenének, az szupasa s házasa pasa itt maradának, azt mondák, hogy innen el nem mennek addég, míg az testet ki nem viszik az kapun; az köntösét csókoltam az szupasának, hogy másod napra haladhasson az temetés (azon esedeztem nekik), hogy hivatassam által Galatából az keresztény orátorokat, az oláh követeket is kerestethessem meg, semmi válaszem nem lön egyéb, hanem azt mondák, hogy nincsen nekik fejek, hogy különbben cselekedjenek, az mint az vezér ő nga megparancsolta; itt az a szokás, hogy ha az császár meghalna is, de azon nap eltemetik. Ez idő alatt elküldöttek sírásó emberekért, ide hozák az jancsárok, megmondá az szupasa, hogy küldjek embert ki velek, az egri kapun kívül mutassanak helyet, hol kell sírt ásni; kglmes uram magam menék el velek, mivel hogy láttam volt azelőtt, hol volt az szegény Géczi Péter s Damokos Mihály uramék temetése, ott ásattam sírt, meddig onnan bejöttem, a szupasa s házasa pasi elmentek innen ő magok, jancsárokat hadtak itt az háznál s csauzokat is, azok megmondák, hogy nem engedik, hogy az test tovább az háznál legyen, ők kihozzák, ha én ki nem hozatom; az moldovai követért s kapitihákért küldöttem volt azelőtt, de egyiket sem találták szállásán, az havasföldi követ Nicola, s az egyik kapitiha detentióba vadnak sok üdőtől fogva, hogy nüst bélléseket nem adnak, az egyik kapitiha itt volt kglmes uram. Nem lön egyéb módom az dologban, hanem koporsóba szegeztem s kihazatám az házból az üdvözült szegény urnak testét, görög papoknak is parancsolt volt az szupasa, azok is itt voltak, ugy vagyon kglmes uram, hogy mondák az görög papok, hogy őket az patriárka küldötte ide vezér ő nga parancsolatjából, mindazáltal ők elmennek ha nem akarom, hogy az temetésen itt legyenek; beszéllek az agával s az úr szolgálival is, az tetszik, hogy mivel nincsen két csauznál, s az egy kapitihánál több, az ki kísérje az testet, hadd jöjenek ki az papok is velünk, ott voltak kglmes uram az temetéskor azok is, de semmi ceremonia nem volt, sem gyertya, sem temjénező, hanem ottkin ülének ők is mind estvéig mivelünk együtt az míg az sírt megásák; egy ember magas-

sága az mennyi volna, annyira ásták az sírt kglmes uram; én az koporsót is oly ládába csináltattam, hogy nem éri az föld az koporsót az míg az külső deszka el nem rothad, immár kglmes uram egy követ is akarok rá faragtatni, az ki feljel legyen az temetésen. Azután való nap kglmes uram jó reggel az agához mentem, szólék neki, hogy menjünk alá, szóljunk az vezérnek, hogy bocsássa ki ő nga az üdvezült követ úr szolgálait, mivel azoknak már itt semmi dolgok nincsen, pénzek is nincs mivel éljenek. Az agával együtt elindulánk, azonban előltalálók az vezért, akkor éccaka égtek volt el egynehány házak, annak gondjaviselésére jött az vezér, onnan Terszaneba ment által az nap nem lehattunk szembe az vezérrel; azután való nap ugymint 12. praesentis pasa kapujára mentünk, az vezér ő nga ki nem jöve az külső dívánba, hanem az belső házában volt, estveig vártuk, az aga bemenvén, úgy lött válaszung, kijövéen onnan belől, az aga megmondá nekem az vezér ő nga parancsolatját, hogy az üdvezült követ úr szolgálai közül egyiket bocsássam ki egyik lovon, írjam meg oda-baza, hogy ha vagyon fia, avagy oly közel való rokona az követ-urnak, az jöjön be Ngod levelével, írjon Ngd az vezérnek ő ngának, s ha bejő az üdvezült urnak az fia, avagy közel való rokona, az mi javai maradtak az urnak, azt megadatja ő nga, s az szolgálait is kibocsátja. Kglmes uram, azt is mondá az aga, hogy parancsolta nekem az vezér ő nga, hogy Ngdnak írjak az felől is, hogy ne késsék az adó tovább immár, hanem küldje be Ngod az adót, az tizenötezer aranyat éppen, az húsz ezer tallért, s ennek az ittben való tíz ezer arannak az elmaradott részét az ötezer aranyat, küldje bizonyos követit Ngod, hatalmas császár parancsolatját megfogadván, ne játszik Nagod tovább hatalmas császárral, mert htls császár az maga igazságát kéri, ha Ngod kedvét keresi hatalmas császárnak, az állapot is jó leszen, ezután sem kíván hatalmas császár többet, hanem csak azt az mi az ő igazsága, az vezér ő nga is igaz jó akarója leszen Ngdnak, mivel hogy Musztafa vezér-pasa ideiben is Ngdnak jóakarója volt; ha az dolognak ittben jó vége leszen, htlnas császár mindjárt kapuczipását küld innen, Egerbe küldi, eligazít minden dolgot, szép csendes állapot leszen, ha pedig Ngod keménkedik, Ngod ad okot minden veszekedésre, Ngod leszen oka az háboruságnak. Kglmes uram én is Ngodnak alázatos írásom által úgy adom értésére, az mint nekem megparancsolá az vezér ő nga Zülfikar aga által; vezérelje az úristen Ngo-dat kgl[s] uram] minden dolgoknak hasznoson való végben vitelére. Kglmes uram, az itt való állapot most csendességben vagyon, az kapitán Faszi pasa letette az tiszte, az ki azelőtt terszane tibája vala, most az a kapitányt pasa; Ciafer pasa az császár veje 8. die praesentis holt meg. Kglmes uram, itt drágaság vagyon, széna, abrak igen drága, az kenyér is igen drága, mert

kétszáz dram kenyeret adnak vala egy oszporán, most hetvenötöt, az vagy legfeljebb 80 dramot, napról napra drágodik. Kglmes uram, ezelőtt is jelenttetem volt ngodnak alázatos írásom által, hogy az ka[pi]kiha prebendája az mi volt, azt nem adják meg, az kenyérért való pénz az mi volna, azt minden héten kiadták ezelőtt, most három hétig sem adják, azután ha mikor adnak is, csak egyik hétre adják meg, az többi oda marad, az mikor kéri az szolgám, az a válasz, hogy nincs pénz, az juhért való pénzt, az mit rendelték volt, azt megadták, de oly rosszat adnak néha, hogy hármával sem veszik el egy pénzért; vaját, riskását az mit adnak is nem annak való, hogy emberséges ember egyék benne; egy holnapja elmúlt, hogy árpát nem adtak, azt mondják, hogy nincsen; az borért az mint azelőtt pénzt adtak, miolta én ittben vagyok kglmes uram, én nekem egy pénzt is nem adtak, csak az a válasz, hogy nincs pénz, Réthi uram ittben létében is megadták, csak én vagyok kglmes uram szerencsétlen, az mint computáltam kglmes uram, többet teszen 80 tallérnál az bor árra, noha nagyobb részét megadtam a korcsomárosnak; eddig kglmes uram volt mit adnom, mert adatott volt Ngod, kiért az úristen Ngodat sokáig éltesse, istennek nagy neve áldassék érette, nem voltam részeg bor miatt miolta ide bejöttem, mindazáltal kglmes uram nem szoktam volt az vizet gyakran innya, s gyakran jó oly vendég is szállásomra az ki bort iszik, nekem is gyakorta kell az erszényhez nyulnom, volna szükségem, ha adtak volna borért való pénzt kgl uram, azt tartom nehéz dolognak, ha én itt létemben metszik el a borpénzt, én Ngodnak azért jelentem meg alázatos írásom által. Az szolnoki aga igen sollicitál kglmes uram, újabban vezér eleibe hívott, nem tudok mi választ adni, ha ngod kglmességéből nem parancsol felőle, immár az atyjafia is annak az agának beérkezett. Az mely adót és ajándékot ngod kglmes uram én tőlem beküldött vala, én az Ngod kglmes parancsolatja szerint, az követurnak, üdvezült Szalánczi uramnak ő kglmének kezéhez adtam volt, ő kglme kezénél állott azulta, immár kglmes uram én kezemenél vagyon, az tizezer arany bepecsételve volt, most is úgy vagyon, az tallérok kglmes uram nem voltak bepecsételve, azokat tegnap megolvastattam, az fővezér pénze az ezer két száz tallér éppen, az kapitánpasának tall. 300, az harmadik divánülő vezérnek is tall. 300, ezek megvadnak, az többi elkölt, az üdvezült követúr ő kglme maga költségére vött volt ki elsőbben tall. 200, másodszor is tall. 200, úgy tudom kglmes uram, hogy Ngodnak megírta volt; az utolszori 200 tallért az kit kivött az szegény úr azt nem költötte volt mind el, maradott abban taller. 80, abból vettem ki tall. 8 az vezérek pénzéhez, mert annyi héja volt az vezérek pénzének, úgy tudom kglmes uram, hogy egy darab kőfalnak megcsinálásáért adta volt azt az 8 tallért, az többi ugymint tall.

72 én kezemnél vagyon; Zülfikar agának is adott volt kölcsön tall. 20, azután is adott volt az agának tall. 110, azért 55 arany vagyon zálogba, az 90 tallér, az ki abban az zsákban maradtott volt, az honnan az 110 tall. adta volt az úr, az is az ládában volt az több tallérokka, de külön zsákban. Tegnap szolgálját küldé az aga levéllel hozzám, kérete hogy adjak 200 tall. kölcsön, mert mindenéből kifogyott, akár az üdvezült pénzből, ha vagyon annyi, s akár egyik vezér pénzét adjam oda, ha Ngod megküldi az ő pénzét, abból mindárt megadja, avagy Száva uram ha megküldi az pénzt, abból megadja, az ő igaz hűtíre fogadja levelében; eléggé gondolám kglmes uram, mit kellessék cselekednem, mert az Ngod haragjától rettegek, az aga haragjától is mint az tűztől ugy félek, mert látom az állapotot; kglmes uram, azt gondolám magamban, hogy az Ngod kezében vagyon kegyelmesség, szemei eleibe veszi Ngod kglmesen, hogy az kintelenség visel engemet is, én oda adám az agának ezt az 90 tallért, az kinek az többit ugy-mint tall. 110 az úr adott az aranyakért, magam vivén házához az agának, velem levén zsidó Josef is, immár mindenestől tall. 400 vagyon az agánál, neki is 55 aranya vagyon itt, hűtíre lelkére fogadá az aga, hogy megadja az 90 tallért, valamikor pénz jó kezéhez; ugy tetszik kglmes uram, hogy minden búsulásánál nagyobbnak tartja az aga az béllésekért való fizetést, nagy esküessel mondja, hogy az uzsorával együtt többet fizetett már ezer tallérnál az béllésekért, ha Ngd beküldené Máthé vajdának ő ngának, az vajda ő nga megküldené az agának. Kglmes uram, az üdvezült követ ur ő kglme adósságáért engemet sollicitálnak, az korcsomáros 81 tallért kér, az kenyeres tall. 40, az az kitől árpát hordottak tall. 30, én nem tudom kglmes uram, honnan kell megadni, az Ngod kglmessége mit parancsol felőle, mert az szegény urnak az az pénze volt költő pénze, az mely 80 tallért én kezemhez vöttem, az állott az úr ládájában, abból költött minden nap, ezenkívül volt száz talléra az clamáris ládájában, temetésire abból költöttünk, most is azt költik minden nap, húst azzal vesznek, kenyeret ravásra hordanak, az fosztányába volt egynehány aranya bevarrva, én ki nem bontottam, lehet ötven vagy hatvan arany, az ládába tetettem az köntöse közé, az láda itt az én házamban vagyon; kglms uram én inventáltattam az mi javai ittben voltak az üdvezült urnak, az inventariom pariaját kiküldöttem Szalánczi Istvánné asszonyomnak ő kglmének. Az úristen Ngdat kglmes uram éltesse stb. Datum Constantinopoli die 14. Januarii a. 1648.

Ngod

alázatos szolgálja

Gyárfás Ferencz m. p.

Külczim: Illmo ac cels^{imo} principi et dno dno Georgio Rakoci stb.

Kívül Rákóczi kezével: 7. Febr. Keresztes Szalánczi uram temetése felől.

Pótlás.

Seredy István 1641. oct.—1642. jan. követségéből kimaradt Rákóczy következő később előkerült levele, mely a 2-ik sz. a. levélre válasz, s a 640-ik laphoz pótlandó.

19. 1641. nov. 12.

Anno 1641. die 12. Novembris Bogács.

Seredi uramnak.

Jánról ultima Octobris írt Kglđ levelét nekünk ím most este itt Bogácson 5 óra után hozák meg, igen kegyelmesen is vöttük Kglđtől, hogy addég való utjáról is tudósított Kedg, ezután valót is az úristen szerencséltesse s mind fejenként Kegteket hozza igen szerencsés állapotallal meg hozzánk, amen. Istennek hála, mi mostan mind békével vagyunk ide, kiről ma reggel is Meggyesről írtunk Kedgnek. Házanépe felől is Kedgnek még eddég jónál egyebet nem hallottunk. Oda szóló levelét Kedgnek ugyan postánktól küldjük meg s ha mi választ leszen, osztán Kedgnek megküldjük, hertelenségünkben fel tanáltuk szakasztani. Igazsággal írjuk Keglmednek Orosz-Csiknál is elvötte úgy s mivel nem török mind, az Kegtek levelét fel is akarta szakasztani, de nem tanálván, kivel megolvastassa, úgy adta vissza. Talám nem ártana Kedgnek az vezér előtt (jó hitvel) panaszt tenni reája s bár meg is lássa Kegtek, mit ír nekünk onnét. Rác István uramat tanétottuk titkos írásra, azzal írjon Kedg. Ferencz az posta, szegény megholt, isten irgalmazzon neki. Igen szükséges Kedgnek mindenekről bennünket tudósítani idejekorán. Noha borunk sok lőn, de elhigye Kedg, valamik megforr, az csak oly savanyú, már is alig ihatja meg ember, mi leszen tovább, isten tudja. Mi ím görgényi palotánkat tekinteni indultunk, de onnét az más hete szereda vagy csütörtökre Fejérvár felé indulunk isten áldásából s onnét is circa 10. vel 12. Decembris az úristen engedelmeiből akarunk az kolozsvári terminusra indulni. Adja isten, hallhassunk minden jót Kegtek felől.

Sebesi uramnak.

Ultima Octobris írt levelét most este 5 óra után vövk el, igen kegyelmesen vöttük Kegdtől, hogy ily gyakorta tudósít az oda be való állapotokról s mivel már írtunk Meggyesről Kegdnek, most sok írásunk olvasásával nem terheljük Kegdet. Igen meglássa Kegd, azért mostan elvötték volt az Kegtek levelét Orosz-Csiknál, kiről Kegd bővebben érthet Seredi uramnak írt levelünkből. Minden szívek isten kezében vadnak s oda hajthatja, az hova akarja, nem lehet semmi isten engedelme nélkül semmi (*sic*) Továbbra is deus providebit. Az mi hivatalunk az, járjunk el tisztünkben, ha isten velünk, kicsoda ellenünk. Adja isten minden jót hallhassunk Kegtek felől.

Maurer Mihálynak.

1. die praesentis mensis írt leveledből értjük, hogy békével mentél be s az vezér is becsülettel excipiálván, meg is kaftányozott, kiért sokan [vannak] ellene; ő naga az mikről kedveskedett s mint felelté[1] reá, azt is értjük s az is jól vagyon. Több dolgokból tarts ahhoz magadat, az mint instructiótok. Ezután is írtunk kiválképpen Doborkáról (*sic*) 23. Octobris. Az sellért az, sátorokra ne várapoztasd. Bár smaragdot hasonlót keress ahhoz, az kit bevitték s ha olyant tanálsz, meg is kell venni.

Havasalföldi vajdának.

10. die praesentis írt levelét ő kegmének most vévén, szomszédságon ¹⁾ vöttük, hogy ő kegme megkülte az nekünk szóló leveleket, kikre választ is írván, ne neheztesse ő kegme minél hamarébb megküldeni. Az harangok 4. ma megöntötték szépen, tengelét készítik, az 3. formáját csinálják, azon vagyunk, minél hamarébb elkészéthessék, órát is csináltattunk. Az miről Száva által ő kegme megtanált, arra is gondunk vagyon. Az levelek vételét rosszul cselekedte az török; írtunk is Seredi uramnak, hogy az vezért megtanálja felőle; de hogy jobban érthesse Seredi uram az dolgot, tudósítsa Kegd Seredi uramat is az dologról voltaképpen. Szegény Ferencznek halálát szomorúan értjük, isten irgalmazzon szegénynek azé (?) mindenek életek, de (?) még (?) úgy is kell az velágben élni, mindenkor készen tanáltassunk.

(Minuta Rákócy kezével.)

¹⁾ Szomszédságosan.

TARTALOM.

	Lap.
1631. Szalánczy István kapitíha	3
1632. Tholdalagi Mihály főkövetsége	6
1632—1633. Szalánczy István kapitíha	13
1633. febr.—jul. Keresztessy Pál főkövet	111
1633—1634. Kőrössy István kapitíha	113
1633. sept.—oct. Tholdalagi M. követsége a budai basához	169
1633. nov.—1634. jan. Mikó Ferencz főkövetsége	172
1634—1635. febr. Réthy István kapitíha	183
1634. jun.—oct. Szalánczy Istv. követsége Drinápolyba	232
1634. jun.—sept. Szentpály István követsége Drinápolyba	244
1634. aug.—sept. Mikó F. követsége a lengyelek ellen küldött vezérhez	252
1634. sept. Horváth István követsége a budai basához	261
1635. febr.—márcz. Tholdalagi M. főkövetsége	262
1635. jul.—aug. Szentpály István követsége a portára	267
1635. oct.—1636. febr. Nagy Pál főkövetsége	274
1635. oct.—1636. febr. Szalánczy követsége a budai vezérhez	277
1636. jan.—febr. Réthy István követsége Kantemirhoz	282
1636. márcz.—apr. Szalánczy I. és társai budai követsége	285
1636. maj. Bakó Péter portai növendék	293
1636. jul.—aug. Kőrössy István budai követsége	297
1636. jun.—aug. sept.—oct. Szentpály István követsége a kozákokhoz	300
1635. febr.—1637. jul. Sebessy Boldizsár kapitíha	315
1636. nov.—dec. Haller és társai követsége a budai basához	417
1636. jan.—1637. jul. Tholdalagi Mihály főkövetsége	424
1637. nov. Tholdalagi M. expedíciója Lupul ellen	493
1637. nov.—dec. Kőrössy István budai követsége	495
1637.—1640. Réthy István kapitíha	500
1637. nov.—1638. febr. Szalánczy István portai főkövetsége	565
1638. apr.—maj. Sebessy Boldizsár követsége az új budai basához	579
1639. apr.—maj. Sebessy Boldizsár követsége az új budai basához	585
1639. jul.—nov. Tholdalagi Mihály főkövetsége	586
1639. dec.—1640. márcz. Seredi István főkövetsége	604

	Lap.
1640. jul.—decz. Maurer Mihály portai követsége	612
1640. jul.—1641. decz. Sebessy Boldizsár kapitihá	626
1640. okt.—decz. Seredy István főkövet	639
1641. jun. Kőrössy István budai követ	644
1641. oct.—1642. jan. Seredy István főkövetsége	647
1641. oct. 4.—1642. Rácz István kapitihá	652
1642. apr. Kőrössy István budai követsége	697
1642. apr.—jun. Seredy István és társai főkövetsége	698
1642. nov.—1643. jan. Kőrössy István főkövetsége	706
1642. okt. 16.—1644. jan. Réthy István kapitihá	711
1643. okt.—1644. jan. Maurer Mihály portai követsége	743
1643. nov. 2.—1644. jan. Seredy István főkövetsége	747
1643. nov. 1.—1644. decz. Hajdu György kapitihá	760
1644. jan.—febr. Sebessy Miklós oláhországi követ	774
1644. marc. —jul. Maurer és Sebessy portai követek	780
1644. máj.—sept. Szentpáli budai követsége	785
1644. sept.—1645. jan. Maurer Mihály követsége	811
1644. nov.—1645. sept. Seredy István főkövetsége.. .. .	823
1645—1647. Szalánczy István portai főkövet	855
1644—1647. Réthy István kapitihá	891
1647—48. Gyárfás Ferencz kapitihá	895
Pótlás Seredi 1641—42-ki kapitihaságához	901

Index.

A) Név és Tárgymutató.

Achirman = Ackerman l. Fejérvár (Neszter).

Adó Bethlen G. idejéig 15000 arany 490.

Adó (debreczeni) 197, 203.

Adó, erdélyi a portára, 402, 406, 464, 482, 483, 515, 517, 633, 782, 831, 870, 872.

Adót sürgetnek Konstantinápolyban 393, 397, 467, 474, 475, 739, 834, 874, 878, 887.

Az adó megküldését Rákóczy az athnaméhoz köti 464, 469, 470.

Adója évenként Derecskének török részre 225 forint, 20.

Adóul 15,000 aranyat követelnek a portán Rákóczytól 674, 685, 687.

Aga Máté (Máté vajda) 44, 50, 54, 55, 56, 58, 59, 70, 72.

A g á k :

Abdi budai aga 46, 47, 48, 49, 86, 87, 90, 91, 102.

Mehemed aga szolnoki zaim=hübéres 891.

Murat aga (budai vezér kihája) 357, 385, 414, 475.

Musztafa budai jancsár aga 290.

Achmed (Ahmád, Amhát) aga 36, 42, 43, 51, 121, 124, 131, 134, 139, 143, 156, 161, 174, 187.

Ali aga 832, 851, 853, 875, 877.

Cseffer aga (imrehor) 185.

Deli Athes Mehmed aga 442, 443, 444, 445, 446, 449, 461.

Firidon aga 75.

Halil aga 97, 103.

Hellész aga 290.

Hendan ogli Mehemed aga 561.

Huszain aga 187, 189, 207, 238, 241, 254, 341, 343, 344, 354, 443, 444, 464, 470, 471, 507, 513, 634, 638.

Huszain aga családsága 392, 401, 414, 559.

Huszain aga mufeteraka magyar volt 137, 185, 204.

Ibrahim aga 277, 278, 290, 419, 420, 463.

Isák aga 112, 197.

Ismail aga 891.

Jusuf gönyöllei=gyömli aga=önkénytes aga 6.

Juszu! aga követségeket viselt Rákóczihoz 27, 29, 35, 36, 47, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 64, 79, 80, 85, 86, 87, 89, 90, 97, 98, 117, 118, 121, 124, 128, 136, 153, 154, 189, 195, 198, 200, 201, 202, 206, 227, 239, 258, 263, 264, 265, 266, 267, 269, 270, 271, 272, 273, 315, 317, 319, 341, 346.

Magyar Ali aga 598.

Mehemet jancsár aga 184, 185.

Memhet aga (vezér kihája) 290, 523.

Menin aga 632.

Musza aga 587.

Muszin aga 598.

Musztafa hafis aga 290.

Musztafa aga (tefter kihája) 291.

Nezer aga (alajbék) 291.

Weli aga 108.

Omer aga 586.

Reczep aga 290, 626, 629, 630, 634, 685, 686, 719, 720, 729.

Sahin aga, 198, 200, 204, 223, 228, 246, 247, 251, 254, 255, 256, 258, 259, 373, 544, 546, 562.

Sahin jancsár aga megöletése 398.

Zülfikár aga, l. alább.

Alba=charta bianca 378.

Alba Julia l. Gyulafejevárvár.

Aleppo 185, 201, 207.

Alexander l. Sándor.

Algyógy 389, 415, 673, 700.

Alia Sámuel 180.

- Alkudozás a portai adó nagysága felett 722, 734, 736, 737, 741, 750, 751, 827, 879, 882.
- Almádi András 787, 790, 797, 798, 802.
- Almakerék 225.
- Alsatia l. Elzász
- Alstedius 320, 530.
- Altringer (német generalis) 181.
- Anadolia 715.
- Andra Bogaz (tenger szoros) 862.
- Anguinus l. Enghien
- Apafi 119, 129, 160.
- Apafi Gergely temetése 556.
- Apafi György 180.
- Apafi György halála 225.
- Apor Lázár 527.
- Arabia Petrea 228.
- Armpruszter 12, 13.
- Arnótság l. Arnauták.
- Arnauták 64, 791.
- Arnheim János György (szász general) 101, 130.
- Arnot világ 731.
- Asscuratiot ad Rákóczi magáról és fiáról 752—758.
- Asscuratoria és kegyelem Székely Mózesnek 479.
- Asscuratoria Maróthy számára 432.
- Athname (Szulimán szultáné) 420, 473.
- Ausztria 83, 84, 99, 742, 766.
- Aytimir (Kantamir fia) 313.
- Azák (a Fekete-tenger mellett) 8, 51, 506, 527, 542, 543, 627, 628, 629, 632, 633, 634, 654, 659, 664, 667, 674, 689, 690, 714, 719, 776, 864, 891.
- B**abilon 37, 69, 230, 345, 503, 505, 538, 558, 597.
- Bagdad 37, 576, 606, 629, 634, 638.
- Bakó Péter 272, 273, 292, 295, 325, 477.
- Bakó Péter törökké lesz 403.
- Bakos 782, 789, 804, 841, 868.
- Balassa-Gyarmat 122.
- Balásfalva (Bethlen Istváné) 419.
- Balatt kapu (Konst-ban) 624.
- Balling János 310, 313, 798.
- Balog László Erdély követe 128, 146, 147, 153, 154, 157, 363, 366, 375, 376, 377, 379, 387, 389.
- Balog Mátyás 189, 202.
- Banchy Zsigmond 481, 483, 484.
- Baner svéd tábornok 595, 681.
- Bar (Lengyelországban) 247, 248, 249, 302, 303, 307, 308, 309, 310, 314.
- Barakony Ferencz 550, 551, 556, 557, 559.
- Barcaság 259, 779, 823, 869.
- Barcsai Ákos 35, 36, 37, 38, 39, 40, 50, 59, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 86, 92, 106, 109, 114, 115, 119, 120, 131, 135, 238, 254, 255, 260, 267, 269, 317, 397, 453, 455, 477, 727, 731, 765, 766, 767, 779.
- Barcsai Ákos athnamét viszen Rákóczyznak 74, 77, 100.
- Barcsay Sándor 121, 214.
- Barkóczi 279.
- Barnoczki mold. vajda 106, 107, 121.
- Barnoczki lefejezése 109, 120, 185.
- Basa Tamás 705.
- Basilea l. Basel.
- Basel 181.
- Baszarába vajda 94.
- Baudis tábornok 99.
- Bábolna 288, 389.
- Bálintfy Balás a tatároknál 507, 509.
- Báthori Gábor 446.
- Báthori Gábort cserben hagyja a porta 353, 369, 408.
- Báthory István lengyel király 99, 115, 179, 186.
- Báthory István (a kenyérmezzei hős) 167.
- Báthory Kristóf fejedelem 702.
- Báthory Zsigmond 702.
- Becskerek (Nagy) 193.
- Becski András 59, 60, 78.
- Beganszky Miklós dapifer Leopoliensis 729.
- Beglerbékség (kanizsai) 38.
- Beglerbékség (ozi) 508.
- Beglerbékség (ruméliai) öt szandzsákságból áll 17, 223, 791.
- Beglerbékség tokati 37.
- Beglerbékség (vani), 72.
- Belgium 663.
- Belleni János 94, 106, 256, 258, 570.
- Beniczky Mihály 831.
- Bercsényi Imre 198.
- Berin l. Brünn.
- Besiktas 664.
- Besztercze 131, 171, 681, 683.
- Beszterczebánya 798, 816.
- Bethlen Ferencz 180, 890.
- Bethlen Gábor 17, 18, 21, 22, 24, 27, 47, 52, 53, 58, 63, 89, 111, 117, 129, 131, 170, 179, 187, 192, 193, 194, 196, 197, 207, 293, 330, 340, 373, 474, 483, 487, 488, 489, 682, 695, 732, 733, 759, 792, 807, 827, 829, 833.
- Bethlen György temetése 342.
- Bethlen (helység) 166.

Id. Bethlen István 95, 281, 285, 287, 288, 348, 352, 354, 356, 360, 363, 371, 372, 377, 383, 385, 388, 419, 428, 429, 430, 431, 432, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 444, 447, 450, 454, 455, 457, 461, 469, 470, 476, 498, 505, 515, 551, 568.

Bethlen István aspiratiói 292, 293, 294, 296, 297, 298, 301, 337, 338, 342, 343, 345, 351, 353, 358, 364, 367, 369, 370, 374, 375, 378, 380, 381, 382, 408, 451, 456, 459, 473, 475.

Bethlen István és Székely Mózes szolgálai a fejedelemség miatt meghasonlanak 292.

Bethlen István ígéretei a portán 451.

Bethlen István reversalist ad a Rákóczy követeknek 418.

Bethlen István kezességet vállal fiaért Péterért a fejedelem követei előtt 419.

Bethlen István támadása 423.

ifj. Bethlen István halála 76.

Bethlen nemzetség 187.

Bethlen Péter 288, 297, 345, 388, 419, 441, 460.

Bethlen Péter reversalisa a szultánnak 430.

Bethlen Péter támadása 423, 424.

Bezesten 132.

Bécs 14, 81, 83, 102, 151, 175, 181, 182, 214, 375, 595, 596, 724, 729, 732, 796, 798, 799, 839, 846.

Bégek:

Ali bég (kit Báthory István és Kinizsi Pál 1479-ben a Kenyérmezőn megverték) 167.

Ali esztergomi bég 880.

Heder bég, 512.

Haszain rumeliai beglerbég 37, 76.

Memhet egri bég, 193.

Memhet bég, 290, 355, 423.

Mustapha bég, 15, 16, 86, 87, 93, 96, 97, 104, 105.

Szuliman bég 290.

Békes Péter 187.

Biharvármegye 527.

Biharmegyei hajduk győzelme a németek ellen 782.

Bik Zsigmond 675.

Birodalmi gyűlés majnai Frankfurtban 181.

Birodalmi gyűlés Mainzban 14.

Birodalmi gyűlés Regensburgban 375.

Bisterfeldius. 207, 551, 558, 562, 589, 592, 602, 622, 727.

Bive (török nevű magyar falu túl a Tiszán) 280.

Bizantium 529, 536, 541, 560, 716.

Bocskai István 63, 115, 116, 170, 179, 792, 827, 829, 833.

Bodza 493.

Bona (oláh) vajda 69.

Bornemisza János (Ferd. kassai generalisa) 22, 552, 782.

Bornemisza Pál, (jenei kapitány) 53, 188, 197, 213, 218, 242, 277, 491.

Bornemisza Pál a jenei kapitányságból elmozdítatik 220.

Borosnyó (Nagy) 493.

Boroszló 84, 238, 680.

Borsos Tamás 119.

Bórvár (Konst.-ban) 317, 319, 321, 351.

Bosnia 78, 86.

Böszörmén (Hajdu) 645.

Brabantia 663.

Braeda (város) 134.

Brandenburg 407.

Brandenburgi Katalin 6, 79, 164, 165, 373.

Brandenburgi Katalin ellen vádaskodik Szalánczi a portán 18, 19.

Brandenburgi Katalin felett párbeszéd Körösy István és a fővezér között 149, 150.

Brandenburgi Katalin kielégítése 364.

Brandenburgi Katalin rossz magaviselete miatt szakadt el a 7 vármegye Erdélytől 792.

Brandenburgi örgróf ingadozása 35.

Brassó 31, 34, 36, 101, 131, 156, 180, 189, 224, 225, 242, 252, 387, 400, 405, 492, 517, 569, 570, 587, 649, 705, 856.

Brussa 41.

Brünn 849, 850.

Bucsak (Orosz-Lengyelországban) 250, 304, 310, 402, 411, 431, 454, 507, 770.

Buda 22, 38, 46, 47, 49, 55, 63, 64, 67, 68, 76, 78, 86, 87, 90, 91, 96, 97, 102, 103, 111, 115, 119, 121, 131, 142, 168, 173, 177, 178, 181, 188, 211, 263, 277, 278, 279, 280, 289, 292, 297, 298, 301, 325, 326, 337, 338, 339, 347, 354, 357, 366, 369,

- 374, 375, 378, 380, 383, 388, 391, 396, 405, 408, 420, 425, 426, 430, 434, 435, 436, 437, 438, 441, 445, 448, 450, 462, 463, 473, 475, 497, 498, 505, 509, 522, 525, 544, 551, 587, 631, 633, 644, 709, 720, 723, 725, 729, 743, 761, 763, 764, 766, 767, 768, 770, 773, 781, 785, 788, 798, 804, 811, 821, 844, 845, 846, 847, 852.
- Budai vezér (Huszein pasa) sátort veret a Rákoson 459.
- Buda Péter 84.
- Bukarest 55, 89, 106, 107, 110, 213, 228, 255, 267, 269, 387, 407, 408, 409, 428, 588.
- Burgundia 663.
- Caesarea** (Kis-Ázsiában) 201, 206.
- Caesar Gál és társai (Puchaim és Czerin) követsége 799, 803, 814.
- Calistenes (macedon vezér) 145.
- Candia 821, 830, 838, 845, 847, 852, 853, 886, 893.
- Celikova 704.
- Colonia Agrippina l. Köln.
- Commotau (Csehországban) 99.
- Corvin könyvtár 35, 54, 65, 102, 111, 116, 175.
- Curier internuntius 13.
- Custodia = levéltok selyemből 554, 713.
- Czepléd 496.
- Czilibria l. Szilivria.
- Czvertentenczky l. Csetvertinszky.
- Cyryllus patriarcha 190, 207, 230, 327, 519, 560.
- C s a u s z o k :**
- Huszain budai csausz 377.
- Ibrahim budai csausz 62, 63, 64.
- Ali csausz 38, 40.
- Berham csausz 36, 41, 42.
- Ibrahim csausz 289, 481, 607, 709.
- Mehemet csausz 215.
- Musztafa csausz 53, 54, 57, 80.
- Oszman csausz 49.
- Rézmán csausz 42, 166, 349, 481, 534, 637, 649, 686, 687.
- Skemmi csausz 45, 46, 56.
- Skemni csausz Mátét havasalyi vajdaságra segíti 55.
- Isáki Isván 18, 19, 71, 118, 123, 149, 150, 187, 193.
- Cseczelnik 302.
- Cseczme (Tatárorsz.) 282.
- Cseffei László 13, 216.
- Csehország 84, 99, 102, 127, 181, 595, 850.
- Csetvertinczky lengyel herczeg 302, 305.
- Csikszék 180, 184, 259.
- Csizmadia István 103.
- Csizmadia János 100.
- Csomaközy István 104, 132.
- Csongrádi várkastély égése 645.
- Csuda betűk (Lengyelországban) 141, 144.
- Daczó István** 587.
- Daczó László 131.
- Dakud (török nevű magyar falu túl a Tiszán) 280.
- Damokos Mihály török deák halála 152, 154.
- Damokos Mihály Konstantinápolyban temettetett el 897.
- Dampiere 732.
- Danczka l. Danczig.
- Danczig 530.
- Danilovics (orosz vajda) 307, 311.
- Daud pasa mulató kert (Konst. mellett) 133, 134, 352, 356, 621, 629.
- Dániel Ferencz 664, 665.
- Dániel János bécsi küldetése 31, 32, 35.
- Dániel János 417, 567, 570.
- Dániel Mihály 131, 493, 539, 544, 561, 707.
- Debreczen 86, 91, 269, 727.
- Derecske 116, 197, 280.
- Deés 137, 169, 340, 360.
- Demirkapu (szoros a Kaukaszban) 227.
- Demjén Ferencz 85, 199, 252, 253, 535.
- Dorostor l. Szilisztria.
- Derecskei hajduság leszállítása 417, 420.
- Dési István 302, 305.
- Déva 673, 718, 748, 752, 879, 881.
- Diarbekir 75, 152, 201, 207, 218, 223, 230, 373, 398, 544, 561.
- Dobral (Rumeliában) 6, 7.
- Dobroczián l. Dobrudzsa.
- Dobrudzsa 873, 881.
- Dóczy Endre kassai parancsnok elfogatása 732.
- Dragomir vornik 775.

Dreyling 48.
 Drégelypalánk 804.
 Drinápoly 133, 183, 186, 190, 191,
 192, 193, 195, 199, 203, 205, 207,
 219, 242, 244, 300, 301, 302, 348,
 352, 356, 357, 372, 380, 405, 412,
 502, 503, 520, 534, 544, 654, 658,
 768, 769, 849, 893.
 Duna 14, 23, 54, 55, 73, 137, 181, 204,
 207, 217, 219, 241, 244, 300, 345,
 354, 402, 408, 504, 535, 589, 704,
 849, 865, 879.

Ecsed 76, 280, 326, 364, 380, 383, 419,
 442, 446, 451.

Effendik:

Enir effendi 290.
 Ibrahim effendi roznameczi 80, 89,
 119, 129, 141, 143, 144, 160, 171,
 178, 179, 192, 199, 206, 207, 211,
 212, 213, 219, 222, 226, 240, 246,
 290, 414, 425, 457, 475, 486, 488.
 Ibrahim effendi halála 522, 533, 536,
 555.
 Ibraym effendi teftedar 550, 554, 575.
 Izsák effendi (első titkár) 290.
 Mehemet effendi (réz) 290.
 Eger 27, 38, 64, 83, 496, 498, 548, 713,
 730, 788, 798, 868.
 Egerpatak 586.
 Egyiptom 69, 687.
 Egyiptomi hajók 30, 228.
 Egriboz 871.
 Elzász 84, 99, 102.

Eming:

Buluk basi egri 713.
 Enghien herczeg 849.
 Erdély 6, 11, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 22,
 23, 26, 28, 30, 44, 55, 56, 57, 83, 85,
 86, 87, 88, 92, 94, 98, 104, 113, 114,
 115, 132, 149, 164, 165, 187, 191,
 194, 197, 204, 205, 208, 227, 233,
 236, 239, 257, 263, 293, 294, 298,
 301, 302, 312, 313, 317, 319, 320,
 325, 330, 343, 351, 360, 366, 377,
 392, 401, 426, 429, 431, 433, 446,
 465, 478, 501, 516, 525, 555, 577,
 581, 633, 649, 655, 661, 681, 684,
 728, 732, 733, 740, 744, 752, 754,
 755, 762, 767, 769, 771, 775, 783,
 793, 827.
 Erdélyi András (hajdu kapitány) 203.

Erdőd 506.
 Eriván 352, 355, 360, 361, 373, 505,
 520, 538, 554, 629.
 Ezdrum I. Erzerum.
 Erzerum (Kis Ázsiában) 65, 152, 201,
 355, 452, 564, 861.
 Eperjes 124, 182, 325.
 Eperjesi tracta 78, 83, 92, 93, 99, 104,
 119, 122, 123, 125, 129, 159, 164,
 182, 596.
 Eszék 38, 439, 644.
 Eszkiszera 647.
 Eszkisztambol 590.
 Eszmely (a Duna mellett Tatárország-
 ban) 283, 284.
 Esztergom 27, 595, 849.
 Eszterházy nádor részére nyeri a budai
 pasát 790, 791.
 Eszterházy Pál 795.
 Európa 23, 201, 715.
 Égés Drinápolyban 133.
 Égés Konstantinápolyban 133, 624, 653.
 Éhség a Ferd. táborában 32.
 Éhség, döghalál pusztít a német biro-
 dalomban 402.
 Érd 790.
 Érsekújvár 71, 595, 795, 797, 886.

Faragó kapitány alól 50 lovas Zólyo-
 mihoz szökik 84.
 Farkas Ferencz 418.
 Farkas Pál 189.
 Farkas Péter (Bethlen István szolgája)
 426, 429.
 Fejértenger (Márvány tenger) 51, 65,
 69, 219, 270, 356, 738, 861, 865.
 Fejérvár (Gyula) 13, 14, 49, 63, 74, 84,
 88, 89, 95, 97, 100, 101, 105, 111,
 114, 123, 124, 128, 132, 175, 180,
 181, 189, 199, 222, 224, 226, 238,
 242, 266, 269, 325, 326, 340, 348,
 355, 359, 366, 368, 374, 376, 383,
 389, 404, 415, 423, 424, 460, 461,
 492, 501, 513, 552, 560, 601, 609,
 610, 652, 657, 658, 667, 671, 684,
 687, 699, 704, 712, 727, 731, 739,
 745, 761, 781, 885, 890.
 Fejérvár (Lándor vagy Nándor) 211,
 212, 213, 218, 278, 345, 380, 406,
 451, 468, 524, 539, 551, 552, 582,
 615, 654, 803, 849.
 Fejérvár (Neszter) 229, 250, 303, 512,
 653, 714.
 Feketehalom 416, 491.
 Fekete Péter (hajdu kapitány) 203.

Peketetenger 51, 65, 209, 319, 340, 345, 356, 376, 386, 414, 502, 505, 533, 664, 861, 867, 886.

Fenyér kapu (Konstantinápolyban) 624, 653.

Ferdinánd hadai Bécs körül táboroznak 83, 84.

II. Ferdinánd halála 402.

II. Ferdinánd menekülése 366.

Ferencz deák 221, 222, 225, 226, 227.

Fiatfalva 182, 184.

Fiát Zsigmond 124, 128, 232, 419.

Filstich Péter 61.

Flandria 663.

Fodor István 705.

Fogarás 79, 109, 180, 209, 226, 259, 318, 397, 400, 421, 491, 545, 552, 609, 610, 665, 668, 684, 732, 745, 819, 885, 886.

Forgács Ádám 186, 849.

Forgács Zsigm. a fejedelemhez pártol 798.

Frankfurt (majnai) 181.

A francia tolmácsot felakasztják Konstantinápolyban 201.

Frater Pál 281, 339.

Frigyes szász választó 91.

Fülek 797, 800, 801, 806, 867.

Füstöt ivó török 133.

Gacz vagy Gaczó (török nevü magyar falutól a Tiszán) 280.

Galata 42, 44, 188, 228, 393, 491, 506, 520, 531, 539, 547, 548, 616, 621, 670, 689, 738, 893, 897.

Galga tatár szultán 411, 414.

Galgóc 806, 849.

Gallas német tábornok 849, 850.

Gallas (német tábornok) eleste 225.

Garam 804, 816.

Gávai Péter 80.

Gembarova (déli Oroszorsz.) 302

Gerőfi Gáspár 169, 170.

Gesztes 790.

Gesztely 498.

Géczi Péter Konstantinápolyban van eltemetve 897.

Gimes vára 498.

Giorgio I. Gyurgyevó (Oláhországban).

Gisiczki (tatár merza) 303, 313.

Glatorcium (Csehországban) 99.

Gorgán (oláh bojér) 39.

Görgény 667, 690, 694.

Grafentur, Grofuntor Graf von Thurn ;
I. Thurn Henrik gróf.

Gryllo Antal velencei tolmács 531.

Gusztáv Adolf 6, 32.

Gusztáv Adolf halála 71, 89, 91, 101, 102, 103.

Gusztáv Adolf felett Galatában requiemet tartnak 76.

Gusztáv Adolf leányának koronázása 663.

Gürczi nemzet = kurdok 68.

Gürczistan = Kurdistan.

Gürczistan han = kurdok hánja 68.

Gyka bojér 555.

Gyalu 3, 60, 310, 639, 778, 887,

Gyárfás Ferencz 870, 871, 873, 875, 876, 878, 900.

Gyeke 205, 348, 355, 357.

Gyergyó 180, 184, 527.

Győr 498.

Gyula 19, 38, 64, 170, 277, 374, 408, 563, 712, 735, 849, 867, 868.

Gyulai István 349, 788, 841.

Gyurgyevo 55, 108, 190, 232, 258.

Haczok I. Hátszeg.

Hadad 506.

Hadi készülődés a fejedelem részéről 761, 763, 765, 766.

Hadi készülődés török 183, 401, 770.

Hadnagy Mátyás 131.

Hadrianopol I. Drinápoly.

Hafiz pasáné 51.

Hajdu György 760, 761, 764, 769, 781, 784, 816, 818, 820.

Hajdu György kapitálya reversalisa 760.

Halep, Helep I. Aleppo.

Haller György 97.

Haller István 180, 418, 419, 421.

Haller Péter 400, 406, 428, 433, 437, 447, 452, 454, 458, 465, 466, 468, 472, 473, 477, 479, 481, 513.

Haller Sámuel megöletése 728.

Hamburg 14, 551, 663.

Hannibál karthágói vezér 130, 150.

Hanya 862, 863, 864.

Harminczad a Dunán 535, 536.

Hassia I. Hessen.

Határvillongás Erdély és Moldva között 682, 683, 684, 691, 693.

Hatvan 631, 743, 790, 794, 849.

Hatvan 386, 387, 390.

Havasalföld, Havasalföld 23, 36, 55, 62, 70, 78, 115, 166, 188, 195, 235, 244, 301, 302, 410, 456, 497, 516, 517, 531, 565, 577, 650, 667, 682, 701, 743, 762, 823.

Havasaljiak elismerik, hogy a vajda Rákóczy kedve ellen nem bírhatja a vajdaságot 29.

Havasalji vajda rendetlenkedése a levelek expedíciójában panaszokra szolgáltat okot 10.

Havasalji vajda megbuktatását sürgeti Rákóczy Szalánczi által a portán 23.

Hága Kornél 6, 14, 29, 31, 35, 43, 44, 45, 59, 63, 66, 67, 74, 75, 76, 78, 79, 83, 85, 88, 91, 97, 101, 103, 111, 120, 123, 125, 127, 128, 129, 134, 143, 144, 151, 152, 161, 163, 221, 226, 227, 228, 268, 326, 522, 530, 538, 593, 642, 687.

H á n o k :

Ahmed (kurdok hánja) 68, 69.

Inajettgyiray tatár hán 229.

Murat hán 482, 490.

Rusztém hán (persa tábornok) 152.

Háromszék 180, 254, 259, 447.

Hátszeg 524.

Házi János 80, 94, 175.

Házos (erdélyi háznál lakó) pasa 897.

Hessen 84.

Hét vármegye 18, 24, 27, 745, 749, 792, 811, 828, 866, 880.

Hireza, Hiriza havasalji bojér 109, 194.

Hodolin 366, 664, 850.

Holics 850.

Hollandia 642.

Homonnai János kassai generális 552, 798.

Horváth István 119, 124, 189, 192, 261, 270, 271, 273, 280, 294, 337, 748, 749, 750, 780, 781, 795, 796, 797, 798, 802.

Horvátországi segítség Ferdinándnak Rákóczy ellen 787, 790.

Hunyad (Vajda) (Bethlen Istváné) 419.

Huszár Mátyás 766, 782.

Huszár Péter 347, 348, 350, 351, 352, 354, 356, 357, 359, 380, 381.

Huszt 379, 380, 383, 426, 428, 429, 442, 589.

Husztot ostromolja a fejedelem 434, 441, 446, 455, 459, 461.

Husztai Menyhárt 6, 7, 400, 410.

Huszturbad (török nevű magyar falu) Tiszán túl 280.

Hutin (Moldvában) 202.

Ibrahim szultán trónfoglalása 607, 608. Ibrány 277, 279, 280, 281, 289, 453, 789, 812, 814.

Ičín (Morvában) 84.

Iconium 528.

Ifju István segesvári királybíró 169, 170.

Illye (Maros) (Bethlen Istváné) 419.

Ilvo l. Lemberg.

Imirze (Örmény kereskedő) 188, 190, 191.

Iskider = Skutari (Kis Ázsiában)

Iván knez (Swiczki fia) 860, 864.

Ivan vajda 66, 70, 93, 105, 567, 568, 570, 571.

Izdenczi András 631.

Izmail (Duna torkolatnál) 512.

Jancsár lázadás 184.

Jármi Ferencz 181, 234, 235, 237, 304.

Jármi Miklós 568.

Jászi Miklós 865, 866, 869, 883.

Jászvásár (Moldvában) 282, 300, 380.

Jemen tartomány 549.

Jenibacsa (Konstantinápolyban) 133.

Jeni Hiszár (Kis Ázs.) 215, 502, 519.

Jenő 53, 54, 64, 119, 123, 171, 181, 192, 193, 197, 202, 210, 212, 242, 294, 324, 330, 369, 388, 435, 453, 454, 523, 757.

A jenői kapitányok (egyik Bornemisza Pál) pusztítják a török birtokokat 53, 197.

Jókő 849.

József (Rákóczy zsidója) 30, 132, 154, 157, 188, 269, 273, 316, 535, 770, 771, 862, 863, 883.

Kaffa (Krimben) 377, 506.

Kalabria 219.

Kamenicz (Lengyelorsz.) 202, 249, 251, 414.

Kamuthy István 610.

Kandyl Bagcsa szeráj 502, 561.

Kanizsa (Nagy) 38, 64, 548, 631, 636, 723, 849.

Kantamir 46, 56, 64, 134, 141, 152, 165, 186, 250, 257, 259, 282, 283, 284, 303, 305, 307, 311, 327, 358, 362, 372, 380, 390, 401, 402, 405, 409, 414, 447, 457, 471, 477, 479, 480.

Kantamir megfojtása 502, 503.

Kapi (Rákóczy egyik megbízottja az eperjesi tractán) 83, 105.

Kapi halála 182.

Kapitán Boldizsár 777, 778, 779.
Kapronczai István biharmegyeialispán
169, 170, 534.

Kapu (Aja) Konstantinápolyban 133.
Kapu (Osinbale) Konstantinápolyban
133.

Kapu (agri) Konstantinápolyban, 897
Karánsebes 123, 181, 202, 388, 524, 534.
Kassa 22, 182, 195, 770, 771, 783, 789,
791, 802, 810, 833, 835, 840, 846, 868.
Kassai István 5, 73, 287, 381, 839, 840.
Katarcsi Nikola 228, 258, 554, 555.
Kazanoczkai Márton (vicehetman) ha-
lála 313.

Kádas Mihály 109, 222, 543, 608, 609,
791, 793, 794, 798, 799, 801.

Kántor=hónap 103.

Kántor pénz=hópénz 303.

Kászton szék 527.

Kázmér (lengyel herceg) eleste 190.

Kefe l. Kaffa.

Keglevit onodi kapitány 551.

Kemenicz l. Kamenicz.

Kemény János 109, 236, 493, 517, 566,
568, 789, 804, 806, 890.

Kenderessy Ferencz 529.

Kenéz Gyurka 568.

Kenyérvize 389.

Kerecseni István 298.

Kereki 442, 445.

Kerekii hajduk rablása miatt pana-
szolkodnak Konst.-ban 442.

Keresztési Pál 64, 72, 74, 81, 82, 84,
85, 87, 88, 90, 95, 96, 98, 99, 101,
102, 104, 105, 107, 111, 112, 113,
120, 153, 175, 224.

Keresztési Pál halála 182.

Kéri János a svédekhez 730, 817.

Kiev 306.

Kilye (Tatár orsz.) 282, 283.

Kinikmark l. Königsmark.

Kinizsi Pál 167.

Kio l. Kiev.

Kirplicz 186.

Kisfaludy András halála 402.

Kolos 236, 280, 347.

Kolosmonostor 628.

Kolosvár 239, 287, 289, 325, 342, 363,
539, 605, 637.

Komana (Erdélyben) 28, 42, 196.

Komáromi Márton (kolozsmegyei al-
ispán) 5, 62.

Koncz András 854.

Koncz Pál 328, 329, 332, 333, 337,

396, 411, 412, 413, 415, 481, 484,
492, 763.

Konstantinápoly 4, 6, 12, 30, 40, 43, 44,
52, 57, 60, 62, 67, 70, 73, 74, 77, 81,
88, 89, 95, 96, 106, 111, 112, 133,
134, 135, 139, 143, 155, 157, 161,
166, 168, 190, 191, 194, 201, 206,
208, 209, 214, 215, 216, 218, 219,
220, 224, 229, 231, 240, 269, 276,
295, 316, 318, 321, 328, 334, 353,
357, 362, 371, 386, 394, 396, 401,
405, 406, 412, 413, 414, 415, 416,
428, 433, 443, 458, 465, 468, 475,
480, 487, 506, 529, 537, 550, 554,
558, 564, 594, 597, 598, 599, 600,
605, 606, 607, 608, 609, 621, 625,
627, 630, 631, 638, 640, 641, 642,
643, 648, 649, 651, 653, 655, 656,
660, 662, 664, 665, 670, 672, 675,
686, 695, 710, 723, 730, 739, 741,
747, 784, 791, 816, 818, 820, 825,
826, 829, 831, 834, 837, 839, 843,
844, 845, 848, 850, 852, 853, 858,
863, 865, 872, 879, 890, 893, 900.

Konya l. Iconium.

Korlátkő 850.

Kornis Zsigmond 149, 798.

Kosztandi posztelnik az oláh lovas-
ság vezére 776, 778.

Kovács Péter 13, 109, 110, 121, 267,
288, 270, 272, 332, 333, 387.

Köbröcz l. Kübricz.

Köln 99.

Kölni tracta 407.

Königsmark svéd generalis 742, 804,
849.

Kőrös (Nagy) 496, 644.

Kőrösy István 96, 100, 101, 102, 113,
114, 115, 116, 117, 118, 119, 120,
122, 124, 130, 131, 135, 139, 143,
155, 157, 161, 166, 168, 174, 175,
195, 236, 297, 299, 428, 439, 441,
459, 497, 499, 511, 513, 522, 551,
588, 589, 590, 592, 594, 598, 599,
600, 646, 708, 710, 736, 748, 749,
809, 811.

Kövecses (helység) 786.

Követség Konstantinápolyba, Bethlen
István terveinek meghiusítására 131,
166, 481.

Krakó (Lengyelországban) 84, 100, 102,
141, 181, 198. 36

Krim (félsziget) 567, 258, 372, 407,
411, 653, 776, 860.

Kucsukcsekeze 594, 607, 647, 669,
701, 870.
Kurd cselebi 44.
Kurdistan 88.
Kuti János 67, 75.
Kübricz 201, 783.

XIII. Lajos halála 721.

Landorfejérvár 1. Fejérvár (Lándor
vagy Nándor.)

Lascy Sámuel lengyel generális 302,
305, 311, 312.

Laskai János Konstantinápolyban 360,
371, 373, 374, 377, 378, 406, 408,
412, 414, 416, 426, 476, 479, 486,
491, 503, 505, 510, 515.

Lasz 1. Lascy Sámuel.

Lausitz 407.

Lázár István 668.

Legnicz 1. Liegnicz.

Lemberg 301, 304, 310, 312, 313.

Lengyel királyné paráznsága 821.

Lengyel követség a portára (Goraiczky
János, Ostrorog Miklós) 871.

Lengyel követ fogadtatása Konstanti-
nápolyban 183, 185.

Lengyelország 20, 64, 99, 100, 102,
109, 134, 141, 152, 223, 225, 235,
245, 249, 288, 307, 347, 358, 364,
367, 407, 414, 454, 464, 471, 480,
588, 653, 732, 744, 754, 771, 776,
821, 891.

Leon vajda 38, 41, 45, 51, 55, 66, 70,
81, 84, 108, 123, 161, 162, 207, 228,
230.

Liegnicz (Szászországban) 237, 680.

Lincz 181.

Lipce 130, 782, 804.

Lippa 19, 198, 373, 435, 442, 849.

Lorántfy Zsuzsánna 461, 572, 617, 683.

Lipsia 1. Lipcse.

Lorántfy Zsuzsánna betegsége 885.

Lónyai 868.

Lublin (Lengyelorsz.) 304.

Lugos 123, 193, 202, 271, 294, 388,
454, 524, 534, 675.

Lugossi Gáspár 3, 36, 42.

Lupul moldvai vajda 109, 190, 326,
356, 358, 360, 361, 362, 365, 390,
402, 449, 455, 526, 527, 533, 540,
549, 554, 555, 566, 567, 576, 578,
588, 606, 607, 627, 633, 639, 659,
662, 667, 668, 669, 672, 674, 678,

680, 685, 688, 694, 723, 727, 731,
767, 768, 817, 818, 821, 824, 892.

Lupul kegyetlenkedése 571, 577.

Lupul megakarja öletni Székely Mó-
zest, hogy Rákóczy előtt elvesztett
hitelét helyreállítsa 765.

Lusatia 1. Lausitz.

Magyarország 18, 22, 32, 62, 99, 103,
113, 117, 126, 127, 130, 170, 175,
179, 203, 298, 367, 441, 501, 595,
596, 597, 644, 665, 720, 732, 733,
743, 749, 750, 751, 754, 755, 759,
769, 818, 821.

Mahumed próféta 28.

Mahumet vallásának igazgatója (mufti)
450.

Mahumet zöld zászlaja kitűzve 845.

Mainz 32.

Majna 99.

Malta (sziget) 201, 219, 706, 818, 821,
834, 837, 844, 845, 847, 852.

Marchegg 840.

Marhek 1. Marchegg.

Maróthy György (Székely-Mózes szol-
gája) 189, 192, 205, 208, 215, 226,
270, 272, 273, 292, 293, 427, 428,
432, 433, 434.

Máthé havasalji vajda 31, 69, 74, 75,
80, 81, 87, 88, 93, 94, 100, 101, 105,
106, 107, 111, 119, 132, 135, 166,
168, 196, 207, 228, 230, 232, 334,
335, 345, 358, 390, 401, 404, 412,
413, 449, 502, 511, 516, 517, 530,
567, 571, 598, 606, 607, 639, 642,
643, 659, 662, 667, 672, 678, 688,
727, 769, 781, 782, 818, 821, 824,
859, 860, 863, 889, 891.

Máthé vajdának parancs hadi készü-
letre 656.

Maurer Mihály 337, 339, 340, 343, 346,
353, 358, 516, 522, 541, 571, 572,
589, 604, 605, 616, 621, 624, 625,
639, 643, 648, 660, 666, 667, 671,
675, 676, 679, 698, 701, 704, 715,
749, 752, 762, 763, 764, 765, 766,
767, 771, 781, 784, 816, 818, 820,
823, 824, 826, 827, 829, 832, 833,
837, 880.

Maurer Mihály főpohárnok 702.

Maurer titkos utasítása 743, 744.

Medius (Nagy Sándor szolgája) 145.

Megyer (falu túl a Tiszán) 210.

- Megyes 131, 229, 262, 400, 403, 472, 478, 480, 602, 901, 902.
 Mehadia 55.
 Mehemet szultán mecsetje (Konstantinápolyban) összeomlik 133.
 Meszes (falu) 210.
 Mezerics (Morvában) 84.
 Mérges aër 36.
 Mihálcsa bán 707.
 Mikes Boldizsár 707.
 Mikes Mihályt és társát Lupul moldvai vajda fogságban tartja 524, 527.
 Mikes Zsigmond 216.
 Mikó Ferencz 131, 166, 167, 169, 176, 184, 189, 202, 242, 254, 255, 256, 258, 573.
 Mikó Ferencznek halál híret költik Konstantinápolyban 326.
 Mikó világ 731.
 Mikulits (Moldva határán) 306, 307.
 Misnia (Meissen) 84, 407, 766.
 Miszir l. Egyiptom.
 Misziri l. egyiptomi hajók.
 Moenus l. Majna.
 Moguntia l. Mainz.
 Mohamed koporsója 533.
 Moldva 39, 41, 42, 43, 56, 88, 91, 92, 94, 109, 115, 194, 195, 202, 235, 248, 251, 257, 302, 306, 307, 313, 447, 456, 461, 471, 477, 494, 515, 517, 527, 567, 577, 682, 731, 732, 743, 762, 767, 771, 861.
 Moldovai István 337.
 Moldovai László 426, 429.
 Monatium l. München.
 Monora 288.
 Morvaország 127, 181, 595, 687, 741, 742, 796.
 Moszul 38, 201, 230, 505, 533, 553.
 Moysin vajda 66, 93, 105, 121, 175.
 Munkács 18, 19, 21, 22, 27, 75, 83, 84, 92, 98, 99, 100, 104, 105, 118, 121, 124, 125, 128, 149, 157, 158, 164, 248, 835, 837, 841, 869.
 IV. Murad szultán 528, 629, 667, 883.
 IV. Murad szultán egy kisázsiai lázadó seiket megnyúzat s bőrét viseli 528.
 IV. Murad szultán dervisnek öltözve kitudja a kazul követ küldetése okát 37.
 Muradin (tatár szultán) 414.
 Murtazan pasáné 857, 861.
 Masul l. Moszul.
 Muszkaország 99, 198, 246, 549, 688, 891.
 München 37.
 Nadvarna (Halicsban) 305.
 Nagy-Ida 789.
 Nagykereki jobbágyságok 5.
 Nagy Pál 47, 80, 114, 160, 274, 275, 295, 333, 334, 335, 337, 349, 370, 371, 373, 720, 740.
 Nagy Pál temetése 781.
 Nagy Sándor (macedon király) 26, 145, 146.
 Nagyszombat 680, 840, 849.
 Nedelko (oláhországi követ) 70, 132, 166.
 Német császárral való békesség felbomlása 15.
 Németes urak 17, 123.
 Nicola havasalföldi követ 108, 897.
 Németország 27, 86, 672.
 Nikápoly 227.
 Nohai beglerbég 82.
 Norling l. Nördlingeni csata.
 Norimberga l. Nürnberg.
 Novák (Noagh) havasa 6, 554, 555, 556, 748.
 Novikonyeczpola 311.
 Nördlingeni csata 214.
 Nürnberg 32.
 Nyagul vajda (Baszarába vajda fia) 94, 105, 192, 230, 334, 519, 769.
 Nyagul reversalisa 105, 106.
 Ocsakoff 307.
 Olaszország 225, 880.
 Oláhország (két) 123, 239, 257, 259, 339, 515, 551, 635, 744, 864, 894.
 Oláh trónkeresők megbotozása 562.
 Oláh-Vladén (Fogarasz vidékén) 416, 491, 885.
 Onod 116, 193, 498, 785, 830, 841, 868.
 Orak merza (tatár vezér) 282, 283.
 Orbay András 782.
 Oroszcsik l. Ruscuk (Bulgáriában.)
 Országgyűlés (erdélyi) 165, 742, 884.
 Országgyűlés (magyar) 225, 574, 864.
 Országgyűlés (varsói) 222, 234, 237, 464, 480.
 Orumpruszter l. Armpruszter.
 Ottmanli nemzetség 21.
 Oxenstierna Axel svéd kancellár 32, 120, 126, 130.
 Oxister l. Oxenstierna Axel.
 Összeesküvés Máté vajda megbuktatására 707.

Panir l. Banner.

Pankota János 166.

Pap Márton 124, 125, 130, 131, 132, 133, 136, 141, 142, 145, 151, 157, 167, 175, 177, 180, 181, 191, 192, 193, 196, 198, 199, 205, 206, 207, 208, 209, 215, 224, 225, 228, 240, 268, 315, 317, 332, 342.

Pap Márton halála 520.

Paripa (almáskék szűrű) 72.

Paripa (nyulászó) 72.

Parmenio (macedon vezér) 145.

Parró (helység Barczaságon) 196.

Pasák külföldiek:

Abaza pasa 46, 50, 54, 55, 56, 58, 64, 72, 75, 76, 78, 94, 105, 106, 108, 109, 110, 115, 119, 121, 128, 134, 141, 152, 165, 184, 186, 189, 194, 199, 219, 241, 246, 371, 384, 404.

Ahmet pasa 544, 554, 559, 610, 771, 772, 857, 861.

Bayran (Barjam) pasa rumeliai beglerbég (1633. jan. 12-től) 52, 76, 133, 337, 386, 398.

Bayran pasa fővezér 400, 406, 409, 410, 515, 530, 557, 560.

Bekyr herélt pasa (eunuch) 192.

Csafer pasa 41, 45, 898.

Csampalat ogli Musztafa (kapudán pasa) 41, 52, 79.

Csuvan Mehemet egyiptomi pasa 549.

Daud pasa 713.

Deli Huszain pasa 544, 554, 608, 639, 664, 667, 769, 772, 862, 863, 864.

Deák Mehemet pasa 715.

Dervis Mehemet pasa 815, 861, 864, 873, 881.

Ellez pasa 65, 68.

Ellez passa megkegyelmezése 38, 40.

Faszli kapudán pasa 898.

Gürcei Mehemed pasa 52, 62, 660, 702, 719, 736, 737, 765, 860.

Halil pasa erzerumi beglerbég 69, 592.

Huszain nagyvezér 289.

Huszain pasa 356, 528, 533, 550, 626, 633, 634, 635.

Huszain kapudánpasa 204, 241.

Huszref pasa 152, 219, 541.

Ibsir pasa adalyai vagy karamani beglerbég 861.

Juszuf pasa 52, 633, 637, 660.

Kinán pasa 350, 356, 361, 386, 390, 392, 402, 414, 457, 502, 520, 538, 554, 559, 610, 660, 713, 722.

Kinán pasa mazul 507, 508, 509, 512.

Kucsuk Ahmed damaskusi pasa 216, 217.

Kucsug Ahmed (Amhát) sami pasa (Kisázsiban) 65, 68, 152, 228, 278, 452.

Kucsuk Haszon pasa 861.

Magyar ogli Ali pasa 446.

Mamhud pasa czigalogli 52.

Mano ogli (arabiai fejedelem) lázadás 152.

Many ogli elfogása 216, 217, 228, 229.

Memhet szilistiai pasa 672, 714.

Mehemed pasa 52, 112, 425, 429, 482, 484, 507, 508, 511, 514, 516, 517, 525, 566, 567, 569, 577, 578, 579, 661, 689, 857.

Mehemed pasa fővezér halála 191.

Murad 135, 136, 141, 147, 156, 157, 158, 168, 223.

Murtazán (Murteza) pasa a kisázsiai hadak szerdárja 75, 80, 95, 115, 121, 146, 152, 183, 187, 192, 203, 204, 206, 219, 223, 241, 246, 250, 263, 302, 340, 355, 361, 544, 654, 814.

Murtazán pasának holt hírért költik 50.

Murza pasa 861.

Musza passa mufti 401, 405, 425, 428, 450, 522, 554, 598, 772, 857, 861, 871, 889.

Musztafa pasa 431, 432, 472, 473, 475, 481, 505, 530, 537, 541, 557, 605, 610, 660, 751, 764, 772, 805, 898.

Naszuh Huszain erzerumi pasa 544, 546, 564, 583, 636.

Naszup ogli diarbekiri pasa 685, 686, 707, 718.

Omer pasa teftedar 425, 545.

Oroszlán szilisztrei pasa 356.

Oroszlán szilisztrei volt pasa lázadás 398, 401.

Reczep passa 7, 8, 24, 80, 117, 713.

Reczep passa megfojtása 7.

Reszlen pasa rumeliai beglerbég 223.

Saban pasa 861.

Sali pasa 888, 889.

Siaus vezérpasa 660, 716, 733, 736, 864.

Szinán pasa 116, 473, 474.
Szkender pasa 194, 446, 715.

Pasák, magyarországiak:

a) budaiak:

Csafer (arnauta) 204, 218, 241.
Deli Huszain 815, 819, 825, 841, 845, 846, 847.
Hamza pasazade Muhammed 889.
Haszon 24, 115, 116, 290.
Ipsir Musztafa 544, 585.
Juszuf 852.
Murad 45, 47.
Murteza 880.
Musza 15, 46, 76, 78, 98, 152, 170, 180, 188, 197, 219, 324, 172, 173, 472, 479, 495, 497, 498, 564, 581, 611, 630, 631, 632, 644, 645, 657, 660, 672, 690, 697, 708, 761, 767, 772, 783, 784, 807, 808, 814.
Musza megfojtása 795.
Naszuh pasazade Huszain 298, 315, 419, 434, 440, 457, 459.
Ogli Mehemed megveszi a budai pasaságot 889.
Oszman 769, 780, 783, 787, 792, 793, 805—810.
Szilhdar Musztafa 609, 611.
Tabani jaszszai Muhammed 524, 544, 579—584.

b) egriek:

Heder 167.
Ibrahim (szaros) 202, 219, 223, 241, 795.
Vuczu (volt temesvári) 782.

c) kanizsaiak:

Sahin 739.
Sahin elfogása 795.
Szuliman lefejezése 185.

d) szolnoki (bék):

Moharim (Muharem) pasa 86, 90, 91, 97, 102, 103, 116, 188, 198, 240, 291, 298, 446, 454, 498, 645.

e) temesváriak:

Bekir (volt kanizsai, boszniai pasa, arabiai beglerbég) 216, 218.
Haszán 587.
Murad pasa 38, 46, 53, 57, 76, 86, 116, 123, 124, 128.
Musza 136, 147.
Rizvan (Rezvan) 161, 162, 216, 219.

Pasaság (bosznai) 64.
Pasaság (budai) 64.
Pasaság (egri) 64.
Pasaság (temesvári) 53, 64.
Pathai Sámuel 13.
Pattantys György oláhorsszági posta 437, 449, 509.
Pázmány Péter halála 402.
Persia 201, 227, 394.
Persis bevétele 278.
Pest 790, 794, 796, 801.
Pestis 616, 637, 656, 694.
Petki Ferencz 119, 123, 189, 192, 433, 551.
Petki Ferencz törökké lesz 226, 230.
Petneházi (török rab) 153.
Petry Mihály 568.
Péterváradja 451.
Philibe I. Philippi.
Philippi 202.
Picolomini (német general) eleste 225, 670, 674.
Pilotas (macedon vezér) 145.
Podolia 186, 202, 237, 249, 300, 306, 880, 881.
Pokafálva 59.
Pomerania 249.
Porunbák 601.
Possai Gáspár 99.
Pozson 99, 182, 596, 732, 733, 816, 849, 866.
Praemiste (sziget) 862.
Praepostvári Zsigmond 13, 17, 124.
Praepostvári Zsigmondnak akarja adni Brandenburgi Katalin a fejedelemséget 22.
Pravadia 186.
Prága elfoglalása 27, 37, 84, 102, 595.
Prásmár 493, 494.
Puja (helység) 68.
Püspök Nadány 645.
Pyrrhus epirusi király 130.

Radul vajda 41, 44, 66, 72, 94, 707, 720.
Raduly vajda klastroma 107.
Radzivil lithvaniai hetman 99, 100, 181, 723, 767, 860.
Radzivil követsége Angliába 663.
Radzivil összezőrdül Zamojszkyval 32.
Rajna 99, 849.
Ratisbona I. Regensburg.
Ravensburg 840.
Razgrad 588.
Rábaköz 790, 797.

- Rácz István 69, 637, 649, 653, 655, 656, 662, 665, 670, 672, 675, 686, 689, 690, 695, 698, 705, 708, 715, 785.
- Rácz Markó 150, 172, 222, 240, 255, 259, 260, 274, 318, 328, 332, 363, 366, 376, 383, 384, 389, 393, 395, 397, 425, 460.
- Rácz Markó halála 402.
- Rákóczy György (I.) 3, 6, 7, 13, 15, 30, 31, 100, 105, 124, 182, 209, 213, 220, 226, 242, 256, 342, 347, 348, 355, 359, 366, 375, 376, 389, 397, 400, 407, 411, 415, 422, 424, 458, 460, 469, 472, 478, 479, 492, 510, 513, 514, 515, 516, 518, 524, 604, 605, 609, 657, 667, 670, 671, 678, 679, 680—684, 702, 745, 789, 799, 841, 850, 855, 856, 865, 884—886.
- Rákóczy Bethlen István Rodusba vitélet követeli a portától 303, 359, 384, 387, 437, 439.
- Rákóczy hadi szerencséje felső Magyarországon 782, 789, 798, 812, 816.
- Rákóczy inauguratiója 657.
- Rákóczi kész fegyvert fogni 35.
- Rákóczy kifogást tesz az athname ellen 104.
- Rákóczy megbékül a császárral 163, 164, 165, 395.
- Rákóczy mentegetőzése a végbeliek vádjai ellen 195, 196, 197, 198.
- Rákóczy összehasonlítja az oláh- és moldva országiakat a cigányokkal 33.
- Rákóczy panasza a végbeliek ellen 209, 210, 211, 212, 220, 235.
- Rákóczy partialis gyűlést tart 514.
- Rákóczyt rágalmaazza az Erdélyből Konstantinápolyba visszatért császár 56.
- Rákóczy szövetsége az oláh vajdával, melynek értelmében ez segéd csapatokat küld 774—779.
- Rákóczi tagadja a 10,000 aranyon felül követelt 5000 aranyadót 677, 865.
- ifj. Rákóczy György 753, 756, 758, 868.
- Rákóczy Györgynek ifj. megadja a szultán a fejedelemségbe beiktató jelvényeket — az athname és ló kivételével 874.
- ifj. Rákóczy György váradi kapitán 630.
- Rákóczi Pál 84, 367.
- Rákóczy Zsigmond 849.
- Regéc 27, 118, 128, 806.
- Regensburg 181, 235, 628, 630.
- Reitz Ferenc 428, 433, 437, 447, 452, 458, 465, 466, 468, 481.
- Reván l. Erivan.
- Réti István 128, 155, 184, 190, 191, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 203, 205, 208, 209, 214, 215, 216, 220, 224, 226, 229, 231, 232, 234, 237, 284, 402, 403, 405, 406, 411, 415, 483, 484, 506, 508, 513, 523, 529, 531, 539, 541, 545, 550, 554, 558, 560, 564, 589, 590, 591, 606, 609, 613, 625, 707, 716, 723, 725, 729, 734, 756, 739, 741, 745, 747, 748, 762, 763, 764, 823, 832, 833, 838, 839, 842, 844, 847, 851, 852, 858, 871, 878, 893, 899.
- Réti István cynicus, viselete 235.
- Réti István reversalisa 500.
- Rhenus l. Rajna.
- Rimaszécs 817, 819.
- Rimaszombat 816, 849.
- Rodus (sziget) 190, 220, 268, 270, 317, 346, 356, 359, 437, 676, 680.
- Romelvára 204.
- Rosellus Jakab (svéd) 208, 225, 227, 263.
- Rozgony 789.
- Rozsnyó (a Barczán) 569, 570, 703, 705, 825.
- Róti Orbán 80, 441.
- Rudolf császár békéje a törökkel 20 évre 654.
- Rukar (Oláhország) 587, 588.
- Rumelia 76.
- Ruscsuk 55, 229, 430, 537, 589, 702, 703, 791, 901, 902.
- Rusdorf a pfalzi Frigyes követe Bécsben 35.
- Salvus conductus a kurlandi herceg követei számára 708, 718.
- Sarkad 181, 279.
- Sarmasági Zsigmondot fejedelemmé akarja tenni Gombos hajdukapitány 340.
- Saxonia l. Szászország.
- Sámbok 790.
- Sámbokrét (déli Oroszország) 302.
- Sándor moldvai vajda 39, 44, 45, 88, 91.
- Sándor moldvai vajda elűzése 106.
- Sándor vajda halála 41.
- Sárkány (falu a Barczán) 196, 252.
- Sárospatak 789, 791, 792, 795, 841, 846.
- Schmid János Rudolf 573.

- Sebessi Boldizsár 224, 229, 230, 267, 268, 273, 294, 316, 318, 321, 322, 328, 330, 333, 334, 336, 341, 344, 353, 357, 358, 362, 371, 386, 388, 393, 394, 396, 401, 405, 406, 413, 414, 416, 425, 428, 433, 437, 442, 443, 444, 447, 452, 458, 465, 466, 468, 477, 481, 524, 600, 613, 621, 625, 627, 630, 634, 636, 638, 641, 650, 771, 781, 784.
- Sebessi Boldizsár ellen áskálódik Bakó portai növendék 294.
- Sebessi Miklós 424, 434, 650, 775, 777, 779.
- Sebesi Péter 748, 752, 833.
- Sennyei István 9, 10, 11, 182.
- Seredi István 6, 7, 12, 15, 606, 607, 608, 609, 637, 641, 642, 643, 648, 649, 659, 660, 665, 666, 668, 672, 676, 678, 699, 701, 703, 705, 741, 744, 745, 748, 761, 806, 817, 818, 819, 824, 826, 829, 831, 834, 837, 839, 841, 843, 844, 845, 848, 852, 853, 859, 866, 872, 883, 902.
- Seredi instructiója 748.
- Seredi és Lónyai követsége a nádorhoz 789.
- Simon (havasalji bojér) 70.
- Simándi Márton 67.
- Sittavia (Csehországban) 99.
- Skóciában a katolikusok fellázadnak 663.
- Slézia 84, 99, 100, 122, 126, 127, 407, 667, 680, 687, 798, 799.
- Smolinczka, Zmolenska, Zmolniczka, Smeniczka l. Smolensk.
- Smolensk 92, 99, 102, 121, 181, 190, 248.
- Solner=zsoldos 364.
- Somkerék 170.
- Spahogláság lázadása 49.
- Spahoglánok eltörülésének eszméje 68.
- Spatár=generalis (oláh) 107.
- Starostaság=főnökség 303.
- Stiria 723, 880.
- Strassburg Pál 6, 8, 10, 13, 14, 15, 28, 29, 31, 35, 49, 55, 56, 59, 66, 69, 75, 79, 85, 93, 97, 101, 105, 120, 124, 125, 126, 127, 128, 137, 147, 151, 154, 161.
- Strassburg Pál biztaltja Brandenburgi Katalint 51.
- Strassburg Pál gyanus magaviselete Rákóczyval szemben 129, 130, 131.
- Sulyok István 705.
- Svédország 129, 667.
- Szabó János 16.
- Szahin Giray szultán 51, 141, 190, 327, 390.
- Szakolcza 840.
- Szalay Mihály 4, 60, 61.
- Szalánczy István 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 15, 16, 30, 31, 35, 40, 43, 46, 52, 54, 57, 60, 62, 67, 70, 73, 74, 77, 81, 82, 83, 84, 88, 89, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 104, 105, 106, 107, 110, 111, 113, 130, 131, 137, 138, 173, 174, 175, 182, 195, 199, 201, 204, 205, 206, 232, 236, 242, 243, 244, 272, 279, 285, 286, 347, 353, 359, 406, 418, 419, 421, 425, 493, 494, 502, 514, 515, 520, 529, 530, 564, 569, 572, 584, 858, 863, 865, 872, 875, 877, 879, 883, 890, 891, 892, 893.
- Szalánczy betegsége és halála 895.
- Szalánczy vigyázásra inti a portát a német császár iránt 574.
- Szalánczy János 3.
- Szalánczy László 3, 5.
- Szalmasa tatár merza 283, 358, 362.
- Szalonta (Nagy) 279, 549, 709.
- Szam (Kis-Ázsiában) 65.
- Szamosujvár 15, 16, 57, 62, 101, 288, 360, 407, 411, 413, 453, 778.
- Szancsákság (gyulai) 53, 171.
- Szancsákság (lippai) 171.
- Szancsákság (pozsegi) 763.
- Szaplonczai 312, 313.
- Szapolyai János király 193, 506, 827.
- Szathmár 591, 779, 859, 882, 885.
- Szász-Keresztur 778, 779.
- Szászország 37, 84, 407, 766, 796.
- Szászsebes 211, 242, 243, 256, 515, 668.
- Szászváros 189, 417.
- Száva Mihály 104, 109, 267, 677, 679, 687, 707, 708, 723, 724, 725, 733, 734, 735, 741, 752, 775, 781, 813, 826, 856, 857, 860, 862, 870, 872, 874, 875, 879, 880, 881, 884, 885, 900, 902.
- Szeben (Nagy) 14, 131, 180, 189, 492, 612, 613, 661.
- Szeged 442, 444.
- Szegedi 788.
- Szelepcsényi György apát Ferd. követe Konstantinápolyban 720, 740, 742.
- Szelim szultán (városrész) 642.
- Szentandrás Tamás 210.
- Szent Márton (Erdélyben) 531, 537.
- Szentpáli István 102, 103, 126, 127, 200, 223, 236, 237, 244, 267, 269,

- 276, 317, 318, 319, 321, 341, 346, 353, 358, 788, 792, 794, 797, 801, 804, 809.
- Szentpáli István hadfogadni a tatárokhoz megy 300—314.
- Szepesváralja 798.
- Szerencs 782, 806, 812.
- Szécsén 122, 324.
- Székelyhid 280.
- Székely János 63, 66, 67, 69, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 101, 139, 141, 143, 151, 157, 161, 162, 164, 168, 198, 354, 510, 532, 565, 566.
- Székely Mózes 123, 132, 136, 142, 189, 192, 201, 204, 205, 207, 211, 215, 258, 268, 338, 359, 365, 384, 395, 398, 401, 403, 409, 413, 414, 418, 427, 433, 438, 452, 457, 473, 480, 502, 511, 559, 562, 591, 668, 674, 676, 677, 680, 803.
- Székely Mózes fondorkodása 113, 116, 118, 124, 129, 144, 156, 158, 163, 168, 202, 205, 206, 256, 264, 265, 270, 271, 272, 274, 284, 292, 293, 294, 295, 317, 324, 326, 329, 330, 337, 346, 347, 351, 769, 874.
- Székely Mózes 20000 arany adót ígér 192.
- Székely Mózes kiadását vagy elzárását követeli Rákóczy 172, 173, 174, 176, 177, 178.
- Székely Mózes a héttoronyba záratik 319, 321, 325, 346, 351, 573.
- Székely Mózes Keresztesy Pál veje 154.
- Székely Mózes udvarhelyszéki királybíró 119.
- Szenássi Péter Jenő kapitánya Bornemisza Pál elmozdítása után 220, 274, 279, 453.
- Sziládi I. Szilágyi.
- Szilágyi János 404, 410, 529, 543, 544, 637, 730, 734, 735, 782, 859, 860, 870, 872, 888.
- Szilisztre I. Szilisztria.
- Szilisztria 356, 566, 567.
- Szilvánia (a Fekete-teng. m.) 715, 889.
- Szilváni Boldizsárral fenyegetik Bethlen Gábert 715.
- Szin utca (Kolozsváron) 637.
- Szívász 37.
- Szoboszló 645.
- Szofia 426, 429, 508, 771.
- Szolnok 19, 279, 280, 364, 374, 441, 457, 496, 631, 645, 730, 743, 849, 880.
- Szomolyán 849, 850.
- Szövetség, a protestáns fejedelmeké 99.
- Szuliman szultán 49, 115, 186, 250, 432, 473, 474, 528, 538, 573, 752, 828.
- Szuliman szultán athnameja 674, 701.
- Szuwaz I. Szivász (Kis-Ázsiában.)
- Szükösd Gáspár 5, 61.
- Szükösd György 3, 5, 61.
- Tatay Mihály 568.
- Tatárország 776.
- Tebritz I. Trebizond.
- Temesvár 19, 46, 55, 119, 135, 136, 148, 198, 327, 339, 354, 380, 418, 419, 423, 433, 534, 548, 728, 743, 849.
- Temetvin 849.
- Tergovist 254, 457, 588, 649, 704, 705, 706, 707, 708, 775, 777, 824.
- Ternecz, Tenetum (Kis-Ázsiában) 201.
- Terszane (a kis-ázsiai parton) 882, 898.
- Teufenbach 14, 37.
- Thurn Henrik (gróf) 126, 127.
- Thyabe (Arabiában) 68, 518, 533, 729.
- Tiahili (török nevű magyarfalú túl a Tiszán) 280.
- Tiffenpach I. Teufenbach.
- Tilly a liga vezére 130.
- Tirol 102, 181, 880.
- Tisza 22, 24, 26, 118, 122, 128, 164, 280, 442, 888.
- Tokaj 18, 19, 27, 104, 118, 128, 805, 809, 812, 813, 819, 869, 880, 888.
- Toldalaghi Mihály 6, 7, 12, 15, 33, 36, 39, 53, 54, 64, 67, 95, 114, 119, 131, 168, 169, 170, 171, 181, 188, 197, 203, 215, 216, 221, 222, 224, 225, 226, 227, 230, 262, 263, 272, 298, 315, 317, 328, 330, 349, 358, 360, 363, 388, 393, 394, 397, 399, 406, 411, 412, 415, 416, 423, 428, 431, 433, 437, 447, 452, 458, 461, 465, 466, 468, 474, 477, 481, 484, 491, 492, 494, 502, 504, 509, 515, 520, 551, 552, 566, 573, 587, 588, 589, 590, 592, 593, 594, 597, 598, 599.
- Toldalaghy instruktója 600.
- Tompa István 707.
- Tompyr I. Dampiere.
- Torma Kistóf 131.
- Torstenson svéd tábornok 742, 766.
- Torzsalkodás a gyulai törökök és szalontai és sarkadi hajduk között 408, 498.

Tótország 754.
 Töröcsvár 189, 196, 252, 254.
 Török János 59, 60.
 Török Miklós 377, 379.
 Törökország 667.
 Trebizond (Kis-Ázsiában) 324.
 Tur 644, 646.
 Turi János 397, 458, 466, 467, 479, 514.
 Turi Mihály 60.

Üdvarhelyszék 119, 777, 778.
 Üdvarhely(Székely) 180, 543, 667, 674.
 Ugron Pál 131, 169, 170, 411, 428, 433, 437, 447, 452, 458, 465, 466, 468, 477, 481, 484.
 Új fejedelmet akar Erdélyben a török 457.
 Ukrania 302.
 IV. Ulászló lengyel király 32, 37.
 IV. Ulászló lengyel királylány koronáz-
 tatik 84.
 Urum Ahmed 82.
 Urum Memhet 68, 82.
 Ustyá vagy Ustyá Zavran (a Bug mel-
 lett) 302, 306.
 Ustyá (a Dnyeszter mellett) 307.
 Útközet Heidelbergnél 225, 226.

Vaal 790.
 Vaingart I. Vingart.
 Van (a Kaukaszban) 37, 72, 73, 146, 152, 201, 398, 452, 564.
 Varsova I. Varsó.
 Varsó 198, 234.
 Vaskapu (szoros) 189.
 Vaszilya vajda 775, 776, 778, 864, 881.
 Várad (Nagy) 3, 20, 30, 49, 55, 63, 69, 71, 119, 120, 139, 156, 197, 239, 281, 289, 324, 330, 391, 461, 488, 512, 657, 659, 860, 874, 875.
 Vásárhely (Maros) 274, 281, 565, 779.
 Vásárhelyi Pál 252.
 Velenceze 37, 48, 49, 93, 105, 120, 134, 476, 533, 558, 666, 832, 842, 850, 851, 880.
 Veres Dávidné (Pettki leány) 61.
 Veselényi (Ferencz?) 61.
 Veselényi Kata (Szükösdné) 61.
 Világosvár 210, 867.
 Vimariensis Bernhardus I. Weimari
 Bernard.
 Vingart 205, 242.
 Vizakna 70, 217, 658.
 Vojnest (Oláhországban) 107.
 Vrumeli I. Rumelia.

Wallenstein 37, 67, 71, 99, 102, 122, 126, 130, 141, 158, 181.
 Wallenstein egyesül a bajor herczeg-
 gel 32.
 Wallenstein halálának áhíre 67, 151.
 Weimari Bernard 99, 102.
 Weimari Bernard halála 214.
 Wolstain I. Wallenstein.

Zadra 873, 875, 880, 881, 886.
 Zamojszky kancellár 32.
 Zaporova (déli Oroszország) 303, 306, 307.
 Zaporoczkiai (kozákok) 310.
 Zágón 493.
 Zmíl I. Izmail.
 Zolyomi Dávid 53, 103, 199, 326, 352, 358, 476.
 Zolyomi Dávid árulása 84, 86, 87, 90, 91, 97, 98, 101, 102, 114, 232, 233, 236, 238, 239, 240.
 Zolyomi Dávid fogsága 165.
 Zolyomi Dávid kiszabadítására czélzó
 törekvések 181, 187, 206, 233, 234, 406, 420, 488, 492.
 Zolyomi reversalisa Rákóczynek 100.
 Zoto görög 132.
 Zrinyi Kanizsa alatt megveri a törököt 735.
 Zülfikár aga 7, 9, 10, 15, 16, 29, 41, 45, 49, 51, 53, 54, 55, 57, 58, 62, 63, 65, 66, 69, 70, 71, 72, 74, 76, 77, 79, 80, 85, 87, 89, 90, 96, 98, 102, 119, 123, 124, 128, 136, 140, 141, 144, 153, 154, 175, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 198, 199, 200, 201, 202, 204, 305, 206, 211, 212, 213, 215, 217, 229, 237, 241, 263, 269, 270, 271, 272, 293, 294, 295, 317, 319, 328, 337, 338, 349, 354, 357, 360, 361, 373, 376, 377, 404, 406, 414, 428, 436, 443, 444, 468, 475, 481, 503, 508, 515, 522, 525, 535, 540, 541, 553, 559, 562, 564, 590, 607, 613, 621, 625, 640, 673, 676, 679, 683, 685, 691, 708, 712, 713, 720, 722, 725, 729, 733, 737, 739, 750, 782, 815, 819, 824, 829, 830, 833, 836, 842, 843, 844, 845, 851, 855, 860, 873, 876, 896, 900.
 Zülfikár alatomossága 383, 388, 401, 409, 410, 412, 666, 674.
 Zülfikár magyar volt 54.
 Zsidók fondorkodása Rákóczy ellen 119.

B) Művelődés tört.

Ajándékok (portai) 239, 289, 290, 481, 482, 610.

Arany merő 191.

Arany teszen 2 gráci tallért 332.

Arany teszen 230 oszporát azaz két imperialis tallért 332.

Arany teszen 2 reáltallért 276.

Aranyozó mester 175.

Bethlen István arczképével ellátott aranyak 365.

Bagazia 138, 321.

Batka (pénznem) 95, 317.

Bezovar 335, 819.

Béllés (hiuzláb) 194, 413, 530, 539, 546, 560, 617.

Béllés (hiuzmál) 317, 321, 530, 541.

Béllés (nyuszt) 193, 194.

Bokályok 530, 542.

Bokályos ház 39.

Bornak okája Konstantinápolyban 3 oszpora 138.

Czimer nyest 185, 735.

Cziprusfadeszka 856.

» » koporsó 896.

Csákány (aranyas ezüstös) 290.

Csáprág, czaprag 188, 205, 276, 332, 334, 359, 520.

Cseke (hosszsmérték) 73, 76.

Csészék 185, 186.

Dervis köntös 37, 41.

Divattilalom Konstantinápolyban 167.

Dolmáu 12, 896.

Dram teszen 10 miskáljt 550.

Dutka (pénznem) 95, 175, 320.

Dutka teszen nyolcz oszporát 138.

Dutka teszen 8 és fél oszporát 321.

Elegy-belegy vallásu 120.

Garas (pénznem Erdélyben) 61, 190.

Golyóbis (lánczos) 857.

Golyóbis (ollós) 857.

Gyertyatartók 185.

Gyűrű 123, 174, 191.

Háló (madarász) selyemből 615, 622, 650, 651, 719, 723, 725, 752, 862, 866.

Erdélyi ház építése, 619, 621, 622.

Jancsik 860, 866, 869, 883.

Jáspis-kő 121.

Kapeczák (karmazsinból) 715.

Kapeczák (selyemből) 723, 724.

Kantár (ezüstös) 191.

Kard (arany hüvelyű portai módon csinált) 290.

Kard (veres czapájú bogláros) 290.

Kard (zöld czapájú magyar módon csinált) 290.

Karvas 131, 165, 336, 863.

Kéneső 6, 30, 36, 41, 42, 43, 207, 221, 225, 318, 321, 332, 530, 553, 615, 622.

Kések (aranyosak) 191, 383.

Klaris gyöngy 548.

Kocsi csináltatás a fővezér számára 616, 617, 619

Kolán = kalán (arany) 185

Köntös (magyar formán való) 186.

Követség fogadásnak leírása 484, 485, 486.

Kupa aranyas virágos 289, 290, 481, 482, 610.

Lőeladás Konstantinápolyban 650.

Ló gyermekded 59, 72.

Ló (pej) 29, 34, 51.

Ló, vércseszinű 620.

Lófestés 619.

Lovak (festett fejér kék) 186, 620.

Majcz 332, 348, 350, 359, 362.

Majcz fékemplő, arany fonállal szőtt 650.

Majczos zsidó 332.

Marha kivitel Erdélyből 366.

Meddő tehén ára 3 forint 121.

Mente (nagy gombú) 167.

Méhser 765.

Mézes pogácsa (erdélyi) 762, 765.

Mosdó medencze korsóstól 185, 186, 482, 610.

Nadrág 12.

Nagyságos ur 8 van Erdélyben 388.

Nitra (sulymérték) 521, 650.

Nitra 100 dram 725.

Nyest bőr 191.
Nyest süveg 191.

1 oka teszen 800 dramot 550.
Óra (muzsikáló) 426.
Óra (paraszt = közönséges, ostoba = nagy, feltekerő) 506.
Órák (küsed) 186.
Órák (magas állványon) 185.
Övek selyemből 651.

Paizs (kerek) demeczki boritékkal 725.
Palaczkok 186.
Paripa (almáskék szőrű) 72.
Paripa (nyulászó) 72.
Patyolat (dudva) 138.
Párducz bőr 413, 616, 617, 618, 622.
Posztó (paris) 224.
Posztó (brassai) 12, 344.
Potyolat (temérdek) 893.
Puska palaczk=portartó 866, 867.

Rubint 191, 274, 347, 350, 359, 362, 366, 376, 386, 389, 390, 394, 397, 585, 612.

Sátor árboczfástól 30 tallér 572.
Sátor (kapás, aleppói bagaziával czifrázott) 518.
Sátor készítés 614, 617, 622, 651.
Sátor (nemez) 650.
Sátor (nemez) bagaziával 651.
Sátor mester=sátor csináló.
Selyem foszlányok 651.
Seraphin aranyak 425.
Sisak (pánczél) 157, 336.
Sisak (tatár) 131.
Skofium 188, 276, 321, 332, 350, 359, 386, 623, 656, 661, 683, 684, 695, 715.
Skofium feje 520, 550.
Skofium sárga 550.

Smaragd 274, 350, 359, 386, 389, 390.
Solymárok 565, 566.
Solymok 7, 482, 565, 683, 824.
Szent Miklós pénze 228.
Szablya (magyar módon csinált) 290.
Szablya (tótországi) 157.
Szeráj (Aagh) Konstantinápolyban 133.
Szeráj (moldvai) 167, 735.
Szőnyeg, ezüst, aranyfonalból, selyemből 615, 617.
Szőnyeg persiai 677, 679, 687.
Szőnyegek 413, 856, 862.

Tallér gráci.
Tallér imperiális.
Tallér (oroszlános) 188, 650.
1 tallér (gráci) 120 oszpora 616.
1 tallér imperialis 120 oszpora 276, 616.
1 tallér = 110 oszpora 42.
Tallér, 20 teszen 10 aranyat 394.
Tálak 186.
Tángyérok 186.
Tegez 191.
Tigris bőr 616, 617, 618, 622.
Törkeses bot 616.
Törkeses szablya 617.
Turó (tömlő) erdélyi 762, 765.
Türkez=türkes=türkiz 188, 191, 198, 521.

Vas kengyel (arany, ezüst rajta) 30.
Vásárlás a portán 61, 228, 274, 321, 347, 350, 386, 389, 397, 413, 515, 518, 530, 535, 546, 572, 614—620, 623, 650, 680, 725, 856, 862, 866.
Veder (aranyas) 745.
Velence veres (szövet) 191.
Villák (evőeszköz) 185, 186.

Zlott (pénznem) 199.
Zománcozás 612.

C) Ritkább magyar szavak és közmondások.

Akadálykodni 41, 50.
Aljos nép = söpredék nép 14.
Álorczázni = alakoskodni 89.

Bebosgatni = babusgatni 801.
Birodalmával megosztozni 27.
Botránkozás = akadály 64.

Csatázás = csapatok kóborlása 22.
Csüggőben hagyni a dolgot 83.

Dulságot cselekedni = dulást tenni 84.

Elharácsolni = elárverelni 498.

Elődeden = elsőbben 885.

Esztékelleni = ösztökélni 12.

Ezzen = nyolczad.

Féjér oreza = tiszta lelkiismeret 27.

Felpártolkodni = feltámadni, fellázadni 26.

Fogdosni adománynyal, ígérettel = csábítgatni 27.

Halat megfogás előtt megméljeszteni (közmondás) 758.

Háló előtt halat fogni (közmondás) 758.

Hitelt venni valakiben = hitelt adni valakinek 11.

Isten neki birta = neki adta 5.

Jargalni = nyargalni 210, 769.

Jóvalós = jóakaró 38.

Kémségesen = kém gyanánt 67.

Korher = korhely 181.

Köti magát = igéri 29, 119.

Leledzeni = lenni valamiben 119.

Maga tollából lövik a sást (köz.) 54.

Magavető = fortélyos.

Megáruolni = megvásárolni 856.

Megbírattatni = legyőzteni 28.

Megmorgani = megdorgálni, megszidni 5.

Megnyomni = megtámadni 25, 528.

Megvonszani = megtagadni, megvonni pl. kegyelmességét 5, 155, 226.

Midőre = midőn 887.

Neki zárlni = bezárni 185.

Pajzán = rab? 724.

Pártolkodást indítani = fellázadni 26.

Peren = tutaj, csolnak 336.

Semmis beszéd 15.

Szavából kérni = nevében kérni 34.

Sziligy = szelid 543, 893.

Szines képpen = szinből 23.

Tiszta oreza = tiszta jó lelkiismeret 264.

Üstök vonyás = hadakozás 27.

Veszteglése (alkalmatosságnak) = elszalasztása 24.

Végülle = végette, miatta 192.

Vélekedő várakozás 34.

D) Török s idegen szavak.

Alafa = tisztesség, becsület.

Alaczia hiszár = tarka vár (erősség neve).

Alajbég = ezredes.

Arsahik = arpalik = javadalom, terület jövedelme.

Baltaczilárok = a szultán alabárdos gárdája.

Baltaczi pasa = alabárdosok tisztje.

Begzade = előkelő, főrangú.

Berata = kinevezési okirat.

Bicsakci ogli = késes fia.

Bozzasági pasa = bosznasági (?)

Bujurdi = parancs levél.

Bulyuk pasák = parancsvivő szolgák.

Csampilatogli = Dsámpalát fia, — fi.

Csauslár kihaja = főajtónálló helye.

Csebecsák = dsebedsi = fegyverkovács, tengerész-katona.

Cseke = cseki = egy teher fa, súlya 225 font.

Cselebi = úr, előkelő ember.

Csirák = kegyencz

Csifik = szeráj.

Csifut gidi = zsidó fattyu.

Csifut iszkiler = zsidó kikötő.

Czigalogli = Csigalfia, Csigalfi.

Czilali = dselali = szőkevény, lázadó.

Csuahadar aga = főkomornyik.

Ekmekcsia = kenyérsütő.

Fincsan = findza.

Fosztán kaftán = ujjatlan kaftán.

Furkata = lapátos hajó.

Gotza gidi = vén kölyök.

Gyömlí aga = rendes lovasság tisztje.

Haman = hammám = fürdő.

Hasznadar basi = kincstartó.

Hatar, harar (sátoré) = lószőr zsák.

Hattiserif = szultáni parancs.
Hiszarkitíha = helyettes várparancsnok.

Iczkapucziák = udvari szolgák.
Iczmekterek = a szultán sátorát fel-
állító szolgaszemélyzet.

Ikindi = a közép idő dél és nap lementé
között = harmadik imádság ideje.
Imrehor, imbrehor = lovászmester.
Imbrehor basi = lovászok parancsnoka.

Jancsik = nyeregbe való tarisznya,
montli zsák.

Jaszakcsiák = salva gvardia.

Kapi aga = a fehér heréltek főnöke.
Kapitán pasa = kapudan pasa = ten-
gernagy.

Karamuszal hajók = tengeri hajók
egy neme.

Katargák = hajók.

Kayk = csónak.

Kazekerek = Rumelia és Anadolía
főbirái.

Kezlar aga = fekete heréltek főnöke.
Kucsuk bariam = kis bariam ünnep
(jun. 8.) 355.

Kucsug imbrehor = allovászmester.

Magrucsia, talán mektukcsi.

Manogli = Mán fia.

Mataracziák = a szultán víztöltőgető
szolgái.

Maztarli = mosztári.

Mektukcsi effendi = a nagyvezér titkára.

Mektukcsi = levélhordó.

Merza = mirza = persa hercegi és
tatár nemesi czim.

Mosalacziák = világgyujtó szolgaszemélyzet.

Murtafarak, mutferrika = hirnők.

Nizancsi = pecsétőr.

Perikek = zászlótartók.

Petkecsi pasa = udvari őrnök.

Posztorman = vágó marha.

Reisz effendi = főtitkár.

Roznameczi = legfőbb adó könyvvivő.

Sam = Syria.

Seredaly, szeredal, szerdal, szerdár =
fővezér.

Spahoglanság = lovasság.

Szara, szaraj = szeráj.

Szerdárság = fővezérség.

Sziliktar pasa = a szultáni őrség feje.

Szilindék = szelindek [kutya]

Szkile, szkele = kikötő.

Szubasi = poroszló.

Szuliman idest mersuriam szukitályá-
val = szulejmani = onyxkő 191.

Tabellezer = tabellarius = levélhordó
posta.

Tebredfad = teftedár (?)

Teftedar = kamaraelnök.

Tella = hadra készülés.

Tellár = dellál, tellál = kikiáltó, ki-
hirdető.

Telhez = jelentés, kivonat.

Telheszci = tisztviselő, ki a nagyve-
zér jelentéseit a szultánhoz viszi.

Teszrefaszci = főszertartás mester.

Terifaczníak = a szertartás mester
szolgái.

Tezkercsi effendi = diván jegyzője.

Timar spahiák = hűbéres lovasok.

Trabulos = Tripolis.

Zorbajancsár = hatalmaskodó, lá-
zongó jancsár.

Zorbaspahia = hatalmaskodó, lázongó
spahia.

Zorbaspahoglan = lázongó lovas.

Zumbur = dárda.

A Ráczhhoz 1642-ben írt levelek kulcsa.

Titkos. Igaz.	Titkos. Igaz.	Titkos. Igaz.	Titkos. Igaz.	Titkos. Igaz.
á = p	f = f	m = s	r = o	x = t
a = y	g = h	n = q	s = m	y = a
b = w	h = g	o = r	t = t	z = d
c = k	i = e	p = a	u = l	
d = z	k = c	p' = a	v = l	
e = i	l = u, v	q = n	w = b	